9.1

SVMMA
CA
ECC. DE
TURRECI
MATA.

Torquemada

3.2

I
00360

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Est. 12 Caj. 7 Núm. 1

260

2-12-7-1

Num. 49. cap. 1. num. 32.

I
00360

b18455396

Sūme de eccleſia domini

Joannis de Turrecremata: cardinalis ſancti Sixti vulgo nuncupati repertoriū ſeu tabula alphabetica

Illustri sane atq; apprime docto longeq; honorando viro dño suo dño Ludouico Pot Tornacensi epo dignissimo Jodoc⁹ Badi⁹ Ascēsius cū omī modestia ac veneratōe felicitatē dicit.

Mirabere forsitan venerande presul quenā mihi dedititioꝝ tuoꝝ minimo ad excellentiā tuā scribendi vel libido incesserit: vel (vt mitius ipse mecū agam) opportunitas obuenerit. Quocirca ante oīa instituti mei rationē paucis (si quidē veniā dederis) exequar: paucioribus q̄d exoratū velim significatur⁹. Cum itaq; bisce diebꝰ quidā viri docti ⁊ ecclesiasticarū rerum studiosi Summam de ecclesia dñi Joannis de Turrecremata: cardinalis sancti Sixti: Lugdunū vsq; ab vrbe romana ptulissent: ⁊ viro bono: impressoꝝq; eiꝰ loci diligētissimo, Mr. Joāni Trechsel alemāno imprimendā tradidissent: ille ratus supellectilē sane pretiosam multisq; profuturā nactus esse: curauit vt castigatioꝝ cū annotationibꝰ ⁊ distinctionibꝰ congruis: atq; cōpendio. lxxiij. questionum ex operibꝰ sancti Thome per eundē collecto: optimis characteribꝰ imprimereť: vna autē reliqua adhuc superat cura: quo preside quo ve auspice fretꝰ tantū opus emitteret: quā rem cū ad nostruz (quantulūcunq; est) iudiciū rettulisset: tantundē nobis curarū iniecerat. Sollicita siquidē atq; anxia mente disquirere occepim⁹: cuinā presidioꝝ nostroꝝ tantā summā satis tute concrederem⁹? Tandemq; (ne plurib⁹ q̄ receperim agam) tua venerande preses auspicatissima dexteritas visa est dignissima cui bonus ille vir lucubrationes dicaret suas. Siquidem veluti dñs Hieronymus scoptius Seneñ. episcopus nō futilis est auctor: prefata summa p̄decessoris tui atq; presulis mei Tornacen̄. episcopi accuratione in lucem primū prodijt. Atq; adeo q̄m non parū ad institutū nostrum faciunt eius verba in fine epistole ad lectores date: sunt hec. Reuerend. cardinalis sancti Sixti de turrecremata hoc opus oīm ex parte perfectū composuit. Quod ad cōmunē omniū vtilitatem sanctissimi dñi nostri Jnnocētij octaui sumptibus rome est impressum. Ad eam rem operā ⁊ studiū adhibente reuerendo in xp̄o patre dño Joanne episcopo Tornacen̄. pontificie dom⁹ magistro: viro oīm laude clarissimo. vt omnib⁹ parata illa esse possent: vnde argumenta cōtra hereticos ⁊ scismaticos sumerenť: ⁊ his qui auctoritatem apostolice sedis ⁊ in ea sedentiū labefactare aut infirmare conarenť: firmissima essent obiecta presidia: que captiosis eoꝝ rationibꝰ expugnari non possent. Qua de causa eo maioꝝ laude est dignus ipe dñs Tornacen̄. q; cū oīmbus suis rebus tum vero hoc facto declarauit: sibi nō modo cure esse domesticarū rerum administrationē: sed etiam earum rerum que ad dignitatē atq; auctoritatē apostolice sedis ⁊ in ea sedentiū pertinerent. Quāobrē cū maxima vtilitas ex hui⁹ libri lectione percipieť: gratie vtriq; erūt a legentib⁹ referende. Pontifici: q; pecunias subministrauit: dño Tornacensi: q; vt ad manus omniū peruenireť edendū imprimendūq; curauit. Hec ibi. Quib⁹ perlectis exploratū habui: nulli iustius ac deoscule sanctitati tue banc secundā impressionē posse destinari: quippe qui quodā succedendi iure eiusmodi laudē dignitati tue vendicare posses. Verū siquis cathedre non laudib⁹ que sue cuiusq; virtuti debenť: successisse p̄tēdat: plane vicerim⁹. Tot etem̄ virtutū tuarū presto mihi sunt testimonia: vt nō sit quicū de sanctitate tua concertare nō ausim. Quinadeo inter primos adest mihi laudatissimus testis Arnoldus Bostius carmelitarū facile candidissim⁹ qui prolixioꝝ epistola fere libelli instar superioꝝ dieb⁹ humanitatis tue amplissimū perhibuit testimoniū: facileq; pſuasit paternitatē tuā in belgica istac gallia mecenaticā depleuisse munificētiā: vt qui egregios viros atq; oratoꝝ Petrū Rhoromageñ. et Ludouicū Remeñ. familiares foueas: ceterisq; oīmbus paternam frontē exporrigas. Accessit pspectissima egregij viri dñi ffrancisci Guilhelmi Lugduneñ auctoritas: vñ didici vt pro tua virtute christianissimo ffrancorum regi sis q̄charissimus: vtq; tuo nomini doctissimus quisq; opera sua destinare cōtendat. Cuius rei presens testimonium exhibuit egregiū opusculuz qō de galloꝝ in re militari peritia dictus Rhotomageñ. oratoꝝ tue celsitudini dicauerat. Proinde prestantissimū decus atq; presidiū nostrū banc veniam nobis concedes vt lucubrationē que tuo nomini ⁊ tuoꝝ (licet nō tuo) iussu occepta est placato vultu accipe digneris: finasq; sub tuo auspicatu summā banc vltra extremos hominū mortinos: per belgicos tuos: ad penitus toto diuisos orbe britānos auolare. Cui⁹ laudē cuz a Seneñ. episcopo satis ampliter expressa sit: oīmbusq; nota: repetendā non duxerim. Hec sunt que nostra licet te voce precari. Vale dulce litterarum litteratoꝝumq; presidium. Ex Lugduno anno salutis nostre. M.cccc.xcvi. die vero xx. septembris.

Tabula

Ad sequentis summe de eccl'ia dñi Joannis de turrecremata cardinalis: facile indicium ⁊ diuersarū materiarū reptoriū habendū: opepreciū duxim⁹ pnotasse op⁹ ipm in q̄ttuor libros ab auctore diuisum: in quor⁹ pmo de ecclesia vl'i: in secūdo de eccl'ia romana ⁊ ei⁹ pōtifice: in tertio de ꝯciliis ⁊ eor⁹ aucte: ⁊ in q̄rto de scismate ⁊ heresi late atq; argute disq̄ritur. Subdiuisum ẽ o q̄rtū in duas pres: in q̄rū prior de scismate ⁊ scismatic⁹: in posteriore de heresi ⁊ hereticis pncipalis ẽ pmo. Libros porro oēs in capitula distinctos: atq; ipa capitula in pticulas pmā mediā ⁊ summā. Que oia nequis sit indagandi labor suis indicibus in fronte cartarū signauimus: ⁊ q̄ annotatu digniora visa sunt: ordine litterario seu alphabetico scribēda duximus hoc modo.

Bbatis ioachim

a error recitat li.iij.parte.ij.ca.xxxv. circa pncipium.

Abbatissa seu prioissa subiectas regere pōt: clauium prātem habere nō pōt. li.i.ca.xcvi. conclusione decima ibidē posita.

Abel pmus iustus: virgo: martyr:: pōtifex: doctor ⁊ caput eccl'ie ꝓbat. li.i.ca.xxv. Contra qō instātie fiūt. c.xxvi. ⁊ soluūt .c.xxvij. ibiō

Abiurādi scismat⁊ hereſ forma. vide .j. ſſorā.

Acies ordinata quō dicat eccl'ia ostēdit li.i. ca.xxxij. post medium.

Adam quidā ꝓbāt esse caput eccl'ie nō abel. lib.i.ca.xxvi. qō improbat. ibidem ca.xxvij.

Adherētes antipape seu intruso an oēs sint scismatici cēsendi oñr li.iij.pte.i.c.xiij.p to.

Adoratio dupler: ⁊ vbi orandū est habeat lib. pmo ca.xxxv. circa finem eius.

Ager dicitur ecclesia. li.i.ca.xxxi. in medio.

Almarici detestabilissimus error recitat lib. quarto. parte secūda ca.xxxv. post pncipiuz

Amica dei dr ecclia. li.i.ca xxxvi. post pnci.

Appellare a papa ad conciliū generale nemini licere ostenditur lib.iij.ca.xlvij. per totuz

Aplica dr ecclia: vt ꝓbat li.i.ca.xvij. p totū. Contra qō fiunt instantie ⁊ soluunt. ca.xix.

Apostoli oēs in passione xpi a fide eius defecisse ꝓbant. lib.iij.ca.lxi. post pncipiū. Sed beata vgo in fide pstitisse ꝓbat. ibidez post mediū. Utrum aūt apli sic deficiētes in fide erār heretici disq̄rit ibidē ꝓsequnt. Itē quō erār infideles ⁊ incredul⁹ cēsendi oñdit ibiō ꝓtinue. vbi tādē ponūt tres spēs ifidelitat.

Auditores diuersor⁹ magror⁹ tenentiū ꝓtrarias opiones: an excusent a pcō opiones eorumdē seqndo etiā si sint ō vitatē catholice fidei: disq̄rit li.iij.pte.ij.ca.xvij. per totum.

Alphabetica

Aptismus est ba

b sis alior⁹ sacramēt⁊: vt oñdit li.i. ca.i. post pncipiū. Itē quō est vn⁹ oñdit ibidē. c.viij. ibi. Ad decimū dicēdū ⁊c

Baptismo tanq̄ instrumēto diuine pietatis attribuit effect⁹ vnionis seu incorporatiōis q̄ fideles incorporant xpo. li.i.ca.lxi. in fine.

Basilien. ꝯciliū q̄le fuerit oñdit li.ij.ca.c. per totū. Item quale scisma in eo foueba⁊ notatur lib.iiij. parte pma. ca.ix. in fine.

Beguardarū ⁊ beguinarū errores habent⁊ libro quarto pte.ij. ca.xxxvi. post principium.

Bonitas creaturarū addita bonitati creatoris nō facit eā maiorē: q: de⁹ ⁊ oēs creature simul nō sunt aliq̄d meli⁹ q̄ de⁹ tm̄: vt dicit libro pmo. ca.lxij. ante solutōes argumēt or.

Bona q̄ ex heresi malo elicium⁊ ppt quę dictum ẽ ab aplo oportet hereses esse: enumerantur lib.iiij. parte.ij. ca.v. post pncipiū

Anonū duplex

c genus: in quor⁹ altrū habz summus pōtifex ius interp̄tādi ⁊ immutādi. li.ij. ca.liij. p totū. ⁊ ca.liij. circa finem. Item ca.lvij. ad nonam obiectionem

Caput eccl'ie christus esse ꝓbat. li.i. ca.xliij. circa pncipiū. Cōtra qō fiunt instantie ca. xlv. ⁊ soluunt ca.xlvi. in cuius pncipio dr q⁹

Capit⁊ tres ꝓpietates cōueniūt xpo respectu eccl'ie tam pm humanitatē q̄ pm diuinitatē Et q⁹ pot⁊ caput q̄ cor eccl'ie dicit ꝓbatur in dicto ca.xlvi. in solutōne pmi argumenti

Caput eccl'ie quō xp⁹ dicat: notabit⁊ statim in vocabulo christus. Sed qualit⁊ sctūs petrus habeat ipi⁹ caput oñdit li.ij.c.xx. ⁊. xxij.

Cardinales sancte romane eccl'ie sunt in statu perfectōis. li.i.ca.lxxx. circa pncipium.

Cardinalitiz institutio ⁊ pfectio ⁊ quō apl'or⁹ statui succedāt ⁊ pfitia subdūt. ibiō vsq; i fi.

Cardinales cur ceteris plat⁊ sūt pferēdi: ostēdit li.i.ca.lxxxi. p totū. Cōtra qō fiunt instātie ca.lxxxij. ⁊ soluunt ca.lxxxiij. ibidem

Cardinaliū tres ordines. ibidē ca.lxxxiiij.

Catholica vocant⁊ tria. li.i.c. xij. in pn. Quō aūt eccl'ia ẽ catholica ostendit ibidē p totū

Catholica veritas. quere .j. veritas catholica

Catharor⁹ species ⁊ errores habentur li. iij. parte secūda ca.xxxv. post pncipiū

Cause ob quas conciliū debeat ꝓgregari ponuntur libro tertio ca.ix. per totū

Causa efficiens vnionis membror⁹ eccl'ie ad inuicem declarat⁊ li.i.ca.lxi. per totū.

Celū dr eccl'ia. li.i.ca.xxxi. in pncipio.

Ciuitas dr eccl'ia. li.i.ca.xxxij. post mediū

Clauis ecclie qd significat: 7 quō de clauе diuersimode loq̄ possum?: oñdit li.i.c.xciij.cōclusione.vij.

Clauis diffinitio pōit ibiđ pclone.viij. Jtē q̄ Claues due sint ꝓuenient assignate ibidē cōclusione.ix. Que tñ nō distingūt in essentia ibidē pclusione.x. Jtē q̄ clauiū ptās quodā modo se extēdat ad remissionē culpe 7 pene habet ibidē cōclusione.xi.

Claues quō toti ecclie dicant date oñdit lib. ij.ca.lxxvi.in rnsione ad q̄rtā auctatē.

Clauiū ptās q̄n fit data petro: oñdit sex pclusionib? li.ij.ca.lxxvij.post mediū.

Clericoꝝ noia 7 diuersa officia annotāt li.i. cap̄.lxxxv.circa finē.

Colūba dr ecclia li.i.ca.xxxvi.post ꝓnci.

Cōiunx xpi dr ecclia li.i.ca.xl.in ꝓncipio: sed differt ꝓiugiū xpi cū ecclia a cōiugio viri cū femina duplr: ibidē ca.xli.circa mediū

Cōciliuz nō pōt decedere ab obediētia pape nisi sit hereticꝰ: li.ij.c.xlviij.post mediū. An vero tūc recedere possit: disquirit li.iij. pte secūda.capitul.xviij.xix.7.xx.per omnia.

Cōciliū ꝓstantiēse quale fuerit oñdit li.ij.ca. xcix.circa ꝓncipium.

Cōciliū basilieñ.q̄le fuit oñdit ibidē.c.seq̄nti

Cū aūt nulli? auctis fuerat ꝓbat li.iij.ca.xv. in solutione terrie rōnis

Concilīū q̄d sit 7 vnde dicat: oñdit li.iij.ca.i. in ꝓnci.vbi describit p causas suas

Cōcilij celebrādi origo babet: ibiđ ca.ij.pto:

Cōciliox varie species q̄ sunt ꝓciliū vle: ꝑticiale 7 episcopale: babēt ibidē ca.iij.p totū

Cōcilia q̄ tpe celebrari cepert: ibi.c.iiij.p to.

Cōciliū vle ecclie catholice diffinit lib.ij. ca.v.p totū 7 pcipue in ꝓncipio.

Cōciliū vle cui? auctre ꝓgregādū sit: br̄ li.ij.c. vi. vbi oñr q̄ soli? pape. Cōtra qō fiūt decē istātie.c.vij.q̄ soluūt.c.viij. in cui? q̄dē cap̄. ꝓn.oñr quō intelligēdū sit q̄ ad solū papā pti neat vle ꝓci.ꝓgregatō seu ꝓuocatō legitia

Cōcilij cōuocādi cause ponūt ibiđ ca.ix.p to.

Cōcilij celebrādi vtilitas br̄ ibiđ ca.x. p totū

Cōciliū vle nō expostulat necessario pontifiq̄ romani p̄sentiā sed auctē li.ij.ca.xi. p totū.

Qui aūt ad vle ꝓciliū necessario vocādi sint oñdit ibidē.c.xij.p to.cū duob? seq̄ntib? ca.

Qui ꝙo ad ipm admitti debeāt 7 q̄ nō: oñr ibidē b̄ est li.ij.ca.xv. p to. An ꝙo oēs p̄lati minores cōuocādi sint: disquirit in eodē tertio lib.ca.xvi.p totum

Cōciliū celebraturi 7 ad ipm vocādi p̄lati q̄les esse debeāt: oñdit li.ij.c.xix.p totuz. vbi oñdit q̄ erūt sapientes: sancti: expti rerū de q̄b? q̄sūō futura ē 7 zelū dom? dei babētes.

Cōciliū celebrare ꝓtēnētes post q̄ vocati sūt qua pena debeāt affici: oñdit ibiđ.c.xx.p to.

Cōcilij vlis celebrationē impedientes q̄ pena debeāt puniri oñdit li.ij.ca.xxi.p totū

Cōcilio vli q̄s dēat p̄sidere. ibidē.c.xxij.p to.

Cōcilij vlis exordio q̄ obseruāda sunt. boc est in quo habitu debent patres cōparere: quo ordine sedere 7 a quo synodū inchoare: ostēditur lib.ij.ca.xxvi.p totū. Que ꝙo in eo ca uenda sunt oñdit ibidē ca.xxvij.p totū

Cōciliox vniuersaliū auctas a sūmo pōtifice derivat 7 dependet li.ij.c.xxviij. p totū imo quicq̄d in cōcilijs vniuersalib? diffinit ant sententiat auctate sūmi pōtificis ꝓncipalit fieri debet. ibidē ca.xxxij.p totū

Cōcilia vlia antiq̄tus celebrata p ea laudanda sūt cōsuetudine q̄ absq̄ ꝓiuis babito decreto aplice sedis n̄ fiebat i ꝓcilio diffinitio cuiuscūq̄ qōnis ad fidē ptinēt. ibi.c. seq̄nti

Concilia vlia solita sunt semp supplicare sua gesta p romanū pōtificē ꝓfirmari: vt oñdit ibidē boc ē li.ij.ca.xxxiij.p totū

Concilia vlia quō debēt summū pōtificē bonorare: oñdit ibidē ca.xxxv.p totū

Cōciliū vle de q̄b? causis se babeat intromittere: oñdit li.ij.ca.xxxviij.per totū

Cōciliū vle ꝓgregatuz aut ꝓgregādū vacāte sede aplica ad q̄ se posset extēdere 7 qua auctoritate: oñdit li.ij.ca.xli.per totū.

Cōciliū vle nō est maius papa. li.ij.ca.xxiij. circa finem capituli: de quo ꝓus notatū est.

Cōciliuz vle minoris auctis est q̄ papa. li.ij. ca.xliij.p totū. Cōtra qō mouent instantie ca.xlv.7 solunt ca.xlvi.p totū

Cōciliū vle nō est tante auctis vt ad ipm licear a papa appellare. li.ij.ca.xlvij.per totum

Concilīū vle in romanū pōtificē verū 7 indubitatū extra casum beresis nullā bre iurisdictionē ꝓbat li.ij.ca.l.per totū.

Cōciliox generaliū leges 7 statuta nō ligant romanū pontificē. li.ij.ca.li.per totū

Cōciliū vle nō pōt facere cōtra romanū pōtificē decretū irritās. li.ij.ca.lij.per totū.

Cōciliū vle plenariū nō pōt in bis q̄ fidei sūt errare. li.ij.ca.lviij.p totū

Concilīū vle irrite factū pōt a papa reuocari. li.ij.ca.lxij.per totum.

Concilia vniuersalia quē ordinē babeāt adinuicē 7 q̄b? standū sit si inē se dissentire inueniant docet li.ij.ca.lxiij.p totū. Si ꝙo ꝑces a papa vel ab ei? legato dissentiāt cui? iudicio standū sit: oñdit ibidē ca.lxiij. per totuz Jtē si inē se dissenserint patres in cōcilio cōgregati quox parti adberenduz sit: docetur ibidē boc est li.ij.ca.lxv.per totum.

Cōciliū vniuersale ꝯgregatuz pōt a papa de loco ad locū trāsferri rōnabili causa id exigē te: vt docet li.iij ca.lxvi.p totū. Immo etiaz dissolui: vt ostēdit ibidē ca. sequēti p totum

Corona clericalis quante virtutis ⁊ efficacie sit declarat.li.i.ca.xcvi.ꝯclusione.xi.

Corpus xpi verū an sit melius corpore xpi mystico an ecōuerso: ostendit li.i.ca.lxij. p totū

Corpus varie accipit: ibidē circa mediū

Corpus xpi mysticū dicit ecclia cuius rōnes assignant li.i.ca.xliij. per totū.

Corp⁹ xpi qō est ecclia quō est cū xpo vnus homo notat lib.i.ca.lxiiij.p to. Itē quō vna psona ondit ibidē ca.lxv.p totū. Et quō vn⁹ xps ibidē ca.lxvi.p totū. Itē quō corp⁹ xpi ⁊ quodlibz mēbrū ei⁹ a sanctis dicat aliquan do xpus: ondit ibidē ca.lxvij. per totū

Cōseruatio rerū in esse suo depēdet ab earuz cōditore deo.li.ij.ca.lxxviij.circa ꝓnci.

Cōtinēs sepe ponit ꝓ ꝓtēto.li.i.c.ij. in ꝓnci.

Credere in deū patrē: in deū filiū: ⁊ in deū spi ritūsanctū ꝓprie dicimur: sed nō ꝓprie in ec clesiā catholicā: ⁊ quō different ondit lib.i. ca.xx. per totum.

Credibiliū tripler gen⁹ ad qō heresis se extē dit: declarat li.iiij.parte secūda. ca.vi. p to.

Credētes hereticoz vide infra. ffautores.

Christi ꝓrogatiue seu excellētie ⁊ ꝓpietates ꝗs ecclie sue cōicauit: ponūt li.i.ca. xxxix.p totū. Est em sacerdos ver⁹: pastor bon⁹: me diator optim⁹: iudex equus: medic⁹ singula ris: ostiari⁹ inexpugnabilis: ⁊ vnigenit⁹ dei fili⁹: que oīa ecclie catholice ex hoib⁹ col lecte nō angelis cōicant. ibidē

Christus ē caput ecclie tam vt hō q̄ vt deus li.i.ca.xliij.circa ꝓncipiū. ⁊ ca.xlvi.in ꝓnci pio. Instantie aūt fiūt cōtra hoc ca.xlv.que soluunt ca.xlvi. Sed in ꝓncipio ca.ponunt ꝓprietates q̄ attribuunt xpo. In solutione aūt ꝓmi argumēti ondit quare xps potius dicat caput q̄ cor aut epar ecclie.

Christus quō pōt dici membrū ecclesie ⁊ quō nō: ondit li.i.ca.xlvij.p totū

Christus ꝺm q̄ homo fuit caput fidelium nō tm eorum qui fuerunt post incarnatōnē: sed etiam eorum qui a principio incarnationez precesserūt. vt habetur libro ꝓmo. ca.xlviij. per totum. Contra quod fiunt instantie ca. xlix. ⁊ soluuntur ca.l. ibidē. Utrum autē soli christo homini deo conueniat esse caput ec clesie. disquiritur libro primo cap. lij. p totū.

Christus caput est ecclesie seu fideliuz quan tum ad animas: ⁊ quantum ad corpora: sed quomodo differenter ostenditur li.i.ca.liij. ante medium.

Christus quō sit cū ecclia vnū corp⁹ notatur lib.i.ca.lxiiij.p totū. Quō vna psona ibidez ca.lxv. quō vn⁹ xpus: ibidē ca.lxvi.

Christus nō est ꝓpriū nomē sed appellatiuuz significās vnctū li.i.ca.lxvi.in medio

Christū peccare ꝓpt membra sua nō recte dix eris: li.i.ca.lxviij. post mediū ibi nota quinto. vbi ostēdit quō diuersa attributa attribuū tur xpo ⁊ ecclie ꝓpt vnitatē ipoz que tamē alteri tm ꝓprie cōpetūt ⁊ nō vtriq

Christus iurisdictionē coactiuaz exercuit: vt ptz li.iij.ca.xlvij. ibi Ad secūdū argu.

Christ⁹ iudicari voluit a nō suo iudice ex cha ritate. Itē vt bō pāuat⁹ nō vt in dignitate cōstitutus. li.iij.ca.xcvi. in ꝓncipio

Curati a quo immediate instituunt ⁊ quā di gnitatē babēt: ondit li.ij.c.lix. ⁊ lxiij.p totū.

Decreta romani

ꝺ pontificis sunt a cūctis fidelib⁹ venerabilit suscipiēda: vt ondit lib.ij.ca.cviij.per totū

Decretū irritans nō pōt cōtra summū pōtifi cem a ꝯcilio vl fieri: vt onr li.iij. c.liij. p to.

Desponsatio ecclie cum xpo ostendit li.i.ca. xxxviij.circa finem.

Dispēsatio tam sacroz canonū q̄ regularum sanctoz patrū moderatio spectat ad roma num pōtificē lib.iij.ca.liij.p totū. Ubi in fi ne ostendit duplex gen⁹ canonū

Dispensatio: reuocatio ⁊ interptatio quō dif ferant: ostēdit li.ij.ca.lv. circa ꝓncipiū

Distinctio ⁊ varietas multiplex ꝯgrue ponit in ecclia: li.i.ca.lxix.p totū.

Doctores ab ecclia approbati enumerant li. iiij.pte.ij.ca.ix. ibi. Sextū gen⁹ ⁊c.

Dom⁹ cur ⁊ quō appellet ecclia: ondit li.i.ca. xxxiij.ante mediū. Item.

Domina quō dicat ecclia vlis: ondit li.i.cap. lxxxvij.circa ꝓncipiū

Dominiū duplex tangit ibidē consequenter, Et quō papa vel ali⁹ prelat⁹ dicatur dns

Donationes seu donaria aut dotes q̄bus xps sponsus sponsam suā ecclam donauit enu merant: li.i.ca.xxxix.per totū.

Dubia q̄ occurrūt in fide aut in sacra scriptu ra sunt p summū pontificē declarāda ⁊ de cidēda. li.ij.c.cvij. post ꝓn. ⁊ li.iij.c.liij. p to.

Dubitās in fide an sp sit hereticus censendus: disquirit li.iiij.pte.ij.ca.xij.modo ꝓmo

Ecclesia quid dif

ɛ ferat a synagoga: ⁊ quō ꝓprie significet cōuocationē que nō ni si rationalium est. Synagoga aūt cōgrega

tionē que etiā irrationaliū est: oñdit li.i.c.i. in ꝓnci. Ecclie diffinitio ſm rē ponit ibidē circa mediū. Et eiꝰ q̄ttuor cause ibidē ꝓnter vbi in fine oñdit ꝙ heretici ñ faciūt ecclias.
Ecclia. xvi. modis accipit li.i.ca.ij.p totū.
Ecclia in ꝓsenti ope seu ſūma accipit ꝓ collectione fideliū siue sint p̄destinati siue p̄sciti qui mixti sūt in ecclia li.i.ca.iij.p totū. Ffiūt ēn septē instātie ꝓbare nitentiū ꝙ ecclia de malis licet fidelib⁹ dici ꝓprie nō possit. ibiō ca.iiij.p totū. q̄ soluunt ca.v. post medium. Quō aūt different boni ⁊ mali sint in ecclia dei: oñr dicto ca.v. a ꝓncipio vsq̄ ad mediū.
Ecclia est vna: sancta: ⁊ catholica: vt oñr li.i. ca.vi. in ꝓnci. Est aūt multiplex vnitas eius ⁊ colligit ex multis: vt oñdit ibidē ꝓsequnter ⁊ ca.xxxvi. circa mediū. Cōtra quā vnitatē ponunt instātie multe. ca.vij. q̄ soluunt cap. viij. Ostēdit aūt in solutōne. xiiij. argumēti quō ecclia habuit gratiarū ⁊ donoꝝ suppositoꝝ umq̄ incremēta.
Ecclie vnitas babȝ ordinē ad vnitatē vnius ſūmi pōtificis. li.i.ca.viij. circa finē
Ecclie sāctitas oñdit li.i.ca.ix.p totū. Cōtra quā fiūt instātie ibidē ca.x. ⁊ soluunt ca.xi.p totū. Confutant etiā errores quorūdā nō recte de ea sentientiū ca xij.p totū.
Ecclia quō ⁊ q̄re dicēda ē catholica: oñdit libro ꝓmo ca.xiij.p to. Cōtra qō fiunt instātie ca.xvi. ⁊ soluunt ca.xvij.p totū.
Ecclia romana quō sit vlis ⁊ catholica dicenda: oñdit li.i.ca.xvij. ibi Ad tertiū ⁊c.
Ecclia dr aplica: lib.i.ca.xviij.p totū. Contra qō fiūt ⁊ soluunt instātie ca.xix.p totū
Ecclia noīari pōt xp̄iana: ꝑ q̄re magis aplica nominet habet li.i.ca.xix. in solutōe ꝓmi argumenti. Itē cur magis aplica q̄ ꝓphetica ibidē in solutōe secūdi argumēti. Quō aut ē in vnā sanctā ecclīam credendū sit oñditur ca.xx.p totū. Et quō extra ecclīam non ē salus habet ibidē ca.xxi.p totū
Ecclia qñ incepit ⁊ q̄ sint etates eiꝰ ostendit li.i.ca.xxij.p totū. Probāt aut nōnulli ꝙ nō fuerit apud antiquos patres ca.xxiij. quoꝝ ꝓbationes improbant ca.xxiiij.p totū.
Ecclia an fuerit ante cōstitutionē mūdi: disq̄ritur ibidē in argu. viij. ⁊ in solutōe eius
Ecclia a quo inceperit oñdit li.i.ca.xxv.p to. vbi facta distinctōne ꝓbat ꝙ vno modo dr incepisse ab abel. Cōtra qō ponūt multe instantie ca.xxvi. q̄ soluūt ca.xxvij.p totū
Ecclia an possit in vno solo saluari: disquirit libro ꝓmo ca.xxvij. circa finē
Ecclia ꝓbat fuisse ante quodcūq̄ regnū aut imperiū. li.i, ca.xxvij. in fine.

Ecclia post q̄ incepit nunq̄ desijt esse: ꝫ in ea fides: sanctitas doctrina: ꝓfatio: ⁊ sacramēta vsq̄ ad finē seculi sunt duratura: vt ꝓbatur li.i.ca.xxviij.p totū. Cōtra qō fiūt instantie ca.xxix. que soluunt ca.xxx.
Ecclia cur celū: terra: ager: ⁊ sagena dicta sit oñdit li.i.ca.xxxi. Itē cur borr: fons ⁊ puteus aquarū viuentiū. ibidem ca.xxxij. Et cur nauis: domꝰ: ciuitas: ⁊ castroꝝ acies ordinata. ibidē ca.xxxij. Item cur regnū. ibidē. ca. xxxiiij. p totū. Ubi addunt duodecim excellentie regni cōuenientes regno ecclie. Item cur dr tabernaculū ⁊ tēplū. ibidē ca.xxxv. p totū. Itē cur mulier: amica dei: colūba: vna: pfecta: sororꝝ xp̄i: ⁊ filia dei. ibidēȝ ca.xxxvi. p totū. Itē cur spōsa xp̄i. ibidē ca.xxxvij. de cuius despōsatōe habet ibidē a medio vsq̄ in finē capituli. de qua latius inquirit cap. sequenti in ꝓncipio. Et simili de eiꝰ nuptijs circa mediū capituli
Ecclia est a xp̄o varijs muneribꝰ seu donationibꝰ dotata: vt oñdit li.i.ca.xxix.p totū
Ecclia est cōiunx xp̄i. li.i.ca.xl. in ꝓnci. ⁊ mater oim fideliū. ibidē in medio, ⁊ etiā mater xp̄i ibidem circa finē
Ecclia ē tota virgo: vt oñdit li.i.ca.xli.p totū
Ecclia oñdit regina li.i.ca.xlij.p totū.
Ecclia oñdit esse coꝝ xp̄i mysticū. c. seq̄nti.
Ecclie mēbra ⁊ eoꝝ significatōes: que sūt caput: facies: gene: oculi: aures: nasus: labia: dentes: collū: vbera: manus: vēter: crura ac pedes: ponunt h.i.ca.xliij.p totū
Ecclia q̄ est coꝝ xp̄i quō est cū xp̄o vnus bō oñdit ibidē. Et quō vna ꝑsona ca. seq̄nti.
Ecclia decent habȝ varios statꝰ ⁊ varia officia: vt ꝓbat li.i.ca.lxix.p totū. Cōtra qō ponunt argumēta ca.lxx. q̄ soluunt ca. lxxi. sed ca.lxxij oñdit quō in ecclia est ꝓncipaliter triplex varietas statuū.
Ecclie varia sunt officia. li.i.ca.lxxv. p totuȝ habetq̄ varios gradus: ibidē ca. sequēti.
Ecclie vlis est duplex ptās spūalis ⁊ terrena lib.i.ca.lxxvij. per totū
Ecclia militās significat p atriū: ⁊ ecclia triumphans p tēplū: ibidē post ꝓncipiū
Ecclia ꝓbatur habere ordinē supioritatis. libro secūdo ca.i. per totum
Eccleſia lateranēsis probatur supra ceteras vbis ecclesias ꝓncipatum gerere lib.ij. ca. xxxvi. circa finem.
Eccleſie vlis quō claues date dicant a sanctis patribꝰ oñdit li.ij.ca.lxxij.p totū
Ecclia vlis quō est mat christifideliū etiā pape q̄uis nō sit maioris iurisdictionis q̄ papa: oñdit li.ij.ca.lxxxvi. per totū.

Eccl'ia vl'is an sit dña. require Dña
Eccl'ia catholica quō in fide ⁊ moꝛib⁹ errare nō pōt. li.ij.ca.xci. post ꝓncipium
Eccl'ie auctas an maiꝛ ꝓbet auctate papali ex illo Mat. xvij. Dic eccl'ie. ostenditur lib.ij.ca.xcij. per q̄nq̄s pūcta ꝓncipalia
Eccl'esia baby de quocunq̄ negocio si placet actoꝛi iudicare. li.ij.ca.cxiij. ꝓpositōe tertia
Electos solos esse mēbꝛū xp̄i ꝓbant q̄dā decē argumētis li.i.ca.liij. que soluunt ibidē ca. lviij. Circa quā materiā ponunt in dicto ca. liij. sex ꝯclusiones que cū earū fundamentis improbant ca.lv. p totū.
Episcopoꝛ status ostēdit esse ꝓfectioꝛ q̄ religiosoꝛ li.i.ca.lxxvi. circa finē. Cōtra qō fiūt instātie ibiō ca.lxxvij. ⁊ soluūt ca.lxxviij.
Ep̄m a pb̄o differre ꝓbat ibi. ca.lxxix. p totū.
Episcop⁹ quō maiꝛ ē simplici sacerdote ostēditur li.i.ca.xciij. cōclusione tertia
Episcopos solos necessario vocādos esse ad vle ꝯciliū ꝓbat li.ij.ca.xij. Cōtra qō fiūt instantie ca.xiij. ⁊ soluunt ca. seqnti.
Epikeia quid sit ⁊ quō in republica ponēda oñdit li.ij.ca.liij. circa ꝓncipiū.
Errores hereticoꝛ. quere infra Hereses
Excellētie regni. quere infra Regnū
Excōicatio iniusta quō nō noceat excōicato: sed ꝓsit si modeste ferat oñdit li.i.ca.. viij. in solutione sexti argumenti
Excussi sunt ꝓphete ⁊ filij excussoꝛuꝫ apli: vt oñdit li.i.ca.xix. ibi. Secūdo posset respon.
Etates eccl'ie ponunt li.i.c.xxij. in medio
Extra eccl'iam nō ē salutē oñdit li.i.ca.xxi.

Actum nō gene

f rat heresim: vt oñdit li.iij. pte.ij. ca.xvi. post ꝓncipiū.

Fautoꝛes defensoꝛes credentes ⁊ receptoꝛes hereticoꝛ. qui sunt censendi oñdit li.iij. parte.ij.ca.xxi. post ꝓncipiū. Et eoꝛ pena q̄ puniendi sunt. notat ibidē post mediū
Fides quō sit in demonib⁹ ⁊ quō nō oñdit libꝛo.i.ca.viij. ibi. Ad xiij. dicendū ⁊c.
Fides quō dicat catholica oñdit lib.i.ca.xiij. post ꝓnci. Cōtra cui⁹ dicta fiunt instātie ca. xiij. q̄ soluūt coꝛroboꝛata ꝓma ꝓpō. ca.xv.
Fides sola est p quā saluari possum⁹. Errant aūt q̄ vnūquēq̄ in fide sua saluari putāt: vt oñdit li.i.ca.xxi. p totū.
Fides semp fuit eadē ⁊ in antiquis patrib⁹ ⁊ in nobis. li.i.ca.xxij. p totū
Fidē marie ꝰginis. vide infra Maria
Fidē non posse habere rōnē medij quo mēbꝛa eccl'ie vnū coꝛp⁹ esse dicant: ꝓbat li. i.ca.lx. post ꝓncipiū. Cui⁹ ꝯtrariū tenet ibidē ꝓnter
Fidē dubiā habēs nō ꝙ est heretic⁹ vt oñdit li.iiij. parte.ij.ca.xij. modo primo.
Figurat seu repꝛesentat vna res aliā multipl'r vt oñr li.ij.ca.lxxv. circa principium.
Floꝛ diuersoꝛ ꝓprietates applicātur ijs q̄ ad eccl'esiā ptinent li.i.ca.xxxij. in medio.
Fons dicit eccl'ia li.i.ca.xxxij. post mediū.
Forma abiurādi scismatis: oñr li.iij. pte.i.ca. xv. p to. ⁊ abiurāde hereb. pte.ij.ca.xxij. p to.
Fundamentū eccl'esie quō sanct⁹ petr⁹ dr oñr li.ij.ca.xvij. p totū. Cōtra qō ponūtur instantie ca.xviij. ⁊ soluūtur ca.xix.

Ɠnera seu gra

g dus catholicarum veritatū ponūtur li.iij.pte.ij.ca.ix. p totum
Genera hereseū: ibiō. ca.x. p totū
Genera ꝓpositionū dānabiliū: ibiō. c.xi. p to.
Gladi⁹ duplex eccl'ie oñr li.i.ca.xxxiij. in fine. Et li.ij.ca.cxiij. ꝓpone sexta.
Gloſatoꝛ erroꝛ vnde nascat: ostendit lib.ij. ca.cix. post medium.
Gloſarū inter se ꝯtrariarū cui adherendū sit oñr li.ij.ca.ci. in respōsione Ad secūdam ⁊c.
Graduū in eccl'ia dei varietas ⁊ distinctio declarat: li.i.ca.lxxxvi. per totum
Gradus ⁊ ordines eccl'ie spūalis ostendūtur ibiō, ca, lxxxvij. circa finem.

Ɛresis notoꝛia

b quō deponit papā: tāgit li.ij.ca. cij. circa ꝓncipium.

Heresis ⁊ scisma quō differant: ostēdit li.iiij. pte.i.c.iiij. p totū. Ubi post mediū oñr q̄ ois heretic⁹ est scismaticus sed nō ecōuerso. ⁊ tñ in fi. oñr q̄ scis. ⁊ hēb dānt spē
Hereticoꝛ peccati grauitas q̄d dānt a grauitate scismaticoꝛ oñr li.iiij. pte.i. c. vi. p totū.
Hereb describit. li.iiij. pte.ij.ca.i. p totum.
Heresis est ponēda in irellectu vt in subiecto vt oñr li.iiij. pte.ij.ca.iiij. circa ꝓinc. Deinde ponit dā inter heresim sectā ⁊ supstitiones.
Heresū vtilitates. reqre Bona q̄ ex here. ⁊c.
Heresis se extēdit circa triplex gen⁹ credibilium: vt oñditur li.iiij. pte.ij.ca.vi. p totū.
Heresū gña diuersa: ibiō ca.x. per totum.
Hereticas ⁊ falsas ꝓpōes: vide infra Propōes
Hereticus quib⁹ modis q̄s dicat: oñr li.iiij. pte.ij.ca.xij. p totum. Quis aūt ꝓprie sit dicēdus heretic⁹: oñr ibiō. ca.xiij. p totū. Ite quō triplicit dicit ibiō ca.xv. in principio.
Hereticalis ptinacie. xx. modi ponūtur ibidē ca.xvi. p to. Ite q̄ diuersa opinātiū ⁊ docētiū auditoꝛes ⁊ sectatoꝛes sint heretici censendi diſqrit ibiō, B ē li.iiij. pte.ij.ca.xvij. p totum.

Hereticus ois an statim sit oi platione ꝑuat? disquerik li.iiij.pte.ij.ca.xviij.xix.z.xx.
Hëticoꝝ fautores receptores ꝛc. reg̃re fauto.
Hereſis abiurãde formã. require ſſforma ꝛc.
Hereſes ꝯdẽnate in ſynodo nycena babẽk li.iiij.pte.ij.ca.xxiij.in ꝯcilio romano.ca.xxiiij. In ꝯcilio gangrẽſi. ca.xxv. In ſcda ſynodo vñi.c.xxvi. In ꝯcilio milmitano.ca.xxvij. In tertia ſynodo vñi.c.xxviij. In quarta ſynodo vñi.ca.xxix. In ſynodo tolerana.cap̃.xxx. In quinta ſynodo vñi.ca.xxxi. In ſynodo ꝓma bracarenſi ca.xxxij. In ſexta z ſeptima ſynodis vñibus ca.xxxiij. Ab yſidoro enumerate z fere in decreto poſite.ca.xxxiiij. In decretalibus ca.xxxv. Primo abbatis Joachim. Secũdo Almarici. Tertio dicentiũ xp̃m nõ eſſe aliq̃d ꝑm qđ bõ eſt. Quarto catharoꝝ. Itez in ſexto z in clemẽtinis ibi.c.xxxvi. In extravagãtib? alexãdri quarti: z bonorij ca.xxxvij. Silr in extravagãte bonifacij octaui.clemẽtis quinti Johãnis.xxij.in eođ ca. p totum.
Hereſes iohãnis vicleff z iohãnis bus recitãtur ca. vltimo totius ſumme.
Hieruſalẽ ſuprema euerſio ab elio adriano facta: tangik li.i ca.xxx.ibi. Ad tertium ꝛc.
Horrus dicik eccl̃ia: li.i.ca.xxxij.in medio.

Imperia quattu

i or oſtẽdunt ꝑ violentiã introducta: li.i.c.xc.poſt ꝓncipiũ in secũda ꝓeeminẽtia ibi poſita.

Imperator nõ est iudex ordinari? sũmi põtifi cis vt ꝓbatk li.ij.ca.xcv.per totum
In deũ z in sanctã eccl̃iam catholicã quõ differẽter credendũ sit: oñr li.i.ca.xx. per totum
Infidelitatis tres spẽs ponũk li.iiij.ca.lxi. p? mediũ vbi disquirik quõ apli fuerint ifideles tempore passionis xp̃i.
Initiũ eccl̃ie qñ fuit oñr lib.i.cap̃. xxij.xxiij. et.xxiiij. In ꝓncipio ãt.xxiiij.ponũk distictiones de initio fidei z eccl̃ie.z ca.xxv. disquirit̃ur a quo eccl̃esia sumpserit initium.
Interpretatio sacre scripture ptinet ad papã vt oñr li.ij.ca.cvij.p totũ. Et silr interꝓtatio dubioꝝ circa fidẽ: vt ꝓbatk li.iij.ca.liij. ꝯclusione ꝓma. Itẽ z canonũ ibiđ ꝯclusiõe ſcda.
Interpretari legẽ quid sit: z quot sint genera interꝓtandi oñr li.iij.ca.liij. in ꝓncipio.
Johis bus z vicleff hereſes ponũk i fine opis.
Judas ꝓbatur fuisse qñq̃ filius eccl̃esie z mẽbrũ xp̃i libro.i.ca.lv.in fine.
Judiciũ pape seu aplice sedis in his que fidei sunt z ad humanã salutẽ nec̃ia errare nõ ꝑt vt oñr li.ij.c.cix.z ca.cx.p totũ. ꝟtra qõ ponũtur instantie ca.cxi.z soluũtur.ca.cxij.

Jurisdictõnis ptãs q̃d sit oñditur li.i.c.xcvi.
Jurisdictio oim ꝓlatoꝝ eccl̃ie: auctas nõ tm quo ad executionẽ z vsuz: ß etiã quo ad substantiã ptãtis a papa mediate vel imediate regularit̃ derivata ꝓbatk: li.ij.ca. liij.lv.lvi. per totũ.z.ca.lxi.circa ꝓncipiũ.
Jurisdictio quã habz papa in tpalib? oñdik li.ij.ca.cxiij.p totũ.z ca.cxiij.quã nõ habet.

Ateranenſis ec

l clesia habz supꝑ ceteras eccl̃ias vbis z orbis ꝓmatũ: vt ostẽdik ꝓbabiliter.li.ij.ca.xxxvi.circa finem.
Libertas duplex scz a pctõ z a iusticia: oñdik li.i.c.lxxiij.circa ꝓn.z q̃d vtraq̃ ibiđ ꝯtet.
Lugdunen̄.pauperũ errorẽ.q̃re valdẽſes ꝛc.

Marie semp virgi

m nis fides cõmendak lib.i.ca.xxiij. circa ꝓncipiũ.z ca.xxvij.circa finẽ
Mbi dicik q̃ tota eccl̃ia credik in maria fide saluata in triduo mortis xp̃i: eo q̃ sola integram fidẽ seruauit. Quod etiã habek in eodem libro ca.xxx.in fine.
Mater fideiũ est eccl̃ia: li.i. ca.xl.in medio. vbi notãda sunt q̃nq̃ officia matris in pl̃e.
Est etiã mak xp̃i: ibidẽ circa finẽ. Itẽ q̃ etiã pape mater sit eccl̃ia: cũ tñ papa habeatur pater eius: oñdik li.ij.ca.lxxxvi. circa mediũ
Membra corpis mystici eccl̃ie z eoꝝ significationes ponũk li.i.ca.xliij.p totũ
Membrũ eccl̃ie an etiã xp̃s sit dicẽd? z quõ oñdik li.i.ca.xlvij.p totũ
Mẽbra xp̃i an sint soli electi. reg̃re electos.
Membra xp̃i seu corpis ei? sũt in triplici differentia: vt oñdik li.i.ca.lvij post ꝓncipiũ.
Mendax est omnis bõ quõ intelligi debeat oñdik li.i.ca.xi.ibi Ad quartũ ꝛc.
Minister non semp est minor eo cui fit ministratio: vt oñdik li.ij.ca.xxviij.circa finẽ.
Mistic̃ũ q̃d sit z quõ eccl̃ia dicak corpus xp̃i mistic̃ũ oñdik li.i.ca.xlij.p totũ
Mittẽs nõ sp ẽ minoris auctis aut dignitatis q̃ missus. li.ij.ca.xiiij.post mediũ
Mulier dicik eccl̃ia li.i.ca.xxxvi.in ꝓnci.

Nuis dicik eccle

n sia.li.i.ca.xxxiij.in ꝓnci.
Necessariũ capik multiplr.li.iiij. parte.ij.ca.v.circa ꝓncipiũ
Noia eccl̃ie ponũk li.i.ca.xxxi.in ꝓncipio z rationes eorũdẽ nominũ habenk partim in eodem ca.z ptim q̃nq̃ cap̃.sequẽtib?
Nuptie eccl̃ie ponũk ibi. ca.xxxviij.circa me.
Novatiani scisma ponik li.iiij.pte.i.c.ix.i ꝓn.

Bedire debz qui

Obedire debz quilibet fidelis cuiuscunq; sit dignitatis: sūmo pōtifici: vt ostenditur lib.ij.ca.xlviij. per totū. ⁊ ca.xlix. post argumenta. Vbi in solutione secūdi argumenti: ostēdit q̄b? obediendū sit ipi ⁊ in q̄b? nō.

Officia ecclesie varia ⁊ differētia esse ostēdūtur li.i.ca.lxxxv. per totū.

Ordo est in ecclia ponēdus sm gradus superioritat ⁊ inferioritat: vt ꝓbat li.ij.c.i ꝑ to.

Is aūt vult vt sit vn? ꝓnceps. ibiō.c.ij.ꝑ to.

Ordinarij iudices q̄ sunt dicēdi: ⁊ q̄ ptās ordinaria ostēdit li.ij.ca.lxij. in solutōe.ij.arg.

Ordo sedentiū in cōcilio vli: ponit li.iij.cap. xxvi.post ꝓncipiū

Apa ē vniuersa

Papalis pōtifex ⁊ rector catholicus ecclesie: vt dicitur lib.i.cap.xvij. ibi Ad quintum dicit ⁊c.

Papa posset dici rex si vellet.li.ij.ca.iiij.in solutiōe secūdi argu.in respōsione replice

Papa quō ē spōs? ecclie oīr li.ij.c.xxvij.p to.

Papa seu pontifex roman? est successor beati petri in ꝓmatu ebali:li.ij.c.xxxvi.p totū

Papa ē vicari? xpi ⁊ eius locūtenēs in terra lib.ij.ca.xxxvi.per totū. Et habz ꝓmatū suū immediate a xpo:li.ij.cap.xxviij. Cōtra qō fiūt instātie ca.xxxix.ꝑ to ⁊ soluūt trib? seqntib? Quō aūt ꝓmatū suū secūdario habuit a concilio ostēdit ca.xli.in medio. Et quō a cōstātino imperatore.ca.xlij.per totū.

Papalis ptās a nullo alio q̄ a deo restringi aut ampliari posse ostēdit li.ij.ca.xliij.p to.

Papalis ptās quā ⁊ vnde bēat iurisdictiōez coactiuā oñdit ibidē ca.xlv.xlvi.⁊ xlvij. Nā cap.xlvi.ostēdūt duo. ꝓmo quō papa eā habeat ex ordinatōe xpi.secūdū quō nō ab imperatore nec a seculari potestate.

Pape obediēdū esse.reqre Obedire ⁊c. Itez Papalib? statutis obediēdū ē.li.ij. ca.l. p to.

Papa cur eligat ⁊ nō succedat nec instituat a papa adhuc viuēte:ostēdit li.ij.ca.li. p to.

Papalis ptātis plenitudo.vide.j.plenitudo

Pape institutio a xpo ꝑ petrū cur magis cōtinuet in papa q̄ epoꝝ aut curatoꝝ ꝑ apl̄os ⁊ discipulos:ostēdit li.ij.ca.lxiij.ibi. Ad decimumquintū ⁊c.

Papa ē immediat? ꝓlatus ⁊ iudex omniū fideliū: ⁊ facere pōt q̄cq̄d inferiores ꝓlati possunt: vt ꝓbat li.ij.ca.lxv.p totū.

Papa iurisdictōis aūctrate superior ē tota vli ecclia: vt oñdit li.ij.ca.lxxx.p totū. Cōtra qō instātie posite.c.lxxxi.soluūt in ca.seqntib?.

Papa quō est pater ⁊ fili? ecclesie: ostenditur libro.ij.ca.lxxxvi.in medio.

Papa an sit dñs rerū ecclesiasticarū oīr li.ij. ca.lxxxviij.p totū. Et quō est rex. ⁊ ecclia regina:oīr ibidē.c.sequēti. ⁊ c.xciij.ꝓpone scda

Papa extra casū hereſis nō bz iudicē supiorez in tris.li.ij.ca.xciij.p to. Bz obijcit i seqntib?

Papa quō ꝑ heresim notoriā cadat a papatu ostēditur.li.ij.ca.cij.circa principium.

Paparū depositorū bystorie:ibidē ca. sequēti.

Papa nō potest se submittere alteri aut ptātem cōcedere: vt aliq̄s tanq̄ iudex ei? posset in eū vti claue exterioris iudicij.li.ij.ca.ciij. per totū. vñ sequit ibidē q̄ nō pōt deponi. Cōtra qō fiunt instantie.ca.cv.⁊ soluūt in eod̄.

Papa quō admonēd? sit a subdit si in moribz turpit errauerit:oīr ibidē.ca.cvi.p totum.

Papa habet determinare ea que fidei sunt et sacre scripture sensus interpretari atq; aliorū quoruūcūq; dicta vel opa approbare vel reprobare vt oīr.li.ij.ca.cvij. per totum.

Pape decreta vel decretales quō debeāt ab oibus suscipi:oīr li.ij.ca.cviij.p totum.

Pape iudiciū in his que fidei sunt errare non posse:oīr li.ij.ca.cix.⁊ cx. Cōtra qō fiūt instātie ca.cxi.⁊ soluūtur ca.cxij. Vbi ostēdit i solutione sexti argu. q̄ papa quidē errare potest sed nō apostolice sedis iudicium.

Papa quā iurisdictōez habeat in tpalib?: oīr li.ij.ca.cxiij.p totū. Qualit aūt pape iure ꝓncipatus sui cōpetat hr̄e iurisdictionē in tpalibus in toto orbe xpiano:oīr ibidē ca. cxiiij. p totū. vbi oīr de oibus causis posse iudicare.

Papa solus bz legitime cōgregare ꝓciliū vle lib.iij.ca.vi.p totū. Contra qō fiunt instātie ca.vij. que soluūtur ca.viij. In quoꝝ.iiij.v.et vi.solutionibus ostēdit quō ꝓtra papā suspectum de hereſi sit procedendum.

Papa aut ei? legatus bz in ꝓcilio vli ꝓsidere: vt oīr li.iij.ca.xxij.per totum.

Papa bz oia q̄ in ꝓcilio fiunt principaliter auctorizare:li.iij.ca.xxxij.q: ab eo bz ꝓciliū imediate aūctem suā vt ꝓbatū est ibidē.c. xxviij.

Papa debet a cōcilio vli: imo ab oibus xpifidelibus honorari.li.iij.ca.xxxvij.p totū. Vbi ostēdit etiā pena nō honorantiū eum.

Papa ꝑ diuersitate rerū rpm ac psonarū pōt sententiā suā mutare:li.ij.ca.l.post medium.

Pape soli? est indulgentiā plenariā ꝓcedere vt oīr.li.iij.ca.xliij.ibi Ad tertiū ⁊c.

Papa est aūctr iurisdictionis superior ꝓcilio vli.li.iij.ca.xliiij.p totū. ⁊ ca.xxiij.in fine.

Papa nō obligat statutis synodoꝝ aut cōciliorū: vt oīr li.iij.ca.li.p totū. vñ ꝓciliū vle nō pōt facere ꝑ eū decretū irritās ibidē.c.lij.ꝑ to.

Tabula Alphabetica

Papa hz iterpretari ⁊c. require interpratio.
Papa hz dispensare ⁊c. require dispensatio.
Papa habet aucrem tollendi ⁊ reuocādi statuta aliqua tā sacroꝝ cōciliorꝝ q̄ p̄decessorꝝ suorꝝ li.iij.ca.lv.p totū. Sepe tn hz ius interpretandi. vbi neq; dispensandi neq; reuocādi:li.iij.ca.lvij.cōclusione prima. Jnterdū p̄t dispensare sed nō reuocare seu tollere: ibidē consequēter conclusione secunda.
Papa habet corrigere ⁊ dānare concilia que in pniciem fidei aut scandalū ecclesie ꝓcessisse corrigerit:li.iij.ca.lxij.per totum.
Pape iudicio in cōcilio vñ si a patrū iudicio dissentiat an potius standum sit q̄ ipsoꝝ patrū docet:li.iij.ca.lxiiij.per totum.
Papa pōt transferre ꝓciliū vle iam cōgregatum de loco ad locū rationabili causa id exigente. vt onr li.iij.ca.lxvi.p totū. Jmmo etiā dissoluere. ibidē ca. sequēti per totum.
Papa an posset in scisma decidere ⁊ esse scismaticus:onr li.iij.pte.i.ca.xi. per totum.
Papa verus an ꝓpter scisma tollendū possit cogi vt cedat papatui disquirit: li.iij.parte .i.cap.xij.⁊.xiij.per totum.
Papa in heresim lapsus nō est maior canonibus vt probat:li.iij.parte.ij.ca.xx. post ipsa tionē quarte cōclusionis p̄cedentis capli
Plura de hoc vocabulo videda sunt in his dictionib?. Petrus.pōtifex.plat?. pncipat?.
Patres in cōcilio vñ cōgregati si a papa dissenserint an eoꝝ an pape sentētijs adherendum sit:docet:li.iij.ca.lxiij.per totū. Si vero inter se dissenserint quoꝝ parti standum sit docetur:ibidem ca.lxv.per totum.
Paupertas euāgelica cui? meminit ockā in dyalogo ⁊ in ope.⁊c.dierū: et a Job.xxij.⁊ a nicholao.iij.sine controuersia si recte attēdamus describit: vt onr li.ij.ca.cxij. Ad decimū argu. vbi duplex paupertas christi ostendit.
Peccatū scismaticoꝝ q̄tum graue sit onr lib. iiij.pte.i.ca.v.p totū. Et quid differat a peccato hereticoꝝ patet ibidē ca.vi. per totum.
Peccatū infidelitatis ⁊ heretice prauitatis cur papā aliosq; platos deponat pot? q̄ cetera peccata:onr li.ij.ca.cij. Ad primaz ꝓba.
Pena nō bonoratiū papā habet li.iij.ca.xxxv. post medium. Pena scismaticoꝝ:li.iij.pte prima.c.viij.per totum. Penā fautoꝝ aut defensoꝝ ⁊c. hereticoꝝ req̄re ſfautores ⁊c.
Perfectio quō ꝓsistat in charitate: onr li.i.c. lxxv.circa principiū. Qui aūt sint dicendi perfecti ⁊ q̄ in statu pfectionis:ibiō circa medi.
Perfectio: est stat? episcopoꝝ q̄ religiosoꝝ vt ostēditur li.i.ca.lxxvi.in fine.
Persona capit duplr:li.i.ca.lxv.post princi.
Persona vna cōstituit ex xpo ⁊ ecclia. ibidez hoc est li.i.ca.lxv.fere per totū
Pertinacia q̄d sit ⁊ quō viginti modis presumat aliq̄s ptinacit errare ꝓra fidē onōdit li. iiij.parte secūda.ca.xvi.p totū ſm ordinē
Petr? apls habuit p̄matū int apłos: vt habetur li.ij.ca.v.⁊.vi.p totū. Lōtra q̄ fiūt argumenta.iiij.ca.sequētib?:⁊ soluūt totidē. Jtē supra oēs fideles.li.ij.ca.xv.per totū
Petrus dicit fundamētuz ecclie.li.ij.ca.xvij. per totum de quo disputat ca.xviij.⁊.xix.
Petrus quō fuit caput ecclie:ostēdit li. ij.ca. xx.p totū.de quo fiunt instantie ca.xxi.⁊ soluunt ca.xxij. Sed ca.xxij.ondit quō rō capitis cōperat petro ⁊ successori ei? per totum.
Petrū nō fuisse caput vñs ecclie ꝑ bene singularū ecclesiarū ꝓbant quidā li.ij.ca.xxiij. quoꝝ errorꝝ ondit ibidem ca.xxv.⁊ pbatōes improbant ca.xxvi.p totū. Sed quō petr? fuit spōsus ecclie:ondit ibiō ca.xxvij.
Petr? post passionē adipt sumnū pōtificatū. li.ij.ca.xxix.circa mediū. Lōtra q̄ fiunt instantie ca.xxx.que soluunt ca.xxxi.
Petrus solus int apłos fuit a xpo immediate ordinat? eps.li.ij.ca.xxxij.p totū de quo disputatur.ca.xxxiij.⁊.xxxiiij.
Petro debuit institui successor quo ad p̄matū cpalē vsq; ad cōsūmationē seculi.li.ij.ca. xxxv. Js aūt ē papa ibiō ca.xxxvi.per totuz.
Petrū rome fuisse ex sacris litteris ꝓbat.lib. ij.ca.xxxvi circa mediū
Petro quedā dicta ecclie cōtati ꝓuenire nō posse:ostēdit li.ij.ca.lxxiij.circa p̄ncipiū. Et ca.lxxiiij.p to. Petro q̄n data sit prās:ondit sex cōclusionib? ibiō ca.lxxvij. post medium
Plenitudo prātis papalis ondit in. xv. li. ij. ca.lij.p to. Et q̄ ea soli? pape fit.ca.liij. p to. ꝫ qō instātie fiūt ca.lxx.⁊ soluūt.c. seq̄ntib?
Pontifex in ecclia ē vn? ⁊ sūm? monarcha vt ondit li.ij.ca.ij.p to. Pōtifex roma.babz pmatū sup oēs fideles.lib.ij.ca.xv.p totū. De quo disquirit p argu.ca.xvi.p totū
Potestas duplex reperit in republica xp̄iana sc̄z spūalis ⁊ terrena.li.i.ca.lxxxvij.vtrū aūt altera sufficiat disputat ca.lxxxviij.⁊.lxxxix.
Potestas spūalis p̄eminet terrene i decē.li. p̄mo.c.xc.de quo disputat ca.xci.⁊.xcij.
Potestas ordinis ⁊ iurisdictōis ecclie: declaratur.xij.cōclusionib?.li.i.ca.xciij.p totū
Potestas ordinis q̄ soluūt pcta ē idē essentia liter cū character sacerdotali.li.i.c.xciij.cōclusiōe.vi. Lōtra qō ponūt instātie ca.xciiij circa p̄nci.q̄ soluunt ca.xcv.in p̄ncipio
Potestas clauiū quib? ⁊ quō cōuenit: ondit lib.ij.ca.lxxi.in diuersis cōclusionib?

Tabula Alphabetica

Potestas iurisdictionalis ecclie qualis sit et que eā respiciūt oñr. li.i.ca.xcvi. per totum.
Potestas spūalis clauiū est cōis sacerdotib⁹ tam bonis q̄ malis. li.i.ca.xcix. per totum.
Prās et dignitas quō maneat in ecclia mortuo papa: oñdit li.ij.ca.lxxix. circa principiū.
Prātis tres spēs ponūt li.ij.ca.lxxi. ꝑclōe.v.
Prās iurisdictiōis olim plato⁹ deriuat a prāte pape: li.ij.ca.liij. lv. lvi. ⁊ lvij. per omnia.
Prātem papalē: require papalis potestas
Predicata varia quō ⁊ i quo sensu vere attribuantur xp̄o ratione vnitatis mystice ipsius cum ecclesia: ostēditur li.i.ca.lxviij. p totum.
Prelatura pmanebit in ecclesia vsq̄ ad ꝯsummationē seculi: li.i.ca.xxxiij. in medio.
Prelati maiores esse in statu pfectionis licenō semp pfectos: oñr li.i.ca.lxxvi. p totum.
Prelatus ecclie est vnus vt supra Pontifex.
Prelatos plures cōuenit cōstitui sub vno p̄ncipe vt ostēditur li.ij.ca.lxviij. per totum
Prelati ad cōciliū vocādi quales esse debeāt oñr: li.iij.ca.xix. p totū. Et qua pena plectēdi qui conuenire cōtēnunt: ibidem ca.xx.
Prelati quō a subditis sint corrigendi. Et similiter ipse papa: oñr li.ij.ca.cvi. p totum.
Prelatus ois ecclesiastic⁹ siue sit papa siue alius ipso facto quo cōuincit vere hereticus oi prelatōe priuat: oñr li.iij. pte.ij.ca.xviij.
Presbyter etiā curat⁹ est iperfectior plato et religioso q̄tū ad statum. li.i.ca. lxxvi. Cōtra qō arguit ca. sequēti. Ire q̄ dra realis fit inter ep̄m ⁊ pb̄m curatum ca.lxxix. p totum.
Principat⁹ ecclie est monarchicus: li.ij.ca.ij.
Principatus spūalis vnitas cōuenientior est q̄ secularis vt oñr li.ij.ca.iiij. in fine.
Principatū petri. require Petrus.
Propr̄ius sacerdos cui debeat fieri confessio q̄s sit ostēditur li.ij.ca.lxvij. in fine.
Propositiones b⁹ multis apud sanctos patres reptis nō licz nobis vri. li.i.ca.lxviij. circa fi.
Propositionū dānabiliū gra reqre genera.
Pute⁹ dicit ecclesia: li.i.ca.xxxij. in fine.

Questionum dif

q ficiliū in fide ⁊ in sacra scriptura decisio ad papā pertinere oñditur multis rationibus: li.ij. cap. cvij. per totum.

Regnū quomo

r do dicat eccla: li.i.c.xxxiiij. i p̄n. Regnū efficit p.xij. glosa. 3. ibi. Regnū celor aliq̄n est pro ecclesia accipiendum: ibidem circa principium.

Regina quō dicat ecclia ostēdit li.i.ca.xliij. per totū. ⁊ li.ij.ca.lxxviij. per totum.
Religiosi sunt in statu pfectiōis. li.i.ca.lxxvi. circa p̄nci. ℔ min⁹ q̄ epi. ibidē in fine. Cōtra qō fiunt instātie ca.lxxvij. ⁊ soluūt. c.lxxviij.
Remedia cōtra papā suis prauis moribus ecclesiā scandalizantē habēt. li.ij.ca.cvi. p to.
Rex p̄m⁹ fuit tyrann⁹ scz nemroth. p̄m⁹ iust⁹ melchisedech: vt oñdit li.i.ca.xxvij. in fine.
Reuocare canones aut statuta q̄d sit: ⁊ quō ptineat ad papā: ostēdit li.iij.ca.lv. p totum

Sacramēta eccle

s sie permanebūt vsq̄ in finē seculi vt ostēdit li.i.ca.xxviij. circa finez
Sacramētū q̄d sit: ⁊ quomodo sacramēta noui testamēti agāt quod significant: ostenditur li.i.ca.xciij. conclusione.xi.
Sacerdotiū suū xp̄s hominibus nō angelis cōmunicauit. lib.i.ca.xxxix. circa principium.
Sacerdotiū vetus ⁊ nouū quid differāt: ostēditur li.ij.c.xlix. Ad tertium argumentū.
Sacerdos euāgelic⁹ nō legalis bz vsū clauiū ecclie. li.i.ca.xciij. ꝑclusione vltima. De quo argumentat in fine. ca.xciiij. ⁊ xcv.
Sacerdos q̄uis bēat ptātem ordinis: tñ sine iurisdictiōe n̄ pōt absoluere. li.i.c.xcvij. i p̄n.
Sacerdos rā bon⁹ q̄ malus bz prātē spūalez clauiū: vt oñdit li.i.ca.xcix. per totum.
Sacerdotē ꝓprium. Require Proprius.
Sacre scripture interpratio. Reqrat Interpratō
Sāctitas ecclie hr̄ li.i.ca.ix. p to. Et ibiō quō sctm̄ aliq̄d multiplr̄ dicit. Cōtra qō instātie fiunt. ca.x. ⁊ soluunt ca.xi.
Sagena dicit ecclia. li.i.ca.xxxi. in fine
Salus nō est ex̄ ecclam. li.i.ca.xx. p totum.
Scientie ois veritas ad ecclam catholicam ptiner: vt ostēdit li.i.ca.xiij. ibi. Sexto dī ecclesia. vbi oñdit quō in ecclia duplicit fit logica phisica ⁊ etbica
Scisma describit. li.iij. pte.i. ca.i. p totū. Et quō differat ab heresi: oñdit ibiō. c.iij. p to.
Scismat⁹ pctm̄ q̄ graue sit. Reqre Petrum.
Scismatici an bēant spūalē ptātē. ibiō. c.vij.
Scismaticor⁹ pena. ibidē ca.viij per totum.
Scismata que in ecclia fuerūt. ibidem ca.ix.
Scismata quō tollēda ⁊ sopiēda sit. ibi. ca.x.
Scismatic⁹ an papa esse possit. ibidem ca.xi.
Scismatici ne fiant oēs q̄ intruso aut ātipape adherēt. disquirit lib.iij. parte p̄ma ca.xiij.
Scismat⁹ abiurādi forma. reqre. ff forma abiu.
Secta superstitio ⁊ heresis q̄d differant: ostenditur li.iij. parte secūda ca.iij. post p̄ncipiū
Sedis apostolice iudiciū. require Judicium
Seruit⁹ pcti ⁊ iusticie. li.i.ca.lxxiij. in princi

Tabula Alphabetica Aldensium seu

Simboli noui editio ad romanū pōtificē pti
net.li.ij.ca.cvij.ibi.cōrelariū primū.
Sinagoga q̄d differat ab eccl̄ia:ostendit li.i.
ca.i.circa p̄ncipium.
Sinodus duplex notificat li.iij.ca.iij.in fine.
de quo plura in dictione Concilium.
Sozor xp̄i quomodo dicat eccl̄esia:ostēditur
lib.i.ca.xxxvi.circa finem.
Sponsa dei dr̄ eccl̄ia li.i.ca.xxxvij.per totum
Vbi etiā inquirit de tpe desponsationis ei?
Et instatur contra hoc ca.sequenti.
Sponsus eccl̄ie quomodo etiā roman? pōti
fex dicat:ostēdit li.ij.ca.xxvij.Cōtra q̄ fiūt
z soluunt instantie ibidē ca.xxviij. p totum.
Status noie q̄d designet ostēdit li.i.ca.lxxiij
circa princi.Et quō triplex stat? reperiat in
eccl̄ia.ibidē post mediū.Respicit autē stat?
p̄fe libertatē vel seruitutē ibidē.Et in p̄n
cipio ca.lxxiij.vbi oñdit q̄ differētia statuū
ptinētiū ad spūalē fuiturē vl̄ libertatē attē
dit penes incipiētes:pficientes:z pfectos.
Stat? religiosoz̄ ē stat? pfectōis.li.i.ca.lxxvi.
circa p̄nci.sed pfectioz̄ ē status eoz̄.ibidē
in fine.Contra vtrūq; aūt fiunt argumenta
ca.lxxvij.que soluunt ca.lxxviij.
Statutis papalib? obediendū esse ostēditur
lib.ij.ca.l.per totum.
Subscribēdi modus in cōcilijs vniuersalib?
ostendit li.iij.ca.xiij.in fine.
Superstitio.requirat supra.Secta.

Abernaculū dici
t tur eccl̄ia.li.i.ca.xxxv.in p̄nci.Vbi
etiam notandum quid proprie sit
tabernaculum.
Temp? quo btūs petrus pontificalē auctratē
suscepit ponit.lib.ij.ca.xxix.per totum.Vbi
circa mediū ostēdit q̄ nō nisi post passionez
xp̄i eam accepit.
Tempus quo cōcilia in eccl̄ia celebrari cepe
runt ostendit li.iij.ca.iiij.per totum.
Temporaliū rerū quā iurisdictionē nō habe
at papa:oñdit li.ij.ca.cxij.p totū. Quā aūt
habeat oñdit ibidē ca.seq̄nti p totū. Instat
aūt ca.cxv.z soluunt instantie ca. sequenti.
Templū quō dicat eccl̄ia: oñdit li.i.ca. xxxv.
in fine.Et q̄d differat a tabernaculo.ibidez
Terra dicit eccl̄ia li.i.ca.xxxi.post princi.
Tonsura clericalis:habet sup̄ Corona ⁊c̄.
Totū nō semp nec quodlibz ē mai? sua parte
vt oñdit li.ij.ca.lxxxij.in principio.
Tributū quomodo soluat eccl̄ia regi: ostēdit
lib.i.ca.xcij.ibi Ad septimū ⁊c̄.
Turchi exhorrescunt sanctoz̄ conciliorz̄ cele
bratione,li.iij.ca.x.circa medium.

Aldensium seu

v pauperū de lugduno opinio cir
ca ptātē clauiū recitat.li.i.ca.c.
in principio.Eorūdē hereses reci
tant li.iiij.parte.ij.ca.xxxv.in fine.
Varietas z distinctio mltiplex statuū ac offi
ciorz̄ grue in eccl̄ia poni declarat.li.i.c.lxix.
per totū.de quo disputatur.ca.lxx.et.lxxi.
Varietas triplex p̄cipaliter in eccl̄ia repta
ostēditur li.i.ca.lxxij.p totum.
Verū duob? modis dr̄ vel q̄ nō est fictū aut
falsū.vel q̄ nō ē figuratiuū.li.i.ca.xcij.in so
lutione primi arg.Ad tertiā p̄bationem.
Veritas multipliciter dr̄.Et quō in sanct? do
ctoribus diuersa sepe z inter se repugnantia
dicētibus seruet veritas:declarat li.i.c.lviij.
In solutione quinti arg.ibi.Ad q̄ntū ⁊c̄.
Veritas catholica q̄d sit oñr: li.iiij.pte.ij.ca.
viij.per totū.Itē quor genera aut grad? ha
beat.ibidē ca.ix.per totum.
Vinea dr̄ eccl̄esia:li.i.ca.xxxij.in principio.
Virgo quō dicat eccl̄ia:z quō sit duplex virgi
nitas corpalis z spūalis ostenditur. lib.i.ca.
xli.circa p̄ncipium.
Vnitas eccl̄ie colligit ex mltis li.i.ca.vi.post
principiū.z ca.xxxvi. circa medium. Et quō
habeat ordinē ad vnitatē vnius summi pōti
ficis ostēdit ibidē ca.viij.circa finem.
Vnio mēbroz̄ eccl̄ie adinuicē z ad caput eoz̄
qualis sit:oñdit li.i.ca.lx.p totū. Ostēditur
aūt ex scō Thō.quadruplex vnitas corporis
naturalis ibiō ante mediuz. Itē duplex vni
tas filij cū patre ibiō.Ad secūdū dicitur ⁊c̄.
Vnionis mēbroz̄ eccl̄ie adinuicē causa effici
ens notat.li.i.ca.lxi.per totum.
Vnitat eccl̄ie cū xp̄o modus z qualitas habe
tur lib.i.c.lxij.p totū:vbi oñr triplex vnitas
Vnus bō quō xp̄s sit cū corpe suo.i.eccl̄ia oñ
ditur.li.i.c.lxiij.p totū.Itez quō vna p̄sona
ibidē ca.lxv.Et quō vn? xp̄s.ca.lxvi.p totū.
Vnitas christi cum eccl̄esia bonoz̄ maioz̄ ē q̄
vnitas diaboli cuz collectione reprobozum,
vt ostēditur lib.i.ca.lxv.in fine.
Vor mēbroz̄ z capitis sepe vna est cū tn̄ pro
prietatesf diuerse sint.li.i.ca.lxvij.p totū.Et
p̄cipue post mediuz vt notatur in margine.

Pustus quoniā
p a chrismate dr̄ suo loco.hoc ē inc
incipientia a L littera reposui
mus. De icipientib? ab y vel z.
nulla mihi digna q̄ annotenc visa sunt. Si q̄
pter h̄ annotata velis lector,ipse tibi annota
ueris. Finis.

In summā de ecclesia

Summe de ecclesia dñi Johānis de Thurrecremata sancte Romane ecclesie tituli sancte Marie in transtyberim presbyteri cardinalis sancti Sixti vulgariter nuncupati: prologus seu proemium feliciter incipit. In quo auctor ipse et causam sui instituti quare hoc opus composuerit: et diuisionē sue summe quā in quattuor libros distinxit: dilucide nobis explicat.

Lectulū

Salomonis ambiunt sexaginta fortes ex fortissimis israel: omnes tenētes gladios in manibus: et ad bella doctissimi. Uniuscuiusq; ensis sup femur suū: ppter timores nocturnos. Cantico. iij. Inter cetera singularis dilectionis signa: quib⁹ celestis sponsus dei fili⁹ spōsam suā sanctā vniuersalē eccl'iaz sincero amore cōplecti facile cerni pōt illud euidēs extat signū: q; ei cōtra antiquum serpentē humane salutis pniciosissimus hostē in custodiā et presidiū firmūq; tutele munimē puida supni cōsilij dispēsatiōe delecta est prima⁹ celestis illa: quā et angelicā dicim⁹: inuictissime ꝑtutis militia. de qua dñs p Esa. c. lxij. ait. Super muros tuos hierusalē posui custodes. Debinc militia terrestris catholicoꝝ scz doctoꝝ cer⁹: quoꝝ studij atq; industrie potissima cura esse debet ꝓtra tēratoris insidias ecclesiā tueri: vt catholica fides in ea ab oīi erroꝝ contagione cōtra hereticos immaculata seruetur. et pax et vnitas aduersus scismaticos impturbata cōsistat. de quib⁹ per Zacbariā dñs ipe locut⁹ est. Circūdabo domū meā. i. vt glo. explicat eccl'iam: ex his q̄ militant mihi quos milites xpi fidē pacēq; tuētes eccl'ie spiritusscrūs describens: a magnitudine roboris animi. a zelo feruentissimo fidei. a strēnuitate bellandi. ab ampletudine sapiētie. deniq; ab infatigabili ꝓuidētia in verbis ꝓpositis ait. En lectulū salomonis ambiunt sexaginta fortes. Sane si vnq; xpi militib⁹ incubuit quos esse doctoꝝ catholicos dixim⁹ fortib⁹ accinctos gladijs validissimisq; munitos armis salomonis lectulū ambire: et illū puigili circūspire custodia: ne aliq; simplicitate mentis capti vel erroꝝ ducti: aut aliq; fallentis astutie calliditate decepti: de castris pereāt ecclesie: id maxime nouissimis diebus nostris eis incūbit. Quippe cū eos eo maioꝝ vigilātia maioreq; cum fiducia esse oporteret: quo aduersarij subtilioꝝ acrioreq; insidiantur astutia. Insurrexerūt nāq; hoc nostro lugēdo tēpoꝝ pestilentes quidā boies spū ambitiōis inflati: q; diabolico instinctu fraudeq; nimia excitati: falsa dogmata tam circa potestatē ecclesiasticam ꝑ secularē: a sanctoꝝ patrū doctrinis penit⁹ alienā pniciosis ausib⁹ introduxerūt: q̄b⁹ vniuersalē eccl'iam acerrime oppugnādo magnis illā vulneribus grauit afficerēt. velle siq; dē visi sunt inanib⁹ suis disputatōib⁹ vnitatē eccl'ie discerpere: claritatē nobilitatis ei⁹ confundere: datū vero diuinit⁹ ordinē subuertere et speciositatē decoris ei⁹ turpiter offuscare: apostolice insuper sedis q̄ fidei magistra cunctarūq; eccl'esiarū mater est: ꝑmat⁹ gloriā supmāq; ei⁹ auctoritatē diuinit⁹ cōcessam depmere et labefactare moliri sunt. Uniuersum igit eccl'ie corpus ita pturbāt: vt nihil ex ipius corporis cōpage incōcussū insautiatūq; euadere videat. Cū itaq; hoꝝ impioꝝ hominū sacrilege assertiones tanta impietate ꝓtra dei eccl'iam et apostolicā sedē crassent: vt nō solū euāgelice veritati aduersent: sed mltis scismatibus et erroꝝ animarū periculis pncipū dissensionibus et scādalis populoꝝ vie p eos parate sint: luculēter quisq; intelligere pōt q; nō portionē aliquā eccl'ie: sed ipa xpiane religionis conari videantur fundamēta conuellere. Quocirca merito p catholicos doctoꝝ celeri festinatōe illis est occurrēdū: et fidei inexpugnabilib⁹ armis q̄citissime resistēdū. Quoniā vt ait Leo papa: in talib⁹ casib⁹ non caret suspitione taciturnitas: q; occurreret veritas si falsitas displiceret. Hinc nos Johānes de turrecremata sancte romane eccl'ie tituli sancte Marie in trāstyberim presbyter cardinalis sancti Sixti vulgariter nūcupatus: zelo fidei inexpugnabilib⁹ armis q̄citissime resistēdum et bonoris sponse xpi vniuersalis eccl'esie pulsi: licz nō satis ad rem tātā periti: satis debito nro et dignitatis loco facere optantes. ne etiā in hac nimis graui causa taciturnitatis culpe teneamur obnoxij: aduersus hui⁹ eccl'ie dei et pmat⁹ sancti Petri aduersarios: iuxta vires ingenij nobis desuper crediti libri quē summā cōtra eccl'ie et pmat⁹ apli Petri aduersarios censuim⁹ esse appellādū opitulāte dño cōdidim⁹. In quo ex scpture diuine radicib⁹ et patrū sanctoꝝ irrefragabilib⁹ sentētijs pdictas impioꝝ hoim assertōes abunde (vt arbitramur) confutatas a cordib⁹ fidelij repellēdas eē ostēdim⁹: quoꝝ vanis obiectiōib⁹ rñsis subiectis ab eoꝝ infestatōe lectulū. i. eccl'iam xpi ex dauidica turre clipeis pēdētib⁹ tutatā premunitāq; ꝑ nostra ꝑtute reliq̄m⁹. Scriptim⁹ autē hec rudi sermone scholasticū morē secuti q; vt ait Augustin⁹ ꝓtra Manicheū. Non ornato politoq; sermone: sed reb⁹ manifestis cō

Prologus

Diuisio summe.

uincēda est vanitas hereticoꝝ. Quā summā in ꝗttuoꝝ libꝝos distinxim⁹. Quoꝝ ꝑm⁹ titulum habꝫ de vniuersali ecclia. Secūdus de ecclesia romana ⁊ pōtificis eius ꝑmatu. Tertiꝰ de vniuersalibꝰ cōciliꝭ. Quartꝰ de scismatiꝯ ⁊ hereticis. Uerūetiā licꝫ in his nr̄is scriptis sicut ⁊ in quibuscunqꝫ aliꝭ semp studuerim⁹ nō ꝓ volūtatis nostre appetitu de rebꝰ scribere: sed ꝗtuꝫ de thesauris dn̄icis aut a sanctis patribꝰ vel ꝑclarissimis sacre theologie ꝓfessoꝝb⁹ studiosa diligētia summa cū fide accipe potuim⁹. Nihilomin⁹ q; nulla penit⁹ inflexibili animositate dixisse voluim⁹: nisi q̄ iuxta fidei ortbodoxe regulā aut sanctoꝝ patrū approbatissimas sentētias dicēda veniūt: boc op⁹ opitulante nobis diuinitate iam absolutū sancto dño nostro Nicolao pape quinto: qui boc nr̄o euo diuine gr̄e munere cū multa meritoꝝ claritate in cathedra petri dignissime sedet. Cuius fides vt beat⁹ Sirtus ꝑdecessoꝝ ei⁹ in ca. memoꝝ. xxiij. q. i. ait. Nullā beresim fouet: sed oēs bereses destruit: corrigendū emēdandūqꝫ offerim⁹ dicētes cū btō Hiero. Hec ē fides papa btissime quā in catholica didicim⁹ ecclia quāqꝫ semp tenuim⁹: in q̄ si min⁹ perite aut parum caute forte aliquid positū est: emēdari cupim⁹ a te: qui petri ⁊ sedē ⁊ fidē tenes. Si aūt nostra ꝓfessio apostolat⁹ tui iudicio ꝓbat: quicunqꝫ me culpare voluerit se imperitū ⁊ mali uolū: vel nō etiā catbolicū sed hereticū comprobabit.

Capitulum primū de nomine ecclesie et differentia eius a nomine synagoge.

Capitulū I Ecclia ⁊ synagoga q̄d differant.

Ē ecclesia cum

b adiutorio oīpotētis dei locuturi a q̄d nob⁹ ecclesie incboabimus. Ut aūt dicit venerabilis Beda exponēs illud Prouerb. v. Pene fui in oīmi malo in medio ecclie ⁊ synagoge. Ecclesia ⁊ synagoga greca noia sunt: ⁊ vnā eandemqꝫ rem significāt. Latine cōuentū sc̄z plurimoꝝ ad inuicē. Si aūt subtilꝰ distinguant ecclia cōuocatio: synagoga ꝓgregatio interpretat. Quia aūt vox ⁊ cōuocatio ꝓpr̄ie est rationalis creature: ꝓgregatio vero etiā irrationalis creature eē pōt. Unde Beñ. i. dicit. Cōgregent aque q̄ sub celo sunt. Et gallina etiā dr̄ ꝓgregare pullos suos. Matb. xxiij. Cumqꝫ inter boues soli rationales babendi sunt fideles: verbū rationabile fidei audiētes ⁊ mente pcipiētes. vetꝰ ille bebreoꝝ populus q̄diu in vn⁹ veri dei fide ⁊ cultu ꝑmansit. vtroqꝫ noie ecclia sc̄z ⁊ synagoga vocat⁹ legit. sicut i multis sacre scripture locis patet. Unde Numeri xvi. vocat synagoga vbi dr̄. Insurrexerūt contra Moysen ducēti q̄nquaginta viri ꝓceres synagoge. Irē in eode li. c. xxij. Idē ppls ecclesia legit nomat⁹: vbi moysi dictū est. Cur eduxisti ecclam dei in solitudinē. post aduentū aūt saluatoris nr̄i ppl̄o iudeoꝝ: exceptis paucis i xp̄m credētibus: infidelitatis tenebris obcecatoꝝ: gr̄a distinctionis sicut partita sunt noia vt pars illa bebreoꝝ q̄ lumē dei nō receperūt q̄si irrationabiliū aialiū ⁊ brutoꝝ cōgregatio synagoga tantū dicta sit. Pars vero bebreoꝝ ⁊ alioꝝ q̄ in xp̄m crediderunt ecclia ⁊ nūc synagoga sit appellata. Un̄ btūs Aug⁹. sup ps̄. lxxxi. tractans illud. Deus stetit in synagoga deoꝝ. i. populoꝝ israel: ita in confirmationem eoꝝ q̄ dixim⁹ dicit. Ipsoꝝ ꝓpr̄ie synagoga dici solet: q̄uis ⁊ ecclia dicta sit. Sed nostrā apl̄i synagogā nūc̄ꝫ dixerūt sed semp ecclam siue discernēdi causa: siue q̄ inter cōgregatiōnē vn̄ synagoga: ⁊ cōuocationē vnde ecclia nomen accepit aliq̄d distet: q̄ sc̄z ꝙgregari ⁊ pecora solent ac ipsa ꝓpr̄ie quoꝝ ⁊ greges ꝓpr̄ie dicimus: cōuocari est magis vtentiū ratiōe sicut sunt boues. bec Aug⁹. Et sunt etiā v̄ba Isidori viij. li. Etbimoł. c. viij. Ut notet ergo iudeoꝝ infidelitas dicta est eoꝝ synagoga. i. cōgregatio quasi pecoꝝ ⁊ indiscretoꝝ. Et vt fidelitas nostra ipso vocabulo innueret: nr̄a dicta est ecclia. i. cōuocatio q̄si rationabiliū ⁊ discretorum. Un̄ de ecclia dr̄ in ps̄. xxxiij. Confitebor tibi in ecclia magna ⁊ in ppl̄o graui laudabo te. Popul⁹ em̄ ecclie inq̄t Albertus magnus dr̄ esse grauis maturitate virtut̄ ⁊ illi soli sunt qui rationē colunt ⁊ rōnabiles dei voces intelligūt ⁊ audiūt vocatōnē xp̄i. Habem⁹ iam ex dictis q̄d nob⁹ ecclie. ex q̄bus illico colligit̄ noticia ei⁹ q̄d sit ecclia ꝑm rem. Est em̄ carbolicoꝝ siue fideliū collectio. vt de ꝓse. di. i. in. c. ecclia babet. Siue ecclia est vniuersitas fideliū q̄ vnius veri dei cultu: vni⁹ fidei profession̄e ꝙueniūt. Un̄ glo. i. ad Thi. iij. sup illud Od̄ est ecclia dei viui: dicit. Ecclia est cōuocatio multoꝝ ad vnius dei cultū. Dē q̄ ecclia apl̄us ad Ephe. in. c. v. sic loquit̄ Xp̄s dilexit ecclam ⁊ tradidit semetipsum ꝓ ea vt illā sanctificaret mundās eā lauacro aque in verbo vite vt exhiberet eā ipse sibi gloriosam ecclam ⁊c̄. Et. j. Propt̄ boc relinquet bomo patrē ⁊ matrē suā ⁊ adberebit vxori sue: ⁊ erūt duo in carne vna Sacramentū boc magnū est: ego aūt dico in xp̄o ⁊ in ecclia. In q̄bus v̄bis beatissim⁹ Paulus ꝗttuoꝝ videt tangere causas ipsius ecclie: videl⁊ efficientē: materialē: formalē: ⁊ finalē. ex q̄bus pfecta colligi pōt noticia nature ipi⁹ ecclie. Dicit em̄ Aristoteles. i. posterioꝝ. Tūc

em vnūquodq; pfecte arbitramur cognoscere tum oēs eius causas cognoscim⁹. Causa efficiens ecclie duplex distinguit. vna pncipalis ⁊ alia instrumentalis. Pncipalis est ipse xps q̄ plātator est ⁊ fundator ecclie. Un Jerem. ij. ait. Ego te plātaui vineā electā oē semē verū. Et Matth. xvi. ait petro. Sup hanc petrā edificabo ecclesiā meā. Et hanc causam efficiētē ecclie tangit aplus ad Epbe. v. dicēs. Xps caput est ecclie ⁊ saluator corporis ei⁹. vbi glo. int. Xps est rector ⁊ actor ecclie. Causa vero instrumētalis ecclie dicunt ipsa sacramēta q̄ a xpi passione habētia vtutē tang instrumenta diuine pietat disponūt ⁊ operant ad edificationē ⁊ formationes corporis ecclie. Ait em Aug. sup ps. Quādo dormiuit in cruce xps signum gestabat imo implebat qđ significatuz erat in adā: qz cū dormiret adā costa illi detracta est ⁊ eua facta. Sic ⁊ dns cuz dormiret in cruce lancea latus ei⁹ pcussum ē ⁊ sacramēta fluxerūt vnde facta ē ecclia. Itē glo. Aug. ad Epbe. iiij. Dormiuit adā vt fiat eua. Moritur xps vt fiat ecclia. dormiēte adā fit eua de latere. mortuo xpo lancea latus pcutit vt pfluant sacramēta q̄bus formet ecclia. Baptism⁹ vo precipue ad hanc corporis ecclesie formatōez int alia sacramēta dr cooperari: q̄ basis ē aliorum ⁊ ostiū quo q̄s xpo incorporādus ecclesiam ingredit. Un glo. sup illud Gen. vi. Ostium autē arche pones in latere deorsum: dicit. Nemo intrat in ecclesiam nisi p sacramētū remissionis peccatoz qđ de latere xpi apto emanauit. Hanc aūt causam efficientē instrumentalē formatiōis corporis ecclie tangit aplus in verbis supradict vbi ait. Mundās eam lauacro aque. s. sanctificate vt ait glo. in verbo vite. i. quo datur vita. Huo accedēte ad elementum fit sacramentū quo sanctificat⁹ homo accipit vitā eternā int glo. Causa aūt materialis sunt ipsi fideles: quā aplus tangit in nomie ecclie dicēs. Dilexit ecclam. ecclia aūt vt dictum est: collectio fideliū ē. Causa aūt finalis ecclie duplex est. Una in presenti. s. sanctificatio eius. ⁊ hec tangit ab aplo cū ait. Ut illam sanctificaret. gl. iustā bone vite. Secūda est finis vltim⁹ q̄ expectat in alia vita: ad quē perducenda est ecclia qn introducet in thalamū sponsi: que est adeptio supne beatitudinis. Et hanc cām tangit aplus in ꝟbis superioꝛib⁹ vbi ait. Ut exhiberet ipse sibi eā gloriosam. glo. in aia ⁊ in corpore rutilātē geminata stola decoratā. Causa vero formalis est vnitas corporis mistici cum xpo. Et hanc tangit aplus cū ait. Erunt duo in carne vna. sacramentū hoc magnū est in xpo ⁊ in ecclia, qz vt ait glo. Coniugalis copula signū est spūalis vnitat xpi ⁊ ecclesie. Et ita patet q̄ plene beatissimus aplus in auctoritate predicta quadruplicē causaz ecclesie describat. Et hoc tantū a nobis dictum sit vt qđ nois ⁊ qđ rei ipsi⁹ ecclie. Ex q̄b⁹ aptē cōfutat hereticoꝛ stultricia q̄ cōgregationes suas ecclesias vocant: cū magis synagoga sathane dicēde sint. fm illō Eccli. xxi. Struppa collecta synagoga peccantium.

Capitulum. ij. de varia acceptione huj⁹ nois ecclia. Cap'm. II

Vonia varijs

Ecclesia varie accipitur

q ⁊ diuersis modis nomē ecclie tam in sacra scriptura q̄ apō sacros canones legim⁹ accipi Ut manifestius fiat sub qua significatione de ecclia sum⁹ locuturi oportunū nobis visuz est in hoc pncipio varietatē acceptōnis illi⁹ premittere. Pro quo sciēduz q ecclie nomē aliqn capit p domo materiali diuinis laudib⁹ ⁊ oratioi dedicata illo genere locutiōis quo cōtinens nomen solet accipere cōtentū. sicut vas argenteū vel aureū vel de alio metallo in quo xpi sanguis cōtinet noiat calix sanguinis xpi Et dom⁹ in q̄bus scholares ad audiendā doctrinā ⁊ doctoꝛes ad docēdū cōueniūt: schole nominant. Sic pari modo locus in quo fit cōgregatio ⁊ conuocatio fideliū ad aliq̄ diuina opera pſūmāda cōmunit ⁊ rōnabilit vocat ecclesia. qō triplici rōne cōuenire ostēdit. Primo qz in tali domo fit fidelium cōuocatio ad audiēdā fidei doctrinā. Un pro hac causa cōstitutus ē beatissimo petro locus. s. catbedra in antiochia. Unde de eo cantat illud ps. xvi. Exaltent eū in ecclia plebis: ⁊ in cathedra seniox laudent eum. Et de xpo dr Luc. xviij. Et erat quotidie docēs in tēplo. Secūdo loc⁹ ille rōnabilit dr ecclia: qz ibi fit cōgregatio ⁊ conuentio fideliū ad oādū ⁊ bn̄dicendū deū: atq̄ ad impetrādū diuinitat auxiliū. Un Judith. vi. Cōuocat⁹ ois pplus p totā noctē intra ecclesiā oraverūt petētes auxiliū a deo. Et. i. ad Coꝛ. xi. dicit aplus. An ecclam dei cōtemnit. glo. i. domū oꝛonis. Tertio loc⁹ ille materialis merito ecclia dr: qz in ea fideles ꝟgregant ad offerenda sacrificia deo ⁊ suscipiēda diuina sacramēta q̄bus ipsa format ⁊ decoratur ecclia. Un Deutero. xij. dicit ita dns. Ad locum quē elegerit dns deus noster de cūctis tribub⁹ vestris vt ponat nomē suū ibi ⁊ habiter in eo venietis ⁊ offeret in loco illo bolocausta ⁊ victimas vestras decimas ⁊ pmitias manuum vestrarū ⁊ vota atq̄ donaria. Et idem in. c. xvi.

Secūdo nomē ecclie inuenit accipi p vniuersitate oim fideliū tam viatoꝛ q̄ cōprehēso

rum boiz.s.ꝛ angeloꝝ. De quo apls ad Eph̄.i. de xp̄o loq̄ns inq̄t. Ip̄m dedit caput sup oēm ecclam.glo.q̄ in celo ꝛq̄ in terra ē. Tertio accipiť p vniuersitate fideliū boim tantū. sicut ad Ephe.v.vbi apls ita loq̄tur. Christ⁹ caput ecclesie est ipse saluator corporis eius. Et.j. Xp̄s dilexit ecclesiā ꝛ tradidit semetipsum p ea. Planū est aūt q xp̄s nō est mortuus p angelis:sed p bomibus q̄bus in salutē nat⁹ est. Luce.ij. Nō manifeste innuit angelus q̄ ad pastores loquēs ait. Ecce euāgelizo vobis gaudiū magnū qō erit oīi populo: qz natus ē vobis bodie saluator q̄ est xp̄us dn̄s in ciuitate dauid.

Pō.xxi. Quarto legiť ecclesia assumi p vniuersitate oium fideliū viatoꝝ.sicut in pō. Erit apud te laus mea in ecclesia magna.glo. in toto orbe.non modo in africa vt aiunt donatiste. Et Aug.sup eodē. Ecclesia magna q̄d est fratres nunq̄d exigua pars orbis terrarū ecclesia magna est? An ecclesia magna totus orbis est?

Quinto accipiť ecclia p vniuersitate vni⁹ puincie aut vni⁹ familie. Sicut ad Ro. vlti. Salutat vos Gaius hospes meus ꝛ vniuersa ecclesia.glo. puincie vnde gaius erat. Itē.i. ad Coꝝ.i. Paulus ecclesie dei q̄ est corinthij id est oīm⁹ fratribus ecclesie corinthie. hoc modo distinguim⁹ ecclesiā romanā:ecclesiam toletanā:ecclesiā gallicanam:ꝛ germanicam

Sexto ecclesia accipiť p vniuersitate fideliuz babētiū fidē charitate formatā.sicut Sapiētie.iij. Filij sapiētie ecclesia iustoꝝ ꝛ natio eoꝝ obediētia ꝛ dilectio. Septimo aliq̄ per ecclesiā accipiūt predestinatoꝝ siue electoruz tātū vniuersitatē inducētes p se illō.i. Thi.ij. Nouit dn̄s q̄ sunt ei⁹. vbi glo.ita dicit. Quos prescinit futuros conformes fieri imagini filij sui.i. predestinauit:vocauit:iustificauit:ꝛ glorificauit. Seq̄tur numerus taliū est hortus cōclusus:fons signat⁹:pure⁹ aq̄ viue: paradisus cū pomoꝝ fructibus. Octauo ecclia accipiť p presidētibus tātū in ecclesia. sicut Matb. xviij.vbi dī. Si peccauerit in te frat tuus ꝛc. dic ecclesie.glo.crisostomi.id est bis q̄ presunt Hoc modo accipitur in.ca.si peccauerit.i.q.i. vbi glo.sup illud dic ecclesie:exponit.i. sacerdoti. Nono ecclesia accipiť p subditis tātū alicui⁹ plati.sicut Act.xij.vbi babeť. Oratio aūt fiebat ab ecclia sine intermissione ad deū p eo.s.petro q̄ ecclie plat⁹ erat. Item Act.xx. Paulus maioruḃ⁹ ecclesie epbesi inq̄t. Attendite vobis ꝛ vniuerso gregi in quo posuit vos spūssanctus regere ecclesiā suam. Decimo sumitur ecclesia p maioruḃ⁹ ꝛ potioruḃ⁹ in ecclesia siue sint ecclīastici siue laici.sicut sumiť iij. Regū.x.vbi dī. Cōuertit rex faciē suā ꝛ benedixit oīi ecclie israel.vbi ecclesia nō p vniuerso israel accipiť:cū tot⁹ populus ibi p̄sens nō fuerit:sed vt ex p̄ncipio capituli colligiť p maioruḃ⁹ natu ꝛ p̄ncipib⁹ tribuū q̄ tunc ibi congregati erāt. Pari modo accipiť.i. Paralyp.xxix vbi dī. Locutus est Dauid rex ad oēm ecclīaz ibi tamē tātū primates tribuū cōuenerāt. Itē boc modo accipiť ecclesia ad Ephe.iij.vbi dī. Et innotescat p̄ncipib⁹ ꝛ potestatib⁹ celestibus p ecclesiā.glo.i. per apls in ecclia p̄dicātes. Undecimo ecclesia accipiť p plonis minoruḃ⁹ siue inferiorus grad⁹ in ecclesia. sicut ē illud Act.xv. Suscepti sūt ab ecclia ꝛ ab apostolis ꝛ a senioruḃ⁹. Et iterū in eodē. Placuit apls ꝛ senioruḃ⁹ cū oīi ecclesia eligere viros ex eis.vbi glo.interli.inq̄t. Pres apls ꝛ seniores. Duodecimo ecclesia accipiť p solis ecclesiasticis viris siue p solis clericis.sicut.lxiij.dist. ca.i.vbi dī. Si quis q̄s seculariū p̄ncipū vel potentū vel alteri⁹ dignitat̄ laicus aduersus cōmunē ac p plonantē atq̄ canonicā electionē ecclesiastici regiminis agere attentauerit anathema sit donec obediat ꝛ plentiat quicq̄d ecclesia de ordinatōe ac electōe p̄fati presulis se velle mōstrauerit. Decimotertio ecclia accipitur magis stricte nō p oīibus clericis sed p maiori parte clericoꝝ. p bat in.ca.aplica.lvi. dist.vbi dī.q. q̄ ab ecclia electus ē si altero dignior inuētus fuerit ꝛ canonice elect⁹ plecteť vbi glo.inq̄t. Hic accipiť ecclia p maiori parte eligentiū. Decimoq̄rto accipiť ecclia stricti⁹ p solis canonicis matricis ecclesie. ꝛ sic sumiť extra de ver.sig.c.cū clerici.vbi dī q cū q̄s prestat iuramētū fidelitat̄ alicui ecclesie:nō intelligiť totus clerus illi⁹ diocesis:ꝫ tātū epūs ꝛ canonici matricis ecclesie:q̄ vacāte sede sūt ecclesia boc modo dicta.sicut ex eodē.c.colligitur.

Decimoq̄nto ecclesia accipiť p forma alicuius sacramēti ecclesie. sicut ē illud Aug. in li. sentētiarū p̄speri.ꝛ babeť.i.q.i.in.c.extra.vbi dicit. Extra catholicā ecclesiā nō est loc⁹ veri sacrificij.glo.i.extra formā ecclie. Et boc modo etiā ponit sanct⁹ Tho. verbū ecclia in.iij. sentētiarū.di.xij. Decimosexto nomē ecclie aliq̄n sumiť p auctoritate.sicut in.c.quodcūq̄ xxiij.q.i.vbi dī. Si bocverbū.s.quodcūq̄ ligaueris tātū petro dictū ē nō boc fecit ecclesia. glo.archi.i.auctoritas ecclie. Nos ꝯo de hac tam varia acceptōne nominis ecclie sub ea sola rōne de ecclia in seq̄ntib⁹ agem⁹ qua ecclia collectio siue vniuersitas dicit fideliū:sicut in sequēti capitulo tangemus.

Capitulum.iij. sub qua significatiōe de ecclesia habendus sit sermo in cōsequentibus:vbi declaratur q̄ in ecclesia sint boni ꝛ mali simul permixti.

Cap. III
Ecclesia quō in hoc ope accipiet

Pm aūt de ecclesia

c

vniuersali ⁊ ꝑm cōditionem presentis status loq̄ ꝑpo fuerim⁹: q⁹ loq̄ de ea ⁊ eius mē bris ꝑm conditionē status futuri supgreditur intellectus nostri virtutē cū soli deo cognit⁹ sit numerus electo⁹ in supna felicitate locandus. Ecclesiā in ea significatōe impsentiarum accipim⁹ ꝑm quā ecclia catholico⁹ collectio siue fideliū vniuersitas describit. Ifideliū dico: siue sint ꝑdestinati siue nō: siue in charitate existant siue non: dū tm catholicā fidē tenēant integrā ⁊ pasto⁹is sui censura ab ecclesia nō sint pscisi. Hic aūt modus acceptiōis vniuersalis ecclesie ē cōueniēti⁹ q̄ mod⁹ ille sub quo q̄daz errātes dogmatizarūt: q̄ sctā ⁊ vniuersalis ecclesia dicēda sit tm vniuersitas predestinato⁹ siue charitatē habētiū. Cuius conueniētie ratio mltiplex assignari pōt. Prio q⁹ hic modus accipiēdi ecclesiā vniuersalē: vt. s. dicat collectionē siue vniuersitatē fideliū siue bono⁹ siue malo⁹: est magis ꝓformis sacre scripture ⁊ sctō⁹ patrū dict. in cuius clarissimus argumētū xps in euāgelio serām vniuersalē ecclesiā mult̄ legit cōparasse rebus q̄ mixturam malo⁹ cū bonis simul patiunt. de q̄b⁹ exēpla pauca, pferamus in mediū. ait em Matth. xiij. Simile ē regnū celo⁹ sagene misse in mari: et ex oī gne pisciū congregāti. Sup quo dicit brūs Greg. i homel. Scrā ecclesia cōparat sagene misse i mari ⁊ ex oi gne pisciū congregāti: q⁹ nūc bonos malosq̄ cōiter q̄si pmixtos pisces fidei sagena ꝓtinet. ꝑ littrus sctē ecclesie. i. finis indicat sagena q̄d trabat. Itē idē Greg. in alia homel. Boni soli nusq̄ sūt nisi i celo: ⁊ mali soli nusq̄ sūt nisi i inferno. hec aūt vita q̄ int celum ⁊ infernum sita ē: sic in medio subsistit ita vtrarūq̄ partiū ciues cōiter recipit. quos tm sctā ecclia ⁊ nūc indistincte suscipit ⁊ postmodū in egressione discernit. hec Greg. et habet xxiij. q. iij. c. hec aūt vita. Itē in eodē. c. euāgelij xps ecclesiā cōparat agro: in q̄ simul cū bono semie inuēta sūt orta zizania. ⁊ Matth. iij. Aree ea rōne ecclia legit cōparata. q⁹ quēadmodū in area simul cū granis palee pmiscent ita in vniuersali ecclia mali cū bonis simul cōtinent. vñ brūs Aug. ō fide ad petrū. c. iij. ita dic. Ifirmissime tene ⁊ nullatenus dubites areā dei eē ecclesiā catholicā ⁊ intra eā vsq⁹ in finē seculi frumēto paleas ꝓtineri: boc ē bonis malos sacramētoꝝ cōione miscerī ⁊ in oī ꝓfessione siue clericoꝝ siue monachoꝝ siue laicoꝝ eē bonos simul ⁊ malos. hec Aug. Preterea hac de causa ecclia sctā ⁊ vlis a xpo legit cōparata decē ꝯginib⁹ q̄rū q̄nq̄ erāt fatue ⁊ q̄nq̄ prudētes. Matth. xxv. sup q̄ ait brūs Greg. Presens ecclia regnū celoꝝ dī. ⁊ q⁹ ex vtroq̄ sexu multiplicit colligit sctā ecclia decē ꝯginibus silis denūciat. in q̄ q⁹ mali cū bonis ⁊ reprobi cū electi sūt admixti recteꝯginibus prudētib⁹ ⁊ fatuis simillis phibet. hec Greg. Hac insup rōne figurata dī ecclia q̄ archā noe: in q̄ immitia cū mitibus ⁊ mūda cū imūdis aialia locata simul fuisse legunt. vbi glo sup Gen. c. vij. ita int. Omnia cūcta aialiū gña includunt in archa significat q⁹ ex oibus gētibus ⁊ natiōibus congregat ecclia. sic in disco petri mūda ⁊ imunda sūt aialia: sic i ecclie sacramētis versant boni ⁊ mali. Et sub illo verbo emisit colūbā post coruū. ita subiūgit. Archa ꝓtinet coruū ⁊ colūbam: ita ecclesia bonos ⁊ malos. Secūda rō ꝓueniētie ē q⁹ huic modo acceptōis nomis ecclesie magis ꝓuenit rō vlis ⁊ catholice discretionis: qm̄ ambitu vniuersalitat̄ sue plures q̄ ceteri modi ꝓtinet: imo oēs alij modi acceptōis nois ecclie sunt tanq̄ partes eius. sic cm̄ apō ciuilitatē secularē intra ambitū tot⁹ reipubli. vna multitudo pars alterius ē. sic multitudo domestica pars mltitudinis ciuilis. vt. i. Politicoꝝ deducit. ⁊ ciuilis multitudo pars multitudinis regni: cui⁹ ambitu oia ꝛcludunt. Ita apud rēpu. religionis xpiane sub hac amplitudine nois ecclie ꝑm quā dic vniuersitatē oim q̄ in catholica fide ⁊ sacramētoꝝ societate cōueniūt cōprehēdūt oēs modi alij ꝑm quos particularius nomē ecclie accipit. ⁊ ita huic modo acceptōis ecclie nomē ⁊ rō vlis ⁊ catholice discretōis plenius ꝓuenit. Tertia rō cōueniētie ē q̄m ex hoc amplio⁹ ⁊ exēplio⁹ manifestat essentia ppli dei: q̄m in gloriā ipsius dei cedit ꝑm illud Prouerb. xiij. In multitudine populi dignitas regis: ⁊ in paucitate plebis ignominia ꝓncipis. dī aūt Baruch. iij. O isrl q̄ magna ē domus dñi ⁊ ingēs locus possessionis eius. De hac aūt amplissima multitudine populi dei ita dns abrahe loq̄tur Gen. xiij. Ifaciam semē tuū sic puluerē terre. ⁊. j. c. xv. dicit Suspice celū ⁊ nūera stellas celi si pores: ⁊ dixit ei. Sic erit semē tuū. glo. i. ppls xpian⁹: cuius pat futur⁹ es i fide. vbi semē abrahe cōparatur nūc arene maris, ꝓp carnales ⁊ aridos ⁊ a bonis opib⁹ infecūdos. nūc aūt stellis celi ꝓp eos q̄ velut stelle ꝓturibus fulgēt. vt dic glo. Hec aūt xpiani ppli amplitudo esse nota nō posset si sctā ⁊ vlis ecclia vniuersitas tm ꝑdestinatoꝝ aut collectio tm i charitate existētiū cēseret. cult⁹ nāq̄ xpiane religionis ⁊ ip⁹ catholice fidei sacrm in q̄ catholica societas ꝓuenit plus bz noticie ⁊ experiētie apud nos

Parte. ij.

q̄ scr̄ptura p̄destinatōis ⁊ etiaz q̄ status charitatis. Nō ei nob ita datū ē cognoscere aliquē esse p̄destinatū aut charitate xp̄o ꝓiunctū sic nobis ꝓcessuz ē cognoscere si q̄s sit de religiōe xp̄iana. vñ Augu. li. de bap. ⁊ habet de ꝓse. di. iiij. ca. Est vnitas ecclie que late ptz in sacrox videlicet societate ⁊ cōmunione q̄ amplectit cū granis etiā paleas. vbi glo. inq̄t. Est vnitas q̄ late pz: ꝫ ecclesie vnitas q̄ est i fidei charitate nō ita late paret: ꝫ hec amplectit solos bonos ꝫ fm vnitatē sacramentox etiā malos hec glo. Quarta rō qm̄ p hoc cognoscit vnus quisq; si ad ecclesiā pertineat an nō: in quo nō parū ꝓfectōis accrescit fidelibus posse hr̄e noticiā apō se vnūquēq; si ad ecclesiā xp̄i pertineat. Scit em̄ vnusq̄sq; ⁊ cognoscit veracit si fidē habeat an nō. qō de p̄destinatiōe aut charitat̄ statu minime ꝓcessuz est cognoscere. dic em̄ Aug. Nihil ē boi certius fide sua q̄ credit qō lōgissimuz est a sensu. Jtē Aug. in li. de tri. ⁊ ponit a magro in. iij. sentē. di. xxiij. Fidē inq̄t suā videt q̄sq; in corde suo si credit vel nō ee si nō credit. nō sicut corpa q̄ videmus oculis coꝛporeis vel p ipsox imagines. nec sic aiam quā cōiicimus ex motib⁹ coꝛpis. nō sic videt fides in corde in quo ē ab eo cuius ē: ꝫ eā tenem⁹ certissima sciētia. hec ille. et sctūs Tho. in. iij. suo sup eodē passu magri. Dicit aliud esse de charitate ⁊ de fide: qm̄ habēs fidē scire pōt se hr̄e illam: qō nō ꝓtingit de charitate q̄ ex re notū ⁊ plpicuū fit vnicuiq; si ipe ad ecclesiā vniuersalem ptineat qō ad p̄grandē dignitatē ⁊ grām singularē habēdū ē a fidelib⁹. Quinta rō cōueniētie ē: qm̄ p modū p̄dictū acceptōis nois ecclesie pax ⁊ ꝓcordia maioꝛ seruat̄ i pplo dei. Si em̄ soli p̄destinati ⁊ in xp̄i charitate existētes ad ecclesiā ptinere dicerēt: cū ignotū esset q̄ tales foꝛet. nō dubiū q̄n inf fideles mixta scismata ⁊ scissure plurime oꝛirent: sic experiētia cognouim⁹ eo tpe q̄ dogma ꝫ pestiferū a q̄busdā bereticis dogmatizatū ē. q̄re dns ait discipul nō esse eradicādā zizaniā: ꝫ usq; ad messis tp̄s cū tritico p̄mittēdā. Mat. xiij. Et aug. sup ps̄ cxix. tractās illō. Cū bis q̄ oderūt. dic sic. Qui sūt q̄ oderūt pacē? Qui ꝓciderūt vnitatē. Si em̄ pacē ñ odisset i vnitate pmānsisset. Et. j. catholica voꝛ dic. Nō ē dimittēda vnitas: nō ē p̄scidēda eccla dei. iudicabit de⁹ bō is ⁊ mal postea. Si nūc mali a bonis separi nō possunt ferēdi sūt ad tp̄s. Mali i area nobiscū ee p̄nt in boꝛreo esse nō p̄nt. Et forte q̄ hodie mali apparēt cras boni erūt. ⁊ q̄ hodie de bonitate superbiūt cras mali iuenient. hec ille. ⁊ Aug. in li. de bap. ⁊ habet in. c. quāt⁹. xxiij. q. iij. ita dic Quāt⁹ arrogātie tumoꝛ ē: q̄ta būilitat̄ ⁊ leuitatis oblīuio: ⁊ arrogantie q̄ta iactatio vt q̄s se posse facere credat: qō nec apli cōcesserit dns: vt zizaniā videlz a frumēto puret se posse discernere. Sexta rō est qm̄ ex h̄ p̄cipat⁹ ecclesie magi firmat in mētib⁹ fideliū ⁊ roboꝛat plane si soli p̄destinati ad ecclesiā dei cēserēt ptinere credētib⁹ homib⁹ p̄cipatū ecclie tm̄ bis q̄ de ecclia sūt ꝓuenire: nulla haberet apō fideles certitudo plationis: nisi sup h̄ reuelatio fieret singularis: q̄ incertitudo aut dubietas nullo modo habēda est circa p̄cipatū ⁊ potestatē ecclie: q̄ veluti clarissima ciuitas sup mōtem posita refulget vniuersis. Mat. v. Ad qō optime facere videt illud Hiero. qō habet xxiij. q. i. c. oib⁹. vbi sic dr. Omnib⁹ ꝓsideraī puto me nō temere dicere alios ita esse in domo dei vt ipi etiā sint dom⁹ dei: que dom⁹ etiā claues accepit atq; potestatē soluēdi ⁊ ligandi. h̄ ibi. Sane si ecclia in solis p̄destinat̄ ꝓsisteret: eadē incertitudine vacillaret pōtificiū clauiū ecclesie: q̄ apō nos infirma ē certitudo p̄destinatox. meritoꝛ q̄ vniuersitas fideliuz sine alia limitatōe aut determiatōe nomē ⁊ rōnē obtinuit vsus ecclie: lz etiā alijs modis vt dictū ē: min⁹ tm̄ vniuersaliē ecclia accipit. Ex hoc etiā manifestissimuz reddit q̄ rōnabilit dānat⁹ sit errox dicētiū. q̄ sctā ⁊ vniuersalis ecclia sit tātum p̄destinatox siue electox vniuersitas.

Capitulum. iiij. in quo ponunt obiectiones aliqe contra illud qō dictum est q̄ in sctā et vli ecclesia boni contineantur simul ⁊ mali.

Eap. IIII

Jdebit foꝛtasse

Argumētum mū cui⁹ et sequ tium solutōes bētur ca. v.

v sis aliq̄b⁹ q̄ sctā ⁊ vsus ecclia nō sit dicēda q̄ bonos simul ⁊ malos ꝓtineat ꝫ q̄ bonos tm̄: qō multiplicit argui tur. Pmo ex illo qō de ecclia sctā ⁊ vniuersali habet Lanf. iiij. Doꝛt⁹ ꝓclus⁹: fons signat⁹: puteus aḡrū viuētiū: qō ꝏbū Aug. li. v. cōtra donatistas dic. Nō audeo intelligere nisi i sctis ⁊ iustis: nō in auaris: nō in fraudulētis raptoꝛib⁹ ⁊ ebriosis. q̄ videt q̄ sctā ⁊ vsus ecclesia solos iustos ⁊ sctos ꝓtineat. Secūdo idē arguitur ex illo Lanf. in eodē. c. qō spōs⁹ ad spōsā loquit. i. xp̄s ad ecclesiā. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō ē in te. Planū ē aūt q̄ si sctā ⁊ vsus ecclesia tota pulchra ⁊ sine macula ē: q̄ nō habebit turpes ⁊ deformes moꝛib⁹ ⁊ pctoꝛ sordib⁹ maculatos admixtos cū bonis q̄ decore ꝏrtutū speciosi refulgēt. Tertio idē arguit ex illo apli ad Eph̄. v. Xp̄s dilexit ecclesiam ⁊ tradidit semetip̄m p ea vt illā sctificaret. seq̄t vt exhiberet eā nō habentē maculā neq; rugā nec aliq̄d hmōi. Haberet aūt maculā ⁊ rugā si malos simul cū bonis admixtos hēret. Quarto oñdit ex illo: q̄ vt inq̄t Aug. Arcba dñi q̄ ec

Secundum

Tertium

Quartum

lesiā significabat de lignis set binq̄ sūt impu
tribilia ⁊ albe spine similia facta est. vñ videt
q̄ etiā eccl̄ia in solis sctis cōsistat ⁊ nō in oib⁹
Quintum fidelibus generalit̄. Quinto arguit̄ ex eo qđ
in symbolo patres scti dixerūt q̄ ecclesia sctā
sit. si aūt ecclesia sctā est: ⁊ sanctitas teste Dio
nysio. xij. c. de diuinis nomibus. sit ab oīni im
mūdicia libera ⁊ perfecta ⁊ oīno imaculata
mūdicia: nō videt q̄ ecclesia sctā veracit̄ dici
possit: que malos tot pctōr maculis deturpa
Sextum tos ꝓtineat. Sexto arguitur ex illo Hiero. in
cōmētario suo sup epistolā pauli ad Eph̄. qui
tractās illud. Ecclesia subiecta ē xp̄o: dic̄. Ec
clesia xp̄i gloriosa ē nō habēs maculā neq̄ ru
gam: nec qđ isti⁹ modi. q̄ ergo pctōr ē ⁊ aliqua
sorde maculat⁹ de ecclesia xp̄i nō pōt appella
ri nec xp̄o subiect⁹ dici. de pe. dist. i. §. ecclesia.
Septimum Septio arguit̄ auctoritate bti Aug. in li. iiij.
cōtra donatistas qui de malis loq̄ns q̄ seculo
finis ⁊ nō fact̄ renūciār: inq̄t. Nec isti ecclesie
deuoti sūt q̄ vident esse int⁹: ⁊ ꝓtra xp̄m viuūt
id est ꝓtra naturā xp̄i faciūt nec oīno ad illā
ecclesiā ptinere iudicādi sunt quā sibi ipe mū
dat lauacro aque vite in finbo vt exhibeat sibi
Octauum gloriosā nō habētē maculā aut rugā aut aliq̄d
huiusmodi. Ultimo arguit̄ ex illo apli. ij. ad
Cor. vi. Que cōuētio lucis ad tenebras. Luz
autē mali tenebre esse dicant: boni finbo lux. sm
illō ad Eph̄. v. Erat⁹ aliq̄n tenebre: nūc aūt lux
i dño. q̄ videt q̄ boni ⁊ mali simul nō sūt cēsen
di nec i vnitate sctē ⁊ vtis eccl̄ie cōphēdēdi.

Capitulum. v. in quo assignata differentia qua fideles iusti in ecclesia ⁊ fideles peccatores esse dicant: respondetur ad obiectiones factas.

Capitulū v

Via de hac re

opitulāte deo pleni⁹ locuturi
q sum⁹ in seq̄ntib⁹: cū de ecclesia
sub noie ⁊ rone corporis ⁊ ei⁹
mēbris agem⁹: breuit̄ nūc ad ista rndentes di
cim⁹ q̄ mod⁹ cōueniētissim⁹ accipiēdi nomen
ecclesie ē sicut dictū ē q̄ sctā ⁊ vniuersalis ec
clesia dr̄; collectio siue vniuersitas gñalit̄ oīm
fideliū: qđ tā ex euāgelica doctrina q̄ rōe mul
tiplici in supiori. c. mōstratū est. Dicit etiā Ra
ban⁹ de instituc̄ clericor. ca. i. Ecclesia dei ca
tholica. i. vniuersalis q̄ p totū mūdū dilatata
diffundit̄ xp̄i nois nobilitate glorificat̄. Dis
em̄ homo qui recte fidei existit particeps ⁊ sa
cro baptismate regnat: a xp̄o xp̄ian⁹ vocat̄: et
dei p̄is ac ecclesie mr̄is ē nosc̄it̄ fili⁹. Eccl̄ia
grecū ē q̄ in latinū vertit̄ vocatio siue cōuēt⁹:
Differētie bonor⁊ ⁊ malor⁊ existētiū in ecclesia. eo q̄ oēs ad se vocat. hec ille. Et tm̄ p amplio
ri intelligētia dictor⁊ ⁊ p solutōe argumētor⁊
factor⁊ notādū q̄ dz in sctā ⁊ vniuersali eccle
sia boni ⁊ mali fideles simul pmixti ꝓtineri di
cant̄. different̄ tm̄ bi ⁊ illi: qm̄ cū ecclesia colle
ctio siue vniuersitas sit fideliū in vn⁹ veri dei
cultu: vn⁹ fidei pfessione cōuenientiū: tamē
quis verius ⁊ pfectius ad ecclesiā sanctā tāq̄
ei⁹ fili⁹ aut mēbrū iudicat̄ ptinere: q̄ tomagis
⁊ pfecti⁹ vnitate ⁊ cōione sctē ecclesie dei par
ticipat. Hec autez vnitas maxime fidei spei ⁊
charitat̄ integritate pficit̄. vt ait Aug. ⁊ colli
gitur ex. c. nuptiarū. xxvij. q. i. Hinc ē q̄ boni ⁊
iusti fideles q̄ nō soluz in vnitate fidei ß in sup
in vnitate dilectiōis ⁊ charitat̄ que ē vinculū
pfectionis. ad Colo. iij. vniunt̄ ecclesie multo
differēti⁹ ⁊ nobili⁹ ad ecclesiā iudicant̄ ptine
re q̄ fideles pctōres: q̄ in vnitate fidei tm̄ ⁊ cō
munione q̄dā exteriori sacramētor⁊ ceteris sā
ctis fidelib⁹ cōicant: q̄ vero differēter bi ⁊ illi
ad ecclesiā ptineāt: licet satis apte colligat̄ ex
parabola illa euāgelica apō Matb. vbi xp̄s
ad areā dñicā bonos tanq̄ granū: malos vero
tanq̄ paleas ptinere declarat: aliis tm̄ vis sic
demōstrare curabim⁹. Prio q̄dē cū fides sine Pria differentia
operib⁹ mortua sit. Jaco. ij. Ut fides aūt q̄ est
apud deū viua sit ⁊ q̄ preciū babz est fides q̄ p
dilectionē operat̄. ad Gala. v. Profecto q̄ in
ecclesia ꝓtinent̄ p vnitatē fidei charitate for
mate ad ipam ecclesiā ptinēt tanq̄ lapides vi
ui ⁊ mēbra viuificata dei spū ex qb⁹ ipsa edifi
cij spūalis corpis ecclesie statura ꝓsurgit. Un
Hiero. ⁊ habet̄ in. c. oīnib⁹ ꝓsideraū. xxiij. q. i.
dicit sic. Omnibus consideratis puto me nō
temere dicere' alios ita esse in domo domini
vt ipi sint etiā eadē domus dñi que dicit̄ edifi
cari sup petrā que vnica columba appellat̄ ⁊c
Fideles vero iniusti ⁊ pctōres cū vita gr̄e p̄ua
ti sint ⁊ a spū dei sint alienati: in cōparatōe iu
storum tanq̄ arida ⁊ mortua mēbra: siue tanq̄
humores mali in ecclesia sctā dei a sanctis do
ctor⁹ iudicant̄ contineri. vñ Aug. li. de bap.
⁊ habet̄ in ca. est vnitas. de conse dist. iij. Est
vnitas ecclesie que late patet in sacramētor⁊
videlz societate ⁊ in cōione que complectitur
cū granis ⁊ paleas ⁊c. sic ergo sunt in ecclesia
homines mali vt in corpore humano humores
mali qui interdū exeunt de corpore. hec Aug.
Secūdo hec differētia colligit̄ ex eo: quia cū Secunda
fides charitate formata nō patiat̄ secū macu
lam aliquā damnabilis erroris aut criminis:
q̄ vniuersa delicta operit charitas. Prouer. x.
Fides vero informis secū patiat̄ maculas aut
sordes multor⁊ pctor⁊. Hinc est q̄ in illis q̄ p
fidem charitate formatā ad ecclesiā pertinēt
sancta ecclesia dicitur formosa: decora: specio
sa: ⁊ immaculata. In illis vero qui p vnitatez
tantū fidei in ecclesia esse perhibent: ipsa ec

ecl̃sia in cõparatiõe ad primos magis fusca et maculata pronunciat. vñ btūs Aug. tractãs illd̃ Cant. i. Nigra sũ sic tabernacula cedar ⁊ speciosa sũ vt pelles salomõis dic̃ sic. Vtrũq; se esse dixit ꝓpt̃ vnitatẽ tẽporalẽ intra vna rethia pisciũ bonor̃ ⁊ malor̃. Tabernacula em̃ cedar ad ismaelẽ ꝑtinẽt: q̃ nõ erat beres cũ filio libere. hec ille. Et. iij. de doctria xp̃iana ita dic̃. Nõ em̃ ait fusca fui vt tabernacula cedar ⁊ speciosa vt pelles salomonis. ⁊ Bernar. sup Cant. ad id̃ ꝓpositũ ita inq̃t. Quãq; spõsã dixerim pfectã ꝑ ex pte: nõ ex pte tabernaculor̃ cedar. formosa tñ siue i illa portiõe sui q̃ iã btã regnat: siue etiã i illustribus viris quor̃ i hac nocte sua sapiẽtia ⁊ ꝓtutib⁹ tãq; celũ suis fideribus adornat. ⁊ Aug. exponẽs illd̃ ps. xviij. Dñe dilexi decorẽ dom⁹ tue: dic̃. Domus dei ecclesia ẽ. adhuc bz malos: ꝑ decor dom⁹ dei i sãctis ⁊ ecõuerso. Ecclia em̃ rõe malor̃ noiat spelũca latronũ. vñ Orige. ⁊ habet in. ca. ⁊ hoc dixim⁹. xvi. q. vij. Nũc aũt arbitror: tẽplũ dei ex lapidibus viuis ꝓstructũ ecclesiã xp̃i. Sũt aũt multi i ea nõ sic cõdecet spũalit viuẽtes ꝑ fm carnẽ militãtes: q̃ domũ oronis ex lapidib⁹ viuis ꝓstructã faciũt spelũcã eẽ latronũ actib⁹ suis. Tertio ex ꝑ differẽtia ꝓdicta colligit: quũ vnitas fidei sit vnitas impfecta: vnitas ꝙ q̃ ẽ ꝑ fidẽ charitate formatã sit cõpleta: charitasq; ipa ꝓncipiũ ⁊ radix sit meriti dicẽte apl̃o i. ad Cor. xiij. Si habuero oẽm fidẽ ita vt mõtes trãsferã ⁊ c̃. charitatẽ aũt nõ habuero nihil mihi ꝓdest. Illi q̃ in ecclia ꝓtinent ꝑ fidẽ solã informẽ ꝺ ecclia i cõparatiõe iustor̃ q̃si nũero solo eẽ dicũt. q̃ ꝙ ꝑ vnitatẽ fidei: q̃ ꝑ dilectionem operant: in ecclia sũt nũero ⁊ merito ad ecclesiã ꝑtinere iudicant. vñ Aug. sup Joh. tractans illd̃. Vnus ex vobis ⁊ c̃. dic̃ vn⁹ ex vobis nũero nõ merito: vn⁹ specie nõ ꝓtute: cõmixtione corꝑali nõ vinculo spũali. carnis adiũctõe nõ cordis: soci⁹ vnitate. ⁊ glo. mgr̃i sup ps. xxv. de malis loq̃ns ita dic̃. Et si de nob̃ sũt corꝑe nõ mẽte: nũero nõ merito: noie nõ numie. Quibus notat dicẽdũ est ad rõnes factas i oppositũ. Ad ꝓmã in q̃ dr̃ q̃ ecclia sctã ẽ bor⁹ ꝯcludens ⁊ c̃. Ñndet q̃ scꝑtura sctã loq̃t ibi ꝺ ecclia q̃ ad illos q̃ nũero ⁊ merito sũt de ecclia: cuius modi sũt iusti ⁊ scti. in istis plane sctã ecclia ẽ bortus: q̃ cũcti gñis arbor̃ ꝓtutibus redolẽs Cõclusus. i. clausi⁹ discipline custodia ꝯbostiles incursus demonũ. Fons ẽ q̃ in illis diuine gr̃e aq̃s repleta ẽ. Fons signat⁹ dr̃ q̃ perẽnis putei⁹ aq̃rũ viuẽtiũ ꝓpt̃ sctarũ exuberãtiã doctrinarũ. iuxt illd̃ ps. Fluminis impetꝰ letificat ciuitatẽ dei. Licz g̃ mat ecclia ꝑ modo in sctis sit, vt in, c, q̃rit. de ꝓse. di. iij. Nihilominꝰ alij q̃ integritatẽ catholice fidei habẽt q̃ de se sctã ⁊ imaculata ẽ ad ecclias vniuersalẽ ꝑtinere aliquo modo: licz nõ ita ꝓncipaliter nõ negãt iuxta ea q̃ determiata sũt in supioribus. Ad secũdã rõnẽ que sumit ex illo Tota pulchra es amica mea. Ñndet sic ad supiorẽ rõnẽ q̃ loq̃t de his qui nũero ⁊ merito sunt de ecclia sine macula mortalis crimis. vt ait glo. Ad tertiã dicẽdũ q̃ dictũ apli nõ intelligit vniuersaliter ꝺ ecclia ꝑm ꝑsentẽ statũ. Nã vt dic̃ Aug. li. de pfectõe iusticie. Tũc ecclia erit sine macula ⁊ ruga aut aliq̃ hmõi q̃n erit gloriosa. nõ em̃ modo in tãtis periculis: in tanta scãdalis: i tãta pmixtiõe boim pessimor̃: ⁊ in tãtis opꝓbriis impior̃ dicẽdũ est eã eẽ gloriosaz. ⁊ i li. ij. retractatiõnũ idẽ Aug. ad ꝓpositũ nostrũ ita loq̃t. Vbicũq; sũt in libris cõmemorauit ecclesiã nõ habentẽ maculã aut rugã: nõ sic accipiẽdum ẽ q̃si ea sic sit: ꝑ q̃ ꝓparat vt sic sit q̃n apparebit gl̃iosa Nũc aũt ꝓpt̃ quasdã ignorãtias ⁊ infirmitates mẽbror̃ suor̃: habz vñ quotidie tota dicat dimitte nob̃ debita nr̃a. hec Aug. Dicit̃ tñ iuxt ea q̃ dicta sũt i solutiõe rõnũ ꝓcedẽtiũ q̃ ecclia est sine macula crimis ⁊ ruga duplicitat̃ i bis q̃ in ecclia sũt nũero ⁊ merito. Ad q̃rtã dicendũ q̃ ecclesia fuit figurata p archã dñi quo ad eos q̃ sũt de ecclia nũero ⁊ merito sic dictũ est Ad q̃ntã parit̃ dicẽdũ q̃ ecclia vlis sctã ẽ in oribus q̃ de ecclesia sũt nũero ⁊ merito: cuiusmodi sũt oẽs sci i q̃bus splẽdor sanctitat̃ ecclesie resulget. de quo in ps. cxlix. dicit ꝓpha. Laus ei⁹ i ecclia sctor̃. Sup q̃ Aug. ita loq̃t. Hec est ecclesia sctor̃ ecclesia frumẽtor̃ toto terrarũ orbe diffusor̃ p agrũ dñi semiata. Ad sextã dicẽdũ q̃ illd̃ dictũ Hiero. q̃ sorde maculatus de ecclesia xp̃i nõ pot̃ appellari. intelligendũ ẽ nũero ⁊ merito: nõ ꝓbibet aũt q̃n numero appellari pot̃ sic iam sepe expositũ est. Ad septimã ꝺ parit̃ ñndendũ ẽ eodẽ modo exponẽdo dictũ Aug. sic dictũ Hiero. exposuimus. Ad vltimã rõnẽ q̃ sumit̃ ex apl̃o dicẽdũ q̃ ex ea parte q̃ fideles pctores sunt tenebre: ⁊ iusti lux: nõ possũt ptinere ad vnã ⁊ eãdẽ societatem: ꝑ ex ea parte q̃ in vna integritate fidei q̃ lux ẽ aiarũ fidelitũ ꝙueniũt optime possũt ptinere ad vnã ⁊ eãdẽ scrãm cõmunitatem vnitatis ecclesie: ⁊ ita est in ꝓposito.

Ad secundum

Ad tertium

Ad quartum

Ad quintum

Ad sextum

Ad septimũ

Ad octauũ

Tertia

Joh. vi.

Ad argumẽtum ꝓmũ q̃rti capituli

Capitulum. vi. probans q̃ ecclesia est vna Et de multiplici vnitate eius.

Ost cõsideratio

Capitulũ VI Ecclesia est vna

p nem' ei⁹ q̃d noie ⁊ re ꝑ ecclias importat: ⁊ explicata rõe sub q̃ de ecclesia locuturi sum⁹. restat de ꝓditiõib⁹ ⁊ ꝓpertibus eius agẽdus ⁊ potissime de illis quas

sancti patres in symbolo fidei attribuūt ei dicentes. Credo vnā sanctā ecclesiā catholicā ⁊ apostolicā: vbi q̄ttuor de eccl̄ia sancti patres tradunt docēt ⁊ predicāt. Primo q̄ vna sit: et hoc cōtra tria genera hoim. s. cōtra quenticulas hereticor: cōtra scismaticos ⁊ ptra excōicatos ecclesie vincula p̄remnētes. Secūdo q̄ sit sancta ptra falsi nominis xp̄ianos. Tertio q̄ sit catholica. i. vniuersalis ptra singulares ⁊ ptinaces in ꝓprio sensu recedētes a cōi doctrina fidei ⁊ sanctor̄ patruz. cuiusmodi sunt hereticī oēs. Quarto q̄ sit aplica: ptra p̄sumptores nouitatū ⁊ introductores nouellarum sectarū ⁊ peregrinor̄ dogmatū: dicam⁹ de singulis. Q̄ autē ecclesia vna sit veritaſ magr̄ ꝑ spūsctū Lanf. iiij. attestaſ dicēs. Una ē colūba mea: vna est pfecta mea. Circa q̄ notādū q̄ vnitas ecclesie colligiſ ex multis. Prio ex vnitate p̄ncipis seu capiſ quo regiſ ⁊ gubernatur: q̄ vn⁹ est. s. xp̄s dns deus noster: quē pater dedit caput sup oēm ecclesiā q̄ est corpus eius. ad Ephes. i. Secūdo ecclesia dr̄ vna ex vnitate fidei q̄ illustraſ ⁊ in q̄ fundaſ. Est em̄ fides diuinū lumē quoddā ⁊ admirabile in q̄ vocati sumus ⁊ xp̄iane religionis fundamētū vt dicit Crisostom⁹. Omes em̄ xp̄iani idē credunt corde ⁊ ore ꝓfitenſ. i. ad Cor. i. Idipsuz dicatis oēs ⁊ nō sint in vobis scismata. ꝓpter hanc fidei cōitatē inquit Aug. sup Joh. Oēs vnū sum⁹. iuxta illud apli. Oēs vnū vos estis in xp̄o ihesu. glo. i. in fide xp̄i. Hac rone beatus Hieron⁹. vtiſ scribēs ad euandrū epm. vt habetur in. c. legim⁹. xciij. di. Nec altera romane vrbis eccl̄ia altera toti⁹ orbis existimāda est ⁊ gallie ⁊ brittānie. Nā ⁊ africa ⁊ persis ⁊ oriēs ⁊ india: ⁊ oēs barbare nationes vnū xp̄m adorāt vnā obseruāt regulā veritaſ. Tertio ecclesia vna dr̄ ex vnitate sacrāmēti baptismi quo sanctificaſ: q̄ō est idē apud oēs ⁊ q̄ttū ad materiā de qua Joh. iij. Nisi q̄s renat⁹ fuerit ex aq̄ ⁊c. ⁊ q̄ttū ad formā. de quo Mathē. vlti. Baptizātes eos in noīe patris ⁊ filij ⁊ spūsctī. Et q̄ttū ad effectuz vltimū. Marc. vlti. Qui crediderit ⁊ baptizat⁹ fuerit saluus erit. Siue quo ad efficaciā collati muneris q̄ō equale est a quocunq; detur. vt ait Aug. in. ca. sicut in bonos. de cōse. di. iiij. Per hanc aūt vnitatē baptismi q̄ ianua sacrāmētor̄ est: intelligiſ vnitas aliorum sacrāmētor̄. de q̄ habeſ in ca. est vnitas ecclesie. de ꝓse. di. iiij. De istis aūt talib⁹ vnitatibus in ecclesia similiſ loq̄tur apls ad Eph̄. iiij. dicēs. Unus dns vna fides vnū baptisma vbi glo. in q̄t. Unus dns debetis seruare vnitatē: q̄r vobis ē vn⁹ dns nō tres. ꝑ quor̄ diuersis volūtatibus vos oport̄et discordare: ⁊ ita iubem⁹ credere ⁊ eodē modo operari. Itē glo. sup illud Lanf. v. Una ē colūba mea dic. sicut vna ē q̄dis multe ⁊ diuerse pſone tñ fides vna est in eis. vnū baptisma vnus de⁹: vnū opus.

Joh. xvij. Bal. iij.

Quarto ecclesia dr̄ vna ab vnitate spei: qua ad bona celestia erigiſ ⁊ eleuatur in vnā expectationē beatitudinis. de q̄ apls ad Eph̄. iiij. Vocati estis i vnā spem vocatōis vestre. glo. i. ad vnā rē separatā q̄ est effect⁹ vocatōis. Qui to eccl̄ia ē vna vnitate charitaſ q̄ cōnectiſ et viuificaſ. de q̄ inq̄t apls ad Phi. ij. Eādē charitatē habētes vnanimes idipm sentientes. de hac aūt vnitate quā charitas facit dr̄ Act. iiij vbi de ꝓmitiua eccl̄ia habeſ. q̄ multitudinis credentiū erat aia vna ⁊ cor vnū in dño. q̄r vt ait glo. copula charitaſ inuicē iūgebanſ. Itē glo. sup illud. i. ad Cor. x. Un⁹ panis ⁊ vnū corpus eccl̄ia dr̄. q̄r sic vn⁹ panis ex multis granis: ⁊ vnū corp⁹ ex multis mēbris cōponiſ. sic eccl̄ia xp̄i ex mltis fidelib⁹ charitate copulāte cōnectitur. Hinc dic̄ Aug. in li. de bap. ⁊ habeſ in ca. multe. i. q. i. Q̄ charitas ꝓprium donū est vnitatis catholice ⁊ pacis. Sexto eccl̄ia dr̄ vna vnitate spūs viuificanſ. vn⁹ em̄ ⁊ idē spūs: sc̄z sctūs tanq̄ vltima ⁊ p̄ncipalis pfectio corpis mistici q̄si aia in corpe ē in oib⁹ mēbris eccl̄ie diuidēs singulos vt vult. diuisiones em̄ grarū sūt. idē aūt spūs in q̄t apls. i. Cor. xij. Ad quā vnitatē idē aplus ad Eph̄. iiij. ita exhortat dicens. Sollicite ſuate vnitatē spūs. glo. i. vnitatē eccl̄iasticā quā facit spūsctūs: vt vnū corpus sitis ope spūsancti. Itē in eodē aplus ad ꝓpositū ita loq̄t. Unū corp⁹ ⁊ vn⁹ spūs. glo. vnū corp⁹ eē debeſ: q̄r vn⁹ spūs habitat in vob quo vnū corp⁹ efficimur. Sicut em̄ vnū corp⁹ bois ex multis cōstat mēbris ⁊ vegetat oīa mēbra vna aia: faciēs i oculo vt videat: in aure vt audiat: ⁊ sic i ceteris. ita spūsctūs mēbra corpis xp̄i q̄ō ē eccl̄ia ꝓtinet ⁊ vegetat. Septio ecclesia dr̄ vna vnitate vltimi finis. q̄ est ipa beatitudo ad quā ordinaſ. Un⁹ ⁊ idē denari⁹ ꝑ quē doctores scti btitudinē intelligūt oib⁹ fidelibus ꝑ mercede labor̄ legiſ assignat⁹. Mathē. xx. vbi dr̄ q̄ cum venissent q̄ circa horā vndecimā venerūt acceperūt ⁊ ipi singulos denarios glo. dic̄ q̄r ad eādē eternitatē cuz bis q̄ ab initio mūdi vocati sūt. ⁊ Aug. sup illō ps. lxxxv. Oēs gētes: dicit. Multe gētes ⁊ vna gēs. q̄re vna gēs: q̄r vna expectatio. postremo: q̄re nō vna gēs si vna patria hierlm ē. Octauo eccl̄ia ē vna vnitate vni⁹ pfidēſ rectoris ⁊ gubernatoris visibiliſ ꝓuersanſ cum ea. de q̄ dr̄ Jobeſ. i. Cōgregabunſ filij iude ⁊ filij israel paritſ ⁊ ponent sibi caput vnū. Et dns dicit Joh. x. ffiat vnū ouile ⁊ vn⁹ pastor. Hic aūt vn⁹ pfidēs pa-

stor rector⁹ ⁊ gubernator⁹ in tota vniuersali ecclesia vicē xpi gerēs ūm⁹ pōtifex ē: sic in seqn tib⁹ oñdēt. Vñ brūs Cypr̄ianus tractās illud Mathh. xvi. Tu es petrus ⁊ sup hāc petrā edificabo eccl̄iam meā. de hac vnitate ita loq̄tur Super vnū edificat eccl̄iā: ⁊ q̄uis oīm̄ apostolis post resurrectionē suā parē .i. similē potestatē tribuat cū diceret. Sicut misit me pat̄ ⁊ ego mitto vos. accipite spm̄sctm̄: tn̄ vt vnitatem manifestaret vnitat̄ eiusdē originē ab vno incipientē sua auctoritate disposuit: ⁊ infra. Exoritū ab vnitate p̄ficisci vt eccl̄ia xpi vna mōstret. hz̄ hoc in. c. loq̄tur. xxiij. q. i.

Capitulū. vij. in quo ponuntur obiectiones contra ea que dicta sunt de vnitate ecclesie.

Capitulū VII

Veritas eorum q̄ de vnitate ecclesie iam dicta sunt illustrior fiat mouebuntur cōtra ea alię obiectiones. Cōtra ergo iam dicta arguit̄ multiplicit̄

Argumētū p̄mū Et p̄mo ex illo ps̄. lxvi. Jn ecclesijs bñdicite dño. Jtē ex illo Apoc̄. i. vbi Jo. scribere dī septem ecclesijs: in q̄bus locis nō vna ꝫ plures designant̄ eccl̄ie

Secūdum Secūdo sic. cōiter distinguitur eccl̄ia p̄sens ab eccl̄ia p̄mitiua. Ecclesia em̄ sumpta ex circūcisione ⁊ ex p̄putio siue ex iudeis ⁊ ex gētilibus sūt distincti ppli. Vñ glo. Lanf. iuxta illū Est fons bonor̄. dic̄ hic Fons bonor̄ q: de p̄mitiua eccl̄ia p̄cessit i mūdū doctrina celestis q̄ plures ecclesias .i. bonos p̄crearet.

Tertium Tertio eccl̄ia est vna cōstituta ex angelis ⁊ boibus. Vñ Aug. sup ps̄. xxxvi Oīm̄ cōnumerat̄ fidelibus ab initio vsq; ad finē: adūctis etiā legionib⁹ ⁊ exercitibus angelor̄ vt fiat vna illa ciuitas sub vno rege vna quedā p̄uincia sub vno imperatore: ꝫ boib⁹ ⁊ angelis nō est cōis fides nec spes. ergo vnitas fidei aut spei nō p̄tinet ad vnitatē eccl̄ie.

Quartum Quarto sic. fides spes ⁊ charitas cū sint accidētia diuersa numero sunt in diuersis. ergo oēs boies fideles non possunt p̄tinere ad vnā eccl̄iam: cū nō videant̄ habere eādē fidē spem ⁊ charitatē. Si vero dicat̄ q⁹ fides ex p̄te subiecti nō est vna: q: diuersificat̄ p̄m q̄ est diuersoū: sed ex parte ei⁹ q̄ credit̄ est vna.

Confirmatio Contra q: multa sunt q̄ p̄ponunt̄ nobis ad credēdū cum duodecim sint articuli fidei int̄ quos magna ē differētia. sicut p̄z manifeste.

Quintum Quinto sic. eadē est eccl̄ia a p̄mo iusto abel vsq; ad vltimū nasciturū: sed non videt̄ eadē fides antiquor̄ patrū ⁊ modernor̄: cū cōfessio q̄ est act⁹ fidei nō sit vna ⁊ eadē apud omnes. Nam illi credebāt futura sicut incarnationem filij dei: passionē: resurrectionē: ascensionē. ⁊ similia q̄ nos credim⁹ p̄terita. ergo videt̄ q⁹ veritas fidei nō includit̄ in vnitate ecclesie.

Sextum Sexto. ois excōicat⁹ est extra vnitatē eccl̄ie: cū sit ab eccl̄ia ⁊ cōsortio fidelium euidēter separatus. xi. q. iij. ca. Canonica. Et Mathh. xviij. Si eccl̄iā nō audierit sit tibi sicut ethnicus ⁊ publican⁹: sed stat excōicatū habere fidē spem ⁊ charitatē ⁊ inhabitātē spm̄sctm̄. ergo ista nō vident̄ facere ad vnitatē eccl̄ie. ꝓsequntia p̄z. minor etiā nota est de eo q̄ iniuste excōicatur.

Septimum Septimo multi p̄tinent ad vnitatē eccl̄ie in q̄b⁹ nec charitas ē nec spūssctūs inhabitat huiusmodi sūt pctōres fideles. Vñ sup̄ p̄mitta ostēsuz ē q⁹ eccl̄ia vniuersalis oēs gñaliter cōprehendat fideles. Vñ Mathh. xiij. habet̄. q⁹ tritico adūcta sint zizania. ⁊ sicut dic̄ Aug. Ecclesia ager ē in q̄ radicāt̄ triticū .i. boni. ⁊ zizania id est mali simul: tn̄ in fine seculi separabunt̄. ergo seq̄tur q⁹ p̄dicta nō req̄rant̄ ad vnitatē ecclesie.

Octauum Octauo arguit̄ sic. stat aliquē oia hr̄ illa. s. fidē spem charitatez ⁊ inhabitantē spm̄ sctm̄. ⁊ tn̄ nō p̄tinere ad vnitatē eccl̄ie. ergo p̄dicta nō stant in veritate. añs p̄z de multis cathecuminis q̄ habēt fidē formatā: ⁊ tn̄ nō videtur esse mēbra eccl̄ie. cū Aug. dicat de baptis. paruu. ⁊ habet̄ de cōse. di. iij. in. c. ad hoc. Ad hoc baptism⁹ valet vt baptizati xpo incorporent̄. Et idē Aug. ad Bonifacium scribit ⁊ dicit q⁹ in baptismo q̄s efficit̄ mēbrū xpi.

Nonum Nono arguit̄ sic. Sicut dictū est a p̄mo iusto abel vsq; ad vltimū nasciturū est vna ⁊ eadē eccl̄ia: sed ante aduētū xpi baptism⁹ cū nō esset nō poterat dici p̄tinere ad vnitatē eccl̄ie. ergo nec nūc vnitas eccl̄ie ē arguēda ex vnitate baptismi.

Decimum Decimo. nō est vn⁹ baptism⁹ ꝫ tria. s. baptism⁹ aque: penitentie: ⁊ baptism⁹ sanguinis. sic habetur in glo. ad Heb. vi. ⁊ magr̄ sentētiarū ponit. in. iij. di. iij. q̄ vnitas eccl̄ie nō bñ sumit̄ ex vnitate baptismi.

Undecimum Undecimo Aug. li. de bap. tangit alia vnitatē eccl̄ie. de q̄ in. c. est vnitas de p̄se. di. iij. vbi sic dicit. Est vnitas eccl̄ie q̄ late p̄z in sacramētor̄ videl⁹ societate ⁊ cōmunione q̄ cōplectit̄ cū granis palleas. q̄ videt̄ q⁹ nō sufficiēter dictū sit de vnitate eccl̄ie.

Duodecimum Duodecimo. eccl̄ia ē collectio fideliū vt sup̄ habitū ē in. c. eccl̄ia. de p̄se. di. i. Sed nō sūt semp ijdē fideles. q̄ nō est semp eadē eccl̄ia.

Decimūtertium Tertiodecimo sic. si vnitas fidei facit eccl̄iam vnā. q̄ quicūq; bñt fidē eādē: ad vnā ⁊ eandē eccl̄iam vident̄ nobiscū p̄tinere: ꝫ demones ⁊ dānati bñt vnā ⁊ eādē fidē nobiscū. q̄ videt̄ q⁹ p̄tineāt nobiscū ad eādē eccl̄iaz: q̄d tn̄ est falsū. ꝓsequntia videt̄ manifesta. minor ꝓbat̄ p illud Jacob. ij. Demones credūt ⁊ p̄tremiscūt. Et glo. sup illud Ro. i. Ex fide ⁊ i fidē: dicit, fides informis de

Decimũ quartũ

monũ. Quartodecio. ecclia semp fuit vna: ⁊ tñ in ea nõ semp fuit vn⁹ pastor aut rector q̃ visibiliť cũ ea ꝓuersareť. g̃ ex parte vni⁹ supmi p̃sidentꝭ ⁊ rectoris nõ ẽ vnitas ecclie accipiẽda

Decimũ quintũ

Quitodecio. papa mortuo ecclia nõ min⁹ est vna q̃ eo viuẽte. g̃ vnitas talis supremi presidentis siue summi pontificis non arguit vnitatem ecclesie. ꝙsequẽtia videť nota.

Capitulũ octauũ in quo respondetur ad obiectiones positas.

Cap. VIII Ad primum

D primum re

spondetur ⁊ primo q̃rũ ad illud ps̃. In ecclesijs benedicite dñm. q̃ ibi ꝓpheta loq̃tur de ecclia put dicit multitudinẽ aliquã fidelium alicuius certe ꝓuincie aut loci: ⁊ sic nõ dubiũ q̃n ecclie multe sint: nihilomin⁹ tñ oẽs tales particulares ecclie vna sunt vniuersalis ecclesia ⁊ vn⁹ thalam⁹ xp̃i. sicut dicit ter. in. c. q̃uis di. xxi. ⁊ in. c. legim⁹. distin. xciij. ⁊ btũs Augl. tractãs illud ps̃. cvi. Posuit sicut oues familias. dicit sic. Multe familie multe ecclie: vna ecclia vna plebs: vna familia vna ouis ẽ. Ad auctoritatẽ vero q̃ ex Apocal. inducit rñdeť q̃ sicut tam ex ter. q̃ ex glo. ptz btũs Joh. loq̃batur ꝓncipaliť ecclesijs particularib⁹ in asia q̃bus ꝓpositus erat q̃ plures erãt. Est tñ verũ vt in eadẽ glo. dr̃ q̃ per illas septẽ ecclias asie vniuersalis ecclia designabať q̃ ideo p septenariũ numerũ describiť. Tum qr̃ septenarius vniuersitatẽ significat. Tuz qr̃ septiformi spũ illustrať.

Ad secundũ

Ad secundũ dicẽdũ q̃ vna ⁊ eadẽ ecclia dicit fuisse a ꝓncipio sicut infra diceť: cũ vna ⁊ eadẽ fides fuerit patrũ veteris testamenti ⁊ patrũ noui testamẽti. tempora tñ vt ait Augl. mutata sunt. distinctio aũt ⁊ differẽtia q̃ importari videť in dictis sanctoꝝ inť primitiuã ⁊ ꝓsentẽ ecclĩam accipiẽda est ex parte ppli nõ ex parte fidei. Unde Augl. tractãs illud ps̃. xlvij. Jfundať exultatiõe vniuerse terre mons syon latera aq̃lonis ciuitas regis magni. dicit sic. Duo montes vn⁹ ex circũcisione alius ex ꝓputio. ex iudeis vn⁹ alter ex gentibus nõ iam aduersi ⁊ si diuersi: qr̃ ex diuerso iã vniti in angulo nõ diuerso. ipse est inquit pax nostra q̃ fecit vtraq̃ vnũ ipse angularis lapis quẽ reprobauerũt edificãtes factus est caput ãguli duos iũxit i se. mõs ac mõtes vna dom⁹ ac due dom⁹. due ꝓpť ex diuerso vẽientes: vna ꝓpť lapidẽ ãgularẽ i quo sibi ambe copulãť.

Ephe. ij.

Ad tertium

Ad tertiũ rñdetur dupliciter. Primo q̃ hic nõ loq̃mur de ecclia put cõprehendit militãtes ⁊ triũphãtes: sed put dicit vniuersitatẽ fideliũ fm statum vie qui in hac nostra peregrinatione militãt q̃bus oñib⁹ fides cõmunis ẽ. Secũdo rñdetur q̃ licz angeli nõ habeãt fidẽ cõmunẽ cũ homib⁹ fidelibus: habent tñ q̃ fidei succedit. s. visionẽ. idẽ est em̃ q̃ illi vident i patria ⁊ q̃ fideles credũt in via. ⁊ ideo ecclesia vt cõprehẽdit militãtes ⁊ cõprehẽsores potest dici vna cognitiõe. licz hinc ⁊ inde sit diuersus cognitõis modus: qr̃ hic ꝓ speculũ ⁊ in enigmate vt dicit apl̃s. i. ad Cor. xiij. Jbi aũt facie ad faciẽ.

Ad quartum

Ad quartum rñdeť ⁊ dicit quo ad antecedẽs: q̃ licz ꝓfate virtutes distinguãtur in diuersis fm numerũ cõueniũt tñ specie ⁊ in obiecto vno fm numerũ fm q̃ oñes fideles idẽ credũt sperant ⁊ amãt. Pro quo notãdum q̃ vt dicit sctũs Tho. in. iij. q̃ sicut in corpore naturali vires diffuse per oia mẽbra differunt numero fm essentiã: sed cõueniũt in radice vna fm numerum ⁊ ꝓter hoc habẽt formã vltimã vnã numero: ita etiã oia mẽbra corpis mistici habẽt ꝓ vltimo cõplemẽto spm̃sctm̃ q̃ est vn⁹ numero in oñib⁹. Et ipe ỹtutes fides spes charitas q̃nis differãt i diuersis fz essentiam: cõueniunt tñ in vna radice fm numerũ. Radix aũt operatiõis ꝓprie est ipm obiectum ex quo specie trahit: ⁊ ideo in q̃tũ est idem numero creditũ speratũ ⁊ amatũ ab oñibus: fm hoc vniunť omniũ fides spes ⁊ charitas i vna radice fm numerũ: nõ solũ prima q̃ est spũssanctus sed etiã ꝓtima q̃ est ꝓpriũ obiectũ. Et ad cõfirmationẽ cũ dr̃ q̃ multa sunt q̃ nobis proponunť ad credendũ. Rñdeť q̃ cũ obiectum formale fidei sit veritas ꝓma cui inherẽdo credimus q̃cunq̃ sub fide cõtinenť: ⁊ ista sit vna ⁊ immutabilis ⁊ habitus capiat vnitatẽ vel multitudinẽ ex obiecto. dicim⁹ q̃ fides ẽ vna ex parte ei⁹ q̃ credit: qr̃ idẽ est q̃ ab oñibus credit ⁊ si sint diuersa credibilia q̃ cõmuniter oñes credũt tñ oia reducunť ad vnũ: qr̃ ad primam veritatẽ sub cui⁹ ratione cadũt sub fide. Temporalia etiã nõ ptinent ad obiectũ fidei nisi in ordine ad aliquod eternũ q̃ est veritas ꝓma q̃ est obiectũ fidei.

Ad cõfirmatiõez

Ad quintum

Ad q̃ntuz dicendo negať assumptũ illud videlicz q̃ nõ sit eadẽ fides antiquoꝝ ⁊ nostra. ⁊ ad ꝓbationẽ rñdeť q̃ ista differẽtia ꝓteriti ⁊ futuri nõ cõtingit ex aliq̃ diuersitate rei credite sed ex diuersa habitudine credentiuz ad vnã rem creditã.

Ad sextum

Ad sextũ respõdeť q̃ si aliq̃s iniuste excõmunicatus est in nullo ledit per talẽ excõicatõis sententiã. Unde Augl. ⁊ habeť in. c. illud. xi. q. iij. Illud plane nõ temere dixerim q̃ si q̃s fidelium fuerit anathematizatus iniuste ei potius oberit q̃ facit q̃ ei qui hãc patit iniuriã. Spiritus em̃ sanct⁹ habitans in sctis p quẽ quisq̃ ligať aut soluit immeritã nulli ingerit penam

Dicit enim sctus Tho.in.iiij. q si homo q iniuste excoicat? e bac iniuria humiliter sustinet: humilitatis meritu recompensat hui? excoicatois damnu. Et hoc ponit btus Aug. in de vera religione ita dicens. Sepe diuina puidentia sinit etia bonos viros p nonnullas turbulentas carnaliu hoim seditiones expelli de congregatione xpiana: qua ptumelia vel iniuria sua cu patientissime pro pace ecclie tulerint: nec vllas nouitates vel scismatis vel hereseis moliti fuerint: z fide qua in ecclesia catholica predicari sciunt vsq ad morte muniant z testimonio defendant, hos coronat pius pater in occulto videns: hec Aug. Ubi notadu p pleniori intellectu huius roonis q excoicat? no dr ita extra vnitate ecclie posit? q fide qua ecclie corpori erat vnit? sit puatus: sed q a cosortio fideliu z sacrameto? participatone sit prescisus. Excomunicatio enim vt aiunt doctores dr separatio a cosortio fideliu: maxime quo ad fructu q habet ex participatone sacrameto? z quo ad oia ecclesie suffragia. Quomodo aut excoicatus talib? suffragijs puet z quomodo no. declarat sctus Tho.in.iiij.dist.xviij. ita dicens. Suffragia alicui? valent alteri sm qo ei cotinuant. pot aute actio vnius alteri continuari duplicit. Uno modo ex vi charitatis: q oes fideles conectit vt sint vnu i deo. sicut dr in ps Particeps ego sum oim timetiu te. z hanc cotinuatione excoicatio non intercipit. q iuste qs excoicari non pot: nisi p culpa mortali per qua tam a charitate diuisus est: etia si no excoicetur. Iniusta aut excoicatio charitate alicui auferre no pot: cu sit de maximis bonis q non possunt alicui inuito auferri. Alio modo pot actio vni? alteri cotinuari p intentione suffragia facientis que in aliqe fertur p quo fiunt Et hanc cotinuatione excoicatio intercipit: q ecclia p excoicatois sententia separat excomunicatos ab vniuersitate fideliu p qb? suffragia facit. vnde suffragia ecclie ei no prosut que p tota ecclia fiunt nec ex psona ecclie ozo p eis inter mebra ecclie fieri potest: quis alia psona puata possit ad eius couersione alicuod suffragiu p intetione dirigere. hec sctus Thomas.

Ad septimu Ad septimu dicendu q licz peccatores fideles no habeat oia illa qbus ecclesia vna esse dr. pertinet nihilomin? ad vnitate ecclie aliquo modo: in ctu sez in vna fide cum alijs fidelib? couetiat. Est tn verum q q charitatem no habent p qua corpus ecclie viuificari dicit: tales tanq mebra mortua iudicant. nec sunt pprie mebra corporis xpi: sicut in superioribus partim dictu est z infra plenius ostendemus.

Ad octauu Ad octauu rndet z dr ad antecedens negado illud. distim? enim tales ptinere metalit etsi no corporalit per visibile sacramentum ad vnitate ecclie. siue q merito ptineat ad ecclesiam z si no numero. Et ad pbationem respodet vt dicit sctus Tho.in.iiij.di.iiij. q in corporari xpo cotingit duplicit scilz merito z numero. Merito quide pot alios de ecclia effici qo e christo incorporari etia ante baptismum actu susceptum sed no ante baptismu ppositu vel in baptismum post tempus gre reuelate. Un Ambrosius de valetino q catbecuminus mortuus fuit dicit. Quez regeneraturus era amisi: verutame ille graz qua poposcit no amisit. vnde talis corde regeneratus est: lz no corpe. vt dicit sctus Tho.in.iij.parte. Fide quide incorporat quis xpo. Sm illud ad Ephe.iij. Habitare xpm per fide in cordib? vestris. Numero vero non potest alios effici de ecclia nisi p baptismu. Unde ante baptismu null? admittitur ad perceptione sacramti eucharistie z alio? sacrameto? ecclie. z sic patz q tales catbecumini fidez spem z charitate habetes ad ecclia ptineant animo: etsi no visibili sacramento. merito z si no nuero. Ad nonu rndet Ad nonu negado cosequentia: q licz baptism? no semp fuerit a principio ecclie: no sequit q postq institut? est vnitas illi? no arguat suo modo vnitatem ecclie. Pro quo sciendu q nunq boies potuerut saluari etia ante xpi aduetu: nisi fierent mebra xpi. q vt dr Act.iiij. Non est aliud nome datu boib? in quo oporteat nos saluos fieri. sed ante aduentu xpi etia boies p fidem xpo incorporabant per fide futuri aduetus cuius fidei signaculum erat circuncisio. vt dicit apls Rom.iiij. Anteq enim circucisio institueretur sola fides. vt dicit Gregl. cum sacrificiorum oblatonibus qbus sua fide antiq patres pfitebant sufficiebat vt boies xpo incorporarentur. Post aduentu z etia xpi homies p fide xpo incorporant. Sm illud Ephe.iij. Habitare xpm per fide in cordib? vestris. Sed alio signo manifestat fides rei psentis q demostrabatur qn erat futura: sicut alijs verbis signat psens preteritu z futuru. z ideo licz ipm sacramentuz baptismi no semp fuerit: fides tn cui? baptism? sacramtu est semp fuit z necessaria fuit. Ad decimu dicendu q ppie loquedo Ad decimu vt ait sctus Tho.in.iiij. Non est nisi vnu baptisma qo in aqua celebrat sub debita verborum forma. Alia aut baptismata dicunt p ordine ad illud sm pportione ad eunde effectu: que tn agunt quodamodo in ftute baptismi aque: q: baptism? sanguinis z baptism? penitentie no valet ad regenerationem nisi ei q habet baptismu aque in pposito. Tunc enim vt ait

Aug. Prodest baptismus sanguinis vel flaminis cū baptismū fluminis nō contēpt⁹ religionis sed articulus necessitat⁊ excludit. de cō se. di. iij. ca. baptismi. Vel rn̄det⁊ secūdario q⁹ baptisma d⁊ vnū: q⁊ nō est iterabile. sicut nec originale pctm̄ contra qđ tanq̄ medicina est institutuz: qđ est cōtra hereticos nouatianos dicētes. Quotiens homo peccat baptismum debere repeti. vel dicit⁊ vnū baptisma. i. equale a quocūq; det⁊. vt exponit gl. Ad. xi. rn̄det⁊ q⁹ vnitas illa de qua Aug in auctoritate ꝓpposita loquit⁊ importat⁊ p vnitatē baptismi q̄ est fundamentū ⁊ principiū alioꝝ sacramentoꝝ sicut dictum est in. c. supiori. Ad. xij. rn̄detur negando ꝓntiam. q⁹ q⁹ em̄ boies qui sunt quasi materia ecclesie fluant cōtinue ⁊ refluant: quibusdā decedētib⁹ alijs nouiter nascētib⁹ nihilominus quia vna est fides in omnibus: ecclesia semp d⁊ manere vna. sicut d⁊ de corpore aialis q⁹ ꝛz in eo ptes materiales fluāt ⁊ refluāt idē tn̄ manere d⁊ quo ad formā q̄ eadē sp manet. ꝓmo de gn̄atione. Ita videt⁊ dicendū in ꝓpposito. Manet quidē semp eadem fides: manēt eadem sacramēta q̄bus format⁊ eccl̄ia manet eadē lex: et eadē regula veritatis: pmanet eadē habitudo ⁊ ad vnū caput ecclesie et ad vnū finē vltimū: quare optime btūs Aug. sup̄ ps. lxxxv. tractās ꝑsum illum. Miserere mei domine qm̄ ad te clamaui tota die. dicit. Sub descendētibus ⁊ succedentibus mēbris vnus homo vsq; ad finē seculi extendit⁊. Ad xij. dicenduz q⁹ in demonibus nō est fides ea que ponit⁊ donū spūssancti siue habitus diuinitus infusus qui inclinat hoiem ad credēdū aliquē effectū boni: sed dicit⁊ fides que nascit⁊ ex ꝓspicacitate naturalis intellectus eoꝝ ⁊ ex miracul⁹ que vident supra naturā. Pro quo notandū vt notat sc̄us Tho. ij. ij. q. v. artic. ij. q⁹ intellectus credētis assentit rei credite. nō quia ipam videat vel fm se vel p resolutionē ad ꝓma ꝓncipia p sevisa: sed ꝓpter imperium volūtatis. Ma⁊ autē voluntas moueat intellectum ad assentiendū potest⁊ cōtingere ex duobus modis. Uno modo ex ordine voluntatis ad bonum et sic credere est actus laudabilis. Alio modo q⁊ intellect⁹ cōuincit⁊ ad hoc q⁹ iudicet esse credendū his que dicunt⁊ ꝛz nō conuincat⁊ p evidentiā rei: sicut si aliquis ꝓpheta ꝓnūciaret in ꝑmone dei aliquod futurū ⁊ adhiberet signū mortuū suscitādo. ex hoc signo conuinceret⁊ intellectus vidētis vt cognosceret manifeste hoc dici a deo qui nō mentitur. ꝛz illud futurū quod predicit⁊ in se euidēs non esset vnde rō fidei nō tolleret⁊. Dicendū est q̄ q⁹ in fidelib⁹ xp̄i laudat⁊ fides fm ꝓmū modū et fm hoc non est in demonibus sed solū sc̄o modo. Uident em̄ multa manifesta indicia ex quibus percipiūt doctrinā ecclesie esse a deo: q̄uis ipsi res ipsas quas ecclesia docet nō videant. puta: deū esse trinū ⁊ vnum vel aliud hmōi. Et ita patet q⁹ fides que vnitatem ecclesie efficit non est in demonibus: ⁊ ita ratio nō procedit. Ad decimūquartū respondet⁊ negando ꝓntiam. licet enim ecclesia nō semper fuerit in tali dispositione ꝓstituta quo ad vnū tanq̄ rectorem ⁊ gubernatorem: ducē ⁊ pastorē vice ⁊ loco Jesu xp̄i dn̄i nostri visibiliter cōuersantem: tn̄ ipsa ecclesia habebat ordinē ꝓpter causas infra assignādas cū de vno supremo pōtifice in ecclesia a nobis habēd⁹ est sermo: nō seq̄tur q⁹ nūc talis ordo in eccl̄ia nō sit multa em̄ per tempoꝝ successionem instituta sunt in ecclesia que nō fuerūt a principio. que licet tēpore quo instituta nō fuerūt nō importarent necessitatem: instituta tn̄ de necessitate veniūt obseruanda. dicūt em̄ doctores tractantes illud Lan. vlt. Soror nostra parvula est ⁊ vbera nō habet: q⁹ ecclesia que hic soror dicit⁊ in principio sui stat⁹ ante aduentū plenitudinis gratie in quo grā et veritas p Jesum xp̄m facta Joh. i. Nō modo puula fuit populi paucitate: sed etiā donis gratiarū. Un̄ Hugo de sancto victore. Oportuit inquit vt fm ꝓcessionē tēpoꝝ spūaliū gratiarū signa magis ac magis darent⁊. plane post incarnationē filij dei copiosior facta ē splēdore doctrine: illustrior pulchritudine ordinis: locupletior sacroꝝ efficacia salutari: excellentior nobilitate regimis q⁊ sub spe nobiliori ordinatōis politice ac diuiniori forma principatus. Ad decimūquintū tn̄ respōdet⁊ q⁹ ratō nō procedit: tuz q⁊ si papa moriat⁊ sedes tamen nō moritur. Secūdo quia ordo talis ad vnū caput ⁊ gubernatorem semper manet in ecclesia in habitu ⁊ potestas ad eligendū aliquē in sede ipsa apostolica. est etiam actualis ordo in ecclesia ad eos qui vice summi pōtificis illo tēpore in ecclesia quo ad aliqua fungūtur: cuiusmodi est sacrū collegiū dn̄oꝝ Cardinaliū. Et hic conuincit⁊ temeritas quorūdā scismaticoꝝ ⁊ iimicoꝝ eccl̄ie q̄ dicere presumpserūt vnitatē ecclesie non bre ordinē ad vnitatem vnius summi pōti. xp̄i vicarij. qđ q⁹ falsum sit audiam⁹ Cypriānū in epla ad Magnū in q̄ntē. Dns insinuās nobis vnitatem de diuina auctoritate venientez ponit et dicit. Ego ⁊ pat⁊ vnū sum⁹. ad quā vnitatē redigēs eccl̄iā suā denuo ait. Et erit vn⁹ grex ⁊ vn⁹ pastor. Ite in epla ad Rogatianū. hmōi semiatores ⁊ itroductores scismatū in eccl̄ia idē gl̄iosissim⁹ Cypan⁹ pcutit ita dicēs, q̄ sūt

Ad vndecimum

Ad duodecimū

Ad decimūtertiū

Ad decimū quartum

Ad decimū quintum

initia hereticoꝝ ⁊ ortus atq; conatus scismaticoꝝ male cogitantiū vt sibi placeāt: vt prepositū supbo tumore contēnāt: sic de ecclesia egredīt: sic altare ꝓphanū foris collocāt: sic cōtra pacē xp̄i ⁊ ordinationē atq; vnitatem dei rebellāt. Et btūs Hiero. pater eccl̄ie religiosissimus Damaso papa scribēs vt habetur in ca. qm̄ vetus oriens. xxiij. q. i. ita inter alia sic dicit. Cum successore piscatoris ⁊ discipulo xp̄i loquor. Ego nullum premiū nisi xp̄m sequēs beatitudini tue. i. cathedre Petri cōiungne cōsocior sup illā petrā eccl̄iam fundatam scio q̄cunq; extra hanc domum agnus comederit ꝓphanus est. si q̄s in Noe arcba nō fuerit peribit regnante diluuio. ⁊. j. non noui vitalē: miletū respuo: ignoro paulinū. q̄cunq; tecum non colligit spargit: hoc est: q̄ xp̄i non est antip̄i ē. bec Hiero. Ceruz de hmōi errore cōfutando in sequētibus a nobis copiosior erit sermo. per ea etiā q̄ dicta sunt excludīt impietas scismaticoꝝ qui tunicā dn̄i incōsutilē scidere nituntr. cōtra quos inqt btūs Cyprian⁹ ⁊ habet in ca. alienus. xxiij. q. i. alienus es. ꝓphanus es: eius hostis es. habere non pōt deum patrem: qui vniversalis eccl̄ie non tenet vnitatem.

Capim IX

Ecclesia est sctā

Capitulum. ix. in quo ostenditur ꝙ ecclesia sctā sit.

Stenso ꝙ ecclesia vna sit: supest iam vt ꝙ sancta sit ostendamus. Describitur aūt sctā a sanctis patrib⁹ in cōcilio Niceno: ad differentiā cōgregationis malignantiū: que non sctā est sed impia. de qua ps̄. xxv. Odiui eccl̄iam malignantiuz. De ecclesia vero xp̄i dicit psal. penul. Laus eius in ecclesia sanctoꝝ. vbi glo. Aug. Eccelia sctoꝝ ecclesia catholica est. eccl̄ia sanctoꝝ nō est dicenda ecclesia hereticoꝝ. Sctā aūt dicit ecclesia: q: spū sācto sanctificata: quā sanctitatē ꝓfudit ei spūssctūs. vt ait Albert⁹ magn⁹ in sacramentis virtutibus ⁊ donis q̄ dat ad sanctitat̄ pfectionē. Verū q: sanctū plures habet intentiones cōsiderandū est q̄bus modis ecclesia xp̄i sancta sit ⁊ dicat. Pro quo notandū ꝙ sanctū idē est qđ mundū. ⁊ huic significationi cōpetit nomē agios in greco qđ interpretat quasi sine terra. quō btūs Dionysius diffiniens sanctitatē. xij. ca. de di. no. sic dicit. Sanctitas est ab oi immūdicia libera ⁊ perfecta ⁊ oīno immaculata. In hac significatione ecclesia sancta est q: munda a fedita te ⁊ corruptione peccati. Plane cum xp̄s ei⁹ sponsus speciosus sit pre filijs hoim ⁊ sanct⁹ sanctoꝝ: sic sanctā habet sponsam. qui ait. Leuitici. ix. Sācti estote q: ego sanctus. sum. vñ Cantico. iiij. ad ecclesiaz sic loquit̄. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula non est in te. Et apl̄us. i. ad Eph. iij. dicit. Templū dei sanctū est qđ estis vos. Secūdo sanctū idē ē qđ firmū vnde apud antiquos sancta dicebant̄ que legibus erāt munita. vnde etiā sanctū dicit qđ lege firmatū est. hac rōne ecclesia xp̄i sancta ē Tum ꝓmo qm̄ a deo eterna p̄destinatōne ⁊ lege diuina ordinata paulo apl̄o attestante qui ad Eph̄. i. ita loquit̄. Elegit nos. glo. predestinando: ante mūdi ꝯstitutionē vt essem⁹ sancti ⁊ immaculati in ꝯspectu ei⁹ in charitate. glo. nō meritis nr̄is sed sua charitate. Tuz secūdo i hac significatōe eccl̄a dr̄ sctā ⁊ firmata vt violari nō possit: cū a fide ⁊ charitate que in xp̄o est nūq̄ defectura sit. Unde ps̄. lxxvij. dicit ꝓpheta. Edificauit sicut vnicornū sanctificium suum in terra quā fundauit in secula. vbi glo. Hiero. id est ipam eccl̄iam singulari ꝑtute firmauit vt immobilis in secula sempiterna consisterer. Et in ps̄. ciij. idem ꝓpha dño ita loq̄t̄. Fundasti terrā sup stabilitatē tuā nō inclinabitur in seculū seculi. Sup quo verbo beatus Aug. loquit̄. Terrā intelligo ecclesiā: que ē firmitas ei⁹ sup quā fundata est: nisi fundamentum de quo apl̄s ait. Fundamētū aliud nemo potest ponere p̄ter id qđ positū est qđ est xp̄s iesus. Ibi ergo firmati sum⁹ merito: q: ibi firmati nō inclinabunt̄ in seculū seculi. nihil em̄ firmi⁹ isto fundamēto. De qua ecclesie immobili firmitate ita xp̄s petro quē vniuerse ecclesie sue p̄ficere dispoſuerat pollicit⁹ est dicēs Matb. xvi. Tu es petrus ⁊ sup hanc petrā. i. sup hanc fidei cōfessionē. fundabo ecclesiam meā. ⁊ sequit̄. ⁊ porte inferi. i. petā: mine: blandimenta ⁊ hereses vt dicit glo. nō p̄ualebūt aduersus eā: glo. i. nō separabunt eam a fide ⁊ charitate mea. Cui⁹ impermurabilis firmitatis testis est beatissim⁹ Paul⁹ ad Roma. viij. dicens. Cert⁹ sum q nec mors separabit nos a charitate xp̄i. Tertio modo sanctū idem ē qđ sanguine tinctum vel respersum siue emundatū. nihil em̄ sanctū apud veteres dicebatur nisi qđ sanguine hostie esset respersuz. Antiq̄tus etiā boies qui purificari volebant̄ sanguine hostie tingebāt̄ inquit Isidorus. Unde ad Heb. ix. scribit apostolus. Omia pene ꝫm legem in sanguine mūdant̄ ⁊ sine sanguinis effusione nō fit remissio pcatoꝝ. Cui⁹ significationis gratia maxime dei ecclesia sancta appellanda venit: que xp̄i sanguine respersa purificationem peccatoꝝ suscepit ⁊ decorem induit sanctitatis. Unde. i. Petri. ij. dicitur. Gens sancta populus acquisitionis. glo. i. sanguine xp̄i respersa. Et ad Eph̄. v. ait apostol⁹. Xp̄us

dilexit ecclesiam ⁊ tradidit semetipm pro ea vt illam sanctificaret. ⁊ Apoca. i. inquit Joh. apostolus. dilexit nos et lauit nos a peccatis nris in sanguine suo. Quarto sanctū idem est q̄ diuinis obsequijs applicatuz: quēadmodū boues: loca: dies: vasa: ⁊ vestimenta que diuino cultui dedicātur sancta dicuntur. Unde de boibus habet Exo. xxx. Aaron ⁊ filios eius vngues: sanctificabisq; eos vt sacerdotio fungant mihi. ⁊ Esdre. ij. ca. xi. dicit. Esdras mini stris domus dñi. vos sancti estis domino ⁊ vasa sunt sancta. De loco dicit. ps̄. xcv. Adorate dñm in atrio sancto eius. De vasis dr̄ Exo. xxx. Archam testamenti cū vasis suis candelabrū ⁊ vtensilia: vniuersamq; supellectilem que ad cultū eoz pertinēt sanctificabis oia ⁊ erūt sancta sanctoz. De diebus sanctis scribit. ij. Esdr. x. Sanctus. n. est dies dñi. De vestimētis Exo. xxviij. dr̄. Facies Aaron fratri tuo vestimenta sancta ⁊ filijs eius. In hac significatiōe merito ecclesia dei ecclesia sācta dr̄ que vni⁹ veri dei famulatui ⁊ cultui tota dedicata est: imo in ea sola ver⁹ dei cultus ē: q̄ fide spe ⁊ charitate p̄ficit vt ait Aug. in. c. extra. i. q. i. Extra catholicam ecclesiā nō est loc⁹ veri sacrificij. Quinto sanctitas dr̄ religio siue obseruatio quedaz iustitie eoz que ad deum pertinent. Un Andronicus vt dicit sanct⁹ Tho. ita sanctitatem diffinit. Sanctitas est virt⁹ faciēs fideles seruare ea que ad deū iusta sunt. de q̄ Luc. i. Seruiamus dño in sanctitate: ⁊ iustitia coram ipso oibus diebus nostris. Hac rōne ecclesia sctā dicit: q: summa in ea munda ⁊ imaculata obseruat religio: sancta ē in votis: sctā in sacrificijs: sācta in ministerijs: sancta in cerimonijs sancta in singulis obseruationib⁹ que ad cultū ⁊ reuerentiā ptinēt sancte diuitat̄. Sexto ecclesia dei sancta dicit: q: omibus virtutib⁹ gratijs ac donis spūaliter fecūdata est ⁊ dotata. Unde. ps̄. lxiij. dicit. Replebimur in bonis domus tue. glo. cassiodori idest p̄sentis ecclesie: que diuersis munerū spūaliuz exuberat bonis. Que sunt illa bona. illa bona sunt sanctitas in se: ⁊ equitas ad p̄ximum. vnde seq̄tur sanctū est templum tuū mirabile in equitate. glo. i. ecclesie. ipsa enim dom⁹ ⁊ templū dei est sanctū in se: ⁊ mirabile in eq̄tate q̄tum ad p̄ximū. Septimo ecclesia dei sancta dicit: q: a optimis iustissimis ⁊ sacratissimis legib⁹ viuit regit ⁊ gubernat. de lege diuina. Ad Ro. vij. dicit Apl's. Lex sancta ⁊ mandatū sanctū Et in. ps̄. scribit Lex dñi imaculata cōuertēs aias testistimoniū dñi fidele sapientiā p̄stans paruulis. Leges vero publice que pro ecclesie regimine a sanctis patribus sancite sunt tanta pro earū sanctimonia veritate firmant. vt btūs Agap. papa oīb⁹ epis scribēs in ca. sic di. xxi. dicit. Sic oīs apostolice sedis sanctiones accipiēde sunt tanq̄ ipius diuina voce petri firmata. Un violatores sacroz canonū vt inq̄t sctūs Damasus papa in. ca. Violatores. xxv. q. i. grauit̄ a sanctis patrib⁹ iudicant̄ ⁊ a spūsctō: instinctu cui⁹ ac dono dictati sunt damnant̄: q̄m blasphemare spūsctm nō incōgrue vident̄. Octauo dr̄ ecclia dei sancta fm q̄ sctm dr̄ preditū sciētia iustoz. dicit em̄ Aristoteles. vt dicit Albert⁹ magn⁹ in lib. laudabiliū bonoz. Sanctitas est virt⁹ sciētie ea faciens q̄ ad deum sunt iusta. Sap. i. Dedit illis scientiā sanctoz. Sub hac significatōe potissime ecclia sancta est q̄ sola sciētiā sctōz habz ⁊ noticiā diuinitatis. Un de ecclia dicit dñs Zach. viij. hec dicit dñs exercituū. Reuersus sum ad syon ⁊ habitabo in medio hierl'm: ⁊ vocabitur hierl'm ciuitas veritatis ⁊ mons sanctificat⁹. quare vt ait beat⁹ Greg. in moralib⁹ ⁊ habet in ca. Quia. xxiij. q. i. Quia ex sola catholica ecclia veritas cōspicit̄ apud se esse locum dñs phibet de quo videat̄: in petra moyses ponit̄ vt dei facie contēplet̄: q: nisi quis fi dei soliditatē tenuerit diuinam p̄sentiā nō agnoscit. de q̄ soliditate dñs dixit. Sup hanc petrā edificabo ecclesiā meā. Nono ecclesia dei sancta dicit̄: q: sacramēta babz q̄b⁹ boies sanctificant̄. Dicit em̄ sacramētū a sacrādo siue sanctificādo: q: diuina ꝟtute in eis operāte instrumēta sūt emūdatōis ⁊ sanctificatōis aiarū. Un ad Eph. v. dr̄. Xp̄us dilexit ecclesiā sequit̄. vt illā sanctificaret mundās lauacro aque in verbo vite. ⁊ Aug. sup Joh. de ꝟtute sacramēti baptismi loquēs dicit. Que vis est aque vt corpus tangat ⁊ coz abluat? Decimo ecclia dr̄ sancta: q: sancta ⁊ gloriosa triūphāte ecclia que sursum in celestib⁹ est mater nra exemplata est. vn Apoc. xxi. beatissimus apls iohes inq̄t. Ego iohānes vidi ciuitatē sctām hierl'm nouā descēdentē de celo a deo paratā sicut sponsam ornatā viro suo: ⁊ audiui vocē de celo dicētē. Ecce tabernaculū dei cū hominibus ⁊ habitabit cū eis ⁊c. Ho verbū Bernardus ptractās li. iij. de cōsideratiōe. ca. xiij. Nō vile reputes hāc formā q̄ in terris ē babz formā in celo vidit hō qui dicebat. vidi ciuitatem sctām hierl'm ⁊c. Ex his aptissime cōfutatur error ⁊ blasphemia quorundā pseudo p̄phetarū qui ore suo polluto p̄tra sanctimoniā ecclesie diabolica audacia loq̄ntes dicere p̄sumpserunt ecclesiā non esse sanctā sed meretricē. contra quos sunt ea que induxim⁹ parū ante: ⁊ maxime illō Cāti. iij. Tota pulchra es

amica mea ⁊ macula non est in te.⁊ illa conti nua fidei professio quā vniuersalis ecclesia fa cit dicēs.Credo vnā sanctā ecclesiam ⁊c.

Capitulum.x.in quo ponunt obiectiones contra ea que dicta sunt de sanctitate ecclesie.

Capitulū X

Dampliorē in

telligentiā maiorem⁊ firmita tem veritatis eor que de eccle sanctimonia induxim⁹:mouebim⁹ aliq̄s obiec

Argumētū pmū ctiones in cōtrariū ꝓbādo q̄ eccl'ia nō sit san cta dicenda. Et ꝓmo arguit sic.Cantat in ec clesia in hymno angelico scz Gloria in excel sis deo.tu solus sanct⁹.Si ergo xp̄us solus est

Secūdum sanct⁹ cū eccl'ia nō sit xp̄s:eccl'ia non videt di cenda sancta. Secūdo.sanctitas vt dicit Di onysius.xij.c.de di.no.vt sup̄ dictus est. est ab oī immūdicia libera ⁊ perfecta ⁊ oīno im maculata immūdicia:sed eccl'ia in p̄senti sta tu nō est libera ab oī immūdicia illa peccati dicente brō Job.apl'o.i.Joh.i. Si dixerimus q̄m pctm̄ nō habem⁹ ipi nos seducim⁹ ⁊ veri

Tertium tas in nobis nō est.ergo eccl'ia ꝑ presenti sta tu nō est sancta dicenda. Tertio sic Math. vi. docet xp̄s oēs fideles orare ꝑ pctor suorū remissione:sic.Dimitte nob debita nostra ⁊c. quā oīonē ꝓtinue facit eccl'ia: qđ tm̄ vanū esse videret si eccl'ia nullū haberet pctm̄: maxime cū dicat Aug.in de bono pseuerātie.hoc loco pelagiani confodiunt heretici q̄ audent dice re boiez iustū in hac vita habere nullū oīno pctm̄:⁊ in talib⁹ boib⁹ esse iam in p̄senti tpe ecclesiā nō habentē maculā aut rugam. ⁊ po

Quartum nitur in glo.ordinaria. Quarto arguit sic.ad Rom.iij.dicit apl's.Est aūt de⁹ verax oīs bō mendax:ergo nō videt q̄ eccl'ia q̄ est collectio

Quintum omniū fideliū dicēda sit sancta. Quinto sic. ecclesie nō cōuenit ꝑ statu p̄sentis vite nō ha bere maculā aut rugā sed tm̄ ꝑ statu future vi te q̄n apparebit gloriosa:ergo nūc nō est dicē da sctā sed in futura vita.ꝓsequntia pz ⁊ ante cedēs ꝓbat auctate beati Aug.qui in fine pri mi libri enchiridion tractās verbū illud apl'i vt exhiberet sibi eccliam nō habentē maculā nec rugā ⁊c. ita dicit p hoc oīs prorsus hoim macule xp̄iani lauacri sanctitate tollunt quo mundat eccliam suā xp̄s vt exhibeat eam sibi nō in isto seculo:sed in futuro nō habentē ma culam neq̄ rugam aut aliquid huiusmodi. nā qui modo eam talē esse dicūt ⁊ tm̄ in illa sunt: q̄m ⁊ ipi fatent se habere peccata. Si verum dicunt ꝑfecto q̄m mundi nō sunt a peccatis: habet in eis ecclesia maculam.Si aūt falsum dicūt quia corde duplici loquuntur: habet in eis eccl'ia rugam.Si aūt dicunt se habere ista non ipsam:ergo se nō esse membra ei⁹ nec ad corpus ei⁹ pertinere fatentur vt etiā sua cōfes sione damnent. Sexto sic.in eccl'ia sunt bo Sextum ni ⁊ mali pmixti vt sup̄i⁹ monstratum est:⁊ mali in multo ampliori nūero q̄ boni.cū ergo denoiatio debeat fieri a maiori parte videt q̄ eccl'ia simplicit magis immūda q̄ sctā dicēda sit. Et ꝓfirmat ex.c. Et hoc dixim⁹.xvi.q.vij. Confirmat vbi dic Augē.⁊ ponit in glo.ꝓtinua. Math. xxi. Q carnalit viuentes domū oronis ex lapi dib⁹ viuis ꝓstructā faciūt spelunca esse latro num actib⁹ suis. Septimo arguit sic. In ec Septimum clesia ꝓtinent nō modo pctores sed etiā multi prescit: qui licz modo fidē habeāt xp̄i finalit tñ in fide vera ⁊ charitate dei nō pmanebunt ergo nō videt q̄ eccl'ia simplicit dicēda sit sā cta. Octauo sic.dicit sapiens Eccls.ix. Ne Octauum mo scit vtrū q̄s sit dign⁹ odio vel amore ⁊ mi nus de alio q̄ de se:ergo etiam nemo pōt scire q̄s sit sanctus aut immūdus.ergo videt q̄ nō ptineat ad articulū fidei credere q̄ eccl'ia que est congregatio fideliū sit sancta. Nono argui Nonum tur sic.Si fideles nō sūt cōfirmati in fide siue in gra dei in statu p̄sentis peregrinationis.ergo non videt q̄ eccl'ia que est fideliū collectio di cenda sit sancta:q: firmata siue ꝓfirmata De Decimum cimo arguit sic. Eccl'ia aliq̄n dicit fuisse feda ⁊ maculata:ergo nō semp videt dicēda fuisse sancta.ꝓsequētia videt manifesta.antecedēs pz.dicit em̄ brūs Hiero.⁊ habet de pe.di.i.§. Eccl'ia. Possibile aūt est vt q̄n eccl'ia que pri⁹ rugam habuit ⁊ maculā ⁊ immūdiciā postea restituta est:ita ⁊ pctōr currēs ad medicū ⁊c. Et idē brūs Hieron. sup̄ ps. xx.exponēs illud Audi filia ⁊ vide inclina aurē tuā ⁊ obliuisce re domū p̄ris tui.De eccl'ia dic sic.Obliuisce re domū p̄ris tui.i.dyabolū q̄ te pri⁹ genuerat qz tot⁹ mūdus in maligno posit⁹ erat.ideo in clina aurē tuā:q̄m cōcupiuit rex speciē tuam xp̄us iesus a quo regeris: qz nigra eras in do mo patris:nūc aut ascendēs post baptismū vel intus abluta vel gra fidei candida:qz ipse est dns a quo redempta es.⁊.j. Ante fedata ⁊ deformis erat eccl'ia sed postea pulchra ⁊ spe ciosa per lauacrū baptismi:qz iustus ꝑ impios mortuus est.i.xp̄s mundans eam p lauacrum sanguinis sui.vt ait apl's nō habentē maculā neq̄ rugā.⁊ Aug.ad idē ꝓpositū sup̄ eūdē ps. ita loquit. Assumpta est eccl'ia ex gne būano vt xp̄s caput esset eccl'ie.Et.j. Gaudeat spon sa amata a deo:q̄n amata:dū adhuc feda.oēs em̄ peccauerūt dicit apl's ⁊ egent gloria dei. Et iterum.Etem̄ p impios xp̄us mortuus est: amata est feda ne remaneret feda.nō em̄ vere feda amata ē:qz nō feditas amata est.ꝺ augu.

Capitulū. xi. in quo rñdetur ad obiecta facta.

Cap. XI

Atendū est fir/ f miter cū sanctis patrib⁹ quēad modū dictū est q̄ eccl̄ia xp̄i sancta sit. vñ Augu. sup illud psal. lxxxv. Custodi aiam meā qm̄ sctūs sum. ita dicit. Audeat dicere corpus xp̄i: audeat dicere vnus ille homo clamās a finibus terre cū capite suo dicens. Sāctus sum. accepit em̄ gratiā sanctitatis gr̄am baptismi ⁊ remissionem pctōr. ⁊. j. Oēs em̄ xp̄iani ⁊ oēs fideles ⁊ baptizati in xp̄o ipsum induerūt: sicut Aplus dicit. Quotquot in xp̄o baptizati estis xp̄m induistis. si membra facti sunt corporis eius ⁊ dicunt se sanctos non esse: capiti ipsi faciunt iniuriā cui⁹ mēbra facti sunt. Jaz dicēdū ē ad argumēta. Ad primū rñdetur q̄ xp̄s dicit solus sanctus sicut solus bonus: qz. s. ipse solus p̄m q̄ deus ex se ⁊ naturaliter bonus ⁊ sanct⁹ est: ⁊ p̄m q̄ hō in summo sanctitatis. quāobrē Daniel. ix. sanctus sctōr noiatur. Et in psal. de eo confitet̄ ꝓpheta dicens. Unxit te deus oleo leticie pre participibus tuis. p̄m quē modum ipse solus sanctus est. Et hoc est qđ ōr. i. Regl. ij. Quis sanctus vt est dñs: vel vt habz alia littera. Non est sanct⁹ preter te dñe: qz vt ait glo: nemo sit sanctus nisi de⁹. ⁊ si sint q̄ dicunt dij multi ⁊ dñi multi. nullus tñ eor natura/ liter est id qđ est deus: nam ipse est solus q̄ ait. Ego sum q̄ sum. p hoc ergo non negat q̄n participatione gratie eius fideles boni ⁊ iusti ⁊ sancti sint. vnde dñs ait. Leuit. xx. Sācti estote qm̄ ego sanct⁹ sum. Et Aug. tractans illud ps. lxxxv. Custodi aiam meā qm̄ sanct⁹ sum. ita fideles exhortat. dicat vnusquisq; fidelium sanctus sum: non est ista supbia elati sed cōfessio nō ingrati. si em̄ te dixeris ex te eē sanctū supbus es. rursus fidelis in xp̄o ⁊ mēbrū xp̄i si te dixeris non esse sanctū ingrat⁹ es

Ad primum

Ad secundum

Ad secundū argumentū rñdet̄ premittēdo duo notabilia. Primo notandū q̄ duplex ad p̄ns pōt distingui sanctitas. Uno modo q̄ dicat liberationē oīmodā ab oi immūdicia ⁊ corruptione culpe ⁊ pene. ⁊ ista est sanctitas p̄fie. de qua in ps. Bēa bec est oibus sctis ei⁹ Alio modo sanctitas dicit emūdationē nō a quocūq; pctō aut imperfectione: sed ab eis immūdicijs q̄ puritatis gr̄e ⁊ charitatis luci aduersant. cuiusmodi sūt culpa originalis ⁊ mortalis. de qua ōr Ad Ro. i. Oibus qui sunt rome dilectis dei vocatis sanctis. glo. scti erāt sanctificati p baptismū. Item. i. ad Corin. iij. Tēplū dei sctm̄ est qđ estis vos. vbi glo. dicit Sanctū est a tpe baptismi: qz in nemine babitat de⁹ quē non antea spūssanctus sanctificet ⁊ purget. Secūdo notandū q̄ sanctitas qua ecclesia in p̄nti vita sctā dr̄ nō dicit imunitatē ab omni pcō: corruptione ⁊ imperfectōne: ꝑ imunitatem ab his vicijs ⁊ peccatis cū quib⁹ charitas dei stare nō potest per quam de⁹ manet in nobis ⁊ nos in deo. i. Joh. iiij. cuiusmōi sunt pctā criminalia siue mortalia. Un glo. super illō Cāt. iiij. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō est in te. dicit: macka. s. criminalis culpe. ⁊ ita hz glo. decreti in. c. oibus cōsideratis. xxiij. q. i. sup verbo sine macula. Et iō venerabilis Beda super cātica tractās p̄fatum verbū Cant. iiij. Tota pulchra es ⁊c. ita dicit. Nec aūt dicta sunt nō q̄ in hac vita sanctorū quispiā vel a culpis oībus imunis vel perfect⁹ possit esse virtutib⁹: cū veraciter scriptum sit: qz nō est homo in terra iustus: qui faciat bonū ⁊ nō peccet: sed q̄ sancta ecclesia in q̄tum ecclesia xp̄i est ⁊ fide recta ⁊ mūda sit ope. Quibus notatis rñdet̄ ad rōnem ⁊ primo dr̄ q̄ mūdicia ꝑportata in diffinitione sanctitatis posita a beato Dionysio dicit mundiciā siue puritatē a pctō siue in intellectu siue in affectu qđ ꝓrietatē hz ad gr̄am: cuiusmodi est originale ⁊ mortale: nō aūt dicit emūdationem a pctō veniali. Un Aug. in diffinitōibus recte fidei dicit. Nullus sanctor̄ vel iustor̄ caret pctō: nec tñ ex hoc desinunt esse iusti vel sancti: cū affectu teneant sanctitatē. Secūdo ad minorem vbi ōr q̄ ecclesia in p̄senti statu nō est oīno libera ab imūdicia que diuine gr̄e ꝓriatur. ⁊ ad auctoritatē beati Job. dicētis. Si dixerim⁹ q̄ peccatū ⁊c. Rñr dupliciter. Uno mō de pctis venialib⁹ que in p̄senti vita nō p̄nt totaliter vitari. ōr em̄ puer. xxiij. Septies in die cadit iustus. Et Aug. dicit. ⁊ habet̄ in glo. Impossibile est quēlibet sanctū aliqn̄ nō cadere in minimis peccatis neq; iusti esse desistunt: qz citius opitulante deo resurgūt. Scōo rñdet̄ ad idē q̄ si bt̄us Job. loq̄tur de mortali: tūc nō ē sensus q̄ oēs fideles habeant pctm̄ mortale: ꝑ q̄ si dixerim⁹ ex elatōe. s. vt dicit glo. interlin. elati de aliqua iustitia: qz cū nemo sciat vtrum dign⁹ odio vel amore sit. vt ōr Eccl̄s. ix. Qui absq; reuelatione asserit se esse sine pctō mortali: incurrit peccatū iactantie supbie ⁊ falsitatis asserens qđ nescit. Et ideo dicit ⁊ veritas in nobis nō est. Jsta est expositio magri Nicolai de Lyra. Ad tertiū rñdet̄ q̄ p illā auctoritatem Matb. vi. licet vt dicit glo. quilz nim̄ instruat se peccare quottidie dū pro pctis quottidie iubet orare: nō tñ dat intelligi q̄ quottidie peccem⁹ oēs fideles pctō qđ sāctitati aduersat. Unde Piero. sup. ps. cxviij. exponēs il

Ad tertium

lud Beati imaculati in via: dicit. quomō ima culati: q; sine minutis pctis bō esse non pōt: sicut sctūs Jobes dicit. Si dixerimus ⁊c. Et ꝓpheta dicit. Qui ingredit sine macula ⁊c. ⁊ rndens ait. sine macula. hoc est sine mortali-

Ad quartum

bus criminib⁹. Ad q̄rtū dicendū q̄ nō vult apl'us dicere in illis verbis: q̄ ois bō mentia tur. vñ ipse ad se dicit. ij. ad Corin. xij. De⁹ scit q̄ nō mentior. sed vt colligit ex glo. dat intelligi in ꝟbis apl'i ⁊ ꝓphe dicentiū. Omis bō mendax. q̄ ois bō est mutabilis nature ⁊ voluntatis: ⁊ ideo pōt esse mendax in ꝓmissis. nō sic autē deus cū sit inuariabilis ⁊ impmutabilis. ⁊ ita vt dicit glo. Omis bō mendax ōr. q; q̄tum a seipso est labilis in essentia ⁊ p pctā defluens est. ⁊ ita argumentū sumptuz ex illa auctate nō militat ꝺ ꝓpositū. q̄m licet omis bō q̄tū est ex seipso labilis sit ⁊ defluxibilis p pctm: p gram tn pōt non defluere. Un ꝓphā ps. xciij. dicit. Si dicebā motus ē pes meus mia tua adiuuabat me. Et apl'us. i. ad Corinth. xv. Gratia dei sum id qd̄ sum ⁊ gra

Ad q̄ntum

eius in me vacua non fuit. Ad q̄ntū ptz rnsio ex his q̄ dicta sunt ad secundā obiectionē vbi distinctione facta de duplici mō sanctitatis: dictū est q̄ sanctitas importās oīmodā liberationē ⁊ imunitatē ab oī corruptione ⁊ vetustate culpe ⁊ pene ⁊ cuiuscūq; impfectionis ꝓtagione: nō est eccl'ie ꝑ statu pn̄tis vite sed future q̄n apparebit gl'iosa. ⁊ per ꝺns isto modo loquēdo non ꝓuenit eccl'ie ꝑ statu pn̄tis vite nō bē maculā aut rugā: vt sonant manifeste sctōꝝ auctates inducte. Sāctitas vero q̄ dicit imunitatē earū culparū ⁊ rugarū q̄ diuine gre aīaz illustranti repugnant bene cōuenit eccl'ie sicut diffuse monstratū est: ⁊ p ꝺns hoc modo imunitas cōpetit eccl'ie etiaz ꝑ statu vite pn̄tis non bē maculā neq; rugā

Ad sextum

aut aliq̄d hmōi. Ad sextū dicendū q̄ lz mali numero sint de eccl'ia non tn̄ merito. Ecclesia aūt tota est sctā in oībus q̄ de eccl'ia sūt numero ⁊ merito: cuiusmodi sunt oēs fideles q̄ dilectione charitatis in xp̄o radicati sunt. Ait em̄ btūs Hilarius lib. de trini. Sctūs es si fide es pfecte credulus si spe inconcussa firmus si charitate es perfecte radicatus. Un̄ licet multi fideles pctōres dicant eē in ecclesia: nihilominus q; isti non sunt ꝓpria mēbra corporis xp̄i nec pfecta vnitate que est p charitatem pertinent ad eccl'iam: non sequit q̄ eccl'ia simpliciter nō sit dicenda sctā. sancta q̄dem est vt prediximus in oībus q̄ ad eam pertinent numero ⁊ merito siue in oīb⁹ mēbris suis. Ad cōfirmationē aūt que sumpta

Ad ꝺfirmationē

est ex auctoritate Origenis dicēdū q̄ q̄q̄. ecclesia habeat malos pmixtos bonis: q; tn̄ mali nō sunt vere ⁊ ꝓprie mēbra corporis xp̄i q̄ est eccl'ia: nō est farendū simplr q̄ eccl'ia xp̄i sit feda aut nō sctā aut spelunca latronū: ꝫ bene ōr. a sanctis doctorib⁹ sicut supra induxim⁹ q̄ in aliquib⁹ qui nō sunt mēbra ei⁹ pfecte ⁊ ꝓprie infirmet aut patiat aliquā feditatez: ⁊ ex puersitate operū actuū maloꝝ fideliū aliquas detractabiles suscipiat denoīationes: vtputa: q̄ dicatur spelunca latronū sicut inductuz est ex Origene ⁊ alia hmōi. Ad septimū re

Ad septimum

spōdet negando ꝓnam: q; fideles p̄sciti aut habēt maculā peccati mortalis aut nō: ꝫ sunt in gr̄a. si det primū: dicēdū est de illis sicut de alijs fidelib⁹ peccatoꝝ parū ante iam diximus. si vero sine macla sunt peccati mortalis bn̄tes xp̄i gratiā: dicendū q̄ in illis etiā ecclesia sctā ōr: licet in futurū sint maculā aut ꝓtagionē habituri infidelitat⁹ ⁊ ipietatis rugā. iu diciū quippe de mēbris eccl'ie sumit⁹ fm̄ dispositionē pn̄tis tēpis ⁊ nō futuri. sicut bō ōr: q̄s nūc mund⁹ in mēbris que cras aut post imunda futura sunt. Ad octauū rndetur negan

Ad octauum

do ꝓnam: q̄m scire nō possum⁹ via humana q̄s de adultis in vita pn̄ti sanct⁹ sit sāctitate gre ⁊ inhabitatione spūssancti: nihilomin⁹ certissimi sum⁹ q̄ talis sanctitas sit in mēbris eccl'ie que illi⁹ vera ⁊ ꝓpria mēbra sunt in quib⁹ ipsa sctā dr̄. vtpote q̄ corp⁹ xp̄i ⁊ spōsa illi⁹ dilecta pulcra ⁊ sine macula esse describit. Cāt. iiij. Ad nonū dicendū q̄ eccl'esia ꝑ statu vi

Ad nonum

te pn̄tis nō ita in fide et charitate ōr firmata q̄ ei⁹ oia membra ita in gratia sint cōfirmata q̄ ampli⁹ peccare nō possint: ꝫ ea ratōne: quia semper erūt in eccl'esia aliqui boies fideles et sācti. Ad decimū ⁊ vltimū dicendū primo

Ad decimū

q̄ capiendo eccl'iam prout cōprehendit angelos ⁊ boies: eccl'esia semper sancta fuit: q; ange li boni in sanctitate in qua creati sunt imobiles pmanserūt. Si loq̄mur de eccl'esia sicut in superioribus locuti sumus: que. s. sumpta est ⁊ collecta ex hominib⁹ fidelib⁹. dicim⁹ etiam q̄ semp eccl'esia in aliquo vel in aliq̄bus sancta fuit: dicente beato Aug. sup. ps. cxxiij. olim ē eccl'esia ⁊ ex quo vocātur sācti est eccl'ia in terra. Ad auctoritates aūt inductas in cōtrū ōr q̄ Aug. ⁊ Hiero. nō loquuntur de eccl'ia vl'i q̄ ab Abel iusto ōr incepisse vsq̄ ad vltimū iustum sed de eccl'esia fm̄ q̄ dicit collectionē fideliuz ex populo gentilium venientiū: qui populus prius fuit fedus sordibus idolatrie. Un̄ Aug. super. ps. cij. subiungit. Nonne ista est que iacebat in ceno iniquitatū. nonne ista est que iacebat in fornicatōe idoloꝝ. Vel dicēdū ⁊ forte melius q̄ eccl'ia sumpta ex būano genere nō

est ita intelligēda pri⁹ fuisse feda q̄ postq̄ ecclesia cepit esse fuerit feda in omnib⁹ mēbris suis. qm̄ sicut infra videbit in ecclesia que ab Abel dr̄ incepisse semp fuerunt aliq̄ vel aliqs sanct⁹: ꝫ sic accipiendū est: q; oia membra ecclesie de gñe humano sumpta excepto saluatore nr̄o qui nō būano semine ꝫ de spū sancto ꝓceptus: fuerūt pri⁹ ⁊ si nō ꝓo eodē tēpore feda fuditate alicuius peccati saltē originalis. ⁊ hec vr̄ esse intelligentia Aug. vt apparet ex auctoritatib⁹ quas inducit ad ꝓbandū ecclesiam pri⁹ fuisse fedā: vt patet ex illa ad Ro. iij. Oēs peccauerūt. glo. ex vno peccatore oēs nascūtur peccatores ⁊ egent gloria dei. Et ex illa ad Ro. v. ꝓo impijs mortuus est.

Capitulū. xij. in quo ꝓbatur modus quorūdam loquendi de sanctitate ecclesie.

Cap. XII

Verunt quidā

f nouelli doctores Alemāni: q̄ docere ꝓesumpserūt q̄ eccl̄ia sancta dr̄ nō rone suppositorū cū in ipsa sint pmixti bonis multi mali: ꝫ rone forme quā dicunt esse idētitatez fidei. Imaginātur em̄ q̄ sicut ratione vnitatis fidei quam dicūt principiū formale ecclesie: semp permanet vna ⁊ invariata partib⁹ materialib⁹ ipsi⁹ ecclesie: cōtinue sibi invicē succedentib⁹ ⁊ variatis ꝑm merita ⁊ demerita. sic rone illi⁹ forme semp sancta permanet ⁊ imunis. ⁊ hec est idētitas: vt dicunt: fidei quo ad credita. ⁊ idētitas societatis vel cōionis quo ad sacramenta. fides em̄ quo ad credita ⁊ sacra mq̄nari nō potest. Et ita dicunt q̄ sicut eccl̄ia catholica manet semper vna ratione vnitatis fidei: ita semp est sancta ratione eiusdē fidei: que semp recta semp sana ⁊ sancta manet et imunis ab omni cōtagione erroris. de qua dicūt Apl̄m dixisse illud ad Epbe. v. Xp̄s dilexit ecclesiaz suam ⁊ tradidit semetipsum ꝓ ea vt illā sanctificaret ⁊c. Sed saluo semp meliori iudicio ꝫ a fidei puritate ⁊ sacr̄oz cōione ecclesia catholica sctā dicat. nihilomin⁹ ꝓfati doctores ecclesiam catholicā ex hac sola pte sanctā describētes nō plene loquūtur de sanctitate ecclesie: nec eo modo quo scriptura sancta loq̄tur ⁊ sancti patres ecclesie eaz sanctā in symbolo Niceno confessi sunt. Nam domin⁹ ait Leuit. xix. Sancti estote qm̄ ego sanct⁹ sum Manifestum est autem q̄ ad homines ipsos loquitur. Et. i. ad Corin. iij. inquit Apostol⁹. Teplū dei sctm̄ est quod estis vos. Item Cāt. iij. dicitur. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō est in te. glo. i. criminalis culpe. Item Cant. vi. Una est perfecta mea columba mea glo. quia omnibus virtutibus ⁊ charismatibus perficitur. ⁊ sic sanctitas ecclesie non refertur tm̄ ad fidem. Preterea hoc idem ostendit auctoritate sanctoz patrū supranoiatoz qui de sanctitate loquunt̄ non solū ꝓut dicit integritatem fidei absq̄ ruga perfidie: sed ꝓ ut dicit emūdationes a cōtagione mortalis peccati per habitum virtutū diuinitus infusum: que fideliū animas sanctificant ⁊ decorant. Unde Aug. sup psal. xliij. Decor dom⁹ dei in sanctis est. Leterum hoc ꝯdem ea rone apertū reddit: q; si integritas fidei informis sufficeret ad denominandā eccl̄iam sctām: ꝓ fecto quilibet peccator fidelis integritatē fidei babens posset vocari sanctus: qō falsum est dicente beato Aug. in lib. de gratia. ⁊ libero arbitrio. Sanctitas est perfectissima volūtas ⁊ serenissima puritas: ⁊ iterū. sanct⁹ es si sanctā habes affectionē. sanctitas em̄ in iustitia ⁊ operibus ꝓstat. Demū sancti doctores sicut supra tetigim⁹: dicūt eccl̄iam esse sctām in veris mēbris non in nō veris siue mortuis cuiusmodi sunt fideles pctōres q̄ etiā integritatē fidei obseruāt. Itē sancti dicūt q̄ ecclesia sctā est in granis nō in paleis ꝑ quas in area dn̄ica pctōres fideles designant̄. Ampli⁹ beatissimus Aug. doctor eccl̄ie ⁊ hereticoz malle⁹ dicit ꝯtrariū: qui vt supra meminim⁹ tam in libro retractationū q̄ in enchiridion: ⁊ in de bono perseuerātie dicit. q̄ eccl̄ia nō in isto seculo est oīno sine macula ⁊ sine ruga: ⁊ tamē si sanctitas ecclesie acciperet ex sola integritate fidei falsum esset: qō Aug. tantis irrefragabilibus testimonijs stabilire curauit.

Ultimo si sola fidei integritas ⁊ sinceritas sufficeret sanctā noiare eccl̄iam videret̄ aliq̄bus q̄ cōgregatio scismaticoz ⁊ excōicatoz cum fidem catholicā adbuc integerrimā custodire videant̄: sancta noianda veniret. qō absurdissimū est. Auctoritas autem pauli ad Epbe. v. Quā in sue false opinionis robur inducūt non pōt ꝑm lr̄am neq̄ ꝑm glo. sue imaginationi suffragari. plane qō int̄ Apl̄us. q̄ xp̄us dilexit eccl̄iā ⁊ tradidit semetipsum ꝓ illa vt illaz sanctificaret mundās eā lauacro aque in verbo vite ⁊c. non respicit sanctitatē fidei que semper sancta fuit. q; diuine veritati innitens ⁊ a diuine sapientie luce emanās: sed ad psonas fideles sacro baptismate ablutas: ⁊ sctārū vrtutū ornatibus decoratas que sunt membra eccl̄ie referr̄: vt clarissimuz est. Quare de sanctitate ecclesie tenendū ⁊ cōfitendū est non vt isti nouelli magri: sine auctoritate loquētes: docere ꝓesumpserūt. sed iuxta sanctoz doctoz sententiā quā in supioib⁹

capitulis plene annotauimus.

Capl's XIII

Capitulū. xiij. q ecclesia sit catholica dicenda.

Ecclia est catholica

Am considerā dum venit quomodo sctā dei ecclesia dicat catholica. Et notā dū in ꝓmis q trib⁹ cōsueuim⁹ attribuere hoc nomē catholicū: videlz eccl'ie fidei xpiane. ⁊ hoīb⁹ xpi fidē habentib⁹. Cōfitemur em̄ eccl'iam catholicā cū patribus ⁊ simbolo Niceno. ſfidē etiā xpi dicim⁹ catholicā cū beato Athanasio: q in simbolo ait. hec est aūt fides catholica. Itē xpianū vocamus catholicū. vt Hieroñ. ait in. c. hec est fides pr̄ beatissime. xxiij. q. i. vbi ait. Quicūq; me cul pare voluerit se imperitū vel maliuolum vel etiā non catholicū: sed hereticū cōprobabit. Catholicū aūt nomē grecū est ⁊ sonat latine vniuersale. Dicit aūt primo fides xpi catholica multiplici de cā. Una: q annūciata ⁊ plātata ⁊ seminata est p vniuersum' orbē ⁊ apud oēm gentē fm illud. ps̄. In oēm terraz exiuit sonus eor̄. scz apl'or̄. ⁊ in fines orbis terre verba eor̄. qō ita apud Esaiā. pphetatū de eis legimus. vt ait glo. vbi ōr. Implebunt facie orbis semine scz predicatiōis. Hoc etiā fuit eis impositū a saluatore nostro: q volens oēs homines saluos fieri: iuber apl'is Mar. vlt. Eūtes in mundū vniuersum p̄dicate euāgeliū oi creature. Et Mar. vlti. ōr. Illi p̄dicauerunt vbiq;. Et apl'us paulus hāc vniuersalitatē fidei in romanis cōmendās: ait ad Ro. i. ſfides vestra annūciat in vniuerso mundo. Secūdo fides xpi catholica ōr: q toto tpe eccl'ia illaz tenuit ⁊ tenet. vñ Aug. in tractatu q̄ ōr de catholica vnitate inq̄t. Catholicū nomē grecū ē: interpretat aūt latino eloquio vniuersale: q toto mūdo diffusa eccl'ia in toto tpe hāc fidez tenet: nec vnq̄ aut tpe mutata ē aut locis variata. nā hereticor̄ fides non pōt dici catholica: q nō est publica sed p̄uata neq; vbiq; tenet. Tertio fides xpi ōr catholica: vt ait Boetius in p̄ncipio libri de trinitate. Quia ei⁹ pr̄cepta non vni gēti tm̄ obseruanda: sed oībus gentib⁹ ꝓponit. in quo p̄cipue differt a lege Moysi: qui vni tm̄ pplo pr̄cepta ꝓponebat similiter ⁊ singule hereses suis tm̄ sectatorib⁹ pr̄cepta cōmoda tradunt. sed fides catholica de oīb⁹ curā gerens: oīb⁹ pr̄cepta cōmoda tribuit: nō solū cōtinentib⁹: vt manichei: sed etiā cōiugatis: nō solū innocentibus vt Nouatiani: sed etiā penitētib⁹: q̄bus illi salutē denegabāt. Quarto ōr catholica: q ita vniuersaliter vera est vt ei nihil falsitatis erroris aut iniq̄tatis admisceat. in quacūq; pte. in quocūq; articulo. in quocunq; casu. Secte aūt gentiliū ac hereticor̄ doctrine ⁊ pphor̄ nō sic sunt vniuersales: q si in aliqua sui parte verū dicant in multis tm̄ a veritate deficiunt. nō sic aūt est de fide que a veritate cadere nunq; pōt. Ait em̄ Propha ait in. ps̄. Narrauerūt mihi iniqui fabulationes: ſ nō vt lex tua: oia mandata tua veritas. Et. j. In eternū dñe permanet verbū tuū: in generatōe ⁊ generatiōe veritas tua. Preterea q̄libet xpianus ōr catholicus: q̄ ea que fides catholica docz ⁊ predicat credit ⁊ vera esse tenet. Unde Aug. li. iij. de q̄stionibus euangelior̄. q. ij. de duplici gñe catholicorū. s. bonor̄ ⁊ malor̄ loquens dicit sic. Illi soli catholici mali putand: qui q̄uis vera credant q̄ ad fidei doctrinā ptinēt: tm̄ flagitiose viuūt boni catholici sunt q̄ ⁊ fidē rectam sequūtur ⁊ bonos mores. qui aūt aliq̄d eor̄ nō credit ōr infidelis ⁊ hereticus. Infidelis q̄dem q fidē nō habet. Hereticus q secte sue assertor ⁊ defensor: fāta sias suor̄ errorū ptinaciter prefert auctoritati diuine. Ex q̄b⁹ facile patere potest principale ꝓpositū vz q̄re eccl'ia sancta catholica sit dicenda. Pro quo notādū q eccl'esia ōr catholica siue vlis primo quo ad locum: q est toto orbe diffusa. ⁊ illa ē rō beati Aug. i tractatu de symbolo dicentis. Diuersor̄ aūt hereticor̄ iō eccl'ie catholice nō dicunt: q p loca ac suas q̄sq; puincias ptinēt. Nec⁹ a solis ortu vsq; ad occasum vni⁹ fidei splēdore diffundit. De qua vniuersalitate. ps̄. lx. scribitur. A finib⁹ tre ad te clamaui. Sup quo verbo Aug. in expositione. ps̄. xxix. Quis nostrū clamat a finib⁹ terre: nō ego: nō tu: nō ille: ſ a finibus terre ipsa sola eccl'esia tota hereditas xpi. Itē in. ps̄. cxij. ōr. A solis ortu vsq; ad occasum: laudabile nomen dñi. Ubicūq; aūt timet de⁹ ⁊ laudat ibi est eccl'ia xpi inq̄t Aug.

Scō eccl'esia ōr catholica. i. vlis q̄tum ad omne tp̄s. nunq; em̄ defectura est: vt quidam male arbitrati sunt: ſ ipsa ab Abel iusto icipiens vsq; in finē seculi pmanebit. q̄m de⁹ fūdauit eā in eternū. ps̄. xlvij. ⁊ Matth. vlt. xp̄s ita pollicit⁹ est discipul' dicēs. Ego aūt vobiscuz sum vsq; ad cōsummationē seculi. Tertio eccl'esia ōr catholica. i. vniuersalis q̄tum ad oēz gentem. colligit em̄ eccl'esia ex omni tribu lingua populo ⁊ natiōe: sm illud Apoc. v. Redemisti nos deus in sanguine tuo ex omni tribu lingua ⁊ populo ⁊ natiōe ⁊ fecisti nos deo nro regnū. ꝓpter quod inquit beat⁹ Petr⁹ act. x. In veritate cōperi: quia nō est personarū acceptor deus: sed in omni gente qui timet eum ⁊ operatur iusticiā: acceptus est illi. Quarto eccl'esia dicit catholica. i. vniuersalis q̄tum

Esa. xxvij.

ad cōditiones hoīum: q; nullus abiciť ab ecclesia: non dñs: non seruus: non masculus: nō femina: non grecus: nō iudeus: ⁊ breuiter nulla hoīum cōditio excipiť. Vñ aplus ad Colo. iij. inquit. Vbi non est masculus ⁊ femina: gētilis ⁊ iudeus: circūcisio ⁊ preputiū: barbar⁹ ⁊ scytha: seruus ⁊ liber: sed oīa in oīb⁹ xp̄us glo. nullus vt indignus excipiť. Et. j. In nouo hoīe nulla exterior diuersitas alicui p̄iudicat. scz neq; sexuū: neq; nationū: neq; obseruationū: neq; linguarum: neq; cōditionum.

Quinto ecclia dr catholica: q; vt ait Boetius in p̄ncipio libri de tri. Articuli fidei vniuersales sunt: nō babentes instātiam siue exceptionē. q; fidei non pōt vnq̄ subesse falsuz de quo habeť. ij. Lo. int b. i. ſfidelis de⁹: q; sermo noster q̄ fuit apud vos: nō est in illo: est ⁊ non. glo. i. mendaciū. vt in sermone pseudo p̄dicatoꝝ: sed est in illo: est. i. simplex veritas.

Sexto dicit ecclia catholica: q; in ea datur generalis doctrina de visibilib⁹ ⁊ inuisibilibus de celestibus ⁊ eternis que ad instructionē hoīm salutēq; humani generis necessaria sunt ⁊ vtilia. dicit em̄ Anselmus. Nihil vtiliter ad salutem spūalem predicamus qđ sacra scriptura spūssancti miraculo fecūdata nō p tulerit aut in se non teneat. hic plane (vt ait Aug. ad Volusianū) phisica: ethica: ⁊ logica ad q̄e tria oīs reducit phia vt docet Plato. Et Aug. recitat de ciuit. dei. Hic phisica: q̄m omniū naturarū cause in deo sunt creatore. b ethica: q̄m vita ⁊ honestas nō aliunde formātur q̄ cū ea que diligenda sunt quēadmoduz diligenda sunt diligunť: scz deus ⁊ p̄ximus. Hic logica: q̄m veritas lumenq; rōnalis aie non est nisi deus. hic etiā laudabilis reip. salus. non em̄ custodit optime ciuitas nisi fundamento ⁊ vinculo fidei firmeq; p̄cordie fuerit solidata. Septimo ecclia dicit catholica ꝓpter vniuersalitatē p̄ceptoꝝ. p̄cepta q̄ppe data synagoge particularia fuerūt. Cū particularitate tp̄is: q; data sunt ad tp̄s ⁊ tādem mutanda p tpe aduentus redēptoris nostri. erant em̄ vmbra futuroꝝ. Ad Colo. ij. Cū particularitate gentis: q; vni genti tm̄ data est: scz ꝓplo israel. ex quo ꝑm carnē xp̄s nasciturus erat. psal. clxvij. dicit. Non fecit taliť oīi nationi ⁊ iudicia sua nō manifestauit eis Cum particularitate ꝓditionis hoīm. nā p̄ceptū circūcisionis solis viris datū est. P̄cepta ꝰo xp̄iane religionis vniuersalia sunt tpe: q; duratura vsq; in finem seculi. Matb. xxiij. Amen dico vobis: q; nō p̄teribit gēneratio hec: donec hec oīa fiāt. qđ Cryso. exponit de generatione fideliuz xp̄i. Secundo sunt

vlia quo ad gentem: sicut habitū est. ⁊ ad Gala. iij. inquit Aplus. Oēs em̄ filij dei estis per fidem q̄ est in xp̄o iesu. quicūq; em̄ in xp̄o baptizati estis xp̄m induistis: nō est iude⁹ nec grec⁹ nō est seru⁹ neq; liber: nō est masculus neq; femina: oēs em̄ vos vnū estis in xp̄o iesu. Tertio sunt vniuersalia quo ad cōditiones hoīm vnd datū est p̄ceptū de baptismo: qui viris ⁊ feminis est cōis. Octauo ecclesia dicitur catholica. i. vlis: q; habet vniuersalia remedia siue medicamēta que ad curationē cuiuscūq; mēbri spiritualis efficacia habēt salutarem: q̄ sunt septē sacramenta: in quibus sub tegumēto rerū sensibiliū secreti⁹ diuina virt⁹ operať. vt ait mgr sentētiaꝝ in. iiij. di. i. Plures istoꝝ modoꝝ vniuersalitatis quib⁹ ecclia dr catholica siue vlis tangit btus Isidor⁹ libro suo primo de officijs ita dicēs. Ecclesia vocať ꝓpe ꝓpter quod omēs ad se vocet ⁊ in vnū cōgreget. Catholica ideo dr: q; per vniuersum mundum est cōstituta. Vel q̄m catholica: hoc ē: generalis in ea doctrina est ad instructionē hoīnū de visibilibus ⁊ inuisibilibus rebus celestiū atq; terrestriū. Vel ꝓpter omne hominū genus ad pietatis subuentionē tam p̄ncipū q̄ etiā quib⁹ p̄ncipātur: oratoꝝ ⁊ ydiotarū. vel ꝓpter hoc q̄ generaliter curat omia peccata q̄ per cor⁹ ⁊ animam pficiūtur. Hec Isidorus.

Capitulū xiiij. in quo ponūtur obiectiones ꝓtra illud qđ dictū ē q; fides Xp̄iana catholica sit noīanda. Cap. XIIII

Contra hoc quod

dictum est primo in superiori capitulo: q; fides Christiana catholica appellanda sit multipliciter arguiť. Primo sic. cognitio debet cognoscibili siue obiecto suo esse ꝓportionata: nō em̄ quodlibet quomodolibet cognoscit. sed fides est cognitio dei: qui nō est vniuersalis neq; particularis: vt dicit August. in lib. de trini. ergo fides que dei cognitio est: nō est dicenda vniuersalis. Secundo sic: de singularib⁹ nō potest ee nisi singularis cognitio. vnde singulariū nō ē sciētia. ꝫ fide qđā singularia facta tenem⁹. vt natiuitatē xp̄i: passionē: resurrectionē: ascēsionem: aduentū ad iudicium: ⁊ hmōi. ergo fides nō debet dici vlis ⁊ per cōsequens nec catholica. Tertio sic. ab eo quod est cōe multis nō debet ꝓpriū nomen alicui rerū imponi: cū nomen causa innotescende rei impona tur. sed quelibet traditio vel secta ꝓponit ea que tradit: vt vniuersaliter ab oībus credenda vel obseruanda vt vniuersaliter vera. ergo nō debet fides xp̄iana spāliter hoc sibi vendi

Argumētū primū

Secundum

Tertium

Quartum

care vt vel catholica siue vlis noiet. Quarto sic. Idolatria ad oēs mūdi angulos peruenit: sed fides xp̄iana nō inuenit ad oēs mundi fines peruenisse: cū aliqui barbari sint qui fidē xp̄i nō cognoscāt. ergo idolatrie secta magis debet dici catholica q̄ xp̄iana fides.

Quintum

Quinto sic. quod nō cōuenit oībus nō debet dici vle: sed fides xp̄iana a multis nō recipitur dicēte apl̄o ad Ro.x. Nō oēs obedīūt euāgelio. Esa. etiā dicit. Dñe q̄s credidit auditui nr̄o. glo. inquit aliquis sed nō oēs. ergo incōueniēter fides xp̄iana catholica siue vlis nominatur.

Esa.liij.

Capitulū.xv. in quo rñdet ad rōnes iam factas.

Caplm.xv

Redendum est

Fides xp̄iana est catholica

c et sine aliqua hesitatōne tenē dū q̄ fides xp̄iana rōnib⁹ supra assignatis catholica siue vlis dicenda sit. qđ etiā iterū ꝓfirmam⁹ primo auctoritate beatissimi Pauli apl̄i q̄ ad Tit⁹ .i. scribēs ita dicit. Manifestauit autē tēporibus suis verbū suū in predicatione q̄ creditа est mihi fm̄ preceptū saluatoris nostri dei: dilecto filio Tito fm̄ cōem fidem. glo. i. catholicā. Preterea dīcūs Aug. in li. de vera reli. inquit. Tenēda est nobis xp̄iana religio q ei⁹ ecclesie cōcatio: que catholica ē q catholica nominat nō solū a suis: verū etiā ab oībus inimicis suis. Pro plenioꝝ aūt intelligentia huius rei notanduz q̄ fides sicut q quelibet alia cognitio vt inq̄t sanctus Tho. sup Boetium de trini. dupliciter habet materiā. s. materiā in qua qui sunt ipsi credētes. q materiam de qua. s. ipsas res creditas. ex pte aūt vtriusq̄ materie fides xp̄iana catholica dici potest. ex parte quidem credentiū: q illā fidem verā asserit Apostol⁹ ad Ro.iij. que testificata est a lege q prophetis. Cū vero ꝓphetarū tēporibus diuerse gentes diuersoꝝ deoꝝ cultibus insisterent: solus vero popul⁹ Israel deo vero cultum debitum exhiberet: q sic non esset vna vniuersalis religio predixit per ipsos ꝓpheras sanctus spiritus cultū veri dei ab oībus esse assumendū. Unde dr̄ Esa.xlv. Mihi curuabitur omne genu et ꝓfitebit̄ ois lingua. Quod quidem per religionem christianaz adimpletur. vnde merito catholica nominatur vtpote a cuiuslibet nationis hominibus iuxta illud quod dñs per Malachiam. i. ca. dicit. Ab ortu solis vsq̄ ad occasum magnū est nomen meum in gentib⁹ q in omni loco sacrificatur q offertur nomini meo oblatio mūda. Quare illi qui ab hac fide q religione cōmuniter promissa et recepta in proprias quasdā sententias declinarūt: nō catholici: sed quasi a cōmunione diuisi heretici noiant̄. Sed ex pte etiā rerū creditarū in fide xp̄iana vniuersalitas inuenit̄. Fuerūt nāq̄ ātiquitus diuerse artes q vie: q̄bus hoīes q̄tū ad diuersa ꝓuidebāt: vel ꝓuideri credebāt. q̄dam nāq̄ bonuz hoīs in solis corporalibus ponebāt: vel in diuitijs: vl̄ honoribus: aut voluptatibus. q̄dam in solis aie bonis: vt in virtutibus moralib⁹: vel intellectualibus. q̄daz aūt. vt Aug. in libro de ciuitate dei dicit. existimabāt deos esse colendos ꝓpter tpalia bona ist̄ius vite. q̄dam vero ꝓpter bona q̄ sunt post vitā. Porphirius em̄ ponebat q̄busdam gētilibus obseruationibus: aie imaginariam partē purgari: q non totā aiam. dicebatq̄: vt Aug. dicit. x. de ciui. dei. nondū esse receptaz vnā secta q̄ vniuersalē cōtineat viā aie liberā. hec aūt est religio xp̄iana: vt Aug. ibidem dicit. Ipsa em̄ docet deū esse colendū: nō solū ꝓpter eterna: sed etiā ꝓpter tpalia beneficia non solū in spūalibus: sed etiā in vsu corporalū hoīem dirigit: q beatitudinez aie q corpis repromittit. Et ideo regule eius vniuersales dicunt̄: vtpote totā vitā hoīs in omne qđ ad ipsum quōlibet ptinet ordinātes. Et has duas rōnes vl̄itatis assignat Boetius. vt. s. dixim⁹ in li. de tri. Quib⁹ notatis dicendū est ad argumenta. Ad primū rñdet q q̄uis de⁹ in se non sit vniuersalis nec particularis: est tñ vniuersalis oīuz rerū cā q finis. q sic cognitio q̄ de ipo habet̄ ad oīa: quodāmodo vniuersalis est. Ad secundū rñdet q rō nō militat: q illa particularia facta: puta: natiuitatem: passionē. resurrectionē xp̄i q̄. tenet fides vt vl̄ia remedia ad totū genus humanū liberandū. Juxta illud. i. Thymo. ij. Un⁹ em̄ de⁹: un⁹ q mediator dei q hoīm homo xp̄us ihesus: q̄ dedit semetipsum redēptionez ꝓ oībus. glo. interli. nullum excipit q vellet saluari. Ad tertiū dicendū q alie secte licet ꝓponāt q nitantur ea q̄ tradunt: vt ab oībus vniuersaliter obseruent̄: hoc tñ eis non ꝓuenit. q si hoc sibi vē dicare presumant: qđ est ꝓpriū fidei xp̄iane: nihilominus ad hoc ꝓpingere non ꝓnt vñ eis non ꝓprie vl̄itatis cōuenit nomē. Ad quartum dicendū q ydolatria licet ad oēs ptes orbis ꝓtigerit: non tñ erat vna religio: sed apud diuersos diuersa: cū diuersi diuersos sibi deos colendos instituerint. nec iterū ab oīb⁹ nationibus est recepta: cum a veri dei cultoꝝ b⁹ fuerit reprobata q etiā a sapientibus gētiliū qui dicebant hmōi cerimonias esse obseruandas tanq̄ legibus iussas nō tanq̄ diis placitas. vt de Seneca dicit Aug. in. vi. de ci. dei.

Ad primum

Ad secundum

Ad tertium

Ad quartum

Ad quintū dicēduz q̄ fides xp̄iana nō dicit catholica vel vl̄is ꝓpter singula generū: sed

Ad q̄ntum

ꝑpter genera singulor: qꝛ ex oīi conditione hominū ei aliqui adherent ꝑm Vaticiniū ꝓphete dicentis.psal.xxi. Conuertent ad dñm vniuersi fines terre ⁊ adorabunt in cōspectu eius vniuerse familie gentium.

Capitulū.xvi.vbi ponunt obiectiões cōtra illud qđ dictū est ꝙ ecclesia sit catholica dicenda.

Cap. XVI

Onsequēter cō

Argumētū primū

c tra id qđ de ecclīa dictū est ꝙ catholica sit etiā arguit multi pliciter ⁊ primo sic. Tpe quo apli cōdiderūt symbolū: neq; fides nec ecclesia erat per totū oꝛbē diffusa.ergo sequit ꝙ ecclesia xpi non est dicta catholica illa rōne: qꝛ scz per oꝛbem totū extensa.cōsequētia ptz.antecedens etiam oīditur ex eo ꝙ anteq; per oꝛbem ad predicandū apli diffunderent simbolum cōdiderunt in quo tunc iam affirmauerant ecclesiā eē catholicā. Secūdo sic. vna ⁊ eadē est ecclīa q̄ fuit apud patres veteris testamenti ⁊ q̄ apud nos est in nouo testamēto sed ecclīa antiquo tpe veteris testamenti nō dicebat catholica:cum in sola iudea not⁹ eēt deus.psal.lxxv.ergo videt ꝙ etiā nūc tpe gratie ecclesia non venit catholica nominanda.

Secundum

Tertium

Tertio sic.Ecclīa Ro.dicit vlis:vt in ca. in noie dñi.di.xxiij.licet non sit per oꝛbē diffusa. ergo videt ꝙ ecclīa nō sit dicenda catholica ea rōne:ꝙ per totū mundū extensa sit ⁊ oīum gentiū societate ꝓstituta.

Quartum

Quarto sic. Oēs ecclie particulares per oꝛbē dispersē catholice appellantur. vt in capi.q̄uis. distinct.xxi. ergo hoc non videt esse ꝓpriū vniuersali ecclesie.

Quintum

Quinto sic.si ecclīa eēt dicēda catholica.i.vniuersalis videret ꝙ pastoꝛ eius ⁊ rectoꝛ:scz Ro.pont.dicendus veniret vlis.sed hoc ꝓhibet.vt in ca.nullus.⁊.c.ecce.di.xcix. expresse habetur.

Capitulū.xvij.in quo rndet ad obiectiones precedentis capituli.

Caplm XVII

Did vero quod

Ad primum

a in prima rōne obiicit rndetur dupliciter. Primo ꝙ etiā ꝓ tēpore quo apli simbolū condiderūt. ecclesia catholica erat ⁊ sic iuste noiabat. qꝛ fides eius catholica siue vniuersalis erat vniuersalitate veritatis: qꝛ q̄cquid in sacra scriptura docet credendū:oīno ⁊ vniuersaliter sine aliqua instantia verū est. Naz vt ait Aug. in epla ad Hieroñ. Si ad scripturas sanctas admissa fuerit vl officiosa mēdacia q̄d in eis remanebit auctoꝛitatis? q̄ tandez de scripturis illis sntia ꝓferet:cui⁹ pondere cōtentioſe falsitat̄ obteret improbitas? Secūdo rndet ꝙ ⁊ si fides catholica:⁊ per ꝓns ecclīa tēpoꝛe quo apli ecclīam ꝓfessi sunt catholicā:nō fuerit diffusa actu p totū oꝛbez:erat tn in ꝓmo diffundenda:ꝑm illud psal.lxxi. Dñabit a mari vsq; ad mare ⁊ a flumine vsq; ad terminos oꝛbis terrarū. vbi gl.que ex Aug.sumit ita bz Ostendit q̄ sit amplitudo regni:sic latū est ꝙ dñabit a mari.i. a quolibet fine terre vsq; ad mare.i.vsq; ad quēlibet finez terre diffundet tā late dilatabit ecclīa ⁊ a flumine iordanis dñabitur vbi vox patris intonuit sup xpm. h est filius meus dilect⁹.inde ergo doctrina ei⁹ incepit, inde auctas magisterij dilatat vsq; ad terminos oꝛbis terre predicato euangelio regni xpi.inde regula baptismi per totū mundum emanauit.hec glo. Ad secūdū rndetur sicut ad precedens.negat enim minoꝛ vlr: qm̄ ecclīa semp fuit catholica vlitate puritatis ⁊ veritat̄ ipsius fidei.loquēdo aūt de vniuersalitate dilatationis per oꝛbem minoꝛ cōcedit ⁊ negat cōsequētia.licet em̄ vna ⁊ eadē ecclesia sit ⁊ fuerit semp apud veteres patres q̄ apud nos:nihilominus p successionē tēpoꝛ aliqua sunt in ecclīa instituta ⁊ ampliora gratiarum dona ecclie donata sunt:sicut supra dixi⁹ mus.vn q̄b⁹ magna est differētia in ecclīa quo ad statū testamēti veteris:⁊ quo ad statū plenitudinis gratie:sicut in noticia vni⁹ dei ptz: que quasi tm̄ erat p illo tpe in populo iudeoꝛum. Juxta illud qđ inductū est ex psal. lxxv. Notus in iudea deus:nūc vero per totū oꝛbē claret. Unde Hieroñ.in glo.super predictum psal.ita ait. Anteq; illuminaret crux mundū anteq; videret dñs in terra notus erat in iudea deus ⁊ in israel magnuz nomen eius: qm̄ aūt venit saluator.in oēm terrā exiuit son⁹ ei⁹ ⁊ in fines oꝛbis terre verba eius. hec Hiero. Unde ꝑm hanc vniuersalitatis rōnem:ecclīa a tpe gratie incepit esse catholica:sicut circa ca.xxiij.j.clarius habebit. Unde Ambꝛo.tractās illud psal.xxxix.Annūciaui iustitiā tuaz in ecclīa magna:dicit. Quid est qđ addit magna:nisi qꝛ fuit ante non magna:q̄ est magna nisi de totius oꝛbis terrarū ꝓtibus ꝓgregata

Ad secundum

Ad tertium

Ad tertiū rndet iuxta innocentiū in epla q̄ daz ꝙ ecclīa dicit vniuersalis duplicit. Uno modo qꝛ de vniuersis cōstat ecclīs. sic sumit in ca.alienus.xxiij.q.i.vbi dicit Cypꝛianus. Alienus est:ꝓbanus est:hostis est: non pōt deū habere patrē qui vniuersalis ecclie nō tenet vnitatē. Et in ca.scisma.qui se ab vniuersali ecclīa diuiserunt ⁊c. Et ꝑm hāc acceptionem vocabuli vniuersalitatis ecclīa romana non est vniuersalis sed ꝑs vniuersalis ecclie: ꝓma videlz ⁊ precipua: velut caput i coꝛpe.

sicut habek in.c.q̃uis.di.xxi. vbi hẽtur. q̃uis vniuerse per orbẽ catholice ecclie vn⁹ thalamus xp̃i sit:tñ sctã romana ecclia catholica ⁊ aplica ceteris ecclesijs plata est. Alio mõ dicitur vlis ecclesia q̃ sub se ꝓtiner ecclesias vniuersas.⁊ hoc mõ ecclesia rõana dr ecclia vlis. qm̃ ipsa sola ceteris plata est. vt in pdicto ca. q̃uis.⁊ in ca.oẽs.⁊ in cap̃.sacrosancta.di.xxij. Dicik etiã ecclesia romana maxime catholica qz in ea extra maculã semp est obseruata religio xp̃iana. vt in ca.in sede aplica.xxiij.q.i.⁊ que p dei oipotẽtis gratiam a tramite aplice traditionis nũq̃ errasse ꝓbak:neq; hereticis nouitatib⁹ deprauãda succubuit. vt in ca. a recta eisdẽ causa.⁊.q. Ad quartũ dicendum q̃ ecclesie particulares dicũtur catholice nõ ratione diffusionis aut extẽsionis p orbem:ꝑ ratione fidei catholice:que cõis est oibus xp̃i ecclesijs per orbem dispersis ita q̃ ita dr ecclia catholica sicut hõ catholicus qui.s.fidem eaz tenet quã tota ecclesia p orbẽ obseruat. Ad quintũ respõdek q̃ papa veraciter est vlis papa ⁊ rector vniuersalis ecclesie et ita vt alias duce xp̃o cum de romano pontifice loquemur ostẽdem⁹:multi sancti patres romanos põtifices vniuersales nominarũt ⁊ scripserũt vnde etiã tota synodus Calcedonẽ. dr acclamasse Leoni pape. Sanctissim⁹ apostolicus ⁊ ycomenicus.i. vniuersalis patriarcha.p multos annos viuat. Prohibek tñ vocari vlis.tũ ꝓpter humilitatem.tum qz nõ preficitur cuilibet particulari ecclesie vt ꝓpr.us ⁊ spãlis illius ecclesie rector.sic em̃ cessarẽt omniũ aliorũ pontificuz potestates.⁊ hec ratio assignak in ca.allegato null⁹. Jsta est etiã sentẽtia beati Tho.in tractatu ꝓra impugnãtes religionem. Ex bis que dicta sunt de vniuersalitate ecclesie elidik error hereticoꝝ qui in vno ãgulo terre aut apud aliquam regionem aut gentem coartãtur:sicut fuit error Donati:q̃ apud solã Africam xp̃i ecclesiã esse dicebat. contra quẽ ⁊ sequaces suos Aug.super.ps̃.viij.ita loquitur. Xp̃m tales maledicunt qui dicunt:periit ecclesia de toto orbe terrarũ et remãsit in sola Africa. q̃tam aũt faciant iniuriã videre fratres.scriptura dicit. Jn lata gente dignitas regis.⁊ in paucitate plebis ignomia ꝓncipis

Ad quartum

Ad q̃ntum

Capitulũ.xviij.in quo rationib⁹ ostenditur q̃ ecclesia apostolica dicatur.

Caplm.xviij.

Ecclia est aplica

Plius quarto loco sancti patres in symbolo sanctaz dei ecclesiã: apostolicã professi sunt dicentes. Credo vnã sanctã catholicã ⁊ apostolicã ecclesiã. Jtem beat⁹ Greg.exponẽs symbolũ in

a

registro. Credo inquit vnam fidem: vnũ baptisma: vnam apostolicã ⁊ vniuersalem ecclesiam. Apposuerunt aũt sancti patres in simbolo suo supra simbolũ aplorum:q̃ ecclesia esset aplica.⁊ hoc pfecto vt dicit Albert⁹ magn⁹ ad oñsionẽ auctoritatis ⁊ antiq̃tatis eccle:ꝝ eos qui nouella ⁊ peregrina dogmata in ecclesia:presumptores nouitatũ: introducunt. Dicik aũt ecclesia apostolica rõne multiplici Tum primo:qz in aplis qui fuerunt primi q̃ adbeserũt xp̃o. vt habet glo. Beñ.xxxviij. Ecclesia initiata est:⁊ sui esse ꝑm tp̃us gratie reuelate susc epit originẽ. Vnde Aug.li.de ciui. dei.⁊ habek.xxxv.q.i.§.bac itaq;. dicit de plebe iudaica. Primũ apostolos elegit quos quasi fundamẽta ecclesie instituit:quoꝝ predicatione de eadẽ plebe multi ad euz cõuersi in seipsis originẽ eccl'ie prestitere. Vnde aplus ij.ad Thesal'.ij.de se⁊ alijs xp̃i apostolis ita attestatur. Elegit nos deus primitias in salutẽ in sanctificatione spũs ⁊ fide ꝟitatis.⁊ Aug. tractãs illud psal'.xlviij. Delectauerũt te filie regũ.ita ad ꝓpositũ loquik ecclesie. Filie apostoli sunt:filie regum sunt. ille em̃ est rex regũ illi aut em reges de quibus dictũ est. Sedebitis sup duodecim sedes iudicãtes duodecim trib⁹ israel. qui apostoli sicut primitie fuerũt xp̃iani populi ordine temporis:ita amplitudine perfectionis. Attestak hoc aplus ad Ro. viij. qui de seipso ⁊ de alijs apostolis ita dicit Nosipsi primitias spũs habentes. glo.⁊ tempore prius ⁊ ceteris abũdantius. Merito ergo ipsa vniuersalis ecclesia ratione propagationis qua ab apostolis ꝑm tempus reuelate gratie originem sumpsit:apostolica a sanctis patribus est nominata. Secundo dicik apostolica:quia post ascensionez dñi: apostoli in fide ⁊ sancta doctrina verbo pdicationis miraculis sanctitatis exemplis fundarunt ⁊ roborarunt ecclesiam ad Ephe.ij. Superedificati:scz estis.super fundamentũ apostolorum ⁊ ꝓphetarum.i.super nouũ ⁊ vetus testamentũ:qz quod apostoli predicarunt ꝓphete futurum predixerũt. Licet aũt xp̃s sit principale⁊ maximũ eccl'ie fundamentũ.i.ad Corinth.iij. Nihilominus apostoli dicunk fundamẽta secundaria eccl'ie. Vnde Apocal'.xxi.btissimus Johãnes de eccl'ia ita loquitur. Murus ciuitatis habens fundamẽta.xij.⁊ in ipsis.xij.nomina apostolorꝝ ⁊ agni.⁊ in psal'.lxxxvi.de ecclesia dicik Fundamẽta eius in montib⁹ sanctis.glo.in aplis ⁊ ꝓphetis. Et bene apli mõtibus cõparank. sicut em̃ solis radius primo illustrat montes:deinde ad cõualles ascẽdit ita radius solis diuinitatis primo apostolos

illustrauit: deinde per eos fideles vniuersos illuminauit. Un Matth. v. ad ipsos ait xps. Vos estis lux mundi. Ueruz 7 si in fide 7 doctrina oiuz aplox fundata dicat: maxime tñ in cõfessione fidei beati Petri fundata est ecclesia: dicẽte xpo. Matth. xvi. Tu es petrus 7 sup hanc petrã. glo. i. hanc fidei pfessionẽ. edificabo eccliam meaz. Hinc maxime successor beati petri cuiusmodi est pontifex romanus antonomatice dr aplic9 di. xcvij. c. i. 7. c. si qs pecumiã. Tertio eccliа sancta dicit aplica: qz aplox fidem: predicationẽ: documẽta: atq; auctoritatem retinet semp 7 obseruat. Retinet qdem ptãtem in clauibus: sententiã in ꝟbo. 7 vitam in exẽplo. Custodit plane 7 obseruat id qd spũssanctus per Salomonẽ iubet. Prouerb. xxi. Non transgrediaris terminos antiquos quos posuerũt patres tui. Patres autẽ ecclie dicti sunt apli ꝟm illud psal. xliiij. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. vbi gl. Aug. 7 Hieron. dicit. Genuerũt eccliam apli ipsi missi sunt ipsi predicauerunt ipsi patres p quib9 nati sunt tibi filij. i. cõstituti sunt epi quibus regaris 7 guberneris. Sũme autẽ necessariuz est ecclie obseruare antiquos terminos: quos posuerunt sancti apli: qz cum teste Hieron. sup. cxxiij. ps. Ecclesia nõ parietib9 cõsistit sed in dogmatũ veritate 7 eccliа vbi fides vera est: ex fide aplox cognoscim9 qs in ecclesia sit. Unde Hieron. vbi. s. In ecclesia sumus si habemus fidem ecclesie: fidez aplox: fidẽ xpi dogmatũ veritat. Quarto dicit ecclesia aplica: qz omis xpiane religionis ritus 7 sacrarũ institutionũ ecclesiasticarũ obseruantia a traditione aplica creditur in ecclesia deriuata. vt in ca. ecclesiastica rũ. di. xi. colligit. Et Aug. li. ij. de bap. contra Donatistas illud ita cõfirmat dicẽs. Illa qp vniuersam custodiunt eccliã ab ipsis aplis tradita 7 cõmemorata credunt: quis in eoruz dictis vel cõsilijs non reperiant. Hinc sedes beati petri q nobis mater est sacerdotalis dignitatis 7 magistra rõnis: q etiã a tramite aplice traditionis nunq; recessit: iuxta. c. a recta. xxiij. q. i. specialiter aplica noiatur vt in. c. sic. 7 in. c. in memoriã. di. xix. 7 in. c. sacrosancta. di. xxij. veruz qnq; reperit q eccliе in qbus apostoli coporaliter perdocuerũt apostolice sunt vocate. Quinto ecclesia vocata est aplica: qz Petrus 7 Paulus principes apostolox romanã eccliam: que caput 7 prelata est oium ecclesiarũ: pariter xpo dño consecrarunt: eã quoq; oibus vrbibus: scz vniuerso mundo sua presentia atq; venerando triũpho pretulerunt. Sexto dicit eccliа aplica ꝟm aliquos iuxta interpretationẽ grecã huius vocabuli quasi desuper missa. Apostolicũ em̃ nomen grecũ est: 7 dicit ab apo quod est desuper: 7 stolon qd est missio quasi desup missa. vnde 7 apostolus dicit desuper missus Ecclesia autez dicit desuper missa: qz de celo exẽplata: ꝟm illud. xxi. Apocal. Ecce ego Johãnes vidi ciuitatez sanctã hierl'm descendẽtem de celo a deo paratã sicut sponsam ornatã viro suo. Ex quibus maxime arguit impia presumptio quorundã: qui aplica doctrina contẽpta nouella dogmata in ecclesia serere moliũtur. Contra quos dicit Julius papa in ca. nolite. dist. xi. Nolite errare fratres mei in doctrinis varijs 7 extraneis: nolite abduci 7 institutа aplox 7 apostolicorum virox canonesq; babeatis bis fruamini: vt firmi contra cuncta inimicox iacula persistere valeatis. Satis em̃ indignũ est quẽq; vel põtificum: vel ordinum subsequentiũ banc regulam refutare quaz beati Petri sedem 7 sequi viderit 7 docere.

Capitulũ. xix. in quo ponunt aliqua obiecta contra hoc qd dictũ est q ecclesia sit apostolica dicenda.

Uersus ea que

Capꝫ XIX

a in ca. precedenti dicta sunt obij citur sic. Christus dicit ꝓncipale 7 maximũ fundamentũ ecclesie dicente apl'o. i. ad Corinth. iij. fundamẽtũ aliud nemo potest ponere preter id qd est posituz qd est iesus xps. cum ergo ecclesia a suo fundamẽto debeat recipere denominationẽ videtur q magis xpiana q̃ aplica veniat nominanda. Secundo sic ita ꝓphete dicuntur secundaria fundamẽta ecclesie sicut apostoli dicente Paulo ad Ephe. iij. Superedificati super fundamentũ aplox 7 ꝓpheta rum. ergo ita ecclesia nominanda venit ꝓphetica sicut aplica. Tertio doctrina super quã fundata est maxime eccliа dicit esse euãgeliuz. Unde Matth. xvi. dicit xpus. Super hanc petram. i. huius fidei confessionez edificabo ecclesiam meaz. ergo videt q potius ecclesia est euãgelica dicẽda q̃ aplica. Ad illa dicendũ est ad primũ dicit q verum est q ecclesia indubitanter 7 xpi est: 7 xpiana dicit a xpo sicut 7 ppus dicit xpianus. Un Aug. super Joh. fundata est ecclesia sup petrã. Un 7 petrus nomen accepit. nõ em̃ petra a petro sed petrus a petra. sicut non xps a xpiano: sed xpianus a xpo noiatur. de quo xpianitat noie 7 de tpe quo illa xpi eccliа primum appellari cepit Idẽ btus Aug. li. i. retractationum: ita inquit. ipsa res que nũc christiana religio nũ

Argumentum primum

Secundum

Tertium

Ad primum

tupak erat apud antiquos: neq; defuit ab initio generis bũani: quousq; ipse veniret in carnẽ. vnde vera religio q̃ iam erat cepit appellari xp̃iana. Cũ em̃ post resurrectionez ascensionẽq; in celum cepissent predicare apli & plurimi crederent primũ apud antiochiã sicut scriptũ est appellati sunt discipuli xp̃iani: nostris ergo tpibus xp̃iana religio nõ q̃ prioribꝰ tpibus nõ fuit: ꝫ q̃ posterioribꝰ boc nomen accepit. quã cognoscere & assequi securissima & certissima est salus. bec Aug. nibilomin⁹ in symbolo magis noiata est aplica q̃ xp̃iana. tũ iõ q̃ in boc q̃ dicta ẽ catholica satis exprimebatur xp̃iana noiari. Catholic⁹ em̃ & xp̃ian⁹ idẽ sunt. tũ etiã est dicta magis apostolica q̃ cuz apls interpretetur missus: vt dicit Aug. et in misso intelligat ipse mittẽs ꝓfecto in eo q̃ ecclesia dicta est aplica vtrũq; intelligit. s. xp̃us mittẽs qui ꝓncipale & primariũ fundamentũ est ecclesie. imo sicut sanct⁹ sctõr et princeps pastor: ita est fundamentũ fundamẽtor. Intelligunt & ipsi apli a xp̃o missi qui secũdaria fundamẽta dicũtur eẽ sancte ecclesie dei. Preterea xp̃s apls dr. vnde ad Heb. iij. c. inq̃t beatus Paul⁹ fratres ꝓfiderate apostolũ & pontificẽ cõfessionis nr̃e Jesum vbi glo. inq̃t. Cur negem⁹ xp̃m apostolũ quẽ nobis de⁹ misit. vñ ecclesia non solũ ab aplis xp̃i sed etiã ab ipso xp̃o apostolica denoiatur. Ad secundã rationẽ. q̃ licet ꝓphete dicti sint fundamẽta ecclesie sicut & apli nibilomin⁹ ecclesia magis apli ca q̃ ꝓphetica venit noianda multiplici rõe. Primo quidẽ q̃ fidẽ ipsam catholicã sup quã ecclesia dei fundata est apli magis explicitaz & dilucidatã nobis tradiderũt q̃ fecerunt ꝓphete. Prophete quippe iuxta sui nois interpretationẽ (ꝓpheta em̃ procul videns interpretat) sub quibusdã vmbris figurarũ nobis diuinor̃ mysteriorꝰ fidẽ tradiderunt. vnde super illud. ps. xvi. tenebrosa aqua in nubibus aeris dicit glo. i. obscura doctrina est in ꝓphetis. Sane tm̃ vltima cõsummatio gr̃e facta fuit per xp̃m. vnde & tẽpus ei⁹ dr̃ tẽpus plenitudinis ad Gala. iiij. Illi qui ꝓpinquiores fuerunt xp̃o vel ante sicut Johãnes baptista vel post sicut apostoli plenius ministeria dei cognouerũt: & ꝓ cõsequens magis explicitaz ecclesie tradiderũt fidei doctrinam quod sic patet. Fides ecclesie in duobus maxime cõsistit. Primo in vera cognitõe dei ꝑm illõ ad Heb. xi. accedentẽ ad deum oportet credere q̃ de⁹ est. Secundo in mysterio incarnationis xp̃i. In vtroq; potissime per apostolorꝰ doctrinã ecclesia sancta dei illuminata est vnde maxime super reuelatione facta apostolis de fide vnitatis diuine essentie: & trinitatis ꝑsonarũ & aduentus filij dei in carnẽ: tota fides ecclie fundata ẽ: vñ apl⁹ petro a ꝑte luminũ docto vtriusq; sacramenti fidẽ explicite ꝓfitenti dicendo. Tu es xp̃us filius dei viui qui in hunc mundũ venisti. Rñdet xp̃us. Amen dico tibi petre: q: tu es petrus & super banc petraz: scz cõfessionis tue fundabo eccliam meã. De hac petri fidei ꝓfessiõe btũs Hilarius in li. de tri. ita loq̃tur. Jfides itaq; petri dei filiuz in boie videns vtrũq; cõplexa est dicens. Tu es xp̃s filius dei viui. bec cõfessionis rõ tenenda est vt sicut dei filiũ ita & filiũ bois meminerim⁹: q: alterũ sine altero nibil spei tribuit ad salutẽ. bec Hilarius. Secũda rõ ꝓpter quã ecclesia dicta est magis aplica q̃ ꝓphetica est: q: vniuersalior ac ꝓfundior fuit doctrina apl̃or̃ q̃ ꝓphetarũ. Aplice em̃ predicationis tuba in oẽs fines orbis exiuit qõ nõ fecit vox ꝓphetarũ. Vnde de aplis dicit ꝓpheta. In oẽz terram exiuit sonus eor̃ &c. Et Leo papa in ca. ita dñs di. xix. Ita dñs noster iesus xp̃s bũani generis saluator instituit vt veritas q̃ antelegis & ꝓphetarũ preconio cõtinebat ꝓ apostolicã tubam in salutẽ vniuersitatis exiret: sicut scriptũ est. In oẽm terrã exiuit sonus eor̃ & in fines orbis terre verba eor̃. Et sup illud Luce. vi. Elegit duodecim quos apl̃os noiauit. dicit glo. quos ad ꝓpagandũ auxilium salutis humane per terrarum orbem satores fidei destinaret. Tertia ratio quare magis apli ca q̃ ꝓphetica noiatur est q: superabundantior diuine gratie perfectio fuit in apostolis q̃ in ꝓphetis. vnde sicut supra allegatum est apostolus Paulus de se & aliis dicit ad Ro. viij. Nosipsi primitias spũs habentes. glo. i. spm̃ sanctũ: & tẽpore primus & ceteris abundantius. Et ad Epbe. i. dicit. Scõm diuitias gratie eius que superabũdauit in nobis. glo. scz apostolis. in oĩ sapiẽtia. glo. in oĩ noticia de diuinis. & prudentia. glo. prudentia tẽporaliũ. vt notũ faceret nobis sacr̃m voluntatis sue ꝑm beneplacitũ eius. Quarta ratio est ꝓpter quã apostolica nõ ꝓphetica dicta est ecclesia. q: adueniente plenitudine tpis: cõsummatoq; redẽptionis nostre sacrameto: q̃ principaliter de fide catholica sancti predixerũt ꝓphete: adimpleta sunt in ecclia: & q̃ ab eis quasi sub figillis clausa tradita sunt iaz sunt aperta & reserata. Cũ glo. sup illo verbo plenitudo tpis. ad Gal. iiij. dicit. i. adimpletio figurarũ oĩum. Cũq; iam in ecclia dispensata & manifestata ꝟitate per apl̃or̃ predicationez iam ꝓphete ad nouam doctrinã fidei depromendã tanq̃ nubes in pñtia, solis cessauerint

Ad secundũ rñdetur primo

q; lex ⁊ ꝓphete vsq; ad Joh. Mat. xi. Multo cōuenientius eccl'ia aplica est noiata q̄ ꝓphetica. Secūdo posset rnderi ad rōnem factam q̄ cū apli dicant filij ꝓphetarū. vñ glo. sup illud ps̄al. cxlvij. Ita filij excussoꝝ. que est Aug. dicit. Sciendu ergo filios excussoꝝ dictos esse apl'os filios ꝓphetarū: q̄ dicūtur excussi. Excuti dicit aliquid vt saccus vt exeat qđ intus latebat clausum. ꝓphe ergo clausa cōtinentes sacra excussi sunt a predicatoribus accedente eoꝝ diligentia ⁊ dno aperiente ⁊ que abscondita erant ꝓdierunt aperta. Ideoq; ꝓphete dicunt excussi quibus excussis generati sunt apli. hec ibi. Quare cū ecclesia dicit apostolica in aplis intelliguntur patriarche ⁊ ꝓphete quoꝝ fuerunt filij: non modo ꝓpagatione carnis sed etiā pfessione fidei ⁊ imitatione sanctitatis. Ad tertium rndetur q̄ rō non ꝓcedit. Tum quia eadē est doctrina apostolica ⁊ euāgelica. ipsi em̄ apli nihil ad salutem humanā necessariuz docuerunt quod non ab euangelio siue a xpo didicerunt. Unde apostolus paulus multiplicatis vicibus doctrinā quā predicabat in epistolis suis euangelium vocat. Preterea ipsi apostoli nedum euangelij fuerunt notarij sed etiam pcones per totū orbem. Tum etiam q; pfessio illa fidei super quā xpus fundauit eccl'iaz Math. xvi. Beati Petri apostoli fuit. q̄ tan q̄ os omniū apostoloꝝ: vt dicit beat⁹ Chryso. xpo querenti ⁊ interrogāti apl'os suos. Vos quem me esse dicitis. Rndit in persona oium aploꝝ. Tu es xp̄us filius dei viui ⁊c. Tum q; ipsi apostoli simul in vnū cōuenientes: vt ex traditione maioꝝ acceperim⁹: singuli singulas ꝓferentes sententias: cum ab inuicē discessuri essent: symbolū ediderūt: qđ vniuersalis ecclesia tenet: sicut beatus Clemēs papa discipulus ⁊ successor apl'oꝝ in decretis suis testatur. Item sctūs Leo papa primus: pulcbre augulte scribens. Ipsa inquit catholici symboli breuis ⁊ perfecta confessio duodecim apostoloꝝ totidē signata est sententijs. Et btūs Ambro. huius rei illustris testis clauez regni celoꝝ deputans esse fidē aploꝝ ita dicit. Clauem quidē istā arbitror. xij. artificū operatione cōflatam. duodecim em̄ apl'oꝝ symbolo fides concepta est: qui velut periti artifices in vnū cōuenientes: clauē suo concilio cōflarūt. hec ille. Merito ergo bis ⁊ superioꝝ⁹ rōnibus bene ponderatis: eccl'ia sancta dei a sanctis patribus in cōpositione secundi symboli apostolica est appellata.

Capit ulū. xx. quomodo accipienduz sit id qđ aliq̄ dicit. Credi mus in vnam sanctam ecclesiam.

Rndet secundo

Ad tertium

Capt'z xx
In eccl'iaz quo modo credit

Atequā ad alia ꝓcedamus necessariū nobis visum est declarare boc loco qualiter accipiendū sit id qđ in symbolo sctoꝝ patrū aliq̄ legunt. Et in vnā sanctaz eccl'iam. Sūt em̄ nōnulli q̄ boc puerse interp̄tant. vidimus em̄ nos in Basilea apud congregatos in cōcilio vniuersali circa auctoritatez eccl'ie ita deliros: vt ad boc verbū ita genua flecterent ⁊ ꝓfunda bumilitate articulū illū venerarent sicut fidelis ⁊ deuotus ppl's xp̄ianus solitus est ad verbū illud. Et incarnat⁹ est de spū sancto ex Maria v̄gine ⁊ homo factus est. Pro quo ꝓsiderandū q̄ vt ait Albertus magn⁹: dictū illud sanctoꝝ patrū non est ita accipiendū ac si nos synodus iubeat credere in aliud qđ nō est deus. q; boc ydolatria ⁊ non fides esset. Cum em̄ id in qđ credimus designet finis fidei nostre. Naz vt dicit Aug. ⁊ ponit de pe. di. ij. §. ex premissis. In xp̄m credere est amādo in ipsum tendere: sic in aliq̄d qđ non est deus eēt finis fidei nostre: qđ ē absurdū. vñ Aug. tractans illud Joh. xiiij. Creditis in deū ⁊ in me credite: dicit sic. Nunq̄d aliq̄s aploꝝ dicere auderet q̄ i me credit. oino em̄ non diceret q̄ in me credit. Credimus em̄ aplo sed nō credimus in aplm. Item idē Aug. in glo. sup illud ad Ro. iiij. Omī credēti in eū ⁊c. Attēde inq̄t q̄ ait credēti in eū. aliud em̄ est credere in eū: aliud credere ei: aliud credere illū. Credimus Petro sed non in Petrum Quare idē Aug. in epla ad Neophitos. ⁊ habet de ꝓse. di. iiij. c. primo. ita dicit. Non eodē modo interrogamus vt quō in deū credit fic in eccl'iam sctām ⁊ catholicā. Propterea sancta ⁊ catholica est q̄ recte credit in deū. nō ergo diximus vt in eccl'iaz quasi in deū credere tis: sed intelligite nos dicere ⁊ dixisse vt in ecclesia sctā catholica in deū crederet. ℔ Aug. Ob banc aūt difficultatem vt Alexander de Alis in tertio suo in fi. ⁊ sctūs Tho. in. iij. suo sniarum di. xxv. attestant. Leo papa dicit nō debere dici: in vnā sanctā: sed simpliciter vnā sanctā. Verum q̄ Anselmus dicit q̄ pōt dici in vnā sanctā inq̄rū in isto effectu intelligit ꝑitas increata: scz spūssanctus. vt sit sensus. Credo in sanctā eccl'iam. i. in spm̄ sanctū suis donis venientē ⁊ sanctificantez eccl'iam sub quo sensu etiā sanctus Tho. idez affirmat vñ in. ij. ij. q. ij. arti. ix. sic dicit. Si dicat in sanctā eccl'iam catholicā. boc est intelligendū ꝑm q̄ fides nostra refert ad spm̄ sanctuz q̄ sanctificat eccl'iaz. vt sit sensus. Credo in spm̄ sanctū sanctificantem ecclesiam. Sed melius est ⁊

ꝑm cõiorem vsum vt nõ ponat in: sed simplr dicat: sctam ecclam catholicã: ficut etiã Leo papa dicit. hec scũs Tho. Ad idẽ est ꝓnia Alberti magni in expositione symboli ita dicẽtis. Quia ois articul⁹ fundat in diuina 7 eterna veritate: 7 non sup creatã veritatẽ q̃ ois creatura vana est. 7 nõ hz solidã firmitatẽ: ideo ille articulus resoluendus est ad ꝓpriũ opus spũssancti: ꝫ est: credo in spm sctm: nõ tm ꝑm se sicut dixit precedẽs articulus: sed credo in eũ ꝑm ꝓpriũ opus eius: qõ est: q̃ sanctificat ecclam. Item Rufinus in explanatione simboli ita dicit. Sanctã ecclam: remissionem pctõr. huius carnis resurrectionẽ: non dixit. In sctam ecclam: nec in remissionez pctõr: nec in carnis resurrectionẽ. si em adiecisset in prepositionẽ: vna cũ superioribus eadẽq̃ vis fuerat: nũc autẽ in illis ꝯdem vocabulis vbi de diuinitate fides ordinat in deũ patrẽ dicitur: 7 in iesum xpm filiũ eius: 7 in spm sanctũ. in ceteris vero vbi non de diuinitate: sed de creaturis 7 mysteriis ꝑmo est in ꝓpositio nõ addit: vt dicat in sanctã ecclam: sed sctãz ecclesiã credendũ esse: nõ vt in deũ: sed vt ecclesiam a deo cõgregatã: 7 remissionẽ pctõr. credendũ esse: non in remissionẽ pctõr: non in resurrectionẽ carnis. Hac itaq̃ prepositiõis syllaba creatorã a creaturis secernit 7 diuina ab humanis separat. Et. ī. Si ergo q̃ supra in vnũ deũ credere docti sunt sub mysterio trinitat credere 7 hoc debẽt vnã esse ecclam sanctaz in qua est fides vna 7 vnum baptisma: in qua vnus deus credit pater. 7 vnus dn̄⁹ iesus xps filius eius: 7 vn⁹ deus spũssctus. Ista est igit sancta ecclia non habẽs maculam aut rugã: multi em 7 alię ecclias ꝯgregarunt: vt Hebion: vt Valentinus: vt Manicheus: vt Arrius. 7 ceteri oẽs heretici. sed ille ecclie non sunt sine macula ac ruga pfidie. Et ideo dicebat de illis ꝓpheta. Odiui ecclesiã malignantiũ 7 cuz impijs non sedebo. De hac aũt ecclia q̃ fidem xpi integrã seruat audi quid dicit spũssanctus in canticis cantico ruz. Una est columba mea: vna est pfecta genitricis sue. q̃ ergo banc fidem in ecclia suscipit: non declinet in concilio vanitatis: cũ iniqua gerentibus non introeat.

Capitulũ. xxi. in quo cõfutat error dicentiũ q̃ extra vnitatẽ huius sctẽ catholice 7 aplice ecclie pt hoib⁹ eẽ sal⁹

Capitlm XXI

Extra ecclias nõ est salus

Tabilita iam fi

de de vnitate 7 sctitate ecclie catholice 7 aplice: anteq̃ vltriora tãgam⁹: putile nobis visũ est vt pniciosum errorẽ illoz reprobem⁹ ꝑmitus: q̃ aduersus sctẽ catholice 7 aplice ecclie dignitatẽ: 7 ei⁹ inseparabilis vnitat sacrm impie sentiẽtes asserere ꝓsumpserũt q̃ extra vnitatẽ hui⁹ sctẽ 7 aplice ecclie q̃sq̃ in secta sua saluari posset. Judeus. Sarracenus. Paganus q̃sq̃ etiã hereticus siue scismaticus: quoz pniciosissimã assertionẽ non mõ falsam eẽ aut erroneã sed heretica: iz ex mltis oñdere possemus. decreuimus tñ ꝓ nũc ex his q̃ virtute fidei in scriptura sacra attribuunt pntis disputatiõis sumere fundamẽta: quare etiã ex ipsi⁹ fidei vnitate primo: dialiter cõsurgit vnitas sctẽ catholice 7 aplice ecclie: sicut supius oñdimus. Arguit aũt ꝓmo sic. Fides xpi ẽ ꝓncipiũ 7 primũ fundamentũ supne beatitudis dicẽte apl̃o. i. ad Corin. iij. Fundamẽtũ aliud nemo põt ponere preter id qõ positũ est qõ ẽ xps iesus. glo. i. xpi fides q̃ per dilectionẽ operat: per quã iesus habitat in cordibus. Alia non est fundamentũ. hec glo. Hinc btissim⁹ paulus ita diffinit fidẽ ad Heb. xi. Fides est substantia rerũ sperandarũ argumẽtũ nõ apparentiũ. glo. i. fundamentũ oium bonoꝝ qõ nemo mutare põt sine quo non est bona edificatio. ipsa nẽpe teste brõ Crysо. fundamentũ est xpiane religionis. Et vt dicit Aug. li. de ꝓ destinatione sctoꝝ virtus est: qua ea q̃ ad fundamentũ pertinent religionis recte firmiter q̃ credunt. ergo impossibile est vt hi q̃ ab vnitate fidei: q̃ ꝓmũ fundamẽtũ est edificiũ spũalis: 7 ex qua q̃cquid beatitudinis a fidelibus sperat sicut a radice ꝓcedit: separati 7 alienati sũt: beatitudinẽ ꝓsequant eccliastica. Hic in ca. q̃cunq̃. xxiij. q. i. venerabilis Beda ita dicit. Quicũq̃ ab vnitate fidei vel societatis Petri apli quolibet mõ semetipsos segregãt tales neq̃ vinculis pctõr. absolui: nec ianuã pñt regni celestis introire. Secũdo arguit ex illo apli ad Heb. xi. dicẽtis. Impossibile ẽ sine fide placere deo. vbi glo. adeo fides ẽ necessaria q̃ sine ea q̃sq̃ nõ placeat deo. Cum g̃ nemo possit saluari nisi fide deo placeat: manifestũ est eos q̃ extra vnitatẽ fidei sunt quã vlis ecclia credit 7 predicat saluari nõ posse. Hinc. ex de sum. tri. 7 fi. ca. ca. i. oz. Una est fidelis ecclia extra quã nullus oñino saluatur.

Tertio ꝓfirmãdo rõnẽ factã arguit sic. Salnatio eterna tanq̃ ꝓprius effectus ascribit fidei quaz sctã vniuersalis ecclia tenet de xpo. Un Mar. ix. Mar. v. 7 Luc. viij. Xps mulieri q̃ sanguinis fluxũ patiebat retigerat q̃ fimbriã vestimenti eius inquit. Filia fides tua te saluã fecit. 7 similia in alijs loc. 7 Mar. x. ait ceco. fides tua te saluũ fecit 7c. Et ad hoc q̃dem egregiũ testimoniũ ꝓbet. aplus ad Gal.

ij. dicēs. Ex oīm̄bus operib⁹ legis non iustifi-
cat homo nisi p fidē. ⁊ ad Epbe. ij. Gratia sal
uati estis per fidē. ergo q̄ ab vnitate fidei vni
uersalis eccl'ie segregatus est exclusus est ab
oīm̄ spe saluationis ⁊ per ꝓsequēs oīm̄is talis
eternal'r dānādus venit qđ etiā clarissimus a
lijs testimonijs sacre scripture ⁊ sanctoꝝ ap-
paret. dicit em̄ Saluator noster. IMarc. vlti.
Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit salu⁹erit
Qui vero non crediderit cōdēnabit. ⁊ Joh.
iij. Pater diligit filiu: ⁊ oīm̄ia dedit in manu
eius: qui credit in filiū habet vitā eternā: qui
autē incredulus est filio non videbit vitam
eternam: sed ira dei manet sup eū. Hinc san-
ctus Athanasius in simbolo clamat. Hec est
fides catholica: quā nisi q̄sq̄ fideliter firmit̄
q̄ crediderit saluus esse non poterit. Præter-
ea Aug. in epla quadā. ⁊ habet in ca. si quis.
xxiij. q. iiij. ita dicit. Si q̄s a catholica eccl'ia
fuerit separatus q̄tūcūq̄ laudabiliter viuere
se existimet: ꝟ solo scelere: q̄ a xp̄i anitate dis-
iunctus est: non habebit vitā: sed ira dei ma-
net sup eū. Quarto arguit̄ sic. Vita spūalis
aie specialiter attribuit̄ fidei formate ex qua
ipsa vnitas eccl'iastica pfecta consurgit: ꝟm
illud ad Ro. i. Justus ex fide viuit. ⁊ ad Gal.
ij. Ex fide viuo filij dei. ergo q̄ extra hui⁹ fidei
vnitatē est: qua ipsa vīs eccl'ia viuit: non in
nūero spūaliter viuentiū quibus vita eterna
ꝓmissa est: sed mortuoꝝ: ⁊ per cōsequens dā-
natoꝝ venit cōputandus. vñ Aug. in epla ad
vicentiū. ⁊ habet i. c. quēadmodū. xxiij. q. vij.
dicit sic. Quēadmodū membrū si pscindat̄ ab
bois viui corpore non pōt tenere spm̄ vite: sic
homo q̄ prescindit̄ de xp̄i iusti corpore nullo
modo pōt spm̄ tenere iusticie. Quinto sic. fi
dei ꝟtuti attribuit̄ filiatio dei: ꝟm illud Joh.
i. Dedit eis prātem filios dei fieri. ⁊ illud ad
Gal. iij. Oēs filij dei estis p fidē. ⁊. i. Joh. v.
Oīm̄is q̄ credit qm̄ iesus est xp̄s ex deo natus
est. ergo q̄ ab vnitate fidei quā sctā ⁊ vīs ec-
lesia tenet se alienat ⁊ segregat in numero fili
oꝝ dei ānumerari non pōt: ⁊ p ꝓns nec in nu-
mero coheredū xp̄i regni celoꝝ. vñ btūs Cy-
prianus. ⁊ habet in. c. alienus. xxiij. q. i. alien⁹
est: ꝓpban⁹ est: hostis est: habere nō pōt deū
patrē q̄ vniuersalis eccl'ie non tenet vnitatē.

Sexto sic. certū attributū legis mus fidei q̄
radix sit omniū bonoꝝ: ira q̄ vbi fides xp̄i nō
est: nullū bonū meritoriū esse potest. Unde ⁊
Augu. ⁊ habet in. c. vbi. xxiij. q. i. Ubi fides
non est non pōt esse iusticia: q̄ iustus ex fide
viuit. Hinc beatus apl'us ad Ro. xiij. inquit.
Omne quod non est ex fide peccatuꝝ est. glo
Aug. ⁊ ponitur etiam in capi. omnis. xxviij
q. iij. Omniū infidelium vita est peccatū: q̄a
oīm̄is infideliter viuens vel agens vehemen
ter peccat: ⁊ nihil bonū est sine summo bono
vbi deest agnitio eterne ⁊ incōmutabilis ve-
ritatis falsa virtus est etiā in optimis moꝛib⁹
Et Grego. Sicut rami sine radicis virtute a
rescunt: ita quelibet opera licet bona videan
tur nulla sunt si a fidei fortitudine distingun
tur. Quare manifestū est q̄ qui extra vnitatē
vniuersalis ecclesie que super cōionē vnius fi
dei stabilita est: separatus est: oīm̄i spe salua-
tionis ablata nisi ad gremiū recurrat eccl'ie:
filius est perditionis. Unde Aug. ⁊ habet ex
tra de bere. ca. firmissime. inquit. ſſirmissime
tene ⁊ nullatenus dubites oēm̄ hereticum ⁊
scismaticuꝝ cū dyabolo ⁊ angelis eius eterni
ignis incendio participandū: nisi ante finem
vite catholice fuerit incoꝛporat⁹ ⁊ reintegra
tus eccl'ie: ⁊ post pauca. Oīm̄i homini q̄ eccle
sie catholice nō tenet vnitatē neq̄ baptism⁹
nec elemosyna quātūcūq̄ copiosa: neq̄ moꝛs
pro nomine xp̄i susceptа ꝓficere poterit ad sa
lutem. ⁊ Hieroñ. in ca. qm̄. xxiij. q. i. de domo
ecclesie sancte loquens: quā supra petram id
est cōfessionē fidei Petri fundatā dicit: ita ꝓ
positum nostrū cōfirmat dicens. Quicūq̄ ex
tra hanc domū agnum comederit ꝓphanus
est: si quis in Noe arcba non fuerit peribit re
gnante diluuio. Septimo prefatus erroꝛ re
probus clarissime oñdit̄ ex eo q̄ fidei virtuti
hoc ascribit̄ q̄ ostium vnicū sit salutis eterne
Unde Joh. x. Amen dico vobis q̄ non intrat
per ostium: scz credendo in xp̄m, sed ascēdere
nitit̄ aliunde: per alias scz sectas quascūq̄: il
le fur est ⁊ latro. Quod aūt fides xp̄i ostiū di-
cat̄ testant̄ apl'i Paulus ⁊ Barnabas Act̄.
xiij. dicētes. Quia aperuisset dñs gentibus
ostium fidei. Solus ergo ille ad portū perue-
nit salutis qui p xp̄i ostiū in catholicā eccle-
siam ingredit̄. Unde Joh. ij. inq̄t xp̄us. Ego
sum ostiū per me si q̄s introierit saluabit̄. Sa
ne Petro apl'o testante. Act̄. iiij. Non est in
aliquo alio salus: neq̄ em̄ aliud nomē est sub
celo datuꝝ hoib⁹ in quo oporteat nos saluos
fieri. Hinc xp̄us ait iudeis. Joh. viij. Si non
crediderit̄is q̄ ego sum: in peccato vro morie
mini. quod longe ante sanctus IMoyses ⁊ ꝓ
pheta clarissimus de xp̄o ꝓphetizans predi-
xit dicens. Prophetam de gente tua ⁊ de fra
tribus tuis sicut me suscitabit tibi dñs deus
tuus ipsum audies. ⁊. j. Prophetam suscita-
bo eis de medio fratrum suoꝝ. glo. i. xp̄um
de semine dauid. ſſalsuꝝ est ergo ac manifeste
hereticuꝝ q̄ segregari ab vnitate fidei sancte
ecclie catholice spem aliquaꝝ habeant salu-

Deutero. xviij.

tionis eterne. In cuius apertissimū testimoniū dānatos scribit pbos aplus ad Roma.i. qui deum fide non coluerunt sic dicens. Ita vt sint inexcusabiles q; cuz cognouissent deū non sicut deum glorificauerūt. glo. bene viuē do7 colendo.aut gratias egerunt:sed euanuerunt in cogitationibus suis:7 obscuratuz est insipiēs cor eoz 7c. Et hoc tm̄ dictū sit a nobis ad confutationē prefati erroris.

Capitulū.xxij.qñ incepit ecclia 7 de etatib9 eiusdem

Capm XXII Eccla qñ incepit

Eclaratis iam

d in superioribus bis que de sctā 7 vniuersali ecclesia sancti patres credēda in simbolo explicarūt: reliquū est vt de initio ecclie siue quādo ecclesia incepit tangamus. Reperiuntur em̄ varij modi loquendi in sanctoz dictis de principio ecclesie que legentibus minus peritis obscuritatē prebent:7 difficultatez intelligēde veritat. Dicit aūt Aug. circa hoc exponens illud psal.cxviij. Initio cognoui de testimonijs tuis q; in eternū fundasti ea.eccla loquit.q̄ in terris non defuit ab initio generis humani cuius primitie Abel sanctus est immolatus.nam 7 illud ab initio dictum est.

Ephe.v. Erunt duo in carne vna. Quod magnū sacramentū aplus Paulus exponēs. Ego inquit dico in xpo 7 in ecclia. Et idem Aug. sup ps̄. cxxviij. ita dicit. Olim est eccla:7 ex quo vocant sancti est eccla in terra. p quo considerandus est q̄ quēadmodū in superioribus habitū est. Eccla est collectio fideliū. Fuit aūt 7 est vna 7 eadē fides in antiqs patribus ab ipso quasi humani generis principio7 in illis q̄ post aduētū xpi crediderūt. ppter qd aplus j. ad Corinth.iij. de se 7 alijs patrib9 noui testamenti loquēs ait. Habētes eundez spm̄ fidei quē scz patres veteres habuerūt. vbi glo. 7 est Aug. ita dicit. Ondit q̄ in iustis diuersorū tēpoz eadē fides est. Eadē em̄ fides iustos saluauit antiquos:q̄ saluat nos:scz mediatoris dei 7 hoim. tpa ḡ variata sunt non fides. q; illi venturū xpm. passurū resurrecturū. 7 ascensurū in celū crediderūt. nos aūt credim9 xpm venisse:passum esse:resurrexisse: in celuz ascendisse. Ūñ manifestū est q̄ vt mḡt Aug. in sermone de Jacob 7 Esau. Ecclia nō accipienda est in bis solū q̄ post dñi aduentū 7 natiuitatē esse ceperūt sancti:sed oēs quotquot fuerūt sancti ad ipsam ecclam ptinent. 7 idē Aug. li. de ciui. dei. idē pulchre cōfirmās ait. Non solū a tpe pñtie corpalis xpi 7 aplorum ei9 sed ab ipso Abel:quē primū iustū impius frater occidit:7 deinceps vsq; in eius seculi finē inter persecutiones mūdi 7 cōsolationes dei pegrinādo percurrit eccla. Ceterū idē Aug. exponens illud psal.xxxvi. Junior fui etem̄ senui.egregie multum ad ppositum ita loquit. Dñs em̄ ipse in corpore suo:qd est eccla: iunior fuit primis tpibus:7 ecce iaz senuit.nostis 7 agnoscitis 7 intelligitis 7 ita creditis.q; caput nostrum est xpus:7 corpus capitis illius nos sumus. Nunquid soli nos 7 non etiaz illi qui fuerunt ante nos:oēs qui ab initio seculi fuerunt caput xpm̄ habent. Illum em̄ esse vēturū crediderunt quē nos venisse iam credimus: 7 in eius fide ipsi solidati sunt cuius 7 nos vt esset ipse caput totius ciuitatis hierlz oñibus cōnumeratis fidelib9 ab initio vsq; in finē. hec Aug. Est aūt hic notandū q̄ tps eccle varijs etatib9 legit distinctū:lz diuersi mode. Ūñq; em̄ due etates siue duo tpa distinguunt eccle:scz iuuētutis 7 senectutis: sicut patuit in auctoritate ppbete primo inducta psal.xxxvi. Aliqñ inueniunt distincta quatuor tpa siue etates eccle. Prima est etas puericie.7 sub hac fuit in Abel in ppbis 7 priarchis.de qua sub noie iuuētutis ōz.psal.xxxvi. Junior fui etem̄ senui. vbi glo. inquit. Eccla loquit quasi vnus homo qui fuit prior in abel in ppbetis 7 patriarchis. Cant. vlti. Sororꝝ nra paruula est 7 vbera non habz. glo. Soror nostra ecclia anteq̄ crescat p incrementa virtutū infirmis auditoribus nō pōt prebere vbera predicationis. Adulta dicit qñ dei verbo copulata sctō repleta spū per predicationis ministeruz in filioz conceptione ferat:quos exhortando parturit:cōuertendo parit. Secunda etas dicit iuuentutis.7 hec fuit tēpore martyrū:q̄ tanta animi fortitudine fuerūt firmati: vt nullis hostiū tentamentis a fide 7 charitate xpi potuerint revocari.de quibus aplus ad Roma. viij. Quis nos separabit a charitate xpi:an angustia:an fames:an tribulatio 7c. quasi dicat nihil. de quo dicit ps̄. lxx. Ūñ tu es patiētia mea dñe spes mea a iuuētute mea. gl. ex quo me armasti fide spe 7 charitate 7 ceteris virtutib9 q̄bus puguat ꝺ dyabolū. Tertia etas dicit senect9. in quo xpi fides dilatata fuit p oēs gētes. psal.xci. Senectus mea in misericordia vberi. dicit em̄ glo. sup psal.xxxvi. Senuit eccla in senectra vberi cū in honorabili etate suscepit xpm̄ p oēs gentes dilatata. Quarta etas ecclie dicit decrepita:scz in fine mundi. de qua sub noie senij. psal.lxx. Et vsq; in senectam 7 senīū deus ne derelinquas me. glo. in fine seculi erit senīū. i. decrepitus. qñ abūdāte iniq̄tate refrigescet charitas multoz cum antixps veniet: 7 vita

optato fine claudet. Aliqñ aũt reperiunt distincta ãnqz tpa ecclie. sicut tãgit in parabola illa xpi. Matb. xx. Simile est regnũ celoz patrifamilias: q̃ exijt pmo mane ꝺducere operios suos in vineã suã ⁊c. quã btus Grego. exponẽs i homelia sua ita dicit. Quis pfamilias similitudinẽ rectius tenet q̃ cõditor noster: q̃ regit quos cõdidit ⁊ electos suos sic in hoc mũdo possidet quasi subiectos dns in domo q̃ bz vineã vniuersam. s. eccliam. q̃ ab abel iusto vsqz ad vltimũ electũ q̃ in fine mũdi nasciturus est: quot sctos ꝓtulit quasi tot palmites misit. Vos itaqz pfamilias ad excolẽdã vineã suã mane. hora tertia. sexta. nona. ⁊ vn decima operios ꝺducit: qz a mũdi hui⁹ initio vsqz ad finẽ ad erudiendã plebẽ fideliũ predicatores mittere non desistit. Mane em̃ fuit ab adam vsqz ad Noe. hora vero tertia a noe vsqz ab Abrahã. Sexta quoqz ab abrahã vsqz ad Moysen. Nona aũt a moyse vsqz ad aduẽtũ xpi. Undecima vero ab aduentu xpi vsqz ad finẽ mũdi. Aug. aũt sex etates dicit seculi: ⁊ ita ecclie. iiij. de trini. ⁊ li. lxxxiij. q. sic dicit. Sex sunt etates seculi: quarũ ꝓma est ab initio generis humani. i. ab Adam q̃ primus hõ fact⁹ est: vsqz ad Noe: q̃ fecit arcbã in diluuio Secũda inde vsqz ad Abrahã: q̃ pater dictus est oim gentiũ: q̃ fidem ipsius imitarent. Tertia ab Abrahã vsqz ad Dauid regẽ. Quarta a Dauid vsqz ad captiuitatez qua ppłus dei in Babyloniaz transmigrauit. Quinta ab illa transmigratione vsqz ad aduentũ dñi nr̃i iesu xpi. Sexta nunc agit etas. hec Aug. Et idem sub noie tẽpoz. ⁊ sex dierũ ponit idẽ Aug. super ps. xciij. sextũ diẽ siue tps cõputans a pdicatione Job. vsqz in finẽ. Ex qbus cõfutat error quoruñdã hereticoz asserẽtiũ: q̃ ante aduẽtum xpi non fuit fides apd antiquos: ⁊ per cõsequens neqz ecclesia que dicatur fideliũ cõgregatio quorum rones in sequenti capi. absoluemus.

Caplm XXIII

Caplm. xxiij. in quo ponunt obiectiones cõtra ea q̃ dicta sunt de antiquitate ecclesie.

Duersus ea que

a dicta sunt de antiquitate ecclie fuert aliq̃ stulti hertici q̃ dicere psumpserũt apd pres veteris testamẽti simpliciter eccliam non fuisse. quorũ rones sunt alique q̃ sequunt: quas sumũt ex aliqbus sacre scripture auctorib⁹ male intellectis.

Argumẽtũ primũ

Primo arguũt ex illo. pauli ad Gal. iij. dicẽtis. Itaqz lex pedagog⁹ nr̃ fuit in xpo vt ex fide iustificemur. At vbi venit fides iaz nõ sum⁹ sub pedagogo, ex quo videt (inquiũt) q̃ ante aduentũ xpi fides non erat apud antiquos. ergo per ꝓns neqz ecclia: q̃ dicit fideliũ collectio. Scõo ex illo eiusdẽ apli ad Heb. xi. q̃ de antiqs patrib⁹ loquẽs dicit. Juxta fidem defuncti sunt oẽs isti nõ acceptis repromissionib⁹. ergo videt id qd̃ prius. videlicz: q̃ antiq̃ patres fidẽ non habuerũt. ⁊ per ꝓns q̃ apud eos non fuerit ecclia. Tertio idem arguunt ex isto. Matb. xvi. Tu es petrus ⁊ sup hanc petrã. s. fidei cõfessionẽ: edificabo ecclesiam meã. Ex quo verbo xpi accipiũt q̃ ecclesia ante xpi aduentũ nõ erat: sed post sup Petri cõfessionẽ p ipm xpm est fundata. Quarto arguit sic. glo. super illud ps. ix. Et annuncient oẽs laudationes tuas in portis filie syõ dicit sic. Filia syon est ecclia. syon em̃ oẽs ecclesias mundi gñauit. qz ibi nat⁹ est vñ fides incepit. ergo sequit id qd̃ prius. Quinto arguit ex illo Aug. super ps. cxlvij. dicẽtis. Lepit ecclia a hierlm ⁊ it per oẽs natiões. Sexto arguit ex eo qd̃ Aug. in tractatu. ij. sup canonicã Joh. ait. Ibi inchoata est ecclia: vbi venit de celo spũssanctus ⁊ impleuit in vno loco. ctr. Septimo arguit per illud qd̃ habz glo. super psal. xl. vbi tractans illud. Nunqd̃ q̃ dormit nõ adijciet vt resurgat: ita dicit. Sicut de latere dormientis Ade qui erat forma futuri xpi: assumpta est costa de qua formata est Eua: ita dormiuit christus somno mortis vt de latere dormientis: de quo ꝓfluxerũt sanguis ⁊ aqua: que sunt nostre redẽptionis sacramẽta: formetur sponsa ecclesia. ⁊ idem habetur in glo. ad Ephe. iij. Octauo arguitur q̃ ecclesia non modo ab initio humani generis fuit: sed etiam ante mundi constitutionez ex illo Apli ad Ephe. i. ita dicentis. Benedixit nos in oñi benedictione spũali in celestibus in xpo: sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem: vt essemus sancti ⁊ immaculati in ꝓspectu ei⁹ in charitate. ergo videt q̃ antiq̃tas ecclie non fuit bene assignata in superioꝛib⁹: cũ a principio tantũ humani generis dicta sit incepisse.

Primo

Secundum

Tertium

Quartum

Quintum

Sextum

Septimum

Octauum

Capitulũ. xxiij. in quo ponitur solutio ad rationes capituli precedentis.

Caplm XXIIII

Dista que obie

Ecclia dupliciter accipitur

a cta sunt nõ est difficile rndere. Pro quo ꝓsiderãdũ q̃ de ecclia possumus dupliciter loq̃. Uno modo prout est cõgregatio fideliũ: vt fidelis qs dicat a fide xpi simpliciter. ⁊ hoc modo: sicut dictũ est. ecclia incepit a principio humani gñis ex quo sancti inceperũt esse in terra. Secũdo modo potest sermo haberi de ecclia

ꝓut est cōgregatio fideliū: vt fidelis ꝙs dicatur a fide xp̄i iam nati de ṽ̄gine ⁊ ꝓsummātis humane redēptiōis sacr̄m. ⁊ hoc modo de ecclesia loquēdo reperiunt dicta sc̄ōꝝ patrū varia: vt in argumētis deductū est circa initiuz ipsius eccl̄ie: q̄ tñ ad ꝓcordiā reduci p̄nt. Pro quo aduertendū q̄ quadrupliciter loq̄ possumus de initio eccl̄ie. Uno mō q̄tuz ad ꝑmos credētes ꝑ mentalē siue interiorē vocationez ⁊ hoc modo loquēdo dicendū videt q̄ eccl̄ia incepit a tpe cōceptionis xp̄i siue natiuitat: qō tp̄s plenitudinis Apl̄s noīat ad Gal. iiij. q̄ in ea adimplent q̄ de xp̄o fuerunt p̄nuncia ta atq; p̄missa: vt dicit glo. in hac cōsideratione eccl̄ia initiū dicenda est habuisse maxime a beata ṽ̄gine Maria matre dñi q̄ p̄ma fidē verbi dei actu incarnati habuisse credit. vnde Luc. i. Elizabeth eā a fide singulariter cōmendans ait. Beata q̄ credidisti q̄m ꝑficientur in te q̄ dicta sunt tibi a dño. cui⁹ fides ⁊ sanctimonia cōstantissima semp⁹ firmissima fuit ⁊ nunq̄ interrupta vt de ipsa dicat illud Eccl̄i. xxvi. Sicut sol oriens mundo in altissimis dei: sic mulieris bone species in ornamētū domus eius glo. i. eccl̄ie. Sequit. Lucerna splendens sup candelabrū sanctum. ⁊ spēs faciei super etatē stabilem. Colūne auree super bases argenteas: ⁊ pedes firmi sup plantas stabilis mulieris. Fundamenta eterna super petram solidam: ⁊ mandata dei in corde mulieris scrē. Fueruntq; alij plures credētes in xp̄m a principio natiuitatis eius: sicut fuit ioseph sponsus virginis Marie: deinde annūcians natum esse saluatorem mundi. Luce. ij. Deinde pastores quib⁹ angelus apparuit in nocte ipsa natiuitatis: q̄ pastores primitie dicunt fuisse iudeor. ⁊ magi ipsi: qui stella duce perducti sunt ad xp̄m. vt dr. Matth. ij. q̄vt ait Aug. primitie fuerūt gētiliū. Crediderūt etiā iusti. s. Symeon ⁊ Anna xp̄o in tēplo p̄sentato. vt dr. Lu. ij. Secundo loq̄ possum⁹ de initio eccl̄ie q̄tum ad ꝑmos credētes ꝑ predicationē ⁊ doctrinā xp̄i vocatos. ⁊ hoc modo loquendo dicendū videt q̄ eccl̄ia incepit in prima vocatione ⁊ ꝙgregatione discipulorū xp̄i: q̄ facta est post baptismū ad fluuiū iordanis. de qua Joh. i. habet. vbi Andreas Johānes Petrus Philippus ⁊ Nathanael vocati legunt ad fidē xp̄i. vñ glo. Gen. xxvi. dic Synagoga primo adhesit xp̄o q̄n Petrus ⁊ Andreas ⁊ ceteri discipuli Johānis facti sūt discipuli xp̄i. Hinc beatus Aug. tractans illud p̄s. lxxi. A flumine vsq; ad terminos orbis terrarū. inquit. q̄ vero nunc ait a flumine: expressit euidenter inde voluisse xp̄m ptātē suā iam cōmendare. vnde ⁊ discipulos cepit colligere a flumie. s. iordanis: vbi supra baptizatum vnicuz cū descenderet sp̄us sc̄tus sonuit vox de celo. Hic est filius meus dilect⁹. Hinc ergo doctrina eius incipiēs ac magisteriū eius auctoritas dilatat vsq; ad terminos orbis terrarū cū predicat euangeliū regni in vniuerso mundo in testimoniū oībus gentib⁹. ℟ Aug. Tertio modo loq̄ possumus de eccl̄ia q̄tū ad firmitatē fidei in ea ⁊ ꝑmulgationē eiusdem ac de eccl̄ie dilatatōne p orbē. ⁊ hoc modo loquēdo de eccl̄ia dicimus illā incepisse q̄n cōsummatis ⁊ adimplet mysterijs redēptionis humane sp̄us sc̄tus missus est in die pentecostes super credentes discipulos ⁊ cōfirmati sunt ⁊ solidati in fide xp̄i. iuxta illud ꝑphe in p̄s. lxxiij. Ego ꝙfirmaui colūnas ei⁹. glo. i. apl̄os: qui in passione nutauerāt. Et ita intelligendū venit dictū Aug. sup canonicā Joh. qō inductū est in sexto argumēto vbi ait. Inchoata est eccl̄ia vbi venit de celo sp̄us sc̄tus ⁊ impleuit in vno loco. ex. Ad hāc etiā intelligentiā refert dictū illud Aug. q̄ tractās illō p̄s. xlix. Ex syon spēs decoris ei⁹. ita loquit. i. a Hierlm incepit q̄ inde cepit annunciari. a hierlm incepit: q̄ inde exeuntes apl̄i spēz de cōis xp̄i toto orbe nūciauerūt. vñ Esa. ij. De syon exibit lex ⁊ ṽbuz dñi de hierlm. Ex syon nāq; cepit decus euāgelij. Inde sponsus speciosus forma pre filijs hoim cepit annūciari: q̄ ibi datus est apl̄is sp̄us sc̄tus. Et concludit Aug. sup eūdez locū dicēs. Uñ euāgeliū inde ꝑdicatio: inde implet⁹ orbis terrarū. ⁊ ab hoc tpe dicūt aliq̄ doctores eccl̄iaz incepisse dici catholicā. Quarto mō loq̄ possum⁹ de eccl̄ia q̄tum ad ꝓtutē sacramētoꝝ q̄bus eccl̄ia format. ⁊ hoc modo loquendo dicim⁹ q̄ cū sacra hēant virtutem ex passione xp̄i: ꝑm illud. ad Ro. iij. Quē ꝓposuit deus pater ipsum. s. xp̄z ꝑpiatorē ꝑ fidē in sanguine ipsius: eccl̄ia ꝓ incepisse a passione xp̄i q̄n facta: ⁊ formata tunc ꝓ. vt ex glo. sup p̄s. xl. habetur: q̄ inducta est in ar. vij. Unde glo. ⁊ Aug. ad Eph. iij. dicit. Dormiuit Adā vt fiat Eua: moritur xp̄s vt fiat eccl̄ia. dormiente adam fit eua de latere: mortuo xp̄o lancea ꝑcutit latus vt per fluant sacra quibus formetur eccl̄ia. Quibus notatis rñdetur ad obiecta. Ad primū dicit q̄ ratio non militat: q̄m vt ait apl̄us. Ubi venit fides ⁊c. non loquit de aduentu fidei xp̄i simpliciter: ita vt ante nō fuerit. fuit em̄ a principio humani generis fides mediatoris dei ⁊ hoim. cū dicat apl̄us. Sine fide ipossibile est placere deo. ad Heb. xi. ⁊ eodez ca. de antiqs p̄ribus loquēs: dicat, Sancti ꝑ fidē vicerunt

Ad primum

regna operati sunt iustitiam ⁊c. sed loquit de aduētu fidei ꝑm manifestationē. vñ glosa ita habet. At vbi venit fides. i. postq̄ reuelata ē: que ꝓus occulta fuerat in antiquis. ⁊ Nicolaus de lyra exponit. Venit fides. i. xp̄s fidei reuelate. vel exponendū est. Venit fides. i. ipletum est illud quod credebat futurū: sicut aliq̄ promissio dicit venisse: quia id quod ꝓmissum erat est impletū. Et sic lz apud antiquos non esset fides ita reuelata ⁊ adumpleta in multis eo modo sicut aduenīēte tpe gratie: nihilominus semp ab initio humani generis fuit fides Unde Aug. lib. xviij. de ciui. dei. inqt. Procul dubio tunc innotuit ꝑ eius corpalem p̄nti am doctrina ⁊ religio xp̄iana qñ discipulos cepit habere xp̄s. i. postq̄ in flumine iordanis ministerio Johānis est baptizatus. ꝓpter hoc em̄ de illo ꝓphetia illa ꝓcesserat. ⁊ dnabit a mari vsq̄ ad mare: ⁊ a flumine vsq̄ ad terminos orbis terrarū: ꝗ ꝓus q̄ passus esset ⁊ resurrexisset a mortuis nō fides oībus fuerat diffinita. i resurrectione q̄ppe xp̄i diffinita est. Ad scd̄z rn̄detur eodē modo q̄ rō ꝓcedit ex mala intelligētia eius quod dicit Apl's. q̄ em̄ apl's inqt q̄ antiqui defuncti sunt iuxta fidē: nō bz eam intelligētiā q̄ antiqui patres fidē nō habuerunt cū eos idem Apl's maxime de fide in eodem. c. cōmender: sed tunc dicunt iuxta fidez defuncti: quia fidē habētes comitē siue sociā defuncti sunt. Unde glo. ita exponit. iux fidē id est adherētes fidei. Ad tertiā dicenduz negando cōsequētiam. nō em̄ ita bz eccl'ia edificāda a xp̄o sup illā Petri confessionē. Tu es xp̄s filius dei ⁊c. q̄ ꝓus eccl'ia simpliciter nō fuerit. fuit plane edificata sup eandē fidem: cū oīs fideles a ꝓncipio mūdi in eadem fide fundari ⁊ solidati sint: in qua nos. illū siq̄dez crediderūt esse venturū quē nos venisse credimus. vnde Mat. xxi. Turbe que p̄cedebant ⁊ que sequebant idē clamabāt dicentes. Osanna filio dauid: bn̄dictus qui venit in nomine dn̄i. in quo vt ait Iero. ⁊ ponit in glo. continua. vtrūq̄ ppl'm oñdit ⁊ q̄ ante euangelium et qui post euāgeliū dño crediderūt consona iesum cōfessionis voce laudare. ⁊ Crisо. Illi q̄dem ꝓphetātes de xp̄o vēturo clamauerūt: hi aūt laudātes clamāt de aduētu xp̄i iaz ad impleto. sed dicebat a xp̄o edificāda sup confessionē p̄dictam Petri: quo ad illos qui crediturі erāt in xp̄o. Ecclesia em̄ quottidie hoc modo edificat: cū aliqui corpori xp̄i nouiter p fidem incorporant. ad ephe. iiij. bz. Dedit quosdam apl's ⁊c. sequit in edificationem corpis xp̄i. glo. i. vt edificēt eos in corpus christi qui adhuc alienati sunt. Et j. in eodez. c. subiūgit apl's. augmentū corporis facit in edificatiōez sui. glo. quia illos qui nō sunt corpus edificat in suam ciuitatē vel societatē. Ad quartū patet solutio ex dictis. ꝑ eo em̄ sp̄ō bz omnes eccl'ias generasse. quia inde exeūtes apostoli euangeliū p̄dicarūt p vniuersuz orbem. vnde fides nō bz ibi simpl'r incepisse neq̄ dei eccl'ia que ante ab initio humani generis fuerūt: sed q̄tum ad ꝓmulgationē ⁊ dilatationē fidei p omnes ntiones bene bz ibi initiū fides siue eccl'ia suscepisse: quia inde euangeliū p apl's et alios xp̄i discipulos deriuatū est in omnes fines terre. Ad q̄ntū eodem modo rn̄detur.

d secundum

d tertium

Ad quartum

Ad q̄ntū sextum et septimū

Ad octauum

Ad sextū eadē solutio dat. Ad septimū patet etiaz rn̄sio ex dictis. Eccl'ia em̄ quātum ad ꝓtutem sacramēto. q̄bus format ⁊ que ex passione xp̄i ꝓtutem suscipiūt bz initium sumpsisse a passione xp̄i: licz fides ipa simpliciter siue ipa eccl'esia a ꝓncipio fuerit sicut sepe repetitum est. Ad octauū dicendū q̄ nos loquimur in p̄nti loco de eccl'esia ꝑm p̄sentiam eius in rerum natura ⁊ nō ꝑm predestinationem siue dispositionē quam ab eterno habuit apud diuinā sapiam. ꝑm em̄ p̄destinationem vt inquit Bernardus sup cātica: nunq̄ eccl'esia electoz penes deū nō fuit. si mirat hoc infidelis: audiat quod magis miret. nūq̄ nō grata extitit: nunq̄ nō dilecta. quid inaudacter loquar quod mihi de corde dei promptus ille supernoz delator consilioz aperuit. paulum dico q̄ vt multa alia ita hoc quoq̄ de diuitijs bonitatis eius nō est veritus diuulgare secretum. bn̄dixit nos inquiēs: in omni bn̄dictōne spirituali in celestibus in christo: sicut elegit nos in ipo ante mundi constitutionē: vt essemus sancti ⁊ immaculati ⁊ in conspectu eius in charitate: hec Bernardus. Et Origenes super Cant. dicit. Non em̄ tu inde ex aduētu saluatoris in carne sponsam dici aut eccl'iam putes: sed ab initio humani generis ⁊ ab ipa constitutione mundi: immo vt paulo duce altius mysteriū huius originem reperam: ante etiā ꝓstitutionē mūdi. sic em̄ dicit ipe. Sicut elegit nos in xp̄o ante ꝓstitutionē mundi vt essemus sancti ⁊ immaculati ⁊c.

Capitulum. xxv. A quo inceperit ecclesia:

Ostquā dictū est de antiquitate eccl'esie: considerādum est iam a quo. i. a qua p̄sona eccl'esia incepisse dicenda est. qm̄ varij vario modo loquunt in hac re. Quidaz em̄ dicunt q̄ ab angelis. Alij q̄ ab Adā. Alij ab Abel. Quidam vero ab apostolis. Pro quo considerandū est q̄ de eccl'esia possumus

Capitulū xxv A quo inceperit eccl'esia

loqui multipliciter. Uno modo vt dicit multitudinē siue cōiratez quandā ex angelis: sāctis ⁊ hōibus cōstitutā. siue vt dicit vnā societatē ⁊ angelo⁊ ⁊ hominū sanctoꝝ ordinatā sub vno principe deo. quēadmodū Aug. loquēs super ps̄. xxxvi. dicit q ex hōibus fidelib⁹ ⁊ angelis fit vna ciuitas sub vno rege ⁊ vna quedā ꝓuincia sub vno imperatore. et hoc modo loquēdo stante opinione dicentiū creationē angelorū p̄cessisse tpe creationē hōis. dicendum q ecclesia incepit ab angelis. cū em̄ teste Aplo ad Heb. xi. Accedentē ad deū necesse est credere ⁊ angelī in prima sui cōditione essent in statu accedēdi ad deū. cōfiteri oportet illos in creatione sua fidē habuisse. Preterea q in gra fuerint creati testat beat⁹ Aug. xij. de ciui. dei: dicens. q deus in angelis simul erat cōdens natura: ⁊ largiens grām. quare beatus Bernar. super Cant̄. homelia. xxvij. inquit. Cum habere deus sponsam inheretem sibi a principio multitudinē angelo⁊: placuit ei ⁊ de hominibus cōuocare ecclesiā atq; vniri illi q̄ de celo ē: vt sit vna spōsa ⁊ vn⁹ spōsus. ℔ Ber. Secūdo mō loq; possum⁹ de ecclesia p̄out dicit vniuersitatē hominū fideliū viato⁊. ꝑm illud Augu. super. ps̄. xliij. Assumpta est ecclesia ex genere humano vt xp̄s caput esset ecclesie. ⁊ hec cōsideratio: vt dicit mgr̄ Alexāder de Alis in quarto suo sup sentētias: est ꝓsideratio ecclie que b3 sacra. ⁊ hoc mō loquēdo de ecclesia: cōmunis sn̄ia sanctoꝝ est: q ecclesia incepit ab Abel. Un̄ Aug. lib̄. xv. de ci. dei. A principio mundi p̄cesserūt due ciuitates: vna dei: alia diaboli. vna celestis: alia terrestris. vnde filij Adam vnus edificat terrenā ⁊ diabolicā: alius celestem. primus fuit Cayn. secūdus Abel Item sup. ps̄. cxliij. loquēs de ciui. dei id est ecclesia: dic̄. Hec ciuitas initiū b3 ab ipso Abel sicut mala ciuitas a Cayn. Confirmant autē plures rationes hanc sententiā. Prima q: fides eius primo in sacrificio q̄ obtulit deo acceptа manifestabat̄. fuit em̄ hoc primū signū sacrū ex parte hominis quod scriptura sacra cō memorat. Ut aūt virtus ⁊ efficacia hui⁹ rationis intelligat̄ est ꝓsiderandū: q in statu legis nature nō sufficiebat homini ad salutē sola naturalis cognitio quoniā perfectio rationalis creature nō solū consistit in eo q̄ ei cōpetit ꝑm suam naturā: sed etiāq̄ ei attribuitur ex quadā supernaturali ꝓfectione diuine boniratis. vnde ⁊ vltima beatitudo hominis cōsistit in quadā superna turali dei visiōe. ad quā quidem visionem cū homo ꝓtingere non possit tm̄ lumine naturalis rationis: sed p doctrinā. a superioꝝ doctoꝝ celesti patre luminuz ꝑm illud Joh̄. vi. Omnis q̄ audit a patre et didicit venit ad me. Quare ad consecutionem supne beatitudinis nō sufficit cognitio naturalis: sed exigit̄ supnaturalis cognitio: q̄ fides dicit̄ aliquoꝝ que super rationem sunt. de q̄ Apostolus dicit ad Hebreos. xi. Fides ē substantia rerum sperandarū argumentū nō apparentiū. Post lapsum ℞o humane nature exigebatur fides de reparatore: per quem futura erat medicina morbi. ⁊ ideo in statu illo nō tm̄ erant necessaria opera que sunt de dictamine legis naturalis: sed etiā aliqua alia que erant ꝓtestationes ⁊ signa eoꝝ que ad reparationem pertinebant. Hec autē erant illius temporis sacramēta: sicut sacrificia decime ⁊ oblationes. quare cum ab Abel legat̄ primo oblatum esse deo sacrificiū. ⁊ ita p̄mo ꝓtestata fides redemptoris per signa sensibilia: merito ꝺ ecclesia nostra ab ipo incepisse. Scda ratio. Omnis religio vt dicit Augustinus ꝺ faustum semp habuit aliqua signa exteriora: i q̄bus homines cōueniebār ad deum colendū hec aūt signa in religione xp̄iana sunt sacramenta ꝑm varietatē tempoꝝ. quare cuz abel fuerit p̄mus qui legat̄ signo sensibili deū coluisse. merito christiana religio ab eo icepisse perhibet̄. Tertia ratio est continuatio sanctitatis. Sane cum de ecclesia spūs sanctus dicat Cant̄. iiij. Tota pulchra es amica mea et macka nō est in te. Et patres sancti in symbolo eccl̄iam sanctā esse ꝓfiteant̄: oporteret vt ab illo eccl̄iaz incepisse asseramus in quo primo iustitia ⁊ sanctimonia sine interruptione continuata viguerit ⁊ incorrupta in signum q ecclesia talis futura erat. Mobrē nō ab Adam et Eua qui a sanctitate ceciderūt: ecclesia cōuenienter dicit̄ inchoata: sed ab Abel qui primus omniū sanctitatē interruptam seruauit et post quem fides et vite sanctitas in aliquo vel in aliquibus ecclesie membris semper illibata creditur p̄mansisse. Quarta rō est. q ipe Abel primus gessit typuz ecclesie quo ad virginitatis integritatē ⁊ decorem innocētie in quibus maxime ecclesie sanctimonia splēdet. fuit em̄ virgo ⁊ innocens. De ecclesie virginitate inquit Apostolus. ij. ad Corinth̄. xi. Despondi enim vos vni viro virginē castam exhibere christo. glo. virginitas cordis fides incorrupta. virginē dicit: quia omnes vna virgo sunt ꝓpter vnitatem fidei. Quinta ratio quia Abel fuit primus martyr: et ecclesia solet dedicari in sanguine martyrū. illi enim roborarunt fidem eccl̄ie. vnde Cyprianus in sermone ad martyres inquit. O martyres fortissimi robur corporis nostri. Sexta ratio.

quia Abel est ꝑmus iustus cõmẽdatus a xp̃o sicut Mat.xxiij habeť. vbi ait xp̃s. A sanguine abel iusti ꝛc. Sup quoꝝbo dicit brũs Hieronymus in homelia. Abel iustus nõ soluz ex dicto nec sñia xp̃i: ꝫ ex Geñ. testimonio cõprobatur: vbi accepta eius a deo narrañ munera. Septima ratio qꝛ abel ꝑm q̃ dicit aug. in lib. de mirabilibus mũdi: fuit etiã gõ martyꝛ ꝛ fidei doctoꝛ. ꝛ ita in eo fuerunt figurate tres ꝑncipales persone eccle. videlz pastoꝛes ẽgines ꝛ martyꝛes. quare merito eccl̃a ab ipso ꝺ suscepisse initiũ. Octaua rõ qꝛ in abel facta est ꝑmo discretio siue separatio eccl̃ie sancte dei ab eccl̃ia malignantiũ cũ in ipo facta sit discretio a cayn. vt eñ supius inductũ est. Dicit Augu. lib. xv. de ciuitate dei. A ꝓncipio mũdi ꝓcesserunt due ciuitates: vna dei: altera dyaboli. vna celestis alia terrestris. Celestem edificat abel terrenã vero cayn. Tertio loqui possumus de eccl̃esia ꝑm statũ noui testameñti. ꝛ hoc modo ꝺ incepisse ab aplis et alijs credẽtibus. vt patet ex supioꝛibus. ꝛ hoc etiã dicit Nicolaus de lyra sup ps. lxxxvi. Hõ etiam ex illo aptissime colligiť ex eo q̃ aplus Paulus de se ꝛ alijs xp̃i apostolis dicit. ij. ad Thes. ij. Elegit nos deus ꝑmitias. glo. vt essemus ꝑmitie omniũ credentiũ in salutem ꝛ in sanctificationẽ spũs ꝛ fidẽ veritatis. De hoc etiã sunt alia testionia in supioꝛibꝰ in. c. xvij. circa rõnem primã: quare eccl̃a sancta dicta est apostolica.

Capitulũ. xxvi. In quo ponũtur obiectiones cõtra predicta.

Capm XXVI Virga. primũ

Ontrã hoc quod

c dictũ est q̃ eccl̃a inceperit ab abel arguiť multipliciter. Et ꝑmo arguitur q̃ ab adam eccl̃a inceperit. Adã fuit ꝑmus fidelis. ergo eccl̃esia ab ipo incepit. cõsequẽtia videť nota: ꝛ antecedẽs ꝑz. Habuit eñ Adam fidem incarnationis quãdo dixit Geñ. ij. Hoc nũc os ex ossibus meis ꝛc. quod Apostolus exponit de incarnatõe dicẽs. Sacramentũ hoc magnũ est: ego aũt dico in xp̃o ꝛ in eccl̃esia. Preterea creatus fuit in virtutibus ꝛ donis gratuitis. vt colligiť ex glo. Lu. decimo vbi dicit. q̃ homo q̃ pcm̃ vulnerat ẽ in naturalibꝰ ꝛ spoliatus gratuitis. Neq̃ potest dici q̃ habuerit fidem tm̃ informẽ: qm̃ vt testať brũs Augustinus. xiij. de ciuitate dei. Adam in statu innocẽtie habuit charitatem de coꝛde puro ꝛ fide nõ ficta. Secundo ad idem arguiť sc. Adam videť fidez suã aliquo sacrificio aut signo sensibili fuisse ꝓtestatus. quia vt dicit magister in hystoꝛijs. Adam docuit filios suos offerre primitias ꝛ decimas. ergo vi q̃ ab Adaz icepit eccl̃esia q̃ hz sacrm

Secundum

Tertium

Tertio ad idem sic. Dicit Hugo de scõ vic. cõueniens fuit vt semp medicina curreret cũ moꝛbo: sed moꝛbꝰ ꝓ quo oblat⁹ est xp̃s verũ sacrificiũ cui⁹ figura fuerũt sacrificia que offerebãtur antiquitus: icepit ab Adam. ergo ab ipso credenda sunt inchoata fuisse sacrificia sensibilia.

Quartum

Quarto sic. Ad plura tenet pecatoꝛ q̃ innocens. qꝛ tenet ad opera satisfactionis: cuiusmodi erãt sacrificia. ḡ Adam q̃ pecatoꝛ fuit: magis tenebať ad sacrificia offerẽda q̃ Abel innocẽs. ḡ seq̃tur q̃ ab ipso Adaz inceperit eccl̃a q̃ habet sacra.

Quintum

Quinto ad idem sic. Adam anteq̃ Abel nascereť fuit mẽbrũ xp̃i: ergo alicui⁹ corporis membrũ. sed nõ nisi eccl̃esie que est corpus xp̃i. vt ait Aplꝰ ad Ephe. i. ergo ab ipso Adam incepit eccl̃a nõ ab Abel. ꝓna patet. assumptũ est notũ: quoniam Adam habuit fidẽ formatã: sicut inductũ est supra. Si aũt dicať q̃ Adam nõ ꝓtinuauit sanctitatẽ suã: ꝛ ideo nõ esset dicendus ꝓncipium eccl̃esie. Cõtra. Hoc nõ debet sibi obesse. qꝛ ꝓ pseuerante in bono reputãdus est q̃ finaliter bon⁹ est. vnde cũ eccl̃esia oꝛãt ꝓ fidelibus dicit. Ut indulgentiã quã semp optauerunt pijs supplicationib⁹ cõsequãtur. qꝛ ergo finaliter optauerũt semp dicũtur optasse. pari ratione de Adam dicendũ vi q̃ ꝓ pseuerante in bono habẽdus sit: qꝛ finaliter fuit bonus.

Cõfirmatio ꝓia

Et cõfirmať per sile de Petro: cui dominus inquit Mat. xvi. Super banc petrã .i. cõfessionẽ fidei edificabo eccl̃esiam meam. Et licet petrus post negauerit xp̃m: nihilominus nõ obfuit quin fundamentũ esset eccl̃esie ergo pari rõne vi q̃ nõ obsit peccatũ Ade q̃n ab ipso eccl̃esia dicať incepisse.

Cõfirmatio scõa

Sexto sic. Eccl̃a credit Adam penituisse anteq̃ generaret Abel. vñ Sapie. x. de eius liberatione a peccato ꝺ. Hec illũ qui ꝑm⁹ formatus est a deo pater oꝛbis terrarũ: cum solus esset creat⁹ custodiuit. ꝛ eduxit eũz a delicto suo. Sed penitentia vera nõ est sine fide ꝛ charitate: ergo id q̃ ꝓius.

Sextum

Septimo. mortuo Abel eccl̃ia steterit in Adam ꝛ Eua. quia sancti dicũt: q̃ ex quo eccl̃esia incepit nunq̃ desiit esse. Constat aũt q̃ mortuo Abel nõ steterit eccl̃esia in Cayn sed in Adam ꝛ Eua. ergo etiam ante natiuitatem Abel eccl̃esia steterit in illis.

Septimũ

Octauo Adam fuit ꝓncipiuz actiuũ per quod humanum genus descẽdit. vnde Sapiẽtie. x. pater oꝛbis terraruz nominatur. ab Abel autem nemo ꝓpagatus est. ergo Adam potius dicendus est ꝓncipium a quo cepit eccl̃esia q̃ ipse Abel.

Octauum

Nono confirmando rationẽ p̃cedẽ

Nonum

tem arguit sic. Principiū ex parte malorum fuit actiuū siue ppagatiuū aliox post se. scilz cayn. genuit em filios et filias et facta est multiplicatio malox. ergo pari rone ex parte bonorum ponedū fuit pncipiū actiuuz. g magis Adam siue serh siue enos dicedus est pncipium ecclie q̄ abel.

Decimum

Decimo si abel dr pncipium a quo cepit ecclia. hoc videt esse q̄ eminētiorem habuit fidē pre his qui erant in prima etate: sed signū fidei magis vsuz est relucere in Enos. de quo dr q̄ cepit inuocare nomē domini. Genesis. iiij. ergo Enos siue serh rectr dicedus est pncipium a quo cepit ecclesia q̄ Abel.

Undecimum

Undecimo arguit q̄ Abrabā sit huiusmodi pncipiū a quo incepit ecclia. dr enim ad Roma. iiij. Abrabā accepit signū circūcisionis signaculū iustitie fidei que est in prepucio vt sit pater oim credentiū: et ita videtur q̄ sit pater fideliū. vnde etiā pater multarū gentium a dño legit vocatus. Genesis. xvij. ergo videt q̄ ab ipo dicēda sit incepisse ecclia tam q̄ a pncipio.

Duodecimum

Duodecimo sic arguit. gl. sup illud ps. lxxix. Vineaz de egypto transtulisti. dicit. i. ecclīam que incepit a iudeis et pficitur in gētibus. ergo a iudeis dicēda est ecclia incepisse et nō ab Abel.

Decimūtertium

Decimotertio sic. ij. ad Thes. ij. Elegit nos deus vt essemus primitie oim credentiuz. ergo videt q̄ in apostolis ecclia incepisse dicēda sit qui pmitie omniū credentiū esse dicunt et nō in abel.

Decimūquartū

Decimo quarto arguit hac rone. Ecclesia incepit ab abel. ergo ecclesia fuit qn abel fuit. hec pntia videt bona. hec domus incepit hic. ergo hec domus est hic: sed in solo abel ecclia esse non potuit. g nō est dicēdus abel pncipiū a quo ecclesia inceperit.

Capitulum. xxvij. In quo respondetur obiectionib9 iam factis.

Cap. XXVII

Ro ampliori intellectu pntis materie est sciēduz q̄ aliqui antiq̄ doctores pptter rones pmo loco positas voluerunt dicere q̄ in veritate ecclia inceperit in adam et q̄ quādo Adam et Eua erant ante peccatū ecclesia erat. Item dicūt q̄ post peccatū ireum ecclesia incepit ab adam cum valde pbabile sit q̄ pniam egerint ante q̄ nasceret abel Et si dicat. quare ergo sācti nō dicūt q̄ ecclesia ab adam incepit. Respōdent dicentes q̄ nō est necesse q̄ sancti dicāt ome verū: quis em sm veritatē inceperit ab eo: tn noluerunt illud dicere vt quilibet sciat q̄ homo despicabilis sit per petm nō solum coram deo sed etiaz coram hoibus. dicūt pterea q̄ a doctoribus dr ecclesia incepisse ab abel nō eo q̄ abel fuerit primus qui fidē et charitatē habuerit: qa huiusmodi fuit adam: sed quia i abel fuerūt figurate tres pncipales pone in ecclesia. s. pastores. ginēs. et martyres. Ceterū subiūgunt q̄ nō est inconueniēs dicere q̄ ecclesia postq̄ inceperit: desisset esse. et q̄ nūc idem esset possibile nisi illud cōstaret q̄ dns dixit Mat. vlt. Ego aūt vobiscū sum vsq; ad cōsummationē seculi. sed hox doctox modū dicendi reliquētes et cōmunioē sententiā doctox sequentes dicimus. sicut dictuz est q̄ ecclesia cuius sunt sacramēta: quia de tali est sermo: ab abel inceperit rōnibus supra notatis. Unde dicendū est ad ea que obijciebant.

Ad te

Ad primum

Ad primū respōdetur negādo consequētiā. qm ad hoc q̄ quis dicat pncipiū a quo inceperit ecclia que habet sacramenta: nō sufficit q̄ primus fuerit qui habuit fidez formatā: sed requirit q̄ fidē illā sacramēto aliquo visibili ostenderit aut pfessus fuerit. sicut dictuz est. s. et q̄ in ipso fuerit distinctio siue discretio a cōgregatione opposita malox. sicut initiū vie vni? et vbi primo fit discretio ab alia via. et q̄ ab eo fuata fuerit sine interruptione integritas sanctitat. Nec aūt nō fuerūt in adam. qm adam et si primus habuerit fidem: nō tamē illā signo aliquo sacro sensibili legit fuisse pfessus. nō em in statu innocētie cū in illo sacramēta nō essent. sacmēta aūt cum sint vasa medicinalia. vt dicit hugo de sancto victore nō competūt statui integritatis sed lapsus. sm illud Mat. ix. Nō est opus sanis medicus: sed male habentibus. q̄ vero post lapsum adam fidem suā signo sacro aliquo sensibili ostenderit: scriptura sacra nullibi cōmemorat. Preterea in adaz propter inditerentē statum eius et ppter cōmune pncipium generationis nō discernebat in eo congregatio bonox a congregatione malox. In abel vo facta est discretio a cayn. Ceterū cuz Adam lapsus fuerit p petm: nō fuit in eo continuata iustitia sanctimonie. quare cōuenienter dictū est q̄ Adam nō fuerit pncipiū a quo ecclesia ceperit: sed potius abel.

Ad qu

Ad secundū

Ad secūdū respondet negādo assumptū et ad id quod inducit ex magistro in hystoriis. q̄ Adam docuerit filios offerre pmitias etc. Respondet q̄ et si ita sit nō intelligit q̄ ipse p se obtulerit. vñ sicut dictū est iz fidem habuerit pmus non tn in signo quod est sacramentū legit demōstratum: nec insup vt dictū est: in eo discretio fcā est bonoruz a malis. Item sco respondet ad idem q̄ cōcesso q̄ Adam sacrificiū deo obtulerit: sicut et alij iusti deo sacrificiū obtulerunt sm sui rpis cōgruentiā dicēte beato Greg. q̄

Ad q

apud antiquos p sacrificioz oblationes remittebaꝫ pueris originale pctm: nō tm de eis sacrificio sicut neqꝫ ō oibus iustoz sacrificijs fit mētio in scriptura. quare aūt Adam nō legatur sacrificiū obtulisse. dicit btūs Tho. ij. ij. q. lxxxv. ar. i. Ne in eo i quo notaꝫ origo peccati simul etiā sanctificationis origo significareꝫ. Quod etiā notasse videꝫ apūs qui ad Hebr. xi. fidem sanctoz patrū veteris testamenti cōmēdās ab abel incipiēs ita dicit. Fide plurimā hostiā. i. maioris p̄cij abel q̄ cayn obtulit deo per quā testimoniū cōsecutus est eē iustus ꝛc. Ad tertiū qō obijciꝫ q ab adā inchoauit morbus ergo ꝛ medicina. Dicēdū ſm Alex. in. iij. q reuera ab ipo inchoauit medicina. s. sacrificiū cōtriti cordis dilectiōis et deuotionis: sed nō incepit ab ipo ipius medicine signū. s. visibile sacrificium. ꝛ hoc triplici rōne. Prima quia ab illo a quo incepit diuine inhonorationis exemplū nō debuit sumi ritꝰ honorādi deū. ab adam aūt cepit exemplū diuine inhonoratiōis: cū p̄uaricatus est diuinū mandatū. Gene. iij. Unde Zach. xiij. Adaz exemplū meū. sed ab illo debuit incipere ritꝰ diuini honoris q̄ fuit iustitie ꝛ innocētie p̄mū exemplū. Secūda ratio est q̄ supra dicta ē. q̄a cum eccl'ia sit aggregatio fideliū colentiū deum ab illo a quo incipit eccl'ia debz incipere ritus colēdi deū. ꝛ ita oblatio sacrificioz. ab adam aūt nō debuit dici incepisse ecclesia sed ab abel. Tertia rō est q̄ sicut dicit Aug. super Gen. ad lram. Adam erat vir spūalis mēte p̄ditus. vnde ꝛ post lapsum cōuertebat se potius ad interius sacrificiū quod est ꝛtritio cordis. alijꝫ nō ita prediti cōuerterūt se ad sacrificiū exterius. vnde cōueniēs fuit vt prius in adam p̄cederet oblatio sacrificij interioris spiritualis: postmodum vero in filijs eius sequeretur oblatio sacrificij exterioris materialis: vt in illis p̄mis vtriusq̄ sacrificij prebere tur exemplum. Ad quartuz ꝛ̄o quod obijcitur q ad plura tenebaꝫ pctō: adam q̄ inocēs abel. Dicēduz q verū est: nō tm ꝓpter hoc seq̄ꝫ q tenereꝫ ad sacrificia. Sacrificia eī p̄mo et p̄ncipaliter fuerūt instituta in remediū pcti originalis. ſm qō dicit Greg. Quod apō nos valet aqua baptismi hoc egit apud veteres: vel p parvulis sola fides: vel p adultis virtus sacrificioz. Quia ergo in adam nō fuit originale pctm distinctū ab actuali: nō cōpetebat ei offerre sacrificiū visibile: quod distincte et immediate institutū est cōtra originale. In filijs vero Ade p̄mo fuit distinctū actuale ꝛ originale. vnde cōueniebat vt ab ipis p̄mo sacrificia offerrent: becille. Ad q̄ntum vbi dicitur q Adam fuit membrū xp̄i anteq̄ abel ꝛc. Respondeꝫ negando consequentiā. licet eī sicut in superioribus diximus: ecclesia vlter loquēdo put dicit cōgregationē omniū itelle ctualiū creaturarū habentiū fidez formatā in creatōe angeloz fuerit initiata nihilominus distinguēdo eā ad ꝙgregationē boim fideliū ſm ꝙditionē status vite p̄ntis cui⁹ sunt sacra quo mō de ea est nra nunc consideratio: nō in Adā sed in Abel initiata est rōnib⁹ supra positis: qm̄ lz Adam dicaꝫ primo fuisse membruz corpis xp̄i: sicut ꝛ angel⁹ bonus in p̄ma sui cōditione: nihilomin⁹ nō seq̄tur q in ipso icepe rit eccl'ia cui⁹ sunt sacra. Ad id vero quod obijciebaꝫ ꝓra rōnem cōtinuitatis sanctitatis. q pro pseuerāte in bono reputādus ē qui finaliter bon⁹ est. Ñr q boc nō arguit cōtinuitatē aliquā sanctitatis. dictū aūt illud si veritatē habet. intelligendū ē respectu ꝙsecutionis eiusdē p̄mij cōis. s. visiōis beate cū eo q̄ in ꝓtinua ꝛ nō iterrupta iusticia pseuerasset a p̄n cipio vite sue vsq̄ in finē eiusdē. Eandē q̄ppe beatitudinē cōsequūtur innocētes ꝛ penitentes: lz q̄nq̄ gradu differenti. Sic etiā exponit illō Jacobi in canonica sua. c. ij. Quicūq̄ aūt totā legē seruauerit offenderit aūt in vno factus est oim reus. qō pro eo ōr: q eandē penā damni. s. carentiā diuine visionis incurrit homo p vnā transgressionē diuine legis quā incurrit qui plurib⁹ transgressionib⁹ in legem peccauit: lz penaz sensus grauioze sentiat qui plurib⁹ offendit vt exponit Nicolaus de lyra ibidē. Ex tali aūt modo loquēdi nihil arguit ad ꝓpositum: vt manifestū est. Quod aūt inducebaꝫ pro simili in argumēto de fidelib⁹: q dicunt semp indulgentiā optasse. Dicendū q nō est sic: q tale desideriū idulgentiā ꝙsequēdi potest esse sine pseuerantia ꝛ cōtinuatione bone vite ꝛ sanctitatis. Pariter ñdeꝫ q non est sic qō inducebaꝫ p sili de beato Petro q Petrus nō est dictus fundamentū a quo primū principiū habuit eccl'esia sicut superi⁹ dictū ē. Ad sertū qō obijciꝫ de penitētia Ade. Ñdeꝫ negādo p̄nam: q licz Adā penituerit ante natiuitatē Abel ꝛ credaꝫ habuisse charitatē nō tm legiꝫ (vt dictū est) q sacrificiū obtulerit in quo fides eius fuerit demonstrata. Preterea in eo nō fuit discretio bonoz a congregatione maloz: cū nō fuerit aliud principium e diuerso diuidēs ꝓtra Adā. Ad septimū ñr negando p̄nam. plura eī requirebātur in Adam ad boc vt esset initiū a quo iciperet ecclesia q̄ ad boc q̄ mortuo Abel in eo ꝛ in Eua manere diceret ecclesia: sicut manifeste appa ret. Ad octauū q de Adam dicit q fuerit p̄n

Ad tertium

Ad cōfirmatōes primam

Ad cōfirmatōes secundā

Ad quartum

Ad sextum

Ad septimū

Ad quintum

Ad octauū

cipium actiuum ⁊ c. respõdetur negando cõsequentiã. Non em̃ req̃ritur q̃ exemplar sanctitatis sit actiuũ p̃ncipiũ generatiõis carnalis cũ sanctitas nõ transfundat̃ in ꝓpagatione carnis.

Ad nonũ

Ad nonũ dicẽdũ q̃ nõ est simile de bonis ⁊ de malis: ꝛ em̃ p̃ncipiũ cõgregatiõis maloꝝ esset p̃ncipiũ actiuũ generatiõis. non aũt sic est de p̃ncipio bonoꝝ: ⁊ hoc ẽ recte vt ostenderet̃ q̃ p̃ncipiũ malicie est ab homine. ideo cõueniẽter descẽdit in carnalẽ generationem. p̃ncipiuꝫ ꝯo bonitatis ex deo est quod p̃ spũalem generationẽ descẽdit nõ autẽ per carnalẽ nisi p accidẽs.

Ad decimũ

Ad decimũ de enos dicendum q̃ Seth siue Enos licet essent exemplar quoddam fidei sue posteris: nõ tamẽ fuit aliquis eorum primũ exemplar in discretione bonoꝝ a malis. p̃cessit em̃ Abel qui fuit et ipsi Seth ⁊ ipsi Enos et ceteris exemplar fidei ⁊ sanctitatis.

Ad vndecimum

Ad vndecimũ qõ̃ arguitur de abrahã rñdet̃ pari modo. q̃ abrahã nõ dicit̃ p̃ncipiũ siue pater credentiũ simplr: sed post lapsum a fide generalẽ: cũ quasi oñs declinassent ad ydolatriã. ⁊ hoc quia fuit exemplar fidei ceteris. vt ait glo. vnde ⁊ in eo p signaculũ circũcisiõis discreti sunt credẽtes a nõ credẽtibus: sed ꝓpter hoc vt manifestũ est nõ arguit̃ q̃ fuerit p̃ncipiũ a quo p̃mo incepe-

Ad duodecimus

rit eccl'ia. Ad duodecimũ qõ̃ dicebat̃ de iudeis rñdet̃ q̃ accipiẽdo p̃ncipiũ ecclesie post lapsum ydolatrie a iudeis incepit eccl'ia. q̃a gens illa p̃mo credidit ⁊ in fide pseuerauit vsq̃ ad aduentũ xp̃i in quo p magna parte excecata est. Preterea p̃m statuꝫ noui testamenti etiã eccl'ia a iudeis incepit. vt pꝫ de apostolis et xp̃i discipulis: rõne cuius ficut inductũ est. Apl's de se ⁊ alijs apostolis dicit. Elegit nos deus p̃mitias. glo. fidei vt in p̃mitiua eccl'ia crederemus in xp̃m. atq̃ fide p̃fiteremur. Et j. Elegit nos apl's p̃mitias oim credentium quia apl'i p̃mo crediderũt: hec glo. Dilatata est aũt postmodũ eccl'ia in gẽtibus et pfecta. vnde glo. sup p̃s. lxxix. q̃ fuit inducta in arguẽdo dicit sic. Vlineã dicit eccl'iaꝫ q̃ incepit a iudeis: ⁊ pficit̃ in gẽtibus. vna tñ ⁊ eadẽ est et si altera gens det̃ p̃ncipiũ altera pfectionẽ: ꝟ tñ nõ militat cõtra id quod dicit̃ q̃ in abel inceperit eccl'ia.

Ad decimũtertiũ

Ad decimũtertiũ ptꝫ rñsio ex iam dictis. Apl's em̃ nõ asserit apl's esse p̃mos credẽtes simplr cuꝫ multi. s. pr̃iarche ⁊ ꝓphete credẽtes p̃cesserint apl's. de quoꝝ patrũ admirabili fide idem apl's amplissimũ p̃monẽ texuit in epistola ad Hebr. c. ij. ꝟ dicit eos esse p̃mos credẽtes noui testamenti fide iam distincta ⁊ reuelata.

Ad decimũquartum

Ad decimũ q̃rtũ rñdet̃ negãdo p̃ntiã. q̃ q̃ em̃ verũ sit q̃ eccl'ia esset qñ Abel erat q: illo tpe Adaꝫ ⁊ Eua erãt iusti: p̃ña tamẽ nõ valet sicut nec ꝙ ista. Ista domus incepit ab isto lapide. g̃ fuit qñ iste lapis primo fuit. Item vniuersitas hui⁹ ciuitatis incepit a tali hoie ergo fuit qñ ille homo fuit. et ita in ꝓposito p̃ña facta nõ habet vires. Secũdo põt rñderi negãdo mino: em. qm̃ licet ecclesia quo ad rõnem vniuersitatis q̃ importat̃ in hoc noie ecclesia. dr̃ em̃ ecclesia collectio fidelium vt in. c. ecclesia. de ꝓse. di. i. nõ potest stare in vno cõpletiue: nihilomin⁹ quo ad fidem in qua fundat̃ ecclesia ⁊ a qua q̃s de eccl'ia capere dr̃: bñ seruat̃ in vno. Dicit em̃ btũs Hiero. sup. ps̃. cxxxij. eccl'ia. Vbi fides vera ẽ: ibi ecclesia est. Iuriste dicũt q̃ ius vniuersitatis bene põt manere in vno solo: licet nõ rõe vniuersitatis ⁊ ita sup illud. ps̃. Sepe expugnauerũt me a iuuẽtute mea. dicit glo. q̃ est beati Aug. q̃ aliq̃n in solo Abel eccl'ia erat: ⁊ expugnat⁹ est a fratre suo malo. Idẽ doctores dicũt mlti theologi: ⁊ ita vi inuẽta cõis obseruãtia i diebus tenebrarũ in custodia vni⁹ cãdele: q̃ in sola beata ṽgine: in q̃ integra ⁊ iperturbata mã sit in triduo fides xp̃iana: fuit eccl'ia. Ex q̃bus faciliter soluit̃ questio illa q̃ a quibusdã q̃rit̃. Vtrũ eccl'ia possit i vno solo saluari. Sane ex his q̃ dicta sunt de antiq̃tate eccl'ie apte retũditur stultitia dicentiũ ante ecclesiã fuisse ipe riũ ⁊ regna: ꝓtra quos ꝙ scriptura sctã est ⁊ rõ. Cũ em̃ ecclesia ab ipso iusto Abel initiũ bũerit. Vel p̃m alios vniuersalius loquẽtes de ecclesia ab ipso primo hoie Adã. qui in nocẽtia creat⁹ est: manifestũ est multo tẽpe p̃cessisse quodcũq̃ regnũ iustũ siue iniquũ. Primũ aũt regnũ: qõ̃ tyranníce fuit vsurpatũ: fuit regnũ Nẽroth: q̃ fuit robust⁹ ⁊ venator: hoim. i. oppsor ⁊ extinctor: Geñ. x. de cuius regno imediate seq̃tur. Fuit aũt p̃ncipiũ regni ei⁹ Babylon. Prim⁹ aũt rex iustus fuit Melchisedech de quo scriptura loq̃tur Gene. xiiij. ⁊ ad Heb. vij. quoꝝ regna multo tpe posteriora sunt ipo Abel. Scõo cũ regnũ nõ sit nisi quedã hoim cõmunitas certa specie p̃ncipat⁹ disposita: illa videlꝫ in q̃ vnus p̃ncipat̃ toti cõitati p̃m virtutẽ: vt Ar. iij. politicoꝝ. manifeste appet q̃ sit stultũ dicere q̃ regnũ precedat hoim cõitatem. Sane regnũ si iustum est cõitatem fideliũ p̃supponit que ad formã regalis p̃ncipat⁹ disponit̃. vt em̃ ait btũs Aug. ⁊ ponit̃ i. c. vbi. xxiij. q. i. vbi fides nõ est nõ põt esse iusticia. q: iustus ex fide viuit. Si aũt regnũ iniustum est ⁊ iniquũ etiã necessario ꝙgregationẽ malorũ p̃supponit: que dr̃ ecclesia malignantiũ. Et ita pꝫ q̃ dictũ illoꝝ nedũ erroneũ est ⁊ hereticũ: sed stultum siue stolidum.

Capitulū. xxviij. Qō ecclesia postq̄ incepit non desijt eē ac q̄ in ea fides: scīas: doctrina: prelatio: ꝛ sacra mēta vsq̄ in finē seculi sint duratura.

Cap. XXVIII Ecclesie fides nō deficiet

Retacta in supe

p riozibus antiq̄tate eccl'ie: dū illaz a p̄ncipio humani generis declarauimus incepisse. iam q̄ vsq̄ ad cōsummationē seculi in fide. ꝛ sanctitate. doctrina. p̄latōne ꝛ sacramētis duratura sit aperiamus. De firmitate ꝛ durabilitate eccl'ie vsq̄ in finē seculi prophēta loquit̄. ps. xlvij. ita dicēs. In ciuitate dei nostri deꝰ fundauit eaz in eternū. Sup quo ꝟbo Aug. ita dicit. Sed forte ista ciuitas que mundū tenuit aliquādo euertet̄. absit. deus fundauit eā in eternū. si ḡ deus fūdauit eā in eternū q̄d times ne cadat firmamentū. Item illustris p̄pheta Esayas de tpe diuine incarnatōis loquēs ait. c. nono Paruulus natus est nobis ꝛ filius datꝰ est nobis. ꝛ. ſ. Multiplicabit̄. glo. in fidelibus. eiꝰ imperiū: ꝛ pacis nō erit finis. glo. i. sanctoruz Iz aliq̄n tribulent̄. Sup soliū dauid ꝛ sup regnum eius sedebit vt cōfirmet ꝛ coroboret i iudicio ꝛ iustitia amodo ꝛ vsq̄ in sempiternū Item angelus cōsonās p̄phete inq̄t Luce. i. Dabit illi dn̄s deus sedē dauid patris eius ꝛ regnabit in domo iacob in eternū. gl. in tota eccl'ia. que p fidē ꝛ cōfessionē xp̄i ad patriarcharū p̄tinet sortē: siue in illis q̄ de p̄ncharum sorte nati sunt: siue q̄ de oleastro excisi et in oliuā bonā sunt inserti: hec glo. sequit̄. ꝛ regni eius nō erit finis. Preterea de hac eccl'ie duratione aptissime habet Osee. ij. vbi dn̄s eccl'ie sue sancte ait. Spōsabo te mihi in fide in sempiternū. ḡ mr̄imoniū xp̄i ꝛ eccl'ie in sempiternū durabit. Q aūt sit mr̄imonium inter xp̄m ꝛ eccl'iam ostēdit clarissime Apostolus ad Ephe. v. vbi repetens illud Gen. ij. Erunt duo in carne vna. subiūgit. Sacramentū hoc magnū est. ego aūt dico in xp̄o ꝛ in eccl'ia. gl. coniugalis copula signū est spūalis vnitatis xp̄i et eccl'ie. Q fides ꝛ charitas vl'is ecclesie vsq̄ ad cōsummationē seculi nunq̄ defecture sint. pz ex illo q̄ veritas Mat. xvi. brō petro pollicet̄ dicēs. Sup hanc petrā edificabo ecclesiam meā: sequit̄. Et porte inferi nō p̄ualebunt aduersus eā. glo. inferi non separabunt eam a charitate mea ꝛ a fide. Item Luc. xxij. eidem apl'o idem dn̄s pollicet̄ dicēs. Ego autez rogaui p te petre vt nō deficiat fides tua Fides ergo petri p̄manet̄ est vsq̄ in finem. Item in p̄sona eccl'ie dr̄. Cant. iij. Tenui eum et nō dimittā illū donec introducā in domuz matris mee glo. i. synagoge. vt ibi habiter p fidem ꝛ gr̄am: ꝛ in cubiculū genitricis mee. vt ibi. ſ. requiescat: p̄m glo. sed hoc futurū est i fine seculi q̄n reliquie israel salue fiēt. Esa. x. et apl's Roma. ix. de quo ꝛ idem apl's ad Ro. xi. ita dicit. Luz plenitudo gentiū intrauerit: tūc omnis israel saluus fiet. ergo sequit̄ q̄ fides ꝛ charitas in eccl'ia semp erūt. vñ Bern̄. tractans p̄fatū ꝟbum. Tenui eū nec dimittā ꝛc. sup cant̄. ita p̄positū nostrū confirmat dicens. Extūc ꝛ deinceps nō defuit genus xp̄ianum: nec fides de terra: nec charitas de eccl'esia. Venerūt flumina: flauerūt vēti: ꝛ impegerunt in eaz: ꝛ nō cecidit: eo q̄ fundata erāt sup firmā petram. petra aūt erat xp̄s. Ita nec verbositate p̄hoꝝ: nec cauillationib⁹ hereticoꝝ: nec gladijs p̄secutoꝝ: potuit ista aut poterit aliq̄n separari a charitate dei: que est in xp̄o ieſu: hec Ber. Q aūt i eccl'ia vsq̄ ad p̄summationē seculi boni cū malis ꝛ ecōuerso admixti semp futuri sint: apte constat in parabola illa euāgelica de zizanijs que supseminauerat inimicus. vbi dicētibus ꝟuis ad patrēfamilias. vis vt eamus ꝛ colligamus ea. Rn̄dit p̄familias in figura dn̄i dicēs. Sinite vtraq̄ crescere vsq̄ ad messem: ꝛ in tpe messis dicā messoribꝰ colligite ꝛc. Messis aūt vt ipe magister veritatis expōit: cōsummatio ē seculi. Mat. xiij. ergo vsq̄ ad cōsummationē seculi in ecclesia triticū. i. boni. ꝛ zizania. i. mali simul habitabunt. Ceteruz q̄ doctores semp in ecclesia mansuri sint vsq̄ ad cōsummationē secl'i: qui illam gladio verbi dei ꝛ doctrinis sctis. oñi q̄ armatura fortiū tanq̄ strēnui milites ꝛ fortissimi bellatores defendāt p̄tegāt ꝛ muniāt attestat̄ dn̄s p ꝓphetā Esayaz in. c. xxxiij. sic dicēs. Respice syon ciuitatē. gl. interlin. i. presentem eccl'iam. sequit̄. oculi tui videbunt tabernaculū. glo: quod p̄ntē eccl'iam significat. quod nequaq̄ transferri poterit: nec auferent̄ claui eius. glo. i. doctores q̄bus fixa tenetur. Preterea hoc idem videt̄ accipi ex illo quod apl's ait ad Tim. iij. que est eccl'ia dei viui colūna ꝛ firmamentū ꝟitatis. quod ideo dictū est quia in sanctis doctoribus quos semp habet tanq̄ colūna rectissima ꝛ immobilis taz fortit̄ est in se ꝛ alios sustinet doctrinis ne corruant in errores. Vnde Cant. iiij. dr̄ eccl'esie. Collus tuū. i. cetus doctoꝝ p quos verbū dei dispensas: ꝛ fideles in corpus tuū cōmittis: sicut turris dauid. que edificata est cū p̄pugnaculis. ſ. diuersarū virtutū: q̄bus relucere dz vita doctorum: mille clypei pendent ex ea. i. vniuersitas verboꝝ diuinoꝝ: quibus tanq̄ clypeis repellit̄ ictus dyaboli: ꝛ superant̄ versutie ꝛ calliditates hereticoꝝ: ois armatura fortiuz: q̄

Mat. xiij

quicquid virtutis pfecte aut sapiētie alibi q̄ritur ad salutē anime tuendā pfecte in ea inuenitur. vt in. c. legimus. di. lxxvij. ¶ vero ecclesia quo ad prelationez duratura sit vsq; ad consummationē seculi: ita vt plati aliq; semp in ea sint patet ex illo Esa. lxij. vbi ppheta ita eccl'ie loquit'. Videbūt gētes iustū tuū: t cuncti reges inclytū tuū. i. saluatorē tuū. s. xp̄m et vocabit' tibi nomen nouū: q; a xp̄o noiata est xp̄iana. eris corona glorie in manu dñi t dyadema regni in manu dei tui. Clarū est autem q; corona t dyadema eccl'ie dignitatē p̄incipatus: t dignitatē importat plationis eccl'ie que semp in ea vsq; ad cōsummationez seculi refulget: in cuius argumentū sequit' in ppha Non vocaberis vltra derelicta &c. Preterea hoc quidē aptissime notat apl's ad Epbe. iij. dicēs. Ip̄e. s. xp̄s dedit quosdā apl'os: quosdā ppbetas: alios vo euāgelistas: alios aut̄ pastores t doctores vsq; ad cōsummationē sanctorum in opus ministerij edificationē corp̄is xp̄i donec occurramus oēs in vnitate fidei t agnitionis filij dei in virū pfectū in mensurā etatis plenitudinis xp̄i. vbi glo. inq̄t. Tādiu durabit hec platio t ordiatio donec in die iudicij nos oēs occurramus in vna t nō discreta fide. Leterū boc idē nobis aptissimū reddit ex eo q; idē apl's. i. ad Corin. xv. scribit. Deinde finis. i. cōsummatio: cū tradiderit regnū deo t patri. i. cū pduxerit credētes ad cōtemplationē dei patris p̄m gl. Cum euacuauerit omnē p̄ncipatū t prātem t virtutē: glo. dum durat mūdus angeli angelis p̄sunt: demones demonib⁹: boies boibus: ad vtilitatē viuentiū: vel deceptionē: sed oibus collect' iam omnis platio cessabit: q; necessaria nō erit: p̄ glo. Tādiu ergo p̄ncipatus in eccl'ia t platio p successionē cōtinuabit' q̄diu pēs seculū durabit. quod maxime de auctoritate Ro. eccl'ie credendū est: in qua dñs totius eccl'ie posuit p̄ncipatū iuxta. c. nolite errare. distin. xi. de cuius p̄ncipatus sempiternitate btūs hieronymus ita loquit' sicut in. c. hec est fides. bꝰ xxiij. q. i. Sancta romana eccl'ia que semp immaculata pmansit dño p̄uidēte t beato apl'o Petro opem ferēte in futurū manebit fine vlla hereticoz insultatiōe. s. p̄ualēte atq; firma t immobilis omni tpe psistet: p̄ ille. Amplius vero q; eccl'ia etiā in sacramētis semp mansura sit vsq; in finē seculi luce clarius ex ipo sacre scripture fonte colligim⁹. Vñ Hiere. xxxi. quod etiā apl's in argumentū differētie veteris testamēti t noui inducit ad Ro. viij. ita ppheta loquit̄ de tpe aduētus xp̄i. Ecce dies venient dicit dñs t feriā domui Israel t domui iuda fedus nouū. i. legez nouā. nō sm pactuz quod pepigi cū pribus vestris in die qua apprehēdi manū eoz vt educerē eos de terra egypti. glo. hic ppheta nō pseueratorū vet⁹ testamentū sed futurū nouū: de cuius ppetuitate dr in fine. c. Sanctū dñi nō euellet: t nō destruet' vltra in ppetuū. Leterū boc quidem ppbat aplus ad Hebre. vij. vbi cōmēdaturus legem nouā eam vsq; ad cōsummationē secli impmutabilē ex sacerdotij xp̄i ppetuitate argumentat' dicēs. Jurauit dñs. i. incōcussa veritate firmauit. t nō penitebit eū. i. nō mutabit factū. tu es sacerdos in eternū. sequit'. itē melioris testamēti spōsor factus est iesus. gl. vt em̄ sacerdotiū xp̄i pest sacerdotio leuitico: ita t lex eius pest veteri. Et. j. Sicut iste pmanet ita t lex quā attulit in q̄ est vera remissio et ppetua gratia: quod q; vetus lex nō potuit exclusa est. ¶ autez lex noua pmanebit in eternū ostendit ex pōtifice: q; vnus est: qđ nō esset nisi esset immortalis: hec glo. Preterea banc veritatē clarissimā agit' apl's. i. ad Cor. j. ita dicēs. Quotiēscūq; māducabit' panez hunc t calicez bibetis mortē dñi annūciabit' donec veniat. glo. ad iudiciū. t boc nō mutabitur vsq; tūc sicut sacramēta iudeoz. Apparet ergo q; eccl'ia nō deficiet in sacramēt⁹ suis vsq; ad cōsummationē seculi: quod etiā rō ipa ostendit. Cū em̄ cōuenientissimū fuerit t ita nobis misericorditer diuina pietate puisū sit vt semp medicina curreret cū morbo: t sacramenta ipa tanq̄ medicine quedaz contra morbos peccatoz fint ordinata ab ipo supremo medico saluatore nostro iesu xp̄o. t morbi peccatoz multiplices nunq̄ deficiāt neq; deficient in humano genere q̄diu sumus in hac corruptibili vita pnti: necesse erit dicere in ecclesia semp futura esse sacramēta. Et sic patet p̄ncipale ppositū q; eccl'ia posteq̄ incepit duratura sit vsq; ad cōsummationē secli. Ex bis iam dictis aptissime elidit' error: dicētiū eccl'e siam iaz perijsse. t quozūdā pseudo ppbetarū asserentiū illā in primo defecturā. De quoruz erroze beatus Augustinus sup̄ ps. ci. cōmemorat ita dicēs. Sed ista eccl'ia que fuit omniuz gentium t iam nō est: perijt. boc dicūt qui in illa nō sunt. O impudentē vocē: illa nō est q; tu in illa nō es. vide ne tu ideo nō sis: naz illa erit t si tu nō sis. Banc vocē abominabilē detestabilem p̄sumptionis t falsitatis plenam nulla veritate suffultā: nulla sapiētia illumiatam: nullo sale conditā: vanam: temerariam: p̄cipitem: pniciosaz: p̄uidit spūs dei t tanq̄ contra illos cum annūciaret vnitatē ait. In cōueniendo populos in vnū t reges: vt fuiāt

domino. Lūcz subdidisset respondit ei: vtcz laus eius. vtcz hierm mater nostra de pegri natione reuocata feto sa cū multis filijs magis qꝫ ea que habebat virū: qm quidā dicturi erant ecclesia fuit ⁊ nō est. exiguitatē inqt dierum meoꝝ nūcia mihi: quid est quod nescio: quia recedētes a me murmurāt cōtra me. qd est qꝫ pdiri me perijsse cōtendūt: certe em̄ hoc dicūt: quia fui ⁊ nō sum. annūcia mihi exiguitatem dierum meoꝝ: nō a te quero illos dies eternos: illi sine fine sunt: vbi ero. non ipsos quero. Tēporales dies mihi annūcia exiguitatem dierū meoꝝ. qdiu ero in isto seculo annūcia mihi ꝓpter illos qui dicūt implete sūt scripture crediderūt oēs gētes: ⁊ apostotauit et perijt ecclia de omnibus gētibus. Quid ē hoc exiguitatē dierū meoꝝ nūcia mihi: ⁊ nūciauit neqz vacauit ista vox. Quis ānūciauit nisi ipa via: quomodo annūciauit: Ego ecce vobiscum sum vsqz ad cōsummationē seculi. Mat. vlti. hec Aug.

Capitulum. xxix. In quo ponūtur aliq obiectiones cōtra ea q de duratōe ecclesie dicta sunt.

Cap. XXIX

Dpleniozē intel

Argu. primū

ligentiā eoꝝ que de duratione ecclesie diffinita sūt: aliqua obiecta mouebunt contra illa: qbus aliq heretici impulsi sūt ad dicēdū: qꝫ ecclia iā defecisset: aut qꝫ añ finē seculi pitura eēt. Et arguit ꝓmo ex illo Hiere. v. Circuite vias hierusalē ⁊ aspicite et ꝓsiderate q̄rite in plateis ei⁹ an inuenietis virū faciētē iudiciū ⁊ querētē fidē. q. d. nō est aliquis. g̃ videt qꝫ aliqn fides defecerit de ecclia. ⁊ ꝓ ons aliquādo desijt eē

Secundum

Scdo idem arguit ex. c. vij. eiusdē vbi dr. Perijt fides: ⁊ ablata est de ozeoꝝ. ex quo videt qꝫ fides aliquo tempe perijt. ⁊ ita ecclesia dei

Tertium

Tertio arguit ex illo Dan. ix. vbi dr. Deficiet hostia et sacrificiū ⁊ erit in templo abominatio desolatōis ⁊ vsqz ad cōsummationē ⁊ finē pseuerabit desolatio. g̃ videt qꝫ añ finē mūdi sacra ⁊ sacrificiū ac fides ipa deficiēt in ecclesia. ⁊ ꝓ ons ipa ecclia nō ē duratura vsqz in finē secli.

Quartum

Quarto arguit ex illo Mat. xxiij. Abūdabit iniqtas ⁊ refrigescet charitas: sed charitatē refrigescere supabundāte iniqtate nihil aliud eē videt qꝫ charitatē deficere. g̃ vr qꝫ aliqn charitas deficiet de ecclia.

Quintum

Quinto idē arguit ex illo Lu. xviij. Verūtn filius hois veniēs putas inueniet fidē in terra. hoc autē nō videt dictū: nisi qz fides ante ꝓsummationē seculi defectura sit. g̃ idē qꝫ ꝓus.

Sextum

Sexto rōne arguit sic. Ifides istius hois est corrupti bilis siue defectibilis: ⁊ ita fides alterius: et ita de singulis: nisi sit aliquis ꝓfirmatus possibile est ergo fidem in oibus deficere.

Septimū

Septimo sic. In libertate est credere ⁊ nō credere. ergo possibile est vt tota ecclesia in cuius arbitrio est credere ⁊ nō credere non credat. et ita patet id quod ꝓpus.

Octauum

Octauo arguitur sic vniuersitas iudeoꝝ que ꝓius fuit ecclesia iā nō est ecclesia. vnde tota ecclesia iudeoꝝ videtur defecisse. dedit em̄ dns illi libellū repudij: primo tribub⁹ ⁊ postea ducibus vt dicit Hiere. v. Preuaricata ē in me dom⁹ Israel ⁊ dom⁹ Juda ait dns. Negauerūt dnm ⁊ dixerunt: nō est ipse. ergo pari ratione tota ecclesia in xpianis est defectibilis. ꝓna patz: qz sicut modo ecclesia est in xpianis: ita aliquo tempore fuit in iudeis: iuxta illud. ps. Notus in iudea de⁹ ⁊ in

Nonū

Israel magnum nomen eius.

Nono arguit sic. In passione videntur oēs fideles defecisse a fide xpi. vnde sup. ps. xliij. beatus Augu. tractans illum versiculum. Singulariter sū ego donec trāseam dicit sic. Videte qm̄ multi defecerunt vsqz ad ipsos primos berentes oꝝ ei⁹ etiam ipsi defecerunt. ⁊ j. sed quia in eius passione etiam illi primi cum futuri erant duces ecclesie ⁊ columne terre defecerant ⁊ nondū factum erat qđ ait in. vij. ps. Ego confirmaui colūnas eius qui ait singulariter sum ego donec transeam. s. ex hoc mundo ad patrez. Hec Aug. ergo pari modo posset mō contingere: ⁊ ita ecclia deficeret.

Capitulū. xxx. In quo rm̄r obiectionib⁹ iam factis.

Capz XXX

Laneabsqz oī

Ad primum et secundum

p dubitatione incōcussa fide tenendū est qđ de permanētia sancte vlis ecclesie dictū est. nam vt ait Bern̄. sup Cant. ffinis oim pēdet: tolle banc ⁊ frustra inferioꝝ ista creatura reuelationē filioꝝ dei expectat. tolle hāc ⁊ neqz patriarche neqz ꝓphete aliqui ꝓsumabūtur cuz Paulus ait ita ꝓuidisse ꝓo nobis ne sine nobis ꝓsumarent. tolle banc ⁊ ipsa sctōꝝ angeloꝝ ꝓ impfectōe sui nūeri gloria claudicabit: neqz dei ciuitas de sui integritate gaudebit. Dicendū est igit ad rōes. Ad primā ⁊ secūdam q̄ ex duab⁹ auctoritatib⁹ Hiere. inducte sunt. Rm̄r qꝫ id quod ibi inqt ꝓphete intelligendū est ꝓpter raritatē fidei ⁊ paucitatē bonoꝝ viroꝝ que illo tēpore fuit quo ꝓphetauit ipse Hiere. nō añt qꝫ omnino fides ⁊ iustitia perijssent: qm̄ illo etiam tēpore aliqui erāt fideles ⁊ iusti sicut ipse Hiere. licet pauci eēnt cōparatione maloꝝ.

Ad tertium

Ad tertium qđ ex dicto Dani. iducit rm̄r quasi eodē modo. Daniel em̄ ꝓphetā nō videt loq̄ de ꝓsummatione totius

seculi: sed de finali desolatõe ciuitatis hierl3 in qua locus sanctificatiõis erat: vt etiã videtur exponere tpe xp̃s .mat. xxiiij. Ciuitas aũt illa p̃mo vastata est a Tito 7 vespasiãno. postea suscitate sunt ruine eius 7 q̃ p̃us aufugerãt 7 latuerant in mõtibus 7 spelũcis reuersis romanis habitauerũt in parietibus ciuitat. deinde Elius Adrianus ymaginẽ suã posuit in muris templi. i. in loco vbi fuerat templũ vt adorarent eã: confregerũt nolẽtes tantã iniuriam sustinere. ex quo indignatus elius fundit9 euertit ciuitatẽ. Recte aũt statua illa vocata est abominatio: q: vt ait Iero. abominatio p̃m veritatẽ ydolũ nuncupat. 7 addit desolationis: q: in templo desolato atq; deserto ydolũ positũ est: vt dicit glo. 7 ita argumẽtum nõ est ad p̃positũ nostrũ. Si vo dictum Dan. accipiat de cõsummatione seculi 7 abominationem dicat antixp̃m hoiem peccati qui in templo sedens extollet se sup oñe qđ dr deus ij. ad Thes. ij. nõ est intelligendũ q̃ fides totaliter deficiat: qm̃ vt scribit Ecclĩastici q̃rto. Fides in seculũ stabit. Semper em̃ apud aliquos fides ecclie firma atq; immutabit vsq; in finẽ seculi pmanebit: ita xp̃s ad pẽz orans beatissimo Petro apostolo q̃ẽ delegaturus erat tanq̃ vicariũ suum pastorẽ: vniuersalis ecclesie pollicitus est dicẽs. Ego rogaui p̃o te vt nõ deficiat fides tua. Luce. xxij. Q̃ aũt dr q̃ deficiet hostia 7 sacrificiũ. hac rõne fortasse dictũ est: quia instante illa seuissima p̃secutõne antixp̃i: hostia sacrificij nõ in manifesto offeret. 7 p tãto dicat deficere in auctoritate p̃dicta p̃bete. Ad quartũ quod sumptum est de euãgelio Math. Respondet q̃ tempe antixp̃i charitas nõ ita refrigebit q̃ omnino deficiat ab ecclĩa. licet bene in multis. vnde tex. nõ dicit. refrigescet simplr charitas: ꝫ mltorum nõ dicit omniũ. immo tempe illo apud aliquos charitas feruentissima futura credit qui pfectissime inuenient serui xp̃i martyres gloriosissimi. Unde Prouer. xv. Firmos faciet terminos vidue. i. eccle visibili p̃ntia spõsi viduate. vltimos em̃ milites suos tempe antixp̃i patiẽtia et cõstantia firmabit. Et Apocalipsis p̃mo dr. Pedes eius similes aurichalco sicut in camino ignis ardẽtis: 7 vltimi fideles tẽpe antixp̃i erunt similes aurichalco: q: in camino 7 igne tribulatiõis decoquent 7 purgabunt tanq̃ aurichalcũ qđ dũ magis incendit purioze colore decorat. de quo tpe Eassio. sup ps. xxx. dicit. Ecclĩa magis icipiet eẽ vberrima cũ ad finẽ seculi erit pducta. tũc em̃ passiõib9 electoz cito iplebit nũer9 btõz. Ad q̃ntum qđ sũptũ ẽ de luca. silr mõ rndẽdũ venit q̃ illud dictũ sit p̃pter raritatẽ 7 paucitatẽ fidelium: que tpe antixp̃i erit p̃pter maximã tribulationẽ que tpe illo vigebit. de q̃ Mat. xxiiij. Ad sextũ respõdet negando p̃nam: licet em̃ fides possit deficere in aliq̃bus psonis specialit generaliter tñ nunq̃ deficiet. Unde in. iiij. di. vi. bis ꝫbis nõ fauet p̃posito Tho. dicẽs. Ifidez ecclesie militãtis nõ est possibile deficere totaliter deo ordinãte q̃ dic Mat. vlt. Ego vobiscũ sum vsq; ad p̃sũmatõem seculi. Ꝫ sanct9 Tho. Vñ dicim9 q̃ quẽadmodũ singularia alicuius vtis lz corruptibilia sint: vte tñ est incorruptibile: q: 7 si nõ saluat in vno indiuiduoz saluat in alio per naturã: ita etiã de fide dicimus 7 p p̃ñs de ecclesia q̃ si nõ saluat in vno saluat in alio p gr̃am 7 boc diuina p̃uidentia fauẽte. q̃re sicut nullũ tp̃s fuit post q̃ incepit eccl'ia in quo nõ fuit aliq̃s qui deo placeret: sic nec vnq̃ erit in futurũ vsq; ad seculi p̃sũmationẽ. Ad septimũ rñr: q̃ 7 si absolute loquẽdo possibile sit totã ecclesiaz militantẽ a fide deficere: p̃siderata tñ diuina p̃uidẽtia cui9 ordiatõe fides in ea vsq; ad p̃sũmationẽ secli sp illibata permansura est: nõ est possibile illam deficere. diuina em̃ p̃uidentia nunq̃ in dispositõne sua fallit. Unde nunq̃ de9 oẽs fideles pmittet a fide cadere nec aliquos sic pmittet cadere q̃n alios erigat: ꝫm illud Job. xxxiij. Cõteret multos 7 inumerabiles 7 stare faciet alios p eis. Ad octauũ rñr q̃ ecclesia de iudeis nunq̃ ita defecit q̃n sp in ea aliqui essent iusti in quib9 integra fides 7 sincera charitas inuiolata p̃sisteret: ꝫ scriptura ita absolute loquit q: cõparatiõe maloz illo tpe paucissim9 erat numer9 bonoz. Preterea lz ecclesia q̃ fuit in iudeis defecerit: quo ad sacra 7 cerimonialia illius legis: q: lex 7 p̃phete vsq; ad Joẽz Mat. xi. nõ tñ quo ad gentẽ q̃m̃ ecclesia ipsa que est in xp̃ianis ex vtroq; populo collecta ẽ iudeoz. s. 7 gentiliũ vt in pluribus locis testatur apls p̃miq; discipuli xp̃i fuerũt omniũq; credentiũ p̃mitie qui ex iudeoz gente venerunt sicut superi9 ex apostolo. ij. ad thes. ij. cõmemoratũ est nõ ergo tota ecclĩa de iudeis sic defecit. vt nulli eoz in ecclesia pmãserint. vñ Apls ad Ro. xi. inq̃t. Reppulit de9 populũ suum: absit. Nam 7 ego israelita sum de semine Abrahe de tribu Beniamin nõ reppulit deus plebẽ suã quã p̃scit. vbi glo. sic inq̃t. Si em̃ dico iudeos esse infideles nõ tñ oẽs. et sic de9 reppulit eos ex parte nõ tamen ex toto: q: me 7 alios predestinatos non reppulit. hec glo.

Ad vltimũ dicẽdum q̃ in passione xp̃i fides nõ ita defecit quin ita manserit in aliquo: mã sit quidem integerrima et illibata in virgine

Ad quartum

Ad sextum

Ad septimũ

Ad octauũ

Ad nonum

Ad quintum

gloriosa matre dñi nostri ieſu xpi. vt dicere videtur Anſelmus in lib. cur deus homo. quare magiſter Alexāder de Alis in fine tertij ſui i expoſitione ſymboli apoſtolox dicit. q opio dicentiū q in ſola ỹgine ſtetit eccl'ia tempore paſſionis xpi videt ſibi vera. vnde 7 dñs guilhelmus in lib. qui dr rōnale diuinox officioū dicit. q candela que ocultat in officio maturinali in vltimis diebus hebdomade ſancte ſignificat fidē christi que in ſola virgine remāſit: per quam poſtea omnes fideles docti 7 illuminati ſunt.

Capitulum .xxxi. Quare eccleſia. celum. terra. ager. ſagena dicta ſit.

Cap. XXXI

Anta eſt affluen

tia donorum 7 gratiarū q̄bus ipa vlis eccl'ia i diuerſis mēbris ſuis dotata eſt: 7 tam admirabili ordinis venuſtate ſapiēter diſpoſita: tāta deniq; varietate pulcherrime circūamicta: vt illius pfectionis copia 7 excellētia dignitaſ vnico nō poſſit: ſed mltis neceſſe fuerit explicari nominibus. Vnde diuina ſcriptura de eccl'ia loquēs multis eam cōparaſſe rebus phibeſ. de q̄bus pauca ſed pſtantiora exempla p cognoſcēda plenius ſuarū ỹtutū excellētia 7 pfūditate myſteriox ſubiūgemus. deſcribem⁹ aūt rōnes noiz que ſequunt de numero āpliſſimo multox. de q̄bus in ſcriptura ſancta ſm l'ralē aut myſticā intelligētiā illam legimus nominatā: q ſūt celū: tra: ager: ſagena: vinea: box fons: puteus: nauis: domus. ciuitas: regnum: templū: tabernaculū: mulier: amica: colūba: pfecta: filia: ſponſa: coniux: regina: ſoror xpi.

Celū in ps. dr eccl'ia. iuxta illud Eſa. vltimo. Celū mihi ſedes eſt. quod verbū pertractans ſanctus Aug. ſup ps. cxxi. ita dicit. Celū mihi ſedes eſt. qui ſunt iſti niſi iuſti: qui celū ipi celi: que eccl'ia ipe eccl'ie ſicut ſunt multe vna ſit ſic ergo 7 iuſti ita ſunt celū vt celū ſint. in ipſis aūt ſedet deus 7 de ipſis iudicat deus: hec Aug. Dicit aūt eccl'ia celū duplici rōne. Primo rōne inhabitationis diuine. dr em celū vt dicit Papias quaſi caſa helyos. i. dei. Hbat. v. Celū thronus dei eſt. 7 Hbat. vi. Pater noſter q es in celis. glo. i. in ſanctis. Scdo ratōe ornatus. quēadmodū em celū ſtellarū ac luminariū varietate adornat ſm illud Eccli. xliij. Spēs celi gloria ſtellarū mundū illuminans ita ſancta vlis eccl'ia ỹtutū ac donox multorum admirabili varietate ſplēdet. vñ Iſido. Celuz ſpūaliter dr eccleſia q̄ in huius vite nocte ſanctox exemplis ac ỹtutibus quaſi claritate ſyderū fulget. Vic btūs Ambro. ſuper ps. Beati imaculati inq̄t. Ideo eccl'ia celū dr q̄ habeat ſanctos 7 angelis 7 archāgelis cōparādos. Terra

Preterea ſcdo eccl'ia terra dr ſm illud. ps. xcix. Jubilate deo oīs terra: ſeruite dño in letitia. 7 hoc duplici rōne. Primo rōe firmitatis ſm illud ps. ciij. Jfundaſti terrā ſuper ſtabilitatē ſuā nō inclinabit in ſeculū ſeculi. glo. 7 eſt Aug. Terrā. i. eccl'iam ſup ſtabilitatem ſuaz. i. xpm. 7 ideo nō inclinabitur in ſeculū ſeculi. nihil em firmius iſto fūdamēto. Secūdo eccleſia dr terra rōne fertilitatis. vñ gl. Greg. ſup illud Gen. primo. Protulit terra herbā virentē: dicit ſic. Terra em eſt eccl'ia: q verbi pabulo nos reficit 7 patrocinij vmbraculo cuſtodit. loquēdo paſcit. opitulādo pregit: vt nō ſolū herbā refectionis pferat ſed etiā arborē pfectionis. Jtem gl. ſup' ps. xxiij. dicit ſic. Dñi eſt terra 7 plenitudo eius. i. xpi q̄ eſt dñs dominantiū. eſt terra. i. eccl'ia fructifera. Hec eſt terra bona ſup quam euangelij ſemē cecidit 7 ptulit fructum. xxx. lx. 7 c. Tertio eccl'ia dr ager ſm illud Hbat. xiij. Simile eſt regnū celox homini qui ſemiauit bonū ſemē in agro ſuo. 7 hoc ppter ſocietatē quādam et pmixtionē ſiue vnitatē quā habēt in fide 7 ſacramentis mali cū bonis. Sane ſicut zizania ſiue immūde ſegetes in agro cum tritico permiſcent: ita in eccl'ia vniuerſali in pnti ſtatu mali bonis pmixti ſunt. de quib⁹ ps. liij. Redimet in pace animā meā ab his qui appropiquant mihi. quoniā inter multos. i. in multis erant mecum. vbi glo. que videt Augu. ita inquit. Ab his qui appropinquāt mihi. i. a xpia nis fictis qui magis decipiūt q̄ aperti ydolatre. Appropinquāt ergo nomine 7 nō numie: corpore 7 nō mente: numero non merito: 7 vere appropinquāt: quoniā erant in multis. ſcz ſacramentis. mecum. ſ. in fide. in baptiſmo. in euāgelij lectione. in feſtis. 7 hmōi. 7 nō i paucis erant mecum. in omnibus ſacramētis mecum ſed nō in fide ſpe 7 charitate: ſine qua nihil ſunt omnia. vt. j. Et bene ait mecum. nam 7 prope eſt palea tritico: de vno ſemine naſcūtur: in vno agro eradicant: vna pluuia nutriuntur: ſub eodē meſſore colligunt. eadē tritu ratione vtunt: eandem ventilationem expectant: ſed non in vnum horreum intrant: hec glo. Ager

Jtem quarto eccleſia dicit nominata ſagena Hbat. xiij. Simile eſt regnū celox ſagene miſſe in mari 7 ex omni genere piſciuz cōgreganti 7 hoc duplici rōne. Primo em ſagena dicit ex eo q̄ a fluctibus ſeculi cunctas gētes ad celū trahere apoſtolica doctrina laborat. Scdo q̄ inſtar ſagene bonos 7 malos quos nūc i mari huius mūdi indifferēter ptinet Sagena

in littore. i. in fine seculi discernet. Vñ Greg. in homelia. Sancta ecclesia comparat sagene misse in mari et ex omni genere piscium congreganti: quia nunc bonos malosq; cõmunit quasi permixtos pisces fidei sagena cõtinet: sed littus sancte ecclesie. i. finis. indicat sagena quid trahat.

Capitulũ. xxxij. de rõnibus ꝓpter quas ecclesia ſcã dei vinea dicta sit: et Hortus. Fõs. et Puteus aquarũ viuentium.

Capl'z XXXII Ecclesia ꝺr̃yna

Reterea ecclesia

p reperit similitudinarie siue mystice dici vinea. hortus. fons. puteus aquarum viuentiũ. Q vinea dicat habet Esa. v. Vinea dñi exercituũ domus israel est. ⁊ Mat. xx. Simile é regnuz celoꝝ homini patrifamilias q̃ exijt ꝑmo mane cõducere operios suos in vineã suã. Nam xp̃s verus paterfamilias est: q̃ toti⁹ humani generis curã habens omni tpe vniuersos ad culturã vinee. i. eccl'ie mittit operios. Dicitur aũt vlis eccl'ia vinea duplici rõne. Primo ꝓpter amplissimã ⁊ continuam eius ꝓpagationem. cõtinue em palmites. i. viri iusti ꝓpagãtur ex ea. Unde Greg. tractãs illud ꝙbum ꝓxime inductuz. Mat. xx. dicẽs. Pater iste familias cõditor noster est: qui habet vineã vniuersalem eccl'iam que ab abel vsq; ad vltimũ electũ qui in fine nascitur⁹ est. quotquot scõs ꝓtulit quasi tot palmites misit. Scõo q̃a ex ea spirituale vinuz emanat quo fideles iusti potant ⁊ inebriant ⁊ exhilarant iocunditate celesti. de quo ꝓpheta. Vinũ letificat cor hominis. ps. ciij. glo. hoc vinũ sic inebriat vt sobrios reddat: hec ebrietas videt in altenatõe mẽtis a terra ad celũ. ⁊ hoc vinũ nõ est carnale quo male quidã inebriant: sed spũale interiorem hoiem reficiẽs spũali letitia. Preterea de hoc q̃ eccl'ia vinea dicat illustre testimonium. Lanf. vlti. habet. vbi in ꝓsona ecclesie ꝺr. Vinea fui pacifico in ea que habet populos Vinea inquit eccl'ia iuxta gl. q̃ ex diuersis populis collecta est. s. de gẽtibus ⁊ iudeis fui pacifico. i. xp̃o q̃ recte pacificus noiat: ipe q̃dez pacez composuit inter deũ ⁊ hoiem ꝓpter qõ mediatoꝛ dei et hoim ꝺr. i. Thi. ij. Item pacez fecit inter hoiem ⁊ angelũ. Colo. i. Pacificãs p sanguinẽ crucis siue que in celis siue que in terris sunt. glo. celestia ⁊ terrestria. Item ad pacẽ reduxit gẽtiles ⁊ iudeos eos in vni⁹ dei cultu ꝓiungẽs ad Ephe. ij. Ipe est pax nostra qui fecit vtraq; vnũ. glo. vtrũq; populũ i vnũ et fide ⁊ moribus. Ipe est lapis angularis in quo duo ppli tanq̃ parietes de diuerso ãgulo veniẽtes sibimet quasi in pacis osculo copulant: hec gl. Dicamus adhuc q̃ hec vinea plãtata ꝺr ab ipso summo patrefamilias in ipso hũani generis ꝓncipio. Hiere. ij. Ego te plantaui vineã electaz. Deinde translata legit de egypto in terrã. pmissiõis. ps. lxxix. Vineã de egypto trãstulisti in terrã. s. pmissiõis. glo. i. eccl'iam q̃ incepit a iudeis ⁊ pficit in gẽtilib⁹ Consequẽter legit tradita agricolis ad excolendũ. Mat. xxi. erat homo paterfamilias q̃ plantauit vineã ⁊ locauit eam agricolis. Et Math. xx. dicit de eodẽ. Misit operarios in vineã suam. Operij sunt ꝓdicatores quos ad erudiendũ fideliũ plebẽ mittere paterfamilias ñ desistit: vt dicit Greg. De hui⁹ aũt vinee cultura Bern. ita loquit. Hec vinea dñi sabaoth plãtata est in fide. mittit radices in charitate defossa sarculo disciplíne stercorata penitentiũ lachrymis irrigata ꝓdicãtiũ doctrinis ⁊ exuberãs vino suauissimo delectatiõis: hec Bern. Item eccl'ia noiata legit hortus iuxta illud Lanf. iij. Hortus conclusus soror mea. ⁊ in. c. oibus cõsideratis. ⁊ in. c. qm̃ vet⁹. xxiij. q. i. ⁊ ita noiatur iuxta glo. ꝓ amenitate floꝝ fragrãtia aromatũ ⁊ copia optimoꝝ fructuũ. Sunt em̃ in hoc eccl'ie horto flores amenissimi pulcherrimi: plurimi etiã ꝑm varietatem gratiarũ ⁊ bonoꝝ mẽbroꝝ eius. Sane redolet in eo flos vue: q̃ cũ ex eo vua formet beatissimã ꝙginẽ speciosissimã atq; florẽtissimã designat: q̃ illã vuã genuit in cui⁹ vino ⁊ sanguine iudas. i. ois ꝓfessione fidei ad eccl'iaz ꝓtinẽs lauat stolã suã ⁊ palliũ suũ. i. vtrũq; hominẽ sicut habet Gen. xlix. Judas in vino. s. qõ ꝓ multis effusum est in remissionẽ pctõrũ: lauit stolã suã ⁊ palliũ suũ in sanguie suo. Redolet ẽt i horto eccl'ie flos lilij: q̃ cãdidus ẽ in ꝙginib⁹. Flos viole: q̃ puni⁹ ac purpure⁹ est in iunocẽtib⁹. Flos mali ḡnati q̃ rube⁹ ẽ in aplis q̃ nõ modo ꝙbo ⁊ exẽplo ꝺ̃ et sanguine suo in numeras p orbẽ fundarũt eccl'ias. Redolet in sup flos rose: qui sanguinat⁹ est in martyrib⁹. Flos oliue q̃ pinguis ẽ in sctis ꝓfessoꝛib⁹: q̃q; ꝓpetat pinguedine ⁊ mie opibus q̃bus affluxerũt recte p oliuã designãt. Redolet ẽt flos amigdali: q̃ ⁊ si frigoris tpe nascat: nõ tamen marcescit a fructu in patriarchis ⁊ ꝓphetis: q̃ in hyeme infidelitat⁹ ⁊ iniq̃tat⁹ gelicidio: doctrina ꝙbi ⁊ opis sanctitate floruerũt: fecerũt q; fructũ immarcessibilẽ mercedis eẽne. Redolet etiã in horto eccl'ie flos spice. qui quia inter paleas ⁊ aristas nascit statũ sanctoꝝ ꝓiugatoꝝ designat q̃bus mixte palee venaliũ pctoꝝ ꝓcrete sũt mixtas aristas bñt miseriarũ pñt secli ⁊ aculeis pũgũt mũdãe sollicitudis atq; plurimũ fatigãt cura ꝓpe familie: nihilo

Hortus

minus tñ florē ⁊ fructū sanctitatis ꝓducunt. De fragrātia aromatū hui⁹ horti ecclie dicit Cant. vi. Dilect⁹ me⁹ descēdit in hortū suum ad areolā aromatū. Sancta em̄ ecclesia merito in bonis fidelibus areola aromatū dicit: qz p virtutū eius excellentiā ⁊ scrē cōuersatiōis pulchritudinē in illis gl'oso nōie redolet Ecclesiastici. xxiiij. Ego q̄si vitis fructificaui suauitatē odor⁊ ⁊c. De fructib⁹ hui⁹ horti ꝺr Cāt. v. Veniat dilect⁹ me⁹ i hortū suū vt comedat fructū pomor⁊. i. opū suor⁊: que velut poma delectabilia sunt ⁊ odorifera. Dr aūt hortus conclusus. i. vndiq; clausus: nō expositus bestijs nō auibus: nō furibus: nō hostib⁹. Et dicitur bis clausus ꝓpter duplicem clausurā: de q̄ ꝺr Esa. xxvi. Urbs fortitudinis nr̄e syon Saluator⁊ ponet in ea murus ⁊ m diuinitatem defendens ⁊ munies eam interi⁹: ⁊ antemurale ⁊m humanitatē vel antemurale. i. angelor⁊ custodia qui muniant eā exteri⁹. Cōsequenter ecclesia legit etiā fons noiata. vnde Cant. iiij. ꝺr fons signatus. ⁊ hoc duplici rōne. Primo ꝓpter abundantiā irrigantis doctrine. vnde glo. Cāt. iiij. ecclia fōs ꝺr: q⁹ doctrina salutari abundat. vnde proximos irrigat. Et signatus fons ꝺr: q⁹ spūalis sensus indignis absconditꝰ ⁊ nulla incursione turbatur Esay. lvi. Eris q̄si hortus irrigu⁹ ⁊ sicut fons aquarū cui⁹ nō deficient aque. Scō ecclesia dicit fons: q⁹ ex ea copia multarum salutariū aquarū in salutē redundat fidelīū. Emanat quidē ab isto fōte ꝓmo aqua baptismat⁹ qua abluit peccatū originale. rōne cui⁹ ꝺr Zach. xiij. Erit fons puteus domui Dauid ⁊ habitatorib⁹ ibr'm in ablutionē perōr⁊ ⁊ menstruate. Leterū emanat aq̄ penitētie: qua abluūtur petā actualia. rōe cuius dicit Joel. iij. Fons egrediebat de domo dñi ⁊ irrigabat torrentē spinarū. i. petōr⁊. Et dicit fons signatus: q⁹ vt ait Aug. in sacris ipsis sub tegmento rerū visibiliū diuina virtus secretius operatur salutem. Item noiata legitur puteus aquarū viuentiū. vnde loco supra noiato ita subiūgitur. Puteus aquarū viuentiū que fluūt impetu de libano. Appellatione aūt putei ecclesia describit rōne ꝓfunditatis mysteriorum eius. vnō glo. sic dicit. Puteus ꝺr ꝓpter occulta mysteria que solis sanctis reuelatōe sanctispūs pandunt. Et ꝺr puteus aquarū ꝓpter diuina eloquia que de inuisibilib⁹ diuine gratie thesauris ꝓcedūt: cū in vitā eternā ducūt ⁊m illud Joh. iiij. Fiet in eo fons aque viue salientis in vitam eternam que fluūt impetu. i. abundāter. ps. xlv. Fluminis impetus letificat ciuitatez dei. de libano. i. a xp̄o: qui est cādor lucis eterne Sapie. vij. Ab ipso em̄ fluūt oia spūalia dona. Joh. i. De plenitudine em̄ eius oēs accepimus.

Fons

Puteus

Capitulū. xxxiij. In quo rationes assignant ꝓpter quas ecclesia appellatur Nauis Domus Ciuitas ⁊ castrorum acies ordinata.

Cap. XXXIII Ecclesia dicitur Nauis

Eterū ecclesia nauis legit noiata. ⁊ hoc triplici rōe

Primo q⁹ fructuz mercibus ⁊ meritorum thesauris amplissimis atq; pciosissimis onusta est q̄bus filij sui mercari possunt regnū celor⁊. ipa sola q̄ppe est p quaz sacrificiū dñs accipiet libēter, sola est que pro peccatorib⁹ intercedat fiducialr: vt dicit beatus greg. ⁊ habet in. c. quia. xxiij. q. i. Preterea in ea sola sunt ꝑfectes q̄bus adipiscit felicitas vite eterne iuxta. c. oēs. §. ex his. xxviij. q. i. Propter hanc rōem de ecclia ꝺr Prouer. vlr. Facta est quasi nauis institoris. Scō ecclia recte nauis appellat: q⁹ vehiculū est quo per mare huius seculi q̄tūcūq; crebris ventorum flatibus ⁊ aquarū fluctibus. i. tentationū plagis ⁊ ꝑiculis fatigat. fideles in ea contenti ad portum secure tritudinis pducunt. Cuius rōnem assignās btūs Ambro. tractans illud Prouerb. xxx. Tria sunt mihi difficilia ⁊c. ita in quodā ꝓmone dicit. Nauim ecclesiam debemus accipe in solo mūdi huius cōstitutā: que et si vndarū fluctibus aut procellis sepe vexet: tñ nunq̄ pōt sustinere naufragiū: q⁹ in arbore eius. s. in cruce xp̄s erigit: in puppe pater resider gubernator⁊. quam paraclytus ꝺuat spūs. hanc p angusta huius mūdi freta duodecim remiges ducūt. i. duodecim apli: ⁊ filijs nūer⁹ ꝓphetarū. Item idez Ambro. in. c. nō turbat xxiij. q. i. Non turbat nauis q̄ petrū hz: turbatur illa que iudam habet. Tertio ecclia recte nauis noiat: q⁹ sicut extra nauim siue archam Noe regnāte diluuio nullus saluatus est: ita nullus extra ecclesiam omino saluat: vt extra ꝺ sum. tri. ⁊ fi. ca. c. i. Item Hiero. in. c. qm̄ vet⁹. xxiij. q. i. dicit. Si quis in arcba Noe nō fuerit peribit regnāte diluuio. Et btūs Greg. in moral. ⁊ habet in. c. quia. ea cā. 7. q. Ecclesia sola est q̄ intra se positos valida charitatis cōpage custodit. Unde aqua diluuij archā q̄dē ad sublimiora sustulit: oēs aūt quos ex arcbaz inuenit extinxit. Et btūs Aug. in tractatu de catholica veritate dicit sic. Nauicula. i. xp̄i ecclesia i medio maris: videlz i mūdo dū iactata est fluctib⁹ sed vexata nō dissoluta aut submersa: q⁹ ille impauit vētis ⁊ mari qui eidem ecclesie se ꝓmisit vsq; in finē seculi affuturum q̄cūq; g̃ de huius maris fluctibus saluari desiderat ⁊ in ꝓfundu⁊ abyssi eternam videlicet

Domus

pditionē demergi pauescit teneat integre ⁊ inuiolabiliter fidei firmitatē. Ceterū sctā ecclīa domus legīt notata: ⁊ boc rōne inhabi rationis diuine in ea ſm illud ps.xxv. Domie dilexi decorē domus tue ⁊ locū habitationis glorie tue. vbi glo. Aug. ait. Domus dei eccle sia est. decor huius domus sunt sancti. Item ps.cxvij. Bñdiximus vobis de domo dñi. gl. id est de ecclīa catholica: de qua est baptism⁹ et ois benedictio. De cuius domus dignitate fere btūs Ambro. in.c. que dignior. xxiij.q.i. ita loquīt. Que dignior dom⁹ apostolice pre dicatōnis ingressu q̄ sancta ecclīa est: aut q̄s pferēdus magis ois⁹ videt q̄ rps: qui pedes suis cōsueuit lauare hospitibus: ⁊ quoscunq; sua recepit domo pollutis nō patīt habitare vestigijs. Item de hac domo btūs Hiero. in.c qm̄ vetus. e.cā ⁊.q. dicit sic. Unicunq; extra hanc domū comederit agnū ppbanus est. Et ad idem btūs Greg. in.c. quia ex sola. e.cā. ⁊.q ita dicit. Unde de agni hostia dñs precepit scz. Exo. xij. d. In vna domo comedet nec effe retis de carnibus eius extra fores. In vna nā q̄ domo comedet: quia in vna catholica eccle sia vera hostia redēptionis immolat. Ubi cō siderādū q̄ diuersimode sancti ⁊ peccatores fideles dicunt esse in hac domo dei. Primi q̄ dem ita sunt i domo dñi: vt ipi sint ipa dom⁹ dñi ⁊ locus habitatiōis eius. Secūdi vo licz sint in domo dñi nō tñ dicunt ipa domus dñi Hanc differentiā notat btūs Hiero. aut pori us Aug. in.c. oibus. xxiij.q.i. ita dicēs. Qui b⁹ consideratis puto me nō temere dicere alios ita eē in domo dñi vt ipi sint eadē dom⁹ dñi: q̄ dr edificari sup petrā: que vnica columba ap pellat: que sponsa pulchra sine macla ⁊c. Item beatus Aug. eandē differentiā existentiuz in domo dñi assignās sup ps. xxv. dicit sic. Sunt quidā qui domū dei habēt ⁊ nolunt gloriari: sed in se habent q̄dam domū dei sed nō perti nent ad decorē domus dei. in q̄bus habitat gloria dei. ipsi sunt locus habitatōis gr̄ie tue Et gl. magistri ita dicit. Sancti q̄ sunt decor ecclīe sunt locus hitationis glorie tue. De bu ius aūt habitatiōis domo loquīt ppbeta ps. cxxvi. Nisi dñs edificauerit domū: inuanum laborāt qui edificāt eam. Sup quo⁹bo Aug. ita dicit. Dñs ergo edificat domū suā laborāt multi in edificādo sed si nō ille edificet inua num laborāt edificātes eaz. Qui sunt isti qui laborant edificātes. omnes qui in ecclīa pre dicant verbū dei ministri sacramentoruz dei oms currimus: oms laboram⁹: oms edificam⁹ modo: ⁊ ante nos currerūt: laborauerūt: edifi cauerūt: sed nisi dñs edificauerit domū inua num laborāt edificātes eam. que aūt domus dei ipa ⁊ ciuitas. Domus em̄ dei ppls dei non solū qui modo sunt: sed ⁊ q̄ ante nos fuerūt et iam dormierūt: ⁊ q̄ post nos futuri sunt vsq; i finē seculi cōgregati in vnū fideles inumera biles sed deo numerati. de q̄bus dicit Aplus Nouit dñs qui sunt eius. ⁊.j. Omnis numer⁹ fideliū sanctoz ex hoibus cōmutandorum vt fiant eq̄les angelis qui modo pegrinant sed expectant nos q̄n a pegrinatōne redeamus. oms simul vnā domū dei faciūt ⁊ vnā ciuita tem ipa est Hierlm. Item sancta ecclīa ci uitas sepe legīt notata: ⁊ boc ppter vnitatez qua ad inuicē fideles sub eodē rege cbristo et eadē fidei lege viuūt. Dicīt em̄ ciuitas quasi ciuiū vnitas. Unda vt ait Aug. lib. de ciuita te dei. Ciuitas dr cōcors hoim multitudo. Et Greg. dicit. xvi. moraliū. Ciuitas a conuenienti bus pplis appellat. de qua dr ps. xlvij. Magnus dñs ⁊ laudabilis nimis in ciuitate dei nostri in mōte sancto eius. glo. i. ecclīa que si ta est in mōte sancto ei⁹. Hec est ciuitas que dr Mat. v. posita sup montē. glo. i. xpm quez montē a fertilitate ⁊ plenitudine gratiarū p pbeta pulchre cōmendans dicit. Mons coa gulatus mons pinguis. ps. lvij. coagulat⁹ vt dicit glo. ppter paruulos: quos lacte teneriо ris doctrie nutrit: ⁊ mōs pinguis fertilitate sua ppt maturos quos pane solidioris doctri ne cibat. Item de hac ciuitate sequīt in ps. in ducto. In ciuitate dei nostri deus fūdauit eā in eternuz. glo. i. in catholica ecclīa dei nostri dicit. Ne sibi boc nomē cōpositus hereticorū vsurpet. Ne aūt putet hec ciuitas tempalis: addit. deus fundauit in eternū eā: nō ad horā sicut tabernaculū moysi. Et Aug. sup eodem loco sic dicit. Si forte ista ciuitas q̄ mundum tenuit aliq̄n euerteret: absit. de⁹ fundauit eā i eternū. si g̃ deus fundauit eā in eternū: q̄d ti mes ne cadat firmamētū. Ceterū de laude bu ius ciuitatis ait ppbeta. ps. lxxxv. Fūdamen ta ei⁹ in mōtib⁹ sctis. gl. in ppbet aplis ipso sūmo āgulari lapide rpo iesu: q̄ solus est fun damētū q̄ nemo mutare pōt. ecce dr laus a fundamētis vt soliditas tot⁹ notet ciuitatis Sequīt laus de fama eius. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. q̄ vt dicit glo. nō accipiēdū est de illa figurali q̄ cecidit: sed de ista que p illā figurabat. Ad gr̄iam etiā huius ciuitatis nō parū facit q̄ ad banc ciuitatē non solū bo mines fideles: sed etiā āgeli ptinēt: sicut etiā parū ante ex Aug. sup ps. cxxvi. inducim⁹. dicē em̄ idem Aug. li. x. de. ci. dei. Nos ⁊ beati vna ciuitas sum⁹ dei: cuius ps in nobis pegrinat pars in illis opitulatur. Quare apostolus ad

Ciuitas

Ephe.scribens dicit.Jam.s.iuxta glo. a tēpe fidei suscepte.non estis hospites ⁊ aduene .i. extranei a deo.sed estis ciues sanctoꝝ.i.in domo vna cū sanctis.domestici dei.i.familiares dei q̄bus arcana reuelat.vbi glo.subiūgit: q̄si de babylonia trāslati ad hierlm.Vbi notādum q̄ due sunt ciuitates in hoc mūdo cōiuncte corpore sed diuise mente.vna dr hierusalē alia babylonia vna est ciuitas dei alia dyaboli.quas ciuitates vt dicit Augu.duo amores ꝓstituūt. Hierlm facit amor dei. Babyloniā amor seculi. Dicit aūt ciuitas dei quasi ciuium vnitas:in qua rex est veritas.lex charitas eiꝰ iudicia equitas.ciuium cōuersatio honestas. populi cōgregatio cōcordia:⁊ vnitas:mores inhabitantiū bonitas.benignitas.mia.pietas sobrietas.castitas.patiētia.humilitas.⁊ aliarū ṽtutum decor⁊ sanctitas.Ciuitas dyaboli est de qua ꝓpheta ait. Cm̄ vidi iniq̄tatē et p̄dictionē in ciuitate die ac nocte: circūdabit eam sup muros eius iniq̄tas ⁊ labor i medio eius ⁊ iniustitia:⁊ non defecit de plateis eius vsura⁊ dolus.vidi iniq̄tatē ad deū. ꝓtra dictionē ad plātū.labor in medio eius in acq̄sitione terrenoꝝ:iniustitie ad ꝓximū:vsura in repetitione vltionis ⁊ vindicta iniuriarū.dolus in fraude circūueniētiū. Hec aūt ciuitas dei in quadro sita esse dicit Apo.xxi.quoniaꝫ vt dicit glo.Latera huius ciuitatis quattuor sunt.fides.spes.charitas.⁊ opatio.que eccl̄ia sunt:quia q̄tum q̄s credit tm̄ sperat: q̄tū sperat tm̄ diligit:q̄tum diligit tm̄ operat.in quadro q̄ posita dr q:robusta est fide: lōganimis in spe:ampla charitate:efficax in operatione. Acies ⁊c. Preterea eccl̄ia dei sancta inuenit mystica significatione notata castroꝝ acies ordinata: quo nōie ideo appellata est q: fortissima ⁊ insupabilis est ṽtute.de qua Cant.vi. Terribil vt castroꝝ acies ordinata. Castra dei scti dei sunt charitate ordinati: q̄bus tanq̄ militiꝫ xp̄i ⁊ ꝓpugnatoribus fidei munit ꝓtegit ⁊ defendit eccl̄ia.de q̄bus dr Zach.ix. Circundabo domū meā.i.eccl̄iam:ex his qui militāt mihi.videlz doctoribus:p̄latis:ac p̄ncipibus ecclesie qui eam defendēdo xp̄o militare p̄hibētur.Unde apls Thimo.scribēs ait.Labora sicut bonus miles in p̄dicando euangelū ꝓtra hostes.ij.Thimo.ij. Huius aūte hostes eccl̄ie plurimi⁊ varij sunt cōtra quos hmōi xp̄i militiam siue castroꝝ multitudinē in vnā ordinat aciem mater oiṁ ṽtutum charitas:cuius officium est aliarum ṽtutū exercitiū ad finem dirigere optimū. Judei quidē impugnāt christi incarnationē:hereticī scripturarū veritatem tam hi q̄ illi impugnant xp̄i fidē. Scismatici obedientiā ⁊ eccl̄ie vnitatē. Sarraceni ⁊ pagani eccl̄iasticā pacē. Tyrāni⁊ mali p̄ncipes eccl̄ie libertatē. Falsi fratres charitatē. Contra iudeos ⁊ hereticos opponit doctores sanctos:aperiēs eis sensum vt intelligāt scripturas. q̄bus ait Lu.xxi. Ego dabo vobis os ⁊ sapientiā cui nō poterūt resistere ⁊ ꝓtradicere oēs aduersarij vestri. Cōtra scismaticos opponit sanctoꝝ cōmunionē:regimē p̄latoꝝ.et obedientiā subditoꝝ. Unde Judicū.xx.de filijs isrl exūtibus ad bellū dicit. Egressi itaq̄ sunt oēs filij israel ⁊ pariter cōgregati quasi vir vnus:quia illis erat cor vnū ⁊ anima vna ad expugnationē inimicoꝝ. Cōtra paganorū et sarracenoꝝ violentiā gladiū materiale. vt in.c.qn̄.xxiij.q.iij.dicit aug. Contra tyrānos et falsos fratres gladiū opponit spūalem qui etiam contra hereticos⁊ scismaticos exercēt vt compellant intrare iuxta.c.q̄d facit eccl̄ie medicina.xxiij.q.iij. Cū aūt eccl̄ia duos hēat gladios.de q̄bus i cuāgelio dn̄s ait. Sufficit vnus.s.spūalis q̄ exercēdus est a p̄latis.alius a p̄ncipibus ⁊ militibus xp̄ianis. De quibus duobus gladijs habet in.c.auctoritatē.xxv.q vi.⁊.xxiij.q.viij.§.i.quoꝝ vn⁹ eximit officio p̄latorum:alius nutu eoꝝ. Unde Bernard⁹ ad Eugeniū papam.de gladio materiali ait dn̄s Petro. Conuerte gladiū in vaginā.tuus ḡ et ipe forsitan tuo nutu ⁊ si nō tua manu euaginādus vterq̄ gladius tuus est:sed is quidem ab eccl̄esia:ille p eccl̄esia exercēdus est. ille sacerdotis:is militis manu. sed sane ad nutum sacerdotis sed iussu imperatoris.hinc dr in.c. ab imperatoribus.xxiij.q.iij. Ab imperatorib⁹ vniuersis iustū est auxilium postulandum p̄pter afflictionē pauperū quoꝝ molestijs sine intermissione fatigat eccl̄ia vt defensores eius aduersus potētiā diuitū cū eoꝝ puisiōe delegent. Hec aūt castroꝝ siue militū acies eccl̄esiastice irrefragabilis ṽt⁹ ⁊ insupabilis fortitudo pulchre etiā exp̄mit.Cant.iij. vbi dr. Ecce lectulum salomonis sexaginta fortes ambiūt ex fortissimis israel:omnes tenentes gladios ⁊ ad bella doctissimi. Lectulus salomonis id est xp̄i qui est pax nostra.ad Ephe.ij. ipa est scta eccl̄ia que locus est habitationis glie sue ps.xxvi. Sexagita fortes.i. vniuersi doctores sancti ⁊ viri p̄fecti. Senarius em̄ numerus p̄fectus est. Fortes.maxime ad hostes viriliter expugnandū. Ambiunt inq̄ lectulū.i. sanctā eccl̄iam: vt hostium incursus coerceāt ⁊ sponsus et sponsa in lectulo contemplationis quiete dormiant.iuxta illud Canticoꝝ tertio. Adiuro vos filie hierlm ne suscitetis neq̄ euigilare faciatis dilectā meā sponsam a somno

et quiete cõtẽplationis. Ex fortissimis Jsrael .i. patriarchis ⁊ ꝓphetis ac aplis alijsq; iustis fide vera ⁊ cõtẽplatõe ꝑspicua deũ vidẽtib⁹. Tenentes gladios: quoꝝ vnus est verbũ diuine scripture. de quo ad Ephe. vi. Gladiũ spiritus quod est verbũ dei. Secũdus est gladi⁹ iudiciarie ptãtis. de quo ad Ro. xiij. Nõ sine cã gladiũ portat. glo. i. habet iudiciariã potestatem: dei enim minister est. Et ad bella doctissimi. ⁊ ita necesse est: qm̃ vt ait Apls ad Ephe. vi. Non est nobis colluctatio aduersus carnẽ ⁊ sanguinẽ: ꝫ aduersus principes ⁊ ptãtes aduersus mũdi rectores tenebrarũ harum.

Capitulum. xxxiiij. de rationib⁹ ꝓpter quas ecclesia dicatur Regnus. ⁊ de. xij. quibus gloria magnificentie regni ecclesie declaratur.

Cap. xxxiiii Ecclia dr regnũ

Dominatur in:

n super ecclesia Regnus: et hoc quia in ea xp̃s rex regũ ⁊ dñs dominantiũ per fidez regnat de quo regno Esay. ix. sic ꝓphet loq̃tur. Sup solium Dauid ⁊ regnũ ei⁹ sedebit. glo. i. super ecclesiã que significata est per regnũ Dauid. Jtem de hoc regno angel⁹ ad virginẽ de filio suo loquens ita dicit. Et regni ei⁹ nõ erit finis. glo. Regbit in domo Jacob in eternum. i. in tota ecclesia: que per fidẽ ⁊ per cõfessionẽ xp̃i ad patriarcharũ pertinet sortem. Hoc preterea regnũ notat aplus cum de xp̃o loquẽs ait ad Colos. xv. Cum tradiderit. s. xp̃s regnũ deo ⁊ patri ⁊c. Super quo verbo dicit glo. Jfideles q̃ppe eius quos redemit sanguine suo dicti sunt hic regnũ eius: cui⁹ regnum etiã est omnis creatura. sed aliter dicit regnũ xp̃i omnis creatura: aliter ecclesia. Regnũ xp̃i dicit omnis creatura ꝑm potestatem deitatis. Ecclesia vero ꝑm ꝓprietatem fidei que in illo est ⁊ per quaz regnat in ipsis fidelibus. Leterũ q; ecclesia regni nomine designetur aperte ipsa testat euangelica hystoria: in qua sepe numero regnũ celoꝝ nominat. sicut patet Jlath. xiij. vbi Grego. in homelia de virginibus ita ait. Sepe in sacro eloquio regnũ celoꝝ presentis tẽporis ecclesia dicitur. de quo ⁊ in alio loco dñs dicit. Jlittet filius hois angelos suos: ⁊ colligent de regno eius oia scandala. neq; eẽ in illo regno beatitudinis: in quo pax summa est: inueniri scãdala poterunt que colligãtur. Ubi notandũ q. xij. sũt que regnũ aliquod glorioſum efficiũt: que cuz in regno de quo loquimur: precipue fore monstrabim⁹: gloria magnificentie regni ecclesie clarius eluceſcet. Primũ est. Si regnuz sit recta istitutione fundatũ: vt videlicet nõ violentia. nõ fraude: seu aliq̃ quacũq; arte iniqua

Luce. i.

Regnũ efficitur glioſum p. xij.

acquisitũ: sed legitima auctoritate stabilituz fuerit. Quẽadmodũ regnũ israel in quo ppl⁹ nõ per se regẽ instituit sed a deo: in cui⁹ manu sunt oia iura regnoꝝ ⁊ oim potestates. Regẽ sup se institui legit̃ postulasse. i. Reg. x. Hanc regni bonã conditionẽ eccl'ie regnum habet quod ab ipo summo deo oim regũ principe et dño constitutũ est ⁊ fundatũ. Unde de hoc regno sub noie ciuitatis dr. ps. lxvi. Homo natus est in ea ⁊ ipe fundauit eaz altissim⁹. glo. Hic ꝓphet a resumit ꝓba. q. d. Glorioſa dicta sunt de illa ciuitate: et hoc etiã miraculũ accidit in ea: q; homo natus ẽ in ea ⁊ fundauit eã altissimus. ⁊. j. Christus est fundamentũ illi⁹ ciuitatis. q̃ ꝑm q; est homo est in ea natus: et ipe idem altissimus. i. deus fundauit eã. Secundũ quod regnũ efficit glorioſum: est q; sit origine antiquuz. vnde eos nobiliores ⁊ magl glorioſos appellamus quoꝝ nobilitas ex parentibus ab antiquo ꝓbitate clarissimis originem traxit. Hec nobilitat gloria in regno eccl'ie magis fulget: cuz oia alia regna terrea ꝓcedat: q̃ppe ab ipo humani generis ꝓncipio ex quo iusti ⁊ sancti inceperũt esse in terra exordiũ habuit: vt in supioribus ostẽdim⁹ circa c. xij. vbi de antiq̃tate eccl'ie sermo habit⁹ est

Tertium quod regnũ efficit glorioſum est. Si amplitudine terrarũ: si multitudine ppl'o rum ⁊ puinciarũ numero latũ sit ⁊ ꝓfusum: q̃a vt dr Prouer. xiij. In multitudine ppl'i dignitas regis. Hanc glorie conditionẽ hz regnuz ecclesie quod longe lateq; diffusuz est vsq; ad fines orbis terrarũ. De cuius regni ãplitudie dr ps. lxxi. Dñabitur a mari vsq; ad mare et a flumine vsq; ad terminos orbis terraruz. vbi glo. sic ait. Hic ostẽdit ꝓpheta que sit amplitudo regni. Dñabitur a mari. i. a quolibz fine terre. vsq; ad mare. i. vsq; ad quẽlibet finẽ tre diffundet̃ tam late dilatabit̃ eccl'ia. Et a flumine. s. iordanis dñabitur. vbi vox patris itonuit sup xp̃m. Hic est filius meus dilect⁹. ide ergo doctrina eius cepit. inde auctoritas magisterij dilatat̃. Usq; ad terminos orbis terrarum. ꝑdicato euãgelio xp̃i regni. inde regula baptismi p totũ mundũ manauit: hec glo. De cuius regni dilatatiõe sanct⁹ Daniel ꝓpheta ita dicit. Dedit ei. s. pater filio ptãtẽ ⁊ honorẽ et regnũ: et oms populi ⁊ tribus ⁊ lingue fuient ei. Dañ. vij. Quartũ quod regnũ efficit glorioſum est q; sit decẽtissime ordinatũ. multitudo eẽ sine ordine plus habz cfusionis q̃ decoris. Ordo aũt regni in hoc cfistit vt sint in eo diuersi gradus hoim: distincti status dignitatum: ⁊ varia distributio officioruz ꝑm q; reip. i. us regni vtilitati expedit pariter ⁊ de

cori. Hec glorie ꝓditio maxime splēdet in ipso ecclesie regno: qđ sapiētissime ac decētissime in oib⁹ ⁊ singulis ordinatissimū est. q̄ em̄ a deo sunt: ordinata sunt. ad Ro. xiij. De ordine aūt in eccl̄ia ꝓstituēdo ita p Esa. loq̄tur de⁹. Ego sternā per ordinē lapides tuos: ⁊ fundabo te in saphiris. Esay. liiij. Et Propha. ps̄. cxliij. Gloriā regni tui dicent ⁊ potentiā tuā loquē tur. glo. Dicent. s. q̄tum potenter ⁊ mirabiliť facis quicq̄d facis ⁊ disponis in regno. Et. j. etiā Propha subiūgit. Ut notā faciant filijs hoiz potētiā tuā: ⁊ gloriā magnificētie regni tui. glo. Post potentiā cōmēdat decorē regni Habet illud regnū decorem cui magnifico ni hil cōpareť. Cōmemorandū est etiā q̄ hui⁹ ordinis gr̄a regnū ecclesie in supiori. c. Castrorum acies ordinata appellatū est. q̄ta aūt necessitate ⁊ qua forma ordo in ecclesia seruand⁹ est habeť in. c. singula. ⁊ i. c. ad h. lxxxix. di. Quitū qđ regnū gloriosū efficit est. q̄ sit vinculo di lectionis ⁊ ꝓcordie in populis suis vnitū. plane omne regnū in se diuisum desolabiť: vt re stať veritas ipsa. Luc. xi. ⁊ vt ait Salusti⁹ Cō cordia minime res crescūt discordia marie di labūtur. Hec aūt ꝓditio gloriosi regni p̄cipue refulget in regno ecclesie: quod vnitū est vinculo multiplici. s. fidei: spei: ⁊ charitať: ac vnius spūs inhabitātis in totū corp⁹ eccl̄ie. de q̄ bus in superioribus circa. c. vi. ap̄lissime dictus est. ⁊ Iere. xxxij. dicit dñs. Dabo eis cor vnum ⁊ aiam vnā. vnde de primis regniculis huius regni pro statu gratie dr̄ Act. iiij. Multitudinis credentiū erat cor vnū ⁊ aia vna. Sextū qđ regnū reddit gloriosum est. si sit quietū pacem cū exteris habens: sicut de regno Salomonis in ei⁹ laudem dr̄: q̄ habebat pacē ex oi pte in circuitu. iij. Reg. iiij. Hac gl̄ia ⁊ regni ꝓditione claret regnū ecclesie: lz q̄nq̄ careat pace tp̄is: pace tm̄ semp gaudet pectoris puentura tādē ad pacē eternitatis. pax quidē multa diligētibus legē tuam inquit Propha. ps̄. cxviij. ⁊ propheta Esay. Sedebat popul⁹ me⁹ in pulchritudine pacis in tabernaculis fiducie ⁊ in requie opulēta Esa. xxxij. Septimū qđ regnū efficit gloriosum est. q̄ diuitijs ⁊ bonis sit copiosum. Hec aūt conditio glorie potissime reperiť in regno ecclesie: qđ copiosū in bonis spiritualib⁹ est: que vere diuitie sunt dicente Greg. Sole diuitie vere sunt q̄ nos virtutibus diuites efficiūt. Et Ber. eidē sententie alludēs dicit. Vere diuitie nō opes sunt ſ virtutes quas cōscientia portat vt in perpetuū dies fiat. Vñ de hac diuitiarū copia regni dicit Propheta. ps̄. cxij. Gloria ⁊ diuitie in domo eius: ⁊ iusticia ei⁹ manet in seculum seculi. glo. hec est gloria ei⁹: he sunt diuitie ei⁹ Et ap̄ls ad Eph. i. Scōm diuitias gratie ei⁹ que supabūdauit in nobis. Octauū qđ regnū reddit gloriosum est si sit forte ⁊ insuperabile sit ab aduersarijs. Hec plane conditio gl̄ie est in regno eccl̄ie: cui dñs pollicet. Matth. xvi. Et porte inferi nō p̄eualebūt aduersus eam. Hinc dicit ps̄. xij. Regnū eius omnib⁹ dñabiť. Eccl̄ie quippe regnū oppugnari pōt quidem sed expugnari nō pōt: immo impugnationib⁹ crescit. hoc quippe eccl̄ie ꝓpriū est vt dic̄ beatus Hilari⁹ de tri. li. vij. q̄ dum psequit floret. dū opprimit crescit. dū contēnit ꝓficit. dū leditur vincit. dū arguit intelligit. tūc stat cum superari videt. Nonū qđ regnū gloriosū reddit est. si fit optimis legib⁹ ⁊ cōsuetudinib⁹ regulatū. q̄ vt inquit Augu. Quid aliud regna sunt sine iusticia nisi latrocinia quedam. Hec cōditio glorie regni maxime florет in eccl̄ie regno qđ sacratissimis legib⁹ ⁊ ornatissimis moribus viuit ⁊ gubernať. de q̄bus eleazarus. ij. Macha. vi. inq̄t. Prompto animo ac fortiter ꝓ grauissimis ⁊ sanctissimis legibus honesta morte pfungar. ⁊. c. se. Parati sumus mori magis q̄ patrias dei leges preuaricari. Ratio q̄ lex dñi immaculata. glo. i. irreprehēsibilis. cōuertens animas. i. sua districtōe corrigēs ⁊ ad xp̄i gr̄am mittēs. Et. j. Preceptū dñi lucidū illuminās oculos. i. interioris hois aspectū. dic̄ glo. De legū ꝺo ecclesiasticarū sanctimonia habeť di. x. vbi in. c. non licet: sancta synodus sexta ita inq̄t. Nō licet imperatori vel cuiq̄ pietatē custodienti aliquid cōtra diuina mādata presumere: nec quicq̄ qđ euāgelicis: ꝓphetic̄. aut apostolic̄ regulis obuiet agere. Decimū qđ regnū efficit gloriosus est. si regem habeat multū nobilē sapiētē potentē ac virtutib⁹ clarum. vñ Eccls. x. dr̄. Beata terra cui⁹ rex nobilis est. ⁊ Eccli. x. dr̄. Rex insipiēs perdet pplz suū. Plato etiā illas respublicas dic̄ esse btās si eas vel studiosi sapiētie regerēt: vel earū rectores sapiētie studuisse cōtigisset. ⁊ Seneca in quadā epla. Inter hoies antiq̄ores optim⁹ alioꝝ rector eligebatur. Idcoq̄ summa felicitas erat gentiū in q̄bus nō poterat esse potentior nisi melior. Hac gloria regni potissime relucet regnū eccl̄ie q̄ regem habz xp̄m: q̄ est rex magn⁹ sup oēs deos. ps̄. cūij. Qui est rex regū ⁊ dñs dominantiū. i. Tbi. vi. qui cū sit de⁹ sublimis infinite bonitatis. Ipse etiā est p quē ceteri reges regnant ⁊ legū cōditores iusta decernūt. Prouer. viij. quare sc̄tus dauid rex ita orat ad ip̄z. i. Paralip. xxix. Tuū est dñe regnū ⁊ tu es super omnes ꝓncipes tue diuitie sunt ⁊ tua gloria: tu dominaris omniū. Undecimū

In extrauagario

qđ regnū reddit gloriosum est. si sit multis no bilibus ciuibus ꝓncipibus ac baronibus po pulatū. Hac gloꝛie regni conditione maxime splendet regnū ecclesie cuius oēs veri regni cole illa nobilitate clarēt qua nulla apud deū maioꝛ est q̄ est clarū esse virtutibus. de quoꝝ preeminentia nobilitatis testis egregius est btūs Job. ita dicens. Fecit nos regnū ⁊ sacer dotes deo ⁊ patri suo. Apocal. i. Plane electi sunt reges vt dicit glo. qui carnē domant: spi ritū roboꝛant. Sacerdotes vero q̄ seipsos in ara coꝛdis deo placentē hostiā offerūt. vt ait Criso. Non oēs sacerdos scrūs est: sed oēs qui bene sedet sup cathedrā. di. xl. ca. Multi. Itē Apoc. v. inquit idē btūs Job. Fecisti nos deo nostro regnū. i. reges ⁊ sacerdotes. Ma gna ergo est nobilitas ⁊ gloꝛia regni eccl̄ie: in quo oēs veri regnicole reges sunt ⁊ sacerdo tes. Un̄ ps. lxxi. Adoꝛabunt eū oēs reges. glo. hic ostēdit ꝓpheta q̄ sit familia regis. Preter ea de hac maxima ⁊ clarissima nobilitate re gni eccl̄ie apud beatissimū petrum illustre ha bemus testimoniū: qui q̄busdā qui iam p fidē incoꝛpoꝛati erant regno xp̄i ita scribit. Vos estis gen⁹ electū: regale sacerdotiū: gens sctā populus acq̄sitionis. Vos estis gen⁹ electū: ● i. Petri. ij. q̄ per baptismū sancti estis facti filij dei ado ptiui: ⁊ p ꝓseqūs de genere ipsius dei. ſm illū Act. xvij. Genus aūt dei sum⁹. regale sacerdo tiū: dignitate. s. vnctionis ⁊ excellētia. Gens sancta. i. a peccatis mūdata. populus acq̄siti onis: q̄ pꝛecioso xp̄i sanguine redempt⁹. Am plius etiā in hac parte regnū eccl̄ie ostēditur nobilitate multa p̄clarū eo q̄ nō solū electos hoies cōprehendit sed etiā ipos angelos sanc tos q̄ ⁊ natura ⁊ sanctitatis nobilitate cla rissimi dinoscunt. vna cū ciuitas ⁊ vnum re gnū dei ex sanctis angelis ⁊ hoibus cōpactū ꝓsurgit. vt dicit Augu. i. de ciui. dei. ⁊ sup ps. cxxvi. Duodecimū qđ regnū gloriosū efficit est. si sit semp pmansurū siue durabile semp ac perpetuū. Hac gl̄ie cōditiōe regnū eccl̄ie sup oēia alia regna singulariť gaudet. Un̄ ꝓpha de eo loquēs ait. Regnū tuū regnū oīm secu loꝝ ⁊ c̄. ps. cxliij. vbi dicit glo. Hic ꝓpha laudat regnū de ꝓpetuitate ⁊ dñationis effectu. Daniel. ij. De hoc etiā regno Daniel scrūs ait. Suscita bit de⁹ celi regnū qđ in eternū nō dissipabiť. ⁊ Luc. i. dr. Regni ei⁹ nō erit finis. Licet ergo psens seculū cōsummādū veniat peregrina tioꝝ nostra finē sit habitura: regnū tn̄ eccl̄ie in sempiternū erit. pducet quippe siue transferet in celū. Unde apls. i. ad Coꝝ. xv. inquit. Deinde finis cū tradiderit regnū deo ⁊ patri. glo. i. cū perduxerit credētes ad cōtēplationē dei patris: vbi est finis omniū ⁊ requies sem piterna ⁊ gaudiū: tunc fulgebūt iusti ficut sol in regno patris eius. regnū fulgebit in regno cum regis venerit regnū qđ nunc oramus cū dicim⁹. Adueniat regnū tuū. hec glo. Et Am broſius sup Lucā de hoc regno sub noīe ciui tatis ita loquiť. Ecce ciuitas q̄ viuit in eter num q̄ mori nesciť. ipa em̄ ciuitas bierl'm nūc videť in terris sed rapieť supra belyam: bely as vnus fuit: transferet supra enoch cui⁹ mors non inueniť. ille em̄ raptus est ne malicia mu taret coꝛ eius. hec aūt diligiť a xp̄o quasi spon sa gloriosa sancta ⁊ immaculata sine ruga ⁊ q̄ro melius totū coꝛpus assumeť quasi vnus assumptus est. hec em̄ est spes eccl̄ie: rapietur pfecto assumeť transferet ad celū: ecce curru igneo raptus est belyas rapietur ecclesia. nō mihi credis crede vel paulo in quo xp̄s locut⁹ est. Rapiemur inquit in nubibus obuiā xp̄o in aera: ⁊ ita semper cū dño erim⁹. hec Amb. .Thessa.

Capitulū. xxxv. de rationibus propter quas ecclesia dicta est tabernaculum ⁊ templum dei.

Cap. Eccl̄esia tabern.

Mplius etiā ec⁹ clesia legitur nomie tabernacu a li descripta. Un̄ Apoc. xxi. Ecce tabernaculū dei cū hoibus ⁊ ha bitabit cū eis ⁊ ipsi populus eius erunt ⁊ ipe deus cum eis erit eoꝝ deus. Dicitur aūt eccle sia tabernaculū pro conditiōe status p̄sentis vite qui status est stat⁹ militie. Job. vij. Mi litia est vita hois sup terrā: ⁊ peregrinatiōis: q̄ dum viuim⁹ in hoc mortali coꝛpoꝛe peregri namur a dño. ij. ad Coꝝ. v. De quo tabernacu lo ps. xxv. sic dicit. Proteges eos in taberna culo tuo. Sup quo verbo btūs Aug. ita dicit Quid est tabernaculū nisi ecclesia hui⁹ tēpo ris. que tabernaculum ideo dr: q̄ adhuc in ter ra peregrinať. tabernaculū em̄ habitaculum est militū in expediťōne poſitoꝝ. Et sup illud ps. cxxxi. Donec inueniā locū dño tabernacu lum deo iacob: dicit sic. Quanq̄ aliq̄n dr ta bernaculū dei domus dei: ⁊ dom⁹ dei taberna culū dei: distinctius tamē accipiť tabernacu lum ecclesia ſm hoc tempus. domus aūt eccle sia celestis bierl'm quo ibimus. Tabernaculū em̄ tanq̄ militantiū ⁊ pugnantiū: tabernacu lum militū in ꝓcinctu in expeditione. vnde contubernales dicunť milites: quasi taber nacula eadem habentes. q̄diu ergo habem⁹ hostem cum quo pugnemus tabernaculū dei facim⁹: cum autē transierit tempus pugne ⁊ venerit pax illa que pꝛecellit omnē intellectū sicut dicit apls. Cum venerit illa patria iam dom⁹ erit: nullus aduersarius tentabit vt ta

bernaculū vocet: nō ꝓcedem⁹ ad pugnandū sed pmanebim⁹ ad laudandū. Quid em̄ dr de illa domo? Beati q̄ habitāt in domo tua dne in secula seculorum laudabunt te. Hec Augu. Ubi ꝓsiderandū q̄ dns precipiens sibi tabernaculū materiale fieri per quod hoc tabernaculū militū xp̄i designat iussit: vt colligit i li. Exod. in. c. xxvi. decez cortinas fieri ex quatuor ꝓciosis coloꝛib⁹: quarū vnaquecz. xxviij. cubitoꝛ in longitudine ⁊ quattuor esset in latitudine. ⁊ vt fertur bissum habebāt in stamine iacinctū purpurā ⁊ coccū bistinctū in subtegmine. Cortine sctōs ⁊ pfectos in ecclesia significāt: q̄ tanto liberi⁹ ꝓtemplationi creatoris iseruiūt q̄to ampli⁹ ab hui⁹ mundi amore se remouēt. Decē sunt vt eoꝛ pfectio notetur. denari⁹ em̄ numerus pfect⁹ est. Cortine q̄ttuoꝛ coloꝛib⁹ oꝛnātur: qꝛ sancti pfectōne virtutū iuxta doctrinā quattuoꝛ euangelioꝛ decoꝛantur bñtes ꝓ byssо retoꝛta mētis ⁊ coꝛpis cōtinentiā. ꝓ purpura regalē ꝓtra vicia potentiā. ꝓ iacincto erectā ad superna intētionē. ꝓ cocco bistincto pfectā dei ⁊ ꝓximi dilectionē. longitudo cortinarū. xxviij. cubitoꝛ lōganimem ecclesie significat patientiā ⁊ custodiam. bic em̄ numer⁹ septenario ꝑ quaternariū multiplicato: efficit. septenari⁹ requiez signi ficat ad quā ecclesia ꝑ fidē ⁊ custodiā quattuoꝛ euangelioꝛ ⁊ exercitiū principaliū virtutū patienter festinat. latitudo quattuoꝛ cubitoꝛū: amplitudinē dilectionis ad quā ꝑ quattuoꝛ euangelia ⁊ virtutes tēdit insinuat. Nō est aūt pretermittendū q̄ in illo tabernaculo antiquo erāt. s. Altare in quo sacrificiū offerebatur. Mensa ꝓpositionis super quā. xij. panes erant ꝓpositi. erat candelabꝛum in quo. vij. lucerne suppосite erāt ad lucēdū. vt bētur Exo. xxv. Altare bꝛ ecclesia. i. pura coꝛda aios deo cōsecratos in q̄bus sacrificiū deuotionis acceptissimuz incessanter deo offerꝛ. de quo. ps̄. l. Sacrificiū deo spūs ꝓtribulatus coꝛ ꝓtritū ⁊ humiliatū deus nō despicies. Mēsa. xij. panū doctrinā figurabat. xij. aplorum qui oibus intrantib⁹ tabernaculū ecclesie cibum administrant satietatis eterne. Candelabꝛū vero cū septē lucernis: vniuersitas est prelatoꝛ predicatoꝛ ⁊ doctoꝛ: qui cū splēdoꝛe sapiētie ignē ardoꝛis diuini habētes alīs lucent charitate ⁊ doctrina verbi ⁊ exempli. q̄bus dr Mat. v. Sic luceat lux vestra coꝛā hoibus vt videant opera vestra bona ⁊c. Unde de beato Johāne baptista dr Joh. v. q̄ erat lucerna ardēs ⁊ lucens. Ardens in quā: vt dicit glo. spū charitatis. Lucens: lumine veritatis. Ceterum ec

Templū clesia templum legitur appellata. vnde. i. ad Eoꝛ. iij. Templum dei estis vos ⁊ spūs dei in vobis habitat. Et. j. Templum dei sanctū est q̄d estis vos. Et hoc duplici rōne. Tum ꝓpter similitudinē edificij templi salomonis: in quo figuratū est templū dei q̄d est eccl̄ia. Fuerunt aūt in templo ꝓmo lapides: cementū: ligna cedrina: ⁊ aurū. Lapides fideles designant: q̄ sunt lapides viui electi perfecti vnde cōstruitur templum dn̄i. Cementū vero est charitas ipa: que vnit cōglutinat ac cōnectit xp̄i fideles adiuicē. de quo ps̄. xliij. dr. Adducēt regi virgines. i. pudice mentes fideliū in templuz regis. Sup quo btūs Augu. ita loquit. Templū regis ipa est ecclesia. Unde ꝓstituit templū? de hominib⁹ q̄ intrāt templū regis. Lapides vi ui q̄ sunt nisi fideles? Adducent in templū regis ⁊c. Et infra de cemēto sic loquit. In vnitate est templū regis nō est ruinosum: nō deciſum: nō diuisum. Junctura lapidū viuentium charitas est. hec Augu. Ligna aūt cedrina. i. odoꝛifera. sunt exempla sancte conuersatiōis quib⁹ ipa eccl̄ia in sanctis suis mirā dat suauitatē odoꝛis. Aurū est sapiētia diuina q̄ ipsa rutilat ⁊ splendet in animis iustoꝛ ⁊ ꝑcipue sanctoꝛ doctoꝛ. quibus dr ad Phil. ij. Inter quos lucetis sicut luminaria in mūdo verbuz vite cōtinētes. Preterea q̄ septē annis edificatū est templū ⁊ octauo dedicatio ei⁹ instituta est: significat qꝛ ꝑ hoc totū temp⁹ q̄d septē diebus voluit structura eccl̄ie crescit. dedicatio vero octaui anni festiuitatē designat celestis patrie. Secūdo eccl̄ia dr templū dn̄i eo q̄ in ea cult⁹ diuinus peragit. in ea quippe oꝛatur ⁊ adoꝛat de⁹ verus. Unde ꝓpha. Introibo in domū tuā adoꝛabo ad templū sanctū tuum ⁊ confiteboꝛ nomini tuo. ps̄. v. Et iterum. Adoꝛabo ad templū sanctū tuū ⁊ confiteboꝛ nomini tuo. In hoc solo templo est verus dei cultus cū extra catholicā eccl̄iam nō sit loc⁹ veri sacrificij. vt dicit Aug. in ca. Extra. i. q. i. Et idē Aug. sup ps̄. cxxx. ita ad ꝓpositū dicit. Quisq̄ em̄ preter templū dei oꝛauerit non exaudietur ad illam pacē supernā bierlim: ⁊ si exaudiatur ad quedā tēpoꝛalia q̄ deus etiā paganis donauit. nam ⁊ ipsi demones exaudiri sūt vt irent in poꝛcos. exaudiri ad vitā eternā aliud est: nec cōcedit nisi ei q̄ in templo dei oꝛat. ille aūt in templo dei oꝛat qui oꝛat in pace: in vnitate coꝛporis xp̄i. hec Aug. Ubi insup confiderandū circa hoc venit q̄ sicut Damasce. dicit. iiij. li. quia ex duplici substantia cōpositi sum⁹: intellectuali scz ⁊ sensibili: duplicē adoratiōnē deo offerimus in hoc sancto tēplo suo scz spūalem q̄ consistit in interiori mentis deuotione. de qua aplus. i. ad Eoꝛ. xiij. Oꝛabo

spiritu orabo ⁊ mente. Et Job.iij. Veri adorantes adorabūt patres in spiritu ⁊ charitate. Et corpale adorationē: que ꝓsistit in corporis humiliatione. sicut est genuflexio: ⁊ alia hmōi signa corporalia q̄ interioris hois deuotōnis signa sunt ⁊ testimonia. Hic aūt duplex cultus quo in tēplo dei colit deus: figurat⁹ est in duobus altarib⁹ que fuerunt in templo materiali Salomonis. Unū fuit intra sanctuarium: qđ dicit altare incensi in quo adolebat timiama per quod designat suauitas deotōis ascēsus mentis ad deū per orationē ⁊ ardentissimam cupiditatē diuine visionis. de qua. ps̄. Holocausta medullata offerā tibi cū incenso arietū ps̄.lxv.glo. Holocausta.i. meipsum cū medulla intimi amoris. intus em̄ mihi charitas ē nō in superficie. Cum incenso.i. cū oratione. Arietū.i. cum apostolis q̄ sunt duces gregis ⁊ maxime orant deuotissime pro grege. Aliud altare legitur fuisse in tēplo in quo imolabant alia: quod erat in atrio. per quod significat sacrificiū bone actionis: sicut est maceratio ⁊ castigatio carnis: ieiunia: vigilie: genuflexiones: ⁊ alia sancta exercitia. de qb⁹ dr ad Ro.xij. Obsecro itaq; fratres per miaz dei: vt exhibeatis corpora vestra hostiā viuentē sanctā deo placentē. Corpa vestra. glo. nō tm̄ mentes sed etiam corpora licet caro repugnet. Offeratis hostiam in mortificatione carnaliū desideriorū. Viuentē per bona opera. Sanctā. s. in deo firmā. Deo placentē: vt bona intentōe faciatis.

Capitulū xxxvi. de rōibus ꝓpter quas ecclesia dicit Mulier Amica ⁊ Colūba Perfecta Soror ⁊ Filia.

Cap. XXXV Eccl'ia dr mulier

Reterea ecclesia

p Mulier legit notata. ⁊ hoc rōe duplici. Primo rōe aptitudinis ad fecūditatē. Prouer. vlt. Mulieres fortē quis inuenier. glo. interlin. i. ecclesiam filios dei generantē. Item alia glo. Mulier fortis sancta ecclesia est. Mulier: q; ex aq̄ et spūsācto deo filios spirituales gignit. Fortis q; cuncta aduersa vel ꝑspera seculi pro dei amore cōtemnit. De qua eccl'ia Joh. in Apoc. ca.xij. ita loq̄tur. Signū magnū apuit i celo: mulier amicta sole ⁊ luna sub pedib⁹ ei⁹ ⁊ in ca. ei⁹ corona stellarū.xij. ⁊ in vtero bñs ⁊ clamat pturiēs ⁊ cruciat vt pariat. Mulier. i. eccl'ia. Amicta sole. i. solis ꝓtectiōe munita siue a sole illuiata. vnde glo. Amicta sole induit xp̄m qui eam illuminauit. Luna sub pedibus eius q; p̄sentis vite prospera despicit ⁊ aduersa dei ꝓtectione munita equanimiter tolerat. In capite eius corona. xij. stellarum dicitur fuisse: q; primitiuā ecclesiā. xij. apostoli velut stelle iuxta glo. in huius mundi nocte lucētes adornauerunt: quia spiritusancto disponente nec plures nec pauciores sunt electi: q; duodenarius numerus pfect⁹ est. Hui⁹ perfectio arithmeticis ⁊ diuinis rōnibus cōprobat. In vtero habens ⁊ clamat parturiens ⁊ cruciat vt pariat: qđ eo dr iuxta glo. quia cupit alios generare. Secūda ratio quare sancta eccl'ia mulier nūcupata legit: est ꝓpter similitudinē formationis sue cū prima muliere. De formatiōe autē prime mulieris ita Gen̄.ij.c. scriptū legimus. Edificauit dñs deus costā quā tulerat de adā in mulierē. qđ verbū pertractans beatus Aug. sup ps̄. sic dicit. Quādo dormiuit in cruce xp̄s signū gestabat imo implebat qđ significatū erat in adam. quia cū dormiret adā costa illi detracta est ⁊ eua facta: ⁊ dñs cū dormiret in cruce lancea latus eius pcussum est ⁊ sacramēta fluxerunt vnde facta est eccl'ia. Et ad idē est glo. Gen̄.ij. ⁊ ad Eph̄.iiij. ⁊ beatus Amb. sup Luc̄.li.ij. Mater ergo viuentiū est eccl'ia: quā edificauit deus ipo summo angulari lapide xp̄o iesu in quo oīs structura cōpaginata crescit in templū. Veniat ergo de⁹ edificet mulierē illā adiutricē quidē ade hāc vero xp̄i: nō q; xp̄s adiumentū requirit: sed q; nos querim⁹ ⁊ desideram⁹ ad xp̄i gr̄am per ecclesiā pueníre: ⁊ nunc edificat: ⁊ nūc formak: ⁊ nūc mulier figurat: ⁊ nūc creat: ⁊ ideo nouo verbo vsa est scriptura q; supedificamur sup fundamentū apl'oz. xij. ⁊ ꝓphetarū ⁊ nūc domus spūalis consurgit in sacerdotium sanctū Veni dñe deus edifica mulierē istā: edifica ciuitatē: veniet ⁊ puer tuus: tibi em̄ credo dicēti. ipse edificabit ciuitatem mihi: ecce mulier omniū mater: ecce dom⁹ spūalis: ecce ciuitas que viuit in eternū q; mori nescit. ipa est ciuitas que nūc videt in terris sed rapiet in eternum supra helyam. Helyas em̄ vnus fuit sed transferet supra enoch cui⁹ mors nō inuenit. Unitas

Leterū eccl'ia legit amica dei notata: ⁊ hoc ꝓpter singularitatē affect⁹ quo ipam eccl'iam xp̄us cōplectit. vñ Cant.iiij. dr. Tota pulchra es amica mea. Item ibidē. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō est in te. De amoris vero magnitudine quo de⁹ ipam eccl'iam diligit dicit Zach. i. Zelatus sum hierlm zelo magno. Et apls ad Eph̄.v. inqt. Diligite vxores vestras sicut xp̄s dilexit eccl'iam ⁊ tradidit semetipm ꝓ ea vt illā sanctificaret. glo. iusticia bone vite. plane maiorē dilectionē hac nemo habz vt animā suā ponat quis ꝓ amicis suis. Job. xv. De hac magnitudine amoris xp̄i ad eccl'iam dicit Crisо. Charior est eccl'ia deo q̄ celū nō em̄ eccl'ia ꝓpter celū sed ꝓpter eccl'iam ce Amica

lum est. Et Bern. sup Cant. Denicq; nō ꝓpter animā vnā sed ꝓpter multas in vnā eccleſiā colligendas: in vnicā astringentes sponsam deus tam multa ⁊ fecit ⁊ pertulit ⁊ operatus est salutē in medio terre. Cha. illa est vna vni non adherens alteri sponso: quid ista nō audeat apud tam ambitioſuz amatorem? quid nō ab illo speret qui se quesiuit e celo: vocauit a finib⁹ terre nec modo quesiuit sed acq̄siuit: adde ⁊ de modo acq̄sitionis in sanguine acquisitoris. Columba

Itē eccl̄ia legit̄ noiata colūba Cant. v. Amica mea colūba mea. Item Cāti. vi. Una est columba mea. ⁊ hoc q; spūssancti donis ē singulariter illustrata. De cui⁹ columbe decore dr̄ in ps̄. lxvij. Penne colūbe deargentate ⁊ posteriora ei⁹ in pallore auri. Pēne eius sūt doctores eccl̄ie vt dicit glo. per quos exaltat eccl̄ia ⁊ supuolat ad alta quoꝝ predicatione in celū fertur gloria eccl̄ie. Dicuntur autē pēne eccl̄ie deargētate: q; est diuinis eloquijs erudita. per argentū em̄ diuinū eloquiū designat̄. ꝼm illud ps̄. xi. Eloquia dñi eloquia casta. i. sine corruptione aliqua: argentū igne examinatū. glo. Argento aūt cōparat̄ diuinū eloquiū: q; sicut inter omnia metalla nihil est qđ dulci⁹ tinniat argento: ita inter oīa eloquia sermo diuin⁹ dulci⁹ insonat menti. Posteriora hui⁹ columbe dici possunt vltima tēpora eccl̄ie: que erunt in resurrectōe cōmuni q̄ in specie auri splendebūt immo incōparabiliter supra aurū. ꝼm illud Matb. xiij. Fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eoꝝ. Verū licet in superioribus circa. c. vi. plura dixerim de vnitate eccl̄ie: nō est inutile aliqua in hoc loco de vnitate eccl̄ie addere: maxime q; debinc illa specialis capit̄ auctoritas: cū dr̄. Una ē columba mea. Est ergo notandū q; colūba. i. eccl̄esia dicit̄ vna multiplicit̄. Est em̄ vna tanq̄ vnū ouile sub vno pastore. Job. x. Fiat vnum ouile ⁊ vnus pastor. Et Osee. vij. Pastor erit vnus omniū eoꝝ. Itē est vna tanq̄ vna dom⁹ sub vno patrefamilias. Exo. xij. In vna domo comedet̄: nec efferetis de carnib⁹ ei⁹ foras. dr̄ de agno paschali qđ btūs Grego. de eccl̄ia exponit dicēs in c. Quia. xxiij. q. i. In vna nāq; domo comedit̄: q; in vna catholica eccl̄ia vera hostia redēptiōis imolat̄. Itē est vna tāq̄ vna ciuitas sub vno ꝓncipe. Esa. xix. Ciuitas solis vocabit̄ vna. Itē vna tanq̄ vnū regnuz sub vno rege. Ezech. xxxvij. Rex vn⁹ erit oib⁹ imperans. Itē vna tanq̄ vna nauis sub vno gubernatore siue rectore. qđ significatū ē Luce. v. vbi dr̄ q; xp̄s ascēdit in vnā nauim q̄ erat symonis. i. in eccl̄iam: cui⁹ cura ⁊ gubernatio commissa est symoni petro tanq̄ xp̄i vicario. Vnitas ecclesie.

Matb. xvi. Tibi dabo claues regni celorum. Itē soli petro dictū est. duc in altum. Luc. v. ⁊ inducit Amb. in ca. nō turbat̄. xxiij. q. i. Item est vna tanq̄ vna vxor vni⁹ viri. ij. ad Cor. xi. Despondi em̄ vos vni viro virginē castā exhibere xp̄o. glo. Despondi vos annulo fidei. non multis: sed vni. nō adultero: sed viro legitimo scz xp̄o vero sponso. Preterea notandū q; columba. i. eccl̄ia dr̄ vna ꝓ nature ⁊ vite ꝓformitatē. ad Roma. xij. sicut in vno corpore multa membra habem⁹: ita multi vnū corp⁹ sumus. Secūdo per vnā spirituū siue animoꝝ vnitatem. vnde in preconiū ꝓmittue eccl̄ie dr̄ Act. iiij. Erat eis cor vnū ⁊ aīa vna in dño: a sensu scz ⁊ eadem volūtate nō dissonans fide socia amoris ac sententie vnanimitate perfecta. de qua gr̄e cōformitate paulus gentiū doctor ita corinthios exhortat̄ dicens. Sitis aūt pfecti in eodē sensu ⁊ in eadē scientia. glo. in eadem voluntate ⁊ eadē intelligentia: velut exponit Hilari⁹ in eadē sentētia. i. ad Cor. i. Et simili exhortatiōe idē apls ad Phil. vrens idē dicit Implete gaudiū meuz vt idē sapiatis. glo. nō diuersa. Eandē charitatem habentes. glo. ad oēs. Unanimes. glo. vni⁹ volūtatis. Idipsum sentientes. glo. vt mala cuiuscūq; sint omniū. Phil. ij. Tertio dr̄ vna ꝓpter vni⁹ hereditat̄ siue premij participationē. ps̄. Unam petij a dño hāc requirā vt inhabitē in domo dñi oib⁹ diebus vite mee. ps̄. lxxvi. ⁊ Luce. x. dr̄. Porro vnum est necessariū. glo. deo iugiter inherere

Ecclia est pfecta

Item eccl̄ia appellata est pfecta iuxta illud Cant. vi. Una est pfecta mea. hoc est: q; vt dicit glo. oīm⁹ virtutib⁹ pficit̄. Merito plane sancta vniuersalis eccl̄ia singulariter pfecta nominat̄ qm̄ ipsa pre oīm⁹ alijs incōparabiliter. pfectior est. vñ de ea dr̄ Prouer. vlti. Multe filie congregauerunt diuitias tu supgressa es vniuersas. ita vt btūs Bern. in sermone. lxix. sup Cant. dicat. Nec prerogatiuas oēs vnius catholice multitudinis ob quā oia fiunt vna ps̄ona de multitudine arrogabit sibi q̄talibz emineat sanctitate. Item eccl̄ia legit̄ nominata soror xp̄i. vnde Cant. v. Veni in hortum meum soror mea. Item. Aperi mihi soror mea. Nominat̄ autē sancta eccl̄ia soror xp̄i duplici de causa. Primo ꝓpter cōformitatē multā q̄ est inter xp̄m ⁊ eccl̄iaz. Est em̄ soror xp̄i in carne p cōformitatē in natura. de qua Cant. viij. dicit̄. Ubi eccl̄ia magno cū desiderio incarnationē filij dei postulās p quā soror sua cōformitate nature efficeret̄ ait. Quis mihi det te fratrē meū sugētē vbera matris mee. Est soror xp̄i in spū ꝓ participatōne gr̄e siue cōformitatem volūtatis. Matb. xij. Qui fecerit voluntatē Soror xp̄i

patris mei hic meus frater 7 sororꝛ mea est. Secundo dicit ecclia xpi sororꝛ eius p participationē vnius patrie celestis hereditatis. ad Romanos. viij. Si filij 7 heredes: heredes quidem dei: coheredes autē xpi. glo. in quo 7 cū quo beati erimus. Et. super illud. Vulneraſti cor meum sororꝛ mea. dicit glo. coheres. Filia dei

Ceterū etiā ecclia legit noiata filia. sm illd Cant. vij. Quā pulchri sunt gressus tui in calciamentis filia pncipis. glo. i. dei. Et ps. xliij. dr. Audi filia 7 vide 7 inclina aurē tuā. Dicit autē ecclia filia dei p gram. s. adoptōis. sm illud Joh. i. Dedit illis potestatē filios dei fieri: his q̄ credūt in noie ei⁹. vbi glo. dic. Mirabilis ptās vt q̄ filij diaboli erant filij dei 7 fratres xpi per eum liberati dicantur.

Capitulum xxxvij. quare etiam dicatur sponsa: et de tempore desponsationis eius.

Cap. XXXVII Sponsa xpi

Amplius etiā ecclesia sponsa xpi legit appellata vnde Cant. iij. Veni de libano sponsa mea coronaberis. 7 Cantico. v. Veni in hortū meū sororꝛ mea sponsa mea. Dicit autē sponsa ipa ecclia: q: xpo indissolubili mutui amoris vinculo copulata. De quo amore mutuo ipa sponsa ita Cant. vij. loquitur. Ego dilecto meo: 7 ad me conuersio eius. Sup quo verbo Bern. in smone. lxix. sup Cāti. pulchre ita dicit. Quid sponsa nisi congregatio iustoꝛ. q̄d ipsa nisi gr̄atio q̄rentiū dm: q̄rentiū faciem sponsi. nō em̄ ille intrēdit huic: 7 nō ista illi. ppt̄ hoc vtrūq; ponit. 7 ego illi. 7 ille mihi. Ille mihi q: benignus 7 mirificoꝛ est. Ego illi: q: nō sum ingrata. Ille mihi gram ex gra. Ego illi gram p gra. Ille mee liberationi ego illius honoꝛi. Ille saluti mee: ego illius voluntati. Ille mihi 7 nō alteri: q: vna sum colūba eius. ego illi 7 nō alteri. nec em̄ audio vocē alioꝛ: nec em̄ acq̄esco dicētib⁹ mihi. ecce hic ē xps ecce illic est. hec Bern. Preterea hāc sanctam spōsaz apte ac pulchre btūs Joh. describit Apoc. xxi. ita dicēs. Vidi ciuitatē sanctā hierlm descēdentē de celo a deo paratā sicut spōsam ornatā viro suo. Et sequit. Audiui vocem magnā de throno dicētē. ecce tabernaculum dei cū hoib⁹ 7 habitabit cū eis. Hō ꝟbū tractans btūs Bern. sup Cant. sic ait. Ad q̄d credo vt sibi acq̄rat spōsam de hoibus: mira res. ad spōsam veniebat 7 absq; sponsa nō veniebat: querebat spōsam 7 spōsa cū ipso erat. An due erant: ab sit. vna em̄ ait colūba mea: sed sicut de diuersis ouiū gregibus vnū facere voluit vt sit vnū ouile 7 vnus pastoꝛ: ita cū haberet spōsam inherentē sibi a pncipio multitudinē angeloꝛ: placuit ei 7 de hoib⁹ cōuocare eccliam atq; vnire illi q̄ de celo est vt sit vna sponsa 7 vnus spōsus. De desponsatiōe vero eius dr̄ Osee. ij. Desponsabo te mihi in sempiternū 7 sponsabo te mihi in iustitia 7 iudicio: 7 mirificoꝛdia 7 miseratōnib⁹. 7 spōsabo te in fide. 7 scias q: ego dns. vbi dicit glo. Ter ponit sponsabo te. Primo em̄ desponsit eam sibi in abrahā: cui ait Gen. xvij. Tu custodies ergo pactū meū 7 semen tuū post te in generationib⁹ suis. hoc est pactū meū q̄d obseruabitis int̄ me 7 vos: 7 semē tuū post te: circūcidet̄ ex vobis oīe gen⁹ masculinū: 7 circūcidet̄ carnem preputij: vt sit signū federis int̄ me 7 vos glo. interli. in testimoniū scz vt ego dns vester deus 7 vos ppls me⁹ a gentib⁹ diuisus. Secūdo desponsata fuit sub moyse in mōte synai in datione legis. vñ glo. s. Osee. ij. ita subiungit. Secūdo desponsit eā in mōte synai dans ei p spōsalib⁹ legis iusticiā 7 iudiciū 7 mirificoꝛdiā Unde Exo. xix. dr̄. Descēdit de⁹ sup montē synai 7 vocauit moysen in cacumine ei⁹. Et. j. Locutusq; ē dns cūctos sm̄ones hos. Ego em̄ sum dns deus tuus q̄ eduxi te de terra egypti de domo seruitut̄: nō habebis deos alienos p̄ter me 7c̄. glo. i. alij dij nō erūt tibi preter me. Tertio vt dicē glo. loco supꝛadicto fuit desponsata in aduentu filij dei q̄d est in fide trinitat̄: in q̄ fide statim credētes sciūt q: ille est deus.

Capitulū. xxxviij. in quo ponit solutio cuiusdā difficultatis circa ea q̄ dicta sūt de tpe desponsationis ecclie.

Ca. XXXV

Ritur autem hic questio q̄ nō parū pulsare potest animos mīn⁹ doctos: q: cū ante abrahām ecclia fuerit semp deo vinculo dilectionis cōiuncta vt sup: cū de antiq̄tate ecclesie tetigim⁹. huiusq; amoris copula qua i vno spū aia deo pungit̄ ostituat spūale matrimoniū. Dicit nāq; Bern. sup Cant. Conformitas dilectōis maritat aiam verboꝛ: si pfecte diligit nupsit. Mirū est 7 q̄stione dignū quō dictum sit q̄ sub abrahām pmo ecclia deo sit desponsata. Desponsatio ecclie duplex

Pro cui⁹ difficultat̄ solutione notandū q̄ duplicit̄ loqui possumus de desponsatōne ecclesie. Uno modo vt importat simplicē copulam dilectōis cū deo. 7 sic dicendū videt̄ q̄ cū semp in ecclesia fuerint aliqui iusti deo semp electi q̄diu ecclia fuit: sponsa dei fuisse dicenda est. vnde Huge. sup Cant. dicit. Nō em̄ tu mihi ex aduētu saluatoꝛis sponsam dici aut ecclesiā putes: sed ab initio būani generis. Secundo loqui possum⁹ de desponsatōe put dicit cōsensum aut pactionē cōiugalē per verba de presenti: aut signa certa expressum. Ut autem

magister senten.in.iiij.di.xxvij.ponit:causa efficiēs matrimonij est cōsensus.nō q̄libet: ꝙ p verba aut certa signa expressus. Q̄ autē tale pactū fuerit inter sponsum xp̄m ⁊ sponsaz ecclesiā egregi⁹ testis ē sanct⁹ ppha Ezech.xvi. ca.ita di. Jurauī tibi ⁊ ingressus sum pactū tecum ait dñs de⁹ ⁊ facta es mihi.s. sponsa. Et isto modo accipiendo despōsationē: recte dictū est q̄ sub Abzabam in circuncisione eccl'ia deo primo despōsata fit: ibi em̄ legit expressa quedam pactio facta inter deū ⁊ populum fidelez:⁊ expresso signo sensibili popul⁹ fidelis ab infideli est primo separat⁹. Unde ait dñs ad Abzabam Gen.xvij. Statuā pactū meum inter me ⁊ te ⁊ inter semen tuū post te in generationib⁹ suis federe sempiterno: vt sim deus tuus ⁊ seminis tui post te. Et infra dicit dñs ad Abzabam. Et tu custodies ergo pactū meum ⁊ semen tuū post te in generationib⁹ suis. hoc est pactū meū quod obseruabitis iter me ⁊ vos ⁊ semen tuū post te. Circūcidetur ex vobis omne masculinū:⁊ circūcideris carnē preputij vt sit in signū federis iter me ⁊ vos. glo. interli.in testimoniū.s.q̄ ego sum vester deus ⁊ vos popul⁹ meus a gentibus diuisus. Preterea eadē rōne recte fcdo dr despōsata sub Moyse in datione legis.tunc em̄ popul⁹ fidelis expresso pacto se astrixit ad deo seruiendū parendūq̄ preceptis legis illius.vnde Exod. xxiij. Legente moyse volumen legis audiēte populo. Respōdit popul⁹. Oia que locut⁹ est dñs faciemus ⁊ erimus obedientes. Ille vero sumptū sanguinē respersit in populum:⁊ ait. Hic est sanguis federis q̄ pepigit dñs nobis cum sup cunctis sermonibus istis. Preterea eadē rōne merito ecclesia tertio dr despōsata in aduentu filij dei in carnē:in quo fidei lumē ampliꝰ refulsit. Cū in die Epiphanie in quo stella noui fideris Magos gentiū primitias ad xp̄z perduxisse legitur ⁊ sacri baptismatis institutio cōmemorat:per q̄ quis corpori xp̄i quod est ecclesia incorporatur sic cantat a fidelibus. Hodie celesti sponso iuncta est eccl'ia.

Nuptie ecclesie cum xp̄o

De nuptijs aūt hui⁹ sponse cū xp̄o dr Mat. xxij. Simile est regnū celoz homini regi q̄ fecit nuptias filio suo.vbi glo.iterlin. dic. Qui per incarnationis mysteriuz ecclesiā filio suo copulauit. Tunc em̄ vt dicit beat⁹ Grego.in homelia. Deus pater deo filio suo nuptias fecit:q̄n̄ hunc in vterovirginis humane nature coniunxit:q̄n̄ deum ante secula fieri voluit hominē in fine seculoz. Et.j. Uterus autem genitricis virginis huius sponsi thalamus fuit.

Psal.xviij. Unde et ps̄. dicit. In sole posuit tabernaculum suum ⁊ ipse tanq̄ sponsus procedens de thalamo suo. Tanq̄ sponsus quippe de thalamo suo ꝓcessit:qz ad cōiungendā sibi eccl'iam incarnat⁹ deus de incorrupto vtero virginis exiuit.hec Grego. Preterea de huius sponse nuptijs Apoc.xix.loquit. Gaudeam⁹ ⁊ exultemus ⁊ demus gloriam ei: q̄n̄ venerūt nuptie agni ⁊ vxor ei⁹ preparauit se.glo. Nuptie.i.iūcta est eccl'ia xp̄o ⁊ cōueniēs fuit vt coniungeretur:qz ipa eccl'ia fecit se idoneā vt reciperet. Ubi cōsiderandū q̄ harū nuptiarū sponsalia cōtracta fuerūt in ppbetarū spōsione. pfectū matrimoniū fuit p verba de p̄senti mutua collocutione marie ⁊ angeli. vbi virgo gloriosa cōsensum p̄bens ait. Ecce ancilla dñi fiat mihi ſm verbū tuū. Luc.i. Matrimoniū vero cōsummatū fuit in carnis ⁊ verbi vnione. Unde Aug. sup titulū ps̄.xliij. dicit. Cōiunctio nuptialis:verbū ⁊ caro.hui⁹ cōiunctōnis thalamus:est virginis vterus. Fecundat cōiunx in xp̄i passione: qz de latere xp̄i fluxit sanguis ⁊ aqua:q̄bus significabant sacramēta p que fecundat eccl'ia. Solēnitas harū nuptiaruz inchoata fuit in ascēsione dñi. Un̄ ad Eph̄.iij. Ascendēs xp̄us in altū captiuā duxit captiuitatē:dedit dona hominibus. qz btus Aug.li.de symbo.ita ait. Exulta sponsa eccl'ia qz nisi in xp̄o ista fuissent tu formata non esses. vendit⁹ redemit te occisus dilexit te. ⁊ qz te plurimuz dilexit mori voluit. O magnū sacramētū huiuscōiugij. O q̄ magnū mysteriū hui⁹ sponsi ⁊ sponse ⁊ nō explicabil' huiusmodi digne humanis verbis.de sponso sponsa nascit:⁊ vt nascitur statim illi ꝓiungit. ⁊ tunc sponsa nubit q̄n̄ sponsus morit: ⁊ tunc ille sponse cōiungit q̄n̄ a mortalib⁹ separat:q̄n̄ ille sup celos exaltatur tūc ista in oīni terra fecūdat. hec Aug.

Capitulū. xxxix. de donarijs ⁊ muneribꝰ quibꝰ xp̄s spōsam suā eccl'iam decorauit singularit etiā pre ālis

Cap̄. XXXIX Eccl'ie donatōes

Um aūt aposto

lus de matrimonio primoz parentum ad Eph̄. v. loquēs subiunxerit. Sacramētū hoc magnū est in xp̄o ⁊ eccl'ia.aperte designauit matrimoniuz carnale figurā esse spūalis matrimonij xp̄i ⁊ eccl'ie.quare cū in carnali matrimonio solitū sit vt sponsus spōse dotes ⁊ munera donet ad ornatū sponse ⁊ solatiū matrimonij. ſm illud Gen.xxxiij. vbi sicben ait iacob ⁊ filijs eius. Augete dotē ⁊ munera postulate.non dubiū quin sublimis ac nobilissimus ille sponsus .s. xp̄s pro sua magnificentia in sponsalib⁹ istis largitus fuerit spōse sue amplissima donaria quibus illam subarrauit ac preciosissima in illius decorē contulerit ornamēta, sicut babek

Ezech.xvi.vbi dicit sponsus ipe ad ecclam. Juraui tibi ⁊ ingressus sum pactū tecū. Ecce pactio cōtracti matrimonij. Et facta es mihi sc̄z sponsa. Et sequit. Et laui te.s. aqua baptis mi.ad Eph.v. Mundans eā lauacro aque vi te. Mūdaui sanguinē ruū ex te: dū te a vitio rum sordib⁹ expiaui. Apoc.i. Dilexit nos ⁊ la uit nos in sanguine suo: ⁊ unxit te oleo.s.speci alis gre. Unxit te deus oleo letitie.ps.xliij.⁊ lxx.i.inq̄t. Qui aūt cōfirmat nos nobiscū est in xpo: ⁊ q̄ unxit nos deus. Vestiui te disco lorib⁹ illa sc̄z varietate virtutū.de qua apl̄us ad Col.iij.scribit dicēs. Induite vos sicut elec ti dei sancti dilecti viscera miricordie.beni gnitatē:hūilitatē:modestiā:patientiā ⁊ cetera q̄ sequunt. Et calciaui te iacincto.i.adornaui sanctos tuos scrā ⁊ celesti intētione:quā iacin ctus designat. Cinxi te byssо.i.continētie cin gulo. Et indui te subtilib⁹.i.ornamentis spiri tualib⁹ pluribus ⁊ multiplicib⁹. Sequuntur alia plurima in textu p que maxima munera gratiarū ⁊ ornamēta virtutū designant: q̄b⁹ xps sponsam suā ecclam magnificentissime do tauit. verū cū Prouer vlti.dicat. Byssus ⁊ purpura indumentū eius.s. spōse:nō tm̄ deco re virtutū qui p byssum accipit sed etiā prero gatiua priuilegiate ⁊ gloriose auctoritat̄ que per purpurā: qua vestis regia intelligit:spon sa ipa ecclia est a xpo magnificentissime subli mata. Habuit siquidē xps in sua psona priule gia quedā dignitate ⁊ auctoritate clarissima: que sponse sue ecclie ex hoibus assumpte suo modo cōmunia fecit:que etiā angelis ipis nō indulsit. Jpe em̄ est verus sacerdos: bon⁹ pa stor:dulcis mediator: equus iudex: singularis medicus:inexpugnabilis ostiarius: vnigeni tus fili⁹.sicut ipse solus oia hec habet: ita soli ecclie in suis sacerdotib⁹ ⁊ plātis illa dereli quit: vt nec ipis angelicis spiritib⁹ sint indul ta. Xps in pmis verus sacerdos fuit.Pm illud Tu es sacerdos in eternū fm ordinē melchise dech.ps.cix.qui pridie q̄ pateret accipiēs pa nem in manib⁹ suis:ipsumq̄ diuinitat̄ sue po testate in corpus suū cōuertēs discipulis suis tradidit dicēs. Accipite ⁊ manducate ex hoc oēs:hoc est corpus meū. Mar.xxvi.vbi reue ra vnus ⁊ idē fuit ⁊ cibās ⁊ cibus:⁊ munerās ⁊ mun⁹.offerens ⁊ oblatū.vt ait Hiero. ⁊ ba betur in ca. Nec moyses.de cōse.di.i. Et anti quor̄ versus ē. Rex sedet in cena turba cinct⁹ duodena. Se tenet in manib⁹ se cibat ipse ci bus.vbi idem fuit sacerdos ⁊ sacrificiū.extra de sum.tri.⁊ fide catho. Hanc admirandā cō secrandi potestatē angelis nō pcessit sed spō se sue ecclie donauit sacerdotib⁹:q̄bus in apo stolis ait. Hoc facite in meā cōmemoratione. Luce.xxij. Presbyteris nāq̄ solū datū est tam admirabile sacramētū cōficere ceteriscq̄ mini strare fidelib⁹.in ca. Perlectis.di.xxv. Ūn in ca. Cleros.di.xxi. Sacerdos dict⁹ est:q: conse crat ⁊ sanctificat.hoc tm̄ admirandū mysteri um sacerdos nō alia potestate adimpler: non alterius q̄ ipsius iesu xpi sermone peragit.vt Ambro.in li.de sacrament̄ dicit.⁊ habet in.c. Panis.de cōse.di.ij. Preterea secūdo xps est bonus pastor:q̄ nō solū doctrine pabulo ⁊ exē plo sanctitat̄ oues suas pauit sed p eis aiam suā posuit. Job.x. Pastoralē hāc curā banc re gis auctoritatē spōse sue ecclie prelat̄ cōmisit quos operis sui vicarios eidē contulit preesse pastores. Ūn bto petro xps tot⁹ dñici gregis curā cōmittēs ⁊ in eo suis succesсorib⁹ait. Pa sce agnos meos. Joh.vlti. Hāc pfecto pasto ralē dignitatē angelis nō donauit q̄ ab huma na cōuersatiōe semoti sunt. Ministri siq̄dem bene sunt dicēte apl̄o ad Heb.i. Oēs sunt ad ministratores spūs.nō autē pastores. Ceterū ipe xps dulcis optimusq̄ mediator: ē.ij. Thi.i. Unus mediator dei ⁊ hoim hō xps iesus: qui inter nos ⁊ deū pacē fecit:recōciliās ima sūmis vn̄ sequit. Qui dedit redēptionē semp̄ p mul tis.⁊ ad Rom̄.v.dicit apl̄s. Cum inimici esse mus deo recōciliati sum⁹ p mortē filij ei⁹. Hu ius officij dignitatē spōse sue sacerdotib⁹ xps indulsit:q̄ p penitētie sacim̄ p pciosuz altaris sacrificiū:perq̄ gratas deo pces ranq̄ medij arbitri inter deū ⁊ hoies ministeriū pagunt me diatoris:omi poteri deo q̄ offens⁹ fuerat pcō res recōciliādo. Ūn Leo papa vt habet de pe niten.di.i.c. Multiplex.hoc idē pbat dicēs. Mediator dei ⁊ hoim hō xps iesus banc ppo sitis ecclie tradidit potestatē: vt pfitēri⁹ pe nitentie satisfactionē darēt.⁊ eadē satisfactio ne purgatos ad cōmunionē sacramētor̄ p ia nuā recōciliatōis admitterent. Ūn ⁊ moyses Deut.v. inq̄t. Ego sequester ⁊ medi⁹ sum inter deū ⁊ vos. Angelis aūt hui⁹ officij auctoritas pcessa nō est:q: huiusmodi sacramētalis recō ciliatio non p angelos:sed p ora sacerdotū ex pletur. vn̄ illis nō dictū est sed hoib⁹ quor̄ re miserit̄ pcā remittunt eis. ⁊ Amb. vt habet de peni.di.i.c. Verbū.hoc idem pbat dicens. Hoc ius solis sacerdotib⁹ est pmissum.glo. su per illō.ij. Thi.i. Unus mediator est ⁊c.dicit. Boni angeli inter miseros mortales ⁊ beatā immortalitatē medij esse nō possunt. Ampli us est equus iudex:q̄ sedet sup thronos ⁊ iudi cat eq̄tatē. Joh.v. Pm̄e iudiciū dedit pat̄ fi lio. Hanc iudiciariā potestatē ipe xps sponse sue ecclie cōtulit in prelatis:qui tanq̄ vicarij

Xpi prerogatiue

Xpus fuit sacer dos verus

Pastor bonus

Mediator op mus.

Judex equus

ipsius ieſu xpi iudicij nomen obtinēt in eccle-
sia. vnde IIIath.xviij. Si peccauerit in te fra
ter tuus. sequit. Si te nō audierit dic ecclesie.
glo.i.bis qui presunt ecclesie. Cuius throni ci
uitas ⁊ principatus maxime resplendet in apo
stolica sede. Vñ petro ipe dñs ieſus xpus ait.
Tibi dabo claues regni celorū. vbi glo. dicit.
Vide quātā potestatē habet petra super quā
edificat ecclesia vt etiā iudicia eius maneāt
firma quasi deo iudicāte per eam. Nec nō est
data angelis: administratores quidē sunt: nō
iudices. qō ex illo loco euāgelij satis apte col-
ligitur. vbi dr. Potestatē dedit ei. i. filio iudi-
cū facere: qz filij hoīs est. Cū ergo angeli non
nobiscū cōmunicēt in būana natura manife-
stum est illis nō puenire respectu hoīm aucto
ritatē habere iudicij. Itē xpus dr medic⁹ sin
gularis: qz solo ꝟbo restaurat vniuersa. virt⁹
em ex illo exibat ⁊ sanabat oēs. Luc. vi. Hanc
medendi facultatē xps sponse sue ecclie mini
stris cōmunicauit q̄ per sacramentoꝝ exhibi-
tionē q̄ vasa medicinalia sunt in q̄bus diuina
virtus secreti⁹ salutē operat. vt dicit Augu.
languores ac morbos curat animarū. Hāc po
testatē angelis nō indulsit. qz vt ait Crisо. in
li. de laudib⁹ pauli. Hominib⁹ nō angelis p̄di
catio ⁊ administratio sacramentoꝝ cōmissa ē
Cui⁹ duplex rō a sctō Tho. in. iij. sentē. dist. v.
talis assignat. Primo qz angeli nō cōueniūt
sicut boies cū verbo incarnato a quo sacramē
ta fluxerunt in natura assumpta: nec etiā cū sa
cramentis in q̄bus est spūalis virtus in corpo
reis elementis sicut boies ex natura spūali ⁊
sensibili cōpositi sūt. Secūdo qz ad necessita-
tem baptismi ⁊ alioꝝ sacramētoꝝ prās eis cō
cessa nō valeret: cū nō sint in p̄optu hoīb⁹ vt
eoꝝ ministeriū facile haberet. Demū xps dr
inexpugnabilis ostiari⁹. Ipe siq̄dē ē q̄ aperit
⁊ nemo claudit: ⁊ claudit ⁊ nemo aperit. Apo
cal. iij. Hāc dignitatē p̄tulit ecclie sue pastori-
bus suis. q̄b⁹ ait. Quecūq; ligaueritis sup terrā
erūt ligata ⁊ in celis: ⁊ q̄cunq; soluerit sup ter
ram erūt soluta ⁊ in celis. vt IIIath.xvi. vñ
beatus petrus apls quia p̄ ceteris clauium
potestate donatus est: clauiculari⁹ regni celo
rum depingit ⁊ appellat. Vñ btūs Augu. in
quodā sermone aploꝝ petri ⁊ pauli ita dicit.
O inestimabilis ⁊ immēsa potestas hoiem in
terra positū tenere celū. Ecce nūc ad nutū pe
tri diuini regni claustra patescunt. Accepit
em a xpo claues regni celoꝝ vt solutis vincu
lis peccatoꝝ aperiret credētib⁹ regna celoꝝ.
Et.j. Ipse xps credentib⁹ factus est via. posu
it ad vicē suā in seculo celestis regni clauicu-
larū petrū: ne difficilem sibi ad celum quispi-

Medicus singu-
laris.

Ostiarius ine-
pugnabilis.

am existimaret accessum. hec Aug. Itē xps
est vnigenit⁹ dei filij⁹ ad quē vox patris into-
nuit. Hic ē filij⁹ me⁹ dilect⁹ in quo mihi bñ cō-
placui. IIIath.iij. Et.ps.cix. dicit. In splēdo-
rib⁹ sanctoꝝ ante luciferū. i. ante oēm creatu
rā genui te. glo. Ex occulta ⁊ secreta substātia
mea genui te ieffabiliter. Hāc aūt filijs eccle-
sie tribuit ptātem. Joh.i. Dedit eis ptātem fi
lios dei fieri bis qui credunt in noīe eius. glo.
Mirabilis ptās: vt qui filij diaboli erant filij
dei: ⁊ fratres xpi per eū liberati dicātur. de q̄
ad Gal.iiij. dicit apls. Misit deus filiū suum
vt adoptionē filioꝝ dei recipemus. vbi glo. di
cit. Unicū em filiū deus habet quē genuit de
substātia sua. nos aūt nō de suba sua genuit:
creatura em sumus quā nō genuit sed fecit. et
ideo vt fratres xpi fm modū nrm adoptionē
reciperem⁹ dicit: vt significaret nos boc ami
sisse in Adam ex quo mortales sum⁹. Hec glo.
Unde ideo vt dr. iij. senten. di. x. filij adoptiui
dicimur: qz cū nati fueram⁹ filij ire: per gratiā
facti sum⁹ filij dei. Hec plane ptās: hec gratia
data non est angelis vt. s. ex filijs ire in filios
possent redire dei. irrepabilis em fuit casus eo
rū. Hoc em vt inqt Damas. qō boīb⁹ est mors
angelis est casus. nec pro eis mortu⁹ est xpus
sed p boibus q̄bus natus est. Unde angel⁹ ad
pastores. Annūcio vobis gaudiū magnū. na-
tus est vobis saluator mūdi Luc. ij. Et hec de
bis q̄ ecclesia xpi sponsa ab ipso spōso suo xpo
susc epit in dotem: nos dixisse sufficiat.

filij dei vnigenit⁹

Capitulū. xl. Qz ecclia dicat cōiūx xpi ⁊ mr fideliū.

Capim. XL
Ecclesia est con-
iunx xpi.

Eterum eccle-

c sia pro amplitudine plis sue
cōiunx siue vxor xpi appellat.
Unde de ea ps. cxxvij. dicit.
Uxor tua sicut vitis abūdās
in lateribus dom⁹ tue. Sup q̄ versu dicit Aug.
Uxor tua xpo dr: ergo vxor ei⁹ ecclia cui⁹ nos-
ipsi filij. Ubi norandū q̄ p̄iunx ista xpi. s. eccle
sia p sua amplissima dignitate in multis cōiu
gibus memoria dignis in sacra scriptura figu
rata monstratur. Figurata quippe fuit primo
in Eua cōiuge primi parentis Ade. Unde ad
Ephe. v. docto: gentiū celestiū conscius secre
toꝝ apls Paulus post cōmemoratione con
iugij Ade ⁊ Eue subiungit. Sacramentū hoc
magnū ē: ego aūt dico in xpo ⁊ in ecclia. Pla-
ne sicut in Eua matre viuentiū omniū figura
ta est ecclesia: que omniū fideliū mater est. vñ
Aug. sup illud ps. cxxvij. Ecce hereditas dñi
filij ⁊c. dicit. Parit ecclesia filios cōiunx xpi:
in cuius figura Eua mater viuorū appellata
est. Secundo figurata est in coniuge Abrahe

scz sarra: que ꝑm ꝓmissionē cōcepit ⁊ peperit Isaac q̄ interꝓtat risus Gen̄.xxv. Un̄ glo. Gen̄.xx. Abrahā xp̄m significat: sarra eccl̄iam Abrahām bonorat̄ ꝓpter sarre pulchritudinē xp̄s ꝓpter eccl̄iam. Unde mirabilis deus in sanctis suis.ps̄.lxvij. Tertio figurata est coniunx xp̄i eccl̄ia in rebecca cōiuge isaac: q̄ pulchra facie interꝓtat. Et eccl̄ie dr̄ Cant.ij. Facies tua decora. vñ glo. Greg. que ponit Gen̄. ij. sup illo verbo. Introduxit isaac eā. s. rebeccam: in tabernaculum: dicit. Hanc isaac in tabernaculū matris introduxit ⁊ vxorē accepit qz in loco synagoge de q̄ natus est xp̄s. eccl̄iam diligit vt que cognatōe. i. predestinatōne dilecta erat: amore cōiuncta vxor fiat. Quarto figurata est in cōiugib⁹ iacob. s. rachele pulchra ⁊ lya laboriosa q̄ viro patriarchas partu riuit. Unde glo. sup Gen̄. ca. xxix.. Rachel pulchra facie ⁊ venusto aspectu. iunior ⁊ pulchrior: prius sterilis postea fecūda eccl̄iā significat que tpe posterior synagoga: sancta corpore ⁊ spiritu est. Oculi ei⁹ decori: qz euāgeliū videre meruerr. Quinto figurata fuit in hester que repudiata regina vasthi cōiunx facta est assueri regis. que vt dicit Hester.ij. Erat pulchra nimis ⁊ decora facie. vbi glo. inquit. Hester interꝓtat abscōsa edissa misericordia. hoc ē gentiū eccl̄ia: q̄ in abscōdito cordis nutriens castitatē fidei misericordiā ⁊ gr̄am corā oculis dn̄i inuenit. repudiata synagoga: que in osee vocat̄ absq̄ misericordia. Preterea cū vt iā dictum est: sancta ⁊ vniuersalis eccl̄ia cōiunx xp̄i sit: nō aūt sterilis sed ficut vitis abūdans in lateribus dom⁹ sue. ps̄. cxxvij. patet aperte rationabiliter ꝙ mater sit oīum fideliuz. mater oīum viuētiū in fide ⁊ charitate xp̄i. Un̄ glo. sup illud ps̄. lvij. Alienati sūt a vulua errauerunt ab vtero. glo. Vulua vel vter⁹ charitas eccl̄ie accipit̄ in q̄ cōuersi recipiunt̄ ⁊ nascuntur dum fidei rudimenta suscipiūt ⁊ paulatim nutriunt̄ donec in eis formata veritate ad lucē generent̄. Mater ergo est eccl̄ia oīum filiorꝝ dei. quare btūs Aug. li. de symbolo dicit. Si q̄s absq̄ eccl̄ia inuent⁹ fuerit alien⁹ erit a numero filiorꝝ dei: nec habebit deū patrē qui eccl̄iam noluit habere matrē. Ubi notāduz ꝙ vt ex glo. in ß loco ⁊ sup illud ps̄. cxxx. Sicut ablactat⁹ sup matrē suā colligit. Sicut carnalis mat̄ in sobole carnali q̄nq̄ vicissitudines obseruat ⁊ tēpora: ita ⁊ in spūali educatōe sancta mat̄ eccl̄ia eadē custodit. Primo em̄ puer cōcipit̄. i. in vtero nascit̄. Secūdo in vtero alitur. Tertio in lucem emittit̄. Quarto matris manibus gestatur ⁊ lacte nutritur vt crescat. Quinto ablactat̄ vt ad patris mensam accedat: vt sic validiori cibo alatur. Primū ergo tempus est cōceptōis. secūdū in vtero alitionis. tertiū emissionis. quartū portatōnis ⁊ lactationis. q̄ntū ablactatōis: ita de illis quos educat eccl̄ia. Primo em̄ in vtero nascunt̄. i. concipiunt̄: dum rudimētis fidei instruuntur in catheciśmo ⁊ exorciśmo. Secūdo in vtero alunt̄ dū in fidei ꝓmotōis plenius informati proficiūt. Deinde tertio in lucē educunt̄ dum per baptiśmum regenerant̄. Quarto quasi ecclesie manib⁹ portant̄ ⁊ lacte alunt̄ donec a lacte sanctiśpūs separati ad mensam patris accedant vt valido vescantur cibo scz pane angelorꝝ. in ꝓncipio erat verbum. Hinc est ꝙ abrahām nō in natiuitate isaac: nō in circūciśione: sed in ablactatione magnū conuiuiū dicitur fecisse. hec ibi. Quare beatus Augu. lib. de symbo. in fine ita de eccl̄ia loquit̄. Sancta mater ecclesia in qua huius sacramenti determinat̄ auctoritas mater ⁊ virgo: corpore casta prole fecūda: spōsa xp̄i pie nutrit filios quos deo patri dignos assignare contēdit. Filij diligite tantā matrē. Filij boni nolite deserere vos continue requirentem: rependite vicem: amate amantē: tāta est: talis est: nobilis est regina prole fecunda est. nō eam patiamini aut pessimorꝝ seruorꝝ iniuriis insidiisq̄ macerari: agite causas matris vestre: exquirite eius amplissimā dignitatē. seruus malus nō insultet dn̄e. hereticus arrianus nō insultet eccl̄ie: lupus est: agnoscite. hec Augu. Ubi ꝓfiderādū venit merito in hoc loco quō eccl̄ia nō solum fidelium sed etiā ipius xp̄i: cuius sponsa ⁊ coniunx est: mater dicat̄. Mater autē dicat̄ mater etiam ipe xp̄s ipa veritas testat̄: dicēs. Quicūq̄ em̄ fecerit volūtatē patris mei qui in celis est ipse meus frater ⁊ soror ⁊ mater est. Mat. xij. Frater quidē ⁊ soror: qz geniti a deo spūaliter a quo ego naturaliter genit⁹. ipse quippe vt ait apl̄s. ꝓmogenitus est in multis fratrib⁹. glo. Fratres dignatus est vocare oīs qui per ei⁹ ꝓmatū in dei gr̄a renascūt̄. Posuit aūt vtrūq̄ sexum ne feminam videretur excludere. Mater vero quia in cordibus credentiū me generauit verbo ⁊ exemplo. Unde apl̄us ad Gal. iij. ait. Filioli mei quos parturio donec formetur in vobis xp̄s. Ne aūt alicui videat impossibile qđ de eccl̄ia iam dictim⁹: videlz ꝙ sit respectu vni⁹ ⁊ eiusdē. s. xp̄i: filia: soror: coniunx ⁊ mat̄: cū in carnalib⁹ ꝓiugijs nulla huiusmodi exēpla reperiant̄ est ꝓfiderandū: ꝙ vt inqt btūs Aug. sup ps̄. cxxvij. tractās illō ꝟbū. Filij tui sic nouelle oliuarū. In istis carnalib⁹ nuptijs ⁊ ꝓiugijs: alia vxor alij filij: in eccl̄ia que vxor ipi filij. Ad eccl̄iaz em̄ ptinēt apl̄i ⁊ i mē

Gen̄.xxiiij.

Mater fidelium

Mater xpi

bris erant ecclesie. ḡ & in coniuge ipsius erant & cōiunx erāt ꝑm ꝓportionē suā quā in membris obtinebant. Quare ergo de illis dr cū recesserit ab eis spōsus: tunc ieiunabūt filij spōsi? ergo ipsa cōiunx & ipsa filij. Mirū dico fratres mei. In verbis aūt dñi inuenimus quia q̄ vxor ipsa & filij. Ecclesiā em̄ & fratres ipsi? esse & sorores ipsius esse & matrē ipsius esse. Nam cū ei nūciaret? mater eius & fratres ei? stantes Respōdit dñs & ait. Que mihi mater aut qui fratres? Et extendit man? suas sup discipl?os suos & ait. Ecce mater mea & fratres mei. Si fratres erant: mater quomō erant: addidit. Qui fecerit voluntatē patris mei: ipse mihi frater sor: & mater est. Mater quomodo: nisi q: ipse xp̄s est in christianis quos christianos p baptismū quotidie parit ecclesia. ḡ in quibus intelligis coniugem in illis matrē in illis filios Hec Augusti.

Capitulū. xli. Qr ecclesia quā cū coniunx x̄pi & mater oim fideliū dicat esse: virgo tm̄ tota esse nō desistit.

Capitm. XLI Ecclesia tota virgo est

Vonia fortas

q sis aliq̄bus qui ira carnalib? assuetū habēt sensum & ingenū sensibilibus concretuz vt de spūalibus non spiritualiter sed carnaliter iudicēt: videbit extraneū q̄ ecclesia ꝓiunx sit & mater innumeror? filior? multitudine fecundissima: & nihilomin? tota virgo esse dicatur: placuit nobis de hoc aliq̄d tāgere. Plane mater eccl'ia tota virgo est: alis nō respiceret eā illud Cāt. iiij. Tota pulchra es amica mea & macula nō est in te. Plura sunt scripture sctē loca que sanctā dei ecclesiā virginē attestant: sicut oia illa in quib? apud ꝓphetas. Virgo filia syon. virgo israel dicta est. Dr etiā Mat. xxv. Sīle est regnū celor? decē virginibus &c. Per has decē virgines oēs x̄piani significantur. Due q̄ppe sunt ỹginitates. altera corpis. altera spūs. Corporis ỹginitas ē: vt ait Aug. lib. de nup. & ꝓcup. in carne corruptibili incorruptōis perpetua meditatio. i. ꝓpositū firmū rōis ab omni pollutione seruare corpus intactū. Vel vt dicit sup. ps. cxlvij. virginitas carnis est corp? intactus. Virginitas ỹo mētis ē fides incorrupta: q̄ virginitas est oim fideliū. vñ Aug. sup Job. Dis eccl'ia ỹgo appellata est. diuersa sūt mēbra ecclesie diuersis donis pollere videt atq; gaudere. alij cōiugati. alie cōiugate. alij viduati vxorib? vxores vltra nō querūt. alie viduate maritos vltra nō querūt alij integritatem ab incunte etate cōseruant alie virginitatem suam deo deuouerūt. diuersa sunt munera sed oēs isti vna virgo est. Ubi est ista virginitas: nō em̄ ē in corpore. in corpore em̄ paucarū feminarū est. & si dici ỹginitas in viris pōt: paucor? viror?. Si feminarū sanctitas integritas etiā corporis est in eccl'ia & honorabilius membrū est. Alia aūt multa nō in corpore sed oia in mente seruāt virginitatem que est ista virginitas? mētis est. Quid ē virginitas eccl'ie? integra fides: solida spes: sincera charitas. Jtē idē Aug. & habet? in ca. nuptiarū. xxvij. q. i. Jpa eccl'ia x̄pi cōiunx est q̄ fidei spei charitatis integritate nō solū in virginib? sacris sed etiā in cōiugatis fidelib? tota virgo est. Uniuerse quippe eccl'ie cuius oia illa sunt mēbra Aplus dicit. Aptaui vos vni viro virginē castā exhibere x̄po. Hoc scribit aplus ad Eph̄. & ad Cor. xi. cui? sensus est. Despōdi. i. laborauī siue adaptaui fide & sacramē torū exhibitiōe despōsari. vos vni: nō multis. Viro scilz legitimo iesu x̄po vero sponso. Vos inquā virginē nō virgines: q: licz plures fitis natura: vna tm̄ estis fide spe & charitate. Cāti. vi. Una est colūba mea. Castā scz mente. exhibere. i. vt exhibeatis vos x̄po existētes ỹginē castam ꝑ fidei integritatē. Ubi notādū q̄ duplex assignat differētia int̄ ꝓiugiū x̄pi & eccl'ie & alia carnalia coniugia hoim. Prima assignatur in glo. sup illud Osee. ij. Sponsabo te mihi in sempiternū q̄ est q̄ homies de virgine nō virginē faciūt. de? ỹo ꝓiunct? etiā meretricibus eas virgines facit. aia quippe q̄liscūq; ante fuerit q̄rūcunq; pus corruptōib? pstituta iacuerit ꝓiuncta x̄po ꝑ cōiugiū ỹgo est. Un̄ de oib? fidelib? dr Apoc. xiij. Hi sūt q̄ cū mulieribus nō sunt coinq̄nati: virgines em̄ sūt. vbi in mulieribus? nō sunt coinq̄nati: virgines em̄ sūt. vbi in mulieribus? errorē significauit: q: error? ꝑ mulierē cepit. vt ait glo. ij. ad Cor. xi. Si vero q̄ratur: quō hec auctas de oib? fidelib? intelligenda venit: cū de saluādor? nūero sint multi q̄ sepenumero error?b? multis fuerūt coinq̄nati. Dicimus hoc ideo dici: q: oīes finaliter bonos deus misericordia reputat nunq̄ fuisse coinquinatos. Pari ratione in sequentibus dr. Et in ore eor? nō est inuentū mendaciū. Unde glo. sup illd Osee. ij. Spōsabo te mihi in sempiternū: dicit. Nota misericordiā viri: meretrix diu fornicata ad virū reuertitur: nec recōciliari viro sed sponsari dicitur. Secunda differentia est q̄ boies nō possunt cōiugem fine corruptōe fecundare. x̄ps aūt fic. vñ Augu. & ponit in. ca. Nuptiarū. vbi sup. Nouit aūt ille scz x̄ps cōiugē virginē fine corruptiōe fetare: quē in ipa etiā carne potuit mat̄ fine corruptione ꝑcreare. Non est ḡ mirādū si sctā eccl'ia si mul dicat & mat̄ & ỹgo. Mater q̄dem fecunda nō de viro sed de spiritu. Virgo fidei sacrō

Cōiugiū x̄pi &c

Unde beat⁹ Amb.li.de sancta virgi.ait.Sā cta mater ecclesia imaculata coitu:fecūda par tu:virgo est castitate:ꝫ mater est ꝓle. Partu rit itaq; nos virgo:nō viro plena ꝫ spū.partu rit nos q̄ virgo:nō cū dolore membro:ꝝ:sed cū gaudijs angelo:ꝝ. Nutrit nos virgo:nō corpo ris lacte: ꝫ apl̄i quo infōmem adhuc crescen tis ppli lactauit etatē. Que igit̄ nupta plures liberos habet q̄ sancta mater eccl̄ia? q̄ virgo est sacro:sed mater est ppl̄is.cui⁹ fecunditatē etiā sacra scriptura testatur:qm̄ plures filij de serte q̄ ei⁹ que habet virū. Hec Ambrosius.

Capitulū.xlij.Qz ecclesia dicatur regina.

Capitulū XLII Ecclia est regina

Mplius sācta

a dei ecclesia legit̄ Regina nun cupata. Unde.ps̄.xliij. dicit̄, Astitit regina a dextris tuis. glo.i.eccl̄ia q̄ sub rege regit. Astitit a dextris .i.in eternis spe. In vestitu deaurato.i. in doctrina sapiētie. Circūdata varietate.i.in oīb⁹ linguis variata.in linguis est varietas ⁊ vnitas in auro.quia:vt dicit Aug.in glo.eandez sapientiā eandē doctrinā ⁊ disciplinā oēs lingue predicant. Dicitur aūt ecclesia Regina triplici rōne. Primo qz cōiunx est dn̄i.s. Jesu xp̄i:in cui⁹ vestimento ⁊ femore scriptū ē. Rex regū ⁊ dn̄s dominantiū. Apoc.xix. Secūdo dr regina qz ipsa in mēbris suis veris prudenter ⁊ virtuose se regit:qui prelati cunctis motibus carnis:modo luxurie appetitū refrenāt modo estū auaritie tēperant:mō gloriā declinānt:modo suggestionē liuoris obtuunt:modo ignē furoris extingunt. Reges g̃ tales: vt ait Greg. vere sunt q̄ tentationū suarū motibus nō cōsentiendo succumbere ꝫ regendo preesse nouerūt. Unde reges:vt inq̄t Isid.a recte regendo vocati sunt.ideoq; recte faciēdo regis nomen tenet̄:peccando amittit̄. Recte g̃ illi reges vocant̄ qui taz semetipsos q̄ subiectos bene regendo modificare nouerunt. Tertio ecclesia sancta regina nosatur rōe principat⁹ ⁊ plationis quā bnt̄ ꝓpositi in ea. Un̄ glo.sup ps̄.xliij. Ut regina:qz sub rege regit.s.platos suos:qui nō īmerito reges appellant̄. Un̄ Augu.tractās illud ps̄.xliij. Delectauerunt te filie regū:ita dicit. Etem̄ oēs ecclesie predicantib⁹ ⁊ euangelizantib⁹ apl̄is nate sunt filie regū sūt ⁊ eccl̄ie filie apl̄oꝝ filie regū sūt.ille em̄ rex regū:illi aūt reges de q̄bus dictū ē. Sedebitis super.xij.sedes iudicātes.xij. trib⁹ israel Et.j. ſfilie regū sunt ⁊ delectauerunt regē suū in bonore ipsi⁹:⁊ ex oībus fit vna quedā regina. vn̄ seqūtur. Astitit regina a dextr⁹ tuis. Hec Augu.,,Quare Threnoꝝ.i.c.ipsa ecclia nominatur dña gentiū ⁊ ꝓnceps prouinciarū. glo. interli.i.in prelatis. Regina aūt ista.scz ecclesia figurata ē in regina saba.de qua dr̄.iij. Regum.x.q̄ audita fama salomonis cū comitatu multo venit videre euz.vbi glo.dicit sic. Hec regina venturā eccl̄iam de gentib⁹ desiderātem xp̄m figurabat:que circūamicta varietate populi sui ⁊ paterne dom⁹ oblita currebat barbara gēte nō aio.in apto peregrina:in occulto sctoꝝ fieri cōscia optās. Et btūs Aug. in sermone de dedicatōe eccl̄ie sic de ea loq̄t̄. Hec est regina illa q̄ venit a partib⁹ ethyopie audire sapiētiā salomonis: sed hec nō tam ex vna regione q̄ ex vniuersis mūdi partib⁹ regē auditura ꝓuenit sicut euāgelista cōmemorat: regina austri venit a finib⁹ terre audire sapiētiā salomonis:venit eccl̄ia ad redēptorē ⁊ eruditorē suū vt de stultitia erroris doctrinā perciperet veritat̄.de q̄ pleni⁹ sicut audiuim⁹ Regum scribit hystoria ita dicēs. Ingressa regina saba in hierl̄m cū comitatu ⁊ diuitijs cū camelis portantib⁹ aromata ⁊ aurū infinitū nimis ⁊ gēmas p̄cioſas:venit ad salomonē ⁊ locuta ē vniuersa q̄ habebat in corde suo. Ergo in figura hui⁹ regine venit eccl̄ia ex gētibus imponēs finē cupiditatibus vitijsq; terrenis audire sapiam salomōis.i.viri pacifici dn̄i nr̄i iesu xp̄i q̄ fecit vtraq; vnū soluēs inimicitias int̄ deū ⁊ boiez i carne sua. Uēit post veteres ⁊ ꝓphanas supstitiōes audire ⁊ discere ō fidei illuminatōe ⁊ iudicio futuro.de aie imortalitate:de spe resurrectōnis ⁊ glie. Uenit aūt in hierl̄m cū multo comitatu.i.nō iam cū vna gēte iudeoꝝ:sic̄ ꝓus synagoga solos habuit hebreos ꝫ toti⁹ mūdi gētib⁹ diuersisq; natiōibus. venit g̃ exhibēs munera digna xp̄o:aurū ⁊ gēmas p̄cioſas:⁊ ℞ camelis portātib⁹.i.ex gētili pp̄lo venientibus q̄ ꝓus fuerāt viciꝝ feditate distorti ⁊ maloꝝ onere curui ac petōꝝ prauitate difformes:cū bis tāq̄ muneribus regina hec ingredit̄ ad pacificū regē xp̄z:exhibēs secū aromata fidei:aurū p̄cioſū:in cēſum p̄cioſū splēdoreſq; gēmarū.i.omniū insignita ornatu virtutum.hec Augustinus.

Capitulum.xliij.de rationibus propter quas ecclesia nominatur corpus scz mysticum xp̄i.

Eterum ecclesia

Cap. XLII Eccl'a est corpus xp̄i mysticum,

c sancta dei nosata legit̄ corp⁹ xp̄i. Unde apl̄s ad Eph̄.i. loq̄ns ait. Ip̄m dedit scz deus pat̄ caput supomnē ecclesiam que est corpus eius. Ubi aduertendū q̄ ficut btūs Hiero. de carne xp̄i ait in epl̄a ad Ephe.⁊ ponit̄ in.c. Duplicit̄.de ꝓse.di.ij.q̄ dupliciter intelligit̄, ita corpus xp̄i duplicit̄ ac-

cipitur. Nam corp⁹ xp̄i dicit illud corpus qđ sumpsit de virgine de mēbris carnalib⁹ natu rali compage coniunctū. dicit etiā corp⁹ my sticū qđ est eccl'ia:qđ corpus ex personis vtri usq; sexus fidelib⁹ spūali cōpage cōnexum ⁊ compactū est. Ad quā sententiā pleni⁹ intelli gendā cōsiderare oportunū est aliq̄d circa hu iusmodi significationē terminī mysticū. Mysticū quippe vt dic̄ Catholi. a mysterio dicit mysticon em̄ grece latine dicit secretū. vnde mysticū idē est q̄ sacrū:diuinū:occultū:⁊ figu ratiuū. ⁊ quanq̄ ab oīb⁹ bis significatiōib⁹ ratio sumi possit hui⁹ vocabuli mysticū cū de eccl'ia dicim⁹ qđ est corpus mysticū. Tum pri mo q: sacra siue sancta est quo ad p̄mā interp tationē: p̄m illud qđ in symbolo canit. San ctam eccl'iam catholicā. ⁊ illud. i. ad Cor. iij. Templū dei sanctū est qđ estis vos. Tum secū do:q: diuina est quo ad secundā significatōez consors quippe facta est diuine nature: p̄m il lud qđ de ei⁹ mēbris dr̄ ps. lxxxi. Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi oēs. ⁊. ij. Pet. i. Diuine p̄sor tes nature. Tum tertio q: occulta quo ad ter tiam significationē. occultū quippe nobis est in hac peregrinatione cōstitutis q̄s simplicit ⁊ veraciter actu ptineat ad vnitatē hui⁹ cor poris: dicēte beato Bern̄. Quis potest dicere ego de electis sum: ego de predestinatis ad vi tam: ego de numero filioꝝ: reclamāte nimirū scriptura. nescit homo an odio vel amore di gnus sit. Cōmuni⁹ tn̄ eccl'ia corpus denomiat mysticū a quarta significatiōe: videlz q: figu ratiuū siue p figurā siue p similitudinē dicitur: sicut ex aplo colligit: qui de eccl'ia ad similitu dinē corpis naturalis hois sepe loquit. Vbi notandū q: ratio hui⁹ mystice significatōnis colligit inter alia precipue ex quattuor. Pri mum est multiplicitas membroꝝ officialiū cō currētiū ad cōpositionē corporis. sicut em̄ na turale corpus humanū ex multis mēbris p̄for mibus in natura: ⁊ varijs depuratis actibus cōpaginat: ita eccl'ie corp⁹ ex multis fidelib⁹ varijs deputatis officijs cōstitutum cōsurgit. Vnde apls. i. ad Cor. x. Vnus panis ⁊ vnum corpus multi sumus. Super quo dicit Augu. Typice. i. figuratiue: vn⁹ panis ⁊ vnū corpus eccl'ia dr̄: pro eo q̄ sicut vnus panis ex multis granis: ⁊ vnū corpus ex multis mēbris cōpo nitur: ita eccl'ia ex multis fidelibus charitate copulante cōnectit. Et ad Rom. xij. dr̄. Sicut em̄ in vno corpore multa mēbra habem⁹. om̄ia aūt mēbra nō eundē actū habent: ita multi su mus vnū corp⁹ in xp̄o. singuli aūt alter alteri⁹ mēbra habētes donatōes p̄m grām que data est nobis differentes ⁊c. Secundū aūt a quo

Adysticū q̄d sit

sumitur similitudo est conformitas ⁊ vnitas mēbroꝝ ad caput. Plane quēadmodū in cor pore naturali bois caput p̄naturale ē residuo corpori: ⁊ p collū ei cōiungit a quo sicut a per fectiori: vtputa in quo oēs residēt sens⁹ p̄m ple nitudinē sensus ⁊ mot⁹ in totū corp⁹ diffundi tur: ita in corpore eccl'ie caput qđ est xp̄us p̄m illud ad Eph̄. i. Jp̄m dedit caput sup omnē ec clesiā que est corp⁹ ei⁹ per assumptā naturam est residuo corpori cōnaturale. Et p fidē q̄ in telligit per collum. Can. iiij. Sicut turris da uid collū tuū nos ei vnimur. ad Eph̄. iij. Ca put xp̄i ex quo totū corpus. s. eccl'ia cōpactū ⁊ p̄nexū per oēz iunctura subministratōis. glo. id est p fidē ⁊ charitatē que cōiungūt ⁊ faciūt mēbra xp̄i adinuicē ministrare. Tertiū vero a quo accipit ratio mystice locutōis est vnitas sp̄ūs. quēadmoduz quidē corp⁹ naturale bois vnū habet sp̄m viuificantē totū corpus ⁊ vni uersa mēbra regentē: ita in toto corpore eccle sie vn⁹ est sp̄ūs viuificans ⁊ regens: qui ē spi rituss anct⁹. de quo. i. ad Cor. xij. Et in vno spi ritu oēs nos in vnū corp⁹ baptizati sum⁹. Cu ius sensus est p̄m glo. q̄ baptizati. i. abluti su mus vno sp̄ū ducti sum⁹ in vnū corpus. Unde glo. dicit. Quēadmodū totū corp⁹ bomis vna anima vegetat: ita vn⁹ sp̄ūs facit om̄ia in mē bris xp̄i. Et idō ad Eph̄. iij. dicit. Vnū corp⁹ ⁊ vn⁹ sp̄ūs. Quartū vero in quo mystica simi litudo attēdit est: q̄ sicut in corpore humano caput ⁊ membra dicunt cōstituere vnā perso nam vt dicat vnus homo. vt dicit Aug. super Job. homel. xxi. ita suo modo in corpore eccl'ie Unde idem Aug. sup ps. lxi. Unus em̄ homo cū capite ⁊ corpore suo iesus xp̄s saluator cor poris: ⁊ membra corporis duo in carne vna ⁊ in voce vna ⁊ in passione vna: ⁊ cū transierit iniquitas in requie vna. hec Augustinus.

Capitulum. xliiij. de varietate membroꝝ ecclesie et significatione eorum.

Hemadmoduz autē in corpore humano p̄m va rietatē actuū ⁊ operationū diuer sa sortiunt vocabula ipsa corpo ris membra: vt aliud voceť caput: aliud ocul⁹ aliud manus ⁊c. ita in corpore xp̄i mystico: qđ est eccl'esia p̄m diuersitatem ⁊ varietatē ope rationum ⁊ officiorū quibus fideles xp̄i tanq̄ corporis mēbra deputati sūt diuersas sortiūť mēbroꝝ rōnes. Un̄ Job dicebat. c. xxix. Oculus fui ceco: pes claudo. Oculus erat quē spi ritus sapiētie illustrabat. oculus fuit ceco q: imprudēti prudenť p̄uidebat ⁊ deuio ac errā ti viā demōstrabat salutis. pes erat claudo q:

Cap. XLIIII Eccl'esie mēbra

debilib⁹ roboris fulcimēta prestabat. Membra autē ecclie sūt que sequunt: vt in li. Cāti. cui⁹ materia vt dicit glo. in ꝓncipio est sponsus ⁊ sponsa caput ⁊ eccl'ia. caput: facies: gene oculi: aures: nasus: labia: dentes: collū: vbera: manus venter: crura ac pedes.. De capite eius habeť Lanť. v. Caput eius aurū optimū glo. caput. i. xp̄s: qui est caput corporis ecclie sapiētia plenū. Colo. ij. In ipso sunt oēs thesauri sapiētie ⁊ scientie dei absconditi. Et dī aurū optimū quia fulgētissimū. Est em̄ speciosus forma ꝑe filijs hominū. ps. xliij. Merito autē xp̄s dī caput corporis ecclesie. Primo qz instar capitis ceteris membris superior est ac sublimior. Joh. iij. Qui de celo venit sup oēs est. Secūdo qz sicut in capite oēs habitant sensus qō nō est in ceteris membris. In capite em̄ visus est auditus olfactus gustus ⁊ tactus. in ceteris aūt solus sensus tact⁹. ita ⁊ in xp̄o plenitudo est oīs gr̄e: vtputa in quo habitat oīs plenitudo diuinitatis. ad Colo. ij. vnde Aug. in epla ad Dardanū. Quia ille caput est in eo sūt oēs sensus diuinitatis. in sanctis vero alijs quasi solus sensus tactus q̄bus datus est spūs ad mensurā. Tertio xp̄us dicit caput corporis ecclie: qz sensum ⁊ motuz fidei oīb⁹ eiusdē corporis mēbris transfudit ⁊ tribuit. ꝑm illud Joh. i. de plenitudine ei⁹ oēs accepim⁹. Vas tres rōnes simul cōplectit apls ad Colo. i. dicēs. Oīa ꝑ ipm̄ ⁊ in ipo creata sunt ⁊ ipe est ante oēs ⁊ oīa in ipo constant: ⁊ ipse ē caput corporis ecclie. vbi glo. ita dic̄. Super oēs est. nullus est ei equalis etiā ꝑm q̄ homo. ⁊ sicut oīa creauit ita ⁊ in ipo constāt oīa q̄ oīb⁹ ꝑm diuinitatē infusus oia sustinet ⁊ regit: ⁊ cū talis sit ipe etiā ꝑm hois naturaz est caput corporis sui scilz ecclie q̄ vnita est ei gr̄a ⁊ natura vt capiti. bñ ergo dī caput corporis. i. ecclie: qz ita se habet ad eccl'iam sicut caput ad corp⁹. ꝓuidet em̄ ecclie ⁊ regit eā ⁊ in ipso sunt oēs spūales sensus ecclie sicut in capite oēs sensus corporis. hec ibi. De facie autem ecclie dī Lanť. ij. Ostende mihi faciē tuā facies em̄ tua decora. Per faciē em̄ in qua maxime decor pulchritudinis ⁊ persone speciositas relucet viros exemplares sanctitate ⁊ religione cōspicuos intelligim⁹: q̄bus ait xp̄us Matth. v. Sic luceat lux vestra coꝝ hoīb⁹ vt videant opera vestra bona ⁊ glorificēt patrē vestrū qui in celis est. vnde glo. Lanť. ij. inq̄t. Ostende mihi faciem tuā. i. qō intus pulchritudinis habes ⁊ in secreto quietis didicisti in publica actione ad vtilitatem multoꝝ demōstra. Et Ruge. sup Lanti. Facies ecclesie speciosa est: hereticoꝝ vero turpis. si quis tamen

Caput

Facies

est qui bene nouerit pulchritudinē vultus ꝓbare. i. si quis spūalis est qui sciat examinare oīa: nam apud imperitos ⁊ animales homines pulchriora videnť mēdacij sophismata q̄ documēta veritatis. De genis autē ecclesie dicit Lanť. i. Pulchre sunt gene tue sicut turturis. ⁊ Lanť. iiij. Sicut fragmen mali punici ita gene tue. ⁊ Lanť. v. Gene illius sicut areole aromatū confite a pigmētarijs. Per genas autē in q̄bus pulchritudo pudor ⁊ verecūdia designať eos intelligim⁹ in eccl'ia qui pudibūdi sunt ⁊ verecūdi: quos pudet dicere vel facere audire vel videre turpia. vnde Origen. sup Lanť. Bene aūt ei⁹ dicunť in q̄bus honestas ⁊ verecundia anime cognoscit̄ per quas sine dubio illi in mēbris ecclie declaranť qui castitatis ⁊ pudicicie excolunt honestatē. hec Origenes. Verū tales maxime intelligendi in ecclesia sunt prelati elegātes moꝝb⁹ ⁊ sancte cōuersationis candore fulgentes: qui non modo in exemplu⁊ sed in timorē sunt ceteroꝝ. Quare glo. Lanť. iiij. sup illud. Sicut fragmen mali punici gene tue. i. pudibūdi prelati qui facies sunt ecclie in quoꝝ conspectu pudet alios male agere. Sed videam⁹ quomodo spūs ita pulchre designat genas ecclesie: inquit quidē Primo pulchre sunt gene tue ficut turturis. tum ꝓpter castitatē qua prelati ⁊ ministri ecclesie pollere debent. Esa. lij. Mundamini q̄ fertis vasa dñi. Tum ꝓpter gemitū cōpassionis quē habere debent erga ꝓximū. ij. Coꝝ. xi. Quis infirmat̄ ⁊ ego non infirmoꝝ. turtur aūt gemitū habet ꝓ cantu. Tertio ꝓpter contēplationis solitudinē quā amare debent sicut turtur. Osee. ij. Ducam illam in solitudinē ⁊ ibi loquar ad coꝝ eius. Secūdo gene ecclesie dicte sunt sicut fragmen mali punici: in quo multa grana rubea cōtinenť. In quo designatur q̄ in multis exemplū debent esse ceteris. ꝑm illud apli. i. Thim̄. iiij. Esto exemplū fidelium in verbo in ꝓuersatiōe in charitate ⁊ fide ⁊ castitate. Vel ideo sic dicte sunt: qz maxime ꝓlati ⁊ ꝓdicatores nō debēt erubescere fragmen mali punici. i. xp̄m crucifixū sed illum habent imitari ⁊ apta cōfessione ꝓe ceteris ꝓfiteri. ꝑm illō ad Rom̄. i. Nō erubesco euāgeliū glo. sicut illi q̄ crucem xp̄i purāt ignominiam Tertio gene ecclie cōparāt areolis aromatū ꝓfitis a pigmētarijs. Lanť. v. qz sicut in areis herbe plātanť aromatice: sic in eoꝝ mētibus plātata sūt germina odoꝝifere suauitat̄: a pigmētarijs. i. a sctis videlz doctoꝝib⁹ q̄ de apls ⁊ ꝓphis aromata ꝑmonū sctōrūq̄ operū assūpserūt ⁊ messuerūt q̄ i ceteris plātarūt fidelib⁹ Dicit̄ aūt sicut areole cōsite nō insite: qz coad

Gene

iutores dei sumus.i.Corin.iij.vel a pigmentarijs.i.a tribus diuinis psonis. Pater enim ap propriate loquēdo ibi pherit robur fortitudis. Filij lumen discretionis. Spūssanct odores suauitatē. Ecclesiastici.xxiiij. Quasi myrra electa dedi suauitatē odoris. Verū q opera trinitatis idiuisa sunt: vt ait Diony. & Aug. tresq psone sunt vnus deus. Joh.x. Ego & pater vnū sumus. Et prime Joban. i. Tres sunt qui testimoniū dant in celo Pater: Verbū: & Spūs sanct. & hi tres vnū sunt. idō singulariter dicit Ecclesia.xxviij. Unguētarius faciet pigmēta suauitatis. De oculis vero ecclesie ita bētur Lanf.iiij. vbi spōsus spōsam de oculis cōmendās ait. Oculi tui colūbarū. & Lanf. vij. Oculi tui sicut piscine in esebō. per oculos em in q̄bus virtus seder visiua ad prouisionez totius corporis designātur in eccl'ia q̄ maiori acumine & pspicacitate igenij vigētes diuinarū scripturarū archana profundi⁹ penetrāt et ceteros administrant q̄ p discretionis āplitudine & intelligentie claritate quā sup ceteros hūt non tm sibi sed etiā alijs precauent ab infidijs maligno⁹ spirituū. Duo aūt oculi eccl'ie designāt. Un⁹ dexter.i.qui illuminati sunt spū sapiētie in cognitōne diuino⁹. Alter siniſter.i.qui illuminati sunt spū scie.i.in administratiōe bona rerū tpaliū. de istis dicit spōsus. Oculi tui columbarū. nō dixit corui vel vulturis q̄ sp hūt oculos ad cadauera. nō dicit accipitris vel berodij quo⁹ oculi⁹ semp est ad sanguinē & rapinā. sed dicit colūbarū que simplices sūt & iuxta riuos aquarū & fluenta plenissima residēt: ita doctores ecclesie sci simplices sunt sine plica erroris & malitie & fluētis scripturarū insistūt vt in illis spūalia mysteria cognoscant. Unde Origen. super Lanf. ita dicit. Q autem oculi ecclesie comparantur columbis: ob hoc profecto ē: q̄ diuinas scripturas non iam sm litteram sed sm spiritu⁹ intelligant et aspiciāt in eis spiritualia mysteria. Columba enim indicium est spiritussancti. Spiritualiter ergo intelligere legem & pphetas hoc est: oculos columbe habere. Hec Orige. Et glo. Lanf. vij. dicit. Oculi sunt qui archana respiciūt vt in aperto possint proloqui qui fluenta doctrine auditoribus dare nō cessant. Aures De auribus ecclesie Lanf. i. implicita mentio fit: vbi sponsus ait sponse. Murenulas faciemus tibi vermiculatas argento. Murenule iuxta glo. sūt ornamenta aurium. Sunt quidem quedā cathenule ex diuersis annulis inuicem sibi pentrantibus facte. Per aures que doctrine verba audiunt & suscipiūt: intelligendi sunt in ecclesia. vt ait glo. Viri spiritu sancto illumina-

ti qui spiritualis intelligentie auro interius & celestis eloquētie argento exteri⁹ splendētes sm personarū diuersitatem alijs nō cessant reuelare pfunda sapiētie diuine. quarū aurium ornamenta dicta sunt argēto vermiculata q̄ vario nitore fulgere debent sermones doctorum. vnde quippe sm qualitatē auditor⁹ formandus est sermo doctor⁹ sm Grego. Plane nō oia ministrāda sūt omnib⁹: sed pcepta oib⁹: perfectis cōsilia: paruulis rudimēta: grandibus vero profunda secreta. Naſus De naso aūt ecclesie habet Lanf. vij vbi spōsus ita sponsam de naso cōmendat. Nasus tuus sicut turris libani que respicit contra damascū. Per nasus vero in quo sagacitas & discretio notat & designatur: illos accipimus in ecclesia qui sagaciter discernūt quid sit odor vite in vitā: mortis in mortē. que sit fragrantia virtutū: quid sit fetor vicio⁹. vnde glo. ait. Per nasum intellige eos qui cautissimi discretores sunt boni & mali. quos nulla fallit hypocrisis. isti dicunt turris libani que respicit cōtra damascū. Damascus interpretat potus sanguinis vel bibens sanguinē. & figurat dyabolū qui nostrarū sitit sanguinē animarū: cōtra quē isti dicunt libani turris. Turris inquā ppter fortitudinē cōstantie. Turris ppter altitudinē virtutū. Turris ppter loci eminentiā quā in ecclesia tenet vt incursus malignor⁹ spirituū a lōge pspiciant & precaueant: & ita ptra infidias dyabolorum & neq̄ hominū suos muniāt & aliquos indē extrabant. Labia De labijs eccl'ie Lanf. iiij. ita sponsus sponsam cōmendat. Favus distillās labia tua sponsa. Per labia vero quib⁹ verba formant doctores & predicatores intelligunt in ecclesia: qui per suauitatem sermonis & cōgruitatē doctrine. vt ait glo. melli comparāt. ps. cxxviij. Q̄ dulcia faucib⁹ meis eloquia tua super mel ori meo. Et Cāticor. iiij. Labia tua & eloquium tuum dulce. Quā obrem. Lanf. ij. ait sponsus sponse. Sonet vox tua in auribus meis: vox em tua dulcis. super quo dicit Origenes sup Lanf. Audirā vult fieri vocem ecclesie sue: quia qui eum confessus fuerit coram hominib⁹: & ipse confitebit eum coram patre suo qui in celis ē: quia vox tua suauis ē: & quis nō cōfiteat suauē vocem esse ecclesie catholice fidē verā pfitētis: insuauē vero & iniocūdā esse bereticor⁹ vocē qui non dogmata veritat̄ sed blaspbemias in deū & iniq̄tatē in excelsu⁹ loquunt. De dētib⁹ ecclesie Lanf. vi. ita spōsus spōse loquit. Dentes tui sicut greges ouium que ascendunt de lauacro. Per dētes qui candidi sunt & fortes & instrumēta sūt cooperantia tam ad masticādū diuidendūq̄ cibū q̄

ad formandū sermonē:intelligendi sunt in ecclesia pfecti doctores fide cōstantissimi: inno centie puritate candidi:alijs cibus frangētes ꝛ masticando exponētes salutē:irriguis affluunt doctrinis. sicut greges pleni sūt aqua in vellerib⁹ cū de lauacro mox ascendūt. De collo ecclie scribit Cant.iiij. Sicut turris dauid collū tuū que edificata ē cū ꝓpugnaculis. Et Cāti.vij. Collū tuū sicut turris eburnea. Per collū aūt ꝓ qō ꝓiungit corp⁹ capiti ꝛ in corp⁹ cibus trajcit ꝛ incorporat:intelligunt prelati qui cibos doctrine ꝛ sacramenta ecclesiastica alijs dispēsando xpo ꝛ ecclie alios incorporant. Vñ dictū est petro Act.x. Macta ꝛ māduca:qz vt dicit Augu.sup ps.cxxiij. In ecclie corpus nemo intrat nisi pr⁹ occisus moriatur qō fuit vt sit qō non fuit. venit pagan⁹ adhuc in illo idolatria viuit. inserendus est mēbris xpi: vt inseraṫ necesse est vt manducet:sed nō pōt manducari ab ecclia nisi ꝑmo mactat⁹ renunciet seculo:tūc mactaṫ cū credit in deum. hec Aug. Tales turris dicti sunt:qz sancte vite exēplis ꝛ verbi poestate tanq̄ ꝓpugnaculis ceteris facti sūt turris inexpugnabilis mu nitiōis. De vberib⁹ ecclie Cant.iiij. ita spōsus sponse loquit. Pulchriora sunt vbera tua vino. Per vbera que lac paruulis infundunt doctores ꝛ magri in ecclia designant: vt dicit glo.Cant. Qui solidos cibos atterēdo in naturā lactis conuertūt vnde nutriunt paruuli nuper in fide renati. de quoꝝ numero erat petrus q̄ ait.i. Pet.ij. Quasi modo geniti infantes rōnabiles sine dolo lac concupiscite vt in eo crescatis in salutē. Erat ꝛ apls Paul⁹ qui ait corinthijs. Tanq̄ paruulis in xpo lac potū dedi nō escā.i. Lor.iij. Hec vbera pulchriora esse vino dicunt.qz vt ait glo.interli.honestiora ꝛ pulchriora sunt documēta ecclie q̄ philosophice ꝛ logicales doctrine. Vbi cōsiderandum q̄ tam in hoc.iiij.ca.q̄ in.vij.Cant. vbera ecclie duo esse describunt.vbi dr. Duo vbera tua sicut duo binnuli capree gemelli q̄ pascunt in lilijs donec aspiret dies. Duo dicunt tum qz duo testamēta ex quib⁹ tanq̄ ex vberibus duob⁹ vniuersum lac emanat quo mater ecclia suos nutrit filios. Tum qz duplex dicit esse doctrina.scz doctrina credēdoꝝ ꝛ doctrina agendoꝝ. Assimilant aūt binnulis capree gemellis qui acute vident ꝛ conformitatē habent:quia in doctorib⁹ ecclie facta ꝛ dicta sic inter se ꝓgruere debēt ac sibi respōdere vt sermoni vita ꝓcordet q̄ pasci in lilijs phibent.i. scripturarū floridis sentētijs ꝛ ad castitatē mūdiciā inuitātib⁹ in quib⁹ etiā ipse spōsus pascitur. Cant.ij. Dilect⁹ meus mihi ꝛ ego illi: qui pascitur inter lilia donec aspiret dies. scz eternitaṫ.de qua ps.lxxiij. Mel ioꝝ ē dies vna in atrijs tuis sup milia. De manib⁹ spōse ita ipa sponsa loquit Cant.v. Manus mee distillauerunt mirrā. Per man⁹ aūt qb⁹ maxime operamur ꝛ dimicam⁹. Sm illud ps.cxliij. Qui docet manus meas ad prelium:ꝛ digitos meos ad bellū:accipiunt in ecclia viri probi actiue vite diti q̄ in campo cōmunicatōnū bui⁹ seculi viriliṫ se exercentes ꝛ cōstātissime dimicantes labores:angustias: amaritudines ac tormēta grauissima ꝓ celestis vite desiderio perferentes clarissima patientie ꝛ longanimitaṫ exempla ceteris reliquerūt. Vñ glo.sup illud Man⁹ mee distillauerūt mirrā dicit.i. exemplū amara patiēdi. De ventre ecclie Cant. vij. sic sponsus cōmēdat spōsam. Venter tu⁹ sicut aceruus tritici vallat⁹ lilijs. Per ventrē autē in quo fruct⁹ generatōis cōcipit ꝛ formatur vt ex glo.colligit:boni ꝓiugati designant Dicunt aūt aceruus tritici vallat⁹ lilijs. Aceruus ꝓpt bonoꝝ operū abundantiā quib⁹ boni cōiugati fruct⁹ sibi preparāt quib⁹ ppetuo reficiant. Tritici qz pauperū refectioni sollicite intēdūt. Vallat⁹ lilijs:qz vt dicit glo.oīa bona que operant gra vidēde claritatis agūt De crurib⁹ sponse pōt rone cōformitatis cōgruenter accipi illud Cant.v.qō de cruribus sponsi scribit. Crura ei⁹ colūne marmoree que fundate sunt sup bases aureas. Per crura aūt que corporis sunt colūne: designant in ecclia viri sapiētia ꝛ sanctimonia prestātissimi q̄ alios suo robore in ecclesia sustentant ꝛ corroborant: vt dicit glo. Vñ de bris aplis petro iacobo ꝛ iohanne dicit paulus ad Gal.ij. Qui videbant colūne esse.glo.i.sustētatio toti⁹ ecclesie. De pedib⁹ aūt ecclie satis apte habetur Cant.vij. vbi inqt sponsus ipe ecclie. Quam pulchri sunt gressus tui in calciamētis filia ꝓncipis.glo.i.dei. Per pedes autē qui totū corp⁹ sustētant ꝛ portant:intelligunt in ecclia apli qui xpi fidē in oēm terrā predicādo exēplis ꝛ miraculis confirmando deportant.de qb⁹ Esa. lij.ꝛ ad Rom.x. Quam speciosi pedes euāgelizātium pacem euangelizantiū bona. glo.pedes xpi sunt apli eius ꝓdicationē portādo:qui speciosi dicti sunt:quia a puluere peccati mundi Calciamēta autē istoꝝ pedū ecclesie testimonia sunt scripturarū ꝛ sanctoꝝ patrū exempla ꝓpter quā tam admirabilē ꝛ speciosam varietatē membroꝝ in sponsa merito sponsus ait illi Cāt.iiij. Tota pulchra es amica mea ꝛ macula non est in te. Et hec de significatione membroꝝ corporis ecclesie ꝓ nunc dixisse sufficiat.

Collum

Ubera

Manus

Venter

Crura

Pedes

Capitulū.xlv. In quo ponūtur obiectões cõtra illõ qõ dictū est de capite corporis ecclesie.

Cap̃. XLV

Ontra autem ea

c que dicta sunt de capite corporis ecclesie arguek aliq̃bus rõnib9 q̃ xp̃s nõ sit caput ecclie vt tandem ex illarū solutõne splẽdidior nob fiat ꝟitas iã dictor. Arguik aũt p̃mo q̃ xp̃s nõ sit dicẽdus caput sed potius cor ecclie. quia cor ẽ p̃n cipiũ vite in toto corpe. sicut sapiẽs salomon Prouer. iiij. dicit. Omni custodia custodi cor tuũ qm̃ ab ipo vita pcedit. sed hoc̃uenit xp̃o qui totã eccl̃iam viuificat. 9m illud .i. Corin. xv. Sicut in adam omnes moriunk: ita in xp̃o oms viuificank. g̃ maxime dicẽdus est chr̃s9 cor ecclie. Et cõfirmak: q̃ por actus anime est vita. secũd9 est illuminare ⁊ sensificare. ⁊ p̃us pcedit vita a corde in mẽbris ⁊ postea sensus a capite i mẽbris. g̃ a p̃mo actu deberet xp̃s magis denoiari q̃ a secũdo. ⁊ ita magis debe ret dici cor ecclie q̃ caput. Scõo arguitur sic. Si xp̃s dicẽdus essꝫ caput ecclie aut dice rek 9m diuinã naturã aut 9m humanã: ꝫ nec sic nec sic. g̃ nullo mõ. pbak mior. pr̃tracꝫ pte et p̃mo q̃ nõ 9m diuinã naturã: q̃ vnius na ture sunt caput ⁊ corpus: sed xp̃s 9m diuinaꝫ substantiã nõ est eiusdẽ nature cum corpe ec clesie vt de se patet. ergo videk q̃ xp̃s 9m di uinam naturã nõ sit dicẽdus caput ecclesie.

Arg̃u. primũ

Secundũ

Scõa pars

Quod nec 9m humanã naturaꝫ arguik sic. A capite eñ spũs aialis ad mẽbra diffundik: sed spũs sanctus nõ diffundik a xp̃o in ecclesiam 9m q̃ homo sed inquãtũ deus. dicit eñ Aug. xv. de tri. q̃ xp̃s nõ dat spñ̃ sanctũ inc̃rtũ bõ ꝫ inc̃rtũ deus. g̃ xp̃o 9m humanã naturã non

Tertium

cõpetit esse caput ecclie. Tertio sic. Sen sus ⁊ motus traducik a capite in mẽbra: ꝫ gr̃a que motũ vite facit in corpe ecclie nõ est per

Quartum

tractionẽ ab vno in aliũ. g̃ xp̃s 9m banc si militudinẽ ñ potest dici caput ecclie. Quar to. gratia capitis nõ influit nisi ad eos qui iã sunt mẽbra ⁊ nulli sunt mẽbra nisi iungank p fidẽ ⁊ charitatẽ. ergo in nullos influit nisi in habẽtes fidem ⁊ charitatẽ: sed habẽtes fideꝫ et charitatẽ habẽt motũ ⁊ sensum. g̃ videk q̃ gratia capitis in nullos influat nec motum nec sensum. g̃ videk q̃ influere sensum ⁊ motũ

Quintum

nõ cõpetat xp̃o. Quinto sic. Capitis nõ est aliud caput: sed caput xp̃i est deus. 9m illud .i. Corinth. xi. Caput xp̃i deus. g̃ ipe xp̃s nõ est

Sextum

caput. Sexto cõfirmak sic. Vnius corpis vnũ est caput: sed xp̃s est caput eccl̃ie 9m di

Septimum

uinitatẽ: ergo nõ 9m hũanitatẽ. Septimo sic. De rõne capitis est q̃ habeat oms̃ sensus q̃ sunt in corpore. vt dicit Aug. i epla ad Dar danum. sed aliq̃s sensus sp̃ualis est in eccl̃ia qui nõ est in xp̃o. s. fides ⁊ spes. ergo xp̃s non est dicẽdus caput eccl̃ie. Octauo. Octauum Caput in homine est particulare mẽbrũ recipiẽs in fluentiã a corde: sed xp̃s cũ sit vniuersale prin cipium eccl̃esie nõ recipit aliquã influentiaꝫ ab aliquo mẽbro corpis sed totũ corpus ab ip so 9m illud Job. primo. de plenitudine ei9 ac cepimus omnes. ergo non est eccl̃esie caput. Jn oppositum sunt ea que diximus in prece denti capitulo.

Capitulum.xlvi. In quo respondetur obiectiõibus iam factis.

Cap̃. XLVI Chr̃istus est ca put eccl̃esie

Espondẽtes dici

r mus q̃ quẽadmoduꝫ tota eccl̃esia vnũ corpus mysticũ dr̃ p filitudieꝫ ad corp9 naturale hois: vt supra de clarauimus: ita xp̃s dr̃ caput eccl̃ie 9m simili tudinẽ humani capitis in quo est repire q̃ttu or cõditiones respectu alior mẽbror singula riter. Prima est q̃ excellit ea dignitate in tri bus in altitudine situs q̃ est p̃ma pars hois incipiẽdo a superiori. Scõo in nobilitate pro prie ꝟtutis. s. quia nobiliores vires: vt ymagi natio memoria ⁊ hmõi: habẽt locũ in capite. Tertio in pfectione: q̃ in capite congregank oẽs sensus: cũ i aliis mẽbris sit solus sensus ta ctus. Secũda cõditio capitis humani est q̃ a capite sunt vires animales in aliis mẽbris. et sic dr̃ p̃ncipiũ alior membror dans eis sensũ et motũ. Tertia est q̃ dirigit alia mẽbra in su is actibus ꝓpter ymaginationẽ ⁊ sensus q̃ in eo fontaliter abũdãt. Quarta cõditio siue p prietas est: q̃ est ꝓforme in natura aliis mem bris. Unde btũs Ambro. in Hexameron. lib. vi. de capite ita loquik. Primũ oim cognosca mus humani corpis fabricã instar esse mundi siq̃dem ⁊ celũ eminet vt aer terra mareq̃ ve lut quedã mẽbra sunt mũdi. ita ⁊ caput supra reliquos artus nostri cernimus eminere pstã tissimũq̃ esse omniũ sicut elemẽta celũ tanq̃ arcem inter reliqua vbis menia: in hac arce reliquã regalẽ quãdã habitare sapiam 9m p̃ pheticuꝫ dictũ: q̃ oculi sapiẽtis in capite ei9 banc esse tutiorẽ ⁊ ex illa oĩbus mẽbris vigo rem prudentiãq̃ deferri. Rõne aũt p̃me ꝓpe tatis. s. pfectionis: omne quod est pfectissimũ in quacũq̃ natura siue dignius in aliquo ge nere: dr̃ caput: sicut leo in aialibus. ⁊ ide Esa. xi. dr̃. Senex ⁊ bonorabilis ipe dr̃ caput. Rõe aũt scõe ꝓperak. oñe p̃ncipiũ dr̃ caput. sicut fons caput fluminũ. ⁊ p̃ncipiũ vie caput vie. 9m illud Viere. ij. Ad oñe caput vie posuisti

lupanar tibi. Rõe aũt tertie ppietatis dicit̃ ois rector caput sicut rex dux põtifex. ꝑm illd̃ ꝑmi Regũ.xv. Lũ esses paruulus in oculis tuis caput in tribubus israel factus es. Quãtũ igit̃ ad has tres ppietates capitis xp̃us põt dici caput ⁊ ꝑm humanã naturã ⁊ ꝑm diuinã Scõm diuinã pz ꝑmo. s. rõne excellẽtie dignitatis ⁊ pfectionis: qz ꝑm diuinã naturã ẽ plenitudo in eo ois diuinitatis. vt dicit aplꝰ ad Col.ij. Unde est sup oms deus bñdictus in secula. ad Roma.ix. Scõo paret rõne secunde ppietatis: qz ab ipo in q̃tum deus est in nobis omnis spũalis gratia. Tertio patet rõne tertie ꝓpietatis qz ipe deus mouet regit ⁊ dirigit nos in semetipm. Scõm etiã humanã naturam competũt he ꝓpietates capitis christo Primo qz humana natura in xp̃o dignissima est tum rõne altitudinis: qz est vsq; ad vnionẽ in psona diuina exaltata. tum rõne ppie operationis: qz dignissimũ actum habuit i eccl̃ia scz redimere ipam ⁊ edificare in sanguine suo tum rõne pfectionis: qz omnis gratia in eo ẽ sicut oẽs sensus in capite: ꝑm illud Joh. ꝑmo Vidimus eũ plenũ gratia ⁊ veritate. Secũda ppietas capitis etiã cõuenit ei ꝑm humanã naturã: quia p xp̃m sensum fidei ⁊ motũ charitatis accepimus. Joh.i. Gratia ⁊ vitas p iesum xp̃m facta est. Item ibidem. De plenitudine eius oms accepimus. Tertia ꝓpietas capitis silr ei cõuenit. ipe est em̃ rex ⁊ pontifex noster. ad Hebre.iiij. Habemus põtificẽ qui penetrauit celos iesum filiũ dei. ipe quidẽ direxit nos doctrina ⁊ exemplo. Cepit aũt iesus facere ⁊ docere. Actuũ ꝑmo. Sed quarta cõditio cõuenit xp̃o in humanã naturã tm̃ et ꝟ cõplet in ipo rõnez capit̃. qz xp̃s ꝑm humanã naturã bz pfectionẽ homogeneã cũ alijs ⁊ est ꝓncipiũ quasi vniuocũ ⁊ est regula cõformis et vnius generis. Unde cõiter loquẽdo xp̃us ꝑm q̃ deus põt dici caput eccl̃ie simul cũ ꝓre et spũ sancto: sed ꝓprie loquẽdo est caput ꝑm humanã naturã: ⁊ dr gratia capitis ꝑm quaz ꝓdicte ꝓpietates ei conueniũt ⁊ ꝓcipue ꝑm q̃ influit alijs mẽbris. de qua ꝓpheta ps. cxxxij. Sicut vnguentũ in capite quod descẽdit. s. a capite in barbam. Barbã. i. in ꝑmos qui xp̃o capiti inheserũt. ⁊ descẽdit vsq; in oẽ vestimẽti. i. p oms status eccl̃ie vsq; ad finem mundi

Ad primum Nũc venit respõdendũ ad argumẽta. Ad ꝑmũ qõ obijcit̃ q̃ debeat poti? dici corr eccl̃ie q̃ caput. dicit̃ q̃ poti? ẽ dicẽdus caput q̃ cor propt̃ tria. Primo: ⁊ ẽ rõ sci Tho. in. iij. pte. qz caput bz mãifestã eminẽtiã respectu exteriorũ mẽbroz: ꝟ cor bz quãdã influẽtiã occultaz: ⁊ iõ cordi cõparat̃ spũs sctũs q̃ inuisibilr ecclesiã viuificat ⁊ vnit capiti. Item cõparat̃ xp̃s ꝑm visibilẽ naturã qua homo hoibus ꝓfertur. Scõa rõ est quaz assignat sanct? Tho. in. iij. sentẽ. qz cor est ꝓncipiũ oim membroz̃ q̃tum ad esse: vt dicit Phs: sed caput est principiũ aliarũ virtũ que ptinent ad sensum ⁊ motum. ⁊ qz cũ dicim? xp̃m esse principiũ mẽbrorũ eccl̃ie nõ intendim? q̃tum ad esse naturale ꝑm q̃ sunt hoies sed q̃tũ ad fidẽ ⁊ charitatem p quã mẽbra eccl̃ie vniuntur. ideo accõmodati? dr caput q̃ cor. Tertia rõ ⁊ est magri Alex. de Alis in. iij. q̃ sicut dicit Aug. in li. de spiritu ⁊ aia: triplex est vis aime ad corpus. s. vis naturalis: q̃ operat̃ in epate sicut ẽ vis nutritiua digestiua retẽtiua ⁊ expkliua ⁊ augmẽtatiua. Scõa est vis vitalis q̃ operat̃ in corde Tertia est vis aialis que opat̃ in cerebro vnde est motus ⁊ sensus in mẽbris. operationes autẽ virtutis naturalis oino sunt inuoluntarie nec sunt subiecte rõi. opatões vero aiales oino sunt subiecte rõni. ⁊ ideo recipiũt iperium ab aia. opatões aũt vitales ꝓpr̃ sũt subiecte rõni ꝓpr̃ nõ: ⁊ ideo ꝓpr̃ sunt volũtarie ⁊ partim naturales. Qz aũt ille motus qui est a xp̃o capite in corꝓ eccl̃ie oino ẽ ꝑm motũ volũtariũ qui simpliciter nõ est naturalis vel vitalis ideo licet sint alĩq; silitudines ꝓpter quas posset xp̃s dici cor eccl̃ie: nihilomin? potiꝰ debz dici xp̃s caput eccl̃ie metaphorice q̃ cor vel epar. Unde ipse Aplꝰ Paul? in suis epl̃is sepe christum caput eccl̃ie appellat: cor autẽ nõ. Ad secũdũ qõ obijcit̃ q̃ xp̃s nõ sit caput ꝑm diuinã naturã respõdet̃ q̃ ꝑm illã ꝓpietatẽ capitis que est conformitas nature ad alia mẽbra corꝓis xp̃s nõ est caput eccl̃ie: ꝟ bene ꝑm alias tres ꝓpietates supra positas. Ad aliã partẽ eiusdez argumenti quod obijcit̃ q̃ xp̃s nõ sit caput ꝑm humanã naturã. Rñdet̃ q̃ dare spm̃sanctũ est dupliciter. s. auctoritate et ministerio. Auctoritate q̃dẽ tm̃ dei est. ꝟ ministerio dicũtur etiã sancti hoies dare spm̃sanctum in q̃tuz. s. per ministeriũ eoꝝ datura deo sicut Paul? dicit Gal.iij. Qui tribuit nobis spiritũ. glo. ministerio nõ auctoritate. ⁊ ꝟ mõ xp̃o ꝟz q̃ est hõ cõuenit dare spm̃sanctũ nõ auctoritatiue ꝟ istrumẽtaliter siue ministerialit̃ in q̃tuz ei? humanitas fuit instrm̃ deitatis. et ita actiones ipsi? ex vnitate deitatis sunt nobis salutifere: vtpote gram in nobis causãtes ⁊ p meritũ ⁊ efficaciã quandã. Aug. aũt negat xp̃m ꝑm q̃ est hõ dare spm̃sanctũ p auctorem: instrumẽtaliter aũt siue ministerialiter nõ: cũ ꝟ modo etiã alijs sanctis vt dictũ est: cõueniat dare spm̃sanctũ. Ad tertium qõ obijcitur: q̃ gratia nõ sit per traductionem: dicendũ q̃ in

boc quod de plenitudine xpi oēs accepimus est aliquid simile traductōni q̄uis nō sit ꝓpe traductio. ⁊ boc sufficit. Est ḡ silitudo q̄tum ad ipm spm̄. s. increatū. qui idē numero est in capite ⁊ in mēbris ⁊ aliquo modo a capite ad mēbra descēdit nō diuisus sed vnus. Est aūt dissimilitudo q̄tuz ad ipm donū ꝑm qō spūs sanctus in nobis habitat: qz illud nō traducitur de subiecto i subiectuz. sufficit aūt ad boc q̄ aliq̄s habeat similitudinē capitis silitudo dicta nō traductionis.

Ad quartum

Ad quartū qō obijcitur q̄ caput nō influat nisi in vnita mēbra: dicendū vt dicit Bonauētura in. iij. q̄ boc bz veritatē in eo capite quod bz determinatam potentiā ⁊ nō pōt sibi mēbra vnire nec de nō membro mēbrū facere: sed nō habet veritatē nec locū in capite xpo qui pōt ꝑm diuinā naturam boc facere. ⁊ ꝑm humanā mereri ⁊ impetrare ⁊ ita sensum ⁊ motū ꝓmo influere et cōtinuare.

Ad quintum

Ad q̄ntum quod dr q̄ capit nō est aliud caput. Dicendū q̄ in metaphoricis locutionibus nō opz attēdi similitudinē q̄tū ad omnia. sic em̄ nō esset silitudo ꝗ rei ꝓpitas. capitis igit materialis nō est aliud caput: qa corpus humanū nō est pars alterius corpis ꝗ corp̄ similitudinarie dictū. i. aliqua multitudo ordinata est ps alterius multitudis. sicut multitudo domestica est ps multitudinis ciuilis. ⁊ ideo paterfamilias q̄ est caput multitudinis domestice bz supra se caput rectorez ciuitatis: ⁊ p hūc modum nihil ꝓhibet caput xpi esse deū cum tm̄ ipe sit caput ecclie. Est tm̄ aduertendū q̄ xpi caput dr deus nō ꝑm completam rōnem capitis. est em̄ caput ipsi⁹ ꝑm q̄ est ꝓncipiū eius. Principiū aūt est ꝑm humanitatē ⁊ diuinitatē: sed in q̄tum est ꝓncipium eius ꝑm humanitatē deficit quarta cōditio capitis: q̄ est cōformitas in natura. in q̄tū aūt est ꝓncipiū eius ꝑm diuinitatē sic deficit ꝓma: quia pater nō bz maiorē dignitatem q̄ filius q̄ eiusdē maiestatis sunt bonous ⁊ glie

Ad sextum

Ad sextū qō obijcit q̄ caput recipit influētiam a corde. dicendū vt dicit magr alexāder de alis in. iij. q̄ nō est ꝓoia simile de capite ⁊ corpe materiali ⁊ spūali: qz in capite materiali ita est q̄ cuz influat ad corpus ⁊ ad singula eius mēbra ipm tm̄ caput indiget alijs membris. vnde alia mēbra influūt ipsi. sicut enim a capite influit sensus ipsi corpori. ita a corde influit vita capiti. ⁊ silr ab epate influit nutrimentū ad caput sine q̄b⁹ nō pōt eē caput. vñ mutuo sibi fuit caput ⁊ mēbra: vnde caput materiale nō solū se bz in rōe influent ad alia mēbra ꝗ et in rōe recipiēt ab ipsis: qz se bnt in mutua indigētia: ita q̄ mēbra indigēt capite et ecōuerso. Unde. i. Cor. xij. Nō potest autem oculꝰ dicere manui opa tua nō indigeo: nec caput pedib⁹. nō estis mihi necessarij. Sed xps ꝑm humanitatē qui est caput spūale respectu corpis spūalis. s. ecclesie: nō indiget mēbris suis. vñ se habet ad ipsa solū in rōne influētis et nō ab ipsis recipiētis. ⁊ ita ex hac pōt⁹ parte cōpetit sibi rō capitis in qua iportat ꝓncipium ⁊ origo respectu corporis mystici q̄ capiti materiali respectu sui corpis.

Ad septimū

Ad septimū rnr negando ꝓnam. vnde cū em̄ deus ⁊ homo vn⁹ sit xps ꝓ hoc q̄ xps ꝑm diuinitatem ⁊ humanitatē dr caput ecclesie nō seq̄tur q̄ ecclesia habeat duo capita.

Ad octauū

Ad octauū rnr q̄ q̄c quid pfectionis est in fide et spe totū cōuenit xpo. solū aūt q̄tum ad id qō imperfectiōis est de ipso negatur.

Capitulū. xlvij. In quo declarat qualiter xps possit dici mēbrum ecclesie ⁊ qualiter non.

Vrgit nō īme

Cap. XLVII

rito ex dict dubitatio. An. s. sicut rō capitis respectu corporis ecclie xpo attribuit: ita ratio mēbri eiusdē corpis eidem cōueniat ⁊ videbit forassis alicui q̄ sic. Tum q̄ caput naturale ad cui⁹ silitudinē xps dr caput ecclie nō modo dr caput corpis naturalis sed etiā mēbrū illi⁹ principale. Nam cor caput ⁊ epar designant ꝓncipalia mēbra corporis. ergo silr xps pōt dici mēbrū corpis mystici: cū sit caput illi⁹.

Probatio prima

Tū secdo ex illo Apli. i. ad Cor. xij. Vos est⁹ corp⁹ xpi ⁊ mēbra de mēbro. glo. i. de xpo capite ⁊ cū mēbro nro. Sz q̄ xps ꝑm q̄ rō capitis et respectu corpis ecclie ei attribuit ꝑm humanitatē dici nō possit mēbrū ecclesie sic ostēditur. Pro quo ꝓsiderandū cū sancto Tho. in. iij. sentē. q̄ in noie capitis i portat ꝓncipiū ⁊ origo alicuius rei. In noie aūt mēbri importat ꝓtialitas q̄ repugnat rōi ꝓme originis: qz in ꝓma origine sūt oia ꝑfecte q̄ inueniūtur in originatis. ⁊ iō nō pōt dici mēbrū quod nō recipit ab aliquo alio influentiā. qz aūt caput in naturali corpe nō solū influit alijs mēbris: sed etiā ab alijs accipit: vt nutrimentū ⁊ alia obsequia: nō tm̄ caput ꝗ etiā cōmēbrū dr. ꝗ xps ꝑm q̄ homo non recipit aliq̄d ab alijs mēbris ecclie: sed a solo deo. vñ nō pōt dici membrū ꝑm q̄ caput ecclie dr ipse ꝑm būanitatem. potest aūt dici membrū ꝑm būanitatem: ꝑm q̄ ipse est caput ecclesie ꝑm diuinitatē. sic em̄ ei⁹ būanitas cōparata ad diuinitatē est membrū ipsi⁹ diuinitat⁹ que est caput: qz ipsa diuinitas cui est vnita ipsa humanitas mouet ipsā būanitatē ⁊ sensificat eā sicut caput

membra. Et hoc modo xps est mēbrum corporis ecclie cuius caput est ipa diuinitas. et sic dicit apls id quod supra allegatū est.i. Lo rinthb.xij. Vos estis corpus 7 mēbrū de membro.i. de xpo capite. vnde appellat xps caput fm humanitatē esse mēbrū respectu diuinitatis. Preterea sctūs Thomas.in.iiij.sniarum. distin.xlix.notat circa hanc partē q nomē ecclesie dupliciter accipit. Unq em noiat tm modo corpus quod xpo cōiūgit sicut capiti. 7 sic ecclesia tm habet rōnem sponse: 7 hoc modo ne nō est ecclie mēbrū sed est caput influēs omnibus alijs mēbris. Alio modo accipit ecclesia fm q noiat caput 7 mēbra cōiuncta. 7 sic xps pōt dici membrū ecclie inchtum hz distinctum officiū ab omnibus alijs. s. influere alijs vitam quis nō multū ppie dicat membrum quia membrū importat partialitatē quandā in xpo aūt bonū spūale non est particularizatum sed est totaliter integrū. Unde ipe est totum ecclie bonū nec est aliqd maius ipe cum alijs q ipe solus. Sic aūt loquēdo de ecclesia nō ecclia nominat tantū sponsam ꝫ sponsum et sponsam put p cōiunctionē spūalem est ex eis vnū effectū. Unde brūs Aug. sup ps. xxx. ita ait. Unus dr xps caput 7 corpus suum. ipe dicit cū de cōiugio loquerer. Erūt duo in carne vna. igit iam nō duo sed caro vna fit. ergo tanq ex duobus vna quedā psona ex capite 7 corpe ex sponso 7 spōsa. Nam vnitatez psone hmōi mirā 7 excellentē cōmēdat. Esa. ppha Naz loquēs etiā in eo xps in ppheta ait. Sicut sponso alligauit mihi mitrā 7 sicut spōsaz ornauit me ornamēto. Se dixit sponsus: se dixit sponsam. quare se sponsum: q re se sponsaz nisi q erant duo in carne vna. h Aug. Unde hz ppter hanc variā acceptionē nois ecclesie christi? aliquo modo dicat mēbrū ecclie eo. s. mō quo supi? declarauim?. nullo tn mō potest dici mēbrū spōse. Ptz etiā ex dict rnsio ad obiecta.

Sermone primo

Ad primam

Ad pmū aūt qd obijcit q caput naturale nō tm dr caput ꝫ etiā mēbrū corpis. dicēdū est q nō est p oia file de capite naturali corpis materialis 7 de spūali sicut dictū est: q naturale nō solū influit alijs mēbris ꝫ etiā accipit ab eis: nō sic aūt christus q nihil accipit a corpe ecclie ꝫ a solo deo. Et inde est q p pie loquēdo christus nō pōt dici ppe mēbrū ecclie fm q caput ecclie dr ipse hz būanitatē

Ad secundam

Ad dictū apli. i. Lorinth. xij pz rnsio ex iaz dictis. Dictū est em q apls appellat ibi christum caput fm humanitatē esse mēbrū respectu diuinitatis. Vel dicendū vt dicit dns petr? de Tarātasia. q christ? est caput excellētia gratie 7 mēbrū cōformitate nature.

Capitulū. xlviij. Qr xps fm q homo fuit caput fidelū nō tm eox qui fuerūt post incarnationē sed etiā illox qui a principio incarnationē precesserunt.

Caꝑ. XLVIII. Christ? fuit caput ecclie

Fm autem ea superius dictis circa. ca. xxij. a pncipio būani generis ecclia esse ceperit 7 ecclie corp? nullo vnq tempe acepbalū fuisse credendū sit. iā restat ostendendū xpm semper a principio ex quo boies sancti esse ceperunt in terra caput ecclesie fuisse nō modo fm diuinitatē sed etiā humanitatem. Qm aūt xps fm diuinitatē caput fuerit ecclesie ante incarnationē nō hz dubitationē cū ipse de? principiū fundator 7 illustrator illi? sit. Oēs em qui a principio humani generis vsq in finē generātur virtute diuinitatis illustrātur 7 in vnū corp? ecclesie tanq viua mēbra cōpaginātur. Qm autem fm humanitatē xps caput etiā fuerit omniū fideliū qui incarnationē eius pcesserunt: pz multipliciter. Primo: q sup fidē būanitatis xpi fundata ē ecclesia. i. Lorin. iij. Fundamētū aliud nemo pōt ponere pter id qd positū ē: qd est xps Jesus glo. i. fides xpi que p dilectionē operat. Unde glo. sup. illud Col. i. Ipse est caput corpis ecclesie: q rit. Luz ecclesia ab Abel cepit: quō homo xps caput est eox qui āte fuerunt. 7 rndens dicit. bene: q ipse est pncipiū ecclesie fm diuinitatem. i. fundator ecclesie: q oēs iustos qui ab Abel vsq ad vltimū iustū gen erant virtute diuinitatis 7 mie sue dono illuminauit fm humanitatē. Poterit etiā dici pncipiū ecclesie: q sup fidē humanitatis ei? fundata est. hec glo. Cū ergo ecclesia fundata sit sup fidē būanitatis xpi: 7 eadē fides fuerit patrū ante incarnationē 7 post. ad Ephe. iiij. Unus deus vna fides. solū em xps vanatū est vt ait Aug. quod em a nobis creditur iam factū esse: id ab alijs futurū esse credebat: manifestū est xpm caput fuisse fideliū precedentiū incarnationē sicut sequentiū. Et cōfirmatur. Aut em dr caput ecclesie facta incarnatione ppter naturā assumptaz: in qua boibus facta? est cōformis in natura. Aut ppter fidē humanitatis ei?. Nō pmo: q hac rōne equaliter ifideliū hominū diceret caput sicut 7 fideliū instox qd esset incōuenēs. Si secūdo. s. ppter fidem qua credit de? 7 homo: ꝫ fides manet eadē in sanctis ante incarnationē 7 post. dic em Aug. li. de nuptijs 7 pcupi. Eadē fides mediatoris q nos saluat: saluos iustos faciebat antiquos pusillos cū magnis: q sicut credimus xpm in carne venisse: ita illi venturū. 7 sic nos mortuū: ita illi morituū: 7 sicut nos resurrexisse: ita 7 illi resurrecturū, 7 nos 7 illi ad iudiciū

viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ venturū. ergo videt q̄ xp̄us ſm q̄ homo caput ſit dicēdus p̄cedentium iu ſtorum ſicut ⁊ illoꝝ qui poſt incarnatiōnē fue runt. In teſtimoniū huius Ambr. xi. legitur q̄ qui p̄ibant ⁊ q̄ ſequebant clamabāt dicētes. Oſanna bn̄dictus qui venit in noīe domini Sup quo dicit venerabilis Beda. ⁊ habetur in gl. ⁊ qui p̄ibant ⁊ qui ſequebant clamabāt p̄ceſſit iudaicus ppls: ſecutus eſt gētilis. Et quia oēs qui fideles ſunt vel fuerūt in xp̄m crediderūt ⁊ credūt: ⁊ q̄ p̄eunt ⁊ q̄ ſequuntur Oſanna clamabāt qō ſalua latine ꝺr. ab ipſo em̄ oēs p̄ores etiā ſalutē queſierūt. Bn̄dictus qui venit in noīe dn̄i: qm̄ vna fides vna ſpes oīm illi expectabāt ⁊ venturū credebāt ⁊ nos veniſſe credimus: hec glo. Et dn̄s Greg. ſup Ezech. Et qui p̄ibant ⁊ q̄ ſeq̄bant clamabāt Oſanna bn̄dictus q̄ venit in noīe dn̄i: q; oēs electi q̄ in iudea eſſe potuerūt ſiue qui nūc in eccl'ia ſunt in mediatorē dei ⁊ hoim crediderunt ⁊ credūt. g̃ manifeſtū eſt vnū ⁊ idē fuiſſe ⁊ eſſe caput p̄cedentiū ⁊ ſequētiū fidelium. ſ. xp̄m quē omnes ſaluatorē clamabāt. Itē hoc patet ex illo Apl'i. i. Thimo. iiij. de xp̄o ita loquēt. Qui ſaluator ē oīz hoiz ⁊ maxīe fideliū glo. quos ſaluat b⁊ in futuro ſm corpus ⁊ animam. Et dn̄s Job. euāgeliſta loquēs de xp̄o ita ait. Ipſe eſt ppiciatio p̄ peccatis noſtris: non noſtris aūt tm̄ ſed etiā p̄ totius mūdi. i. Jo. ij vbi glo. Aug. Non p̄ nr̄is tm̄ qui in carne viuimus ſed p̄ omni eccl'ia. Saluare aūt hoīes aut ppiciationē eſſe p̄ peccat̄ cōpetit xp̄o ꝺz q̄ eſt caput. g̃ relinquit̄ q̄ xp̄us etiā ſm q̄ hō caput fuerit oīm fideliū q̄ etiā eius incarnationē p̄ceſſerūt. Unde Aug. ſup p̄s. xxxvi. tractās illō. Junior fui etem̄ ſenui. Caput noſtrum xp̄s eſt: corpus capitis illius nos ſum⁹ nūquid ſoli nos ⁊ non etiā illi qui fuerūt ante nos oēs qui ab initio ſeculi fuerūt iuſti caput xp̄m habēt. illū em̄ venturū eſſe crediderunt quē nos veniſſe iam credimus: ⁊ in cuius fide ⁊ ipſi ſanati ſunt ⁊ nos: vt ipſe eſſet caput totius ciuitatis hierl'm cōnumerat̄ fidelib⁹ ab initio vſq; in finē. Leterū cū eccleſia vt dictū eſt dicat̄ vnū corpus ad ſimilitudinez corpis humani naturalis: in quo mēbra adinuicez p̄ neruos ⁊ iūcturas colligata dicunt̄ vnū per continuationē: neceſſario mēbra eccl'ie adinuicem cōtinuari dicēda ſunt ſm p̄us ⁊ poſterius in tpe a p̄ncipio eccl'ie vſq; in finē ſeculi. Hoc aūt nō eſt niſi p̄ fidem xp̄i que vt dictuz eſt: vna eſt in oībus ſanctis. ergo videt q̄ xp̄s a p̄ncipio eccleſie vſq; in finē ſeculi ſit dicendus caput eccleſie. Amplius p̄ ſimile oſtēdit hoc. In malis caput quedā mēbra ſecutuz eſt tpe ⁊ nibilomin⁹ ꝺr caput eoꝝ. multo fortiꝰ g̃ hoc erit in bonis mēbris que influxū ſenſus ⁊ motus ſuſcipiunt a capite. ſed ita eſt in malis q̄z mēbra q̄dā p̄ceſſerit caput tpe: dicūt nibilomin⁹ membra ei⁹ futuri capit̄. ſicut de antixp̄o dicit beat⁹ Iſid. li. de ſummo bono: q̄ anteq̄ veniat antixp̄s multa ei⁹ mēbra p̄eceſſerint ⁊ p̄uaricationis merito caput p̄priū p̄euenīūt. ergo multo fortius credendū eſt de mēbris eccleſie: q̄ z aliqua tpe p̄eceſſerint incarnationē xp̄i: nibilomin⁹ caput eoꝝ xp̄s dicendus ſit. Et his aūt que iam diffinita ſunt aperte cōfutat̄ error: dicentiū q̄ xp̄s in incarnatione incepit eſſe caput eccleſie: ⁊ q̄ ſolum poſt incarnationē icepint hoies xp̄o icorpari.

Capitulū. xlix. In quo ponūtur obiectiōes ꝓtra hoc qō dictū eſt q̄ xp̄s ſm q̄ homo fuerit caput fideliū qui incarnationem p̄eceſſerunt.

Bonia hec fi- Cap. XLIX

q dei veritas clarius eluceſcet ſi alique obiectiones que cō tra eam moueri ſolent in me diū deducātur: afferem⁹ illas in mediū quib⁹ tandē reſpōdebim⁹. Obij- Argu. primū
citur aūt primo ſic. Xp̄s ante incarnationem nō fuit homo: ergo nō eſt dicend⁹ ante incarnationē fuiſſe caput eccleſie ſm q̄ homo. ꝓna eſt manifeſta. q; cū tales cōditiones cōſequētes ſint ad eſſe rei q̄n nō erat būanitas nō vī q̄ potuerit dici xp̄s caput ſm humanitatem.

Scō ſic. Xp̄s ꝓprie ꝺr caput eccl'ie p ꝓformitatem nature quā habet cū eccleſie corpe: ſed ante incarnationē nō erat cōformis in natura cū eccleſia. ergo reſpectu fideliū q̄ incarnationē p̄eceſſerunt xp̄s nō pōt dici eccleſie caput ſm humanitatē. Si dicat̄ q̄ z xp̄s non eſſet in rerū natura ſm humanitatē erat tm̄ in fide patrū. Lōtra: xp̄s ſm q̄ eſt caput eccl'ie gratiā mēbris infūdit. ſi g̃ ad rationē capitis ſufficit q̄ xp̄s ſit in fide credentiū: vī q̄ equalis copia gr̃e fuerit in veteri teſtamēto ſicut ⁊ in nouo: qō eſt falſum. Tertio ſic. Sacra veteris legis comparāt̄ ad xp̄m ſicut vmbra ad corp⁹: vt ꝺr Colo. ij. ß p̄ēs veteris teſtamēti ſacramētis illis ſuo tpe ſeruiebant: ſm illud ad Heb. viij. Exēplari ⁊ vmbre deſeruiūt celeſtium. Nō ergo ptinebant ad corp⁹ xp̄i: ⁊ ita xp̄s nō ē caput eoꝝ. Quarto. Caput cū ſit p̄ncipium membroꝝ nō ſeq̄tur membra. ſed multi ſancti p̄eceſſerūt xp̄i incarnationez. ergo xp̄s ſm q̄ homo nō eſt caput illoꝝ. Quinto. Caput cum ſit p̄ncipiū alioꝝ mēbroꝝ naturaliter precedit mēbra: p̄⁹ em̄ egreditur ⁊ poſtea corpus. Unde dicit Solinus. Contra naturā eſt in pedes procedere naſcētes. Si ergo cor-

Secundū

Replica

Tertium

Quartum

Quintum

pus mysticum sit ad similitudinez corpis naturalis vt dictū est supra. sequit̄ q̄ primo sit caput: postea mēbra. g̃ respectu eor̄ q̄ p̄cesserūt xp̄i humanitatē xp̄s nō potest dici caput

Sextum fm q̄ homo. Item cōfirmando istam rōnē arguit̄ sexto sic. Caput dr q̄ influit membris sensum ⁊ motū sed xp̄s fm q̄ hō nō influebat eccl̄ie ante incarnationē: cū nōdū eēt homo: et q̄ nō ē nō pōt agere. ⁊ p q̄ns non poterat dici caput illius. p̄cessus est notus. Si dicat̄

Septimum q̄ ly nōduz esset in rerū natura erat tm̄ in fide patrū. Cōtra confirmando rōnem facta z arguit̄ septimo sic. Omnis p̄positio cui? subiectum est ens rōnis ⁊ p̄dicatū est ens nature ē falsa. sicut si dicat̄. Venus currit ⁊ spēs ābulat. sed xp̄s fm q̄ est in fide significat̄ vt res rōnis. Cum igit̄ esse caput vel influere dicat rē nature. videt̄ q̄ hec p̄positio sit falsa. Christus fm q̄ est in fide patrū est caput eccl̄ie vt

Octauus influit eccl̄ie mēbris. Octauo sic. Caput ē p̄ncipiū membroz suoz: sed xp̄us fm q̄ homo nō potest dici p̄ncipiū eccl̄ie a p̄ncipio sed solum fm diuinitatē: sicut colligi videt̄ ex glo. Luce. iij. sup illud. Iactū est v̄bum dñi. vbi dr q̄ eccl̄ia nō ab homie sed a v̄bo. g̃ xp̄s fm q̄

Nonum homo nō est dicēdus caput ecclesie ab initio. Nono sic. Dicit Aug. sup p̄s. cxlviij. verbū caro factū est vt fieret caput eccl̄ie. Verbum em̄ ipm̄ nō est caput eccl̄ie: sed vt eriā esset ca

Decimum put eccl̄ie carnem assumpsit: g̃ id quod p̄ius Decimo p̄ simile idem p̄bat̄ sic. Sup illud p̄me Tbi. i. Regi seculoz. dicit glo. sic. Homo assumptus a v̄bo ex eo tēpe rex est futuroz ex quo assumptus est a v̄bo. nam p̄teritoz secu

Undecimum lozum nō erat rex homo ille: q̄ nō erat: h̄ gl. Ergo pari rōne xp̄s fm q̄ homo nō est dicendus caput eccl̄ie fm tps p̄teritū: cū tunc non esset homo. Undecimo eccl̄ia fuisset etiaz si homo nō peccasset. nō autē tūc verbum dei humanā naturā assumpsisset. vnde glo. super illud. i. Tbi. i. Christus iesus venit in mūdum peccatores saluos facere: dicit glo. Aug. Nulla causa veniēdi xp̄o dño nisi peccatores saluos facere: tolle vulnera: tolle morbos. ⁊ nulla est causa medicine. Ecclesia aūt sine capite esse nō potest. ergo xp̄s nō est caput eccl̄ie

Confirmatio fm hūanā naturā. Et confirmat̄ q̄ vni? corpis vnū ē caput: sed xp̄s caput est eccl̄ie fm diuinitatē: g̃ nō fm humanitatē. g̃ ⁊c.

Cap̄. l. In quo rñdetur ad obiectōes iam posit̄as

Cap. L Responsio

Drōnes autem p̄dictas q̄b? p̄bat̄ q̄ xp̄s nō fuerit caput fm q̄ homo oiz fideliū a p̄ncipio nascētis eccl̄ie: facilis

responsio est. Dicimus em̄ q̄ corpus eccl̄ie nūq̄ fuit acephalū sed semper habuit xp̄m caput fm diuinitatē ⁊ humanitatē vt plene induximus: licet em̄ xp̄s fm humanitatem nō esset a p̄ncipio mundi: fides tñ de eius diuinitate ⁊ humanitate fm quā omnium mēbroz colligatio erat ad ipm̄ ⁊ inter se semp a p̄ncipio fuit Vnde Aug. ad optatū. Eadē est fides nostra ⁊ antiquoz: p̄inde cum omnes iusti siue ante incarnationē siue post: nec viverunt nec viuāt nisi ex fide incarnationis xp̄i. Profecto q̄d̄ scriptū est. s. Aug. iij. Non est aliud nomē sub celo in quo oporteat saluari nos. ex illo tpe valet ad saluandū gen? humanū: ex quo in Adā est vitiatū. hec Aug. Vnde licet xp̄s fm q̄ homo: rēpore multos sanctos secutus fuerit: nihilomin? omniū caput dicend? est. Cui? exemplū Aug. li. de catbezizandis rudib? ponit: q̄d̄ exemplū habet̄ Gene. xxxvi. de filijs Jude: in quoz natitate zarā p̄ oz eduxit manū i q̄ obstetrix ligauit coccinū dicens. Iste egredit̄ p̄ illo vero retrabente manum egressus est alter Et dicit Aug. q̄ sicut Zarā dum nascerēt̄ prior emisit manū postmodū caput secutū est de inde cetera mēbra: sz tñ caput dignitate ⁊ potestate precellit lz tpe seq̄retur: ita xp̄s mediator dei ⁊ hominū in patriarchis et p̄phetis p̄misit manū anteq̄ appareret in carne vinculis legis supbum populū constringentes siue cōpimentem. Tempore autem nascēdi secutū est caput toti eccl̄ie cui adheserunt omnes fideles. Relinq̄tur ergo q̄ fuit caput fidelium p̄sentiū ⁊ antiquoz. Ad primū obiectum in p̄trariū dicendū vt dicit Alexan. de alis in. iij. q̄ xp̄s nō dicitur caput eo q̄ est homo in re: sed eo q̄ est homo in fide in qua creditus est esse homo: ideo est caput. hoc em̄ modo similiter se habet ad antiquos ⁊ p̄sentes quia est eadem fides hoz ⁊ illoz: vt dictū est. Vel dicendū ⁊ breuius: vt dicit sanct? Tho. q̄ licet homo xp̄s ante incarnationē nō esset in rerū natura: erat tñ in fide patrum: ⁊ hoc sufficiebat ad rationē capitis: vt magis ex dicendis apparebit. Ad p̄bationem q̄n dicit q̄ cōditiones sequūtur esse rei: ⁊ ita esse caput cōsequitur esse humanitatis in xp̄o: respōdet̄ dupliciter. Primo q̄ sicut esse creditum filiū dei assumpturū humanitatem nō ponit filiuz dei esse hominē cum creditur: sed in aliquo tempore futurū esse: sic nec conditio qua dicit̄ caput. Unde nō est simile de capite corporis naturalis ⁊ de capite corporis mystici. Secūdo respōdetur q̄ ratio capitis dupliciter xp̄o fm humanitatem potest cōuenire. Uno modo p actionem suam in nos merendo nobis ⁊ satis-

Ad primum

faciendo p nobis. ⁊ hoc modo cōditio capitis sequit esse rei. Alio modo pōt cōuenire sibi rō capitis p actionē nostrā in illū inquātum credendo in eum iustificamur: ⁊ hoc modo cōditio capitis nō sequit esse rei in natura: sed eē rei in fide. ⁊ ita in ppōsito: sicut clarius ex dicendis habebit. Ad scōm quod obijcit de ꝓformitate nature ptz rnsio ex dictis. Iz enim xps ante incarnationē nō fuerit actu conformis nature cū hoibus: erat tn fides infallibil q p assumptionē hūanitatis talis erat futurus. Ad replicā aūt que fit q sequeretur ex solutiōe ista q equalis copia gre fuisset in veteri testamēto ⁊ in nouo negat ꝓsequētia: qa vt dicit scūs Tho. in q. de veritate. Luz ante incarnationē nō esset meritū xpi in actu ⁊ satisfactio. ideo nō erat tanta plenitudo gratie sicut est post. Preterea dicit scūs Tho. Tāta gre influētia nō fuit ante incarnationez q̄nta est modo: q: tunc nōdum remotū erat obstaculuz: nec sacramēta gre erant exhibita sicut mō sunt. Ad tertiū in quo obijcit q patres veteris testamēti deseruiebāt sacramētis legalibus. dicendū vt ait sanctus Tho. in ⁊tia parte q sancti patres nō insistebāt sacramētis legalibus tanq̄ q̄busdā rebus sed sicut ymaginibus ⁊ vmbris futuroz. Idem aūt est motus in ymaginē inq̄tum ymago ⁊ in rē: vt pz p pbm in lib. de memoria ⁊ reminiscetia. ⁊ iō antiq̄ patres seruādo legalia sacramēta ferebant in xpm p fidem ⁊ dilectionē eandē qua et nos in xpm ferimur: ⁊ ita pzes antiq̄ ptinebāt ad idē corp⁹ eccl'ie ad qō nos ptinem⁹: et ita respectu oim fideliū xps caput ē. Ad q̄rtum quod obijcit q caput nō sequit membra sed precedit. respondet q q̄uis xps nō fuerit incarnatus tempe patrū veteris testamenti erat tamē incarnatio ipa in dei ordinatione ⁊ in fide ipoz patrū: per quā fidē iustificabant: q: tpa mutata sunt ⁊ nō fides. vt dicit Aug. Ad q̄ntum quod inductū est p cōfirmatione pcedētis: q caput naturalr precedit mēbra. rndetur q nō est simile de capite corporis naturalis. ⁊ de capite corpis mystici in hac parte. qm caput corpis naturalis pcedit siue est ante alia mēbra exteriora. quod ꝺz propter coz quod est simplr primū mēbrū. Caput aūt corporis mystici nō pcedit tpe omnia mēbra sui corpis. Unde glo. Aug. super illud ps lxi. Quousq̄ irruitis in hominē: dicit sic. Ad caput ptinēt mēbra que ante caput pdierūt sed nunq̄d pdierūt aliqua ante caput? vtiq̄: q: caput dicit in ps. lxx. mater syō. vñ diceret mr syon nisi aliq̄ pcessissent de q̄b⁹ natus fuisset. pcedit tn mēbra sua dignitate ⁊ pfectōe virtutis. Unde Lok. i. dicit Aplus de eo. Ipse est caput corpis ecclesie qui est principiū: primogenit⁹ ex mortuis: vt sit ipse in oibus. glo. tam priorib⁹ q̄ sequētibus primatū tenēs. Et ad Ro. i. dicit idem Aplus. Qui predestinatus est filius dei in virtute fm spiritū sanctificationis. glo. i. sine meritis sola gratia preelectus vt esset caput nostrū. Lū aūt ratio capitis ex dignitate ⁊ nō tpis prioritate accipiat: apte datur intelligi rationes omēs que fiūt ex prioritate tēporis qua multa tpa preceserunt xpi incarnationem nō procedere. Ad sextū qō obijcit: q xps ante incarnationē fm q homo nō influebat mēbris: respōdet vt sanctus Tho. dicit in q. de veritate: q xps fm q homo mediator est inter deū ⁊ homines: vt dī Thi. i. Unde sicut de⁹ dicit nos iustificare dupliciter. s. p actionē suā inq̄tum est cā efficiēs nostre salutis. ⁊ p operationē nostrā inq̄tū est finis a nobis creditus ⁊ amat⁹: ita etiā xps fm q hō duplicit nos iustificare dr. Uno mō fm suā actionē inq̄tum nobis meruit ⁊ p nobis satisfecit: ⁊ q̄tum ad hoc nō poterat dici influere mēbris: ⁊ ita nec caput ante incarnationē Alio mō p operationē nostrā in ipm fm q dicimur per fidē ei⁹ iustificari: ⁊ p hunc modu⁊ poterat esse caput ecclesie ante incarnationē fm humanitatē: vtroq̄ aūt mō ē caput eccl'ie fm diuinitatē ante ⁊ post. Argumentum aūt nō pcedit: q: xpo cōuenit rō capitis nō solum p actionē suā ad quā requirebat existētia realis hūanitatis xpi vt ratio pbat: ß etiā p actionē nostrā in ipm: ad quā sufficit existentia fidei in cordib⁹ fideliū de futura incarnatōe ei⁹.

Ad septimū qō obijcit: q esse caput dicat rem nature ⁊c. rnr. negādo minorē qm vt sanctus Tho. dicit in q. de veritate: esse caput vl̄ influere p actionē nostrā in ipm xpm inq̄tū in eū credim⁹ nō est predicatū q sit res nature: ß q sit res rōnis. vnde ratio non pcedit. Ad octauum qō obijcitur: q xps nō possit dici pncipiū ecclesie fm q homo: respōdet. q assumptum est falsuz: qm vt supra habitū est ex glo. Colo. i. xps etiam fm q homo pncipium potest dici ecclesie inq̄tum in fide humanitatis eius fundata est. Ad glo. sup Luc. dicendū. q nō loquitur de homine xpo qui erat deus ⁊ homo: sed de alio homie qui erat tn homo sicut Johānes baptista. Ad nonū respōdetur q Augu. nō negat simpliciter xpm caput fuisse ecclesie ante incarnationem fm aliquas capitis cōditiones: cum in superioribus deductū sit ex dictis Aug. oppositū: sed negat eum caput fuisse ante incarnationem q̄tum ad prōprietatem siue conditionē conformitatis na-

Ad scōm
Ad replicam
Ad tertium
Ad quartum
Ad quintum
Ad sextum
Ad septimum
Ad octauū
Ad nonum

ture que est inter caput ⁊ mẽbra. ante quippe incarnationẽ inter verbũ ⁊ homies non erat hmõi cõformitas. Ad decimũ qõ obijcitur q̃ xp̃s nõ fuerit rex seculoꝝ ꝓteritoꝝ ꝑm q̃ bõ ⁊c. Dicendũ q̃ nõ est simile de rõne regis ⁊ rõne capitis: qz cũ rex dicaℓ a regẽdo nõ potest cõpetere ꝓãs regẽdi nõ exñti in rerũ natura Nõ aũt capitis cũ xp̃o attribuaℓ nõ soluz per actionẽ suam in nos sed etiã ꝑ actionẽ nostrã in ipm inq̃tuz in ipm credimus: sicut sepe dictum est: nõ solũ p̃ntiũ ⁊ futuroꝝ fideliũ xp̃us dr caput: sed etiã ꝓteritoꝝ qui in ipm credentes iustificabanℓ. Ad vndecimũ in quo arguiℓ q̃ ecclia fuisset ⁊ si nõ peccasset ⁊c. Dicẽdum cũ sancto Tho. in. q. de veritate q̃ suppo sita illa positione q̃ xp̃us non fuisset incarnatus si homo nõ peccasset: xp̃s ante peccatum fuisset caput ecclie ꝑm diuinã naturã solum: ℞ post ꝓcrim opz q̃ sit ecclie caput ꝑm hũanã nam natura humana sic vulnerata ⁊ ad sensibilia demersa est: vt ad inuisibilẽ ꝛbi gubernationẽ nõ sit sufficiẽter ydonea. vñ oportuit medicinã vulneri adhiberi ꝑ humanitatẽ xp̃i ꝑ quã xp̃s satisfecit. Oportuit ℊ q̃ visibilẽ naturã assumeret vt ꝑ visibilẽ gubernationẽ ad inuisibilia homo reuocareℓ. Et ad ꝓfirmationem rñdeℓ negãdo ꝓntiã: qz deus ⁊ hõ vn⁹ est xp̃s. Vnde ꝑ hoc q̃ xp̃s sit ecclie caput ꝑz humanitatẽ ⁊ ꝑm diuinitatẽ nõ sequiℓ q̃ ecclia habeat duo capita.

Ad decimũ

Ad vndecimum

Capitulum. li. In quo circa predicta confutatur vnus error nouellus.

Cap. LI
Error nouellorũ

Contra hoc quod

dictũ est iam q̃ xp̃s fuerit caput ecclesie a ꝓncipio ipsius ecclie ⁊ nõ a tpe sue incarnatõis: surrexit dieb⁹ nostris opinio: si opinio et nõ error dicẽda sit quoꝝũdam dicentiũ sicut in scripturis eorum legimus. Cum xp̃s ante incarnationẽ nõ fuerit caput ecclie: nec ꝑ ꝓñs ante incarnationẽ inceperit ecclia ꝑm suã formalẽ denoiationem: quã dicũt ecclìam suscipe ex xp̃i incarnatiõe ꝑ gr̃am vnionis vnde bz ipa ecclia q̃ quasi ꝑsonaliter vniaℓ cũ xp̃o. Quantum vero ad id quod est materiale in denoiatiõe ecclesie dicunt eam incepisse a tpe Ade vel Abel: quia ex tunc aiunt inceperũt iusti sub fide xp̃i viuere. ⁊ ad hoc talem inducũt rõnem. Eiusdem quippe nature debet esse caput ⁊ mẽbra. hoc patet vt manifestat Aug. in ꝑmone de ꝛbis dñi. sed ante xp̃i incarnationẽ ꝛbum nõ erat caput ecclie. vt vult Augustin⁹ sup ps. cxliij. Ait em̃: verbũ caro factum est vt fieret caput ecclie. verbũ em̃ ipm nõ est caput ecclesie: sed vt esset caput ecclie carnẽ assumpsit ⁊ corp⁹ xp̃i sit ecclia. vt ꝓz ꝑ Aug. vbi supra. igiℓ ipsa ecclia tũc incepit ꝑm suam formalẽ ⁊ actualẽ denoiationẽ q̃n xp̃us humanã naturã assumpsit. ⁊ tunc fideles inceperũt ei tanq̃ mẽbra incorpari vt fieret vnũ ex capite ⁊ mẽbris q̃ est ecclia. Hec in forma vnus illoꝝ. Opinio istoꝝ nostro iudicio sustineri nõ potest ⁊ decepti sunt ꝓfecto ex mala intelligẽtia dictorum beati Aug. Et in hoc etiã peccauerũt q̃ multa dicta Aug. que magis pie explanãda erãt q̃ extendẽda: sicut possent exempla plurima dari: ipsi induxerũt sicut iacent in assertionẽ opinionũ suarũ. conclusio em̃ eorum falsa est. fundamẽta que inducũt infirma. rõ qua ꝓclusionem roborare nituñ inualida. Conclusio quippe quo ad oms ptes falsa est: vt ꝓz ꝑmo ex auctoritatibus inductis circa. c. xxij. vbi ꝺ ecclie antiq̃tate dispuratũ est. Patet etiã ex illo Aug. sup ps. xxxvi. qui tractans illud. Junior fui etem̃ senui: ita de ecclia sub noie corporis loquiℓ. Dñs em̃ ipse in corpe suo quod ẽ ecclia: iunior fuit ꝑmis tpibus ⁊ ecce iam senuit nostris. ⁊ agnoscitis ⁊ intelligitis: qz in hoc positi estis. ⁊ ita creditis: qz caput nostrũ xp̃s est: corpus capitis illius nos sumus: nũquid soli nos ⁊ nõ etiã illi qui fuerũt ante nos oẽs qui ab initio seculi fuerũt iusti caput xp̃z habẽt. illũ em̃ esse venturũ crediderũt quem nos venisse iam credimus. ⁊ in eius fide ipi sanati sunt in cuius ⁊ nos: vt esset ⁊ ipe totiⁿ caput ciuitaℓ hierlm omnibus cõnumeratis fidelibus ab initio vsq̃ in finẽ. ⁊. j. Corpus aũt xp̃i quod est ecclia tanq̃ vn⁹ q̃dez homo ꝓmo iunior fuit. ⁊ ecce iam in fine seculi in senecta pingui est: hec Aug. Ex qua aug. clare habeℓ oppositũ cõclusionis illoꝝ. Preterea glo. sup illud apli ad Colo. i. Ipse est caput corpis ecclesie. querit sicut supra dictũ est. Cũ ecclesia ab abel inceperit. quomodo homo xp̃s caput est eoꝝ qui tũc fuerũt. rñdens di. bñ. Quia ipse est ꝓncipiũ ecclie ꝑm diuinitatẽ. i. fundator ecclie: qz oẽs iustos q̃ ab Abel vsq̃ ad vltimũ iustum generanℓ ꝛtute diuinitatis ⁊ mie sue dono illuminauit. ꝑm humanitatẽ põt etiam dici ꝓncipiũ ecclie: qz sup fidẽ humanitaℓ ei⁹ fundata est. hec glo. Preterea rõne ecclie corpus semp fuit a ꝓncipio humani generis: vt ꝺductum est ex dicto Aug. ⁊ nõ est dicenduz q̃ acephalum fuerit ante incarnationẽ. ergo necessario opz cõfiteri q̃ caput habuerit. ℞ non nisi xp̃m quẽ pater dedit caput super omnem ecclesiam que est corpus eius. ad Colo. primo Pertranſimus plura alia ad hanc rem ptinẽtia: tum quia in superioribus multa induxim⁹

et infra in capitulis dicēdis p locoꝝ congruitate tangemus aliqua. Ceterum fundamēta pfate ppositionis falsa esse videnť: cum a cōmuni doctrina illuminatissimorum doctoꝝ aliena sint ⁊ separata. Primo quidem illud quod psupponūt ꝙ in denominatione ecclie materialis sit vnitas fidei sub qua iusti seruiunt deo: que aūt cū sit fides que p dilectionē operať: hac quippe iustus viuere ⁊ deo fuire ðr. Roma. pmo. falsum est quod dicūt. immo fides formata est id quod est formale ⁊ actuale in denoiatione ecclie: quod sic facile ostēditur. quia fides que p dilectionē operať est id quo quis simplr ⁊ actualiter in statu psentis vite xpi mēbrū ðr ⁊ corpis ecclie: ⁊ quo sublato nullus homo in hac vita presens membrū ðr xpi aut corpus eius: vt superius multis testimonijs ostensum est. Unde glo. super illud pme Corinth. xij. Vos estis corpus xpi: dicit. fidei vnitate xpi capitis. Et ad Roma. viij. c. Qui nō habet spm xpi nō est eius. s. membrum vt ait glo. Preterea quod dicūt ꝙ formale in denominatione ecclesie sit cōformitas nature que puenit ex incarnatione xpi falsum est. Tum pmo: quia talis nature cōformitas communis est bonis ⁊ malis pscitis ⁊ pdestinatis: omnes plane homines vnū sunt specie cū homine xpo. Tum secūdo: quia talis cō formitas nature nihil ponit formale in ecclia vñ ipsa magis in quibusdā ꝙ in alijs habeat denominari corpus xpi: ⁊ etiā nūc denominari ⁊ non ante. nisi velint aliquod nouū genus vnionis fingere quod nōdū antiqua patrū traditione cognouimus: quare illud quod dicit ꝙ p gratiam vnionis que ppria fuit xpo aliqd formale redūdet in ecclia vł vnde ipa dicať nouiť corpus xpi ⁊ nouiter xpo cōpaginata ⁊ nō ante fictū esse videť ⁊ cōtra sanā doctrinā patrum ecclie. Verū de hac vnione corpis ecclie cum xpo quā isti innuere videnť inferi? p satisfactione cōsciētie nostre aliquid dicemus. Nō aūt qua vtunť ad pbandum cōclusionē pfatam etiā nulli? roboris est: qm Aug. in aūcte illa nō intēdit ita filiū dei incarnatum esse vt nobis eēt caput: ꝙ velit ipm negare añ incarnationē caput fuisse corpis ecclie: cum ipe in multis locis oppositū doceat. ꝙ vult dicere iuxta eōem doctrinā clarissimoꝝ doctoꝝ theologorū: ꝙ ꝓbū caro factū est vt eēt nobis caput nō simpliciter: sed quantum ad pditionem actualis conformitatis vnius nature cum corpore suo quod est ecclesia. Principalius autem videť importari in rōne capitis pncipium et origo eius cuius est caput ꝙ conformitas vnius nature cum mēbris. Unde Apostol? dicit .i. Cor. xi. Caput xpi deꝰ. ⁊ ad Col. ij. Xps dr caput omis principatus ⁊ ptātis: etiā angelice ꝛz glo. ⁊ tñ deficit pformitas nature int eas. Ceterū diabol? etiā caput ðr oim iniquoꝝ hoim: licet cōformitate tm puerse volūtatis ⁊ nō nature iniqui incorporenť ipsi diabolo. Supsedemus a plurib? alijs: qꝝ circa. c. xlvij. sufficiēter demonstrauim? qualiter xpus sm ꝙ homo caput fuerit oim fideliū qui preceserūt incarnationē suā. ⁊ circa. c. l. in quo soluim? oēs rationes adductas in cōtrarium.

Capi. lij. In quo declarať quō soli xpo hōi deo conueniat esse caput ecclesie ⁊ quō nō soli sed alijs. Cap. LI

Erito venit quem rendū pro pleniori intelligētia materie pntis. An soli xpo hōi deo cōueniat esse caput ecclesie ⁊ arguiť multipliciter ꝙ nō. Primo sic. Ex illo. i. ad Cor. xi. Caput mulieris vir: caput viri xps: caput xpi deus. glo. diuina essentia vel trinitas caput xpi sm ꝙ bō: qꝝ diuinitas vtpote creatrix caput est nature assumpte. Si g̃ trinitas est caput xpi sm ꝙ homo: ⁊ xps sm hūanitatē caput ecclesie est: g̃ multo magis ipsa trinitas est caput ecclie: ⁊ ita patri ⁊ spūi sctō puenit caput esse ecclie ⁊ nō soli filio dei. ꝓna pz: ⁊ assumptū p oēs ptes suas notū est. Secūdo sic. Quicqd cōuenit filio dei p diuinitatē cōuenit patri ⁊ spūi sctō: ꝙ esse caput ecclie cōuenit xpo etiā sm diuinitatē: vt pz: g̃ ⁊ pri ⁊ spūi sancto. ꝓna videť nota. Tertio. Ratio capitis sumiť ab influētia qua mēbris influit sensū ⁊ motū: vt superi? tactū est. sed cū a spū sancto fluat ois gra: ab eo ois sensus ⁊ motus spūalis emanare dicend? est. g̃ ipsi spūi sancto cōuenit rō capitis. Quarto sic. Dr enim .i. Reg. xiij. Cum esses puul? in oculis tuis caput in tribub? Israel facť? es. ꝙ vna est ecclia in nouo ⁊ veteri testō: vt supra sepe cōmemoratū est. ergo alij ꝙ xpo cōuenit esse caput ecclesie. Quinto sic. Xps ex eo ꝙ preest ecclesie no solū ðr caput sed etiā pastor: Joh. x. ⁊ fūdamentū ecclesie. i. Cor. iij. Sed nō solum sibi retinuit xps nomen pastoris: sm illud. i. Petri. v. Cū apparuerit princeps pastoꝝ pcipietis imarcessibilem eterne glorie coronā. Nec etiam nomen fundamēti sm illud Apoc. xxi. Murus ciuitatis habens fundamenta. xij. p que vt dicit glo. xij. apli intelligūtur. ergo videť ꝙ etiam nec nomen capitis sibi soli retinuerit. Sexto cōfirmatur sic. Dictū est Petro a xpo. Tu vocaberis cephas. Joh. i. sed cephas dicitur caput sm vnaz interpretationē Unde cephas em̃ grece idem est qꝺ caput la

Argu. primū

Scōm

Tertium

Quartum

Quintum

Sextum

Septimum

tine.g̃ Petrus fuit caput ecclie. Septimo sic. Ex hoc xp̃s dr caput ecclie q̃ gr̃am influit mẽbris sui corpis qđ est eccl'ia. & etiã alijs pti ner gr̃am alijs p̃bere. fm illud ad Ephe. iiijto. Omnis fmo malus ex ore vestro non pcedat sed si q̃s bonus est ab edificatiõe fidei vt det gr̃am audiẽtibus: ergo vidẽt q̃ alijs q̃ xp̃o cõ

In oppositum

ueniat caput esse ecclie etiã in rõne influẽtie

In oppositum arguit sic ex supius dictis q̃ solus xp̃s hz hec duo que cõcurrũt ad plenam rõnem capitis respectu ecclie q̃ sunt influentia spũalis sensus & motus in totum corp⁹ ecclesie: & nature cformitas cũ eo. ergo soli ipsi competit rõ capitis & corpis ecclie. p̃ntia cuius assumpto est manifesta. Itez arguitur ex illo Apli. ad Ephe. i. Ip̃m dedit pater caput sup oẽm eccl'iam que est corpus eius. Pro declaratione p̃ntis qõnis sunt duo notãda. Primo

Notabile primũ

q̃ caput dr dupl'r. cõiter & pprie. Secũdus q̃ cõiter accipit: aut dicit solã excellentiam pfectionis: & hoc modo omne quod est pfectissimus siue nobilissimum in quacũq; natura dr caput: sicut leo in aialibus. Aut solã rationes p̃ncipij. & hoc modo oĩe p̃ncipiũ vie dicit caput vie: sicut fons est caput fluminũ: fm autẽ rõnem p̃ncipij tota trinitas dr caput xp̃i fm q̃ homo. vnde in auctoritate inducta. prime ad Corinth̃. xi. cũ dr. Caput xp̃i deus. ly deus nõ supponit solã psonã patris sed totã trinitatem a qua in humanitatẽ xp̃i sicut a perfectiore omnia bona deriuant & cui humanitas xp̃i subijcit. Dicit ẽt tota trinitas hoc modo caput ecclie: qm̃ ab ipa omnis spũalis influẽtia in eccl'iam descẽdit cũ opa diuinitatis ad extra sint indiuisa. vt ait Aug. Scdo accipit caput pprie: put. s. cũ rõne p̃ncipij dicit conformitatẽ nature cũ eo cuius dr esse caput. et fm hanc rõnem deus p̃ caput xp̃i dr etiã fm diuinitatẽ. habet em̃ respectu illius & rationẽ p̃ncipij & cuz eo vnitatẽ nature: fm illud p̃s. Filius meus es tu ego hodie genui te. Capiẽdo aũt hoc modo caput soli xp̃o ꝓuenit caput esse ecclie: qui solus naturã humanã assumẽs in simil'itudinẽ hoĩm factus habitu inuẽtus est vt homo: ad Ephe. iij. Per hanc vero cõformitatẽ nature hz pfectionẽ homogeneã cum mẽbris & sic quasi p̃ncipiũ vniuocuz & regula cõformis & vnius generis. vt dicit scũs Tho. in. iij.

Scdz notabile

Ulterius dicendũ cuz eodem sancto Tho. in. iij. pte. q. viij. ar. v. q̃ caput in alia mẽbra influit dupl'r. Uno modo quodã intrinseco influxu put motus seu vis motiua & sensitiua a capite deriuat ad alia mẽbra. Alio modo fm exteriorem quãdã gubernationẽ put scz fm visum & alios sensus qui in capite radicãt dirigit homo in exterioribus actibus. iterior aũt influxus gr̃e nõ est ab alio nisi a solo xp̃o cui⁹ humanitas ex hoc q̃ est diuinitati cõiuncta hz virtutẽ iustificãdi. Sed influxus in mẽbra ecclie q̃tum ad exteriorẽ gubernationez põt alijs cõuenire. & fm hoc aliq̃ alij p̃nt dici capita ecclie. fm illud Amos. vi. Optimates capita pp'lor. distinguunt tñ a xp̃o. Primo quidem q̃tuz ad hoc q̃ xp̃s est caput oĩm qui ad eccl'iam ptinẽt fm oẽz locũ & tp̃s & statũ. alij aũt hoies dicũt capita fm q̃dã spãlia loca sic epi suarũ eccl'iarũ. vel etiã fm determinatuz tp̃s: sicut caput totius ecclie est papa tpe sui põtificatus. & fm determinatũ statũ put scz sunt in statu viatoris. Scdo est dr̃ia in hoc: q̃ xp̃s est caput ecclie ꝓpria vnitate & auctoritate. Alij vero dicunt capita inq̃tũ vicẽ gerũt xp̃i. fm illud. ij. Corinth̃. v. Nã ego qđ donaui si q̃d donaui ꝓpter vos in psona xp̃i. glo. hoc feci in psona xp̃i ac si ipe xp̃s ꝓdonaret. et. ij. Corinth̃. v. Pro xp̃o legatiõe fungimur tã q̃ deo exhortãte p nos. His habit̃ patet rñsio ad argumẽta in ꝓiuz. Ad tria ꝓma rñr iuxta distinctionẽ positã in ꝓmo notabili ꝓcedẽdo q̃ alijs cõueniat psonis q̃ psone xp̃i: imo toti ipsi trinitati ꝓuenit eẽ caput ecclie: vt declarauimus parũ añ: fm q̃ rõ capit̃ sumit̃ a solo rõne p̃ncipij. si vo accipiat̃ a rõne p̃ncipij cuz cformitate nature q̃ est acceptio magis ppria sic soli xp̃o cõuenit caput eẽ ecclie. & sic argumẽta nõ pcedũt. Ad alia etiã tria argumẽta suq̃ntia vna ptz rñsio: qm̃ auctes inducte intelligunt fm q̃ rõ capit̃ attẽdit fm exteriorẽ gubernationẽ. put rex dr caput regni: qm̃ alijs a xp̃o ꝓuenit caput eẽ. differũt tñ a xp̃o si cut iam dictũ est. Ad vltimã rõnẽ rñdet q̃ in dicto illo apli nõ intelligit hõ dare gratiã audiẽtibus gr̃am interi⁹ influẽdo & exterius psuadẽdo ad ea q̃ sunt gr̃e. & iõ argumẽtuz nõ pcedit. In spãli vo quo cõpetat sũmo põtifici caput esse vlis ecclie in. ij. li. bui⁹ operis opitulante deo declarabimus.

Ad tria prima

Ad alia tria

Ad septimũ

Cap̃. liij. In quo declarat q̃ nõ tm̃ q̃tum ad alias sed etiã q̃tũ ad corpa xp̃s caput sit fidelium.

Stenso quali: Cap. LIII

o ter xp̃us caput sit fideliuz quo ad animas q̃bus influit sensuz fidei & motũ charitatis: querẽdum nobis est quomodo etiaz caput dicẽdus sit fideliũ quo ad corpa. & videtur aliq̃bus rõnibus q̃ non. Primo sic. Ebrijstus deus est caput ecclie in quantum influit spũalem sensum et motũ gratie in eccl'iam. sed hmõi spũalis sensus & motus capax nõ est

Argu. primũ

corpus hois: g̃ deus nō videt esse caput hoiz
Secundū p̃m corpa sed tm̃ p̃m animas: Secundo sic
Capitis ad mẽbra 7 ecouerso opz esse pportionem quandã sed corpa aliox hoim nō cōtinuanť ad corpus xp̃i. g̃ ipe nō est caput hominū
Tertium q̃tum ad corpora sed tm̃ quãtum ad animas.
Tertio sic. Scōm corpa cōicamus cū bruť si ergo xp̃s esset caput hoim q̃tum ad corpa.
Quartum sequereť q etiã caput esset brutox animaliuz quod est incōueniẽs. Quarto sic. Christus corpus suū ab alijs hoīb⁹ traxit. vt p3 Mat. p̃mo 7 Luce. iij. vbi describit series gñatiōis iesu xp̃i p̃m carnẽ. sed caput est primum inter
In oppositum cetera mẽbra: vt dictū est. g̃ xp̃s nō est caput fideliū q̃tum ad corpa. In oppositū arguit ex illo apli ad Phil. iij. Reformabit corp⁹ humilitatis nostre configuratū corpori claritatis sue. Scōo ex illo. i. ad Corinth. vi. Nescit qm̃ corpa vestra mẽbra sunt xp̃i. vbi glo. Aug. sic inquit. Attende q mẽbra nostra dicit eē mẽbra xp̃i: qm̃ xp̃s caput nostrū est eo q factꝰ est
Responsio. q. pprer nos. corpus aũt eius ecclia ẽ. Si ergo xp̃us animã humanã tm̃modo recipet mẽbra eius nō essent nisi anime nostre: q; ꝺo 7 corp⁹ suscepit q quod etiaz caput est nobis: quia ex anima 7 corpe cōstamus pfecto illius mẽbra sunt corpa nostra: q; enim corpus accepit et corpoz caput est: hec glo. Rūdendo dicimus q xp̃s ẽ caput ecclie siue fideliū q̃tū ad aias 7 q̃tū ad corpa sed p̃ncipaliter animarū 7 secūdario corpoz. Et hoc tuz rõne pformitatis ad mẽbra que p assumptionẽ humane nature facta est. assumpsit em̃ corpus cū anima. Tuz rõne spũalis influẽtie que puenit ad corp⁹ mediante anima inq̃tum corpus est instrumẽtū anime opantis p̃m gr̃am. Verū ad videndum qualiter humanitas xp̃i bz. influere in hoies nō tm̃ q̃tuz ad animas sed etiã q̃tū ad corpa et qualiter nō solū aie fideliū sed etiã corpora susceptibilia sunt talis influẽtie notandū est vt notat sanctus Tho. in. iij. parte. q corpus humanū bz naturalẽ ordinẽ ad aiam rõnalez que est pp̃ria forma eius 7 motor. 7 inquãtum q̃dem est forma eius recipit ab anima vitam et ceteras pp̃rietates cõueniẽtes hũano corpori p̃m suã spẽm. inq̃tum ꝺo anima ẽ motor corpis. corpus instrumẽtaliter fuit aie. Sic g̃ dicendū q humanitas xp̃i bz vim influẽdi in q̃tum est cõiuncta ꝺo cui corpus vnitur per animã. vnde tota xp̃i humanitas p̃m aiam et corpus influit in hoies 7 q̃tum ad animam 7 q̃tum ad corpus: sed p̃ncipaliter q̃tū ad animam secūdario q̃tum ad corpus: 7 hoc dupl̃r Uno modo inq̃tum mẽbra corpis exhibent̃ arma iustitie in anima exñti p xp̃m. vt apls dicit ad Roma. vi. Alio modo in q̃tuz vita gl̃ie ab anima deriuať ad corpus. p̃m illꝺ Ro. viij. Qui suscitauit Jesum a mortuis viuificabit mortalia corpa vestra pp̃ter inhabitantem sp̃m eius in vobis. Quibus habit̃ dicendū est ad
Ad primum argumẽta. Ad p̃mū dicendū q sensus spũalis gr̃e lz nō pueniat ad corpus p̃mo 7 p̃ncipaliter: puenit nihilominus secūdario 7 instrumẽtal̃r. vt. n. dictū ẽ: quis corp⁹ñ recipiat influentiã spũalem immediate: recipit tm̃ mediante anima. Quare respectu vtriusq; partis
Ad secundum nature humane anime. s. 7 corpis xp̃s caput ẽ ecclie. Ad scōm rñdet negãdo minorẽ. dicimus em̃ q corpa nostra aliquo modo habent p̃tinuationẽ ad corpus xp̃i.: nō q̃dẽ p̃m quãtitatem vt p3: nec p̃m pfectionẽ naturalẽ: quia alia est anima xp̃i 7 alia ẽ anima vniuscuiusq; p̃m quã attendit pfectio naturalis: sed p̃m pfectionẽ sanctificatiōis que est spũs sanct⁹: q pleniſſime fuit in xp̃o. Perfectio ei corpis vt
Ad tertium dicit magr̃ Alex. in. iij. nō solũ est aia sed spũs sanctus cuius corpa nostra templuz sunt: p̃m illud. i. Cori. vi. Nescit̃ qz mẽbra vestra tẽplũ sunt spũs sancti. Verũ q anima pficit q̃tum ad esse nature. spũs ꝺo sanctus q̃tum ad esse sanctificatiōis. idem aũt est spũs sanctus qui sanctificat corp⁹ xp̃i et sanctificat corpa nr̃a cum sumus in fide 7 charitate xp̃i. Vñ ex hac spãli sanctificatiõe relinquit̃ in corpe nostro ordo q̃dã ad gl̃iosaz resurrectionẽ. vt ait scūs Tho. 7 p̃fat⁹ Alex. in. iij. Quare apls ad Ro. viij. ex hoc resurrectionẽ corpoz gl̃iosaz p̃bat dicẽs. Si spũs qui suscitauit iesum a mortuis
Ad tertium habitat in nobis viuificat 7 mortalia corpa nr̃a pp̃ter inhabitantẽ sp̃m ei⁹ in nobis. Ad tertium rñdet negãdo p̃ntiaz: q; nō ita cõicam⁹ quo ad corpa cū brutis q̃ntiaz quo ad corpa multũ differamus ab eis: q; corpus animalis bruti nullã habitudinẽ habet ad animã rõnalem sicut habet corpus humanũ: 7 ideo corp⁹ humanũ habet ordinẽ aliquẽ ad sctificatiõez quem nō habent corpa brutox. 7 ideo cuz nõ
Ad quartum sit simile argumentũ nõ p̃cedit. Ad q̃tuz respondet negãdo p̃ntiaz: qm̃ lz xp̃s traxerit materiaz corpis ab alijs hoibus: vitam tamẽ immortalẽ corpis omnes homines trahũt ab ipso: p̃m illlud. i. Corinth. xv. Sicut in Adam omnes moriunť: sic in xp̃o omnes viuificabũtur. 7 ita cũ ipe oibus hominibus influat tam quo ad animas q̃ quo ad corpa: consequẽs est vt oim caput tam respectu animarũ q̃ respectu corpoz dicẽdus sit.

Capitulũ. Liij. In quo ponitur quoꝝdã opinio cũ rõnibus suis dicẽtiũ q̃ soli electi mẽbra sunt xp̃i siue corpis mystica qõ est ecclesia sancta dei.

Cap. LIIII

Mplius considerandū est quoꝛ xp̄s sit caput: siue qui dicant̄ mēbra xp̄i siue coꝛporis eius quod est eccl̄ia. An videlicet oim̄ hoim̄ caput dicēdus sit: an aliquoꝛ sit ⁊ aliquoꝛ nō. Ꝓ quo notandū q̄ circa ꝟ triplicē modū loquēdi reperim⁹ inter loquentes de hac materia. Quidā aūt dicere voluerunt q̄ soli p̄destinati sint mēbra xp̄i. ⁊ p cōsequēs q̄ solū electoꝛ xp̄s dicēdus sit caput. quoꝛ motiua siue rōnes sunt que sequuntur.

Argumētum primū quod cum sequēnt⁹ soluit infra. c. lviij.

Arguūt em̄ p̄mo ex illo ad Ephe. v. Chriſt⁹ caput est eccl̄ie saluatoꝛ coꝛpis eius: sequitur Chr̄istus dilexit eccl̄iam ⁊ tradidit semetipz p ea vt illā sanctificaret mūdās eā lauacꝛo aque vite vt exhiberet eam sibi gl̄iosam non habentē maculā neq; rugā nec aliquid hm̄oi Ex ista auctoꝛitate arguit̄ sic. Chr̄istus solum electoꝛ saluatoꝛ est p̄m efficientiaz: ⁊ illi soli glorificādi sunt ⁊ absq; omni macula ⁊ ruga futuri. ergo videt̄ q̄ solū p̄destinatoꝛum siue electoꝛ xp̄s caput sit ⁊ soli tales mēbra xp̄i dicēdi sint. Scōm Secūdo dicit ap̄ls. ij. Thimo. ij. Nouit deus qui sunt eius. Sup quo ita dicit gl. Quos p̄scit futuros cōformes fieri ymaginis eius. i. p̄destinauit vocauit iustificauit ⁊ glorificauit. sequit̄. numerus talium est horꝛtus cōclusus: fons signatus: pureus aque viue: paradisus cū pomoꝛ fructibus. Ex quo videtur id quod ꝓpus. Tertium Tertio arguit̄ ex illo. i. Jo. ij. vbi de malis qui a fide xp̄i recesserūt inq̄t. Ex nobis p̄dierūt. sed nō erāt ex nobis. Ꝺ ꝟbū btūs Aug. li. de coꝛrectōe ⁊ gr̄a. ⁊ habetur de pe. di. iij. c. Sicut bono. §. cū ergo. tractans ita dicit. Cum g̃ filij dei dicūt de bis q̄ pseueranti㬠nō habuer̄t. Ex nobis exierūt sed nō erāt ex nobis. ⁊ addūt. qm̄ si fuissent ex nobis p̄mā fissent: quid aliud dicūt nisi nō erāt filij dei et qm̄ erant in p̄fessione et in noīe filioꝛum dei? Quartum Quarto arguit̄ ex illo beati Aug. sup ps. ciij. Charitas est fons p̄priꝰ ⁊ singularꝭ boꝛ. cui nō cōicat alienus. Alieni aut̄ sunt oēs q̄ audituri sunt a dño: nō noui vos. ergo videt̄ q̄ p̄scirī nō p̄tinēt ad mēbra xp̄i: cum vt ex glo. ad Ro. viij. patet. societas ⁊ vnitas qua efficimur vnū coꝛpus vnici filij dei: ipsa charitate efficit̄ ⁊ cōstituit̄. Quintum Quinto sic. ex illo Aug. li. de doctr. xp̄ia. dicit̄. Nō ē reuera coꝛp⁹ xp̄i qđ cū illo n̄ erit i eternū: ꝟ null⁹ p̄scit⁹ erit cū dño i eternū. g̃ nūl⁹ p̄scit⁹ erit ꝺ coꝛpe dñi ⁊ p ꝫns nec mēbrū eius. ⁊ ita ex ꝫnti sequit̄ q̄ soli electi: cū soli ipsi regnaturi sint in eternū cū xp̄o sint mēbra xp̄i. Sextum Sexto adducūt illā auctoꝛitatē Aug. li. iij. ꝟa donatistas. Sūt etiā quidā in eo numero qui adhuc nequiter viuūt: aut etiā in hereſibus vel in gentilium superstitionibus iacent: ⁊ tn̄ illic nouit dñs qui sunt eius. in illa nāq; ineffabili p̄scientia dei multi qui intus videnᵗ foris sunt. Septio Septimū p illud eiusdē in eodē li. Multi etiā qui apte foris sunt ⁊ heretici appellanᵗ multis bonis catholicis meliores sunt: quid em̄ sunt bodie videm⁹: q̄d cras futuri sunt ignoram⁹. ⁊ deo quidē apud quē sunt p̄nt̄ia que vēture sunt: q̄ futura sunt iam sunt. Ex quo arguūt q̄ tales dicit Aug. in p̄nti meliores: nō dicit erūt. ⁊q̄ meliores dicit nō p̄m p̄ntem iustitiā: q; illam p̄supponit nō habere cuꝫ dicat q̄ in hereſib⁹ lateant. debet g̃ intelligi p̄m diuinā p̄sciētiā Octauum apud quā que futura sunt iam sunt. Octauo sic. Magr̄ sententiarū li. iij. di. xxiij. c. vlti. et p̄m doctoꝛes scholasticos ibidē simpliciter p̄cedendū est. Deus ab eterno dilexit electos ⁊ odio habuit reprobos. Sed nō videt̄ maioꝛ rō de dilectōe dei q̄ de eius p̄ordinatōe vt electi sint mēbra ei⁹. sequit̄ q̄ sicut ista ē simpl̄r concedenda. Oēs electi a deo sunt dilecti: siue ipsi electi sint in gratia siue in pctō siue in hereſi siue nō. dum actual̄r exist̄at in coꝛ natura. ita videt̄ q̄ ista debebat simpl̄r cōcedi. Oēs electi sūt mēbra xp̄i siue sint siue adhuc nō sint actual̄r exīntes ⁊ futuri sint siue in pec Nonā catis exist̄at. Nono sic. Ex dictis bti Aug. li. de coꝛrectōe ⁊ gr̄a: ⁊ ponit̄ de pe. dist. iij. c. hāc societatē. Ait em̄ sic. Nec nos moueat q̄ filijs suis q̄busdā deus nō dat istā pseuerātiā Absit em̄ hoc vt ita sit de illis p̄destinatis: et p̄m ꝓpositū vocatis q̄ vere sūt filij ꝓmissiōis Nam isti cū pie viuūt dicunt̄ filij dei: sed q̄a victuri sunt impie ⁊ in eadē impietate moriturī nō eos dicit filios dei: p̄scia em̄ sunt filij dei qui nōdū sunt nobiscū ⁊ sunt iam deo. De q̄b⁹ Joh. euāgelista ait. Quia iesus erat moriturus p gente ⁊ nō tm̄ p gente sed etiā vt filios dispsos cōgregaret in vnū: qui vtiq; credendo futuri erāt p euāgelij p̄dicatōnē. ⁊ hoc tn̄ anteq̄ esset factū iam filij dei erant. in memoria em̄ patris sui incōcussa stabilitate scripti sunt. Et sunt rursus quidā q̄ filij dei ꝓpter susceptā tpalē gr̄az dicunt̄ a nobis nec tamē sunt filij dei. De q̄bus ait idez Joh. Ex nobis exierūt sed nō erant ex nobis. q; si fuissent ex nobis mānsissent vtiq; nobiscū. multa dicit circa hoc ꝟ in fine capituli. Ꝓterea dixi vobis quia nemo venit ad me nisi fuerit ei datum a patre meo. ex hoc multi discipuloꝛ eius abierunt retroꝛ: ⁊ iā cū illo nō ābulabāt. nunq̄d nō ⁊ isti discipuli appellati sūt loquēte euāgelio ⁊ tn̄ nō erāt veri discipuli, q; nō mansērūt in

verbo eius: ꝑm illud quod ait. Si manseritis in verbo meo vere discipuli mei eritis: q; igit̃ nō mānserūt nō habuerūt ꝓseuerātiā sicut nō vere discipuli christi: ita nec vere filij dei fuerūt: etiā qñ esse videbant̃ & ita vocabant̃. Appellamus igit̃ bos & electos & christi discipulos & dei filios qui appellādi sunt quos regeneratos pie viuere cernimus. sed tūc vere sūt quod appellant̃ si manserint in eo ꝓpter qō sic appellant̃: hec Aug.

Decimo

Decimo sic. corpus christi verū est figura corꝑis mystici: vt dicit Aug. & deducit magr̃ in. iiij. di. viij. sed corꝑ christi verū totū fuit glorificandū. g̃ videt̃ q; soli ad corpus mysticū ptineāt q̃ i futurū glorificādi sunt cū christo cuiusmodi sūt soli predestinati. Isti qui talē modū loquēdi bñt circa mēbra christi asserūt sequētes ꝓpōnes.

Propositiones predictorum

Prima

Prima q; nō oīs fideles iustificati sūt mēbra xp̃i: sed soli electi finaliť regnaturi in ppetuū cū christo.

Secunda

Scōa: nō em̄ aliq̃ cū iustificant̃ incipiūt eē mēbra christi qui non erant mēbra christi ātecq̃ iustificarent̃.

Tertia

Tertia: q; nec aliqui cū cadūt a statu iustificatiōis per culpā mortalē desinūt eē mēbra christi q̃ erāt mēbra christi cū essent iusti.

Quarta

Quarta: q; predestinatus semp manet mēbrū christi lz qñq; excidat a gra iustificatōis.

Quinta

Quinta. q; paulus Aug. & latro cū infideles esset & christum ꝓsequerent̃ erāt oues christi & mēbra christi.

Sexta

Sexto q; iudas tpe quo iustificat̃ cū aliis aplis xp̃m sequeret̃ non erat ouis christi nec membrum xp̃i.

Capitulū lv. In quo confutatur opinio ꝓfata cuz fundamentis suis.

Cap. LV

Tente cōsidera

tis rōnibus & motiuis q̃ fabricatores ꝓfate erronee opinionis inducūt vt fidez facerēt eoꝝ dictis apte videmus eos in būc icidisse errorē: quia falsis fundamētis & nō veris ꝓncipijs vsi sūt.

Fundamentum primū erroris

Est aūt vnū eoꝝ fundamentū: q; denominatio simplr membroꝝ corꝑis xp̃i accipiēda sit ꝑm dispositionē electionis diuine.

Secundū

Aliud q; mēbra xp̃i etiā in hac vita ita indissolubili vinculo adherēt xp̃o: q; qui est membrū xp̃i indissolubiliter ac ꝑpetuo membrū eius sit.

Tertium

Aliud q; predestinati qui nūc sunt infideles sint iam etiā incoꝝpati xp̃o.

Quartum

Aliud q; solus numerus predestinatorū sit sancta ecclia vniuersalis q̃ corꝑus xp̃i est. Cōfutabimus hec fundamēta ꝑut diuina sapia nobis effulserit: q; cum illa demōstrabimus falsa esse: illico luce clarius apparebit edificiū eoꝝ ruinosuz fore: vtputa supra arenā nō supra petrā veritat̃ firmatum

Contra primum fundamētū

Circa ꝑmū notandū q; alioꝝ dr mēbrū xp̃i ouis xp̃i: filius dei dupl'r in sacra scriptura et penes sanctos doctores. Uno modo ꝑm predestinationē tm̄. alio modo ꝑm p̃ntē iustitiā. De ꝑmo modo habet̃. i. Jo. ij. Ex nobis ꝓdierūt ꝑ nō erāt ex nobis. nā si fuissent ex nobis pmansissent vtiq; nobiscū. De scōo modo bī Job. i. Dedit eis ptātē filios dei fieri: & ad Ro. viij. Quicūq; spū dei agūt bi filij dei sūt. De b̃ etiā extāt testimonia habem̄ ex Aug. li. de correctione & gra: q̃ ꝑ longū tractatū ponunt̃ 8 pe. di. iiij. §. verū. & b̃ sub noīe ouiū. De istis duobus modis exꝑssa exēpla in euāgelio repim̄. Job. x. vbi de illis q̃ oues xp̃i sunt & noiantur ꝑm p̃ntem iustitiā dicit ibidē dn̄s. Oues mee vocē meā audiūt & sequunt̃ me. Ecce ꝑz p̃ntē iustitiaz oues iste xp̃i dicunt̃: q; actu pastoris vocē doctrine audiūt & mandatoꝝ obediētia pastorē sequūt̃. De eis q̃ solū ꝑm predestinationez eternā oues appellati sūt 8 ibidē. Alias oues habeo q̃ non sunt ex hoc ouili. Sup quo Aug. in ꝑmone de ꝓbis dn̄i & deducit̃ a sācto Tho. in glo. ꝓtinua. ita dicit. Loq̃bat̃. n. ꝑmo de ouili de gñe carnis isrl̃. Erant autē alij de gñe filij isrl̃. extra erāt adhuc in gētib̄ predestinati & nōdū cōgregati: hec ille. Eodez modo distinguēdū est de mēbris: q; q̃dam dicuntur mēbra ꝑm p̃ntē iustitiā: q; fide & charitate sūt incoꝝpati xp̃o. Et recte talis dr ꝑm p̃ntē iustitiā xp̃i mēbrū: q; vt ait Hiero. sup illud ps. Innocētes & recti adheserūt mihi. ecclia p iustitiā adheret xp̃o. Alij vo dicunt̃ mēbra solum ꝑm predestinationē sicut oues: q; sic ē cū dicat Aug. sup Jo. homel̃. xlvi. Illi sunt vni⁹ pastoris mēbra cui⁹ sūt oues. Preterea ꝓsiderādū q; ista est dīa istius diuisiōis: qm̄ eē ouē aut mēbrū xp̃i aut filiū dei ꝑm predestinationē solū est eē ouē aut mēbrū siue filiū dei in potētia tm̄ & nō in actu q̃ ex eo luce clari⁹ notū ē: q; predestinatio cū sit spēs diuine ꝓscie est em̄ vt dicit Aug. ꝓscia bñficioꝝ dei: vt deducit magr̃ i. i. di. xl. Nihil ponit in predestinato p q̃ actu sit aut noiand⁹ sit id ad q̃ predestinat⁹ dr ꝑ ē i predestināte tm̄ sicut ꝓuidētia in ꝓuidēte & ꝓscia i ꝓscīte. nō aūt in reb⁹ ꝓuisis aut ꝓscit̃. vñ gl. ꝓti. sup illud Jo. xi. Ut filios dispsos congregaret in vnū: ita bt̃. Nec ꝑm predestinatōez dicta sūt: nā nec oues ei⁹ nec filij adhuc erant. Et ꝓformit̃ btūs Tho. de Aq̃no in postilla super Job. exponēs eūdē locū. s. illud. Ut filios dei congregaret in vnū: dicit. Hoc nō ē itelligēdū q; tūc iam accepissent adoptōis spm̄: q; vt dicit Greg. nec oues ei⁹ nec filij ei⁹ adhuc erāt ꝑ adoptionē. Itē Nicolaus de Lira pariformit̃ ita dicit. Nō q; adhuc essent filij dei actu sed

potētia ad actū reducēda:q; erāt p̄destinati. Preterea vt ꝟitas ista splēdidior fiat arguit multiplr. Primo sic. Nullus pōt dici dei filiꝰ p adoptionē actu ⁊ simplr nec membrum xp̄i nisi habeat ea actualr q̄bus q̄s efficit filiꝰ dei p adoptionez ⁊ ea q̄bus incorporatio corpori ecclie siue xp̄o pficit q̄tūcūq; sit predestinatꝰ aliquis ad hmōi:q; ista p̄dicata dicunt rē nō ens rōnis. Et p simile pz q; q̄tūcūq; aliq̄s p̄destinatus sit ad brītudinē nō ꝺr actu beatꝰ nisi habeat ea q̄ formalr faciūt ad brītudinē. ⁊ ita in ꝓposito. cū g̃ p̄destinatio nō sit aliq̄d formale exīs in p̄destinatis quo q̄s aut filius dei aut membrū xp̄i dicat:impossibile est dicere cū veritate q; denoiatio simplr mēbrorū xp̄i aut dei filioꝝ accipiēda sit ex sola dispōne dine p̄destinatōis ⁊ accipiēda ē p̄m p̄sentē iustitiā cū talis q̄ p̄m p̄ntez iustitiā est mēbrū xp̄i actu habeat ea q̄bus aliq̄s actu talis ꝺr simplr. Habet em̄ actu spm̄ adoptōis quo q̄s efficit actu filius dei. p̄m illud ad Roma.viij Qui spū dei aguntr filij dei sūt:q; est etiā quo q̄s incorpat corpori ecclie:p̄m illud ad Eph̄. iiij. Unus spūs ⁊ vnū corpus.glo. Spūs scūs est quo efficimur vnū corpus. Item q; p̄m p̄sentē iustitiā est talis cōiungit actu xp̄o iunctura fidei ⁊ vinculo charitatis que sunt ea q̄bus membra corpis ad inuicē cōnectuntur ⁊ colliganr:vt ait glo. sup illud ad Ephe. iiij. Caput xp̄s ex quo totū corpus compactum ⁊ cōnexum p cōem iunctūrā. Compactū. s. per fidem ⁊ cōnexum vinculis charitat. Preterea talis actu suscipit gratie influxū a xp̄o: ⁊ non nisi tanq̄ membrū a capite. g̃ videt q; denominatio simplr qua quis denoiat membrum: ouis. aut filius dei accipiēda sit nō ex sola dispositione diuine electōis:sed p̄m p̄ntem iustitiam. Et q; ita sit necessario ꝓfitendū ex ipsa scriptura sancta que mētiri nō pōt. in multis locis apte colligere possumus. ꝺr em̄ Jo. ꝓmo Dedit eis ptātem filios dei fieri. glo. Mirabilis ptās vt qui filij dyaboli erant filij dei ⁊ fratres xp̄i p eum liberati dicanr:sed clarum est q; hoc nō pōt intelligi p̄m p̄destinationē: q; respectu illiꝰ cū immutabilis sit:nulla potestas nobis data est vt p̄m illam filij efficiamur dei. Dicit em̄ Aug. q; numerus p̄destinatoꝝ certus est q̄ nec augeri pōt nec minui: g̃ impossibile est vt denoiatio filioꝝ dei attēdar ex sola dispositione diuine p̄destinatiōis Jtez apls ad Thessa. scribēs dicit. Filij lucis estis ⁊ filij dei. i. Thessa. v. Item. i. Jo. iij. Nūc filij dei sumus. sed manifestū est q; loquebanr fidelibus in deū credētibus qui p̄m p̄ntem iustitiā sunt filij dei. nō aūt p̄destinatis tm̄ cum illi ignoti essent. g̃ falsum est fundamentum eoꝝ in quo dicūt q; accipiēda sit p̄m dispositionem electiōis diuine denoiatio filioꝝ dei siue membroꝝ xp̄i. Jtez Roma. xij. Multi vnū corpus sumus in xp̄o. singuli aūt alter alteri mēbra habētes ac donatōes p̄m gratiam que data est nobis ⁊c. istō nō pōt referri ad solos p̄destinatos vt pz. Preterea apls. i. ad Cori. v. An nescitis q; corpa vestra mēbra sunt xp̄i et. i. Corinth̄. xij. Item in vno spū oēs nos in vnū corpus baptizati sumus. sensus ē p̄m gl. Aug. nos abluti in vno spū ducti sum⁹ in vnū corpus. Item ibidē subiūgit apls. Vos autē estis corpus xp̄i. glo. fidei vnitate xp̄i capitis que verba Apli cū oībus credētibus in xp̄m dirigank ⁊ nō p̄destinatis solū:patz manifeste q; denoiatio simplr filioꝝ dei ⁊ membroꝝ xp̄i p̄m p̄ntem iustitiā accipiēda sit ⁊ nō p̄m diuinam p̄destinationē que quoꝝ sit ignotum nobis. ē g̃ fundamētū illoꝝ falsum. Ceterū boc manifeste apparet ex eo q; p iustificationem hoies dicunt incipe esse filij dei ⁊ mēbra xp̄i et p casum siue recessum ab ipa iustificatōne desinūt esse tales qui iustificatōis tpe mēbra xp̄i aut filij dei esse dicebanr. Dicitur enim ad Ephe. v. Eratis aliq̄n tenebre nūc autem lux in dño vt filij lucis ambulate. vbi glo. dicit. Prius filij eratis dyaboli p̄ncipis tenebrarū nūc iustificati p fidem ⁊ baptismū filij dei per adoptionē que est lux vera. ⁊ ad Ro. v. Justificati ex fide pacē habeamus ad deū p ihesum xp̄m dñm nostrū:p quē accessum habemus in gr̄am istam in qua stamus ⁊ gloriamur in spe glorie filioꝝ dei. Preterea boc manifeste ponit Aug. li. iij. ctra donatistas:sic dicēs. Dali q; intus cū gemitu tolerank q̄ vis ad candez columbe vnitatē ⁊ illā gl̄iosam eccl̄iam non habentē maculaz aut rugam aut aliq̄d hmōi nō ptineant. tamē si corriganr ⁊ seipos ad baptismū accessisse fateanr nō rebaptizanr sed incipiūt ptinere ad columbā p cui⁹ gemitus eis pctā soluunr a cui⁹ pace alienati tenebāt hec Aug. Item idem li. ij. cōtra Cresconiū. c. xxi. Damnati a xp̄o iam in corpe xp̄i nō sunt q; est eccl̄ia q̄m nō pōt habere xp̄s mēbra dānata. pinde ⁊ ipsi extra eccl̄iam baptizant: oia quippe ista monstra: absit vt omnia in membris illius colūbe vnice computenr: absit vt intrare possint limites hortꝰ ꝛcluſi:cuius ille custos ē q; nō pōt falli:q; tū si ꝓfiteanr ⁊ corrigank tūc intrāt:tūc mundanr:tunc in arboribus hortus ꝛcluſi sunt:in mēbris vnice numerank:ꝫ Aug. Ecce q̄ apte doctor clarissimus Augu. ponit malos hoies quousq; corrigank nō ptiere nūero, s. ⁊ merito ad vnitatē eccl̄ie

ita vt incipiāt esse de numero arbor̄ bor̄ cō
cluſi. Corrigi aūt dicunt fideles in iuſtificatō
ne in qua p̄ p̄niam emēdant errata. ⁊ ordo ip̄
se virtū anime adinuicē ⁊ superior̄ ad deū q̄
p̄ pctm̄ quersus erat reparat. Quare manife
ſtus est q̄ denoiatio ſimplr mēbror̄ xp̄i aut fi
liorū dei nō sumēda est ex diſpoſitione diuine
electionis siue p̄deſtinationis: quod etiā hac
rōne monſtrat. Si p̄deſtinatio ſufficit ad de
nominādū aliquē membrū esse xp̄i actu ⁊ ſim
pliciter: neceſſario valet iſta ꝓnīa. Iſte hō ē
p̄deſtinatus a deo. g̃ est membrū xp̄i ab eterno
ſicut dicimus q̄ aliq̄s p̄deſtinatus vel elect⁹
est etiā dilectus ab eterno. Vnde apoſtol⁹ ad
Ephe. i. Elegit nos in ſeipo vt eſſemus ſancti
⁊ immaculati: ſed iſtud est falſum q̄ quis ſit
membrū xp̄i ab eterno cū nullū corpus ab eter
no ſit. g̃ falſum est illud ex quo ſequit quod est
q̄ quis dicat actu ⁊ ſimplr xp̄i mēbrū aut fili
us ex ſola p̄deſtinatōne diuina. Attent̄ bñ
bis q̄bus iam cōfutatū est p̄mū aduerſariorū
fundamentū facile est oñdere falſitatē ſecūdi
in quo dicūt q̄ mēbra xp̄i ita indiſſolubili vin
culo adherēt xp̄o q̄ qui est mēbrū xp̄i indiſſo
lubiliter ⁊ p̄petuo est membrum xp̄i. Falſitas
huius fundamēti ꝫ ex ſupioribus manifeſta
fit: quia ſi a iuſtificatōe incipit q̄s effici mem
brum xp̄i ⁊ per caſum ab illa deſinit eſſe: patꝫ
q̄ nullus in hac vita niſi eſſet confirmatus in
gratia dicēdus sit indiſſolubiliter membrū xp̄i:
nihilominus ex aliis demōſtrat ſic. Et queri
mus quid aduerſarij veritatis intelligāt per
illud indiſſolubile vinculū: aut p̄deſtinatōez:
aut gr̄am: aut fidem formatam. Primū nō p̄t
dici vinculū: quia cū p̄deſtinatio (vt dictum⁹)
nihil ponat i p̄deſtinato: nō p̄t dici vinculū
cōnexiuū aut vnitiuū alicuius. Quāq̄ em̄ pre
deſtinatio arguat quādā neceſſitatē ordinis
ſiue p̄ſequētie vt q̄ p̄deſtinatus est neceſſario
cōſecuturus sit id ad quod p̄deſtinatus ē. nō
tm̄ ponit in actu aliquid in p̄deſtinato per qđ
actu membrū vnitū ſiue incorporatū xp̄o dici
poſſit aut filius dei ⁊ hmōi. Si aūt vinculum
iſtud nominēt fidē aut charitatē: ſicut ē apli
doctrina: cū ab iſtis poſſit homo cadere ſicut
cōſueuit ſepiſſime. Vnde Apoc. ij. ðr. Habeo
aduerſum te pauca q̄ charitatē tuam p̄mam
dereliq̄ſti. nō p̄t quis rōne taliū vinculorum
aut nexuū dici ſiue effici p̄petuo membrū xp̄i
niſi iſta p̄petuo in eo p̄ſeuerarēt quod non est
cōmune oīb̄. Preterea apte apls Paul⁹
cōfutat hunc errorē ad Ro. viij. dicēs. Si q̄s
ſpm̄ xp̄i nō habet nō est eius. glo. ſ. membrum
Sed nō oīs illi qui habēt ſpm̄ xp̄i ſemp bñt:
cū cōtingat illos peccare mortaliter: ⁊ q̄ nō bñt
qñq̄ habēt cū cōtingat illos iuſtificari. vnde
glo. ſup illud quod ſequit. Corpus quidē mor
tuum est p̄pter pctm̄. i. in pctis. Spūs vero vi
uit p̄pter iuſtificationē dicit ſic. Anima q̄ aī
fuerat impia viuit: quia deo q̄ est vita cōiūgi
tur ⁊ hoc p̄pter iuſtificationē. i. per peccator̄
remiſſionē que est ex ſpū ſancto. Itē in eodez
c. idē apls ait. Ipe enim spūs teſtimonīū red
dit ſpūi noſtro q̄ ſumus filij dei. dicit gl. q̄ est
Aug. i. spūs ſanctus: q̄ cōmunis est p̄ris ⁊ filio
amborūq̄ vnio p quem fit ſocietas ⁊ vnitas q̄
efficimur vnū corpus vnici filij dei. vnitas ei
nos cōpaginat quā facit charitas que a ſpū
ſancto est. Sequit. Nihil em̄ debet ſic formi
dare xp̄ianus q̄ ſeparari a corpe xp̄i: h̄ ibi. Er
go manifeſtū est falſum esse p̄fatū fūdamētuz
in quo dicūt: q̄ qui membrū est xp̄i indiſſolu
biliter ⁊ p̄petuo est mēbrū eius. Ex iſtis cla
riſſime patet etiā falſitas tertij fundamēti ad
uerſarior̄ veritat̄ in quo dicūt: q̄ p̄deſtinati
qui nūc sunt infideles sint etiā incorpati xp̄o
q̄ etiā multis alijs rōnibus oſtēdit. Primo ſic.
Apls dicit. i. ad Corinth. xij. q̄ vno ſpū oīs
nos in vnū corpus baptizati ſumus. Senſus ē
vt dicit glo. oīs nos baptizati. i. abluti: vno
ſpū ducti ſumus in vnū corpus. Ergo ſolo ſpū
ſancto q̄s ðr incorpari xp̄o ſiue charitatis vin
culo que p̄ ſpm̄ ſanctū in nobis habitantē diſ
fundit in cordib⁹ noſtris. Ad Ro. v. g̃ qui nō
hñt spm̄ ſanctū cuiuſmodi ſunt p̄deſtinati exi
ſtentes infideles nō p̄nt dici incorporati ſiue
mēbra xp̄i. p̄ntia est manifeſta. patꝫ etiā ex illo
Apli ad Ro. viij. ſupius inducto: ſi q̄s non hꝫ
ſpm̄ xp̄i nō est eius. glo. ſ. membrū. Secundo
ſic. Si p̄deſtinati etiā fideles exñtes incorpo
rant xp̄o ſiue ſunt membra xp̄i. ſequit q̄ tales
ſint vna p̄ſona myſtica cū xp̄o immo ſint ipe
xp̄s ſm illud Apli. i. Corinth. xij. Cū ſint mul
ta membra vnū corpus ſunt ita ⁊ xp̄s: vbi dic
Aug. in glo. Oīs fideles ſunt xp̄s: nō dicam
corpus xp̄i: q̄ ipe xp̄s ſunt tam maiores q̄ mi
nores. caput em̄ est xp̄s. Dicit xp̄s p̄pter inef
fabilem vnionē capitis ⁊ membror̄: h̄ glo. Si
ergo p̄deſtinati exñtes in infidelitate aut in
hereſi ſunt mēbra xp̄i: ſequit q̄ qui ſunt infi
deles actu ⁊ heretici ſint ipe xp̄s ſicut vna p̄
ſona cū xp̄o: qđ nō modo hereticus ſ xp̄ianis
auribus horrendum est.. Vnde Apoſtolus. ij.
Corinth. vi. Quis aūt cōſenſus tēpli dei cuz
ydol. vos em̄ eſtis tēplū dei viui ſicut dic dō
minus. Tertio ſic. Clarum est q̄ omnes infi
deles ⁊ peccatores q̄diu in infidelitate ⁊ cri
minibus iacent ſunt membra dyaboli ⁊ vnū
corpus dicuntur cum illo: qui rex est ſup oīs
filios ſuperbie. Job. xl. c. cuius omnes iniqui

Contra ſcōz fun
damētū erroris

Contra tertium
fundamentum

dicti sūt corpus ei⁹ & mēbra: ſm illud Job. xli. Corp⁹ eius q̄ſi scuta fusilia. vbi glo. inq̄t: corp⁹ leuiathan oēs iniq̄. Si ergo predestinati infideles & iniqui actu sunt corp⁹ xp̄i siue mēbra xp̄i & actu mēbra diaboli: seq̄tur q̄ vnū & idē sit corpus xp̄i & corpus diaboli: qđ ē absurdissimū. Dicit em̄ Apl's. j. ad Cor. vi. Que cōuentio xp̄i ad belial. vbi glo. inq̄t: q̄ nos membra xp̄i illi diaboli: & xp̄s & diabolus nō cōueniūt

Quarto sic. Dic̄ apl's. i. ad Corin. vi. An nescitis q̄ q̄ adheret meretrici vnū corp⁹ efficit cū ea. Erūt inq̄t duo in carne vna: q̄ aūt adheret deo vnus spirit⁹ est cū eo. Sunt ergo p̄destinati fornicatores vnū corpus cū meretrice. Si g̃ tales sunt etiā corp⁹ xp̄i: simul aliq̄s ē et corpus xp̄i & corpus meretricis qđ est absurdū dicēte Apl'o vbi supra. Que p̄ticipatio iusticie cū iniq̄tate. Quinto idē ostendit manifeste ex illo. i. Jo. iij. Filioli nemo vos seducat qui facit iusticiā iustus est: sicut & ille iust⁹ est: qui facit peccatū ex diabolo est. Dis qui nat⁹ est ex deo peccatū nō facit q̄m̄ semen ipsi⁹ i eo manet: & nō potest peccare q̄m̄ ex deo est: i hoc manifesti sunt filij dei & filij diaboli. ois q̄ non est iust⁹ nō est ex deo. Hec beat⁹ Joh. Ex quo manifeste ꝯcludit q̄ predestinati existētes in pctō infidelitat̄ aut pctō mortali filij sūt diaboli. Quis aūt audebit dicere tales xp̄o incorporatos nisi q̄ sensu caret & nō intelligit q̄ loq̄tur. Unde Aug. in epl'a ad Eresconiū superius inducta. Non pōt hīe xp̄us mēbra dānata. Et apl's vbi sup̄ ait. Que societas lucis ad tenebras. Sexto cōfirmat̄ h̄ ratio. Si predestinati cū sunt infideles aut heretici siue scismatici aut alio quouis mortali pctō inq̄nati sunt incorporati xp̄o: queritur quo medio. Non naturali vinculo: q̄ vnio siue incorporatio membror xp̄i cū xp̄o nō est naturalis sicut est illa q̄ xp̄i mēbra naturalia vniūtur corpori suo naturali. Nec etiā vinculo vnionis hypostatice: sicut humanitas xp̄i filio dei vnita est: q̄ filius dei vt dicit Damas. nō accipit naturam in vl'i sed in athomo. i. est indiuiduo. Oportet ergo q̄ spiritualiter intelligat̄ hmōi mediū siue vinculū: hoc aūt nō v̄ intelligi nisi id quidē qđ scriptura sc̄ta ponit & doctores sancti: videlz spūs sanct⁹ siue charitas ipsa: q̄ vt dicit Aug. cōpaginat totū xp̄i corp⁹ & sine quo mēbra adinuicē nec coherent nec capiti xp̄o. Unđ glo. super illud Colo. ij. Non tenens caput ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones &c. dicit. Per nexus. i. per charitatem sine q̄ mēbra adinuicem nō coherent nec inseruiūt nec viuūt. Et Aug. sup̄ Cañ. Joh. dicit. Dilectio sola discernit inter filios dei & filios diaboli: nō discernunt̄ filij dei a filijs dyaboli nisi charitate: & tale mediū nō habent actu infideles blasphemi & iiqui q̄tūcūq̄ p̄destinati sint q̄ habituri sint gr̄am & gloriā in futuro vt patz. g̃ fundamentū p̄fatuz est hereticū. Septimo sic. Si p̄destinati oīs tam iniqui q̄ iusti eēnt actu incorporati xp̄o: cōtrarietas eēt magna in corpe xp̄i quod esset incōuenientissimū dicere. p̄ntia tñ manifesta est: quia in fide esset p̄rietas: puta inter eos qui essent fideles & infideles. Cōtrarietas etiā in spū: quia quidam spū dei vegetati vt iusti: q̄dam spū dyaboli vt iniq̄. Falsitas & incōueniētia pz ex illo Aug. tractatu. iij. sup̄ Can. Jo. dicent̄. Qui non est xp̄o cōtrarius in corpe eius heret & membrum ipsius computat̄: nunq̄ sunt mēbra sibi cōtraria: corpis integritas ex vniuersis mēbris cōstat: hec Aug. Octauo sic. Si p̄destinati etiā infideles aut iniqui ex̄tes sunt membra xp̄i aut viua aut nō viua: alterū dare necesse est. Si mortua nō pōt ee. q̄ vt dicit Hugo de sc̄o victore & catholice. In corpe xp̄i nihil ē mortuū. Si dicāt q̄ sunt viua: hoc esse nō pōt: q̄ mēbra corpis xp̄i nō dicunt̄ viuere nisi p spm̄ dei p quē vita mēbris diffundit̄. vñ ad Roma. viij. dic̄ t̄. Spūs aūt viuit ꝓpter iustificatōez glo. q̄ deo q̄ est vita iungit̄ p pctōr̄ remissionez que est ex spū sc̄o. Itē ad Ro. i. ō. Justus ex fide viuit. & Joh. xx. vt credētes vitā habeant. sed hanc vitā nō habēt actu p̄destinati q̄diu infideles pmanent & iniq̄ & similes qui sunt in pctō mortali. g̃ fundamētū p̄fatum in veritate stare non pōt. Nono sic. Hec opinio boim tollit fructū passionis xp̄i vt videtur. g̃ talis opinio nullo modo venit tolerāda a fidelib⁹. assumptū videt̄ manifestū ex illo Apl'i ad Roma. v. Cuz inimici essemus recōciliati sumus deo p mortem filij eius. Si fuimus inimici dei prius & p mortē filij eius reconciliati fuimus: necessario fateri oportet p̄destinatos aut non esse filij dei morte reconciliatos: aut prius fuisse inimicos. si inimicos. ergo nō adherētes christo. ergo nō incorporatos christo ergo non membra christi: nisi quis vellet sine ratione dicere vt inimici christi sunt membra christi & ex inimicis christi compactum sit corpus christi. Decimo sic. Apostolus ad Ephe. secūdo. de incorporatione duorum populorum scz iudeorum & gentiliū in vnū corpus christi loquens dicit sic. Ut duos. scilz populos condat. id est coniungat in semetipso in nouo homine faciens pacem vt reconciliet ambos in vno corpore per crucem interficiens inimicitias in semetipso. glo. Ecce quasi sublata inimicitia: et lege euacuata facit pacem in

ter ipsos ⁊ ābos recōciliat deo pī. Ex quo pz istos duos pplos itelligētie ordīe quodā pī us fuisse reconciliatos deo pī q̄ in corpe vno xp̄i vnitos. ergo q̄ adhuc sunt inimici dei per infidelitatē aut alia pctā q̄ diuidūt inter deū ⁊ hoies: ꝑm illud Esa.lix. Iniq̄tates vestre diuiserunt inter vos ⁊ deū vestrū. non p̄t dici deo vniti aut xp̄o incorporati etiā si sint p̄destinati vt suo tpe incorporent. Preterea ista assertio inde reddit falsa: q; facit vanas ⁊ inanes oēs exhortationes ⁊ admonitiones q̄ sacra scriptura vbr facit vt hoies cōuertant ad deū: approprinquent deo ⁊ ei vniant. Dicit. n. Zacha. i. Cōuertimini ad me ⁊ ego cōuertar ad vos. ⁊ Jaco. iiij. Approprinquate deo ⁊ approprinquabit vobis. Itē apud Esa. habet ⁊ introducit ab apō. ij. Corin. vi. Exite de medio eor. glo. q̄ estis in medio neḡtie ⁊ eor: ⁊ separamini dicit dñs ⁊ imundū ne tetigeritis ⁊ ego recipiā vos. glo. ante electos: ⁊ ero vobis in patrē ⁊ vos mihi in filios ⁊ in filias dicit dñs omps. Ex q̄bus ptz clarissime falsum esse q̄ p̄destinati infideles aut in pctō exītes q̄bus exhortatiōes hmōi fiunt: sint deo incorporati actu siue vniti. Falsitatez aūt quarti fundamenti in quo dicūt solā predestinatoꝝ vniuersitatē vbr ecclīam dici: sufficient mō strauimus circa. c. iij. hui⁹ opis. ptz etiā eius falsitas ex dictis iam in cōfutatiōe alioꝝ fundamentoꝝ. Quib⁹ fundamētis cōfutat facile est iam videre oēs illoꝝ ppositiones supi⁹ positas falsas esse ac erroneas ⁊ merito cōdēnatas fuisse ab vbr ecclīa in cōcilio Constātiēnsi. vt ptz ex epla fe. re. Martini pape quaz oībus prelatis alemānie scribit. Prima est q̄ nō oēs fideles iustificati sunt mēbra xp̄i: ꝺ soli electi finaliter regnaturi in ppetuū cū xp̄o ptz falsitas ex dictis: qđ etiaz ex illo apparet qđ inḡr aplus. i. ad Cor. xij. Vos aūt estis corpus xp̄i ⁊ mēbra de mēbro. glo. fidei vnitate xp̄i capitis. Clarū est aūt q̄ oībus credentib⁹ in xp̄m loquitur nō autem predestinatis tm̄. Itē ex illo ad Ephe. v. Mēbra sumus corpis eius: qđ verbū Aug. ptractans sup ps̄. xxxvi. ita dicit. Nos in corpe ipsius sum⁹ si fides nostra sincera sit in illo ⁊ spes nr̄a certa ⁊ charitas accensa sit in corpe ipsius ⁊ mēbra ipsius sumus. Maūt prima ps illius ppositiōis falsa sit ⁊ erronea rōne sic oñdit. Duo principalr requrunt: vt ex doctrina doctoꝝ scrōꝝ colligimus: ad ꝺ vt q̄s dicat mēbrū corpis xp̄i. Primū est cōformitas nature. secūdū est cōformitas vite gr̄e. q̄ duo notant. Cant. iiij. vbi dicit Hortus cōclusus soror mea sponsa. Sororis q̄dē noie nature cōformitas: sponse ꝺo appellatōe vnio gr̄e designat. Primū boꝝ est mins principale. tum q; bonis ⁊ malis cōe est. tū q; nō pōt aliq̄d esse vnū nūero ꝺ vnū specie aut genere tm̄ in oib⁹ que vniri dicūtur. Secūdū vero qđ est cōformitas gr̄e est magis ꝓncipale ⁊ cōpletissimū: q; vn⁹ numero est spūs fons gr̄e qui in capite nr̄o xp̄o ⁊ in oib⁹ mēbris ei⁹ vitā oībus influit spūalem. Quo ꝓsuppositō arguit sic. Oēs fideles iustificati siue prescīti siue p̄destinati habēt cōformitatez in natura cū xp̄o qđ est primū: hñt insup ꝓformitatē i vita gr̄e in eodē spīritu qđ erat secundum. g̃ oēs tales veraciter ⁊ simpliciter dicēdi sunt membra xp̄i. ꝓz ex suppositō: qm̄ ad esse mēbruz xp̄i nō req̄runt nisi illa duo. vnde Apls romanis scribēs: qui tm̄ nō oēs p̄destinati fuisse credūtur inq̄t. Multi vnū corp⁹ sum⁹ in xp̄o: singuli aūt alter alteri⁹ mēbra habētes donatiōnes ꝺm grām q̄ data est nobis: ad Ro. xij. Falsitas aūt secūde ptis illi⁹ ppositionis ex eadē radice fit manifesta loquēdo de p̄dēstinatis qui i infidelitate vel in alioꝝ sordib⁹ pctoꝝ detinētur. cuz em̄ p̄destinati hmōi nulla vnione nisi ꝓformitate nature q̄ predestinatis ⁊ prescītis cōis est ⁊ que nō est vnio simpliciter: vniant xp̄o. seq̄tur q̄ tales nō hñt vnde simpliciter et actu noiandi sint mēbra xp̄i aut esse de corpe xp̄i qđ est ecclīa. Vnde Apls hac rōne vrit̄ ad Ro. viij. cū ait. Si q̄s spm̄ xp̄i nō habet hic nō est eius. glo. s. mēbrū. Preterea falsitas ⁊ error scde ppositionis in qua dicūt: q̄ cū aliq̄ iustificāt̄ nō icipiūt esse mēbra xp̄i q̄ nō erāt anteq̄ iustificarētur. Iz sufficiēter parū āte in hoc ca. in cōfutatione primi fundamēti hoꝝ erroꝝ ostēsa sit: nihilomin⁹ ex multis alijs etiam ostendit. Et primo ex illo qđ dictū est Petro Act. x. Mactа ⁊ māduca: qđ ideo dictum esse dicit Aug. sup ps̄. cxxiij. Qz in ecclie corpus nemo intrat nisi pri⁹ occisus moriat quod fuit vt sit qđ nō fuit: alioq̄n qui nō occiditur ⁊ nō manducat ab ecclīa: esse in numero populi potest qui videtur oculis humanis. in numero aūt populi qui cognit⁹ est deo: ⁊ de quo dicit Apls. Novit dñs qui sunt ei⁹: nō pōt ee nisi māducatus. neq; manducari poterit nisi ꝓmo mactat⁹. Venit pagan⁹: adhuc in illo idolatria viuit inserendus est mēbris xp̄i: vt inseriat necesse est vt manducet: ꝺ nō pōt māducari ab ecclīa nisi pri⁹ mactatus renūciat seculo tūc mactat credit in deū: tūc māducat. Scdo ꝓtra illud est. i. Petri. ij. Qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen suū: qui aliquando nō popul⁹ dei: nunc populus dei. Tertio illud qđ ait Apls ad Ephe. iiij. In mensurā vnius cuiusq; mēbri augmentū corpis fiat in edifi

Contra quartuz fundamentum

Contra primam ppositionez dicti erroris

Contra secundaz

cationē sui in charitate.glo. Illos qui nō sunt corp⁹ edificat in suā ciuitatē vel societatem. Quarto illud Colo.ij. Ex quo totū corp⁹ p nexus ⁊ cōiunctiones subministratū ⁊ cōiunctū crescit.glo.virtutib⁹ ⁊ mēbris in augmentum dei.glo.ait in augmētū dei: q̄ quasi augeā de⁹ bonis ab errore redeuntib⁹ sicut minuebat deserentib⁹. Quinto ad Ephe.iiij.scribitur. Quosdā dedit apl̄os.seq̄tur: i edificatōez corporis xp̄i.glo.vt edificēt eos in corp⁹ xp̄i q̄ ad huc alieni sūt. Dicit etiā Aug.in epl̄a ad dardanū. In cōpagez xp̄i tanq̄ in viuā structurā templi dei que est ei⁹ ecclesia nati bonis nō exoperib⁹ iusticie q̄ fecerūt: ꝫ renascendo p gratiā trāsferūtur tanq̄ de massa ruine ad edificij firmamentū.hec ille. Contra tertiam ¶Falsitas tertie ꝓpositionis in qua dicūt q̄ nec aliq̄ cū cadūt a iustificatione p culpā mortalē desinunt eē mēbra xp̄i: qui erant mēbra xp̄i: satis manifesta ē ex dictis: q̄ cum tales peccādo mortaliter pereant spūsancto quo corpus xp̄i ⁊ vnū ⁊ viuū est: planissimuz est q̄ mēbra xp̄i simpliciter fiue actu esse desināt. Contra quartaz ¶Falsitas etiā quarte ꝓpositionis in qua dicunt q̄ predestinat⁹ semp manet mēbrū xp̄i licet cadat a grā p̄sentis iustificationis: pz ex dictis. Contra quintam ¶Preterea q̄ etiā falsa sit ⁊ erronea hec ꝓpositio in qua dicunt q̄ ¶Paulus Aug⁹ ⁊ latro cū infideles essent ⁊ xp̄m p̄sequerētur oues erāt ⁊ mēbra xp̄i: pz ex dictis vt nō sit op⁹ alia addere: sed tm̄modo ꝓtra eos inducam⁹ Aug.in quodā sermōe de cōuersione ¶Pauli loquentē. Elisus est seuies ⁊ factus est credens. Elisus est lupus ⁊ fact⁹ est agnus. Elisus est p̄secutor ⁊ factus est p̄dicator. Contra sextam Elisus est filius p̄ditionis ⁊ erectus est vas electōis.hec Aug. Ceterū q̄ sexta ꝓpositio falsa ⁊ erronea sit in qua ꝺr q̄ iudas cēpore quo iustificatus cū alijs apl̄is xp̄m sequeretur nō erat ouis xp̄i nō membrū xp̄i: ex dictis etiā aperte colligitur ex eo q̄ iudas credit baptizatus sicut ⁊ alij apl̄i a xp̄o baptizati credūtur: vt dicit Aug.⁊ habet de con.di.iij.ca.q̄n ab hierosolimis.⁊.c.se. Sed quicūq̄ baptizati sunt in xp̄o xp̄m induerūt: ad Gal.iij. ⁊ p cōsequēs mēbra eius facti sunt. oportet necessario affirmare q̄ iudas tpe iustificatōis sue xp̄i mēbrū fuerit. Cui⁹ sentētie celebre testimonium beat⁹ Aug.dat de iuda loquēs sup.ps̄.xli. qui inscript⁹ est p̄secutioni Absalonis filij david in patrē suū: vbi ita loq̄tur. Agnoscamus quēadmodū ⁊ xp̄m persequebatur filius su⁹: habebat em̄ filios de quib⁹ dicebat. Nō ieiunāt filij sponsi q̄diu cum illis est spōsus: cū autez ab eis ablatus fuerit spōsus tūc ieiunabūt filij sponsi. ergo filij sponsi apl̄i ⁊ inter eos p̄secutor diabolus iudas. Et j. Judas filius spōsi p̄sequens sponsum. hec ibi. Ecce aptissimū testimoniū q̄ iudas ꝓ tpe iustificatōis sue filius sponsi erat ⁊ per cōsequens mēbrum xp̄i.

Capitulū. lvi. in quo ponunt alij duo modi dicēdi siue designandi membra corporis xp̄i.

Capm

Ecūdus modus

dicēdi ⁊ describēdi mēbra corporis mystici xp̄i est dicentiū q̄ soli fideles in grā gtū faciēte exītes mēbra corpis xp̄i dicēdi sūt. ad quā sniam plures rōnes formant. ꝓmo q̄dē sunt octo ille q̄ in.iiij.c. hui⁹ libri assignate sunt: ꝓter q̄s sunt q̄ sequunt. Argumentum ¶Primo arguit ex illo Cant. vi. Una est columba mea. i. eccl̄ia q̄ hoc loco colūba ꝺr. vt. s. annotauim⁹: q̄ spūssancti donis ē illustrata. Ex quo videt apte colligi ad mēbra hui⁹ colūbe tm̄ illos ptinere q̄ virtutibus adornati sunt. Un Aug. hoc verbū ptractans. lib.iiij. cō Donatistas ita dicit. Una est colūba mea: asserat: qui pōt hui⁹ columbe mēbra esse qui seculo verbis non factis renūciāt

primum q̄d quentib⁹ sol infra ca.lix.

Secundum Secūdo arguit ex illo Sapie.iij. ¶Filij sapiētie eccl̄ia iustoꝝ. vbi soli ad eccl̄iam iustoꝝ q̄ est ipsa sancta vl̄is eccl̄ia ptinere vident qui filij sunt sapiētie cuiusmodi sunt iusti ⁊ sancti viri: ꝫm illud. Eccli.xiij. Beatus vir qui in sapientia morabit. Tertium Tertio arguit ex illo Aug. lib.iiij. cōtra Donatistas. Vox inquit nō mea vel alicui⁹ bonis: sed ipsius dn̄i: nec per boues sed per angelos sonuit xp̄o nato. Gloria in excelsis deo: ⁊ in terra pax hoibus bone volūtatis: q̄ vtiq̄ nato xp̄o non sonaret ore angelico nisi deus hoc vellet intelligi eos esse in vnitate corporis xp̄i qui sunt in pace xp̄i: eos autez in pace xp̄i esse q̄ sunt bone volūtat̄. Quartum Quarto arguit ex illo Hugonis de sctō victore. lib. de sacris in scda pte dicētis. Nihil in corpore xp̄i mortuū nihil extra corpus viuū. Quintum Quinto arguit sic. Corpus xp̄i verū est figura corpis mystici: sed in corpe xp̄i vero non est aliq̄d mēbrū impurū. ergo videt q̄ nullus dicēdus sit mēbrū corpis xp̄i mystici nisi purus sit a pctō Et cōfirmat per illud Aug. q̄d magis sniarus deducit in.iiij.di.vij. q̄ loquendo de vnitate eccl̄ie ita dicit. Cui⁹ vnitatis sacm̄ est corp⁹ xp̄i ꝓpriū de virgine sumptū: q̄vt corpus xp̄i ex multis mēbris purissimis ⁊ imaculat̄ ꝓstat ita societas eccl̄iastica ex multis psonis a criminali culpa liberis consistit. in cui⁹ rei typo arcba dn̄i de lignis setbin facta est q̄ sunt imputribilia ⁊ albe spine similia. hec ille. Tertius modus loquēdi Tertius modus loquendi in hac materia est: q̄ oēs fideles fidei integritatē seruātes sunt mēbra

xpi. Pro quor smia facere videnk oia q̃ dicta sunt circa .c.iij. hui⁹ operis. in quo longo ꝓmone oñsum est: q̃ in sancta ⁊ vlī eccl'ia boni ⁊ mali pmixti sunt. Pro quor opinione etiã ꝺ suffragari põt qꝺ ait apl's. ad Gal. iij. Quicũ q̃z baptizati estis in xpo: xpm iduistis. Ex quo videk q̃ oēs baptizati in xpo mēbra xpi dicēdi sunt: cũ induere xpm nihil aliud esse videak q̃ xpo adherere siue xpo vnīri tanq̃ membrũ eius. Unde Aug. tractans hoc verbũ sup ps lxxxiij. ita dicit. Si em̃ xpiani oēs ⁊ fideles ⁊ baptizati ipsum induerēt sicut apostolus ait Quotquot in xpo baptizati estis xpm induistis: si mēbra sunt facti corpis ⁊ dicunt se sctã non esse capiti ipsi faciũt iniuriã. hec ille. Itē idē arguik ex illo. i. Thy. iij. Saluator oim est ⁊ marie fideliũ. ⁊. i. Joh. ij. ꝺr. Ipse est ꝓpiciatio ꝓ pctis nr̃is: nõ aũt ꝓ nr̃is tm̃: sed etiã totius mundi. Saluare aũt boies aut ꝓpiciatores esse ꝓ peccatis eor̃ cõpetit xpo ꝑm q̃ est caput. ergo sequik q̃ oim illor̃ sit caput: ⁊ ita omnes fideles membra eius sunt.

Cap̃m. lvij. in quo veritas declarak mote difficultatis: quorum scz hoium xps caput sit ⁊ q̃ corporis sui qꝺ est ecclesia membra sunt dicendi.

Cap. LVII

ꝺ declarationē

a hui⁹ difficultatis lz plura dicta sint a nobis circa .c.v. hui⁹ opis: nihilominus ꝓ maiori intelligētia veritatis aliqua alia addērer: notāꝺũ duxim⁹ cũ excellētissimo doctore scõ Tho. in. iij. parte summe sue: q̃ inter alias differētias inter corpus naturale hois ⁊ corpus mysticum vna est hec. videlz q̃ mēbra corporis naturalis sunt oia simul: mēbra aũt corporis mystici nõ sunt oia simul: nec q̃tuz ad esse nature: q⁹ corpus eccl'ie cõstituik ex hoibus q̃ fuerunt a ꝓncipio mundi vsq̃z ad finē ipsius. Nec q̃tuz ad esse gratie: q⁹ ꝺam etiã eor̃ q̃ sunt in vno tpe gratia carent postmodũ habituri alijs eã iam habentib⁹. sic ergo mēbra corpis mystici nõ solũ accipiunk ꝑm q̃ sunt in actu: sed etiaz ꝑm q̃ sunt in potentia. Quedã tm̃ sunt in potentia q̃ nunq̃ reducenk ad actũ: ⁊ hoc ꝑm triplicē gradũ. quor ꝓmus est per fidē. secũdus per charitatē vie. tertius per fruitionē patrie Sic ergo diēduz est q̃ accipiēdo gñaliter ꝑm totũ tps mũdi xps ē caput oim hoim: sed ꝑm diuersos gradus. Primo em̃ ⁊ principaliter ē caput eor̃ q̃ actu vniunk sibi per gloriã. Secũdo eor̃ q̃ actu vniunk sibi ꝑ charitatē. Tertio eor̃ q̃ actu vniunk sibi per fidem. Quarto vero eor̃ q̃ sibi vniunk solũ in potētia nondũ reducta ad actũ: reducenda tm̃ ꝑm diuinã predestinationē. Quinto ꝺo eor̃ qui sunt in potentia sibi iungi que nunq̃ reducek ad actum sicut hoies in hoc mundo viuentes q̃ nõ sunt predestinati: q̃ tm̃ ex hoc seculo recedentes taliter desinũt esse mēbra xpi qui iaz nec etiã sunt in potentia vt xpo vniank. Sunt ergo istis bene cõsideratis mēbra xpi siue corporis eius qꝺ est eccl'ia in triplici differētia. Que dã. n. sũ mēbra actu vnita ⁊ viua: siue vita gl'ie sicut illi qui actu vniunk deo ꝓ gl'iam in superna beatitudine ꝓstituti: siue per fidē formatã: q̃ dicit per dilectionē operãs: sicut sunt; fideles iusti in hac presenti vita. Quedã ꝺo sunt mēbra vnita q̃dem aliquo modo: scz per fidē: sed non sunt viuētia: q⁹ non vniunk ei vinculo charitatis. Hmõi sunt fideles in pctõ mortali eristētes q̃ fidē informē bñt: q̃ cũ sine operibus mortua sit. Jaco. ij. ⁊. i. Joh. iij. ꝺr. Qui non diligit manet in morte: tales vita gratie carentes sunt velut mēbra mortua. ⁊ q⁹ rõnem perfectã membri non solũ cõstituit vnitas cõtinuationis quã mēbruz hz cũ alijs mēbris in vno corpe: sed vnitas vite siue spũs corpus formātis ⁊ viuificantis: q⁹ vt dicit Arist. ij. de aia. mēbruz mortuũ ímpropríe ⁊ eq̃uoce ꝺr mēbrũ. Hinc est q⁹ fideles in pctõ mortali exñtes non dicunk mēbra xpi pfecte ⁊ ꝓprie: sed impfecte ⁊ ímpropríe sicut dictũ est de mēbro mortuo. Un̄ sctus Tho. in. iij. pte ita dicit ſFideles q̃ peccak mortalib⁹ subuertunk non sunt mēbra xpi actualiter sed potētialiter: nisi forte impfecte ꝑ fidē informē q̃ vnit xpo ꝑm q̃d ⁊ non simpliciter: vt scz per xpm hō cõsequak vitã gr̃e. hec scus Tho. ibi. Itē idē in primo scripto ita dicit. Hoies aut̄ fideles pctõres ptinent aliquo modo ad vnitatē eccl'ie in quãtũ cõtinuank ei per fidē q̃ est vnitas materialis: nõ tm̃ pñt dici mēbra ꝓprie sicut nec mēbruz mortuũ nisi eq̃uoce. hec ibi. scus Tho. Alexã. vero de Alis de hac materia in. iij. suo loquens dicit sic. Ad vnionez corpis mystici siue eccl'ie nunq̃ ꝓprie ptinēt exñtes in pctõ mortali: tm̃ refert dicere vnitatē eccl'ie ⁊ corporis eccl'ie. in vnitate em̃ eccl'ie sunt boni ⁊ mali dũmodo habeant fidem rectam. Et hoc est qꝺ habek. Matth. xiij. q⁹ ipsi tritico adiuncta sunt zizania. ⁊ dicit Aug. q⁹ eccl'ia ē ager in quo radicank triticũ. i. boni. ⁊ zizania. i. mali simul: tm̃ separabunk in fine. Unitas ꝺo corporis non est nisi per fidez formatã charitate Scõm ergo ꝓpriã rõnez corpis mali nõ sunt de corpe eccl'ie: q̃uis sint de eccl'ia. hec Alex. Itaq̃z ꝑm istuz doctorē fides informis q̃ sufficit ad hoc q⁹ quis dicak pertinere ad vnitatē eccl'ie: non sufficit ad vnitatem corporis eccl'ie. cuius ratio talis potest assignari: q⁹ cum

Membra xpi triplicia

Prima

Secunda

vnitas corpis ꝓsteret ex ptibus suis: necessario oporteret q̄ sicut in corpe naturali id qđ est forma substalis sit in toto et in qualz pte corporis: ita et in corpe mystico necesse est vt id qđ ē ad filitudinem spūs bñani in eo: sit et in toto corpore mystico et in qualz eius parte: et ꝓ̄s sicut mēbrū naturale recedente aia nō vere sed improprie et eq̄uoce dr membrū: ita in corpe mystico spū sancto qui q̄si aia vegetans et viuificans in corpe est: ab aliquo p pctm̄ mortale expulso: iam talis ꝓpe ad vnitatem corpis ecclesie nō pertinet: q̄ vt dicit Hugo de scrō vict. nihil in corpe xp̄i mortuū: nihil extra corp⁹ viuū. Hinc Apl's ad Ro. viij. Si quis nō hz spiritū xp̄i nō est ei⁹. s. membrū Cæterū alia dicūtur mēbra fm potentiaz: et hec sunt in duplici differētia. Nam quedā sunt sic in potentia: q̄ tm̄ nunq̄ reducēt ad actum quales sunt multi pctōres p̄sciti qui nunq̄ cōuertētur ad deum dicūtur mēbra in potētia fm q̄ sunt vnibiles corpi. Jsta aūt potētia fundat in duob⁹ vt dicit scūs Tho. vz ꝓmo et principaliter in virtute xp̄i q̄ est sufficiēs ad salutē tot⁹ humani generis: fm illud Esa. l. Non est abbreuiata manus eius: vt saluare nō possit. Secundo in libertate arbitrij. Alij vero sunt mēbra in potētia que reducenda est in actū fm ordinationē diuine ꝓuidētie: sicut sunt peccatores etiaz infideles qui sunt p̄destinati ad vitā eternam quoꝝ potentia dicim⁹ q̄ fundat in trib⁹. Primo in virtute xp̄i que vt dictū est: sufficiens ē ad salutem tot⁹ bñani generis. i. Joh. ij. Aduocatū habem⁹ apud patrē Jesum xp̄m iustū ipse est ꝓpiciatio ꝓ peccatis nr̄is: nō ꝓ nr̄is aūt tm̄ sed tot⁹ mūdi. Scđo in infallibilitate diuine ꝓuidētie. Tertio in libertate arbitrij.

Tertia

Capitulū. lviij. In quo respōdet obiectionib⁹ factis in contrariū per eos qui dicunt: q̄ soli electi mēbra sūt corporis christi.

Capl'z LVIII

Js sic declaratis facile nobis est iam respō dere cūctis obiectōib⁹ aduersarioꝝ. Rndebim⁹ primo ad rōnes factas ꝓ parte illoꝝ q̄ dicūt solos electos siue p̄destinatos membra xp̄i esse ac illoꝝ tm̄ xp̄m esse caput. Ad ꝓmā in qua obijcit ex illo ad Epbe. v. Xp̄us dilexit ecclesiā ⁊c. respōdet negādo ꝓnam: qm̄ fm iā dicta xp̄s nō tm̄ dr caput bui⁹ vite decursu eorū quoꝝ saluator fm efficientiā est: cuiusmodi sunt p̄destinati: sed etiā omniū quoꝝ saluator est fm sufficientiam: dūmodo sibi fide formata vniātur. vlr quidē inquit Apl's. Quicūq; baptizati estis xp̄m induistis ad Gala. iij. Jtē qui spū dei agūtur hi filij dei sūt Ro. viij.

b

Ad p̄imū argu. ca. liij. factum

Cæterū indifferēter loq̄tur de oib⁹ fidelibus. idē apl's cū ait. Multi vnū corp⁹ sum⁹ in xp̄o ad Ro. xij. Membra sum⁹ corpis eius. ad Eph. v. Ad secundū qđ obijcit ex illo. Nouit dñs q̄ sunt eius. rndet: q̄ dei nō sunt tm̄ p̄destinati: sed etiā q̄ fm p̄ntem iusticiā p gr̄az sibi uniti sunt. vñ sctūs Tho. in. iij. pte. q. xl viij. dic. q̄ bō dupliciter dr ee dei. Uno mō ingtū subijcit potestati eius. et hoc mō nunq̄ definit bō esse dei: fm illud Daniel. iiij. Dñabit excelsus in regno hoim et cuicūq; voluerit dabit illud Alio modo p vnionē charitat ad eū fm qđ dr Ro. viij. Si q̄s spm̄ xp̄i non hz non est ei⁹. et hō modo q̄s definit esse dei p pctm̄. Ad glo. vero q̄ inducit. rndet dupliciter. Primo fm q̄ dic dñs Altisiodo. in sum. sua circa. viij. di. iiij. sententiarū: q̄ hoc intelligendū est diuisim non autē cōiunctim. et tunc est sensus. illi sunt hortus cōclusus fons signat⁹ ⁊c. q̄ ꝓformes sunt imagini filij sui siue sint p̄sciti siue p̄destinati siue vocati siue iam glificati. plane oēs isti duz tm̄ actu ꝓformes sint imagini filij dei qđ fit per gr̄am gratū facientē: sunt illi quoꝝ numerus est hortus ꝓclusus fons signatus ⁊c. sicut. s. circa. v. c. declarauim⁹. Secūdo rndet: q̄ si illud totū p̄destinauit vocauit iustificauit et glificauit accipiendū sit cōiunctim: tūc glo. illa loquit de eccl'ia fm statū vite future ad quē soli electi ptinebunt tunc actu: nūc vero in ptāte solū ptinent si in pctō mortali existant: sicut superius dixim⁹. Habet ꝑterea ex ista glo. manifeste q̄ electi non sunt hort⁹ cōclusus ⁊c. nisi prius iustificati: et tūc bene concedit q̄ numerus taliū sit hortus ꝓclusus ⁊c. fm diuinā p̄destinationē et simul fm ꝑntez iusticiā: sed cū hoc stat q̄ etiā p̄sciti ꝓ tpe iustificationis eoꝝ sint etiā hortus ꝓclusus ⁊c.

Ad secundū

Ad tertium qđ obijcit ex illo. i. Joh. ij. Ex nobis ꝓdierūt ⁊c. rndetur: q̄ illi q̄ recesserūt ab eccl'ia per aliquā impietatem et in illa mora tui sunt dicunt non fuisse primo de eccl'ie corpore fm p̄destinationē: non aūt simplicit si cum in eccl'ia erant integrā fidē firmā spem et sincerā charitatē obseruabāt. Uñ tales q̄diu pie vixerūt fm p̄ntem iusticiā filij dei fuerūt. Uñ Aug. li. de correctiōe et gr̄a. et ponitur de pe. di. xiij. §. nam cū dicit sic. Jsti cū pie viuūt dicūtur filij dei: sed q̄ victuri sunt impie et in eadē impietate morituri non eos dicit filios. hec Aug. Et ita silr mō rndetur ad auctoritatem Joh. et ad dictū Aug. et ad oia silia q̄ Aug. ponit locis supra notatis. Cæterū cōmemorāduz est qđ superius dixim⁹ q̄ ex sola p̄destinatione qua aliq̄s est p̄destinat⁹ vt sit filius dei ꝓ gr̄am adoptionis: non dr q̄s filius dei simplr

Ad tertium

Ad q

siue actualiter sed solū in potētia: sed ex pnti iusticia est ⁊ notak q̄s filius dei actu siue simpliciter. Iz sic iustificat⁹ non sit p̄destinat⁹ ad vitā eternā. Vñ btūs Aug. sup Joh. homelia xlv. longo ꝓcessu tractat quō dicēdi sint oues xp̄i q̄ adhuc in erroꝛe sunt: ⁊ finaliter dicit sic Scōm p̄sciētiā dei ⁊ p̄destinationē q̄ multe oues foris q̄ multi lupi int⁹: ⁊ q̄ mꝛte oues intus ⁊ q̄ multi lupi foris. Quid est q̄ dixi q̄ multe oues foris: q̄ multi luxuriant castī futuri: q̄ multi blasphemant xp̄m: crediturī in xp̄m: q̄ multi se inebriant futuri sobꝛi: q̄ multi rapiūt res alienas donaturi suas: ⁊ bꝛi oues sūt. verūtn̄ modo alienā vocē audiūt alienos sequūtur. Itē q̄ multi intus laudāt blasphematuri: castī sunt fornicaturi, sobꝛi sunt se vino postea sepulturi. stāt casuri ⁊ nō sunt oues De p̄destinatis em̄ loq̄mur: de bis loquimur quos nouit dn̄s q̄ sunt ei⁹. Et tn̄ ipsi q̄diu recte sapiunt: xp̄i vocē audiūt. Ecce audiūt isti non audiunt illi: ⁊ tn̄ fm̄ p̄destinationē nō oues isti: oues illi. hec Augu. Ecce manifeste Aug. dicit p̄destinatos peccatoꝛes oues eē non tamen actu: cū dicat eos non audire vocem pastoꝛis xp̄i sed alienos sequūtur. Cum tamē dn̄s dicat Joh. x. Oues mee vocē meā audiunt ⁊ sequūtur me. sed in potētia que ad actū reducenda est: cum ait: q̄ multi luxuriātur castī futuri ⁊c. Nec mirari q̄s debet si scꝛiptura simpliciter loquak de talibus tanq̄ de simpliciter ouibus aut filijs siue etiā mēbꝛis xp̄i: qm̄ hoc non fit ideo q̄ actu sint oues xp̄i aut filij dei aut membꝛa actu suscipiētia influxum xp̄i a xp̄o capite: sed talis scꝛiptura vsus est ꝓpter ineffabilē certitudinez diuine ꝓuidentie. Hac quippe rōne dn̄s q̄nq̄ simplicit loquit de eis que solum sunt in potentia: imo quandoq̄ per verbum de preterito loq̄tur de eo q̄d in longissimū tēpus expectak. quoꝝm exempla multa sunt in scꝛiptura sancta: sicut pꝛ maxime in ꝓphetis de incarnatione xp̄i: de aduentu ad iudiciū: ⁊ de pluribus alijs. simili modo est in materia p̄nti. Unde Aug. li. de coꝛrectiōe ⁊ gꝛa tractās illud apl̄i. ad Ro viij. Quos vocauit hos ⁊ iustificauit: quos p̄destinauit hos ⁊ vocauit ⁊c. dicit. Adhuc vsq̄ in finem seculi multi vocandi ⁊ iustificādi sunt: ⁊ tn̄ verba p̄sentis tpis posuit etiaꝫ de rebus futuris: tanq̄ iam fecerit dn̄s q̄ vt fierent iam ex eternitate disposuit: ideo dicit de illis ꝓphēta: qui facit que ventura sunt. hec Aug. Ad quartū q̄d obijcitur ex Aug. super psal. ciij. rn̄detur: q̄ Aug. non negat q̄ p̄sciti qui finaliter dānabūtur p tpe iustificationis eoꝝ cōicauerint charitati: q̄ iusticia cuꝫ

Ad quartum

fit remissio pcto̅ꝝ non adimplek sine charitate. preterea etiā demones ipsi dānatissimi in charitate dicunk fuisse creati. vñ Aug. xij. de ciui. dei dicit. Bonā volūtatē q̄s in ang̅lis fecit in angelis: nisi ille q̄ eos cū sua voluntate. i. amore casto: quo illi adherēt creauit simul in eis cōdens naturā ⁊ largiēs gꝛam. Sz exponendū est illud ꝙbū Aug. put exponit magꝛ sentētiarū. in. iij. di. xxvi. sic. charitas est fons cui alieni. i. dānandi nō cōicant. s. finaliter: q̄ alꝫ non dānarenk. Ad q̄ntū q̄d obijcik ex Aug. li. de doctrina xp̄iana dicētis. Non est reuera ⁊c. rn̄detur. Pro cuiꝰ rn̄sione ⁊ p cōcoꝛdātia mꝛtoꝝ passuū sacre scꝛipture ⁊ dictoꝝ doctoꝝ sctoꝝ q̄ videnk in coꝛtice fibꝛinuicem aduersari: notandū est. q̄ veritas multipliciter accipik. Est em̄ veritas essentie que fm̄ rōnem speciei cōsiderak. de qua pōt capi illud Aug. in lib. soliloquioꝝ dicentis. Verum est illud q̄d est. Secūdo modo dicik veritas permanētie ꝓtinuationis siue perseuerātie: hoc modo non dicik verū q̄d cito definit esse: siue id q̄d pmansurū non est: fm̄ illud Joh. viij. Si mānseritis in sermone meo vere discipuli mei eritis. Tertio modo dicik veritas pfectiōis siue ꝓsummationis. de qua pōt accipi illud Luce xvi. Vere hic homo iustus est vere. q̄dem iust⁹ dictus est xp̄s: q̄ ꝓsummate iusticie: ⁊ per cōsequēs pfectiōis fuit. Matth. iij. sic decet nos adimplere oēm iusticiā. Jstā diuisionē ꝟitat triplicis ponit Cancellarius antiqu⁹ pariſi⁹ in sum. sua sup verbo Aug. ad Julianū comitē. Charitas q̄ deseri potuit nunq̄ vera fuit. Hoc insuper de illo oꝛiginaliter tangik super eodem verbo a magꝛo sniarum in. iij. di. xxvi. vbi querit. Utrū sit vera charitas q̄ amittik. q̄ rn̄dens ad preallegatā auctoꝛitatē dicit: q̄ dictū Aug. non ad essentiā charitat referk: ꝫ ad efficientiā: q̄ non efficit charitas q̄ deserit boiem vere beatū. non em̄ pducit eū ad verū bonū. Itē ad illam eiusdē Aug. Charitas est fons cui alieni. i. dānandi non cōicant. rn̄det Non cōicāt. s. in fine: q̄ nō pseuerāt. Et ꝓnter inquit. Possunt aūt hec q̄ de charitate dicta sunt intelligi de charitate pfecta quā soli electi bn̄t: q̄ semel habita non amittik. hec magꝛ sniarū. Ex cuius verbis clare pꝛ diuisio posita triplicis ꝟitatis cū dicat charitatē q̄ desinit esse: fuisse verā veritate essentie sed non p manētie aut pfectionis. Et q̄m vt sepenumero repetitū ē. ⁊ habek in gl. ad Ro. viij. Societas ⁊ vnitas q̄ cōpaginamur ⁊ efficimur vnū coꝛp⁹ vnici filij dei: ipa charitate efficik ⁊ ꝓstituik. Eadē videk currere diuisio ꝟitat de mēbꝛis xp̄i q̄ fit de veritate charitatis. Preterea

Ad q̄ntum

Veritas multiplex

cōsiderandū q̄ inter istos acceptiōis modos veritat̄ talis ordo est: qm̄ secūdus p̄supponit p̄mū necessario 7 addit supra ipsum 7 tertius supra secūdū. V̄itas em̄ pseuerātie p̄supponit v̄itatē eēntie: 7 veritas pfectionis p̄supponit vtrāq; 7 addit cōsummationē. Ex q̄b⁹ aperte cognoscim⁹ q̄ oē verū v̄itate pmanētie aut pfectionis est verū v̄itate eēntie 7 nō ecōuerso Secūdo q̄ non esse verū veritate pmanentie siue pfectionis non dicit nō esse verū simpl'r: imo sic arguēdo cōmitteret fallacia cōntis ab inferiori ad suū supius arguendo negatiue sic iste non est hō demonstrato asino. ergo nō est aial. Ex quor oium cōsideratiōe ptz hmōi p̄positiōes veras esse. Prescīti iustificati sunt vera mēbra xp̄i: v̄itate essentie. pz q: tales vera charitate fm eūdē modū veritatis actu cō iungunt xp̄o. preterea tales sunt vere filij dei. Job. i. Dedit eis ptātem filios dei fieri. Aug. sup psal'. cxvij. Si credis ipsi ptās tibi data ē vt sis inter filios dei. Secūda. Prescīti iustificari non sunt vera mēbra xp̄i: v̄itate pseuerantie siue cōtinuatiōis. pz q: charitate pmā sura vsq; in finē siue charitate vera v̄itate p̄manētie nō vniunt xp̄o. Quomō dicit Aug. q̄ charitas fons p̄prius est 7 singularis bonorū cui non cōicat in fine alienus. i. dānandus vt dictū est ex dictis magri. De hoc gñe v̄itat̄ accipiendū est etiā qđ dr Job. viij. Si mānseritis in sermone meo vere discipuli mei eritis. 7 glo. q̄ sup illud. i. Jo. ij. Ex nobis p̄dierunt ꝫ nō erāt ex nobis: dicit sic. Si exierūt ex nobis non erāt ex nobis veraciter. Hoc etiā mō dicit Aug. li. de correctione 7 gr̄a. 7 ponit de pe. di. iij. §. cū ergo. tractās illud Job. Ex nobis p̄dierūt 7c. qđ ex aduerso fuit inductum. Quid aliud dicūt nisi q̄ nō erant filij dei etiā q̄n erāt in pfessiōe 7 noie filior: nō q: iustīciā simularūt: sed q: in ea nō pseuerarūt. ꝫ Aug. Ecce qualit̄ Aug. tales dicit v̄os fuisse filios dei veritate essentie: in hoc q̄ dicit eos veraz 7 non simulatā habuisse iustīciā. Per iustīciā aūt vt ait Hiero. multi adherent xp̄o: sed non veros esse filios dei dicit siue mēbra xp̄i v̄itate pseuerantie. vñ dicit q̄ in ea nō pseuerarūt Et p̄ hoc rñdet ad illud dictū Aug. p̄ncipale Non est reuera corpus xp̄i qđ cū illo non erit in eternū: q̄ accipiendū sit de veritate continuationis pseuerātie aut pfectionis: non aūt de veritate essentie siue rei: q: veraciter corp⁹ xp̄i sunt. Unde Aug. sup p̄s. cxxxix. ait sic. Caput illius capitis scīa eccl'ia est in cui⁹ nos mēbris sum⁹ 7 caput nostruz diligim⁹. hec Aug. Vel rñduz est fm q̄ dñs Richar. rñdet in. iij. sniarum ad candē auctoritatē di. dictuz illud Aug. exponendū esse sic. i. non p̄tinent ad corpus xp̄i illi q̄ non habēt vnde cū xp̄o possint in eternū manere qđ oēs iusti habere noscuntur. hec Richar. Et ita auctoritas intellecta non facit ad p̄positū arguentiū sed magis fauet auctoritati quā posuimus. Ad sextuz qđ sumit̄ ex illo Aug. cōtra donatistas. Sunt q̄dam in eo numero 7c. q̄ sunt dei fm p̄destinationē. q̄ non simpliciter sed potentia esse tales: non aūt fm vnionē gr̄e gratū facient̄ fm quā q̄s simpliciter dicit̄ esse dei: sicut sepe dictū est. Ad septimū qđ obiicit̄ ex eodē Aug. 7 de eodez li. cōtra donatistas: q̄ multi 7c. rñ detur eodē modo q: lz p̄pter infallibilitatem diuine p̄scientie tales dicātur simpliciter meliores: intelligēdi tñ sunt potētia nō actu: cū actu nō habeāt charitatē. Unde q̄s apđ deū bonus dicit̄. vt dicit Aug. potētia tñ sunt meliores q̄ certitudinaliter ad actū reducēda ē. 7 q̄ ita dicendū sit etiā ex dictis eiusdē Aug. superi⁹ inducti apparet manifeste. Ad octauum qđ obiicit̄: q̄ deus ab eterno dilexit 7c. rñdetur negando p̄nāz: qm̄ lz deus ab eterno dilexerit electos 7 ab eterno predestinauerit eos vt sint mēbra eius in certo futuro tpe per vnionē cū xp̄o hic per gr̄am 7 in futuro p̄ gloriā: tñ nō sequit̄ q̄ sint actu mēbra eius: 7 q̄ actu sint vniti siue incorporati ei p̄ gr̄am aut p̄ gloriā: alʒ si idē iudiciū esset sumendū de esse dilectū a deo 7 esse illi⁹ filiū aut mēbrū: sicut electi sunt ab eterno: sic dicēdi essent mēbra xp̄i qđ falsuz est. Unde falsum est qđ dicūt: q̄ non sit maior rō de dilectiōe 7 ei⁹ p̄ordinatione vt electi sint mēbra eius 7c. Ratio aūt diuersitatis est: q: esse aliquē a deo vel cognitū vel dilectū nō ponit actu aliq̄d in reb⁹ cognitis 7 dilectis: sed tm̄ in cognoscente 7 diligēte. sed mēbrū esse actu alicui⁹ corporis denotat necessario hoc qđ dicit̄ esse mēbrū nec rib⁹ aliquibus actu esse vnitū corpori cui⁹ est mēbrū 7 influxū aliquē sensus 7 motus actu suscipere ab eo q̄ vicē capitis in corpore obtinet q̄ oia temporalia sunt: vnde argumentū non p̄cedit. Ad nonū qđ sumit̄ ex Aug. li. de correctione 7 gr̄a. 7 ponit̄ de pe. di. iij. c. bāc societatem. rñdetur sicut ad predicta: oia q̄dez solunt̄ per diuisionē factā de eis qui sunt soluz de predestinatione filij 7 non fm presentē iustīciaz: 7 de alijs qui sunt fm presentē iustīciā 7 non fm predestinationē: attribuendo singula singulis ptz clarissima responsio ad totum illum p̄cessum Aug. vbi supra. quare cū non sit opus plura dicendi ad rez istam supersedemus ab alijs. Ad decimū qđ obiicit̄ q̄ corp⁹ xp̄i verum est figura 7c. rñdetur fm q̄ rñdet

Ad septi

Ad octauum

Ad nonum

Ad decimū

dñs Guilhelm⁹ altisio. in sum. sua: q̄ sil'itudo corporis naturalis xp̄i ad corpus mysticum non respicit nisi pn̄s: scz q: sicut corp⁹ xp̄i naturale ꝓsistit in pn̄ti ex mēbris purissimis: ita corpus xp̄i mysticū quo ad eius vera mēbra ꝓsistit ex fidelibus a peccati macula mūdis ⁊ puris. ⁊ rō est: q: vt sctūs Tho. in. iij. dicit: mēbrū non iudicat⁹ ꝑm illud qđ de eo pōt fieri: ꝑ ꝑm illud qđ est. Unde manus anteq̄ abscindat membrum est corporis q̄uis sit futurum abscindi. ⁊ similiter q̄ est in gratia mēbrū xp̄i est q̄uis postea abscindatur. hec sctūs. Tho.

Capl'm. lix. in quo rñdet ad rōnes aliorū q̄ secūdo loco ⁊ tertio aliter circa mēbra xp̄i locuti sunt in. c. lvi.

Cap. LIX

Amplius supest

a rñdere ad rōnes alioꝝ doctoꝝ qui xp̄i mēbra tm̄modo noiant eos q̄ in gr̄a gratū facientē exi/ stunt. ⁊ eoꝝ q̄ dicūt vniuersaliter vniuersos fi deles xp̄i ad mēbra xp̄i ptinere. Quoꝝ solutō breuiter expediri pōt attēta declaratiōe quā de veritate hui⁹ rei fecim⁹ circa. c. lv. Ibi em̄ tot dicta sunt vt clare pateat rñsio oim̄ rōnū factarū. Primo em̄ rōes eoꝝ q̄ asserūt ad mē bra xp̄i ptinere solos eos q̄ in gr̄a gratū faciē te exist̄ut ꝓcedūt de illis q̄ actu membra sunt vera spūs dei viuificata ꝑm q̄ Hugo de sancto victore in secūda pte de sacr̄is eccl'iam descri/ bit dicens. Eccl'ia sctā corpus xp̄i est viuifica ta spū ⁊ vnita fide. ⁊ sic ꝓcedit dictuz apl'i. si q̄s xp̄i spm̄ non habet non est eius scz mem/ brū. Ro. viij. Rōnes aūt alioꝝ ꝓcedūt de eis q̄ quocūq̄ modo siue vere ⁊ pfecte siue eq̄uo/ ce ⁊ impfecte ad vnitatē corpis xp̄i ptineant. Primi sunt fideles iusti q̄ charitatis copula xp̄o vniti sunt ⁊ viuūt de spū eius. Secundi sunt fideles pctōres q̄ vnitate fidei informis vniunt⁹ corpori eccl'ie: sicut copiose superi⁹ est oñsum. alꝫ etiā circa. c. v. data est alia diuisio videlz q̄ esse de eccl'ia ꝺr dupl'r. Aut numero ⁊ merito sicut sunt iusti. de q̄bus ꝓcedūt pri/ me rōnes. Aut numero solū sicut fideles pctō/ res: quō cōcedunt⁹ rōnes alioꝝ. Vel sumendo aliaz viam sancti Tho. in tertia parte de qua supra fecimus mentionē q̄ aliqua sunt mēbra actu ⁊ aliqua potentia. Prime rōnes cōcedē deveniunt de bis q̄ mēbra actu sunt. Secūde vero de bis q̄ in potentia sunt membra.

Capl'm. lx. in quo declarat⁹ qualis sit vnio mēbrorū eccl'ie adinuicē ⁊ de modo vnionis mēbrorū ad caput

Capl'm LX

Vanquā devni

q tate eccl'ie multū diffuse in supe rioribus in cap. vij. ⁊. xxxvi. locu ti fuerimus: nihilomin⁹ ad ple/ niorē intelligentiā sacr̄i vnitatis eccl'esie aliq̄ de qualitate vnionis mēbroꝝ eius adinuicē ⁊ de mōvnionis mēbroꝝ ad caput disputabim⁹.

Argumētū primū

Q autē vnio mēbroꝝ adinuicē sit vnio eēn tie siue essentialis arguit⁹ sic. Quedā glo. pro regula ponit sup illud. i. Corinth. vij. q̄ adhe/ ret deo vnus spūs est cum eo. Q qñ de duo/ bus dicit⁹ q̄ sint vnū: ⁊ non addit⁹ q̄d vnū: in/ telligendum est q̄ sint vnius essentie. sed ab/ solute dicit⁹ Lanf. vi. Una est columba mea. ergo eccl'ia ipsa est vna vnitate essentie. Itē Job. xvij. dicit⁹. Claritatem quā dedisti mihi dedi eis: vt sint vnū sicut ⁊ nos vnum sumus. sed pater ⁊ filius sunt vni⁹ essentie. ergo etiā membra eccl'ie adinuicem sunt vnuz vnitate essentie.

Secundum

Tertio arguit⁹ q̄ fides nō possit ha/ bere rōnem medij quo membra eccl'ie vnū cor pus esse dicant⁹ sic. Fides nō habet respectuz ad alteruz sed est absolute in subiecto suo: vñ non cōparat subiectū suū ad aliud per modū identitatis vel diuersitatis: ergo non videtur habere rōnem vnientis.

Tertium

Quarto mediū de/ bet esse cōe extremis: fides autē non cōperit capiti eccl'ie vt ptz. ergo videt⁹ q̄ per fidē nō fit vnitas eccl'esie: nec inter se adinuicem nec ad caput.

Quartum

Quinto: prius naturali intelligē/ tia est esse q̄ esse vnū: ⁊ esse vnū q̄ esse viuum sed per fidem dicit⁹ esse vita in membris eccle sie ꝑm illud Ro. i. Justus ex fide viuit: ergo fi dem precessit vnitas. ergo per fidem non est vnitas eccl'esie. ꝓna ptz: q: causa precedit nō autē seq̄tur effectum suū.

Quintum

Sexto arguitur q̄ nec etiā charitas sit mediū vnionis mēbroꝝ eccl'ie: q: charitas in diuersis est differentijs: ⁊ cum ex diuersis numero non fit ꝓprie vnio: videt⁹ q̄ eccl'esia per charitatem non pōt dici vna numero. ꝓna ptz ⁊ antecedens etiā.

Sextum

In oppositum

In oppositū sunt que in supioribꝰ diximus ⁊ ma xime in prenoiatis capitulis. Est etiam illud Aug. dicentis sup psal. xxxvi. Nos in corpore ipsius sumus si fides nostra sincera sit in illo: ⁊ spes nostra certa: ⁊ charitas accensa: sic in corpore ipsius ⁊ mēbra ipsius sumus. Itē beatus Hilarius in notulis super psal. exponens illud psal. cxxi. Hierusalem que edificat⁹ vt ci uitas: dicit sic. Unū eccl'ie corp⁹ est: non qua/ dam corpoꝝ ꝓfusione pmixtū: nec singulis in indiscretū aceruū ⁊ informē cumulū vnit⁹: sed p fidei vnitatē: p capitis societatē: p operum volūtatisq̄ cōcordiā: p sacr̄i vnū in oībus do/ nū: vnū oēs sumus. in qō nos hortat⁹ apl's di. Obsecro vos fratres: vt illud idipsum sapia/ tis eandē charitatē habētes. Pro declaratio ne pn̄tis difficultatis notandū: q̄ vt sanctus Tho. dicit in. iij. sniarū. di. xiij. in corpe natura

li inuenit̃ q̃druplex vnitas adinuicē. Prima est ꝑm cõformitatē nature: qz oia mẽbra ꝓstãt ex filiꝭ partib⁹ 7 sunt vnius rõnis: sicut manus 7 pes ex carne 7 osse: sic dicũtur membra vnũ gñe vel spẽ. Secũda p colligationẽ eorũ adinuicē p neruos 7 iũcturas: 7 sic dicit̃ vnũ per ꝓtinuationẽ. Tertia est ꝑm quã diffundit̃ vitalis spũs 7 vires aie p totũ corpus. Quarta est ꝑm q̃ oia mẽbra ꝓficiunt̃ per aiam q̃ est vna numero in oibus mẽbris. Et be quatuor vniones inueniunt̃ in corpe mystico. Prima in q̃tum oia mẽbra sunt vni⁹ nature vel spẽ vl gñe. Secũda in q̃tuz colligata sunt adinuicē p fidẽ: qz sic cõtinuant̃ in vno credito. Tertia ꝑm q̃ viuificant̃ p gr̃am 7 charitatem. Quarta ꝑm q̃ in eis est spũssanctus q̃ est vltima pfectio 7 principalis totius corpis mystici quasi aia in corpe. Prima dictarum vnionuz nõ est vnio simplr̃: qz illud in quo est vnio boc nõ est vnũ numero: sicut est in tribus sequẽtib⁹: qz p fidẽ 7 charitatẽ in vno vniunt̃ credito 7 amato. Sil̃iter spũssanctus vnus numero oẽs replet boies. hec sctũs Tbo. Quib⁹ tanq̃ sufficienter declarantib⁹ qualitatẽ 7 modũ vnionis membroꝝ corpis qđ est eccl̃ia habitis: dicendũ est ad rõnes factas in oppositum. Ad primũ vbi dicit̃ 7 obijcitur: q̃ absolute eccl̃ia dicit̃ vna. Rñdetur q̃ nõ est ita: sed determinat̃ eius vnitas in boc q̃ dr: vna est columba 7 vna est pfecta. Jn noie colũbe iuxta glo. notatur vnitas simplicitat̃ eccl̃ie: eccl̃ia em̃ est vna vnitate simplicitatis cũ sit sine macula 7 ruga pfidie aut erroris: in quo vnitas fidei designat̃. in boc vero q̃ dicit̃ vna pfecta: determinat̃ eius vnitas ad vnitatẽ perfectionis: q̃m vnitas eccl̃ie nõ est indiuisibilitatis: qualis est vnitas puncti. nec cõtinuitatis: qualis est vnitas linee. sed pfectionis qua aliq̃d vnũ pfectione cõstituit̃ ex multis: vt habeb̃t. v. metha. Ad secundũ qđ obijcit̃ ex illo Job. xvij. 7 c̃. rñdet̃ q̃ dictum Job. intelligit̃ iuxta glo. sic: vt sint vnũ suo modo p participationẽ alicuius similitudinis vnitatis nature. vñ ly sicut non dicit eq̃parantiã sed ꝓportionẽ pticipate similitudinis vnitatis diuine. Em̃ duplex vnitas est inter patrẽ 7 filiũ. Vna est nature, de qua Job. x. Ego 7 pater vnuz sumus. Alia est vnitas amoris in pr̃e 7 filio q̃ est vnitas spũs. 7 vtraq̃ est in nobis: non q̃dem p eq̃parantiã sed per similitudinẽ quandã. pater aut̃ 7 filius sunt eiusdẽ nature numero 7 nos vnũ in natura ꝑm spẽm. Jtem sunt vnũ p amorẽ non participatũ ex dono alicui⁹: sed ex eis ꝓcedẽtem nã pater 7 filius diligũt se spũ sancto: nos aũt sumus vnũ per amorẽ pticipatũ ex dono superiori. Ad tertiũ rñdetur q̃ vnire dicit̃ dupl̃r. Vno modo p modũ vinculi 7 cõnexionis: 7 sic videt̃ q̃ sola charitas q̃ est cõnexio 7 quedaz copula dicit̃ vnire. vñ apl̃s. Sup oia habete charitatẽ q̃ est vinculũ pfectiõis. Alio modo vnire p modũ assimilationis: 7 hoc modo ois virtus ꝺr vnire vnũ alteri in quo silis dispositio inuenit̃. 7 ꝺ modo fides ꝺr vnire 7 habere ex ꝓñti rõnez medij. vñ magr̃ Alex. de Alis in tertio dicit: q̃ corp⁹ eccl̃ie ꝺr vnũ ab vna pfectione 7 a ꝓsili dispositione. vna em̃ pfectio ẽ in capite 7 in oib⁹ credentib⁹ 7 amãtib⁹ xp̃m scz spũsctũs. Em̃ apl̃us. Unũ corpus 7 vnus spũs. i. ab vno spũ est vnũ corpus. ad Epb. iij. Similr̃ ꝺr vnũ a cõsili dispositione: q̃ in oib⁹ sanctis est vna cõsilis dispositio in participatione vni⁹ perfectionis. s. spũssancti. Et hec similis dispositio attendit̃ q̃tum ad quattuor. Primo q̃tum ad cognitionẽ rõnis: 7 hoc per fidẽ. idẽ em̃ oẽs credunt. Secũdo q̃tuz ad desiderũ cõcupiscibilis: 7 hoc p charitatẽ vnã. Jdẽ em̃ oẽs amãt. s. summaz bonitatẽ. Tertio attẽditur q̃tum ad expectationẽ irascibilis: 7 hoc per spem vnã. q̃ idẽ oẽs expectant. s. supernã beatitudinẽ. Quarto q̃tum ad operis imitationẽ: 7 hoc p opis exhibitionez. idẽ em̃ oẽs imitant̃ iusti. s. dñm iesum xp̃m. Jsta quatuor tãguntur in glo. ad Colo. ij. sup illud. Ex quo totũ corp⁹ cõnexũ est: vt. s. dictũ est. Sic ergo ptz q̃ corpus mysticũ ꝺr vnũ 7 ab vna pfectione q̃ est spũssanct⁹: q̃ totũ corpus eccl̃ie viuificat 7 pficit ac adunat: 7 a cõsili dispositione. sunt em̃ oẽs fideles similes in fide spe 7 charitate 7 operũ sctõz exhibitiõe. Ad quartum rñdetur: q̃ id qđ est mediũ per modũ vinculi est cõe extremis: nõ aut̃ id qđ ẽ mediũ p modũ assimilatõis qualis ẽ fides ois q̃ in nob̃ infunditur: q̃ non nisi fulgur siue radius q̃daz siue participatio est diuine pfectionis: 7 ideo rõ non ꝓcedit. Ad q̃ntum põt dupl̃r rñderi. Primo q̃ per fidẽ ꝑm se non ꝺr ꝑprie corp⁹ viuificari nisi rõne charitatis pficientis eaz: sed bene corpus vnire. Em̃ Hugo de sctõ vic. li. de sacr̃is dicit: q̃ p fidẽ accipimus vnionez 7 per charitatẽ viuificationẽ. Cum ergo dicitur. Justus ex fide viuit. intelligit̃ de fide formata in charitate. Secũdo rñdetur q̃ in esse nature aliud est ee 7 viuere re 7 rõne: sicut ꝑz qz multa esse babẽt q̃ non viuũt 7 etiã in eodẽ alterius 7 alterius rõnis sunt. sed in esse gratie idem sunt re esse 7 viuere: nam vbi non est vita spũalis non est esse gratie. cuz ergo esse 7 viuũ sint idez manifestũ est q̃ viuere 7 esse viuum non differũt in esse spũali siue gratuito: licet differant in esse naturali. Ad sextũ rñ/

Ad primum

Ad secundum

Ad tertiam

Ad quartum

Ad q̃ntum

Ad sextum

dē negando ꝓñam:qm̄ vt in superioribus inductū est:quēadmodū in corpore naturali vires diffuse per oia mēbra differūt numero ꝑm essentiā ⁊ ꝑpriā pfectionē:sed cōueniūt in radice vna numero ⁊ preter hoc habent formaz vltimā vnā numero,ita etiā oia mēbra corporis mystici habēt ꝓ vltimo cōplemento spm̄ sctm̄:q̄ est vn⁹ numero in oibus: ⁊ ipsa charitas diffusa in eis per spm̄ sanctuz:q̄uis differat in diuersis ꝑm essentiam:cōueniunt tn̄ in vna radice ꝑm numerū. Radix aūt operationis ꝑprie est ipsuz obiectū ex quo spēz trahit Et ideo inq̄tum est idē numero amatū ⁊ creditū ab oibus ꝑm hoc vnē oim fides ⁊ charitas in vna radice ꝑm numerum non solum prima que est spūssanctus:sed etiaz ꝑprima que est proprium obiectum.

Capm.lxi.in quo declarat que sit cā efficiens huj⁹ vnionis membrorum ecclesie adinuicem

Capis LXI

Jso quibus tan

v q̄ mediis siue principio formali vnitas ecclie compaginata sit:in quo tanq̄ efficiente pncipio fiat ostendamus. Dicimus aute q̄ vnitas ecclesie cōiter est a tota trinitate:a qua habet eē. opera em̄ exteriora vt ait btūs Aug.⁊ btūs Dyo. indiuisa ⁊ cōmunia sunt toti trinitati. Inter dū tamen ex diuersis respectibus appropriatur singulis personis. Appropriat em̄ aliq̄n patri:eo q̄ est pncipiū totius deitatis:⁊ vnitas habet rōnez pncipij. Un ꝑm Aug.li.i.de doc.xp̄iana.⁊ inducit a mgro sniarū in.i. sniarū.di.xxxi. vnitas appropriat patri:ait em̄. In patre vnitas:in filio equalitas:in spū sancto vnitaq̄ equalitatisq̄ cōcordia. Aliq̄n etiam legit q̄ vnitas eccle appropriat filio ꝑpter naturam assumptā:ꝑm quā spāli modo.vt.s. induximus:conuenit ei q̄ sit caput ecclie ex hominibus sumpte ꝑpter cōformitatē.s.naturecum mēbris. Ex capite aute pendet vnio mēbroz.vñ aplus ad Ephe.i. Crescamus in illo per oia qui est caput nostrū xp̄s ex quo totum corpus cōpositū est ⁊ cōnexū ⁊ cōpactū: vt dicit glo.per fidē:⁊ connexum vinculis charitatis. Jdem ad Colo.ij.habetur. De hac preter ea vnitate facta per xp̄m dicit in psal. cxlvi. Edificans hierlm dn̄s dispersiones israel cōgregabit.⁊ glo.dn̄s edificat hierlm celestem: quā de viuis lapidibus construit ruinam angelicam reparās:⁊ ipse qui edificat cōgregabit in vna fide spe ⁊ charitate dispsiones isrl. id est fideles olim dispsos colliget:vt de illis edificiū celeste formet.hec glo. Item Job.x. inq̄t xp̄s. Alias oues habeo que non sunt de boc ouili:⁊ illas oportet me adducere ⁊ vocē meam audiēt ⁊ fiet vnū ouile ⁊ vn⁹ pastor. Et Jo.xi.o. Jesus moriturꝰ est non tm̄ pro gente (.s.iudeoꝝ) sed vt filios dei qui dispersi erāt cōgregaret in vnū. Jtē Aplus ad Ephe.ij.dic. Ipse est pax nostra qui fecit vtraq̄ vnū. Le terū vnitas ecclesie approbata legit, spiritui sancto:cui appropriatur cōnexio vnio ⁊ cōio: ꝑm Aug.li.i.de trinit. Unde glo. sup illud ad Ro.viij. Ipse em̄ spiritus testimoniū reddit spiritui nro q̄ sum⁹ filij dei. dicit sic. Q: spūs sanct⁹ cōis est pri ⁊ filio ābozūq̄ vnio p ipsuz fit societas ⁊ vnitas qua efficimur vnū corp⁹ vnici filij dei. vnitas em̄ nos cōpaginat quaz facit charitas. Charitas vñ est: nisi a spiritu sancto? Hec glo. Hui⁹ etiā rei apertissimū testimoniū habem⁹ ab aplo Paulo qui ait.i. ad Cor.xij. Etem̄ vno spū oēs nos in vnuz corp⁹ baptizati sumus.glo.vno spū.s.sancto:ducti sum⁹ in vnū corp⁹. Jdē habet ex.i.ad Ephe.v. vnū corpus ⁊ vn⁹ spūs.vbi glo.mgr̄i itaq̄ inquit:vnū corp⁹ efficimur ꝑpter societatē quā facit spirit⁹ sanct⁹ nō sine pre ⁊ filio. Etiā q̄ pe accipit hoc donum vt in sancto spū fiat remissio pctoꝝ:quā remissionem cū trinitas faciat:ꝑprie tn̄ ad spiritū sanctū intelligit pti nere.ipse em̄ est spūs adoptionis filioz:ipse ē patris ⁊ filij amor:ad ipsum ergo ptinet societas qua efficimur vnū corp⁹ vnici filij dei. hec glo. Preterea circa hoc notandū:q̄ sicut spūi sancto tanq̄ principali agenti attribuit vnitas qua oēs fideles efficiūtur vnū corpus vnici filij dei:ita sacramēto baptismi tanq̄ instrumento diuine pietatis legit attribui effectus vnionis siue incorporationis qua fideles xp̄o incorpantur. Unde aplus ad Gal.iij. Quotquot baptizati estis xp̄m induistis. Item Aug. ad Bonifa.⁊ habet in ca. q: passus de con. di.iij. Nulli est aliquaten⁹ ambigendū vnūquēq̄ fideliū corpis ⁊ sanguinis dnici tunc esse participem:qn̄ in baptismate mēbrū efficitur xp̄i. Item li.de baptis.puuloꝝ.et habetur de con. di.iij.c.ad hoc.sic idem ait Aug. Ad hoc baptismus valet vt baptisati xp̄o incorporētur.

Cap̄.lxij. In quo declarat an corp⁹ xp̄i verū sit membrum corpore xp̄i mystico an econuerso.

Capm.LXII

Dia in superi:

q oribꝰ ex snia beati Aug. sepenumero repetitū est q̄ corp⁹ xp̄i verū figura sit corpis xp̄i mystici:⁊ apud veteres doctoꝝ sup illo ꝙ̄ bo beati Greg. inducto a mgro sniarū. in.iij.di. xij.c.i. Quid meli⁹ corpe ⁊ sanguie xp̄i: mota repitur qō. An corp⁹ xp̄i verum meli⁹ sit corpe

Queritur

xpi mystico:aut ecouerso. Placuit nobis in ℔ loco pro ampliore hui⁹ tractatus doctrina aliquid tangere:⁊ qz argumentoꝝ discussione veritas magis splendescit: in lucem'argumenta inducemus ad vtramqꝫ partem. Pro parte negatiua arguit primo sic. Dicit glo. sup illud .i. Cor.x. hec oia in figura ptingebāt illis:qm in bonis meli⁹ est ipm figuratū ꝙ figuraz ꝙ ipsa figura.ℨ corp⁹ xpi verū est figura corporis xpi mystici:vt dicit Aug.⁊ deducit a mgro snia. li.iiij.di.viij. ℊ corpus xpi mysticū est melius corpe xpi vero. Secūdo sic. Aug.vt sepe iducū est in supioꝛib⁹:dicit.ꝙ tot⁹ xps est caput et corp⁹,ait em̄.Caput⁊ corp⁹ vn⁹ xps.ꝓstat aūt ꝙ mēbra cū capite sunt aliquid meli⁹ ꝙ caput solū.ℊ corp⁹ xpi mysticū est meli⁹ ꝙ corp⁹ xpi verū. In oppositū arguit multipliciter ⁊ primo sic.Causa potioꝛ est effectu.sed corp⁹ xpi verū dꝛ ipe xps ꝙ est cā corpis xpi mystici. ℊ melius est illo. Secūdo sic.Corpus xpi verū facit preciū datū ꝓ redēptione ⁊ saluatōne corporis mystici.vnde ad Ephe.v.dꝛ. Xps dilexit ecclesiā ⁊ tradidit semetipsū ꝓ ea:vt illā sanctificaret ⁊c.ergo meli⁹ est corp⁹ xpi verū corpe xpi mystico.ꝓna pz. Tertio sic.Corpus xpi verū est vnitū diuinitati in vnitate pſone ſm illud:verbū caro factū est ⁊c.nō aūt corp⁹ xpi mysticū est tanta ac tali vnitate diuinitati cōiunctū.ℊ multo meli⁹ ac excellenti⁹ est illo.ꝓna est manifesta. Respondet dicēdo ꝙ corpus xpi verū meli⁹ est corpe mystico ꝓprie loquēdo. Pro cui⁹ declaratōe sequendo dn̄m Albertū magnū⁊ sanctū Tho.qui in loco pre noiato hāc materiā tangit notāda sunt duo Primū est:ꝙ sicut in humano corpe vario mō accipit hoc nomen corp⁹:quia qnqꝫ dicit residuū a capite:⁊ ſm hoc aliud est corp⁹ ⁊ aliud ē caput.Qnqꝫ vero dr̄ corpus totū ipm ꝓstans ex capite ⁊ residuo:⁊ ſm hoc caput est mēbrū totalis corpis. Ita multipliciter accipit corpus mysticū:qz qnqꝫ dr̄ corp⁹ mysticū ecclesia ꝓstans ex fidelib⁹ oibus aliis a xpo. Qnqꝫ vo corpus mysticū dr̄ collectio ipsa omniū fideliū cū capite suo xpo. Secūdo notandū est ꝙ corpus xpi verus dupliciter ꝓsideratur. Uno modo sine diuinitate cui est vnitum. Alio mōdo vt diuinitati coniunctū. His notatis dicimus ꝙ corpus xpi mysticum si accipiat in prima significatione que est ei⁹ ꝓpria acceptio vt.s.tm̄ dicat membra coherētia capiti;meli⁹ est corpus xpi verum ꝙ corpus xpi mysticum rationibus supra assignatis. Si vero accipiatur corpus mysticum secundo modo: vt.s. dicit mēbra cum capite:tunc currit secunda distinctio.qz si accipitur corpus xpi verum non habita ꝓsideratione ad diuinitatē cui est vnitū tūc corpus xpi mysticū est meli⁹ siue nobiliꝰ corpe xpi ꝛo. Si vero accipit corpus ei⁹ verū vt vnitū diuinitati tūc corpus xpi mysticū non est melius siue nobilius corpe xpi vero Cuius rō q̄ est sancti Tho.est:qz deus ⁊ omēs creature simul nō sunt aliqd melius q̄ de⁹ tm̄

Dicendū est ergo ad argumēta facta in contrariū. Ad primū rndet:vt dicit Albert⁹ magn⁹::ꝙ glo.illa loquit de bis q̄ sunt figure tm̄ quoꝝ.s.totus vsus est in significādo ⁊ non in causando:sicut fuit agnus paschalis:nō autē intelligenda est loq̄ de bis q̄ sunt signa ⁊ cā ⁊ res:cuiusmōi ē corp⁹ xpi verū respectu corpis xpi mystici. Ad secūdū rndet dupl'r. Primo qlz tot⁹ xps dicat caput cū mēbris:tm̄ qn̄ cōparatio fit inter corp⁹ xpi verū ⁊ corp⁹ mysticū qđ est mēbra:non intelligit caput includi cū mēbris:⁊ iō argumentū nō pcedit. Secundo rndet: ꝙ dato ꝙ caput intelligat includi cū mēbris:qn̄ corp⁹ xpi accipit ꝓiunctū diuinitati nō est verū vt dictuz est ꝙ totū corpus xpi mysticum sit melius corpore xpi vero.

Argumentum primum

Secundum

In oppositum

Rndetur

Ad primū ar

Ad secundū

Capm.lxiij. de qualitate ⁊ modo vnitatis quo corpus xpi qđ est ecclesia:capiti xpo vniri dicit.

Capm LX

Ostquā sermo

p babitus est de qualitate ⁊ mō vnionis quo mēbra corpis ecclesie vniunt⁊ ꝓnectunt adinuicē ⁊ de causis eius:cōsequēs est vt de qualitate ⁊ modo vnionis quo ipsa mēbra ipsi capiti xpo vniunt aliqd tangam⁹. Pro quo notā dū vt ait Hugo de scro vict⁹.li.de sacris pte.ij. tractās illō Job.xvij. Pater serua eos quos dediſti mihi vt sint vnū sicut ⁊ nos vnum sumus:triplex dicit vnitas. videlz vnitas in natura:⁊ hoc mō pater ⁊ filius ⁊ spūssanct⁹ vnū sunt. Joh.x. Ego⁊ pater vnū sum⁹. Et.i. Joh. v. Tres sunt qui testimoniū dant in celo: pater verbū ⁊ spūssanctus: ⁊ hi tres vnū sunt ꝓ indiuiduā scz eandē naturā. Qm̄ vt ait Aug. li.i. cōtra Maximinū hereticū arrianū: aliꝰ em̄ est vnū sunt:⁊ aliud vnus est. Qn̄ dꝛ vnū sunt:⁊ ibi non dꝛ qđ vnuz:intelligit vna substātia. Qn̄ dicit vnus est de duab⁹ diuersisqꝫ substantijs; necesse est vt querat quid vnus. Verbi gratia:diuersa est substantia aia ⁊ corpus tamē vnus homo. ⁊ diuersa est substātia spūs hois ⁊ spūs dei:⁊ tm̄ cū adheret deo vn⁹ spūs est. vnus dicit non vnuz sunt: vbi aūt dꝛ vnū vna substātia significat. Hec Aug. Secūda vnitas dꝛ vnitas pſonalis: qua vnitate humanitas ⁊ dinitas sunt vnuz in pſona filij dei. Qn̄ Athan̄.in simbolo. Unus oīno scz est

Unitas tri

xps: nō ꝓfusione sube: sed vnitate psone. Tertia est vnitas p cōformitatē voluntatis: ꝑm illud Act. iiij. Erat illis cor vnū ⁊ aia una. Hō verbū tractās Aug. sup Joh. in ꝑmōe. xxxiij. dicit sic. Caritas dei diffusa est in cordib⁹ nostris p spiritū sanctū qui datus est nobis: multas aias facit vnaz aiam: ⁊ multa corda facit vnū cor. Et in li. de vera innocētia. Multoꝝ hoīm multe fine dubio sunt aie et multa sunt corda: si tm̄ per fidē ⁊ dilectionē adhereāt deo fiūt oēs vna aia ⁊ vnū cor. Prima ⁊ pfectissima vnitas est diuinarū psonarū in natura vna de qua Aug. ꝯra maximinū hereticū li. iij. ita inqt. Tres psone sūt vnū ⁊ sūme vnū: vbi nulla naturarū vbi nulla est diuersitas volūtatū Scōa est vnitas naturarū in vna plona xpi. de qua dicit Aug. vbi supra. Porro xps vna p sona est gemine iube: q: de⁹ ⁊ homo ē. Tertia est vnitas capitis ⁊ corpis ecclesie: q̄ ē vnitas cōformitatis in volūtate vna: ⁊ hec est p iustitiā p̄sentem. Vñ Aug. li. de vera innocentia. Qui per iustitie ābulant vias ad similitudinē sui tendunt auctoris. Et Hiero. sup illud. ps. xxiij. Innocētes ⁊ recti adheserūt mihi: dic sic Sicut collū caput ⁊ mēbra in eodē corpore cōtinētur: sic etiā eccl'a p iustitiā adheret xpō ⁊ mēbra eius in eodē corpore cōtinētur p iustitiam. Sane merito ecclesie corp⁹ xpō dr adherere: q: cū ipsa ꝑm Anselmū rectitudo quedam sit voluntat⁹: cōformat aias deo. De qua cōformitate ad Ro. viij. inqt Apls. Quos prescivit ⁊ pdestinauit cōformes fieri imaginis filij sui. glo. in puritate vite mō ⁊ postea in beatitudine. De istis trib⁹ vnitatibus sic venerabilis Hugo vbi supra loqtur. Verbū cū patre vnū in natura: homo cū verbo vnū in plona: mēbra cū capite vnū sunt primo in iustitia et postea vnū in gloria. Verū sicut intra mēbra corporis humani ⁊ caput nō tm̄ est vnitas spirit⁹ quo totū corpus viuit ⁊ vegetat: sed etiaz ꝓformitas nature in oēs tū sunt ex filiis partibus: ⁊ vni⁹ rōnis. s. ex carne ⁊ osse. Ita ⁊ inter mēbra corporis mystici ⁊ ipsum caput xpm est vnio per ꝓformitatē voluntatis: de qua dictū est. siue p vnitatē spiritus: de qua ad Ro. viij. dicit Apls. Qui adheret deo vnus spūs ē cū eo: quā vnitatē amor ipse gratuitus efficit. habet em̄ amor vt dicit Dion. li. de diui. noīb⁹. virtutē vnitiuā. Unde. ij. Joh. iiij. dr. Qui manet in charitate in deo manet ⁊ de⁹ in eo. Cuius gr̄a exhortatur Apls ad Colo. iij. Super oia charitatez habete que est vinculū pfectionis. charitas em̄ vt ait glo. in vnū oēs colligit Est preterea inter ipsa mēbra corpis xpi ad ipsum caput xpm vnio per conformitatem vni⁹ ⁊ eiusdem nature in specie: qō per incarnatiōnē filij dei donatū est ecclie ex hoīb⁹ assumpte. Unde verbū em̄ caro factum est ⁊ habitauit in nobis. Joh. i. id est: nobis filiis habitu inuent⁹ vt homo: vt ait glo. Hinc btūs Aug. super psal. cxlviij. dicit: q verbū caro factū est vt esset caput eccl'ie: qm̄ ꝑm q ait glo. super illud ad Ephe. i. Dedit eū caput sup oēm ecclesiam dicit. Xpūs ꝑpie dicit caput ꝑm humanitatē ꝑm quā cōiungit ei ecclesia ⁊ natura ⁊ gr̄a. Hec aūt duplex vnitas: scz nature ⁊ gr̄e inter xpm ⁊ eccl'iam apte designat. Cant. iiij. vbi sub sororis ⁊ sponse xpi appellationib⁹ ipsa eccl'ia sct̄a describit. Dr em̄ Cant. iiij. Dormio cōclusus soror mea sponsa. Sponse q̄dem noie vnitas affect⁹ siue gr̄e: sororis vero vocabulo nature ꝓformitas etiā plucide designat.

Caplm. lxiiij. quō accipiendū sit id qō dicit q' xps ⁊ corpus eius qō est ecclesia sint vnus homo.

Angemus con Capl's LXIIII.

sequenter que intelligentia habenda sit quarūdā ꝓpositionū q̄bus sancti doctores mystice vnitatis ecclesie cum xpō sacm̄ explicantes vsi fuisse legunt. Quarum vna est ista: q' xps ⁊ corpus eius qō est eccl'ia sunt vnus homo. Hanc ponit btūs Aug. super psal. xviij. ita dicens. Ideo spūssanctus linguis oium loqui fecit in quos primo venit: q: linguis oim gentium in vnitatē se locuturū esse nunciauit. qō tunc faciebat vnus homo accepto spū sancto vt vnus homo linguis oium gentiū loqueret. hoc facit modo ipsa vnitas q̄ linguis oīb⁹ loquit. igit homo caput ⁊ corpus vnū xps ⁊ ecclesia. hec Aug. Item eandē ꝓpositionem ponit idē btūs Aug. super psal. lxxxv. sic dicens. Nullus maius bonū p̄stare posset deus hoīb⁹ q̄ vt verbum suū per qō cōdidit oia faceret illis caput: ⁊ illos tāq̄ mēbra coaptaret vt eēt filius dei filius hois: ⁊ vnus deus cū patre: ⁊ vnus homo cū hoīb⁹. Item super psal. cxix. ait. Oēs sancti vnus homo in xpo: q: vnitas sancta est: ipse vnus homo dicit. A finib⁹ terre ad te clamaui cū angerer cor meū. Itē sup psal. cxxvij. super illo. Ecce sic bñdicet homo qui timet dñm. Est q̄dam homo q̄ sic benedicit: ⁊ nemo timet dñm nisi q̄ est in membris ipsius hois: ⁊ multi hoies sunt ⁊ vnus homo est: vn⁹ ergo homo xps caput ⁊ corpus. Et. ſ. Intelligamus ergo vocē hui⁹ hois in cui⁹ corpore vn⁹ hō sum⁹. Itē sup psal. cxxxi. p Dauid typice signat vnus hō cui⁹ vox sepe in psal. audit: scz totus xpus caput ⁊ corpus. hec ibi. Et in multis alijs locis hanc sepenumero rei

petit ꝓpositionem. ꝓ cuius intelligentia cõsiderandũ est: ꝙ homo dupliciter potest sumi. Uno modo phyfice: alio mõ mystice. Phifice quidẽ sumptus homo iuxta diffinitionem Aristo. vij. methaphifice: dicit q̃d cõstitutum ex corpe ⁊ aĩa rationali. Mystice vero homo sumptus: dicit quid cõstitutũ ex eo qõd habet similitudinẽ siue figurã corporis phyfici organici. ⁊ ex eo qõd hz silitudinẽ aĩe ratõalis aiantis ⁊ regentis totũ corpus: qm̃ vt dicit sanct⁹ Thõas. i. ij. q. lxxxi. ar. i. in ciuilib⁹ omnes qui sunt vnius cõitatis dicũtur vnũ corpus: ⁊ tota cõitas quasi vnus homo. Quo etiã mõ scriptura videt loqui de populo Jsrael q̃si de vno homine loquẽs ait Exo. iiij. Jsrael inquit dei filiꝰ meus primogenitus. Pariformiter btũs Aug. exponẽs illud. pſ. lxi. Jrruitis in boiem interficitis vos ⁊c. dicit. ⁊ ponit in glo. ordinaria. totam ecclesiam hominem quẽdam vocat generalem. Simili modo legimus partes bumane nature. ſ. carnem ⁊ aĩam rationalẽ distigui in verã, siue naturalẽ ⁊ mysticã siue p similitudinẽ dictam. Unde de carne beat⁹ Piero. in epla ad Ephe. ⁊ habetur de con. di. ij. ca. dupliciter dicit sic. dupliciter intelligit caro xpi et sanguis. ſ. vel illa caro xpi que crucifixa et sepulta fuit: alia vero spũalis ⁊ diuina de qua dns ait. Caro mea vere est cibus ⁊c. quã magister senten. in. iiij. di. viij. mysticam carnẽ appellans: dicit esse vnitatẽ ecclesie. De aĩa vero dicit Aug. sup. pſ. lxij. Jn cõcordia xpi oẽs vna anima sumus. Jtem sup Job. tractãs illud Act. iiij. Erat illis aĩa vna ⁊ cor vnũ in domino: dicit sic sermone. xxxiij. Multe aie per charitatem vna aĩa est: multa corda vnum cor

Quibus notatis clare patet sub qua intelligentia accipienda sit ꝓpositio illa dicens ꝙ xps ⁊ corpus ei⁹ qõd est ecclesia sint vn⁹ homo qm̃ nõ in eo sensu quo accipienda est phyfice siue naturaliter de homine loq̃mur, in hoc q̃pe sensu ꝓpositio illa nõ modo falsa sed stulta esset: cum boret naturam ⁊ fidem tollat, licet eñ xps ſm ꝙ homo ⁊ cetere boies ptcipatione spẽi sint vn⁹ homo: non tñ simpliciter dicti sunt vn⁹ homo cum nũero distinguãtur ⁊ substantie eor distincte sint. nec eñ filius dei natura bumanã in vñ aut in omnib⁹ eius suppositis suscepit: sed singularem quandã naturã vt dicit Damas. libro. iij. Jntelligẽda ergo est ꝓpositio illa qua dicit: ꝙ xps ⁊ ecclesia sunt vnus homo: sub sensu mystico ſm ꝙ de homie mystice siue per similitudinem loq̃mur: ꝓout iam explanauimus.

Capitulũ. lxv. Quõ accipiendũ sit id qõd dr ꝙ xps ⁊ corpus eius qõ est ecclesia sint vna persona.

Cap. LXV

Epenumero etiam apud scrõs doctores de vnitate hac mystica xpi ⁊ ecclie loquentes inuenimus hãc ꝓpositionẽ: ꝙ xpus ⁊ corpus eius qõ est ecclia sint vna psona. vñ Aug. sup pſ. xxx. ⁊ ponit in gl. ordinaria: ita dicit. Et vt noueritis ꝙ vn⁹ dr xps caput ⁊ corpus suũ ipse dicit cũ de cõiugio loquerek. Erunt duo in carne vna. igit iã non duo sed vna caro. Si forte hoc dicat de quocũq; cõiugio audi apl̃m Paulũ. Et erunt inq̃t duo in carne vna, sacm̃ hoc magnũ est: ego aũt dico in xpo ⁊ in eccla. ſFit igit tanq̃ ex duob⁹ vna q̃dam psona ex capite ⁊ corpe: ⁊ sponso ⁊ sponsa. Nam vnitatẽ psone hmõi mirã ⁊ excellentẽ cõmendat etiaz Esaias ꝓpha in quo xps loquẽs ait. Sicut sponso alligauit mihi mitrã ⁊ sicut sponsam ornauit me ornamẽto. Se dicit sponsum se sponsam: quare se sponsum ⁊ se spõsam nisi q; erũt duo in carne vna. hec Aug. Jtez Dam̃. li. iij. c. xxv. hãc vnionẽ cũ xpo psonalẽ vocat sic di. Oportet scire ꝙ due sunt hypostases, i., ꝓprietates vel familiaritates: vna naturalis ⁊ subalis: altera psonalis ⁊ habitualis. hec ille. Primã. ſ. subalem. i. hypostaticã: vt exponit sctus Tho. refert ad vnitatẽ humanitatis cũ verbo. Secũdam ad vnitatẽ ecclie cũ xpo. Jtem eadẽ ꝓpositio reperit sepenumero apud btm̃ Greg. vñ li. xix. moral. c. ix. dicit xpm ⁊ ecclìam vnã esse personam vt crebro iam dixim⁹. Jtẽ li. xxxv. c. ix. inquit. Quia xps ⁊ eccla. i. caput ⁊ corpus vna psona est: sepe beatũ Job dicim⁹ modo capitis modo figurã corpis designare. ꝓ cui⁹ ꝓpositionis vera intelligẽtia est notandũ: ꝙ psona dupliciter a sanct⁹ doctorib⁹ accipitur Uno modo ꝓprie ꝙ vno. ſ. singlari individuo siue suppositorõnalis nature: ꝓut Boeti⁹ de duabus naturis ⁊ vna persona xpi accipit di. Persona est rõnalis nature individua substãtia. Quo etiã mõ accipit eã Richar. li. de tri. di. Persona est intellectualis nature incõmunicabilis exĩtia. Alio mõ accipit nomẽ psone nõ ꝓprie appropriate naturali vni⁹ individue rõnalis substãtie: sed mystice a quadã analogica silitudine siue resonãtia: ⁊ hoc mõ sepe de toto corpe ecclie mystico loq̃t scriptura ⁊ doctores scti sicut de vna psona: sicut iã patuit. vñ Aug. sup pſ. lxi. sup illo verbo. Jrruitis in boiem ⁊c. dic. Debem⁹ intelligere psonã nr̃az psonã ecclie nr̃e: psonã corpis xpi. Cũ aũt vnũ seq̃tur ens ⁊ ꝓditio vnitatẽ ꝓditionẽ entis: vt colligit ex Aristo. iiij. methaphi. sicut duplex est modus loquendi de psona: aut de boie: scz

Persona capi dupliciter

naturaliter aut mistice: ita duplex est modus loquendi de vnitate. Si em loqmur de vnitate psonali put rndet primo modo acceptois psone: sic pala est q xps 7 corpus ei? qo est ecclesia non sunt vna psona sicut nec vn? bo: vt in precedeti. c. declarauim?. Que em boc mo sunt vnu in psona aut vna psona non sunt plura suppositia siue extia: vt ptz ex diffinitione psone tam Boetij q Ricbar. s. posita. Xpus vero 7 fideles q sunt corpus eius distinctas boc modo psonalitates bnt. Si vo loquamur de vnitate psonali put rndet secudo modo acceptionis nois psone. s. mystice: tuc pcededu est q xps 7 corpus eius qo est ecclia sunt vna psona. Doc qppe modo vnitatis pn dici vna psona q etia distincta sut suppositis 7 ppijs naturalib? psonalitatib?: q vnitas mystica dr siue figuratiua: qr ad filitudine vnitat que est inter corpus naturale bois 7 eius caput accipit: qm sicut cogitanti corpus naturale bois 7 caput coiuncta: necesse est intelligere quod da integru. s. boiem 7 psonaz naturale in qua vniunt corpus 7 caput: ita in pposito psideranti xpm caput 7 ecclie corp? simul vno spu copulata 7 copaginata: necesse bz intelligere vna mystica resultare psona. Un Aug. tractas illud ad Epbe. v. Erut duo in carne vna 7c. 7 ponit in glo. magri dicit. Quo dicit spus 7 sponsa sic caput 7 corp?: siue ergo dicat caput 7 corpus siue sponsus 7 sponsa vnu intelligite: fit em ex duob? quasi vna qda psona scz ex capite 7 corpe: ex sponso 7 sponsa. ℞ ibi

Ubi cosiderandu q vt in parte iaz dedim? intelligere: bec vnitas mystica psonalis qua totu ecclie corpus cu xpo dr vna psona: no cofundit distinctione psonale naturale xpi 7 me brox: qr cu iste psonalitates sint alterius 7 alteri? ronis vna no pfundit alia: imo cu vnitate vnius stat distinctio 7 pluralitas alteri? psonalitatis. ptz: qm lz oes fideles iuxta apli sniam ad Ro. xij. 7. i. Eoriz. xij. sunt vnu corp? tn distinguit suppositis 7 psonalitatib? ppijs quot em fideles sunt tot psone sunt: cu psona sit ronalis nature indiuidua suba: vt ait Boetius. Quare Aug. tractas illo ps. cxxvij. Bti oes q timent dnm: 7 sequit in singulari. labores fructu tuo? maducabis: dicit. O vos: o tu: vos multi q vnu estis. bec ille. Nibil em p bibet aliqua q vno mo sunt multa alio modo vnu esse 7 indiuisa: sicut q sunt distincta numero esse vnu fm spem: 7 q specie diuisa sunt esse vnu gne: imo vt dicit Dionysi. li. de diui. no. nibil est extium non pticipantiuz vno: q em sunt multa ptibus: sunt vnu toto: 7 q sunt multa accidetib? sunt vnu subiecto: 7 q sunt multa numero sunt vnuz spe: 7 q sunt multa specie sunt vnum genere: 7 q sunt multa pcessibus sunt vnu pncipio: ita in ppositio q multi sumus in nobis vnum sum? in xpo. Bal. iij. Oes vnu estis in xpo. Est aute b etia psidera duz q licet btus Greg. li. iiij. moral. c. ix. dicat Ut sicut redemptor noster vna psona est cum cogregatione bonor: ipse naq caput est corporis 7 nos bui? capitis corpus: ita antiqu? hostis vna psona est coiuncta cu collectione reprobor: qr ipse eis ad iniqtate quasi caput peminet: illi aut du ad puersa deseruiut velut subiectu capiti corpus inberet. Nibilomin? tn vnitas psonalis mystica qua xps cu corpe suo qo est ecclia dicit vna psona: multo excellentior siue maior est q illa sit qua antiqu? hostis vna persona dr cu corpe iniquor: qa vnitas pfata in xpm 7 ecclie corpus vt partim superius tetigimus: ex duab? radicib? psurgit: vz ex psormitate vni? nature q est inter caput xpm 7 eius corpus qo est ecclia q vt dixim? ex incarnatione filij dei resultauit. Dicit em Hugo de scto vict. li. de sacris. Assumpsit ex nob nostra naturam vt eaz sibi sociaret p vnione in psona q sociata no erat per vnione in natura vt p illud qo de nostro vnuz fecerat secu nos sibi vniret vt cu ipso vnu essemus p id qo nostru sibi vnitu erat. bec ille. Secundu vero ex quo pdicta vnitas mystica resultare dicit 7 qo est quasi copletiuu eius: est vnitas spus sancti vniuersum ecclie corpus viuificat. de quo ap'lus ad Epbe. iiij. Sollliciti seruare vnitate spus in vinculo pacis vnu corpus 7 vn? spus: i. si vultis inquit glo. esse vnu corpus seruare vnitate spus: qa spus sanctus est quo vnu corp? efficimur. Cum em ipse sit patris 7 filij amor 7 pnexio ad ipsum ptinet societas qua efficimur vnu corpus. Unitas vo qua dyabolus vna persona dicit cum vniuerso iniquor: corpe n ex psormitate nature q fit iter caput 7 corpus cosurgit: aut ex vnitate alicui? vni? spus inhabitantis totu corpus ipsum malor: sed solu ex cosormitate affectus 7 praui opis imitatione: fm illo. Sapie. ij. Invidia dyaboli mors introiuit in orbez terraru imitant aut illi q sunt ex parte illius glo. filij perditionis.

Caplm. lxvi. quo accipiendu sit id qo a sctis dicit q xps 7 corpus eius qo est ecclia sunt vnus xps.

Catissimus au Caplm LXVI

b gustinus de bac mira 7 excelleti dignitate corpis mystici cu capite suo xpo loques: mltipliciter vicib? legit usus fuisse bac ppositione: q corpus ecclie cu capite xpo vnus 7 idem sit xps

quare quomō hoc accipiendū sit tangamus. Dicit em̄ idē btūs Aug.sup Joh.ſmōe.xxvij. Unitas nos cōpaginat 7 tanta ei vnitate cō iungimur vt ipse 7 nos sim⁹ vn⁹ integer xp̄s. Item hanc ꝓpositionē aperte Ap̄s ponit.i. ad Eoz.in.xij. vbi sic dicit. Sicut em̄ coꝛp⁹ vnū est 7 mēbra hz multa: oia aūt mēbra coꝛpis cū sint multa vnū coꝛp⁹ sunt ita et xp̄s. vbi dicit glo. Oēs fideles sē xp̄s vt nō dicā coꝛp⁹ xp̄i: qz ipsi xp̄s tā miozes q̄ maiozes sūt. caput et coꝛpus dꝛ xp̄s ꝓpter ineffabilē vnitatez capitis 7 membꝛoꝝ. Hec glo. Item Aug. tractans h verbū sup p̄s.cxlij. dicit. Non ait Ap̄lus ita 7 xp̄i: ſ coꝛpus vnū est membꝛa multa ita 7 xp̄s: totū ergo xp̄s: 7 qz totū xp̄s: ideo caput de celo. Saule inq̄t saule quid me pseq̄ris: tenete h 7 firū cōmendate oino memoꝛie tanq̄ filij ecclesiastice eruditionis 7 fidei charitate vt agnoscatis xp̄m caput 7 coꝛp⁹: eundemq̄ xp̄m verbū dei vnigenitū equalē p̄ri: 7 inde videat p q̄tam gratiā ptingatis ad deū: vt ipse voluerit esse nobiscū vnus qui est cū patre vn⁹. nō inquit 7 seminib⁹ tāq̄ in multis sed tanq̄ in vno 7 semini tuo qō est xp̄s. Nēpe semē abꝛahe xp̄s: nec ꝺdici pōt ap̄licis aptissimis verb 7 semini tuo qō est xp̄s. Itē idem Aug. sup eodem p̄s. ita ad ꝓpositū loq̄tur. Xp̄m em̄ induti xp̄s sum⁹ cū capite nr̄o: qz vtiq̄ semen abꝛahe sumus. hec ille. Et idem Aug. de verbis domini homelia.lxj. tractans illud Joh. iij. Nemo ascendit in celū sic dicit. Quō ille sol⁹. an ideo solus: qz xp̄s vn⁹ est cū mēbris oibus suis tāq̄ caput cū coꝛpe suo. Quid est. Nemo ascēdit nisi qui descēdit nisi qz nemo ascendit nisi vnus cū eo factus 7 tanq̄ mēbrū cōpactus in eius coꝛpe qui descēdit. Et.j. Hoc ergo totuz .i. caput 7 coꝛp⁹ vn⁹ est xp̄s. Et.j. Quēadmodū nobiscū.i. cū coꝛpoꝛe suo: vnus est xp̄s. Sic iniqu⁹ hostis cū oibus impijs quib⁹ caput est: q̄si cū quodā coꝛpoꝛe suo vnus est diabol⁹. hec Aug. Et silia in multis alijs locis cōmemoꝛat q̄ brevitatis cā preterimus. Pro intelligentia aūt hui⁹ ꝓpositionis tam sepe repetite ab Aug. iuxta nr̄am ingenij paruitatē: saluo semper meliozi iudicio: duxim⁹ ꝓsiderandū: q̄ hoc nomen xp̄s cōe nomen est nulli aūt ꝓpriū. vñ Aug. super Lano. Joh. sic dicit. Jesus ꝓpriū nomen est saluatoꝛis: quomodo Moyses proꝓio nomine appellatus est: quomodo Helyas. Xp̄s vero nomen sacramenti quomodo sacerdos. Item Jsido. vij. etbim. ca. ij. dic. Christus a chrismate est appellatus. 7 consequenter. Non est autem saluatoꝛis ꝓpriū nomen christus sed cōmunis nuncupatio potestatis dum em̄ dicit xp̄s cōmune dignitatis nomen est: dum dicit christus ihesus ꝓpriū est vocabulū saluatoꝛis. Secūdo notandū venit id qō dicit btūs Aug. in sermone quodam ꝺ Arria nos q̄ christus q̄tum aduertere possumus p paginas sanctas tribus modis noiat. Primus modus est ſm diuinitatē: patri equalē 7 coeternā ante assumptionē carnis: ad qō ptinet illud. Joh. i. In ꝓncipio erat verbū 7c. Alter modus est cū assumpta carne: nā idez deus q̄ homo 7 idem homo q̄ deus ſm quandā sue excellentie ꝓprietatē qua non ceteris coequalis hoibus mediatoꝛ 7 caput eccl'ie legit esse 7 intelligit quō eū predicat eadē scriptura cū inquit: verbum caro factum est 7c. Tertius modus est: quodāmodo totus xp̄us in plenitudine eccl'ie. i. caput 7 coꝛpus ſm plenitudinē pfecti cuiusdā viri: in quo viro singuli mēbra sumus: qō credētibus predicat 7 prudētibus cognoscibile offert. loquit apud Esaiam vbi ait. Velut sponso alligauit mitrā mihi: 7 velut sponsam ornauit me ornamēto. eūdem dicit sponsum ſm caput 7 sponsam ſm coꝛp⁹ duo vident 7 vnus est. hec Aug. Quē doctoꝛes antiq̄ sequētes distingunt hoc nomē xp̄s dupliciter dicētes: vt verbis vtar dñi Altisiodo. in tractatu de xp̄o capite in sum. sua super illud ap̄li. i. ad Eoz. in. xij. Vos estis mēbra de membꝛo: qō q̄nq̄ dꝛ filius btē virginis. Q̄nq̄ aūt dꝛ xp̄s integer. ſ. caput cū mēbris. de quo ipse Aug. de verbis dñi homel. xlix. ita dicit. Cum ergo ille sit caput 7 sit coꝛpus eius ecclesia totus xp̄us caput 7 coꝛpus est. Simil⁹ tā Albertus magn⁹ q̄ sctūs Tho. in. iij. sniaruz circa di. xij. distingūt de coꝛpe mystico: qz q̄n q̄ dicit membꝛa tm̄ q̄nq̄ membꝛa cuz capite ipo. Et circa di. xlix. sctūs Tho. eandē distin. facit de ecclesia di. q̄ nomen ecclesie dupliciter accipit: q̄nq̄ em̄ noiat tantūmodo coꝛp⁹ quod xp̄o coniungit sicut capiti: q̄nq̄ nominat membꝛa 7 caput cōiuncta. Quibus notatis plana videt intelligētia hmōi qō dicit q̄ xp̄us 7 coꝛpus eius qō est eccl'ia sunt vnus xp̄us: qm̄ cū christus vnct⁹ interpꝛetat. Chrisma em̄ grece vnctio latine dicit: 7 xp̄s caput 7 coꝛpus ei⁹ qō est eccl'ia iuxta supꝛa assignatam intelligentiā in superioꝛib⁹ p̄mis capitulis sunt vnus hō: vna psona: vnū coꝛp⁹ mysticū: in quo sicut vnus spūs: sez sctūs intelligit esse: ita vna intelligit vnctio a capite in totū coꝛpus defluere ſm illud psal. Sicut vnguētū in capite qō descēdit in barbā barbaz aaron qō descēdit in oꝛa vestimēti eius sicut ros hermon q̄ descēdit in montē syon. Patz apertissime intelligentia prefate ꝓpositiois q̄ xp̄us caput 7 ecclesia coꝛpus eius sunt vn⁹

Christus

Esa.lxi.

Capꝰ

xp̃s.i.ſunt vna p̃ſona miſtica:vna vnitate ſpi ritusſancti vncta ſiue p̃fuſa.Vñ Aug.ſup illō p̃s.cxxxi.Sicut vnguentū in capite ⁊c. dicit ſic.Jn capite ipſius vnguentū:q; totus xp̃us cū eccl̃ia:ſed a capite venit vnguētū.⁊ gl.ſup p̃s.ciij.tractās illud.Ut exhilaret facie ei⁹ in oleo dicit ſic.Oleū dicit hic gr̃am:q̄ excellen tius fuit in xp̃o:q; excellenter vnctus eſt.Vñ ⁊ ꝺ:xp̃s.i.vncti.Ecce xp̃s totus vnctus in ſe ⁊ in mēb̃ris a quo ceteri accipiūt.hec glo. Ex q̄bus oībus faciliter videri p̄ōt intelligentia illius p̃poſitionis quā tam frēquenter beat⁹ Aug.in lib̃ris ſuis cōmemorat:vz q̄ oēs fide les cū xp̃o capite ſunt vn⁹ xp̃s. Cum em̄ teſte Damaſ.numer⁹ ſit nutus memeris.i. diuiſio nis:plane in eo in quo inter aliqua nō ē diui ſio nō p̄ōt numer⁹ poni.Cūq; oēs fideles cuz xp̃o vna p̃ſona ſint myſtica vno numero ſpū ſcz'ſpū ſctō viuificata:⁊ vno chriſmate uncta pz q̄ ipſi fideles cū xp̃o vn⁹ ſint xp̃s.vñ Aug. ſup p̃s.cxxvij.aptiſſime hoc cōfirmat dicens. Multi em̄ xp̃iani ⁊ vn⁹ xp̃us. ipſi em̄ xp̃iani cū capite ſuo qđ aſcēdit in celū vn⁹ eſt xp̃s nō ille vn⁹ ⁊ nos multi:ſed ⁊ nos m̄lti in illo vnū vnus ergo homo xp̃s caput ⁊ corpus.h̄ Aug.

Capl̄m.lxvij.qualiter accipiēdū ſit id qđ a ſctis ꝺr q̄ corpus xp̃i:imo quodlibet mēb̃rū eius ſit xp̃s.

Capꝫ LXVII

Ed aduertendū

ſ q̄ non tm̄ in dictis Aug.⁊ glo or dinaria biblie reperiť iſta p̃poſi tio q̄ xp̃s ⁊ corpus eius qđ eſt ec cleſia ſunt vnus xp̃s:verū etiaz habeť iſta co pulatiua:q̄ xp̃s caput eſt xp̃s ⁊ corp⁹ ei⁹: imo quodlibet mēb̃rū eius eſt xp̃s. De prima p̃po ſitione iam parū ante in.c.primo.teſtimonia plura induximus ⁊ q̄ illius eēt vera intelligē cia declarauim⁹. De ſecūda p̃poſitione copu latiue expreſſa iam idē reſtat obſeruandū.Jn ducemus g̃ primo teſtimonia q̄ illā atteſtant ſecūdo declarabim⁹ quō ſit accipiēda. Circa primū in primis eſt glo. ordinaria ſup illud.i. Corin.xij. Dia aūt mēb̃ra cū ſint multa vnuz corpus ſunt ita ⁊ xp̃s ita dī.vt.ſ. induximus Oēs fideles ſunt xp̃s vt nō dicā corpus xp̃i: q̄ ipſe xp̃s ſunt tā maiores q̄ minores caput ⁊ corpus ꝺr xp̃us p̃pter ineffabilē vnitatē ca pitis ⁊ mēb̃roꝝ.hec glo. Preterea eandē p̃ poſitionē brūs Aug.in m̄lt̄is locis ponit. vñ ſup Joh.homel.xxvij.ita dicit.Gratulemur ⁊ gr̃as agam⁹ non ſolū nos xp̃ianos factos eē: ſed xp̃m.intelligitis fratres gr̃az dei ſup vos capitis admiramini gaudete xp̃s facti ſum⁹: ſi em̄ caput ille nos mēb̃ra: totus homo ille ⁊ nos. Jtem idē Aug.ſup p̃s.cxxij.ſcz Ad te le uaui oculos meos.tractans illud.Joh.iij. Ne mo aſcendit in celū niſi qui deſcendit de celo filius hois q̄ eſt in celo:dicit ſic.Tanq̄ ſe ſolū videť dixiſſe:ergo ceteri remanſerunt: q; ſol⁹ aſcendit qui ſolus deſcendit:quid deberēt fa cere ceteri vniti corpori ipſius vt ſit vn⁹ xp̃s q̄ aſcendit ⁊ deſcendit.deſcendit caput aſcē dit cū corpore veſtit⁹ eccl̃ia quā ſibi exhibuit ſine macula ⁊ ſine ruga:ſolus ergo aſcendit ſ etiam nos qñ cum illo ſumus ⁊ in illo mēb̃ra eius ſumus ⁊ nobiſcum ſolus eſt:⁊ ideo vnus ⁊ ſemper vnus: vnitas nos cōpaginat vni:⁊ illi ſoli:cū illo non aſcendunt qui cū illo vnus eſſe noluerūt.Et.j. Aſcēdat ergo iſte cantor ſed in vno quoq; noſtrū cāter̄ h̄ homo ⁊ vnuſ quiſq; ſit iſte homo cū dicitis illud ſinguli q; vnuz eſtis in xp̃o:vnus homo illud dicit.hec Aug.Jtem idē Aug.tractās illud.Joh.xvij. Ego p̄ eis ſanctifico meipſum:dicit ſic.⁊ po niť in glo.ordinaria. Pro eis ego ſanctifico me.i.vt eis p̃ſit:q; ⁊ ipſos qui ſunt ego q; ca put ⁊ corpus ſunt vn⁹ xp̃s ſanctifico in meip ſo.Leterū beat⁹ Greg. in moralibus tractās p̄fatuz verbū euangelij.Joh.iij. Nemo aſcē dit in celū ⁊c.⁊ ponit in glo.3ti.dicit ſic.Q; em̄ nos vnum in illo tam facti ſumus:vnde ſo lus venit in ſe:illuc ſolus redijt etiā in nobis ⁊ bis qui in celo ſemper eſt ad celuz quotidie aſcēdit:q; qui in diuinitate ſuper oia perma net humanitatis ſue cōpage ſeſe quotidie ad celos trahit.hec Greg. Preterea hanc p̃poſi tionē ſatis aperte.idē Greg. atteſtať per ſil'e qđ de corpe malox⁹ capite dyabolo loquēs lib.xiij.moral'.ca.x.dicit ſic. Jta quippe vnuz corpus ſunt dyabolus ⁊ oēs iniqui vt plerūq; nomine capitis cenſeať corpus ⁊ nomine cor poris appelleť caput. Nam capitis noīe cen ſeť corpus cū de puerſo hoīe ꝺr:ex vobis vnus dyabolus eſt:⁊ rurſum noīe corpis appellať caput cū de ipſo apoſtata angelo ꝺr inimicus hō hoc fecit.h̄ Greg. Circa ſecūdūz in quo dixim⁹ nos explicaturos qua intelligētia ac cipiēde ſint huiuſmodi auctoritates ⁊ p̃poſi tiones que ſonare videntur q̄ ipſum corpus xp̃i quod eſt eccleſia aut aliquod membrum eiuſdem corporis ſit xp̃us eſt notandum:q; ta les p̃poſitiones non ſunt ita accipiēde q̄ cor pus chriſti myſticum aut quodcūq; eius mē bruz ſint ipſe xp̃us qui caput eſt ipſius corpo ris.Unde in corpore humano ad cui⁹ ſilitudi nē de corpore eccleſie aplūs loquiť:nec corp⁹ ipſuz nec aliqđ eius mēb̃rū dicit ipſuz caput: ſemper ſiquidem differentia eſt inter caput ⁊ reſiduum corporis ⁊ quecunq; alia membra: tam ſuperioritate dignitatis q̄ amplitudine

perfectionis ⁊ suppositione virtutis: sicut in superioribus dictus est. Quare btūs Aug. tractans illud apli ad Eph. v. Erunt duo in carne una: inquit sic. Duo refert ad distantiā maiestatis: plane duo. non em̄ nos verbū: nō em̄ nos in principio apud deū: non em̄ nos p quē facta sunt oīa: venit ad carnem ⁊ ibi xps ⁊ ibi nos. Cum ergo dicit corpus xpi aut quecūq; membra eius sunt xps: accipiendus est altero quattuor modorū. Primo sic. Corpus xpi siue mēbra eius sunt xpūs. i. cum xpo sunt unus ⁊ integer xps: ⁊ hoc est verū modo supra exposito. Unde btūs Aug. tractans illud qđ supra dictum est. Joh. xvij. Ego p eis sanctifico me ipsum: cum exponeret. i. ipsos qui sunt ego deinde: adiūgit qualiter accipiendū sit hō dicēs. Quia caput ⁊ corpus sunt unus xps. Hoc ergo sensu accipiendū est id qđ idē Aug. dīt. q̄ fideles sanctificati sunt ipse xps sanctificās: q; ipsi sanctificati fideles cū ipso xpo sanctificante sunt unus ⁊ idē xps modo supra declarato. Secundo modo p̄nt hmōi ꝓpositiones sic accipi: corpus xpi quod est ecclesia siue fideles hmōi sunt xps. i. sunt unū cū xpo participatione unius spūs inhabitantis ⁊ viuificātis totū corpus ecclesie qui vltima perfectio ipsi⁹ corporis mystici ē: sicut in superioribus⁹ dixi mus. Unde dns Altisio. in summa sua in materia unitatis capitis ⁊ mēbroꝝ xpi rōne illi⁹ qđ sepe allegatū est ex Esa. lxi. Sicut sponso alligauit mihi mitrā ⁊ sicut sponsam ornauit me ornamento. in quo vt ait Aug. Xpus se dicit sponsum ⁊ sponsam: quer. Utrū sit verū q̄ sponsus sit sponsa: ⁊ rndens ita inquit. Duplex est forma siue perfectio ecclesie similiter ⁊ xpi. Est em̄ perfectio xpi naturalis ⁊ ecclie que est humanitas: ⁊ quantuz ad hanc perfectionez sponsus est alius q̄ sponsa: scz xps q̄ ecclesia. Est aūt alia perfectio xpi ⁊ ecclie. s. gratuita perfectio q̄ est spūssanct⁹: ⁊ fm hāc perfectionem sponsus est sponsa: q; eadez est perfectio xpi ⁊ ecclesie: scz spūssanctus. ⁊ per hanc unitatē dictū est: multitudinis credentium erat cor unū ⁊ aia una: ⁊ q̄ omēs sumus unū in xpo. ⁊ ꝓpter istam unitatē xpus q̄nq; in persona sua q̄nq; in pson ecclesie non mutata persona loquit̄ que est prima regula tychonij. Nec altisiodoren. Tertio modo potest sic accipi: xpi fideles sunt xps. i. sunt unū unitate cōformitat̄ ⁊ cōsonantie volūtatis cum xpo: sicut illud accipit̄. i. Corinth. vi. Qui adheret deo unus spūs est cuz illo. glo. vn⁹ spūs non identitate substātie: diuerse substantie em̄ sunt spūs bois ⁊ spūs dei. s. q; accedit iste spūs: scz bois ad perfectionē nature veritat̄ ⁊ beatitudinis illius: est spūs dei. Nec autez unitas q̄ fm affectionē siue cōsonantiā volūtatis est a brō Bern. li. v. de cōsideratiōe. vocat̄ unitas votiua: que vt ait est cū aia votis oīb⁹ adheret deo. Quarto modo p̄nt accipi prefate ꝓpositiones sicut illa. Matth. xi. vbi xps de brō Joh. loquens ait. Ipse est Helias glo. in ꝟtute non in pson: q; scz similis helye in multis q̄ppe fuit illi similis sicut in eadem glo. tangit̄: ⁊ tam Albert⁹ q̄ Nicolaus in postillis suis exponūt: videlz in austeritate vite ⁊ soliditate cōstantie in auctoritate doctrine in similitudine officij siue ministerij. Hoc mō q̄dam doctor antiquus cui⁹ nomen ignoram⁹ in summa illa theologie q̄ incipit. Habet argentū principiū venarū suarū in li. iij. querēs de unitate capitis ⁊ corporis quō debeat intelligi sacra scriptura de hac mystica unitate loquens ⁊ maxime illa. Esa. lxi. Sicut sponso alligauit mihi mitrā ⁊ sicut sponsam decorauit me monilibus: q̄ loquit̄ de sponso ⁊ de sponsa quasi sit una sola pson dicēs sic. Qđ hec unitas que dicit̄ esse inter sponsum ⁊ spōsam non est nisi similitudo illoꝝ: ⁊ inter quēlibet sanctū ⁊ sponsum est similitudo ista: spūs aūt sanctus ꝓprie facit illā similitudinē: q; ei appropriat̄ unitas: q̄uis tota trinitas illaz similitudinē faciat. sponsuz aūt vocat xpm fm humanitatē ⁊ consuetudo sic loquendi est de duobus similib⁹ vt vnū dicat̄ esse aliud non p essentiā: sed per similitudinez: sicut dns dixit de Joh. Matth. xi. q̄ erat Helyas. Nec prefatus doctor. His ergo modis accipiende sunt ꝓpositiones prefate: saluo tn̄ semper meliori iudicio: nec sunt extrēdēde sed potius pie ⁊ religiose exponende. non em̄ vt ait Aug. iij. de doctrina xpiana. sanctos patres semp in verbis imitari debemus: q; non pares illis gras habemus sed laborandum est vt illi qui vtili ac salubri obscuritate dixerunt recte intelligantur ⁊ exponantur.

Capitulum. lxviij. qualiter accipiende sunt predicationes eoruz que in sacra scriptura ratione prefate mystice vnitatis dicunt̄ de christo.

Cap. LX

Eliquū iam nobis est exponere qualiter accipiēda sunt multa p̄dicata q̄ rōne p̄fate vnitatis mystice qua fideles xpo vniunt̄ in sacra scriptura attribuunt̄ ⁊ predicant̄ de xpo tam ea que passiones penales ⁊ defect⁹ culpabiles important q̄ ei nullo modo fm se cōueniunt. De predicatis importantibus passiones corporales est primo illud Matth. xxv. quod in iudicio xps dicturus legit̄ bis q̄ in pauperes mie opa exer-

cuerunt. Esuriui ⁊ dedistis mihi mãducare: sitiui ⁊ dedistis mihi bibere. vbi xp̃us tam passiones membroꝝ se passum q̃ beneficia illis collata se recepisse ꝓnunciat. Unde Aug. super psal. lxxxvi. hunc locũ pertractãs ita dicit Adhuc xp̃us hic eget: xp̃us hic pegrinat: xp̃s hic egrotat: xp̃us hic in carcere includit. Iniuriã ei facimus si non ipse dicit, Esuriui ⁊ dedistis mihi manducare: sitiui ⁊ potastis me: hospes fui ⁊ collegistis me: nudus erã ⁊ vestistis me: ⁊ eger fui ⁊ visitastis me. Et illi. Mñ te vidimus ista patiẽtẽ ⁊ ministrauim⁹ tibi? Et ille. Cum vni ex minimis meis fecistis: mihi fecistis. hec Aug. Itẽ simílis attributio habetur. Act. ix. vbi xp̃s inquit. Saule saule cur me persequeris? Ecce q̃ patientibus ⁊ laborantibus hic xp̃i mẽbris xp̃us q̃ in se impassibilis est: in illis laborare ⁊ pati dicit. Mñ Beda in glo. ordinaria inquit. Non ait membra mea sed me persequeris: qz sibi facta denunciat cũ ait. Esuriui ⁊ dedistis mihi manducare. Math. xv. hec glo. De predicatis ⁊ attributis importãtib⁹ defectus culpabiles habent etiaz multa testimonia in scriptura sctã de q̃bus duo ad pñs sufficiãt. Primo est illud ps. xxi. Deus deus meus quare me dereliq̃sti: longe a salute mea verba delictoꝝ meoꝝ. In hoc psal. vt dicit Aug. ⁊ Magr̃ in glo. xp̃s loquit Unde magr̃ in glo. ita ait. Quare me dereliq̃sti. i. pene ⁊ culpe exposuisti me. Et sequit in glo. magri. Mirũ est quõ dicit dereliq̃sti me: cum ⁊ deus esset. non em̃ dereliquerat eũ de? cũ esset verbũ dei deus: sed ꝓ nobis hoc dicit qui in eo sumus vnũ vt mẽbra: ⁊ sumus corp? eius. corpus em̃ xp̃i est ecclesia ꝓ qua ⁊ verbũ caro factuz est ⁊ habitauit in nobis. Et Aug. in eodez loco. Quare dicit dereliquisti me: nisi qz nos ibi eramus: nisi qz corp? xp̃i est ecclesia. Seq̃tur. Longe a salute mea verba delictoꝝ meoꝝ. quoꝝ delictoꝝ? de quo dictũ est qui peccatũ non fecit nec dolus inuentus est in ore eius: quõ dixit delictoꝝ meoꝝ? nisi qz ⁊ ꝓ delictis nostris ipse precaꝝ ⁊ delicta nostra sua delicta fecit vt iusticiã suã nostrã iusticiã faceret. Item Nicolaus de lyra hunc locum exponens ita dicit. Delicta populi xp̃s sua dicit: tum ꝓpter membroꝝ ⁊ capitis affinitatẽ: tum qz fecit ea sua q̃m sustinendo ꝓ eis penã. Secundũ testimoniũ est illud psal. xl. Ego dixi dñe miserere mei sana aiam meam qz peccaui tibi: q̃ dicitur vox xp̃i. Unde Aug. super eodem ita inquit. Nunquid hoc xp̃us? nunquid hoc caput nostrũ sine peccato? nunquid ergo ipse imo ipse ex membris suis quia vox membroꝝ ipsius vox ipsius: quia ⁊ vox capitis nostri vox nostra. Et in glo. magistri eadem quasi ponunt. Pro quoꝝ intelligentia vera ⁊ catholica habenda: est in primis notandum: q̃ sicut duplex vnitas personalis in xp̃o consideratur alterius ⁊ alterius rationis: ita duplex modus predicandi aliquando de xp̃o reperitur in sacra scriptura vnus ſm vnã ⁊ alius ſm aliam. Prima quidem vnitas realis ⁊ iuxta verbuz Damas. substantialis siue hypostatica est: qua humanitas assumpta a verbo psonaliter vnitur sibi cum ad idem esse reale hypostaticum siue personale assumpta sit. de qua Joh. i. Verbum caro factuz est. Alia vnitas personalis est illa mystica de qua superi? locuti sumus: qua corpus mysticum ecclesie cum xp̃o homine dicitur vna persona vn? homo ⁊ vnus christus. de qua dicit Ad Gal. iij. Omẽs vnũ estis in xp̃o. Has autez duas vnitates expresse tangit Aug. lib. de baptis. par. ⁊ deducitur a sancto Tho. in glo. cõri. sub his verbis. Si em̃ diuina substantia longe distantior potuit propter nos ita suscipere humanã substantiã vt vna persona fieret. Ecce primã vnitatẽ. sequitur. Quãto credibilius alij sancti fiunt cum homine xp̃o vnus xp̃us. Ecce secundaz. Item has duas vnitates ⁊ duos modos predicandi aliquid de xp̃o expresse ponit Damas. lib. iij. capi. xxiij. vbi ita inquit. Oportet scire q̃ due kyrioses id est ꝓprietates vel familiaritates sunt. vna naturalis ⁊ substantialis: altera personalis ⁊ habitualis. Naturalis quidem ⁊ substantialis est ſm quã philotropiam. i. amorem diuinũ clementia dñs ⁊ naturam ⁊ naturalia oñia assumpsit ⁊ natura ⁊ veritate factus est homo ⁊ naturaliuz in experientia factus. Personalis autem quandoquidẽ alterius subinduit personam ꝓpter habitudinem ꝓpiationẽ misericordiaz vel amorem ⁊ ꝓ ipso eos in ipso facit sermones nihil ei pertinentes ſm quã ⁊ maledictionez ⁊ derelictionem nostrã ⁊ que talia nonentia naturalia kyriata: id est ꝓpria facit non ipse hoc ens vel factus sed nostraz assumpsit persona ⁊ nobiscum ordinatus tale autem est factus ꝓ nobis maledictio. hec Damas. Secũdum autẽ has duas vnitates vt prediximus: duplex distinguit modus predicandi aliquid de xp̃o. Rõne prime vnitatis scz hypostatice qua natura humana assumpta vnita est verbo dei in vnitate persone: predicãtur de xp̃o ꝓprietates vtriusq̃ nature: siue noietur noie eiusdez nature que predicat: vt cũ dicit deus xp̃us est verus deus. siue noietur noie alteri? nature: vt cum dicitur hic homo est deus vel deus est homo. ⁊ ita de alijs ꝓprietatibus na

Nota primo

turarū: vt cū dicit. hic homo creauit celos est eternus est imensus creator oim & filia: & ecōuerso predicando de filio dei ꝓpietates nature: vt q filius dei mortuus & sepultus est &c. Juxta autem secundū modū vnitatis que est inter caput & mēbra corporis sui predicantur multa de xp̄o in persona membroꝝ que sibi fm se nullo modo cōpetunt sicut patuit in exemplis positis & infra plenius ostendet. vtrū q̄ vero prefatum predicationis modū innuit Aug. super psal. ci. qui est. Dñe exaudi orationem meā. vbi postq̄ dixit xp̄m esse hmōi pauperem qui orabat fundat rōnem duplicē qua xp̄us pauper noīetur fm prefatā duplicē vnitatē ita dicēs. Jbi em̄ accepit paupertatem nostrā vbi formā serui indutus est semetipsuꝫ exinanies ne diuitias ei⁹ expaueſceres & ad eum accedere cuꝫ tua mendicitate non aude res. Et j. Addat paupertatem paupertati & transfiguret in se corp⁹ humilitatis nostre caput nostrū: simus mēbra eius sicut duo in carne vna. Et post infert. vox ergo vna ꝙa caro vna. hec Augu. Jstum etiā modum duplicez predicandi aliquid de xp̄o tangit sctūs Tho. tertia pte. q. xv. ar. i. accipiens a Damas. li. iij. loco. s. allegato. & lib. iiij. c. x. vbi multos modos ponit aliq̄d predicandi de xp̄o cuius verba sub cōpendio sctūs Tho. recitans ita ait. Sicut dicit Damas. li. iij. dicit aliquid de xp̄o vno modo fm ꝓpietatē naturalez & hypostaticam sicut dicit q factus est homo & q ꝓ nobis passus est. Alio modo fm ꝓpietatem personalem & habitudinalē ꝓut scz aliqua dicūtur de ipso in psona nostra que sibi fm se nullo modo ꝓueniunt. vñ & inter regulas Tichonij quas ponit Aug. iij. de doc. xp̄iana. prima ponit de dño & ei⁹ corpe: cū. s. xp̄i & ecclie vna psona estimat fm hoc xp̄s ex psona mēbroꝝ suoꝝ loquēs dicit. verba delictoꝝ meoꝝ: non q in ipso capite delicta fuerint. Hō sctūs Tho.

Nota secundo

Est p̄terea ꝓ hoc plenaria intelligētia notandū: q sicut ꝓpter vnitatē naturalē corpis naturalis & capitis in hoīe caput non solū loquit ꝓ se sed etiā assumit in loquēdo psonam mēbroꝝ: ita in p̄nti ꝓpter predictā vnitatem mystică siue spūalem xp̄i capitis & mēbroꝝ suoꝝ xp̄s nō solū reperit loqui in psona sua sed in psona mēbroꝝ. Ūñ glo. magri sup psal. cxl. Dñe clamaui ad te: ita intt. Nec aūt charitas nos xp̄o cōpaginat. per charitatē nāq; quasi vnus homo ē caput & corpus. Proprius vero capitis est loqui ꝓ mēbris sicut lingua nostra personā oim mēbroꝝ suscipit: ipsa em̄ ꝓ oib⁹ verbo fungit dicens ꝓ pede: calcas me: & pro manu vulneraſti me, ita et xp̄s qui est caput ꝓ multis loq̄tur cum q̄bus est vnū. Charitas em̄ vnū facit nos cū xp̄o siue caput loquat siue mēbra siue q̄ dicit capiti ꝓueniat siue mēbris xp̄s loq̄tur: sed in voce eius quisq; agnoscat suā tanq̄ inherens in xp̄i corpore. Aliq̄n em̄ dicit q̄ sibi soli cōpetit nō tñ separat se a verbis nostris sed a suis ꝓp̄ijs ad nostra redijt & a nostris interdū ad sua ꝓp̄ria transit. h̄ ibi. Jsta etiā ē snia imo ꝓ magna ꝓparte forma verboꝝ Aug. in multis locis tam sup psal. q̄ sup Job. Ceterū brūs Greg. li. xxvi. moral. c. ij. tractans illud. Job. xxix. q̄n ridebaz ad eos non credebant: dicit sic. Una esse psonā xp̄m & eccl'iam plerūq; iam diximus & sepe vox capitis ad vocē corporis transit. qui em̄ sunt in carne vna nihil obstat vt cōueniant in voce vna. hec Greg. De isto autez celeri transitu locutionis a voce capitis ad vocē membroꝝ & ecōuerso apertissimū exemplū habem⁹ in versu illo psal. xxx. Jn manus tuas cōmēdo spm̄ meū rede. me do. deus veritatis. Cuius prima pars est vox capitis. vt Aug. dicit. & magr̄ in glo. Secūda vero pars ē vox mēbroꝝ siue populi qui redemptus est. Preterea tanq̄ necessarijssima regula ad vitandum multos errores est notandū: q licet in tanta varietate tam membroꝝ q̄ attributoꝝ vna vox loquēs esse videat & vna psona que loquit. plurimuz tñ est aduertendū cui: scz an capiti an mēbris conueniat id q̄ dicit siue predicat de xp̄o: q; non oia oībus cōueniunt sed quedam soli capiti quedā solis membris licet vna voce vtantur caput & membra. hanc regulā expresse ponit magr̄ in glo. super psal. xvij. accipiens ab Aug. ita dicit. Attende regulam vnitatis capitis & membroꝝ j. xp̄i & ecclie. Cum em̄ vna persona est caput & corpus: ideoq; vna voce vtitur caput cum membris: licet ea que dicuntur ad diuersos referant. quedaz em̄ soli capiti cōueniūt: & tamen in tanta diuersitate vna vox est & quasi vna persona videt loq̄ vt sicut duo sunt in carne vna. s. sponsus & sponsa: ita sint & in voce vna. hec in glo. Jtē sup p̄s. xxx. ex Aug. accipiens predictā regulaz cōmemorat di. Sciendum q verba hmōi psal. q̄dam capiti q̄dam membris quedā ꝓpbete cōueniunt. in hac em̄ varietate nō mentit vox sed caput & mēbra eadē voce vtunt: dicēdo ego: me mihi: q̄d fit ꝓpter nimiā vnitatē capitis & corporis xp̄i. j. xp̄i & ecclie sponsi & sponse: quā facit charitas. Sicut em̄ lingua oium mēbroꝝ suscipit vocē dicens: ꝓ pede calcas me: nō dicit calcas pedes. & ꝓ manu vulneras me: non ait vulneras manū meam. sic xp̄us membroꝝ vtit verbis nō incōgrue nō se diuidēs a q̄bis

Nota tertio

nostris. qui em̃ dignat⁹ est ꝓ nobis homo fieri ⁊ forma serui vestiri non dedignaꝫ nos trãsfigurare in se. Et. j. Qui ergo nos sic transfigurat in se non dedignaꝫ nobis loqui verbis nostris vt ⁊ nos loquamur suis. hec est diuina cõicatio ⁊ diuina hec cõmercia celebrata sũt in hoc mundo a negociatore celesti. hec glo. Eadẽ snia ponit ab Aug. sup psal. lvi. ⁊. lvij. diffuso sermone. Vnde de necessitate eius aduertentie ⁊ cõsiderationis habende in hmõi predicationibus de xp̃o dicit btus Augu. sup psal. ci. Nec ibi erres qñ audieris aliquid qđ aptari capiti illi non possit: ideo prelocutus sum vt cum tale audieris ex infirmitate capitis aduertas sonare ⁊ vocẽ membror̃ cognoscas in capite. hec Aug. Ex his aperte colligit̃ que intelligentia accipienda sit in oĩbus illis predicationib⁹ antedictis eor̃ attributor̃ q̃ xp̃o ꝑm se nullo modo cõueniũt. Sane non ita accipiende sunt hec predicata de xp̃o vt illis xp̃i ꝓsona aut ꝑm diuinã essentiaz aut naturã humanã assumptam affecta aut obnoxia intelligaꝫ: qr nullis talib⁹ passionib⁹ aut defectib⁹ impassibilis ⁊ imortalis ac sanctissima xp̃i ꝓsona obnoxia põt intelligi: sed accipienda sunt sic de xp̃o dicta: vt non in ꝓsona sua que nullis talibus subiecta est: sed in ꝓsona membror̃ predicata esse intelligãt: que talibus passionibus aut defectibus subijciũtur afficiunt̃ ⁊ informant̃. solet nãq; vt cõmemorauimus ex dictis sc̃or̃ Aug. ⁊ Greg. caput ascribere sibi que membris sibi cõiunctis cõtingunt. Quare Auge. exponẽs illud Mat. xxv. Esurui ⁊ dedisti mihi manducare: ita dicit vt adducit̃ a sc̃o Tho. in gl. cõti. Scriptũ est ad fideles vos estis corpus xp̃i. Sicut ergo aĩa habitãs in corpore cũ non esuriat ꝙtũ ad suam substantiã spũalem esurit tñ corpis cibum qr copulata est corpori suo: sic ⁊ saluator patitur q̃ patitur eius eccl̃ia cũ sit ipse impassibilis. hec ille. Item btus Aug. ad idẽ super psal. cxlij. ita inq̃t. Patit̃ adhuc xp̃s presuram non in carne sua qua ascendit in celu: sed in carne mea que adhuc laborat in terra. hec aũt aduertẽtia vt sciaꝫ quid cui attribuẽdum sit in hmõi locutionibus maxime habẽda est circa predicata de xp̃o q̃ culpabiles defectus importare dinoscunt̃. Quare Aug. super psal. xxxvij. tractans illud. Non est pax ossibus meis a facie pct̃or̃ meor̃. ita loquitur. Queri solet cui⁹ vox sit ista ⁊ aliqui accipiũt xp̃i ꝓpter q̃dam que hic dicũtur de passione christi. sed non est pax ossib⁹ meis a facie peccatorum meor̃. quomodo diceret qui nullum peccatũ habebat: oꝛtat nos ergo intelligẽ

Nota quarto

di necessitas ad cognoscendu⁹ tanq̃ plenum ⁊ totũ xp̃m. i. caput ⁊ corpus. Cum em̃ xp̃s loquit̃ aliq̃n ex persona solius capitis loquitur qđ est ipse saluator natus ex Maria virgine: aliquando ex persona corporis sui qđ est sancta ecclesia diffusa toto orbe terrarum. Et. j. Non est dubium qr vox xp̃i est. vnde ergo peccata nisi de corpore qđ est eccl̃ia: qr loq̃tur corpus xp̃i ⁊ caput: quare tanq̃ vnus loquit̃ qr erunt duo in carne vna: sacramentũ hoc magnum est ait Aplus. ego aut̃ dico in xp̃o ⁊ in ecclesia. Si ergo ipse dicit non duo sed vna caro est: quid mirum si vna caro: vna lingua eadem verba tanq̃ vnius capitis ⁊ corporis sit audiamus tanq̃ vnum: sed tamen caput tanq̃ caput ⁊ corpus tanq̃ corpus. non diuidunt̃ persone sed diuidit̃ dignitas: qr caput saluat corpus saluaꝫ: caput exhibeat miserecordiam corpus defleat miserecordiam: caput est ad purgandum peccata corpus ad cõfitẽdum peccata: vna tamen vox. non scribit̃ quãdo dicat corpus quando caput: sed nos in audiendo distinguimus: ille aut̃ tanq̃ vnus loquitur. hec Aug. Debent igitur omes prefate predicationes siue ꝓpositiones exponi in persona membrorũ in quor̃ persona ipse xp̃s loquitur non in persona ꝓpria. Vnde sensus illius versus de psal. xxi. Deus deus me⁹ quare me dereliquisti. est iste: me. i. ecclesiaz meã. Pro qua vt dicit glo. hoc xp̃s dicit. Et verba delictor̃ meor̃. s. veteris hois: in persona cuius xp̃s loquit̃: vt dicit glo. Itẽ sensus versus de psal. xxxvij. Non est pax ossibus meis a facie peccator̃ meor̃. i. membror̃ meorũ: qr vt dicit Aug. in glo. caput dicit hic voces corporis. Item sensus versus illius psal. xxxix. Circundederunt me mala quor̃ nõ est numerus cõprehenderunt me iniquitates mee ⁊ nõ potui vt viderem: est iste: vt exponit illum Lasiodo. de xp̃o. Mala. i. peccata: circundederunt me: id eos quibus annũcio qui mei futuri sunt: ⁊ iniquitates mee. i. eor̃ qui mei futuri erunt: cõprehenderunt me. i. ad actũ conduxerunt hi q̃ mei erunt: ⁊ non potui vt viderez ideſt sic oppresserũt me. i. eos: ille iniquitates q̃ non potuerunt habere vsum rõnis. hec ille Item sensus etiam illius versus psal. xl. Dñe miserere mei sana aiam meaz qr peccaui tibi: que vt dicit Augu. in glo. est vox xp̃i. miserere mei. i. meor̃ membror̃. sana aiam meam. i. meorum membror̃. qr peccaui tibi. i. hi qui sunt vt futuri sunt mei ex quor̃ ꝓsona loq̃tur. Vñ Aug. sup hũc versuz ita inq̃t. Nunq̃d hoc xp̃s loquit̃: nunq̃d hoc caput illud nostrũ sine peccato: nunq̃d ille qui nõ rapuit tũc exoluebat:

nunq̃d ille solus in mortuis liber? liber em̃ in mortuis:q: sine peccato:qm̃ ois qui facit peccatū seruus est peccati:nunq̃d ergo ipse? imo ipse ex mẽbris suis:q: vox membroꝝ ipsi? vox ipsius:q: ꝛ vox capitis nr̃i vox nostra. ℔ Aug. Et hoc modo sunt accipiẽda hmõi predicata oia siue dicta de xp̃o. Ex q̃b? manifeste ostẽdit q̃ turpiter errauerit magister ille q̃ in quodam ope suo de mysterio vnitatis xp̃i ꝛ ecclie dogmatizare p̃sumpsit ꝓpositionẽ illã rationabiliter in cõcilio Basilien si iã ꝓdẽnataz:q̃ xp̃s quotidie peccat ꝛ ex quo fuit xp̃s cõtinuo peccauit:sane deceptus est:tum q: ex vnitate vocis in loquendo capitis ꝛ membroꝝ arguere visus est conuenientiam ꝛ idẽtitatem realẽ p̃dicatoꝝ:nõ aduertens q̃ licet vna sit vox capitis ꝛ membroꝝ ꝓpter vnitatem mẽbroꝝ quã ipsa charitas facit:differentia tñ est in attributis siue predicatis:aliqua em̃ cõueniunt capiti que non membris:ꝛ aliqua mẽbris que nõ capiti:ꝛ aliqua aliq̃bus mẽbris q̃ nõ alijs: licet vna vox ꝛ vna ꝓsona loquẽs esse videat: vt superi? sepe repetitũ est. Deceptus etiã videt esse secũdo in hoc q̃ nõ distinxit inter predicationẽ qua aliq̃d predicatur de aliquo ex transfiguratione ꝓsone alioꝝ in se: ꝛ predicationẽ qua aliq̃d predicatur in se de aliquo rõe sue ꝓprie persone.quod em̃ dr̃ de xp̃o.i. Petri ij. Qui peccatũ nõ fecit nec inuẽtus est dolus in ore eius:dictũ est ratione ꝓprie ꝓsone ꝛ ita verissimũ est. Quod vero xp̃us dixerit. Sana aiam meã q: peccaui tibi:aut Non est pax ossibus meis a facie pctõꝝ meoꝝ:in ꝓsona membroꝝ siue pro mẽbris nõ pro se dixit. Quare illud pro mẽbris ꝑ quib? loq̃tur verũ est eo mõ expositũ sicut dictum est:pro xp̃o vero intellectuz nephandũ est ac religiosis aurib? grauissimũ audire. Q̃ ergo xp̃s talia dixerit transfigurando in se personã suoꝝ membroꝝ p̃sentium preteritoꝝ aut futurorum:nõ ꝓpter hoc tamen est dicendũ q̃ xp̃s peccet. Tertio in ℔ videt prefatus magister deceptus:q: inter caput ꝛ mẽbra visus est putare illam cõicatõez idiomatum proprietatum siue predicatorum esse quã sancti doctores ratione duarũ naturarũ diuine.s.ꝛ humane in xp̃o simul cõiũcte exponũt.quod si ita est sicut q̃q̃ verba eius ꝛ conclusio predicta pretendunt:dicere recte possumus q̃ euanuit in cogitatione sua.q̃ppe alia vnitate vnit̃ humana natura in xp̃o diuine nature:ꝛ alia membra xp̃i xp̃o vnita esse dicuntur. Natura enim assumpta diuinitati vnita est vnitate hypostatica in vno ꝛ eodem supposito eterno.s.verbi cum ea supposita:membra vero christi vnita esse christo dicũtur vnitate non hypostatica sed cõformitate affect?: sed amoris vinculo sed nexib? charitatis.quã vnitatem doctores mysticam nominãt. quaz sp̃ũssanctus qui cõis est toti corpori mystico facit:sicut in superioribus plene mõstrauim? Et in alio preterea deficit prefatus magister qui libere et nimis effrenata licentia vti presumpsit ꝓpositionibus siue dictis sacre scripture aut sanctoꝝ patrũ ꝛ antiquoꝝ in eaverboꝝ forma sub qua ab eis explicata leguntur q̃ tamen non licet,qm̃ ibi plurima legũtur q̃ exponenda veniũt ꝛ non extẽdenda.vt sctũs Tho.de multis exẽplificat ꝛ doctis magris nota sunt:de quibus pauca exempla afferemus in medium. Planum est in sacra scriptura cõtineri.psal.s.lxiij. Beatus homo qué elegisti ꝛ assumpsisti. Item etiam cãtatur in Te deũ laudamus. Suscepturus hoiem ꝛc. Hanc tñ ꝓpositionem non suscipit simpliciter schola theologoꝝ in vsu ꝛ practica loquendi. Unde sctũs Tho.in.iij.di.vi.dicit nullo modo cõcedendum foꝛe q̃ hõ sit assumptus.dicit.ꝛ. Hões hmõi auctoritates dicẽtes hoiem assumptuz exponende sunt vt ponat concretũ ꝓ abstracto.s.homo ꝓ humanitate. Item btus Anastasius in.iij.ser.actoꝝ Niceni ꝛcilij ex ꝓsona filij dei loquẽs ita inquit. Ex tua essentia quã in me genuisti sp̃ũ sanctũ do eis. Sunt ꝛ alie auctoritates beati Augu.beati Hilarij hmõi quas magr̃ sniaruz deducit in.i.sen.di.v. Clarum est omni theologo q̃ schola non recipit hmõi ꝓpositiones dicentes q̃ essentia generat:sed exponunt vt ibidem ptz. i. filius q̃ est diuina essentia generat. Vel sic.i. pater filiũ generando essentiã siue naturam suaz dat ei. Preterea aliud exemplũ est in dictis eiusdez Anastasij in epla ad Serapionem ita dicẽs q̃ deitas est homo facta:que tamen ꝓpositio nõ accipit in schola theologoꝝ. Unde magr̃ sniarum in.iij.di,v.dicit.q̃ non debet dici diuina natura est caro facta: sicut dicit verbuz caro factum est:sed exponenda est sic diuinitas facta est homo.i.naturaz humanã assumpsit in vna persona. Multa alia exempla presto facile inducere possemus in mediũ q̃ breuitatis gratia ꝛ q: nota sunt doctis relinquimus. Quare manifestum est q̃ non est sufficiens ratio nec excusatio legitima si quis dicat hoc sub tali forma verboꝝ in scriptura sancta legitur aut a sanctis patribus traditũ est ergo possumus nos sic dicere: sic loqui: talibus vti verbis.quippe nos non habemus tam liberam licentiã loquendi in materia fidei quã sp̃ũssanctus in sacra scriptura: aut sancti doctoꝛes qui sp̃ũ sancto locuti sunt tenuere. nec

Nota quinto

Nota differentiã hanc

regule ille Thiconij que claues vocãtur scripture: qr eis vt inquit Aug. li. de doc. xpiana. diuinarũ scripturaruz aperiũtur occulta que sunt date non ad vtenduz sed ad exponendũ non ad extendendũ moduz loquendi scripture quẽ non sine magno mysterio ⁊ diuine sapientie ꝓfundissima dispositione credimus sanctos patres tenuisse: sed ad intelligendũ obscuros ⁊ difficiles passus eiusdem cũ omni integritate fidei ⁊ sinceritate.

Capitulum. lxix. De congruentia distinctionis ⁊ varietatis multiplicis statuũ ac officiorum in ecclesia.

Cap. LXIX

Xpeditis his

que de ecclie vniuersalis vnitate atq; de eius capite xpo saluatore nostro bñdicto dicenda venerãt: cõsequenter de distinctiõe ac varietate multiplici statuũ dignitatũ officiorũ atq; graduũ qua ipsam vlem eccliam mira speciositate ornatã resplendere conspicimus sermo habendus est. Sane in primis vniuersitas eccl'ie ex duabus partibus ꝓstat: laicis. s. ⁊ clericis. Nos enim duos ordines laicos scz ⁊ clericos: vt dicit Hugo de sancto vic. ij. pte de sacris: quasi duo latera corporis vniusvniuersitas ipsa eccl'ie cõplectit. Laici etiam ea terrena ⁊ terrene vite necessaria tractant ps corporis sinistra intelligunt. Clerici vero ea que ad spũalem vitã pertinent: dispensant quasi dextera pars corporis eccl'ie sunt. De q̃bus lateribus scribi videt per ꝓpbetaz psal. cxxvij. vbi dicitur. Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. vbi glo. Augu. inquit sic. Uxor xpi est eccl'ia que fertilis est non in oibus: sed in lateribus dom⁹ tue. latera domus. i. eccl'ie xpi: sunt qui adherẽt ipsi.

Prima diuisio eccl'ie

Secũda que est officiorum

Amplius quemadmodum corpus naturale hominis ad sui integritatem non tam laterum diuersitatem exigit sed etiam multorum organorum distinctionem: que variis distributa virtutibus ⁊ variis actibus deputantur Ita corpus christi mysticum ad sui integritatem nõ nisi multis membris ⁊ multiformi varietate distinctis constare potest. Unde apostolus. i. Corinth' xij. Si erunt omnia membra vnum membrum vbi corpus ⁊c. quod vt ait glo. nõ nisi diuersis consistere potest: quasi dicat: si omnia membra essent vnum membrũ non mõ periret multitudo sensuũ sed etiã corp⁹. ita si in eccl'ia eẽnt oẽs vni⁹ officij ⁊ dignitatis non discernerent mẽbra nec corp⁹. h̃ gl. Quare sequit in ap'lo. Nũc aũt ne s. corp⁹ pereat inqt gl. Multa q̃dẽ mẽbra. s. sunt vnũ aũt corpus qđ ex oibus cõstat. Preterea cum ecclesia militãs exẽplata sit a triũphante ꝑm illud Exodi. xviij. Uide ⁊ fac oia ꝑm exemplar qđ tibi monstratũ est. ⁊ Ap'lus dicat. Hec exẽplaria sunt celestiũ: ad Heb. ix. ⁊ exemplata imitari debeãt illud vnde exemplant: ꝓns est vt quẽadmodũ illa mater nostra supna hierusalẽ ecclesia triũphans vt multiplici varietate ordinũ dignitatũ officiorũ premiorũq; distincta est: ita ⁊ ecclesia militans suo mõ multiformi gratiarũ virtutũ ⁊ meritorũ necnõ dignitatũ ac officiorũ adornata distiguit. Quã ob rẽ in ei⁹ laude Prophẽta in ps. xliij. loquẽs inquit. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. vbi glo. inqt. Doctrina ap'lorũ: cõfessione martyrũ: puritate virginũ: ⁊ lamẽto penitentiũ ornatur regina. i. ecclesia. Fuit aũt hec varietas gratiarũ ac virtutũ q̃bus ornata refulget ecclesia figurata in tabernaculo veteri qđ multiformi varietate vasorũ ac ornamentorũ distinctũ fuisse legimus. Unde glo. sup Exo. c. xxviij. dicit Tabernaculũ verus cũ ornamẽtis ⁊ vasis suis significasse ecclesiã pulchra virtutũ et ꝑsonarũ varietate distinctã. Decentia hui⁹ varietatis multiplicis ecclesia dei iuxta beati Tho. doctrinã in. ij. ij. q. clxxxiij. ex tribus colligit. Primo quidẽ qr ipsa statũ officiorũ graduũq; dñia et multiplicitas facit ad ꝑfectionẽ ipsius ecclesie: sicut em̃ in rerũ naturalium ordine ꝑfectio que in deo simpliciter ⁊ vniformit̃ inuenitur in vniuersitate creaturarũ inueniri nõ potuit nisi diffomiter ⁊ multipliciter: ita etiam plenitudo gratie que in xpo sicut fontaliter adunat̃ ad membra eius diuersimode redundat ad hoc ꝙ corpus ecclesie sit perfectum: et hoc est qđ Apostolus dicit ad Ephe. iiij. Ipse dedit quidem quosdã aplos: quosdam aũt ꝓpbetas: alios vero euangelistas: alios aũt pastores ⁊ doctores ad cõsummationẽ sanctorũ ⁊ opus ministerij in edificationẽ corporis xpi. i. ecclesie. Secundo diuersitas officiorũ ⁊ statuum pertinet ad necessitatem actionũ que sunt in ecclesia necessarie. oportet autẽ ad diuersas actiones diuersos deputari ad hoc vt expeditius ⁊ sine cõfusione omnia peragãtur ⁊ hoc est qđ Ap'lus dicit ad Roma. xij. Sicut in vno corpore multa membra habem⁹ omnia aũt mẽbra nõ eundem actum habent ita multi vnũ corpus sumus in xpo. vbi glo. inqt Ambro. Ecce humani corporis exemplo docet nõ posse nos singulos habere omnia ac per hoc curam nostri inuicem nos agere debere: quia inuicem officijs nostris indigemus. Hac ratione inquit beatus Grego. in ca. singula di. lxxxix. Singla ecclesiastici iuris officia singu-

Diuisionis decentia

lis quibuscꝫ ꝑsonis figillatim cõmitti iube mus. sicut em̃ in vno corpore multa membra habemus oĩa autẽ membra non eundẽ actũ habent: ita in ecclesia spũali corpore conferẽ dum est hoc officiũ vni: alij cõmittendum est aliud. nec em̃ quantũlibet exercitate vni ꝑsone vno tpe duaruz rerũ officia cõmittenda sunt. qz si totuz corp⁹ est oculus: vbi auditus? hec ille. Tertio hec statuum officiorũqꝫ differentia ad dignitatem operatur ⁊ pulchritudinem ecclesie que in quodam ordine consistit. Unde. iij. Reg. x. dicitur. qꝫ videns regina saba oẽm sapientiam salomonis ⁊ habitacula seruoꝝ ⁊ ordines ministrantiuz non habebat vltra spm̃. Unde ⁊ apls dicit. ij. ad Thymo. ij. qꝫ in magna domo non solum sunt vasa aurea ⁊ argentea sed lignea ⁊ fictilia. Hmõi autem varietas tam decenter ordinata in ecclesia maximam operatur pulchritudinez ac venustatem. Unde Diony. iiij. de di. no. comparationem rerum earundẽqꝫ consonantiam fontalis radij vocat traditiões pulchrificas: id est pulchritudinem facientes. Et Bernar. super Cant̃. ait. Ordo modum tribuit ⁊ decorem ⁊ perpetuitatem. Et beatus Gregorius in ca. singula. di. lxxxix. parum supra cõmemorato hoc cõfirmans dicit sic. Sicut varietas membrorum per diuersa officia ⁊ robur corporis seruat ⁊ pulchritudinẽ repꝛesentat: ita varietas ꝑsonarũ per diuersa nihilominus distributa officia ⁊ venustatez sancte dei manifestat ecclesie. hec ille.

Capitulum. lxx. In quo ponuntur obiectiones contra varietatem ⁊ diuersitatem statuum ac officiorum in ecclesia dei.

Esplm LXX

Verunt autem

f

Argumentum primum

beretici quidam venustatis et pulchritudinis ecclesie aduersarij: qui aduersus ea que de varietate ⁊ diuisione statuum ⁊ officioꝝ ac graduum in ecclesia dicta sunt multipliciter arguunt. Primo sic. Diuersitas vnitati repugnat: sed fideles xpi ad vnitatem vocãtur spm illud. Job. xvij. Ut sint vnum in nobis sicut ⁊ nos vnum sumus. ergo in ecclesia non debet esse diuersitas aliqua statuum vel officiorum.

Secundum

Secundo sic. Natura non facit per multa quod potest facere per vnuz. sed operatio gratie est multo ordinatior qꝫ operatio nature. ergo cõuenientius esset qꝫ ea que pertinent ad actus gratie per eosdem administrarent: ita vt nõ esset in eccl'ia tanta diuersitas officioꝝ ⁊ statuũ.

Tertium

Tertio sic. Bonũ eccl'ie maxime videtur in pace cõsistere: spm illud psal. Qui posuit fines tuos pacẽ. Et. ij. Corinth. vlti. Pacem habete ⁊ deus pacis ⁊ dilectionis ⁊c. sed diuersitas est impeditiua pacis quã similitudo causare videt: spm illud. Eccl'i. xiij. Omne aial diligit sibi simile. ⁊ pbus dicit Politicorum. vij. Ꝛ modica differentia facit in ciuitate dissidium. ergo videt qꝫ non oporteat in eccl'ia esse diuersitatem statuum ⁊ officiorum.

Quartum

Quarto sic. Unitas est saluationis motus: qm̃ vna est via ad saluationẽ scz xpus: qui ait Job. ix. Ego sum via veritas ⁊ vita: ⁊ nemo venit ad patrẽ nisi per me. cum autẽ in diuersitate statuum ⁊ religionũ multiplex via det: vtputa alia prelatoꝝ: alia religiosoꝝ: aut monachoruz. ⁊ inter istos multiplex sit varietas viarum aliqui dicunt ordinis predicatoꝝ: aliqui ordinis minoruz ⁊c. Quare videt qꝫ talis differentia nõ sit cõueniens.

Quintum

Quinto sic. In primitiua eccl'ia non fuit hec distinctio ordinum aut religionum differentia sancti Aug. sancti Bñdicti. sancti Dñici ⁊ ffrancisci ⁊c. ergo videt qꝫ etiã nunc in eccl'ia esse non debeat.

Sextum

Sexto sic. In primitiua eccl'ia tantuz dicũtur fuisse epi ⁊ pbri ac dyaconi. non fuerunt autem vt videt alij inferiores ordines: ⁊ per cõsequẽs non videt qꝫ sint alij ordines in eccl'ia ponendi preter iaz dictos.

Septimum

Septimo sic. In ecclesia primitiua non legũtur prelati nisi epi qui dicunt maiores sacerdotes: ⁊ presbyteri q̃ dicũtur sacerdotes secundi ordinis: non autem fuerũt cardinales nec patriarche ꝓmates archiepiscopi archidyaconi decani: ⁊ sic de multis. ergo videtur qꝫ talis varietas in ecclesia esse non debeat.

Capitulũ. lxxi. In quo datur responsio ad obiectiones iam factas contra varietatem ⁊ diuersitatẽ statuũ ⁊ officiorum in ecclesia dei.

Eap̃. LXXI

Is non obstan

b

Ad primum

tibus dicenduz est vt priꝰ: qm̃ varietas ⁊ differẽtia hec statuũ dignitatum ac officioꝝ cõuenientissime ab ipso fundatore xpo (q̃ iuxta apostolũ. i. Corinth. i. virtus dei ⁊ sapientia est) posita est in eccl'ia: cuz vt in ꝓcedenti. c. deduximus ad integritatem perfectionẽ decoreqꝫ pertineat eccl'ie faciatqꝫ ad habiliorem diuinoꝝ ministerioꝝ expeditionem. Dicendum est ergo ad rões in oppositũ. Ad primã rñdetur qꝫ non q̃libet diuersitas repugnat cuilibet vnitati: vñ diuersitas mẽbroꝝ in vno corꝛpore non repugnat vnitati corporis imo pfectio eius vt dicim⁹ ex illoꝝ varietate resultat Vñ apls ad Ro. xij. In vno corpe multa mẽbra habem⁹. ⁊ ita dicim⁹ qꝫ diuersitas prefata statuũ ⁊ officioꝝ in eccl'ia non impedit in aliquo eccl'ie vnitatẽ q̃ per vnitatẽ fidei charita

tis ⁊ mutue subministrationis pficit: ſm illꝺ apl̄i ad Ephe. iiij. Ex quo totū corpus. i. eccle sia cōpactū est. glo. per fidē: ⁊ cōnexuz vinculis charitatis per oēm iuncturā subministrationis dum scz vnus alij seruit: ⁊ ita varietas ista in ecclesia statuū ⁊ officioꝝ stat cum vnitate eccl̄ie. Unde glo. super illud. i. Corin. xij. Nam corpus non est vnū membrū sed multa: dicit sic. Ostendit apl̄us per similitudinē humani corpis vnitatē corporis xp̄i. i. eccl̄ie habere varietatem officioꝝ ⁊ diuersitatez hanc non tollere vnitatē: sicut humani corpis vnitas non in singularitate consistit sed in multis mēbris vt sibi inuicē p̄sent qꝺ debent. Ibi.

Ad secundum

Ad secundum rn̄dek: ꝙ sicut natura nō facit p multa qꝺ pōt facere p vnū ita etiam nō coartat in vnū id ad quod multa requirūtur: ſm illud apl̄i. ij. Cor. xij. Si totum corpus oculus: vbi auditus? vn̄ etiam in eccl̄ia q̄ est corpus xp̄i oportuit membra diuersificari ſm diuersa officia status ⁊ gradus: qz ista non poterant cōuenienter administrari per vnū.

Ad tertium

Ad tertiū rn̄dek iuxta sanctū Tho. vbi. s. ꝙ sicut in corpore naturali membra diuersa cōtinenꝫ in vnitate p virtutē spūs viuificātis quo abscedente mēbra corporis separanꝫ: ita etiam in corpore eccl̄ie pax diuersoꝝ membroꝝ ꝛ̄tute spūssancti qui corpus ecclesie viuificat: vt habetur Job. vi. Unde ⁊ apl̄s dicit ad Eph̄. iiij. Solliciti seruare vnitatem spūs in vinculo pacis. Discedit autē aliq̄s ab vnitate spūs dum querit que sunt ꝓpria: sicut etiā in terrena ciuitate pax tollit ex hoc ꝙ ciues singuli q̄ sua sunt querunt: alioq̄n per officioꝝ ⁊ statuū distinctionem tam mentis q̄ in ciuitate terrena magna pax conseruaꝫ inquantum per hoc plures sunt qui cōicant actibus publicis. vn̄ ⁊ apl̄s dicit. i. Cor. xij. ꝙ deus sic tēperauit vt non sit scisma in corpore: sed p inuicē sollicita sint membra.

Ad quartum

Ad quartaz rn̄dek: ꝙ vna via ē saluatiōis p̄ncipalis ⁊ fundamētalis cōis oibus boibus. s. fides xp̄i cuz obseruantia mandatoꝝ dei: ſm illud Matḥ. xix. Si vis ad vitam ingredi serua mādata. Sed in illa via regia sunt etiam alie diuerse vie siue semite que attendūtur penes diuersa opera charitatis q̄ bus homo vacare pōt vel penes diuersitatez exercitioꝝ q̄bus aliqui exercenꝫ ad perfectionem charitatis. Unde sunt q̄dam modi viuēdi ⁊ pgrediendi in via dn̄i: ſm illud Augu. In via dei in qua alius sic alius sic ibat. De q̄ rum viarū siue semitarum varietate ꝓpheta loquens sic. psal. xxiij. ait. Vias tuas dn̄e demonstra mihi ⁊ semitas tuas edoce me. vbi p vias p̄cepta accipiunt: p semitas vero que angustioꝝ sunt cōsilia euāgelica designanꝫ. Un̄ sup illud psal. xxiij. Deduxit me p semitas iusticie: dicit gl. Semitte iusticie sunt arctiora p̄cepta ⁊ perfectioꝝ cōsilia. Quare cum religiones p̄uate in eccl̄ia dei nō sunt vie alie alienate diuersitatis aut ꝛ̄rietatis a via illa p̄ncipali cōi oibus in eternā beatitudinez tendere cupiētib?: sed illā in se ꝓtinent tanq̄ fundamētalē supaddentes illi cōsilia pfectiora: ptz ꝙ aduersarioꝝ rō non ꝓcedit cū in falsa imaginatōe fundet.

Ad q̄ntum

Ad q̄ntā rn̄dek: negādo ꝓnam: multa essꝫ ꝓcessu tp̄is instituta sunt in eccl̄ia dei tam circa cultum diuinū q̄ circa vsum sacroꝝ ⁊ distinctionē ministroꝝ ⁊ vocabuloꝝ varietatē que in ipso nascētis ecclesie exordio nō fuerūt sicut manifestū est spū sctō inspirāte q̄ non parū ornamēti ⁊ decoris cōferunt sctē dei eccl̄ie. Preterea licet religionū differētia ⁊ varietas in habitib?⁊ cerimonijs nō fuerit in ꝓmitiua eccl̄ia quāta nūc: nihilominꝰ substātialia fundamēta oim religionuz videlz abrenūciatio oim rerū tpaliū ꝓpt̄ xp̄z. castitas ⁊ obediētia in ꝓmitiua eccl̄ia fuerūt: que maxime in apl̄is floruerunt.

Ad sextum

Ad sextū rn̄dek pariter negādo ꝓnam rōne iaz dicta. Secundo rn̄dek iuxta san. Tho. in. iiij. di. xxiij. ꝙ in ꝓmitiua eccl̄ia ꝓpter paucitatē ministroꝝ oia inferiora ministeria dyaconis cōmittebātur. vt ptz p Dion̄. in li. eccle. hierar. nihilominus erant p̄dicte ptātes sed implicite in vna dyaconi ptāte: sed postea ampliatus est cultꝰ diuinus ⁊ eccl̄ia qꝺ implicite bēbat in vno ordine explicite tradidit in diuersis. et hoc mō dicit magr̄ sniarum ꝙ eccl̄ia aliquos ordines sibi instituit.

Ad septimum

Ad septimū rn̄dek negādo consequentiā: ⁊ cā est. Tum qz sicut habuit auctoritatem instituendi ⁊ deputandi varias p̄sonas variis ⁊ distinctis officijs: ita habuit auctoritatē noiandi ⁊ ponēdi eis diuersa vocabula ſm diuersitatē officioꝝ. Tuz qz illi quos patriarchas archiep̄os etiā dicimus sunt ep̄i cardinales vero aut p̄sbyteri aut dyaconi sunt. Unde hoc nō est nouos ordines in ecclesia introducere: sed in ordinibus constitutos iuxta varietatez officioꝝ q̄bus deputati sunt dignis nominibus appellare. de nominibus autem nō debet esse altercatio cum ꝓhibitū non sit illos sic nominari.

Capitulum. lxxij. De triplici diuersitate que in corpore ecclesie principaliter reperitur.

Capm LXXII

Si multiplici varietate eccl̄ia sancta dei ornata refulgeat: tñ triplex potissime in ea varietas confide

rat̃ que cā pre alijs venustiorē ac splendidiorē reddit: videlz differētia statuū officioꝝ ⁊ graduū: quoꝝ distinctio sic ex superioribus colligit̃. Diximus aūt parū ante in capitulis superioribus q̄ diuersitas in mēbris ecclie ad tria ordinat̃: videlz ad pfectionē ipsius corpis mistici ⁊ integritatē dicēte apl̄o. i. ad Colo. xij. Corpus non est vnū mēbrū sed multa. Secūdo ad cōgruentiorē expeditionē actionū que sunt necessarie in eccl̄ia. q̄m vt ait apl̄s vbi. s. Si totū corpus oculus: vbi auditus? id est si in eccl̄ia vt ait Ambr. in glo. oēs essent vnius officij: quō impleret̃ necessitas corporis cuiꝰ gñationi diuersis opus est. Tertio ad decoremz qui ex vbitate ⁊ ordine cōsurgit: ꝑm hec tria p̄fata triplex distinctio diuersitatis fideliuz in ipso eccl̄ie corpe accipi pōt. Una q̄dem p respectū ad pfectionem q̄ maxime attendit ꝑm charitatē. iuxta illud apl̄i ad Colo. iij. Super oia charitatē habete q̄ est vinculū pfectionis. Unūquodq; dicit̃ esse perfectū cū attingit p̄ prum finē qui est vltima rei pfectio: charitas autem est q̄ vnit nos deo qui est vltimus finis humane mentis: q; q̄ manet in charitate in deo manet ⁊ deus in eo vt dicit̃. i. Joh. iij. Quare merito ꝑz charitatē dr attēdi pfectio vite xp̄iane. Per respectū aūt ad hāc vite pfectionemz accipit̃ distinctio statuū put q̄dam alijs sunt perfectiores. Secunda vero distinctio accipitur p respectū ad actionē: ⁊ hec est distinctio officioꝝ. Officiū em̄ vt dicit Jsido. li. etbimo. ab officiendo dicit̃. officere aūt a quo sumit̃ nomen officij importat actionē tēdentē in aliud ⁊ ideo officia p̄prie dicunt̃ actus q̄ referūtur ad alios. Unde in diuersis officijs esse dicunt̃ q̄ ad diuersas actiones deputati sunt: sicut doctor dicit̃ habere officiū docendi: ⁊ iudex iudicū faciendi: ⁊ sic de alijs. Alia aūt distinctio accipit̃ per respectū pulchritudinis eccl̄ie: et ꝑm hoc accipit̃ differentia graduū. put scz in eodem statu vel officio vnus est alio superior. Unde in psal̄. dicit ꝑm aliaz litterā. Deus in gradibus eius cognoscet̃. de qua diuisione videtur apl̄s loq̄. i. ad Corinth. xij. di. Diuisiones gratiarum sunt. glo. Gras hic appellat gradus ⁊ ordines qui sunt in officio eccl̄ie.

Officium

Capitulū. lxxiij. Quid noie status designetur.

Capl̄z LXXIII

Via de differen

q tia statuū in eccl̄ia sermonē incboaturi: oportunū duximus p̄ dictoꝝ ⁊ dicēdoꝝ plenioꝝ intelligētia vt q̄d in rōne status importet̃ enucleemus. Status p̄prie loquēdo. vt ait scūs Tho. in. ij. ij. q. clxxxiij. significat quādam positionis dr̃iam ꝑm quā aliq̄d disponit̃ ꝑm modū nature cū quadā immobilitate. est em̄ naturale hoi vt caput eius in supiora tēdat ⁊ pedes in terra firmet̃: ⁊ cetera mēbra media cōuenienti ordine disponant̃: qō q̄dez non accidit si bō iaceat vel sedeat sed solū dum rectus stat: nec rursus stare dr si moueat̃ ꝑ qn̄ q̄escit. Et inde est q̄ etiā in ipsis humanis actibꝰ dr negociū aliq̄d statū habere ꝑm ordinē p̄p̄e dispositionis cū quadā immobilitate seu q̄ete. Un̄ ⁊ circa boies ea q̄ de facili circa eos variant̃ ⁊ extrinseca sunt nō ꝓstituūt: puta q̄ aliquis sit diues vel pauper in dignitate ꝓstitut? vl̄ plebeius vel si q̄d aliud ē hmōi. Un̄ ⁊ in iure ciuili dr: q̄ ei q̄ a senatu amouet̃ magis dignitas q̄ status auferat̃: sed solū videt̃ ad statū hois ptinere qō respicit obligatiōez p̄sone hois. put aliq̄s est sui iuris vl̄ alieni ⁊ hoc nō ex aliqua cā leui vel de facili mutabili sed ex aliquo p̄manēte. Et hoc est qō ptinet ad rōnē libertatis vel ꝑuitut̃. Un̄ status p̄prie ptinet ad libertatē vel seruitutē siue in spūalib? siue in ciuilibus. put consueuit dici q̄ error p̄sone aut conditionis vel status impedit matrimoniū nō aūt error fortune vel qualitatis. ⁊ isto modo accipit̃ status. ij. q. vi. c. si q̄n. vbi dicit papa Adrianus. Si q̄n in cā capitali vel cā status interpellatū fuerit nō p̄ exploratores: sed p̄ seipsos est agendū. Ubi cā status appellat̃ ptinens ad libertatē vl̄ ad seruitutē: vt satis aperte colligit̃ ex glo. Dicimus aūt q̄ status p̄prie loquēdo ptinet ad ipsam rōnem libertatis vel seruitutis q̄m si large ⁊ improp̄e de noie status loquamur: noie stat? aliq̄n importat̃ sola rectitudo. iuxta illud Ezech. xi. Si li bois sta sup pedes tuos. ⁊ Greg. dic̃. vi. moral̃. Ab oi statu rectitudinis desperēt q̄ p noxia ꝙba dilabunt̃. Aliq̄n noie stat? sola importat̃ firmitas siue imobilitas. iuxta illd apl̄i. i. Cor. xv. Stabiles estote ⁊ imobiles. Un̄ dic̃ Greg. sup Eze. Lapis quadrat? est. i. quasi ex oi latere stātū bz q̄ casuz ex aliqua p̄mutatiōe nō bz. Preterea aliq̄n noie status importari videt̃ gradus altior: siue altitudo aliq̄ dignitatis. nā ex hoc aliq̄s dr stare in altū q̄ erigit̃. Sed reuera nullū istoꝝ adimplet rōnez stat? non q̄dem rectitudo sola. Tum q; in alijs aialibus nō req̄ritur rectitudo ad hoc q̄ stare dicant̃. Tum q; nec etiam boies stare dicuntur quantūcūq; recti nisi quiescāt. Preterea nec sola immobilitas sufficit ad rationem status: ptz q; etiam sedens ⁊ iacens quiescūt qui tn̄ non dicunt̃ status. Ceterum nec gradus nec altitudo dignitatis sufficit ad rōnem status: gradus em̄ dicit̃ ꝑm ordinem superioritatis ⁊

Status

inferioritatis: status vero dicit imobilitatez eo q̄ ptinet ad cōditionē persone. Patz ergo q̄d in sermone nostro in rōne status importari intelligamus. Distinguunt aūt tres stat⁹ in eccl'ia scz prelatoꝝ: religiosoꝝ: t ꝓiugatoꝝ ex euāgelio Math. xxiij. vbi dr. Duo in agro: duo in lecto: t duo in molēdino. In agro sunt vt exponit btūs Aug sup psal'. cxxxi. q̄ gubernant eccl'iam: t ita prelati. Unde dicit ap'lus Vide si non in agro erat: ego plantaui apollo rigauit: sed deus incrementū dedit. In lecto aūt cos intelligi voluit qui amauerūt quietē. Per lectum vero q̄etos intelligi voluit nō mi scentes se turbis nō tumultui generis humani in ocio seruientes deo. In molendino exn̄tes intelligi voluit plebē ꝓiugatoꝝ q: in isto mūdo versant vbi molendinū intelligit q: sic vertit mūdus quō mola. Itē prefatus status designat in tribus illis viris. de q̄bus habet. Ezech. xiiij. vz in Noe Daniele t Job. Noe significat rectores eccl'ie: q: ipse archā in diluuio gubernauit. Daniel aūt vitā q̄etam elegit in celibatu seruire deo vxorē non querēs: erat vir sanctus in celestib⁹ desideriis vitā gerēs: p quē significant serui dei in religione viuentes: de q̄bus dicit. Ecce q̄ bonū t q̄ iocundū habitare fratres in vnū. In noie vero Job: q̄ habebat vxorē t filios tc. significant boni cōiugati. Ex q̄bus etiā apertissime habet q̄ nomine stat⁹ importet firmitas ppetue obligationis cū aliqua solēnitate: sicut pz in statib⁹ illis trib⁹: quoꝝ primus t suprem⁹ status platoꝝ designat per Noe: q̄ obligant ad opera perfectionis t cū solēnitate aliqua benedicunt t cōsecrant. Secūdus status est religiosoꝝ qui obligant ad ppetuā cōtinentiā cū solēnitate voti ꝓfessionis. Tertius q̄ infim⁹ ponit est q̄ obligant obligatione matrimoniali etiā cuz solēnitate quā facit eccl'ia. Et ita ptz q̄ ꝓpter rōne status q̄dam imobilitas t firmitas ppetue obligationis cū solēnitate quadā importetur sicut inferius etiā plenius oñdet. dimisso aūt tertio statu. s. cōiugatoꝝ: in quo magis importat obligatio siue seruitus quedam carnalis cū sit ad debitū carnale reddendum q̄ spūalis: vt ptz: cōsequemur differētiā statuū ptinentiū ad seruitutē vel libertatem spūalē.

Status triplex ecclesie

Psal. cxxxij.

Capitulū. lxxiij. Q̄ differentia statuū pertinentium ad spūalem seruitutem vel libertatem attendit ſm incipientes ꝓficientes t perfectos.

Cap. LXXIIII

Dcuturi autez

I de differentia status spūalis seruitutis repetere necesse habemus q̄ status put iam expositum libertatē respiciat vl' seruitutē. Inuenit autem in reb⁹ spūalibus duplex seruit⁹ t duplex libertas. vna quidē est fuit⁹ peccati alia vero est seruitus iusticie. Sil'r etiā est duplex libertas vna quidē a pc̄o: alia vero a iustitia vt patet p Ap'lm ad Ro. vi. Cum serui essetis peccati liberi fuistis iusticie: nunc aūt liberati a peccato serui facti essetis deo. Est aūt seruitus peccati vel iusticie cū aliquis ex habitu peccati ad malū inclinat vel ex habitu iusticie ad bonum. Sil'r aūt libertas a peccato est cū aliquis ab inclinatione peccati nō superatur. Libertas aūt iusticie cū aliquis ꝓpter amorem iustitie nō retardatur a malo. Verū tn̄ q: homo ſm naturalē rationē ad iustitiā inclinatur: peccatū aūt est contra naturalez rationē ꝓñs est q̄ libertas a peccato sit vera libertas que comūgitur seruituti iustitie: q: p vtrunq; tendit homo in id q̄d est cōueniēs sibi. Et sil'r vera seruit⁹ est seruitus peccati cui cōiungit libertas a iustitia: q: sic p hec impedit hō ab eo q̄d est ꝓpriū sibi. hoc aūt q̄ homo efficiat seruū iustitie vel peccati ꝓcurrit per humanū studium sicut ap'lus ibi dicit: cui exhibetis vos seruos ad obediendum serui eius estis cui obeditis siue peccati ad mortē siue obeditionis ad iustitiā. In omni aūt studio est accipere principiū mediū t terminū. t ideo ꝓñs est q̄ stat⁹ spūalis seruitutis t libertatis ſm tria distinguunt. s. ſm principiū ad q̄d pertinet stat⁹ incipientiū: t mediū ad q̄d pertinet status ꝓficientiū. t terminū ad quem ptinet status perfectoꝝ. Dicit em̄ beat⁹ Greg. super Eze. t habetur de pe. di. iij. §. hec q̄ de charitate. Alia nāq; sunt virtutis exordia aliud ꝓfectus aliud perfectio. Preterea cōueniēter huius diuisionis accipit ex eo q̄ libertas a peccato fit per charitatē que diffundit in cordib⁹ nostris per spiritum sanctū: vt dr ad Ro. v. Unde. ij. ad Cor. iij. inquit Ap'lus. Ubi spirit⁹ dñi ibi libertas ideo eadem videtur diuisio charitatis et statuum pertinentium ad libertatez. Distinguūtur autem cōueniēter gradus charitatis tres scz incipientium: proficientium: t perfectoꝝ. Dicit enim Aug. super primam Cañ. Joban. Charitas cuz primo fuerit nata nutritur (q̄d pertinet ad incipientes) cum fuerit nutrita roboratur: (quod pertinet ad proficientes) cum fuerit roborata perficitur: quod pertinet ad perfectos. Conueniēter ergo dictum est q̄ differentia statuū pertinentium ad spiritualem seruitutem vel libertatem attēdatur ſm incipiētes proficientes t perfectos.

Seruitus duplex

Libertas duplex

Capitulum. lxxv. In quo declaratur quibus conueniat esse perfectos; et quibus conueniat esse in statu perfectionis.

Cap̃. LXXV

Vãuis statuũ

ad spiritualẽ seruitutẽ vel libertatem ptinentiũ dĩa ſm incipientes ꝓficiẽtes ac pfectos vt prędiximus attendaꝫ tribilomin⁹ q̃ incboatio ⁊ augmentũ nõ querũtur ꝓpter se ſ ꝓpter pfectionẽ: nulla genera hominũ spãliter deputanꝫ statui incipientiũ ⁊ ꝓficientiũ: sed solũ ad pfectionis statuꝫ aliqui hoies cum quadã obligatione ⁊ solẽnitate assumunꝫ. Quocirca de statu pfectionis vtputa ad quẽ alij status ordinãtur sermonez nostrũ ꝓsequemur declarãtes in primis in q̃bus vite spũalis perfectio cõsistat: ⁊ quib⁹ in statu pfectionis esse cõueniat. Pro primo aũt notandũ est: q̃ vite spũalis pfectio ex charitate pensanda est. qõ ex eo primo ostẽdit: qz cũ vnũquodq̃ dicaꝫ pfectũ in q̃tum attingit propriũ finẽ qui est vltima rei pfectio: ⁊ charitas sit que vniat nos deo qui est vltim⁹ finis humane mentis: ſm illud .i. Joh. iij. Qui manet in charitate in deo manet ⁊ de⁹ in eo. manifestũ est q̃ ſm charitatem perfectio vite spiritualis maxime attendaꝫ. Secundo: ſi charitatem nõ habens nihil spũaliter esse dicit: dicente Apõlo .i. ad Corin. xiij. Si habuero ꝓphetiam ⁊ nouero oĩa mysteria ⁊ oẽm scientiam ⁊ ſi habuero oẽm fidem: ita vt mõtes transferã charitatez aũt nõ habuero nihil sum. luce clarius habeꝫ q̃ vite spiritualis pfectio in charitate cõsistat. Tertio idem colligit ex eo q̃ Jo. totam spũalem vitam in dilectione asserit eẽ dicẽs .i. Joh. iij. Nos scim⁹ q̃m translati sum⁹ de morte ad vitã q̃m diligim⁹ fratres quos q̃ nõ diligit manet in morte. A pfectione q̃ charitaꝫ simpliciter aliq̃s in vita spũali dicit esse pfectus. Unde ad Colo. iij. inq̃t Apõlus. Super oĩa charitatem habete que est vinculũ pfectionis. Amor aũt vim trãsformatiuã habet qua amans in amatũ quodãmodo transfertꝫ. Unde Dio. li. de diui. no. c. iij. dicit. Est aũt extasim faciens diuinus amor non sinens suipsorum amantes esse sed amatorum. Quia q̃ totũ ⁊ pfectum idem sunt: vt Arist. dicit. iij. phy. perfecte charitatẽ habet qui totaliter in deũ transformatur seipsum ⁊ oĩa postponens ꝓpt deũ Unde Aug. xiij. de ciui. dei dicit: q̃ sicut ciuitatem babylonis fecit amor sui vsq̃ ad contẽptum dei: ita ciuitatez dei facit amor dei vsq̃ ad contemptũ sui. cuiuscunq̃ ergo mẽs sic est affecta interius vt seipsum ⁊ omnia contẽnat ꝓpter deum ſm illud Apõli ad Phil. iij. Que mihi aliquãdo fuerunt lucra arbitratus sum vt stercora vt x̃m lucrifaciam. iste perfectus

Perfectio in quo consistit

est siue sit religiosus siue secularis: siue clericus siue laicus etiã matrimonio cõiunctus. Abraham eñ matrimonio cõiunctus erat et diues cui deus dixit. Gen. xvij. Ambula coram me ⁊ esto perfectus. Et Eccli. xxxi. dicit. Beatus diues qui inuẽtus est sine macula ⁊ post aurũ non abijt. Et post pauca subdit. Qui probat⁹ ẽ in illo ⁊ perfect⁹ inuẽt⁹ est. Preterea de secũdo cõsiderandũ est: q̃ non est idem esse perfectum ⁊ esse in statu perfectiõis. sunt eñ aliqui in statu perfectionis q̃ nondũ sunt perfecti sed interdũ etiam pctõres: sunt etiam aliq̃ perfecti q̃ in statu perfectionis non sunt. Ad videndũ aũt quõ hoc sit: est aduertendũ q̃ ſicut. ꝫ dictũ est in. c. ꝓcedẽti. status ꝓprie pertinet ad cõditionẽ libertatis vel seruitutiſ. spũalis aũt libertas siue seruit⁹ põt attẽdi in hoie dupliciter. vno modo ſm id qõ interius agit. alio modo ſm id qõ agitur exterius. Et qz vt dicitur .i. Regl. xvi. hoies vident q̃ patẽt sed deus intuet corda. Inde ẽ q̃ ſm interiorẽ hois dispositionẽ accipit cõditio spũalis status in hoie in cõparatione ad iudiciũ diuinũ: quo modo pñt distingui status gre ⁊ stat⁹ culpe. Scõm aũt ea q̃ exterius aguñ accipit spũalis stat⁹ in hoie per cõparationẽ ad eccliaz: ⁊ hoc mõ nunc de statu loq̃mur ꝓut scz ex diuersitate statuũ quedam pulchritudo cõsurgit. Ceterũ est considerandũ q̃ quantuz ad hoies ad hoc q̃ aliquis adipiscaꝫ statũ libertatis vel seruitutis requirit q̃dem aliqua obligatio vel absolutio. non eñ ex hoc q̃ aliquis seruit alicui efficit seruus q: etiam liberi seruiũt: ſm illud ad Gal. v. Per charitatẽ spũs seruite inuicez nec ex hoc q̃ aliquis desinit seruire efficitur liber: sicut ptz de seruis fugitiuis. sed ille ꝓprie seruus est q̃ obligatur ad seruiendũ: ⁊ ille est liber q̃ a seruitute absoluit. Secundo requiritur q̃ obligatio predicta cũ aliqua solẽnitate fiat sicut ⁊ in ceteris q̃ inter hoies obtinẽt ꝓpetuã firmitatem quedam solẽnitas adhibetur. Sic ergo in statu pfectionis ꝓprie dicit aliq̃s esse nõ ex hoc q̃ habet actũ perfecte dilectionis: sed ex hoc q̃ obligat se perpetuo cũ aliqua solẽnitate ad ea q̃ sunt pfectionis. Cõtingit etiã q̃ aliq̃ se obligant ⁊ non seruãt: et aliq̃ implent ad qõ se non obligarũt sicut ptz JMath. xxv. de duobus filijs: quoꝝ vnus patri dicenti operare in vinea rñdit nolo: ⁊ post ea abijt. alter autẽ rñdens ait eo ⁊ non iuit. et ideo nihil ꝓhibet aliquos esse perfectos qui non sunt in statu pfectionis ⁊ aliquos esse in statu perfectionis qui non sunt perfecti.

Differentia inter pfectos ⁊ existentes in statu perfectionis

Cap̃lm. lxxvi. Qz prelatis maioribus ecclesie. s. epis ⁊ religiosis ꝓprie competat esse in statu perfectionis.

Capꝫ LXXVI

Xhis que iam

e dixímus facile est videre taz ꝓlatos maiores eccl'ie scz epos q̄ religiosos in statu perfectionis esse. Cum em̄ vt in precedenti. c. dictū est ad statum perfectionis requirat obligatio ꝓpetua ad ea que sunt perfectionis cuz aliqua solēnitatē: cū vtrūq; hoc cōpetat tam epis q̄ religiosis: manifestum est illos in statu perfectionis esse. De epis quidem patz. obligant q̄dem se ad ea que sunt perfectionis cum pastorale officium assumunt: ad qō pertinet vt animam suā ponat pastor ꝓ ouib⁹ suis: sicut dicitur Job. x. Quod exponens btūs Greg. ita dicit. Audistis fratres eruditionē nostrā 7 periculum nostrū. Et postea subdit. Ōnsa est nobis de contēptu mortis vita quaz sequamur: primū est exteriora nostra misericorditer ꝓ ouibus impendere: postremuz vero si necesse fuerit etiam mortē nostram ꝓ eisdem ouibus ministrare. Quod vero ad hanc perfectionē se obligant epi colligit ex illo apli. i. ad Thy. vlti. Certa certamen bone fidei: apprehende vitam eternaz in qua vocatus es 7 confessus bonam cōfessionē coram multis testibus. s. in tua ordinatione vt ibidē dicit glo. Preterea etiam adhibet quedam solēnitas cōsecrationis cuz predicta ꝓfessione: ꝑm illud. ij. Thy. i. Resuscites gratiam dei q̄ est in te per impositionē manuū mearū: qō gl. exponit de gratia epali. 7 btūs Diony. dicit in. c. x. eccle. hierar. q̄ summus sacerdos. i. epus in sua ordinatiōe habet eloquioꝝ super caput sanctissimā suppositionē: vt significetur q̄ ipse est participatiuus integre totius hierarchice virtutis: et q̄ ipse non solum sit illuminatiuus in oia que ptinent ad sanctas locutiones 7 actiōes sed q̄ etiam hoc alios tradat. Ex quibus facile est videre quibus prelatis: q: scz solis maioribus cōpetat esse in statu pfectionis quibus soluz cōpetit obligatio ppetua ad ea que perfectionis sunt cū solēnitate aliqua celebrata q̄ non competit alijs inferioribus prelatis: vtputa pbīis curatis atq; archidyaconis. vnō tales non videnť in statu perfectiōis esse. qō sctūs Tho. in. ij. ij. q. clxxxiij. ar. vi. ita deducit. In pbīis 7 dyaconibus habētib⁹ curam aiarum duo pñt cōsiderari. s. ordo 7 cura. Ordo autez ipse ordinatur ad quēdam actū in diuinis officijs. ex hoc autem q̄ aliqui suscipiunt sacrū ordinem accipiunt potestatez quosdā sacros actus perficiendi nō tñ obligant ex hoc ipso ad ea que sunt perfectionis nisi quatenus apud occidentalem ecclesiam in susceptione sacri ordinis emitteret ꝓtinētie votum quod est vnū eoꝝ que ad perfectionē pertinēt. Unde patet q̄ ex hoc q̄ aliquis accipit ordinē sacrū nō ponitur simpliciter in statu perfectionis: quāuis perfectio ad hoc req̄ratur q̄ alios digne hmōi actus exerceat. Similiter etiam ex parte cure quam suscipiunt nō ponūtur in statu perfectionis: licet constituant in aliquo officio. nō enim obligātur ex hoc ipso vinculo perpetui voti ad hoc q̄ curam aiarum retineant sed possunt eā deserere vel transeūdo ad religionē etiam absq; licentia epi: vt habetur in. c. due. xi. q. iij. vel etiam cū licētia epi dimittendo parochiam vel archidyaconatū 7 accipiendo simplicē prebendā sine cura qō pñt facere: qō tñ nullo modo liceret si essent in statu perfectionis. Nemo em̄ mittens manū ad aratrū 7 respiciēs retro ē apt⁹ regno dei: vt dī Luce. ix. Epi aūt quia sunt in statu perfectōis nō nisi auctoritate summi pōtificis ad quem etiam pertinet in votis perpetuis dispensare, possunt epalem curā deserere 7 etiā ex certis causis. Unde manifestū est q̄ nō oibus prelatis sed solū maioribus cōpetit esse in statu pfectionis. Q̄ vero hoc etiā cōpetat religiosis patet: religiosi em̄ voto se astringūt ad hoc q̄ a rebus secularib⁹ se obstineant quibus licite vti poterant ad hoc q̄ liberi⁹ deo vacēt in quo consistit perfectio vite p̄sentis. Un Diony. vij. ca. celestis hierarchie de religiosis loquēs dicit. Q̄ religiosos alij quidez famulos dei: alij quidem monachos nomināt ex dei seruitio 7 famulatu. i. indiuisibili 7 singulari vita viuentes: ipsos indiuisi filiū sanctis conuolutionibus. i. contēplationibus ad deiformem vnitatem 7 amabilem deo perfectionem 7c. Votum etiā obligatio fit cum quadam solēnitate ꝓfessionis 7 benedictionis. vnde ibidē subdit beat⁹ Diony. Propter qō 7 pfectaz ipsis donans gratiam sancta legislatio quadaz ipos dignata est sanctificatiua iuocatōe. Patet ergo q̄ tam episcopi q̄ religiosi ꝓfessi in statu pfectionis esse dicendi sunt. Unde beatus Diony. in libro. v. ecclesiastice hirarchie: attribuit episcopis perfectionem tanq̄ perfectoribus: 7 in. c. vi. eiusdē: perfectionē religiosis quos monachos vocāt siue deo famulātes tanq̄ pfectis 7c. Ubi considerandum q̄ cum teste beato Aug. super Gen̄. ad litteram: semper agens nobilius sit patiēte: 7 causa suo effectu. et ex iam dictis beati Dionysij in genere pfectionis epi se habent vt pfectores religiosi vero vt pfecti: quoꝝ vnū ptinet ad actionē: alterū vo ad passionē. manifeste habemus q̄ potior 7 altior sit stat⁹ pfectionis in epis q̄

religiosis. Preterea hoc etiaz ex eo ptz: q religiosus põt transire ad statũ epalez. Dicit em in. c. i. xvij. q. i. q sacra ordinatio de monacho epm facit hoc autem nullo modo liceret nisi status epalis sit perfectior statu religiosorum qm nulli licet a maiori statu ad minorem trãsire: hoc em esset retro aspicere.

Capm. lxxvij. In quo ponunt obiectiones contra ea que dicta sunt de perfectione pontificalis stat9 z religiosorum.

Capz LXXVII

Uersus ea que

a dicta sunt in superiori ca. obijci tur multipliciter: maxime cõtra tria. Quoz primuz est q prelati superiores: vtputa epi sint in statu perfectionis. Secunduz est: q soli epi prelati maiores sunt in perfectiõis statu: non autem minores scz pbri curati siue archidyaconi. Tertiuz est q status prelatoz potior sit ac sublimior statu religiosoz. Contra primũ arguitur primo sic. Ad statum perfectiõis videtur ptinere renunciatio diuitiarum: fm illud Math. xix. Si vis perfectus esse vade z vende oia que habes z da pauperibus z veni z sequere me. sed epi possident qm possidere possunt licite diuitias siue bona tpalia. Dicit em in ca. epi. xij. q. i. Episcopi de rebus ppijs vel acqsitis vel quicqd de ppio habent heredibus suis si voluerint relinquãt. ergo videt q status prelatoz maioz scz epoz nõ sit status perfectionis dicendus. Secundo sic: status prelationis non est appetendus: dicẽte bto Aug. xix. de ciui. dei. Locus superior fine quo populus regi non põt z si administret vt decet: tamen indecenter appetit. ergo sequit q status prelationis non sit status perfectionis. cõsequẽtia videt nota eo q laudabile esse videat appetere statũ perfectionis. vnde laudabile est cõcupiscere statũ religionis. Contra secundũ arguit primo sic. Sicut epi suscipiũt curã aiarum cum consecratione: ita etiã pbri curati z archidyaconi. de qb9 supra illud. Act. vi. Considerate fratres viros boni testimonij septem pleno spũ sctõ zc. dicit glo. Bede. Hic discernebant apli per eccliam cõstituti septẽ dyaconos q essent sublimioris gradus z qua si colũne prime circa aram. Preterea in cõsecratione tam epi q sacerdotis verba sunt cõuenientia. s. vt cõsecrent z sanctificẽtur manus iste zc. ergo videtur q pbri curati sunt in statu perfectionis. Secundo sic. Sicut epi obligantur ad hoc q animaz suam ponant p ouibus suis: ita z pbri curati z archidyaconi. sed hoc pertinet ad perfectionem charitatis: fm illud Joh. x. Nemo maiorem charitatẽ habet vt aiam suam ponat quis p amicis. ergo videtur q presbyteri curati et archidyaconi sunt in statu perfectionis. Tertio sic. Religiosi sunt in statu pfectiõis. ergo multo plus presbyteri curati z archidyaconi. antecedẽs est cõclusio precedentis capituli. cõsequẽtia vero nota videt ex duobus. Primo q nulli licet de statu maiori ad minorem trãsire. de statu autem monastico licet transire ad officiuz presbyteri curam habentis: vt ptz in ca. vos autem. xvi. q. i. Secundo ptz ex eo: q pbri curati z archidyaconi eo q habent curaz aiarũ similiores sunt epis qui in statu perfectionis esse dicuntur: q religiosi. Contra tertiũ pncipale arguit primo sic. Perfectum principalius cõsistit in dilectione dei q primi: sed status religionis directe ordinatur ad dilectionez dei. vnde ex dei seruitio z famulatu nominatur. vt dicit Diony. vi. eccle. hierar. status autem epoz videtur ordinari ad dilectionez primi cuius. s. cure superintendũt vnde etiã noiantur. vt pz per Aug. xix. de ciui. dei. ergo videtur q status religiosoz perfectior sit statu prelatoz. Secundo sic. Status religiosorum ordinatur ad vitã contemplatiuã que potior est q vita actiua ad quã ordinatur status episcopoz. ergo videt q status religiosorum perfectior sit q status epoz.

Capitulum. lxxviij. In quo rñdetur ad rõnes iam factas in precedenti capi.

Capz. LXXVII

Dista facile est

a respõdere attentis his duob9 que superius enucleauimus videlicet in quo vite spiritualis perfectio principaliter consistat: z quid in ratiõe status importetur. Ad rationes ergo in oppositum est dicendum.

Ad primam respondetur: q abrenuntiatio propriarum facultatum dupliciter considerari potest. Uno modo fm q est in actu: et sic negatur assumptum. dicimus enim q ad perfectionem vite spiritualis: non pertinet essentialiter actualis abrenunciatio diuitiarum: licet sit quoddaz perfectionis instrumẽtum. Unde ad abrahã plures diuitias possidentem dns dixisse legitur. Gene. xvij. Ambula coram me z esto perfectus. Et ideo nihil p hibet statũ perfectionis esse sine abrenunciatione actuali ppioz. Sic etiã dicendũ est de aliis exterioribus obseruantijs de qbus deus pfectionis documẽta tradens ait. Math. v. Si quis te pcusserit in dexterã maxillã prebe illi z alterã: z ei qui vult tecum in iudicio cõtendere z tunicam tuam tollere dimitte ei et

Argumentũ primũ contra primũ principale

Secundum

Argumẽtum primũ contra secundum principale

Secundum

Tertium

Argumentũ primuz contra tertium principale

Secundum

Ad primum primi principalis

pallium ⁊c. que non semp actu perfecti cōple re tenent alioq̄n deus ab hac pfectione defe cisset qñ alapa in vna maxillarū susceptā non prebuit alterā sed dixit. si male locutus sum p bibe testimoniū de malo. Job. xviij. Sic nec Paulus q̄ cum percuteret maxillam non pre buit sed ait. Percutiat te deꝰ paries dealba te. Act. xiij. Non ergo de necessitate pfectōis est vt hec opere cōpleant: sed intelligēda sūt ꝑm animi preparationē. vt Aug. dicit in li. de sermone dñi in mōte. Alio ergo modo potest ꝓsiderari abrenunciatio diuitiarū ꝑm ꝓparationē animi: vt scz homo sit paratꝰ si opus fuerit oia dimittere vel distribuere vel alia face re que dicta sunt: quotiēscūq̄ fuerit opus: ⁊ hoc pertinet directe ad pfectionē. Ūn Aug. dicit in lib. lxxxiij. q. ⁊ habet in. c. qđ dicit. di. xli. vbi sic dicit Aug. q̄ deꝰ dicit in euāgelio. Justificata est sapientia ab oībus filijs suis. oñdit dñs filios sapientie intelligere non in ab stinendo nec in māducando esse iusticiā: sed in equanimitate tolerādi inopiā. Ūn ⁊ aplꝰ ait. Scio abundare ⁊ penuriaz pati. Ad hoc autem maxime tenent epi vt omia sua ꝓ amo re dei ⁊ salute sui gregis contēnant cuz opus fuerit vel pauperibus sui gregis largiendo vꝫ rapinaz bonoꝝ suoꝝ cum gaudio sustinendo.

Ad secundum

Ad secundam rōnem respondet negando consequentiam: ⁊ ratio est: q̄ in statu epalis dignitatis intelligitur quedam sublimitas gradus: q̄ epus super alios constituit: ꝑm illud. Matb. xxv. Fidelis seruꝰ ⁊ prudens quē constituit dñs super familiaz suam. Hanc autem celsitudinē concupiscere non est licitum cum videat presumptuosum. Ūn dñs. Mat. xx. redarguit discipulos primatū querētes di. Scitis q̄ principes gentium dñantur eoruz. vbi Crysо. dicit. Ostendit per hoc q̄ gentile est primatus cupere: ⁊ sic gentū comparatio ne eoꝝ animū estuantem conuertit. Et ad ꝓbationem consequentie rñdetur: negando q̄ laudabile sit appetere oēm statum perfectionis. Ad id autē qđ inducebatur de statu religionis ⁊ de statu episcopali ꝓpter duo: vt inquit sctūs Tho. secūda secūde. q. clxxxv. Primo quidem: q̄ ad statum epalem preexigitur vite perfectio: vt ptz per hoc q̄ deus a petro exquisiuit si plus cum ceteris diligeret anteq̄ ei cōmitteret pastorale officium. Sed ad statum religionis nō preexigit perfectio sed via in perfectionē. Unde ⁊ dñs. Matb. xix. non dixit. Si es pfectus vade ⁊ vende oīa que habes: sed si vis esse perfectus. ⁊ hmōi differētie rō est: q̄ ꝑm Diony. perfectio pertinet actiue ad episcopum sicut ad perfectorem: ad monachum autem passiue sicut ad perfectum. req̄ritur autē q̄ sit perfectꝰ aliquis ad hoc q̄ possit alios ad perfectionē adducere qđ non pre exigitur in eo qui debet ad perfectionem adduci. Est autem presumptuosum q̄ aliquis pfectum se reputet non autem q̄ ad perfectionem tendat. Secundo non est eadē rō de statu religionis ⁊ epalis dignitatis: q̄ ille q̄ statū religionis assumit subijcit se alijs ad spūalia capiēda qđ cuilicet licet: sed ille qui ad statum epalez transit sublimatur ad hoc q̄ alijs puideat ⁊ hoc nō licet apperere. Unde Cry. super Matb. dicit. Primatū ecclesie concupiscere nec iustum est nec vtile.

Ad primum secūdi principalis

Ad rōnes vero factas contra secundū principale: in quo dictum est q̄ loquendo ꝓprie de statu vt ipm̄ sentiarum loquimur. ⁊ supra diffinitus est: ꝓsbyteri curati in eo nō essent. rñdetur ꝑmo ad primam negando assumptum ꝓ vtraq̄ parte dicimus cm̄ ꝑmo q̄ presbyteri curati non susc̄ipiunt curam aiarum sicut episcopi: qm̄ epi principaliter habēt curam oīum sue diocesis vt habet in. c. quecūq̄. x. q. i. vbi fratres in cōcilio antiocheno ita dicunt. Quecūq̄ res ecclesiastice sunt cōuenit cum omni diligentia ⁊ fide gubernari ⁊ dispensari cum iudicio ⁊ potestate epi cui totius plebis aie videntur esse cōmisse. presbyteri aūt curati ⁊ archidiaconi habent aliquas subministrationes sub epis. Unde super illud. i. Corinth. xij. Alij opitulationes alij gubernationes: dicit glo. Opitulatōnes. i. eos qui maioribus ferunt opem: vt titus apostolo: vꝫ archidyaconi epis. Gubernationes autem scz minoꝝ personaruz prelationes vt pbri sunt: qui plebi documēto sunt. ⁊ Diony. dicit. v. ca. eccle. hierar. Q̄ sicut vniuersaz hierarchiā videmus in iesum terminatam: ita vnāquāq̄ in ꝓprium diuinū summū sacerdotē. i. epm. Et in. c. cūctis. xvi. q. i. dicit papa Clemens oībus pbris ⁊ dyaconibus attendendū est vt nihil absq̄ ꝓpij epi licentia agant. Unde si q̄s recte cōsideret in q̄t sanct Tho. hoc modo in regimine ecclie cōparant archidyaconi ⁊ plebani ad epm sicut in regimine tpali prepositi ⁊ balliui ad regē. Secunda etiaz pars antecedentis prefate rōnis est falsa in qua dicit: q̄ pbri curam aiarū suscipiant cum consecratione sicut epi qđ falsum ē. Unde sicut in mundanis ptātib⁹ solus rex solam benedictionē accipit: alij vero per simplicē cōmissionē instituūtur officiales: ita etiam in ecclia cura epalis cū solēnitate cōsecrationis cōmittit: cura aūt archidyaconat⁹ vꝫ plebanatus cū simplici impositione cōfert. Nō vero dicitur q̄ in ꝓsecratione epi ⁊ pbri eadē

verba sunt ⁊c. nō est ad ꝓpositum: nō em̄ nūc agimus de sacerdote in q̄tum sacerdos est. sic em̄ in statu ponit̄ per solēnem ꝯsecrationē vt dicit sanctus Tho. in li. de pfectione vite spiritualis. Nō quidē in statu perfectionis actiue vel passiue ꝫ in statu illuminatiue ꝫm Dionys. sed q̄n̄ curam accipit tunc ei nulla solēnis benedictio exhibet̄. vnde tunc nullum statuz suscipit ꝫ fit ei quedā officij cōmissio: ⁊ ita ꝑs byter curat⁹ licet in susceptione ordinis ꝯsecrat̄ nō tn̄ in susceptione cure. epus aūt ad ipsam curā pastoralē ꝯsecrat̄ ꝓpter perpetuam obligationē qua se ad pastoralē curā obligat sicut ex predictis patet. Ad secundā rn̄det̄ negando añs: qm̄ sicut plebani ⁊ archidyaconi nō habēt principaliter curam sed administrationē quandam ꝫm q̄ eis ab epo cōmittit̄ ita etiā ad eos nō ptinet principaliter pastorale officiū nec obligatio ponēdi aīam ꝓ ouibus sed in q̄tum ptīcipant de cura. vnde magis bn̄t dicit sanct⁹ Tho. quoddā officium ad pfectionē ptinens q̄ obtineāt pfectionis statum. Ad tertiam rōem rsp̄ōdet̄ negando ꝯñam. ⁊ ad pbationē primā que sumit̄ ex trāsitu monachali ad officiū presbyteri curā habētis rn̄r: q̄ nihil facit ad ꝓpositum: qm̄ monachus nō transit ad curā seculārē statu religionis dimisso sed retento. ꝺr em̄ in. ca. de monachis. xvi. q. i. vbi Innocenti⁹ papa de monachis qui diu morātur in monasteriis inq̄r: q̄ si postea ad clericatus ordinē peruenerint statuimus nō debere eos a priori ꝓposito discedere: sed pbi curati vel archidyaconi qn̄ religionem ingrediūtur curam deponunt vt adipiscant̄ perfectionis statum. vnde ex hoc excellentia religionis ostendit̄. Ad probationē secūdam cum dicitur: q̄ presbyteri curati similiores sunt ⁊c. rsp̄ōdetur: q̄ curati ⁊ archidyaconi sunt similiores epis q̄ religiosi quantum ad aliq̄d. s. quantū ad curam aiarum quā secundario habēt: sed quantū ad perpetuam obligationem que requiritur ad statū pfectionis filiores sunt epis religiosi vt ex dictis ꝑz.

Ad secundum

Ad tertium

Jam restat rsp̄ondere ad rationes factas cōtra tertiū punctū principale in quo dictum fuit q̄ status prelatoꝝ sublimior ac perfectior esset statu religiosorum. Ad primā rationez rsp̄ōdetur q̄ ratio nō procedit: qz perfectio dilectionis proximi ex perfectione dilectionis diuine deriuatur: que q̄dem tm̄ in cordib⁹ aliquorum preualet vt solum nō deo frui velint ⁊ seruire: sed etiam ꝓximis propter deuz. vnde hoc ipsum quod epi intendunt bis que pertinent ad proximoꝝ dilectionem prouenit ex abundantia dilectionis diuine. vnde dn̄s

Ad primum tertij principalis

primo a Petro quesiuit an eum diligeret: et postea gregis curam commisit. Et Gregori⁹ dicit in pastoral̄. Si dilectionis testimoniuz est cura pastoris quisq̄ virtutib⁹ pollens gregem dei renuit pascere: pastorem summū conuincitur non amare: hoc autez est maioris dilectionis signum: vt homo propter amicum etiam alij seruiat q̄ si etiam soli amico vellet seruire. Ad secundam rsp̄ōdetur: q̄ non videtur facere ad ꝓpositum: quia episcopus cū mediator inter deuz ⁊ homines constituatur oportet ipsum ⁊ in actione precellere inquantum minister hominū constituitur: ⁊ etiaz in contemplatione precipuū esse vt ex deo hauriat quod hominibus tradat. Vnde Greg. dicit in pastoral̄. Sit presul actione precipuus pre cunctis cōtemplatione suspensus rector interiorum curaruz: in exteriorum ꝓuidentia interioꝝ sollicitudinē non relinquens. Sed etsi detrimentum aliquod in dulcedine contemplationis patiuntur ꝓpter exteriorem occupationem qua ꝓximis seruiunt hoc ipsum perfectionem dilectionis diuine attestatur. magis enim amare aliquem conuincitur qui ꝓpter eius amorē iucunditate presentie eius ad tēpus carere desiderat in eius seruitio occupatus: q̄ si eius presentia semper frui vellet Vnde apostolus ad Roma. viij. Post q̄ dixerat q̄ nec mors nec vita separabit nos a charitate christi. postmodum subiungit. Optabam ego anathema esse deo ꝓ fratrib⁹ meis. quod exponens Chrysosto. libro de compunctione cordis ita inquit. Jta totam eius mentez deuinxit amor christi vt in hoc quod ei preceteris omnibus amabilius erat esse cuz christo sursum: idipsum quia placeret christo contemneret.

Ad secundū

Capitulum. lxxix. In quo ponuntur rationes q̄ inter episcopum ⁊ presbyteruz ꝫm rē distinctio sit semp q̄ fuerit ab institutione eorum. Cap. LXX

Jquis recte pō

Jquis recte pōderet ea que superius diximus explicantes qui in statu perfectionis dicendi essent ⁊ qui nō: facile intelliget q̄ realis differentia sit inter episcopum ⁊ presbyterum. Sane cum ostenderimus epos in statu perfectionis esse presbyteros aūt etiā curatos non: cōsequenter ꝓbamus⁹ differentiā ꝫm rē esse inter epm ⁊ ꝑsbyterū. Quod autē hmōi differentia ꝫm rem etiam semper fuerit ab institutione harū dignitatū facile nobis est ꝓbare. Nam q̄ circa tpa Hieron̄. ⁊ Augustini distinctio ista fuerit ꝑz beati Aug. testimonio q̄ in epla ad Hiero. et habet̄ in. c. quanq̄. ij. q. vij. sic dic̄. Quanq̄

ſm bonoꝛis vocabula q̄ iam ecclesie vsus obtinuit eꝑatus pb̄ȝio maioꝛ sit tñ in multis Augu. Iero. minoꝛ est. Secūdo q̄ talis dr̄ia fuerit tpe apl̄oꝝ seu primitiue ecclesie ptz ex eo q̄ Dio. qui illoꝝ tpe fuit scribēs libꝝ ecclesiastice hierar. in. v. c. eius ō libꝝ ponit tres ordines. s. eꝑoꝛ: pb̄ioꝛ: ⁊ dyaconoꝛ: dicens ordinē dyaconoꝛ esse purgatiuū: ordinem sacerdotū illuminatiuū: ordinē vero eꝑoꝛ perfectiuū. Quibus trib⁹ ordinib⁹ vt ipse dicit in. c. vi. sequēti: tres ordines rñdent. naz ordini dyaconoꝛ subiicit ordo imundoꝛ qui purgatione indigent. ordini pb̄ioꝛ subiicitur ordo illuminandoꝛ. s. sacer popul⁹ qui a pb̄is illuminat per sacroꝝ susceptōem: ordini vero eꝑoꝛ subiicit ordo pfectoꝛ. s. monachoꝛ qui per eoꝝ traditiones edocentur ad pfectissimā pfectionem.

Tertio ista dr̄ia q̄ nō humana inuētione sed diuina dispositione a xp̄o instituta fuerit apparet ex eo qō Mat. x. habet vbi dr. Designauit dñs ꝛc. vbi glo. dicit. Sicut in apl̄is est forma eꝑoꝝ sic in. lxxij. discipulis forma est sacerdotū secundi ordinis. vbi exp̄sse habet q̄ dr̄ia inter eꝑos ⁊ secūdi ordinis sacerdotes instituta fuerit a xp̄o. Quarto prefata dr̄ia ostēdit ex eo: q̄ figurata legit in antiquo testamento put beat⁹ Isid. ponit: ⁊ habet in. c. cleros. di. xxi. vbi dr: q̄ summi sacerdotes ⁊ minores fūt a deo instituti p Moysen qui ex precepto dñi Aaron in summū sacerdotez pontificē: filios vero ei⁹ inunxit in minores sacerdotes. Et sic patet q̄ ſm rem ab exordio institutionis hoꝝ ordinū in ecclesia semp fuerit dr̄ia ſm rem inter eꝑm ⁊ pb̄m. Hinc beat⁹ Aug. in li. de hereſi: inter dogmata hereticā enumerat dicere pb̄os nō differre ab eꝑis dicens: q̄ arriani docebant pb̄m ab eꝑo nulla differentia debere discerni vt dicit sc̄us Tho. in. iij. q. clxxxiij. ar. vi. Nec obuiat predictis qō Iero. ait sup epl̄am ad Thy. dicens. Olim idem pb̄r q̄ eꝑs Et postea subdit. Sicut ergo pb̄ri sciunt se ecclesie ꝓsuetudine ei qui sibi preposit⁹ fuerit eē subiectos: ita eꝑi nouerint se magis consuetudine q̄ dispēsationis dñice veritate pb̄is esse maiores. Pro quo notandū q̄ de eꝑo ⁊ pb̄o dupliciter loqui possum⁹. Uno modo quantū ad nomen: ⁊ sic olim nō distinguebātur eꝑi et pb̄ri. Nam eꝑi dicūtur esse qui superintendūt vt dicit Aug. xix. de ciui. dei. pb̄ri aūt grece dicūtur quasi seniores. Unde ⁊ Apl̄s cōiter vtitur nom̄e presbyteroꝝ quantū ad vtroſq; cum dicit. i. ad Thy. v. Qui bene presunt ꝓsbyteri duplici honoꝛe digni habeantur. Et similiter et nomine eꝑiscopoꝝ: vnde dicit Act. xx. Attendite vobis et vniuerso gregi in quos vos spūssanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei. Secūdo considerat quantū ad rem: ⁊ sic vt supra multis rōnibus iam ostēdimus: semper inter eos fuit distinctio. Unde Isid⁹ dicit ⁊ habetur di. xxi. in. c. cleros. q̄ presbyteri minoꝛes licet sint sacerdotes: tamen pontificatus apicem non habent: quia nec chrismate frontem signant nec spm̄ paraclytū dant qō solum deberi episcopis lectio actuz demonstrat. Unde ⁊ apud veteres licet fuerit cōuenientia in nomine ⁊ vsus vocabuloꝝ promiscuus (Alia etiam pōt esse ratio: q̄ non soluz erant ꝓmiscua vocabula: sed etiā in vna persona erat episcopatus ⁊ presbyterat⁹: q̄ epi exercebant etiā officiuz simplex presbyterale ꝓpter paucitatē tam pastoꝝ q̄ gregis) differentia tñ fuit in re. fuit aūt postmodū necessarium ad vitandū scismatis errorē qui ex indifferentia nominū oriebatur vt etiam nomina distinguerēt: vt sc̄z soli maiores ꝓsbyteri episcopi dicerentur: minores vero solum presbyteri: vt inquit sanctus Tho.

Caplm. lxxx. Q̄ dñi cardinales sancte romane ecclesie sint in statu perfectionis. Caplm LXXX

Hne si quis ea que supra de statu perfectiōis cōmemorauim⁹ recte consideret: videlicet q̄ obligatio perpetua ad ea que perfectionis sunt cuz aliqua solēnitate hoīem in statu perfectionis cōstituat: ꝓculdubio manifeste videbit dominos cardinales in regimine ⁊ gubernatione vniuersalis ecclesie christi vicario summo pontifici assistentes in statu perfectionis esse censendos. Obligant em̄ se ex dilectiōe dei perpetuo fidem catholicam ac religionez christianam vsq; ad sanguinis effusionem inclusiue cuz eoꝝ ⁊ totius ecclesie principe xp̄i vicario summo pōtifice totis viribus fideliter defensuros: in cuius rei euidens testimoniū capello rubeo quasi professionis sue habitu seu signaculo prestitis certis iuramentis ipso summo pōtifici maxime de fideli assistentia in regimine vniuersalis ecclesie ab ipso xp̄i vicario publice ⁊ solēniter in signiunt. Dicendi ergo sunt dñi cardinales in statu perfectionis esse: ⁊ tanto sublimi⁹ pre ceteris prelatis q̄tū bonū vniuersalis eccl̄ie ad cui⁹ regimen ⁊ ordinationē assumunt ⁊ ꝓ cuius tuitione exponere aias suas se obligant pfectius: ⁊ p consequēs diuinius est bono particulariū plebiuz quarū regimini intēdere alij ꝓlati obligant. Un̄ de dñis cardinalib⁹ cōueniētissime accipi pōt qō ꝓuidit illa vetus Anna Samuelis

in cantico qō cōposuit occasiōe recepte plis ,i. Reglij. dum inquit. Domini eī sunt cardines terre ⁊ posuit super eos orbem. In quib⁹ verbis status dn̄oꝝ cardinaliū tripliciter describitur. Primo quantū ad nobilitatē institutionis: ibi cum dicit: dn̄i eī sunt. Secundo quo ad dignitatem officij: ibi cum dicit: cardines terre appellant. Tertio quo ad vniuersalitatē auctoritatis: ibi cū dicit: ⁊ posuit super eos orbem. Describit nāq; in primis institutionis statꝰ dominoꝝ cardinalium nobilitas cum dicit: dn̄i sunt. s. per institutionez. Est eī cardinaliū status a xp̄o solo originaliter ⁊ primordialiter institutus. Pro cuius declaratione est in primis repetendū qō superius annotauimus. s. q xp̄s sponsam suam videlicet ecclesiam variis statibus officijs ⁊ gradib⁹ tam q splendentibus monilibus decorauit ⁊ miro ordine distinxit: iuxta illud apli ad Ephe. i. Unicuiq; aūt nostrū data est gratia ꝑm mēsuram donationis xp̄i ꝓpter quod ascendēs in altum dedit dona hominib⁹: ⁊ ipse dedit quosdam aplos: alios ꝓphetas: alios euāgelistas alios aūt pastores ⁊ doctores ad cōsummationem sanctoꝝ in opus ministerij edificationis corpis xp̄i. Ex quo apostolico documēto aperte colligit q varietas hec statuum officioꝝ et graduū quibus hierarchice distincta est ecclesia nō ab humana dispositione p̄cipaliter: sed ab ipso xp̄o ecclesie capite fundatore atq; ordinatore ortum habet: ⁊ per ꝓns q dn̄oꝝ cardinalium status post statum papalem ad ordinem hierarchicū ecclesie ex institutione divina ptineat: cum ipsi q tum ad hūc statū statui apostolico imediate succedāt. Pro quo considerandū iuxta quoꝝdam sapientum doctrinā q de apostolis triplex cōsideratio haberi potest. Prima quidē: vt xp̄o ante eiꝰ ascēsionem p̄cipaliter astiterūt q̄bus ait. Vos estis qui permansistis mecuz in temptationibus meis ⁊ ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum vz ecclesie militantis: vt sedeatis sup thronos iudicantes. xij. tribus israel. Luc. xxij. Secunda ꝓsideratio apostoloꝝ est: ꝑut ante eoꝝ diuisionē abinuicē: et separationē a Petri ꝑsentia Petro tanq̄ xp̄i vices gerenti in administratione papalis officij assistebant. Tertia cōsideratio aplōꝝ est: qñ ad xp̄i preceptuz quo dictū est illis. Euntes in mundū vniuersuz predicate euangeliū oi creature. a Petro separati eiusq; auctoritate suffulti p mundū dispersi sunt ad predicandū singulas ꝓincias in sortem predicatōis accipientes. Quantū ad primā considerationem ⁊ scōam aplōꝝ: statꝰ dn̄oꝝ cardinalium

Aplōrum triplex consideratio

repzesentat aplōꝝ statum in boc q assistunt Romano pontifici q xp̄i vicario ⁊ petri successoz est: tanq̄ principales assessoz cōsiliarij atq; cooperatoz: ⁊ in executione sacerdotalis officij coadiutoz existunt iuxta verba Bonifacij pape octaui in ca. fundamenta. li. vi. Quantū vero ad secundā cōsiderationem aplōꝝ de quibus mystice intelligi pōt illud. Apoca. iiij. Sedes posita ē. s. aplica: in celo. i. in eccl'ia militāte: ⁊ supra sedē sedens. i. romanus ponti. ⁊ in circuitu eius sedilia. xxiiij. ⁊ super thzonos. xxiiij. seniozes. i. cardinales: sedētes amicti stolis albis ⁊ in capitibus eoꝝ oēs cozone auree. Ubi dn̄i cardinales nō tm̄ describūtur ab officij dignitate quia dicūtur in circuitu aplici throni sedere: vtpote eius consiliarij ⁊ coadiutozes supzemi pontificat⁹: sed etiam describit quid in illis coꝝ dignitas requirat. debent eī cardinales habere discretionis maturitatem in boc q vocantur seniores. Secundo animi tranquillitatē in boc q describunt sedentes. Tertio vite puritatem in boc q designant amicti stolis albis. Quarto sapientie claritatē cum dicūtur habere coronas aureas. Quantū vero ad tertiā considerationē aplōꝝ epi succedunt aplis statum ipsoꝝ repzesentātes: quoꝝ quilibet preest alicui ciuitati vel ꝓuincie: vt beat⁹ Anacletus inquit in. c. in nouo testamēto. di. xxi. ⁊ beat⁹ Urbanus papa in. c. quoꝝ vices. di. lxviij. qō etiā notasse videt. Aplis vbi. s. vbi distinguēs status eccl'ie cōdistinxisse videt statū pastoralez a statu aplico: cū ait. Dedit quosdā aplos. sequit ⁊ quosdā pastores. Ex q̄bus recte elici possunt aliqua corelaria. Primum est: q apli ꝓus fuerūt cardinales q epi: siue q ꝓus exercuerūt cardinalatus officiū q epale. Pro boc: qm̄ apli ꝓius fuerūt in statu aplico per xp̄m instituti q in pastorali: qz ante passionē oēs fuerunt apli: sed post passionem instituꝰ est petrus a xp̄o oim pastoz: cum dictū est sibi Pasce oues meas. Joh. vlti. ⁊ tunc status pastoralis ordinatus est in nouo testamento cū aplicus status ante fuisset. Secundū corelariū: q apli ꝓius fuerūt cardinales orbis q vrbis. Nam sicut Petrus ꝓius fuit papa orbis. i. vniuersalis eccl'ie anteq epus eccl'ie romane per singularē administrationez: sic ⁊ apostoli ꝓius fuerunt cardinales q aliqs fieret cardinalis romane vrb. In signū ꝙo but⁹ distinctōis in inuestitura papat⁹ dr: pape. In uestitore de papatu romano vt presis vrbi ⁊ orbi. In vtraq; vero taz vrbis q orbis ꝑsidētia assistūt pape cardinales tanq̄ spāles eius coadiutozes: ꝓpter qō tanq̄ senatozes cōsules

Corrclarium primum

Secundum

atq; patritij vbis esse censenť: vt in ca.Constantin⁹.xcvi.di. Tertiū correlariū est q; papa etiā cōuenienť se inter cardinales cōumerat.vt inquit Archidya.in ca. Sacrosancta. di.xxij.Et hac rōne stat⁹ apostolic⁹ in quo cardinales sunt distinguiť a pastorali statu:licet em̄ oēs aplī fuerint pastores:nihilomin⁹ tamē vt dictum est prius fuerūt in apostolico statu. Ēm summ⁹ pōtifex nō modo dī eps vniuersalis ecclie sed etiā apostolic⁹ noiať. Petrus ergo ⁊ sui successores vtrūq; retinēt statū.s. apostolicū ⁊ pastoralē: cardinales vero vt sic apostolicū dūtaxat. Quartū correlariū est: q; in ordine hierarchico sicut cetui aplor̄ succedit ordo epor̄ inq̄tū fuerūt epi:ita illi succedit sacer senat⁹ cardinalitū quātū ad illū statū quo aplī assistebāt petro antеq̄ p orbē diuiderenť vt dictū ē.Et hoc dictū sit de status dñor̄ cardinaliū institutione q̄ notabať in p̄mo verbo beate anne cū dicebať.dñi sunt. Secūdo describiť stat⁹ cardinalitū quo ad dignitatē officij cum dī.Cardines terre. Nominanť aūt sic multiplici rōne. Prio q̄dē dicunť cardinales q; ecclie romane tm̄ seruitūt:que vt inq̄t Anacletus in ca. Sacrosancta.di.xxij.caput ⁊ cardo est oium ecclesiarū. Secūdo q; sicut cardine ostiū regiť.vñ dī Prouer.xxvi.Ostiū vertitur in cardine:ita dñor̄ cardinalium cōsilio ⁊ assensu summ⁹ pōtifex regit disponit atq; gubernat vniuersalē eccl̄iam.Tertio dicunť cardinales.i.p̄ncipales.vij.q.i. pastoralis. ⁊.xxi. q.i.relatio.glo.i.Jpi em̄ sūt p̄ncipales i ecclesia quor̄ cōsilio ⁊ regimine tota eccl̄ia vniuersaliter disponiť ⁊ gubernať. Tertio describitur status cardinalitū quo ad vniuersalitatem auctoritať cū subdiť. Et posuit sup eos orbē. Auctoritas nempe dñor̄ cardinalitū nō respicit tm̄ diocesim vnā aut p̄uinciā sed vniuersū orbem.iuxta verbū bti Grego.in ca.Decreto. ij.q.vi.Alij aūt prelati assumpti sunt in partē sollicitudinis:isti vero in adiutoriū gubernationis toti⁹ orbis.Ēm de illis cōueniētissime accipiēdū venit id qō ppba egregius dauid eccl̄ie sctē loquēs inq̄t ps̄.xlv̄ij. Pro fratrib⁹ tuis.i.aplis:nati sūt tibi filij.i.cardinales:cōstitues eos p̄ncipes sup oēm terrā. Tunc plane cōstituunť p̄ncipes sup oēm terrā cū a summo pōtifice xp̄i vicario assumunť ad assistendum sibi ⁊ cooperādū in regimine toti⁹ reipublice xp̄iane.Quocirca deuot⁹ Bern̄.li.de cōsideratione:de cardinalib⁹ loquēs pape eugenio.iij.ita dic̄. Vi quoq; q̄ tibi p̄tinuo assistūt seniores ppli orbis iudices ⁊c. Magnū certe amplitudinis dignitatis dñor̄ cardinaliū ex huius sancti viri verbis testimoniū colligiť.

Tertium

Quartum

Cardinalatus dignitas

Cardinalium auctoritas

Ex quibus apertissime conuincit error detrahentium statui dñor̄ cardinaliū dicēt⁹ illos tanq̄ accidentalia mēbra esse in ecclesia ⁊ q̄si hospites ⁊ aduenas nulla auctate prestātes.

Capitulū.lxxxi.in quo ponunť rationes p̄pter quas status dñor̄ cardinalium sancte romane eccl̄ie honore preferendi sint ceteris ecclesie prelatis.

Ex his que iam

Cap. LXXXI

e expositum⁹ de perfectionis statu ⁊ dignitatis sublimitate dominor̄ cardinalium sancte romane eccl̄ie clara luce cognoscere poterimus ip̄or̄ cardinaliū statū merito honore preferendum fore cūctis post papalē eccl̄iasticis dignitatibus ⁊ statibus. Primo quidē ex eo q; vt in p̄cedēti .c.explicauim⁹:dignitas apostolica in qua sacer dñor̄ cardinaliū senat⁹ sacro apostolor̄ collegio succedit prior ē ceteris eccl̄iasticis dignitatibus institutione ⁊ origine.cuius autē prior est institutio alios merito p̄ire debz honore iux.c.i.de ma.⁊ obe. Preter ea secundo hoc ex illo apertissime ostendiť: q; prefati dñi cardinales curam regiminis ⁊ gubernationis sollicitudinē pre ceteris eccl̄esie prelatis habeant ampliorē:cū em̄ sint vocati in adiutoriū summi pontificatus ad totius eccl̄esie curā omniūq; eccl̄esiarū sollicitudinem assumpti dicunť.iuxta ca. Bone.extra de postula.platon.Ceteri vero eccl̄ie prelati cuiuscunq; eminētie existant cū nō in plenitudine potestatis sed in partē sollicitudinis sint vocati:vt in ca. Decreto.ij.q.vi.⁊ in. ca. Qui scit:eccl̄ie nō vniuersali sed particulari⁹ q̄b⁹ deputati sunt p̄esse dicunť:clarissimū est vt is ceteris p̄ferēdus veniat honore qui maiorem ceteris curā atq; sollicitudinē regiminis habz. Hac rōne synodus antiochena vt in.c. Per singulas prouincias. ix.q. ij. archiepos epis honore p̄ferēdos instituit. Amplius tertio ꝟ colligiť ex eo q; vt habeť in ca. Cōstantinus.di.xcvi. Dñis cardinalib⁹ cōcessum est illud culmen singularis potētie ⁊ p̄excellentie cui⁹ gloria amplissim⁹ senatus videť adorari:cū aut senatoria aut patritiatus dignitate nulla maior post imperiū habeať .vt. C. de consul.mu.lib.xij. Nulli mirū aut molestū esse debet si dñi cardinales eccl̄ie romane oñib⁹ alijs post summū pōtificē cui iure diuino oēs caput inclinant p̄ferantur honore. Quarto idem colligiť ex eo q; vt diximus dñi cardinales sancte romane eccl̄esie p̄o carū auctoritatis amplitudine iudices orbis esse dicunť ipsi quippe oēs fideles tam inferiores q; superiores epos etiaz archiepos ⁊ patriarchas assistentes pape coniudicant. Notum aūt est

maioris dignitatis esse qui iudicat q̄ qui iudicantur: vt in ca. inferior. di. xxi. Quinto hoc magisteriū sit ex eo: q̄ cardinales pars corporis pape esse dicūtur. Unde cum ad puincias regendas mittūtur mitti de latere pape censent: vt in ca. decreto. ij. q. vi. beat⁹ Greg. dicit ⁊ beatus Bern̄. de eis ad Eugeniū loquēs libro de ꝯsideratione: illos vocat collaterales pape ⁊ eius coadiutores. Nulli aūt dubiū est q̄ hi qui vna persona censentur cū summo pōtifice omnib⁹ alijs ecclesie prelatis honore merito veniant preferēdi. Nec tm̄ dixisse sufficiat vt ostendamus q̄ rationabiliter dn̄i cardinales post romanū pontificē cunctis alijs ecclesie prelatis honore preferātur.

Capitulū. lxxxij. In quo ponūtur obiectiones cōtra statum dn̄orum cardinalium.

Cap̄. LXXXII

Vemadmodū

q fuere aliqui apostolici p̄ncipatus inimici qui illum nō a xp̄o sed ab hominib⁹ institutū esse contra xp̄i euangeliū assererent: ita etiā nō defuerūt qui statū dn̄orum cardinaliū tam quo ad ei⁹ institutionē q̄ ad ei⁹ dignitatem impugnare ausi sunt. Sunt em̄ quidam qui illum nō a xp̄o sed humana inuentione asserunt introductum: negantes in ecclesia illum tante fore dignitatis vt inter p̄ncipalia ecclesie mēbra veniat in ecclesiastica hierarchia cōnumerand⁹ qō sequētibus rationibus fundare niruntur.

Argumētū p̄mū Primo sic. De statu cardinalium nulla mētio fit in scriptura sacra noui testamenti: ḡ videtur q̄ nō sit annumerandus inter alios perfectionis status in nouo testamento a xp̄o institutos. ꝓña videt optima ⁊ añs patet discurrēti per singulos diuinos libros noui testamēti.

Secūdum Secūdo sic. Nihil videt institutū a xp̄o cuius nomen nec tpe xp̄i nec apl̄oꝝ legit fuisse: sed nomen cardinalat⁹ nec xp̄i tpe nec apl̄oꝝ legit fuisse vt pt̄z. ḡ status nōie cardinalatus designat⁹ nō pōt dici a xp̄o institut⁹.

Tertium Tertio sic. Omniū ministroꝝ ecclesie institutio est in vetere testamēto figurata ⁊ inchoata ⁊ in nouo pleni⁹ ꝓsummata vt habet in ca. decretis. di. xxi. sed status cardinaliū nec prefiguratus nec inchoatus legit in vetere testamento: ḡ sequit̄r id qō p̄ius.

Quartum Quarto sic. Stat⁹ cardinalium nobis videt institut⁹ a beato Pontiano papa q̄ fuit anno dn̄i. ccxxi. vt hystorie quedā referūt: ergo seq̄tur q̄ nō a xp̄o fuit cōstitut⁹.

Quintum Quinto sic. Post dispersionē apl̄oꝝ nō legimus q̄ btūs Petr⁹ habuerit aliquos cardinales assistentes sibi in regimine vīs ecclesie: ḡ videtur q̄ status cardinalium nec a xp̄o nec a beato petro fuerit institutus. consequētia pt̄z

Sextum Sexto sic. cardinalibus ex institutiōe eoꝝ nō videt alia dignitas aut p̄rerogatiua attribuenda q̄ explicat in institutione eoꝝ. sed de beato marcello qui fuit circa ānos dn̄i. ccciij. legitur: q̄ cōstituit in vrbe romana. xxv. cardinalatus siue titulos cardinaliū quasi dioceses propter baptisma ⁊ ꝓpter cimiteria ad sepeliendū martyres ⁊ ꝓpter penitētes ⁊ ꝓpter cōuersos ex gentilib⁹: sed ista officia nō transcendunt statū coēm presbyteroꝝ. ergo non videt q̄ status cardinaliū debeat poni ita sublimis

Septimum sicut dictū est. Septimo sic. dignitas episcopalis ē suprema in ecclia. Unde btūs Dionysius ordinē episcopoꝝ dicit supremū in ecclesia ⁊ epi dicunt summi sacerdotes ⁊ pōtifices maximi. vt in ca. Cleros. di. xxi. ergo etiā dato q̄ sit dandus status cardinaliū nō tamen videtur q̄ debeat in honore preferri ceteris epi

Octauum scopis ⁊ archiepis ac patriarchis. Octauo sic. perfectio vite spiritualis requirit̄ ad statū episcopalē vt sup̄ dictum est: quia ep̄o vt dicit beatus Diony. v. ecclesia. hierar. attribuitur perfectio tanq̄ perfectori alioꝝ. hec aūt perfectio nō videtur requiri in cardinalibus sicut nec in religiosis: ergo dato q̄ cardinales sint in statu pfectionis non est dicendum q̄ sint in statu sublimiori q̄ episcopi.

Capitulū. lxxxiij. in quo respondet ad obiectōnes factas cōtra statū ⁊ dignitatē dn̄oꝝ cardinalium.

Cap̄. LXXXIII

Ane quēadmo

ſ dum subtracta saluatoris nostri corporali presentia ab ecclia necessario venit p̄ xp̄iane religionis vnitate seruanda aliquis per diuinam p̄uidentiā instituēdus qui eiusdem saluatoris vices gerens ecclesiaz regeret atq̄ in vnitate fidei ⁊ diuine legis obedientia fideles conseruaret atq̄ nutriret: ita post mortē apostoloꝝ cōgruum visum est tam pro bono ecclesie regimine q̄ pro eiusdē ampliori pulchritudinis ⁊ decoris claritate vt apostolicū collegiū semp in ecclesia cōtinuaret. Hinc est q̄ cum iudas ab apostolico collegio preuaricatus esset beatus petrus vertex apostolici collegij ceterisq̄ apostoli diuinit⁹ inspirati aliū loco illius illico cōmuni electiōe statuere curarent. vt actum apl̄oꝝ hystoria nos docet. i. c. Tenendum ergo ē q̄ cardinaliū status qui apostolico statui succedit non humana sed diuina dispositione in ecclesia perseuerat apostolice dignitatis p̄rerogatiua insignitus. Respondendum ergo restat ad rationes in oppositū.

Ad p̄mā Ad p̄mā respondet negando antecedens: dicimus em̄

q̄ licet de cardinalib⁹ sub nomine cardinalatus non fiat mētio in sacra scriptura sicut nec de romano pontifice sub nomine papatus: nihilominus tamē fit sub nomīe apostolor̄ q̄b⁹ vt diximꝰ in dignitate aplica quantū ad assistentiā qua xp̄i vicario ⁊ petri successori assistunt scz romano pontifici succedunt. Ad secundum Ad secundā respondeť negando ꝟsequentiā: pariť em̄ posset argui q̄ nec stat⁹ papalis eēt a deo in eccl̄ia: cum tale nomē nec tempore xp̄i nec apostolor̄ fuerit. Dicimꝰ ergo q̄ licet nomina papatus ⁊ cardinalat⁹ nō fuerunt in vsu tēpe xp̄i aut apl̄or̄ sed postea crescente eccl̄ia in titulis ⁊ bonorib⁹ ex fideliū deuotiōe: nihilominus dignitates ipe ⁊ status in apl̄is designati fuerunt in petro papalis ⁊ in apl̄is ceteris status cardinalat⁹. Sic em̄ noīa patriarchatū primatū archiepor̄ licz ꝑmo non fuerint in vsu: postea tm̄ venerūt in vsum a sanctis patribus approbatū. maxime cū consonent officijs eor̄ iuxta expositionē officior̄ ⁊ graduꝫ ecclesiasticor̄ quā ponit Jsidorus in ca. Cleros. di. xxi. Ad tertium Ad tertiā respondeť negādo minorem. Dicimꝰ em̄ q̄ figura status dn̄or̄ cardinalium precessit in antiquo testamēto tam in seniorib⁹ illis quos moyses dux populi dei elegisse legiť secū in adiutoriū regiminis populi israel. de q̄bus Exo. xviij. ⁊ in sacerdotibus leuitici generis. de quib⁹ habeť Deut. xvij. vbi diciť. Si difficile ⁊ ambiguū apud te esse perspexeris inter sanguinē ⁊ sanguinē: causam ⁊ causam: lepram ⁊ nō lepram: ⁊ iudiciū videris inter portas tuas verba variari: surge ⁊ ascēde ad locum quē elegerit dn̄s deus tuus veniesq̄ ad sacerdotes leuitici generis ⁊ ad iudicem ⁊ c̄. quē textū Jnnocentiꝰ. iij. in cōcilio generali presidens ad ꝓpositū sic exponit. sicut habeť extra. qui fi. sint legit. in ca. Per venerabilē: ita dicens. Sane cū deuteronomiū lex secūda interpretet ex vi vocabuli cōprobatur vt q̄ ibi discerniť in nouo testamēto debeat obseruari. locus em̄ quē elegit dn̄s aplica sedes esse cognoscit. Cum em̄ petrus vrbem fugiens exiuisset volens eū dn̄s ad locū quē elegerit reuocare interrogatꝰ ab eo. Dñe quo vadis: respondit. Venio romā iterum crucifigi quodq̄ intelligens ꝓ se dictū ad locum ipm̄ ꝓtinus est reuersus. Sūt aūt sacerdotes leuitici generis fratres nostri: qui in iure leuitico in executione sacerdotalis officij coadiutores existūt. hec ibi. Ex q̄bus euidenť apparet statū ⁊ dignitatē dn̄or̄ cardinaliū in antiquo testamento fuisse euidenť representatū. Ad quartum Ad quartā ratōnē respōdeť negādo assumptū. dicimus em̄ q̄ status cardinaliū quantū ad officium ⁊ dignitatē eius institutꝰ est tēpore xp̄i ⁊ apl̄or̄: licet quo ad vocabulū cardinalatus tunc non legať institutus: sed vt quidā aiunt q̄ tempore prefati pape. s. pōtiani: alij tempore bti marcelli pape. alij aūt q̄ tpe bti silvestri hoc nomē sit illi statui impositū iurta ꝓprietatem officij ⁊ dignitatis eius ficut dictū est supra. in ca. lxxx. Nouum em̄ tpe cardinalat⁹ nomen clarū emicuit: ante vero presbyteri ⁊ dyaconi vrbis romane cardinales appellabanť.

Ad q̄ntā ratiōnē respondeť negando assumptum: dicimus em̄ q̄ post dispersionē apl̄or̄ vt ex bistoriis aperte colligiť: beatus petrꝰ aliquos coadiutores habuit lateri suo assistētes in iudicio maior̄ causarū ⁊ in regimīe vniuersalis eccl̄ie: licz nō sub noīe cardinaliū videlz linū cletū ⁊ clemētē q̄ post eius mortē successores in papatu successerūt: ⁊ ita credunť alij summi pontifices aliquos sibi ad huiusmodi officiū assumpsisse. Vñ lin⁹ q̄ immediate successit petro legiť fecisse duas ordinationes: videlicet ep̄os. xi. presbyteros. xvij. Cletꝰ seq̄ns diciť instituisse. xxv. titulos. Anacletus etiaz qui successit bt̄o clementi vt asserit Godefridus viterbien̄. diciť. vij. dyacones cardinales in vrbe instituisse: ⁊ sic de aliis credendum est Ad quintum

Ad sextā rōnē respondeť q̄ cardinales sicut apl̄is succedunt in dignitate aplica ita in auctoritate assistētie ⁊ cooperatiōis summo pōtifici ⁊ xp̄i vicario in regimine ⁊ gubernatōne vniuersalis ecclesie sicut superiꝰ dictū est. Q̄d vero inductū est de beato marcello q̄ ꝓpt̄ baptisma ⁊ c̄. nō obuiat dignitati dn̄or̄ cardinalium: q̄m ad ista peragenda nō fuit p̄ncipalis eor̄ institutio: lz occurrente multitudine tam cōuersor̄ ad fidē q̄ martyrū morientiū ꝓ xp̄i noīe deputarenť etiā ad alia pietať officia: attento maxime q̄ sepulture martyrū attēdere q̄ fundatores fuerūt xp̄iane religionis ⁊ conuersioni fideliū ⁊ dilatationi fidei: nō minuit sed potiꝰ augere videť dignitatē status dn̄or̄ cardinaliū: cū inť p̄cipuas laudes q̄ bt̄o eutbiciano attribuunť: illa nō inferior̄ iudicata est q̄. cccxlij. martyres ꝓpa manu sepeliverit. Q̄d ergo splēdidius opus ⁊ deo acceptiꝰ efficere poterāt q̄ ad baptisma ⁊ penitentiā gentes vocare: an nō ista etiā fuerūt apl̄or̄ operan nō in huiusmodi sanctis officijs apl̄i cooperatores fuerūt christo: ⁊ etiam discipuli quos mittebat ante faciē suam in oēm ciuitatē ⁊ locum quo erat ipse venturus: vt habeť Luce. x. Preterea licz ad huiusmodi pietatis officia a summis pōtificibus cardinales quādoq̄ deputati legunť nō tamē ꝓpt̄ hoc credendi sunt absoluti a ꝓprio dignitatis sue officio: vtrūq̄

Ad sextum

plane adimplebāt tam scīz ꝓprie dignitatis officiū assistendo summo pōtifici in maiorum causarū expeditōe q̄ officio pietatis cōuersio ni infideliū sepulture martyrum ⁊ huiusmodi
Ad septimū sanctis operib⁹ insistēdo. Ad septimā rn̄dek q̄ lz tor⁹ ordo eꝯ q̄ quadruplex distinguīt a beato Jsidoꝝ in ca. Cleros. di. xxi. vtpura patriarche ꝑmates archiepi ⁊ epi: maiores sint presbyteris ⁊ dyaconis cardinalib⁹ ordinis sublimitate: quoniā ordo episcopalis sublimior est: vt ait beatus Dionysius. nihilominus tamē eminentia siue sublimitate administrationis in qua romano pontifici assistunt in regimine vniuersalis ecclesie ⁊ maiorū causarū decisione maiores sunt ⁊ superiores cardinales episcopis nō cardinalibus: hec autem simul stare possunt vt vnus alio superior sit administratione ⁊ dignitate qui inferior sit ordine vel equalis. patet in beato Petro: qui licz ceteris aplis par fuit ordinis potestate eisdē tn̄ maior fuit administratōe ⁊ dignitate. ij. q. vij. ca. Puto. Patz etiā in archipresbytero ⁊ archidyacono: licet em̄ archipresbyter maior sit ordine (quia presbyter) archidyacono: administratione tamē archidyaconus maior est archipresbytero. vt patet in ca. Perlectis. di. xxv. ⁊ etiā de officio archipresbyteri. Hoc etiā modo potest intelligi quod ait Augu. in ca. Quanq̄. ij. q. vij. Quanq̄ episcoparus sit presbyterio maior scz ordine: augustin⁹ tamen hieronymo minor est scz administratōe ⁊ dignitate: quoniā hieronymus presbyter cardinalis fuit ⁊ oīs presbyter cardinalis maior est quolibet episcopo non cardinali vt quidā dicunt. vt refert Hugo in glo. ⁊ nob idē videk.

Ad octauū Ad octauā respondek negando assumptum ꝓ minori. dicimus em̄ q̄ vite perfectio etiam requiratur ad statū cardinalatus sicut ad statum episcopalē: quod manifeste colligitur ex eo qd beat⁹ Bern̄. ad Eugeniū. iij. scribit: describens quales esse debent qui ad cardinalatus apicem sunt assumendi: ait em̄ sic. Sapiētis consilium est: oīa fac cum consilio ⁊ post factū non penitebis. ⁊ hoc tibi persuade eos qui admittendi sunt difficile in curia posse ꝓbari: ⁊ ideo si fieri potest viros probatos oportet eligi non ꝓbandos: ⁊ ita querendi sunt sane quibus nec defectus timeatur nec ꝓfectus optetur vtpote iam perfecti. hec Bern̄.

Capitulum. lxxxiij. de triplici ordine in statu cardinalium sancte romane ecclesie.

Ca.LXXXIIII

Oquā occasio

p nobis incidit de statu dominoꝝ cardinaliū aliquid loquēdi: ⁊ iam de institutione ⁊ perfectione status eorum sermonē fecerimus: conueniens nobis visum est vt dignitatis huius status noticia illustrior fiat de illoꝝ triplici ordine aliquid dicatur. Distinguīt autē in statu dn̄oꝝ cardinaliū triplex ordo: videlz episcopoꝝ presbyterorum ⁊ dyaconoꝝ. Sane quēadmodū status cardinaliū vt in superiori ca. exposuimus: quo ad officiū figura precessit tam in veteri testamento q̄ in nouo: ita triplex eoꝝ ordo iam dictus exemplar⁹ videtur in suprema celesti hierarchia cui proprium est assistere circa deum. Ait beatus Dionysi⁹ in ca. vij. celestis hierarchie. q̄ ꝑma celestium essentiarū dispositio in circuitu dei ⁊ circa deuz immediate ē stans ⁊ simpliciter ⁊ incessanter circuiens eternā ei⁹ scientiā ꝑm excellentissimaz quantū angelis est possibile semp mobilem in deum scz collationem. Distinguunt aūt huiusmodi ꝑme hierarchie tam ꝑm eundē beatum Dionysiū vbi supra q̄ ꝑm beatum Gregoriū moraliū. xxxiij. tres ordines. Prim⁹ ē seraphin: q̄ ardētes siue incendentes siue calefacientes interpretātur. Secūdus ordo est cherubin: qui pleni sciencia interpretant. Tertius ē thronus: qui vt inquit beatus Grego. in homelia supradicta illa agmina vocata sunt quib⁹ ad exercenduz iudiciū semp deus oīpotens presider. ꝑm illud ꝓphete in ps̄. Qui sedes super thronū q̄ iudicas equitatē. Plane in his tribus ordinibus tres ordines prefati quib⁹ dominoꝝ cardinalium status distinguitur ⁊ ornatur plenissime repzesentari videtur. Jn ordine primo. s. seraphin ordo episcopoꝝ cardinalium qui preceteris alijs instar seraphin in amore sui creatoris intentissimi ⁊ ardentissimi esse debent. Jn ordine secūdo scz cherubin exemplatus videtur ordo dn̄oꝝ presbyteroꝝ cardinaliū qui instar cherubin sapientissimi esse debent atq̄ in diuinis rebus eruditissimi. Jn tertio ordine scz thronoꝝ exemplatus videk ordo dyaconorum cardinalium qui instar thronoꝝ debēt tanta auctoritak ⁊ iusticie rectitudine firmari. q̄ vt dicit beatus Bernar. vbi supra stent viriliter pro afflictis ⁊ iudicent in equitate ꝑ mansuetis terre.

Capitulum. lxxxv. de varietate ⁊ differentia officiorum in ecclesia dei.

Cap. LXX

Ostquā de varie

p tate ⁊ distinctōne statuū in ecclesia dei quantū ad presens nobis sufficere visum est locuti sumus: consequenter de varietate ⁊ distinctione officioꝝ in ecclesia dei aliquid disseramus. dicimus aūt varie-

tatem officioꝝ cõueniẽtiſſime in eccleſia eſſe. Tum maxime ꝓpter actionũ neceſſitatẽ que in eccleſia neceſſarie ſunt. Oportet aũt ad diuerſas actões diuerſos homines deputari ad hoc q̃ expedientius ꝛ ſine cõfuſione oia pagãtur: vt ſupra in.c. lxix. plenius declarauimus. Tũ ſecundo ꝓpter cõmendandã dei ſapientiam que in diſtinctione ordinata rerũ maxime relucet tam in naturalib⁹ q̃ in ſpiritualibus. Qđ ſignificat in hoc q̃ regina ſaba videſ ordinem miniſtrantiũ ſalomoni nõ habebat vltra ſpiritũ deficiens admiratione ſapiẽtie ipſius. iij. Reg. x. Tum tertio ad ſubueniendum humane infirmitati: q̃ per vnũ nõ poterant oia que ad diuina myſteria ptinebant expleri ſine magno grauamine. ꝛ ideo deſcribũtur diuerſi diuerſis officijs. Vnđ hac de cauſa dom⁹ legitur Numeri. xi. dediſſe moyſi ſeptuaginta ſenes populi in adiutoꝛium. Tum quarto vt via pficiendi hominib⁹ amplioꝛ deꝛ dũ plures in diuerſis officijs diſtribuũtur vt oẽs ſint dei cooperatoꝛes quo nihil diuini⁹ vt dicit Diony. Pꝛeterea cõſiderandũ q̃ cum in diuerſis officijs eſſe dicanꝛ qui ad diuerſas actiones ſunt deputati: manifeſtũ eſt officia diſtingui. Vnde Iſi. li. etbi. dicit officiũ ab efficiendo dictũ eſſe quaſi efficiũ ꝓpter decoꝛẽ ſermonis, vna mutata littera. Videꝛ autẽ ſub hac officioꝝ varietate primo comprehendi diſtinctio gratiarũ que ad actiones neceſſarias in eccleſia dantur. de q̃bus Apl⁹ ait. i. ad Coꝛi. xij. Diuiſiones gratiarũ ſunt idem autẽ ſpirit⁹ alij quidem datur per ſpiritũ ſermo ſapientie alij aũt ſermo ſciẽtie ſm eundẽ ſpirituꝫ: alteri fides. i. cõſtantia fidei inquit glo. in eodẽ ſpiritu: alij gratia ſanitatũ. i. curãdi infirmos dicit glo. in vno ſpiritu: alij opera virtutũ. i. miraculoꝝ: dicit glo. alij pꝛophetia. alij diſcretio ſpirituũ. alij gratia linguarũ. alij iterpꝛetatio ſermonũ. Hec aũt oia operatur vn⁹ ꝛ idẽ ſpiritus diuidens ſingulis pꝛout vult. Secundo vero ſub diuerſitate officioꝝ etiam cõprehendi videtur diſtinctio que attendiꝛ ſm diuerſas vitas. ſ. actiue ꝛ cõtemplatiue: quarum diſtinctio accipiꝛ ſm diuerſa operationum ſtudia. Vnde vt idem Apl⁹ vbi ſupra ait. diuiſiones operatõnũ. aliud eſt ſtudiũ operationis in martha que ſollicita erat et laboꝛabat circa frequens miniſteriũ qđ pertinet ad vitam actiuã: aliud in maria que ſedens ſec⁹ pedes dñi audiebat verbum illius: qđ pertinet ad cõtemplatiuã: vt babeꝛ Luc. x. Tertio cõprehendiꝛ ſub officioꝝ diſtinctione differentia miniſterioꝝ: de q̃bus ait Apl⁹ vbi ſupra Diuiſiones miniſtrationũ ſunt: q̃bus vt inq̃t. gloſa. alij alijs ſubſeruiant ad quod videtur pertinere varietas ꝛ diſtinctio tam ordinum eccleſiaſticoꝝ q̃ dignitatum. Dicit eñ beat⁹ Iſidoꝛus q̃ officioꝝ plurima genera ſunt: ſed pꝛecipuum id quod in ſacris diuiniſq̃ rebus conſiſtit. de qua rerum diſtinctione beatus Iſidoꝛus in liboꝛ. vij. ethimolo. ca. xij. ꝛ inducitur in ca. Cleros. di. xxi. ita inquit. Generaliter autem clerici nominãtur oĩes qui in eccl'ia dei deſeruiũt quoꝝ grad⁹ ꝛ noia hec ſũt oſtiari⁹: pſalmiſta: lectoꝛ: exoꝛciſta: acolythus ſubdyaconus: dyaconus: pꝛeſbyter epiſcop⁹. Ordo eñ epiſcopoꝝ quadripertitus eſt: id eſt in patriarchis: archiepiſcopis: metropolitanis atq̃ epiſcopis. Patriarcha greca lingua ſummus patrum iuterpꝛetatur: quia pꝛimum id eſt apoſtolicum retinet locuꝫ. Et iõo quia ſummo bonoꝛe fungitur tali nomine cenſetur ſicut romanus antiochenus alexandrinus. Archiepiſcopus greco vocabulo qui ſit ſummus epiſcopoꝝ: tenet eñ vicem apoſtolicam ꝛ pꝛeſidet tam metropolitanis q̃ ceteris epiſcopis. Metropolitani autem a menſura ciuitatum vocantur: ſingulis eñ pꝛouincijs pꝛeeminent quoꝝ auctoꝛitati ꝛ doctrine ceteri ſacerdotes ſubiecti ſunt: ſine quib⁹ nil reliquis epiſcopis agere licet. Sollicitudo enim totius pꝛouincie ipſis cõmiſſa eſt. De diſtinctione vero ceteroꝝ officialium que in maioꝝibus eccleſijs eſſe ſolent ſcz archidyaconi: archipꝛeſbyteri: pꝛimicerij: ꝛ theſaurarij ꝛ eoꝝ officijs idem beatus Iſidoꝛus deſcribit in quadam epiſtola que babetur in ca. Perlectis. diſt. xxv. quoꝝ cum nota ſit diſtinctio ea cõmemoꝛare ſuperſedimus.

Nomia clericoꝝ

Capitulũ. lxxxvi. de varietate ꝛ diſtinctione graduum in eccleſia dei.

Hemadmodũ Ca. LXXXVI

q multitudo actionum que in eccleſia neceſſe ſunt requirit diuerſitatem officioꝝ in eccleſia: ita dignitas ꝛ pulcbꝛitudo eiꝰ que in quodam ordine conſiſtit exigit vt in ipſa eccleſia multiplex ſit graduum ac ordinũ varietas. Quoꝝ cum diſtinctio accipitur penes ordinem ſuperioꝝitatis ꝛ inferioꝝitatis bec gradum varietas reperitur ꝛ in ſtatibus: quoniaꝫ in illis alij alijs ſunt excellentioꝝes. reperitur in officijs: quoniã aliqui nobiliꝝibus officijs deputantur q̃ alij. reperitur in gratijs ꝛ virtutibus: quoniã quidam plenius ꝛ perfectius pꝛe ceteris illas participant. De quibus gradibus in pſ̃ ſm aliam expoſitionem babetur Deus in gradibus eius cognoſcetur. Quod

verbum beatus Grego.super Ezech.tractãs ita inquit vt deducit Gratian⁹ de pe.di.ij.§. hec que de charitate. Dum sanctam ecclesiaꝫ deus suscipit in gradibus eius dinoscitur: q̃a ꝛ eius gloria per illius incremẽta declaratur quanto enim sancta ecclesia ascendendo p̃ficit tanto deus hominibus et eius virtute cognoscitur. De his quoq; gradibus beat⁹ Job loquitur dicens.ca.xxxi. Per singulos grad⁹ meos pronunciabo illum. omnipotentem q̃p̃ pe dominũ per singulos gradus suos pronunciat qui per incrementa virtutum que acceperat ei semper laudem pietatis sue reddit. Si quidem gradus ascensionis nõ essent.pſ. non diceret. Ambulabunt de virtute in virtutem. Necmirum si de virtute in virtutem gradus sunt quãdo ipsa vnaqueq; virtus quasi q̃ busdam gradibus augetur:ꝛ sic per incremẽta meritorum ad summa producitur.alia nãq; sunt exordia virtutis: aliud virtutis p̃fect⁹ aliud p̃fectio.hec ibi. Hoc dixisse sufficiat de varietate ꝛ distinctione graduũ qui habẽtur in ipsa ecclesia dei.

Capitulum.lxxxvij.de duplici potestate in republica xp̃iana spirituali icz ꝛ terrena.

Ca.LXXXVII

Hane p̃missis attente consideratis manifeste cognoscere possumus vt ipsa pluralitas actionuꝫ que in ecclesia necessaria sũt penes quas officioꝝ distinctio vt p̃dictuꝫ est:sumpta est:plures arguat necessarias in republi. xp̃iana potestates esse. Cuꝫ enim potestas fit agẽdi:necesse est vt in ecclesia in qua plures et varie sunt actiones plures fateamur eẽ potestates.Dicit enim Aristo.de somno ꝛ vigilia q̃ cuius est actus eius ꝛ potentia. Plane quẽadmodum vt supra ca.lxix.explanauimus fidelium vniuersitas duos in generali cõplectitur ordines:laicos.ſ.ꝛ clericos quasi duo latera corporis vnius:ita in generali due in ipsa fidelium vniuersitate sunt potestates.ſ. secularis ꝛ spiritualis vt magister Hugo de sãcto victore libro de sacramentis parte.ij.inq̃t In laicis quippe ad quorum studium ꝛ prouidentiã ea que terrene vite necessaria sunt pertinent:potestas est terrena. In clericis vero ad quorum studium spectant ea que spiritualis vite sunt bona:potestas est diuina. illa ergo potestas secularis dicitur ista spiritualis nominatur. Quarum potestatuꝫ figura in veteri testamento p̃cessisse videtur.iij. Regl. vij.vbi dicitur:q̃ statuit Salomon duas columnas ereas in porticu templi:cũq; statuisset columnam dextram vocauit eam nomine ioachim: similiter erexit colũnam secundam ꝛ vocauit eam nomine booz. Ad horum autem mysticum verborum intellectũ declarandum sciendũ est ecclesiam militantem significari per atriũ:triumphantem vero per templum dñi. Cuius ratio est:quoniã sicut p̃ atrium intratur ad templum:ita de militante ecclesia transitur ad triumphantem. Salomon autem noster sapientissimus dei scz filius: in quo sunt oẽs thesauri sapiẽtie ꝛ scientie absconditi.ad Coloſ.ij. Duas colũnas id est duas potestates:spiritualem scz ꝛ temporalem: posuit in atrio siue in porticu templi: id est in ecclesia militãte:quibus rangq̃ colũnis respublica xp̃iana fulciretur ꝛ firmaretur. Quoniam autem spiritualia temporalibus p̃feruntur: spiritualis potestas digne per dexteram colũnam accipitur:temporalis vero per colũnam sinistram designatur. Recte autem colũne p̃me scz potestati spirituali impositus est nomẽ ioachim:quod interpretatur p̃parãs alijs firmitatem:per quod designat excellentia spiritualis potestatis:quia nisi oẽm̃ibus virtutibus emineret potestatibus alijs firmitatem non p̃pararet. Vnde petro qui in plenitudine spiritualis potestatis vocatus est: dictum est a christo. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consequenter est notandum q̃ in huiusmodi potestatibus vt inq̃t p̃fatus venerabilis Hugo de sancto victore.diuersi sunt gradus ꝛ ordines potestatum: sub vno tamen capite vtrinq; distribuuri ꝛ q̃si ab vno principio deducti ꝛ ad vnum relati. Terrena eim̃ potestas caput habet regem: spiritualis potestas caput habet summũ pontificem. De quib⁹ potestatibus Pelagius papa Anastasio imperatori ita scribit in ca. Duo sũt. dist.xcvi. Duo sunt quippe imperator auguste quibus principaliter hic regitur mundus: auctoritas sacra pontificum ꝛ regalis potestas. Gradus vero ꝛ ordines differẽtes in potestate seculari siue terrena capiuntur tam ex veteri testamẽto q̃ ex nouo. Ex veteri quidem primo patet Exod.xvij.vbi dicitur q̃ moyses ex electis viris strẽnuis de cuncto israel constituit eos p̃ncipes populi tribunos ꝛ centuriones ꝛ quinquagenarios ꝛ decanos qui iudicarent populũ dei oẽm̃i tempore. Ex nouo quidem testamento accipiuntur p̃mo vbi ap̃lus inquit ad Roma.xiij. Oẽm̃is anima potestatibus sublimioribus subdita sit. vbi inquit glo. vt etiã seruiat homo potestatib⁹ secularibus bonis vel malis:scz regibus p̃ncipibus tribunis centurionibus ꝛ alijs huiusmodi. Secun-

Eccl̃ia milit̃ est atriũ:ꝛ tri phans templ

do accipitur ex illo vbi beatus Petrus apostolus ait.i. Petri.ij. Subditi estote omni humane creature ꝓpter deum siue regi tāq̄ precellenti: siue ducibus tanq̄ ab eo missis. Gradus vero ⁊ ordines in spirituali potestate etiam tam ex veteri testamento q̄ ex nouo designātur. De veteri quidē patet Numeri.iij.ca. vbi ponitur gradus summi sacerdotis aaron ⁊ minor sacerdotū subministrantium aaron vbi dicitur. Sumptiq̄ sunt sacerdotes eleazar et ythamar coram aaron. Item pontifex ibi subministratio leuitarum ꝑm gradus differētes. vñ vbi dicitur. Dabis leuitas aaron ⁊ filijs eius quib⁹ traditi sunt a filijs israel in ministerio. In nouo quidem testamento etiam gradus in potestate spirituali describuntur. Primo vbi gradus summi pontificis ordinatur cum plenitudo potestatis clauium vni singulariter. s. petro cōmittitur dicente domino illi. Tu es petrus ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiam meam ⁊c. Matth.xvi. Item cuz eidem cura gregis dñici vniuersalis iniungitur dicente domino illi. Symon iohānis diligis me plus his pasce oues meas. Joh. vlt. cui in ecclesia romanus pontifex in primatu succedit. Secūdo differentia gradus episcopor designatur in aplis quorum locū tenēt episcopi: quib⁹ a domino dicitur. Amen dico vobis quecūq̄ ligaueritis super terram erunt ligata ⁊c. Matth.xviij. Gradus vero presbyterorum accipitur cum dominus discipulos.lxxij. qui minoris ordinis sacerdotum figuram gesserunt: designasse legitur qui euz precederent in omnez ciuitatem ⁊ locum quo erat ipse vēturus Matth.x. Sub potestate vero presbyterorum ordo dyaconorum: qui in archidyaconis habent iudiciariam potestatem designatur.i. Thi.iij. ab Apostolo: vbi post descriptionem episcopi dicit. Dyacones si bene administrauerint bonum gradū sibi acquirunt.

Capitulū.lxxxviij. In quo ponūtur obiectiones contra ea que dicta sunt de duplici ptāte danda in vniuersitate reip. xp̄iane seculari ⁊ spirituali.

CaLXXXVIII

Contra ea que

Argumētū p̄mū

c iam diximus de duplici potestate ponēda in repu. xp̄iana obijcitur aliquibus medijs p aliquos nitentes ostēdere q̄ necessariuz nō sit predictas duas potestates ponere sed q̄ altera earum sufficiat ad regimē xp̄iani populi. Primo sic. Pluralitas principatuum nō est bona vt habetur.xij. Methaphysice. sed pluralitas potestatum ⁊ iurisdictionū disparatarum quarum vna nō continetur sub altera arguit pluralitatem principatuum quorum vnus nō est sub alio. ergo talis pluralitas non est bona nec expediens: ergo altera tantuz danda venit in republica xp̄iana ⁊ non due. Secūdo sic. sufficit populo q̄ viuat virtuose: sed ad hoc sufficit potestas secularis que per penas ⁊ premia ⁊ leges intendit homines facere bonos ⁊ virtuosos ⁊ operatores bonoruz. vt habetur.ij. Ethicor. ergo alia potestas ad regimen christiani ppli non est necessaria. Tertio arguitur q̄ sola potestas spiritualis sit ponenda: sic. regalis potestas ex permissione diuina videtur esse nō precepto vel constitutiōe filijs israel cōcessa: sed omne tale culpabile ⁊ illicitū esse videt: ergo relinquit talē potestatē siue secularē nō ee necessariam. maior patz. nam Deutero. xvij. sup illud. Cum dixeris constituā super me regem: dicit glo. interli.. Contituūt sibi regem cōtra dei voluntatē: nō deum sed hominē. Item super illud qō sequitur ibidem. Constitues euz quem dñs tuus elegerit. glo. inquit. permittit non cōmittit. ergo videt q̄ ptās secularis puta regia non sit a deo concessa: ⁊ p cōsequēs videtur q̄ talis ee nō debeat i eccl̄ia dei. Quarto sic sup illud Matth.xvij. Ergo liberi sunt filij. glo. si in quolibz regno filij illius regis qui regno illi preferī sunt liberi tūc filij regis cui omia regna subdunt in quolibet regno liberi esse debēt: sed xp̄iani per fidem facti sunt filij dei. ꝑm illud Joh.i. Dedit eis potestatem filios dei fieri: ergo vbiq̄ sunt liberi: ⁊ ita secularibus potestatibus obedire non tenent: ⁊ per consequens in xp̄iano populo nulla talis potestas videt ponenda sed tantū spūalis.

Secūdum

Tertium

Quartum

Capitulum.lxxxix. in quo ponuntur responsiones ad obiecta facta in precedenti ca. contra duplicē potestatē in vniuersitate fidelium.

Ca. LXXXIX

Quod parum mi

q litent ratrones facte contra hoc qō diximus de duplici potestate in ecclesia dei: que collectio dicitur omniū fidelium: facile est videre. cū cm̄ ad diuinam prouidentiam pertineat vt ordo seruetur in rebus. Proprium em̄ est sapientie omia ordinate disponere.i. Methaphysice. Unde Sapiētie.vij. de sapiētia dicitur. q̄ attingit a fine ad finem fortiter ⁊ disponit oia suauiter. Congruus autem ordo est vt per superiora inferiora regantur dispensentur ⁊ gubernentur. Patet hoc in natura corporali in elementis: que regitur ex influentia corporis celestis. Unde dicit philosophus.i. metheororum: q̄ tota regio elementalis contiguatur la

tioni astrorum vt omnis eius virtus inde gubernetur. Et Dionysius.iiij.ca.de diuinis nominib⁹ inquit q̄ sol ad generationem visibilium corporum confert ⁊ ad vitam mouet ⁊ nutrit auget ⁊ perficit. Hoc etiam patet in natura intellectuali: quoniā angeli inferiores illuminātur per superiores: vt docet idem sanctus Dionysius in libro de celesti hierar. Et ita relinquitur debere esse in vniuersitate hominum vt in eis ordo inueniatur: vt qui superiores sunt virtute ⁊ eminentiores intellectu regant inferiores. Vnde Augu.iij. de trinita. inquit. Quēadmodū corpora grossiora ⁊ inferiora per superiora ⁊ potentiora quodam ordine reguntur: ita omnia corpora p̄ spiritū vite rationalem ⁊ spiritus vite ratōnalis peccatoris per spiritū rationalem iusti. Preterea cum in omni pluralitate ordinata naturale ⁊ expediens sit. vt inquit Aristo.i. politice. q̄ aliquis p̄ncipetur ⁊ cetera sint subiecta: consequens est vt in vniuersitate hoim hoc idem sit fatendum vt aliquis p̄ncipetur: alij sint subiecti. in hoc autem consistit ordo ⁊ ratio potestatis. ergo necessaria est danda in republica fidelium aliqua potestas qua vnus alios regendo ⁊ gubernando ceteris p̄sideat. Q̄ vero p̄ter secularem siue laicam potestatem ponēda sit necessario etiaz in populo xp̄iano spiritualis potestas manifeste ostenditur iuxta dn̄m Durandum in tractatu suo de origine iurisdictionum sic. Pro quo p̄supponit q̄ potestas aliqua in republica ad hoc ordinatur vt homies arceantur a malis ⁊ inducātur ad bona. Vñ i. Petri.ij. dicitur de potestate. q̄ est ad vindictam malox: laudem vero bonorū. Et ad Romanos.xij. dicitur. Vis non timere potestatē bonum fac ⁊ habebis laudem. nam p̄ncipes sunt non timore boni operis sed mali. Quo p̄supposito dicenduz videtur q̄ si bona ad que facienda homies debēt arceri pertinerent solum ad p̄sentē vitam ciuilē ⁊ politicam sufficeret ad regimen xp̄iani populi potestas secularis: nec aliqua alia esset necessaria. patet: quia per virtutes morales ⁊ acquisitas ⁊ maxime per p̄udentiam ⁊ iusticiam que debent esse in rectore: sufficit regi vita p̄sens moralis ⁊ politica ⁊ ciuilis sic precise accepta: sed hec possunt inesse p̄ncipi seculari habēti potestatem regendi quantū ad p̄sentem vitam ⁊ ciuilem ⁊ politicam. ergo p̄ter potestatem secularem nulla alia potestas ē necessaria ad regendum populū in vita ciuili ⁊ politica sic precise accepta. Sed quia vita fideliū ⁊ christianorum non solum tendit ad bona ⁊ mala p̄sentis vite: immo p̄ncipaliter tendit ad bona future vite ⁊ ad ea querēda ordinat oia bona p̄sentis vite. p̄m illud Mathē.vj. Primum querite regnū dei ⁊ iusticiā eius. Summe etiam horret inter omnes penas illam qua post mortem corporis anima ⁊ corpus finaliter mittentur perpetuo in gehennā ignis. Vnde Mathē.iiij. dicitur. Nolite timere eos qui occidunt corpus: animā autem non possunt occidere. timete illuz qui animā ⁊ corpus potest mittere in gehēnam ignis. Et idem habetur Luce.xij. Et ideo inter fideles xp̄ianos ne exorbitent a fine quem intendūt ⁊ si errauerint in via reducantur ad eam: necessaria est potestas ad quam pertineat eos ad finem p̄dictum dirigere ⁊ deuiantes corrigere ⁊ ad viam rectam reducere non solum exhortationibus sed etiam penis congruentibus. Et quia ad hoc non sufficit potestas secularis que de se nihil nouit de penis ⁊ p̄miis vite future: nec de meritis seu demeritis que ad eas perducunt seu adducunt: ideo p̄ter potestatem secularem necessaria ē in xp̄iano populo alia potestas que cōmuni nomine spiritualis dicitur. Leterum harum duarum potestatū necessitatem in populo xp̄iano Hugo de sancto vicroze lib⁹. de sacra. parte ij. ostendit sic dicens. Due vite sūt vna terrena alia spiritualis. Ad vitam terrenam pertinent omnia que terrena sunt. ad vitam spiritualem omnia que spiritualia sunt. Et autē in vtraq; vita iusticia seruetur ⁊ vtilitas proueniat p̄mum vtriuq; distributi sunt qui vtriusq; bona p̄m necessitatē vel rationē studio ac labore acquirāt. deinde alij qui ea potestate officij cōmissi p̄m equitatem dispensent vt nemo fratrem suum in negocio supergrediatur: sed iusticia inuiolata seruet. Si ergo nō pōt humana societas sine vtraq; vita manere necessaria ē duplex potestas ad conseruationem iusticie: vna que p̄sit in terrenis ad ordinandā vitam terrenam: alia que p̄sit in spiritualibus ad ordinandam vitam spiritualem. hec ille. Has autez duas potestates etiam tangere videtur apostolus ad Romanos.xiij. cum ait. Omnis anima subdita sit potestatib⁹ sublimioribus. Nō exponens magister Nicolaus de lyra ait. id est p̄latis in spiritualibus ⁊ p̄ncipibus terrenis in temporalibus. His habitis dicendum est ad rationes in oppositum. Ad p̄mam respondetur q̄ pluralitas p̄ncipatuum quorum vnus non subest alteri non est bona: sed non sic est in proposito: quoniā inter omnes christianos p̄ncipatus potestas p̄ncipatus secularis aliquo modo subest potestati iurisdictiōs spiritualis siue ecclesiastice vt in sequētib⁹ ostēn

Ad p̄mus ar

demus. Ad secundam rationē reſpondetur
Ad secundum q non debet ſufficere populo fideli qualis eſt
populus chriſtianus q viuat virtuoſe quan-
tum ad virtutes morales ⁊ politicas: de qui-
bus loquitur moralis philoſophus: ſed opor-
tet q viuat ſm virtutes theologicas que di-
rigunt actus fidelium chriſtianorum ad bea
tam vitam. De qua vita ⁊ virtutibus theolo-
gicis ad eam dirigentibus nihil nouit ratio
naturalis nec poteſtas ſecularis ſuper eam
Ad tertium fundata. Ad tertiam reſpondetur negan-
do conſequentiam: ⁊ hoc duplici ratione. Pri
mo quia licet in populo dei ſiue fidelium po-
teſtas ſecularis ſub nomine regalis non lega
tur a deo conceſſa ſed permiſſa: tamen non ſe-
quitur q poteſtas ſecularis ſimpliciter a deo
conceſſa ⁊ precepta non fuerit q cum anteq̄
fuerit rex inſtitutus in iſrael duces ⁊ iudices
fuerint in illo populo ex inſtitutione diuina
qui populum iudicarent. dicitur enim Deute
rono. xvi. Judices ⁊ magiſtros conſtitues in
omnibus portis tuis quas dom⁹ deus tuus
dederit tibi per ſingulas tribus tuas vt iudi-
cent populum iuſto iudicio. Secundo conſe-
quentia prefata venit neganda: quoniā licet
ſaul conſtitutus fuerit rex contra volūtatem
dei hoc modo: quia ſciz non commiſerit illuz
conſtituendum, non ſequitur tamen propter
hoc q poteſtas regalis non fuerit a deo: cum
dicitur Sapiētie. viij. Per me reges regnant
⁊c̄. Et ad Romañ. xiij. dicat apoſtolus. Non
eſt poteſtas niſi a deo. Quia ergo conſtitu-
tio ſaulis non fuit ſm voluntatem dei qua il-
lam fieri precepiſſet ſed deſiderantibus per-
miſiſſet. ideo ſm Auguſtinū in gloſa dicitur
non conceſſa ſed permiſſa, permiſſio autem di
citur de malo ⁊ malum hoc fuit illi populo:
quoniam bonum illius populi in hoc conſiſte
bat q ſolus deus regnaret ſuper eum eo q eſ-
ſet populus eius peculiaris. Unde. i. Regū. x.
dicit Samuel filijs iſrael petentibus regem.
Vos proiecistis dominū bodie qui ſolus vos
Ad quartum ſaluauit. Ad quartam rationem reſponde-
tur iuxta ſanctum Thomā in ſecunda ſecun-
de. Q. ſeruit⁹ qua homo homini ſubditur ad
corpus pertinet: non autem ad animam que
libera manet. Nunc autem in ſtatu huius vi-
te per gratiam chriſti liberamur a defectibus
anime: non autem a defectibus corporis: vt
patet per apoſtolum ad Romanos. vj. qui di
cit de ſeipſo: q mente ſeruit legi dei: carne au
tem legi peccati. Et ideo illi qui filij dei per
gratiam fiunt liberi ſunt a ſpirituali ſeruitu-
te peccati: non autem a ſeruitute corporali:
qua temporalibus tenentur dominis aſtri-
cti: vt dicit gloſa ſuper illud. i. ad Thimo. vi.
Quicunq; ſunt ſub iugo ſerui ⁊c̄. Vel dicen-
dum vt ſupra Tho. ⁊ dominus Bonauentura
dicunt in fine. ij. ſententia. q xp̄s loquitur de
ſe ⁊ eius diſcipulis qui nec ſeruilis conditio-
nis erant nec res temporales habebant de q̄-
bus dominis ſuis obligarētur ad tributa ſol-
uenda. ⁊ ideo non ſequitur q omnis xp̄ianus
hm̄oi libertatis ſit particeps: ſed ſolum qui ſe
quūtur apoſtolicam vitam in hoc mundo poſ
ſidentes ⁊ a conditione ſeruitutis immunes.
Unde in alijs xp̄ianis qui vel ſunt ſeruilis cō
ditionis vel abundant temporalib⁹ bonis au
ctoritas illa nō habet locum.

Capitulū. xc. De multiplici eminētia qua ptās ſpiri-
tualis ſupereminet poteſtati ſeculari.

Stenſa neceſ- Capitulū xc

o ſitate duplicis poteſtatis. ſ. ſecularis ⁊ ſpiritualis ad con
ueniens regimē populi xp̄ia-
ni: reliquū eſt videre de com-
paratione harum poteſtatum adinuicem que
earum alteri preemineat. Cum autē vniuerſi
tatis regimen ex his duabus poteſtatib⁹ pē-
deat iuxta dictum Gelaſij pape in ca. duo q̄p-
pe. di. xcvi. Cunctę que a deo ſunt ordinata: or-
dinata ſunt: vt inq̄t Apl's ad Ro. xiij. neceſſe
eſt vt altera harum poteſtatum alteri preemi
neat. nō autem terrena ſpiritualī: qm̄ hoc ma
nifeſte rationi repugnat: conſequens eſt vt ſpiri
tualis poteſtas terrene ſiue ſecularī p̄emine-
at ſitq; illa ſuperior. Uidetur aūt nobis q ſpi-
ritualis poteſtas p̄emineat ſecularī in decem
Prima p̄eminē- tia ptātis ſpūalis
Primo quidē temporis antiquitate. patet
nam in Abel a quo ⁊ eccleſia incepiſſe: vt di
ctum fuit ſup̄. ca. xxij. videt ſacerdotiū habuiſ
ſe exordiū in populo dei: cum ipſe in ſcriptura
ſancta ſacrificiū deo acceptum obtuliſſe lega
tur Heb. xi. Unde Aug. libro. v. ad oroſiū di-
cit: tria maxime iuſticie preconia in abel fuiſ-
ſe comprobant. ſ. virginitas ſacerdotiū ⁊ mar
tyrium: in quibus xp̄i figuram primus geſſit.
Patet etiam hec antiquitas ſacerdotij tēpo-
re legis nature. nam a tempore Noe ante iſti
tutionē regalis ſiue imperialis legitime ptā-
tis ſacerdotium annexum fuit primogenitu re
vſq; ad ſacerdotiuz legis. vnde omnes primo
geniti a Noe vſq; ad Aaron ſacerdotes eē di-
cunt. vnde Melchiſedech quem doctores di
cunt fuiſſe Sem filiū Noe: ſacerdos altiſſimi
appellatur Gene. xiiij. Nec obuiat q̄ rex etiaz
fuiſſe dicatur ſicut ⁊ ſacerdos: qm̄ ſacerdotiu
um in eo cum annexum fuerit primogeniru-
re: non autem regalis dignitas preceſſiſſe

videtur in eo sacerdotalem dignitatem. Leterum hec poritas temporis in sacerdotio patet tēpore legis: nam in populo israelitico qui tunc populus dei erat peculiaris. vt habetur Deutero. vij. sacerdotiuz precessit regalem dignitatem. sicut patet. i. Regum. x. vbi legitur q̄ Samuel sacerdos inunxit de mandato dñi saulem in regem qui primus rex fuit in israel.

Secunda Secūdo potestas spiritualis preeminet seculari potestati regali in nobilitate originis: quoniā potestas spiritualis ⁊ maxime data in nouo testamento est a deo immediate: videlz a xp̄o illam certe persone tradente scilz petro p se ⁊ suis successoribus. Math. xvi. Tibi dabo claues regni celorum. Et Joh. vlti. Symō iohannis pasce oues meas. Potestas autem secularis non fuit sic a principio instituta: qō consideranti sacre scripture processum manifestum est. nam potestas secularis quantū ad quattuor imperia scz assyriorum ⁊ chaldeorū: medorum ⁊ persarum: grecorum ⁊ romanorum non fuit a principio legitime introducta sed per violentiaz vsurpata. Qō de assyriorum ⁊ chaldeorum imperio patz: hoc autē incepisse legitur a nemroth de quo dicitur Genes. x. q̄ ipse cepit esse potens in terra ⁊ erat robustus ⁊ venator hominū: id est oppressor. vt ibidem exponit magister hystoriarū. vnde per violentiam ⁊ oppressionem aliorū acquisiuit sibi regnum ⁊ imperium. ſſuit autē principiū regni eius babylon ⁊ arath archad ⁊ talamie in terra senar: de qua terra egressus est assur qui edificauit niniuen. vt in eodē ca. dicitur. De imperio vero medorum ⁊ persarum: qō etiam per violentiam ⁊ oppressionē fuerit introductum aperte colligitur. Daniel. vij. ca. vbi loquitur q̄ interfecto balthasar rege babylonis translatum est regnum ⁊ imperiū in medos ⁊ persas.

De imperio vero grecorum qō successit post imperium medorum ⁊ persarum: qō etiam per violentiam introductū fuerit patet in principio p̄mi libri machabeorum: vbi dicitur. q̄ alexander rex grecorum percussit darium regem persarum ⁊ medor: ⁊ constituit prelia multa ⁊ interfecit reges terre: ⁊ sic obtinuit imperium. De imperio vero romanor q̄ per violentiam ⁊ potentiaz secularem surrexerit siue introductum etiam fuerit hystorie apertissime docent. Patz ergo q̄ potestas secularis quātum ad quattuor imperia sibi succedentia nō fuit a principio legitime introducta: sed per violentiam ⁊ ambitionem vsurpata. In cuius signum hec quattuor imperia seu regna ostensa sunt danieli in visione in similitudine non hominū sed bestiarū, vt patz Daniel. vij. quia non insurrexerunt per viam rationis sed impetu sensualitatis quantū ad suam p̄mam originem. Unde si temporis processu hec regna reducta sunt ad statum legitimuz oportuit q̄ hoc auctoritate dei fieret aut consensu populi expresso vel interpretatiuo. Tertio potestas Tertia spiritualis preeminet terrene siue seculari in dignitate: quoniā quanto vita spiritualis dignior est q̄ terrena ⁊ spiritus q̄ corpus: tanto vt inquit venerabilis Hugo de sancto victore. libro de sacramentis parte. ij. potestas spiritualis supra secularem siue terrenam honore atq̄ dignitate preexcellit. Et hoc modo dicit Jnuocentius tertius extra de maio. ⁊ obe. in ca. Solite. q̄ spiritualia tanto sunt temporalibus dignioza quanto anima prefertur corpori. Quam ob rem beatus Ambrosius vt habetur in ca. Duo. di. xcvi. inquit. q̄ aurum nō tanto precio sius est plumbo: quanto regia potestate sit ordo sacerdotalis altior. Quarto po Quarta testas spiritualis preeminet potestati terrene siue seculari maioritate auctoritatis. Nam vt inquit Hugo de sancto victore vbi sup̄ in ecclesia sacerdotalis dignitas regalem potestatem sacrat ⁊ sanctificat per benedictionez Cum ergo sicut dicitur ad Heb. vij. sine contradictione maior est qui benedicit q̄ qui benedicitur: constat absq̄ dubitatione q̄ terrena potestas que a spirituali benedictionē accipit iure inferior illa estimatur. Quinto spi Quinta ritualis potestas preeminet terrene potestati siue seculari nobilitate finis ad quem dirigit ſſinis aūt quem debet intendere vtraq̄ potestas est bonum multitudinis quod principaliter consistit in hoc qō est viuere s̄m virtutem. in operatione namq̄ virtutis consistit felicitas que est perfectum ⁊ finale bonum. differēter tamen intēdit bonum multitudinis potestas secularis ⁊ potestas spiritualis: quoniaz secularis bonū multitudinis intendit: ad qō potest peruenire virtute nature: spiritualis vero ad bonum celeste: id est supernaturale: qō exuperat oēm sensum: vt ait apostol⁹ ad Phi lipen. iiij. In cuius signū cum saluator noster hanc spiritualem potestatē se daturum petro p̄mitteret petro ait. Tibi dabo claues regni celorum. Sed finis supernaturalis est potior quocunq̄ alio. ergo potestas spiritualis preeminet seculari nobilitate finis. Sexto potes Sexta tas spiritualis p̄eminere videt ptāti seculari quodāmodo causalitate: ⁊ hoc in triplici gne (vt videt) causalitatis efficientis. f. formalis ⁊ finalis. Efficientis q̄dē quodāmodo ⁊ h̄ duplīciter. Tum p̄mo q̄ per sacerdotium deo ordinante ⁊ iubente ordinata est primo in populo

dei regalis potestas: vt patet. i. Regũ. viij. ca. vbi legitur q̃ cum filij israel peterent a samuele sacerdote vt regem illis constitueret: illeq̃ consuluisset dñm. dñs ait ad eum. Audi voce eoꝝ ⁊ constitue super eos regem. Si vero samuel fuerit sacerdos negari nõ potest: cuꝫ de ipso legatur sacrificium obtulisse ⁊ reges vnxisse scz saulem ⁊ dauid. Et beatus Augu. lib. xviij. de ciui. dei. ca. iiij. dicit. q̃ bely reprobato substitutus est in dei ministerio samuel. ⁊ idẽ habetur in glo. ad Deb. vij. Tum secundo in ratione causeꝫ efficientis potestas secularis a spirituali dependere quodãmodo videtur. Nam potestas secularis veram ⁊ perfectam rationem potestatis sortitur ex formatõne seu ex deriuatiõe potestatis spiritualis. Pro quo notandum q̃ quemadmodum virtutes morales sine fide christi non habẽt rationẽ completam virtutis: quia vt inquit sanctus Thomas in p̃ma secũde non ordinant hoiem ad finem vltimũ simpliciter: qõ est superna beatitudo: sed ad vltimuꝫ finem ꝑticuli in aliquo genere: videlicet ad eum quiꝫ nõ excedit facultatem homis. ⁊ ideo vt habetur in ca. Omnes. xxviij. q. i. inquit Augu. Vbi non est agnitio incõmutabilis veritatis falsa est virtus etiaꝫ in optimis moribus. Item idem Augu. vt habetur in ca. Vbi sana. xxiij. q. i. inquit. Vbi sana fides non est nõ potest esse iusticia. Ita videtur dicẽdũ de ptãte regitiua ppli cui? intẽtio est subiectos inducere ad virtutes. vt dicitur. ij. Ethicoꝝ. q̃ ipsa nõ habet perfectam rationem potestatis vt subiectos suos regulet aliquo modo: etiam in ordine ad finem beatitudinis superne. Unde beatus Augu. lib. iij. contra Ereseontũ grãmaticuꝫ inquit. In boc enim reges sicut eis diuinitus precipitur deo seruiunt inquantũ reges sunt si in regno suo bona iubeant mala prohibeant: non solũ que pertineant ad humanã societatem verum etiam que ad diuinã religionem. Item libro de correctione donatistarũ ad Bonifaciũ comitem ita inquit. Et nunc reges intelligite ⁊c. Quo modo ergo reges seruiunt dño in timore nisi ea que cõtra iussa dñi fiunt religiosa seueritate prohibẽdo atq̃ plectendo: aliter em̃ seruit quia homo est: aliter seruit quia rex est. quia homo est seruit fideliter: quia vero etiaꝫ rex est seruit leges iuste precipientes ⁊ cõtraria prohibentes conuenienti vigore sanciendo. sicut seruiuit Ezechias lucos ⁊ tẽpla idolorum ⁊ illa excelsa que contra dei preceptuꝫ fuerunt constructa destruendo. hec Augusti. Cum autem potestas secularis vt sic accepta nihil noverit de felicitate superna nec de bis que ad illam homines disponunt: necessario in hac potestatis perfectione pendet ex potestate spirituali cui per se ⁊ directe competit homines inducere ad finem superne felicitatis ⁊ nulli alij nisi ex directione huiusmodi. Patet ergo q̃ potestas secularis in republica christiana in sua perfectione modo iam dicto pendeat a potestate spirituali etiam in genere cause efficientis quasi ab ea formata. Videmus em̃ q̃ calor naturalis informatus virtute anime vegetatiue agit ad generationem carnis ⁊ sanguinis in animali ad quod nõ potest virtute ꝓpria tantũ: ⁊ ita suo modo videtur dicendum in proposito. Unde vt in ca. Si imperator. di. xcvi. dicitur. q̃ imperator filius est ecclesie non presul. ⁊ ideo quod ad religionem competit discere ei competit nõ docere. propter quod Hugo de sancto victore vbi supra inquit. q̃ spiritualis potestas terrenaꝫ instituere habꝫ vt sic: ⁊ iudicare si bona non fuerit. Secundo potestas secularis dicitur dependere ex potestate spirituali in genere cause formalis. sicut em̃ charitas vt inquit beat? Ambrosius dicitur forma aliarum virtutum: non quidem per modũ inherentie: sed per modum cuiusdam directionis. ordinat em̃ actus aliarum virtutum ad finem vltimum. Simili modo potestas spiritualis potestati seculari regulam ⁊ formã regiminis ⁊ directionis dat Est autẽ hoc cõmune in artibus ordinatis: vt ea ad quam pertinet vltimi finis cõsideratio leges ⁊ regulas det aliis artibus quarũ fines ordinantur ad finem eius: sicut medicina aliis pigmentarie: ⁊ militaris equestri. Hinc dicit q̃ leges imperiales non solum non dedignantur sacros canones imitari. vt dicit in ca. Elerici. extra de iudi. immo vt in ca. Constitutiones. di. x. Felix papa dicit. Constitutiões principum contra canones ⁊ decreta presulum romanoꝝ vel bonos mores nullius sunt momẽti. Tertio potestas secularis pendet a spirituali in ratione cause finalis: quoniã sicut finis potestatis secularis que est felicitas politica ad quam ex naturalibus peruenitur: ordinatur (vt dictuꝫ est) ad finem potestatis spiritualis que est superna beatitudo totam facultatem humane nature trãscendens: ita potestas ad potestatem similiter ordinari videtur: hinc potestas secularis dicit data in obsequiuꝫ spũalis. Unde in ca. Principes. xxiij. q. v. dicit Ambrosi?. Principes seculi nonũq̃ intra ecclesiã potestati adepte culmina tenẽt vt per eandẽ potestatẽ disciplinã ecclesiasticam muniant. Ceterũ intra ecclesiã potestates necessarie nõ essent nisi vt qõ nõ preualẽt

sacerdotes efficere per doctrine sermonē potestas hoc imperet per disciplīne terrorē. Sepe per regnum terrenū celeste regnū proficit: vt qui intra ecclesiā positi contra fidē ⁊ disciplinam agunt rigore p̄ncipū cōteranť. Et .j. Cognoscant p̄ncipes seculi deo se debere esse reddituros rationē ꝓpter ecclesiaz quā a xp̄o tuendā suscipiunt. Septimo spiritualis potestas supereminet potestati seculari iurisdictione: quoniā potestas spūalis iudicat terrenam si eam deuiare contingat nō autē ecōuerso. Hanc superioritatis p̄eminentiā tangit venerabilis Hugo vbi sup̄ ita dicens. Potestas spiritualis terrenā iudicare habet si bona nō fuerit: ipa vero spiritualis a deo primuz instituta est ⁊ cū deuiat a solo deo iudicari habet ⁊ potest: sicut scriptum est .i. Cor. xij. Spiritualis homo oīa iudicat ⁊ ipe a nemine iudicatur. Ad hoc facit canon Gelasij pape in ca. Cuncta. ix. q. iij. vbi sic ait. Cuncta per mūdum nouit ecclesia q̄ sacrosancta romana ecclesia pbas habeat de oībus iudicandi nec cuiq̄ de eius liceat iudicare iudicio. Ad idem est ca. Nemo. ⁊ ca. Alioq̄. eadē causa 7. q. M vero a potestate spirituali potestas secularis cum eam errare contigerit veniat iudicanda aperte colligitur ex multis. Primo quidē ex eo q̄ vt habeť in ca. Alius. xv. q. vi. Gelasius papa scribens Anastasio imperatori inquit. Romanus pontifex zacharias regem francorum nō tam pro suis inquitatibus q̄ pro eo q̄ tante potestatis erat inutilis a regno deposuit ⁊ pipinnū karoli imperatoris patrē in eius loco substituit. Item vt testatur Gelasius papa in ca. Duo. di. xcvi. Innocentius papa excōmunicauit arcbadiū imperatorē. Item Stephanus papa secūdus trāstulit imperiū a grecis ad germanos in persona karoli magni: vt inducit Innocētius tertius in ca. Per venerabilem. extra de iudicijs. Item Honorij? tertius vt legiť in cronicis ffredericū imperatorem anatbematizauit ⁊ barrones ab ei? fidelitate absoluit: quē postea Innocentius quartus deposuit ab imperio ⁊ oīi regno in concilio lugdunēsi. Beatus etiam Ambro. vt legiť in ca. Duo. di. xcvi. licet non esset vniuersalis pontifex theodosium magnum imperatorem excōmunicans ab ecclesia excludit. Octauo potestas spiritualis p̄eeminet seculari superioritate p̄latōis. patet hoc. quia spiritualis potestas vt sepe cōmemoratum est ad superiorem finem dirigit ad quē finis potestaz terrene ordinatur. Sententia autē Aristo. est .i. Ethicoz. vt virtus vel ars p̄ceptiua sit oīm aliarum ad cuius finem fines aliarū ordinanť ⁊ reducunť. Hinc beatus Grego. in ca. Quis dubitet. di. xcvi. dicit. Quis dubitet sacerdotes xp̄i regum ⁊ p̄ncipum omniūq̄ fideliū patres ⁊ magistros censeri. Quocirca Gregorij? nazanzenus imperatorib? constantinopolitanis. vt in. c. Suscipitis. di. x. ita scribit. Lex xp̄i sacerdotali vos subijcit potestati atq̄ ꝛstis tribunalibus subdit. dedit em̄ nobis potestatez dedit ⁊ p̄ncipatum multo perfectiorē p̄ncipatibus vestris. an nunq̄d iustum vobis videtur si cedat spiritus carni: si a terrenis celestia superentur: si diuinis p̄ferant humana. q. d. non. Nono spiritualis potestas p̄ferť terrene siue seculari amplitudine p̄ncipatus. amplitudo em̄ p̄ncipatus spiritualis potestaz extendiť a mari vsq̄ ad mare ⁊ a flumine vsq̄ ad terminos orbis terraruz. ps̄. lxxi. ℔ q̄ exposuim? superi? in ca. xxxiij. Ell̄ de aplis dr̄ ps̄. xliij. Constitues eos p̄ncipes super oēm terram. Et petro dictum est a dño. Ego constitui te p̄ncipem super plebem meā. Item ei dicitur Matb. xvi. Quodcunq̄ ligaueris super terram ligatum erit in celo. Et Joh. vlti. Symon iobānis pasce oues meas. non discernens inť has ⁊ illas: sed quascūq̄ ei cōmēdat vt ait Bernardus. Hec autē p̄rerogatiua potestatis spiritualis satis euidenter designata videtur. vt inquit Innocentius tertius in ca. Nouit. extra de maio. ⁊ obe. Hieremi. i. vbi dictum a dño hieremi. legitur qui sacerdos erat. Ecce constitui te super gētes ⁊ regna: vt euellas ⁊ dissipes: edifices ⁊ plātes. Quā p̄eminentiam potestatis spiritualis maxime in romano pontifice. beatus Aug. admirās in sermone quodaz aplorz petri ⁊ pauli qui incipit. ffortis ⁊ humilis: ita inquit. O mira potentia ⁊ ineffabilis gratia saluatoris: quis plebeium piscatorem apostolorz facile crederet p̄ncipē ⁊ regibus obsistere: reges sanctificare: regib? oīb? imperare: mundū refrenare legibus ⁊c

Septima

Octaua

Nona

Decima

Decimo potestas spiritualis p̄eeminet seculari roboze firmitatis ⁊ fortitudinis: patz hoc quoniā potestates seculares parue duratiōis ⁊ exigue firmitatis sunt: sicut dicit de quattuor imperijs supra notatis. Dañ. vij. Unde bene dicit Eccli. x. Omis potētatus breuis vita potestas vero spiritualis stabilis semp perseuerat. Unde cum a christo dictum fuisset petro Matb. xvi. Tu es petrus ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiā meā: imediate de firmitate eius sequtur. Et porte inferi nō p̄euale bunt aduersus eam. vnde signāter stabilitas potestatis spiritualis maxime in aplica sede figurata videť per stabilitatem throni dauitici de quo. ij. Regl. vij. dicit. Stabilia throni

regni eius vsq; in sempiternū. Et.j. Thronus eius erit firmus iugiter.

Capitulū.xci. In quo ponūtur alique obiectiões cōtra ea que dicta sunt de preeminētia potestatis spūalis supra secularem.

Caplm. XCI

Quersus aliqua

a que dicta sunt de preeminentia potestatis spūalis supra secularem aduersarij plurima obijciūt

Argumētū pmū

Et primo q nō preemineat tēporis antiq̄tate arguiť sic. Prius tēpore fuit terrena potestas siue secularis q̄ sacerdotiū. ergo potestas secularis p̄cedit tēporis antiquitate spiritualem 7 nō ecōuerso. ꝓña patet. añs ostenditur ex tribus. Primo ex eo qđ dicit beatus Aug.xv.de ciui.dei: q Cayn ante diluuiū fuit primus domin⁹ inter homies: quo tēpore nullum videtur fuisse sacerdotiū. Secundo ex eo: q regnū videtur incepisse in nemrotb Gene.x. tempe legis nature: quanq̄ post diluuiū sacerdotiū aūt incepit in Aaron tempe legis scripte vt habetur Exodi.xxviij. nō est autem dubium q̄ tēpus legis nature p̄cesserit tēp⁹ legis scripte. Tertio ex eo: q veruz sacerdotium in xp̄o videť incepisse. verū aūt regnum electione diuina longe ante incarnationē xp̄i vt in saule incepit: vt habeť.i. Reg. x. Et ita videť q potestas terrena siue secularis p̄cesſit sacerdotium 7 per ꝓñs potestatē spūalem

Probatio pma.

Secunda

Tertia

Secūdum argu.

Secūdo q potestas spūalis nō p̄emineat seculari nobilitate originis arguiť sic. Quoz est vna 7 eadem origo nullum eoz alteri p̄eminere videť originis nobilitate: ꝫ potestas spūalis 7 secularis habent vnā 7 eandem originem.s.deū dicente Ap̄lo ad Ro.xiij. Nō est potestas nisi a deo. Propť qđ subiūgit. Qui potestati resistit: dei ordinationi resistit. vnde imperiū 7 sacerdotiū ex eodem principio prodierūt. in autēticis quo modo oporteat epos in principio col.ij. 7 ergo sequitur q ex parte originis nō sit aliqua preeminētia vni⁹ potestatis ad aliā. Tertio arguiť q potestas spiritualis nō p̄emineat seculari dignitate: quoniā vt dicit.i. Petri.ij. Subiecti estote omni humane creature ꝓpter deum siue regi tanq̄ p̄excellenti. vbi beat⁹ Petrus asserere videtur regalem potestatē cereris potestatib⁹ dignitate p̄cellere. Quarto arguitur q potestas spiritualis nō p̄excellit maioritate auctoritatis: qm̄ si eo q potestas secularis regalis inūgitur 7 benedicitur a potestate spirituali spiritualis potestas ē dicenda p̄excellere maioritate auctoritatis: sequeretur q episcopus bostien. qui summū pontificem consecrat maioz auctoritate summo pōtifice dicēdus esset

Tertium

Quartum

quod non est verum. ergo nec in proposito nostro ratio facta militare videť. Quinto arguitur q potestas spiritualis non p̄emineat seculari causalitate sic. Ambe iste potestates sunt immediate a deo: ergo vna earū causalitate non depēdet ab alia. consequētia patet. antecedens est notum de potestate spirituali. de seculari vero habetur in ca. Quesitū. xxiij.q.iij. vbi dicit Innocē. A deo concessam esse imperialem potestatē propter vindictam noxioz gladium fuisse permissum 7 dei ministerio esse datum. Sexto arguitur q spiritualis potestas nō p̄emineat seculari maioritate iurisdictionis: ita q eam errantē iudicare posset sic. Glosa super illud pś .l. Tibi soli peccaui: dicit sic. quia rex est oīnibus superior ideo tm̄ a deo qui maior eo est: est puniendus. si q̄s vero de pp̄lo errauerit deo peccauit 7 regi: rex ꝛo nō habz boiez q̄ eius facta dijudicet ergo nō videtur q potestas spiritualis possit punire secularē potestatē: vtputa regem aut imperatorē. Septimo arguitur q potestas spiritualis non p̄emineat seculari superioritate p̄lationis siue dominationis: sic. Non soluitur tributum per aliquē alicui nisi maiori aut superiori. vnde solutio tributi probatio esse videť subiectōnis. vt habeť tā ex ca. Magnum.xi.q.i. q̄ ex ca .ij. extra de censi. sed ecclesia soluit tributum imperatori. vt in ca. Si tributum.xi.q.i. ergo videtur q spiritualis potestas non terrene superemineat maioritate p̄lationis siue dominatiōis sed potius econuerso. Octauo arguiť q spiritualis potestas non superemineat seculari superioritate p̄incipatus: sic. Moyses qui fuit primus doctor populi israel 7 quasi imperator fuit superior q̄ aaron qui erat summus pōtifex populi israel. ergo superior est p̄incipatus secularis q̄ spiritualis. consequētia videtur nota. antecedēs vero patere videtur ex eo q potestate moysi aaron electus est in sacerdotē. ꝺm illud Exo. xxviij. Applica quoq; tibi aaron fratrē tuū cū filijs suis vt sacerdotio fungant mihi.

Quintum

Octauum

Capitulum.xcij. in quo respōdetur rationibus supra dictis contra preeminentiam potestatis spiritualis supra secularem.

Caplm XCII

Vm autem ea

c que de eminentia potestatis spiritualis supra secularem diximus: saluo semp meliori iudicio: vera esse credam⁹. respōdebim⁹ ad obiectiões factas i ꝓrariū. Ad pmā rndeť negādo añs: 7 ad pbatōez pmā i q̄ dicebať q chain ante diluuiū fuerit pm⁹ dñs inť hoies: dicim⁹ duo. Prio q chayn n̄ fuit ꝑe dñs: vtputa ordi

Ad pmū argumentum 7 ei⁹ primam pbationē.

nariam habens potestatem:sed fuit vnus tyrannus per violentiam ⁊ oppressionem querens sibi principatum. Secundum est q̄ anteq̄ chayn dominiū illō quod habuit vsurparet iam preceſſerat oblatio abel quē xp̄us in euangelio Luc.xi.iustum vocat que fuit vera res sacerdotalis.vnde subdit Gene.iiij.Et respexit deus ad Abel ⁊ ad munera ei⁹.⁊ propt̄ ꝫ vt sup̄ dixim⁹ dic̄ beat⁹ Aug.q̄ int̄ cet̄a iusticie precōia que fuisse in Abel cōprobantur est sacerdotiū.Ad id quod inducitur in p̄batione secūda de Nemroth pariter respōdetur

Ad p̄bationem secundam.

Primo q̄ etiam post diluuiū anteq̄ mētio fieret aut de dn̄io aut de regno p̄ius tempore fuit de re sacerdotali mō ad sacrificiū primente facta memoria.vnde cum Noe egressus eēt de archa cum filijs suis ⁊ vxore vt legit̄ Gen̄. ix.edificauit altare dn̄o:⁊ tollens de cunctis pecoribus ⁊ volucribus mundis obtulit holocausta super altare:odorat⁹q̄ est dn̄s odorez suauitatis.Nec autem oblatio siue act⁹ sacerdotalis preceſſit tempore ipsum Nemroth de quo arguebatur cū fuerit quartus a noe.Noe enim genuit cham:⁊ post diluuiū cham genuit chus:⁊ chus genuit nemroth.p̄ceſſit g̃ rēpe spūalis dignitas talem.Scdo n̄r q̄ dn̄iuz siue regnū ipsi⁹ nēroth nō fuit legitimū ꝫ vsurpatum ⁊ violentū quēadmodum Gene.x.designat cū dicit̄ q̄ nemroth erat robustus venator coram dn̄o.i.oppressor hominū ⁊ extinctor vt exponit Alcbuin⁹.qō etiā ex illo colligitur q̄ p̄incipiū regni eius fuit babylon que interpretat confusio.Bene autē dicit̄ p̄incipiū regni eius cōfusio:qm̄ nec iustum fuit nec legitimū sed tyrannicū ⁊ vsurpatum magis latrocinīū dicēdum q̄ regnū.Et ideo ex tali vsurpato ⁊ violento dn̄io nō bene arguit̄ q̄ in ecclesia dei potestas terrena precedat spiritualem

Ad tertiam p̄batione.

siue sacerdotiū. Ad id qō tertio inducitur q̄ verū sacerdotiū in xp̄o inceperit:regnum aūt in saule.respōdet̄: q̄ verū capitur dupliciter. vno modo vt distinguit̄ cōtra fictum.alio mō vt distinguit̄ contra figuratū.Dicim⁹ ergo q̄ sacerdotiuz legale fuit verū sacerdotiū prout verū distinguit̄ contra fictū vel falsum cum a deo institutū fuerit vt habetur Exodi.xxviij. Deus aūt cuius perfecta sunt opera Deuto. xxxij.nihil facit fictum aut falsuz. Nihilomin⁹ dicim⁹ q̄ nō fuit verū prout verum distinguit̄ cōtra figuratiuū.Figurauit enim sacerdotiuz xp̄i prout oēs hostie veteris testamēti figurabant veram hostiā que xp̄us est.Unde ex hac parte qua legale sacerdotiū fuit figuratiuum dicit̄ nō verū:q⁹ nō veras hostias que petā deferent sed figuratiuas vere hostie offerebat:⁊ ita imperfectū iuxta illud ad Heb. vij. Nihil ad perfectū adduxit lex.Et ita licet sacerdotium verum prout distinguitur contra figuratiuum inceperit in xp̄o qui est sacerdos in eternum:sacerdotiū tn̄ legale,quod fuit verum sacerdotium prout verum distinguitur contra fictum aut falsum preceſſit in aaron qui preceſſit saul primum regem in populo dei:⁊ per consequēs sacerdotalis dignitas preceſſit regalem in populo dei. Ad secundam ratio-

Ad secūdā

nem in qua arguitur q̄ potestas spiritualis nō preemineat nobilitate originis:respondetur q̄ potestas cuiuscunq; dignitatis sit quantum ad duo ad presens considerari potest: videlicet quātum ad ipsam potestatem siue essentiam potestatis:⁊ sic oīs potestas est a deo vt argutum est.⁊ hoc modo cum sit vna ⁊ eadem origo oīs potestatis create scilicet diuina maiestas non differunt in origine potestas spiritualis ⁊ secularis.Alio modo potest considerari potestas quātum ad modum adipiscendi:⁊ sic potestas est a deo quando scilz aliquis ordinate adipiscitur potestatem. ſm illud ad Heb.v. Nemo sibi honorem assumit sed qui vocatur a deo tanq̄ aaron.Quādoq; vero non est a deo sed ex peruerso hominū appetitu quo per ambitionē vel alio modo quocunq; inconuenienti potestatem adipiscūtur Amos.v. Nunquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua.Et hoc modo cuz vt supra declarauimus dominia terrena non legitime sed per vsurpationem ⁊ violentiam primo fuerint introducta: sacerdotium vero institutione diuina. dicimus potestatem spiritualem origīnis nobilitate preeminere potestati seculari. Ad tertiam rationē respon-

Ad tertiam

detur q̄ potestas regalis non nominatur sic excellens q̄ simpliciter preemineat oīm potestati sed bene in ordine ad secularium potestatem est excellens:⁊ ideo ex hoc non sequit̄ q̄ preemineat potestati spirituali que alteriꝰ ⁊ superioris ordinis est: vt supra dictum est

Ad quartam rationem respondetur q̄ licet papa ante consecrationem:vtputa si sit soluz dyaconus aut simplex presbyter sit episcopo hostien̄.consecrato maioꝛ auctoritate iurisdictionis:minoꝛ tamen est dignitate consecrationis illo.⁊ hoc non est inconueniens: sicut de archiepiscopo dicimus respectu suoꝝ suffraganeoꝝ a quibus consecratur.Et sic verum est q̄ maioꝛ est qui benedicit q̄ qui benedicitur in eo q̄ benedicit: sicut agens nobilius est passo.ij.de anima. Ad quintam

Ad quartum

Ad quintum

respondetur q̄ ad presens sufficit. Primo q̄ non intelligimus potestatē regalem causali-

tate in genere cause efficientis sic pendere a spirituali potestate ꝙ regalis potestas in quibuscūq; fuerit aut sit auctoritate instituta sit per spiritualē: qm̄ sicut argutum est ambe iste potestates ab eodem principio processerūt .s. deo: sed dicimus ꝙ ptās regalis in p̄mo rege qui fuit in populo dei ministerialiter dep̄enderit a potestate spūali siue sacerdotio: qm̄ sicut sup̄ inductū est p̄ sacerdotiū iubēte dn̄o ⁊ ordinante instituta est regalis ptās: sicut patz in saule p̄ samuelem. i. Regū. viij. ⁊ quodāmodo etiā in dauid quē idē samuel p̄cepto dn̄i inunxit in regem reprobato saule. i. Regū. xvi. Secundo dicimus ꝓut supra dixim⁹: ꝙ potestas secularis pendere causaliē a spūali potestate potest dici q̄tū ad perfectionē eius q̄ attēdit penes ordinē ad vltimū finē simpliciter qui est felicitas superna. Cū autē potestas secularis vt sic nihil noverit de vltimo fine nec de mediis perducētib⁹ ad illū: sed hoc sit ꝓpriū spiritualis potestat̄: necesse est ꝙ si in ordine ad vltimū finē potestas secularis dirigere habet subiectos suos hoc habeat ex derivatōe a spirituali potestate. vnde Aug. li. j. de civi. dei. c. xxi. dicit ꝙ sine summa iusticia nō p̄t regi res publica. vera aūt iusticia nō est in republica: cuius xp̄s nō est rector. Vñ sc̄tus Tho. dic̄ in iiij. di. xix. Reges inunguūt vt excellētia potestatis ip̄oꝝ a xp̄o descēdere significet ⁊ vt ipi sub xp̄o in pp̄lo xp̄iano regnent. Perfectio ergo potestat̄ secularis quodāmodo dependet in pp̄lo xp̄iano a potestate spūali. p̄terea etiā ratio facta nō ꝓcedit: qz dato ꝙ ptās secularis in rōne cause efficientis nō penderet a potestate spūali: pēderet tn̄ in rōne cause formalis ⁊ finalis vt dictū est. Ad sextā rōnē respōdetur ꝙ cū dr̄ ꝙ rex nō habet superiorē: intelligendū est in suo ordine. Est em̄ vt dictū est ordo potestatū dupler scz potestatū secularium ⁊ potestatū spūaliū. in ordine potestatū secularium oib⁹ maior est rex vel imperator. quēadmodū in ordine ptātū spūaliū superior oib⁹ ē papa. nihilominus collatione facta potestat̄ spūalis ad potestatē secularē potestas spiritualis est supra secularē: sicut spūs supra corpus vt dictū est. vnde Hieremie sacerdoti dicitur Ecce constitui te sup̄ reges ⁊ regna. Hiere. i.

Ad septimū rōnē respondet ꝙ eccl̄ia nō solvit tributū imperatori aut p̄ncipibus secularibus in recognitionē dominij vel subiectōis sed solū ꝓ pace ⁊ quiete servanda: quā ipe imperator ⁊ p̄ncipes seculares tueri ⁊ cōservare tenent̄: sicut colligit̄ ex eodē. c. Tributū. ⁊ ita ecclesia solvit tributū non in recognitionem dominij sed potius in recognitionē p̄fati beneficij seu in solutionē stipendij. vnde p̄prie non est tributū. Preterea nec ecclesia de oib⁹ temporalibus tributū solvit potestati seculari: quia nō de bis que possidet sorte spirituali ⁊ iure diuino: vt de decimis ⁊ oblationib⁹ sed de exterioribus bonis que possidet sorte temporali: vt titulo venditionis vel concessionis

Ad octauū respondet ꝙ moyses non tantū fuit princeps sed etiam sacerdos. Fm illud p̄s. Moyses ⁊ aaron in sacerdotib⁹ eius. vbi glosa dicit. Nota ꝙ moyses sacerdos dicit̄: qui ⁊ si non hostias tamen vota obtulit deo ⁊ pro populo supplicauit. Secundo dicitur ꝙ non est verus ꝙ moyses simplicit̄ maior fuit aaron qm̄ sicut moyses in aliquo maior fuit aaron: ita ecōverso aaron maior fuit moyse. in cuius signū in sacra scriptura quando simul combinantur aliquādo p̄ponit̄ moyses. vt in p̄s. cxxvij. Moyses ⁊ aaron in sacerdotibus eius aliquādo p̄ponit̄ aaron. vt Exō. vi. vbi dicitur. Iste est aaron ⁊ moyses. vbi dicit magister Nicolaus de lyra ꝙ p̄ponit̄ hic aaron ꝓpter duo. Tum ratione p̄mogeniture. Tum quia dn̄s p̄viderat eum ⁊ elegerat in summū sacerdotē. Moyses vero p̄ponit̄ aliquādo etiam ꝓpter duo. Primo quia illi p̄ncipaliter cōcessum erat educere filios israel de egypto. Secundo quia verba domini immediate recipiebat a deo ⁊ per aaron tanq̄ per interpretē reddebat populo.

Ad octauū

Capitulū. xciij. in quo circa potestatē sacramētalē siue ordinis ⁊ iurisdictionalē ponunt̄ duodecim ꝯclusiones

Caplm. XCIII

Ostquā ad rei p̄ publice xp̄iane regimen perfectum duas in ea ostendimus necessario dādas esse potestates: secularem scz ⁊ spiritualē: consequens est vt quid nomine spūalis potestatis intelligamus. de qua nunc p̄cipaliter loqui proposuimus subiūgamus. de seculari vero iterum in sequenti libro opitulante deo: repetemus sermonem cum an in summo pontifice ambe potestates concurrāt discutiemus. Dicimus autē ꝙ potestas spiritualis eccl̄ie duplex est: quedam scilz ordinis siue sacramentalis: et quedam iurisdictionalis. Potestas autem ordinis siue sacramentalis dicitur que per aliquā consecrationem confertur ad confectionem ⁊ administrationē sacramentorum. Potestas vero iurisdictionalis est ad regendum populū fm legem diuinā in ordine ad beatitudinē supernalē: que non per consecrationē sed simplici iniunctiōe dei aut hois cōfertur. De q̄b⁹ ptātib⁹ vt illustriorē faciam⁹ noticiā

describemus p conclusiones quid nos de illis
Cōclusio ꝑma sentiamus. Prima cōclusio sit ista. Utraq; harū potestatū spūalium in ecclesia originaliter est a deo. Patet cōclusio ista ratione ⁊ auctoritate. Rōne sic. Omne illud qđ est ⁊ excedit totā facultatē nature necesse est vt ab auctore nature originē duxerit: sed vtraq; potestas spūalis excedit totā facultatē nature. ergo necēe ē dicere vt illa a solo deo q̄ auctor nature est originē traxerit. ꝑña ē bona: ⁊ maior manifesta. minor etiā videt nota: primo q̄dez de potestate ordinis: qm̄ p istam ordinatus in sacerdotē habet potestatez ꝓficiēdi corp⁹ xp̄i ⁊ auctrem diuina sacramēta dispensandi: per que celestis gra digne illa suscipientibus tribuit: qui ꝑfecto sunt effectus oēm facultatez nature transcēdentes. Idem etiā patet de potestate iurisdictionis q̄ ad regendū populum xp̄ianū ꝑm legem diuinā in ordine ad beatitudinem supnaturalem est ordinata. Pz etiā cōclo auctoritate. Prio Mat. xvi. vbi xp̄s claui potestatē se daturū Petro pollicet dicēs Tibi dabo claues regni celor. Secūdo Joh. vltī. vbi xp̄s ouiū suarū petrū pastorē ⁊ rectorē ordinans inqt. Simon iohānis pasce oues
Secunda meas. Secūda cōclusio cōparando istas duas potestates adinuicē. Potestas prima. s. ordinis dignior est potestate secunda. s. iurisdictionis. Patet cōclusio: qm̄ potestas iurisdictionis ordinat ad potestatē ordinis: ad h̄ em̄ est potestas iurisdictionis vt populus arceat a malis ⁊ exerceat in bonis vt fit aptꝰ dignusq; participare sacramētis: ergo conclusio ꝑa.
Tertia Tertia cōclusio. Potestas ordinis siue sacramentalis licet p relationē ad corpus xp̄i verū sit equaliter in oibus sacerdotibus: nihilominus in relatione ad corpus xp̄i mysticū maior est in epo q̄ in simplici sacerdote. Prima ps huiꝰ cōclusionis patz: qm̄ oēs sacerdotes eq̄liter cōficiunt sacramentū corporis et sanguis xp̄i: ergo in relatione ad corpus xp̄i verū equaliter hec potestas sacramētalis est in omnibꝰ sacerdotibꝰ. Secūda pars etiā patet qm̄ simplex sacerdos nō valet dispēsare omnia sacramenta: qm̄ nō sacramentū cōfirmationis qđ solū ab epis perfici pōt: vt ait Eusebius papa in ca. manꝰ. de con. di. v. Nec sacramentum ordinis qđ etiā a solis epis ꝓfertur: ḡ in relatōe ad corpꝰ xp̄i mysticū potestas sacralis amplior est in epo q̄ in simplici sacerdote: qđ manifeste ostēdit Isid. in ca. cleros. di. xxi. ita dicēs Pbri ido sacerdotes nominātur q: sacra dāt sicut epi: q: licet pbri sint sacerdotes tn̄ pontificaꝰ apicē nō habent: q: nec chrismate frōtē signāt: nec paraclytum spiritū dant qđ solis debere episcopis actuū lectio apl̄or demonstrat. hec ille. Verū q̄ hec maioritas potestatis sacramētalis siue ordinis in epo q̄ in simplici sacerdote maior sit nō solū ex institutōe ecclie vt quidā dicere voluerūt sed etiā ex natura ordinis ⁊ cōsecratōis ꝑm diuinā institutionem ostendit sic. Ea que sunt in noua lege: figurata fuerūt per ea q̄ fuerūt in veteri lege: nūc autem ita est q̄ in veteri lege epūs siue summꝰ sacerdos ex diuina ordinatōne consecrabat speciali cōsecratōne ⁊ ad specialē actū vltra simplices sacerdotes. Nam vt habet Leuit. viij. solus summus sacerdos q̄ habebat in suis officijs alios ordinare ⁊ cui soli licitū erat in sctā sctōr semel i āno ingredi vngebat oleo sacre vnctiōis. ergo simili videt q̄ ex diuina institutione sit vt caput epi qui est summus sacerdos consecret vnctione chrismatis ad specialem actū qui ei cōpetit sicut est ministros consecrare ⁊ ordinare ⁊ alia huiusmodi q̄ solis episcopis cōueniūt que ponunt a beato Isidoro in ca. Perlectis. di. xxv. Veritas etiā huiꝰ conclusionis satis manifeste habet ex dictis in. c. lxxxvi. vbi ostēdim⁹ ex diuina institutōe differentiā esse realē inter episcopū ⁊ presbyterū.
Quarta Quarta ꝓclusio. ad vnā ⁊ eandē ordinis potestatē pertinēt isti duo actus sc̄z corpus xp̄i conficere ⁊ ad illius susceptionē populū aptū dignūq; reddere. Ista conclusio ostendit vera iuxta sctm̄ Tho. in. iiij. ꝓra gētiles. c. clxxviij. sic. Eiusdē virtutis esse videt aliquā ꝑfectōez tribuere ⁊ ad susceptionē illius materiam preparare: sicut ignis virtutē habet ⁊ vt formam suā transfundat in alterū ⁊ vt materiā disponat ad forme susceptionē. Cū igit potestas ordinis ad hoc se extendat vt sacramētū corporis xp̄i conficiat ⁊ fidelibus tradat oportet q̄ eadem potestas ad hoc se extendat q̄ fideles aptos reddat ⁊ cōgruos ad tanti sacramenti susceptionē. Reddit aūt aptus ⁊ congruus fidelis ad huius sacramēti susceptionē per hoc q̄ est a pctō immunis: qm̄ non pōt aliter xp̄o spūaliter vniri cui sacramētaliter cōiungitur hoc sacramētū percipiendo. Oportet ergo q̄ potestas ordinis se extendat ad remissionem peccatoꝝ per illoꝝ sacramētoꝝ dispēsationē que ad remissionē peccatoꝝ ordināt cuiusmodi sunt baptismus ⁊ penitentia. Habet ergo potestas ordinis hunc duplicē actū quoꝝ primus est conficere sacramentū corporis ⁊ sanguinis xp̄i. secūdus est p absolutionē peccatorum aptū facere suscipientē ad susceptionem
Quinta sacramēti. Quinta conclusio. potestas ordinis quo ad primū actū consecrare corpus xp̄i ⁊ alijs ministrare: data est aplis in cena dñi

quibus ait dñs Lu.xxij. Accipite inter vos et diuidite hoc est corpus meū quod ꝓ vobis tradet: hoc facite in meā cōmemorationē vbi gl. interli. hz: accipite ⁊ date. Quātū ꝫo ad scdz actū qui est absolutio pcōz data est. Joh.xx cū dictū est apl'is. Accipite spm̄ sctm̄ quorum remiseritis pcta remittunt eis. Sup quo ꝫbo dicit btus Greg. in homel. Principatū supni iudicij sortiti sunt vt vice dei q̄busdā peccata retineāt ⁊ q̄busdā relaxent. Sexta ꝯclusio Ptās ordinis qua soluunt pcta est idē essentialiter cū charactere sacerdotali siue cū potestate ꝯsecrādi corpus xpi ⁊ nō distinguunt nisi q̄ ad diuersos actus siue effectꝰ cōparant Illa cōclusio !z satis clare habet ex dictis nihilominꝰ ex dictis sancti Tho. in. iiij. di. xviij. sic ostendit. Ad duo quoz vnū est cā alterius vna ptās ordinat: sicut in igne ad calefaciendum ⁊ dissoluendū: sed omis gra ⁊ remissio in corpe mystico ex capite xpo puenit. q̄ eadem ptās videt esse p eēntiā qua sacerdos ꝯficere pōt corpus xpi: ⁊ qua pōt soluere ⁊ ligare si iurisdictio assit: nec differt nisi rōne fm q̄ ad diuersos actus effectꝰ cōparat: sicut etiā ignis dz fm aliā rōnē calefactiuus ⁊ fm aliā liq̄factiuꝰ. Et qz nihil est aliud character ordinis sacerdotalis q̄ ptās exercēdi illud ad qđ ꝑncipaliter ordo sacerdotij ordinat. videlicz ad ꝯsecrandū corpus xpi. sequit q̄ character ipe ⁊ ptās q̄ soluunt pcta sint idem essentialiter

Septima ꝯclusio. Ptās spūalis ꝯuenient designat noie clauiū. Pz cōclusio: qm̄ xpus q̄ dei sapia est ita ptātem illaz designat di. btō petro. Jldatb. xvi. Tibi dabo claues regni celoz. Pro quo notandū q̄ clauis a corpalibus ad spūalia transsumit. clauis em̄ materialis ē instrm quo ostiū clausum aperit. ⁊ sic in spūalibus clauis dz ptās p quā ingressus regni celoz aperit. ⁊ qm̄ regnuz celoz nō claudit nisi p pctm̄. ⁊ q̄tum ad maculā ⁊ reatū pene. ideo ptās qua tale obstaculū regni celoz remouet dz clauis. Hec aūt ptās dz triplex a doctoribꝰ scz quedā auctis q̄ est in solo deo q̄ solus aperit ꝑncipal'r p infusionē gre ⁊ claudit pmissiue iusto iudicio pmittendo hominē ruere in pctm̄ gram nō infundēdo. Quedā dz ptās excellentie que ponit in xpo rone humane nature qui celū aperit p meritū passionis sue. Alia ministerialis: in ministris eccl'ie. s. sacerdotibus q̄ celū aperiūt p dispensationē sacroz q̄ opant in ꝼtute passionis xpi. fm illud. i. Corinth. xiij

Octaua sic vos existimet hō vt ministros xpi. Octaua cōclusio. Conuenienter clauis diffinit cum dz. Clauis est ptās ligādi ⁊ soluēdi qua ecclesiasticus iudex dignos recipe ⁊ indignos excludere debet a regno. Pz ꝯclusio tum auctte Piero. qui illā ponit in glo. Jldat. xvi. sup illo. Tibi dabo claues regni celoz. Tum auctte mgri sniarū in. iiij. di. xviij. Cōueniēter ꝑfare diffinitōis rōe declarat sic. iuxt scm̄ Tho. i. iiij. ead di. fm Pbm. ij. de aia potentie p actꝰ distinguūt. vnde cū clauis sit ptās q̄dā vt dictū est. opz q̄ p actū siue vsum suū diffiniat ⁊ q̄ in actu obiectū exp̄mat a quo spēm recipit actꝰ ⁊ modꝰ agendi ex quo apparet potentia ordinata. actꝰ aūt ptātis spūalis nō est vt celū aperiat absolute: qz iā aptum est: ꝫ vt quantuz ad hunc apiat: qđ q̄dez ordinate fieri nō pōt nisi idoneitate eiꝰ cui aperiendū est pēsata. Et iō in ꝑdicta diffinitōe clauis ponit genꝰ. s. ptās: ⁊ subiectū ptātis. s. iudex ecclesiasticꝰ: ⁊ actꝰ. s. excludere ⁊ recipe fz duos actꝰ matiat clauis aperire ⁊ claudere: eiꝰ obiectū tāgit in ꝫ q̄ dicit a regno: modꝰ aūt ex eo q̄ dignitas vel idignitas in illis in quos actꝰ exercet pensatur.

Nona ꝯclo. Cōueniēter describunt claues ordinis due. s. scia discernendi ⁊ potētia digōs recipiēdi: vt indignos excludēdi a regno. Pz ꝯclusio auctte ex glo. Hier. Jldat. xviij. Rōne vero ista ꝯclusio ꝑfata. iuxt scm̄ Tho. in. iiij. di xviij. ostēdit vera. Jn oi actu q̄ req̄rit idoneitatē ex pte recipiētis duo sunt necessaria ei q̄ dz actū illū exercere. s. iudiciū de idoneitate recipientis: ⁊ expletio actꝰ. Et iō etiā in actu iusticie per quē redditꝰ alicui hoc quo dignus est oportet eē iudiciū quo discernat an ipse sit dignus: ⁊ ipsa redditio ⁊. ad vtrūq; boz auctas quedā siue ptās exigit. nō em̄ dare possumus nisi qđ in ptāte habem⁹: nec iudiciuz dici pōt nisi vim coactiuā bēat eo q̄ iudiciū iā ad vnū determinat q̄ q̄dem determiatio in speculatiuis fit p virtutē ꝑmoz ꝑncipioz q̄bus resisti nō pōt: ⁊ in rebꝰ practicis p vim impatinā in iudicante existentē. ⁊ q̄ actꝰ clauis req̄rit idoneitatē in eo in quē exercet: qz recipit p clauē iudex ecclesiasticꝰ dignos ⁊ excludit idignos vt ex diffinitione posita in superiori ꝯclusiōe patz. iō indiget iudicio discretōis quo idoneitatē iudicat ⁊ ipso expletionis siue redditiōis actu. ⁊ ad vtrūq; boz ptās quedā siue auctas req̄rit ⁊ fm hoc due claues distinguūt. Decima

Decima ꝯclusio. Jste due claues ordinis. s. scia discernēdi ⁊ potētia dignos recipiēdi et indigos excludēdi a regno nō distinguūtur in essentia auctis: ꝫ sūt vna ⁊ eadē p essentiam ptās siue auctas solūq; distinguūt per cōparationē ad actꝰ quoz vnꝰ ꝑsupponit aliū. Huc ꝯclusio ē sancti Tho. cuiꝰ ꝯclusionis veritas ex eiusdē doctoris dictis sic declarat. Ad eandē auctatem per essentiā cuiuscūq; debentis ex officio

aliquē actū exercere q̄ req̄rat ydoneitatez ex parte recipientis ptinet iudiciū de ydoneitate et expletio actus: sicut apparet in actu virtutis iustitie p quā reddit alicui hoc quo dign⁹ est q̄ ad eundē ad quē ptinet alicui digno reddere aliq̄d ptinet iudiciū an talis sit dignus vel nō. cū ergo vt dictū est in p̄cedēti ꝯclusione p clauē ordinis iudex ecclīasticus dignos recipiat et indignos excludat sit necessario q̄ ad eandē auctoritatē ptineat vterq; actus. s. iudicium de ydoneitate eius q̄ absoluēdus est. et actus absolutōis: solū ḡ dīnt he claues p cōparationē ad diuersos actus quoz vnus presupponit aliū. Clauis em̄ q̄ ōr ptās ligādi et soluēdi est q̄ immediate serā pcti remouendo celū aperit. Sed clauis que ōr scia serā ondit cui apiendū sit. ptās ḡ vna et eadē est que rōe boz diuersoz actuū subordinatoz varie noiatur: qm̄ rōne p̄mi actus q̄ est iudicare: dicitur clauis scie. rōe vero scōi q̄ est indignos excludere vel dignos admittere ad regnū vocatur clauis ptās.

Undecima

Undecima ꝯclusio est q̄ ptās clauiū aliquo modo se extēdit ad remissionez culpe et pene. Jsta ꝯclusio ꝓbat auct̄e et rōne. Auctoritate p illud Job. xx. vbi dns inq̄t apostolis. Quoz remiseritis pcta remittunt eis. Sed hoc nō pōt intelligi q̄tū ad manifestationem tm̄ vt aliq̄ dicūt: vt magr sniarū i. iiij. di. xvij. qm̄ sic sacerdos noui testamēti nō haberet maiorē ptātē q̄ sacerdos veteris testamēti q̄ solū ondebat in aliquo lepā esse mundatā: quā tn̄ nullo modo mundabat. qō nō est dicendū. ḡ sacerdotis noui testamēti ptās se extēdit vsq; ad remissionē culpe. et p̄ns pene Quod rōne sic ꝓbat. Sacramēta noue legis agūt quod significāt. qō ꝑz ex diffinitōe sacri Sacrm̄ em̄ est iuxta Augustinū inuisibil̄ gre visibilis forma ita vt ymaginē gerat et causa exter. Sed absolutio sacramētalis signat remissionē culpe. ꝑz ex forma eius. Ait em̄ sacerdos. Ego te absoluo. ḡ dicendū est q̄ ptās sacerdotalis aliquo modo se extēdat ad culpe et pene remissionē. Ad videndū aūt quō hoc sit est notandū ꝑm sanctū Tho. in. iiij. di. xvij. q̄ eodē modo se hz ptās clauiū in sacerdote ad effectū sacramēti penitētie sicut se hz virtus in aq̄ baptismi ad effectū baptismi. Baptismus aūt et sacrm̄ pnie cōueniūt quodāmodo in effectu. quia vtrūq; cōtra culpā ordinat directe quod nō est de aliis sacramētis. Sed in hoc differūt: qz sacrm̄ pnie eo q̄ hz act⁹ suscipiētis q̄si materiales nō pōt dari nisi adulte: in q̄bus requirit̄ ꝑparatio ad suscipiēdū effectum sacramētoz. sed baptismus q̄nq; adulte et q̄nq; pueris et aliis carētib⁹ vsu rōnis. et iō per baptismū dat̄ gra et remissio pctoz̄ pueris sine aliq̄ sui p̄paratione p̄cedente: nō aūt adultis in q̄bus p̄exigit̄ p̄paratio remouēs fictionē: q̄ quidē ꝑparatio q̄nq; p̄cedit sufficiens ad gre susceptoem antecq̄ baptism⁹ actu ꝓcipiat̄ sed nō ante votū baptismi post tp̄us ꝑpalate veritatis: et tunc baptism⁹ actu suscept⁹ nō ōr culpā auferre q̄ iam erat remissa: nec grāz cōferre: q̄ iam collata erat: ꝟ augere gram̄ prius collatā. Qnq; aūt talis ꝑparatio tpe nō precedit: ꝟ est sil̄ cū baptismi susceptiōe: et tūc p baptismi susceptōem gra remissionis culpe ꝓfertur. Sed p pnie sacrm̄ nunq; dat̄ gra nisi ꝑparatio assit vel pri⁹ fuerit. vñ si in penitēte aliq̄ sacrm̄ suscipiat penitentie p̄cedit sufficiens dispositio delens culpā et cōferens grām: tūc sacrm̄ pnie supueniens culpā nō aufert: q̄ nō inuenit. nec grām ꝓfert ꝟ prius collatā auget Si vero nō p̄cedit sufficiēs ꝓtritio q̄ culpā deleat sed attritio q̄ supueniēte sacro virtute clauū efficit sufficiens: sic p sacrm̄ actu susceptū delet culpa et ꝓfert gra: et ita virt⁹ clauiū se extendit ad remissionem culpe sicut et q̄ baptismi vel in voto existens vel in actu se exercens sed sicut baptism⁹ nō agit vt principale agēs sed vt instrm̄ nō q̄dē ptingēs ad ipsam gre susceptionē causandā etiā istrumētaliter: ꝟ disponēs ad gratiā p quā fit remissio culpe: ita ē de ptāte clauiū. Unō sol⁹ de⁹ remittit p se culpā et in virtute ei⁹ agit instrāliter et baptism⁹ vt instrm̄ inaiatum et sacerdos agit vt minister. Et ideo sacerdos agit vt minister. Et sic patet q̄ ptās clauiū ordinat aliquo mō ad remissionē culpe: nō sicut causans ꝟ sicut disponens ad eā. Unde si ante absolutionē nō fuisset aliq̄s pfecte dispositus ad grām suscipiendā in ipsa ꝓfessiōe et absolutōe sacrali gratiā ꝓseqūret si obicem nō poneret. Ex quo manifeste ꝯcludit̄ vt inq̄t idem sanct⁹ doctor in. iij. pte: q̄ expositio illa quā q̄dam dant dicētes. Ego te absoluo. i. absolutū ostēdo: ꝛ quantū ad aliq̄d sit vera nō tn̄ est pfecta expositio: qm̄ sacra noue legis nō solū significāt sed etiā efficiunt q̄ significant. vnde sicut sacerdos baptizando aliquē ostendit hominē interi⁹ illuminatū per verba et facta nō solū significatiue: ꝟ etiā effectiue: ita etiaz cum sacerdos dicit. Ego te absoluo: ostēdit hoiem esse absolutū nō solum significatiue ꝟ etiā effectiue. nec tn̄ sacerdos loq̄tur p̄esumptuose quasi de re incerta: q̄ sicut alia sacra mēta noue legis habent certuz effectū ex virtute xp̄i qui est institutor sacroz licet possit ipediri effectus sacri ex parte recipientis ita etiā in hoc sacramento. Un̄ Aug. in li. de adulterinis cōiugijs. Non erit turpis

nec difficilis post patrata ⁊ purgata adulteria reconciliatio cōiugij vbi p clauis celorum nō dubitatur fieri remissio pctōr. Duodecima cōclusio q̄ hmōi ptās clauiū solū cōuenit sacerdoti euāgelico. Jsta ꝓclusio hz duas ptes. Jn ꝑma dicit q̄ sol⁹ sacerdos hz ptātez clauiū: Scōa q̄ solus sacerdos euangelicus. Prima ps ꝓbaꝫ sic. Jd quod daꝫ p ꝓsecrationem nō habeꝫ nisi a cōsecratis. ꝧ ptās clauiū daꝫ p cōsecrationē sacerdotalē vt pz ex ꝟbis epi q̄ dicit i impositōe manuū. Accipite spm̄ sanctū quoꝝ remiseritis pctā ⁊c. que ꝟba directe importāt vsum clauiū. ꝯ ptās illa nō est nisi in habētibus ꝓsecrationē sacerdotalem. Patet et iā pars hec ex sexta ꝓclusiōe supius posita in qua dictū est. q̄ ptās clauiū ordinis esset idem eēntialiter cū charactere sacerdotali. Patet etiā hec ps aucte beati Ambro. dicētis li. suo de paradiso. ⁊ habeꝫ de pe. di. i. §. ecōtra q̄ hoc ius ligādi ⁊ soluēdi solis sacerdotibus est cōcessum. Scōa ps ꝑfate ꝓclusionis dicētis q̄ sacerdos legalis claues nō habuerit sed solus euāgelicus hēat. p ꝯns nec ꝯ sacerdos legalis q̄ erat dispēsatoꝝ illoꝝ sacramētoꝝ hēbat. ꝓbaꝫ sic: q: claues ordinanꝫ ad apiendū regnū celoꝝ: sed regnū celoꝝ aperiri nō poterat ante xpi passionē. ꝯ sacerdos legalis nō habuit claues regni celoꝝ. Secūdo sic Sacramēta veteris legis gram nō ꝓferebāt sed aditus regni celestis apiri nō pōt nisi per gram. ꝯ p illa sacramēta nō poterat aperiri: p ꝯns nec ꝯ sacerdos legalis q̄ erat dispensatoꝝ illoꝝ sacroꝝ hēbat claues regni celorum. Unde sicut illoꝝ sacra erant figura celestiuz ita illoꝝ sacerdotuz ptās figura fuit potestaꝫ clauiū. Ex hac ꝓclusione maxime ex ꝑma pte eiusdē corelarie sumiꝫ clarissime q̄ nulla cōmunitas in eccl̄ia siue vniuersitas p modum vniuersitatis habere pōt claues bas ordinis de q̄bus loq̄mur sicut Albertus magn⁹. scūs Tho. ⁊ dns. Bonauen. dicūt ⁊ ꝓbant in. iiij. di. xix. Quod ⁊ nos multiplici rōe ostēdimus Primo sic. Tota vniuersitas eccl̄ie nō ifignit̄ charactere sacerdotali. ꝯ tota vniuersitas ecclesie vt sic nec hz nec hre pōt ptātem clauiū. antecedēs est manifestū. ⁊ ꝯntia pz. Tū q: cū ptās clauiū deꝫ p ꝓsecrationē nō pōt hri nisi a ꝓsecraꝫ. Tū scōo q: cū ptās clauiū sit idem eēntialiter cū charactere sacerdotali nō ē capax clauiū q̄ nō est capax sacerdotij. Tū ꝯ vniuersitas vt sic nō sit capax sacerdotij pz corelariū. Scōo sic. vniuersitas vt vniuersitas non hz aiam rōnalē vt dicūt dni iuriste ⁊ est verū ꝯ ipa vt sic nō pōt subiectū eē ptātis clauiū. ꝯntia ē nota q: sola aia rōnal̄ pōt eē subiectū capax entis spūalis absoluti: cuiusmōi ē ptās ordinis siue clauiū: q̄ essentialiter est idē caractery sacerdotali. ꝯ corelariū verū. Tertio sic. oīs hns ptātem clauiū mediator est iter deū ⁊ populū ⁊ oīs talis ꝓstituiꝫ in his q̄ sunt ad deuz vt offerat dona ⁊ sacrificia p pctis: ꝯ ad illū ptinet tm̄ hec ptās ad quē ptinet offerre sacrificiū: ꝧ h̄ nō ꝑ ptinē. vniuersitati eccl̄ie ꝧ solū cōuenit sacerdotib⁹ ei⁹. ꝯ idem qđ pri⁹. Quarto sic. illi datur ptās clauiū qui minister ꝓstituiꝫ sacri pnie. sed vniuersitas ecclesie nō pōt esse ministeꝝ sacri pnie vt ei fiat sacramētalis ꝓfessio vt manifestū est. ꝯ corelariū verum.

Capitulū. xciiij. Jn quo ponuntur alique obiectōes contra aliquas cōclusiones positas in p̄cedenti. c.

Tautem veritas eoꝝ q̄ circa claues eccl̄ie dixim⁹ illustrioꝝ fiat: inducemus obiectōes quoꝝdā ꝓtra quasdā ꝓclusiōes positas in p̄cedenti. c. vz sextā: decimā: ⁊ duodecimam. Cap. XCIIII

Cōtra sextā conclusionem

Cōtra sextā in qua ponit̄: q̄ claues ordis ⁊ caracter sacerdotalis nō distinguunt̄ essentialiter ꝧ solū p relationē ad diuersos act⁹: arguitur. Prio sic. Illa distinguunt̄ essentialit̄ abinuicē quoꝝ vnū potest esse sine alio: ꝧ sacerdotalis caracter pōt eē sine ptāte clauiū: sicut pz in aplis q̄b⁹ in cena dni ꝟba illa. Hoc facite in meā cōmemoratiōnē: data est ptās ꝓficiendi corp⁹ xpi. ꝧ ptās clauiū data ē post resurrectionē cū dictū est illis. Quoꝝ remiseritis pctā remittūtur eis. ꝯ necessariū est dicere q̄ ptās clauiū distinguit̄ essentialit̄ a caractere sacerdotali. Scōo sic. Jlla q̄ diuerso tpe ifunduntur aut gnant̄ distinguunt̄ nccio: ꝧ caracter sacerdotalis ⁊ ptās clauiū infundūtur diuersis tpib⁹. ꝯ necessario distinguūtur. maior est Arist. in Topi. minor pz ex argumēto p̄cedenti vbi iductū est q̄ caracter sacerdotalis datꝫ ē in cena aplis: ptās ꝟo clauiū post resurrectionē xpi. Tertio sic. Jsta sepanꝫ in quolz sacerdote: ꝯ distinguunt̄. ꝯna pz: ⁊ añs ꝓbatur nā sacerdote nunc ordinato pri⁹ eps dicit. Accipite ptātem celebrādi missam tā p viuis q̄ p defunctis: dans ei calicē. Et q̄busdā interpositis ponēs man⁹ super caput eius dicit. Accipite spm̄ sanctū ⁊ quoꝝ remiseritis pctā remittūtur eis vel remissa erūt ⁊c. Quarto sic. xps habuit clauē ligādi ⁊ soluēdi (ꝯm illud Apoca. iij. Hec dicit q̄ hz clauē dauid) ⁊ nō habuit caracterē sacerdotalem cū nihil susceperit a sacramētis. ꝯ necessario distinguūtur claues a caractere. Quinto sic. Si claues eēnt idē qđ caracter sacerdotalis sequereꝫ q̄ sicut oēs

Secundum

Tertium

Quartum

Quintum

sacerdotes equaliter habēt characterem sacerdotij: oēs equaliter haberēt claues: quod nō videt verū cū de btō petro dicat in gl. Mat. xvi. q pre ceteros dotat⁹ fuerit clauibus regni celestis.

Sextum

Sexto sic. Scismatici heretici et excōicati pōnt cōficere cōficiūt nō autez pōnt absoluere vel ligare: vt in. c. audiuim⁹. et in. c. miramur. xxiij. q. i. ḡ hec duo. s. character sacerdotalis et ptās clauiū eēntialr distinguūt

Cōtra cōclusionē decimam

Argu. primū

Scdo pncipalr arguit cōtra cōclusionem decimā in qua dr q claues ordinis nō distinguant ab inuicē realiter. Arguit pmo sic. Omnia illa q cōtingit separari subiecto non sunt vnū et idem in eēntia: ꝫ sic est q istas claues pringit separi subiecto. ḡ necessario realr siue essentialr distinguunt. maior est nota. minor pbat: qm cōtingit q papa cōmittat aliq̄bus q cām aliquā discernant absq; hoc q super ea ferant sniam: immo mādabit q ad eū referant siue remittāt. Ecce q rales bēbūt ptātē discernēdi nō aūt diffiniēdi. et ita be due ptātes pōnt separi subiecto.

Secundū

Scdo sic Matth. xvi. xp̄us petro de clauib⁹ loquēs ait. Tibi dabo claues regni celor. vbi glo. dicit. Claues sunt scia discernēdi et potentia q̄ iudex eccl̄ia sticus dignos debet recipe et indignos excludere a regno. illa aūt q̄ absolute plurar dicūtur nō vident in vna essentia cōuenire. ḡ ꝛc.

Tertium

Tertio sic. Dia illa quor vnū augent et minuit altero pmanēte immobili nccrio realit distinguunt: sed sic est q scia discernēdi est in aliq̄bus maior et in aliq̄b⁹ minor manēte eq̄li ptāte ligādi et soluēdi: ḡ iste due claues realit distinguunt.

Cōtra cōclusionē duodecimam

Tertio pncipalr arguit cōtra pclusionē duodecimā et ei⁹ corelariū in q̄bus ponit q claues ordinis siue ptās ligādi et soluēdi ita solis sacerdotibus in eccl̄ia pueniāt

Argu. primum

q nō vniuersitati eccl̄ie. Primo sic. Claues regni celor sunt date vt eccl̄ie: ḡ nō solis sacerdotibus. pōtia videt nota: qm vt⁹ eccl̄ia cū sit collectio oīz fideliū. vt in. c. eccl̄ia dicit de cōse. di. i. nō est solū sacerdos. añs ē Augu. li. de doctri. xp̄iana. c. xiij. dicētis. q bas claues dedit xp̄us eccl̄ie vt que soluerent in terra soluta essent in celis et que ligaret ligata eēnt et similis snia habet ab eodē Aug. i multis alijs locis tam supra Jo. q in li. de agone xp̄iano. et nō pōt dici q nō loquat de clauib⁹ ordinis cū iste directe et immediate respiciūt regnuz celor vt dictū est.

Scōm

Scdo ꝫ id quod dicit q solus sacerdos euāgelicus claues bēat arguitur sic. Claues sicut dictuz est sunt due. s. scia discernēdi et ptās iudicādi: ꝫ vtrūq; sacerdos legalis bēbat vt pz. ḡ etiā sacerdos legalis bēbat claues. Et confirmat. Sacerdos legalis bēbat aliquā ptātez sup reliquū pplm nō tpalem: q sic ptās regia nō fuisset distincta a sacerdotali ḡ spūalē: ꝫ b ē clauis vt dictū ē: ḡ nō sol⁹ euāgelic⁹ sacerdos: ꝫ et legal claues būit.

Capitulum. xcv. In quo respōdetur ad obiectiones factas in precedenti capitulo.

Cap. xc

Js facile est re-
b spōdere attētis q̄ superi⁹ dixim⁹ iux gloriosi doctoris sācti Tho. doctrinam: de cui⁹ fonte pfatas sumpsim⁹ pclusiones.

Ad primū ꝫ sextā cōclusiōē

Ad primū ergo rōem factā ptra pclusionē sextā rnr negando minorē: dicim⁹ em q ptās sacerdotalis vna est p essentiā sed bz diuersos actus subordinatos quorū primus et pncipalis est psecrare cor⁹ xp̄i: et quo ad hūc data ē añ passionē in cena. Scōs act⁹ est absoluere a pctis: et quo ad hūc data ē post resurrectionē vt supra dixim⁹. Et ñ ista varietas tpm q̄b⁹ dr data ptās pficiendi et ptās absoluendi accipit in respectu et ordine ad diuersos act⁹ iter se ordinatos: et nō ad diuersitatez ptātis in essentia q̄ vna et eadē est. De quo exemplū satis apte dare possum⁹ in sole: q̄ licet quo ad substantiam fact⁹ dicat prima die cū facta ē lux: nihilomin⁹ dr fact⁹ quarta die Gen. i. q: data est ei spālis virt⁹ quo ad aliquos ptic̄lares effect⁹: vt tāgit sanct⁹ Tho. in. i. pte. q. lxvij. ar. vlt.

Ad secundū

Ad scdam rōnem eadē est rnsio: qm minor assumpta ē falsa. Non est em verū q ptās sacerdotalis et ptās clauiū diuersis tpib⁹ ifundant nisi intelligat quo ad substantiam earū: qm vt iā dixim⁹ varietas istor tpm q̄bus dicūtur ifundi nō ad substantiam ptātis refert q̄ vno tpe infusa est. s. i cena dñi ꝫ refert ad diuersos act⁹ eiusd ptātis subordinatos penes quos varijs tpib⁹ dr esse data: vt pdixim⁹.

Ad tertiū

Ad tertiā pz rnsio ex dict̄. be em prātes nō sepant quo ad essentiā ꝫ quo ad actus quor vn⁹ alterū psupponit

Ad quartū

Ad quartā rōem rnr: q nō est ad ppositum: qm impsentiarū de claue sacrali loq̄mur qua nō est clauis quā xp̄s bīe dr sed pot⁹ est sacralis clauis pncipiū: vtpote ptās auctis inq̄tū est deus et ptās excellentie inquātum homo.

Ad quintum

Ad q̄ntam rōez rnr: q claues ordinis absolute loquendo sunt equales in oīb⁹ sacerdotibus rite ordinatis: sicut et caracter sacerdotalis: vsus tn earū nō est equalis in oīb⁹ sed magis vel min⁹ extendit vel restringit ꝫm q iurisdictionis ptās sine qua ptās clauium in actum exire nō potest in vnoquoq; magis vel minus extenditur vel restringitur. Beat⁹ aūt Petrus dicit pre ceteris potestate clauiū ē dotatus: q ipse pre ceteris vocatus est in plenitudinē ptātis cū nōmi⁹ ꝓuincie: ꝫ totius

oꝛbis cõstitutus est magr̃ z rectoꝛ. De quo plenius in sequẽti libro dicẽt.

Ad sextum

Ad sextũ rñdetur negãdo ꝓntiam. z cũ dr q scismatici z heretici z excõicati nõ pñt absoluere vel ligare. dicim⁹ q̃ ꝑ nõ est q̃ in talibus nõ sit potestas clauiũ ordinis de q̃bus loq̃mur: sed q̃a caret iurisdictõe siue materia in quã exercea tur vsus ptãtis illius. Cũ em̃ vsus clauiũ plationẽ in vtẽte req̃rat respectu eius in quẽ vtitur: ꝓpria materia in quã exercẽt vsus clauiũ est homo subditus. Et q̃ p ordinatõnẽ ecclie subdit̃ vnus homo alteri. ideo etiã p ecclesie ꝓlatos põt subtrahi alicui ille qui erat ei subditus. Vñ cũ eccl̃ia hereticos z scismaticos z alios hmõi ꝑuat subtrahẽdo subditos vel simplr vel quo ad aliq̃d: ꝙtum ad hoc quo priuati sunt non possunt habere vsum clauium.

Ad primũ cõtra decimã cõclionẽ

Ad rõnem ꝑmã factã cõtra ꝯclusionẽ decimã rñdet negãdo minorẽ. videlz q̃ claues ordinis separent̃ subiecto. ad ꝓbatiõez rñdet̃ q̃ in iudicio siue foro ꝯscie quẽ ꝓncipalr respiciũt claues ordinis de q̃bus est pñs ꝑmo nunq̃ cõmittit̃ p papã vna clauis vni z altera alteri. vtputa vni clauis discretõis pctoꝛuz de q̃bus q̃s absoluendus venit z alteri potestas absoluẽdi sed vnus z idem. s. confessoꝛ q̃ vtrũq̃ exercet.

Ad scõm

Ad secũdã rñdet̃ q̃ clauel petro cõmisse. Mat. xvi. nõ noiant tm̃ claues ordis ꝙ claues ordis z iurisdictõis simul. sic dic̃ scus Tho. in. iiij. di. xvij. bene autẽ cõcedimus q̃ ille claues. s. iurisdictõis z ordinis distinguũt realr sicut in sequẽti. c. oñsuri sumus. Secũdo põt dici q̃ si p claues Mat. xvi. tm̃ claues ordinis designent̃: tũc pluralitas illa clauiũ nõ est accipiẽda penes pluralitatẽ essentiarũ: ꝙ penes diuersitatẽ actuũ quoꝝ vnus aliuz ꝓsupponit: sicut supra cõmemoratuz ẽ. nec opz q̃ omnia q̃ absolute pluraliter nominant̃ in scriptura scã etiã plura sint quo ad essentiam

Ad tertium

Ad tertiã rõem rñdet̃ q̃ rõ illa ꝓcederet si scia q̃ ds habitus siue infusus siue acquisit⁹ diceret̃ hic clauis. hoc nõ est verum: sed scia quẽ hic dicit̃ clauis est auctas exercẽdi actuz scie q̃ auctas q̃nq̃ sine scia est q̃nq̃ scia sine ipa sicut pz etiã in iudicibus secularib⁹. Aliq̃s em̃ est iudex bñs auctoꝛitatez iudicãdi qui nõ bz iuris sciam z aliq̃s ecõuerso bz iuris sciaz qui nõ habet auctoꝛitatẽ. z ita ratio non ꝓcedit.

Ad primũ cõtra duodecimã conclusionem

Consequẽter rñdendũ est ad rõnes factas cõtra duodecimã conclusionẽ. Ad ꝑmã rñdetur q̃ cũ dr q̃ claues date sint eccl̃ie: nõ ẽ intelligendum q̃ date sint singulis de ecclesia: q̃a sic oẽs fideles tam laici q̃ clerici dicẽdi eẽnt habere claues ordinis: quod est absurdũ nec etiam sic est intelligendũ q̃ claues ꝑfate date fuerint cõmunitati ecclesie vt vniuersitati: ita q̃ vniuersitas ipsa vt sic habeat in se subiectiue z formaliter istas claues: qꝛ ꝑ vt ostendim⁹ esse nõ põt. Dicendũ est g̃ q̃ oẽs auctes dicentes claues datas esse ecclesie intelligende veniũt hoc mõ quo sancti doctoꝛes dicũt: q̃ date sunt ei in principaliorib⁹ mẽbris eius: vz in sacerdotib⁹ z epis. Est em̃ ecclesia vnũ coꝛp⁹ diuersa bñs mẽbra in q̃b⁹ diuersas gras recipit: iuxta Apli m. i. ad Coꝛ. xij. Unde beat⁹ Hiero. sup illud Mat. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝛ: dicit sic. Unt iudiciariã ptãtem oẽs apli: bz etiã ois ecclesia in epis z pbr̃is. Dr aũt ois ecclesia bre in epis z pbr̃is banc ptãtem. Tuz qꝛ vbiq̃ terrarũ quã p oẽm decursum tpm vsq̃ in finẽ seculi habet z habitura est. Et ista ẽ vna intelligentia oim filium auctoritatuz. vñ pz q̃ files auctes nõ militant ꝓtra ꝯclusionez nostrã z ei⁹ coꝛrelariũ. Est tñ hic notandũ q̃ licet soli sacerdotes in eccl̃ia vtpote q̃ soli habent claues ligãdi z soluẽdi absoluãt a pctis: nihilomin⁹ ꝑ dr facere ecclesia ꝑm illud Aug. li. de agone xp̃iano: qui ait. Nec eos audiam⁹ qui negãt ecclesiã dei oia peccata posse dimittere: z hoc ꝓpter tria. Primo qꝛ hoc potiores in eccl̃ia. s. pbr̃i z epi faciunt. Cum aũt vt dic̃ Aris. ix. ethi. ciuitas dr esse id q̃d principalissimũ est in ea: solitũ ẽ attribui ciuitati siue cõitati id q̃d faciunt in ea principales. vnde tota ciuitas dr facere quod in ea rectoꝛes illius faciũt. Et eadẽ est rõ de oi alia re ex pluribus cõstituta vt dicit sanct⁹ Tho. in expositiõe li. ethi. Secũdo: qꝛ null⁹ habz vsum clauiũ extra vnitatem ecclesie ꝓstitut⁹: vt in. c nouatian⁹. vij. q. i. Propter q̃d beat⁹ Aug. inquit: q̃ claues ecclesie date sunt nõ vni ꝙ vnitati. Hac ergo rõne doctoꝛes sancti vsi videtur hoc modo loquẽdi dicẽtes. Ecclesia dimittit pctã: ecclesia excõicat: ecclesia absoluit z hmõi: vt in ca. quodcũq̃. xxiij. q. i. qꝛ null⁹ extra vnitatez ecclesie ꝓstitut⁹ ista agere valet: vt inq̃t Aug. in. c. multi. z in. c. remissionẽ. vij. q. i. Tertio qꝛ quẽadmodum in alijs sacris fides xp̃i z charitas ecclesie operat: ita etiã in clauib⁹ eccl̃ie. Unde Aug. dicit: vt in. c. ecclesie charitas. de cõ. di. iiij. q̃ ecclesie charitas dimittit peccata Hinc est q̃ q̃nq̃ ecclesie attribuit̃ actus ipse clauiũ: qꝛ fides z charitas ecclesie meritorie iteruenit: licet ministeriali auctoritate solis sacerdotibus attribuendus sit.

Ad secundum

Ad secũdam rõdetur: q̃ nõ quecũq̃ scientia discernẽdi z peccata iudicãdi dicũtur claues regni celoꝛum: sed tm̃ ille qui ad hoc se extendũt: vt per eas iudicãdus admittat̃ ad celestia. hmõi aũt nõ fuit potestas sacerdotũ legaliũ cum eoꝛuz

sacerdotium nō se extenderet ad celestia: sed ad figuras celestiū. Cū aūt sacerdotiū xpi bius fuerit ꝓgatiue vt eo bō introducak i celestia. ꝓfecto ptās q̄ xpi sacerdotiū siue euangeli cū ꝓsecq̄t ꝓuēiēt clauis regni celoꝝ ōz. ñ aūt ptās sacerdotij leuitici q̄ cū effectu ñ apiebat

Cap. xcvi. In quo posita distinctōe ptātis iurisdictionis ponunt cōclusiones duodecim.

Cap. XCVI

Eclarata mente

o nostra circa ptātem sacralez siue ordinis. ꝙns est vt de prāte iurisdictōnali q̄d nos iuxta doctrinā sanioꝝ doctoꝝ maxime sancti Tho. sentiamus enucleemus. Est aūt in ꝓmis sciendū q̄ ptās iurisdictiōis ꝓprie ōz ptās dicēdi ius p modū imperij ad obseruandū id quod p̄cipit obligādo. Circa quā sit ista ꝓma cōclusio: q̄ ptās iurisdictōis est duplex ꝑm q̄ō duplex distinguit fozū. s. ꝙscie ⁊ fozū causarū. Pz q̄m quedā est ptās iurisdictōis in fozo ꝙscie quaz bz q̄cunq̄ bz curā animarū: ꝑm quā pōt absoluēdos p imperiū ad aliq̄d faciendum ligare. Alia est ptās iurisdictōis in fozo causarū: per quā aliq̄s in negocijs ⁊ causis diffiniēdis que ꝓtunk inter dominē ⁊ boiem bz facultatē diffiniēdi ⁊ ius etiā in inuitū dicēdi de q̄ habet di. xx. c. i. vbi ōz. Aliud est terminū causis imponere: aliud est scripturas sacras diligenter exponere. Per hanc ptātē pōt q̄s ad correctionē aliquā ab eccl'ia p excōicatōez separi. de qua habet Mat. xviij. vbi ōz. Si eccl'iam nō audierit sit tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus. Amen dico vobis q̄cūq̄ alligaueritk sup terrā erūt ligata ⁊ in celis. vbi dicit glo. Ptātē tribuit apl'is vt sciāt qui a talibus dammank humanā sniam diuina snia roborari. Harū autē duarū ptātum distinctio a q̄busdā doctoꝝ ōsignak sic. Oz ptās iurisdictōis in fozo cārū ōz ptās coertiue iurisdictōis: q̄ fieri pōt in inuitū. ptās ꝙo i urisdictōis i fozo ꝙscie ōz ptās iurisdictōis nō coertiue: q̄m in hoc fozo null? inuitus absoluik vel ligak. Scōa cōclusio. Ne due ptātes iurisdictōis distinguntk abinuicem ⁊ separank. Patet ꝙclusio. q̄m simplices sacerdotes curā animarū habētes habēt ꝑmā ⁊ nō scōam. vnde excōicare nō possūt nisi ex cōmissione eis facta siue in certis casib? a iure ꝓcessis ⁊ ecōuerso multi iudices nō sacerdotes in fozo causarū bnt scōaz qui nō habent ꝑmā: cū sacerdotes nō sint. vnde in fozo ꝙscie nō obedirek eis lz bene in causis sup quibus iudices sunt cōstituti. Tertia cōclusio Utraq̄ harū ptātū iurisdictōis distinguitur a ptāte ordinis. Cōclusio pz. Tum ꝑmo: quia

Cōclusio'prima

Secunda

Tertia

cū ptās ordinis vt supra dictū est in. c. xcij. circa ꝙclusionē. vi. idē sit cēntialr q̄ō character sacerdotalis. sed character sacerdotalis ē aliq̄d reale ⁊ indelebile in anima impssuz ⁊ ptās iurisdictiōis nō sit hmōi. manifestū ē q̄ hmōi ptātes realr abinuicē distinguank. Tuz scōo pbak sic. Illa distinguntk realr q̄ sic se bnt q̄ vnū pōt stare sine alio. sed sic est de istis clauibus. Nam multi ptātem ordinis bnt q̄ nullā bnt iurisdictōem sicut simplices sacerdotes nullā curā regiminis animarū bntes. Et ecōuerso multi bnt ptātem iurisdictiōis qui non bnt ptātez ordinis. sicut bntes curā animarū q̄ nōdū sunt sacerdotes. Item archidyaconi er electi ⁊ plures alij officiales nō sacerdotes q̄ tñ excōicare pnt. g̃ ⁊c. Quarta cōclusio. Licet ptās iurisdictōis realr distinguak a potestate ordinis: nihilomin? necessaria est ad hoc q̄ ptās ordinis in actū suū exeat. q̄ ē absolutō a peccatis. Probak cōclusio: q̄ necesse est vt dispēsato: sacri pnie talis sit q̄ possit impare aliq̄d agendū. imperiū aūt nō cōperit alicui: nisi ei qui hz sup aliū iurisdictionē. Unde nō sufficit q̄ volūtarie se subijciat q̄ vult absolui sed requirik q̄ ad cūte superioris sit subiect? ꝙfessori. g̃ de necessitate huius sacri est nō solum q̄ minister hēat ordinis ptātem sed etiā q̄ hēat ptātez iurisdictōis. Scōo pz sic iuxta sanctū Tho. in. iiij. ō gētiles. Minister eccl'ie in vsu clauiū iudiciū quoddā exercet: nulli aūt iudicium cōmittitk nisi in sibi subiectos q̄ō fit per iurisdictōem. Tertio cōfirmak sic. Judicium eccl'ie in fozo pnie nō debz esse minus ordinatum q̄ iudiciū seculare: sed in iudicio seculari nō q̄libet iudex pōt iudicare quēlibet boiem: sed solū sibi subditū. g̃ fil'r in fozo pnie nō q̄libet sacerdos pōt iudicare pcrōz sed illū q̄ est sibi subditus. vñ canon. xvi. q. v. q̄ō nulli ⁊c. Quinta ꝙclusio. Ptās iurisdictōis etiā in fozo ꝙscie nō cōuenit equalr oib? sacerdotib? Patet ꝙclusio q̄m aliq̄bus sacerdotib? vrputa epis ampliozi data est iurisdictio tā quo ad ppl'm subiectū q̄ quo ad casus refuatos: et rōnabiliter. Unde in veteri lege p cuius sacerdotij iudiciū sacerdotij euāgelici iudiciū ⁊ potestas figurata sunt minoribus iudicibus nō omnia cōpetebat discutere sed ad superiores recurrebāt vnde ōz Exo. xviij. Si quid ozcum fuerit qōnis referet ad eos. s. ad aaron et burq̄ ampliozis ⁊ supiozis erant ptātis. ergo ita i sacerdotio euāgelico cōueniēter obseruandus venit q̄ alij alijs ptāte iurisdictōnis supiozes sint ⁊ maiozes. Sexta cōclusio ptās spūalis iurisdictōis in fozo causarū siue exteriozis iudicij lz dicak clauis nō tñ ita ꝓprie ⁊ immē-

Quarta

Quinta

Sexta

diate sicut ptās ordinis. Patet cōclusio cum ptās ordinis se extēdat ad ipm celū immediate remouēdo impedimēta introitus in celum p dimissionē peccati. ptās aūt iurisdictionis directe se extēdit ad ipm celum sed mediante eccl'ia extra quā nō est salus sicut nec extra archam noe. extra. de sum. trini. & fide ca. §. vna. Per excōicationē aūt fit homo extra eccl'iam militantē. & p absolutionē intra. clauis ergo ptātis iurisdictiōis a qua hec ꝓcedunt nō est clauis regni celoꝝ immediate sed mediate.

Septima

Septima ꝓclusio. Sicut in ptāte ordinis due assignant claues. s. clauis scie & clauis potestatis: ita in ptāte spūali iurisdictōis. Patz ista ꝓclusio ex ꝓbatōe none ꝓclusionis posite c. xcij. vbi in summa dictū est q in omni actu q̄ req̄rit ydoneitatē ex pte recipiētis duo necessaria exigebant. videlz ptās discernēdi de ydoneitate eius in quē iudiciū est ferendū: et ptās ipa diffiniēdi siue iudicādi in cā. & p hec distinguūt due claues in foro conscie. Cum g̃ hec duo ita necessario req̄rant in foro cārū fiue exteriozis iudicij sicut in iudicio ꝓscie. seq̄tur q fili necessitate scia discernēdi & ptās iudicandi siue diffiniēdi ponerent claues ptāt̄

Octaua

iurisdictiōis sicut & ptās ordinis. Octaua conclusio. Sicut claues q̄ assignant in ptāte ordinis nō distinguūt eēntialr inter se: sed p relationē ad diuersos actus sicut dictū est in c. xcij. circa ꝓclusionē. x. ita claues in ptāte iurisdictiōis ordinarie nō distinguūt in eēntia auctis sed sunt vna & eadē eēntialr: distinguūtur aūt p relationē ad act? subordinatos. Pz cōclusio: qm̄ ad eādē auctē ad quā ptiet ex officio diffinire aliquā cām ad eādem pertinet discretio iusti & iniusti circa illaz. Unde sicut ptās ordinis dr vna clauis. s. ordinis ꝓpter vnitatē essentie auctoritatis dr vna clauis. s. iurisdictiōis. ꝓpter tn̄ dualitatē actuū subordinatoꝝ q̄ sunt discernere q̄d sit iustū & quid nō & ꝓdemnare vel absoluere: dicunt due claues eisdē noibus designate q̄bus claues ordinis nominant. s. clauis

Nona

sciētie & clauis ptātis. Nona ꝓclusio. Licz apud iudices seculares in causis secularibus terminādis ad plenū iudicandū requirat raz ptās discernēdi de meritis causarum q̄ ptās diffiniēdi in causis absoluēdo vel ꝓdemnādo ptātes tn̄ ꝓdicte claues regni celoꝝ nominari nō p̄nt. Patet ꝓclusio: qm̄ p̄fate ptātes cū seculares sint. & p ꝑs nō se extēdāt ad spūalia nec mediate nec immediate possunt dici aperire regnū celoꝝ. g̃ nō possunt habere rōnem clauiū respectu regni celestis. ꝑa ē manifesta

Decima

Decima ꝓclo. Licet cōuenienter mulieri? vtputa abbatissis & p̄positis q̄nq̄ cōmittatur aliq̄s vsus clauiū. s. correctio subditarū mulierū: nullo tn̄ mō cōuenit eas bīe ptātem clauiū Cōuenientia ꝑo p̄me ptis hui? ꝓclusiōis ꝑz. q: cū necesse sit in omni multitudine ordinata vnū p̄esse & alia subiici. i. Politice: & piculosū sit viris regere mulieres cōueniēter vni femie cōmittit ptās alias regendi & gubernādi. Cōuenientia ꝑo scōe ptis ꝓclusionis ostendit ex eo: q mulier nō est idoneū subiectū p̄incipatus: cū ꝑm Ap'lm sit in statu subiectōis. Dicit em̄ Ap'ls. Mulieres in ecclesia taceāt: nō em̄ p̄mittit glo. ab aliq̄ auctē eas loqui sed subditas esse. & i. ad Thi. ij. Mulierem docere in ecclesia nō p̄mitto nec dn̄ari. glo. aliqua p̄latiōe spūali. Tn̄ etiam Pbs dicit in politica sua: q corruptio vrbanitatis est cū regimen siue dn̄i um ad mulierē p̄uenerit. q̄d si de regimīe siue ptāte terrena verū est: multo magis de spūali censendū est. Ceterū hec ꝓclusio ex eo manifesta nobis fit: q beatissime virgini marie lz excellentioꝝ sit ap'lis: nō tn̄ illi sed ipsis xp̄us claues tradidit regni celoꝝ: vt in. ca. noua. ex. de pe. & remiss. dr.

Undecima

Undecima ꝓclo. Ptās spūalis iurisdictōis lz alijs q̄ sacerdotib? cōuenire possit nō tn̄ puris laicis aut ēt religiosis corona clericali nō insignit̄. Ꝑia hui? ꝓclusionis ps ꝑz ex tertia ꝓclōe posita in hoc. c. Scōa ps patet p̄imo rōe: scōo auctē. Rōe sic. Spūalis ptās nō cōuenit nisi hoī assumpto ad statū vite spūalis & deputato singulariter cultui diuino: ꝟ corona clericalis est p quā p̄imo inter fideles de statu laicoꝝ q̄s trāsit ad statū clericoꝝ & ad mancipandū diuinis officijs. vnō vt notāt doc. in. i. sniarū di. xxv. tonsura est signū distinctiuū p̄paratiuū & susceptiuū. Distinctiuū quidē stat? clericalis a statu laicali. ꝑparatiuū vero seu dispositiuū vt transeat ad susceptiōem ordinū q̄bus spūalis ptās dat̄. Est aūt susceptiuū bonoris regalis: q: p ipsam deputat̄ q̄s ad diuinū cultū seu seruitiū. Seruire aūt deo regnare est: vt dicit Greg. g̃ nō nisi insignito corona clericali ptās iurisdictionis spūalis cōmittēda est etiā si habeat monachalem coronam Auctē pater p̄fata ꝓclusio. Primo ex. c. i. di. xcvi. vbi dr. q nō solū de ordinib? sed etiā nec de rebus ecclesiasticis laicis legitur aliqua tributa disponēdi facultas. Secūdo ex ca. decernim?. extra de iudi. vbi ex synodo Eugenij pape sic dicit̄. Decernimus vt laici ecclesiastica negocia tractare nō p̄sumāt et epi & abbates archiepiscopi & alij ecclesiarū p̄lati de negocijs ecclesiasticis maxime

de illis que spualia ee noscunt laicor iudicio
Duodecima nō disponāt: nec ppter eor phibitionē eccle
siasticā dimittāt iustitiā exercere. Duode
cima cōclusio est q3 ptās sacramēt alis siue
ordis immobilr adhereat: ptās tn iurisdictō
nis separabilis est. Pater pma ps conclusio
nis huius: qm ptās ordinis dat p consecratōem
aliquā. oms aūt consecratōes eccle sunt immo
biles manēte re q consecrat: sicut p3 in rebus
etiā inaiatis. Naz altare semel consecratū non
consecratur iterū nisi fuerit dissipatū: g talis po
restas fm suā eēntiā manet in hoie q p conse
crationē ea est adeptus q diu viuit siue in scis
ma siue in heresim labat. quod patz ex h: q re
diens ad eccliā non iterū consecrat. sicut dicit
btūs Aug. cōtra donatistas. Scōa ps conclusi
onis etiā p3: qz cū ptās iurisdictōis nō p cōse
crationē det sed ex simplici intūctione homis
cōferat nō immobilr heret his q̄bus confert
vnde in scismaticis z hereticis nō manet. p3
sicut dicit Aug. cō donatistas. Non em possūt
absoluere aut excōicare aut indulgētias face
re. sicut ex. c. nouatian⁹ colligit. vij. q. i. vbi be
atus Cypianus inqt. Qui nec vnitatem spūs
nec cōtūctionē pacis obtuat z se ab ecclie vi
culo atq a sacerdotū collegio separat epi nec
ptātem potest habere nec honorē. Idez etiaz
potest colligi ex eo qō Alexāder. ij. dicit in. c.
audiuimus. xxiij. q. i. z qō Nicola⁹ papa dicit
in. c. miramur. ibidem.

Capitulum. xcvii. In quo ponūtur aliq obiectōes cō
tra aliquas cōclusiōes positas in pcedēti capitulo.

Cap. XCVII

Uersus maxi:

a me duas pclusiones positas in
pcedēti capīo obijcit ab aduer
sarijs. Et pmo cōtra pclusionē
Cōtra quartam conclusionem quartā: in qua babet in snia q habēres ptātē
ordinis in actū clauiū absoluēdo aliquē a pec
catis exire nō pnt nisi habeāt auctoritatē iu
risdictōis. arguit sic rōnibus dni Durandi in
iij. di. xviij. vbi multis rōnibus pbare nitit:
Argu. primū q circūscripta omni ordinatiōe eccle q̄libet
sacerdos pōt quēlibz absoluere. Primo sic
Cōcurrētib⁹ oibus ad sacm q̄ sunt de necessi
tate sacramēti z debita dispositiōe suscipiēt
est verū sacm z suscipiēs recipit oēz effectuz
sacramēti. sed circūscribēdo a sacro pnie oēm
ordinationē eccle q̄libet sacerdos est debit⁹
minister z cōfessio oim pcōr est debita mate
ria. forma autē debita est. Ego te absoluo ꝛc.
Cōfitēs aūt si sit penitēs est sufficiēter dispo
situs ad suscipiendū tam sacm q̄ effectū sac
mēti. ergo eis cōcurrētibus nō solū est verum
sacm sed etiā suscipiēs vere suscipit omnem
effectū sacramēti. maior p3. minor est clara q̄
tum ad materiā z formā sacramēti sed dubia
q̄tum ad ministrū z dispositionē sacramēti: z
q̄tum ad hoc pbat tribus medijs. Primo Probatio
fic: qz q̄ q̄libet sacerdos nō sit debitus minister
nec q̄libet pcōr penitēs sit sufficiēter dispo
situs ad recipiendū sacm pnie z eius effectū
a quolibet sacerdote nō pōt dici nisi qz pnia
est sacm iudiciale. z iō req̄rit q minister eius
eius sit sacerdos iurisdictionē habēs z q iu
dicādus sit eius subditus: qō nō inuenitur in
quolibet sacerdote respectu cuiuslibz pcōris
sed istud nō cogit: qz si pnia sit sacm iudicia
le est voluntariū. Unde sacerdos q est iudex i
sacro pnie magis est arbitrarius de volūtate
partiū assumptus q̄ hns de se iurisdictiōem
sup ptibus eis inuitis vel altera inuita. Cum
em sacm pnie agat inter deū z hoiem. cōstat
q sacerdos ex pte dei est iudex volūtarie assū
pt⁹ q̄ fecit sacerdotes mediatores z arbitros
inter se z hoies. z ita est ex pte hoim: qz q̄tūcū
q sacerdos sciret pcm penitētis nisi ipe pe
nitens volūtarie exprmeret z exponeret se iu
dicio sacerdotis nō posset sacerdos iudicialr
agere cū eo quo ad forū pnie. g pcōr voluntа
rie se subdēs iurisdictioni sacerdotis assumit
iōm quasi arbitrū quē deus ad hoc assumpsit
pus. videt q iste sit verus iudex z ille ver⁹ sub
ditus duz tn sit penitēs. Scōo confirmat sic Cōfirmatio p
Papa nulli pōt esse subditus nisi q̄tum volū
tarie alteri se subijcit. ex iure em diuino nulli
subijcitur sed oibus pest. ex iure etiā humano
nulli pōt subijci: qz statuta canonum papam
nō obligant sicut nec leges imperatoꝛ. vt no
tat extra de pst. c. i. in glo. g cū subijciat se al
teri in foro pnie necesse est q sufficiat subie
ctio que fit ex mera volūtate. Quod etiaz Cōfirmatio
p3 tertio ex alio: qz papa non pōt se subijcere
iurisdictiōi alteri⁹ quo ad forū cōtentiosum. vn
nō pōt cōicare alicui q excōicet eū nisi sentē
tie eius paruerit. qz talis iurisdictio inuolun
taria est quo ad subditū z ex alteri⁹ volūtate
dependet z silr eet in iurisdictiōe fori pnie nisi
eet mere voluntariū. Scōo sic pncipalit. Secundum
Si ex ordinatōe diuina minister sacri eet ha
bēs iurisdictōem in casu extreme necessitatis
nō posset q̄libet sacerdos quēlibet pcōrē ab
soluere: qz nulla necitas mutat ministrū a deo i
stitutū. Un sic i extrema necitate null⁹ pōt ab
solui sacralr nisi a sacerdote eo q sacerdos ē i
stitut⁹ minister sacri pnie. sic null⁹ pt absolui ni
si a sacerdote hnte iurisdictōez si iurisdictō re
q̄reret ad ministrū ex institone xpi. Tenet aūt ec
clesia q i casu necitat q̄libz sacerdos pt quēli
bet pcōrē absoluē ꝺ quolibz pcō nec eccl'ia

Tertium forte posset ordinare ꝓxiū: g̃ ꝛc. Tertio idez ꝓz sic: q; dato q; minister sacri sit sacerdos habens iurisdictionē idem sequit: q; cōsuetudo dat iurisdictionē: sed tūc fuisset cōsuetudo q; q̄libet absolueret a quolibet. g̃ ꝛc.

Cap. XCVIII

Cap. xcviij. In quo respondet ad obiectōes factas in precedenti capitulo.

Ne absq; omni dubitatiōe tenendū videt: q; nullus sacerdos pōt vsum clauium habere absoluēdo aliquez a peccatis: nisi adiunctā hēat ptāti ordinis ptāte iurisdictionis. Unde fatendū est q; sacerdos carēs iurisdictiōe nō est debitus minister sacramēti pnie nō solum ex ordinatōe ecclie sed ex ordinatōe diuina quod sic ostendit. Cōcurrentibus oibus q̄ ex ordinatōe diuina requirunt ad sacrm. ecclia vel papa nō pōt impedire effectū sacramēti: q̄a sicut ecclia vel papa non pōt immutare sacrm. ita nō pōt eius effectuz impedire cōcurrentibus illis q̄ ex ordinatione diuina req̄runt. Cum g̃ pctor cōfitēdo ꝛ penitens sit sufficiēter dispositus ad recipiēdū tā sacrm q̄ rem sacramēti: ꝛ integra ꝓfessio peccatoꝝ sit materia debita ex ordinatōe diuina vt ꝛz ecclia si sacerdos carēs iurisdictōe ex ordinatōe diuina sit debitus minister ecclia nō pōt impedire q̄n pctor cōfitēs ꝛ penitēs a sacerdote tali nō babēti iurisdictōem sit ꝑ absolutus. Sed cōstat de facto q; ecclia impedit: q; tenet q; talis nō sit absolut? sed tenet iterū eadē pctā cōfiteri. Si forte dicat q; talis non est absolutus: nō q̄dē ꝓpt defectū ministri: ꝙ ꝓfitendo sacerdoti alteri q̄ habēti iurisdictionē sup ipm peccauit faciēdo ꝯ ordinationem ecclie. vñ cōfitēdo alteri q̄ debet ꝑm ordinationē ecclie mortal̄r peccās absolutiōis beneficiū recipe nō poterat. Sed ꝫ nō valet q: nō cōstat q; mortal̄r peccet cōfitēdo alteri q̄ ꝓpio sacerdoti: cū ecclia sub ꝓceptione nō ꝓhibuerit ꝛ ordinauerit q; q̄libet semel in anno suo ꝓpio sacerdoti cōfiteat. peccatū autē veniale nō impedit fructū absolutōis. ꝛ preciue hoc cōstat si ex deuotōe ꝛ nō ex ꝓmptu cōfiteat ignorās ordinationē ecclie. Preterea ecclia nō tenet q; talis nō sit absolut? q: subiciēdo se alteri q̄ deberz peccauit: qm̄ ꝫ sine oi pctō pōt fieri si sacerdos dicat se ꝫre auctoritatez. Sed ꝓ tāto tenet ecclia q; iste nō sit absolutus: q: ꝓfessus est nō babēti auctē sup ipz. Si aūt dicat q; est vere absolut? sed ecclia nō tenet eū absolutū ꝓpter picula q̄ inde posset sequi. Hoc aūt eē nō pōt: qm̄ inconuenientissimū est dicere q; ecclia dogmatizaret falsitatē quod faceret si euz q̄ vere ꝛ realr sacrāt esset absolut? teneret ac doceret nō eē absolutum. Pz g̃ q; simplex sacerdos carēs iurisdictione nō est debitus minister sacri pnie. Et hinc est q; in diffinitiōe clauiū aliud ponit ptinēs ad ordinē ꝛ aliud ptinēs ad iurisdictionē: cuz ōr q; est ptās ligandi atq; soluendi q̄ eccliastic? iudex dignos recipe dz ꝛ indignos excludere bz a regno. Ad ꝓmuz

Ad ꝓbationez

His babit dicendū est ad rōes in ꝓiū. Ad ꝑmā cū ōr q; sacerdos carēs iurisdictōe est debitus minister. rndet q; ꝫ non sit verū. Et qd̄ ad ꝓbationē huius inducit q; minister hui? sacri est arbitrari? de voluntate partiū assumpt? nō valet: q: lz de volūtate dei volūtarie sit assumpt? in sacerdotē nō sequit tn̄ ex hoc q; ex volūtate dei sit q; vtaī clauē in quēlibet: nisi alio modo ꝓbet. sicut lz ex voluntate regis sit q; aliq̄s efficiat balliuus vel prepositus. ex hoc tn̄ nō bz q; possz suo officio vti in quēlibet sui regni. Et qd̄ ōr q; ex pte subditi sit etiā volūtari?: dicim? q; reqrit ex pte ꝓfitentis q; volūtarie sua pcta ꝓfiteat nō q; ista voluntaria ꝓfessio ꝑbeat auctorem absoluēdi sacerdoti. sed q; est dispositio necria ad hoc q; cōfitens bñficiū recipiat absolutōis. Pōt eīm aliq̄s pctor alicui volūtarie cōfiteri cui auctorem absoluēdi nō dedit: vt de se pz. Ad illud quod scdo inducebat in ꝓfirmatōe supioris rōis rndet q; papa pōt se subijcere cui voluerit cū curaillī? nulli sit dem̄iate cōmissa ad cui? arbitriū satisfacere habet. Non sic aūt est de alijs quoꝝ cura cōmissa est alteri: vt pura petro q̄ pastor cōstitut? est oim fideliū ꝑm illd. Pasce oues meas Joh. vlt. Ūn̄ si petr? mortal̄r peccasset tenebat ꝓfiteri: ꝛ q: nulli erat spāliter obligat? poterat cuiq; sacerdoti se subijcere ꝛ subijciēdo iurisdictōem dare in seipm in foro ꝓscie. lz ipe in seipm vti clauiū ptāte nō possz ꝛ ita de successoribus. Et si dicat q; nō potest dare qd̄ nō bz in se. Rndet q; lz nullus det qd̄ nō bz. dat tn̄ aliq̄s aliq̄d qd̄ nō eo mō sed alio mō hēat. Ūn̄ ꝑlatus dat ꝑbēdā quā nō bz ad possidēdū sed ad dandū. sic in hoc loco papa dat alijs iurisdictionē quā bz sed nō in seipm ꝑ seipm exercendā sed ꝑ alium. Quare vt dñs Bocauen. dicit in. iiij. di. xix. lz q: iurisdictioꝝ subiectio est ad alterū nō possit q̄s sibi eē subiectus nihil tn̄ prohibet ipm subijci posse alij maxime si est libere ptātis. Quod ꝑ tanto dicimus: q: et si alij quoꝝ cura cōmissa ē aliq̄b? determinate ꝫ facere nō pñt: is tn̄ q̄ nulli determinate subiectus est sed est liber pōt ꝫ facere sicut et si .a. ꝓuus petri nō pōt se facere ꝓuum martini: tn̄. b. q̄ liber est pōt se alteri tāq̄ ꝓuz aut simplicit aut quo ad aliquid submittere.

Ad cōfirmatōez primam.

Ad secundā confirmatōez

Ad scōz ꝓfirmationē rndeꝝ. q rō fctā vt dicit dns Bonauen. dupl'r deficit. Primo qa excōicatio est cōtra hoiem: sed absolutio pro hoie. ⁊ hō nō pōt aucte vti ꝑ se q̄uis posset ꝑ se. Scōo vt dicit scūs Tho. ⁊ dns Bonauen. q exterius iudiciū est ꝑm hoies siue int' hoies iudiciū ꝯo ꝓfessionis est quo ad deū apō quē aliqs reddit minor ex hoc q pecccat nō autē apud hoiz plationes. ⁊ iō in exteriori iudicio sicut nullus in seipm sniam dare pōt excōicationis. ita nec alteri cōmittere vt seipm excō municet. sed in foro ꝓscie pōt alteri cōmittere absolutionē sui lz ea ipe vti nō posset sicut supius dictū est.

Ad scām argū.

Ad scām rōnem pncipalem rndemus negādo ꝓntiā. qm vt inqt scūs Tho. in. iiij. di. xx. qs pōt vti iurisdictōe alteri us ex eius volūtate: q ea q̄ iurisdictiōis sunt pnt cōmitti. Ex volūtate aūt eccl'ie ē q vnusq; quisq; sacerdos nō bns iurisdictionē beat vsū iurisdictōis in articulo necessitat⁹ ⁊ h̄ maxime appet q̄tū ad snias excōicatiōis a q̄b⁹ cōstat q sacerdos int̄ duz sacerdos est absoluere nō pōt: ⁊ tn in articulo necessitat⁹ pōt q̄dem: qd nō pōt ee nisi ex iurisdictōe cōmissa in illo casu.

Ad tertium

Ad tertiā pncipalē rndeꝝ: q cū dicit q cōsuetudo dat iurisdictionē. dicim⁹ q h̄ verū sit si cōsuetudo iusta sit ⁊ nō p̄iudicās iuri diuino siue intētioni legislatoris secus iurisdictionē nō daret. Cū aūt iure diuino ois xp̄ianus dempto petro v'l eius successore satisfacere debet: ꝓria cōsuetudo si fuit nō valuit. Et si aliq̄ in pncipio eccl'ie legant' vt puta apl'i vel alij sancti apud eos apud quos declinabant clauiū ptāte indifferenter vsi fuisse hoc nō tn sufficit nisi volūtate exp̄ssa xp̄i aut petri. ⁊ ita p ꝓns auctoritate fulti hoc egerant.

Capitulum. xcix. Ostēdens q ptās spūalis clauium tam bonis sacerdotibus q̄ malis cōis est.

Cap. xcix

Qod autē spūalis ptās clauiū nō tm̄ bonis sacerdotibus sed etiā malis ⁊ dispcholis cōis sit: ita vt p malos sicut p bonos sacramēta dispēsari possent facile est ostendere multis rōnibus. Pro quo in pmis ꝓsiderandū iuxta sanctū Tho. in. iiij. di. xix. q agens p se ⁊ agens instrumētale in hoc differūt. q agens instrumētale nō inducit in effectū similitudinē suā sed filitudinē pncipalis agētis. Principale aūt agēs inducit similitudinē suā. ⁊ ideo ex hoc aliq̄d cōstituit pncipale agens q h̄z aliquā formā quā in alterū transfundere pōt. nō aūt ex hoc ꝓstituit agēs instrumētale: sed ex hoc q est applicatū a pncipali agente ad effectū aliquē inducendum

Cum g̃ in actu clauiū pncipale agens sit ipe xp̄s vt deus p auctoritatē vt homo p meritū ex ipa plenitudine diuine ptātis ⁊ bonitatis in eo⁹ ex pfectōe gr̃e ꝓsequit q possit in actū clauiū. sed homo alius nō pōt in actū clauiuz sicut p se agēs: q nec ipe alteri gr̃am qua remittuit pctā dare pōt nec sufficiēter mereri. et iō nō est nisi sicut agens instr̃ale: vn̄ ⁊ ille q̄ effectū clauiū ꝓsequit nō assimilat vtēti clauibus sed xp̄o. Et ꝓpter hoc q̄tūcūq; aliquis bēat de gr̃a nō pōt pting̃ere ad effectū clauiū nisi applicēt ad hoc quasi ministeꝛ p ordinis susceptionē. Patet g̃ q ptās spūalis in ministris eccl'ie sicut p bonitatē vite nō acquirit sic nec p malicia amittit. Secūdo hoc idem ostendit sic iuxta scm̄ Tho. in. iiij. ꝯ gentiles. Nihil pōt in id qd̄ eius facultatē excedit nisi accepta alīūde ptāte: qd̄ tam in naturalibus q̄ in ciuilibus ptz. Non em̄ aq̄ calefacere pōt nisi accipiat v̄tutem calefaciēdi ab igne. nec balliuus ciues coercere pōt nisi accepta ptāte a rege. Ea aūt q̄ in sacramētis agunt' facultatē humanā excedūt. g̃ null⁹ pōt sacra dispēsare q̄tūcūq; sit bon⁹ nisi ptātem accipiat dispensandi. Bonitati autē malicia opponit' ⁊ pctm̄. g̃ nec p pctm̄ ille q̄ ptātem accipit impedit quo min⁹ sacra dispēsare possit. Tertio sic. Homo ōz bon⁹ vel malus ꝑm v̄tutem vel vitiū q̄ sunt habit⁹ q̄dā. habit⁹ aūt a potētia in hoc differt: q p potētiā sum⁹ potētes aliq̄d facere. p habitū aūt nō reddimur potētes vel ipotētes ad aliq̄d faciēdū. ꝑ habiles vel inhabiles ad id qd̄ possum⁹ bn̄ vel male agendū: p habitū g̃ nec dat' nec tollit' nobis aliq̄d posse sed h̄ p habitū accipim⁹ vn̄ bn̄ vel male aliq̄d agamus. Non ergo ex hoc q aliqs est bon⁹ v'l malus est aliqs potēs vel impotēs ad dispēsandū sacra. ꝑ ydoneus vel min⁹ ydoneus ad hmōi dispēsandū. Quarto sic. De bonitate ⁊ malicia alteri⁹ hois hō iudicare nō pōt. h̄ em̄ solius dei est qui occulta cordis rimatur. Si em̄ malicia hois impedire posset actū clauiū siue effectū sacramēti: nō posset homo habere fiduciā certā de sua salute: vt ꝓscia sua libera maneret a pctō. dato em̄ illo nemo sciret vtrū absolueret vel ligaret ⁊ vtrū absolut⁹ sit vel ligatus. ⁊ ita dubitatio maxima ⁊ ppletitas in eccl'ia dei relinq̄ret: qd̄ nullo modo conuenit ꝓstitutioni eccl'ie q̄ fundata est in fundamento veritatis eterne. g̃ ⁊c. Quinto sic. Si ptās clauiū sequeret sanctitatē vite cū tota die fiat trāsmutatio in scitate: q q̄ modo min⁹ sanctus est fit magis sanctus ⁊ ecōuerso. sequit q modo subditus fieret plat⁹ ⁊ modo plat⁹ subditus. ⁊ ita nulla stabilitas esset in eccl'ia

q̃ exboꝛret fides recta. g̃ idem quod ꝓius

Sexto idē oñdit ex eo quod dñs ait Mat. xxiij. Sup cathedrā moyſi ſederunt ſcribe et phariſei q̃ aũt dicũt vobis ſuate ⁊ facite. ſm aũt opa eoꝝ nolite facere. Ecce q̃ malis ꝓlaꝯ xp̃s iubet obediẽdum q̃ nõ faceret niſi i eis etiã malis exñtib⁹ ſpũalis ptãs maneret. Nõ g̃ ꝓpter pctã miniſtroꝝ ptãs ſpũalis eis collata amittit aut minuit in eis. Ex q̃bus manifeſta luce excludit ꝓmo erroꝛ dicentiũ: q̃ oẽs boni fideles bñt ptãtẽ ſacra diſpẽſandi. Secundo erroꝛ dicentiũ q̃ nulli mali ſacerdotes babẽt ptãtem diſpẽſandi ſacramẽta. Tertio erroꝛ dicentiũ q̃ omnis ptãs ſpũalis a cbriſto eccleſie miniſtris data ſit ita euacuata ꝓpter maliciam eoꝝ.

Cap. C Erroꝛ valdeñ.

Cap̃.c. In quo ponunt obiectões aliq̃ aduerſarioꝝ cõtra ea que dicta ſunt in.c. precedenti.

Verunt aũt qui

f dã pditi boies noie valdẽſes. q̃ dogmatizare p̃ſumpſerũt ſolis ſacerdotib⁹ qui vita ⁊ doctrina pollerẽt ſicut apl̃i ꝓceſſum eẽ ptãtez ligandi et ſoluẽdi. Quẽ erroꝛẽ auctoꝛitatib⁹ ⁊ rõnib⁹ fulcire conati ſunt. Argu. primũ

Primo ſic. In donatõe ſiue ꝓmiſſione clauiũ q̃ facta eſt petro: primo cõmẽdatus eſt petrus. vñ dicꝛuz ẽ ſibi. Btũs es ſymõ bariona. ⁊ poſtea ſequit. Et ego tibi dabo claues regni celoꝝ. g̃ videt q̃ ſi claues regni celoꝝ date ſint petro rõne bone ⁊ fidei ꝓfeſſionis. ⁊ in petro date ſunt oibus ſacerdotib⁹. vt Ambꝛo. Hiero. ⁊ Augu. teſtant: q̃ ad illos tm̃ clauiũ ptãs deriuata ſit q̃ petri in vita ⁊ doctrina imitatoꝛes ſunt. Unde Aug. dicit ſup Job. q̃ qñ dictũ eſt petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ: petrus typũ gerebat boꝝ. g̃ videt q̃ ſoli boni ſacerdotes babeant vſum clauiũ. Secundũ

Scdo ſic. Joh. xx. cũ date ſũt claues apl̃is dictũ eſt. Accipite ſpm̃ſanctum quoꝝ remiſeritis pctã ⁊c. Si g̃ añ donatione ſiue vſuz ptãtis dedit illis xp̃s ſpm̃ſcm̃ videt q̃ qui nõ babeãt ſpm̃ſanctũ nõ bẽant ptãtez ſiue vſum clauiũ. ſed mali nõ babẽt ſpm̃ſactũ q̃ vt babeẽt Sapie. i. Spũs diſcipline fugiet fictũ. g̃ ⁊c. Tertio ex eo q̃ ait btũs Augu. in li. de baptiſmo. ⁊ recitat de cõ. di. iiij. in. c. quõ. Sacrm̃ gr̃e dat deus etiã p malos. ſ̃pam ꝓ gr̃am nõ niſi p ſeip̃m vel p ſcos ſuos: ⁊ ido remiſſionẽ pctoꝝ p ſeip̃m facit vel per ipſius columbe mẽbra. Sed remiſſio pctoꝝ eſt vſus clauiũ. g̃ pctõres qui nõ ſunt columbe mẽbra vſum clauiũ nõ babẽt. Tertium Quartum

Quarto oñdit idez ex illo Aug. quod babeẽt in. c. remiſſionẽ. vij. q ꝓma. Remiſſionẽ pctoꝝ auari nõ dant que p

oratione. i. per columbe gemitũ dat. ⁊ ſequit Non em̃ raptoꝛibus ⁊ feneratoꝛibus dñs dic̃ ſi cui remiſerit̃ pctã remittent̃ eis: cui non remiſerit̃ tenebunt̃. g̃ id quod ꝓius. Quintum

Quinto arguit̃ ex illo Grego. Illi ſoli bñt in hac vita poſiti ligãdi ⁊ ſoluẽdi ptãrem ſicut ſãcti apl̃i qui illoꝝ exempla ſit̃ cũ vita tenẽt. Sexto idē arguit̃ ex dicto Origenis dicẽt̃ vt deducit magr̃ ſniarũ in. iiij. di. xxvij. Hec ptãs ſoli petro ꝓceſſa eſt ⁊ imitatoꝛib⁹ eius. nã q̃cunq; veſtigia petri imitant̃ bñt recte ligãdi ⁊ ſoluendi ptãtem. Sexum

Septimo rõne ſic. Nullus ſapiẽs rex diſpenſatione theſauri ſui cõmittit ſuo inimico: ſed vſus clauiũ cõſiſtit in diſpenſatione theſauri celeſtis regis. g̃ mali ſacerdotes qui eum p pctm̃ mortale ſunt inimici dei: nõ videnẽ habere vſuz clauiũ. Septimum

Octauo ſic Nullus ſapiẽs diſtributoꝛ dat potentiã diſtribuẽdi illi quem ſcit oino indignũ. ſed pctoꝛ in pctõ exñs eſt oino indignus tali ptãte abſoluẽdi. ſ. et ligãdi. ⁊ dñs hoc nouit q̃ talẽ tribuit ptãtem: g̃ vel deus inſipiẽter largitur dona ſua: quod nõ eſt dicendũ: vel nulli tali idigno tribuit talem ptãtem. Octauum

Capitulum. ci. In quo dantur reſponſa ad obiectiones factas.

Remiſſis nõ ob

Cap. CI

p ſtãtib⁹ dicẽdũ eſt vt ꝓus. videlz q̃ ptãs diſpẽſandi ſacra ſiue clauiũ vſus cõis ſit tã ſacerdotib⁹ bonis q̃ malis. Nõ etiam ꝓuenienti̊ſſime atq; ſapiẽti̊ſſime ordinatũ eẽ ſic oñdit ſanct⁹ tho. in. iiij. ꝯ gẽtiles. Inconueniẽs videt vt ſpez ſalutis in bonitate puri bois q̃s ponat. Dicitur em̃. Hiere. xvij. Maledict⁹ bõ q̃ cõfidit in bomine. ſi aũt bomo ꝓſequi ſalutẽ p ſacra nõ ſperaret niſi a bono miniſtro diſpenſata: videret ſpem ſue ſalut̃ aliq̃liter in bomie ponere. vt g̃ ſpem nr̃e ſalut̃ in ſolo xp̃o ponam⁹ q̃ de⁹ ⁊ bo eſt. ꝓfitẽdũ eſt q̃ ſacra ſunt ſaluraria ex ꝓprute xp̃i ſiue p bonos ſiue p malos miniſtros diſpẽſent. Dicẽdũ eſt g̃ ad rões factas in o ppoſitũ Pro quarũ ſolutõe notãdũ iux̃ dñz Bon auẽ. in. iij. ſniarũ. di. x. q̃ dupl̃r loq̃ poſſum⁹ de clauiũ collatõe alicui. Aut q̃tũ ad ea q̃ ſũt de neceſſitate. aut q̃tũ ad ea q̃ ſunt de ydoneitate Si loq̃mur ꝓmo modo q̃tũ ad ea q̃ ſunt de neceſſitate ſiue ad eẽ clauis ſufficit donũ ſpũſſãcti ſm̃ gr̃am gratꝫ datã. Bẽ em̃ infallibil̃r ſm̃ diuinã inſtitutionẽ dat omni ſuſcipiẽti ordinis ſacrm̃ ſiue ſit bon⁹ ſiue ſit mal⁹. Rõ aũt huius eſt: q̃ donũ gr̃e g̃tis date nõ repugnat iniquitati q̃ in ſimul eẽ põt cũ ea: ſicut pz in ſcia ⁊ i alijs donis. Et rurſus puerſitas nõ repugnat

vtilitati illius doni: sicut enim ꝓdicator male vite sepe bene ꝓdicat & frequenter fructificat. Propter quod dñs noluit ꝓhibere eum q̄ in noie eius eiciebat demonia q̄uis eū non sequeretur. vt habet Math. ix. q: hoc erat ad vtilitatem alioꝝ: sic q: bonū illud gratie gratis datę ordinatū est ad vtilitatē cōem q̄uis nōvaleret accipiēti tñ valet alijs. Et ideo dñs qui in distributōe sacramentoꝝ vtilitatē cōem cōsiderat & suam institutionē nō retractat: malis etiā cōfert istam potentiā q̄ ordinati sunt ꝑm eccl'ie catholice formā. Si g̃ q̄tuz ad id quod de necessitate clauiū loquamur siue q̄tum ad esse siue q̄tum ad executionē: cū nihil exigat ad h̄ nisi ordo & iurisdictio ꝑfata ptās clauiū tam in bonis q̄ in malis ē. Si aūt loquamur q̄tum ad ea que spectāt ad ydoneitatē: cū ad debitū vsum officij cōcurrat meritū & auctoritas ꝑlationis. cōuenit vt talis habeat charitatē siue vite sanctimoniā: q: cū illud sit officiū mediatoris & reconciliatoris. & auctas ista sit iudiciarie ptātis: & nullus sit bonus mediator q̄ est inimicus: nullusq̄ sit bonus iudex i ea cā in qua est reus: cōueniētissimū est vt minister huius ptātis sit mūdus & sanctus. Vñ Esa. lij. Mūdamini qui fertis vasa dñi. alias & si minister sit nō tñ ydoneus siue dignus est.

Responsio cōis ad obiecta

His notatis facile est rñdere obiect'. Ad oēs nāq̄ auctoritates inductas in oppositū vnica rñsio dari pōt: videlz ꝙ loquant' de clauib⁹ siue de vsu earū q̄tum ad ydoneitatē: nō aūt q̄tū ad necessitatē: qm̄ lz oēs sacerdotes habeant ptātem soluēdi & ligādi nō tñ recte ac digne bñt nisi qui vitā & doctrinā aplicā seruant. vnde ꝓmisse auctes nō dicūt malos sacerdotes ptātem ꝑfatam non habere: ꝟ illos solos digne ac recte hac ptāte vti significant qui ꝓdita sunt vitā & doctrina aplica. vt exponit magister sniarū in. iiij. di. xx.

Ad primum

Ad ꝓmum igit' rñdet': ꝙ lz vite sanctimonia requirat' in ministro vtente claue de cōgruitate nō tñ de necessitate: vt supius ostensum est. Unde cuz soli aplī imitatores digne recteq̄ possint ligare & soluere. rō illa bñ ꝓbat ꝙ nemo digne habeat vsum clauiū qui non fuerit sctimonie petri imitator. Ad quē sensum dicit Augu. ꝙ btūs petrus qui cū ptāte habuit ydoneitatē in receptione clauiū figurā gesserit bonoꝝ

Ad scōm

Ad secundā & est eadē rñsio. dicimus em̄ ꝙ ad vsuz clauiū requirit' de necessitate donum spūssancti: intelligēdo ꝑ donū spūssancti donuz gratie gratis datę qđ est ipa ptās clauiū. Sz intelligēdo ꝑ donū spūssci donū gr̃e q̄tuz faciētis nō requirit' de necessitate: ita vt sine eo fieri nō possit: bene de cōgruitate, siue q̄a fine eo incōgrue vel nō recte fit ex pte vtentis q̄uis subiiciens se clauibus clauiū cōsequat' effectū. & iō ratio nō ꝓcedit.

Capl'm

Ad tertium

Ad tertiū rñdetur ꝙ btūs Aug. vt dicit scūs Tho. loquit' de remissione peccatoꝝ ꝑm ꝙ sancti homies cooperant' ad ipam nō ex vi clauiū sed ex merito cōgrui. Et ideo dicit ꝙ etiam ꝑ malos sacramēta ministrat inter q̄ absolutio sacramēt talis cōputanda venit sed ꝑ mēbra colūbe. i. ꝑ sanctos viros facit remissionē peccatorum in q̄tum eoꝝ intercessionibus pcā remittit. Vel pōt dici ꝙ mēbra colūbe noīat oēs ab eccl'ia nō ꝑscisos. qui em̄ ab eis sacra recipiūt gr̃am cōsequunt': nō aūt qui recipiūt ab illis q̄ sunt ab eccl'ia ꝑscisi. q: hoc ipso peccāt excepto baptismo quē in casu necessitatis lz etiaz ab excōicato recipe.

Ad quartum

Ad quartā respondet' eodē modo ꝙ Aug. loquit' de remissiōe pcōꝝ q̄ fit nō vi clauiū sed merito cōgrui siue suffragio oratōis eccl'ie. vnde ait: que ꝑ oratiōez. i. columbe gemitū dat'. vel loquit' q̄tuz ad ydoneitatē nō q̄tuz ad necessitatē. vñ gl. decreti dicit sic. Quari remissionē pcōꝝ nō dāt. i. nō sunt digni dare. Vel etiā ꝑ quaros raptores & feneratores intelligit ꝑscisos: vt eadē gl. etiā exponit.

Ad quintum

Ad q̄ntā rñdet' ꝙ dictū dri Greg. accipiendū est quēadmodū dictū beati Aug. scz q̄tuz ad ydoneitatē vsus clauiū seu dispēsationis sacroꝝ: qm̄ verissimū est ꝙ nullus digne recteq̄ hoc exeq̄ pōt sicut aplī nisi q̄ eoꝝ doctrinā & vitā imitatus fuerit.

Ad sextum

Ad sextam que est auctas Origenis eodē mō ē rñdēduz.

Ad septimum

Ad septimā rōem rñdet' iurta scm̄ Tho. in iiij. ꝙ cū ꝺr: ꝙ null⁹ sapiēs &c. h̄ verū sit ꝺ rege q̄ defraudari aut decipi possit ālęs sūt reges terreni. talis aūt nō est rex celestis q̄ defraudari nō pōt. quicq̄d em̄ facit totū ad eius honorē cedit etiā ꝙ aliq̄ male clauibus vtantur q: nouit ex malis bona elicere & etiā ꝑ malos multa bona facere. & iō nō est fil'e.

Ad octauum

Ad octauā iurta dñm Bonauē. in. iiij. rñdet' dupliciter. Primo ꝙ de⁹ nō dat indigno ꝓpter se ꝟ ꝓpter cōem vtilitatē. & iō malus q̄uis nō sit dignus babēdi: pōt tñ esse vtilis: & ideo ei ꝓfert. Secūdo ꝺr: ꝙ hoc facit deus ad oñendū abūdātiā largitat' sue q̄ solē suū oriri facit super bonos & malos. Mat. v. Et hec ꝓ ꝓmo huius summe libro.

Explicitus est ꝑmus summe de eccl'ia liber qui de vtili eccl'esia tractauit.
Sequit' scūs qui de romana eccl'ia et de ei⁹ pōtificis ꝑmatu tractatur⁹ est.

Capitulum primū ostendens q in ecclesia sit ordo.

Capkm I

Expleto ser-
mone de vri ecclia in
supiori libro: reliquus
est vt secūdū librum in
quo de ecclia Romana
7 pōtificis eius pmatu
nos loqui polliciti su-
mus attingam⁹. Ostē
demus aūt in pmis tā
q̄ omniū dicendorū in hoc libro potissimum
fundamētū: q̄ i ecclia quā in superiori libro
multipliciū ordinū statuū ac officioꝝ varieta
te distinctā ornatāq; ostendim⁹) esse debeat
7 sit ordo siue gradus supioritatis: quo q̄dam
in ea ptāte ac dignitate siue officio alijs supe
riores sint ac potiores. Quod nobis ostēdere
ex multis facile est. Primo sic iurta sanctus
Tho. in. iiij. Deus em̄ ita opa sua in sui simili-
tudinē pducere voluit vt pfecta essent 7 p ea
cognosci posset. 7 ideo in suis opibus repsen-
tare nō solū sm̄ q̄ in se est sed etiā sm̄ q̄ alijs
influit. Hanc legem naturalē posuit omnib⁹
vt vltima p media pficerent 7 media p prima
vt dicit dns Diony. Decētissime ergo ne bu-
iusmodi pulchritudo deesset ecclie posuit or-
dinem in ea: vt q̄dam alijs influerēt sacramē
ta alijs dispensando suo modo in hoc deo assi-
milari quasi deo cooperatores. ergo in ecclesia
est ordo et graduū dria prātis. Secundo sic
Eque vel magis debet esse regulat⁹ pcessus
ecclesie ordinatus ad esse gratie q̄ pcessus na
ture ordinatus ad esse nature. sed in processu
nature est ordo quo quidam alijs sunt sup io-
res officio 7 habēt alijs influere. ergo 7 in ec-
clesia debet esse ordo quo q̄dam alijs sunt su-
periores potestate 7 officio 7 habēt alijs influe
re: doctrina. s. et sacramētorum dispēsatione.

Tertio sic. Ecclesia militās exemplata est a
triumphante siue celesti. sm̄ illud Exodi. xxv
Inspice 7 fac sm̄ exemplar tibi monstratū in
monte. Unde beatus Dionisius in. c. vi. eccle
sia. bierar. dicit ita. Nostra enim bierarchia a
deo traditis ordinibus sancte dispositā sanctā
7 celestibus bierarchijs cōformis est. De qua
etiam conformitate ipse celorum conditor et
amator inquit. Job. xxxviij. Nūquid nosti or-
dinem celi 7 rationez eius pones in terra. sub
audi vt ego: inquit beatus Gregorius in glo.
Ordo quidem celi in terra ponitur: hoc est in
militante ecclesia: cum a triumphantis eccle
sie exemplari militans disponitur 7 formatur
sed in ecclesia triumphanti est ordo quo qui-
dam angeli sunt alijs potestate superiores et
dignitate 7 habēt eis influere diuinas illumi
nationes. ergo similiter in ecclesia militante ta-
lis ordo siue gradus superioritatis ponendus
est quo quidam alijs habeāt diuina ministra-
re. Et hec est rō beati Greg. in. ca. ad B. lxxxix.
di. ita loquētis. Quia vero quecunq; creatura
in vna eadēq; qualitate gubernari vel viuere
nō potest celestiū militiarū exemplar nos in-
struit: q: dum sunt angeli 7 archangeli: liquet
q: nō equales sunt sed in potestate 7 ordine si
cut nostis differunt alter ab altero. Quarto
cōfirmat̄ ista ratio sic. Ecclesia militās est in-
stituta ad formā bierarchie. Unde de ecclesia
stica bierarchia beat⁹ Diony. librū illustrē fe-
cit qui ita de ecclesiastica bierarchia intitula
tur. Ex ratio bierarchie in ordine potestatis
pfistit. Dr̄ em̄ bierarchia a bieros q̄d ē sacrus
7 archos quod est princeps: quasi sacer princi
pat⁹. Et Diony. diffiniēs bierarchiā lib. cele.
bierar. c. iij. dicit: q̄ est ordo scia 7 actio 7 c. g̃ se
quit̄ q̄ prefatus ordo bierarchic⁹ sit in eccla
ponēdus. Quinto sic. Eccla cōstituit̄ ex du-
plici pariete siue latere. s. laicali 7 clericali. ꝑ
in pariete laicali est ordo: vtpote iperator: rex
dux: comes: tribun⁹: ballliu⁹: centurio: decurio
oia hec ordinē dicunt. ergo videt̄ q̄ in pariete
clericali q̄ spirituali militia deo militat debe
at esse bmōi ordo. ratio est manifesta. Sexto
sic. Dis multitudo aut ꝓfusa est aut ordinata
sed vniuersitas eccl'ie cū sit a sapiētissimo xp̄o
instituta: 7 Apl's dicat ad Ro. xiij. Que a deo
sūt ordinata sunt. cōfusa esse nō pōt. Unde de
ipsa dr̄ Cant. iiij. q̄ sit vt castroꝝ acies ordina
ta. ergo necesse ꝓfitendū est q̄ in ea ordo sit et
esse debeat: maxime cū ordo faciat ad pcordiā
7 decorē 7 ad firmā existentiaz vniuersitatis:
sm̄ illud beati Greg. in. c. ad hoc. di. lxxxix. ita
dicentis. Ad hoc dispensationis puisio grad⁹
diuersos 7 ordines ꝓstituit esse distinctos: vt
dum reuerentiā minores exhiberent potiori-
bus 7 potiores minoribus dilectionē impēde
rent: vera cōcordia fieret 7 ex diuersitate con-
textio: 7 recte officioꝝ gereretur administra-
tio singuloꝝ. nec em̄ vniuersitas alia poterit
ratione consistere nisi huiusmodi eam magn⁹
differentie ordo seruaret. hec ille. Ratione au
tem pulchritudinis que in eccl'ia ex huiusmo-
di ordinis differentia cōsurgit dicit̄. iij. Regl.
x. q̄ regina saba videns oēm sapientiam salo-
monis 7 habitacula seruoꝝ 7 ordines ministrā
tium non habebat vltra spiritum. Quod ver-
bum pertractans Origenes li. ij. super Cant̄.
dicit. Per hoc puto ecclesiasticum ordinē di-
ci qui in episcopatu vel presbyterij sedibus
habetur. Ex quibus apertissime conuincitur

errorꝝ ꝛ stultitia negantiū ordinez in ecclesia: asserentes omnes ecclesie ministros equalis esse potestatis.

Cap. ij. ondēs ꝙ talis ordo sit ꝛ debeat eē in eccl̄ia vt vn⁹ in ea supior sit p̄inceps ac rector existat.

Cap. II

Rdo aūt qui in

o ecclesia est ꝛ esse debuit: ita accipiēdus est: vt vn⁹ in tota vniuersitate reip. xp̄iane summus p̄nceps rector ac gubernator esse credat. Ꝟ multiplici rōne colligit. Primo sic. Ex dict̄ ordo p̄ātis est in eccl̄ia: vt in p̄cedenti. c. est ostensum. sed ordo iste intelligit ꝑm plationē ꝛ subiectionē. platio aūt attendit ꝑm ascēsuz et descensuz nō ꝑm equalitatē: ꝛ ascendendo supius necesse est status ꝛ reductio ad vnum cum nō sit p̄cessus in infinitū ꝛ econuerso descendendo multiplicatio. q̄ ꝑm rectū ecclesie ordinem oportuit aliquē vnū esse prelatum ꝛ supremū in quo totius potestatis eccl̄iastice esset status qui oim aliorum esset rector et pastor. Unde dns de hac ecclesie siue regiminis dispositione futura loquēs per ꝓphetam ait. Suscitabo sup eos pastorē vnuz. Eze. xxxiij. Et pastor vnus erit oim vestrū. Ezech. xxxvij.

Secūdo sic iuxta sanctū Tho. in. iij. contra gentiles. Nulli dubium esse debet q̄n ecclesie regimen sit optime ordinatum: vtpote p eum dispositū per quē reges regnant ꝛ legum conditores iusta decernūt. Optimū aūt regimen multitudinis est ꝙ regat̄ per vnū. quod ptz. tum auctoritate Aristo. xi. Methaphisice. et iij. politicoꝝ. tum ex fine regiminis. Pax autē et vnitas subditoꝝ est finis regētis: vt inquit Augustinus. Unitatis autē causa cōgruētior est vnus q̄ multi. ergo regimen ecclesie sic a deo esse dispositum credit̄: vt vnus in eo toti ecclesie p̄sit. Tertio sic. Ad vnitatē eccl̄ie requirit̄ ꝙ omnes fideles in fide conueniant. Unde ꝑme ad Corinthios ꝓmo inquit Apostolus. Idipm dicatis omnes et nō sint in vobis scismata. Est autem fides religionis christiane fundamentuz. ꝑm illud ad Hebreos. xi. Sine fide impossibile est placere deo. Circa ea vero que sunt fidei contingit questiones moueri. per diuersitatē autem sententiarum diuideretur ecclesia nisi in vnitate per vnius sententiā cōseruaretur. Exigitur ergo ad vnitatem fidei in ecclesia conseruandā vt sit vn⁹ qui toti ecclesie p̄sit vt doctor et rector. manifestum est autē ꝙ christus ecclesie non defecit in necessarijs quam dilexit et ꝓ qua sanguinem suum fudit: cum et de synagoga dicatur per dnm. Quid vltra debui facere vinee mee ꝛ nō feci Esa. v. Non est ergo dubitandū quin ex ordinatione xp̄i vn⁹ toti ecclesie p̄sit.

Quarto sic. Ecclesia militās sicut in p̄cedenti. ca. argutum est ab ecclesia triūphante deriuatur. vnde Joh. in Apoc̄. xxi. ait. Vidi ciuitatem sanctā hierusalem nouam descendentem de celo a deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo. sed in triumphante ecclesia vn⁹ p̄sidet qui etiam p̄sidet toti vniuerso. s. deus. ergo in militante ecclesia etiam debet esse vnus p̄sidens etiam vniuersis. Hac ratione beat⁹ Bern̄. vrit̄ li. iij. de ꝯsideratione ad Eugenium ita dicens. Non vilem reputes formā hāc que in terris formā habet in celo. vidit hoc q̄ dicebat. Vidi ciuitatem sanctam hierusalem nouā descēdentē de celo ꝛ. sicut em̄ seraphyn ꝛ cherubin ꝛ ceti ordines sūt sub vno capite deo ita ꝛ hic patriarche archiep̄i ꝛ reliqui sub vno pontifice summo. quod non est parui pendendū q̄ deum habet auctorem ꝛ q̄ de celo ducit originē. Hec ille. Quinto sic. In ecclesia dei nō debet esse minor vnitas q̄ in synagoga: imo tanto maior q̄to sacerdotium euangelicū excellentius est leuitico: sed in synagoga erat vnus summ⁹ pontifex qui p̄erat omnib⁹ sacerdotibus s. Aaron ꝛ postea Eleazar: ꝛ sic de alijs successoribus. cū is qui summo sacerdoti nō obediebat reus erat mort̄: vt habet Deut̄. xvij. ergo multomagis in eccl̄ia debet eē vn⁹ summus pontifex cui oēs tanq̄ superiori obedire teneātur. Sexto sic. In vno speciali populo vni⁹ ecclesie requiritur vnus episcopus qui sit toti⁹ populi caput: cū summa regimis fidelis populi ad episcopalez pertineat dignitatem. ergo etiā in toto populo xp̄iano requiritur q̄ sit vn⁹ totius ecclesie caput. ꝟña patz. Septimo sic iuxta sanctū Tho. in. iij. Ubicūq̄ sunt multa ordinata in vnū oportet esse aliquod vniuersale regitiuū sup particularia regitiua: q̄ in oibus virtutibus ꝛ actibus: vt dicitur. i. Ethicoꝝ: est ordo ꝑm ordinez finis. bonum aūt cōmune dicit̄ diuinius q̄ bonū speciale. ꝛ ideo supra potestatem regitiuā que cōmunicat bonū speciale oportet esse ptātem regitiuam respectu boni cōmunis: alias nō pōt esse colligatio ad vnū: ergo cum tota ecclesia sit vnum corpus oportet si ista vnitas debeat cōseruari q̄ sit aliqua ptās regitiua respectu totius eccl̄ie supra potestatē episcopalē q̄ vnaquēq̄ specialis ecclesia regitur ꝛ gubernatur ꝛ hec est potestas pape. Unde ex hoc concludit sanctus Tho. q̄ qui hanc potestatem supremā negant scismatici dicūtur quasi diuisores eccleiastice vnitatis. Octauo sic. Regimen ecclesie nō creditur minus ordinatū esse

q̄ regimen nature: immo ordinatius dispositum cuz gratia supergrediat naturam: sed in his que videmus in natura vbicunq; est regimen naturale semp illud totum regimen reducitur ad vnū p̄ncipale regitiuū omniuz: vt in corpore animalis in quo sunt diuersa membra diuersis officijs 7 actibus diuersis deputata oportet dare vnū membrū: videlicet cor vel caput vnde omniū alioꝝ membroꝝ motꝰ sensus 7 gubernationis regimen deriuet. Jtē tota machina vniuersi est vnū celeste corpus videlicet primū mobile per cuius motuz mouentur 7 regunt motus corporū inferioruz: vt habet p Aristotelē. viij. phificoꝝ. Jn toto etiā mūdo est vnus supmus. scz deus vnus rex vniuerse terre: ergo pariter in regimine ecclesie oportet q̄ sit vnus qui toti xp̄iane vniuersitati p̄sideat caput et rector illius. Nono sic. Tota ecclesia dei est vna. Cantico. vi. Una est columba mea. Est vnū corpus. i. Corin. xij Multi vnū corpus sumus. Est vna ciuitas: ꝑm illō ps. Jerusalē que edificat vt ciuitas Una hierarchia: vt patet p sanctū Dyonisiū lib. eccle. hierar. Unum ouile. Joh. x. ergo necessario in tota ecclesia est dandus vnus supmus p̄sidens 7 rector: vnū caput totius corporis. vnus p̄nceps totius ciuitatis. vnꝰ hierarcha totius hierarchie: vnus pastor totius ouilis siue gregis dominici. 7 ita idem quod ꝑus: hinc dicit Joel. ꝑmo. Congregabuntur filij iuda 7 filij israel parit et ponēt sibi caput vnū. Et dñs ait. Joh. x. Erit vnū ouile 7 vnus pastor. Decimo sic. Ecclesia est regnuz: siue ecclesie principatus est monarchicus siue regalis. Hoc pz tū ex multis sacre scripture locis vbi ecclesia regnum celoꝝ nominatur. Unde 7 Esa. nono dicit. Paruulus natus est nobis 7 filius datus est nobis. Et sequit. Super solium dauid 7 regnuz eius sedebit. glo. i. ecclesiam. 7 Luce ꝑmo ꝺ. Regni eius nō erit finis. Tum etiā q: optimū genꝰ politie est monarchicū siue regale: cū in xta sn̄iam Arist. iij. politi. oīm vrbanitatū pfectissima sit regnum q̄ ꝓsistit ex omni ordine ad vnū ꝑm pfectissimā gubernationē. ꝓpter q̄ Ayo. li. de di. noc. ij. dicit. Ubi regnū est ois finis legis et ordis distributio: sed regnū est in quo ptās regiminis residet apud vnū toti multitudini p̄sidentem: vt tam ex. viij. etbi. q̄ ex. iij. politi. aperte colligit. ḡ talis a deo eccl'ie p̄ncipatus ꝓstitutus est vt vnus in eo supior ptāte p̄sideat et p̄ncipet. Hoc em̄ est de rōne legalis siue monarchici p̄ncipatus vt dictū est. Dicitur enim monarchicus a monos q̄ est vnum 7 archos q̄ est p̄nceps: quasi vnus p̄nceps toti multitudini p̄sidēs. Et ꝓfirmat p illud q̄ idem diuus Dion. in principio tam celestis q̄ ecclesiastice hierarchie dicit. Ubi rō ornat 7 decentissime disp̄sitōis attendit in ordinatoꝝ cōsonātia 7 cōnexione adinuicē 7 ad vnū simpliciter primū monarchā. Undecimo sic. Principat' ille vī oīb' alijs p̄stātior 7 nobilior quo inter subditos charitas 7 pax ac ꝯcordia maxime nutrit fouet 7 conseruat: 7 quo seditio 7 discordia q̄ est cuiuslibet cōionis corruptio p̄cipue deuitat. hoc pz: qm̄ sunt q̄ maxime principes cuiuscūq; principat' tenet nutrire 7 fouere in subditis. Nā vt Cassio. in epl'is suis dic. decet regalis apicis curam: gentē sibi cōmissam custodire ꝯcordem: qm̄ ad laudē regnantis trahit si a sibi subdit' pax habet. nihil q̄ est q̄ sic p̄ncipē p̄dicet sicut q̄etus popul' et cōcors senat' totaq; resp. morū honestate vestita. Uñ p̄nceps pacis xp̄s sup cui' humerū factus est p̄ncipat' Esa. ix. corpaliter a fidelibus discessur' pacem 7 dilectionē p̄cipue illis cōmendauit di. Pacem meā relinquo vob pacem meā do vobis Joh. xiij. Et iterū. Hoc est p̄ceptū meū vt diligatis inuicē 7c. ꝯ hoc magis 7 ꝯgruenti' fit si p̄ncipat' fuerit apd vnū sicut est in regno: q̄ si fuerit apud plures sicut i aristocratia siue in politia: vnitatis em̄ 7 pacis ꝯgruentior cā est vnus q̄ plures. ḡ sequit q̄ talis ecclesie p̄ncipat'. i. monarchic' siue regalis in quo oīm ordinatoꝝ reductio ac adunatio est redigat ad vnū p̄ncipē ptāte 7 aucte oībus p̄sidentez. Hinc ecclesia p arcbā noe designat que in vno cubito consummata fuit Gen. vi. Duodecimo p̄fatus ordo. i. oīm ad vnū adunatio in ecclesia clarissime ꝓbat ex eo q̄ cōmēdabilior est atq; p̄stantior. Uñ de eius cōmendatione loquitur dominus Albertus magnus in li. suo de missa dicens. Hec adunatio. i. multoꝝ per omnē ordinem gradum ecclesie ad vnum caput in celo refulget: in naturis ostenditur: in operibus exemplificat in diuinis legibus p̄cipitur: 7 in toto corpore mystico obseruat. Jn celis enim angeli ad archangelos. archāgeli ad p̄ncipat'. 7 p̄ncipatus ad potestates. ptātes ad virtutes. ꝟrutes ad dñationes. dñationes ad thronos. 7 throni ad cherubyn. 7 cherubyn ad seraphyn ꝑm obedientie 7 illuminationis ordinem ordinati ordinātur: 7 ipsa multitudo angeloꝝ que in quolibet est agmine ad vnam p̄sonā que in quolibet ordine p̄eminet adunat. Et ideo ordo celi vocatur: q: omnis ordo est multoꝝ in gradibus differentium ad vnū Job. xxxviij. Numq̄d nosti ordinem celi 7 rationem eius pones in terra. Hoc etiam in naturis ostēditur:

vbi multi ramusculi ad virgas: vbi multe virge ad ramū: vbi mlti rami ad stipitē vnū: vbi multi stipites in vna radice infigunt. vt oia socia fiant ⁊ participia succi qui est in radice ad Roma. xi. Socius radicis oliue ⁊ pinguedinis factus es. Sic multe grues vnā sequūt ordine lrato. sic multa mēbra in corpe vni⁹ capitis pcipiūt beneficia. i. Corinth. xij. Sicut em̄ multa membra in vno corpore habemus: omnia aūt membra nō eundē actum habent: ita multi vnū corpus sumus in xpo. In christi opibus bec adunario etiā exemplificat: quia xpi opus semp est in vnuz colligere dispersa. Dyaboli aūt opus ē adunata diuidere ⁊ dispgere. Hinc est q̄ Joh. x. dr. Fiat vnum ouile ⁊ vnus pastor. Et Mat. xij. Qui nō colligit me cū dispgit. Nec adunatō pcipit i legib⁹ dinis quia sicut dicit btūs Dyo. Lex diuinitatis est p̄ma media. ⁊ p media vltima reducere. Talis aūt reductio vltimoꝝ ad media ⁊ mediorum ad p̄ma nō pōt esse nisi in ordine ad p̄mū sic ergo lex diuinitatis est sicut descensus est illuminationū ⁊ charismatū ab vno sic reductio ad primū. Nec ei lex sicut superiora mouet et ligat ad inferioꝝ prudentiā ⁊ curam. ita inferiora ligat ad superioꝝ obedientiā vt oia ꝺ modo sint cōnexa. ps. xlvij. Distribuite ḡdus eius vt enarretis in progenie altera. ⁊ Dan. x. Sta in gradu tuo. Sic em̄ octo gradib⁹ ascenditur ad deitatis templū ⁊ culturā: vt dicitur Ezechiel. xl. Papatu seu patriarchatu: p̄matu. archiepatu. epatu. abbatum reuerentia: ꝓpositura. decanatu. cura parochiali. Curam em̄ archidyaconoꝝ sub ꝓpositura comphendimus. Hoc etiā i toto corpore mystico quod est ecclesia obseruat in quo omnia ad vnū dirigunt que petri clauibus cōmittunt. Mat. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊ quodcūq; solueris sup terrā ⁊c. Nec clauis vni cōmittitur vt plenitudo ptātis in vno ostendat ⁊ in alios ab illo ꝺm partē sollicitudinis ad quaz vocant cōmittat: hec Albert⁹ magnus. Ex q̄ bus manifeste ꝓuicit error dicentiū p̄ncipatū ecclesie nō esse monarchicū.

Aliter domos eius

Cap. iij. In quo ponūtur obiectiones quedā aduersariorum contra p̄dicta de vnitate vnius presidentis ⁊ capitis in ecclesia.

Capm III

Unt quidā aduersarioꝝ p̄dicte veritatis hostes qui rōnes inductas in precedēti. c. ad ostendendū q̄ in ecclesia dādus sit vn⁹ p̄nceps rector ⁊ gubernator cūctoꝝ fidelitū euacuare molientes rndent ad rōnes p̄fatas dicētes: q̄ ille vn⁹ rector et pastor quē rōnes p̄fate in ecclesia eē nccio ꝓcludunt sit xp̄s q̄ caput est oīs principat⁹ vt inqt Aplus ad Colo. i. ⁊ q̄ null⁹ alius pur⁹ hō p̄nceps in vlī ecclia vnus dandus sit. Quā rnsionem trib⁹ rōnibus fulcire nitūtur. Primo. Argu. primū qz (vt dicūt) vnitas vlis ecclie ex ordine populi xp̄iani ad vnū caput q̄ō est xp̄us saluator ⁊ redēptor ipsi⁹ ⁊ cui fide ⁊ spe ⁊ charitate cōiungitur ⁊ nō respectu alicui⁹ alteri⁹ sumēda est. Secūdo: q: dicūt q̄ etsi p̄ncipatus ecclesie sit monarchicus siue regalis hoc est respectu xp̄i ⁊ nō respectu alicui⁹ alteri⁹ qui vn⁹ p̄ncipet ⁊ p̄sideat toti ecclesie cuiusmodi sit papa: qm̄ si respectu alteri⁹ principat⁹ ecclesie esset regalis iam ali⁹ q̄ xp̄s rex vlis ecclesie veniret dicend⁹ q̄ō nō vr cōueniēs. Tertio dicunt: q̄ sicut in ptāte ⁊ principatu seculari nō obstantib⁹ p̄fatis rōnibus nō vr necessarium nec forte expediēs q̄ vn⁹ sit princeps sup oēs alios laicos principes ⁊ reges: ita nō vr in p̄nciparu ecclesiastico necessariū q̄ dek vn⁹ qui omnibus presideat. Secundum Tertium

Capitulum. iiij. In quo ꝓfutat predicta aduersariorum rnsiones ⁊ rnsiones eorum.

Cap. IIII

Bod rnsio q̄ p̄fata aduersarioꝝ ad rationes inductas in p̄cedenti. c. p vnitate vni⁹ rectoris ⁊ principis q̄ toti ecclesie p̄sideat nulla sit: nec rōnes inducte in fauorē eoꝝ alicui⁹ sint roboris faciliter ostendem⁹. Et p̄mo q̄ rnsio data nulla sit sic. Oportet oēm cōitatem hīe vnū caput siue rectorem qui visibiliter cū illa cōuersēt circa psonas illius regiminis sui ministeriū p varietate tpm locoꝝ ac psonarū exercendo sentētiādo de illa vel de illa: corrigendo banc vel illā psonam ꝺm cōem cursum. Xp̄s aūt nō cōuersatur nūc cū fidelib⁹ suis modo p̄dicto. Necessariū ḡ vr ꝺm rōnes prius factas ad bonū regimē ecclie q̄ aliq̄s alius a xp̄o vices tñ ei⁹ gerens sit ipsi⁹ ecclesie rector ⁊ pastor qui cū ipsa ecclesia visibiliter cōuersēt. Un̄ beatus Tho. in. iij. cōtra gentiles. c. lxxvi. relpōsionē p̄fatā aduersariorū tanq̄ minus sufficienter euacuans ita inqt. Si aūt quis dicat q̄ vnū caput ⁊ vn⁹ pastor ē xp̄s qui est vn⁹ vni⁹ ecclesie sponsus nō sufficienter relpōdet. manifestū est em̄ q̄ omia sacra xp̄s ipse p̄ficit: ipse em̄ est qui baptisat Joh. i. ⁊ ipse est qui peccata dimittit Joh. i. ipse ē verus sacerdos q̄ se obtulit in ara crucis in cui⁹ virtute corp⁹ eius cōtinuo in altari cōsecrat: vt etiā hēt ex. de sum. tri. ⁊ fi. carbo. ca. i. §. vna de ꝓse. di. ij. c. q: corpus. Et rñ q: corpaliter nō erat cū fidelib⁹ oīb⁹ pmāsur⁹ elegit ministros

p quos p̄dicta fidelibus dispēsaret: eadē rōe qua pn̄tiam corporalē erat ecclie subtractur⁹ oportuit q̄ alicui cōmitteret qui loco sui vniuersalis ecclie curā gereret. Vnde est q̄ petro inquit ante ascēsionē suā. Pasce oues meas. Joh. vlti. Et ante passionē. Tu aūt aliq̄n cōuersus ꝓfirma fratres tuos. Lu. xxij. ℔ sanctus

Ad primum Tho. Quero rōnes quas aduersarij in suo ruꝫ errorꝫ fauorē inducūt nullius roboris sint oñdimus. De p̄ma q̄dem pꝫ. Licet em̄ vnitas corpis xp̄i qđ est eccl'ia p̄ncipalit̄ sumenda sit ex ordine ad x̄pum qui principale caput eius est: cui oēs fideles qui eius vera mēbra sunt fide spe⁊ charitate cōnectunt: nihilominus ecclesia vnitas q̄tum ad gubernationē exteriorem ꝑm quā ex diuina institutōne est ordo inter ipos eccl'ie p̄latos ⁊ rectores etiaꝫ assumenda est ⁊ assumit ex ordine ad vnū p̄ncipalem x̄pi vicariū totius vīs eccl'ie p̄ncipem et pastorē. Est aūt hmōi vnitas oñs̄ua ⁊ ꝓseruatiua vnitatis interioris eccl'ie ad x̄pm. Oñs̄ua q̄dem. Dicit em̄ Lypanus in epistola ad Magnū. Dns̄ insinuās nobis vnitatē de diuina auctoritate venientē ponit ⁊ dicit. Ego et pater vnū sumus. ad quā vnitateꝫ redigēs eccl'iam suā ait. Et erit vnus grex ⁊ vnus pastor. Item in. c. loquit. xxiij. q. i. Lypanus ita inquit. Loquit dns ad petrū. Ego dico tibi q⁊ tu es petrus ⁊ sup hanc petrā edificabo ecclesiam meā. sup vnū edificat eccl'iam. Et. j. Exordium ab vnitate ꝓficiscit vt eccl'ia x̄pi vna monstret. Ceterū vnitas hec in eccl'ia penes ordinem ad vnū generalē gubernatorē et rectorem eccl'ie est ꝓseruatiua vnitatis interioris fidelium ad x̄pm. Dicit em̄ glo. super illud Matth. xvi. Tibi dabo claues ⁊c. Spāliter prātem clauiū x̄ps petro cōcessit vt ad vnitatem nos inuitaret. ideo em̄ eū p̄ncipē apl'orū cōstituit vt eccl'ia vnū p̄ncipalem x̄pi haberet vicariū ad quē diuersa mēbra recurrerent si forte inter se dissentirēt: q⁊ si diuersa capita essent in ecclesia vnitatis vincula rūperent: hec ibi. Et Hiero. ait. Ex. xij. vnus eligit: vt capite cōstituto scismatis tolleretur occasio.

Ad secundum Secūda rō aduersarioꝝ etiā nullius est roboris: qm̄ falsum est qđ aiūt. videlz q⁊ p̄ncipatus eccl'ie respectu pape nō sit monarchicus siue regalis. Hoc em̄ videt̄ ꝓbari ⁊ sacre scripture ⁊ rōni. Sacre q̄dē scripture ꝓdicit: quē br̄. Joh. x. Erit vnū ouile ⁊ vn⁹ pastor. Itē scripture sancte illi vbi btūs. Joh. apoc. xxi. ait. Vidi ciuitatē sanctā hierl'm nouā descēdētē de celo ⁊c. vbi eccl'ia militās ꝓximitatōne descēdere a celo: q⁊ formā ordinis celestis habet sicut btūs Bern. ait. ij. de consideratione ad Eugeniū papā ita di. sicut fuit supra in. j. c. in ductū. Non vilē reputes formā hāc q̄ in terris est: formā hz in celo. vidit em̄ hoc qui dicebat: vidi ciuitatē sanctā hierusalē nouā descendētem ⁊c. sicut em̄ ibi seraphyn ⁊ cherubyn ⁊ ceteri ordines sunt sub vno capite deo: ita ⁊ hic patriarche archiepi ⁊ reliqui sub vno pontifice summo: qđ nō est paruipendendū q̄ deū hz auctorē ⁊ q̄ de celo sumpsit originem. hec ille. Ex q̄bus pꝫ q⁊ aduersariorꝝ fantasia sacre scripture aduersat. Quod aduersetur etiā rōi pꝫ. Tū q⁊ eadē spēs politie manet in p̄ncipatu respectu p̄ncipalis ⁊ respectu vicarij istituti a p̄ncipali cū plēitudine ptātis. vñ idē ꝓsistorū reputat epi ⁊ sui vicarij: vt in. c. rōana. ex. de appel. li. vi. Tum q⁊ eccl'esie regimen nō solum in p̄ntia corpali x̄pi debuit optime disponi: qđ ē dispōni ⁊ ordinari sub suprema ⁊ nobilissima specie regiminis siue politie cuiusmodi est regalis: ꝫ etiā in eī⁹ absentia corpali. Sunt etiā ad hoc rōes facte supra. in. ij. c. Facit etiā ad hoc Primo: q⁊ naturalior est p̄ncipat⁹ vnī⁹ in multos q̄ possit esse multoꝝ in vnū. Natura em̄ principioꝝ amat singularitatez: vt ait beat⁹ Aug. primo de nuptijs ⁊ ꝓcupia. Vnde Aristoteles ꝓbans vnitatē primi p̄ncipij. xij. metaphy. ait. Entia nolūt male disponi: neq̄ bona pluralitas principatuū: vn⁹ g̃ p̄nceps. in apib⁹ etiā vn⁹ est princeps. ⁊ grues vnā sequūtur ordine lrāto ait beat⁹ Hiere. in. c. in apib⁹. vij. q. i. Secūdo: q⁊ iter spēs regiminis humanarū ciuilitatū nobilior ⁊ pstantior est spēs regalis regiminis in quo summa ptātis ⁊ principat⁹ auctas est apud vnū vt. iij. polit. Arist. docet. Tertio: q⁊ hmōi regiminis dispositio magis assimilatur diuino regimini in quo de⁹ p̄sidet toti mundo vn⁹ de⁹ oīm gubernator ⁊ rector. Ecclesiastici. i. Vn⁹ est altissim⁹ creator omniuꝫ. Quarto: q⁊ in triūphante ecclesia a qua ecclesia militās exēplariter descēdit Apoc. vlt. hierarcha vn⁹ supremꝰ est cunctis ordinib⁹ p̄sidens: in quē oīs hierarchia cōsummat: vt ostēdit diuus Diony. v. eccle. hierar. Quinto: q⁊ in lege veteri q̄ figura noue legis fuit: vnus summus sacerdos diuina dispositione fuit institutus cui ceteri oēs parere deberent. Sexto: q⁊ vno toti ecclesie p̄sidente nulli dubiū q⁊ vnitas fidei per quam ecclesia maxime vna dicit melius cōseruat. de qua Apl's. i. ad Eorin. i. Idipsum dicatis oēs ⁊ nō sint in vobis scismata. Nō vero aduersarij arguūt: q⁊ si p̄ncipatus ecclesie esset regalis respectu alteri⁹ q̄ x̄pi alius q⁊ x̄ps rex ecclesie dicēdus veniret qđ incōueniens esse putant. Hoc paruꝫ valet Tum primo: q⁊ nō est inconueniens reputan- Responsio

Replicatio

dum papā dici regem ecclesie: sub xpo tm̄ sicut eius vicariū. lz hoc vsus nō habeat: qm̄ cū papa rector ecclie sit q̄tum ad interpratiōnē vocabuli. nō dubiū q̄n rex recte ⁊ veraciter dici possit. Dicit em̄ rex vt ait Jsiō. a regēdo. Preterea nō videt magis incōueniēs q̄ papa rex nominet q̄ q̄ pnceps. Legit aūt a xpo nominatus pnceps p̄m illud qō ecclia dictū esse a xpo petro cōmemorat cū ait. Sy mō petre ante q̄ de naui vocarē te noui te ⁊ sup plebē meam pncipē te cōstitui. Leterū hoc noie etiam oīes apli a spū sancto p os pphete appellati legunt. ps. xliij. Lonstitues eos pncipes sup oēm terrā. vnde etiā epi loca aplox tenētes pncipes noiant in. c. ecclie pncipes. di. xxxv. Quocirca nō mirū si etiam reges noiarent ac tento maxime q̄ apli ipsi eorumq̄ successores sub regis nomine a spū sancto describuntur. ps. xliij. vbi ōr. Delectauerunt te filie regum. Qd verbū Aug. exponēs sup ps. xliij. ita inquit. Etem̄ oīes eccle que illis euāgelizantibus ⁊ pdicātibus nate sunt filie regum sunt: et eccle filie aplox filie regū sunt. Ille em̄ rex regū illi aūt reges de q̄bus dictū est. Sedebitis sup duodecim sedes iudicātes duodecim tribus israel: ꝫ Aug. Nihilominus tm̄ lz papa ⁊ plati eccle reges nūcupari veracit possent hoc tm̄ nō fit duplici de cā vt tangit domin⁹ Aluarus in li. suo de ptāte ecclīastica. Prima est ppter superbiā vitandā q̄ noie regis ipotari videt: p̄m illud apli Petri. Regi q̄si excelléti. i. Petri. ij. Lxīstus em̄ humilitat magister. iuxta illud Mar. xi. Discite a me q: mitis sum ⁊ humilis corde. suos discipulos ac vicarios voluit p opia humilitatē seruare. Unde Luce. xxij. dicebat. Qui maior est vestruz fiat sicut minor: ⁊ q̄ precessor: sicut ministrator. ppter quod illos nō solū supbiā. verūetiā superbie vocabula voluit declinare: maxime cū nihil in epali ceruice splēdidius fulgeat q̄ humilitas. vt in. c. ꝯ morem. di. c. Scda causa est vt quēadmodū iter spūales ⁊ tpales pncipes est discretio ptātis. ita etiā sit in noibus differentia. Assumpserūt g̃ sibi seculares pncipes nomen mūdane gl'ie exp̄ssiuū. i. nomen regis. Spūales vo alijs humiliorib⁹ pp̄ū officiū designātibus ⁊ vltimū finē demōstrantib⁹ nominibus nūcupant. Dicunt ei pastores rectores iudices sacerdotes p̄positi pontifices ⁊c. Unde in. c. duo sunt. di. xcvi. ōr. Duo sunt q̄b⁹ pncipal'r hic mūdus regit: auctas sacra pontificū ⁊ regalis ptās. Patet g̃ q lz papa rone humilitatis rex nō nominet ecclie. ex hoc tm̄ nō sequit q̄ pncipat⁹ ecclie nō sit monarchicus siue regalis: et q̄ regimen ecclesie non sit monarchicuz siue regale: q: pp̄ria ratio regni in hoc cōsistit: q̄ regimen ⁊ principatus eius sit apud vnū qualicūq̄ noie nominet ille vn⁹ siue regis noie siue ducis aut pōtificis siue pastoris siue iperatoris. Tum secūdo rō aduersatioz vacua est viribus: qm̄ vt patet ex dictis nō est incōueniens vt alius in persona a xpo dicat rex aut rector aut pastor aut pncipes ecclesie: dū tm̄ nō sit alius aucte. Papa em̄ cū vicarius sit xp̄i vices ei⁹ gerens in ecclesia non est alius rex ecclie alietate auctis q̄ xps. Ad tertium

Leterū tertia ratio etiā nō militat duplici de cā. Prima: q: presupponere videt q̄ in vniuersitate xp̄iana nō sit vnus qui tam in spūalib⁹ q̄ in tēporalib⁹ p̄sideat vniuersis qō simpliciter ⁊ absolute negare nō videt nobis cōuenienter dici: qm̄ vt nos. j. auxiliante deo ostēsuri sum⁹ papa qui est ille vn⁹ qui vice xp̄i oībus p̄sidet nō solū in spūalibus: sed etiā aliquo modo ifcrius exponēdo: in tēporalibus pncipatū siue potestatē habet in tota repu. xp̄iana disponēte eo cuius vicari⁹ est. Jn cui⁹ femore scriptū est rex regum ⁊ dns dnantium Apoc. xix. Secunda causa ppter quā ratio aduersatioz nō valet: dato q̄ ille vnus nō p̄sideat in tēporalibus: est quia nō est eadem ratio de p̄sidendo vnū in tēporalibus ⁊ in spūalibus. Primo q̄a scissura vnitatis. s. fidei in ecclesia: ad quā conseruandā maxime institutum est: vt in. ij. cap. ostēdimus: q̄ vnus p̄sideat toti ecclesie est maxime piculosa fidelibus: cum extra illam nō sit salus iuxta illud Mar. vlt. Qui vero nō crediderit p̄dēnabitur. Et illud Apli ad Hebr. xi. Sine fide impossibile est placere deo. Nō sic aūt est de aliqua alia vnitate in quacūq̄ politia inter fideles obseruanda: cū nō sit necesse oēs eos cōuenire in politia cōmuni: lz possint p̄m diuersitatem climatū ⁊ linguarū ⁊ conditionū hominū esse diuersi modi viuendi ⁊ diuerse politie sicut sunt: ppter qō nō est ita necesse mundū regi p vnū in tēporalibus plenā in omnib⁹ potestatē habentē sicut in spiritualibus. Secūdo quia nō est necessariū leges ciuiles quibus regna ⁊ puincie regūtur esse cōformes siue easdē apud oēs nationes ppter varietatem morum ⁊ conditionuz hominū in diuersis puincijs: imo p̄m varietatem nationū variātur: quia nō omnibus eedez leges cōuenire possunt nec etiaz omnes omnibus p̄m naturā ⁊ ꝓsuetudinem possibiles eē p̄nt qō tamen est de ratione legis p̄m illud Jsi. li. etby. ⁊ habet di. iij. c. erit aūt vbi ōr. Erit aūt lex honesta possibilis p̄m naturā ⁊ p̄m ꝓsuetudinez patrie loco tpis cōueniēs. Est aūt necessariū vt obseruātia diuine legis p quā est ingressus

ad vitam ſm illud Mat.xix. Si vis ad vitaz ingredi serua mādata vniformiter in tota rep. xpiana ab oībus obseruet. Et quia ad ꝟ multum operat: vt supra pbauimus q vnus in tota politia xpiana rector z magis ꝓsideat. ideo magis est necessariuz vt in spūalibus ꝓsideat vnus in rep.xpiana q in tpalibus. Tertio qa facilius vnus pōt esse toti popło xpiano in spūalibus q in corpalibus. Tum ꝓpter diuersitatem z variā multiplicitatē q in tpalib⁹ negocijs maior q in spūalibus inuenit. Tum qz mucro quo ꝓnceps ecclie cōtra rebelles z errantes vtit que est excōicatio: facilius extēdi tur in q̄tūlibet lōginquas natōes q facit gladius materialis quo ꝓncipes seculares vtūt De quo apl's ad Roma.xiij.in quit.q nō sine causa gladiū portat. Quarto qz q vnus ꝓsideat in tota eccl'ia in spūalibus est iure diuino z dina istōne.iuxta illō Joh.vlti. Symō pasce oues meas. M vero vnus plene in tpalib⁹ in toto ppło xpiano p̄sideat nec naturali iure nec diuino videt baberi exp̄ssum.quoniā licz pbus in polit.dicat dīnationē esse in singulis ciuitatibus vel religionibus nō aūt dicit imperij vel monarchie. Unde Augu.iij.de ciui. dei.dicit.q melius.i.magis pacifice regebat resp.qñ vniuscuiusq regnū sue patrie termis finiebat. Ex dictis in hoc.c.clarissime cōuincitur error dicentiū:q nō est scintilla apparētie q oporteat esse vnū caput in spūalibus regens eccl'iam quod semper conuersek cum ea qui error inter errores Joh.bus condēnatus est in concilio Constantien. vt p3 in bulla domini pape Martini.v.

Cap̄.v. In quo oñdit multiplici sacre scripture argumēto q btūs petr⁹ primatū inter apłos habuerit.

Cap. V

Stenso quā cō

uenientissime in eccl'ia dei dandus sit oium pastor z rector q xpi vice vniuersitati p̄sideat fideliū.ꝓūs e st videre q̄s in ecclesia ille sit. Pro quo pbabimus in ꝓmis q btūs petrus ꝓmus post xpm fuerit bmōi q in eccl'ia sup oēs ꝓmatū habuerit: qđ tam sacre scripture auctibus q aptis rōnibus facile est oñdere. Primo qdē ꝓmatus beati petri inter apłos z primatus eius in eccl'ia dei oñdit ex illo Mat.x. vbi btūs Matthe⁹ euāgelista noia apłoz describēs ait. Duodeciz noia apłoz sunt ħ. prim⁹ symō q dr petr⁹ z andreas frater ei⁹ ꝛc. Jn ħ aūt q primū apłoz petrum noiat z eū in capite apłoz ponit manifeste ipsum habuisse primatū apłice dignitat oñdit cū de prioritate dignitatis videat log nō aūt

Ratio prima

vocationis:qm̄ ordine tpis nō Petr⁹ sed frat eius andreas prius fuit secut⁹ xpm:z p ꝓns ordine tpis prior fuit in discipulatu xpi sicut habet Job.i. Unde dñs Albertus magn⁹ super Math̄.exponēs illud. Prim⁹ Symon ꝛc.ita dicit. Prim⁹ dignitate non vocatione ꝓpter qđ vertex dr apłoz. Andreas vero secūdus z sic deinceps:qz oēs subditi Petro sunt eqles Et attende q licet petrus vertex dicatur primus nō tn dr Andreas secund⁹ nec Philipp⁹ tertius:z sic deinceps.qz oēs secūdi sunt Petro quo ad iurisdictōez:qz nō vn⁹ sub alio ꝟ oēs sub Petro. Hec Albert⁹. Glo. etiā ordinaria sup illud Math̄.x. Prim⁹ Symon qui dr Petrus:satis explicat Petri primatū ita di. Voluit dñs apłoz principē prius alio noīe vocari vt ex ipsa cōmutatione nois sacri viuacitas cōmēdaret. Scdo primat⁹ bti Petri ostenditur ex illo Math̄.xvi. vbi dñs singulariter loquēs Petro inqt. Et ego dico tibi: q tu es petrus z sup hanc petrā edificabo eccl'iā meā. Et tibi dabo claues regni celoz:et quodcūq ligaueris sup terrā erit ligatum z in celis ꝛc. Super quo verbo glo.ordi.inqt. Spāliter petro claues cōcessit vt ad vnitatez nos inuitaret:ideo em̄ ipsum principez apłoz constituit vt eccl'ia vnū principalē haberet xpivicariū ad quē diuersa eccl'ie mēbra recurrerēt si forte inter se dissentirēt:q ꝑ si diuersa forent in eccl'ia capita vnitatis vincula rumpent. Jtez ad idē Raban⁹ in glo.z etiā Beda in homelia sic dicit. Qui em̄ regem celoz maiori dilectione pre ceteris cōfessus est:merito pre ceteris ip se collatis clauibus regni celestis donat⁹ est.

Secunda ratio

Secunda pars

Tertia ratio

Tertio primat⁹ petri ostēdit ex illo Mat. xvij. vbi dñs postulat⁹ solutionē tributi ad petrū inqt. Vade ad mare z mitte hamū z eum piscē q prim⁹ ascēderit tolle:z aperto ore ei⁹ inuenies statere:illū sumēs da ꝓ me z ꝓ te. vbi manifeste designat ꝓrogatiua primat⁹ petri ex eo q in solutōe tributi xps solū petrū sibi sociauit. Pensa em̄ didragme vt inqt Amb.solutio erat capitis.vñ iaz dabat intelligi q petrus post xpm sup alios apłos caput z ꝑm⁹ cōstituēdus veniret. Un beat⁹ Aug.li.de qōnibus noui z veteris testamēti.q.lxxix.mouens hanc qōnem cur xps tm̄ ꝓ se z petro soluit didragma ita rndendo dicit. Saluator nr cū ꝓ se z petro dari iubet didragma pro oīb⁹ soluit se vr:qz sicut in saluatore erant oēs cause magisterij ita z post saluatorē in petro oēs ꝓtinētur. ipm em̄ cōstituit esse caput eoz vt pastor esset gregis dñici. Hec Aug.

Quarta

Quarto petri primat⁹ oñdit ex illo qđ Mat.xix. seqtur: vbi apłi interrogāt dominū dicētes. Quispuras

maior est in regno celoꝝ quod ideo querunt: vt Chrisо. ⁊ glo. interli. dicūt. Qz discipuli videntes in tributi redditōe q̄ petrus dño fuerat cōparatus arbitrati sunt petrū apostolis

Quinta prelatū. Quinto petri primatus ostendit ex illo. Luc. xxij. vbi dicit q̄ facta est cōtentio inter eos. s. inter discipulos xp̄i quis eoꝝ videret esse maior. Quod verbū Greg. ita commētat? ē. Videt hec ꝛtentio habuisse motiuū qz cū dñs ab hoibus trāsmigraret oportebat aliquē eoꝝ fieri p̄ncipē alioꝝ quasi dñi vicem gerentē. Et rursus Chrisо. in eodē loco. Credenda erat petro summa apl̄oꝝ. Dixit autez eis. Reges gentiū dñant ⁊c. Ecce h apparet q̄ vnus inter eos. s. apl̄os maior cereris ⁊ p̄cessor ⁊ p̄nceps erat ordinandus. Unde ait: Sed qui maior est in vobis fiat sicut minor ⁊ q̄ p̄cessor est sicut ministrator: quis aūt esset dm̄o p̄cessor: siue maior nō aperuit christus quouisq; loquēs ad symonē petrū ait. Symō ecce sathanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticū. ego aūt rogaui p te vt nō deficiat fides tua. ⁊ u aliq̄n cōuersus cōfirma fres tuos. vbi ex hoc q̄ p̄cepit petro cozā alijs apl̄is vt deficiēte vel titubāte fide in eis ipe eos ꝛfirmare debeat: manifeste dat illis itelligere petrum esse p̄cessorem rectorē ac p̄ncipē illis ordinatū. Unde beatissimus Leo papa in sermone quodaz ita inquit. Cōmune erat oibus apl̄is periculū de temptatiōe formidinis ⁊ diuine p̄tectōis auxilio pariter indigebant: q̄m dyabolus oēs exagitare oēs cupiebat elidere ⁊ tn̄ spālis cura a dño petri suscipit et pro fide petri ꝓprie supplicat ranq̄ alioꝝ status certior sit futurus si mens p̄ncipis victa non fuerit. In petri ergo oim fortitudo munitur ⁊ diuine gratie ita ordinat auxilū vt firmitas que p xp̄m petro tribuit p petrū apl̄is ꝓferat

Sexta hec ille. Sexto p̄matus petri ostendit aptissime ex illo Joh. xiij. vbi xp̄s pedes discipulorum lotur⁹ venit ad petrū ⁊ dixit ei petr? Tu mihi lauas pedes? sup quo dicit gl. inſli. Uenit ad petrū nō post alios sed p̄us ad primum apostoloꝝ. Et Aug. in. glo. Quis nesciat p̄mū apostoloꝝ esse beatissimum petrum. Primus aūt vt in supioribus circa p̄mā rōez diximus: intelligendum est dignitate nō vocatione. qz vocatōne p̄mus nō fuit. Septi

Septima mo p̄matus petri ostēdit ex illo Joh. vlt. vbi xp̄s ascēsurus in celū p̄ntibus alijs apl̄is sol i petro ouiū suarū curam vlr cōmittit dicens. Symon diligis me pasce agnos meos: pasce oues meas. Sup quo ꝟbo inquit btūs Chrisт. i. loco mei ꝓpositus esto ⁊ caput fratrū tuoꝝ Ex q̄bus manifeste cōstat q̄ xp̄s btm̄ petrum loco sui in eccl̄ia p̄matū singulariter habere voluit. Octauo petri p̄matus ostendit ex Octauo eo: q̄ xp̄s doctrinā quā oibus apl̄is ⁊ discipulis tradebat p petrū voluit in alios deriuari. Unde Matth. xviij. scribit. Aspiciens ieſus in discipl̄os suos dixit symoni petro. Si peccauerit in te frater tuus vade ⁊ corripe eū inter te ⁊ ip̄m. Nono p̄matus petri oñditur Nona ex eo q̄ ipe petrus quasi semp aut respōdere xp̄o aut interrogare xp̄m p oibus discipulis solitus est. Unde interrogāti xp̄o discipulos. Uos aūt quē me esse dicitis. respōdit symon petrus dicēs. Tu es filius dei viui. Mat. xvi. Sup quo ꝟbo btūs Chrisо. ita loquit. De plebis opinione interrogat oēs: sed oibus discipulis interrogatis petrus tanq̄ os apl̄oꝝ et caput p oibus rñdet. vnde sequit. Rñdens Symon petrus ⁊c. Item interrogāti xp̄o an apl̄i cuz alijs discipulis qui retro abierāt abire vellent. rñdit symon petrus. glo. vnus pro oibus. Dñe ad quez ibimus: verba dei habes Joh vi. Preterea dicēti xp̄o. Et vos estote parati: qz qua hora nō putatis filius hois vēiet. Solus p oibus interrogat an xp̄s doctrinaz suā ad solos ipos referebat discipulos an ad oēs dicens. Dñe an ad nos dicis hanc parabolam an ad oēs. Luce. xij. Sup quo inq̄t glo. Theophili. Petr? cui cōmittēda erat eccl̄ia quasi oim curā gerens inquit. Utrū ad oēs hanc parabolam protulisset. Item xp̄o dicente difficile fore diuitē intrare regnum celoꝝ: solus petrus p oibus interrogat. Ecce nos reliquimus omnia ⁊ secuti sumus te: quid ergo erit nobis ⁊c. Matth. xix. Sup quo ꝟbo beatus Chrisо. inquit. Qui claues regni celoꝝ acceperat de his que ibi sunt iam cōfidit ⁊ p orbe terrarū introgat vniuersa. Et sic de multis alijs. Quis ergo tā dubitabit attēta hac cōtinuo interrogādi respōdendiq̄ p oēs licentia quā sibi petrus vēdicabat: ip̄m petrū apostoloꝝ fuisse dignitate primū ⁊ pstantioꝛē auctoritate. Ait em̄ gl. in. c. placuit. di. xvi. illi in cōuentu deberi p̄ius loqui cui? potior erat auctoritas. Decimo p̄matus Petri Decima ostendit ex his que petrus post dñi ascēsionē p̄ntib? alijs apostolis ac cōsentientib? publice gessit. In p̄mis q̄dem sicut habet Actuū. i. Exurgēs petrus in medio fratrū ostendēs ex veteris testamēti scriptura aliū loco iude prodituris fore subrogandū in apostolatu inquit Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt cōgregati tēpe resurrectionis ei? nobiscū fieri vnū ex istis. Plane hoc ꝟbum p̄ncipis esse videt: quod btūs Chrisо. testat sup illud. Exurgens petrus in medio fratrū dixit. Petrus

vt inflāmatus ⁊ ficut ille cui a dño cōmissum erat ouile et vt ꝑnceps semp incepit ꝑmonē. Item.cxx.erant et vnū querit ex omni multitudine. Opportune ꝛo ꝑmo petrus hmōi rei dominak: qrīpe omnes in potestate accepat. Ad eum em̄ dixerat xp̄s. Et tu aliqñ ꝯuersus confirma fratres suos. Ceterū cum effuso spū sancto sup discipulos in die pēthecostes ⁊ ill varijs linguis loquētibus multi irriderent illos dicētes eos musto repletos: petr⁹ ꝓsentibus alijs vndecim discipulis eleuās vocem suam locutus est: ostendēs eis Joel ꝓphete testimonio eos nō esse ebrios sed spūsancto repletos: vt habek Actuū.ij. Quod aūt h̄ etiaz in petro ꝑmatū designat ostendit glo. interli. dicēs. Loquit pastor ꝓ ouibus. Preterea Petrus Ananiā ⁊ saphirā spūisancto mētientes et apostolis sniam mortis ꝓtulisse solus legit dicens sic ad Ananiā. Cur tētauit satbanas cor tuū mentiri spūisancto ⁊ fraudari de ꝓcio agri? In qua re maxime ꝑmatus petri ostenditur. Unde glo. Quis ante pedes apl̄orum ananias ⁊ saphira. s. partē ꝑcij agri posuisset: tñ petrus quasi ꝑnceps apl̄oz loquit. Pari etiā modo in symonē magū offerentē pecuniam apostolis vt ptātem haberet dandi spm̄ sanctū: petrus in illū condēnationis sniam ꝓtulit dicēs. Pecunia tua tecū sit in pditionē: qz donū dei existimasti pecūia possideri. Act. viij. vbi glo. interli. sup illud. Petrus autē dixit inquit sic. Petrus quasi ꝑnceps loquit primus. Amplius sicut legit Actuū.xv. cū fieret magna inquisitio inter cōuersos ad fidē: vtrū cōuersi ex gētibus circūcidi deberēt ⁊ alia legalia ꝑuare: conuenerunt apostoli et seniores videre de hoc ꝑbo. Surgens aūt petrus dixit ad illos. Viri fratres vos scitis ⁊c. vbi petr⁹ ꝓtulit in cōcilio generali sniam q̄ nō tenerētur cōuersi ex gētibus circūcidi aut legis ceremonias seruare. Q̄ etiā hoc fuerit signū ꝑmatus petri ostendit glo. sup verbo. Surgēs petrus di. sic. Pre omnibus quasi ꝑnceps loquitur. Ex his ergo gestis per btm̄ Petrum post ascensionez xp̄i que clarissima ꝑncipatus petri testimonia sunt manifeste appet q̄ petrus maior ac ꝑnceps apl̄oz fuerit: cū non sit verisimile q̄ btūs petrus spūsancto repletus ꝓcipuus humilitatis cōmērator talia ꝓ alijs attētasset nisi ex officio sibi incumbere cognouisset ⁊ ceteris ꝓlatum se fore non dubitasset. Ex quibus aptissime cōuincit error dicentiū q̄ beatus petrus apostolus nō rōne alicuius maioritatis potestatis siue auctoritatis ꝭ rōne tm̄ alicuius virtutis in eo pstātioris ceteri preferebak apostolis.

Capitulū. vi. In quo ꝺnduc̄ntur alique rōnes ad idē videlicet ad ꝓbandū q̄ petrus apl̄s primatum habuerit super apostolos.

Licet ad probā- Cap. VI

duz beati Petri primatū ⁊ superioritatez auctis super apl̄os ceteros et ꝑ ꝓns oēs alios fideles: sufficere debeant sacre scripture inducta testimonia: nihilominus ad ampliorem veritatis illustrationē principatus beatissimi petri apl̄i illum apertis rationib⁹ demōstrare curabim⁹.

Primo sic. Ratione naturali dictante ⁊ experiētia docente videm⁹ q̄ quisq̄ sapiens paterfamilias habens plures filios ne familiam relinquat ꝓfusam ⁊ sine ordine vnū aliquē q̄si primogenitū ceteris preponit quem facit beredem vniuersalem: alios vero beredes particulares sub eo: sicut Gen.xxvij. inquit Jsaac filio suo Jacob cui primogenita dederat. Esto dñs fratrū tuoꝝ. ergo videk q̄ similiter paterfamilias sapientissim⁹ xp̄s cui⁹ oēs credētes in eum filij sunt ꝑm illud Joh.i. Dedit eis potestatem filios dei fieri bis qui credunt in nomine eius. qui etiā dicit ad apl̄os omēs. Vos fratres estis. Matthei. xxiij. ita credendum est fecisse: ne familiā suā cōfusam sine rectore relinqueret vt aliquem vnuz alijs apl̄is preficeret prelatum ac pastorez. Hmōi aūt petrus fuit vt sacre scipture testimonia q̄ in. ca. precedenti induximus apertissime designant. Unde Cyrillus vir ac doctor clarissimus sup illud Luc.xxij. Ego rogaui ꝓ te petre vt nō deficiat fides tua ita inquit. Xp̄s omissis ceteri⁹ venit ad petrum ceteris prelatum. Secundo sic. Ille cui cōmissum est a xp̄o ceteros fratres suos deficiētes ⁊ titubantes in fide cōfirmare siue roborare videk primatū ⁊ magisteriū auctoritatē super alios a dño suscepisse. sed beato petro apl̄o commissum est a xp̄o vt ceteros fratres apostolos ac xp̄i discipulos si forte eos fluctuare aut deficere a fide contingeret in fide firmaret ac roborare iuxta illud Luc. xxij. Et tu aliqñ cōuersus ꝓfirma fratres tuos. Ergo beat⁹ Petr⁹ primatū habuit sup apl̄os. vñ beat⁹ Cyril. tractans prefatum verbū. Tu aliquādo conuersus confirma fratres tuos. q.d. postq̄ me negaro ploraueri⁹ ⁊ si penituerīs cor roborā ceteros fratres tuos cum te principez apostoloꝝ deputauerim: hoc enim decet q̄ mecum robur es⁊ petra ecclesie. Tertio sic Ille cui⁹ cure ⁊ regimi tēpore apostoloꝝ fuit totus grex dñicus commissus a xp̄o super omnes qui tunc erāt ⁊ futuri erāt de grege dñico primatū habuit siue obtinuit. Sed cure ⁊ regimini beati petri tot⁹ grex dñicus cōmissus ē a

xp̄o dicēte petro. Joh. vlt. Symō pasce oues meas. inter bas ⁊ illas nō distinguens. ⁊ apli ipsi nequaq̄ extra gregē dn̄icū censendi sūt sed intra computādi. g̃ btūs petrus p̄matū et principatū habuit sup apostolos. p̄ntia pz. Quarto sic. Caput sup oīa mēbra p̄matus habere dinoscit: g̃ btūs petrus caput fuit apostolor. vnde Joh. i. inq̄t xp̄s petro. Tu vocaberis cephas quod. s. hm grecā linguā caput sonat. Dicit em̄ b tūs Anacletus vt habet in c. sacrosancta. di. xxij. inter beatos aplos q̄dā fuit discretio prātis: ⁊ lz sint oīs apli: petro tn̄ cōcessum est vt reliquis oībus p̄esset apostolis ⁊ cephas. i. caput ⁊ principatū teneret apl'atus. Et eadē sn̄ia colligit ex illo. c. beati Leonis pape. ita dn̄s. di. xix. Ergo sequitur q̄ btūs petrus p̄matū habuit super oīs alios aplos. Quinto sic. Btūs petrus ptātē acceperat a xp̄o regēdi ⁊ gubernādi oīs aplos et ceteros fideles. teste beato Greg. ⁊ habet in c. petrus. ij. q. vij. qui ait. Petrus potestatem regēdi accepat ⁊ tn̄ idē apl'or p̄mus querimonie cōtra eū a fidelibus facte ⁊c. g̃ sequit q̄ btūs petrus apl's sup oīs alios apostolos ⁊ reliquos fideles habuit principatū. Sexto hoc idē aptissime bī totius eccl'ie testimonio que illi vniuersal'r decātat. Tu es pastor ouiū princeps apostolorū tibi tradidit de⁹ claues regni celorum.

Cap̄. vij. In quo ponunt improbatōes quedā aduersariorum cōtra fundamēta que inducta sunt ca. v. pro p̄matu beati petri.

Caplm VII

Duersarij veri-

a tatis ex opposito multipl'r insurgūt. Primo quidē fundamētales rōes inductas ex auctoritatibus sacre scripture p̄ p̄matu bti Petri s. in. v. c. insufficiētes esse ostendere nituntur

Improbatio p̄me rōnis q cū sequētibus annihilabit. cap̄. xi.

Et in p̄mis dicūt q rō sumpta ex eo q̄ matthe⁹ apl'or noīa describēs. Mat. x. inq̄t aplos petrū p̄mum noīat: nō sufficiēter probet btm̄ petrū habuisse p̄matū: q; pari rōne btūs iacobus dicēdus eēt maior btō petro: eo q̄ paulus ad Gal. ij. describēs aplos cū q̄bus fuerat hierosolymis: iacobū p̄ferat beato Petro sic dicēs. Et cū cognouissent gr̃am que data est mihi iacobus ⁊ cephas ⁊ iohānes q̄ videbant columne ecclesie dextras dederūt mihi ⁊ barnabe societatis ⁊c. vbi petrus cephan vocat apostolus iuxta illud Joh. i. Tu vocaberis cephas. Ergo videt q̄ ratio illa nō faciat fidē sufficientem q̄ Petrus p̄matum habuerit.

Improbatio secūde p̄ prima pte

Secunda etiā ratio illa nō videt sufficienter p̄bare p̄matū petri que inducta est ex illo q̄ beatus petrus dict⁹ est fundamentū ecclesie: cum ei dictū est. Tu es petrus ⁊ sup banc petram edificabo eccl'iam meā. q; pariter idē de duodecim aplis arguendū esset cum ipsi etiā fundamēta eccl'ie dicant. Unde Apoc. xxi. dicit q̄ murus ciuitatis. s. eccl'ie habebat duodecim fundamēta ⁊ in ipsis erāt nomina duodecim apl'orum. ⁊ ita videt q̄ rō illa non sufficiēter p̄bet p̄matū beati petri. Tertio etiā rō illa nō videt sufficiēter p̄bare p̄matū petri que ex illo sumebat quod consequenter dictū petro legit. Tibi dabo claues regni celorum: qm̄ hoc idem dictū est oībus apostolis sicut legit mat. xviij. Amē dico vobis q̄cūq; ligaueritis sup terrā erūt ligata ⁊ in celis: et quecūq; solueritis sup terrā erunt soluta ⁊ in celis. Claues em̄ regni celor̄ nihil aliud videtur q̄ ptās ligādi atq; soluēdi. Quarto nec illa rō videt sufficiēter p̄bare p̄matum petri que ex illo sumebat. Joh. vlt. Pasce oues meas: q; pascere oues spāliter nō contingit nisi tripl'r. s. doctrina salutari: vita exemplari: et disciplina seu correctiōe: sed q̄libet istor̄ modorum pascēdi oues xp̄i cōis fuit oībus apl'is vniuersi em̄ apli oēs oues xp̄i doctrina pascere debuerūt ipa veritate testāte: que oīmbus p̄cipit aplis. Matth. vlt. di. Euntes docete oīs gētes baptizātes eos ⁊c. Oēs etiā debebant pascere vita exemplari xp̄o dicēte illis. Mat. v. Vos estis lux mundi. Et sequit. Sic luceat lux vestra coram hoībus ⁊c. De modo pascēdi correctōe ⁊ disciplina habet Jo. vlt. vbi xp̄s dixit oībus aplis quor̄ remiseritis peccata remittunt eis ⁊c. g̃ videt q̄ xp̄s omnib⁹ aplis ptātem corrigendi alios cōmisit. et per p̄ns rō illa nō videt sufficiēs ad p̄bandū p̄matum beati petri.

Improbatio ptūme rōnis

Cap̄. viij. In quo ponunt alie rōes aduersariorum cōtra btī petri p̄matū ex euāgelijs sumpte.

Cap̄. VIII

Mplius contra

a ipam principalem conclusionez quam nos de p̄matu beati petri super apostolos ceteros firmauimus: aduersarij multa obiciūt ⁊ ex euāgelijs. Primo sic. Omnes apostoli videntur recepisse equalem potestatem a chr̄isto. ergo nullus eorum chr̄isti institutione principatū habuit super alios. consequentia patet: quia par super parem nullum noscitur principatum habere. antecedens autem deducunt ex multis euangeliorum locis. Primo ex illo. Matthei. xviij. capi. Amen dico vobis quecunq; ligaueritis super terram erunt ligata

Argu. primi⁹ ius ⁊ sequēti lutōes ponun c. xij.

et in celis. Secūdo ex illo. Joh. xx. Quoꝝ remiseritis peccata remittunt eis ꝛc. Ex quib⁹ verbis dicunt aduersarij manifeste patere: ꝙ potestas ligādi ꝛ soluēdi equaliter data fit a
Cōfirmatio xp̄o petro ꝛ alijs apostolis. Quod etiā confirmari credūt aliquoꝝ sanctoꝝ patrū testimonijs. Primo aūcte beati Anacleti pape q̄ vt habet in. c. in nouo. di. xxij. inq̄t: ꝙ ceteri apli cū beato petro pari cōsortio p̄diti ꝛ honorem ꝛ ptātem acceperūt. Scōo auctoritate beati Cypriani qui vt habet in. c. loquit dñs. xxiij. q. i. dic. ꝙ ꝫ ceteri apostoli erāt qd̄ petr⁹ fuit
Scōm pari cōsortio p̄diti ꝛ honoris ꝛ ptāt. Scōo sic principaliꝝ. Christus interdicit apostol⁹ dominatū ꝛ principatū ptātis. ḡ sequit ꝙ null⁹ inter eos habuit primatū sup alios. ꝓtia ptz quia recipere ptātem sup alios quam non debet in eos recipiēs exercere supfluū ꝛ vacuuꝝ est ac inutile. quod in operibus xp̄i q̄ summa sapiētia est esse nō potest. antecedēs patet ex illo Matth. xx. vbi xp̄s inquit ita apostolis. Scitis qꝝ principes gentiū dñant eoꝝ ꝛ qui maiores sunt ptātem exercent in eos: non ita erit inter vos. ꝛ Mar. x. idē habet. Tertio
Tertium sic. Luce. xxij. dr̄ de apostolis: ꝙ facta est ꝛtentio inter eos quis eorum videretur esse maior Dicit aūt eis saluator. Reges gentiuꝝ dñant eoruꝝ ꝛ qui ptātem habēt sup eos benefici vocant: vos aūt nō sic: sed si quis maior est in vobis fiat sicut minor ꝛ qui precessor est sicut ministrator ꝛc. Ex ista auctoritate aduersarij arguunt dupliciter. Primo sic. Si apostoli de maioritate. scz bonoris siue primatus contendebant. ergo sequitur ꝙ nullus inter eos primatum habebat. patet consequētia: qꝝ si habuisset cum eis fuisset notum nō ꝛtendissent
Scōa pars super hoc. Secūdo ex eo ꝙ dominus cōtentionem resoluēs dicit eis. vt singuli se maiores singulis reputarent: sed hoc apostoli facere nō potuissent si aliq̄s inter eos habuisset p̄cipatū: cū ipe scirꝫ alijs minorē estimare nō posset cū veritate. ḡ videt ꝙ null⁹ inter aplos
Quartum habuit p̄cipatū. Quarto sic. Si q̄s maior fuit inter aplos ꝛ pnceps: ille poti⁹ dici deberet q̄ imediate xp̄o successit in eccl̄ia militāte in q̄ xp̄s pōtificatū tenuit: ꝛ quā sui passione glorificauit. ꝛ ita ḡ iacob⁹ alphei poti⁹ xp̄i vicarius ꝛ ei⁹ successor ac eccl̄ie pnceps dici deberet q̄ petrus: ꝑ hoc nō. ḡ videt ꝙ nec petr⁹ p̄cipatū habuisse dicēdus sit.

Cap̄. ix. In quo ponunt alique aduersarioꝝ rōes ex epistolis beati pauli collecte.

Cap. IX

Rguūt cōsequen

9 cter aduersarij ex. c. ij. epl̄e bti pau

li ad Gal. ꝛ maxime ex eo p̄mo qō brūs paul⁹ de xp̄i apl̄is p̄ncipalib⁹ loquēs ita dicit. Mihi em̄ qui videbant esse aliquid nihil contulerunt inter quos erat petrus: sed etiam cum cognouissent ꝙ creditum est mihi euangelium pputij. i. p̄dicandum gētibus: sicut ꝛ petro circuncisionis. i. iudeis. qui enim operatus est petro in apostolatu circūcisionis operatus ē mihi inter gentes. dexteras dederūt mihi ꝛ barnabe societatis. vt nos in gentes et ipsi in circuncisionē. Ex quo loco contra petri primatum arguūt aduersarij ex quattuor capitibus

Primo ex illo quod ait paulus. Nihil mihi contulerunt. Ex quo paret inquit glo. ꝙ non illis inferior fui qui a domino deo adeo perfectus sum ꝙ nihil esset quod in collatione perfectionis mee addiderint: qui enim illis imperitis tribuit sensum dedit ꝛ mihi: hec glo. Ex hoc sic arguūt. Si petrus princeps fuisset primatum habens inter apostolos: p̄fecto paulus ꝛ ceteri in ecclesia potestatē habētes eam a petro suscepissent: cum capitis sit influere sensum ꝛ motū regininis ceteris mēbris omnibus. Secūdo arguūt ex illo vbi inq̄t apostolus. Cum cognouissent ꝙ creditū est mihi euangelium p̄putij sicut ꝛ petro circuncisionis: quia in hoc videt Paulus equiparare se petro: cum innuat se ptātem recepisse inter gētes equalem potestati petri inter iudeos: maxime cum dicat glo. in hoc loco. Creditum est euangeliū mihi fideli ita p̄ncipaliter sicut et petro. Non est aūt dubium q̄n ista repugnēt p̄ncipatui petri. Tertio arguūt ex illo quod ait apostolus: ꝙ sibi ꝛ barnabe dexteras societatis dederunt. cum em̄ societas videatur importare paritatem quādam non videt p̄nceps nominādus socius subditi siue subiecti.

Quarto ex illo quod sequitur. Vt nos in gentes ꝛ ipsi in circūcisionē. vbi videt Paulus restringere apostolatū Petri ad circūcisionem tm̄. Ex quibus dicunt manifeste videri ꝙ ex institutione xp̄i petrus nō fuerit paulo nec alijs apostolis superior. Cōsequēter arguitur ꝑ aduersarios ex illo quod i prefato. c. ad Gal. ij. dicit apl̄s sic. Cū aūt venisset petr⁹ in antiochiam in faciē ei restiti: quia reprehensibilis erat. Ex hoc arguūt ꝙ paulus nequaq̄ ita publice ausus fuisset petrū apl̄m reprehendere si petrus p̄nceps eius fuisset aut superior: cuꝝ p̄ceptum legis sit. Deutero. xxi. Dijs nō detrahes ꝛ principi populi non maledices. Unde beatus Hieronymus in hoc loco inquit: ꝛ habetur. ij. q. vij. c. Paulus: ꝙ paulus petrum reprehēdit: quod non auderet nisi se nō imparē sciret. ergo videtur ꝙ petrus non fuit paulo

Rō prima q̄ cuꝝ sequētib⁹ soluit ca. xiij.

Secunda

Tertia

Quarta

Quinta

maiorꝫ ꝙ ꝑnſ nec ꝑnceps apoſtolorꝫ.

Cap. x. In quo fiūt aduerſariorū rōnes cōtra petri primatū ſumpte ex actibus apoſtolorum.

Cap. X

Amplius errorē

a ſuū aduerſarij firmare nitūtur ex actibus apłoꝝ. Et primo ex illo. Actuū. i. vbi de electione apłi matthie agit: qꝛ ſi petrus habuiſſet ꝑmatū inter apłos nō ꝓcuriſſz cū eis ad electōez cuiuſcūq; inferioris ꝙ poti⁹ ſua auctꝛe inſtituiſſet: ꝙ petr⁹ cōcurrit cū alijs apłis ad electōnē matthie vt hī Act. i. vbi ꝺꝛ ꝙ vndecim ſtatuerūt duos. ſ. ioſeph q̄ vocabatur barſabas q̄ cognoiatus eſt iuſtus. ⁊ matthiā. et oꝛātes dixerūt ⁊c. Et ſequit. Dederūt eis ſoꝛtes ⁊ cecidit ſoꝛs ſup matthiā et annumeratus eſt. xi. apłis. Et ſic ꝓz ꝙ matthias ſimul electus eſt a petro et ab alijs. g̃ ſequit ꝙ petrus nō habuit aliquē ꝑmatū ſuper apłos.

Corroboratio prima que improbabit cū ſequētibus c. xiij.

Secunda

Secundo idē arguit ex illo Act. vi. vbi de electōe. vij. dyaconoꝝ ita ſcribit. Cōuocātes aūt duodecim multitudinez diſcipłoꝝ dixerūt Non eſt equū ⁊c. Et. j. Elegerūt ſtephanum ⁊ alios ſex ⁊ ſtatuerūt eos ante ꝓſpectū apłoꝝ et oꝛātes impoſuerūt eis manus. Ex ꝟ arguunt ſic. Si petrus ꝑnceps apłoꝝ fuiſſet ſibi p̄ ſentari debebāt electi ⁊ nō oībus apoſtolis. et ad ipm ⁊ nō ad oīs apłos cōfirmatio ſiue manus impoſitio debuit ptinere. ꝙ videm⁹ ꝙ boc non eſt factū ſed eq̄liter oībus. g̃ videt ꝙ petr⁹ ꝑmatū inter apłos nō habuit. Tertio ſic. Cōtra rōnem eſſe videt ꝙ inferiores mittant ſupioꝛes. miſſio em̄ ſupioꝛitatē importare videt in mittēte reſpectu pſone miſſe. Non eſt aūt credendū ꝙ apłi aliq̄d egerint contra rationem. ſed Actuū. viij. habetur: ꝙ cum audiſſent apoſtoli ꝙ recepit ſamaria verbū dei: miſerūt ad illos petrum ⁊ iohannem. ergo videtur ꝙ petrus non fuit ſuperioꝛ ceteꝛ apłis eum mittentibus.

Tertia

Capitulū. xi. In quo reſpondet ad improbatōes factas contra fundamēta que inducta fuerūt. c. vij. ꝑ primatu beati petri.

Cap. XI

Facile patebit

f aduerſariorꝫ improbatōes ſuperius inductas cōtra ea ex q̄bus ꝑncipalr petri ꝑncipatum ꝓbauimus nulli⁹ foꝛe viꝛis: cū oſtenderimus aliūde rōnes nr̄as recepiſſe fundamentū: ꝙ vnde aduerſarij arbitrati ſunt. In ꝑmis q̄dem ꝑma improbatio nulla eſt. nō em̄ argumētati ſumus petrū apoſtolū ꝑmatū habuiſſe: qꝛ inter apłos ꝑmo fuerit noiatus. ſed qꝛ apłoꝝ ꝑmus fuerit nūcupatus. Ait em̄ ſic euāgeliſta. Duodecim nomina apoſtoloꝝ ſunt hec. ꝑmus ſymō qui ꝺꝛ petrus Dictus eſt aūt ꝑmus. vt. s. in. c. v. dixim⁹: poſitate apoſtolice dignitatis nō poſitate tēpis vocationis ad apoſtolatū. Vnde glo. ſup hūc locū que eſt Rabani dicit ſic. Symon. i. obediens qui ꝓpter ꝑmatū apłici ordinis vocat petrus. i. firmus. Preterea ꝙ brūs Paul⁹ ad Gal. ij. ꝑus nominauit iacobū ꝙ petrū: ꝟ non ideo fecit ꝙ iacobus maiꝛ aut eq̄lis petro fuerit aūctꝛe. ſed vt dicit ſcūs Tho. ſup epłas ad Gal. qꝛ eps erat hieroſolymitanoꝝ vbi ꝟ fiebant. Et ita dicit dñs petrus de tarātaſia ſuper epłas pauli. Ceterū ſecūda improbatio nulla fuit: qꝛ nō argumētati ſumus petrū primatū babuiſſe: quia dictus fuit fundamentū ſiue petra eccl'ie: ſed ideo qꝛ ſingl'ariter petrū alijs p̄ntibus apłis xp̃s petrā noiauit eccl'ie. Ex quo videt ꝙ lz alijs apłis cōe fuerit cū petro fundamētū eſſe eccleſie. vt apte ad Eph. iij. habet. ⁊ Apoc. xi. ſicut infra pleni⁹ hēbit. Nibilominus petrus poſt xp̃m ꝑncipale fundamentū fuerit ⁊ totius fundamentū eccl'ie. vnde beato Dyo. teſte: paulus ferꝫ petro verſus mortē dixiſſe. Pax inquit tecū fundamentum eccleſiarū: ⁊ paſtoꝛ ouiuꝫ xp̃i. Vnde Leo papa in ꝑmone. iij. cōſecrationis ſue dicit: ꝙ i petro oīm foꝛtitudo innuit ⁊ diuine gratie ita ordinat auxilium: vt firmitas que p chriſtum petro attribuit ꝑ petrum apoſtolis conferat: ꝟ ille. Tertio improbatio ꝉtia nulla fuit: qm̄ nō ꝓbauimus petrum ꝑmatū babuiſſe nec ex eo ꝙ claues a xp̃o accepit: nec ex eo ꝙ dictuꝫ fuerit illi. Quodcūq; ligaueris ⁊c. ſed ex eo ꝙ ipſi ſingulariter alijs p̄ntibus apłis chriſtus claues regni celoꝝ ꝑmittit. ⁊ ꝑus tempe ipſi ſoli dicit. Quodcūq; ligaueris ſup terram ⁊c. ꝙ ipſi ⁊ alijs diſcipulis cōiter dixerit. Quecū q; ligaueritis ⁊c. Vnde vt dicit ſanct⁹ Tho. i iij. di. xxiij. Cuius omnibus apłis data ſit cōmuniter poteſtas ligādi ⁊ ſoluēdi: tamē vt in hac ptāte aliq̄s ordo ſignificaret ꝑmo ſoli petro data eſt vt oſtendat ꝙ ab eo in alios debeat deriuari. Hoc plane manifeſtū ſignum eſt ꝑmatus petri. Ceterū ex differētia etiā ꝟboꝝ quibus xp̃us vſus eſt cum petro ſoli poteſtatem clauiū dat et q̄bus vſus eſt cū illi et alijs cōmuniter tribuit etiam ipe petri primat⁹ arguitur. Nam ad Petrum vſus eſt bis verbis Quodcūq; ligaueris ſup terram erit ligatum et in celis ⁊c. Ad apoſtolos vero ſic. Quecunq; ligaueritis ſuper terram erūt ligata ⁊ in celo. Sup quo dicit Origenes. Apoſtolis inq̄t in celo nō in celis ſicut petro. quia non erant

Contra primerō nis improbatōez

Contra improbationem ſecūde

Cōtra tertiā improbationē

Cōtra iprobatio nē septime rōnis

tante pfectionis sicut petrus. Et sic pz q̄ improbatio illa aduersarioꝝ nulla sit. Quarto boc idez facile ostendit de improbatiōe q̄rto loco facta:: & boc ꝓpter tria. Primo quia non sumus argumētati p̄matū beati petri ex sola pastoralis cure cōmissione sed ex eo q̄ p̄ntib⁹ alijs aplis nulla de illis mētione facta soli petro xp̄s indefinite curā gregis sui committit dic̄. Symon iobānis diligis me pasce agnos meos pasce oues meas. Unde Theophilus i glo. ait. Preteriēs aūt dñs alios petro de talibus loquit. eximius em̄ erat aplorum & vertex collegij. Item btūs Greg. sup Joh. & sanctus Tho. adducit in glo. sup illud Joh. xxi. Accesit Symon & traxit rete. petro aūt sctā eccl̄ia est cōmissa. ipi spāliter dicit. Pasce oues meas. Nec obuiat huic q̄ Aug. dicit q̄ etiaz boc ad oēs dictū est: q̄ etsi ad oēs aplos dictum esse intelligat: ꝑ tn̄ in petri ꝓsona tanq̄ a quo in alios deriuāda erat ptās dictum est illis: ꝑ quod singularis ꝓrogatiua p̄matus petri demonstrat in hoc q̄ figurā gessit oim aliorum. Unde btūs Aug. sup Joh. dicit: q̄ tot⁹ eccl̄ie petrus aplus ꝓpter apostolatus sui p̄matū gerebat figurata gñalitate ꝓsonam. Secūdo nulla est aduersarioꝝ improbatio: quoniaz lz modus ille pascēdi cōis fuisset oībus apostolis nō tn̄ equaliter: cū discretio potestatis fuerit inter eos vt dicit btūs Anacletus i. c. sacrosancta. di. xxi. Solus em̄ petrus habuit in vniuerso orbe pascēdi auctem: vtpote tot⁹ gregis dūci pastor. Alij vero nō vniuersalr ꝑ p̄m mensurā taxandā & limitandā per petrū. Unde glo. sup illud. i. Petri. v. Pascite euz q̄ in vobis est gregē. dicit sic. Sicut dñs petrū curā totius gregis habere iussit. ita petrus sequētibus iure mādat vt eū quisq̄ qui secū est gregē dei sollicita gubernatione tueat: ꝑ ibi Hanc singularitatē p̄eminētie petri beatus Ambro. tangit sup Lu. c. vlti. exponēs p̄fatū ꝙbum. Joh. vlt. Petre amas me &c. vbi sic dicit. Bene cōscius sui nō ad tps assumptū sed iādudum deo cognitū petrus testificat affectum. quis est alius q̄ de se boc facile ꝓfiteri possit: & ideo q: solus ꝓfitet ex oībus: oībus antefert: bec Ambro. Tertio pōt dici q̄ falsū aduersarij assumūt cū arguēdo dicunt q̄ pascere oues nō ꝓtingit nisi triplr. qđ pz ex glo. Joh. vlti. que Alcbuini est sic dicētis. Pascere oues est credētes in xp̄o ne a fide deficiant ꝓfortare: terrena subsidia si necesse fuerit subditis ꝓuidere: & exēpla virtutū cū verbo p̄dicationis impēdere: aduersarijs resistere: errātes subditos corrigere: bec gl. Patet ergo q̄ cura pastoralis btō petro cōmissa pl⁹ cōtinet auctis q̄ illa cōtineant q̄ petro et alijs aplis simul dicta fuerūt. Sed de boc plenius inferius babebitur.

Cap. xij. In quo rñdet rōnib⁹ supra. c. viij. factis cōtra brī petri primatū q̄ ex euāgelio sumi videbant.

Atis responsio

Cap. XII

ad rationibus ad improbatōes aduersarioꝝ inductas cōtra p̄ncipalia fundamēta ex q̄bus btm̄ petruz p̄matū habuisse inter aplos ostendimus iam reliquū est rñdere rōnibus q̄bus aduersarij p̄matū ipm̄ beati petri impugnāt. Et p̄mo ad eas q̄ ex euāgelio videbant sumi. Et ad p̄mā cum dr q̄ apostoli equalē ptātem receperūt &c. Respondet boc assumptū esse falsum. Et ad ꝓbationē que inducit ex auctē. Mat. xviij. & Joh. vlt. rñdet: q̄ ex illis auctoritatib⁹ nibil ꝓbat: qm̄ lz ex illis auctōitatib⁹ habeat q̄ ptās clauiū sit data oībus aplis: nō tn̄ habet q̄ equaliter data sit oībus: sicut licz vt inquit aplus ad Roma. xiij. Nō sit potestas nisi a deo nō tn̄ sequit q̄ oībus rebus ptātem habentibus ptās equalis data sit. & ita est in ꝓposito lz em̄ oībus aplis ptās clauiū data sit nibilominus tn̄ petro q̄ caput & ꝓnceps alioꝝ ordinabat plenius data est: sicut ex gl. Mat. xvi. supius inducta in. c. v. pz. vnde inquit sanct⁹ Tho. in. iiij. di. xxiij. Cui oībus aplis cōiter data sit ptās ligādi & soluēdi: tn̄ vt in bac potestate aliqs ordo significaret ꝓmo soli petro data est vt ostendat q̄ ab eo in alios debeat ista ptās descēdere. ꝓpter qđ ei dicit singulariter. Cōfirma fratres tuos: & pasce oues meas. i. loco mei. vt (Chrisо. dicit). Prepositus et caput esto fratrū: vt ipsi te in loco mei assumentes vbiq̄ terrarū te in throno tuo sedētē ꝓdicent & cōfirmēt. Ad duas autē auctes ꝓnter inductas. s. sanctoꝝ Anacleti & Cypriani: i q̄b⁹ dr q̄ apostoli pari ꝓportio bonoris &c. rñdet dupl'r. Primo q̄ cū dr. Pari consortio &c. dicimus q̄ ly pari nō dicit equalitatē ptātis aut bonoris sed similitudinē. vnde exponenduz est pari. i. cōmuni siue simili potestate. Paritas enim non tantum equalitatem: sed etiam similitudinez in sacris litteris legitur designare. vnde Leuit. xviij. dr. Cauete ne vos similiter euomat cū paria feceritis. glo. i. similia. Et q̄ in bac significatōe nomē paritatis accipiendū sit in ꝓposito ex sniа brī Leonis pape: q̄ scribens ad Anastasiū thessalon. epm ita dicit. Cm̄ inter beatissimos aplos in similitudine bonoris fuit quedaz discretio potestatis: et cuz omniū par esset electio vni tm̄ datum est vt ceteris preemineret. Ecce q̄ ibi

Ad primū argu. cap. viij.

Ad cōfirmatōez

Anacletus et Lyanus dicūt: pari consortio honoris ꝛc. Leo papa quasi exponēs dicit: in similitudine honoris. Scdo rndeꝫ: qvt supra dictū est in. i. li. ꝛ in glo. c. sacrosancta. di. xxij. tangit. duplex dr ptās. Quedā. s. ordinis siue cōsecratōis. ꝛ quedā regiminis siue administrationis. Dicimus g̃ q̄ paritas illa de qua loquit Anacletus ꝛ etiā Lyanus accipiēda est q̄tum ad dignitatē ordinis siue ꝓsecrationis. illa em̄ equalis fuit omnibus aplis. nō autem intelligēda est q̄tum ad prātem regiminis siue administratiōis: q̄n in hac potestate petrus supior ꝛ maior fuerit. ꝛ q̄ talis fuerit intētio pfatorum sanctor patet ex eor dictis nam Anacletus in. c. pallegato. s. sacrosācta. di. xxij. ita inqt. Inter brōs aplos q̄dā discretio fuit, ptātis: ꝛ lz oēs essent apli petro tamē concessum est a dño ꝛ ipsi inter se voluerunt idipm vt reliq̄s omnibus pesset apostolis. et cephas. i. caput ꝛ p̄ncipatū teneret aplatus. Item hoc idem brūs Lyanus designat i. c. loquit dns. xxiij. q. i. vbi post verba inducta ita subiūgit. Sed ab vnitate exordiū, pficisci tur vt ecclesia xpi vna monstret. Preterea ps ex eo q̄ infra huius ecclie caput ꝛ potestatis origine dicit esse aplicam sedē. Ex quib⁹ clarissime ostendit q̄ snia bor sanctor est petrū primatū habuisse inter aplos ac p̄ncipatum habere in vniuersali eccl'ia. Ad secundam rōnem rndeꝫ negādo añcedē s. ꝛ ad pbatōez ex. c. Adat. xx. rndeꝫ q̄ xps nō interdicit oēm dñatum ab aplis siue p̄ncipatū sed tm̄ dñatū quo gentiles ꝛ boies mūdani vtunt in subditos. Pro quo notādū iuxta sanctū Tho. in postilla sua sup Adat. exponēdo pdictā auctoritatez: q̄ dñari dupliciter accipit. Uno modo accipit p̄ p̄esse. ꝛ hoc modo nō loquit xps in pfato loco. Adat. xx. nec talis dñatus interdicitur aplis. Unde xps legit dixisse petro. Super plebem meā p̄ncipem te constitui. Et de aplis dr ps. xliij. Constitues eos p̄ncipes super oēm terrā. Et de exercitio pastoralis p̄sidētie cōmisse beato petro dr. Job. vlti. Symō iobānis pasce oues meas. Alio modo dominari dr, put relatiue dicit ad seruū. vnde sic dñari est idē quod seruiliter sibi subiicere seruum. ꝛ hoc modo sumit in loco pallegato cuz ait dns. Principes gentiuz dñant eorum ꝛc. Principes em̄ ꝓstituti sunt ad hoc vt bonuz pcurent subditis. Si vero illos volunt in seruiturem redigere tūc aburunt p̄ncipatu qui vtunt liberis vt suis. Et q̄ hoc cōsuetū erat apud gētiles ꝛ adhuc est apud aliquos dicit. Principes gentiū dñant eor. i. in seruiturem redigunt sibi subditos ꝑm illud Eze. xx. Principes tui in medio eius quasi lupi rapaces. et talis p̄matus siue dñatus interdicit a christo apostolis cum ait dns. Non erit ita inter vos. Unde beatus Chrysos. sup Adat. ptractans hoc verbū ita inquit. Principes mūdi iō fiūt vt dominentur minoribus suis ꝛ abutant vita eor ad suas vtilitates ꝛ glias. Principes aūt ecclie: vt seruiāt minoribus suis ꝛ ministrent eis quecūq̄ acceperūt a xpo vt suas vtilitates negligant ꝛ illoruz ꝓcurent. h̄ Chrso.

Ad tertiū

Ad tertiam rōnem que sumit ex illo Lu. xxij. Facta est cōtentio ꝛc. Respondeꝫ ad primaz partē negādo ꝓntiam. dicimus em̄ q̄ lz aplī tūc nondū plene cognouerint quis inter eos post xpi corporalez absessum cereris p̄sidere deberet. ꝛ ideo de hoc ꝓtenderent. nō sequit ꝓpter hoc q̄ xpi dispositiōe nullus inter eos maior esset pordinarus: immo hoc expresse innuit dns cum ait. Qui maior est inter vos ꝛc.

Ad secundū

Ad secundā partē eiusdē rōnis respondeꝫ q̄ xps in ꝓbis illis nō docuit aplos vt singli reputarēt se singulis minores inferioritate officij seu auctoritatis: nec hoc xps suo exemplo docuit qui dicit. Joh. xiij. c. Vos vocatis me magister et dñe ꝛ bene dicitis: sed hoc docuit vt quāto inter apostolos q̄s esset maior tāto eēt humilior. ꝛz illud Ecclesiastici. iij. Quāto maior es tanto te humilia in oibus.

Ad quartū

Ad q̄rtam rōnem respondeꝫ cū dr q̄ ille debuit p̄ncipatū habere inter aplos qui immediate xpo successit in ecclia ꝛc. Respōdemus q̄ verū est intelligēdo de successione tanq̄ generalis vicarius. vnde iste solus fuit brūs petr⁹ q̄ tanq̄ generalis vicarius in toto orbe xpo successit. nō iacobus alphei q̄ ab ipo petro post hierosolymis eps est ordinatus. Unde scrūs Tho. exponēs illud Joh. vlt. Sequere me. dicit iuxt Chrisostomum q̄ iacobus licet post ascensionem christi specialem curam illius loci habuerit. Petrus tamen vniuersalē totius ecclesie curam obtinuit. Quod aūt petrus christo immediate etiā hierosolymis successerit patz ex hoc: q̄ ibi officia summi pontificis quo ad predicationē: quo ad Adatthie electionem: et quo ad alia superius expressa primo inter omnes exercuit: sicut supra in capi. q̄nto copiose monstratum est. verum locus hierusalē licet consecratione sanguinis christi fuerit gloriosior. nihilominus tamē roma pro successione summi pontificis fuit aptior: sicut inferius ostendeꝫ. Hinc Petrus sedem specialem suam tandem rome elegit cōstituto hierosolymis episcopo beato iacobo. ꝛ hoc pulchre si ue cōuenienter: vt dicit beatus Bernardus j. lib. de pfideratōe ad Eugeniū: vt ibi posit⁹

suscitaret semē defuncti fratris vbi occisus ē ille. nam dictus est frater dñi.

Cap. XIII Ad primā rōem capituli. ix.

Cap̄.xiij. In quo respondetur rōnibus sumptis ex epistolis Pauli.

D primā rōem

a sumptā ex p̄ma pte auctoritatis inducte ex apl̄o ad Gal. ij. rn̄det negādo p̄ntiam: qm̄ apl̄s paul⁹ in p̄dictis verbis nō negat se aliq̄d auctis a petro suscepisse: sed tm̄ ostendit veritatē euāgelij sui ex collatione cū alijs apl̄is et eoz approbatiōe. ascēdit enim vt dicit in p̄ncipio eiusdem. c. post. xiiij. annos a passione chr̄isti hierosolymā et cōtulit cū petro ⁊ alijs secum stantibus euangeliū quod p̄dicabat in gentibus ⁊ ostendit tria. Primo q̄ alij apostoli cū q̄bus cōtulit nihil in sua p̄dicatione conexerunt quasi falsum. Scdo q̄ nihil suppleuerūt vel addiderunt quasi diminutū. Tertio q̄ eū in societatē suā receperūt tanq̄ verum apl̄m: ꝓpter quod ex parte pfectionis doctrine: vt dicit glo. nō fuit inferior alijs apl̄is qui ita a deo pfectus fuit vt nihil esset qđ in collatiōe pfectionis sue adderēt. dei em̄ pfecta sūt opa Deutero. xxxij. Et ita p̄z quō siue in quo paul⁹ nō dicebat inferior petro. s. in duob⁹. Primo in hoc q̄ a xp̄o immediate erat institut⁹ apl̄s vt petrus ⁊ alij. Scdo in hoc q̄ a deo pfectē instructus in euāgelio erat sicut ⁊ ipse petrus. nō aūt dic⁹ est par petro in ptāte iurisdictionis: qm̄ nō latebat ip̄m paulū petrum caput esse eccl̄ie. vnde eū vocat cephas quod caput ꝑm linguā grecā sonat. vt dicit beatus Jsid̄. Ceterū ꝛz paulus nō immediate a petro apostolatus officiū suscepit sicut nec alij apostoli sed a xp̄o immediate. nō sequit̄ q̄ btūs petr⁹ nō fuerit pauli sicut ⁊ alioz apl̄oz princeps et p̄latus. Sicut em̄ supius in. c. p̄cedēti dixi mus. ꝛz ptātem xp̄i reliq̄s apl̄is contulerit. in ordine tn̄ ad petrū cōtulit eis: cui p̄mo singulariter ait. Tibi dabo claues regni celoz̄ ⁊c. In cuius signū btūs paulus ꝛz a deo esset immediate gentiū p̄dicator constitutus: nihilominus ad petrū venit cum eo de euāgelio suo collaturus. de quo Hiero. i epl̄a ad Aug. xxij. Deniq̄ tante auctis petrus fuit vt paulus in epl̄a sua scribat. Deinde post tres annos veni hierosolymā videre petrū: ⁊ mansi apud eum diebus q̄ndecim. rursumq̄ in sequētibus post annos quattuordecim ascēdi iterū hierosolymam cū barnaba assumpto ⁊ tyto. ascēdi aūt ꝑm reuelationē ⁊ exposui eis euangelium qđ p̄dicaui inter gētes. ostendēs nō habuisse securitatem euāgelij p̄dicādi nisi petri ⁊ eoz̄ q̄ cū eo erant fuisset sn̄ia roborat⁹: hec Hiero.

Ad scdam

Ad scdam rōem que ex scda pte inducte auctoritatis ad Gal. ij. assumebat. respondet negādo q̄ p illa ōba paulus eq̄parare se vellz petro in ptāte regiminis quē sciebat rectorez constitutū ⁊ caput totius vniuersitatis ecclesie nec paulus credidit petri ptātez restrictā esse solū ad circūcisos ꝛz approbate p illo tpe ad illos spāliter verbū p̄dicationis extēderet qm̄ petrus in antiochia sedit ⁊ in hierusalem et multos cōuertit; ibidē ⁊ alibi ex gentibus: sicut p̄z Actuū. x. de Cornelio. ⁊. xi. vbi rep̄hē sus legit̄ a circūcisis fratribus q̄ ad gētes ingressus fuisset ⁊ cū cōuersis ex gētibus mādu casset. Ad id aūt quod glo. dicit: q̄ ita p̄ncipaliter sicut petro erat sibi creditū euangelium Respōdet̄ q̄ ly p̄ncipal⁹ vt exponit magr̄ Nicolaus gozra in postilla sua sup epl̄a pauli dicit esse intelligendū quo ad officiū p̄dicatōis nō quo ad officiū p̄latōis: quod ex ip̄is verbis pauli manifeste colligit̄. paritas aūt hec potestatem ordinis que par fuit in apl̄is. vt supra declarauimus respicit. nō aūt ptātem iurisdictionis.

Ad tertiam

Ad tertiā rōnez q̄ ex tertia pte auctoritatis p̄fate assumebat̄ rn̄det negādo cōsequētiā. sicut em̄ et boc q̄ xp̄s Job. xx. capi. vocat apl̄os fratres nō sequit̄ q̄ nō fuerit eis supior. fili⁹ sicut nec ex boc q̄ papa epōs vocat fratres in aliquo p̄matui apl̄ico derogat̄. ita nec ex boc q̄ petrus frater ⁊ socius dictus sit pauli modo p̄dicto sequit̄ q̄ n̄ fuerit p̄nceps eius ac supior. Preterea falsum est quod assumit̄. videlz q̄ p̄nceps ac supior nunq̄ dicatur subditos habere socios. nam. i. Reg. xxij. c. dr Juit rex saul ⁊ socij eius ad querendū dauid.

Ad quartam

Ad quartā rōnem sumptā ex quarta parte supradicte auctis respondet falsum eē q̄ paulus crediderit petri ptātem restrictā esse solū ad circuncisos: immo eius auctoritas et ptās etiam ad gētes se extēdit: sicut in resp̄sione ad secundā rōnem diximus: quod etiā manifeste colligit̄. Actuum. x. vbi oñso sibi linthe o pleno animalibus dictuz est ei. Surge petre occide ⁊ manduca. vbi glo. interli. ita dicit. i. recipe ad vnitatē corporis eccl̄esie cuius petrus p̄nceps: ⁊ occide in gentibus quod fuerant ⁊ fac quod es.

Ad quintam

Ad vltimam rōnez que sumpta est ex illo loco in eadem epistola: vbi apostolus paulus dicitur petro in faciē restitisse. respondet̄ negando p̄ntiam: quoniaz ex boc q̄ paulus restitit in illo casu petro in faciem publice non sequit̄ q̄ maioz aut par in auctoritate petro fuerit: qm̄ vbi imminet periculum fidei siue animarū subditi etiam publice possunt in faciē resistere p̄latis suis vt beat⁹

Grego.inqt et habek in.c.paulus.ij.q.vij.vbi ita dicit. Paulus dicit:seniorē ne increpaueris.ſed hec eius regula in eo reſuanda eſt cuz culpa ſenioris ſuo exemplo nō trahit ad interitum corda iunioꝝ. Et hac inqt btūs Tho.in ij.ij. Paulus lz eſſet ſubditus petri ꝓpter imminens ſcandali periculū circa fidem petruz publice arguit. Et ſicut glo.dicit ad Gal.ij.c. Petrus exemplū maioribus tribuit vt ſicubi forte rectū reliqſſent nō dedignarent etiaz a poſteriorib⁹ corrigi. Id aūt qō iducebatur. Deutero.xxi. Diis nō detrahes 7 ꝓncipi ppli tui nō maledices:nō facit ad ꝓpoſitū:qm talis reꝑhēſio nec eſt detractio nec eſt maledictio Ad glo.aūt Hiero.dicentē q paulus petrum reꝑhendiſſe nō auderet niſi ſe illi nō imparez ſcirer.dicit Gratian⁹ in.c.paulus.ij.q.vij.ita. Hoc nō de officio eccl'iaſtice dignitaſ ſed de paritate vite 7 ſanctitate cōuerſatōis intelligitur.ſolus eñ petrus inqt inter aplos ꝓmatum gerebat.ſed melius videk dicendū iuxta ſanctū Tho.in.ij.ij.q.xxxiij.ar.iij.q Paulus erat par petro quo ad fidei defenſionem non quo ad dignitatez ꝓlationis:qm de paritate vite aut cōuerſationis ſanctitate nō bñ videtur intelligendū:cū paulus dicat. Nihil mihi cōſcius ſum:ſed nō in hoc iuſtificatus ſum. i. Corinthb.iij.vbi glo.magri.ita ait.i. nō iō me iuſtū puto:qz pōt eſſe quod neſcio.delicta eñ quis intelligit 7 quis gloriatur ſe mundū habere cor 7c.humiliat ſe apoſtolus hoc dicens vt homo loquik qui poteſt habere culpam neſcius:hec glo.

Cap.xiiij. In quo rñdek rōnibus aduerſarioruz que ſumūtur cap.x.ex actibus apoſtolorum.

Cap. xviii Ad corroboratiōē ꝓmā capituli decimi

Drōem primā

a ſumptā ex.c.i.Act.aplorꝝ rñdetur negando ꝓñtiam. 7 rō eſt: qm lz petrus nō ſolus ꝑ ſimul cū aliis elegerit matthiā. non eſt factū ex defectu ptātis que fuerit in petro ad electionē illam faciendā cū ꝓnceps aplorum foret. Unde ſup illud. Exurgēs petrus in media fratrū dixit. dicit glo.interli. Paſtor ꝓ ouibus loquik:ſed factū eſt religioſa intētiōe pacis 7 vnitatis cā. Ꝏ manifeſte btūs Thoꝛ ſo.exponēs hunc locū ſup actus aplorꝝ ꝓfitek ita di. Petrus vt inflāmatus 7 ſicut ille cui a xꝓo cōmiſſum erat ouile 7 vt ꝓnceps aplorum ſemp ꝓmus incepit ſermonē. vide autē qz petrus omnia facit cōmuni oim volūtate nihil agit ꝓncipaliter aut dñatiue. Et.j. Oportz g ex his qui nobiſcū ſunt viris in omni tempe. quare ita palā oibus loquik: ne cōtētioſe res fierent 7 ad litem deuenirēt. 7 ideo ſcandala vitabat. Quapropter incipiēs dicit. Viri fratres opz eligi ex vobis.mltitudini populi electionem cōcedit vt 7 ipe a cōtentione libera rek 7 alis bonoꝛ exhiberek. Et.j. Quid g 7c. Euz eligere nō poterat: vtiq poterat:ſed ne videret ipe graz dare ideo nō fecit. Et.j. Lentum 7 vinginti erant 7 vnū querit ex oi multitudie. Opportune ꝺo ꝓmus petrus hmōi rei dñak:qz ipe oms in prāte accepat:ad eum eñ dixit xꝑus. Et tu aliqñ cōuerſus cōfirma fres tuos:hec Ebriſo. Ex qua expoſitōe bti Ebriſ. multa aduerſarioꝝ deliramēta confundūtur que ex falſa intelligētia libri actuuz aplorum cōflata ſunt. Ad ſecundā rōem que ſumik ex.c.vi.de electiōe.vij.dyaconoꝝ patet rñſio ex rñſione data ad rōem ſupiozē negādo cōſequentiā. cuius ratio eſt: qm nō obſtat prīmatui ſiue ꝓncipatui beati petri q ad id quod ſolus agere poterat alij apoſtoli ſecū ad agēdū cōuenirēt:cū hoc nō ex eo factū ſit q alij apoſtoli maioris ptātis eēnt q ſolus petrus: aut q petrus egerit illoꝝ adiutorio poteſtatis: ſed factū eſt ita rōnb⁹ iam dictis iuxta btm Ebriſo. videlz vt cōtentio vitaretur: vt bonoꝛ etiā alis exhiberek apoſtolis: 7 vt in petri obſeruātia doctrina magiſtri ſui refulgerz. Qui maioꝛ eſt i vobis fiat ſicut miniſter. Ad tertiam rōem ſumptā ex.c.vij. de miſſione petri rñdetur q aſſumptū eſt falſuz. videlz q oīs miſſio importet ſuperioritatē i mittēte reſpectu miſſi. hoc eñ fuit vnū de fundamētis Arrij ad ponendū inequalitatē ſubſtātie 7 poteſtatis in diuinis ꝓſonis: qz in ſcriptura ſācta legik 7 pater mittere 7 filius 7 ſpūſanctus leguntur mitti. vt ex.iij.de tri.beati Aug.apte colligik. Prefatū etiā fundamentū aduerſariorum fuit vnū de fundamētis armenoꝝ ꝺ ꝓmatū romani pont. vt deducit dñs Richardus in lib.de queſtionibus armenoꝝ.li.vij.c. iij. Item q ſit falſum ꝺ ſuppoſitum illud patz ex illo Matb.ij.vbi ꝺ. Herodes mittēs tres reges magos qui venerant adorare dominuz in bethleem dixit eis. Ite 7 interrogate diligenter de puero 7c: 7 tamen clarum eſt q herodes nullā auctoritatis ſupiozitatē habebat ſupra reges ꝓdictos. Leterū Geneſ.xli. dicit Joſeph fratribus ſuis. Mittte te exvobis vnū vt adducat fratrē veſtrū minimū. planū ē q hmōi miſſio nō importabat ſuperioritatē auctoritatis in mittētibus reſpectu miſſi. Dicik ergo q eſt miſſio videlz ſm auctis imperium vt ſuus mittik a dño:quēadmoduz rex mittit ſeneſchalcum aut papa legatum. Alia eſt ſm conſiliuz: vt conſiliarij ſiue ſenatus dicik mit

Ad ſecundam

Ad tertiam Capitu

rere regem ad bellandū. Iſtos duos modos miſſionis tangit ſanct⁹ Tho. in .i. parte. q. xliij arti. i. Tert⁹ modus ē ꝑm auctoritatē amoris: ſicut quādoq; ſocij aut etiā inferiores mittunt nunciū ſiue ambaſiatorē ad regē ſiue papā aliquē maiorē inter eos: reſpectu cui⁹ nullā habēt auctoritatē prelatōnis ꝫ tm̄ amoris. Qua diſtinctione habita pōt duplicit dici. Primo q̄ apli nō miſerūt auctoritat⁹ imperio: ſed miſert eū prudentie cōſilio ſuggerētes ei vt ipſe iret vtpote magis accōmodus. Tum rōne auctoritatis. Tum quia pre ceteris maiori ſplēdebat miraculoꝝ gr̄a. Talis aūt miſſio nō dicit ſuperioritatē auctoritat⁹ in mittēte. Et q̄ talis fuerit illa miſſio videt aperte colligi ex glo. ordi. eiuſdē tert⁹ que dicit ſic. Petr⁹ iohannē aſſociat ſibi: q̄ virginitas eccl̄ie grata ē & placet. plane ſi iſta miſſio facta fuiſſet ab aliquo ſuperiori nō diceret q̄ petr⁹ aſſociat ſibi iohannē: ſed diceret magis q̄ iohānes aſſociat⁹ ſibi eſſet ab alijs. Secūdo pōt dici q̄ iſta miſſio qua petrus dicit miſſus ab aplis fuit vt dicit dn̄s Vlricus in ſumma ſua theologie auctoritate amoris q̄ gradū neſcit: nō auctoritate plationis: cum petr⁹ verte fuerit aplor̄. hec ille.

Capitulum. xv. Qz beatus petrus non ſolum inter apoſtolos ſed ſuper omnes fideles in toto orbe terrarum habuit principatum.

Capm. XV

Quod vero beatus petr⁹ nō ſolum alior̄ aplor̄ p̄nceps fuerit: ſed in totuz xp̄ianum orbē p̄ncipatū & plationis habuerit auctoritatē: tam ſacrarū ſcripturarum teſtimonijs q̄ rōnib⁹ efficacib⁹ facile oſtēdemus. Imprimis ex eo q̄ Matth. xvi. inq̄t dn̄s. Tu es petrus & ſup hanc petrā edificabo eccl̄iam meā: & tibi dabo claues regni celor̄. Qd̄ verbū btūs Criſoſto. ſup Matth. pertractans ita inquit: put inducit ſctūs Tho. Filius q̄d patris ē & ipſi⁹ filij ptātem petro vniuerſaliter p̄ceſſit vbiq; terrarū & homini mortali oim q̄ in celo ſunt dedit auctoritatē: dando ei claues ad hoc vt eccleſiam vbiq; amplificet. Itē ſup Act̄. aplor̄ idē btūs Criſo. ita ꝓpoſitum optime cōfirmat. Petr⁹ aplus a filio ſup oēs qui filij ſūt ptātem accepit nō vt moyſes in gēte vna ſed in vniuerſo orbe. Secūdo idē trahit ex illo Joh. vlti. vbi xp̄s petro ait. Symon iohānis paſce oues meas inter bas & illas nō diſtinguēs: ſed vniuerſas ei⁹ cure cōmēdat. Vn̄ btūs Criſo. exponēs hoc verbum ſic ait. Paſce oues meas. i. loco mei p̄poſitus & caput eſto fratrum: vt ipi te in loco meo aſſumētes vbiq; terrarū te in throno tuo ſedentē p̄dicent & cōfirmēt. Tertio idē oſtendit ex illo Joh. etiā vlti. c. vbi xp̄s ait petro. Sequere me. Quod verbū nō tam intelligi debet de gr̄ie martyrij q̄ de ordine magiſterij. Nā & andreas & q̄dā alij p̄ petrū in crucifixiōe ſecuti ſunt xp̄m: ꝫ ſolū ſibi petrus ſubſtituit dn̄s & in officio vicariū & in martyrio ſucceſſorē. Vnd̄ ſctūs Tho. exponēs hunc locū de vtroq; dicit ſic: vel ꝫm Criſo. Sequere me in plationis officio. q. d. ſicut ego habeo a deo patre curam eccleſie. pō. ij. Poſtula a me & dabo tibi gentes &c. ita tu loco mei ſis ſup̄ totā eccl̄iam. Vnde Theophilus ſup eodē verbo inq̄t. Per hoc q̄ dn̄s ait petro: ſeq̄re me: cūctor̄ fidelium prelatum eū inſtituit. Et btūs Bern̄. ad Eugeniuz lib. ij. de cōſideratōe. c. vi. ex hoc loco euāgelij amplitudinē p̄ncipat⁹ aplici ꝓbans ita illi inquit. Tu es cui tradite ſūt claues regni celor̄: cui oues tradite ſunt. Sūt q̄dē & alij celi tianitores & gregū paſtores: ꝫ tu tāto gloriōſi⁹ q̄to & differēti⁹ vtrūq; pre ceteris hereditaſti. Habent alij aſſignatos greges ſinguli ſingulos tibi vniuerſi crediti ſunt: vnus vni nec modo ouiū ꝫ & paſtor̄: tu vn⁹ oim paſtor. vñ illō ꝓbetur q̄ris: ex ore dn̄i cui nō dico eor̄ ꝫ aplor̄ etiā ſic abſolute & indiſtincte tote cōmiſſe ſūt oues. ſi me inq̄t amas paſce oues: q̄s: illi⁹ vt illius ppli ciuitat⁹ aut regiōis aut certe regni? oues inquit meas cui nō planū nō deſignaſſe aliq̄s ꝫ aſſignaſſe oēs? nihil excipit vbi dr̄ nihil: & forte p̄ſentes ceteri diſcipuli erāt cū cōmittens eccl̄iam vni vnitatē oib⁹ cōmēdaret in vno grege in vno paſtore ꝫm illō. Vna ē columba mea formoſa mea p̄fecta mea: vbi vnitas ibi p̄fectio. reliq̄ nūeri p̄fectōnē nō habēt ſed diſtinctōnē recedētes ab vnitate. Inde ē q̄ alij ſingulas ſortiti ſūt plebes ſciētes ſacr̄m Deniq; iacob⁹ q̄ vocat⁹ colūna eccl̄ie vna content⁹ hieroſolymitana petro vniuerſitatē cedens. pulchre ꝛo ibi poſit⁹ ē ſuſcitare ſemē defuncti fratris vbi occiſus ē ille. nā dict⁹ ē frater dn̄i: porro ſedēte dn̄i fratre q̄s ſe ingeraret alter p̄rogatiue petri g̃ iuxta canones tuos alij in partē ſollicitudinis tu in plenitudinē potestatis vocatus es &c. Quarto eadē ſentētia colligit ex illo Joh. in eodē ca. vbi ſolus petr⁹ ſup mare venire iuſſus ē: p q̄d̄ dabat intelligi q̄ totū mūdū p mare deſignatū ſub vna diōe obtineret. Vn̄ btūs Ber. vbi ſup̄ ita prefato pontifici ſubinfert. Accipe illō q̄d nibilominus p̄rogatiuā tuā cōfirmat. Diſcipuli nauigabant & dn̄s apparebat in littore: ſciēs petrus quia dn̄s ē in mare ſe miſit & ſic venit ad ipm alijs in nauigijs venientibus. Quid iſtud eſt? nempe ſignū ſingularis pontificij petri p hoc nō nauim vnā vt cereri quiſq; ſuā: ſed ſeculuz

ipsuz susceperit gubernandū. Mare em̄ secu lū: naues ecclesie. Hinc est etiaz q̄ altera vice instar dñi gradiēs supra aq̄s vnicū se xp̄i vica riū designauit: qui nō vni populo sed cunctis p̄esse deberet. siquidez aque multe pp̄li. itaq̄ cū quibusq̄ ceteroꝝ sua tibi vna cōmissa ē na uib⁹ facta ex oībus ipsa vl̄is ecclesia toto orbe diffusa. Hec Bern̄. Quinto pōtificat⁹ ap̄lici vniuersitas ostendit̄ ex eo qđ p̄sequēter in eo dem euangelio Johānis seq̄tur: vbi legit̄ pe trus solus ascēdisse & traxisse rete in terrā ple nū magnis piscibus. Sup quo beat⁹ Greg. ra tionē assignans hmōi inquit. Ipsi em̄ sancta ecclesia est cōmissa. ipsi ꝺr spāliter: pasce oues meas. hoc aūt ipse nūc p̄figurat in opere: nā pisces ad soliditatem littoris perrahit: q̄ sta bilitatē eterne patrie fidelib⁹ ostēdit. Sexto idē ostendit̄ ex illo Act. x. vbi soli petro osten sum est linteū submissum de celo & sup eū so lum submissum: in quo erāt oīa quadrupedia & serpentia terre & volatilia: & sibi soli dictum est de oībus illis aialib⁹. Surge petre occide et manduca. Qđ linteū nemo ambigit vni uersum mundū cū cunctis boībus diuersoꝝ rituū designare. nec dubiū q̄n occidere & mā ducare nō aliud erat q̄ peruersos moꝛes in ip sis p̄scindere: & eos in sua persona toti incoꝛ poꝛare ecclesie vt satis colligit̄ ex glo. interli. Unde & beat⁹ Aug. tractās hoc verbū sup il lud p̄s. xxx. Potabūt oēs bestie agri: ad ꝓpositū nostrū de extensione p̄cipat⁹ petri in om nes boies fideles quarūcunq̄ nationū ita lo q̄tur. Quattuoꝛ em̄ lineis vas submissum ē de celo petro vbi erant oīs gener⁹ aialia: & sonuit ei voꝛ. Surge petre macta & manduca. omēs em̄ mactat petr⁹ in eo q̄ mali sunt: & māducat in coꝛp⁹ ecclesie traȝciendo. Et. ⁊. Oēs enim erant in arcba: oēs in disco: oēs mactat petr⁹ & manducat oēs. Nec Aug. Septimo ꝟ idē ostendit̄ ex illo qđ ecclesia per totū oꝛbē in fe sto beati petri ap̄li dicit ad petrum. Tu es pa stoꝛ ouiū p̄inceps apostoloꝝ: tibi tradidit de us oīa regna mundi. Octauo ex illo qđ in ea dem hystoꝛia fertur dñs dixisse petro. Symō petre ante q̄ de naui vocarem te noui te & sup plebē meam p̄cipem te constitui. plebs au tem xp̄i tota vniuersalis ecclesia dicit̄. Relin quitur ergo ex ꝺuctis sacre scripture testimo nijs clarissimū: q̄ beatus petrus fuit & nūc ei⁹ successoꝛ habet auctoꝛitatem p̄lationis sup totam ecclesiam xp̄i vt veraciter sit seru⁹ ille. de quo dicit xp̄s Luce. xij. ⁊ Fidelis seru⁹ & p̄udens quem constituit dominus super familiā suam. glo. dicit. i. ecclesiam. Nono hoc idem ostenditur ex concilio calcedonen̄, qđ sanct⁹ Thomas in tractatu cōtra errores grecoꝝ in ca. lxvij. inducit ad hoc ꝓbandū scilz q̄ ꝑdict⁹ xp̄i vicari⁹ in totā eccl̄iaz vniuersalē p̄lationem obtineat. Legit̄ em̄ in calcedonen̄. cilio q̄ tota synodus Leoni pape acclamauit. Leo sanctissim⁹ apostolic⁹ & ycomenicus. i. vl̄is pa triacha p̄ multos annos viuat. Item inducit Criso. sup Joh̄. dicens. Jacobum localiter in loco terminat: petrū aūt totius oꝛbis oꝛdinat magistrū & doctoꝛē. Hoc etiā rōne sic ostēdi tur. Princeps lex & finis videnꝫ sic cōmēsura ta vt sibi ꝓnuicē paris sint vniuersalitat⁹ & ex tensionis. ꝓncipiū. s. regulatiuū: mediū quo: et finis ad quē: sed sic ē q̄ lex euangelica ꝑm quā pōtifex ecclesiastic⁹ regit eccl̄iam: & finis quē intēdit in regimine eccl̄ie ipe ꝓnceps ecclesia sticus. s. suprema beatitudo se extēdit ad oēm boiem fidelē: ad oēm sexum & ad oēm statū. er go ad oēs fideles cuiuscūq̄ cōditōis & status existant cōgregatos simul localit̄ siue disper sos p oꝛbē extendit̄ auctoꝛitas regiminis & ad ministratōis summi pōtificis. Ex q̄bus aptis sime cōuincit̄ erroꝛ dicentiū beatū petrū siue romanū pōtificē nō habere ꝓmatū siue ꝓnci patū sup totā ecclesiā. De cui⁹ erroꝛis grauita te btūs Tbo. contra errorē grecoꝝ in ca. lxvi. ita loquit̄. Similis aūt erroꝛ ē dicentiū xp̄i vi cariū romane eccl̄ie pontificē nō habere vl̄is eccl̄ie ꝓmatū: erroꝛi dicentium spūm sctm̄ a filio nō ꝓcedere. Ipse em̄ xp̄s dei filius suā eccl̄iaz cōsecrat & sibi consignat spūsctō q̄si suo cara ctere & sigillo: vt ex suprapositis auctoꝛitatibus manifeste habeat̄: & similit̄ xp̄i vicarius suo p̄i matu & puidentia vniuersalē eccl̄iam tanq̄ fi delis minister xp̄o subiectā ꝓseruat. ꝟ san. tbo.

Capitulum. xvi. inquo ponuntur aduersarioꝝ obiecti ones contra id quod dictū est q̄ roman⁹ pontifex habe at vniuersalis eccl̄ie p̄matū: & respōsio ad illas.

Duersus p̄ꝺi

Capm xvi

a craarguūt aduersarij ex aliq̄b⁹ auctoꝛitatibus sanctoꝝ. Prio Argumēti p̄
ex ca. Prime sedis. xcix. dist. vbi ex cōcilio aphricano habet. q̄ p̄me sedis epūs nō appellet ꝓnceps sacerdotū aut sūmus sa cerdos aut aliq̄d huiusmodi: ꝟ tm̄ p̄me sedis epūs. Secūdo arguūt ex ca. Nullus. ea. dist. Secundum in quo habet q̄ romanus pōtifex nō appellet vniuersalis. Tertio ad idē arguūt ex ca. seq̄n ti ecce. in quo btūs Grego vniuersalē se voca ri ꝓhibet Sed istis nō est difficile respōdere Tertium

Ad p̄mā em̄ dicimus q̄ nō sit ad ꝓpositum Ad primum
q̄m̄ ca. illud non loquit̄ de epo p̄me sedis sim pliciter q̄ est romana sed de p̄me sedis scz pa triarchalis pōtifice. Unde glo. supra illud ca.

ita habet. Prie. i. patriarchalis: alʒ papa bñ. Eodē modo exponit dñs archidyaconus dic. Prie sedis. i. patriarchalis. Ad alia duo sequentia que loquūtur de romano ponti. dicimus: q nō ideo ꝓhibitū est romanū ponti. vocari vniuersalem qz nō sit vlis pastor toti⁹ ecclesie ⁊ caput vlis ecclesie: cum in ꝯcilio calcedonen. acclamatū legat̄ btissimo Leoni pape viuat Leo sanctissim⁹ ycomenicus. i. vlis patriarcha. Preterea multi sancti pōtifices ita se noiasse in suis epl̄is legunt̄. vñ beat⁹ Sixt⁹ scribēs oibus epīs ita in. ij. epla vt recitat beatus Jsi. in li. pontificū loq̄tur. Sixt⁹ vlis apostolice ecclesie epūs omnib⁹ epīs ⁊c. Jtē sanct⁹ Victor papa in epistola de pascha et baptismo Theophilo alexan. directa sic scribit. Victor romane ac vniuersalis ecclesie epūs. Jtez sanct⁹ Eleutheri⁹ in epistola quam vniuersis epīs per gallie ꝓuincias scribit dicit sic in fine. Huius rei gratia vlis nobis a xp̄o iesu cōmissa est ecclesia. Sed ideo ꝓhibetur vocari vniuersalis. Tum ꝓpter humilitatē. Tum ꝙa nō preficit̄ cuilibet particulari ecclesie vt prius ⁊ spālis illius ecclesie rector ⁊ imediat⁹ administrator. vnde sanct⁹ Tho. in li. ptra im pugnātes religionem ad boc. c. respondēs dicit sic. Q aūt papa vniuersalem pontificez se ꝓhibet noiari nō ideo hoc est q ipse nō habeat auctoritatē imediatam ⁊ plenā in qualibet ecclesia: sed qz nō preficitur cuilibet particulari ecclesie vt proprius ⁊ specialis illi⁹ ecclesie rector: sic em̄ cessarent omniū alioꝝ pontificum potestates. ⁊ boc. c. inductū nullus pro rōne inducit. hec sanct⁹ Tho.

Ad secūdū ⁊ tertium.

Capitulū. xvij. Quib⁹ rationib⁹ beatus Petr⁹ fundamentum ecclesie dictus est.

Capm. XVII

Ostquā proba

p tissimis testimonijs ostendim⁹ beatum Petrū apostolum iter apostolos habuisse primatū et ecclesie principem ac rectorem a xp̄o istitutū esse: perscrutabimur consequenter quibus de causis fundamentū ecclesie dictus sit. Dicimus autem q etsi omnib⁹ apostolis fundamēti vocabulum attributum legamus iuxta illō ps̄. lxxxvi. Jpsi fundamenta eius in montib⁹ sanctis. glo. i. in apostolis. Et Apo. xxi. dicatur. Jllur⁹ ciuitatis. i. ecclie bñs fundamenta. xij. ⁊ in ipsis. xij. nomina. xij. apostolorum. Et boc quia omnes apostoli fundauerunt ecclesiam in fide ⁊ doctrina xp̄i. Sicut fundauerat apostolus Paul⁹ qui dicebat. i. Cor. in. iij. Ut sapiens architectus fundamentum posui. glo. fidem xp̄i nō aliam. Nihilomin⁹ singulari quadam prerogatiua beatus petrus post xp̄m fuit ⁊ dictus est ecclie fundamētū. Unde Jlla thei. xvi. ita xp̄s singulariter petro loquit̄. Ego dico tibi petre qz tu es petrus ⁊ sup hanc petram edificabo ecclesiā meā. Q verbū ptractans btūs Piero. in cōmentario ita inq̄t. Tu mihi dixisti: tu es xp̄s filius dei viui: ⁊ ego dico tibi sermone nō casso ⁊ nullū opus habēte sed dico tibi qz meuz dixisse fecisse est: qz tu es petrus. sicut em̄ lumē apostolis donauit vt lumen mūdi appellarent̄: ⁊ cetera q̄ a dño dicta sunt vocabula: ita ⁊ symoni q̄ credebat in petram xp̄m. petre largit⁹ est nomē. ac ꝑm metaphoꝝ petre recte dī ei edificabo ecclesiā meā sup te. ⁊ boc est qō sequit̄. ⁊ sup hanc petram edificabo ecclesiā meā. hec Piero. Percurrētes aūt nos plures sanctoꝝ patrū expositiones ⁊ cōmētaria: inuenim⁹ multis rationib⁹ siue cōsiderationib⁹ nomē fundamēti siue petre petro cōuenientissime apertissimeq; attributū. Primo quidē rōne illius glorioſissime confessionis q̄ xp̄m pre ceteris oīmbus aplis xp̄m cōfessus est dicēs Jlla th. xvi. Tu es xp̄s filius dei viui. Confessio certe omni laude digna: in qua toti⁹ eccl'ie fides offertur: vt inq̄t Augu. Xp̄m em̄ ⁊ deū verum ac hoiem verum cōfitet̄: vt inq̄t glo. Confessio certe salutifera ac necessaria: absq; qua nullus celoꝝ regnū ingreditur: vt inq̄t glo. Hanc rōnē tangit btūs Jlla ximus in ꝑmone aplorum petri ⁊ pauli qui incipit. Glorioſissimos xp̄iane fidei ꝓncipes: ita dicēs. Dic ē petrus cui xp̄s dñs cōmunionem libēter indulsit. vt em̄ sicut aplus Paul⁹ edocuit. petra aūt erat xp̄s: ita p xp̄m petr⁹ factus est petra. dicēte em̄ dño. Tu es petrus ⁊ sup hanc petrā edificabo eccliam meā. Nam sicut in deserto iussu dñico sitienti pplo aqua effluxit e petra: ita vniuerso mūdo pfidie ariditate lassanti de ore petri fons salutifere cōfessionis emersit. hec ille. Et Leo sanctissim⁹ in sermone. ij. ordinatōis de hac petri cōfessione ita loquit̄. Tu es xp̄us filius dei viui. quotidie petr⁹ dicit ⁊ ois lingua q̄ dñm cōfitet̄ magisterio huiusmodi vocis imbuit̄. Hec fides dyabolū vincit ⁊ captiuoꝝ eius vincula dissoluit. Hec exutos mundo inserit celo: ⁊ porte inferi aduersus eā prevalere nō possunt. Tanta em̄ diuinit⁹ soliditate munita est vt eā nec heretica vnq̄ corrūpere prauitas nec pagana potuerit superare perfidia. Secūdo beatus petrus dictus est cōueniētissime ecclie fundamentū q: ꝑmus in natiōibus fidei iecit fundamenta: vt inquit Ambro. in ca. Fideliores. l. dis. Siue vt inquit btūs Anacletus in ca. In nouo. di. xxi. Primus ad fidē virtute sue predica

tionis adduxit verboq; instituit. ipse em̄ aplis petrus p̄mos iudeos p̄mos gentiles post xp̄i ascensionē ad xp̄i fidē conuertit. vnde die pē thecostes ob eius exhortatiōis verbū circiter iudeoꝝ tria milia cōuersa baptismi sacramentum suscepisse legunt. Act̄. c.ij. ac deinde cornelium centurionē gentilē ꝛ suos q̄si gentiū primitias baptizasse actuū hystoria testat. Tertio petrus dictus ē ecclie fundamentū ꝓpter constantiā singularē ac insuperabilē fidei firmitatē. de quo btūs Leo papa tractās in sermone. i. cōsecratōis sue illud Luc. xxij. Ecce symon sathanas expetiuit vos: ita loquit. Commune erat oīm̄ aplis periculū de tēptatōne formidinis ꝛ diuine ꝓtectiōis auxilio pariter indigebant: qm̄ dyabolus oēs cupiebat elidere ꝛ tamē specialis a dño petri cura suscipitur ꝛ p fide petri ꝓprie supplicat tanq; alioꝝ status certior sit futurus si mens principis victa nō fuerit in petro. ergo oium fortitudo munit ꝛ diuine gr̄e ita ordinat auxiliū vt firmitas q̄ per xp̄m petro attribuit per petrū aplis cōferatur. Quarto btūs Petrus cōuenientissime ecclie dicit fundamentū: qm̄ alioꝝ oīm fact⁹ ē fundamentū ꝛ firmamentū. vñ dñs ait Luce xxij. Tu aliq̄n cōuersus confirma fratres tuos Ō verbū pertractās btūs Amb. li. i. homeliarum. ꝛ habet in ca. Fidelior. di. l. ita in ǫt. Fidelior factus ē petrus post q̄ fidē se perdidisse defleuit atq; ideo maiorē gr̄az repperit q̄ amisit. tanq; em̄ bonus pastor tuendū gregē accepit: vt q̄ sibi ante infirmus fuerat fieret oīb⁹ firmamentū: ꝛ q̄ se interrogatōis temptatiōe mutauerat ceteros fidei stabilitate fundaret. hec ille. Item Theophilus tractans p̄fatus verbū Confirma fratres tuos ita inquit. Hoc em̄ decet te qui mecū robur es ꝛ petra ecclesie Item Criso. sup illo verbo Matth. xvi. Tu es petrus ꝛc. ita ꝓposito nostro alludit sic dicēs. Vide qualiter xp̄s reducit petrū ad excelsam de ipso intelligentiā: hec em̄ ꝓmittit que sunt ꝓpria dei solius. s. soluere pctā ꝛ ecclesiā immutabilē siue nō ꝙuertibilē inter tot ꝓsecutionū ꝛ tempestatū procellas facere. Ad idem btūs Hilarius sup eodē verbo ita loquit. Est autē in nūcupatione noui nois felix ecclesie fundamentū digna edificatiōe illius petra que inferi leges ꝛ tartari portas ꝛ oīa claustra mortis dissolueret. hec ille. Item Damasus papa scribens stephano archiepiscopo sic inquit ad ꝓpositum. Scitis fratres charissimi firmamētū a deo firmum ꝛ immobile atq; titulum lucidissimum suoꝝ sacerdotum: id est omniū episcoporum apostolicā sedem esse constituta ꝛ verticem ecclesiarū. tu es em̄ sicut diuinū ꝓnunciat veraciter verbum: petrus ꝛ super firmamentū tuū ecclie columne que episcopi intelligunt confirmate sunt. ꝛ tibi claues regni celorum cōmisi atq; ligare ꝛ soluere potestatem ꝛ que in celis sūt ꝛ q̄ in terris ꝓmulgaui. hec ille. Item Leo papa in sermone. iij. ordinatiōis sue pertractās illud Matth. xvi. Et ego dico tibi q: tu es petrus ꝛc. ita pulchre ad ꝓpositū loquit. Ego dico tibi. hoc est: sicut tibi pat̄ meus manifestauit diuinitatē meā: ita ꝛ ego notam facio tibi excellētiā tuā: q: tu es petrus. i. cū ego sim inuiolabilis petra: ego lapis angularis q̄ facio vtraq; vnū ego fundamentū p̄ter q̄ nemo pōt ponere aliud: tu quoq; petra es q: mea virtute solidaris vt que mihi p̄tare sunt, ꝓpria: sint tibi mecū participatōe cōmunia: ꝛ sup hanc petrā edificabo ecclīaz meam: ꝛ porte inferi nō p̄ualebūt aduersus eam: super hanc inǫt fortitudinē eternū extruā templum ꝛ ecclie mee celo inserenda sublimitas in huius fidei firmitate cōsurget. hec ille. Ad idē est beatus Grego. papa in epla ad syracusanū epm̄. Quis nesciat sctām ecclesiā in apostoloꝝ ꝓncipis soliditate firmatā: qui firmitatem mētis traxit in nomine vt petrus a petra vocaret cui veritatis voce dicitur. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Item Pasce oues meas. Itaq; cū multi sint apostoli ꝓ ipoꝝ ꝓncipatu sola aplorum ꝓncipis sedes in auctoritate cōualuit. Quinto ecclie fundamentum petrus dictus est ꝓpter eius cathedre insuperabile magisteriū: in qua vt in ca. In sede. ꝛ in ca. Nec ē fides. xxiij. q. i. habet. extra maculaz semp est catholica seruata religio. Quocirca beatus Iero. in ca. Cū vetus. Ibidē clamat cathedre petri cōmunione consocior: sup illā petraz ecclesiā fundatā scio: quicunq; extra hanc domum agnū comederit ꝓphanus est: qui in arcba non fuerit peribit regnāte diluuio. Et Cyprianus qui cathedrā petri supra quā fundata est ecclia deserit: in ecclia esse nō confidat.

Sexto petrus ecclie fundamentū dictus est rōne sui ꝓmatus: cuius sedis auctoritas quoddam fundamentū est ecclesie vt dicit sanctus Tho. in fine. ij. li. b. sentētiarū. Sedes em̄ petri ꝓma est a xp̄o ꝛ sup xp̄m fūdata. vt in ca. Oēs di. xxij. a qua ipsa vniuersi ordinis ecclesiastici dispositio pendet ac totius ecclesiastici edificij altitudo post xp̄m consurgit. Ipsa em̄ est q̄ vt ait Nicolaus papa in ca. Omnes. dist. xxij. Oēs siue patriarche in cuiuslibz apicem siue metropoleon ꝓmatus aut archiepiscopatuuz cathedras vel ecclesiarū cuiuscūq; ordinis dignitatē instituit ac fundauit. illam vero solus ipse fundauit ꝛ supra petrā fidei mox nascent

eretit q̄ beato petro eterne vite clauigero terrem simul ⁊ celestis imperij iura cōmisit. Et q̄ modo videtur intelligendū illud qđ Damasus in sermone de transfiguratione respōdens petro dicēti. Bonū est nos hic esse faciamus hic tria tabernacula. dicit. Non te dñs tabernaculorum sed vniuersalis ecclesie ꝓstructorem cōstituit. Quocirca vt beatus Aug. in sermone quodā qui legitur in festo cathedre sancti petri inquit. Recte ecclesie natale sedis petri colunt quā apostolus ꝓ ecclesiarū salute suscepit dicente dño. Tu es petrus ⁊ sup̄ hanc petram edificabo ecclesiā meam. Petrum itaq̄ fundamentū ecclesie nominauit: ⁊ ideo digne hoc fundamentū ecclesia colit supra quod edificij altitudo consurgit. hec Aug. Item idem beatus Aug. in sermone quodā apostolorum petri ⁊ pauli q̄ de btō petro loquēs ita inq̄t. Petrus audire meruit: amen dico tibi q̄ tu es petrus ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiaz meam. Dignus certe qui edificādis in domo dei populis lapis esset ad fundamenta: columna ad sustentaculū: clauis ad regnū. Item idē Aug. ⁊ habetur in. c. pudēda. inquit. xxiij. q. i. q̄ ecclesia est fundata in radice apostolice sedis. Septimo beat⁹ Petrus dictus est fundamentum ecclesie ratione irrefragabilis firmitatis iudicioꝝ sue apostolice sedis. De quo Origen. in glo. sup illud Matt. xvi. Quodcunq̄ ligaueris ⁊c. dicit sic. Vide quantā potestatem habet petra supra quā edificat ecclesia vt etiā iudicia eius maneant firma quasi deo iudicante per ipsam. Item Maxim⁹ in sermōe apl̄oꝝ petri ⁊ pauli qui incipit. Beatissimorū apostolorum ⁊c. de hoc ita inquit. Quid etiam de petro referā cuius est a deo tanta approbata iustitia tantaq̄ ei attributa est potestas iudicandi vt in arbitrio eius poneret celeste iudicium? perspicite ergo ⁊ estimate quanto sit nobis Petrus apostolus honore reuerendus cuius sententiam in terris prolataz sempiterni iudicis equitas nō repellit. Et beat⁹ Bernar. in sermone quodā apostolorum Petri et Pauli qui incipit. Petrus apostolorum princeps vnus est quē ꝑnobilitāt singulari ꝑmia⁹ insignia: clauicular⁹ regni: celoꝝ ligua: fidei fundamentū. cōsummatus bonor: ⁊ dignatio gloriosa. dominē in terris positum in celis imperare ⁊ iter angeloꝝ choros iudiciarie potestatis exercere virtutem ⁊ in terra ligādi ⁊ soluēdi: nullus angelorum possidet. adest petrus et ad eius arbitrium vniuersitas orbis ligatur ⁊ soluit: ⁊ precedit petri sententia sententiaz redemptoris. quia nō qđ xp̄s hoc ligat petrus: sed quod petrus hoc ligat xp̄us. ipso ad ipsum attestante Quodcunq̄ ligaueris ⁊c. O q̄ potens dignitas. q̄ digna potētia: iudicabit petrus ⁊ omipotēs petri iudicia cōfirmat: ⁊ est in manu petri manus altissimi. soluscz ille efficitur familiaris xp̄i qui petri familiaritatem habuerit. hec ille.

Capitulum. xvij. in quo aduersarioꝝ obiectōes quedam ponūtur contra hoc quod dictū est q̄ petrus apl̄s ecclie catholice fundamentū vere dictus sit.

Capl̄m. XVIII

Duersarij ꝓma

a tus apostolici hostes sanctoꝝ patrum doctrinis nō consentientes aliū q̄ xp̄m dici ecclie fundamentū nō ferētes ausiczq̄ dicere q̄ beat⁹ petr⁹ vere nō fuerit dictus fundamentū ecclie talib⁹ nitunt ꝓbare rōnib⁹. Argumētū ꝓmū

Primo sic. i. Coꝝ. iij. paulus apl̄s inquit. Unusquisq̄ videat quō edificet. fundamentuz em̄ aliud nemo ponere pōt ꝓter illud quod positū est xp̄us ihesus. ergo manifeste apparet q̄ null⁹ alius pōt veraciter poni fundamentū ecclie. Secūdo in glo. interli. sup illō Matth. xvi. Tu es petrus: habek sic. A me petra ita tamēt mihi retineā fundamēti dignitatē: ⁊ tu sup me ordinabis lapides mūdos ⁊ abijcies leprosos. Ecce q̄ xp̄s retinet sibi dignitatē fundamēti. ergo sequit̄ q̄ nec petrus nec alius apl̄s fundamētū ecclie dicendus sit Secundum

Tertio idem arguit̄ ex expositiōe quā beat⁹ Augu. ponit in de verbis dñi homel. xij. vbi tractās illud Matth. xvi. ita inq̄t. Tu es ergo inquit petr⁹ ⁊ sup hanc petrā quā cōfessus es edificabo eccliaz meā: sup me edificabo te: nō me sup te. Et sup Job. dicit. Non sup petram petrū: sed sup petrā xp̄m edificasse eccliam: ergo idem qđ ꝓius. Tertium

Quarto sic. vnius edificij nō est nisi vnū fundamentū: sed ecclie edificium vnū est: cū eccl̄ia vna sit: ergo sequit̄ q̄ illius vnū tm̄ sit fundamētū. Item duz. s. xp̄s ⁊ nō plura. Quarto

Quinto sic. fundamēti nō ē aliud fundamentū: qz sic esset ꝓcessus in infinitū: sed petrus habet fundamentū sui. s. xp̄m: ꝑz ex dictis beati Aug. ergo ipe nō pōt dici alter⁹. s. ecclie fundamētū. Quintum

Sexto sic. fundamētū est ꝓius eo cuius est fundamentū: sed petrus nō potest dici ꝓior eccl̄ia q̄ ab ipso abel iusto dicitur incepisse. ergo sequit̄ q̄ petrus nullo modo pōt dici vere fundamentū ecclesie. Sextum

Capitulū. xix. In quo respondet ad superiores obiectiones aduersarioꝝ.

Capl̄m XIX

On parum certe

n admirandum est q̄ aduersarij int̄ tot sanctoꝝ patrum luminaria. s. splendissima testimonia tanta cecitate laborant: vt petrum apostolū ꝓsumāt fundamē-

tum ecclesie negare: nihilominus tamē respō deamus ad rationes eoꝝ. Ad ꝓmā que sumi
Ad primum tur ex apostolo. i. Loꝝ. iij. respondetur ꝙ xp̄us est ꝓmū ⁊ precipuū fundamētū ecclesie: vtpo te a quo ecclesia ꝓncipaliter dependet ⁊ sustē tatur: ⁊ preter hoc fundamentuꝫ nemo potest aliud ponere tanq̄ ꝓmū ⁊ ꝓncipale: nihilomi nus apostoli secundario dicti sunt fundamen ta: ⁊ inter eos ꝓncipaliter ⁊ maxime btūs pe trus vt visum est supra. Unde aplūs Paulus vt beatus Dionysius testat: fertur dixisse bea to petro versus mortē. Pax tecū fundamentū ecclesiarū pastoꝝ ouiū xp̄i. vnde ly preter in au ctoritate apli magis videt nota anthonoma sie q̄ sit nota exclusionis: sicut ibi. Tu solus sā ctus. Cui? sentētie est doctor egregius Aug. sup ps̄. lxxxvi. ita di. Ut noueritis ꝙ fundamē tum xp̄s sit ꝓmū ⁊ maximū. fundamentū inq̄t aplūs. nemo pōt ponere aliud preter id qđ po situm est qđ est xp̄s ihesus. quō ergo fundamē ta ꝓphete ⁊ apli: ⁊ quō fundametuꝫ xp̄s ihesus quo vlterius nihil est: quō putam? nisi quēad modū aperte dicit sanct? sanctoꝝ. sic figurate fundamentū fundamentoꝝ. si ergo sacramen ta cogites xp̄s scrūs sanctoꝝ: si gregē subditū cogites xp̄us pastor pastoꝝ. si fabricā cogites xp̄s fundamentū fundamentoꝝ. hec Aug. Et
Ad secundum idem ponit in glo. ad Ephe. iij. Ad secundā rōnē que sumit ex glo. interli. ℳatb. xvi. licz pateat responsio ex dictis: dicimus ꝙ verū est ꝙ xp̄s reseruauit sibi dignitatē ꝓncipalis fun damenti: sed hoc nō obuiat quin petrus secun dario fuerit fundamentū. Uerū ꝓ ampliori in telligentia huiusmodi materie est sciendus ꝙ fundamentū dicit duplicit. Uno modo id cui adheret ꝓma pars edificij qđ tamē nō inclu ditur in edificio: sicut terra solida vel petra si ue rupis. Alio modo pōt dici fundamentū pri ma pars ipius edificij supra quā residuū edifi cij fundatur. Primo modo fundamētū qđ scz sustentat totū edificiū est xp̄s: ⁊ hoc modo di cti fundamenti dignitatē retinuit sibi xp̄us. Sed fundamētū secūdo modo dictū bene cō uenit alijs scz apostolis. Unde de vtroq̄ hoꝝ dicit Eccli. xxvi. ℐfundamēta eterna supra pe tram solidam. ⁊ inter aplos maxime hoc mo do competit beato petro ⁊ sedi eius: ⁊ ita glo.
Ad tertium illa nō obstat. Ad tertiā rationē que sumitur ex dictis Aug. respōdet: ꝙ etiā beatus Aug. vt superius patuit fuit alterius sententie: vi delicet ꝙ petrus fundamentū fuerit eccl̄ie su per quod ipa ecclesia fundata sit. qđ ipe testa tur ꝙ in illo tanq̄ in petra fundata sit ecclesia in lib. retractationum. ca. ij. vbi ita dicit. Diri quodaꝫ loco de apostolo petro ꝙ in illo tanq̄ in petra fundata sit ecclesia. Qui sensus etiā cantat oze multoꝝ in versibus beatissimi Am brosij vbi de gallo gallinatio ait. Hoc ipsa pe tra ecclesia canente culpam diluit: sed scio me postea sepissime sic exposuisse qđ a dño dictuꝫ est. Tu es petrus ⁊ sup hanc petraꝫ edificabo ecclesiā meā. vt sup hunc intelligeret quē con fessus est petrus dicens. Tu es xp̄us filius dei viui: ac si petrus ab hac petra appellatus per sonā eccl̄ie figuraret que sup hanc petrā edifi catur. nec dictū est illi. tu es petra: sed tu es pe trus. petra aūt erat xp̄s. Harū aūt sentētiarū que sit ꝓbabilior eligat lector. hec ille. Uteruꝫ vtraq̄ sententia siue expositio potest habere locum ⁊ simul stare vt dicamus ꝙ supra xp̄m petrā ꝓmo ⁊ ꝓncipalit̄ edificat eccl̄ia. Secū dario vero supra petrū vt supra exposuimus. Unde ipe Aug. in sermone de transfiguratōe dñi ita loquit̄. Ut ꝓuenient petra petro respō dit. Et ego dico tibi petre q? tu es petrus ⁊c. q. d. super me edificabo te qui figurā eius ge ris ecclesie que in te edificat sup me. hec Aug. Uerū si quis considerat bene seriē littere illi? ℳatb. xvi. Tu es xp̄s filius dei viui: ⁊ ego di co tibi q? tu es ⁊c. iuxta sentētias Crisostomi Hilarij Hieronymi Theophili Origen. Am brosij ⁊ Leonis pape que superi? inducte sunt videt ꝙ ad litterā auctoritas illa ℳatb. xvi. de beato petro accipienda sit: quoniaꝫ vt ar guit Richardus in questionibus armenoꝝ lib. vij. c. xi. ⁊ bene iuxta seriē littere petro pri mo ⁊ singulariter cōfitenti. tu es xp̄s fili? dei viui. volēs xp̄s ꝓ tanta cōfessione aliquid no tabile recōpensare respōdit. Beatus es symō bariona: quia caro ⁊ sanguis non reuelauit ti bi sed pater meus qui est in celis. ⁊ ego dico tibi q? tu es petrus ⁊ sup hanc petrā edifica bo ecclesiā meaꝫ ⁊c. Unde videtur predicare petrū debere esse fundamentū sue ecclesie: q? alias essent imptinētia sequētia ipsis precedē tibus. non em̄ vident sibi pertinere: ego dico tibi q? tu es petrus. ⁊ qđ sequit̄: sup hāc petrā scilz sup xp̄m edificabo ecclesiā meā. Unde ꝙ hoc qđ dictū est: ⁊ sup hanc petram edificabo ecclesiā meā de petro intelligendū sit. hoc ma nifeste ostēdūt auctoritates sanctoꝝ inducte in ca. xvij. maxime illa Criso. ⁊ illa beati Leo nis pape. Ad quartam rationē cum dicitur: Ad quartu
ꝙ vnius edificij ⁊c. respōdet ꝙ verū est de ꝓn cipali fundamēto: secūdaria vero possunt esse Ad quintu plura: ⁊ ita est in ꝓposito. Ad quintam cum dicitur ꝙ fundamenti non est fundamentum respondetur: q̄ licet non cuiuslibet fundamē ti sit aliud fundamentū quia ꝓmi ⁊ ꝓncipalis fundamēti non est aliquod aliud fundamētū:

nihilominus secūdarioꝝ fundamentoꝝ bene est aliud fundamentū scz ꝑmū ⁊ ꝑncipale. petrus aūt apls non ponit ꝑmū ⁊ ꝑncipale fundamentū ecclie sed xp̄s: qui vt patz ex Augu. in resp̄one ad ꝑmā rōnē nō modo dicit fundamentū: sed fundamētoꝝ fundamentū. Ad sextam rōnē cum dicit ꝙ fundamentū est ꝑus eo cui? ⁊c. dicēdū, put etiā ex sup̄apositis sctoꝝ patrū sentētijs dicētiū btm̄ petrū fūdamētuz ecclie colligere possum? dupl̄r loq̄ possum? de fundatōe ecclie. Uno modo quātū ad fidē ⁊ ꝓfectū virtutū. de qua dicit ad Ephe. iij. in quo glo. in xp̄o. ois edificatio. glo. tam de gentib? ꝙ de iudeis. cōstructa. glo. in fide. crescit. glo. per augmētū virtutū in templū sanctū in dño Alio modo possum? loqui de fundatōne ecclesie quantū ad ptātem iurisdictiōis ecclesiastice ꝑ structura ecclie consurgit ꝑm diuersos ipius ptātis gradus ꝑm quos quidā quantuz ad ipaz potestatē sunt infimi vt curati: quidā medij vt epi: quidā vnus solus summus ē sicut papa. Et de vtroq; modo fundatōis pōt intelligi illud verbū Matth. xvi. Secūdū em̄ ꝑmū dicit petrus fundamētū ecclie inter alias rationes: q; in eius fide ⁊ confessione vt inquit Hieron̄. ⁊ glo. Matth. xvi. edificata ē ecclia. Scōm secundū vero modū intelligēdi petrus dicit ecclie fundamentū inquantū ipe ꝑmus in ecclia ꝑncipatum ecclesiastice ptātis obtinuit dicente sibi dño. Et tibi dabo claues regni celoꝝ. Unde beat? Cyprian? ⁊ habet in ca. Loquit dñs. xxiij. q. i. Loquit dñs ad petrū dicens. Ego tibi dico q; tu es petrus ⁊ super hanc petrā edificabo eccl̄iam meā. sup vnum edificat eccl̄iam. His ꝓsuppositis resp̄odet ad rōnē sic. ꝙ si loquimur de fundatōne ecclie in fide xp̄i: licet ecclia ꝓius absolute fuisset ꝙ petrus cōfessus fuisset xp̄m di. Tu es xp̄us ⁊c. cū multi forent ante credentes scz ipe petrus ⁊ alij apli: nihilomin? tamē ipse petrus quātū ad eos q̄ crediturī erant per verbū predicatiōnis illi? in xp̄m ꝓior erat ipa ecclia. vnde sic ꝓius dictū est in ca. xvij. ex dicto beati Amb. ipe petrus ꝑmus in nationib? fidei fundamēta posuit. et vt dicit Anaclet? ꝓim? ad fidem populū virtute sue predicatōnis adduxit. Si vero loquamur de fundatione ecclesie quātū ad potestatē ecclesiasticā eo modo quo superius diximus ecclia nō videt ꝓior fuisse petro: cuz fundatio huiusmodi ecclie facta fuerit in petro. qm̄ vt ait sanct? Anaclet? in ca. In nouo. dist. xxi. In nouo testamēto post xp̄m dñm a petro sacerdotalis cepit ordo: q; ipi ꝑmo pōtificatus in ecclia xp̄i datus est dicēte dño ad eum, Tu es inquit petrus ⁊ super hanc petraz edificabo ecclesiā meam. Ex his manifeste cōfunditur error dicentiuz ꝙ non magis petrus ꝙ ceteri apostoli dicendus fuerit fundamentum ecclesie christi.

Ad sextum

Capitulū. xx. Ut beatus petrus caput fuerit sancte ⁊ vniuersalis ecclesie.

Cap'm XX

Ūm autem fundamentū in spūalibus nō sit in imo vt in corporali edificio sed in summo existet: ostenso ꝙ beatus petrus ecclie dei fundamentū fuerit: clarissime arguit ꝙ etiā caput fuerit ecclesie. Un beatus Hiero. in lib. de obitu siue ortu sanctorum noui testamenti sic ait. Petrus in xp̄o ecclesie firmamentū cephas corpis xp̄i ꝓnceps ⁊ caput est. Preterea ꝙ beat? petrus caput ecclie a xp̄o institutus fuerit ex illo imprimis aptissime colligit saluatoris verbo quo inqt. Tu vocaberis cephas. Joh. i. Cephas em̄ licz ꝑm vnā linguā interpretet petrus: nihilominus ꝑm aliā: vt sanct? Anaclet? in ca. In nouo. di. xxi. Et btūs Isido. vij. ethimol. ca. iij. volunt: caput sonat. Cephalym em̄ grece: caput latine dicit. Secūdo hoc idē habet testimonio beati Crisō. qui tractās illud Joh. xxi. Symon iohānis pasce oues meas: dicit sic. Preteriēs aūt alios petro loquit. eximius em̄ apostoloꝝ erat petr? os discipuloꝝ ⁊ vertex collegij. Tertio ad idem qō btūs Augu. in lib. q. noui ⁊ veteris testamēti. vbi respondens illi questioni. Cur saluator tm̄ ꝓ se ⁊ petro solui didragma iussit ita dicit. Saluator cū ꝓ se ⁊ petro dari iubet didragma ꝑ oīb? soluisse videtur: q; sicut in saluatore erant oēs cause magisterij: ita ⁊ post saluatorē in petro oēs continentur: ipm em̄ cōstituit caput eoꝝ vt pastor esset gregis dñici. hec Aug. Quarto idem retatur idē btūs Augu. in sermone quodā passionis dñi. vbi assignās rōnē quare de? ꝓmiserat petruz eū negare ita dicit. Ideo diuine ꝓuidentie secretū ita temperauit atq; permisit vt ꝑmus ipse laberet atq; rueret in peccatum quo erga peccātes duriorē sentētiā ꝓpij casꝰ intuitu temperaret. Quātū igitur diuini muneris erga salutē hoīm: quantū cure: quantuz sollicitudinis impendatur aduertite: totius corporis morbum in ipso capite curat ⁊ in ipo vertice cōponit membroꝝ oim sanitatē: ⁊ in ipsa confessionis xp̄i crepidine in ipso immobilis fidei fundamento. in petro dico scz illo qui dixerat: etiam si me oporteat mori non te negabo. Hic est petrus qui diuina reuelatione ꝓior omniū veritatem meruit cōfiteri di. Tu es xp̄us filius dei viui, hec Augu. Ecce ꝙ

beatus Augu. petrū vocat ⁊ caput ⁊ verticē ecclie necnō immobilis fidei fundamentum.

Quinto ad idem est testis illustris Calixtus papa in ca. Non decet. di. xij. vbi dicit vniuersalis ecclie caput esse romanā eccliam. Idem etiā Justinianus ponit in. l. inter claras. C. de sum. trī. vbi papā caput vocat omniū ecclesiarum. Sexto hoc idem rōne ꝓbari potest sic. Quilibet rector cuiuscūq; cōmunitatis dicit caput illius. vnde reges siue prefidētes in cōmunitatib⁹ secularib⁹ ꝓpter excellētiā auctoritatis dicunt capita populoꝝ suoꝝ. ſm illud Amos. vi. Optimates capita populoꝝ. vnde etiaz dñs per samuelē ait ad saulē. Cum esses paruulus in oculis tuis caput in tribub⁹ isrl factus es. cū ergo petrus cōstitutus fuerit rector ⁊ pastor vniuersalis ecclie: vt superi⁹ amplissime ostensum est: patz manifeste q̄ beat⁹ petrus veraciter caput fuerit ecclie vł is ⁊c.

Capitulū. xxi. In quo aduersarioꝝ ponunt obiectiones contra hoc qđ dictum est q̄ beatus petrus caput fuerit vniuersalis ecclesie.

Caplm XXI

✠ aduerso veritatis ⁊ apostolici ꝓncipatus aduersarij negant beatū petrū apostolū ⁊ eius successorē caput fuisse sancte ecclie catholice aut esse. Inducunt autē in suoꝝ erroꝝ fauorem rōnes sequentes

Argumēti ꝓmū qđ cū sequentib⁹ soluet infra. c. xxiij.

Primo sic. capitis non est. caput: sed petri ⁊ successoꝝ eius xp̄s est caput: cum sit caput super oēm eccliaz ad Ephe. i. ergo sequit q̄ nec petrus nec successor illius pōt dici caput ecclesie.

Secūdum

Secūdo sic. vnius corporis vnū est caput: sed corpus ecclie est vnū dicente apło ad Rom. xij. Multi vnū corpus sum⁹: ⁊ buius corporis xp̄s est caput: vt testat apls ad Colo. i. ergo nec petro nec successori suo cōuenit esse caput corporis ecclie.

Tertium

Tertio sic. Xp̄us ē caput ecclesie ⁊ sufficientissimū: ergo videtur q̄ ociosum ⁊ frustra fit aliud quodcunq; detur: ⁊ ita nō videt dicendū q̄ beatus petrus aut successor eius sit caput ecclie.

Quartum

Quarto sic. sicut in capite corporis animalis est plenitudo sensuum. vigent em̄ in eo oēs sensus interiores ⁊ exteriores: cū in ceteris membris solus sensus tactus sit: ita in capite ecclie esse debet. Unō de xp̄o ecclesie capite dicit Job. i. Vidim⁹ eū plenuz gratia ⁊ veritate: sed in btō petro nec in successoribus est plenitudo sensuū spūaliū:

Quintum

ergo nō potest dici caput ecclie.

Quinto sic capitis est influere sensum ⁊ motuz: sed nec a beato petro nec eius successore influit mēbris ecclie sensus fidei ⁊ motus charitatis: cuz ab ipso non redundet gratia in corpus ecclie: ergo ei nō est attribuendū nomē capitis.

Sextum

Sexto sic. si petrus fuisset caput ecclesie ab ipso inter ceteros deriuata esset potestas spūalis: sed hoc non est. Tum q: nō ipse solus recepit claues: sed tota ecclesia in ipso qui significabat eccliam: vt habet in ca. Quod cūq;. xxiij. q. i. Tum q: oēs apostoli cū eo eque ꝓncipalit ptātem a xp̄o susceperint. Matb. xviij. Amē dico vobis quecūq; alligaueritis: ergo ⁊c.

Septimum

Septimo sic. si petrus fuisset caput ecclie videt q̄ ab ipo venissent denominādi fideles vt videtur: sed a petro nō denominant fideles petrini sed a xp̄o xp̄iani. vt dicit Aug. de verbis dñi homel. xiij. ergo ⁊c.

Octauum

Octauo arguitur sic corporis ad caput est necessaria connexio: sed ad petrū ⁊ ad ei⁹ successores ecclie corpus nō habet necessariā cōnexionē: pz q: eccl̄a quandoq; stetit sine petro ⁊ stat sine eius successore scz quando decedit aut quādo papa efficit hereticus: ergo ⁊c.

Nonum.

Nono cōfirmando rōem factā sic. capite separato a corpore expirat corpus ⁊ priuat vita ⁊ motu: sed petro aut ei⁹ successori sublatis per mortē a corpore militātis ecclesie corpus ecclie nō expirat ⁊ non priuat vita: ergo nec petro nec eius successori competit esse caput ecclesie.

Capitulum. xxij. In quo improbat aduersarioꝝ prefata sentētia ⁊ ostendit qualiter ratio capitis respectu ecclie petro cōuenerit ac ei⁹ successori.

Caplm XXII

✠ od prefata ad q̄ uersarioꝝ sentētia negantiū beatum petrum vniuersalis ecclie caput fuisse erronea sit: nō solum ex his que supinduxim⁹ in. xx. ca. verū etiam ex multis alijs sanctoꝝ patrū testimonijs exploratissimū est. Ait em̄ beatus Anacletus papa ⁊ martyr: vt habetur in ca. Sacrosācta. di. xxij. inē beatos aplos quedā fuit discretio potestatis. licz em̄ oēs essent apostoli: petro tamē cōcessum est a dño ⁊ ipi inter se voluerunt idipm vt reliq̄s oēibus illis preesset apostolis ⁊ cepbas. i. caput ⁊ ꝓncipiū teneret apostolat⁹: q̄ etiā eādē formā suis successorib⁹ ⁊ reliq̄s epis tenendā tradiderūt. hec ille. Item Marcellus papa ⁊ martyr vt habet in. ca. Rogam⁹. xxiij. q. i. scribens vniuersis epis per antiochiā cōstitutis ita inquit. Rogam⁹ fratres dilectissimi vt nō aliud doceatis nec sentiatis q̄ qđ a btō petro ⁊ reliquis apostolis ⁊ patrib⁹ accepistis. ipse est em̄ caput totius ecclesie: cui ait dñs. Tu es petrus ⁊ super banc petrā edificabo eccliam meā. hec ille. Ex quib⁹ oībus nunc ⁊ superi⁹ inductis apertissimuz est aduersarios grauit errare negantes beatum petrum fuisse caput ecclesie sancte catholice. Quocirca rationabiliter papa Job. xxij. in extrauaganti que in-

cipit Licet ꝑm apostolum: Marsilium de padua ⁊ Johannem de ianduno tanq̄ hereticos condemnauit: qui inter ceteros errores quos cōtra sedem apostolicā dogmatizare presumpserunt dicunt q̄ petrus apl̄us non plus auctoritatis habuit q̄ alij apostoli habuerunt: ⁊ q̄ alioꝝ apostoloꝝ nō fuerit caput. Item papa Martin⁹ quint⁹ in concilio Constantien. condēnauit errores Johānis hus: quoꝝ inter alios iste est vnus scz septimus in ordine: q̄ petrus nec est nec fuit caput ecclie sancte catholice. Viso ergo q̄ iuxta catholice doctrine normā necesse sit concedere beatū petrum apostolum ꝓ primatus sui excellentia caput fuisse sancte ecclesie catholice: ⁊ per cōsequens eius successor: sub xp̄o tamen qui ꝓncipale caput est ecclesie. ostendendum est qualiter nomen capitis petro apostolo conuenerit ac ei⁹ successori conueniat: quia qualiter xp̄o conueniat supra in lib̄ .i. huius nostre summe in ca. xlvi. explicauimus.. Pro quo notandū iuxta sanctum Thomā in tertia parte. q. viij. arti. i. q̄ sicut tota ecclesia dicitur vnū corpus mysticum per similitudinē ad corpus naturale hominis ꝑm q̄ diuersa membra habēt diuersos actus: vt apostolus docet ad Romañ. xij. Et i. Cor. xij. ita xp̄us siue etiam papa dicitur caput ecclesie ꝑm similitudinem capitis humani. Inuenimus autē in capite hominis quatuor. Primo conformitatem nature cum alijs membris. Secundo ordinem: quia caput est prima pars corporis incipiendo a superiori: ⁊ ita situm est superius alijs membris. Tertio perfectionem: quia in capite viget plenitudo sensuum. Quarto virtutem influentē ceteris quia ab ipso motus est ceterorum membroꝝ ⁊ gubernatio in suis actibus ꝓpter vim sensitiuam ⁊ motiuā ibi dominantē. Qualiter ista quatuor cōpetant xp̄o supra libro ꝑmo exposuim⁹ vbi eū caput ecclie esse ostendim⁹. Jam ostēdamus qualiter petro apl̄o ⁊ nūc ei⁹ successori cōueniāt. Primo q̄dē petrus fuit cōformis nature alijs fidelibus: cū hō fuerit eiusdē speciei cū eis. Secūdo ipse in ordine apostoloꝝ fuit ꝑmus: vnde ꝑmus annumerat⁹ legitur. Matb̄ .x. Et de ep̄o romano successore suo dicit canon concilij constantini. vt deducit sanctus Tho. in. iiij. dist. xxiij. Veneramur ꝑm scripturas ⁊ canonū diffinitiones sanctissimū antique rome ep̄m ꝑmum esse ⁊ maximū epoꝝ. Et Justinianus in auctēticis de ecclesiasticis. xi. coll̄. ix. inquit. Nemo est qui dubitat sanctissimū seniorē rome papā primū esse oim sacerdotū. Tertio in ipo solo inter alios fuit plenitudo ptātis: vtpote i quo posuit dñs totius ecclesie principatum. vt in. c. nolite. di. xi. dic̄ Juli⁹ papa. ⁊ cui soli in q̄t beat⁹ Chrys. Xp̄s dedit q̄d suū est plenū ⁊ qui sol⁹ vocat⁹ ē in plenitudinē potestatis alijs vocatis in partem: vt in. c. decreto. ⁊ in. ca. qui se scit. ij. q. vi.

Quarto ab ipso est deriuata ptās iurisdictionis in alios dicēte Leone papa in. c. ita dñs di. xix. Vni⁹ muneris sacramentuz ita dñs ad omniū apl̄oꝝ officiū ptinere voluit vt in beatissimo petro apl̄oꝝ oim summo principaliter collocaret vt ab ipo quasi quodā capite dona sua velut in corp⁹ omne diffunderet. Ꝟ tille.

Capitulū. xxiij. In quo respōdetur ad obiecta aduersarioꝝ contra illud q̄ beat⁹ Petrus fuerit caput ecclesie sancte catholice.

Capitm. XXIII

Superioꝝ ib⁹ bene notatis respondendū est iam ad obiecta aduersarioꝝ. Ad primū cū dicit q̄ capitis nō ē caput ⁊c. respondet hoc esse verum de eo q̄d est caput naturale alicui⁹ corporis naturalis non autē de capite mystico siue per similitudinem dicto. sicut em̄ sanct⁹ Tho. in tertia pte respōdens huic obiectioni ait. In metaphoricis locutionibus nō oportet attendi ad similitudinem q̄tum ad omnia: sic em̄ nō esset similitudo sed rei veritas. capitis ergo naturalis non est aliud caput: quia corpus humanum nō est pars alterius corporis sed corpus similitudinarie dictuz vtpote aliqua multitudo ordinata est pars alterius multitudinis: sicut multitudo domestica est pars multitudinis ciuilis. ⁊ ideo paterfamilias qui est caput multitudinis domestice habet supra se caput rectorē ciuitatis. per hunc modum dicit Apl̄s. i. Corin. xi. Omis viri caput xp̄s est: caput autem mulieris vir: caput vero christi deus. Et idem ad Epbe. v. Et ita dicenduz est in ꝓposito: q̄ ista stāt bene simul q̄ papa sit caput ecclesie ⁊ ipsius pape christus sit caput.

Ad ꝑmum argumētū c. xxi. adductum.

Ad secundaz rationem cū dicitur vnius corporis ⁊c. respondetur sicut ad primā q̄ assumptum illud verū sit de corpore naturali: nō autē de corpore mystico siue per similitudinem dicto: quoniā vnius ⁊ eiusdem corporis mystici. i. alicuius vni⁹ multitudinis possunt eē plura capita subordinata tamen: sicut multitudinis ciuilis est caput rector ciuitatis ⁊ etiam rex qui totius regni est caput supremum. Item licet mulieris caput sit vir: vt inquit Apl̄s: nihilominus etiam xp̄s est caput mulieris fidelis qui caput ē totius ecclesie. Ita in proposito vnius ⁊ eiusdem corporis xp̄s est caput principale ⁊ papa etiam est caput subordinatuz tamen sub christo eius vices gerens, differenter tñ multum

Ad secundum

dicit caput eccl'ie xp̄s ⁊ prelati dicuntur capita ei⁹ vt dicit sanct⁹ Tho. in. iij. pte vbi supra. Primo quidem q̄tum ad hoc q̄ xp̄s est caput oim eox qui ad eccl'iā p̄tinēt ꝑm oēm locū ⁊ tp̄s ⁊ statum. alij aūt boies dicūtur capita ꝑm quedā specialia loca: sicut epi suarū eccl'iarux. vel etiā ꝑm determinatū tēpus: sicut papa est caput totius eccl'ie. s. tpe sui pontificat⁹. ⁊ ꝑm determinatū statum ꝓut. s. sunt in statu viatoris. Alio mō ꝑm q̄ xp̄s est caput ecclesie ꝓpa virtute ⁊ aūcte. Alij vero dicūtur capita inq̄tum vicē gerunt xp̄i. ꝑm illud. ij. Cor. ij. Nam ⁊ ego qđ donaui si quid donaui ꝓpter vos in p̄sona xp̄i. Et. ij. Cor. v. Pro xp̄o legatione fungimur tanq̄ deo exhortāte p nos. Scđm dn̄m Aluarū in li. suo de potestate eccl'ie: pōt aliter respōderi ad rōem factā q̄ xp̄s ⁊ ei⁹ vicari⁹ nō sunt duo capita sed vnum: qx papa nō dicit caput nisi inq̄tum gerit vicem xp̄i ⁊ ei⁹ p̄sonā representat. Itē ita etiā dicit papa Bonifacius viij. in extrauagāti sua. Unā sanctā. Ad tertiam cū ōr xp̄s est caput ecclesie sufficientissimū ⁊c. respondet negādo ꝓnam: dicim⁹ em̄ q̄ licet xp̄us caput ecclesie sit: qx tn̄ est inuisibile oportuit ponere aliqđ caput visibile specie et mortalitate cōforme ⁊ consimile statu ⁊ cōditione corpori ⁊ mēbris ipsius ecclesie qđ visibiliter regat ⁊ p̄sit toti ecclesie. ⁊ tale caput fuit beat⁹ Petr⁹ ⁊ est nunc successor eius. Cui⁹ cōuenientia licet superi⁹ satis ostēsa sit ꝓ pleniori tn̄ noticia potest sic ostēdi: vnitas corporis mystici siue ecclesiastici ꝓncipatus nō debite minorē vnitatē q̄ habēt seculares politie siue principatus inuente industria humana siue naturali rōne cū vinculū membra ecclesie colligans adinuicē sit quolz alio vinculo maius ⁊ vniti⁹: lex q̄z ipsa diuina ꝑm quā principaliter regit ⁊ gubernat ecclesia p̄stantior sit oi alia lege humana. sed sic est q̄ humane politie ad sui vnitatē absq̄ hoc q̄ vniātur in vno deo a quo sicut principio vli effectiuo formali exē plari ac finali tois potestas ⁊ dignitas deriuatur ꝑz illud Sapie. viij. Per me reges regnāt ⁊c. req̄rūt vnū caput homogeneū seu cōforme in natura ⁊ statu vt vnū regnū vnū regez: vna puincia vnū principē: vna ciuitas vnā potestatē: vna dom⁹ vnū patrēfamilias: ergo vnitas ecclesie omniū fidelium que est multo maior ⁊ pfectior q̄ vnitas politie humane debet habere vnū caput sibi cōforme ⁊ sibi sike in natura mortali ⁊ statu. Conueniens ergo fuit et hoc ipsa vnitas corporis ecclesie req̄rit vt ecclesia vnū habeat hominē mortalem secum visibilē cōuersantem corpori ipius ecclesie ⁊ ei⁹ membris cōformem qui sit caput ⁊ rector ⁊ sit

Ad tertium

viator: sicut tota ecclesia ⁊ eius membra sunt viatores. Ad quartā cum dicit q̄ in capite corporis animalis est plenitudo sensuū ⁊ q̄ in petro siue in papa nō est plenitudo ⁊c. dicendum est iuxta sanctū Thomā in. iij. parte vbi supra. q̄ caput in alia membra dupliciter influit. Uno modo quodam intrinseco influxu ꝓut virtus motiua ⁊ sensitiua a capite deriuatur ad cetera membra. Alio modo ꝑm exteriorem quandā gubernationē ꝓut scilz ꝑm visum ⁊ alios sensus qui in capite radicant⁹ dirigitur homo in exterioribus actibus: interior aūt influxus non est ab aliquo nisi a solo xp̄o cuius humanitas ex hoc q̄ est diuinitati coniuncta habet virtutem iustificandi: sed influxus in membra ecclesie quātū ad exteriorē gubernationē potest alijs conuenire: ⁊ ꝑm hoc alij possunt dici capita eccl'ie. ꝑm illud Amos. vi. Optimates capita populox. Hoc notato patet responsio ad p̄fatas rationes. dicim⁹ em̄ q̄ ꝑm⁹ modus influendi scz influxu intrinseco qui est influxus sensus ⁊ spūalis motus requirit in capite influente plenitudinē sensuū spiritualiū. ⁊ hinc est q̄ xp̄s qui influit hoc modo dicitur plenus gratia ⁊ veritate. Joh. i. Secūdus vero mod⁹ influendi influxu scilz extrinseco quantū ad gubernationē non requirit plenitudinem sensuum spiritualiū sed q̄ habeat plenitudinem potestatis sufficientis ad regimen populi sibi cōmissi. Et qm̄ beatus petr⁹ aut eius successor nō est cōstitut⁹ vt influat in corp⁹ eccl'ie ꝑmo modo. s. influxu intrinseco ꝑ extrinseco: ideo non req̄rit ad rōnē capitis in eo q̄ habeat plenitudinē sensuum spūaliū ꝑ q̄ habeat plenitudinē p̄tātis sufficientis ad regnū vl'is ecclesie ⁊ hanc habuit qn̄ pastor ⁊ rector xp̄iani pp̄li fact⁹ est dicēte sibi dn̄o. Joh. vlti. Pasce oues meas. Patz etiā ex hoc rēspō sio ad q̄ntā cū dicebat q̄ capiti ē ⁊c. qx nō tm̄ capitis ē influere vno modo ꝑ dupl'r vt dictuz est. brō vero petro ⁊ ei⁹ successori lz nō cōueniat influere ꝑmo modo influit tn̄ secūdo modo ⁊ hoc sufficit ad rōnē capitis ꝑ similitudinē dicti siue mystici. Vel dicēdū q̄ lz brūs petr⁹ nō influerit nec successor ei⁹ influat motū ⁊ sensuz spūalē in mēbra eccl'ie nec ꝑ modū efficientis sicut xp̄s inq̄tū deus: nec ꝑ modū meriti siue redundātie sicut xp̄s inq̄tū hō: tn̄ ꝑ modū ministri potestatē clauiū ꝑm plenitudinē habētis ⁊ thesaurū eccl'ie dispensantis influit ministerialiter sensum ⁊ motū omnibus debite p̄paratis ac ecclesie sacramenta digne suscipientibus. Unde dn̄s Albertus magn⁹ in tractatu de missa dicit. q̄ p̄sbyteroux eccl'ie officio toti corpori mystico gra influit ad sensum.

Ad quartum

Ad quintum

spūalem ⁊ motū meritoꝝ ⁊ augmentū spūale qđ officiū est in verbo doctrine ⁊ eucharistia ⁊ bmōi alijs sacramentis. Et qđ sufficiat ad rationē capitis ministerialis patet: qm̄ vt inquit sanct⁹ Tho. in. q. de veritate. q. xix. ar. v. Minister ecclesie nō agit in sacramētis qua si ex ꝓpria virtute sed alteri⁹. s. xpi. ⁊ ido in eo nō requitur gra personalis sed sola auctas ordinis per quā quasi xpi vicarius ꝓstituit. xps aūt operatus est nostrā salutē quasi ex ꝓpria virtute: ⁊ ideo oportuit q in eo esset gre plenitudo. hec sanct⁹ Tho. Ad sextā rōem qn̄ dr q a petro nō est deriuata potestas: respondet q loquēdo de ptāte iurisdictionis falsum est. vt patet ex. c. ita dns. di. xix. supra inducto. Cōfirmat etiā hoc eiusdē beati Leonis sentētia dicētis sic in tertio sermone ordinationis sue. De toto mundo vn⁹ eligit qui ⁊ vniuersarum gentiū vocationi: ⁊ oibus aplis cunctisq; ecclesie patribus ꝓponat. vt quis in populo dei multi sacerdotes sint multiq; pastores: oēs tn̄ regat petrus quos principaliter regit ⁊ xpus. Magnū ⁊ mirabile dilectissimi huic viro cōsortiū potētie sue tribuit diuina dignatio: et si quid cū eo cōe ceteris voluit esse principibus nūq̄ nisi per ipz dedit q̄q̄d alijs nō negauit hec Leo papa sanctissim⁹. Et cum dicit q petrus nō solus claues accepit: respōdet q licet petrus nō solus receperit: sed tota ecclesia in ēpis ⁊ pbis in eo: ipe tamen eas solus principaliter ⁊ in plenitudine recepit. vt habz glo. Math. xvi. super⁹ inducta. Cū vero dicit q alij apli eque principaliter ⁊c. dicendū q falsum est. vnde licet Math. xviij. xps oibus cōiter prātem dederit ligādi ⁊ soluēdi: nihilominus vt inqt sanct⁹ Tho. in. iij. vt in hac ptāte ordo alijs significaret primo soli petro data est vt ostendat q ab eo in alios debeat ista potestas descendere. ꝓpter qđ dixit ei singulariter. Confirma fratres tuos. ⁊ Pasce oues meas. i. loco mei: vt inquit Chrysost⁹ prepositus ⁊ caput esto fratrū tuoꝝ. Ad septimā cū dicitur q si petr⁹ aplus fuisset caput ⁊c. dicimus q hoc nō seqtur cū nō ponatur caput fuisse principale ecclesie a quo sensus spiritualis gratie ⁊ motus charitatis deriuetur in corp⁹ ecclesie: ꝑ sic caput ē xps. ⁊ ideo merito ab eo tanq̄ a ꝓncipali ⁊ sicut a quo in mēbra ecclesie vnctio diuine gre influit denoiamur xpiani ⁊ nō a petro petrini. Ad octauā cū dicit q corporis ad caput est necessaria cōnexio ⁊ talis nō est cōnexio ecclesie ad petrū: respondet q iz corporis ecclesie nō sit habitudo siue cōnexio necessaria ad papā vt singularis homo est: tn̄ necessaria est ad ipm̄ in q̄tū est papa siue rector ⁊ pastor eius a xpo constitutus stante hac diuina ordinatōne. Unde de necessitate salutis est subesse romano pontifici. vt in extrauagāti Bonifacij est declaratū. ⁊ vt sctūs Tho. inquit in expositione sup Job. vbi sup illo verbo Symon iohānis diligis me pasce oues meas dicit. Non potest se dicere xpianū qui dicit se nō subesse sub cura huiusmodi pastoris. Et beatus Greg. in ca. Si qui. di. lxxxi. inquit. Peccatum paganitatis incurrit quisquis dū xpianum se asserit sedi apostolice obedire cōtemnit. Preterea ita necessaria est ista connexio stante diuina ordinatione vt extra eccl'ie corpus sit qui cū ēpo ei⁹ nō ē: dicēte Cypriano. ⁊ habet⁹ in ca. Qui catbedrā. di. xciij. Qui catbedram petri sup quā fundata est eccl'ia deserit in eccl'ia se esse nō cōfidat. De ista materia vide super⁹ lib⁹. i. hui⁹ operis. in ca. viij. ⁊ in. c. ij. hui⁹ secūdi libri. Ad aliā rationē cū dicit de capite separato ⁊c. respōdet q hoc est verum de capite a quo influit sensus ⁊ motus in mēbra corporis: sed hoc modo petrus non fuit caput sed xpus. nō est aut̄ verū de capite a quo solus est influxus extrinsecus ꝑm exteriorē gubernationē cuiusmodi fuit petrus ⁊ est ei⁹ successor. tali em̄ capite amoto ad tempus a corpore non ꝓpterea perit corpus multitudinis gubernate: licet ex diuturnitate vacatōis posset aliqua incōmoda ⁊ dispēdia pati. iuxta. c. Ubi periculū mai⁹. de elec. lib⁹. vi. Nec ꝓ nūc sufficiāt licz posset dici q licz ꝓlona pape deficiat non tamē apostolica sedes que nunq̄ moritur. extra de rescrip. in ca. Si gratiose in. vi. vbi dicit glo. ⁊ concordat Archi. licet em̄ habens papatū vel dignitatē sit corruptibilis: papa tamen ⁊ imperiū ⁊ dignitas semp̄ sunt. vt in auc. quō oportet epos. §. licentiā. ⁊ ideo corrupto subiecto hec nō dicunt̄ non existere sed vacare. hoc est: administratore iuris vel facti carere. vt de ꝓcess. prebē. cū nostris. de quo plenius infra dicendum est.

Ad septimū

Ad octauū

Ad sextum

Ad nonum

Capitulū. xxiiij. De quorūdam errore dicētiū petrū nō fuisse caput vniuersalis ecclesie licet bene singularū ecclesiarum particularium.

Exiit diebus nostris nouell⁹ quidā error apud quosdam nouellos magistros q̄ basilien. cōcilio in defensionē ⁊ colorē inobedientie ac rebellionis eoꝝ aduers⁹ romanū pōtificē dogmatizare nō sunt veriti: q nec btūs petr⁹ fuerit nec successor ei⁹. s. papa caput vlis ecclie ⁊ p ꝑns vt aiūt nec ꝓcilij vlis illā representant̄ licz bñ ꝓcedāt q sit caput ptic̄larū ecclesiarū ⁊ singuloꝝ fideliū. ⁊ iuxt̄ hūc sensū oēs

Capm. xxiiii

auctoritates sanctoꝝ patrū dicentiū petrum fuisse caput vniuersalis siue totiꝰ ecclie exponunt di. i. particulariū siue singularū ecclesiarum. Jn fauorē aut huius erroris eoꝝ faciunt

Probatio prima q̄ improbat cū sequētib⁹ ca. xxvi.

sequētes rōnes. Primo arguūt ex ca. Quis. di. xxi. vbi Gelasius papa dicit sic Quis vniuerse per orbē catholice ecclie vnus thalamꝰ xpi sint: tamē romana ecclia catholica ⁊ apostolica ceteris ecclesijs p̄lata est. Ecce in q̄nt q̄ dicit ceteris ⁊ non vniuersali ecclie p̄lata ē

Secunda

Secūdo sic. vniuersalis ecclie caput ē xpus ergo nec beatus petrus nec successor eius papa: cōsequentiā dicūt notā: q: monstruosa res

Tertia

est vt vniꝰ corpoꝛis assignēt duo capita. Tertio sic. caput dicit vno modo rōne perfectōis sicut p̄mū in quolibꝫ genere dicit caput sicut leo in genere animaliū. Secūdo rōne ordinis q: est p̄ma pars corpoꝛis incipiendo a superiori ⁊ inde oīe qđ est p̄ncipiū consueuit vocari caput. ꝑm illud Hieremi. ij. Ad oīe caput vie posuisti lupanar tibi: ⁊ p̄ncipiū libri cōsueuit dici caput libri. Tertio rōne directōis: ⁊ sic rector dicitur caput populi. ꝑm illud Amos. vi. Optimates capita populoꝝ: ꝫ licet papa ista habeat respectu singuloꝝ ⁊ ita merito dicat caput singuloꝝ nō tamē respectu vniuersalis ecclie: qm̄ nō est perfectior ecclesia vniuersali nec prior siue dignior illa sed director illius: ꝫ ipa ꝓgregata magis ē directrix illius in his q̄ sunt fidei ⁊ salutis: ergo illius nō debꝫ dici ca

Quarta

put. Quarto sic. papa nō est caput totius ecclesie distributiue q: nō est caput suiꝑius. itē nec totiꝰ ecclie collectiue: q: nec sensum per fidem nec per sacramēta gr̄am influit collecte toti ecclie: q: sicut nō habet aiam ita nō capit

Quinta

baptismū nec indiget sacramētis licꝫ mēbra indigeant ⁊ suscipiant: ergo ⁊c. Quinto sic. vniuersalis ecclia non potest errare siue deficere: ergo respectu illiꝰ nō potest aliq̄s homo qui peccare potest ⁊ deficere dici caput. consequentia videt manifesta: ergo nō videt dicēdum q̄ btūs petrus fuerit: aut nunc successor eius sit caput vniuersalis ecclesie.

Capitulū. xxv. Jn quo improbatur honor prefatus aduersarioꝝ.

Caplm XXV

Contra prefatuꝝ

c aduersarioꝝ erroꝛē negantiū beatum petrū caput fuisse sctē ecclie catholice vniuersalis ꝓcedemus hoc ordine.

Quattuor facit principaliter

Jmprimis cōfutabim⁹ illū aliq̄b⁹ rōnib⁹. secūdo cōmemorabim⁹ aliqua sanctoꝝ patrū testimonia. tertio ostēdemus responsa que dant p aduersarios ad dicta prefata sanctoꝝ patruꝫ nulla esse, quarto in ca. sequēti respōdebit ra-

tionibus dictoꝝ aduersarioꝝ. Jmprimis prefati erroꝛis stultitia in hoc qđ dicit q̄ beatus petrus fuit caput singularū ecclesiarū ⁊ oīm fideliū sed nō vniuersalis ecclie ostēdit ex multis. Primo quidē q: aduersarij dicēdo petrū esse caput vnū ⁊ nō assignādo illi vnū corpus cuiꝰ sit caput sed plura corpoꝛa: q: singulos fideles siue singulas particulares ecclias: vidē tur facere ecclesiā mōstruosam qđ est incōuenientissimū. Secūdo q: dicēdo q̄ petrus fuerit caput singularū ecclesiaruꝫ particulariū ⁊ nō vniuersalis ecclie vident implicare cōtradictionē cū ecclia vniuersalis non sit aliud q̄ vniuerse ecclie catholice in vna fide xpi vnite Vnđ in ca. q̄uis. di. xxi. Papa pelagius dicit q̄ vniuerse per orbē catholice ecclie vnꝰ thalamus xpi sunt. Tertio q: cū vniuersalis ecclesia sit vnū corpus: vt inquit apls. ⁊ corpus vnū habere debeat imediatū caput homogeneum. i. eiusdē nature ⁊ eiusdē status ⁊ ꝑditionis vt sez sit visibile ⁊ conuersabile cū corpoꝛe cuiꝰ sit caput: aduersarij negando btm̄ petruꝫ post xpi corpoꝛalē absentiā ab ecclia fuisse caput vniuersalis ecclie: necessario vident confiteri corpꝰ vlis ecclie esse acephalū: q: sine capite visibili ⁊ ꝓuersante cū ea qđ est hereticū Unde Marsilius de padua dicēs xpm nullū caput dimisisse ecclie cōdemnatꝰ est ꝑ sedem apostolicā. vt ꝑz in extrauagāti Joh. xxij. que incipit. Licet iuxta doctrinā apli. Jtem in cōcilio Constātien. per papā Martinū condēnatus est Jobānes hus asserēs q̄ nō erat scin tilla apparentie q̄ oporteat esse vnū caput in spūalibꝰ regens eccliam qđ semp cōuerset cū ea. Quarto sic: vnitas ecclie ꝓut li. i. ca. viij. ⁊ in boc. ij. li. c. ij. ostēdim⁹: nō modo accipiēda ē stante ordinatōne euangelij in ordine ad xpm quēadmodū greci armeni ⁊ plures alij hereti ci ⁊ scismatici volūt: ꝫ etiā in ordine ad vnum xpi vicariū. s. sūmū pōtificē ad quē vniuersum corpꝰ ligari ac vniri necesse ē. vñ glo. Math. xvi. ita dicit. Jđo specialit ptātē ligādi soluēdiq̄ petro xps ꝓcessit vt ad vnitatē nos inuitaret: iđo cm̄ eū p̄ncipē aploꝝ cōstituit vt ecclia vnū baberet p̄ncipalē vicariū ad quē diuersa mēbra ecclie recurrerēt si forte inter se dissentirent: q̄ si diuersa capita essent in ecclia vnitatis vincula rūperent. hec glo. Et btūs Augu. sup ps. xlix. exponens illud. Deus deoꝝ locutus ē ⁊ vocauit terrā. de xpo loq̄ns dicit sic Deide q̄dragesimo. s. ascēsionis die cōmēdās sctō petro eccliam. i. vocatā terrā a solis ortu vsq̄ ad occasum: ne haberēt excusationē q̄ volunt in scismate deperire. Quinto cōtra būc erroꝛem est verbum manifeste christi dicentis

Petre tu vocaberis cephas. Cephas em̄ vt patrū ante dictū est grece caput sonat. Ⓜ autem boc loco totiꝰ ecclesie caput petrꝰ describeretur futurꝰ: restat venerabilis Beda in glo. ita dicens. Intuitus aūt petrū xp̄s vidit cordis simplicitatē: animi sublimitatem: cuiꝰ merito cuncte esset p̄ferendus ecclesie. hec Beda. Sexto cōtra hunc errorē est illud qđ a dño petro dictū legitur. Sup plebē meam p̄cipez te cōstituī: nō dicit plebes particulares ꝫ plebem ipsam. s. vniuersalē ecclesiam q̄ est plebs dei. Septimo p̄tra hunc errorē esse videt: q̄ beatꝰ Petrꝰ constituꝰ sit pastor vlis ecclesie Joh. vlti. Pasce oues meas. si ergo pastor totius ecclesie. ergo et caput. Nō autē quidā aduersarij veritat̄ dicebāt Basilee nobis audiētibus et in scriptis suis dānatissimis reliquerunt q̄ beatꝰ Petrus nō fuerit constituꝰ pastor ecclesie: qꝛ xp̄s nō dixit pasce ecclesiā meam ꝫ pasce oues meas: est stulte dictū. Tū primo: qm̄ cū ecclesia vlis nihil aliud sit nisi ipse grex dñicus siue ouile xp̄i: sicut beatꝰ Petrꝰ dictus est pastor gregis dñici ita et vlis ecclesie. Tum secūdo: qꝛ oratio ipsa ecclesie que per totum orbem terrarū in ecclesia pronunciat̄ est in p̄terituꝝ. vnde in ea sic dicit̄. Deus oīm fidelium pastor et rector famulū tuū. N. quē pastorē tuū ecclesie p̄eesse voluisti rē. Tum tertio: qꝛ in cōtrariū est beatꝰ Gregoꝝ. in homelia dñice resurrectionis. et habet̄ in. c considerandū. di. .l. qui ita dit. Considerandū nobis est cur omnipotēs deꝰ eum quē cuncte ecclesie p̄ferre disposuerat ad ancille vocē pertimescere et se ipsum negare p̄misit. qđ nimirū magne actuꝝ pietatis dispēsatōne cognoscim⁹: vt is q̄ futurus erat pastor ecclesie in sua culpa disceret q̄liter alijs misereri debuisset. hec ille. Ad idem sunt verba beati Aug. inducta supra in. c. xx. Patet ergo manifeste q̄ grauiter errāt q̄ beatū Petrū fuisse et eius successorē Ro. pon. negant esse caput vlis eccl̄ie. Secō vbi ad reprobationē prefati erroris cōmemorāda erāt sanctoꝝ patrū testimonia sufficiat q̄ in capitulis p̄time superioribus habentur ad hoc testimonia Ebrysostomi. Hieronymi. Augustini. Anacleti. Marcelli. et Gregorij. quoꝝ patrū sanctoꝝ sententijs synodus Constantiensis illustrata condēnauit prefatū errorē inter errores Jobis Hus di. q̄ petrus nō fuerit caput ecclesie sancte catholice: et rō. catholicuꝝ idē est qđ vl̄e: cathos em̄ grece cōe siue vl̄e dicitur. Tertio videndū est quomodo responsio aduersarioꝝ quā sanctoꝝ dicta dant nullius sit roboris ac virtutis: p̄o quo sciendū: q̄ ad oēs auctoritates dicētes petruꝫ fuisse vel romanū pontificem esse caput vniuersalis ecclesie: respondent sub hac distinctione: dicūt signū illud vniuersale accipiendum esse distributiue vt scilꝫ distribuat p̄o singulis ecclesie membris: nō aūt collectiue p̄o ipsa vniuersali ecclesia. Sed q̄ ista responsio sit vana et quodāmodo stulta et errorē sapiat licet ex supradictis quisq; sapiēs manifeste intelligat: nihilominus sic ostendimus. Vana quidem prefata responsio est: qꝛ licꝫ signū vniuersale cū cadit supra nomē cōmune nō collectiuū possit fieri ista distinctio. verbi gratia: distinguit̄ apud logicos ista. Omnes apli xp̄i sunt duodecim: quia collectiue ē vera distributiue sumpto signo vniuersali ē falsa et ecōuerso illa. Sortes est fortior oīm hominū: qꝛ distributiue potest esse vera collectiue est falsa: tamen quādo signū vniuersale cadit sup nomen collectiuuꝫ cuiusmodi est ecclesia plebs populus familia grex collegiū concilium synodus et huiusmodi: nō videtur habere locū ista distinctio: qꝛ contra naturā nomis collectiui est q̄ teneatur distributiue et nō collectiue. Preterea falsitas prefate distinctionis ostendit̄ ex p̄fessione patrum calcedonen̄. concilij: qui vt in gestis eiusdem concilij colligit̄ scribentes leoni pape p̄sitentur in cōcilio per suos missos q̄ eis vt caput p̄eerat: vbi bene ptꝫ q̄ isti patres sancti calcedonen̄. concilij sublimius sentiebant de auctoritate romani pontificis q̄ nouelli magistri basilien̄. sentiant: qui in tantā stulticiaꝫ deuenerūt vt romanū pontificē nō caput concilij cognoscerent sed tantū membrū partiale licꝫ p̄ncipale. Secūdo q̄ papa dicat̄ caput singulorꝝ membrorꝝ corporis eccl̄ie et nō ipius corporis qđ ex ipsoꝝ membrorꝝ resultat multitudine videtur nobis stultū: sicut q̄ episcopꝰ sit caput fidelium diocesis sue et nō ipsius diocesis: rex sit caput oīm regnicolarum et nō regni Tertio videtur erronea qm̄ contra euāgeliuꝫ et sanctoꝝ patrū doctrinā ē et qꝛ expresse damnata est vt diximus in concilio Constantien̄. inter articulos Jobannis Hus.

Secundum p̄ncipale.

Tertiū p̄ncipale.

Capitulū. xxvi. In quo respōdetur rationibus inductis in fauorem erroris prefati.

Capl̄m XXVI Quartū p̄ncipale cōtinēs solutionem, pbationū in xxiij. ca. factarū.

Mprobato errore tā auctoritatibꝰ q̄ rōnibꝰ: iam aduersarioꝝ rōnibꝰ restat respondendū: qđ erat quartū faciendū. P̄o quarū solutōe et multarū aliarū similiū ē notādū: q̄ sicut de corpe naturali aialis ꝓtingit loq̄ dupl̄r: qꝛ vl̄ corpꝰ noiat mēbra cū capite simul aut tm̄ residuā ptē a capite: ita de eccl̄ie corpe ꝓtigit loq̄ dupl̄r. Nā vt sctūs. tho. dic̄ in

iij. xlix. di. nomē ecclie duplicit accipit. quandoq; em̄ nominat tantūmodo corpus qđ xpo iungit sicut capiti quādoq; nomiat caput 7 mēbra simul cōiuncta. Et ita similit possum? loqui duplicit de vniuersali siue de tota ecclesia in ꝓposito nostro videlz. Uno modo vt dicit collectionē siue vniuersitatē absolute oim fideliū nullo dempto siue nō intellecto: 7 boc modo nomiat mēbra oim cū capite suo. 7 sic ē sermo de vniuersali ecclia cū de ea absolute loquimur nō distinguendo aut referendo eā cōtra aliquē fidelē: sicut cū dicimus q̄ vniuersalis ecclia est spōsa xpi: q̄ errare nō pōt 7 huiusmodi. Alio modo cōtingit loq̄ de corpore vniuersalis ecclie ꝓut nomiat mēbra tm̄ siue fideles cōmissos cure beati petri siue eius successoris 7 sibi tanq̄ capiti vnitos. 7 boc modo ō ecclia vniuersali fit sermo cuz de ea loquimur sicut de corpore in cōparatiōe ad caput eius. Cum em̄ nibil referatur realiter ad seipm̄ nec aliquis sibi ipi subiectus esse possit: necesse est vt ista adinuicē vt distincta accipiant: vt cū dicimus q̄ pape est cōmissa cura totius ecclesie. vt inquit btūs Grego. 7 q̄ btūs petrus fuit caput totius vniuersalis ecclesie: vt inquit btūs Marcellus papa in ca. Rogam?. xxiij. q. i. 7 q̄ ē cephas corporis xpi: vt ait btūs Hieron̄y. Et similis fit distinctio de regno 7 de oī ꝓncipatu: quādoq; em̄ nomiat simul prīcipem 7 subditos: aliq̄n regnicolas tm̄ subditos alicui ꝓncipi. sicut dicimus istud regnū ē illius: ille dominat huic regno. Ad primam his autē notatis dicendū est ad rationē primā que sumit ex ca. Quis. Respōdet ꝓmo negando cōsequentiam: q; arguit ab auctate negatiue 7 talis argumentatio nulla est. ꝓterea si ibi nō habet: habet tamē in multis alijs locis sicut ptz supꝛ. ca. xx. Secūdo respōdet q̄ papa Pelagius recte loquit sed nibil in fauorē aduersarioꝝ: qđ pater: q; cū nibil sit maius aut superius seipo oportz q̄ inter ꝓlatū 7 subditos sit distinctio cū ergo romanā ecclam ponimus prelatā necesse ē vt intelligamus q̄ respectu ceterarum oim ecclesiarū que distinguunt ab ea. nō debuit autē dicere q̄ vniuersalis ecclie ē ꝓlata ꝓut vniuersalis ecclia includit etiā romanā: quia tunc suiipsius esset prelata: nibilominus btūs petrus qui prelatus ē etiā ecclie romane dicitur prelatus vniuersalis ecclesie que ex oīb? particularibus ecclesijs consurgit. Ad secūdam Ad secūdam rationē in qua dicit: xpus est caput ecclesie 7c. respōdet negando consequentiā: 7 ad ꝓbationē supra ē responsum duplicit in ca. xxiij ad secundā rationē. Primo q̄ licet boc verum sit de corpore naturali bomis quia tale nō est pars alterius: non tamen de corpore per similitudinē dicto siue mystico q; vnius 7 eiusdez possunt plura capita subordinata esse scz vnū principale 7 aliud secundariū principali subordinatū. sicut in vno corpore ciuitatis est caput rectoꝝ eiusdē: 7 cuz boc rex qui totī? regni caput est. Secūdo dicebat q̄ ꝓprie loquendo nō ponunt duo capita distincta: qm̄ papa nō est oīno aliud caput distinctū a capite qđ ē xps sed est eius vicari? 7 vicē eius 7 psonā potestatē 7 auctoritatē representans in terris: 7 eius iudiciū: iudiciū dei reputat: 7 sentētia ei? 7 cōsistoriū eius cōsistoriū dei: 7 ideo nō sunt ꝓprie duo capita sed vnū: vt declarat Bonifacius. viij. in extrauaganti. Unā sanctā qm̄ vbi vnū ꝓpter alterū: vtrobiq; tm̄ vnū. Ad tertiam Ad tertiā rationē cū dicit q̄ papa nō est pfectior vniuersali ecclia: respōdet negando totam illam minorē. dicim? em̄ q̄ cū papa sit constitutus ꝓnceps super totā ecclīam sm̄ illud qđ dictum est a dño ipi petro. Super plebē meam ꝓncipē te constituit: pfectior pfectōne potestatis 7 superior ac dignior superioritate auctoritatis est toto residuo corpore ecclie: licet in cōparatione ad alia bona spūalia quoꝝ cum maior copia inueniat in vniuersitate ecclesie q̄ in vno solo prelato: nō est dubiū quin ecclesia pfectior ac dignior sit plenitudine copie bonorum spūaliū papa q̄tumcunq; sancto. Potest etiam q̄tum ad perfectōnē interiorem que attenditur penes charitatē que ab apostolo dicitur vinculum perfectionis isto modo vetula dici perfectior esse q̄ papa. est etiā director ecclesie cum ꝓnceps 7 pastor illius sit: 7 boc siue sit dispsa siue collecta. collectio em̄ omniuz ad vnū locum nibil auctoritatis minuit in pastore. Unde canon in ca. vbi periculuz maius extra de elec. in. vi. Et qui factus est in concilio Lugdunen. nominat papā vicariū iesu xpi successorem petri rectorē vniuersalis ecclesie gregis dñici directorē. Item Leo papa in quadam epistola ad palestinos in prin. sic dicit. Sollicitudini mee quā vniuersali ecclesie omnibusq; eius filijs debeo 7c. ecce q̄ non solum filiorum sed vniuersalis ecclesie dicit se curaz regiminis habere. Ad quartā cum dicit papa non est caput 7c. respondetur negando assumptum: dicimus em̄ q̄ est caput vniuersalis ecclesie distributiue: quia omniū aliorum fidelium a se. sicut rex dicitur caput totius regni licet non sit caput suiipsius. Item dicim? q̄ sit etiā caput vniuersalis ecclesie collectiue cum sit director illius sicut ꝓnceps populi sui. Et ad ꝓbationē cū aduersarij dicūt q̄ papa nō ē caput vniuersalis ecclie collectiue: q; Ad quartum

p sacramenta nō influit toti eccl'ie collectiue quia sic nō habz aiam nec indiget sacramēt̄ licet mēbra indigeāt: videt̄ nobis q̄ hec ꝓbatio implicet tria q̄ nob̄ vident̄ erronea saluo semper meliori iudicio. Primū est q̄ dicūt. q̄ eccl'ia vniuersalis collectiue sumpta cuius caput esse xp̄m dicūt ⁊ nō papā sit res nō habēs aiam siue sit inanimata. Secūdū est q̄ ipa ecclesia vniuersalis nō indiget sacramētis licet mēbra eius indigeāt. Tertiū est q̄ ipa vniuersalis eccl'ia sit aliud q̄ ipa ei⁹ mēbra indigētia sacramēt̄. Contra ꝓmū est q̄ corpus xp̄i mysticū q̄d est ipa vniuersalis eccl'ia nō pōt esse nisi vnū. quo modo em̄ caput xp̄s influere potest sensum ⁊ motū spūalē in corp⁹ nō habens aiam nec spm̄ cū solus spūs suscipiuus sit buiusmodi influxus: quō eccl'ia vniuersalis creditur sancta si nō habet aiam. quō vl'is ecclesia collectiue sumpta pōt dici sponsa xp̄i si nō habet aiam. quō inter xp̄m ⁊ eccl'iam vniuersalē pōt esse matrimoniū si vl'is eccl'ia aiam nō habet: ⁊ p cōsequēs nec fidē nec charitatē quib⁹ vniat̄ sponso suo: quō habet claues ⁊ ptātem directiuā oim̄ vt aduersarij dicūt si nō habet aiam. quō xp̄s mortu⁹ ē p eccl'ia vniuersali si illa caret aia ⁊ sensu: quō vl'is eccl'ia militans cōiungēda ē in gl'ia triūphanti si aiam nō habet: ⁊ p cōsequēs nec capacitatē gl'ie. Videt̄ nobis q̄ aduersarij delirēt in cognitiōe ecclesie vniuersalis: ⁊ ideo nō mirū si multis ꝓuoluant̄ errorib⁹. Cōtra secundū errorē est apl's ad Eph̄. v. dicēs. Xp̄s dilexit eccl'iam ⁊ tradidit semetipz ꝓ ea vt illā sanctificaret mūdās eam lauacro aque in verbo vite. glo. i. quo dat̄ vita: quo accedente ad elementū fit sacrāmētum. sequit̄: vt exhiberet ipse sibi. glo. in futuro gloriosaz eccl'iam nō habentē maculā neq; rugā aut aliq̄d huiusmodi. q̄ verbū būs Augustin⁹ tractās in li. retract̄. de li. de moribus eccl'ie dicit sic. Sic accipiēduz est q̄ dū aut apl's Xp̄s dilexit eccl'iam suā ⁊c̄. hoc ē em̄ lauacrū aque in verbo quo mundat̄ eccl'ia: sed cū tota dicat q̄diu hic ē dimitte nobis debita nostra nō vtiq; hic est sine macula ⁊ ruga aut aliquo huiusmodi. hec Augu. Sane manifestū est q̄ auctas ista pauli aptissime ostendit opinionē aduersariorz esse erroneā quā habēt de eccl'ia vniuersali. Cōtra tertiū errorē videt̄ esse illud quod glo. habet sup illud ps̄. cxxvij. Uxor tua sicut vitis abūdans ⁊c̄. vbi glo. exponēs illō vt sit sermo ad xp̄m caput dicit sic. Uxor xp̄i ē eccl'ia ⁊c̄. ⁊ exponēs sequentē versum ffilij tui ⁊c̄. dicit sic. Idem sūt filij xp̄i q̄ ⁊ vxor. i. ecclesia. ipa em̄ est cōiunx xp̄i: ipa filij. hec ibi. Itez idē notat̄ Luce. x. vbi dr̄. ffidelis seruus ⁊ prudens quē cōstituit dn̄s sup familiā. i. eccl'iam: vt det illis triticū ⁊c̄. Ecce idē dicit eccl'iam ⁊ illos quib⁹ ministrandū erat triticū. Itē beatus Bern̄. in sermone de nuptijs vbi aqua in vinū est mutata: ita ait. Sponsa xp̄i nos ꝑ sumus ⁊ oēs simul vna sponsa ⁊ aie singulorū ꝗsi singule spōse. hec ille. Est ergo corp⁹ eccl'ie ipi fideles ipa mēbra ei⁹. sed de hoc sup̄ li. i. vbi de eccl'ia vniuersali q̄d sit pleni⁹ explicauimus. Ad quintā respondet̄ negādo ꝓsequentiam que tanq̄ erronea cōdēnata legit̄ in concilio cōstantiensi inter errores iohānis bus: q̄ dicebat q̄ si papa ē malus nō est caput eccl'ie militant̄. Nam concilium dicit q̄ error est. consequētia ergo talis nulla est: vniuersalis ecclesia militās rota deficere nō pōt in fide aut in moribus. ergo bō qui deficere potest non pōt illius esse caput ministeriale. Ad quintam

Capitulū. xxvij. Ut papa aliquo modo dicendus sit sponsus ecclesie vniuersalis.

Uemadmoduz Capm XXVII

q romanus pōtifex caput ecclesie vniuersalis est: ita etiam spōsus illi⁹ dici potest. Sunt em̄ prelati sponsi ecclesiarū suarū. vt in ca. Sicut alterius vxor. vij. q. i. vbi dicit brūs Calixt⁹ papa. Sponsa vxor q̄ epi dicit̄ ei⁹ eccl'ia. vñ in eius signū eps portat annulū. sicut em̄ in electōne alteri⁹ prelati fit matrimoniū inter vnā ecclesiam particularē ⁊ epm: ita in electiōe summi pontificis per cardinales vice totius ecclesie fit matrimoniū spūale inter papam ⁊ vniuersalem ecclesiā: sicut aperte colligit̄ in ca. Ecclesie mee. di. xcvij. hinc extra de immu. eccle. in ca. Quoniā. lib. vi. dicit papa. Nos iusticiā nostrā ⁊ ecclesie sponse nostre nolentes negligere ⁊c̄. Ut aūt xp̄s cōmunicet alijs etiam nomen sponsi habet expresse glo. Esa. lxi. sup illō Dedit me quasi sponsum decoratum corona ⁊ sponsam ornatā monilibus suis: que dicit sic. Xp̄us ecclesie sponsus sed tamē perfectos in ecclesia eodē nomine dignatur. ꝓ illud apl'i. Cor. iij. Tāq̄ parvulis in xp̄o lac vobis potum dedi nō escam. ipe ergo sponsus xp̄s spōsos suos facit ⁊ sponsas: tamen vna est in capite ⁊ in mēbris eccl'ia. hec glo. Preterea cuz inter epm ⁊ eccl'iam suā fedus coniugij fit. q̄ vt ait Innocen. in ca. Licet. extra de transla. epi. in electione initiatur: ratificatur in confirmatione: ⁊ in consecratiōe intelligitur consummatū. Nulli debet in dubium verti quin episcopus sponsus dici posset ecclesie: ⁊ per consequens papa sponsus vniuersalis eccl'ie cui preest tanq̄ rector ⁊ pastor.

Capitulū. xxviij. In quo obijcit ꝙ papa nō possit dici sponsus vxis ecclesie: ⁊ respōdetur ad obiecta.

Cap. XXVIII

Omnis spon

si dignitatē aduersarij nō patientes Romano pon. respectu vxis ecclesie attribui: arguūt multipliciter ꝓtra dicta in p̄cedenti ca. Argumētū p̄mū Primo sic. solus xp̄s videt esse spōsus ecclesie p̄m illud Joh. iij. Qui habet spōsam sponsus est: illi ecclesia p fidē coiungit p̄m illud Osee. ij. Spōsabo te mihi in fide: ergo seq̄tur ꝙ papa nō sit dicendus sponsus ecclesie. Secūdum Secūdo sic. beat⁹ Bernardus scribens Eugenio li. de cōsideratōe paranymphū papam dicit ⁊ amicū sponsi: nō aūt sponsum. ergo ⁊c. Tertium Tertio sic. spōsus est qui de spōsa sua suo nomini filios generat: ꝑ papa nō generat de ecclesia filios suo nomini. vnde nō dicūtur a petro petrini sed a xp̄o xp̄iani. ergo papa nō potest dici sponsus ecclesie. Quartum Quarto sic. vnius sponse vnus debet esse sponsus Gen. ij. Erūt duo in carne vna. ergo respectu ecclesie sancte dei vn⁹ spōsus debet dari nō duo vt ei⁹ ait beatus Ualixt⁹ ⁊ habetur in. c. sicut in vna quaq; ecclesia. xxi. q. ij. Ecclesia xp̄i vxor ⁊ sponsa debet esse nō scortū. ergo ⁊c. Replica Nec valet inquit aduersarius ꝙ dicat ꝙ papa sit spōsus ministerialis: q; licet ex cōmissa plenitudine potestatis alios sit suprem⁹ vicari⁹ aut minister alicui⁹ regis nō audet tñ vsurpare quo modolibet regiū nomen nec se noiare spōsum vxoris dñi sui. Quinto Quinto arguit sic. sponsa siue vxor est subiecta sponso siue viro sicut habet ad Ephe. v. vbi inq̄t Ap̄s. Sicut eccl'ia subiecta est xp̄o: ita ⁊ mulieres viris suis in oibus. sed ecclesia vniuersalis nō est pape subiecta: cum sit minister eius. ergo ⁊c. Ad ista respōdentes p̄o intelligentia eius qđ dictū est ꝙ papa sit sponsus vxis ecclesie: inducem⁹ in p̄mis qđ sanct⁹ Tho. in tractatu suo contra impugnantes religionē in hac materia dicit. ait em̄ sic. Spōsus ecclesie p̄prie loquendo xp̄s est. de quo dicit Joh. iij. Qui habet sponsam spōsus est: ipse em̄ de ecclesia nomini suo filios generat. Alij aūt dicūtur spōsi sicut ministri sponsi exteri⁹ cooperātes ad generationem spiritualiū filiorū quos quidē nō sibi sed xp̄o generāt: qui quidē ministri intantū spōsi dicūt inq̄tū vicē veri spōsi obtinēt. ⁊ iō papa q̄ obtinet vicē veri sponsi in tota ecclesia vxis eccl'ie sponsus dicit. hec sanct⁹ Tho. Quo habito dicendū est ad rationes aduersariorum. Ad p̄imum Ad p̄mā cū dicit ꝙ solus xp̄s ⁊c. respōdetur ꝙ verum est ꝙ solus xp̄s p̄prie loquendo sit sponsus eccl'ie sicut is quo sponsa fecundatur ⁊ cui⁹ nomini eccl'ia filios generat: nihilominus tñ p̄lati inq̄tū vt ministri xp̄o exteriꝰ cooperant per dispēsationem sacramēt⁹ siue diuini verbi ad generationē spūaliū filiorum dei sponsi dici possunt: sicut parū ante dixim⁹. in ca. xxiij. de capite loquēdo: ꝙ quo ad influxum interiorē gr̄e ratio capitis soli xp̄o attribuēda erat quo vero ad influxū exteriorē scz p modū dispēsatiōis sacramēt⁹ aut directionis in agēdis ratio capitis etiā alijs cōuenire poterat. s. p̄latis eccl'ie. Ad secūdum Ad secūdam rōnē respōdet vno modo negando cōsequentiam istā. Bernardus nō nominat eū sponsum ergo nō est aliquo modo spōsus: q; ab auctoritate negatiue cōsequētia nō valet. Secundo respondet: ꝙ dato ꝙ btūs Bern⁹ diceret ꝙ nō esset sponsus: verū diceret ꝙ papa nō est p̄p̄e vt dictū est sponsus eccl'ie sicut scz cui⁹ ⁊trute fecundet eccl'ia siue eccl'ie sacramēta ad generationē spūaliū filio⁹ ⁊ cui⁹ nomini eccl'ia filios generet: licet bñ dicat paranymphus ⁊ custos eccl'ie ac amicus spōsi. vt de Joh̄e baptista dicit. Joh. iij. Paranymphus em̄ dicitur a para qđ est iuxta ⁊ nympha qđ est sponsa q̄si sponsam ꝓiungēs siue despōsans viro. Et hoc modo dicit sanct⁹ Tho. in. iiij. di. xxxviij. ꝙ episcopus cui cura eccl'ie cōmittit⁹ ꝯgines despōsat nō sibi sed xp̄o q̄si sponsi paranymphus ⁊ amic⁹: nihilominus tñ rōne illius ministerij aliquo modo possunt dici p̄lati sponsi ecclesie vt dictū est. Ad tertiā Ad tertium cum dicit spōsus est ⁊c. respōsio p̄z ex dictis: qm̄ talis nō est nisi xp̄s: nihilominus ministerio cooperatōis p̄lat⁹ bene pōt dici spōsus aliquo modo etiā generās. vnde Paulus inq̄t. i. Cor. iij. In xp̄o em̄ iesu p euangeliū vos genui. Ad quartā Ad quartum cū dicit ꝙ vnius ⁊c. respōdet ꝙ vt inquit sanct⁹ Tho. vbi supra. ꝙ etsi ep̄us sue diocesis spōsus sit ⁊ p̄resbyter sue eccl'ie. vnde ⁊ diocesis sponsus papa est ⁊ ep̄us parrochie: nō tñ p̄p̄e hoc seq̄t ꝙ sint plures sponsi vnius eccl'ie: q; sacerdos suo ministerio cooperat ep̄o tanq̄ p̄ncipali ⁊ similit̄ ep̄i pape ⁊ papa ip̄i xp̄o. vnde xp̄s ⁊ papa ⁊ ep̄us ac sacerdos nō computant⁹ nisi vn⁹ sponsus eccl'ie. hec sanct⁹ Tho. Ad illud aūt Ad replicā qđ dicit aduersarius ꝙ papa etiā nō posset dici sponsus ministerialis ex similitudine carnalium sponsor⁹: nihil valet cū nō sit simile. vnđ aduersarius ille in hoc mīrū decipit ⁊ in multis locis: q; ex similitudine carnaliū minus sobrie iudicat de spūalibus. Non ē aūt simile de ministro alicui⁹ regis respectu vxoris sue ⁊ de ministro xp̄i respectu spōse sue eccl'ie: quoniā minister respectu filio⁹um quos rex habet de

vxore sua nō cooperat regi ad generationem filiorū illorū: & ideo nullo modo etiā ministeriāliter pō habere nomen sponsi. sed qm̄ ministri ecclie cooperātur xpō ministerialiter ad generationē spūaliū filiorū q̄ de ecclia sponsa generant: ideo aliquo modo dici p̄nt etiā spōsi ecclie sponse xpi. verū est tm̄ vt dictū est vn⁹ sponsus numerātur cū eo. Ad q̄ntam rōnez

Ad q̄ntum

rndetur negando minorē. cum em̄ sūmus pontifex sit pastor rector & caput vīis ecclesie eo modo quo oues subjiciūtur pastori: & subditi rectori & corpus capiti ecclia subjicit summo pontifici. Et cū arguit q papa est minister ecclesie: dicendū. p nunc q minister alicui⁹ dicitur q̄s duobus modis. Uno modo q̄ alteri aliquod impendit auxiliū subsidiū aut opē salutarem: & boc modo papa est minister ecclesie: & prelati ecclīarum suarū. quo etiā mō angeli dicūtur ministri hominū. Unde apostolus dicit ad Heb. xi. eos in ministeriū missos ppt eos qui hereditatē capiunt salutis. Dicit em̄ etiā xps b̄ mō minister. vñ ipse ait Matb. xx. Non veni ministrari sed ministrare. & boc modo capiēdo nomē ministri non valet ista ꝓna. iste est minister illius: ergo est illi subiectus. imo pōt esse superior & dns: sicut ptz in exemplis inductis. Alio modo dicit q̄s minister alterius sicut cui⁹ virtute operat & cuius vices gerit tanq̄ principalis: & de tali ministro alicuius bene verū est q sit subiectus illi cui⁹ est minister. sed boc modo papa non est minister ecclie sed xpi: cuius auctoritate & vice regit & gubernat ipsam vniuersalē ecclīam. Unde. i. ad Corin. iiij. dicit apls. Sic nos existimet bomo vt ministros xpi &c. Item legatione fungimur p xpo. ij. Corinth. vi.

Caplm. xxix. De tpe quo pōtificali auctoritate btūs Petrus a xpo sublimatus ac consecratus sit.

Caplm XXIX

Ostquā plenissime monstrauimus q btūs petr⁹ a xpo primatū & pontificatū in ecclia habuerit: cōsequēs est p plenioꝛi tractatus intelligentia enucleare quo tpe ipsius pontificatus fastigio sublimatus fuerit ac donatus. Pro quo in primis dicim⁹ q beatus petrus a xpo imediate prātez & dignitatē epalem habuit ab eodē factus & consecratus epus. Unde Anacletus papa et martyr. di. xxi. in. c. in nouo dicit sic. Ipsi sancto petro primo pontificatus in ecclesia xpi datus est dicente dño ad eū. Tu es petrus et super banc petrā edificabo ecclīam meaz. Et rō huius est: q: dei perfecta sunt opera. Deut. xxxi. vñ sicut deus in creatione boīes pfectos fecit et quib⁹ ꝓpagatio naturaliter ꝓcedere potuit: sic de⁹ apostolos quos tanq̄ principia siue fundamenta ecclesie in recreatione fecit sic pficere debuit vt per eos ecclesia propagari posset. sed sine epo ecclesia non poterat pficere a quo solo omnia ecclesiastica sacramēta possunt ministrari. oportuit ergo vt xps pōtifex recedēs corporaliter & visibiliter ab ecclesia aliquez loco sui relinqueret in ecclesia. sed si (pro quia) aliquez fecit loco sui vices suas agentē pontificali dignitate preditū: verisimilius est de petro qui ceteris dignior fuit ac sublimior vt et superiorib⁹ patet. vnde Ebrso. super illud Luc. xxiij. Apparuit Symoni dicit sic. Primo dignioꝛi & fideliori oībus apparuit Et idē Aug. dicit sup illud Joh. xxj. Uenit ergo ad Symonē Petrū. sup quo ita dic. Quis em̄ nesciat primū apostolorū esse beatissimum petrū. Preterea cū ex diuinoꝛ operū pfectiōe apertissime boc intelligamus q cū aliquid alicui cōmittitur: per ꝓns cōmissum intelligat & illud sine quo cōmissum explicari non pōt. pascere aut gregem dñicum: quod cōmissum esse petro ipsum sanctū euangeliū testatur: pfecte nullus posset nisi ep̄s qui sacramētoꝛ omniū bz dispensatōez: manifestū est q cū xps petro gregis dñici pasturam cōmendauit officiū pastorale epi simul iposuerit siue tradiderit. Siquidē xps ꝓpter excellentie potestatē quā in sacramentis habuit rem sacramēti sine sacramēto cōferre potuit. vnde solo verbo petrum epm fecit. Ceterū ad videndū quo tēpoꝛe petrus apl̄oꝛ prim⁹ ep̄s a xpo fact⁹ sit cōsiderādum est q qr tēpoꝛe quo saluatoꝛ noster coꝛporaliter inter bomines visibilis cōuersabat per seip̄m rexit ecclesiaz: nulla necessitas sed neq̄ decētia neq̄ vtilitas fuit q ipse aliuz loco sui pastorē poneret sibi epm. sed solum qñ post resurrectionē p̄sentiam suā coꝛporalē visibilem esset ab ecclesia subtractur⁹. quēadmodū prelati tunc demū qñ se per longū tp̄us a suis ecclesijs absentare disponūt loco sui generales vicarios ꝓstituunt. Unde beat⁹ Petr⁹ factus est a xpo pastoꝛ princeps & epus ecclesie vīis qñ post resurrectionē ascensur⁹ in celum nūq̄ inde ad conuersationē mortalitatis nostre reuersur⁹ inq̄t Symoni petro. Symō iobānis diligis me: pasce oues meas. i. potestatem accipe pascendi gregē meū. pastura: per oīm ad ministrationem sacramētoꝛum quib⁹ ipsa pascenda & nutrienda est. vnō sup illud Luc. xxij. ffacta est contentio inter eos quis eoꝛum eēt maioꝛ. dicit Grego. q contētio illa videtur bauisse motiuum q cum dns ab bominibus migraret: decebat aliquem eoꝛ fieri aliorū prin-

Petrus post passionem primatus suscepit

cipē:q̄si dñi vicē gerentē.quasi diceret: ante q̄ transmigraret nō erat necesse. Unde beat⁹ Petrus nō est factus pastor ⁊ eps ante xpi resurrectionē. Ꝺ multis sanctoꝝ patrū auctoritatibus ⁊ rationib⁹ cōprobat. In primis est illustris testis beatus Iero. super illud Matb. xvi. Tu es petrus ⁊c. dicens hanc prātem ⁊ ecclesie edificationē super petrū in futuro p̄missam nō in p̄senti datā esse. Scō ad ꝟ est beatus Chrys. sup illud Luc. xxij. Facta est ꝛtentio inter eos. vbi sic ait. Credēda erat petro pplorū innumera multitudo. nota q̄ dicit credēda q̄ō est futuri tpis. Tertio confirmat hoc beatus Amb. in. c. fideliores. di. l. ita dicens. Fidelior factus est petr⁹ postq̄ fidē se pdidisse defleuit atq; ideo maiorē grām inuenit q̄ amisit. tā q̄ em̄ bon⁹ pastor tuendū gregē accepit. Hoc aūt cum post resurrectionē cōtigisse manifestum sit: nulli dubiū q̄ petrus pastoralē curaz atq; dignitatē pontificalem post resurrectionem a xpo susceperit. Quarto banc ꝛclusionem roborat beat⁹ Greg. in homelia dñice resurrectionis ⁊ habeť in. c. p̄sideranda. di. l. ita dicens. Consideranda nobis est cur omnipotens de⁹ eū quē cuncte ecclesie preferre dispo suerat ancille vocē pertimescere ⁊ seip̄m negare p̄misit. q̄ō nimirū actū magne pietatis dispensatione cognoscim⁹ vt is qui futurus erat pastor ecclie in sua culpa disceret qualiť alios misereri debuisset. vbi nota duo verba futuri tpis. Primū ibi cū ait: quē cuncte ecclesie p̄ficere dispoſuerat. quasi diceret: q̄ nondū prefecerat. Scōm ibi cū ait: qui futur⁹ erat pastor ecclesie. q. d. q̄ nondū erat. Et ita videť q̄ beatus Petrus ante xpi passionē neq; p̄posit⁹ neq; pastor erat actu ecclesie. Quinto hoc confirmat glo. in p̄fato. c. p̄sideranda. que ita dicit: hoc ꝟbo Pasce oues meas. factⁿ est petr⁹ principeps ecclesie. extra de elec. c. significasti. nō in illo. Tu es petrus: q; illud fuit ei dictum ante passionē. hec glo. Sexto ad hoc facit id q̄ō habeť in. c. solite. extra de ma. ⁊ obe. §. nobis. Item id quod habeť in extrauaganti dñi Bonifacij. viij. Ad idē Inno. ⁊ Hosti. in. c. licz de foro cōpe. ⁊ archi. in. c. vbi periculū. de elec. li. vi. in glo. magna circa finem.

Cap. xxx. In quo ponūtur aliqua obiecta ꝫ p̄dicta.

Cap. LXXX

Contra conclu

c sionem p̄fatam de tempore quo pontificatus dat⁹ sit petro: aduersarij auctoritatib⁹ ⁊ Argumentum primum rationibus insurgūt. In primis inducūt illud Anacleti in ca. in nouo. di. xxi. qui ait. Xpi petro primo pontificatus datus est dicente dño. Tu es petrus ⁊c. sed hoc fuit ante passionem. ergo ante passionez pontifex factus est.

Secundum Secūdo beatus Chryso. sup illud Lu. xxij. Facta est cōtentio inter eos dicit: q̄ credite erat petro claues regni celorum. sed hoc fuit ante passionem. ergo ⁊c.

Tertium Tertio idem brūs Chry. super illud Matb. xvi. super hanc petraz ⁊c. dicit. Hic erigit eius sensum ⁊ pastorem facit

Quartum Quarto est glo. Rabani super illud Mat. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ di. q̄ petr⁹ spāliter claues regni celoꝝ ⁊ principatum iudiciarie potestatis accepit. sed hoc manifeste insinuat eius pontificatū. ergo sequitur q̄ ante passionē petrus factus fuit a xpo pontifex siue epus.

Quintum Ratione sic quinto. Aaron simul factus est sacerdos ⁊ episcop⁹. ergo similiter ⁊ multo magis petrus qui per Aaron fuit figuratus. sed petrus in cena factus est sacerdos. ergo etiam factus est epus.

Sextum Sexto sic. Judas factus fuit a xpo episcop⁹. sed nō post passionem ⁊ resurrectionē: vt patz. ergo ante Ergo similiter ⁊ multomagis petr⁹ fuit fact⁹ epus ante passionem. cōsequentia patet. antecedens colligiť ex illo psal. cviij. ⁊ Actuū. i. vbi de Juda dicit. Episcopatū eius accipiet alter.

Septimum Septimo sic. omnia sacramenta debuerunt instituī ante passionem inter que confirmatio sacramenti ordinis est epatus. ergo ante passionez petrus fuit eps ⁊ alij siqui fuerūt a xpo facti. consequētia est manifesta.

Octauum Octauo sic. Dei perfecta sunt opera. Deutero. xxxi. Unde instituēs sacramentū debuit perfecte ipsum instituere ⁊ quantū ad materiā ⁊ q̄tuz ad ministrum. vnde sicut instituens eucharistiā instituit ministruz faciens apl̄os sacerdotes: ita instituens sacramentū ordinis debuit instituere ministrū qui est epus ordinans sacerdotes.

Nonum Nono sic. Et arguiť q̄ petrus ⁊ alij apl̄i facti sint epi per illud Joh. xx. Accipite spm̄ sanctū: ⁊ quoꝝ remiseritis peccata remittunť eis. sup quo dicit brūs Greg. Principatum superni iudicij sortiti sunt vt vice dei quibusdam peccata retineant quibusdā relaxent. quoꝝ nunc in ecclesia epi locū renent ligandi ⁊ soluendi auctoritatē susciṕūt q̄ gradum regiminis sortiunť. ergo ⁊c.

Capitulū. xxxi. In quo rūdeť ad obiectiones p̄fatas. Cap. XXXI

Is autem diffi

b cile non est rndere pōderantib⁹ bene dicta scroꝝ patruz non ad corticē littere sed ad sanā intelligentiā. dicēdū est ergo ad ea q̄ inducta sunt in cōtrariū. Ad primā aūt auctoritatē q̄ sumiť in. c. in nouo. di. xxi. rndetur p glo. eiusdez Ad primum

ca. que ita habet: videl ergo q̄ per hec verba tu es petrus: datus sit petro pontificat⁹ 7 ita ante passionem: q̄ ante fuit ei dictū: cui videtur contradicere ca. cōsiderandū. di. l. 7. c. fidelior. Nam ibi dicit q̄ post passionē: q̄ ante nō fuit datus ecclesie pastor. hec glo. Dicendum est ergo iuxta beatū Ambro. cui⁹ sunt illa capitula: q̄ post passionē xp̄i petro pōtificatus a xp̄o sit datus 7 non q̄n dictus est sibi. Tu es petrus 7c. maxime q̄ cū tunc non fuerit sacerdos epūs esse nō potuit. Nō ergo dicit in auctoritate Anacle. q̄ datus est: exponēdū est. i. p̄missus. p̄misit em̄ xp̄s ei summū pontificatum tunc: quā p̄missionē adimpleuit post resurrectionē. Illud etiā q̄ dicit dicente dño: exponendū videl. i. p̄mittēte dño. more sacre scripture posuit futurū quasi preteritū: 7 fiendum quasi factū p̄pter certitudinē p̄mittentis q̄ veraciter adimplet quod p̄mittit dicente plal. Fidelis dñs in oibus v̄bis suis. Ad secundum

Ad secundum

Ad tertium

Ad tertiā auctoritatē eiusdē Chryso. similis rñsio est. vt q̄ dicit q̄ fecit eum pastorē: exponatur. i. disposuit eū facere pastorē: q̄ postea adimpleuit cū ad eum ait. Pasce oues meas. Joh. vlt. Ad quartā auctoritatē que est Rabani eadē rñsio est. vt q̄ dicit q̄ petrus spāliter claues regni celoz 7 p̄ncipatū iudiciarie prātis accepit: intelligat in p̄missiōe siue in spe: non autē in actuali possessione. Ad q̄ntz cū arguit de Aaron rñdetur negādo p̄nāz q̄m non est simile de vno 7 de alio: vt dicit dominus Petrus de palude: q̄ iam erat pp̄lus israel collectus cui Aaron p̄ficiendus erat Unde Aaron debuit fieri epūs ne oues errarent in deserto sine pastore. sed ante passionē xp̄i oues non erant redēpte adhuc. vñ non cōuenienter ouibus non redēptis pastor fuisset datus. 7 ita rō non p̄cedit. Ad sextam rñdetur de Juda negādo antecedēs: 7 ad p̄bationē rñdetur: q̄ per epatum intelligit ap̄latus eius: vt exponit Nicolaus de lyra tam sp̄ps. cviij. q̄ sup Act. i. Ad septimaz rñdetur fm dñm Petrū de palude: q̄ oia sacramēta sunt instituta ante passionez xp̄i: sed non sunt oia tunc executa, verbi gra. Sacramentū penitētie a xp̄o fuit institutū q̄n dixit. Agite penitētiam appropinquabit regnuz celoz. Jl Math. iij. sicut sacramentuz baptismi q̄n dixit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua 7 spū sancto 7c. Joh. iij. Unde sicut Johānes baptizando p̄dicauit baptismū: ita sic dicendo. Agite penitentiā, Jl Math. iij. predicauit penitentiā noui

Ad quartum

Ad q̄ntum

Ad sextum

Ad septimum

testamenti. vel quādo xp̄s dixit leprosis. Ostendite vos sacerdotibus. Luce. xvij. vel discipulis. Soluite eum. Joh. xi. tunc instituit sacramentū confessionis 7 absolutionis non tamē fuit executum ante passionem: q̄ nec erāt ministri instituti nec claues adhuc date regni celoz: que etiā dari nō debuerūt anteq̄ esset apertuz regnum celoz. nisi implicite ex naturali cōcomitantia ad sacerdotiū iminēte passione: q̄ q̄ parum deest quasi nihil deesse videtur. vnde instituendo sacerdotiū xp̄us ordinem ep̄alem instituit: sed tm̄ tunc non dedit: q̄ non decuit. Ad octauā fm eundē do. Petrum de palude de institutione sacramenti dicenduz q̄ dei p̄fecta sunt opera fm tm̄ p̄gruētiam 7 decentiā operis opati 7 modi operādi Non decebat aūt p̄ tunc epos facere sicut decebat facere sacerdotes: q̄ ex quo sacm̄ cepit esse in vsu ex tunc semp debuit esse in ecclesia vel formaliter vel virtute. 7 maxime sacramētum de quo spāliter dictū est illud. Ecce ego vobiscum sum oibus diebus vsq̄ ad consummationē seculi. subtracturus igit̄ sui p̄ntiam palpabilem 7 visibilē: inuisibilē 7 sacr̄alem p̄petuam nobis p̄misit. vñ ex tunc eucharistia debuit esse in eccl'ia formaliter vl̄ virtute: sed formaliter tunc de eucharistia nihil reseruatū fuit: sicut nec de agno paschali p̄pter legis p̄hibitionez. Exodi. xij. ideo sacerdotes debuerunt fieri in quoz virtute remaneret eucharistia cōficienda. Sed sacm̄ ordinis quo ad effectū suū indelebilez remanebat in ap̄lis. vñ non erat necessitas instituendi eius ministrū scz epm̄ p̄sertim̄ q̄ futurus erat xp̄s adhuc cum eis p̄ntia corporali licet impassibili: 7 sic non erat adhuc necessarius epūs. Ad nonā rñdet negando assumptū: dicimus em̄ q̄ p illa verba nec petr⁹ nec alij ap̄li facti sunt epi. Et ad dictum Greg. rñdetur q̄ non p̄bat p̄positus: q̄m̄ p id q̄ est cōe simplicib⁹ sacerdotibus cuiusmodi est relaxare q̄busdā peccata 7 quibusdam retinere: non p̄nt ap̄li dici facti episcopi vt de se patet. vel soluitur q̄ quorum remiseritis: refertur ad tempus quo erant cōstituendi sacerdotes.

Ad nonum

Capitulū. xxxij. Q̄ solus petrus inter ap̄los a xp̄o immediate ordinatus 7 factus fuerit epūs.

Capm XXXII

Ane ex patruz sanctoz sententijs in superioribus. c. inductis aperte satis colligere possumus q̄ solus petrus inter ap̄los immediate a xp̄o factus 7 ordinatus fuerit epūs. cum em̄ teste btō Anacleto in. c. in nouo. di. xxi. sancto petro primo pō-

tificatus in ecclesia dat⁹ fuit. ⁊ ffelix papa etiam dicat in decretis suis q̄ per petrū apl̄at⁹ ⁊ epatus in xp̄o cepit exordium. patz q̄ ipse ante alios apostolos eps a xp̄o fuerit ordinatus ⁊ cōsecratus. Cuiꝰ vt iam ostēsum est parū ante petrus nō sit fact⁹ eps ante xp̄i resurrectionē sed post. ⁊ in vltimo recessu suo ab apostolis q̄n petro inq̄t. Symō iobānis diligis me: pasce oues meas Joh. vlt. post que verba cuz nulla alia legant q̄ que alij apl̄i a xp̄o imediate intelligātur epi: necessario videt dicenduz q̄ solus petr⁹ inter apl̄os a xp̄o imediate eps sit ordinatus. Alij vero apl̄i a petro mediate vel imediate solo vel cum alio vel cū alijs sint epi facti vel ordinati. qō tam auctoritatib⁹ q̄ rationib⁹ cōfirmatur. Primū quidē patet ex ca. porro. di. lxvij. vbi ita inquit Anacle⁹ papa. Porro hierosolymitanoꝝ prim⁹ archiep̄s beatus Jacob⁹. s. Alphei filius a Petro ⁊ Jacobo zebedeo ⁊ Jobe apl̄is ordinatus est. Ex quo manifeste apparet q̄ iste apl̄s nō a xp̄o imediate sed a petro cū alijs apl̄is fuerit ordinatus. ⁊ per p̄ns verū est q̄ nō omnes apl̄i imediate sunt ordinati epi. Ad vero de vera ordinatione epali intelligaē tex. ille nō obstantibus varijs modis loquendi glosatorīs patet. Tuz primo testimonio beati Remigij qui sup Matth. x. c. vbi apl̄oꝝ nomina recitantur ita de ipo Jacobo dicit. Cuius meriti beat⁹ Jacobus fuerit testes sunt apl̄i qui eum episcopum hierosolymitanoꝝ ordinauerunt. Tū secundo: qz si nō fuisset hec vera ordinatio epi facta nō conuenienter susciperetur ex ea forma ordinationis alioꝝ epoꝝ in ecclesia: ⁊ tñ dicit p̄ter beatus Anacletus in dicto. c. in nouo di. xxi. q̄ hic suis successorib⁹ apl̄i dederūt formā vt videlicet nullus min⁹ q̄ a tribus episcopis in epm ordineē. Aduerte ergo si nō minus q̄ a tribus ⁊ Petrus solus erat episcop⁹ primo: quis ordinauit Jobānem ⁊ Jacobum. Secundo sic: beatus Anacletus in. c. in nouo di. xxi. dicit: q̄ in nouo testamēto post xp̄m dominū a petro sacerdotalis ordo incepit. i. pontificalis: sicut sacerdos exponitur. i. episcop⁹. de conse. di. i. ca. solēnitates. ergo videtur q̄ alij apostoli a Petro facti fuerūt episcopi. cōsequentia patet: qm̄ cum alij facti fuerunt ita cito sacerdotes sicut Petrus et non sub ipso: nō potest dici ab ipso fecisse simplex ordo sacerdotalis. similiter si ipse factus fuisz a xp̄o episcopus etiam prius tempore: sed etiam alij a christo facti essent imediate episcopi nō diceretur vere a Petro pontificalis ordo incepisse. ergo necessario videtur ita fore intelligendum q̄ a Petro ordo pontificalis cepit: q̄ ab ipso oēs alij apl̄i epi facti sunt vel imediate vel mediate ⁊ ipse solus a xp̄o. Tertio arguit sic: soli petro a xp̄o cōmissa ē cura pastoralis. ergo solum ipsum pontificē ecclie siue pastorē cōstituit. cōsequentia nota est. antecedēs vero p plura capitula superius oñsuz est: ⁊ est spāliter beati Chryso. sup illud. Joh. vlt. Simon Jobānis pasce oues meas. ita dicētis. Pretereiens alios. s. apl̄os petro de talibus loquit̄. eximius em̄ apl̄oꝝ erat petrus et os discipuloꝝ ⁊ verter collegij. Ecce q̄ dicit Pretereiens alios ⁊c. ergo soli petro est hoc dictum: qō non esset si auctoritatez pastoralem assecuti fuissent alij apl̄i immediate a christo

Quarto sic. Marcell⁹ papa in epl̄a sua prima inquit. Ad sedē romanā omēs subterfugere debent vt inde accipiant tuitionē vnde acceperunt cōsecrationē. ergo videt q̄ ceteri apostoli a petro receperunt p̄secrationē. tenet p̄sequentia. qm̄ q̄ omēs ceperint consecrationem a sede romana verū esse non posset vt videt nisi alij apl̄i qui in diuersis sedibus sederunt distributi per orbem a petro qui sedit rome p̄secrationē habuissent. Quinto in epl̄a secūda Clementis: petrus non solū dicit̄ princeps apl̄oꝝ sed etiam eoꝝ ordinatoꝝ. i. consecratoꝝ. ergo ⁊c. cōsequētia videt nota. antecedens est beati Clementis in secūda sua epl̄a. Petrus magister institutoꝝ ⁊ princeps apl̄orum atq̄ eoꝝ ordinatoꝝ fuit. Sexto sic: paulus ⁊ barnabas fuerunt ordinati a beato petro. ergo ⁊ alij apl̄i. cōsequētia ptz cum isti nō fuerint inferiores alijs. antecedēs pz Actuū xiij. Dixit eis spūssanct⁹: segregate mihi paulum ⁊ barnabaz in opus ad qō assumpsi eos. tunc ieiunantes ⁊ orantes imponentesq̄ eis manus dimiserūt eos. vbi glo. sup verbo: imponentes eis manus dicit in modū ordinandoꝝ. Ad vero tūc fuerint ordinati testat̄ Leo papa in. c. qō aūt. di. lxxv. Septimo sic: nihil est asserendū de diuinis nisi qō ex diuinarum scripturarū testimonio aut rōne p̄bari pōt vt dicit tam Hiero. q̄ Aug. sed alios apl̄os a petro nulla auctoritas nulla rō cōuincit fuisse a xp̄o immediate factos epos. ergo non est asserendū. Ad vero nō auctoritate ptz: qz in canone non inueniūtur nisi tria. Primo q̄dem illō Matth. xviij. Quecūq̄ alligaueritis. sed p illud nō sunt ipsi facti epi p̄pter tria. Primo quia petrus p similia verba ⁊ etiā maiora. Matth. xvi. Quodcūq̄ ligaueris. non fuit fact⁹ epus Secūdo: qz ipsi nondū erāt sacerdotes: nec p̄sequēs poterāt fieri epi. Tertio: qz illud fuit p̄missio: nō alicuius potestatis nec episcopalis nec sacerdotalis collatio: vt dictuz ē. g̃ ⁊c.

Secūdo. illud Luc. xxiij. Hoc facite in meā cō memorationez. sed nec per hoc facti sunt epi: qz per verba consecrationis nō efficitur plus q̄ per illa verba significeť nisi ꝓpter cōcomitantiā ⁊ inseparabilē significationē vel accessoriā. sed potestas pontificalis nō est accessoria nec cōcomitans ad sacerdotalē: ⁊ illa verba nō indicant nisi nudum actum sacerdotalem quē potest facere q̄libet simplex sacerdos scz consecrare corpus xp̄i ⁊ sanguinem xp̄i: qō ip̄ortat cū dicit. Hoc facite. s. quod feci in eucharistia videlicet corpus ⁊ sanguinē esse sub speciebus. ergo per illa verba nō fecit eos nisi simplices sacerdotes. Tertio est illud qō dicitur Joh. xx. Quoz remiseritis ⁊c. sed nec per istud sunt ordinati epi: qz cuz ordinatio epi sit distincta ab ordinatōne simplicis sacerdotis nō est verisile q̄ illud per qō ꝓprie ⁊ p̄cise facta est ordinatio primoz epoz. dicatur cōiter omni illi qui ordinať in simplicem sacerdotē. vnde cū in omni ordinatione simplicis sacerdotis dicať ab epo cuilibet ordinādo. Accipite spiritū sanctum: quoz remiseritis ⁊c. nō est verisile q̄ per illa verba ꝓprie ⁊ p̄cise facta fuerit ordinatio epoz primoz qui fuerūt summi sacerdotes: qz etiam in lege erat alia ordinatio simpliciū sacerdotū: alia summi. Et confirmatur: qz verba sacramētalia ꝓlata a ministro sunt eiusdem virtutis in effectu sacramētali sicut ꝓlata a xp̄o: sicut patet in forma sacramenti eucharistie in qua verba illa: hoc est corpus meū: illud idē efficiūt qō effecerūt xp̄o ea dicente. Si ergo xp̄s dicēte illa verba. Accipite spiritū sanctū ⁊c. fecisset aplos epos qui iam erāt facti sacerdotes in cena quo ad characterem sacerdotalem per illa verba: hoc facite ⁊c. eis data in traditione panis ⁊ calicis pari ratione eps dicens illa verba. s. Accipite spiritū sanctum: quoz remiseritis ⁊c. illi q̄ taz factus est sacerdos per verba sibi dicta in traditione calicis cū pane ⁊ vino accipite potestatem ⁊c. faceret eū epm: quod est absurdū Item Thomas qui p̄sens nō erat illis verbis nō fuisset factus eps. Item q̄ per neutra verba. s. hoc facite: ⁊ quoz remiseritis sint facti epi. patet: qz sicut dicit Anaclet? di. xxi. in nouo. Petro primo pontificatus in ecclesia xp̄i datus est: ꝑ illa verba dicta sunt simul ⁊ semel aplis ⁊ p ons̄ habuerūt suū effectum vnū ⁊ indiuisibilem ⁊ sine ordine prioris ⁊ posterioris. ergo tunc nō est datus alicui pontificat? primo. Sic ergo patet q̄ nulla auctas canonis cogit dicere alios aplos a Petro epos a xp̄o factos esse. Item nec ratio cogit: imo magis oppositū ⁊ maxime ꝓpter duo. Pro quo arguit octauo loco sic. in creatione humani generis vt esset maior vnitas deus ex vno hoie fecit oīe hoim genus. vt dicit Paulus Act. xvij. ergo similiter ad cōseruandā eccl'ie vnitatē videť q deus nō fecerit simul plures epos a quibus alij deriuarenť: sed vnū primū a quo ceteri fierent. Nono sic: in eccl'ia non debet esse minor vnitas neq̄ minus bonus ordo q̄ fuerit in synagoga. sed in illa ad bonā ordinationē ⁊ vnitatē illius ptinuit: vt Moyses legislator non fecerit simul plures epos ꝑ vnuz tm̄. s. Aaron a quo oēs alij imediate ꝓcesserūt Ergo noue legis lator ⁊ eccl'ie ordinator xp̄s nō debuit simul facere plures epos sed vnum tm̄. s. Petrū: a quo oēs mediate vel imediate postmoduz oēs fierent. Videť ergo rōnabile q̄ iste fuerit ꝓcessus in ordinatiōe epāli apl'o rū. s. q̄ petrus fact? fuerit solus eps a xp̄o ante ascensionē. post spūssancti aūt missionem siue ipsa die prima dn̄ica siue alia petrus sol? eps fecit Johānē epm deinde petrus cōsecrato Jobe fecit Jacobū zebedei. q̄bus trib? factis tūc ordinauit petrus q̄ deinceps nō ordinareť eps nisi a trib? epis. vt dicit in p̄fato. c. porro. Et ad oīdēdū formā bmōi: ipse cū duobus predictis ordinauit Jacobū. vt dicit in p̄dicto. c. porro. licet ꝓpter paucitatē epoz qn̄ apli fuerūt non potuerit hec forma semp seruari. Ideo paulus solus forte Thimotheuz ⁊ Titū ordinauit epos: q̄ separatus a barnaba non habebat in societate sua epos nisi quos postea fecit. Naz Lucas Demas Sylas. ⁊ bi non fuerūt epi. sed qn̄ potuerūt habere duos tūc cū eis ordinauerūt: nō soli. Ratio aūt q̄re filij zebedei credanť prius a petro in epos ordinati ē: qz illi post petrū fuerūt maiores: fuerūt ⁊ honorabiliores. ⁊ hos cū petro xp̄s p̄ ceteris p̄referebat. vt patuit in transfiguratiōe in suscitatione filie Archisynagogi: in oīone in horto. ⁊ filiis in q̄bus hos solos quasi familiares secretarios secuz assumpsit. Matth. ix. xvij. ⁊. xxvi. Eū sup illud Luce. vi. Non p̄misit introire secū quenq̄ nisi petrū ⁊ Jobem ⁊ Jacobū. Ubi dicit Theophilus: solum hos intromisit tāq̄ discipuloz p̄tices. Itē Mar. xvij. sup illud. Assumpsit iesus petrū Jacobū ⁊ Johannē: dicit Cryso. ideo hos sumpsit qz alijs potiores erant. Q aūt Johannes fuerit maior licet minor fratre ⁊ ideo sibi p̄lat?. p̄z super illud Matth. x. Et Andreas frater eius vbi dicit glo. Cryso. Marcus aūt post duos vertices Petrum ⁊ Johānem andream numerat. vbi innuit Petrum ⁊ Johānem inter ceteros apostolos fuisse sublimiores. Item super illud ibidez. Jacobus zebedei ⁊ iobānes

frater eius dicit Chrysostomus. vide aūt q nō ꝑm dignitatē ordinat mihi aūt videt iobes nō alijs solū sed fratre etiā maiorē esse. Ex ꝓdictis apparet falsa glo. sup illud. c. lxvi. di. porro. q̄ dicit q̄ in ꝓncipio et primitiua ecclesia oēs apli erant simplices sacerdotes et tñ poterāt cōsecrare eꝑs. nam moyses simplex sacerdos fuit et tñ cōsecrauit Aaron in pontificē: neq; tunc erat dria inter eꝑm et simplicē sacerdotē. xcv. di. olim. q̄ sicut dicit Aug. In ꝓma rerū creatione nō queriť quid deꝰ facere potuerit: ſ q̄d decuerit et q̄d rō et natura rerū req̄reret. Cum aūt dicat apls: q̄ minor sine vlla ꝯdictione a maiore benedicit. Heb. vij. et pbi asserāt q̄ nihil agit vltra suā spēm. licet xp̄s ꝑ simplicē sacerdotē de potētia absoluta posſit facere episcopū: nō tñ decet nec ꝯgruit officijs q̄ minor faciat maiorē dans alteri q̄d nō hz. nec ꝓ ns est verisile q̄ xp̄s voluerit p simplices sacerdotes qui sunt iferiores summos sacerdotes qui sunt epi cōsecrare. Vñ ꝓsiderandū est q̄ moyses licet nō esset sacerdos et pōtifex vncꝰ visibiliter cū Aaron quē fecit pontificē et cū filijs eius quos fecit simplices sacerdotes. vt habetur Leuitici. vij. et recitať. xxi. di. c. i. erat tñ dignior illis et virtute maior illis in oībus: q̄ in ill' ordinib? nō erat character nec illi sacerdotes habebāt claues sed tm offerebāt ꝑ populo et erant mediatores: q̄d multo melius faciebat moyses. Scōm veritatē aūt in eccl'ia nulla maior est dignitas q̄ sacerdotalis excepto pōtificali. vnde oīs nō eps est inferior eo et ꝑ ns nō decuit q̄ nō eps eꝑm consecraret: nec est possibile apud hoīes etiā de potētia absoluta. Sed xp̄s verꝰ sacerdos in eternū ꝑm ordinē melchisedech: et pontifex futurorꝫ bonorū licet eq̄uoce sacerdos et eps ad alios in quo nō fuit character nec ꝓsecratio visibilis: tñ fuit dignior ceteris. Sicut g̃ moyses cōsecrauit Aaron in pontificē et filios eius in simplices sacerdotes a quo quidē Aaron deriuat? ē pōtificat? ad oēs alios sic ad filiū suū Eleazarū i dutū vestib?ei? Nu. xx. et post ad phinees et sic de alijs. sic et xp̄s ꝑ se imediate fecit petrū eꝑ a quo postea in oēs pontificat? deriuat? est: et p se fecit alios aplos simplices sacerdotes. vt xxi. di. in nouo. dicit Anacle. In nouo testamēto post xp̄m a petro sacerdotalis cepit ordo: q̄ ipſi primo pontificatus in ecclesia xp̄i datus est. Et exponit sacerdotalis. i. pontificalis sicut sacerdos exponitur pro epo de cōse. di. i. c. solēnitates. Sicut autem superius argumentati sumus cum alij apostoli fuerint ita cito facti sacerdotes sicut ipse petrus et nō sub ipso nō potest dici ab ipso cepisse simplex sacerdotalis ordo. Similiter si ipse fuisset a xp̄o factus epus licet prius tempore et alij etiam tūc a xp̄o non ab ipso petro cepisset pontificalis ordo. ergo videť q̄ ꝓpter hoc q̄ ab ipso petro facti sunt omēs alij episcopi mediate vel imediate et ipse solus a xp̄o ideo vere dictum sit a sancto Anacleto q̄ ab ipso petro post xp̄m cepit pontificalis ordo: q̄d etiam sicut. s. induximus requirit vnitas eccl'ie habere. s. vnum caput a quo dona fluant. vnde. xix. di. in. c. ita dñs. beat? Leo sic de beato petro loquiť vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.

Capitulum. xxxiij. In quo ponūtur alique obiectiones contra predicta. Cap. XXXIII

Uersus prefa:

b tam cōclusionez aduersarij multipliciter instant. Et primo sic omēs apostoli a xp̄o simul facti sunt sacerdotes. ergo simul ab eo omēs debuerunt fieri epi. cōsequentia videť nota: q̄ non videť maiorē rō de vno q̄ de alio. ergo ꝛc. Argumentum primum. Secundum. Secūdo dicit Aug. de q̄stionibus noui et veteris testamenti q̄ xp̄us oēs aplos fecit eꝑs. ergo habeť ꝓpositum. Tertio arguiť ex illo. extra de sum. trī. et fi. ca. c. i. §. vna. vbi dicit q̄ sacm eucharistie non pōt conficere nisi sacerdos q̄ rite fuerit ordinatus ꝑm claues quas ipse cōcessit aplis suisq; successoribus. sed constat q̄ sacerdos non ordinať a clauē sacerdotali sed episcopali. ergo videť q̄ xp̄us aplis tradidit claues pontificales a q̄bus soli pbri ordinantur: et ita videť q̄ non solū petrū sed etiā alios aplos fecit eꝑs. Tertium. Quarto arguiť ex illo q̄ habeť di. xxi. in nouo. vbi dicit q̄ petro ꝑmo pontificatus in eccl'ia datus est. et post pauca dicit: ceteri vero apli pari cōsortio honorem et prātem acceperunt: sed non habuissent honorem et prātem pari consortio nisi fuissent pontifices sicut petrus. ergo idē q̄d prius. Quartum. Quinto glo. vbi. s. dicit. epi successerunt in locum aplorꝫ. lxviij. di. quorꝫ. ergo et apli fuerunt epi. Quintum.

Sexto arguunt ex illo q̄d scriptum est in ps̄ cviij. et Actū. i. de Juda q̄ epatum eius accipiat alter. si Judas fuit eps ante resurrectionē multomagis et alij apostoli. et pro tunc nō possunt dici facti a petro: ergo a xp̄o immediate. Sextum.

Septimo dicitur ad Ephe. iiij. Dedit quosdam apostolos: quosdam pastores: quosdam doctores. sed pastor nomen est et officium episcopi. ergo ipe fecit aliquos episcopos: sed nō nisi apostolos. ergo ꝛc. Septimum.

Octauo habetur. di. xxi. c. i. vltra mediū. q̄ xp̄us duodecim apostolos tanq̄ maiores sacerdotes instituit, lxx̄ij. Octauum.

discipulos quasi minores sacerdotes instituit

Nonum Nono. Paul⁹ etiā ep̄s fuit q̄ t Thimotheū ep̄m ordinauit .i. Thi. iij. cum impositōe manū pbr̄i. glo. i. ep̄i. sed nō videt nisi a xp̄o factus. ergo nō solus Petrus a xp̄o ep̄s imediate ordinatus est.

Decimum Decimo. Ysido. li. ij. de origine officioꝝ dicit. Ep̄i sunt instituti per totū mundū in sedibus apl̄oꝝ. ex quo habet q̄ apostoli fuerunt ep̄i alīs nō habuissent sedes ep̄ales ergo idem quod p̄aus.

Undecimum Undecimo. Dion̄y. in ecclesiastica hierarchia dicit. Ipse xp̄s in sacerdotalem cōsummationē ducens discipulos subsistēs in sanctissimū patrē suū rettulit hierarchie perfectionem. Ex quo habet q̄ cum sacerdotalis consummatio hierarchica perfectio nō fit nisi in ep̄atu q̄ xp̄s discipulos .i. apl̄os per seipsuz fecit ep̄os alīs nō duxisset eos in consummationē illam sed duci fecisset.

Confirmatio Confirmat̄ per hoc q̄ Maxim⁹ cōmentator dicit ibidē: q̄ ipse ihesus discipulos suos in

Duodecimum ep̄os cōsecrauit. Duodecimo arguitur sic: sicut tradunt sancti t specialiter Ysi. de ortu t obitu patruz: Mathias fuit vn⁹ ex. lxx̄ij. discipulis qui tamen nō a petro factus est apl̄s sed a xp̄o. vnde Dion̄y. de ecclesiastica hierarchia exponēs illud Act̄. i. Ostende dñe quez elegeris ex bis ꝛc. dic̄ de petro sic. Ipse discipuloꝝ verter cū ordinata sibi hierarchia: deinde in duodenarij discipuloꝝ veniēs: sanctificās cōsummationem: in diuinitatis electionez trimidus reliquit: dicens ostende quem elegeris: t diuina sorte diuitus ostensum in sancti duodenarij apl̄ici suscepit. Et sic videt q̄ a xp̄o immediate fuit Mathias electus t per ꝑns alij apostoli nō a petro sed a xp̄o receperunt cōsecrationem immediate.

Capitulum. xxxiiij. In quo respōdetur obiectionib⁹ factis in superiori capitulo.

Cap. xxxiiii

Biectionib⁹ p̄e

dictis nō obstantibus videtur dicendum sicut supra diximus: q̄ beatus Petrus a christo immediate t solus ipse dignitate pontificali fuerit sublimatus. Unde dicendum est ad rationes in oppositum.

Ad primum Ad p̄imam respondet negando ꝑsequentiā: q̄m nō est simile de simplici sacerdotio t episcopali dignitate: quia enim Petrus in c̄ptum sacerdos non fuit maior ceteris apostolis: quia omnes sacerdotes sunt pares simpliciter. t ideo ad illam paritatem inter eos ostendēdam simul t semel fecit xp̄s eos sacerdotes in cena: t dedit simul vel datam declarauit parem potestatem ligandi t soluendi in foro conscientie in resurrectione quando dixit eis. Accipite spiritū sanctum t quoꝝ remiseritis peccata ꝛc. Unde Cypria⁹ in ca. loquitur. xxiiij. q. i. dicit: q̄ xp̄us apostolis post resurrectionem suam parem potestatem tribuit. t q̄ sacerdotio sic non debet ptās iurisdictionis cuz sint multi sacerdotes sine cura animarū t subditis: sed ep̄o qui dicitur superintendēs p̄eter potestatem ordinis debet potestas iurisdictionis t populus subditus. dicit em̄ sc̄us Tho. in. iij. sniarum. dis, xxiij. q̄ potestas ep̄alis est ordinis t iurisdictionis. vnde rōnabiliter statutū est in concilio Vienneñ. q̄ nullus de pastore p̄uideat ecclesie cathedrali sibi qualitercūq̄ subiecte q̄ clero careat t subditis xp̄ianis de elec. in ca. pleriscq̄. t q̄ episcopus sine subditis est quoddam opp̄obriū dignitatis. licet ergo omnes episcopi sint pares quo ad potestatez ordinis non tamen simpliciter: q̄ nō quo ad potestatem iurisdictionis que per se debet episcopo de congruitate. Ad significandum ergo q̄ in ep̄atu petr⁹ erat maior alīs nō simul debuit fieri episcopus cum alīs: sed ipse a xp̄o solus t alij ab eo posteaꝝ dictum est. Petrus autē non fuit maior sacerdos alīs: sed fuit maior ep̄us: non q̄ habuit maiorez p̄tātem sacramēta dispensandi sed q̄ habuit maiorem p̄tātez iudicandi vtpote superintendens toti mūdo. fuit em̄ antistes totius mundi factus vt dicit Theophilus.

Ad secundum Ad secūdā rñdetur duplic̄. P̄imo negando cōsequentiā: q̄ licet concedatur q̄ xp̄us omēs apl̄os fecerit ep̄os: nō tamen eodem modo sed differenter. s. petrum p se t immediate alios vero per petrū immediate vl̄ mediate sicut exponit illud q̄ inquit p pheta. t habet Job. vi. Erunt omēs dociles dei scz quidam mediate t q̄dam immediate. Secundo rñdetur: q̄ Aug. cuz dicit xp̄m oēs apl̄os fecisse ep̄os intelligendū est. i. sacerdotes. sepe em̄ ep̄us ponitur p simplici sacerdote sicut pbat Hieron̄. per illud Act̄. xx. posuit vos spūssanct⁹ ep̄os. i. pbr̄os. t hoc pbat Beda per hoc q̄ loquit̄ ad seniores vnius ciuitatis Epbesi in qua non erat nisi vnus ep̄us. vñ Aug. in loco p̄allegato post q̄ dixerat q̄ xp̄s apl̄os ordinauerat ep̄os subiungit ita dicens Hoc apostolus spū sancto deputat cum dicit. Attendite vobis t vniuerso gregi in quo vos spūssanctus posuit episcopos regere ecclesiam dñi nostri ihesu xp̄i. hec Aug. Et ita videtur q̄ beatus Aug. eodem modo capiat nomē episcopi sicut capitur in canone. Act̄. xx. quod inductum est.

Ad tertium Ad tertiam rñdetur negando ꝑsequentiā: q̄ dato q̄ loquatur de clauibus que dicantur pontificales licet iste cō

cedantur date apostolis ⁊ eoꝝ successoribus a xp̄o: non tamen sequitur ꝙ immediate illis xp̄us dederit illas claues pontificales. nam constat ꝙ successoribus apostolorum quibus etiā dicitur dedisse non immediate per se eas illis dederit sed per episcopum consecrantez. ⁊ ita apostolis aliis a petro per petruz eos cō

Ad quartum secrantem tradidit claues illas. Ad quartā rn̄detur etiam negando cōsequentiā ⁊ cōmittitur fallacia figure dictionis: qm̄ paritas illa non est intelligenda quo ad oīa: qm̄ licet quo ad substantiā potestatis consecrationis intelligatur: qz oēs tandem fuerunt episcopi: non tamen quo ad ordinem tēporis: qm̄ nō cum eo simul facti sunt. cum in principio illi? ca. dicatur ꝙ primo petro pontificatus in ecclesia datus sit. nec quo ad ordinem imediatiōis: qm̄ nec a xp̄o immediate sed ab ipso petro facti sunt pares quo ad cōsecrationis potestatem nō obstante ꝙ fuerint ab ipso facti.

Ad q̄ntum sicut ep̄us consecratus par est ep̄o consecranti in potestate ordinis. Ad q̄ntam rn̄det negando consequentiā: qz licet apostoli fuerint ep̄i non tamen sequitur ꝙ immediate quādo fuerunt apostoli fuerunt etiam ep̄i sicut manifestum est cū nec sacerdotes etiam tunc fue-

Ad sextum rint vt ptz. Ad sextam rn̄detur vt superius dictum est de Juda: quia ipse non fuerat ep̄s fm veritatez: sed solum fuit apostolus ⁊ sacerdos. Et quando dicit ꝙ ep̄atum eius accipiat alter: exponendum est. i. locum apostolat?. vt exponit Nicolaus de Lyra ita dicens. apostolatus vero dicitur ep̄atus. vnde ⁊ ipsi sunt successores apostoloꝝ fm ꝙ dicitur in decre. di. xxi. c. in nouo. ⁊ etiam eodez modo exponit

Ad septimum super psal'. cviij. Ad septimā rn̄detur ꝙ xp̄s dedit pastores dando primū ⁊ vniuersalez pastorem imimediate: dicendo petro. pasce oues

Ad octauum meas. ⁊ per illū alios particulares. Ad octauam rn̄detur ꝙ ly tanꝯ soluit ar. xp̄us em̄ nō fecit omnes apostolos ep̄os siue maiores sacerdotes sed in eis significabantur ep̄i p officiuz predicandi ⁊ visitandi ciuitates ⁊ castella: ⁊ qz erant superiores omnibus aliis: ⁊ quia erant futuri ep̄i. similiter fecit discipulos nō quidem sacerdotes: sed tanꝯ minores sacerdotes. i. similes in hoc ꝙ sicut illi sub aplis p̄dicabant ⁊ curabant infirmos: sic ⁊ minores sacerdotes sub ep̄is predicant ⁊ curant infirmos spūales per administrationem sacramētoꝝ. ⁊ ita rō non ꝓcedit. Ad nonuz rn̄detur

Ad nonum ꝙ verum est ꝙ paulus ep̄us fuerit sed non immediate per xp̄m: sed ipse cum barnaba ab apostolis cum oratione manū sibi imponētib? vt habetur Act̄. xiij. facti sunt ep̄i. Ad decimum

Ad decimum mam rn̄detur ꝙ non negatur q̄n omnes apli ꝓter Judam scariotb fuerint veri ep̄i finaliter consecrati: sed dicit ꝙ nō oēs fuerint a xp̄o sine medio consecrati sed solus petrus.

Ad vndecimum Ad vndecimam rn̄detur ꝙ xp̄us discipulos duxit ad ep̄alem dignitatem ꝓ petruz eos cōsecrando: sicut duxit populum suū ꝓ desertuz in manu Moysi ⁊ Aaron. Et ad id quod inducitur in cōfirmatione ex cōmento Mariani rn̄detur eodem modo. dicimus em̄ ꝙ verū est ꝙ dn̄s. xi. discipulos in ep̄os consecrauit: non tamen sicut dictum est eodem modo: sed petruz immediate ꝓ se ⁊ alios ꝓ petrum. sicut dicitur etiam cōsecrasse Aaron ⁊ cum induisse vestibus pontificalibus: q̄uis hoc totum fecerit p Moysen. Eccli. xlv. Excelsum fecit Aaron ⁊c. dedit illi sacerdotium gentium et circuncinxit illi zonam iusticie. Ad duodecimam rn̄detur: ꝙ licet Mathias fuerit consecratus in ep̄m a deo: nō tamen sine ministro: scz beato petro mediante: quia ꝓbabile est ꝙ fuerit vltimus de. xij. ordinatis sicut vltimo vocatus. sicut de Paulo dicimus qui non minus ꝙ Mathias electus est a deo in aplum: ⁊ nibilomin? factus est ep̄us ministerio aliorum. sic etiam Aaron dicitur vocatus a deo. ad Heb. v. Nibilominus tamen ꝓ hominem fm ritum illius temporis cōsecratus. pariter etiam dicitur de beato Nicholao: ⁊ de beato Ambrosio qui fuerunt diuina reuelatione ꝓmoti ⁊ electi: nibilominus ab hominibus fuerunt consecrati.

Ad duodecimum

Capitulum. xxxv. Qz beato petro in apostolici principatus amplitudine aliquis succedere debuit in ecclesia vsq; ad consummationem seculi.

Zcet omnes fe- Cap. xxxv

re rationes que superius inducte sunt ad ꝓbandum ꝙ vnus in ecclesia dei esse deberet supremus rector et gubernator sufficienter faciant ad ostendendum ꝙ clauium potestas ⁊ primat? auctoritas quibus beat? petrus a christo donatus est ⁊ sublimatus in eius legitimos successores transferit transferaq; sit vsq; in finē seculi: nibilominus hoc aliis rationibus comprobabim?. Et primo rōne sancti Tho. lib. iiij. contra gentiles. ca. lxxvi. sic: manifestum est ꝙ christus ecclesiam sic instituit vt esset vsq; in seculum duratura: fm illud. Esa. ix. c. Super solium dauid ⁊ super regnum eius sedebit vt confirmet illud ⁊ corroboret in iudicio ⁊ iusticia a modo ⁊ vsq; in sempiternum. Manifestum est igitur ꝙ ita illos qui tunc erant in ministerio constituit vt etiam eorum potestas deriuaretur ad posteros ꝓ vtilitate

ecclesie vsq; ad seculi finez. presertim cum ip
se dicat. Mathb. vlti. Ecce ego vobiscum sum
vsq; ad consummationem seculi. Constat au
tem q illis personis que cito post erant mori
ture non erat ipse futurus omnibus diebus
seculi. ergo in personis illorum etiam suis suc
cessoribus est locutus cum quibus vsq; ad fi
nem seculi esse poterat successiue. p quo facit
capi. quodcunq; xxiij. q. i. vbi Augu. inquit:
q quando Petrus claues accepit ecclesiam
sanctam significauit: quia scz non tantum p
se sed etiam p omnibus successoribus vsq; ad
finez seculi quo duratura est ecclesia. Ubi no
randus: q sicut Adam quedam dona habuit
personalia sicut omniū scientiam: quedam ve
ro p sua posteritate in statu innocentie sicut
originalem iusticiam: sic petrus aliqua dona
habuit a christo pro sua persona sicut miracu
lorum gratiam. vt q ad eius vmbram sanarē
tur infirmi. quedam vero etiam pro succesio
ribus suis in ecclesia. et hec sunt illa fine qui
bus ecclesia non staret: sicut claues ligandi et
soluēdi: aliter porte inferi prevalerent aduer
sus eam. Unde banc amplitudinem potesta
tis et eminentiam principatus per quez eccle
sia resistit mundo et dyabolo: xps contulit pe
tro p se et suis successoribus. et ita cum claues
accepit ecclesiam dicitur significasse: qa per
totam posteritatem ecclesie in successores pe
tri esset deriuanda. Secundo sic: certum est
q potestas data apl'o petro data est ad eccle
sie edificationē. vt apostol⁹ paulus. i. ad Cor.
x. dicit. Ergo oportuit banc potestatem tan
diu durare in ecclesia q̄diu ecclesia ipsa edi
ficatione indigeret: sed edificatione indiget
vsq; ad finem seculi in quo electorum nume
rus complebitur. Unde Hieronimus super
illud Psal. Hierusalem que edificatur vt ci
uitas inquit: in qua adhuc non est cōpletum
edificiū huius ciuitatis sed cōtinuo edificat
de lapidibus viuis super fundamentum apl'o
rum et pphetarū ab ipso summo angulari la
pide xpo iesu. ergo vsq; ad finē mūdi petri pri
matus siue principatus in suis successoribus
erit duraturus. Tertio sic: si nullus beato pe
tro in pncipatu successisset pariter nullus cu
iuscūq; alterius apl'i dignitati successisset cuz
nulla sit maior rō de vno q̄ de alijs apl'is. et sic
statim ordo apl'icus in suo exordio defecisset:
quod nullus credens xp̄m sapientissimū affir
maret. Quarto arguit ex illo psal. xliij. vbi
dicitur. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij:
constitues eos principes super oēm terram.
vbi expresse dignitas et auctoritas ordinis a
postolici per successionē in ecclesia ondit du
ratura. vnde glo. sup illud. Pro patribus tuis
nati sunt tibi filij dicit. i. post apl'os et p apl'is
epi et alij quos ecclesia genuit in sede patrum
constituit. Si ergo dignitas aplici ordinis p
successionez in ecclesiā pmansura erat vsq; in
finem seculi nō dubiū quin etiā primatus eius
dem qui in Petro erat successorē pariter habi
turus esset. Quinto sic: nō minor cura et dile
ctio est dei erga sponsam suam ecclesiaz post
tēpus beati Petri q̄ fuerit tēpore eiusdē apl'i
ergo sicut tēpore apl'i petri ecclesiaz suam gu
bernauit et muniuit p̄sidēte siue principe vno
loco sui videlz beato petro: ita etiā post beatū
petrū taliter gubernasse illam voluisse credit
vt in illa vn⁹ in eadē ptātis amplitudine qua
petrus tanq̄ rector illi⁹ atq; p̄rector p̄sidere
ret: maxime cum post beati petri tēpa ecclesia
xp̄i in personis multiplicata multo amplius
vno tali gubernatore indiguerit presertim cū
etiam tēporib⁹ futuris in ecclesia tribulatōes
maiores sperarentur future. Sexto sic. in tē
pore veteris legis deus sic ecclesiā suaz dispo
suit vt toto illo tēpore vn⁹ esset pontifex cui⁹
imperio si q̄s de populo illo cōtradiceret mo
reretur. sicut habet Deutero. xvij. ergo fil'iter ē
credenduz q̄ diuina prudentia toto tpe legis
noue disposuerit: q vnus summus pontifex in
tota ecclesia p̄sideret. patet p̄ña: cū eadē ra
tio potior sit de ecclesia q̄ de synagoga: quāto
sacerdotiū noue legis p̄stātius sit leuitico.
sed hoc esse nō potuit vna psona semp manen
te. ergo p successionez. Ordinatione ḡ diuina
auctoritas et primatus Petri in eadē amplitu
dine ptātis trāsitura erat in posteros vsq; in
finē seculi. qō videt per illud cōfirmari quod
Apl'us dicit ad Heb. vij. q xps sempiternum
hz sacerdotiū. Septimo sic. naturalis ratio
dictat et hoc ipsum tota pbia testat: q optim⁹
modus regiminis cuiuscūq; cōitatis sit vt vn⁹
sit princeps et rector sicut est in toto vniuerso
quēadmodū superius ostendimus. Unde Au
gu. libro de nuptijs et concupiscentia. Princi
patus magis naturalis est vnius in plures q̄ in
vnū potest esse multorum. vnde vt idem dicit
Augu. natura principiorum amat singularita
tem. Ergo absq; omni dubio tenendum est q
dei filius qui summa sapientia est: ecclesiā su
am elector. suorum cōmunitatem quam pro
prio sanguine sibi acquisiuit sub tali regimi
nis ordine disposuerit vsq; in finem seculi gu
bernandam: vt vnus in ea p̄sideret vniuer
salis omnium rector et pastor. Cum autem si
cut dictuz est in vna et eadem persona semper
permanente fieri non possit: cum nulli detur
viuere per totū ecclesie decursum: necesse est

confiteri q̄ principatus petri cū amplitudine potestatis sue diriuetur in successores vsq̄ in finem seculi. Unde Cryso. tractans illud. Matb. xxiiij. Celum ⁊ terra transibunt: verba aūt mea non transibūt. dicit: q̄ v̄ba xp̄i in eternum mansura sunt illa que locutus est petro dicens. Matb. xvi. Tu es petrus ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiam meā. Item idem Cryso. Sicut xp̄us accepit a patre dux ⁊ sceptrum ecclie gentiuz ex israel egrediens super oēm principatum ⁊ ptātem ⁊ super qd̄ cunctꝫ vt ei genuflectāt: sic ⁊ petro ⁊ eius successorib⁹ plenissime cōmisit. Ecce q̄ dicit successoribus. Ergo petrus in amplitudine auctoritatis habet successores in ecclesia. Item Cyrillus hierosolymitanus patriarcha dicit ex persona xp̄i loquens. Tu cum fine ⁊ ego sine fine cum oīnibus quos loco tui ponam pleno ⁊ perfecto sacramēto ⁊ auctoritate cū eis ero sicut sum tecū. Item extra de renū. c. q̄to. dicit Inno. Potestatem transferendi pontifices ita sibi retinuit deus ⁊ magister: q̄ eam soli petro vicario suo ⁊ per ipsum successorib⁹ suis prebuit ⁊ cōcessit. Item patriarcha Ignatius in ep̄la ad papam Adrianū: sub quo celebrata est octaua synodus ita ad p̄positū post illa verba dicta Petro ap̄lor̄ principi. Tu es petrus ⁊ sup hanc ⁊c. ita scribit di. Tales em̄ beatas voces non sm̄ quandaz vtiq̄ sortem ap̄lor̄ principi Petro solum circunscripsit ⁊ diffinuit: sed per eū ⁊ ad oēs qui post illum sm̄ ipsum efficiendi erant summi pastores et diuinissimi sacriq̄ pontifices senioris rome. Item Adrianus papa scribens Cōstantino ⁊ hyreneo imperatoribus ⁊ toti cōcilio in ea decretali vbi inducit plures auctoritates p̄ veneratione imaginū inter alia de beato petro sic ait. Nam ipse princeps apostolor̄ beatus Petrus qui primitus apostolici sedi p̄sedit sui apostolatus principatum ac pastoralis cure successoribus suis qui in sua sanctissima sede successuri sunt perenniter dereliquit quibus ⁊ auctoritatis potestatem quēadmodum a saluatore nostro ⁊ dño deo ei concessa est: ipseq̄ tradidit diuino iussu successoribus suis: quor̄ traditione xp̄i sacraz imaginē sanctecq̄ genitricis eius ap̄lor̄uq̄ ⁊ omniuz sanctor̄ venerant̄ imagines. hec ille. Ex q̄bus v̄bis manifeste habet̄ q̄ petro aliquis succedit in ecclesia ⁊ in eadez potestatis plenitudine. Ex his apertissime conuincitur error dicentium: q̄ nullus in eccl̄ia petri successerit in plenitudine dignitatis sue.

Capitulū. xxxvi. Qz bt̄o petro succedens in primatu ⁊ amplitudine ap̄lice dignitatis sit romanus p̄tifex.

Capl̄z xxxvi

Quod autem romanus p̄tifex sit qui beato petro in amplitudine p̄ncipatus ⁊ p̄rerogatiua dignitatis in ecclesia succedat iam ostendamus. Pro quo aduertendum q̄ sedes episcopi non ea prima dicitur in qua primo sedit: sed vltima in qua finaliter legitime translatus resedit. Petrus autem vniuersalis ecclesie factus ep̄s a principio nullam determinataz sedem sibi appropriauit. Unde sedem hierosolymitanā Jacobo fratri dñi dimisit: postea vero Antiochie primo sedit ⁊ tandem illam dereliquit Ignatio discipulo beati Johānis euangeliste ⁊ romam veniens illic suam transtulit sedem: ibi de⁹ vsq̄ ad mortē finaliter residens. Unde beatus Marcellus papa ⁊ martyr xp̄i vniuersis scribens episcopis per Antiochiam cōstitutis ita ait in. c. rogamus. xxiiij. q. i. Licet prima sedes petri fuerit apud Antiochiā: postea rius iubente dño Romam translata est. Non ergo Antiochia que fuit prima sed Roma vltima debet dici sedes petri. Unde qui in sede romana legitime constituitur successor petri efficit. ⁊ per ꝯsequens plenus atq̄ perfectus xp̄i vicarius. Est autem hic cōsequenter notandum sm̄ dñm Petruz de palude: q̄ aliud est de electione episcopi ⁊ aliud de electione archiepiscopi: qz electio episcopi solum pertinere debet ad oēs clericos dyocesis sue vel ad maiores: sicut ad cathedralem ecclesiam que p̄ficitur soluz dyoc̄. sed archiepiscopus p̄ficitur sue dyocesi specialiter: ⁊ toti p̄uincie cōiter. Quod autem oēs tangit ab oīnibus debet approbari. Unde quantum est de iure primitiuo eligendi non ad solam ecclesiā cathedralem cuius specialiter interest sed ad suffraganeos quib⁹ p̄ficitur spectat electio archiepiscopi ⁊ ita olim seruabatur. Propter quod in electione beati Nicholai in metropolitanum myrreoum ecclesie conuenerunt episcopi suffraganei tāq̄ p̄ncipales ad quos solos electio pertineret si archiepiscop⁹ nullam sedem determinatā haberet. Sed qz difficile est semper suffraganeos conuocare constitutum est de consensu omniū ad quos spectat q̄ ad solam ecclesiā cathedralez spectet electio archiep̄i sicut ⁊ ep̄i. Sic igitur si petr⁹ mortuus fuisset anteq̄ rome sedem elegisset ad ap̄los solos quasi suffraganeos pertinuisset electio successoris petri: sed postq̄ Rome resedit de iure cōmuni ⁊ ad patriarchas ratione vniuersalis ecclesie: et ad clerum Romanum ratione appropriationis spectabat

electio vt videt. Sed q; difficile erat patriarchas conuocare nec erat tutum simplicibus canonicis tantum negocium cōmittere: papa loco patriarcharum ⁊ canonicorum roma nor; cardinales instituit qui papam eligerēt ita tamen q; due partes consentirent. Unde qui sic in romanū pontificē est electus est verus petri successor ⁊ xp̄i vicarius plenus. Un̄ dicit canon ,concilij Calcedonen. Si q̄s ep̄s predicat infamis liberā habeat ptātez appellandi ad beatissimū ep̄m antique rome quez habemus petrum petrā refugij: ⁊ ipsi soli libera potestate loco dei sit ius discernēdi ep̄i infamiā p̄m claues sibi a deo datas. Itē patres in synodo Constantinopolitana. vt. s. inductum est. Veneramur p̄m scripturas ⁊ canonum diffinitiones sanctissimum antique rome ep̄m primū esse ⁊ maximum episcoporum. Dicit autem antique rome: ad differentiā cōstantinopolitane: quam Constantinus illuc sedem suā transferēs ⁊ priuilegijs debitis rome extollēs nouā romā voluit appellari. Itē brūs Hieron̄. ad Damasum papā scribens in cap. qm̄ vetus. xxiij. q. i. dicit. Cum successore piscatoris loquor. Itez huius beate successionis veridicus testis est Ignatius cōstantinopolitanus patriarcha q̄ in epla sua ad Adrianum papā q̄ lecta ⁊ recepta fuit in octaua synodo vbi ita loquit. Solus ⁊ ex toto magister oim deus dicit Petro magno ⁊ summo aplorum. Tu es petrus ⁊ super banc petrā edificabo eccl'iam meam ⁊ porte inferi ⁊c. Et iteruz Tibi dabo claues ⁊c. Tales em̄ beatas voces non p̄m quandaz vtiq; sortem aplor; principi Petro solum circunscripsit ⁊ diffiniuit: sed p eū ⁊ ad oēs qui post illum p̄m ipsum efficiēdi erant summi pastores ⁊ diuinissimi sacriq; pōtifices senioris rome transmittit. Hac rōne motus Innocē. iij. romanus pont. scribēs imperatori cōstantinopolitano. vt habet in ca. solite. extra de maio. ⁊ obe. dic̄ sic. Nobis em̄ in beato petro sunt oues xp̄i cōmisse dicente dn̄o. pasce oues meas: non distinguens inter has oues ⁊ illas vt alienū se demonstret a suo ouili qui petrū ⁊ successores illius magistros non recognosceret ⁊ pastores. hec ille. Item eadem rōne Innocē. iij. romanus pon. in cōcilio generali lugdunen. presidens. vt habet extra de homici. in. c. p humani. li. vi. dicit sic Dei filius iesus xp̄s ne gregem precio sui sanguinis glorioſi redemptū ascensurus post resurrectionē ad patrez absq; pastore desereret ipsius curam beato petro cōmisit. Unde nos eiusdem apli effecti disponente dn̄o licet imeriti successores ⁊ ipsius redemptoris locuz in terris quanq̄ indigne tenentes ⁊c. Ex his v̄bis clarissime sequit quēadmodū dicit Juli⁹ papa q; sicut beat⁹ Petrus apostolus prim⁹ fuit omniū apostolor; ita ecclia romana suo noie cōsecrata dn̄o instituente prima sit ⁊ caput omniū ecclesiarū. verba sunt canonis in ca. dudum. iij. q. vi. De quo etiam beat⁹ Anacletus in. c. sacrosancta. di. xxij. ita inquit. Sacrosancta romana eccl'ia non ab aplis: sed ab ipso dn̄o saluatore nostro primatum obtinuit sicut beato petro aplo dicit. Tu es petrus et super banc petram. ⁊ reliqua. vsq; soluta ⁊ in celo. adhibita est societas in eadem romana vrbe beatissimi pauli apostoli vasis electiōis qui vno die vno tempore cum petro gloriosa morte coronatus est ⁊ ambo sanctā romanaz ecclesiam consecrarunt atq; alijs oibus vbibus in vniuerso mundo tā sui presentia q̄ suo venerando triūpho pretulerunt. Et sequit. j. Prima ergo sedes celesti beneficio est romana eccl'ia. Ex istis apertissime elimanē duo errores. Primus est dicentium non esse de necessitate salutis romanaz eccl'iam credere sup̄remaz inter eccl'ias. Isti fuerunt condēnati in concilio Constantien. Secundus error est eor; qui dicunt beatum Petrum nunq̄ fuisse romanū ep̄m. q; vt aiunt vt refert Ockam in dialogo suo: in tota scriptura diuina nō reperitur q̄ beatus Petrus fuerit rome. Contra quos primo est sacra scriptura: in q̄t em̄ btūs petrus in fine. v. c. prime canonice sue. Salutat vos ecclesia q̄ est in babylone. Ubi iuxta glo. Bede babylon nominat romam ꝓpter cultum ydolatrie. Ad idem est btūs Hieron̄. qui in libro suo de viris illustribus ita dicit. Petrus in prima epistola sua sub nomine babylonis figuraliter romam significans. Salutat vos in q̄t que est in babylone eccl'ia electa ⁊ marcus filius meus. Secundo prefatuz errorem: dato q̄ expresse sacra scriptura non diceret petrum rome extitisse: sufficienter cōdēnant testimonia sanctor; patrū. In q̄t enim Hieron̄. super illud ad Roma. i. Desidero videre vos vt aliquid impartiar vobis gr̄e spūalis ad confirmandū vos: sic. Romanos petri predicatione fidē tenentes confirmare se velle apostolus Paulus dicit: non quo minus accepissent a petro: sed vt duobus apostolis testantibus atq; doctoribus coruz roborar̄etur fides. hec ille. Item Eusebius doctor egregius in ecclesiastica hystoria. capit. xiij. illustris testis est huius rei sic dicens. In ipsis Claudij temporibus clementia diuine prouidentie probatissimum omniuz apostolorum ⁊ maximum fidei magnificentie virtutis merito

Petrum rome fuisse ꝓbat

primoꝝ principem Petrum ad vbē velut ad uersus humani generis cōmunē pernicies deducit ducē quendā ⁊ magistrū militie sue sciē rem dñi prelia gerere ⁊ virtutum castra tutare. iste veniens ex orientis partib⁹ vt celestis quidam negociator: mercimonia diuini luminis si quis sit comparaturus aduexit ⁊ salutaris predicationis verbo primus in vbe roma in euangelij sui clauibus ianuā regni celestis aperuit. hec ille. Itez btūs Bernar. in epistola quadam ad Eugeniū papam ita ꝓpositum confirmat dicē. Locus inquā in quo stas terra sancta est: locus petri est locus principis apostoloꝝ vbi steterunt pedes eius quē cōstituit dñs dominū domus sue ⁊ principes oīs possessionis sue. Itez contra hunc errorē est beatus Anacletus in. c. sacrosancta. di. xxij. vt patet parū ante. Itē beatus Ambrosius in epla contra Auxentiuz de basilicis tradendis ita de beato Petro loquit. Nocte muros egredi cepit ⁊ videns in porta xp̄m sibi occurrere vbēq; ingredi ait. Domine quo vadis? Respōdit christus. Venio romam iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem diuinuz pertinere responsum. hec Ambro. Hoc etiam confirmat per eundē Ambro. in cap. beati. ij. q. vij. vbi Ambrosius ita loquitur. Petrus et Paulus martyriū pertulerunt in vbe roma que principatū ⁊ caput obtinet nationū. s. vt vbi erat caput superstitiōis illic caput ḡesceret sanctitatis: ⁊ vbi gentiū p̄ncipes habitabant illic etiam principes eccl'iarū morarent. Hoc etiā confirmat beatus Marcellus papa in. c. rogamus. xxiij. o. i. qō supra inductuz est. Hoc etiaz imperator Constantinus in epla quā vniuersali eccl'ie dirigit in. c. cōstantin⁹. di. xcvi. ita testat. Vbi p̄ncipatus sacerdotum ⁊ xp̄iane religionis caput ab imperatore celesti cōstitutū est: iustum non est vt illic imperator terrenus habeat ptātem. Hoc etiam aplica sedes confirmat in ca. per venerabilē. extra qui fi. sint legit. ⁊ in. c. fundamēta. extra de elec. in. vi. Paret ergo tam sacre scripture ⁊ sanctoꝝ patrum q̄ etiā aplice sedis testimonio: q̄ btūs petrus rome fuerit vbi cathedrā tenuerit epalem vsq; ad mortem. Ex quibus cōfundit armenoꝝ ⁊ grecoꝝ presumptio qui romanū pontificez successorē petri ac vniuersalis eccl'ie pastorē non recognoscunt. Verū si querat que eccl'iarum vbis romane habeat hanc superioritatis prerogatiuā super oēs alias orbis eccl'ias? Ad hoc rndendū videtur iurta maiores nostros: q̄ eccl'ia beati Jobis Lateranen. vñ Melchiades papa in. c. futuram. xij. q. i. loquēs de Constantino imperatore ita dicit. Deniq; idē prefatus princeps donaria immensa cōtulit ⁊ fabricā prime sedis beati Petri instituit. i. Lateranen. patriarchij vt exponit Hug. Secūdo ad idem est Nicolaus papa scribens archiepis ⁊ epis metropolitane sedis ac vniuerso clero constantinoꝝ eccl'ie dicēs sic. Collecta synodo i eccl'ia dei in q̄ beatus petrus aplōꝝ princeps corpore redolet ⁊ virtutibus emicat. vnde ꝓpter frigidiorem locuz in ecclesia saluatoris que ab auctore appellatur constantina ⁊ que sub auditu a Constantino prima in toto orbe terrarū constructa est. hec ille. Tertio ad idē est Petrus de Rauēna in sermone de btō Joh. baptista qui incipit. Hodie dilectissimi. in quo sic ait. Decimus gradus est assertio matris eccl'ie: illa em̄ magistra omniū eccl'iarum eccl'ia Romana cui dictū est. Ego p̄ te rogaui vt nō deficiat fides tua in honore beati Joh. baptiste post saluatoris nomen cōsecrata est ⁊ signata hec ille. Quarto ad idem est Hug. in. c. futuram. xij. q. i. qui recitata opinione dicentiū q̄ prima sedes Petri sit eccl'ia sancti Petri: ita subiungit. Ego tñ credo q̄ eccl'ia sancti Johānis de laterano sit prima sedes papalis et non eccl'ia sancti petri. illā em̄ edificauit Cōstantinus. Preterea ecclesia sancti petri non est patriarchalis sedes vel epalis: sed est de epatu portuensi. hec ille. De hoc plenius diximus super. c. dudum. iij. q. vi.

Lateranen. eccle sie dignitas

Capitulū. xxxvij. Qz romanus pontifex sit xp̄i vicarius ⁊ locum eius teneat in terris.

Cap. XXXVI

Banquā ex su; q̄ dictis in p̄cedenti. c. clarissime habeamus romanū pōtificem qui beatissimo petro in primatu in orbe christiano succedit vicarium ie su xp̄i potissimum esse ac vices siue locuz eius tenere in terris: nihilomin⁹ ex alijs hoc ipsum oñdamus. Et p̄mo ex illo Joh. vlti. vbi petro xp̄s inquit. Pasce oues meas. i. loco mei (vt exponit Crysosto) p̄epositus esto ⁊ caput fratrū tuoꝝ: vt ipsi loco mei te assumentes vbiq; terrarū te in throno tuo sedentē p̄dicent ⁊ cōfirment. Itē btūs Cyrillus Alexandrin⁹ magne auctoritatis doctor in lib. thesauroꝝ dic̄ q̄ aplī in euāgelijs ⁊ eplis affirmarūt in oīm doctrina petrū esse loco dñi in eius ecclesia ei dantes locū in oīm capitulo in oīm electiōe ⁊ cōfirmatione. Et. j. Cui omēs obediunt iure diuino caput inclinat ⁊ primates mūdi tanq̄ ipsi dño iesu xp̄o obediunt. Item ad hoc est canon sacre synodi Calcedonen. ita dicens. Si quis epus predicatur infamis liberaz ba

beat licentiam appellandi ad beatissimū eꝑ antique rome: quem habemus petrū petrā refugij: ⁊ ipi soli libera potestate loco dei sit ius diiudicandi epi criminati infamiā ſm claues sibi a deo datas. Itez doctor Grecus super illo Luce. xxij. Facta est contentio quis eorꝝ videretur esse maior. Ex hoc inquit cōtentionē istam habuisse mortuū: q̄ decebat aliquē eorꝝ cum dñs ab hominibus migraret fieri aliorū principem quasi vicem gerentez dñi. Qui autem locum alterius aut vices gerit vicarius illius est: vt in ca. si ꝓ debilitate. extra de offi. delega. Preterea hoc testantur multorꝝ pontificum summorꝝ scripta. Unde Innocen. iij. in ca. inter corporalia. extra de transla. epiſc. inquit. Nō em̄ humana sed potius diuina potestate cōiugium spūale dissoluitur: cum per translationem depositionem aut cessionē auctoritate romani pontificis quez constat esse vicarium iesu christi episcopus ab ecclesia remouetur. Idem Innocentius quartus in ca. ꝓ humani. extra de homici. libr. vi. idē habet extra de elec. vbi periculū mai? in. vi. vbi sic ait Gregorius decimus. Ubi agitur de creatiōe vicarij iesu xp̄i successoris petri rectoris vniuersalis ecclesie gregis dñici directoris ⁊c. Hinc est q̄ idem ostenditur esse consistorium xp̄i ⁊ pape. vt dicit Joh. And. super ca. quanto. de translat. epiſco. Nō manifeste testatur Origenes in glo. super illud Matth. xvi. Nō cunq̄ ligaueris ⁊c. Unde quantam potestatem habet petra super quam edificatur ecclesia vt etiam iudicia eius maneant firma quasi deo iudicante per eam. Aduertendum tamen q̄ licet oēs epi dicantur xp̄i vicarij ſm illud. ij. ad Corinth. vi. Pro xp̄o legatiōe fungimur tanq̄ deo exhortante per nos. Et. i. Cor. iij. Sic nos existimet homo vt ministros christi ⁊ dispensatores mysteriorꝝ dei. Hoc em̄ dicebat Apostolus de apostolis: ⁊ per ꝓsequēs de eorꝝ successoribus qui sunt episcopi. vt in ca. in nouo. distinc. xxi. dicit sanctus Anacletus. In prefatione etiam que in solēnitate cātatur apostolorum habetur. Gregem tuum pastor eterne nō deseras sed per beatos apostolos tuos continua ꝓtectione custodias vt ijsdem rectoribus gubernetur quos operis tui vicarios eidez contulisti preesse pastores. Nihilominus papa p̄cipue ⁊ principalis xp̄i vicarius est ab eo pro ecclesie vnitate seruanda maxime constitutus. Unde glo. super illud. Matth. xvi. Tu es petrus ⁊c. inquit. Specialiter potestatem ligandi ⁊ soluendi petro xp̄s concessit vt ad vnitatem nos inuitaret: ideo em̄ eum principem apostolorum constituit vt ecclesia vnum principalem xp̄i vicarium haberet ad quez diuersa mēbra recurrerēt si forte inter se dissentirent. q̄ si diuersa capita essent in ecclesia vnitatis vincula rumperētur hec ibi. Ex istis aperte excluditur error dicentium: q̄ papa non sit immediatus ⁊ primus christi vicarius. Qui error inter errores Johānis Uicleff in concilio Constantiensi fuit damnatus.

Capitulum. xxxviij. Q̄ romanus pontifex primatum ⁊ amplitudinez dignitatis sue a christo immediate habeat.

Quod autem a christo immediate potestatē suam romanus pontifex habeat facile ostenditur ex multis. Cap̄. XXXVIII

Primo ex illo Matth. xvi. vbi christus ait petro ⁊ in eo successoribus. Tibi dabo claues regni celorum ⁊c. Super quo verbo dicit Chryso. Filius dei vbiq̄ terrarum petro concessit potestatez ⁊ homini mortali omnium que in celo sunt dedit auctoritatem vt potestate claui ecclesiam amplificaret. Secundo arguitur idem ex illo Joh. vlti. vbi christus loquens Petro inquit. Simon iohannis pasce oues meas. Ubi manifeste cura totius ecclie petro cōmissa est ⁊ in eo suis successoribus a xp̄o immediate cōmittitur. Super quo verbo dicit beatus Chryso. Pasce oues meas. i. loco mei prepositus ⁊ caput esto fratrum tuorum.

Tertio ratione sic. In omni hierarchia primum illius auctoritatem hierarchizandi insequentes in eodem ordine capit ab eo q̄ simpliciter ⁊ primo prime p̄sidet toti hierarchie. Patet ex dicto beati Dion. dicentis. vi. celestis hierarchie. Proprium est angelis prime hierarchie esse circa deum. Quod non est intelligendū quo ad beatitudinis participationem: q̄ sic omnes angeli boni ⁊ omēs sancti sunt circa deū: sed quo ad receptionē illuminationū: quas recipere immediate a deo ē ꝓpriū illis. Ergo pariformiter prim? q̄ est in ecclia stica hierarchia que a celesti est exemplata cuiusmodi est summus pontifex: dicēdus est capere immediate a christo potestatē: ſm quaz vertex est ⁊ caput ecclesiastice hierarchie. cō sequētia patet. Et hoc est quod dicit Leo papa. ⁊ habetur. xxiij. q. i. cum beatissimus Petrus apostolus a dño acceperit primatum.

Quarto sic. Primā potestatē in vnoquoq̄ ptātiuo que necessario p̄supponit ab aliis ptātibus inferioribus illius ordinis necesse ē dependere imediate ab auctoritate illius ordinis: patz de se. Sed ptās papalis est prima in ordine ecclesiastico inter omēs potestates

illius dicente beato Anacleto in ca. in nouo. di.xxi. Petrus a christo ligandi ⁊ soluēdi primus accepit potestatem: que potestas se habet ad reliquas sicut mater radix et origo: vt ex capi.loquitur.xxiiij.q.i.habetur. Et nos infra deo dante manifestum faciemus. Ergo sequitur q̄ pape potestas immediate sit a deo qui auctor ⁊ fundator est ordinis ecclesiastici cōsequentia patet. Quinto omnis illa potestas qua vtitur quis in regimine alicuius cōmunitatis vt vicarius alterius deriuatur immediate ab illo cuius vicarius dicit: patet istud. Sed papalis potestas dicitur illa qua summus pontifex vtitur in regimine cōmunitatis ecclesie vt vicarius xp̄i. ergo talis potestas in summo pontifice est immediate a xp̄o cōsequentia patet. Sexto sic. Papalis potestas non potest conferri ab homine. ergo a solo xp̄o immediate confertur. consequentia patet. antecedens p̄bat̄ sic. Quia si conferretur ab homine vel ab ipso hoie papa: vel a tota cōmunitate vel a vicez eius habente. Non autem confertur primo modo nec secundo. ergo ⁊c̄. Probatio minoris q̄ non a papa patet quia nullus potest sibimet conferre potestatem iurisdictionis. Q̄ vero nec a cōmunitate ecclesie posset conferri probatur sic. Nulla cōmunitas potest conferre potestatē fm quā regitur a suo superiori domino: cuiusmodi dominium non dependet a consensu cōmunitatis. Sed potestas hec est huiusmodi: quia potestas papalis est potestas fm quam cōmunitas christiana debet regi a christo mediante suo vicario: cuius dominiuz non pendet a cōsensu cōmunitatis christiane. ergo ⁊c̄. Confirmatur hec cōclusio auctoritate. Primo Nicolai pape qui scribens Mediolan. in capi. omnes.xxij.distin.ita dicit. Romanam ecclesiam solus ipse scilicet christus fundauit ⁊ supra petram fidei mox nascentis erexit qui beato petro eterne vite clauigero terreni simul ⁊ celestis imperij iura cōmisit. Non ergo quelibet terrena substantia sed illud verbuz quo constitutum est celum ⁊ terra per quod deniq̄ omnia condita sunt elementa Romanam fundauit ecclesiam. hec ille. Plures ad hoc sunt aliorum sanctorum patrum auctoritates apertissime: sicut in. c. in nouo. ⁊ in ca. quāuis di.xxi. ⁊ in capi. sacrosancta. dis.xxij. habetur. Ex quibus manifeste confutatur error dicentium Petrum principatum super alios apostolos habuisse non a christo immediate sed humana institutione.

Capitulū.xxxix. In quo ponuntur obiectiones contra predicta.

Cap. xxxix

Diuersarij veritatis multa ⁊ varia obijciunt cōtra conclusionem iam dictam et reperiūtur in quadruplici differentia. Quidam em̄ nitūtur probare q̄ pontificatus papalis dependeat ab aplis. Quidā q̄ a concilijs. Quidam q̄ ab imperatore Constantino. Quidā aūt q̄ a Cardinalibus. Quidam alij dicunt q̄ licet ptās papalis absolute cōsiderata originaliter ⁊ imediate sit a deo nihilominus q̄ papa exercitium ⁊ vsum talis potestatis susceperit ab ecclesia. Primi arguūt sic. Nihil quod pendet ex pura electione ⁊ voluntate ac ordinatōe aplox videtur a xp̄o imediate emanare: patet hoc. Sed q̄ beatus Petr⁹ habuerit primatū sup aplos alios et p̄sequens sup omnes fideles fuit ex volūtate ⁊ ordinatione apostoloz. Ergo videtur q̄ papalis principatus nō sit imediate a xp̄o deriuatus. p̄sequentia est bona. minor p̄batur p illud beati Anacleti pape in.c.in.nouo. di.xxi. vbi de beato Petro loquēs ita ait. Ceteri vero apostoli cum eo pari consortio honorem et potestatē acceperunt: ipmq̄ principem eē voluerunt. Item idem colligitur ex.c.duduz. iij. q.vi. Ergo videtur q̄ voluntate ⁊ ordinatiōe apostoloz beatus Petrus habuerit principatum. Secūdo sic ad idem. Romanus pōtifex dicitur vicarius beati Petri vt in.c.ego ludouicus.di.lxiij. ergo videtur q̄ nō a xp̄o imediate: sed a beato Petro potestatem acceperit. Tertio ad idem q̄ ecclesia romana non habuerit a xp̄o imediate primatum probatur Q̄ si sic sequeretur q̄ papa nō posset sedē suā transferre de Roma ⁊ alibi cōstituere: q̄ seru⁹ nō potest tollere legem aut dispositionem domini sui: ⁊ tamen consequēs videt falsum: qm̄ in his que sunt iurisdictionis nō min⁹ potest nunc papa q̄ beatus Petrus in q̄tum papa. Sz ille potuit de Antiochia transferre in Romam. Ergo etiam nunc papa posset transferre in alium locum. Secūdi arguūt sic. Nihil qd̄ ex ordinatione sacerdotum ecclesie institutum est in ecclesia dicendum est a christo immediate institutuz: patet ex terminis. quia idem fm idem non potest habere duas immediatas causas. Sed distinctio superioritatis et inferioritatis inter sacerdotes ecclesie videtur ex ordinatione ipsoz̄met sacerdotum ortum habuisse. Ergo superioritas pontificalis dignitatis super omnes alios ecclesie prelatos nō videtur esse a christo immediate. consequentia est bona. minor probatur auctoritate beati Hieronymi, qui super epistolam ad

Quadruplex opinio

Primū argu. p meo opinionis

Secundum

Tertium

Primum ar. cunde opinio

Tytum. vt habek in ca. olim. di. xcv. dicit sic. Olim idem presbyter qui7 episcopus: 7 ante q̄ dyaboli instinctu studia in religione fierēt idest dissensiones: 7 diceretur in populis: ego sum Pauli: ego sum Apollo: ego autē Ecclesie cōmuni presbyteroꝝ concilio ecclesie gubernabant. Postq̄ autem vnusquisq; eoꝝ quos baptizauerat suos esse putabat non xp̄i in toto terrarū orbe decretum est vt vnus de presbyteris supponerek 7 scismatum semina tollerentur. Et paulo post. Sicut ergo presbyteri sciunt se ex ecclesie consuetudine ei qui sibi prepositus fuerit esse subiectos: ita episcopi nouerint se magis consuetudine q̄ dispensationis dn̄ice veritate presbyteris eē maiores 7 in cōmuni debere regere ecclesiā. Ex quib9 verbis manifeste videk haberi q̄ ex institutione dn̄i inter episcopos 7 presbyteros nulla ē distinctio. Vnde olim quilibet episcop9 erat presbyter 7 quilibet presbyter episcop9: 7 ita vt videtur tota distinctio inter papam 7 patriarchas: archiepiscopos 7 episcopos 7 inter episcopos 7 pbros solūmodo est ex ordinatione humana 7 non ex ordinatione xp̄i. Supioritas ergo pontificatus papalis non a xp̄o videtur esse immediate sed a conciliis vniuersalibus in quibus sacerdotes cōueniunt. Ceterum secundo p̄ hac parte videtur facere. c. concilia. di. xvij. vbi ita dicit. Scientes q̄ ei9 scz Simachi sedi primū Petri apostoli meritū: deinde secuta iussione dn̄i concilioꝝ venerandoꝝ auctoritas singularem in ecclīs tradidit potestatem. Tertij arguunt sic. Papa q̄ sit caput omniū ecclesiarū habeatq; primatum in spūalibus in vniuerso orbe terrarum habet ex dono 7 institutione Constantini imperatoris. ergo videk q̄ papa principatū suuz non habeat immediate a xp̄o. cōsequētia est bona. antecedens p̄bat ex illo qō habek in. c. constantinus. di. xcvi. 7 accipit ex gestis beati Siluestri: vbi sic dicit. Constantinus imperator quarta die sui baptismatis priuilegium romane ecclesie pontifici contulit vt in toto orbe romanum pontifices vel sacerdotes ita habeant caput sicut iudices regem. Et. j. Ita q; decernentes sancimus vt principatum teneat tam super quattuor sedes Alexandrinā Antiochenam Hierosolymitanā: 7 Constantinopolitanam q̄ etiā super omēs in vniuerso orbe terrarū dei ecclesias 7 pontifices qui p̄ tempore ipsius sacrosancte romane ecclie steterit excelsior 7 princeps cūctis sacerdotibus 7 totius mundi existat. hec ibi. Ex quib9 verbis manifeste datur intelligi q̄ tam Romanus pontifex q̄ romana ecclesia immediate a Constantino super alias ecclesias primatum habuerit 7 non a xp̄o. Quarti arguunt sic. Collegium dn̄orum cardinalium videtur dare electo papatum eligendo ipsum ad talē statum. ergo 7 auctoritatē papalem: 7 per cōsequens non habet immediate a deo. Consequentia videtur nota: q; quicq̄d est causa cause est causa causati: sed domini cardinales eligētes talem vel talem sunt causa q̄ fit papa. ergo 7 causa potestatis 7 dignitatis illius.

Secundo sic. Non solum ecclesia sed etiā cardinales ante electionem in multis restringunt futuri pontificis exercitium. ergo videtur q̄ papalis auctoritas quo ad exercitium non dependeat immediate a christo. Tertio sic. Canonica electio non tribuit immediate pape omne potestatis exercitium nisi concomitetur vnctio 7 coronatio: vt patz ex practica ecclesie. ergo 7c̄. Quarto: si sic esset q̄ papatus immediate esset a deo non posset ecclesia dare ordinez sue electionis: mandando q̄ quicunq; se p̄ summo pontifice gereret nisi a duabus partibus electus esset excōmunicatus: vt extra de elect. capi. licet. Sed ecclesia dedit ordinem. ergo 7c̄. Quinto: si sic eēt tunc ecclesia non posset restringere potestatem pape: sicut in collatione beneficioꝝ et huiusmodi. Sed hoc videtur falsum. ergo 7c̄.

Sexto: si sic esset sicut dictum est sequeretur q̄ papa non posset renunciare papatui: quod est contra determinationem ecclesie. extra de renuncia. ca. i. lib. vi. nec deponi quod est contra. capi. si papa. distinc. xl. ergo videtur q̄ papalis auctoritas non dependeat immediate a christo.

Capitulum. xl. In quo respondetur ad rōnes superius factas: q̄ romanus pontifex ex ordinatione apostoloꝝ primatum habuerit.

Refatis aduer

Capm XL

p sariorum obiectionibus non obstantibus incunctanter tenenduz est: q̄ primatus romani pontificis 7 ecclesie romane a solo christo immediate processerit. Vnde non est dicendum q̄ ab apostolis aut a cōciliis generalibus siue ab ecclesia vniuersali aut a Constantino siue etiam a collegio cardinalium dependeat. Respondendum est ergo ad rationes in oppositum. Ad primam rationem que est dicentium: q̄ ab apostolis primat9 petri ortum habuerit: respondek negando minorem. ſſfalsum est em̄ q̄ beatus petrus voluntate disponēte aut ordinatione apostoloꝝ primatū habuerit: sed habuit ab ipso christo immediate a quo vertex 7 caput

Primus argumēti quarte opinionis

Secundum

Tertium

Quartum

Quintum

Sextum

Ad primum prime opinionis

Secundum

Argumentū tertie opinionis

collegij aplici constitut⁹ est. Dicit em̄ Cryso. super illud Joh. vltī. Pasce oues meas. Pretereiens aūt dñs alios petro loquit. eximi⁹ em̄ aplox erat Petrus ⁊ os discipuloz ⁊ vertex collegij. vnde ⁊ negatione deleta cōmittit ei prelationē fratruz. hec ille. Caput aūt non hz a membris quibus presidet q̄ sit eox caput: sed ab eo q̄ formar totū corpus habet auctoritatez. Hinc dicit beatus Anacletus papa in ca. oēs. di. xxi. Sacrosctā romana eccl̄ia non ab aplis sed ab ipso dño ⁊ saluatore nostro p̄matū obtinuit sicut beato petro dixit. Tu es petrus ⁊c. Preterea q̄ voluntate disponente ab aplis Petrus primatū non habuerit ex illo manifeste colligit. Matb. xvij. vbi discipuli interrogāt dñm dicētes. Quisputas est maior in regno celox? Nō ideo querūt vt gl. inquit Hiero. q̄ discipuli videntes in tributi redditione q̄ Petrus dño fuerat cōparatus ex equalitate precij: arbitrati sunt oībus apostolis petrū esse prelatū. Et Cryso. ad idez vt deducit sctūs Tho. in glo. cōti. sup Mar. dicit sic. Unde passi sunt aliq̄d humanuz: qz euangelista designat dicens. In illa hora accesserunt discipuli ad iesum dicētes. Quisputas maior in regno celox? verecundati siquidem passionē quā passi sunt: non dicunt manifeste: cur petruz prebonorasti nobis? sed indeterminate interrogant q̄s maior est. Quādo aūt tres prebonoratos viderūt scz Petrū Jacobū ⁊ Johānez in transfiguratione nihil tale passi sunt: qñ vero in vnū cōtulit honorē tunc doluerunt. hec ille. Ex q̄bus manifestissime datur intelligi q̄ primatus a solo xp̄o immediate petro datus sit nulla ad hoc dispositione aut voluntate preuia interuenīēte apostoloz. Quādo ergo dicit in capitulis inductis per aduersarios q̄ apli petrū principem eox esse voluerūt: intelligendū est de volūtate cōsequēte siue acceptante dispositionē xp̄i non aūt de voluntate antecedente ⁊ causante. Et hoc est qz dicit btūs Anacletus in ca. sacrosancta. di. xxij. cum ait. Inter aplos quedam fuit discretio ptātis. Et post. licet omēs essent apli: petro tn cōcessum est a dño: ⁊ ipsi voluerunt inter se idipsum: vt reliquis oībus preesset aplis ⁊ cephas. i. caput ⁊ principatū teneret apostolatus. hec ille. Patz ergo q̄ voluntas apostoloz non precessit postulādo petrum aut eligendo aut disponēdo quoquomodo ad eius primatum: sed tm̄ subsecuta est acceptando gratā habendo dispositionē factā per xp̄m. Et ita pcutit̄ error quorundā aduersarioz dicentiū Petrū ex electione apostolorum fuisse a xp̄o principē constitutū ⁊ prelatū alioz. Ad secundam dicendū q̄ impropria locutio est cū dicit̄ q̄ romanus pontifex sit vicarius beati petri: cuz solius dei cuius vices gerit in terris vicarius sit. Petrus autē apostolus cū vicarius esset xp̄i non poterat facere aliuz vicariū. vt in. c. clericus. extra de offi. vica. Exponēda est ergo illa littera sic. Vicarius. i. successor illius: vel vicarius. i. vicariaz ptātem quā ipse petrus gessit tenens siue exercens. Ad tertiā videt̄ rn̄dendū iuxta opinionē petri de palude: q̄ dñs papa nō potest transferre sedem suā de roma in aliū locū sine spāli reuelatione xp̄i: cuiusmodi spāli iussiōe trāslata est in romā. Et cū dicit̄ q̄ hoc sit falsum: negat̄. ⁊ ad p̄bationem rn̄detur: q̄ papa non possit mutare sedem suā non est q̄ minoris sit auctoritatis q̄ Petrus: sed quia hic intervenit specialis iussio xp̄i cōtra quā seruus venire non potest.

Ad secundum

Ad tertium

Capitulū. xli. In quo rn̄det ad obiecta aduersarioz q̄ romanus pontifex ordinatione ⁊ dispositione sacerdotū siue conciliorū primatum habuit.

Cap. XLI

Am dicendum est ad rones dicentiū q̄ ab ordinatione vniuersalis ecclesie siue sacroz conciliox sacerdotū causaliter penderet principatus romani pontificis. Rndetur in primis q̄ hoc falsum est: qz rone ⁊ auctoritate p̄bat. Rone sic. Impossibile est spūalem ptātem qua q̄s ligatur vel absoluit̄ in anima respectu celi dependere imediate ab illo vel ab illis qui eadē ptāte absoluūtur vl̄ ligātur. Sed papalis potestas Petro ⁊ successoribus suis collata extēdit se ad ligandū ⁊ soluendū omēs ⁊ singulos de ecclesia militante. ergo impossibile est q̄ ab aliquo vel aliq̄bus de eccl̄ia collectiue siue disiūctim acceptis: imo nec ab ipsa tota eccl̄ia potestatem clauiū ecclesie petro collatā causaliter dependeret. cōsequētia ptz. antecedēs p maiozi parte patz etiā de spūali potestate de qua loq̄mur intelligendo quicq̄d sit de tēporali que ex cōsensu populi alicui subiecti se cōsurgit. Unde licet consensus populi possit facere iudicem in tēporalibus non tamen in spūalibus. Nullus em̄ populi cōsensus potest sibi cōstituere cōfessorē aut iudicem potētem excōicare qui ante nullius iurisdictionis potestatē habuerit. Minor patet ex sepe supra repetitis: maxime ex illo. Matb. xvi. Tibi dabo claues regni celorū. Et sequitur. Qd̄ cunq̄ ligaueris super terram ⁊c. Auctoritate vero idem p̄batur pape Pelagij: qui in ca. quāuis. distinc. xxi. ita dicit. Sancta romana ecclesia catholica ⁊ aplica nullis synodicis

Impropria dicta opinio

Ad primum arg. facit de opinionis

statuꝫ ceteris ecclīs plata ē: ꝫ euāgelica voce dñi saluatoris nostri pmatū obtinuit. Quo habito rñdendum est ad rōnem negando minorem. Et ad pbationē dicimus q dictū beati Hieroñ. non facit contra cōclusionem posita ꝓpter duo. Primo: qꝛ Hieronymus ibidē loquiꝫ de epīs ⁊ pbīs quoꝝ distinctio tam in nomine q̄ in alijs q̄busdam circūstantijb⁹ ministeria siue officia eoꝝ non erat in principio tanta sicut post: vt ibidem innuit glo. non autem loquiꝫ de primatu romani pontificis vt stulte aduersarij interpretanꝫ: dicendo q aut non fuerit a principio ecclie post ascensionē xpi aut q a xpo non fuerit institutus: cū btūs Hieronim⁹ oppositā manifeste docuerit. Ipse em̄ super illud Matth. xvi. Tu es petrus et super banc ⁊c. dicit. Sicut xpus lumen aplis donauit vt lumen mūdi appellenꝫ ⁊ cetera q̄ ex dño sortiti sunt vocabula: ita Symoni qui credebat in petraꝫ xpm petri largitus est nomē ac fm metha pbozā petre recte dicitur ei, Edificabo ecclīam meaꝫ super te. In quo manifeste primatus petri super totaꝫ ecclīaꝫ designatur: cum super eum edificata dicaꝫ. Et in. c. quoniā vetus oriens. xxiij. q. i. scribēs Damaso pape ita dicit. Ego nulluꝫ premiū nisi xpm sequens beatitudini tue. i. cathedre Petri cōmunionē consortio: super illam petram fundatam ecclīam scio. Item in lib. de ortu siue obitu sanctoꝝ de nouo testamento ita de Petro loquiꝫ. Petrus in xpi ecclie firmamētum est cepbas corporis xpi principatus ⁊ caput est. Patet ergo q beat⁹ Hieroñ. apertissime credidit beatum petruꝫ primatū babuisse in ecclesia a xpo ⁊ ita per consequēs successorē eius. Secūdo inducta auctoritas Hiero. per aduersariū non militat contra ꝓpositum qꝛ sicut superius lib. i. c. lxxix. plenissime expli cauimus. Hieronymus non vult q realis nō fuerit distinctio inter epm ⁊ pbm cum oppositum dicat beatus Dion. qui fuit discipulus Pauli. v. ecclīastice hierarchie. ⁊ beat⁹ Aug. dicat: q hec fuerit vna de heresibus Arrij: sed vult dicere q differentia nominis semper nō fuerit: qꝛ qui dicebaꝫ episcopus dicebaꝫ pbr: ⁊ ecōuerso: que differentia nominū ad vitandum scismatis scandalum consilio sacerdotū id est patrum ablata est ⁊ constitutū: vt quēadmodum differebant re ita ⁊ vocabulis differrent. Et ista est rñsio beati Tho. Ista etiā ē sententia Archidyaconi super. c. legimus. di. xciij. qui ita dicit. Ego credo q ab initio differentia fuit inter episcopos ⁊ pbros simplices sacerdotes: sicut modo est in administratiōe ⁊ prelatiōe ⁊ officijs ⁊ in sacramētis: sed quo ad appellationē non erat dria qꝛ indifferēter ⁊ cōiter hi ⁊ illi dicebanꝫ epi ⁊ pbri. sed qꝛ scismata ceperunt esse in ecclīa ex ipsa parilitate appellationis est facta differētia in appellatione vt simplices sacerdotes non dicerenꝫ epi. lxxx. di. in illis. fm Hug. hec Archidyaconus. Ad rōnem secundā fundatam in. c. concilia di. xvij. rñdet glo. q Ro. ecclīa principaliter primatum babuit a xpo secundario a cōciliis. Sz ne hoc male intelligaꝫ: qm̄ male intelligereꝫ si cōcilia vniuersalia quoꝝ roborvigoꝛ ac firmitas pendet ab aplica sede: vt dis. xvij. per totū. ⁊ extra de elec. in. c. significasti. intelligerenꝫ effectiue siue causaliter dare aliquā auctoritatē sedi aplice: cū vt pbatū est nec ipsa vniuersalis ecclīa aliquid auctoritatis illi conferat. Mō manifeste attestaꝫ papa Nicolaus scribēs imperatoꝛi Michaeli ⁊ loquens de priuilegijs aplice sedis ita subiungit. Ista ergo priuilegia huic sancte ecclesie a xpo sunt donata: a synodis non sunt donata sed solūmodo celebrata ⁊ venerata p que nō tam bonoꝛ q̄ onus nobis incūbit. Item in eadez epla. Proinde animaduertendū est q nō Nicena non deniq̄ vlla synodus quod q̄ Romane ecclesie cōtulit priuilegiū: que in petro nouerat eam totius iura potestatis plenius meruisse ⁊ cunctarū xpi ouiū regimen accepisse: sicut beatus presul Bonifacius attestatur vniuersis episcopis per Thessaliam constitutis scribens. hec ille. Dicimus ergo q hoc qđ dicit: concilia tradiderūt potestatē secūdario aplice sedi: est intelligendū executiue ⁊ declaratiue. Executiue quidē obediendo diuine ordinationi sedem illam honorando vt caput ⁊ matrē omniū aliarū ecclesiarum: adimplētes illud qđ ex persona xpi beat⁹ Cryso. dicit super illud Joh. vlt. Pasce oues meas. i. loco mei ꝓpositus ⁊ caput esto fratrum vt ipsi te in loco meo assumentes te in throno tuo sedentē predicent ⁊ confirment. Plane hoc obseruauerunt semper sacra concilia vniuersalia. Unde Agatho papa in suggestione quā sexte synodo misit ita scribit. Aplice sedis auctoritatez vtpote apostoloꝝ omniū principis semp oīs catholica xpi ecclesia ⁊ vniuersales synodi fideliter amplectentes in cunctis secure sunt. Ecce quomō executiue dicunt tradidisse potestatem aplice sedi. Declaratiue etiā vniuersalia cōcilia dicunt tradidisse potestatē apostolice sedi: qm̄ maxime per vniuersalia cōcilia declarata est xpiano pplo quāta sit eminētia aplice sedis. Unde in cōcilio Constantinopolitano ita scribit: vt deducit sctūs Tho. in. iiij. dist. xxiij. Veneramur fm scripturas ⁊

Ad secundum

canonū diffinitiones sanctissimū antiquerome ēpm primū esse ⁊ maximum ēpoz.hec ibi. Et ad hunc intellectū dñs Archidyacon⁹ in prefato.c.concilia.exponit verbum illud:tradidit,i.traditum esse ostendit.

Capitulū.xliij. In quo dant rñsa ad obiecta aduersa riorū dicentium:q̄ dispositione ⁊ dono cōstantini romanus pontifex habeat primatū super alios.

Cap̄. XLII

Onsequēter est

ē rñndum ad rōnes dicentium q̄ eminentia papalis auctoritatis super alios venit ex constitutione ⁊ dono Constantini. Dicimus em̄ q̄ in

Ad argumē. tertie opinionis

hoc grauiter errant aduersarij: qm̄ sicut non est possibile vt spūs quo ad eius essentiā ⁊ dignitatē dependeat a corpore aut sol a luna:ita nec est possibile q̄ ptās spūalis aut primatus papalis dignitatis pendeat dependētia cau salitatis ab imperio aut a Cōstantino. Quāto em̄ vt inquit Hug de sancto vict.lib. de sacramentis parte.ij.lib.ij.c.iiij. vita spūalis dignior est q̄ terrena ⁊ spiritus q̄ corpus:tanto spiritualis potestas terrenam potestatē siue secularem honore ⁊ dignitate precedit. Nam spūalis potestas terrenam ⁊ instituere habet vt fit:⁊ iudicare si bona non fuerit. Ipsa vero primo instituta est ⁊ cum deuiat a solo deo iudicari potest. Ad rōnem ergo in se rñdet negando minorem,⁊ ad ꝓbationem dicimus:q̄ Constantinus non instituit legem illā de preeminentia apostolice sedis ⁊ obedientia ei ab oībus dāda:quasi ius ex auctoritate de nouo condendo: qm̄ anteq̄ Constantinus esset Romanus pontifex primatum habuit in ecclesia dei ex collatione xp̄i facta beato petro: sicut superius est ostensuz. Sed bene Constātinus fidei feruore ⁊ ecclesie romane amore reuerentiali incensus diuinam ordinationez de primatu Roma.ponti.⁊ de obedientia ab oībus fidelibus illi prestanda executus est promulgando illā vt nullus p̄ ignorantiā se excusaret ⁊ precipiendo illam obseruari vt nullus malicia se romani ponti.obedientie subijcere recusaret:ita q̄ magis fuit ꝓmulgator: siue executor diuine ordinationis q̄ cōditor noue legis. Hinc rōnabiliter cōdēnatus est error dicentiū:q̄ papalis dignitas a cesare inoleuit: ⁊ pape prefectio ⁊ institutio a cesare emanauit. Qui error primo fuit Marsilij de padua: ⁊ fuit condēnatus in extrauaganti. Joh.xxij. ⁊ post renouatus per Joh.bus: ⁊ cōdēnatus in concilio Constantiensi.

Capitulum.xliij. In quo respondet rōnibus aduersariorum dicentium q̄ a cardinalibus pendeat primatus romani pontificis.

Capit XLII

Onsequēter re:

ē spōdēduz est ad rōnes dicentiū q̄ papalis dignitas siue pontificatus aplicus a collegio dñorum cardinalium pendeat. dicimus em̄ in primis q̄ hoc sit falsum. Pro solutione tamen argumentorum est notanduz: q̄ in papatu duo est considerare:scz formale:⁊ hoc est officium ipsum siue auctoritas pontificatus papalis. ⁊ est considerare materiale:quod est determinatio persone talis vel talis:videlicet Petri vel Nicolai. Qua distinctione habita respondetur ad rōnes. Ad primam cum dicunt q̄ cardinales dant electo papatum:dicimus q̄ loquēdo de papatu quo ad id quod est formale in eo antecedens est falsum. qm̄ papatus a solo deo est sicut ꝓbatum est: ita negandum est antecedens. Si vero loquimur de materiali papatus:quod est determinatio persone: respondetur q̄ antecedens potest concedi et negatur tunc consequentia: dñi em̄ cardinales eligendo bene determinant personam nō tamen dant ipsi dignitatem siue potestatem papalem. Aliud em̄ est conferre potestatē determinate persone: ⁊ aliud est determinate personaz que ex collatione iam facta assequatur talem potestatem. Ad secundam respondetur negando antecedens. Cardinales em̄ nec tota ecclesia posset restringere nec ampliare que a deo imediate est instituta. Ad tertiam respondetur negando antecedens. Dicimus em̄ q̄ cum aliquis est electus in papam immediate habet oēm plenitudinem potestatis iurisdictionis: vt ptz ex ca.in noie dñi. di. xxiij.licet non ordinis quousq̄ consecretur.

Ad primuz ⁊ te opinionis

Ad secundū

Ad tertium

Ad quartum respondetur negando consequentiam: qm̄ sicut diximus parum supra in papatu est duo considerare:scz principatū ipsum ⁊ determinationē persone. Quanq̄ autē eccl̄ia nihil posset facere circa ipsam prātem augendo vel diminuēdo:pōt tamen circa determinationē persone aliquid facere ordinando de modo electionis:sicut factū est per Nicolaum papam in.c.in nomine dñi.xxiij.di. et per eundez:si quis aplici sedi.di.lxxix.⁊ extra de elec. vbi periculū lib.vi.⁊ in cle.ne romani

Ad quartum

Ad q̄ntum dicitur sicut iam dictuz est:q̄ ecclesia non potest restringere potestatem pape sicut nec ampliare aut instituere illam potest. Ad sextam respondetur negando consequentiam: multa enim a deo infunduntur: sicut anima rōnalis que opere humano tolli possunt. De istis autem inferius erit plenior tractatus

Ad q̄ntum

Ad sextum

Capitulū. xliiij. Qꝛ potestas papalis a nullo alio ꝙ a deo restringi possit nec ampliari.

Cap. XLIIII

Emonstrato ꝙ

d ptās siue pontificatus papalis a solo deo sit instituꝰ facile est intelligere ꝙ a nullo puro boie nec a toto mundo possit restringi aut amplia ri sed a solo deo: Primo. ad illū eī ptinet po testatē aliquā restringere aut āpliare ad quez pertinet eā instituere: cum ad instituētes ptā tem aliquā pertineat determinare potestatē quanta ⁊ qualis sit. Sed potestas papalis vt superius plene ostēdimus a solo deo est insti tuta: ⁊ habeť in. c. quis. di. xxi. Ergo per nul lam aliam potestatē a diuina potest restringi aut ampliari. Secūdo. potestas papalis est superioꝛ oīni alia potestate ecclesiastica. ergo a nulla alia potestate eccl'iastica pōt restrin gi aut ampliari. cōsequentia est bona: vt enīz habeť in. c. inferioꝛ. di. xxi. Inferioꝛ sedes po tiozem absoluere aut ligare non potest. ante cedens est notū ex superioꝛibus: imo est arti culus iam fidei diffinitus in cōcilio Lonstan tiensi: ꝙ potestas pape sit suprema ptās in ec clesia. Tertio sic: nullus potest mutationem facere restringendo siue diminuendo siue de struendo in ptāte super quā fundata est vni uersalis ecclesia nisi solus xp̄s qui eum funda uit: alꝰ nō esset vera illa xp̄i p̄missio: ꝙ aduer sus eam porte inferi non prevalerent. Sꝫ po testas papalis est hmōi. ergo nullus hominū potest nec etiam totus mundus potestatē pa palem tollere restringere aut diminuere. con sequentia est bona. maioꝛ patz. minoꝛ ꝓbať p illud. Matb. xvi. Super banc petram edifi cabo eccl'iam meā. qō vt in. c. xvij. supius ostē dimus. non solum per sanctos patres referť dictum esse rōne confessionis fidei petri: sed rōne potestatis sibi date. Eīn sctūs Tho. in fi ne. ij. Iniaruz dicit: ꝙ potestas pape fundamē tum quoddā est eccl'ie. Unde etiam Origen. dicit super illud Matb. xvi. Quodcunq; ⁊c. Vide quātam ptātem habet petra super quā fundať eccl'ia vt etiā eius iudicia maneāt fir ma quasi deo iudicante per ipsam. Itez btūs Anacletus in quodam decreto suo ait. Apo stoli statuerūt iussione saluatoꝛis vt maioꝛes ⁊ difficilioꝛes qōnes semper ad sedez referan tur aplicam super quam xp̄us vniuersam con struxit eccl'iam dicente dño ad p̄ncipez apo stoloꝝ. Tu es petꝰ ⁊c. Et Vigilius papa scri bēs dilectissimo fratri Eleutherio dicit. Nul li vel tenuiter scienti vel pleniter sapienti du bium est ꝙ ecclesia Romana fundamentum sit ⁊ forma ecclesiarum a qua oīs eccl'ia p̄n cipium sumpsisse nemo recte credentiuz igno rat. Quarto sic. non licet sine periculo here sis detrabere p̄uilegio aplice sedis dato sibi a xp̄o. Sed diminuere aut restringere ptātez aplice sedis est detrabere p̄uilegijs iuri bo noꝝ ⁊ dignitati datis aplice sedi a xp̄o. ergo hoc nulli licet. ꝓsequentia est bona. maioꝛ ptz ex. c. omēs. di. xxij. vbi dicitur sic. Qui autem romane ecclesie p̄uilegium ab ipso summo omniū eccl'iarum capite conatur auferre: hic ꝓculdubio in beresim labitur. Minoꝛ vero patz: qm̄ p̄ecipuuz p̄uilegium a xp̄o aplice sedi datuz est ipsa plenitudo ptātis ⁊ eius po tissima dignitas. Dicit eī Leo papa in epla ad Martionem imperatoꝛem. Magnus bo noꝛ est vnicuiq; dignitas sua. Quocirca Ni colaus papa in epistola quadam ad Micha elem imperatoꝛem ita ait. P̄uilegia aposto lice sedis nullatenus possunt minui: nullate nus infringi: nullaten? cōmutari: qm̄ funda mentum qō deus posuit humanus non valet amouere conatus: ⁊ quod dñs statuit firmuz validumq; consistit: illeq; potissimuz peccat qui dei ordinationi resistere tentat. P̄uilegia inq̄ huius sedis perpetua sunt diuinitus radicata atq; plantata. impingi possunt: trās ferri non possunt. trahi possunt: euelli nō pos sunt. hec ille. Non potest autem dici ꝙ hec a postolice sedis p̄uilegia aliqua p̄esulum in dignitas minuere posset attestante eodē bea tissimo Leone qui ait. Nonnūq; diuersa sunt merita p̄esulum: iura tamen permanēt sediū quibus possunt emuli perturbationez aliquā inferre: non tamen possunt minuere dignita tem. Non est autem hic pretereundum ꝙ ait Grego. ix. contra p̄esumptionem Michae lis Lōstātinopolitani. Quisquis romane ec clesie auctoritatē vel p̄uilegia euacuare vel diminuere nititur non hic vnius ecclesie: sed totius xp̄ianitatis subuersionem ⁊ interitum machinatur. cuius compassione vel sustenta tione vlterius respirabunt filie a quouis op p̄esse: vnica illa suffocata matre? ad cuius re fugium appellabunt: ad quam refugiuz habe bunt. ipsa eī Athanasium: ipsa omēs catho licos suscipit fouet defendit ⁊ pp̄ijs sedibus pulsos restituit. hec ille. Quinto. ptātem cu iuscūq; vicarij nemo pōt restringere aut am pliare nisi p̄ncipalis cuiꝰ est vicarius. Sed papa est vicarius iesu xp̄i eius vices gerēs in terris. ergo hmōi vicarij ptātē nemo nisi xp̄s cuius vicarius est pōt restringere diminuere mutare aut etiā ampliare. ꝓna est bona ⁊ p̄e misse patent. Sed si q̄s aduersarioꝝ vellet di

ere ad ista: sicut multos sequētes doctrinam cuiusdā Jarson audiuimus dicere cū Basilee essemus: q̄ etsi ptās pape p nullos boies tolli possit aut diminui: possent tamē p̄es in cōcilio congregati executionē ptātis illius impedire aut restringere aut sic regulare vt non valeat exire in actū nisi vt ei per concilīū generale fuerit dictatū. Taliter rñdens iudicio nostro male rñder: imo videt insipienter loq̄: cū videat aut oppositionē in obiecto aut vocē ignorantiam implicare. Ad hoc ptz. Est enim iurisdictio vt alīs in. i. lib. dixim⁹ potestas ius dicendi siue iudicandi ⁊ exequendi. similiter plena ⁊ totalis iurisdictio est tota plena ⁊ perfecta potestas iudicandi ⁊ iudicatū exequendi: alīs non est plena ⁊ perfecta. Unde dicere q̄ aliquis habeat iurisdictionē: ita tñ q̄ non possit iudicare ⁊ exequi etiā si vellet: est dicere q̄ habeat ptātem iudicandi ⁊ non possit iudicare: qđ est habere ptātem ⁊ nō habere. Similiter habere totam plenam ⁊ perfectā ptātem iurisdictionis ⁊ non habere totū plenū ⁊ perfectum exercitiū ita q̄ non esset validū ome quod iurta ptātem sibi datam facere vellet: est dicere habere plenam ptātem ⁊ perfectam iudicandi vel alia faciendi ⁊ tamē non posse illa facere nec perfecte nec totaliter: qđ est habere plenam ⁊ non plenam: qđ est manifeste contradictio. Preterea q̄ prefata rñsio nullius sit roboris ⁊ valoris patz: q̄ sicut tollere ptātem aliquā non potest nisi ptās superior: ita nec restringere aut impedire de iure exercitiū illius potest nisi superior potestas. Cum ergo fide tenenduz sit vt dixim⁹: q̄ potestas pape sit suprema in ecclesia: nulli dubium q̄ sicut nulla quorūcunq̄ potestas ecclīastica pōt tollere ptātem pape: ita non possit impedire aut restringere exercitiū eius. Sed de his in. iij. lib. vbi de cōcilijs vniuersalibus ⁊ eoꝝ auctoritate agendū est plenius dño adiuuante dicemus.

Capitulum. xlv. De errore quorundam aduersariorum dicentium papam non habere iurisdictionez coactiuam super fideles ⁊ rōnibus eorum.

Capl̄z XLV

Berunt quidā heretici homines perditissimi qui in tantū veritati apostolici principatus ⁊ ecclie sancte honori detrahere presumpserūt vt affirmare nō vererentur romanū pontificē alioscq̄ ecclesie prelatos nullam coactiuam iurisdictionē super alios habere fideles nisi imperator concederet: dicentes prelatorum ecclesie principatum ex institutione xp̄i in administratione ⁊ seruitio p̄sistere alioꝝ ⁊ non in coactiua iurisdictione. Quē errorē dānatissimū multipliciter cōfirmare nitūtur: quoꝝ motiua: vt deducit Ockam in dialogo suo sunt que sequunt.

Primo sic. Dicit. Matb. xx. Scitis q̄ principes gentiuz dñant eoꝝ ⁊ qui maiores sunt ptātem exercent in eos nō ita erit inter nos: sed quicūq̄ voluerit inter vos esse maior erit vester seruus. Ex quibus verbis dicūt dari intelligi q̄ maioritas ⁊ primitas illius q̄ est maior ⁊ primus inter omēs fideles in ministrando ⁊ seruiendo consistit. Cū ergo papa sit maior ⁊ primus inter omēs xp̄ianos sua maioritas in ministrando ⁊ seruiendo tantū cōsistit ⁊ per cōsequēs nullaz iurisdictionē coactiuā super alios habet: cum illa oībus ecclie prelatis videat interdicta. Argumentum qđ cus[illegible] tibus soluere[illegible] pi. xlvij.

Secundum

Secundo sic. papa non habet maiorē iurisdictionē coactiuam q̄ habuit xp̄us cuius est vicarius: sed xp̄us in q̄tuz homo mortalis non habuit iurisdictionē coactiuam. Tum q̄ iurisdictio coactiua sine diuitijs aut sine adiutorio diuitias habentiuz exerceri non potest: quas xp̄s non habuit. Tū q̄ ipso teste ministrare venit non ministrari. ergo nō venit coactiuam iurisdictionē exercere. ergo eam non habuit. ergo nec p cōsequēs eius vicarius habet.

Tertium

Tertio sic auctoritate Origen̄. qui sup illud Matb. xx. Reges gentium ⁊c. sic ait. Scitis q̄ principes gentium dñantur eoꝝ. i. non cōtenti tantū regere suos subditos violēter eis dñari nitūtur: inter vos autē qui estis mei non erūt hec: quoniā oīa carnalia in necessitate sūt posita: spūalia autē in volūtate. Sic ⁊ qui principes sunt spūales. i. prelati: principatus eoꝝ in dilectiōe penitus debet esse non in timore. Ex quibus verbis datur intelligi (inquiūt) q̄ totus principatus prelatoꝝ ecclie ⁊ p̄sequēs summi pōtificis in volūtate ⁊ dilectione ⁊ nō in timore debet consistere. ergo diligi debent non timeri. Qui aūt iurisdictione coactiua vtūtur a malis timētur. teste Apl̄o ad Ro. xiij. q̄ ait. Si aūt male feceritis timete scz ptātem prelati. ergo prelati eccl̄iarū iurisdictione coactiua vti non debent.

Quartum

Quarto ad idē inducūt Crysostomū q̄ ita sup eundē locū ait. Principes mundi ideo sunt: vt dñentur minoribus suis ⁊ eos seruituti subiiciāt ⁊ expoliēt ⁊ vsq̄ ad mortē eis vtātur ad suam vtilitatē ⁊ gloriam. Principes aūt ecclie fiunt vt seruiant minoribus: ⁊ ministrent eis quecūq̄ acceperint a xp̄o: vt suas vtilitates negligāt ⁊ illoꝝ p̄curēt. Ex qb⁹ verbis (inquiūt) pz distinctio inter p̄ncipes seculares ⁊ eccl̄iarū: q̄ p̄ncipes seculares suis subditis dñant: principes autē ecclie minoribus suis seruiūt ⁊ ministrāt. ergo

in eis iurisdictionē coactiuā exercere non va
Quintum lēr. Quinto inducūt ad idē beatuz Ambro. q̄ vt recitat. xxiij. q. viij. c. cōuenior. ait sic. Do
lere potero: gemere potero aduersus arma mi
lites cohorteſq̄ lachryme mee sūt mea arma:
talia em̄ sunt instra sacerdotis: aliter nec de
beo nec possum resistere. Ex quibus verbis in
quiūt habet q̄ sacerdos oratiōibus z lachry
mis debet malis resistere z non per potentiā
Sextum tēporalem: z per cōsequēs non habet iurisdi
ctionē coactiuam. Sexto inducunt beatum
Eryso. qui in libro suo dialogoz: q̄ de dignita
te sacerdotali intitulat. lib. ij. c. iij. sup id apli
ad. j. Corinth. i. Non dñant fidei vestre. ita dicit
Si qui foris sunt iudices malignos cū subdi
derint ostendunt in eis plurimā ptātem z in
uitos eos a pauoz prauitate mox compescunt
in ecclia vero non coactum sed acquiescentē
oportet ad meliora cōuerti: q: nec nobis a le
gibus data est talis ptās q̄ auctoritate sentē
tie homines cohibeamus a delictis. Clarius
(inquiūt) dici non posset q̄ ecclesia non ha
beat iurisdictionē coactiuā: cuz in ecclia nul
lus ad meliora debeat cogi nec aliquis debe
at cohiberi per iudiciale sententiā a delictis
Septimum Septimo sic. ad habēdē iurisdictionē coacti
uam spectat negocijs secularibus implicari:
q: ad ipsum pertinet cōtentiones z lites diri
mere. Contētiones aūt z lites z rixe inter ne
gocia secularia cōputant. extra ne cle. vl mo.
secu. nego. se imis. c. i. Sed ad summū pontifi
cez non pertinet secularibus negocijs implica
ri. reste apło. ij. ad Thimo. ij. qui ait. Nemo mi
litās deo implicat se negocijs secularib⁹. Er
Octauum go ad summū pontificē non pertinet iurisdi
ctio coactiua. Octauo sic. Papa non habz
iurisdictionez maiozē q̄ btūs petrus. sed bea
tus petrus z alij apostoli iurisdictionē coacti
uam a xpo minime receperūt. ergo nec papa
habet iurisdictionē coactiuaz ex ordinatione
xpi. maioz est manifesta. minoz pbat auctori
tate beati Bernardi q̄ in lib. ad Eugeniū pa
pam inquit. Non monstrabunt puto q̄ hoc di
cerent: vbinam quispiam apostoloz iudex se
derit hominū. Et parū post. Stetisse nāq̄ le
go apłos iudicandos: sedisse iudicātes non le
go: etiā illud non fuit. Ex q̄bus verbis dat in
telligi q̄ apli iudices hominū non fuerunt. er
Nonum go beatus petrus iurisdictionē coactiuā non
habuit. Nono hoc q̄ apli boium iudices nō
fuerunt: btūs Greg. sentire videt: qui tractās
illa verba. Secularia iudicia si habueritis: in
mor. lib⁹ ita dicit. Si terrenas causas exami
nent q̄ exterioz rerūz sapientiā perceperunt.
Qui aūt spūalib⁹ dotati sunt terrenis nō de
bent negocijs implicari: vt dum nō coguntur
inferioza bona disponere valeant bonis supio
ribus deseruire. Cū ergo apli maximis bonis
spūalibus fuerint dotati: ipsi nō fuerunt circa
causas hominū z lites aliq̄liter occupati. De Decimum
cimo hoc etiam glo. sup illud ad Corin. Secu
laria igit iudicia: aperte sentire videt. ait em̄
contēptibiles em̄. i. aliquos sapientes: qui tñ
sunt minoris meriti cōstituite ad iudicandū.
apli enim circūeuntes talibus nō vacabant.
Sapiētes ergo qui in locis ꝓsistebant fideles
z sancti: nō qui hac atq̄ illac ꝓpter euāgeliū
discurrebant negocioz examinatores esse vo
luit. Quib⁹ verbis (inquiūt) ostendit q̄ apo
stoli causis hominū terminādis minime ifiste
bant. Ex quo infertur q̄ nō acceperant iurisdi
ctionē a xpo coactiuā: q: omne officiū iniūctū
eis a xpo diligentissime pfecerunt.

Capitulū. xlvi. In quo improbatur error prefatus.

Cap. XLVI

Vam dānatissi
q me errēt prefati aduersarij dicē
tes tam romanū pontificē q̄ ali
os ecclesie plātos nullam ex xpi
ordinatione habere iurisdictionē coactiuam:
ꝑ ex cōcessione imperatoris: facile ostendim⁹.
Ostendit duo principaliter Ostendim⁹ aūt imprimis falsitatem z errorē
prime partis in qua dicunt: plātos ex xpi ordi
natione nō habere sup fideles iurisdictionem
coactiuaz. Secundo errorē secunde partis in
qua dicūt q̄ hmōi iurisdictionē coactiuā plā
ti habuerūt ab imperatore siue a seculari pote
state. Prima aūt pars ostēdit erronea mul
tipliciter. Primum Primo auctoritate sacre scripture.
Secūdo auctoritate sacroz conciliorz. Tertio
diffinitione apostolice sedis. Quarto sanctoz
rum doctorū testimonio. Quinto rationibus.

Imprimis autē sacre scripture auctoritate
erronea pars illa ostēdit. Primo ex illo quod
xps petroz in petro successoribus suis cunctis
q̄ ecclesie prelatis ait Math. xvi. Tibi dabo
claues regni celoz. Claues dicit in plurali: q:
sez vt est doctrina cōis sanctoz tam claues in
foro cōscientie q̄ in foro exterioris iudicij. Un
ait glo. interli. i. presentis iudicij potestatem.
Et seq̄tur. Quodcunq̄ ligaueris sup terram
siue in foro cōscientie siue exterioris iudicij: li
gatū erit z in celis. Cum aūt nō tm̄ voluntarij
ligentur sed etiam inuiti: manifestum est q̄ in
clauibus datis Petroz in eo suis successorib⁹
intelligat data iurisdictio coactiua. Secun
do improbat prefat⁹ erroz ex illo Mar. xviij.
vbi habetur. Si autem peccauerit in te frater
tuus vade z corripe eū inter te z ipsum. Et in
fra. Si aūt te nō audierit dic ecclesie: si autem

ecclīam non audierit sit tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus:amen dico vobis quecūq; alligaueritis.glo.vinculo anathematis:sup terram erunt ligata ⁊ in celo ⁊c.vbi Iero.in gl.ait. Potestatē tribuit apl̄is vt sciant q̄ a talibus dānanē humanā sniam diuina snia roborari. Ceterū apl̄s.i.Corinth.vi.reprehēdēs corinthios q̄ ꝓhēptis fidelibus corā infidelibus iudicibus litigassent:ad p̄bandū q̄ de rebus secularibus ⁊ terrenis iudicandi ptās esset apud ecclīam inquit. Nescitis qm̄ angelos iudicabimus quāto magis secularia.glo.i.de rebus seculi. Non est aūt dubiuz q̄n talis dānatio ptineat ad iurisdictionē coactiuā. ergo apostoli ⁊ eoz successores ex xp̄i ordinatiōe coactiuā iurisdictionē habuerunt. Tertio idez ostendi pōt ex illo. IIIatth. xxvi. vbi de petro dicit q̄ exemit gladiū suū ⁊ percutiēs seruum pncipis sacerdotū amputauit auriculā ei⁹. Per qō designat apud petrū futurā esse potestatem coactiuā ad correctionē. Unde beat⁹ Greg.vt habet in.c. si petrus.xxiij.q.i.inquit Tollit ergo petrus aurez:quare petrus? q̄ ipse est q̄ accepit claues regni celoz. ille em̄ cōdenat qui ⁊ absoluit:qm̄ ligādi ⁊ soluendi idē adeptus est potestatem. tollit aūt aurē male audientis.tollit aūt gladio spūali aurez interiorē male intelligentis. Quarto idē colligitur ex illo Luce.xxij. vbi apl̄is dicentibus. Ecce duo gladij hic:rndit dns:satis est. Ubi cuz per gladios duos mystice intelligant̄ due potestates:spūalis.s.⁊ temporalis: vt būs Bernardus lib.de cōsideratione ad Eugeniū papam exponit:quas apud romanū pontificem aliquo modo residere dicit:manifeste dat intelligi romanū pontificem ex xp̄i ordinatione iurisdictionē coactiuā que p gladios designatur habere. Quinto errozis prefati oñditur stultitia ex illo q̄ dns ait petro Joh.vlt. Pasce oues meas. vbi officium pastoris cōmittit beato petro:q̄ officium plantissimuz est non posse bene agi sine iurisdictione coactiua: cū glo.in eo loco dicat. Pascere oues est credentes ne deficiant cōfortare:terrena subsidia si necesse est subditis p̄uidere:exēpla virtutum prebere:aduersarijs obsistere:peccātes corrigere. Sexto idem ostendit̄ ex apl̄ica doctrina.vñ.i.ad Cor.iij. Paulus inq̄t. In virga veniam ad vos:in charitate ⁊ spū mansuetudinis. vbi apertissime se demonstrat habere iurisdictionē coactiuā.vñ in sequēti.c. habet̄ q̄ Paulus fornicatorē quēdā tradidit sathane in interitū carnis vt spūs eius saluus fiat. Ex quo manifeste apparet q̄ apl̄us iurisdictionē coactiuā habebat:⁊ ptz q̄ non ab imperatore qui infidelis erat.ḡ a deo. Consequēter scdo cōfutatur error ꝓfatus ex gestis quasi omniū cōciliorū vniuersaliū ⁊ maxime illoz quattuor principaliū in quib⁹ dānati excōmunicati ⁊ a suis dignitatibus depositi legūtur plures heretici:sicut in Niceno Arrius:in Constātinopolitano Macedonius: in tertio.s. ephesino Nestorius:in quarto.s. Calcedonen. Eutices vt in.c.canones.di.xv. Et sili modo in alijs cōciliis. Hoc aūt sancti p̄es minime facere potuissent nisi habuissent ex xp̄i ordinatiōe iurisdictionē coactiuam. Preterea totus quint⁹ liber decretaliū qui de penis intitulat̄ manifeste ostendit stultitiā errozis p̄fati. Tertio errozis p̄fati temeritas ostenditur ex apostolice sedis que fidei magistra est determinatiōne que in Extrauagāti Joh.xxij. q̄ incipit. Licet p̄m doctrinā apl̄i. vbi Marsilium de padua ⁊ Joh.de ianduno p̄fati errozis ⁊ alioz quozūdam autorez reprobat ⁊ condēnat. Quarto prefatus error dānabilis ostenditur etiam ratione. Ptās spiritualis est maioz ⁊ deo cōiunctioz q̄ secularis vt superi⁹ circa finē primi libri multipliciter ostendim⁹. Sed secularis potestas ad exercitiū officij sui habet iurisdictionem annexā coactiuam. est em̄ dei minister ad Ro.xiij. Ergo etiam potestas spūalis cum ei⁹ minister sit etiam vices eius gerēs pariter ad exercitiū eoz que ad officium ei iniunctū pti nent necessario habet modo sibi conuenienti annexā iurisdictionē coactiuam. vñ Ecclesiastici.x. dicit̄. Judex sapiens iudicabit populū suum.ergo etiā ptās spiritualis. ꝓntia est manifesta. Secūdo sic. De rōne cuiuscūq; pfecti principatus est habere iurisdictionē coactiuā Sed principatus ecclesiastic⁹ est maxime pfectus: vnde cōparat̄ Soli iuxta.ca.solite.extra de ma.⁊ ob. Ergo principat⁹ ecclesiasticus habet iurisdictionez coactiuam. ꝓntia est bona. maioz est Aristo.iij. Etbi. Cū em̄ ꝓmones persuasiui qualicunq; ratione fulciri nō sint semp potentes mouere subditos ad bonum: quod est principalis intentio boni principis.necessariū est vt apud principem sit iurisdictio coactiua qua per penas faciat q̄ persuasionib⁹ nō potuit. Hinc est q̄ legis: vt dicit Isido.li. Etby.⁊ habetur in decreto di.iij.omnis autez lex:nō solum est imperare vetare permittere: sed etiam punire. Et hoc sufficiat de improbatione prime partis prefati errozis. Secunda vero pars in qua prefati pestiferi aut damnatissimi aduersarij dicunt q̄ iurisdictio coactiua que apud ecclesiam est ex cōcessione imperatoris sit.patet luce clarius erroneum esse Primo ex dictis iam supra in reprobatiōne pri

Secundum principale

me partis errorīs prefati. Constat em̄ beatum petrū pro se ⁊ suis successorib⁹ a p̄o principatū suscepisse. ergo ab eo. s. xp̄o iurisdictionem habuit: ⁊ habēt ei⁹ successores ⁊ nō ab aliquo alio. ꝟntia est manifesta. antecedēs nō modo ex dictis patet: ꝫ etiam supra ex. c. xxi. Secūdo idē ostendit ex antiquitate ecclīastici principatus sic arguēdo. Principat⁹ ecclesiastic⁹ etiam cū iurisdictione coactiua precessit multo tēpore imperatores catholicos. ergo seq̄tur ꝙ ipse in iurisdictione coactiua quā habet nō dependet ab imperatorib⁹. ꝟntia est manifesta: cū prius nō dependeat a posteriori: nisi aduersarius tanta caligaret cecitate vt ab imperatorib⁹ etiam infidelib⁹ quales oēs fuerūt fuerunt em̄ duo philippi pater ⁊ fili⁹: sed nō a pte xp̄iani vt dicit Eutropius: vsq; ad constantinū magnū diceret romanū pontificem suscepisse principatum. Tertio ostendit sic. Nobilius ⁊ pfectius nō recipit a minus nobili⁹ ⁊ minus pfecto pfectionem potestatis ⁊ virtutis sue. vt enim ait Aristo. ij. de anima ⁊ Aug. sup Gene. agens nobilius est ⁊ prestantius passo Sed principat⁹ ecclesiasticus est multo nobilior ac pfectior ꝙ secularis: quanto. s. aia corpore vt dicit Hugo de sancto vict⁹. quāto sol luna vt dicit Innocenti⁹ in p̄otime allegato ca. solite. quanto aurū plumbo: vt ait Ambro. in. c. duo quippe. di. xcvi. Ergo nullo modo est dicendū sed tanq̄ falsum ⁊ erroneum abiciēdum est ꝙ iurisdictio coactiua pape ⁊ prelatorum ecclesie dependeat ab impatore. Quarto sic. Ab illo a quo alicui cōmittitur aliquod officiū cōmittuntur ea fine quibus officiū agi nō potest. Sed a xp̄o ⁊ nō ab impatore cōmissum est petro ⁊ ei⁹ successorib⁹ pastorale officium ⁊ cura totius populi xp̄iani ac regimen vt supra ostensum est. Ergo necesse est dicere ꝙ a xp̄o ⁊ nō ab imperatore terreno aut ab aliqua terrena potestate habet iurisdictionē Romanus pontifex coactiuam. Quinto sic. Impatores legūtur puniti vtpote excōmunicati ⁊ priuati dignitate a romanis pōtificibus: imo etiam ab alijs minorib⁹ ecclesie p̄latis. Ergo iurisdictio coactiua romani pontificis ⁊ aliorū prelatorū ecclesie nō dependet ab imperatoribus siue ab aliqua alia terrena potestate. cōsequentia est clarissima. antecedēs licet pateat ex multis hystorijs que note sunt: nihilominꝰ probatur per illud quod Gelasius papa in. c. duo quippe. di. xcvi. dicit: vbi ad imperatorez Anastasium scribens ita inquit. Duo quippe sunt imperator Auguste quibus principaliter hic mundus regitur: auctoritas sacra pontificum ⁊ regalis potestas: in quibus tanto grauius est pondus sacerdotum quanto ⁊ p ipsis regibus in vltimo reddituri sunt examine rationem. Et post pauca. Nosti itaq; inter hec ⁊ illorum te pendere iudicio non illos ad tuā redigi voluntatem: talibus igitur institutis talibusq; fulti auctoritatibus pluresq; pontificum: alij reges: alij imperatores excōmunicarunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum: beatus Innocentius papa Archadium imperatorez qz consensit vt sanctus Crysostomus a sua sede pelleretur: excōmunicauit. Beat⁹ Ambrosi⁹ licet sanctus: non tamen vniuersalis ecclesie episcopus ꝙ culpa que alijs sacerdotibus nō adeo grauis videbat Theodosium magnum imperatorē excōicās ab ecclīa exclusit. Manifestē ergo ptz stulticia p̄fati erroris in vtraq; sui parte.

Capitulum. xlvij. In quo respondetur ad obiectiones aduersariorum suprapositas.

Mprobato erro re prefatorum hominū perditorꝫ iam respondenduz restat eorum obiectionibus. Ad primā que sumitur ex illo Matth. xx. Scitis quia principes ⁊c. respondetur: ꝙ auctoritas illa nihil facit ꝙ aduersarijs. Non em̄ bene ac recte intelligunt illam sed deficiunt in duobus. Primo quidem in hoc: qz non est verū vt pretendunt ꝙ in verbis prefatis dns oēm dnatum siue p̄incipatuꝫ interdixerit apostolis: nec per consequens simpliciter oēm iurisdictionem coactiuam: cum xp̄us legatur dixisse petro. Super plebem meam principem te constitui. ⁊ de apostolis dicat̄ psal. xliij. Constitues eos principes super oēm terrā. sed tantū dnatum ⁊ iurisdictionez qua gentiles ⁊ homines mundani vtunt̄ in subditos suos in seruiturem eos redigendo ⁊ eorum vita abutendo ad suas vtilitates ⁊ gloriam: sicut plenius explanauim⁹ in superioribus. ca. xij. respondendo ad hanc obiectionem. Secundo deficiunt aduersarij in hoc: qz administratio illa ad quam ecclesie maiores deputant̄ non est vt ipsi pretendunt administratio qua seruus administrat domino suo: aut frater fratri suo: sed qua dns ⁊ presidens intendit cōmoditatibus subditorum: qua medicus intendit saluti infirmantiū: pater correctioi filioꝝ: pastor cure gregis: rector regimini populi: ⁊ gubernator nauis directioni. Huiusmodi autem administratio non excludit iurisdictionem coactiuam in ministris supra eos quibus administrat: vt prefati heretici fatue imaginant̄ sed potiꝰ includit. Un

Cap. XLVI

Ad primum arg capi. xlv.

Ad secundum

ptz q auctoritas illa catholice intellecta nō facit p aduersarijs. Ad secundā rndetur negando minorē tanq falsam: immo hereticam cum de xpo dicatur. Esa. xxxiij. Ipse dns noster iudex noster legifer noster t rex noster. q absq iurisdictione coactiua non videnť posse predicari de xpo. Ceterum ipse christus ait Math. vlti. Data est mihi oīs potestas in celo t in terra. Preterea quomodo iurisdictōnem coactiuam dedisset aplis. Math. xviij. dicit. Quecunq alligaueritis &c. nisi ipse habuisset: Et ad pbationē cuz primo dicit: q iurisdictio coactiua sine diuitijs exerceri nō potest: rndetur q hoc sit falsum t stulte dictum: sicut manifestum est de iurisdictione coactiua spūali que exercet conuenientissime a quolibet prelato quantūcūq diuitijs careat: quicquid sit de iurisdictiōe seculari coactiua que armoz potentia quādoq executioni mandatur. Ad id autem qđ secūdo dicit q xpus venit ministrare nō ministrari: iam in prima rnsione rndimus hoc insipienter esse dictuz: qm hmōi ministratrio xpi non euacuabat iurisdictionem coactiuam in xpo: sicut nec vt dictū est in aplis: quoniā hmōi administratio erat sicut maioris t dni t magistri erga discipulos t seruos eius: sm illud Joh. xiij. Vos vocatis me magister t dne t bene dicitis: sum etenim Et ita. Quēadmoduz bene feci t vos facitis: non est seruus maior dno suo: nec apostolus maior est eo qui misit eum. Qđ vero tertio inducit q xpus iurisdictionē coactiuā nequaq exercuit: falsum est. Quod patz ex multis. Primo in eo q xps non modo cōsilia sed precepta dedit taz circa sacramenta q circa cōuersationem vite. Circa sacramēta inquit. Joh. iij. Nisi qs renatus fuerit ex aqua t spū sancto nō pōt introire in regnū dei. De sacro eucharistie. Joh. vi. Nisi manducaueritis carnem filij hois t biberitis eius sanguinez non habebitis vitam in vobis. De sacramēto penitentie ait. Math. iij. Penitentiā agite appropinquabit regnum celoz. Circa conuersationem vite ait. Joh. xv. Hoc est preceptum meum vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. t similia. Precipere autem non est nisi habētis iurisdictionem coactiuam. quoniā vt inquit Grego. t habeť in ca. quod precipitur. xiij. q. ij. Quod precipitur imperať: quod imperať necesse est fieri: si vero non fiat penam habet: vbi consilium datur offerentis arbitrium est: vbi preceptū necessitas seruientis. Et Augustinus in sermone dni in mōte. Quisquis preceptis non obtēperat reus est t debitor pene Tum secundo iurisdictionem coactiuā exercuit cum adiecit penas eterne dānationis nō obediētibus preceptis t institutis suis: sicut patet superius. quod maxime spectat ad iurisdictionem coactiuam. Tum tertio etiā iurisdictionem coactiuā exercuit: cum xps vendētes de templo t ementes violenter eiecit: vt legiť Math. xxi. t Joh. ij. Super quo verbo beatus Grego. xxv. moral. ita loquiť: qđ plurimū percutit stultum intellectū aduersarioz. Nec frustra per semetipsum deus ex nūmulario fudit t cathedras vendentiū columbas euertit: q: nimirū signans per magistros quidem iudicat viraz plebiū sed per seipsum examinat magistrū. Ad tertiam obiectionē que sumiť ex auctoritate Origen. rndetur q Origen. non vult secludere iurisdictionez coactiuaz a prelatis ecclesie: sed per hoc tantū vult qđ etiam alij dicunt doctores sancti: vt Aug. Isidorus t Bernardus: q prelati spūales debent velle plus diligi q timeri. Hoc aūt patz quoniā per solam mansuetudinem t benivolentiaz sine correctiōe discipline nulla respublica in hac mortali vita perfecte gubernari possit. Nam vt inquit Greg. in moral. t habetur in. c. disciplina. di. xlv. disciplina vel misericordia multuz destituiť si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos inesse debz rectoribus t iuste cōsulens misericordia t pie seuiens disciplina: t multa ibi ad pposituz. Ad quartā obiectionē patz responsio ex prima rnsione. Dicimus em q non sit verum q beatus Crysosto. secludat oēm iurisdictionez coactiuam a prelatis eccle: cū ipse dicat sup Mat. Ira se debz exhibere prelatus vt possit ridēs timeri t iratus amari. sed excludit quēadmodum xpus iurisdictionē illam coactiuaz tyrānicā quo principes gentiū vtunť in subditos q: vt superius diximus talis non decet prelatos ecclesie. Unde differētia inter principes ecclesiasticos t seculares non est penes habere t non habere iurisdictionē coactiuaz vt falso aduersarij somniant: sed penes habere t nō habere iurisdictionē coactiuā tyrānicā: sicut supra explanauimus. Ad ąntam q est beati Ambrosij in. c. quenioz. xxiij. q. viij. rndetur q bene intellecta cōformiter ad alia dicta eiusdem doctoris paruz facit ad ppositum aduersarioz: qm licet potentia armoz t in ppria p sona non congruat sacerdotibus resistere inuadentibus bona ecclesiastica: cum ecclesia corporalia nesciat arma: vt in capi. porro. xvi. q. iij. dicit Joban. papa: non tamen propter hoc excluditur a sacerdotibus potentia siue iurisdictio coactiua spiritualis: cum ipse beatus Ambrosius legať: vt supra induximus ex-

Ad tertium

Ad quartum

Ad quintum

cōmunicasse Theodosium magnum imperatorem. vt in capi. duo quippe. distincti. xcvi.

Ad sextum quod facere non potuisset si iurisdictionez coactiuam nullam habuisset. Ad sextam que sumitur ex auctoritate beati Crysostomi in libro dialogorum suorum: respondetur q̄ non facit ad propositum aduersariorum: quoniā Crysostomus loquitur de his qui foris sunt: id est qui nunq̄ fidem christi perceperunt. talibus em̄ non est vis inferenda sed sunt cum charitate inuitandi ad fidem ꝛ morum correctionē non autem loquitur de his qui iam fidem perceperunt: quoniā tales cogendi sunt retinere fidem ꝛ religionem quam semel receperūt votisq̄ firmauerunt. Vnde in concilio quarto Toletano de iudeis ita diffinitum legitur: vt habetur in ca. de iudeis. distinc. xlv. De iudeis autem precepit sancta synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre: cui enim vult deus miseretur ꝛ quez vult indurat. non em̄ tales inuiti saluandi sunt sed volentes: vt integra sit forma iusticie. sicut em̄ homo propria arbitrij voluntate serpenti obediens perijt: sic vocante se gratia dei ꝓpria mentis cōuersione quisq̄ credendo saluatur. ergo non vi sed libera arbitrij voluntate ꝛ facultate vt conuertant suadendi sunt non potius impellendi: qui autem iam pridem fide semel imbuti sunt q̄ iam constat eos sacramētis diuinis associatos: oportet vt fidem quam susceperūt tenere cogantur. hec ibi. Ista est sententia apostoli. i. Corinth. v. cum ait. Quid enim mihi est de his qui foris sunt: id est extra ecclesiam: iudicare. His em̄ vt dicit glo. potius blandiendum est. Nonne de his qui intus sunt vos iudicatis. vbi glo. sic habet. Intus. i. in ecclesia ꝓfessione ꝛ nomine: in bis em̄ putredo secāda est hec glo. Manifestum est autem q̄ hoc fine iurisdictione fieri non pōt. ergo apls presupponit in ecclesia esse iurisdictionē coactiuam.

Ad septimum Ad septimā que assumit ex illo. ij. Thi. ij. Nemo militans ꝛc. rndetur negando maiorem in qua dicit q̄ ad habentez iurisdictionē coactiuā spectet implicari negocijs secularibus. Et ad ꝓbationem cum dicitur: quia ad ipsum pertinet contentiones ꝛ lites dirimere: respondet q̄ ꝓbatio ista nihil valet: quoniam dirimere contentiones ꝛ lites inter aliquos maxime ecclesiasticos ꝛ de ecclesiasticis rebus non est implicari negocijs secularibus. Et cum dicitur q̄ contentiones ꝛ lites ꝛ rixe inter negocia secularia computātur. extra ne cleri. vel mona. secu. nego. se immis. capi. i. respondetur q̄ in prefato capi. bene computantur inter negocia secularia amare contentiones vel lites: nō autem lites dirimere. magna certe est differentia inter amare lites ꝛ cōtentiones quod vicij carnalitatis est: ꝛ dirimere lites quod charitatis est vt de se patet.

Ad octauum Ad octauam que accipitur de Bernardo respōdetur: q̄ nihil facit ad propositum: quoniā beatus Bernardus loquitur de terrenis ꝛ secularibus causis atq̄ tumultuosis litib⁹: istis em̄ apostoli nō intendebant. nō q̄ omni potestate iurisdictionis carerent: sed quia maioribus sez predicationi ꝛ orationi essent intenti. Preterea si huiusmodi secularibus iudicijs apostoli nō intenderent: sed relinquerēt huiusmodi curam hominibus inferioribus iuxta consiliū Apostoli. i. ad Corint. vi. Secularia iudicia si habueritis contēptibiles. i. sapiētes minoris meriti qui sunt in ecclesia constituite ad iudicandum. nō propter hoc sequitur q̄ nō fuerūt in alijs causis spiritualibus hominū iudices.

Ad nonum Ad nonam obiectionem que sumitur ex dicto beati Gregorij. respondetur q̄ in nullo fauet proposito aduersariorum: quoniam licet Grego. dicat q̄ qui spiritualib⁹ donis dotati sunt nō debeant negocijs secularibus implicari: ꝫ maxime superioribus intendere: nō tamen ꝓpter hoc negat tales habere iurisdictionē coactiuam simpliciter. Nō clarissime apparet si auctoritas beati Gregorij ex integro ponatur ait enim sic: vt habetur in glo. i. ad Corin. vi. Di terrenas causas examinent qui exteriorum rerū sapientiam perceperunt: qui autem spiritualibus bonis ditati sunt terrenis nō debēt negocijs implicari: vt dum nō coguntur inferiora bona disponere valeant bonis superioribus deseruire. sed tamen magnopere cauēdum est vt bi qui bonis spiritualibus emicant nequaq̄ proximorum infirmantium negocia funditus deserant: sed hec alijs quibus dignū est tractanda cōmittant vel per se gerāt. Hec ille. Ex quibus manifeste patet q̄ aduersarij cōtra se habent Gregorium ꝛ nō pro se.

Ad decimum Ad vltimam obiectionem que sumitur ex glo. i. Corin. vi. respōdetur q̄ illa glo. in nullo fauet aduersarijs sicut supra diximus de dicto bti Grego. licet enim dicat glo. illa iuxta Apostolum q̄ ad iudicium causarum secularium ꝛ negociorum terrenorum nō maiores qui maioribus et spiritualibus intendere debebant: sed alij inferioris meriti instituendi sunt: nō tamē excludit a prelatis ecclesie iurisdictionē coactiuam q̄ō est ꝓpositū aduersariorum vt patz manifeste. Ex quib⁹ clarissime ꝓfutat error Marsilij de padua dānatissim⁹ dicētis q̄ nec papa nec etiam tota eccl'ia sil' iuncta pōt aliquē boiem punire punitōe coactiua nisi concedat iperator.

Capitulū. xlviij. Qz romano pontifici ab oībus xpi fidelibus parendum sit z obediendum.

Cap. XLVIII

Ex his que de superioritate auctoritatꝭ z vniuersalitate applici principatus sup vniuersam xpi ecclesiam exposuimus: manifestuz habemus q romanus pōtifex cunctis de orbe terrarum fidelibus siue magnis siue paruis cuiuscūq gradus aut cōditionis existant: iure diuino precipere possit ac q vniuersitas fidelium eodez iure illi in oibus licitis z honestis ac iustis parendi habeat necessitatem. Sicut em actiones reruz naturalium ꝓcedunt ex potentijs naturalibus: ita etiam operationes humane ꝓcedunt ex humana voluntate. Oportuit autem in reb⁹ naturalibus vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones per excellentiam naturalis virtutis collate diuinitus. vnde etiā oportet in rebus humanis q superiores moueant inferiores per suam voluntatē ex vi auctoritatis diuinitus ordinate. Mouere autē per rōnem z voluntatem est precipere. z ideo sicut ex ipso ordine naturali diuinitus instituto inferiora in rebus naturalibus necesse habent subdi motioni superioz: ita etiā in rebus humanis ex ordine iuris naturalis z diuini tenētur inferiores suis superioribus obedire. Vñ aplus ad Heb. vlti. inquit. Obedite prepositis vestris z subiacete illis. Cum autē romanus pontifex sit pater patrum z prepositus z caput omniū fideliū: sequit q ab oībus qui xpiano nomine gloriant cuiuscūq ꝯditionis aut status existant: diuino iure obedientia ei debet. Sicut em in maioribus est regendi z iubendi potestas: ita in minoribus obsequendi necessitas: vt in. c. cū inferius. di. xxi. Debetur aūt hec obedientia summo pontifici maxime in tribus in quibus cōsistit obedientia iuxta notata in. c. i. di. xciij. videlicet in exhibitione reuerentie in mandatoz susceptione z subiectione iudicij. Unde btūs Cyrillus li. thesauroz dicit: q romano pontifici oēs iure diuino caput inclinant z primates mundi tanq ipsi dño ihesu xpo obediunt. Quocirca btūs Tho. in tractatu quē ꝓtra errores grecoz edidit dicit subesse romano pōtifici esse de necessitate salutis. Ad sequentiū auctoritatibus ꝓbat: Dicit em Cyrill⁹ li. thesauroz. Itaq fratres mei si xpm imitamur vt ipsius oues vocē audiamus manentes in ecclesia petri non inflemur vento superbie ne forte toztuosus serpens ꝓpter nostrā contētionē nos deiciat vt Euā olim de paradiso. Et maximus in epla ozētalibus directa dicit. Coadunatā z fundatā supra petrā cōfessionis petri dicim⁹ vniuersalē ecclesiam ꝑm diffinitionē saluatoris in qua necessario salutis aiarū nostrarū est manere z ei est obedire suā seruantes fidē z cōfessionem. Hanc sniam secutus papa Bonifacius in decretali sua: vnā stām in fine dicit. Porro subesse romano pōtifici oīm humane creature declaram⁹ z diffinim⁹ esse de necessitate salutis diffinitio plane catholica vtpote de diuina auctoritate veniēs. tant⁹ nēpe bonoz legit de diuina dignatione summo pōtifici esse cōcessus vt q̄squis ei nō obtēperaret statim necaretur. vñ Deutero. xvij. ita loquit dñs. Qui aūt superbierit nolens obedire sacerdotis impio q̄ eo tpe ministrat dño deo tuo: decreto iudicis moriet homo ille z auferet malū de israel: cunctusq populus audiens timebit vt nullꝰ deinceps intumescat superbia. vbi glo. ordinaria ita dicit. Xpus q̄ est sacerdos ꝑm ordinem melchisedech vicarios sibi instituit q̄bus ait Qui vos audit me audit: z q̄ vos spernit me spernit. Jure ergo dānationis sustinet sniam q̄ contēnit diuinitatis potētiā. hec glo. Quā tum aūt detestandū sit ac dānandū nō obedire romano pon. ex illo colligit. i. Reg. xv. vbi dicit. Cm quasi pctm ariolandi est repugnare z quasi scel⁹ ydolatrie nolle acq̄escere. vbi glo. inquit. Sola obedientia est que fidei meritū possidet: sine qua q̄sq infidelis esse ꝓuincit. Et btūs Greg. in. c. si q̄. di. lxxxi. ad idez sic ait. Peccatū paganitatis incurrit q̄squis dū xpianū se esse asserit sedi aplice obedire cōtēnit. Quocirca dicit in. c. obedientiā. di. xciij. Obedientiā inferiores ex ordine superioꝝ debent. summo em pontifici ea debet ab oībus obediētia vt nulli liceat ei cōicare cui ꝓ actibus suis ipse inimic⁹ extiterit: nec in eccl̄ia eē pōt q̄ eius cathedrā deserit. hec ibi. Ex q̄bus excludit vt inq̄t sanctus Tho. in. iiij. lib. contra gentiles: error quorundam scz grecoz presumptuosus qui se subducere nituntur ab obedientia z subiectione petri: successoꝛis eius romanū pontificez vniuersalis ecclesie pastoꝛis non recognoscentes. Ex q̄bus etiam cōfundit stulticia quorundā aduersarioz Basilien sium: qui verbo opere z factis practicare non sunt veriti: q prelati z clerici in synodo congregati non tenerentur romano pontifici parere aut obedire. Mira certe iudicio nostro z a seclis inaudita fantasia q oues eo q in vnū locū cōuenerint desinant subiecte esse pastori: z pastor ipse z nomen pascendi z regendi ꝑdiderit auctoritatem: z q romanus pontifex congregatis in synodo prelatis subditis suis

ipse minus habeat in eo auctoritaꝫ. Quis audiuit vnq̄ tale: q̄ dum filij siue subditi aut discipuli simul cōueniunt: pater prelatus atq̄ magister oium paternitatis plationis ⁊ magisterij pdiderit dignitatē: filius: subditus: aut q̄ discipulus filioꝝ subditoꝝ aut discipuloꝝ omniū factꝰ. Ceterū confutaꝫ tertio falsitas imaginationis qui imaginātur licitū esse suspendere aut subtrahere obedientiā q̄nq̄ a vero ⁊ indubitato romano pontifice: q̄ videtur esse similes illis. de q̄bꝰ saluatoꝛ inq̄t Matth. xv. Ceci sunt ⁊ duces cecoꝝ. Plane hmōi suspensio obedientie nullo modo videꝫ esse licita. Tum primo q̄m aperte est cōtra naturalez ⁊ diuinā legem: vt ondimus in. c. superiori: in qua per hominē dispensatio fieri non potest. Precipit aūt legislatoꝛ xps ihesus. Mat. xxiij. de sedentibus super cathedram etiam malis Omnia quecūq̄ dixerint vobis facite. Itez ad Heb. vlti. dicit aplus. Obedite prepositis vestris ⁊ subiacete illis. Secūdo talis obedientie subtractio est illicita: cū videaꝫ esse sacrilega. Est em̄ diuine maiestatis offensiua siue lesiua. cum em̄ saluatoꝛ rex regum dicat de vicarijs suis. Qui vos audit me audit: ⁊ q̄ vos spernit me spernit. Luce. x. Profecto qui obedientiam subtrahit a vero ⁊ indubitato vicario xp̄i, lesoꝛ videꝫ maiestatis diuine. Tertio talis suspensio ⁊ subtractio est illicita cuz sit contra iusticiā: cuius est reddere vnicuiq̄ qđ suū est. Debēt aūt inferiores obedientiā suis superioribus vt est manifestū: ⁊ habeꝫ in principio. di. xciij. vbi dicit. Obedientiā aūt inferiores ex ordine superioribus debent. Quarto est illicita cū sapiat scisma. separant em̄ se tales ab aplica sede siue a romano pontifice: a quo quisq̄ diuisus ab eccl̄ia est separatꝰ iuxta beatum Cyprianū in. c. scire debes. vij. q. i. ⁊ iuxta beatū Hieroñ. in. c. hec est fides. xxiij. q. i. ⁊ iuxta papaz Pelagiū in. c. scisma. xxiij. q. i. Quinto talis subtractio vel suspensio est illicita: cum sit scandalosa ⁊ mali exempli ceteris fidelibus. De cuiꝰ grauitate peccati ait dñs. Matth. xviij. Qui scandalizauerit vnuz de pusillis istis minimis qui in me credūt: expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius ⁊ demergatur in pfundū maris. Sexto est illicita talis obedientie subtractio: q̄m est dānosa ⁊ periculosa. Incurrunt enim tales subtrahentes obedientiam penas non solum spūalem maledictionem quā non obedientes patribus eoꝝ ⁊ subtrahentes illis honoꝛem ⁊ reuerentiam debitam incidunt: sed etiam penas ⁊ censuras iuris que per sacros canones a sanctis patribus hmōi obedientiaz subtrahentibus siue suspendentibꝰ inferunt. De quibus in. c. non vos. xxiij. q. v. ⁊ est canon Calcedonen. cōcilij: qui a cōmunione seipsum suspēdit ⁊ collectam facit ⁊ altare constituit ⁊ noluit vocanti episcopo consentire ⁊ noluit eidem acquiescere atq̄ obedire habet oino dānari: nec vnq̄ vel cōione mereri nec recipe eū posse honoꝛem. hec ibi. Item in. c. si inimicus in. c. miratus. in. c. qui cathedraz. dis. xciij. Itē in. c. nulli fas. di. xix. vbi multa de hmōi. Unde videtur q̄ sicut solum ꝓpter heresim papa accusari posset: ita ꝓpter solam heresim aut fautoriam aut partitionem prohibitam possit ab eo obedientia subtrahi: vt est casus in ca. anastasius. dis. xix. ⁊ confirmatur per. c. sacerdotes. ij. q. vij. in quo Clemens ita dicit. Sacerdotes et reliqui ecclesie ministri omnesq̄ plebes episcopos suos diligere debent ⁊ eoꝝ preceptis obedire etiam si episcopi aliter (quod absit) agant nisi in fide catholica errauerint. hec ibi.

Capitulum. xlix. In quo ponuntur obiectiones cōtra predicta de obedientia debita romano pontifici: ⁊ respondetur eisdem.

Capl̄z XLIX

Diuersarij obijciunt contra hoc quod dictū est q̄ ab oībus xp̄ifidelibus cuiuscunq̄ status aut cōditionis existant obediendus sit romano pontifici.

Argumentum primum

Primo sic. Quilibet q̄ tenet alteri obedire dz necessario habere voluntatē precipientis tanq̄ regulam sue actionis. Sed sola dei voluntas que semper est recta: est regula humane actionis. Ergo nullus tenetur obedire nisi deo.

Secundum

Secundo. Papa potest errare ⁊ deficere: iuxta ca. si papa. distinc. xl. Ergo non videtur q̄ ei sit ab omnibus obediendum: sed solum ei qui errare ⁊ deficere nō posset.

Tertium

Tertio sic. Sicut lex vetus fuit figura noue legis: ita sacerdotium vetus figura sacerdotij euāgelici: sed sacerdotiū veterꝰ erat subiectū regie dignitati: ita q̄ sacerdotes erant subiecti regibus: non autem econuerso. In cuius signum dicitur. Exodi. xix. sacerdotibus: q̄ sunt regnuz sacerdotale. vbi datur intelligi q̄ potestas regalis erat principalioꝛ: ⁊ sacerdotalis minoꝛ. Ergo videtur q̄ summo pontifici qui summꝰ sacerdos dicitur non teneātur obedire reges xp̄iani.

Quartum

Quarto sic. Videꝫ q̄ sit magis obediendum prelatis inferioribus q̄ pape. Probaꝫ sic. Potestas immediata magis influit q̄ mediata. Sed potestas inferioꝛ magis est imediata q̄ superioꝛ. ergo videꝫ q̄ magis obediendum sit potestati inferiori q̄ superiori: ⁊ ita plus episcopo aut abbati q̄ pape. Sed

istis non obstātib⁹ dicendū est sicut dictū est in precedenti. c. q̄ oēs xp̄iani cuiuscūq; cōditionis aut status existāt: tenent obedire summo pontifici & in his in q̄bus obedire tenent p̄ius & magis q̄ cuicūq; alteri humane ptāti qđ ex superioribus notū est: & ex rōnib⁹ ad obiecta dandis luculentius fiet. Ad rōnes ergo in oppositum est respondendū. Ad primam respondet negando minorez: videlicet q̄ sola diuina voluntas sit regula humane actionis. dicimus em̄ q̄ diuina voluntas est bene p̄ima regula qua regulant omēs rōnales voluntates: sunt tamen alie regule secūdarie ꝑm q̄ sunt cause secūdarie mouentes inferiora: & hoc modo volūtas vnius hois precipientis potest esse quasi secunda regula volūtatis alterius obedientis. Unde ad Heb. vlti. dicit ap̄lus. Obedite prepositis vestris & subiacete illis. quia dñs dicit de illis. qui vos audit me audit. Sicut autez inter secundas causas mouētes est gradus: ita inter istas regulas secūdarias inquātū vna magis ꝑme appropinquat q̄ alia ꝑm ordinē diuinitus institutū: cuiusmodi est volūtas summi pontificis q̄ est vicarius principalis & rector omniū fideliū. vñ ei sicut supreme regule post diuinā parendum est ab oībus. Ad secundam rndetur negādo cōsequentiā. qm̄ licet ex hoc q̄ papa possit aliq̄n errare & precipere nō facienda bn̄ sequat q̄ ei in oībus simpliciter obediendū nō sit: non tamen ex hoc arguit aut sequit q̄ cuz bene precipit non sit ei ab oībus obediendum. Verū ad sciendum in quibus obediendū sit & in q̄bus non: q̄ vt dicit Aug. & habet in. c. nō semp. xi. q. iij. non semp maluz est non obedire prelato: est notandū iuxta san. Tho. in. iij. q. ciij. ar. v. q̄ dupliciter pōt cōtingere q̄ subdit⁹ suo supiori obedire nō teneat. Uno mō ꝓpter preceptū maioris ptātis. Uñ Aug. & habet in. c. q̄ resistit. xi. q. iij. & in gl. ad Ro. xiij. dicit sic ad ꝓpositū. Qui resistit ptāti dei ordinationi resistit. Sed q̄d si ille iubeat qđ nō dz facere. hic sane ptēne ptātem ipsos humanarū legum gradus aduerte si aliq̄d iusserit curator: si tñ cōtra ꝓcōsul iubeat non vtiq; ptēnis ptātem sed eligis maiori seruire. nec hinc dz minor irasci si maior prelatus est. Rursus si aliquid ꝓconsul iubeat & aliud imperator nunq̄ dubitat illo ptēpto isti esse seruiendū. Ergo si aliud imperator aliud deus iubeat q̄d iudicatis maior ptās deus contēpto illo obtēperandum est deo. Idez habet in. c. si deus iubet. & in. c. iulian⁹. Et hoc est qđ habet Act. v. Obedire oportet deo magis q̄ hoibus. vbi ergo papa iuberet aliquid cōtrariū sacre scripture sine articulis fidei aut veritati sacrōz aut mādatis iuris naturalis siue diuini: ei obediendum non esset sed talia precipiēs despiciēdus est. vñ Ysido. & habet in. c. si q̄s. xi. q. iij. Si q̄s ꝓhibeat nobis qđ a dño preceptū est: vel rursum imperat fieri qđ dñs fieri ꝓhibet execrabilis sit oībus q̄ diligunt deū. Et iterū idē in sequēti. c. is q̄ preest. Si preter volūtatem dei vel preter qđ in sacris scripturis euidēter precipit vel dicit vel aliquid vobis imperat tanq̄ falsus testis aut sacrilegus habeatur. hec ille. Alio modo q̄s non tenet suo superiori obedire si aliq̄d ei precipiat in quo ei non subdat Dicit em̄ Seneca in. iij. lib. de beneficijs. Errat si quis existimat seruitutez in totū hoiem descēdere. pars eius melior excepta est: corpora obnoxia sunt & ascripta sunt dñis: mens q̄dem est sui iuris. & ideo que pertinent ad interiorē motū voluntatis homo non tenet homini obedire: sed deo soluz. Tenet aūt homo hoi obedire in his que exterius ꝓ corpus sunt agenda: in q̄busdam tn̄ ꝑm ea que ad naturā corporis ptinent homo hoi obedire non tenet: sed solū deo: q̄ omēs hoies natura sunt pares: puta in his que ptinent ad corporis sustentationē & ꝓlis generationē. vñ nō tenet serui dñis nec filij parentibus obedire de matrimonio ꝓtrahēdo vel virginitate seruāda aut aliquo alio hmōi: sed in his q̄ ptinēt ad dispositionē actuū & rerū humanarū tenet subditus suo superiori obedire ꝑm rōnem supioritatis: sicut miles duci exercitus in his q̄ ptinent ad bellum. seruus dño in his q̄ pertinent ad seruilia opera exequēda. filius patri in his que pertinēt ad disciplinā vite & curā domesticā. omēs vero xp̄iani pape in his q̄ ad religionem xp̄ianam & ad cathedrā ptinent cōsona iuri diuino & naturali. Ad tertiā rōnē rndet: q̄ nō est simile de sacerdotio veteris legis & noue. Cuius rō est tā ꝑm san. Tho. in lib. quē fecit de rege & regno ad regē Cypri. xv. c. q̄ ꝑm Bonauēturā in. iij. c. in fine. di. xxiij. que dñia est inter nouū & vetus testamentū: & inter cōparationē sacerdotis & regni. Quia em̄ vet⁹ testamentū erat adhuc carnalium & carnaliter viuentiū: ideo ptās secularis erat principalior & sacerdotalis ptās erat minor. Et iō signāter dicebat i veteri lege: regnū sacerdotale: q̄ sacerdotiū pēdebat ex regno. Sed ecōtra in noua dicit. i. Petri. ij. Regale sacerdotiū: q̄ principalius est nunc sacerdotium q̄ regnū: & potestas spūalis q̄ temporalis siue carnalis. sic em̄ competebat statui gratie. Hec dominus Bonauentura Ad quartam rōnem respondetur q̄ sanctus Tho. & dominus Bonauen-

Ad primum

Ad secundum

Ad tertium

Ad quartum

tura notant in fine secūdi sententiarū: q̄ potestas superior̄ 7 inferior̄ dupliciter se possunt habere. Aut ita q̄ inferior potestas ex toto oriat a superiori: 7 tunc cū virtus tota inferioris fūdetur in virtute superioris simpliciter: in omnibus est magis obediendū superiori q̄ inferiori. sicut etiaz in naturalib⁹: causa prima pl⁹ influit super causatum cause secunde q̄ etiam ipsa causa secūda: vt in li. de causis dicit. 7 sic se habet potestas dei ad omnem creatā potestatē: sic etiam se habet potestas imperatoris ad potestatē proconsulis: sic etiā se habet potestas pape ad omnē spiritualem potestatem in ecclesia: q̄ ab ipso papa gradus dignitatū diuersi in ecclesia 7 disponūtur 7 ordinantur. vnde eius potestas est quoddā ecclesie fundamentum vt patet Matb. xvi. 7 ideo in omnibus magis tenemur obedire pape q̄ epis vel archiepiscopis vel etiam monach⁹ abbati absq̄ vlla distinctione. Potest iterū potestas superior̄ 7 inferior̄ ita se habere q̄ ambe oriātur ex vna quadam suprema potestate: que vnam alteri subdit prout q̄ vult: 7 tunc vna nō est superior̄ altera nisi in illis in quibus vna supponitur alteri a suprema potestate: et in illis est tantū magis obediendum superiori q̄ inferiori. Et hoc mō se habēt prās episcopi 7 archiepiscopi descendētes a pape prāte. Et ita pz responsio ad rōnem q̄ etiaz dicebaī q̄ potestas inferior̄ esset magis immediata: falsuz est: immo potestas pape cū sit causa potestatis inferioris cū ab ea emanet 7 descendat magis est immediata q̄ inferior vt pz ex dictis. Ūñ vt sanct⁹ Thomas dicit in tractatu cōtra impugnātes religionem: papa bz immediatā iurisdictionem in oēs Christianos: q̄ Romana ecclesia nullis synodicis constitutionibus cetetris p̄lata est ecclesijs: sed euangelica voce domini 7 saluatoris sui primatū obtinuit: vt habetur in decretis di. xxij. ca. quāuis: colligitur etiam in. c. per principalē. ix. q. vltima.

Capitulū. l. De errore dicentium q̄ non sit obediendum statutis papalibus.

Capim L

Atis facile intelligere ex iam dictis est q̄ longe a veritate 7 a statu salutis oberrēt: qui dicūt non esse obediēdum statutis papalib⁹. Contra qđ preter ea que in superioribus dicta sunt est Leo papa: qui ita in c. hoc di. xi. ait: Hoc vestre indicimus charitati vt ab apostolicis institutis nullo vlter⁹ recedatis excessu: q̄ inultuz post hoc esse nō poterit si quisq̄ apostolicas regulas i aliquo crediderit negligēdas. Itez est btūs Greg. in. c. preceptis. di. xij. ita dicēs. Preceptis aplicis non dura superbia resistat: sed q̄ obedientiā que a sancta romana eccl'ia 7 aplica auctoritate iussa sunt salubriter impleant: si eiusdem sancte dei eccl'ie que est caput nostrū cōiones habere desideratis. Item Pius papa oīb⁹ ecclesijs scribens sic inquit. Instruimus vos aplica auctoritate omēs eadem seruare debere que 7 nos seruamus, nec debetis a capite quoquo modo dissidere. xp̄us em̄ hanc aplicā sedem omniū ecclesiaruz caput esse precipit: ipso dicente principi apl̄oz Petro. Tu es petrus 7 super hanc petram edificabo ecclesiam meam 7c. hec ille. Item ad idem est beatus Calixtus papa: qui oīmbus episcopis scribēs ita ait in ca. non decet. di. xij. Non decet a capite membra dissidere: sed iuxta sacre scripture testimoniū oīa membra caput sequantur Nulli em̄ dubium est q̄ apostolica eccl'ia mater sit omniū ecclesiarum: a cuius regulis nul latenus cōuenit deuiare. hec ille. Item in. c. si quis dogmata. xxij. q. ij. Nicolaus papa vniuersali synodo p̄sidens ita ait. Si quis dogmata. mandata. interdicta. sanctiones vel decreta p̄ catholica fide 7 ecclesiastica disciplina p̄ correctione iminentium vel futurorum maloz a sedis apostolice p̄sule saluberiter p̄mulgata contēpserit anathema sit. Preterea dicere q̄ fideles non teneantur apostolice sedis mandatis siue constitutis obedire sit erroneum siue hereticuz patet: quia hoc ipso negant Romanum pontificem esse caput ac rectorem siue pastorem ecclesie: quod vt in superioribus monstratum est euangelio contradicit: 7 per cōsequens hereticum. Unde sanct⁹ Tho. in probatione huius in tractatu contra impugnantes religionem ait sic. Dicit in decretis. di. xxij. in. c. omēs. Qui autem romane ecclesie priuilegium ab ipso summo omniū ecclesiarum capite traditum auferre conat: hic p̄culdubio in heresim labitur. Et. j. Fidem q̄dem violat qui aduersus illaz agit que est mater fidei. Hoc autem priuilegium xp̄us romane ecclesie contulit: vt omēs illi sicut christo obediant. Unde Cyrillus lib. thesauroz. Ut membra maneamus in capite nostro apostolico throno romanoz pontificū: a quo nostrū est querere quid credere 7 quid tenere debeamus: ipsum venerantes: ipsum rogantes pro oīmbus: qm̄ ipsius solum est reprehēdere corrigere statuere disponere soluere 7 loco ei⁹ ligare q̄ ipsum edificauit. 7 nulli alij qđ suū est plenū: sed ipi soli dedit cui oēs iure diuino caput inclinant 7 primates mūdi tanq̄ ipsi dño iesu xp̄o obediunt. Unde patet q̄ quicunq̄

dicit nō esse obediendū in his que per papam instituūtur in heresim labi. Nec sanct⁹ Tho. Ex his manifeste ꝓz q̄ rōnabiliter in cōcilio Constantiēsi dānatus fuit error ille Joh. hus dicentis: q̄ obediētia ecclesiastica est obediētia ꝑm adinuentionem sacerdotū ecclesie preter expressam auctoritatem scripture.

Capitulū. li. De rōnib⁹ ꝓpter quas successores petri romani pōtificis magis p electionē q̄ p carnis successionē aut institutionem predecessoris ad pontificatum assumuntur.

Capm LI

Nam conueniē

q tissimū fuerit vt bi qui btō Petro in pontificatu in ecclesia successuri erant per electionē & non per carnis successionem aut institutionē ꝑdecessoris assumerētur ex multiplici capite colligere possumus. Primo hoc cōueniētissimū fuit: q̄m sicut ait Ap̄s ad Heb. vij. translato sacerdotio necesse est vt etiā legis trāslatio fiat: ita necesse fuit vt etiam forma determinationis ꝓsone in summo sacerdotij pontificatu transmutaret. In sacerdotio aūt legali determinatio ꝓsone assumēde ad pontificatum fiebat per successionē originis siue carnis. q̄m soli de stirpe Aaron descēdentes succedebant Aaron in pontificatu: sicut habet Exo. xxviij. Decuit ergo vt hmōi forma translato sacerdotio, transferret in aliam: vt iam nō per carnis originē sed per electionē assumptio fieret ꝓsone ad pontificatū. Hinc est q̄ dñs & saluator noster ihesus x̄ps sacerdos & pontifex summus nō ex leui cui debebat sacerdotiū: sed ex iuda cui de sacerdotio nihil ptinebat carnē assumpsit. Et hoc est qđ Paulus ap̄s ad Heb. vij. designat di. In quo eī hec dicūtur. s. x̄po ihesu de alia tribu est de qua null⁹ altari presto fuit. Manifestum est enim q̄ de iuda ortus sit dom⁹ noster in qua tribu nihil de sacerdotib⁹ moyses locutus est. Scđo conuenientissime fuit scz ꝓpter ꝓspiritalitatem euāgelici sacerdotij: cuius sane principat⁹ qui summus est nō carni sed vite merito debetur. Hanc rationē videt tangere btūs Hieron. in. c. Moyses vij. q. i. Moyses amicus dei cui facie ad faciē locutus est dominus potuit vtiq̄ successores principatus filios suos facere & posteris ꝓpriam relinquere dignitatem: sed extrane⁹ ex alia tribu eligitur ihesus scz Josue: vt sciremus principatū in populum nō deferendum cē sanguini sed vite. Tertio huiusmodi conuenientia colligitur ex vniuersalitate euāgelici sacerdotij. In hoc enim cum nulla sit differētia tribuum aut nationum: sed vt dicit Apostol⁹ ad Galat. iij. Quicunq̄ baptizati estis christum induistis: non est iudeus nec grecus: non est seruus nec liber. Et ad Colo. iij. Ubi non gentilis & iudeus: circuncisio & ꝓputium: barbarus & scita: seruus & liber: sed omnia & in omnibus christus. Si autem per successionem carnis assumeretur pontifex nunq̄ posset indifferenter assumi de omni natione aliquis ad pontificatum sacerdotalem euangelicum sed de vna natione aut tribu quod vniuersalitati euāgelici sacerdotij minime cōueniret.

Quarto cōuenientia huius colligit ex qualitate vite & sanctimonie que requirūtur in assumendo ad summū pontificatum. Oportet em̄ principem esse optimū & perfectum virtute. vt dicit. ij. ethi. & vt Hieron. habet super Leuit. & habetur in ca. licet. viij. q. i. q̄ qui ꝓstantior est ex oī populo qui doctior qui sanctior: qui in oī virtute eminētior eligendus est. Per illam ergo viā melius est assumi vniuersalis ecclesie principem per quā conuenit meliores inueniri. Sed huiusmodi via est electio que sequitur rōnis maturam deliberationem: cum sit conclusio concilij. vt dicitur. iij. ethi. Ergo melius est assumi principem & rectorem in ecclesia per electionem q̄ per originis successionez. Quinto sic: quoniā periculosum valde est rem maximam fortune cōmittere igitur principatum & potissime ecclīastic⁹ cum cū maximus sit: cōmittere fortune periculosum esse nemo ambigit. Sed hoc contingere videtur cum princeps assumitur per successionē generis: cum non sit necessariū q̄ bono bonus succedat: imo quandoq̄ stultos sapientibus & sceleratissimos virtuosis succedere videamus. Sexto cōueniētia ista colligitur ex vtilitate x̄piani populi cui ꝓficit: cui⁹ sanitas multum pendet ex bonitate capitis & rectoris iuxta. c. si papa. di. xl. Sed certius ꝓuidet ꝓpl⁹ de vtili pastore & accōmodo p viā electionis q̄ successionis carnis vt manifestū est. Ergo cōuenienter per electionez ꝓuidet de romano pontifice. Septimo hoc arguit̄ conuenientissimū: quoniā rationi naturali consonū videtur: q̄ nullus videtur iuste ꝓesse alicui multitudini nisi de eius consensu aut superioris ordinatione aut ꝓuisione. De primo dicit Leo papa. Nulla ratio finit vt illi inter episcopos habeant̄ qui nec a clericis sunt electi nec a plebibus expetiti. di. xxiij. in nomine dñi. De secundo patet: quia ex quo aliquis ordinarie ꝓfidet alicui multitudini iure suo potest ponere sup eam quē vult in adiutoriū sui & vice in loco sui q̄diu ꝓesset. X̄ps autem ecclesie sue immediate non ꝓuidit nisi de petro vnde per cōsequens quia non ꝓuidit de ꝓso

na nominatim successoris Petri ecclesie electionem dimisit: prout videt haberi in. c. electionē. distinct. lxxix. vbi sic Anacletus papa inquit. Electionem vero summor pontificuz vel sacerdotū sibi dns reseruauit: licet electionem eorum bonis sacerdotibus 7 spiritualib? populis concessisset. Unde de iure naturali 7 quasi diuino videt esse q papa non faciat sibi successorē: nec post mortem nec post resignationem quando nō preest: licet q̄diu viuit papa possit loco sui ponere legatos et vicarios vbi vult 7 sicut vult. Sic ergo paret q tā iuri diuino q̄ naturali consonum esse videt q ex electione vniuersalis ecclesie vel illorum ad quorum de consensu vniuersalis ecclesie trāslatū est ius eligendi: sicut hodie sunt Cardinales vt in. c. in nomine domini. di. xxiij. 7 lxxix. c. i. fiat papa siue assumatur summus pontifex. Ex vero contingere posset discordia inter cardinales: ideo vt nō omnes simul concurrerēt ad aliquem vnum eligendū: ordinatum est in cōcilio vniuersalis ecclesie: vbi prefuit Alexander tertius: q a duab? partib? cōcorditer electus haberetur pro romano pontifice vt in. c. licet. de elec. Ex quib? manifeste appet stulticia erroris Joh. vicleff dicētis: q electio pape a cardinalib? per diabolū fit introducta.

Ceterū q nec conueniat assumi aliquez ad pontificatum per institutōnem predecessoris potest colligi ex aliquibus. Primo ex fallibilitate humani iudicij. periculosum enim valde est vt ex vnius hominis iudicio qui errare potest 7 falli 7 fallere: summi pōtificis institutio pēderet. Xp̄s aūt qui de? 7 homo est cum in suo iudicio falli nō possit nec fallere: bene p̄gruit vt ipse nō p̄currēte alior iudicio pontificem in ecclesia per seipsum instituerit atq ordinaret: quēadmodum beatum Petrum fecit. Ex p̄o alij homines falli 7 fallere possunt nisi a deo spiritusancto sint confirmati: vt errare nō p̄mittantur: ad omnē errorem euitandū conueniens fuit vt post Petri mortem quicūq; promouendus esset in ecclesie pastorē aut principem plurimor discretor maturo iudicio concurrēte p electionē assumeret. Nec obuiat huic q beat? Petrus successorem legat instituisse. s. Clementē vt in. c. Petr?. viij. q. i. habetur Cum q? Petr? ita plen? erat spiritusancto vt in iudicio de aptitudine beati Clementis ad pōtificatū inter omnes alios nō falleret. Tū secūdo: q? cū vt ait hystoria 7 habet in. c. p̄fato Petrus in auris? toti? ecclesie Clementez instituerit: 7 ita omniū consensu intercedente videt q ipsa Clementis institutio fuerit etiā p modū electionis. nā ad plenum cleri 7 ppli cōsuetudinem antiq̄tus fieri electio. di. lxiij. c. quāto. 7. c. plures. Verū q? nō oēs successores petri futuri erāt tales qualis petrus fuit: forma ista p̄uidendi de successore poterat esse futuris exēplo pnicios a: sancti patres ordinarunt vt nulli liceret successorē sibi p̄stituere. Hinc btūs Clemēs intelligēs hoc posteris futuruz fore pniciosum exēplo: q aliqs sibi successorē eligeret: renūciasse dicit papatui 7 elect? fuit Linus. vt habet in glo. ca. si petrus. viij. q. i. in §. bis oīmbus. vbi vt dicit illud beati Petri apostoli ab illis valeat in argumentuz sumi: qui talem sibi substituerunt qualem sibi successorē btūs petrus quesiuit. verū q? officium non vite sed sanguini cepit deferri ad epm tales quisq; successores q̄rere cepit: q̄ vel odiosi populis vel a plebe docendi inuenirentur. Idcirco in sacris canonibus cōstitutū est ne quisq; sui officij querat sibi successorē: sed populi electione querat qui eor vtilitati digne deseruiat. qui illor vtilitatez non sua lucra q̄rat. qui xp̄o vellet semen suscitare non sibi diuitias congregare: quod qui facere contēpserit ab ecclesia repudiat. hec ibi. Tertio cōueniens fuit vt per electionis viā assumeret petri successor ad pōtificatū p̄pter populi testimoniū: quod in pastore eligendo cōuenientissime p̄exigit ap̄lo Paulo dicente. i. Thi. iij. Oportet pastorem testimoniū bonum habere ab his qui foris sunt. Super quo verbo dicit Aug. Non solum oportet pastorem habere testimoniū a domesticis. verūetiaz ab alienis iudeis gentilib? 7 hereticis: vt qui detrahunt religioni salutez vite eius detrahere nō audeant. Hoc autem cum melius inquirat 7 inueniatur hominū electione q̄ alia via: videlicet aut successione carnis aut institutōe predecessoris: consequens est vt cōuenientissime petri successores assumant per viam electionis: q̄ aut successionis carnis aut institutiōis predecessoris.

Capitulum. liij. Q? romanus pontifex habeat plenitudinem potestatis in ecclesia dei: 7 explicantur. xv. in quibus maxime illa ostenditur.

Capitm LII

Eterum cōsiderata bene principatus amplitudine ad quē romanus pontifex assumptus est: 7 multitudine ac varietate reruz in quibus per eum vniuersitati fideliū p̄uidere occurrit: necesse habemus cōfiteri q romanus ponti. cui vniuersalis ecclesie cura cōmissa est in plenitudinez ptātis sit a xp̄o euocatus. In omi em cōmunitate bn recta oportet apud supremum residere plenā potestatem se extendentē ad oīa necessaria

et euidēter expedientia bono reipublice illi⁹ cōitatis. cum ergo papa sit supmus in cōitate totius xp̄ianitatis: vtpote caput ⁊ rector omniū fideliū: seq̄tur q̄ apud illū plenitudo residеat potestatis extendēs se ad oia necessaria ⁊ expedientia saluti reipublice xp̄iane. Quod etiā sanctor patrū testimonijs clarissime ostēditur. Dicit em̄ beatus Cyrillus Alexandrin⁹ patriarcha in lib. thesauror. Sicut xp̄s accepit a pfe dux sceptrū ecclesie gentiū ex israel egrediens sup oēm p̄incipatū ⁊ potestatē et sup omne quodcūq; est vt ei genua cūcta curuent: sic ⁊ Petro ⁊ eius successoribus plenissime cōmisit. Item beatus Chrysostomus ad consulta vulgaror in persona xp̄i loquēs ita ait. Ter interrogo an me diligis: q: ter me trepidus ⁊ timidus negasti. nunc aūt reductus ne credant te fratres grām ⁊ clauiū auctoritatē amisisse q: amas me cora ipsis iam tibi confirmo q̄ meū est plenum. Item Innocent⁹ tertius in cōcilio generali p̄sidens vt in. c. cum ex eo. extra de peni. ⁊ remiss. dicit. Cum Roman⁹ pontifex qui plenitudinem obtinet potestatis ⁊c. Ubi cōsiderandū q̄ plenitudo ista potestatis quā in Romano pontifice dicim⁹ nō est ita simpliciter intelligenda sicut est illa supreme auctoritatis que deo omnipotēti attribuit: apud quē nō est impossibile omne verbum Luce. i. vt patet. nec est illa plenitudo potestatis excellentie quā p̄dicamus in xp̄o: vt etiā patet. Pro quo notandū: q̄ vt inquit sanctus Tho. in. iij. sniarum di. xv. q. iij. ar. i. q̄ ministri ecclesie instituūtur in ecclesia diuinit⁹ fundata: et ideo institutio ecclesie p̄supponit ad operationē ministror: sicut opus creationis ad op⁹ nature. Que institutio ecclesie cōsistit in fide ⁊ sacramētis: ⁊ ideo ad ministros ecclesie nec nouos articulos fidei edere nec editos remouere nec noua sacra instituere nec instituta remouere p̄tinet: ꝛ hec est ptātis excellentia q̄ soli debet xp̄o q̄ est ecclesie fundamentū. Et ideo sicut papa nō pōt dispensare vt aliq̄s sine baptismo saluet: ita nec q̄ saluet sine ꝓfessiōe ꝛ q̄ obligat ex vi sacri. Hec sanct⁹ Tho. Sz plenitudo potestatis q̄ ponit in papa est plenitudo potestatis ministerialis: quanta. s. necessaria est ad regimen vtis ecclesie ad salutē fideliū procurandā: sicut dicim⁹ q̄ plenitudo scientie siue ois notitia veritatis est a xp̄o eccl'ie p̄missa Joh. xvi. vbi dr. Cū venerit spūs veritatis docebit vos oēm veritatem. q̄ nō est accipiendū ita vr̄iter: q̄ quicq̄d sciri posset ab boie reuelandū foret apostolis: sz omne illud quod nobis ad salutem erat necessariū. vnde glo. super verbo. Omnem veritatem dicit: saluti necessariā. Amplius cōsiderandū est q̄ plenitudo ptātis in romano pont. oñditur in multis. de q̄bus inducemus. xv. tm̄ ad p̄sens

Primo q̄dez oñdit plenitudo ptātis romani pon. ex his ex q̄bus excellentia papalis dignitatis siue p̄ncipatus nobis figuraliter describit. Beatus aūt Bernar. describēs nobis excellentiā dignitatis papalis lib. secūdo de cōsideratione ad Eugeniū ita inq̄t. Tu q̄s es tu sacerdos magn⁹: pōtifex summus: p̄nceps ep̄or: heres apostolor: primatu abel: gubernatu noe: patriarchatu abrahām: ordine melchisedech: dignitate aaron: auctoritate moyses: iudicatu samuel: ptāte petrus: vnctione xp̄s. hec ille. Ex qua admiranda descriptione luce clarius ptz romanū pontificem in plenitudinē potestatis. de qua dixim⁹ esse vocatū.

Secundo ostendit plenitudo ptātis in Romano pōtifice in extensione p̄incipatus sui: extenditur em̄ in totum orbē terraruz. nullus em̄ fidelis in toto orbe xp̄iano eximit ab eius p̄incipatu. Q̄ manifeste ex superioribus patet: maxime ex illo Joh. vltimo. Simon iohānis pasce oues meas. inter oues illas ⁊ istas non distinguens: sed vniuersas oues illi commendans. vt exponit Cryso. de qua p̄incipatus vniuersalitate beatus Cryso. super Act⁹. apostolor ita inquit. Petrus a filio sup oñe quod est filij potestatem accepit: non vt moyses in gente vna sed in vniuerso orbe. Tertio plenitudo potestatis in romano pōtifice oñditur in potestate clauium in foro cōscientie. Extenditur em̄ potestas clauium in eo ad oia loca ad omnes personas ad omnes casus. vt de glo. super illud Matth. xvi. Tibi dabo claues regni celor: ⁊ quodcūq; ligaueris super terrā ⁊c. dicit. Quia xp̄um petrus p̄e ceteris maiori deuotione confessus est merito p̄e ceteris ipse collatis clauibus donatus est. Sequit infra in glo. Quodcūq; ligaueris super terraz. i. quēcunq; indignū remissione iudicaueris dum viuit indignus apud deum iudicabitur. ⁊ quodcunq; solueris. i. quēcunq; soluē dum iudicaueris dum viuit remissionē peccator consequetur a deo. hec glo. que dicit Rabani siue Bede. Quarto plenitudo potestatis ostendit in clauibus iudiciarie potestatis in foro exteriori. valet em̄ de omnibus personis orbis xp̄iani cuiuscunq; status aut conditionis existāt iudicare. est em̄ iudex totius ecclesie. Unde in ca. episcopo. ix. q. iij. dicit. Ecclesia romana sua auctoritate valet iudicare de omnibus. Item Pelagius in c. cuncta inquit. Apostolica sedes de oñi ecclesia habet pbas iudicandi: ⁊ per cōsequens mala quib⁹

bomines a deo auertunt correctōnis disciplina de medio tollere ⁊ eradicare. Vnde in figuram romani pontificis videt esse dictuz illud Viet. i. vt testat Innocēti⁹ tertius in ca. Solite. extra de ma. ⁊ obe. qui cum fuerit de sacerdotibus anatoch: ⁊ interpretat excelsus dñi: significat summū pontificē qui in eccl'ia dei ē celsior ceteris: vt puta generalis vicarius xpi Ecce constitui te sup gentes ⁊ regna vt euellas. glo. s. mala: ⁊ destruas ⁊ disperdas. glo. interli. regna dyaboli: edifices. glo. s. ecclesiam ⁊ plantes. s. bona. Cum em̄ romanus pontifex caput totius xpiane cōmunitat⁹ ⁊ p̄ceps existat: eius nō tm̄ est p̄mouere ea ⁊ ordinare que ad bonū reipublice ⁊ p̄secutionē superne beatitudinis que finis vltimus xpianoz est cōferunt: sed ea tollere ⁊ submouere p̄hibendo ⁊ corrigēdo que ad motionē ad talem finē fideles impediūt. vnde Alexāder tertius in ca. Cū plantare. extra de p̄uil. ita inquit. Cū plantare sacrā religionē ⁊ plātatā fouere modis omnibus debeam⁹: nūq̄ hoc melius exeq̄mur q̄ si nutrire ea q̄ sunt recta ⁊ corrigere q̄ p̄fectuz virtutis impediūt: cōmissa nobis auctoritate curam⁹. hec ille. Quocirca Innocētius tertius in ca. Nouit. extra de iudic. dicit. Nullus q̄ sit sane mētis ignorat qm̄ ad officiū nostrū expectet de quocūq̄ mortali crimie corripere quēlibet xpianū: ⁊ si correctionē cōtempserit per districtionē ecclesiasticam coercere. hec ille.

Quinto plenitudo potestatis romani pontificis ostendit in depositione episcopoz. vñ beatus Bern̄. in epla quadā ad Eugeniū papam ꝓ epō eboracensi intruso dicit. Peremptoriam sententiā dare ad depositionē episcoporum solus romani pontificis nosc'it esse. Pro eo nimirū q̄ et si alij vocati sunt in partē sollicitudinis: solus ipse plenitudinē habet ptātis. De hoc etiā idem Bern̄. in lib. de cōsideratōe inquit qđ supra dixim⁹ in ca. xvij. Sexto plenitudo ptātis romani pōtificis ostēdit in hoc q̄ eius ptās a nulla ptāte būana excedit vel superat: sed ipa oēm aliā excedit ⁊ superat. De ecclesiastica ptāte pz: qm̄ vt ait Julius papa in ca. Nolite errare. di. xi. In sede petri dñs totius eccl'ie p̄ncipatū posuit. De ptāte terrena siue seculari ptz etiā ⁊ diffuse ex dictis in p̄mo lib. c. xcij. Ait em̄ ad ꝓpositū Grego. nazanzenus scribens imperatorib⁹ cōstātinopolitañ. vt in ca. Suscipitis. di. x. habet. Lex xpi sacerdotali vos subiecit potestati atq̄ istis tribunalibus vos subdit. dedit em̄ nobis potestatē dedit p̄ncipatū multo perfectiorē p̄ncipatib⁹ vestris. an nunq̄d iustum vobis videt si cedat spūs carni si a terrenis celestis superent ⁊ diuinis p̄ferant humana. q. d. non. Septimo plenitudo potestatis ostendit in hoc q̄ nō arctatur ei⁹ ptās ad hoc vt semp seruato ordine inferioz potestatū operet: sed pōt mediātib⁹ illis vel illis intermissis imediate in quēcūq̄ xpianū operari vt immediatus ordinarius pastor ⁊ prelatus q̄n̄ viderit expedire: vt ex illo vlti. ca. extra de foro compe. aperte colligitur Vñ sctūs Tho. in tractatu p̄tra impugnātes religionē inq̄t. Papa habet iurisdictionē imediatā in oēs xpianos: q⁹ romana eccl'ia nullis synodicis institut⁹ prelatā sed euangelica voce dñi ⁊ saluatoris nostri primatū obtinuit. in ca. Quis. di. xxi. In hac autē parte similitudinem quandā habz oīm potētis dei: qui mediātibus secūdis causis operat multa q̄ per seipz facere pōt ⁊ aliquādo p̄termisso secūdarum causarū ordine operat. Propter qđ Innocē. tertius in ca. Antiqua. extra de p̄uil. dicit. Romana eccl'ia disponente dño. sup oēs alias eccl'esias ordinarie ptātis obtinet p̄ncipatū: vt pote mater vniuersoz fideliuz ⁊ magistra.

Octauo plenitudo ptātis romani pōtificis ostendit in exemptiōe inferioz prelatoz a superiori: vt abbatū ab epo: vl' epi ab archiepo vel subditoz a suo superiori: sicut monasteria ⁊ capitula ab epis. que exemptio fit a romano pontifice. De quo Bern̄. iij. lib. de cōsideratōe Subtrahunt abbates epis: epi archiepis: archiepi patriarchis siue p̄matibus: bona nespecies hec est. Nimiruz si excusari queat vel opus sit faciēdo: p̄batis vos habere plenitudinem ptātis ꝑ iusticie forte nō ita facitis hec q⁹ potestis: ꝑ vtrū debeat q̄stio ē. hec ille. Nono plenitudo ptātis romani pōtificis ostēdit in ꝑ q̄ nō ligat legib⁹ a se factis aut etiā sacrorum cōciliorum canonib⁹: ꝑ pōt ex plenitudine ptātis sup̄ ius ⁊ leges positas facere: ⁊ in canonib⁹ ꝯciliorum iuxta tēporum opportunitatē aut locoz ⁊ p̄sonarū cōditōes dispēsare. Vñ ⁊ dicit. §. is aūt. xxiij. q. v. Romana eccl'ia ius ⁊ auctoritatē sacris canonib⁹ impartit ꝑ nō eis ligatur. Idē in ca. Significasti. extra de elec. Propt̄ qđ Innocē. iij. extra de cōcess. p̄ben. in ca. Proposuit: dic̄. Nos ꝑm plenitudinē potestatis de iure possum⁹ sup̄ ius dispensare. Cui sentētie btūs Tho. i quolibero ar. xij. alludēs ita dic̄. Papa habet plenitudinē ptātis in ecclesia: ⁊ ita quecunq̄ sunt cōstituta p ecclesiam vel eccl'ie p̄latos sunt dispēsabilia a papa. hec em̄ sunt q̄ dicunt esse iuris būani siue positiui. Circa ꝙo ea q̄ sunt iuris diuini vel naturalis dispēsare nō pōt: q⁹ ista habēt efficaciā ex institutione diuina. Decimo plenitudo potestat⁹ romani pontificis ostenditur in dispēsatione.

actionū humanarū: puta votoꝝ ⁊ iuramentorū. Unde sanct⁹ Tho. in. iiij. di. xxx viij. q. iij. q̄rens: vtrū quilz ꝓlatus in votis possit dispēsare. dicit sic. Plenitudo ptātis in dispensando residet penes summū pontificez: alij aūt ptici pant de hac ptāte q̄tū eis cōcessum est. et i. ij. ij. q. lxxx viij. ar. vlt. dicit: q̄ q: summ⁹ pontifex gerit plenarie vicē xp̄i in tota ecclesia ipse habet plenitudinē potestatis dispēsandi in oibus dispēsabilib⁹ votis. Undecimo plenitudo ptātis in Roma. pon. ostēdit in administratione ⁊ dispēsatione rerū ecclesiasticarū. alij aūt prelati ⁊ collegia habēt potestatē coartatā in administrando ⁊ dispēsando res suas ⁊ transferēdo dominiū ipsarū obligādo et alienādo: qz nō nisi ex certis causis ⁊ cum certis solēnitatib⁹ iure possunt res ecclesie alienare: sicut ꝓz ex de re. ec. nō alienan. Papa vero in istis sol⁹ sine ꝓsensu etiā cuiuscūq; ⁊ sine solēnitatib⁹ potest res quascūq; cuiuslibet ecclesie alienare ⁊ alienādo dominiū transferre: dum tn̄ hoc faciat ex iusta causa. Unō Adrianus papa oēs ecclesias etiā romanam submisit Karolo ⁊ eius successoꝝib⁹ quo ad temporalia: de quib⁹ p̄ imperatorē deberent inuestiri. Et hoc cōfirmat Leo papa Ottboni ⁊ ei⁹ successoꝝibus: vt habet in. c. Adrian⁹. di. lxiij. vbi dns Archidyacon⁹ narrādo varios modos dicendi ita inqt. Alij dicūt q̄ hoc fecerint aplici ex plenitudine ptātis: sicut decimas aliquibus regibus ꝓcesserūt qđ alius cōcedere non posset. hec ille. Duodecimo plenitudo potestatis Romani pon. ostēditur in hoc q̄ vt dicit sanct⁹ Tho. in. iij. pte. lxij. q. ar. xi. q̄ quedā sūt superioꝝ ordinū que potest papa cōmittere inferioꝝ: bus quibusdā sicut pbr̄is: sicut ꝓcedit conferre minores ordines: qđ ptinet ad potestatē episcopalem. Ex qua etiā plenitudine potestatis vt idē sanct⁹ Tho. ibidē dicit: beatus Greg. ꝓcessit q̄ simplices sacerdotes conferrēt sacramentū cōfirmationis vt in. c. puenit habet di. xcv. Tredecimo plenitudo potestatis Romani pon. ostenditur in dispensatione thesauri ecclesie: qm̄ ipse sol⁹ vtpote xp̄i principalis vicari⁹ ⁊ dispēsator dat plenarias indulgentiā ⁊ omni homini fideli de toto mūdo. Unđ sanct⁹ Tho. in. iiij. di. xx. dicit sic. Papa habet plenitudinē pōtificalis ptātis quasi rex in regno: ꝑ epi assumūtur in partē sollicitudinis quasi iudices singulis ciuitatib⁹ ꝓpositi. Et iō pōt facere indulgentias prout vult cā tn̄ existente legitima. sed in epis est taxata ꝑm ordinationē pape Quartodecimo plenitudo ptātis Romani pon. ostēdit in hoc q̄ dispositio totⁱ ecclesiastici ordinis quo ad dignitates ecclesiasticas tanq̄ ad p̄ncipalē architectoꝝē in templo dn̄i: ⁊ dispēsatio beneficioꝝ tanq̄ ad seruū quē constituit dns supfamiliā vt det illis tritici mensurā ptinent ad romanū pōtificē. Nā extra de pben. lib. vi. ca. Licet. dicit q̄ dispositio ecclesiarū ⁊ oiz beneficioꝝ mūdi ad sedē apostolicā noscit ptinere ⁊ in ca. Si duob⁹. extra vt lit. pēden. in cle. dō ⁊ est diffinitio Vienneñ. concilij: q̄ ad romani pōtificis ptātem pertinet ecclesiarū personarū dignitatū alioꝝumq; beneficioꝝ plena ⁊ libera dispositio ex sue potestatis plenitudine. Decimoquinto plenitudo romani pontificis ostendit in canonizatione sanctoꝝ: q̄ ad solū romanuz pontificē vt ad iudicē ⁊ p̄ncipē vniuerse ecclesie cū plenitudine ptātis p̄fidē tem ptinet vt dicūt doctores: ⁊ colligit extra de reli. ⁊ vene. san. c. i. ⁊. ij. ⁊ hec de illis in q̄b⁹ amplitudo p̄ncipatus summi pōtificis ac plenitudo potestatis apostolice sedis attendat ad p̄sens dixisse sufficiat. Quoꝝ aūt debitor existit romanus pōtifex ex tanta amplitudine dignitatis ⁊ potestat̄ declarat deuotus Bern̄. in lib. iij. de cōsideratōne ad Eugeniū ita dicens. Decetero te esse oportere cōsideratā iustitie: sanctimonie specimen pietatis exemplar: assertoꝝ veritatis. fidei defensoꝝ: doctoꝝ gentiū. xp̄ianoꝝ ducē: amicuz sponsi: sponse paranymphū: cleri ordinatoꝝ: pastoꝝ plebiū: magistrū insipientiū: refugiū oppressorum: pauperū aduocatum: ministroꝝ spem: tutorem pupilloꝝ: iudicē viduarū. oculū cecoꝝ: linguā mutoꝝ. baculū senū: vltoꝝ scelerū: malorum metū: bonoꝝ gloriā: virgā potestatum: malleū tyrannoꝝ: regū patrē: legū moderatorem: canonū dispensatoꝝem: sal terre: orbis lumen: sacerdotē altissimi: xp̄i vicariū: xp̄m dn̄i: postremo deuz pharaonis. hec ille. Que oīa recte etiaz plenissimā ⁊ amplissimā insinuant in romano pontifice potestatem. Ex his clarissime confundit error dicentiū romanū pontificē nō habere in ecclesia plenitudinē potestatis. qui vt sanctus Tho. ponit in tractatu contra grecos: contra vnitatē ecclesie errant.

Capitulū. liij. Q̄z solus romanus pontifex in ecclesia dei habeat plenitudinem potestatis.

Capm Li

Stenso q̄ romanus pontifex plenitudinē habeat potestat̄: iam q̄ ipe solus in ecclesia dei huiusmodi potestatis habeat plenitudinem declucidandū est: qđ licz satis aperte ex superioꝝib⁹ posset intelligi ex q̄bus ꝑmatū ei⁹ demōstrauim⁹: nibilomin⁹ hoc ꝑ amplioꝝ noticia auctoꝝitatib⁹ ⁊ rōnib⁹ cōprobabim⁹. Et

primo quidē colligit ex illo q dñs ad solū Petrū ait Luc. v. Duc in altuz ⁊ laxate retia vra. vbi glo. ita dicit. Alijs imperat vt laxēt retia: soli Petro dr. duc in altum. i. in profundū disputationū. Secundo ex illo q Matb. xvij. dñs soli petro iubet bamo piscari. Super quo beat⁹ Amb. dicit: ⁊ habet in. c. est aliud. xxiij. q. i. Est aliud piscandi gen⁹ quo genere solum petro piscari dñs iubet dicens. Mitte bamū ⁊c. vbi glo. dic. Per bamū itellige iurisdictionē qua petrus pfuit alijs: hoc genere piscandi solus petr⁹ piscat q: habet potestatē ligādi et soluēdi pre alijs. Nec glo. Tertio idē testat beatus Cyrill⁹ in li. thesauroz ita dicens. Sicut xps a patre accepit ducatū ⁊ sceptrum ecclesie gentiū super oēm principatū ⁊ potestatē ⁊ super omne quodcūq est: vt ei genua cuncta curuētur plenissimā potestatē: sic ⁊ petro ⁊ successoribꝰ eius plenissime cōmisit. Et infra Nulli alij q petro qđ suū est plenū sed ipsi soli dedit. hec Cyrill⁹. Quarto buj⁹ rei testis illustris est beat⁹ Chrisо. super illud Matb. xvi. Tibi dabo claues ⁊c. ita dicens. Sicut filius a patre veniēs ad salutē omniū mittit cū prāte plena super oēs: sic a xpo petr⁹ ⁊ eius ecclesia ad salutē omniū mittitur cuz potestate omni sup oēs qđ nulli hoim credim⁹ esse pcessum. Quinto hoc idē attestatur beat⁹ Leo papa in. c. multū iij. q. vi. ⁊ beat⁹ Greg. in. c. decreto. ⁊ Iuli⁹ papa in. c. q se scit. ij. q. vi. Sexto ad idē est beatus Bern̄. qui vt in superiori. c. inductū est: i quadā epla ad Eugeniū papam aptissime pfitet q solus Roman⁹ pontifex habz plenitudinē potestatis. Septimo ad idem est beatus Tho. qui sepe hoc repetit: vt in superioribꝰ patet. Cōsequenter hoc idez rōnibus ostēdam⁹. Primo sic. Solus romanus pontifex in toto corpore vlis ecclesie post xpm est caput vniuersale mysteriale ad regimen ⁊ gubernationem totius vniuersitatis fideliuz ergo solus ipse in corpore vniuersalis ecclesie habet plenitudinem potestatis. Cōsequētia patet: qm̄ solum caput in corpore hominis ad cuius similitudinem de corpore ecclesie iuxta Apostolū ad Ro. xij. loquimur: habet plenitudinē sensus ⁊ regitiue ac gubernatiue virtutis. Ans vero patet ex illo Jo. i. Tu vocaberis cephas. qđ iuxta Anacletum ⁊ Jsi. interpretat caput. Secundo sic. Solus Petrus ⁊ ei⁹ successor est generalis vicarius xpi in ecclesia dei locum eius tenens. ergo solus ipse habet plenitudinem potestatis. pntia patet: ans etiam ostensum est supra in. c. xxxvij. Tertio sic. Romanus pon. est supremus hierarcha immediatus totius ecclesiastice hierarchie. pz: ipse enim est princeps in quo totius ecclesie dñs posuit principatū: vt in ca. Nolite errare dicit. Julius papa di. xi. ergo in solo ipso ponenda est plenitudo potestat: psequētia videt manifesta: qm̄ in oī hierarchia in solo hierarcha ponit plenitudo ptātis. Unde Diony. iij. eccle. hierar. postq vnāquāq hierarchiā in suū hierarchā docuit terminari de pprietate hierarcharum ita subiungit. Hierarchici aūt ordinis virtus in oībus capit sanctis totalitatib⁹ ⁊ per cō sequens ordines operat pprie hierarchie mysteria. Et infra. Est ergo hierarchicus ordo perfectiua nature virtute adimpletus. Quarto sic. Ecclesiasticus pncipatus ē monarchicus ergo in solo summo pōtifice ē ptātis plenitudo. antecedēs pz sup ex multis in ca. ij. Unde Job. x. dr. Erit vnū ouile ⁊ vn⁹ pastor: ⁊ loquitur de ecclesia. Sup quo theophilus in glosa inquit. Attendant manichei: qm̄ vnū ouile ⁊ vnus pastor est noui testamenti. consequētia pz: qz in pncipatu regali siue monarchico sup̄ma potestas in solo pncipe collocat. vt ē Aristote. snia. viij. etbi. ⁊. iij. poli. Quinto sic. romanus pontifex habet plenitudinē ptātis in eccl̄ia: ⁊ nullus alius a romano pōtifice habz plenitudinē ptātis in eccl̄ia. solus ergo romanus pontifex habet plenitudinē ptātis in ecclesia. cōsequētia est manifesta p regulā ab ex ponentib⁹ ad exposita. maior pz ex pcedenti ca. minor etiā pz. Tum auctoritatib⁹ scrōz in pncipio hui⁹ ca. inductis. s. beati Cyrilli beati Crisо. beati Grego. beati Leonis pape beati Bernardi beati Thom̄. dicentiū: q solus romanus pontifex sit vocat⁹ in plenitudinē potestatis: alij aūt in partē sollicitudinis. Tum etiam rōne: qz si alij vtputa apli recepissent a xpo sicut petrus plenitudinē potestatis: iam petr⁹ neq maior neq superior neq caput neq pnceps fuisset aplorum: sed oēs fuissent in prāte pares qđ est hereticū ⁊ sepenumero ab eccl̄ia condēnatū vt supra inductuz est. Sexto sic. Dicit apls ad Rom̄. xiij. Omnis aīa ptātibus sublimioribꝰ subdita sit. Et subiungit. Que a deo sunt ordinata sunt. ergo oportet q prelatio attendat fm ascensum ⁊ descensum: non fm equalitatē. Quare necesse erit fm ordinez rectū eccl̄ie q suprema ptās regiminis ⁊ plenitudo iurisdictiois stet in vno pmo ⁊ supmo in quo solo sicut in pmo ⁊ in simplicissimo in illo genere est status ois prelatois ecclesiastice. Ultimo sic. Principat⁹ est quoddā totuz potestatiuū cui⁹ hec est natura: q fm completam rationē ⁊ plenitudinē perfectionis sit in vno solo. s. in pncipe: in alijs vo in quos distributum est per gradus diuersarū dignitatū ac

officioꝝ est aliqua participatio ipsi⁹: sicut p̄n cipat⁹ regni est in vno videlicet rege: in alijs vero ꝑm participationē quandā: videlicz ꝑm ptātem p̄sidis ⁊ tribuni ⁊ millenarij ⁊ centu rionis ⁊ q̄nquagenarij ⁊ decani siue decurio nis. Exemplū etiam hui⁹ toti⁹ potestatiui ap paret in sacramento ordinis: cui⁹ tota plenitu do est in vno ordine. s. sacerdotio. in alijs vero est quedā participatio ordinis: vt dicit sanct⁹ Tho. in. iiij. di. xxiiij. Et hoc figuratū est in hoc quod dn̄s dicit Nu. xi. moysi. Auferam de spi ritu tuo ⁊ tradam eis vt sustentent tecuz onꝰ populi. ergo in principatu ecclesiastico ita di cendum est ꝙ plenitudo ptātis illius in vno solo sit: puta in principe sup̄mo vniuersalis ec clesie: puta in Romano pon. Unde in. c. basili cas. de conse. di. i. ⁊ in. c. nolite errare. di. xi. ba betur: ꝙ in apostolica sede dn̄s totius ecclesie posuit principatum. ⁊ beatus Aug. cōtra do natistas. ⁊ in epla ad Glorū ⁊ Eleusiū dicit: ꝙ in romana ecclesia semper apostolice cathe dre viguit principatus. Ex quibus manifeste confunditur error ⁊ stultitia Marsilij de pa dua dicentis papam nō habere aliquam ple nitudinem potestatis absq; determinatiōe. i. concessione imperatoris.

Capitulū. liiij. Q̄ ptās iurisdictionis oim̄ prelatoꝝ ecclesie deriuet a papa siue apostolica sede mediate vl imediate. Aī pria via. s. ex ordie alioꝝ aplorꝝ ad petrū.

Caplm LIIII

Osqua ꝓ mo

p dulo paruitatis nostre superi⁹ ex plicauimus ꝙ tam ad fidei xp̄ianę cōseruandam vnitatem: ꝙ ad optimū ecclesie regimen necessario vn⁹ in ec clesia erat dandus rector ⁊ caput toti⁹ reipu blice xp̄iane cum plenitudine potestatis ⁊ ꝙ hmōi sit Romanus pon. restat nunc videndū de habitudine quaz habet ad alios ecclesie in feriores p̄latos in origine potestatis: vtrū. s. alij ecclesiarum p̄lati potestatez iurisdictio nis quā habent imediate suscipiāt ab aposto lica sede. an sicut papa ita ⁊ epi imediate sus cipiant a xp̄o. Dicimus cum sancto Tho. tam in. ij. sententiarū ⁊ in. iiij. sniarū: ꝙ in. iiij. ꝑtra gētiles: qui sanct⁹ Tho. inter doctores de hac materia loquētes magis rationabiliter ⁊ ma gis cōformiter ad dicta sanctorum patrū et p ꝙsequens magis cōsonanter ad pietatem fi dei loqui videtur: ꝙ tota iurisdictionis pote stas alioꝝ p̄latorum de lege cōmuni deriua tur a papa. Quam conclusionē triplici via ꝓ bare intendimus. Primo ex ordine alioꝝ apo stolorum ad Petrum in potestate iurisdictio nis. Secundo rationibus. Tertio ex inconue nientib⁹ que sequūtur ex opposito modo dicē di. Prima via sic arguitur. Apostoli alij a pe tro nō susceperūt ptātem iurisdictiōis imme diate a xp̄o sed mediante petro: ergo sequitur ꝙ etiā nunc p̄lati qui sunt in eccl̄ia iurisdicti onis ptātem suscipiant immediate a papa ⁊ non a xp̄o. cōsequētia ē optima. antecedēs ꝓ auctoritatib⁹ ⁊ rōnib⁹ multiplicit̄ ꝓbat⁹ ⁊ de clarat⁹. Auctoritate ꝑmo beati Anacleti qui vt habet⁹ in. c. Sacrosancta. di. xxj. dicit. Jn ter aplos quedā fuit discretio: ⁊ licet oēs apli essent: petro tn̄ a dn̄o concessum est vt reliq̄s oīmb⁹ p̄esset aplis ⁊ cephas. i. caput ⁊ p̄n cipiū teneret apostolat⁹. Cū aūt nōie capitis ⁊ p̄ncipij origo designet⁹ ptātis nō videt⁹ pos se dici beatus petr⁹ caput ⁊ p̄ncipium tenere apostolat⁹ nisi ab eo ptās iurisdictōis deriua retur in aplos ceteros. Secūda auctoritas ē beati Cypriani in epla que de vnitate eccl̄ie inscribit⁹ ad nouatianū. ⁊ habet⁹ in. c. Loquit⁹ dn̄s ad petrū. xxiij. q. i. Ego dico tibi q: tu es petr⁹ ⁊ sup hanc petrā edificabo eccl̄iam meā sup vnū edificat eccl̄iam. ⁊ q̄uis aplis oīmb⁹ post resurrectionē suā parē. i. cōmunē ptātem tribuat ⁊ dicat. Sicut me misit pat⁹ ⁊ ego mit to vos accipite spm̄m sc̄m: tamē vt vnitatē ma nifestaret vnitat⁹ eiusdē originē ab vno incipi entē sua auctate disposuit. hoc vtiq; erant ce teri apli qđ petr⁹ pari cōsortio p̄diti ⁊ bono ris ⁊ ptātis (glo. in ordine ⁊ dignitate conse crationis nō administrationis plenitudine) sed exordium ab vnitate pficiscit̄ vt eccl̄ia xp̄i vna esse monstret⁹. hec Cypr̄ianus. Ubi cū ait ꝙ xp̄us vt eccl̄ie vnitatē manifestaret ptātis originē ab vno incipientē disposuerit: manife ste datur intelligi ꝙ solus vn⁹ scilz petr⁹ sup quē vnuz fundatā dicit eccl̄iam a xp̄o immediate ptātem susceperit iurisdictōis: alij ꝩo apli me diante ipo petro. Plane vt videt⁹ si immedia te oēs apli ptātem iurisdictiōis recepissent a xp̄o: origo ptātis nō incepisset in ecclesia ab vno aplorꝝ cū data fuisset simul ⁊ immediate oīmb⁹. Tertia auctoritas est Aug. qui sup Job. homet⁹. xxiiij. dicit sic. Petrus aplus ꝓpt̄ apostolat⁹ sui ꝑmatū gerebat figurata gene ralitate eccl̄ie p̄sonā. qđ em̄ ad ipm̄ ꝓprie per tinet natura vnus homo erat: gr̄a vn⁹ xp̄ian⁹ abūdantioꝛe gr̄a vn⁹ idemq; ꝑm⁹ aplus: sed q̄n ei dictum est. Tibi dabo claues regni celoꝝ: ⁊ quodcūq; ligaueris ⁊c. vniuersaz significabat eccl̄iam. Et infra. Eccl̄ia ergo que fundat⁹ in xp̄o claues ab eo regni celorum accepit in pe tro. i. potestatem soluendi ⁊ ligandi peccata. Sed videtur ꝙ hoc qđ soli petro attribuitur ratione ꝑmatus non esset verum si alij aposto li cum eo immediate iurisdictionē recepissent.

a xp̄o qz dato illo ecclesia nō in solo petro sed etiā in alijs apostolis claues recepisse diceret.

Quarta auctoritas est beatissimi Leonis: q̄ vt habetur in.c.dñs.di.xix.ita dicit. Hui⁹ muneris sacramentū ita dñs ad omniū apl'oz officiū pertinere voluit vt in beatissimo Petro omniū apostoloz summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi quodā capite dona sua velut in corpus oīe diffunderet vt extorem se ministerij intelligeret esse diuini qui ausus fuisset a petri soliditate recedere. Quita auctoritas est eiusdē in sermone.iij.ordinationis sue ita dicentis. Multo digni⁹ est ad beatissimi petri gloriā contēplandā acie mentis attollere: et hunc diē in illius potissimū veneratione celebrare qui ab ipso omniū charismatū fonte ita copiosis est irrigationib⁹ inundatus vt cū multa solus acceperit nihil in quēq̄ sine eius participatione trāsierit. Et infra. De toto mundo vnus petr⁹ eligit qui et vniuersaz gentiū vocationi et omnib⁹ apl'is cūctisq̄ ecclesie partib⁹ preponat vt q̄uis in populo dei multi sint sacerdotes multiq̄ pastores: oēs tn̄ ppie regat Petrus quos principaliter regit et xp̄s. Magnū et mirabile dilectissimi huic viro cōsortiū potentie sue tribuit diuina dignatio: vt siquid cū eo cōmune ceteris voluit esse principib⁹: nunq̄ nisi per ipsum dedit quicq̄d alijs nō negauit. Ecce q̄ clara luce leo iste beatissimus irrefragabilis auctoritatis iter patres ecclesie: dicit. q̄ q̄cq̄d cōmune xp̄s cū petro ceteris voluit esse principibus: videlz apostolis nō nisi per petrū dedit. quicq̄d. s. q̄ donabile esset per boiez alijs nō negauit. Et ita manifeste babet q̄ ceteri apl'i non imediate a xp̄o iurisdictionē acceperint sed mediante petro apostolo eoz principe. Sexta auctoritas est Alexandri pape in.c.audiuimus. xxiij.q.i. sic dicētis. Unde cum dñs daret omnib⁹ discipulis parē ligandi ac soluendi potestatem: petro pre omnib⁹ claues regni celoz se daturum promisit di. Tibi dabo claues regni celorum. Quicūq; ergo ab vnitate ecclesie que per Petrum intelligitur fuerit alienus execrare p̄ consecrare nō valet: excōmunicationis vel reconciliationis potestatem nō babet. In qua auctoritate duo sunt precipue notanda. Primo q̄ beato Petro pre omnib⁹ date sunt claues. in quo datur intelligi q̄ beatus Petrus in potestate iurisdictionis superior et maior fuerit omnibus alijs apostolis etiam simul coniūctis: et per consequēs successor petri videlicet Roman⁹ pontifex superior maioriq; sit omnibus prelatis etiam simul coniūctis. Secūdo notandum est id q̄ dicitur q̄ beat⁹ Petr⁹ apostolus p̄ omnibus suscepit claues ecclie in quo manifeste denotatur q̄ alij xp̄i discipuli et eoz successores potestatē iurisdictiōis non acceperunt nisi per petrū: et ita nō immediate a xp̄o. Ubi considerandū est q̄ cuz dicit petrus suscepisse p omnibus et pre omnib⁹ ptātem: non est intelligendū ipm p omnib⁹ accepisse ad modum quo vnus p̄curator noie aliquoz aliq̄ donū sicut castrū aut p̄ncipatū accipit a p̄nci pe: sed intelligendū est ad modū quo dicimus solem recepisse lumē a deo pre omnibus stellis et pro omnib⁹. Pre omnib⁹: qm̄ in maiori plenitudine q̄ cetere stelle. Pro omnib⁹ qm̄ in eo ordine vt ab ipo sicut a fonte in ceteras stellas lumen descēdat. Et sic̄ est de capite q̄ pre oīb⁹ et p oīb⁹ mēbris ꝯtutē recepit. pre omnib⁹ q̄dē: qz in solo capite ē plenitudo sensuū: p omnib⁹ quidē: qz ab ipso cetera mēbra sensum mot⁹ et regiminis suscipiūt. Ita est de petro q̄ non tm̄ auctate pre omnib⁹ alijs donat⁹ est: sed etiā caput et p̄nceps alijs influēs in toto corpe ecclie ꝓstitutus est: vt apertissime superi⁹ ostēsum ē ex doctrina sanctoz. Unde Innocen. in epl'a quā scribit ad patres epos in cōcilio Carthaginen̄. dicit: q̄ a beato petro episcopat⁹ et tota auctas nomis huius emersit. Consequent hoc idē rōne p̄bat: et p̄mo sic. Ab eo a quo q̄s nō babet subditū ab illo nō habz aliquā potestatē iurisdictionis: sed alij apl'i nō habuerūt immediate subditos a xp̄o: ergo ipi nō habuerunt ptātem iurisdictōis immediate a xp̄o. cōsequentia ptz: maioz etiā: cū nullus ligare aut absoluere possit nisi subditū: cū a non suo iudice ligari nullus valeat nec absolui. de pen. et remis. ca. Omis. Nam ptās iurisdictōis qua aliq̄s pōt absoluere et ligare dicit relatiue ad subditū. relatiua aūt vt habz doctrina Arist. in p̄dicamētis. posita se ponūt et perempta se perimūt. vnde si nō est seruus nō est dñs. Propter qd̄ sm̄ Aug. li. de tri. Deus non fuit dñs quousq; habuit creaturā suā. Ita si nō est subditus non est prelatus nec iudex q̄ possit eū iudicare. ad Roma. xiij. Tu quis es qui iudicas alienū seruum: suo dño stat aut cadit. Minor vero p̄bat: qz si xp̄s dedisset alijs a petro subditos aut oēs dedisset aut aliquē. Non ē dicēdum p̄mū q̄ dedisset oēs: qz vt dictū est pluralitas p̄ncipatuum nō est bona. vt dicit. xij. metaphisice. et ideo ibi ꝯcludit: vn⁹ ergo p̄nceps Tum secundo: qz tunc ouile xp̄i nō esset vnuz nec vnus oīum past⁹: sed plures. contra illud Joh. x. Erit vnū ouile et vn⁹ past⁹. Preterea secūdū nō est dicendū: cum nullibi legat xp̄s apl'is populos immediate diuisisse nec facile est fingere quos quibus subiecerit. Item se-

cunda ratione arguit sic. Si xps dedisset apostolis immediate potestatē iurisdictionis: aut dedisset plenam ⁊ omnimodā sicut petro: aut particulariē limitatā ⁊ coartatā: sed neutrā. ergo nullā. cōsequētia ē bona. maior pz a sufficienti diuisione. minor quo ad ꝑmā partē pz Primo. qz dicit beat⁹ Lyllus in lib. thesauror: nulli alij q̄ petro xps qđ suū est plenū cōmisit ꝙ ipi soli dedit. Secūdo qm̄ si alijs apostolis data fuisset ptās in ea plenitudine qua petro data est: petrus nec maior nec superior nec princeps nec caput fuisset aplor: sed oēs in iurisdictōnis auctate pares fuissent: qđ est erroneū. vt em̄ sctus Anacletus inquit in ca. Sacrosancta. dist. xxij. inter aplos quedā fuit discretio: licet em̄ oēs apli essent: petro tamē a dño concessum est vt reliquis oīb⁹ preesset aplis ⁊ cephas. i. caput ⁊ ꝓncipatum teneret apostolat⁹. Secūda vero pars minoris que dicit q etiā xps nō dedit aplis ptātem aliquā limitatā pz. vnde nec possibile ē fingere certitudinē talis limitationis. De talib⁹ autē que facta esse dicuntur maxime circa aplos de clauibus ecclie nihil videt asserēduz qđ de scripturis sanctis nō habeat testimoniū explicite vel implicite qđ in hac parte nō datur. Et hec de ꝑmo puncto breuitatis causa sufficiant.

Capitulum. lv. Jn quo probatur eadem conclusio secunda via scz per rationes.

Caplm LV

Onsequēter eadē

c conclusio videlz q ptās iurisdictionis prelatoz deriuet a papa ꝓbanda est secunda via videlicz per rōnes. Primo sic. Jn oīni ꝓncipatu ptās iurisdictionis deriuatur ad quācunq; personā illius ꝓncipatus a monarcha siue ꝓncipe illi⁹ ꝓncipat⁹: sed papa est ꝓnceps siue monarcha in sacro ecclesie ꝓncipatu: ergo sequit q ptās iurisdictōis oiz inferioz prelatoz deriuet a papa. ꝓña ē bona minor pz ex ſnia Diony. q tam in de eccliastica q̄ celesti hierarchia docz ab ipo hierarcha in oēs hierarchie psonas lumē irradiatiōis pfluere. Jdem ꝙ scz papa sit ꝓnceps ⁊ monarcha totius ecclesiastici ꝓncipatus ex superius inductis auctoritat⁹ ostēsuz est: in quibus sancti patres ipm ⁊ eccliē toti⁹ ꝓncipem ⁊ caput predicant ⁊ attestant. Dicit etiā Crisosto. sup Act̄ aplor: q petrus a filio sup oīs qui filij sunt accepit ptātem: nō vt moyses in gente vna sed in vniuerso orbe. Et Theophilus sup illud Luc. xxij. Tu aliquando cōuersus confirma fratres tuos. dicit: q petrus obtinuit q esset antistes mūdi. Jtem in ecclesiastico officio legit ei xpus dixisse, Super plebē meā ꝓncipē te constitui. Preterea sic confirmat ista ratio. Jn vno quoq; ordine ab eo in quo maxime residet plenitudo ꝟtutis siue ptātis originaliē dependet virt⁹ oim sequentiū in illo ordine. sed roman⁹ pontifex est ꝓm⁹ in ordine ꝓlatoz ecclie ⁊ in quo solo residet plenitudo ecclesiastice ptātis: ergo sequit q ptās oiz sequentiū ꝓlatoz ecclie dependeat ⁊ deriuet ab ipo romano pontifice. cōsequētia est bona maior colligit ex sentētia Aristo. ij. metaphy. minor ē canon concilij cōstantinopolitani dicentis. Veneramur ꝓm scripturas ⁊ canonuz diffinitiones sanctissimuz antique rome epm ꝓmū esse ⁊ maximū oim epoz. Jtem in concilio Calcedonen. acclamatū legit a tota synodo pape Leoni. Leo sanctissim⁹ apostolicus ⁊ ycomenic⁹. i. vniuersalis patriarcha p mltos annos viuat. Confirmat hoc argumentuz p illud beati Anacleti: qui vt dicit in ca. Jn nouo. di. xxi. ita dic̄. Jn nouo testamēto post xpm dñz a petro incepit sacerdotalis ordo. Et causam subiungēs ait. Quia ipi ꝓmo pontificat⁹ in eccliā datus ē dicente dño ad eū. Tu es petrus ⁊ sup hanc petrā edificabo eccliam meā.

Tertio sic. Jnter habētia ordinē ꝓm influentiam oīa que alijs influunt virtutē influēdi recipiūt a ꝓmo illius ordinis: sed ordo qui est inter romanā eccliam ⁊ alias eccliās siue inē romanū pontificē ⁊ alios ꝓlatos: est ꝓm influentiā, put vn⁹ mouet aliū ad actus hierarchicos. ergo ptās iurisdictōis oim ꝓlatoz eccliē deriuat a romano pontifice. cōsequētia ē bona. maior pz ex cōmēto ꝓme ꝓpositiōis de causis. causa em̄ secūda virtutē causandi habet a ꝓma. Minor vero pz auctate beatissimi Cypriani: q vt in ca. Loquit. xxiij. q. i. eccliās particulares ad eccliaz romanā cōparat sicut radios ad solē: fluuios ad fontē: sicut ramos ad radicē. Patz etiā p illud qđ Justinian⁹ imperator xpianissim⁹ in auc. vt romana eccliа. col. iij. ait. q legū originē antiqua roma sortita est ⁊ summi pontificat⁹ apicem ⁊ sacerdotij fontē apud eam esse nemo est q̄ dubitet. Si ergo romana eccliа fons ē ⁊ a fonte deriuent riuuli: sequit q aliarū ecclesiaruz iurisdictio deriuet ab ea. Quarto sic. Oīa mēbra a capite recipiūt imediate deriuationē virtutis sensus ⁊ mot⁹ siue regiminis: ꝙ romana eccliа ē caput ceterarū ecclesiarū: ergo cetere eccliē ⁊ earuz ꝓlati ptātis sue originē suscipiūt a romana ecclesia siue a romano pontifice. ꝓseqntia ē bona maior pz: qm̄ vt superi⁹ habitū ē ex ſnia Jsido. ex eo datū ē capiti hoc nomē q sensus oēs ⁊ nerui inde initiū capiāt atq; ex eo oīs vigendi causa oriat. Minor ꝟo ponit in. c. Sacrosctā

di. xxij. vbi sanct⁹ Anaclet⁹ dicit: q̄ aplica sedes caput ⁊ cardo. s. omniū ecclesiarū ē a dño ⁊ nō ab alio ꝓstituta. ⁊ sicut cardine ostiuz regitur: sic hmōi sancte aplice sedis auctē omēs ecclesie dño disponente regūtur. Hoc aūt qđ ait q̄ aplice sedis auctē oēs ecclesie regūtur: nō videt habere veritatē nisi prelati iferiores qui regunt ecclesias regendi ⁊ gubernandi illas ab apostolica sede accipiant potestatem.

Quinto sic. In oibus causis agētib⁹ ordinatis semp cause sequētes agunt in virtute cause pme: sicut in reb⁹ naturalib⁹ corpora inferiora agunt in virtute corpoꝝ celestiū: ⁊ in rebus volūtarijs oēs artifices operant̄ ꝑm ipeꝝium summi architectoris in ordine aūt politi cū regimen administrantiū oēs pticulares potestates auctrem iurisdictionis suscipiūt a suprema ptāte. ꝑ in regimine ecclesiastico in ordine prelatoꝝ ecclesie habentiū iurisdictionē ⁊ potestatē act⁹ diuinos exercendi circa fideles primus ⁊ summ⁹ pon. est. ergo. Sexto sic. Perfectior est princeps eccl̄ie q̄ legalis: papa q̄ moyses. sed a summo presidente synagoge oīs alia potestas inferioꝝ deriuabat̄. ergo siliter est in ecclesia q̄ omis iurisdictionis auctoritas inferioꝝ prelatoꝝ deriuat̄ a summo pon. s. papa. ꝓña patet: qz synagoga figura fuit ecclesie ꝑm q̄ dicit beat⁹ Aug. ⁊ beat⁹ Dionỹ. Illinor vero p̄z Exo. xviij. ⁊ expresse Nūe. xi. vbi dñs ad petitionē moysi qui in multitudine regiminis grauabat̄ voluit q̄ idem moyses eligeret sibi aliquos in adiutoriū ad populi gubernationē. Et dicit tex. q̄ dedit deus de spiritu qui erat in moyse illis septuaginta electis. ⁊ hoc vt videt̄ ad significandū oēm potestatē iurisdictōis ⁊ regiminis a summo eccl̄ie pfidente in alios deriuari. Septimo sic. Hierarchia ecclesiastica est exemplata a celesti: sicut ait beatus Diony. ⁊ supra in. c. ij. induxim⁹ sed in celesti hierarchia sic est: q̄ radius diuine illuminationis descendēs in inferiores tali ordine descēdit: vt primo in superiores recipiat̄ deinde p illos in inferiores ꝑfluendo descendat. hec aūt est lex diuinitatis in q̄t Diony. iij. cele. hierar. p prima media ⁊ p media vltima illuminari. ergo sic erit in hierarchia ecclesiastica q̄ ptās iurisdictionis ꝑm quā attēditur ordo superioritatis ⁊ inferioritatis inter prelatos ecclesie q̄ primū a deo imediate in papā descēdat ⁊ per eū in sequētes deriuet̄. Octauo teste eodē beato Dio. x. celestis hierarchie. Oēs hierarchie sunt connexe ⁊ ordines ipsi cuiuslibet hierarchie sunt etiā cōnexi. hec aūt connexio ꝑm eiusdē diuini doctoris doctrinā vt sanctus Tho. ⁊ Albert⁹ declarāt nō tm̄ attendit̄ per relationē ad vnū vltimū finē ꝑm quē oīs hierarchie finis ē similitudo ⁊ vnitas ad deū: sed ꝑm ea q̄ sunt de essentia hierarchie sc̄z ꝑm ordinē sciētiā ⁊ actionē. Scōm ordinē quidē inquantū in omīb⁹ hierarchijs inuenit̄ distinctio p ꝓmū mediū ⁊ vltimū. Scōm scientiaz vere inquantū irradiatio extendit̄ ꝓcedendo a ꝓma vsq̄ ad vltimos. Scōm actionē autem inquantuz primi habēt actionē hierarchicam in medios ⁊ p mediū in vltimos: sed eccl̄ia nostra est ad instar hierarchie dispositā ⁊ formata: ergo necesse est nisi hierarchiā nostrā incōuenientissime asserere inconexam vellem⁹ potestatē ecclesiasticā a primo nostre hierarchie qui est roman⁹ pontifex in omēs inferiores ꝓcedere ⁊ deriuari. ꝓcessus p̄z. huiꝰ aūt connexionis hierarchie nostre duo sunt euidentissima testimonia. Primū est q̄ qui a beati petri societate ⁊ cōnexione apostolice sedis segregatur nō pōt absolui a peccatis. Secundū est q̄ talis existēs sic prelat⁹ ipa potestate ecclesiastica denudat̄. De ꝓmo habet̄ in glo. Illa Mathei. xvi. q̄ petrus ideo specialiter claues regni celoꝝ ⁊ ꝓncipatū iudiciarie ptātis accepit: vt oēs per orbē credentes intelligāt q̄ quicūq̄ ab vnitate fidei ⁊ societate petri quouismodo seipos segregāt nec vinculis peccatorum absolui nec ianuā regni celestis ingredi possunt. De secūdo habet̄ in ca. ffact⁹. ⁊ in ca. Nouatian⁹. vij. q. i. que omia sunt beatissimi Cypriani testimonia. Nono sic. Potestas que data est vni in sua fontali plenitudine nō est in alijs nisi deriuata ⁊ limitata: etiā p illius volūtate ⁊ ordinatōe: sed ptās iurisdictionis ecclesiastice tota in sua fontali plenitudine data ē petro soli ⁊ in eo suis successoribus: qm̄ cura toti⁹ eccl̄ie sibi cōmissa ē dño dicente. Pasce oues meas. Joh. vlt̄. Hoc em̄ teste Crisostomo nulli alio aplo dictuz ē nec̄z tūc nec̄z ante nec̄z post: ergo talē ptātem pfectā ac plenam solus petr⁹ habuit habetq̄ sol⁹ successor petri q̄ ob hoc papa. i. pater patrū nomiat̄: ergo oēs alij eccl̄ie plati nō habēt ptātem iurisdictionis nisi prout papa limitat ⁊ disponit.

Decimo cōfirmando rōnē ꝓdictā arguit̄ sic. Eccl̄ie pticulares ad eccl̄iam romanā cōparantur sicut radij ad solē: sicut riuuli ad fontē: sicut rami ad radicē: ergo sequit̄ q̄ q̄cq̄d potestatis habēt iurisdictōis habēt a romana ecclesia. ꝓsequntia ē bona. antecedēs p̄z tam auctoritate Cypriani in ca. Loquit̄. xxiij. q. i. q̄ cōcilij Epbesini q̄ etiā petri Rauēnat̄. q̄ dicē qđ stipiti rami: qđ capiti membra: qđ soli radij qđ fonti riuuli hoc aplice sedis reuerentie debēt oēs eccl̄ie q̄s vbiq̄ terrarū religiosꝝ xp̄iane

fundauit. Cōfirmat hec ratio ex illo qđ Vigilius papa scribēs Eleutherio epō dicit. Nulli vel tenuiter scienti vel pleniter sapiēti dubiū est q ecclia romana fundamentuz ⁊ forma sit ecclīarū a quo oēs ecclias p̄ncipiū sumpsisse nemo recte credētium ignorat. hec ille. Vndecimo sic. Oīmis iurisdictio ⁊ ptās cuiuslibz ecclie ⁊ psonarū in ea videt ab eo deriuari ⁊ p cedere q illā eccleſiā sic fundauit in auctate ⁊ iurisdictōe: ptz cū fundamētū sit origo ⁊ p̄ncipiū totī? edificij: sed oēs alie ecclie p orbē diffuse sunt a romana ecclia institute ⁊ fundate ergo ois iurisdictōis ecclesiastice auctas aliorum p̄latoꝝ deriuat a papa siue a romano pōtifice. ꝓña est bona ⁊ añs p minoꝝ habet in ca. Oēs. di. xxij. vbi Nicolaus papa ita inquit Oēs siue patriarche cuiuslibet apicē siue metropoleon p̄mat? aut epāturū cathedras vel ecclesiarū siue cuiuscūqz ordinis dignitatē instituit romana ecclia: illā vero solus ipe xp̄s fundauit ⁊c. Item in ca. In illis. di. lxxx. dic̄ Clemens papa: q in illis ciuitatib? in q̄bus olim apud erbnicos p̄mi flamines eoꝝ atqz p̄mi legis doctores erant epoꝝ p̄mates atqz patriarchas btūs petr? poni p̄cepit. in illis ño in q̄b? erant eoꝝ archiflamines archiepos instituī p cepit. in singulis ño ceteris ciuitatib? singulos ⁊ nō plures epos constituī p̄cepit q epoꝝ tm̄ vocabula sortirent: qm̄ nec inter ipos apostolos par fuit institutio ꝑ vn? p̄fuit oīmib?. hec ille. Item ad idē facit ca. Quis nesciat. dis. xi. Duodecimo. Oīmis ille cui cōmittunt vices alicui? superioris babz iurisdictionē suaz a cōmittente nō aūt a se nec ab alio. sed papa cui a xp̄o oīz fideliū cura cōmissa ē oīmib? alijs cōmittit vices suas ⁊ impartit partē sollicitudinis sue in his q exequunt p̄tinentia ad regimen ecclie: ergo videt q oēs alij p̄lati a papa immediate habeāt q̄cq̄d iurisdictōis volūtarie vel cōtentiose habeāt. maioꝝ pz: qm̄ is q mādata iurisdictōe vtit nihil ꝓp̄riū babz: sed vtit solū iurisdictōe ei? qui mādauit. minoꝝ vero pz auctate beati Grego. ⁊ habet in ca. Decreto. ij. q. vi. vbi sic ait. Sancta romana ecclesia ita vices suas alijs impartiuit ecclesijs vt in partē sint vocati sollicitudinis nō in plenitudinē ptātis. ⁊ in .c. sequēti Julius papa ita dicit. Ipa nāqz ecclia q p̄ma est ita reliqs ecclesijs vices suas credidit largiēdas vt in partem sint vocate sollicitudinis nō in plenitudinem ptātis. Et Leo papa in epla ad Anastasium epm̄ thessalonicen. inq̄t. Vices em̄ nras ita tue credim? charitati vt in partē sis vocatus sollicitudinis non in plenitudinē ptātis. Vnde magr̄ in hystoria ecclīastica tractās illud Exo. xviij. Moyses oia q̄ ietro ⁊c. dic̄ sic. Sicut moyses cōcilio Jetro constituit tribunos ⁊ cēturiones ⁊ q̄nq̄genarios ⁊ decanos: sic romana ecclia plurimos vocauit in partē sollicitudinis. s. p̄mates epos archiepos archi p̄sbyteros ⁊ minores sacerdotes. Si ergo hos vocauit scta romana ecclia imptiēdo eis partē administratōis sue videt q ipsi nō sunt instituti a xp̄o imediate ꝑ a petro vel successoribꝰ eius. Tredecio sic. Quilibz fidelis tenet credere vnā esse sctām ecclīaz catholicā: ꝑ ad vnitatē ecclie req̄rit q oim̄ p̄latoꝝ ptās iurisdictōis deriuet a romano pōtifice: ꝯ necesse ē q q̄libz fidelis ꝑ credat ⁊ teneat. ꝓña ē bona maioꝝ pz cū sit articul? fidei ⁊ dicat Lant. vi. Una ē colūba mea vna ē pfecta. dicit glo. i. ecclesia. minoꝝ ꝓbat: qm̄ vnitas ecclie vt habet a btō Cypriano in epla de vnitate ecclie: ⁊ hī in .c. Loq̄t. xxiij. q. i. necessario attēdit in ordine ad vnā fontalē originē totius ptātis ecclesiastice quā esse dicit aplicā sedē siue romanū pōtificē sup quē fundatā dic̄ ecclīam esse. Vn̄ ait ecclia dei luce pfusa p totū orbē radios suos porrigit. vnū tn̄ est qđ vbiqz diffundit nec vnitas corpis separat: radios suos sup vniuersam terrā copia vbertat extēdit. p̄fluētes largitur riuos lati? pandit vnū tn̄ caput ē ⁊ vna origo ⁊ vna mat fecūditas copiosa. hec ille. Item sctūs Tho. ꝓtra gētiles. li. iij. c. lxxvi. dic̄. Soli petro p̄misit. Tibi dabo claues regni celoꝝ vt oīnderet ptās clauiū p̄eū ad alios deriuanda ad ꝓseruādā ecclie vnitatē. Ex q̄b? manifeste colligit pertinere ad vnitatē ecclie: q a romano pōtifice oium aliorꝝ p̄latoꝝ deriuet auctoritas q̄ erat minoꝝ ꝓbāda. Ex q̄b? videt q negare ptātē iurisdictōis inferioꝝ p̄latoꝝ in ecclia a romano pōtifice imediate nō depēdere: nō soluz p̄eiudicet p̄matui aplice sedis sed etiā vnitati vniuersalis ecclesie.

Caplm. lvi. in quo probat eadem ꝯclusio tertia via. s. ex incōueniētib? que ex ꝓtrario modo dicendi sequunt

Caplm LVI

Illustrata pfate

i ꝯclusiōis p̄fate duab? vijs: iam tertia via q̄ sumit ex incōuenientibus q̄ ex opposito modo dicēdi sequūt restat declarāda. Prio sic. Null? pōt licite imutare illud qđ ē ex institutiōe vel ordinatōe xp̄i: ꝑ si ptātes inferiores essent imediate a xp̄o seqret q papa nō posset circa eas facere mutatiōes q̄s facit diuidēdo epat? ⁊ ampliando territoria ⁊ restringēdo casus vel extendēdo: ipe em̄ erigit siue de nouo ordinat ecclesias catbedrales. xvi. q. i. felix. ⁊ ca. Precipimus. Item ipe subijcit vnā ecclīam catbedra

lem alteri. ex de offi. dele. qō trāslationē. Item vnit duos epat⁹ in vnū ⁊ vnū diuidit in duos xvi. q. i. ⁊ tpis. Itē mutat sedes epales de vno loco ad aliū. ex de trāsla. pzela. ca. i. ⁊ ita sedes aplica ꝫ faciēdo sicut frequēt facit de facto erraret in his q̄ sunt iuris diuini extrēdēdo ptātē vltra mēsurā debitā: qō ē incōueniēs. i aplica em̄ sede vt habet in ca. In sede. xxiij. q. i. semp immaculata pmānsit religio xpiana. Secūdo sic. Nullus pōt licite augere vel diminuere ea que sunt iuris diuini nisi ipe instituto: ꝫ si potestates inferiox̄ platox̄ essent immediate a xpō iure diuino sequeret q̄ papa nō posset curam parochialem aut abbatialē augere in episcopalē: sed hoc est incōueniens ⁊ cōtra vsum ecclie romane: q̄ de nouo sepe erigit ecclias cathedrales. xvi. q. i. felix. ergo ⁊c. Tertio sic. Si ptās iurisdictōis inferiox̄ platox̄ est immediate a xpō ⁊ nullo modo collatiue a papa falsuz diceret papa cū de ecclesijs ꝓuidēs ait. Prouidem⁹ ecclie tali ꝺ tali psona ⁊ pficim⁹ eū in patrē ⁊ pastorē ac epm eiusdē ecclie cōmittēres ei administrationē in tēporalib⁹ ⁊ spualibus in noie patris ⁊c. sed q̄ erret aplica sedes in his ē incōueniētissimū dicere: ergo ⁊ illō ex quo sequit. Quarto simili modo arguit ex cōmuni modo loquēdi quo vtunt̄ tam sūmi pōtifices q̄ epi in institutiōe alicui⁹ curati in aliq̄ parochia: dicūt em̄. Ego ꝓfero tibi curā talis parochie. cura aūt nihil aliud est nisi ptās ipa spualis iurisdictōis: ꝫ si ptās iurisdictōis eēt immediate a xpō falsū diceret oēs eccie plati sic loq̄ntes: ꝫ hoc ē incōueniētissimū asserere: ergo illō ex quo sequit. Quinto sic. Si ptās iurisdictōis inferiox̄ quozūcunq̄ platox̄ esset immediate a xpō sicut ē ptās ordinis: tūc papa nō posset solo ꝟbo cōferre vel auferre ptātem ordinis ab aliquo inferiori prelato p quācūq̄ depositionē aut degradatōnē: q̄ nō pōt tollere qō. nō dedit. Itē nō posset papa solo verbo dare vel auferre ptātem iurisdictōis cuicūq̄ inferiox̄ platō nec ipm deponere vl degradare qō est incōueniētissimū cū sit negare tam plenitudinē ptātis aplice sedis q̄ iura cōmunia. Nec valet si dicat q̄ nō sit sile de ptāte ordinis ⁊ iurisdictōis: q̄ sup ptātem ordinis nō habz papa plenitudinē ptātis. habet aūt sup ptātem iurisdictōis ⁊ ideo pōt hanc tollere ⁊ nō ꝓmā. Istud nō valet: q̄ si ptās inferiox̄ platox̄ ē a deo imediate sicut ptās pape. papa nō habz sup illā plenitudinē ptātis: imo nihil habet ptātis sup illam cū sit immediate a deo ⁊ p ꝓseq̄ns sicut nec vnā tollere potest ita nec aliā. seruus em̄ nec tollere nec mutare potest legē dñi sui. iuxta ca. Sūt q̄dā. xxv. q. i. sed hoc est apte falsum ⁊ incōueniens. ꝫ ⁊ illud ex quo sequit. Sexto sic. Si ptās inferiox̄ prelatorū esset imediate a xpō sicut ptās pape: sequeret̄ q̄ inferiores prelati electi nō indigerēt ab homine ꝓfirmari: nec curati p patronos ꝓsentati indigerēt institutione epi: nec oporteret q̄ ab alio eis cura cōmitteret̄: sicut nec papa indiget qui electus canonice a solo xpō ꝓfirmat̄ ⁊ instituit̄. sed hoc est incōueniētissimuz: cū hoc sit ecclesiasticū ordinez pturbare: q̄ curati ab epis instituūtur qui ecclesias eis cōmittunt ⁊ curā animarū. vnde miruz est dicere q̄ ille cui ab aliquo cura aiarū cōmittit̄ nō habeat illaz curā imediate ab illo. Epūs etiaz ab archiepo ⁊ ille a papa confirmat̄: ⁊ qui ꝓfirmat ius dat ⁊ cōfirmatus a cōfirmante habet illā ptātem quā acq̄rit per ipsam confirmationem. Et sic patet q̄ cū archiepūs siue patriarcha recipiat a papa suā imediate ptātem ⁊ ab illo epūs ⁊ ab epo curat⁹: q̄ ois ptās ecclesiastice iurisdictionis deriuatur a papa mediate vel imediate.

Septimo ad idē sic. Si ita esset potestas iurisdictōnis inferiox̄ prelatox̄ imediate a xpō tunc papa nō posset ea que ad inferiox̄ prelatox̄ iurisdictionē pertinēt ad se aduocare vel alijs cōmittere ad iudicandū. sed hoc est falsū ⁊ incōueniens ⁊ cōtra plenitudinē potestatis papalis: est em̄ iudex vniuersalis ecclesie ⁊ habet ptātem de oibus iudicare. ergo incōuenientissimū est illud ex quo seq̄tur. Octauo sic Si ptās iurisdictionis inferiox̄ prelatorū in vtroq̄ foro eēt imediate a deo ⁊ nō a papa cū ptās diuina nō possit ipediri ab homine sicut nec ptās nature: sicut potestas pape non pōt facere quin ignis comburat stuppā si eam habet, primatā: ita papa nō poterit facere p quā cūq̄ excōicationem quin eps possit excōicare ⁊ curatus a peccatis absoluere. ꝓns est falsum ⁊ incōueniens ꝫ et añs. ꝓntia videt̄ esse bona et tñ falsitas ꝓntis patet: q̄ excōicatus nō bz vsum clauiuz nec etiam executionē in aliquo foro. vñ sentētia ab eo lata nō tenet ipso iure de sen. ⁊ re iudi. c. ad ꝓbandaz. Si vero dicat̄ q̄ papa pōt excōicato populū subtrahere ⁊ iō nō valet sentētia lata in nō subditū licet iurisdictio sit de iure diuino: sicut pōt de facto subtrahere materiā eucharistie sacerdoti tunc nō poterit celebrare: nō est sile. q̄ cum ptās iurisdictionis ⁊ prelatōis nō sit aliud q̄ relatio ad subditos: ⁊ relatiua posita se ponunt ⁊ perempta se perimūt: vt si est pater est filius: ⁊ si ē pater iure diuino habet ⁊ filium iure diuino: si ꝓlati et epi habent ptātem prelatōis ⁊ curam animarū de iure diuino per ꝓsequēs bñt subditos de iure diuino: nisi eis subtrahatur de fa-

eto ficut panis potest subtrahi sacerdoti volē ti ꝓficere ⁊ tunc nō poterit conficere: nō quia panis definit esse materia cōsecratōnis sed qz desinit esse materia ꝑsens ⁊ cōsecratio reqrit materiā debitā ⁊ ꝑsentē: sed subtrahens non pōt facere q̄n panis de iure sit materia sacramenti ⁊ quin ꝓsens de iure possit ꝓfici. Ita absolutioni sacramētali q̄ requirit ꝑsentē pōt materia de facto subtrahi ⁊ sic absolutio impediri: sed si de facto nō subtrahat nō potest de iure subtrahi si subiectio est de iure diuino ⁊ p cōsequēs nō poterit papa impedire eꝑm ⁊ curatū quin vere absoluat sibi ꝑsentialiter cōfitentē sicut nec quin consecret panē ꝑsentē sed excōmunicatio ⁊ absolutio nō reqrūt materiā presentē in ꝓspectu sed solū in districtu: qz extra territoriū ius dicenti impune non paretur. vnde si eꝑs ⁊ curat⁹ habēt populū subditū in foro exteriori de iure diuino si de facto expellant de parochia ⁊ dioceſi p nullā excōmunicationē definunt esse materia sua quin possint ab eis absolui ⁊ ligari: qz ius diuinum p hoiem nō pōt solui. Si dicat q̄ absolutio penitentialis facta ab excōmunicato non valet qz scienter ei ꝓfitendo penitēs nouū peccatū cōmittit ideo nō est absolutiōis capax. nō valet: qz possibile ē q̄ ei confitēs nescit curatum excōmunicatū ⁊ sic nō ponit obicē. Itē in foro exteriori cessat instantia in quo indistincte non tenet absolutio facta ab excōmunicato.

Nono sic. Si inferiores ꝑlati haberēt immediate a xꝑo ⁊ nō a papa ptātem iurisdictōnis tūc papa non posset iudices dare nec legatos mittere ad diocesē. eꝑoz etiam ꝓpter eoz negligentiā ⁊ defectū: nec epi cōfessores ⁊ predicatores p dioceſim. cōsequēs ē falsum ⁊ absurdum ergo ⁊ antecedēs. ꝓsequntia ꝓz p simile: qz papa nō mittit inq̄sitores p terrā regum ⁊ ꝑncipū ad puniendū ⁊ corrigendū: qz nō habent ab eo suas iurisdictōnes ⁊ iusticias. ergo simiter si epi nō habēt iurisdictionē suā ab eo nō pōt eis mittere legatos nec pari rōne eꝑs predicatores nec cōfessores p parochias. falsitas aūt cōsequētis apparet de offi. lega. p totū de offi. ordi. c. Inter cetera. vbi epi mittunt p dioceſim p̄dicatores ⁊ cōfessores.

Capitulum. lvij. In quo obijcitur cōtra antedictam conclusionem per aduersarios ex ordine apostolorum ad petrum.

Caplm LVII

Diuersus conclu

sionem prefatam aduersarij plurima obijcere perlegimus quoz obiectiones ad eam triplicem formā reduci possunt qua processum est ad confirmandā conclusionem prefatā. Incobantes ergo ab ordine alioz apl̄oz ad petrū arguūt sic. Apli ⁊ xp̄i discipuli ptātem iurisdictōnis quā habuerunt nō receperūt imediate a petro sed a xꝑo: ergo sequit q̄ prelati in eccl̄ia nō recipiūt immediate ptātem iurisdictōis a papa sed a xꝑo ꝓsequētia videt bona: qm̄ prelati maiores vt pote epi succedūt apl̄is ⁊ ꝑlati minores succedunt. lxxij. discipulis. vt in ca. In nouo. di. xxi. ait Anaclet⁹ ⁊ habet in glo. Luc. x. Ergo videtur q̄ sicut papa dicit suscipere imediate potestatē a xꝑo qz succedit petro: ita alij inferiores prelati dicunt suscipere ptātem a xꝑo immediate quia succedūt alijs apl̄is ⁊ discipulis xp̄i. antecedēs vero ꝓbant auctoritatib⁹ ⁊ rationibus. Primo auctate illa Matth. xvij. Quodcūq; alligaueritis sup terrā erit ligatū ⁊ in celis. Ꝙ vero boc intelligat de potestate iurisdictionis in foro exteriori p censuram ecclesiasticā ꝓz. Tum ex glo. interli. que sup verbo: alligaueritis: dicit. vinculo anathematis Tum ex glo. beati Hiero. ibidē que dicit. Potestatē tribuit apl̄is vt sciant cum a talib⁹ cōdemnant humanā sententiā diuina sententia roborari. Secundo auctoritate illa Joh. xx. Quoz remiseritis peccata remittunt eis ⁊c. Quod verbū pertractans Leo papa in sermone penthecostes ita ait. Reducendoz peccatorum etiā tunc apostoli receperunt potestatem cuz post resurrectionē insufflauit ⁊ dixit. Accipite spm̄sctm̄ ⁊c. Joh. xx. Item Greg. super eodē ita inquit. Principatū superni iudicij sortiunt vt vice dei quibusdā peccata retineant quibusdā relarent: quoz in ecclesia epi locū tenent. Non pōt aūt dici q̄ intelligat de ptāte characteris qua ordinati sunt sacerdotes: qz talis fuit eis collata in cena quādo dictum est. Hoc facite in meam cōmemorationem: ergo necesse est dicere q̄ aliam potestatem q̄ ordinis receperunt tunc apostoli a xꝑo ⁊ non est alia nisi iurisdictionis: cū tantū duplex distinguatur potestas scz ordinis ⁊ iurisdictionis: ergo ⁊c. Tertio probant auctoritate illa Matth. xvi. Tibi dabo claues regni celorum. Super quo verbo Leo papa ita inquit. Transiuit in alios apostolos ius ipsius potestatis ⁊ ad oēs ecclesie principes decreti huius cōstitutio cōmeauit: sed boc singulariter creditur: quia cunctis ecclesie rectoribꝰ petri forma preponit. Item Rabanus ibidē in glo. ita inquit. Ligandi ⁊ soluēdi potestas q̄uis soli petro videat data a dño: tamē ⁊ ceteris apostolis data est necnon nunc in epis ⁊ presbyteris omni ecclesie. Quarto auctoritate illa Luce. vi. Elocauit discipulos suos ⁊

Argumēti ꝓmevie qđ quentibus sol cap. lxi.

Probatio a

Probatio pm ab auctoritate

Secunda

Tertia

Quarta

elegit.xij.ex ipsis quos apl̄os noīauit. Super quo verbo dicit beatus Amb. q̄ cum ad ꝓpagandū auxiliū salutis humane p̄ terrarū orbē sat̄ores fidei destinaret .t̄c. ergo videt q̄ imediate apostoli sunt a xp̄o destinati .t. p̄ ꝑsōs imediate ab eo potestatē iurisdictionis acceperunt. Quinto auct̄e illa Luc. ix. Cōuocatis .xij. apl̄is dedit illis ptātem sup oīa demonia .t. vt languores curarent .t. misit illos p̄dicare regnū dei .t. sanare infirmos. .t. ita videt idem q̄ p̄ius. Sexto ꝓbat illa auct̄e Luc. .x. Post̄q̄ designauit dn̄s .t. alios. lxxij. misit illos binos ante faciē suam in oēm ciuitatem .t. locum .t̄c. Sup quo beat⁹ Lyrillus ita dicit Post̄q̄ dixit rogate dn̄m messis: hoc fecit p̄ se ipsum ita q̄ per seipsum misit eos. sz ipsa missio vt v̄ fuit collatio ptātis. ergo .t̄c. Septimo auct̄e illa Anacleti .t. habet in .c. in nouo. di. xxi. vbi .Ꝛ. Ceteri apl̄i cum eodem .s. Petro pari consortio honorem .t. ptātem acceperunt Ecce q̄ dicit cum eo non aūt dicit ab eo. ergo videt q̄ oēs alij apl̄i acceperunt a xp̄o imediate potestatē sicut .t. Petrus. Octauo auct̄e illa Lypriani qua ait in .ca. loq̄tur. xxiij. q. i. q̄ dn̄s post resurrectionē parē potestatem omnibus apostolis tribuit. Nono sic. Petr⁹ nō videt contulisse potestatē iurisdictionis matthie: sed eam imediate habuit a xp̄o. ergo simīliter .t. alij apl̄i .t. per ꝑsōs alij ecclesie p̄lati q̄ eorum loca in ecclesia tenēt. ꝓsequētia est bona: q̄ nō magis videtur de matthia q̄ de aliis apostolis. añs patet: q̄ electus fuit imediate a xp̄o nō aūt a beato Petro. Cūm sup illud Act̄. .i. Ostēde quem elegeris dicit beatus Diony. in li. de ecclesiastica hierarchia: q̄ Petr⁹ recepit matthiā ad numerū apostolor̄ diuina electione ostensum. Decimo arguitur idem de Paulo qui potestatē iurisdictionis imediate videt a xp̄o recepisse. vnde ipse ait .i. Corin. x. Et si amplius aliquid gloriatus fuero de ptāte nostra quam dedit nobis dn̄s: nō alius in edificationem .t̄c. videt q̄ si nō alius q̄ dn̄s ergo nō petrus. Item ipse ait ad Gal. i. Videbi cēm qui aliquid esse videbātur. s. Jacobus cephas et iobānes nihil mihi cōtulerunt. ergo maior ratōne alij apostoli receperunt a xp̄o q̄ uos ip̄se xp̄s imediate vocauit.

Quinta

Sexta

Septima

Octaua

Nona

Decima

Capitulum. lviij. In quo cōtra conclusionē prefatā per aduersarios obiect̄ via rationum.

Capm LVIII

Argumētū p̄mū tenēde vie q̄ cū sequētib⁹ soluet ca. xij.

Ecunda via sc̄z

ſ per rationes aduersarij sic arguunt. Primo dicit Bernar. scribens ad Eugenium. Erras si vt summam ita .t. solam institutā a deo estimas tuam apostolicā potestatē: ait ēm Paulus ad Rom. xiij. Oīs anima subdita sit potestatibus sublimioribus: nō ait sublimiori tanq̄ in vno sed sublimioribus tanq̄ in multis. non tua ergo potestas sola a xp̄o institura: sūt .t. mediocres sunt .t. inferiores. Ecce q̄ ponit alias potestates inferiores institutas a xp̄o. Secūdo sic. Episcopi sunt sponsi ecclie: sed hoc non nisi immediate gerendo vicem xp̄i veri sponsi: ergo .t̄c. Tertio. Act̄. xv. sup questione mota de legalib⁹ veteris testamēti obseruādis vel non: cū fide xp̄i scribit Sm q̄ dicit magister in hystoriis quo modo petrus surgens p̄mus ratiocinādo dicit nō esse imponenduz fidelibus iugum legis: facto aut̄e silentio iacobus hierosolymitanor̄ ep̄s adherens verbis petri auctoritate pontificali .p. tulit diffinitiuā sententiam dicens. Viri fratres audite me. Symon narrauit .t̄c. ꝓpter q̄ ego iudico .t̄c. q. d. meū est ꝓferre sententiā q̄ est in dioceſi mea Hoc aūt non faceret post iudiciū petri .t. in p̄sentia eius si iurisdictōnē haberet ab ip̄o petro: quare nec episcopi qui sunt successores apostolorum iurisdictionē habent a papa qui est successor petri. Quarto sic. Cū competit sacerdotibus ex vi sacramenti sui ordinis habent imediate a xp̄o sed potestas iurisdictōnis quo ad forum p̄scientie ē huiusmodi: ergo .t̄c. Maior supponit. minor ꝓbatur: quia quilibet sacerdos accipit potestatem ligandi .t. soluendi in susceptione ordinis: sed posse ligare .t. soluere ptinet ad potestatem iurisdictōis: ergo .t̄c.

Secūdum

Tertium

Quartum

Quinto sic. Nobilior .t. firmior videt esse p̄n cipatus cuius potestas iurisdictiōis in singulis gubernantib⁹ deriuat a deo q̄ si ab aliquo homine puro deriuetur cum talis potestas sit nobiliorem habeat originem: sed id q̄ maioris nobilitatis est tribuendum est p̄ncipatui ecclesiastico: ergo .t̄c. Sexto sic. Dionysius vi. celestis hierarchie post̄q̄ posuit q̄ ordo pōtificalis esset p̄mus .t. diuinissimus omnium ordinationū dicit. Videmus ēm omnē hierarchiam in ieſu cōsummatā. Ex quo habetur q̄ oīs hierarchia imediate reducitur ad xp̄m: quod non esset nisi omnis potestas in hierarchia ecclesiastica esset imediate a xp̄o. vbi cōmētator ait. q̄ ordo episcopalis p̄e ceteris ordinibus ecclesiasticis p̄ximus est deo vltimus. i. consummatiu⁹ alior̄: quia in ordine episcopali impletur omnis hierarchie dispositio

Quintum

Septimo sic. Ab illo quis dicitur in ecclesia habere potestatem imediate iurisdictionis a quo ponuntur rectores ecclesie: a quo enim habet causa secūda q̄ fit habz q̄ causa fit: sed a sp̄usancto ponūtur q̄ rectores .t. p̄lati eccle-

Septimum

sie sunt. ſm illud Act. xx. Attendite vobis in vniuerso gregi in quo posuit vos spūssanctus epōs regere eccliam dei. Ex quo videt siue loquatur ad epōs ꝑprie siue ad presbyteros large dictos epōs siue ad vtrosq; simul: q; illi de q̄bus loquit ponant in regimine eccle a spū sancto sicut successores petri in loco ei⁹: ⁊ per cōsequens q; potestatē regiminis nō habeāt ab homie sed a xp̄o: processus videtur notus.

Octauum Octauo sic. Ab illo quis dicitur habere iurisdictionis potestatem in aliqua cōmunitate cuius dicitur esse vicarius in cōmunitate illa sed sic ē q; alij prelati in ecclesia siue episcopi siue etiam curati nō dicant pape sed dei vicarij. ergo immediate habēt a deo prātem suam consequētia pt; ⁊ antecedēs ꝑ maiorē partē. minor vero p; ex glo. sup ep'lam. ij. ad Cor. vi. ⁊ habet. xxxiij. q. iij. mulier. De curat vero p; per illud de peni. di. ij. §. inter hec. vbi dicitur sic. Eum quē sacerdos iudicat de⁹ iudicat cuius personā in eccla gerit.

Nonum Nono sic. Sicut se habēt p̄ncipes ad regē ita vident epi se habere ad papam: sed p̄ncipes non semp habēt iurisdictionē suaz a rege: ergo nec epi a papa. maior videtur patere. Unde de apl̄is dicitur ps. xliij. Constitues eos p̄ncipes super omnē terram. minor vero ꝓbatur: quia sepe contingit q; a p̄ncipibus habentib⁹ iurisdictionē eligitur rex: sed iurisdictio que habet ante iurisdictionē regis non habet a rege.

Decimum Decimo illud q̄ habet per electionē populi non habet a papa: sed iurisdictio episcopor̄ habetur per electionē populi: ergo ⁊c. Si dicatur q; nō: q; requirit confirmationē. Contra q; illa confirmatio non semp fit a papa sed ab archiepo: ergo non oportet q; potestas episcopor̄ sit a papa.

Undecimum Undecimo sic. Papa non habet rationē capitis p̄ncipalis in ecclesia sed ministerialis ergo influentia eius respectu ecclesie nō attēditur quantū ad donationē siue collationem potestatis sed tm̄ quo ad dispositionē subiecti recipientis: sicut instrumentū nō attingit per se p̄ncipalē effectum sed disponit materiā ad dispositionē effectus quā causa imprimere intendit: ⁊ ita ergo dato q; pape vtpote capit̄ fit influere in membra ecclesiastica non sequitur ꝓpter hoc q; eius influentia attendenda sit quantū ad collationē cuiuscunq; potestat̄: sed tantū quantū ad dispositionē recipientis quia scz nomiatio pape siue institutio siue cōfirmatio disponit personā sic institutam vt assequatur potestatē ex antiqua collatione: processus videtur bonus.

Duodecimum Duodecimo sic. Alij apostoli dicuntur fundamenta ecclesie sicut ⁊ petrus. Unde ad Ephe. iij. scribitur. Super edificati sup fundamētū apostolor̄. Et Apoc. xxi. dicitur. ſfundamenta ciuitatis. xij. in quibus scripta erant nomina. xij. apostolor̄: sed illi sup quos fundatur ecclesia vident immediate adherere xp̄o per acceptationē potestatis: ergo oēs apostoli receperunt immediate a xp̄o potestatem.

Capitulū. lix. In quo obūcitur contra prefatam conclusionem in speciali de presbyteris curatis.

Vidam aduersa

Capm LIX

q rioꝝ de ordine presbyterorꝝ curatorum plusq; oportet vt videtur: sapere volentes: ita statum presbyterorꝝ curatorum extollere presumpserunt vt illorum statū ⁊ illos a xp̄o immediate institutos esse assererent: ita vt illorum iurisdictionis auctoritas nec a papa nec ab epis in aliquo dependeret

Argumentū hec cōtinet. xx. ca. de q̄b⁹ ca. Primū punct. Secundum

Pro qua parte Johes de poliacho quodlibeto. v. q. xiij. ita arguit. Sacra scriptura statum curatorꝝ dicit esse institutuz ⁊ ipos a xp̄o quia accipio tanq; manifestum q; Status in quo est potestas ⁊ iurisdictio continuat̄ in diuersis temporib⁹ ab illo a quo fuit institutus a p̄ncipio cum institutus fuit ⁊ cōseruatur in oīb⁹ temporibus sequētibus. Et q; successor ei⁹ in aliqua dignitate officio aut statu ab illo eodez instituit̄ in illo in quo antecessor institutus est cuz in eodem statu succedat quasi eadem persona: sicut patz per iurisdictionem in oīb⁹ baliuis p̄positis p̄oribus ⁊ magistris ordinū ⁊ sic de alijs: alias successor nullo modo censeret̄ quasi eadem persona cū antecessore: ꝑ stat⁹ ⁊ potestas ⁊ iurisdictio. lxxij. discipulorꝝ cōtinuat̄ in sacerdotibus curatis sicut status apostolorꝝ ⁊ potestas ⁊ iurisdictio in epis ⁊ succedunt sacerdotes curati. lxxij. di. scipulis sicut epi succedūt apostolis dicente glo. Luce. x. Sicut in apostolis forma ē episcopoꝝ in. lxxij. forma presbyterorꝝ secūdi ordinis. Ergo sequit̄ q; ab ipso eodem a quo status discipulorꝝ fuit institut⁹ a p̄ncipio modo est institutus status curatorꝝ. Et a quo fuerūt instituti discipuli sunt instituti curati habentes auctoritatē ⁊ iurisdictionez ab illo eodē a quo ⁊. lxxij. discipuli. Sed status discipulorꝝ a xp̄o est institutus ⁊ ipi ab eo instituti ⁊ missi prātem imediate ab ipo xp̄o accipiētes nō ab aliquo apl̄orꝝ sicut nec alij apli. Discipulis em̄ simul ⁊ plis prātem p̄dicandi ⁊ prātem claui um contulit vtrisq; quando dixit. Sicut misit me pater ⁊ ego mitto vos. s. ad p̄dicanduz. Et postea. Quecūq; remiseritis ⁊c. quo ad potestatē ligandi ⁊ soluēdi. Jtē Matth. vlt. in fine dic̄ dns in mōte galilee parū āte ascēsionē

Tertium

Quartum

Quintum

Sextum

Septimum

Octauum

Nonū ⁊ decimū

Undecimū

Duodecimū

Euntes igitur docete oīes gentes. Ecce ꝙ eis dat officiuz predicandi. Baptizantes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. Ecce prātem baptizandi dat eis. Item Marc. vlt. Euntes in mundū vniuersum p̄dicate euāgelium oīi creature. Sequit postea. Illi autem pfecti p̄dicauerunt vbiq; dño cooperante ⁊ sermonē confirmāte sequentib⁹ signis. Forte dices ꝙ ibi nō fuerūt. lxxij. discipuli qñ hoc dixit apostolis. immo fuerūt ⁊ negare hoc videt manifeste hereticū ⁊ contra sacram scripturā que alias saluari nō pōt. Unde Act. i. quādo reuersi fuerūt de monte oliueti vnde xp̄s ascēdit dixit petr⁹. Oportet ex his viris q̄ nobiscū sunt cōgregati oīi tpe quo xp̄s intrauit ⁊ exiuit dñs iesus inter nos incipiens a baptismate iohānis vsquequo assumptus ē a nobis testem resurrectōis ei⁹ fieri vnū ex istis: ⁊ statuerunt duos ioseph ⁊ mathiā: qui fuerūt de. lxxij. discipulis. ergo ipsi ⁊ alij discipuli fuerunt in ascensione xp̄i cū iterato misit eos ad p̄dicandum ⁊ baptizandū: imo si debeat illa scriptura verificari oportet eos. lxxij. discipulos fuisse semp cū xp̄o sicut ⁊ xij. ergo apli ⁊ discipuli sunt immediate instituti a xp̄o ⁊ ab ipso receperunt sine medio prātem. ergo ⁊ status curatorum ⁊ ipi sunt imediate a xp̄o instituti ⁊ ab ipso imediate prātem habēt. Status em̄ istor nō est alius ⁊ ali⁹: sicut stat⁹ isti nō sunt alij ꝙ erant ante centū annos: sed ē vnus stat⁹ cōtinuatus a xp̄o semp: ⁊ prās data illis a xp̄o est cōtinuata in istis. Quare em̄ prās collata petro cōtinuata est in romano pontifice: ⁊ prās collata alijs aplis nō ē cōtinuata in alijs epis ⁊ prās collata in discipulis nō est p̄tinuata in curatis nō pōt rō dari. Et ideo curati sunt veri ordinarij habētes iurisdictionē ordinariam nō iure humano sibi data sed a xp̄o immediate in p̄ma institutione eccl'ie in qua bos duos ordines ⁊ solū illos instituit: ⁊ etiā nō sunt vicarij epor sed iesu xp̄i ab ipo instituti: inferiores tamē ⁊ minores epis. nec ab ipis possunt destitui nisi ex ratōnabili causa sicut nec epi a papa: cū nō sint eor vicarij sed iesu xp̄i. Item epi habēt inferiorē prātem a deo immediate sub papa sed nō a papa: q; tūc sede papali vacāte prās in prelatis inferiorib⁹ periret: sicut sensus abscisso capite deficiūt in ceteris membris. Et si ita esset adhuc manifestius constat ꝙ episcopus ordinarius tempore vacationis nullam haberet potestatē: ⁊ cum illa vacatio posset durare in multis annis sequeret ꝙ potestas ecclesie totaliter deperiret qđ nephas est dicere. Consimiliter potest argui ꝙ curati suam potestatem non habent nec a papa nec ab episcopis: ergo ⁊c. Ex quo patz ꝙ nec papa a prelatis potest potestatē datam a xp̄o eis auferre ⁊ alijs non prelatis dare: nec statū ecclesie a xp̄o institutum destruere ⁊ mutare cum sit ei data potestas in edificationem non in destructionem. sicut ait aplus. ij. Cor. x. Et hoc pulchre dicit Urbanus papa. xxv. q.i. sūt quidam. vbi sic dicit. Unde nouas leges condere potest romanus pontifex vbi euāgeliste aliquid nequaq̄ dixerūt: vbi vero dñs vel ei⁹ apostoli ⁊ eos sequentes sancti patres sentētialiter aliquid diffinierunt ibi nec nouā legē roman⁹ pontifex dare potest sed potius quod predicatū est vsq; ad animā ⁊ sanguinem confirmare debet ⁊c.

Decimūtertium. Decimūquartū. Decimūquintuz Decimūsextum ⁊ decimūseptimū Decimūoctauū Decimūnonum. Vigesimū.

Capitulum. lx. In quo ponunt aduersarior obiectiones sumpte ex inconuenientibus que dicuntur sequi ex conclusione prefata.

Retorca aduersa p rij conclusionē prefatam labefactare nituntur ex inconuenientibus quibusdam que videtur eis ex prefata cōclusione sequi. Capm̄ LX

Argumētū p̄mū tertie vie qđ cuz sequētib⁹ soluck ca. lxiij.

Arguūt em̄ sic. Potestas que est ab aliquo deficit illo deficiente: cū virtus sequentium pendeat ex eo. vnde siccata radice ramorum deficit virtus: ⁊ extincto fonte riuulorum aqua siccatur. si ergo potestas iurisdictionis aliorum prelatorum ecclesie deriuatur a papa sequit ꝙ eo expirante siue morīente deficeret ceterorum prelatorum auctoritas: sed hoc ē falsum ⁊ inconuenientissimū: ergo illud ex quo sequitur. cōsequētia est bona ⁊ antecedēs patere videtur: cum deficiēte causa deficit eius effectus. Secundo sic. Si inferiores prelati iurisdictionē suam acceperunt immediate nō a xp̄o sed a papa tunc videtur ꝙ prās pape se haberet ad prātes epor: sicut prās regis ad prātem iudicum institutorum per eum ⁊ non sicut ad potestates principum: sed hoc est inconueniens: quia sequeretur ꝙ episcopi non essent ordinarij aut curati: sicut iudices non sunt ordinarij vt videtur. cōsequētia videtur bona ⁊ totum assumptum. Tertio sic. Si potestas episcoporum ⁊ curatorum non differt a potestate iudicum qui instituuntur a principibus ita scz ꝙ tota potestas eorum est a potestate pape ⁊ ꝙ pro libito talem potestatē confert papa pm ꝙ sibi placet: tunc prās eorum non differt a potestate commissariorum: quia vtrobiq; quilibet habet tantum de potestate quantum placet instituenti: sed hoc est falsum ⁊ inconueniens: quia tunc episcopus nō posset committere: cum commissarij non possunt committere. Quarto sic, Si prelati

Secūdum

Tertium

Quartum

alij potestatem iurisdictionis quam habent baberent non immediate a christo sed a papa tunc papa possit ad libitum deponere etiam sine culpa ⁊ sine causa eos: sed hoc est falsum ⁊ inconueniēs: ergo ⁊ illud ex quo sequit. consequentia videt nota satis: maior patet: qz quilibet superior a quo totaliter pendet potestas inferior pro libito uolūtatis potest amouere ⁊ potestatē subtrahere a suis inferioribꝫ: sicut rex baliuū ⁊ papa legatum suū mutare potest ad libitū sine peccato: minor patet qz dicit ibi apls. ij. Cor. x. Potestatē quā dedit mihi dns in edificationē nō in destructionē: nō est dubium quin utens potestate ad oppositū eius ad quod est ordinata peccet.

Capitulū. lxi. In quo respondet ad obiecta aduersarior primo sumpta ex parte apostolorum.

Capm LXI

Anta firmitate ⁊ veritatis stabilita videt conclusio prefata dicens: q oim aliorum prelatorꝫ ecclie iurisdictōnis auctoritas nō modo quo ad executionē ⁊ vsum vt volunt aliqui dicere. sicut Gofridus de fontanis ⁊ Henricus de gandauo in suis quodlibetis ⁊ alij eorꝫ sequaces: sed etiā quo ad substantiam ptātis a romano pontifice mediate vel immediate regularit fit deriuata vt saluo meliori iudicio: in nullo ei videat per aduersariorum rōnes preiudicatum. Nō nos maxime faciem? manifestū cū ad singulas aduersariorum rōnes adiungem? responsa. Habet autē inter alia fundamēta prefata nostra cōclusio fundamentū irrefragabile: diffinitionē. s. apostolice sedis: que cū supra petrā xp̄m fundata sit in ea semp fides illibata p̄manserit permanebitqz. Diffiniuisse aūt videt apostolica sedes hoc per plures summos pontifices. Primo q̄dem per Vigiliū papam qui in decretis suis scribens eleutherio epo ita dicit. Nulli vel tenuiter scienti vel pleniter sapienti dubium est q ecclesia romana fundamentū sit ⁊ forma ecclesiarū a qua oēs ecclesias p̄ncipiū sumpsisse nemo recte credentium ignorat. hec ille. Nota bene verba: qz si nullus credentium ignorat. i. ignorare debꝫ quin oēs ecclie a romana sumpserunt initiū nullus etiā ignorare debet q̄n etiā sumpserint ⁊ auctoritatē. Secūdo hoc idem diffinitur per Nicolaum papam p̄mum qui scribens mediolanensibus vt habet in ca. Omnes. di. xxij. ita dicit. Oms siue patriarche (id est patriarchatus) cuiuslibet apicē siue metropoleon p̄matus aut episcopatuū cathedras vel ecclesiarū siue cuiuscunqz ordinis dignitatē instituit romana ecclia: illam vero solus ipe fundauit ⁊c. Nota verba q ecclesia romana instituit cuiuscūqz ordinis dignitatem. ergo q cuiuscūqz ordinis iurisdictionis ptās ab ecclia romana dependeat nullus debet dubitare fidelis. Tertio diffiniuit apostolica sedes per Innocentiū papā p̄mū: qui vt habet in ca. Quis nesciat. di. xi. ita episcopo Decentio scribens dicit. Quis nesciat aut quis non aduertat id qđ a petro apostolorꝫ principe romane ecclie traditū est ac nunc hucusqz custoditur ab oīb? debere seruari: nec supintroduci aliqđ qđ auctoritatē debeat generalē aliūde accipere vel exemplū: p̄sertim cū sit manifestū in oēm italiā galliam hispaniā ⁊ aphricam atqz siciliam insulasqz interiacentes nullum instituisse ecclesias nisi eos quos venerabilis petrus aut successores eius cōstituerunt sacerdotes: ⁊ ita oportet eos hoc sequi qđ ecclesia romana custodit a qua p̄ncipiū eos accepisse nō dubiū est. hec ille. Nota verba: p̄ncipiū accepisse nō dubiū est: ergo ⁊ auctoritatē substantiā. Quarto diffiniuit siue testat apostolica sedes p beatū Gregoriū papā qui scribens episcopis per vniuersas puincias vt habetur in ca. Decreto. ij. q. vi. ita de romana ecclesia ait. q ita alijs vices suas imptiuit ecclesijs vt in partē sint vocate sollicitudinis non in plenitudinē potestatis. Quinto hoc idez attestatur apostolica sedes per Iuliū papam qui vt in ca. Qui se scit. causa. 7. q. supradictis ita dicit. Ipa nāqz ecclesia que p̄ma est ita reliquis ecclesijs vices suas credidit largiēdas vt in partē sint vocate sollicitudinis nō in plenitudinē potestatis. Nota verba: impartiuit ⁊ largit? est vices suas alijs ecclesijs. Cui iam dubiū est quin oēs alie ecclie auctoritatē suaz habeant ab ipa romana ecclia sicut in partiēte ⁊ largiēte illam. Nec potest dici q ista partitio ⁊ largitio vicum suarū intelligat de particulari speciali accidentali cōmissione quam papa facit quibusdā ecclesijs quo ad p̄matuz ⁊ dignitatē legatōnis aut quotidianis cōmissionib? quas facit ecclesiasticis psonis. Tum p̄mo: quia hoc nō cōuenit nisi certis ⁊ paucis ac determinatis ecclesijs ⁊ personis: auctoritates aut oēs loquūtur de oīb? alijs ecclesijs in cōmuni sicut apparet ex forma dicēdi. Tum secundo qz huiusmodi cōmissio que fit certis personis aut ecclesijs est accidentalis. illa enim que sunt per accidens non cadūt sub arte. ij. methaphi. vnde auctoritates sunt intelligende de potestate quam habent ceteree ecclesie cōmuniter ⁊ non accidentaliter q scilz talis procedat ab ecclesia romana. Roborata iam sic conclusione nostra apostolice

sedis auctoritate cui fas nō est contradicere: respondendū est ad obiecta. Pro quor tamē solutione ⁊ materie presentī noticia clariori p̄mittem⁹ imprimis hoc notabile qō tam ex beato Tho. i. sentē. dist. xij. q̄ ex cōmuni aliorr doctorum doctrina colligit: q̄ cū dicit aliq̄d habere ptātem imediate ab aliquo alio pōt intelligi duplicit: vel quantū ad immediationē virtutis vel quantum ad immediationem suppositorum agentiū a q̄bus habet talis ptās. Si sermo currat de p̄mo modo immediatiōis tunc dicim⁹ q̄ oīmis virtus auctas ptās ⁊ iurisdictio que ē in papa siue in aliquo quocūcq̄ p̄lato: est a xp̄o immediate. Hoc ptz qm̄ a nullo alio pōt talis ptās conferri nisi per ptātem existentē in xp̄o siue collatā a xp̄o: sicut nulla alia causa a p̄ma pōt agere nisi p virtutē cause p̄me. Et de hoc modo immediatōis nō loq̄mur hic: qm̄ hoc modo immediatōis oīs ptās quorūcunq̄ de eccl'ia est immediate a xp̄o. sed loquimur de secūdo modo immediatiōis q̄ est ex parte suppositorr agentiū siue ptātem conferētiū: quo modo tūc quis dr̄ a xp̄o immediate ptātem aliquā suscipere qn̄ inter accipiētē ptātem ⁊ ip̄m xp̄m conferentē nō est aliquod mediū scz suppositū suscipiēs a xp̄o ⁊ cōferēs ip̄am ptātem alteri. Et de isto modo immediationis loquētes hic dicim⁹ q̄ solus petr⁹ immediate a xp̄o ptātem iurisdictionis accepit: cui soli dictū ē. Pasce oues meas: ⁊ tibi dabo claues regni celorr. Oīmes vero alij apli a xp̄o mediāte petro potestatē susceperūt dicēte beatissimo Leone papa vt supra inductus est: q̄ xp̄s si quid alijs ecclesie p̄ncipib⁹ voluit cum petro esse cōmune: nūq̄ nisi p ip̄m dedit q̄cq̄d alijs nō negauit. Vis habitis dicēdus est ad rōnes in oppositū. Ad p̄mā respōdet dupl'r Primo negādo cōsequentiā. ista em̄ p̄sequentia nō est bona. Apli ⁊ discipuli habuerūt potestatē iurisdictōnis a xp̄o immediate: ergo ⁊ nūc eccl'ie prelati ptātem iurisdictōis habent immediate a xp̄o. Nō duob⁹ exemplis facim⁹ manifestū. Primū est de cōstitutiōe mūdi: manifestū est q̄ licz in p̄ncipio mūdi p̄ma indiui dua specierū sint immediate facta a deo tamē de nouo nō fiunt imediate a deo quātū ad ordinem suppositorr agentiū: immo fiunt mediante virtute celesti ⁊ mediātib⁹ alijs causis secundis. vnde Arist. ij. phīcorr ait: q̄ sol ⁊ hō generant hoīem: sicut ergo nō valet ista cōsequentia. In institutione mūdi celi ⁊ elemēta ac alie p̄ncipales partes mūdi fuer̄t immediate a deo facta: ergo etiā in ꝓpagatione rerum institutarū oīa que fiunt: fiunt immediate a deo: ita etiam ista consequentia non est bona

Ad primū p̄me tie inductus sup ca. xxij.

xp̄us in p̄ma constitutione ⁊ fundatione ecclesie immediate constituit apostolos epos ⁊ curatos quantū ad ptātem iurisdictionis. ergo similiter in ꝓgressu ecclesie fundate alij q̄ sequunt̄ post institutos a xp̄o sunt immediate a xp̄o instituti. Hoc etiā similiter ptz in secundo exemplo qō cōsideret in regimine ordinis politici: licz em̄ xp̄s p̄nceps ⁊ pastor p̄ncipalis ecclesie dum p̄sens esset in regno militantis ecclesie p̄m cōuersationē humanā instituisset per se apostolos ⁊ discipulos in diuersis iurisdictiōibus: non sequit̄ ꝓpter hoc q̄ ip̄o absente p̄m cōuersationē humanā alij qui in regno ecclesie succedunt p̄mis p eum institutis sint ab ip̄o immediate instituti. poterunt em̄ esse instituti a suo vicario generali cui totius regni sui curam ⁊ regimen cōmittit: sicut contingit in politijs secularibus ⁊ etiam spūalibus: quod cum p̄ncipalis dn̄s longo tempore disponit absentare se: committit suo generali vicario vt si interim vacare contingat officia aut loca aliqua p̄uideat de idoneis ministris Nō ita credendum est factus esse cum xp̄s alta celorr peteret ab ecclia militāte p̄sentiā suam corporalem visibilemq̄ subtractur⁹ beato petro tanq̄ eius generali vicario curam ⁊ regimen totius ecclesie sue plenissime cōmendaret. Vñ in huiusmodi figura legit̄. i. Esdre vij. Artafaxes rex regum Esdre ⁊c. vicario suo generali dat potestatem constituendi omnes iudices in prouincia sue vicarie dicēs. Tu autem Esdra ⁊c. constitue p̄sides qui iudicent omni populo. Quod maxime hic ita factum esse creditur: quoniā hoc ⁊ ad firmius vnitatem ecclesie conseruandam ⁊ ad obedientiaz pleniorem inferiorum p̄latorum ad suum generalem vicarij plurimum conferret. Et ita patet q̄ consequentia illa aduersariorum nulla sit. Et ad p̄bationem cum dicitur q̄ episcopi succedunt apostolis: ⁊ p̄sbyteri. lxxij. discipulis. ergo ⁊c. respondet q̄ consequentia ista non est necessaria. Iste succedit illi in aliqua iurisdictionis potestate: ergo habet eam immediate ab eo a quo predecessor habuit. clarissimū em̄ est q̄ multi p̄lati succedunt alijs in similitudine officij aut potestatis ⁊ nō in modo accipiendi. sicut patet exēplariter de duobus episcopis eiusdem loci sibi succedentib⁹: q̄ licet habeant similem potestatem episcopalem non oportet q̄ illam habeant eodem modo: quia vnus potest habere eam per institutionem pape: alius per electionem. Et simile exemplum est de curato qui potest poni a papa immediate vel per confirmationē epi. Et ita dato q̄ apostoli receperit a xp̄o immedia-

te ptātem: nō seq̄tur ꝓpter hoc q̄ epi ⁊ curati eodē modo. s. imediate suscipiūt a xpo ptātem. Ꝺ̄ etiā manifeste videt patere ex glo. Aug. ⁊ Cassiodori sup illud pś. xliij. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. vbi dicit. Post ꝓphas apli ⁊ pro aplis epi ⁊ alij quos ecclesia genuit ⁊ in sede patrū ꝓstituit. hec glo. Ecce q̄ manifeste facit q̄ ecclesia epos genuit ⁊ in sede patrū ꝓstituit. ergo p ꝓns illis ecclesia imediate potestatē ptulit: ⁊ per ꝓns nō habuerūt illam imediate a xpo. non ergo valet ista ꝓntia. Epi succedunt aplis in filitudine officij aut ptātis ḡ in modo recipiendi: ita q̄ imediate habeāt illā a xpo sicut apli.

Ad ꝓbationem a simili

Quod vero ꝓnter ꝺ̄: ad ꝓbationē cum inducit similitudo de papa q̄ ipse dicit ideo imediate accipe potestatez a xpo q̄ succedit petro qui a xpo habuit imediate: rndet q̄ nō est simile de papa qui est vicarius xpi in tota vlī ecclesia ⁊ de alijs platis qui sunt particulares vicarij: qm̄ vicarij particulares cōstitui possunt ab alio q̄ a principali dño: qm̄ possunt instituī a generali vicario: nō sic aūt de generali vicario: qm̄ pro amplitudine ⁊ vlitate ptātis ⁊ auctoritatis sue nō pōt nisi a principali dño imediate cōstituī: ⁊ ideo nō est sile. Verū de hoc plenī dicemus in. c. sequenti: ⁊ videbit plane q̄ rōnes aduersariorū sunt parui precij. Et hec sint dicta quo ad primā rōem.

Secundo rndetur ad prefatā obiectionē negando añs siue assumptū: vz q̄ apli et discipuli receperint a xpo imediate ptātem iurisdictionis quā habuerūt: qm̄ hoc nō videtur bene ꝓbabile iuxta aucres ⁊ decreta sanctoꝝ patrū ac rōnes supra inductas p diuersa capitula. Quare respondendū est ad auctoritates ⁊ rōnes inductas ad ꝓbandū antecedens ꝓdictum.

Ad ꝓmā ab auctoritate

Ad primam que inducitur Matb. xviij. Quodcūq; alligaueritis sup terram ⁊c. rndetur q̄ auctas nihil facit ꝓ aduersarijs: qm̄ per illa verba nō est tunc data actu aliqua potestas iurisdictōnis apostolis: bene tamen ꝓmissa vel insinuata dari in futurū eis ⁊ successoꝝ eoꝝ. nō em̄ videtur q̄ ante passionem suā xps alicui apostoloꝝ dederit aliquā ptātem iurisdictionis. Ꝺ̄ ex multis colligi videt. Tū ex eo q̄ illo tpe cōuenit alicui habere potestatē iurisdictionis ꝓ quo competit exercere actū iurisdictionis in foro ꝺsciētie vel ꝓtentioso. ß ex dictis euangelioꝝ nō apparet q̄ aliqs aploꝝ exercuisset aliquē actū iurisdictōis ante passionē xpi: maxime cū illo tpe nō dum facti essent sacerdotes. ḡ ⁊c. Tum secundo: q: xps ante passionē p se regebat ecclesiaz suā nō per officiales aut vicarios. ergo nō videt q̄ tunc aliquis aploꝝ habuerit potestatē iurisdictionis alicui?: maxime cū nulli aploꝝ xpus assignasset subditos aliquos in quos iurisdictionē sibi dataz exequi valuissent. Tum tertio q: si data dicat ptās iurisdictiōis aplis a xpo actu regente ecclīam aut plena ⁊ illimitata sup oēs fideles sicut ipse xpus habebat: aut data ē eis ptās limitata sup aliquos ⁊ super aliquos nō: sed nullū horū videt dicendū nō ꝓmū ptz. nō secundū: q: nō est fingere limitationē talē: ergo ⁊c. Tum quarto: q: si tūc data fuisset aplis ptās iurisdictiōis tūc videret q̄ oēs alij apli equalē ptātē iurisdictōis recepissent cū petro: qd̄ nō est dicēdū: q: solus ille vocat? est in plenitudinē ptātis qui etiā ipoꝝ aploꝝ ꝓnceps erat a xpo ordinat?. Dicenduz ergo videt q̄ per illa verba dicta aplis ante passionē scz Quodcunq; alligaueritis ⁊c. nulla auctas iurisdictōis data sit aplis sed solū promissa ⁊ insinuata dari in futurū sicut ꝓditim? sicut nec petro p verba illa. Matb. xvi. Tibi dabo claues regni celorum ⁊ quodcūq; solueris ⁊c. Et ad verba Hieron. dicētis in glo. q̄ ptātem tribuit aplis. dicim? q̄ ly tribuit exponendū est. i. tribui ꝓmisit: qm̄ em̄ dei ꝓmissio certissima est. ideo Hiero. de ptāte ꝓmissa loquens more scripture loquit ac si iam data fuisset.

Ad secūdā

Ad secūdā auctoritatē que habet Joh. xx. Quoꝝ remiseritis ⁊c. respondet q̄ ista auctoritas nō loquit de aliqua auctoritate iurisdictionis: sed tm̄ de ptāte ordinis. Unde sctus Tho. respōdens ad hāc auctoritatē. in. iij. di. xix. dicit sic. Ad absolutionē pcōꝝ requiritur duplex ptās. s. ordinis ⁊ ptās iurisdictōis. prima quidē ptās est equalis in oīb? sacerdotibus non aūt secunda. ⁊ ideo vbi Joh. xx. xpus dedit aplis cōmunit ptātem dimittēdi pcā: intelligit de ptāte q̄ consequit ordinē. vñ ⁊ sacerdotib? qñ ordinant illa verba dicunt. hec sctus Tho. Nec autē ptās q̄ consequit ordinē est ille ꝓncipatus superni iudicij. de quo dicit Grego. quā apli tūc a xpo susceperūt. Cū autē arguit ex aduerso q̄ non possit intelligi de potestate ordinis: q: illam habuerūt in cena dñi cū facti sunt sacerdotes. Respōdemus cū eodem sancto thoma. in. iij. di. xxij. sicut superi? lib. i. c. xcij. notauim?: q̄ dns dedit discipulis suis sacerdotalē ptātem quātū ad ꝓncipalem actū ante passionē qñ dixit. Accipite ⁊ māducate. vnde subiungit. Hoc facite in meā cōmemorationē: sed post resurrectōnē dedit eis potestatē sacerdotalē quantū ad actū secūdariū qui est ligare ⁊ soluere. Et ita patet q̄ per illā auctoritatē non ꝓbatur intentū aduersarioꝝ.

Preterea q̄ predicta auctoritas nō faciat ad aduersarioꝝ propositū: sed magis confirmet

minaret: sed determinationē. s. iam factā p̄ petrum p̄ferret coram concilio. Ad quartam cū dicit. Quod cōpetit sacerdotib⁹ ⁊c. rn̄r negando minorē. ⁊ ad p̄bationē rn̄detur q̄ licet posse ligare ⁊ soluere ad exeunduz in actū necessario req̄rat p̄tātez iurisdictionis: nihilominus tn̄ p̄m se ad p̄tātem ordinis p̄tinet. Ad quintā cum dr. Nō nobilior ⁊ firmior ⁊c. rn̄detur dupliciter. Primo q̄ nō facit ad p̄positum q̄m nos concedim⁹ q̄ in oīb⁹ gubernātibus siue regimen habētib⁹ in ecclesie p̄ncipatu iurisdictionis p̄tās sit a xp̄o: licet in aliq̄bus iferioribus mediātib⁹ superioribus⁹ suis vsq̄ ad p̄me sedis pontificē a quo velut omniū capite oīb⁹ inferioribus p̄fluit iuxta sententiā sanctissimi Leonis pape in. c. ita dn̄s. di. xix. quē admodū in hierarchia celestia qua exēplata ē ecclesiastica: licet lumen reuelatōis in quēcūq̄ angelū descēdat: a deo patre luminū descēdat: nihilomin⁹ lex diuinitatis ita habet vt iferiores p̄ medios ⁊ medij p̄ superiores illō recipiāt. Secūdo rn̄detur q̄ si aduersarij ita dicere vellent q̄ nobilior sit p̄ncipat⁹ cui⁹ potestas iurisdictionis in singulis gubernātib⁹ deriuat immediate immediatione suppositor⁹ a deo: q̄ sit mediāte aliquo alio. Dicim⁹ q̄ videt nobis hoc esse falsum: q̄m nō facere magis videt ad nobilitatē p̄ncipat⁹ q̄ rectores eiusdem habeāt immediate immediatione suppositorum agētiū p̄tātem a deo q̄ si mediate: duz tn̄ habeant immediate immediatione virtutis. vnō nō videt q̄ nobilior esset p̄ncipatus vniuersi in quo p̄sidet de⁹ si ipse immediate ageret omnia nullo interueniēte ordine causarū secūdarum q̄ nunc sit: nec sacer p̄ncipat⁹ hierarchie celestis. videt q̄ esset nobilior si lumen reuelationis qō a superioribus⁹ p̄ medios descendit in infimos immediate a deo in singulos descenderet: imo videt ecōtra q: p̄ hūc modū deus magis nobilitat āgelos supiores ⁊ medios quos nō tn̄ lumine suo replet sed etiā p̄ticipatione potestatis sue cooperatores efficit: dum ipsi a deo illuminati alios illuminant et illustrant. Unde beatus Diony. in fine. iij. c. celestis hierarchie de hoc ita dic̄. Unusq̄sq̄ hierarchice dispositionis ordo p̄m p̄priam analogiam reducitur ad diuinam cooperationem illa perficiens gratia ⁊ a deo data virtute que diuinitati ⁊ naturaliter ⁊ supernaturaliter isunt ⁊ ab ea supereessentialiter in iferiores actu sunt ad possibilem deum diligentium animor⁹ imitationem. Sensus est vt dicit Albertus magn⁹ in. ij. parte: q̄ illuminati a deo reducuntur ad dei cooperationem in hoc q̄ sicut sunt illuminati a deo ita alios illumināt ⁊ perficiunt per gratiā ⁊ virtutē datam eis a deo. Item beat⁹ Thomas in. i. parte. q. ciij. ar. vi. hoc p̄bat sic. Cum p̄ gubernationē res que gubernant⁹ sint ad p̄fectionē deducende tanto erit melior gubernatio quanto maior p̄fectio a gubernante rebus gubernatis cōmunicat. maior aūt p̄fectio est q̄ aliquid in se sit bonū ⁊ etiaz sit aliis causa bonitatis q̄ si esset solū modo in se bonum. ⁊ ideo deus sic gubernat res vt quasdā aliarū in gubernādo causas instituat in quibus etiam ē ordo deriuatōis p̄tis superior⁹ ad inferiores: q̄m vt dicit sctūs Tho. ibidem ex ordine ministror⁹ p̄tās regia p̄clarior redditur. Ad sextā rationē que sumit⁹ ex Diony. respōdet⁹ q̄ parū facit ad p̄positum aduersarior⁹ aut nihil. Concedim⁹ em̄ in primis q̄ ordo ep̄or sit p̄mus atq̄ sublimissimus sc̄z ordinis dignitate: in qua oīs epi sunt eq̄les: neq̄ in ea papa alios ep̄os excellit. hoc aūt dicim⁹ nō facere ad p̄positū: q: nos impsentiarū non loquimur de p̄tāte ordinis sed iurisdictōis in qua dicere quēlibet ep̄m esse summū ⁊ sublimissimū esset hereticū: q: licz quilibet ep̄s posset dici summus sacerdos. vt in ca. videntes. xij. q. i. ⁊. ij. q. vij. accusatio. vnus solus tamen est summus pontifex sc̄z romanus ep̄us. Nō autē p̄sequenter dicit⁹ in xp̄o ihesu oēm hierarchiam cōsummatā: cōcedit⁹ vt tandē in ihesum vt pote in vltimū cōsummatorē ⁊ p̄fectorē oīum oīs hierarchia perficit⁹ ⁊ cōsummat⁹: ordine tamē quodā q̄ in fima hierarchia per mediā ⁊ media p̄ supremā reducat⁹ in ihesum cōsummatorem oīm: que reductio intelligenda est non quo ad diuine essentie visionē quā oēs angeli habent sine medio aliquo: sed quo ad reuelationē mysterior⁹ gratie. Nō vero vlterius dicit⁹ q̄ hoc non esset nisi oīs potestas in ecclesiastica hierarchia esset immediate a xp̄o ⁊ nō a petro. respondet⁹ q̄ hoc est falsum de potestate iurisdictiōis loquendo sicut patet ex dictis ⁊ faciliter p̄t exemplarit⁹ oīdi in hierarchia celesti. Ad septimā rōnē que sumitur ex illo Act. x. Attendite ⁊c. respōdet⁹ q̄ maior illius rōnis est vera de eo a quo sicut instituente immediate sunt in ecclesia positi rectores. sic autem nō oīes rectores ecclesiarū sunt positi a spūsancto. Et ad auctoritatē que inducta est respondet⁹: q̄ positio illa qua spūssanctus dicitur posuisse ministros illos ad regendū ecclesiam dei: intelligēda est non per modū immediate institutionis siue immediate collatiōis potestatis iurisdictionis sed per modū inspirationis: quē admodū qui canonica institutione positi sunt in ecclesia p̄lati siue rectores a deo siue a spiritusancto dicūtur vocati ad re

Ad quartum

Ad quintum

Ad sextum

Ad septimū

b

Sea muy diligente dela prender a este

gimē eccl'ie sue: licz tñ nō sint imediate a deo instituti sed mediante superiori plato. vñ glo. super illud Apli ad Heb. v. Ne quis sibi honorē assumat sz qui vocat a deo dicit. Qui recte eligit a deo vocat. Ad octauū rōnez in qua dr q epi sunt vicarij xpi rñr. Primo negādo maiorē vlter illius argumētationis dicentes solum habere veritatem de vicario gñali a principe constituto nō aūt de particularib⁹ ⁊ p̄m quid vicarijs qui a generali vicario constitui p̄nt sicut est manifestū. vnde ⁊ epi dicūtur vicarij apl̄or cum eor vices gerant in ecclesia vt in. c. quor vices. di. lxvij. ⁊ nihilominus volunt aduersarij cōcedere q ipsi receperint p̄lātez imediate ab apl̄is. illa ergo maior propositio nō est vniuersaliter vera. vnde bene stat q tales particulares vicarij a vicario gñali imediate ꝯstituant ⁊ nihilomin⁹ aliquo modo dicant dñi principalis vicarij inquantum ministerialiter sibi cooperant dispensando sacramēta fidelibus sicut patet de sacerdote curato qui licet sit institut⁹ imediate a papa siue ab epo pastor vel confessor vni⁹ populi nihilomin⁹ dicit vicari⁹ xpi de pe. di. iij. §. inter hec. Secūdo respōdetur q falsuz est q epi nō sint vicarij pape. nam ecclesia⁹ Ro. vt habetur in. c. decreto. ⁊ in. c. sequēti. ij. q. vi. dicit impartiri ⁊ largiri alijs ecclesijs vices suas. Jtē curatis quibusdā in sua ordinatione dicit eps Quanto fragiliores sumus tanto amplius necessarijs auxilijs indigemus. Illius g̃ vices gerunt ad cui⁹ auxiliū assumūtur. Nec obstat q sunt ordinarij: q⁹ etiam legatus a latere ē ordinarius ⁊ tñ est pape vicarius. Ad nonaz rationē respōdebit infra ca. lxiij. in solutiōe q̄ dabit ad secundā rationem. Ad decimam aūt facilis est responsio: q⁹ electio epi que fit a populo nō fit auctoritate populi sed pape: qđ patet quia nulla esset populi electio nisi p papam confirmet. Et cum instatur q interdum per archiepm confirmat. Non obstat: q⁹ hoc quoq; fit de auctoritate summi pontificis: qui ⁊ ipsum archiepm cōfirmare habet. Unde ab ipso omnis alia potestas dependet. Ad vndecimam rationem cum dicitur q papa sit caput ministeriale ⁊c. respondetur concedendo antecedēs ⁊ negando consequentiā. Pro quo notādum q sicut superius in ca. xxij. cōmemorauim⁹: iuxta sanctuz Thomam caput in alia membra dupliciter influit. Uno modo quodā intrinseco influxu prout virtus motiua ⁊ sensitiua a capite deriuatur in cetera mēbra. Alio modo p̄m exteriorem quandam gubernatōem put scilicet p̄m visum ⁊ alios sensus qui in capite radicant dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior aūt influxus non est ab aliquo nisi a solo xpo cui⁹ humanitas ex hoc q ē diuinitati coniuncta habz virtutē iustificandi: ⁊ per consequs papa ⁊ alij ministri ecclesie quantuz ad hunc influxum non videt habere ministeriū nisi quantū ad dispositionē subiecti p dispēsationē sacramētorū. Sed secūdus influxus in membra eccl'ie quantū sz ad exteriorem gubernationē potest alijs competere: ⁊ p̄m hoc papa dicit caput eccl'ie inquantum est gubernator ⁊ rector eccl'ie dicente dño beato petro cui⁹ romanus pontifex successor est. Pasce oues meas. Joh. vlti. Et p̄m hunc influxum exteriorē influentia pape respectu ecclesie attendit etiam quantum ad collationē p̄lātis in eos quos vocat in partē sollicitudinis sue: quēadmoduz in regimine regni videmus q a rege qui caput regni dicit. p̄m illud Osee. vi. Optimates capita populorū: oīm⁹ p̄lās regiminis ⁊ gubernationis inferior ministrorū deriuat. Quod vero inducit q instrumentū non attingit ad principalē effectū sed disponit materiam. non est ad ꝓpositum: qm̄ potestas regimis non est p̄ncipalis effectus quē xp̄us principalis agens intendit inducere in animab⁹ fidelium: vt oīm⁹ notum est: sed sit quasi instrumentum quo mediante populus per ecclesie ministros gubernat ⁊ disponit ad susceptionē hic diuine gratie ⁊ glie in futuro. Ad vltimam rationē in qua arguitur q apostoli fuerunt fundamēta ecclesie sicut petrus. respondetur negando assumptuz: si intelligatur q alij apostoli fuerūt fundamēta eccl'ie sicut petrus. i. in oīm ratione siue modo quo petrus: quonia boc est falsum. quonia sicut superius in ca. xvij. explicauimus: beat⁹ petrus non solum dictus est fundamētum ecclesie ratione illa cōmuni qua ceteri apostoli: videlicz quia in fide ⁊ xp̄i doctrina ecclesiam fundauerunt: sed speciali quadā ratione scilz ratione p̄ncipat⁹ ⁊ auctoritatis summe sibi date. p̄ncipat⁹ enim eius quasi basis q̄dam ē toti⁹ eccl'ie. vnde sibi soli dictum est JMath. xvi. Tu es petrus ⁊ sup hanc petram edificabo ecclesiam meam. Et ideo licz cōmune fuerit apostolis q immediate p fidem adhererēt xpo suscipientes ab eo illustrationē doctrine siue fidei: nihilominus boc proprium fuit petro adherere xpo p immediatam susceptionē p̄lātis ⁊ auctoritatis iurisdictionis ab eo: alij vero mediante petro receperūt a xpo. Et ideo boc modo super alios apostolos non dicitur fundata ecclesia: quia tota potestas eccl'ie fuit petro collata: nec habet ecclesia aliam potestatem iurisdictōis nisi quā deus petro con-

Ad octauū

Ad nonum

Ad decimū

Ad vndecimum

Ad duodecimū

ppoſitū noſtrū: patet ex ordine tpis quo xp̄us verba illa dixit apl̄is: qm̄ vt inquit ſctūs Thomas in. iiij. di. xxiij. Quāuis om̄ib⁹ apl̄is data ſit cōmuniter ptās ligandi ⁊ ſoluendi: tamen vt in hac ptāte ordo aliquis ſignificaret̄ ꝓmoſoli petro data eſt vt oſtēdat̄ q̄ ab eo in alios debeat deſcēdere. ꝓpter qđ ei ſingulariter dixit xp̄s: cōfirma fratres tuos ⁊ paſce oues meas. i. loco mei (vt dicit Criſo.) ꝓpoſit⁹ ⁊ caput eſto fratrū tuoꝝ vt ipſi te in loco mei aſſumentes vbiq; terraruꝫ te in throno tuo ſedētē
Ad tertiam ꝓdicent ⁊ cōfirmēt. Ad tertiā auctoritatē q̄ ponit Matħ. xvi. Tibi dabo claues ⁊c Supqua dicit Leo papa: q̄ trāſiuerit in alios apoſtolos ius illius ptāris. reſpōdet̄ q̄ btūs Leo papa verū dicit: nec dubiū ē aliq̄ an apl̄i habuerint ptātem ligandi ⁊ ſoluēdi: ſ an habuerint immediate a xp̄o vel nō: loquēdo de immediatione ſuppoſitoꝝ agentiū. Dicim⁹ ergo q̄ ius ptāris trāſiuit ⁊ cōmeauit in alios apl̄os ⁊ p̄ncipes eccl̄ie ſed p petrū. Nam vt idē Leo inquit in. ij. ſermone ordinatōis ſue. Quicq̄d ceteris cū petro voluit eſſe cōmune non niſi p petrū dedit quicq̄d alijs non negauit. Et boc ſonat verbū tranſit⁹ qui de extremo ad extremū nō fit niſi p mediuꝫ: ⁊ q̄ ita etiā veniat intelligendū nō modo ptꝫ ex ſupradictis: ſed ex eo qđ dicit̄ in fine eiuſdē auctoritatis vbi ſic dr: q̄ petro boc ſingulariter credit̄. ſ. alijs diſpēſandum. ſm illud. i. Cor. ix. Diſpenſatio mihi credita ē: fuit em̄ petrus diſpenſator ille fidelis quē conſtituit dn̄s ſup familiā ſuā. glo. i. eccleſiam. Luc. xxij. Eodē modo reſpōdet̄ ad auctoritatē Rabani in glo. Dicim⁹ em̄ q̄ ptās data petro ſit data alijs apl̄is: nihilomin⁹ tamē differenter. ſicut exēplariter poſſum⁹ dicere q̄ deus dedit lumē ſoli ⁊ ſtellis ſed different̄: q: ſoli immediate ⁊ in plenitudine: ſtellis vero per mediū ſolis ⁊ in minori quātitate. Sic xp̄s dedit petro imediate ⁊ in plenitudine: alijs vero mediante petro vicario ſuo generali ⁊ gubernatore totius orbis xp̄iani ⁊ in quātitate ſiue
Ad quartam mēſura per petrū limitanda ſm partē ſollicitudinis ad quā eſſent euocandi. Ad quartā auctoritatē que habet̄ Luc. vi. reſpōdet̄ negādo conſequentiā: qm̄ ex illa auctate nec ex dicto Ambroſij habet̄ q̄ xp̄s tunc ꝓtulerit ptātem aliquā iuriſdictōis apoſtolis aut diſcipulis: ſ bene ptātem p̄dicandi. Huiuſmodi aūt ptās predicandi diſtincta eſt a poteſtate iuriſdictionis: quēadmoduꝫ multe alie poteſtates que in euangelijs leguntur date apoſtolis: ſicut ē poteſtas miracula faciendi: ſicut eſt poteſtas baptizandi: ſicut eſt poteſtas ſacerdotalis ſiue conficiendi: ſicut eſt poteſtas tēpor. alia ꝓ ſpiritualibus metendi: ſicut eſt poteſtas ligādi ⁊ ſoluendi in foro conſciētie. Vnde ex collatione taliū poteſtatū facta apoſtolis aut diſcipulis nō arguit̄ q̄ data fuerit eis poteſtas iuriſdictionis aliqua tunc a xp̄o. Ad quintā ⁊ Ad q̄ntā ⁊ ſextā
ſextā auctoritates per idem ptꝫ reſpōſio. Hō vero dicebat̄ q̄ miſſio ſit collatio poteſtat̄ iuriſdictionis falſuꝫ eſt: licꝫ em̄ ſit collatio poteſtatis p̄dicandi nō tm̄ poteſtatis alicui⁹ iuriſdictionis. Quocirca ex boc q̄ xp̄s immediate miſerit apl̄os ⁊ diſcipulos ad p̄dicanduꝫ non habet̄ q̄ xp̄s immediate dederit eis aliquam poteſtatē iuriſdictōnis. Ad ſeptimā auctori Ad ſeptimā
tatem que eſt Anacleti reſpondet̄ iuxta glo. decreti q̄ loquit̄ de poteſtate ordinis ſiue conſecrationis nō autē de poteſtate iuriſdictiōis de qua eſt p̄ſens ſermo. ⁊ ideo text⁹ ille non fauet in aliquo aduerſarijs. Ad octauā auctori Ad octauā
tatem que eſt Cypriani in. c. Loquit̄. xxiij. q. i. facilis eſt reſponſio per glo. eiuſdē. c. que ait: q̄ paritas illa accipiēda ſit in ordine ⁊ dignitate cōſecratōis nō in adminiſtratōnis plenitudine. in boc em̄ petrus ſuperior fuit ⁊ maior vtpote apl̄oꝝ p̄nceps. ait em̄ btūs Clemens ⁊ habet̄ in ca. In illis. diſt. lxxx. q̄ inter apl̄os nō fuit par inſtitutio ſ vn⁹ p̄fuit om̄ib⁹. Et ita videt̄ q̄ textus ille nō de poteſtate iuriſdictionis loquit̄ ſ de poteſtate ordinis ⁊ ita nō
Ad nonam eſt ad ꝓpoſitum. Ad nonam in qua obijcit de electione mathie: reſpōdet̄ negādo aſſumptum. ⁊ ad ꝓbationē dicim⁹ q̄ nō ſufficienter ꝓbat negatū: qm̄ licꝫ dicat̄ q̄ a xp̄o immediate fuerit electus ad dignitatē apoſtolatus ⁊ aſcript⁹ ſacro numero duodenario apl̄oꝝ: nō babetur ex boc q̄ fuerit aut eps immediate a xp̄o conſecrat⁹ aut donatus aliqua iuriſdictionis auctoritate. iſta em̄ nō habent adinuicē cōnexionē eſſentialē ſicut manifeſtū eſt. mlto em̄ tempore apl̄i fuerunt apl̄i ⁊ nō epi nec aliquā habētes poteſtatē iuriſdictōis: plures etiam in ꝓmitiua eccl̄ia fuerūt epi qui nō fuerūt
Ad decimā apoſtoli. Ad decimam obiectionē de paulo reſpōdet̄ multipliciter. Primo q̄ argumentū boc nō videt̄ facere ad ꝓpoſitū: qm̄ cū dictuꝫ eſt q̄ oēs p̄lati eccl̄ie a romano pōtifice ſuſciperent immediate ptātem iuriſdictōis: additum eſt regulariter non voluim⁹ denegare quin aliqui potuiſſent recepiſſe a xp̄o immediate: licet em̄ lege cōmuni nullus mundet̄ ab originali ſine baptiſmo. ſm illud Joh. iij. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto non poteſt intrare in regnum dei: qđ nullus ingredit̄ niſi mundus: quia nihil inquinatuꝫ currit in illam gloriā. Nihilominus deus qui nullis reſtringitur legibus qui nec ſacramentis ſuā

ligauit potentiā potest quēcunq; mūdare sine baptismo aut aliquo sacro p sanctificatōis munus in vterovel alio modo sicut sibi placet Ista in ꝓposito dicim⁹ q deus petrū instituēs pastorem principē ac caput ecclesie voluit de cōi lege ad vnitatē ecclesie seruandā vt ab ipso suo vīi vicario ꝛ ꝓsequēter a suis successoribus oēs alij inferiores prelati ꝛ rectores ecclesie vniuersam iurisdictionis potestatem ac regiminis auctem susciperent ꝛ recognoscerēt nihilomin⁹ paulo aut alteri apl̄oꝝ siue etiam nō apl̄o sicut sibi placet dare potest: ꝛ potuit illam potestatē ꝛ etiā maiorem q̄ alij susceperūt mediante petro. Sicut ergo nō valet ista ꝓnūtia. A. est mūdatus ab originali peccato a xp̄o imediate sine baptismo. g̃ ꝛ alij: ita nec illa. Secūdo rñdetur q̄ inducta de paulo nō ꝓcedunt: qm̄ in illis nō fit mentio de ptāte iurisdictionis: sed de auctre predicatōnis siue euāgelizādi verbū dei. ꝛ ad hoc ipse imediate electus est a xp̄o ſm illud Act. ix. Vas electōnis est mihi iste ꝛc. Unde glo. ſm illud. ij. Corin. x. q̄ō inducit ex aduerso. De potestate nr̄a quaz dedit dn̄s. dicit glo. De ptāte apostolat⁹ quaz dn̄s dedit nobis nō illis. Tertio respōdet q̄ licet in ꝓncipio apl̄atus paul⁹ a xp̄o imediate auctrem predicatōnis habuerit: nihilomin⁹ tm̄ post etiā a petro recepit qm̄ auctre petri paul⁹ ꝛ barnabas p inspirationē spiritus s̄ancti missi sunt ad predicandū Act. xiij. sicut tangit glo. decreti. c. quis nesciat. di. xi.

Capitulū. lxij. In quo respōdetur ad secunda obiecta aduersarioꝝ. ſ. per rationes.

Capm LXII

Esponsione data

ta ad obiecta aduersarioꝝ sumpta ex ordine apl̄oꝝ ad petrū: iā restat respondendū aliis rōnib⁹ illoꝝ. Et ad primā sumptam ex auctoritate beati Bernar. respōdetur q̄ beat⁹ Bernar. dicēs nō solū papalē sed etiam alias potestates ecclesie esse a xp̄o: verū dicit ꝛ oppositū affere re est erroneū: qm̄ vt Apls ait ad Ro. xiij. ois potestas a deo est. sed hoc nō obuiat ꝓposito nostro: qm̄ nō dicim⁹ q̄ potestas iuridictōnis prelatoꝝ ecclesie nō sit a xp̄o: absit hoc ab ore xp̄iano: sed q̄ nō fit imediate a xp̄o imediatione suppositoꝝ agentiū: sed fit hoc modo a Roma. pō. q̄ in regimīe ecclesie ꝛ imediate dispositione ei⁹ vices gerit iesu xp̄i sicut ei⁹ generalis vicari⁹: nō dicit aūt Bernar. q̄ oēs potestates alie prelatoꝝ sint imediate a xp̄o. vnō nō est ad ꝓpositū. Ad secundam rōem quā fecit Henric⁹ de gandauo q̄ epi sunt sponsi ecclesie ꝛc. rñr. Primo q̄ vt inqt sanct⁹ Tho. in

Ad ꝓmū secūde vie posituz supra cap. lviij.

Ad secūdum

tractatu ꝓra im pugnantes religionē: ꝛ nos in superioꝝ⁹ retigimus in ca. xxvij. spōsus ecclesie ꝓprie est xp̄s. de quo dicit Job. iij. Qui habet spōnsam spōsus est. ipe cm̄ de ecclia suo nomini filios generat. Alij aut̄ qui sponsi dicuntur sunt ministri sponsi exteri⁹ cooperantes ad gn̄ationē spūaliū filioꝝ: quos tamē nō sibi sed xp̄o generant. Qui quidē ministri intantū sponsi dicunt inquātuz vicē veri sponsi obtinent. ꝛ ideo papa qui vicē sponsi obtinet in tota eccl̄ia vniuersalis sponsus eccl̄ie dicit ep̄s aut̄ sue diocesis. Secūdo respōdet negādo istam cōsequētiaz. Epi in hoc gerūt vicem xp̄i: ergo p ptātem quā immediate receperint a xp̄o. Ista ꝓna nō valet: qz vicem xp̄i gerunt p ptātem quā imediate receperūt a romano pontifice q̄ immediate vocat eos in partē sollicitudinis sue. Ad tertiā de beato Jacobo qui dixit. Ego iudico ꝛc. dicūt q̄dā sicut Henricus de gandauo vbi sup̄ in respōsione cuiusdam argumēti: q̄ licz petr⁹ potuisset ferre sententiā nihilomin⁹ qz congruū fuit ꝛ decens vt q̄libet superioꝝ pmittat gaudere inferioꝝ suā ptāte ordinaria vbi eam habz exercere. ꝛ ideo petrus permisit iacobo in sentētia illa ferēda vti iure suo: sicut papa cuz est in ciuitate aliq̄ nō aufert ꝓpter hoc officialē net curiā epō illius ciuitatis: sed de his que ibi emergūt ei iuditiuz dicit. Sed ista respōsio nō videt nobis rationabilis: qm̄ hic est specialis causa ꝓpter quā hoc nō debuit petrus pmittere: licz em̄ cō muniter fiat ꝛ decēter sicut dictū est in particularibus negocijs ad tribunal epi deductis: nō tamē decenē ꝛ cōuenienter hoc fit cū fidei vniuersalis est questio ventilāda ꝛ declarāda nō ad tribunal epi deducitur sed ad tribunal pape siue cōcilij vniuersalis vbi papa vniuersaliter presideat: sicut de ista questione legalium super qua venit paulus ꝛ barnabas ad petrum ꝛ ad alios apl̄os ꝛ presbyteros qui erāt hierl̄m. vt dr̄ Act. xv. qm̄ tunc nō ad loci ep̄m sed ad papā ad quē maiores cause pertinent ꝛ qui in om̄i loco est ordinari⁹ cū approbatiōe patrū concilij ptinet p̄fate q̄stionis diffinitio ꝛ ita factū ē hic: qm̄ nō iacobus sed petr⁹ tāq̄ oim̄ ꝓnceps diffiniuit. Un̄ btūs Hiero. in epistola. xxij. ad Aug. petrū ꝓncipem dicit huiusmodi decreti. i. institutoꝝem. btūs vero iacob⁹ nō diffiniens sed diffinitionē factā p petrum ꝓmulgās siue ꝓnūcians: qz specialis illi⁹ loci erat ep̄s ait. Ego iudico. Un̄ magr̄ Nicolaus de lyra sup̄ hunc locū Act. xv. ita dicit. Licet petrus esset ꝓncipalis inter apl̄os rñ detulit iacobo in sua diocesi vt determinatōnē dubij ꝓferret. Nota q̄ nō dicit diffiniret aut deter-

Ad tertium

cessit. Et ideo dicit Aug. in. c. quodcūq; xxiij. q. i. q in petro ecclesia claues accepit.

Capl'm. lxiij. In quo rñdet obiectis que inducta sūt pro curatis supra ca. lix.

Capl'm. LXIII

Am reliquū est

i rēspōdere obiectionib⁹ quibus aduersarij nisi sunt ostendere in spāli q curati nō a papa nec ab epīs sue iurisdictionis prātem accipiāt sz ime diate a xpō. Ubi tñ admirandū venit q pfati aduersarij voluerūt curatos nō solū eximere a dependētia prātis a papa et epīs: sed etiam eq perare eos epīs in iure qō in parochia habēt cum tñ ipsi nō sint ppīe prelati sz adiutores eōz quibus principaliter imo totaliter cura plebis commissa est. vñ in eoz ordinatione dī cūr epi. Quanto fragiliores sum⁹ tāto magis bis adiutorijs indigem⁹. vñ eos Apls. i. Lori. xiij. cum dicit. Alij sunt gubernātes alij opitu lantes. per opitulātes sm glo. intelligit q ma ioꝛib⁹ opē fert: cuiusmōi sunt archidyaconi et curati. Propter qō dicit sanct⁹ Tho. in li. de pfectione vite spūalis: q si quis recte conside ret hoc mō in regimine ecclesie cōparant ar chidyaconi et plebani ad epm sicut in regno tpali ppositi et baliui ad regem. Quod etiā ex hoc videt: q cū plebs principalit epo cōmit tatur isti nō pnt aliq̄d nisi quantū eis ab epīs cōmittit. vñ in. c. q̄cūq; x. q. i. ex cōcilio Antio cheno sic hr. Quecūq; res eccle siastice sūt cō uenit cū omni diligentia gubernari et dispen sari cū iudicio et prāte epi cui totius plebis aie videntur esse cōmisse. et in. c. cunctis. xvi. q. i. Clemens papa ita dicit. Cunctis ꝛo fidelib⁹ et summopere omnibus pbīs et dyaconibus et reliquis clericis attendendum est vt nihil absq; ppīj episcopi licentia agant: non vti q missas fine eius iussu quisq; presbyterorum in sua parochia agat nō baptizet nec q̄q; absq; eius permissu faciat. Hec ibi. Plane si presbyteri curati haberent potestatem imediate a xpō et non a papa aut episcopis suis: nō pos sent ligari ab aliquo inferiori vt sine licentia speciali vel saltem generali episcopoꝛ nō pos sint agere ea que competunt eis iure diuino.

Rēspōsio rōnis facte ca. lix. quan tū ad pmū pūctū

Respondendū est ergo ad rationes eorum quibus vt apertius et plenius rēspōdeatur re soluemus omnē argumentationis illorum p cessum ad. xx. puncta. Dicūt autem in primo q scriptura sancta dicit statum curatorum in stitutum esse imediate a xpō et etiam ipsos cu ratos: hoc videtur esse falsuz vt dicit domin⁹ Petrus de palude: quia christus per se nō fe cit nisi vnum curatum. s. Petrum: quando ei dixit soli. Pasce oues meas. et ꝑ pus ei pmiserat dicēs. Tibi dabo claues regni celoꝛ. Matb. xvi. et confirma fratres tuos. Luc. xxij. et si pec cauerit in te frat⁹ tu⁹ corripe etc. Matb. xviij. que oīa ptinent ad curatū et soli petro data sunt. vnde sibi soli legitur cura animarū xpus cōmisisse: sed quia impossibile erat q per se so lum pfecte totius gregis curam ageret: hō p cōsequens cōmisit illi facere alios curatos quot quot ipse p adiutorio suo et populi salute opus esse cognosceret: nec xps p se instituit nisi vnā solam curam totius ecclie sue. non em diuisit pastoꝛes suos dicēs petro. Pasce oues circū cisionis: et paulo. Pasce oues gentium etc. sed vnam curam totius ouilis instituit quā petro cōmisit vt fiat vnū ouile et vnus pastoꝛ: sed pe trus postmodū p se et p alios diuisit puincias et dioceses et parochias: vt ex ca. In illis. dist. lxx. colligitur. vnde status curatoꝛ vt distin guitur a statu epoꝛ et statu pape nō fuit a xpō institutus imediate: cum nullas parochias aut casuū et prātis limitatiōes sub epīs distin xit nec ipi curati sūt a xpō instituti in suis pa rochijs sed solus petrus vt dictum est. Ad secundum

Nō cōsequēter secūdo loco dicūt ad pbationem pmi q status in quo est iurisdictio continuat in diuersis tēpoꝛib⁹ ab illo a quo fuit institut⁹ et conseruat. Dicendū q verū est sm intētionē instituētis et nō cōtra eam et mediate et imme diate. Nō aūt dicūt tertio loco q successoꝛ alicui⁹ in aliqua dignitate aut officio ab illo instituit a quo antecessoꝛ. Dicim⁹ q verum est q̄n instituēs antecessorē retinet sibi institutio nem successoris: et pōt hoc facere: secus autem si non sibi retineret sz alteri cōmitteret. Unō q̄n papa erigit de nouo sedē cathedralē ipse p mo ibi pfulē instituit: successoꝛes aūt non sibi instituendos semp reseruat: sed electionē illis quos facit canonicos cōmittit et cōfirmatio nem et p cōsequens institutionē metropolitano cui eā subiecit: sicut in baliuis et ppositis idez et vn⁹ est instituto: pdecessoꝛū et successoꝛ q̄n ret instituēs sibi hoc ipm reseruat aliter non. In ꝓpoꝛib⁹ etiam et abbatib⁹ cōiter consueuit pm⁹ institui ab aliquo saltē immediati⁹ q̄ suc cessoꝛes sicut btūs Bernard⁹ pfect⁹ est in ab batē clareuallis ab abbate Cistertien. dante subditos et simul vtroq; mittēte successoꝛes aūt facti sūt p electionē: quo etiam modo vtū tur oīs religiones in cōuētib⁹ nouis forman dis: nihilomin⁹ tamē sm veritatē semp instī tutoꝛ primi prelati in statu est etiam institu toꝛ successoꝛ immediate vel mediate inquan tum ei⁹ ꝓtute fit institutio ab alio cui ipe cō misit: sicut archiepiscop⁹ cui papa submittit.

Ad tertium

epiſcopū quem inſtituit ab ipſo papa ius inſtituēdi accepit.

Ad quartum

Ad quintū

Ad sextum

Ad septimū

Ad septimi

Ad

Ad

Ad quartum. Ꝺō aūt dicunt quarto loco ad ꝓbandū id quod dixerant. ſ. q̄ nō cenſeretur eadez perſona ſucceſſor cū predeceſſore niſi ab eodem inſtitueretur. nō eſt verum: q̄m a quocunq; inſtituatur. dum tn̄ in idem ſuccedat quantū ad id reputatur idem: ſicut patet in exemplis poſitis parum ante de prelatis q̄ nouiter in religionibus inſtituūtur ⁊ eoꝝ ſucceſſoribꝫ: qui ſucceſſores eadem perſona reputanť cum predeceſſoribus licet a diuerſis fint inſtituti. De quo etiā exemplum ponere poſſumus: q̄ fiſcus ſuccedens nō habenti alīs heredem iure ſuo licet nō inſtituať a quo inſtitut? fuerat defunct?: tn̄ in hereditate in qua ſuccedit reputatur eadem perſona cum defuncto ⁊ dicitur verus ſucceſſor. Ꝺō aūt dicunt q̄nto loco q̄ ſtatus ⁊ poteſtas diſcipuloꝝ continuat? eſt in curatis ſicut ſtatus ⁊ iuriſdictio ⁊ poteſtas apoſtoloꝝ in epīs ⁊ q̄ ſuccedunt curati diſcipulis ſicut epī apoſtolis: nō videť verum intelligendo q̄ ſtatus ſacerdotū curatoꝝ preceſſerit explicite in diſcipulis xp̄i ante xp̄i aſcenſionem ⁊ ſit continuatus ſemper in ſacerdotibus curatis. ⁊ hoc patet: q; diſcipuli ꝓ tēpore diſcipulat? xp̄i. i. uſq; ad paſſionem vel aſcenſionem: nō fuerūt ſacerdotes nec fuerūt curati: licet poſt pentheceſtē q̄dam ex eis fuerunt ſacerdotes: quidam epī: et q̄dam dyaconi: ⁊ q̄dam nec ſacerdotes nec curati. vnde nō habuerūt ex quo vocati ſunt diſcipuli ſtatum curatoꝝ: nec quantū ad ordinem: nec quātum ad curam determinate parochie: ⁊ ita ſtat? eorum nō eſt continuat? in curatis. ſed verū eſt q̄ ſtatus illoꝝ fuit figura ſtatus curatoꝝ quo ad ſtatum predicandi ⁊ temporalia metendi ⁊ quantū ad hoc ſuccedūt eis. i. hanc habent poteſtatē ſicut illi. ⁊ ita intelligūť oēs auctoritates que hoc ſonāt. Et ſiť dicendū eſt de aplis q̄ ante paſſionē nō habuerūt ipſi ſtatuz epoꝝ ⁊ ordinū ſicut ſupra in. c. lxi. oſtendim?. Ꝺō ergo dicunt q̄ ſtatus apoſtoloꝝ continuatur in epīs verum eſt quo ad ſtatum primū ⁊ quo ad ptātem ⁊ auctoritatem predicādi: ſi tn̄ illa in eis nō fuerit interrupta: ⁊ quo ad dignitatem ſuper alios ⁊ quo ad ſtatum vltimū: q; finaliter omnes apoſtoli fuerūt epiſcopi. Et ſimiliter qꝺ dicit de diſcipulis q̄ ſtatus continuatus eſt in curatis in parte: verū dicit. ſ. quātū ad aliquid: q̄m aliquo modo ſtatus eoꝝ continuatur in curatis. quia ſicut illi ſub apoſtolis habuerunt poteſtatem predicandi ſic ⁊ curati ⁊ iſti poſt illos. vnde iſta ſucceſſio qua epiſcopi ſuccedere dicūtur apoſtolis ⁊ curati diſcipulis: licet habeat bene aliquā ſimilitudinē ſucceſſionis quo ad aliqua que dicta ſunt nō tamē habet veritatē ſucceſſiōis: ſicut nūc epūs ſuccedit alteri epō qui pceſſit in epatu: aut curatus qui nūc ē alteri curato in parochia qui ante fuit: vt patz ex dictis. Ꝺō aūt ꝓcludūt ſexto loco ex p̄dictis: videlicz q̄ ab eodē a quo fuit inſtitut? ſtatus diſcipuloꝝ ſit inſtitutus ſtatus curatoꝝ non ſequiť: q; curati non ſunt veri ⁊ ꝓpꝛ̄ ſucceſſores eoꝝ vt dictū eſt immo inquantū ſacerdotes curati differūt totaliter ab eis: q; nec illi erant ſacerdotes. Vnde beatus Marcus q̄ fuit de preſtātioribus diſcipulis vt dicit Hieron. in plogo ſup Marcum: pollicem ſibi poſt amputauit vt indignus ſacerdotio reputaretť. Nec illi erant curati: quia non habebant aliquā plebē determinatā ſibi cōmiſſam ſicut curati: nec poterāt aliquē abſoluere vel ligare. vnde eſt totaliter alius ſtatus licet in aliquibus ſit ſimilitudo. ſ. in ptāte predicandi ⁊ temporalia metendi ⁊ in inferioritate ad aplos. Hac rōne dicit in glo. Luc. x. q̄ diſcipuli figurā ſiue formā gerebant ſacerdotum ſecūdi ordinis. Ꝺō vlterius ſeptimo loco dicunt q̄ ab eodē inſtituunť curati a quo ⁊ diſcipuli. Dicendū q̄ nō ſequiť etiam ſi eſſet idē ſtatus iſte ⁊ ille: q; dns qui diſcipulos primo inſtituit dato q̄ fuiſſent p̄mi curati ſequētes curatos nō ſibi reſeruauit inſtituendos ſ cōmiſit vicario ſuo generali cui curam omniū ouiū cōmiſit dicens. Paſce oues meas. Joh. vlti. Illas aūt oues petrus paſcit quas paſcēdas ipe cōmittit: q; qui per alium facit per ſe ipm videť facere: ſed illas petrus non videtur paſcere quas aliquis paſcit non nomine petri nec a petro inſtitutus ſed ab alio. Vnde quicunq; dicit q̄ aliqui paſtores vel curati in ouili xp̄i inſtituunť non a petro ſed immediate a xp̄o falſificare videť verbum dn̄i dicentis petro. Paſce oues meas: ſ debuit dicere. paſce oues meas vna cum paſtoribꝫ quos tibi adiūgo vel adiungam. Et eſt bene mirū ſi xp̄s erat immediate inſtituturꝫ omes alios paſtores p mundū particulariť ſicut ſucceſſore petri vniuerſaliter: quare nō ita dicit de alijs aplis pro epīs ⁊ diſcipulis ꝓ curatis: paſcite oues meas ⁊ vos cū petro: ſicut paterfamilias omnibꝫ oparijs quos imediate cōduxit dic. Ite ⁊ vos in vineam meā ⁊c. Math. xx. Preterea ſi eis erat daturus eque immediate ſicut petro claues iuriſdictōnis ſicut ſucceſſori petri. mirum eſt quare non ita dixit eis. aliquando dabo vobis claues regni celoꝝ cum petro ſicut hoc dixit petro. nam de alijs que dedit eis ſicut petro: puta intellectum ſcripturaruz ⁊ gratiam predicandi dixit cōmuniter. Dabo vobis os ⁊

sapientiā cui nō poterūt resistere. Et de potestate miraculoꝝ inquit. Dedi vobis virtutem ⁊ potestatem ⁊c. Luc. x. Unde cum nō legatur xp̄s apostolis dedisse claues iurisdictiōis nec curam animarū aliis apostolis nec discipulis sicut petro: dato ꝙ episcopi succedant apostolis ⁊ curati discipulis sicut papa petro: nō seq̄tur ꝙ habeant curam nec potestatem sicut petrus ⁊ papa a christo immediate. Ad octauū

Quod autem octauo loco dicunt ꝙ sicut apostoli nō habuerunt potestatem suam a petro nec discipuli ab apostolis nec etiam a petro sed omēs immediate a christo: sic episcopi ⁊ curati nō a papa sed a christo in duobus peccant: sicut dixim⁹ supra in. c. lxi. Primo quia sicut supra dictum est omnes apostoli ⁊ discipuli omnē potestatē iurisdictionis acceperunt a petro. Secundo peccant: q̄ dato ꝙ ita esset ꝙ omnes illi quasi primi epi ⁊ primi curati accepissent immediate a xp̄o: nō ꝓpter hoc sequit̄ ꝙ alij successores accipiunt immediate ab eo sed magis a successore suo: quia xp̄s hoc nō sibi retinuit sz suo vicario generali cōmisit. Ad nonum

Quod ꝓsequēter dicūt nono loco ꝙ xp̄s immediate dedit potestatem predicandi ⁊ baptizandi etiam post resurrectionem ⁊ in die ascensionis parum valet: q̄ et hoc nō habet ꝙ dedit eis potestatem iurisdictionis vt superius habitum est in precedenti ca. Ceteruz etiam nō sequit̄ ꝙ si xp̄us adhuc presens corpore ⁊ per se ecclesiam suaz regens per seipsum dedit apostolis potestatē predicandi ⁊ baptizandi vel aliam quācunq; potestatem ꝙ ꝓpter hoc det eoꝝ successoribus? sed magis ꝙ successori petri det successoribus illorum: maxime q̄ facta paucoꝝ cōmunē legez nō faciunt. Unde si illi ꝓpter suam sanctitatem hoc habuissent qui cōfirmati nō poterāt abuti: nō oportet ꝙ ita sit de aliis sz debuit seruari cōmunis causa vtilitatis ꝙ ab vno capite omnes acciperent suam potestatem limitatam. Ad decimū

Quod aūt decimo loco dicunt ꝙ data sit discipulis in resurrectione potestas ligādi et soluendi simul cū apostolis: manifeste videtur falsuz ex ꝓdictis. maxime quia ipsi nō erāt sacerdotes. Illud autem dictū in resurrectione. Quoꝝ remiseritis peccata ⁊c. nō nisi de potestate soluendi ⁊ ligandi in foro conscientie loquitur. Ad vndecimum

Et cum dicunt vndecimo loco ad probationem iam dictoꝝ ꝙ quādo christus dixit. Sicut misit me pater et ego mitto vos. ꝙ tunc dedit potestatem predicandi discipulis sicut apostolis. dicendum videtur ꝙ nō ita fit: quia ex quo sacramentum ordinis fuit institutum qđ fuit in cena: cum ordo doctoꝝ in ecclesia sit precipuus: extunc nō licuit nisi ordinato saltem in dyaconum ꝓdicare. Unde etiam post spiritussancti missionē cum erant sanctiores sancti ⁊ doctiores facti nullⁱ nisi dyaconus legitur predicasse. vnde cum tunc non essent discipuli dyaconi sed postmodū fuerūt ordinati: non est verisimile ꝙ eis christus dederit potestatem ꝓdicandi ⁊ ꝙ potestas predicandi quam prius habuerant expirauit: q̄ sc̄z ventum est ad illud tempⁱ quando soli ordinati debebant ꝓdicare: quod fuit postq̄ sacramentum ordinis fuit institutū. Ad duodecimum

Ꝙd aūt consequēt duodecimo loco dicunt ꝙ discipuli receperunt potestatem ꝓdicandi in monte galilee ⁊ in ascensione cum apostolis: non est verum. dato etiam ꝙ fuissent ꝓsentes: q̄ sc̄z non erant capaces illiⁱ potestatis de congruitate ⁊ decentia ⁊ qđ dictum est de predicatione appropriata ordini sacro: etiam dicendum est de baptismo: videlicz ꝙ post institutionez ordinis ipe baptismus cum sit ianua sacramētorum debeāt sacerdotibus qui habent claues vel eorum immediate ministris: sicut dyaconibus. hi em̄ soli in primitiua ecclesia baptizabant: tunc enim in baptizando iuuabant leuite sacerdotes: sicut philippus dyaconⁱ baptizauit eunuchū ⁊ plures alios in samaria Act. viij. vnde actus actuoꝝ sunt in patiente ⁊ disposito. Cum ergo discipuli nondum essent dyaconi ⁊ per consequēs non essent apti nec dispositi ꝑm exigentiam legis noue ad predicandum nec ad baptizandū. per consequens xp̄s ꝓtunc nullam eis potestatē dedit dato ꝙ essent presentes. Unde etiam matheus ⁊ marcus vbi hoc referunt sc̄z vlti. ca. solum de. xi. discipulis qui intelligunt̄ apostoli faciūt mētionē de aliis discipulis tacēte: qđ non ē nisi aut q̄ nō erāt pn̄tes aut si erāt pn̄tes ad solos aplos dirigebat̄ sermo xp̄i ⁊ illis solis dabat̄ pn̄as modo supradicto. Magister etiam Nicolaus de lyra supra vlti. ca. Math. ⁊. Mar. solum de apostolis intelligendo explanauit litteram illam. Et si queratur quid est de potestate quam prius ante passionem habuerūt Respondet domin⁹ petrus de palude in tractatu suo de potestate ecclesiastica: ꝙ illa videtur defecisse in passione: quia non miserat eos simpliciter ad predicandum in omnē locum sed in omnē ciuitatem ⁊ locum quo ipse erat venturus. Unde postq̄ cessauit via xp̄i cessauit eorum potestas: sicut cessat virtus legalium aduenientе veritate vsq; ad cuius aduentum erant imposita. vt ait apostolus ad Gal. iiij. ⁊ ad Heb. ix. Et eadem ratio inquit videtur de apostolis specialiter: quia in passione omnes deuiauerunt a fide ꝓter beatam.

virginem vt videtur dicere beatus Anselm⁹ ptātem ⁊ auctoritatem quam habuerunt perdiderūt. Unde post resurrectionem de nouo modo supra exposito potestatem receperunt ⁊ quasi contraria continentem: quia prius dictum est. In viam gentiū ne abieritis: ⁊ in ciuitates samaritanoꝝ ne intraueritis. Postea vero dictum est Matth. vlti. Docete omes gētes. ⁊ Marci vlti. Euntes in mundū vniuersum p̄dicate euangelium oīi creature. Act. i. Eritis mihi testes in iudea ⁊ samaria ⁊ vsq; ad vltimū terre.

Ad xecimūtertiū

Quod autem consequenter aduersarij dicunt. xiij. loco ꝙ sit hereticum dicere ꝙ. lxxij. discipuli sicut ⁊ xi. apostoli nō fuerunt semper cum xp̄o: periculose dictum ē qm̄ oppositum dicere manifeste contradicit euāgelio in pluribus passibus. Nam Joh. iiij. habetur ꝙ discipuli abierunt in ciuitatem vt cibos emerent quando inuentus est solus cum muliere. Unde apostoli mirabantur ꝙ cū muliere loquebatur: alias non fuissent mirati: qz alijs p̄sentibus sepe cum mulieribus etiam extraneis loquebatur: sicut cbananee. Matt. xv. magdalene. Luc. viij. ⁊ sic de alijs. vnde tūc non fuerunt discipuli nec apostoli cū eo. Unō magister Nicolaus de lyra super illo verbo. Da mihi bibere: dicit sic. Causa autem quare petijt a muliere subditur. discipuli autem eiꝰ abierūt in ciuitatem: ⁊ ideo non erant p̄sentes ad dandum sibi potuz. hec ille. Similiter quando pernoctabat solus in oratiōe discipulis in mari laborantibus. Matth. xiiij. Item in transfiguratione ⁊ suscitatione puelle non fuerunt secum nisi tres. Matth. viij. ⁊ Luce. ix. nec in cena nisi duodeci. Matth. xvi. ⁊ Marci. xiiij. ⁊ Luce. xxij. alias frustra illi soli nominarentur. Unde etiaz hoc ecclesia testatur in officio corporis xp̄i cum sic cantat. In supreme noctis cene recumbēs cum fratribus: obseruata lege plene cibis in legalibus: cibum turbe duodene se dat suis manibus. Item in resurrectione quando ostendit eis manus ⁊ pedes ⁊ latus. Thomas vnꝰ ex discipulis non erat cū eis quando venit iesus. Non ergo oēs apostoli ⁊ multominus oīes discipuli semp fuerunt cuz xp̄o. Nō ergo dicit petrus. Oportet ex his viris qui nobiscum sunt congregati oīi tempore quo intrauit ⁊ exiuit dominꝰ iesus incipiens a baptismate iobannis vsq; in diem qua assumptus est ⁊c. non est intentionis sue ꝙ. lxxij. ex quibus vnus erat eligendus in apostolū semper actu fuerunt cum apostolis ⁊ cum xp̄o in oīi loco: quia boc ficut ostensum est repugnat euangelio in multis locis: maxime Matth. xx. vbi dicit. Ascēdens iesus bierosolymā assumpsit duodecim discipulos secreto. vbi ait magister Nicolaus de lyra assignans rationē: qz secreta mysteria sunt tantū maioꝝb⁹ reuelāda ⁊ detegēda cuiusmodi erāt apli: sed intentionis sue fuit dicere ꝙ semper fuerunt de eoꝝ congregatione familiari cum xp̄o non abeuntes retro sicut q̄dā ex toto: nec sicut turba discipuloꝝ omniū qui ibant ⁊ redibant. q. d. petrus non de cōmunib⁹ discipulis nec de turba sed de illis qui erant de familia xp̄i q̄ erant ab ipomet xp̄o iam electi ⁊ informati ad p̄dicandum sicut apostoli in modo viuendi consimiles ipis aplis. de illis inquā non de alijs erat merito eligēdus apostolus. vnde sensus est. Qui nobiscū sunt congregati oīi tempore. i. cōmuniter. qui vt exponit Nicolaus de lyra ꝑ experientiā nouerūt cōuersationem xp̄i ⁊ opera eius.

Ad decimūsecūd

Quod aūt consequenter. xiiij. loco dicunt ꝙ stat⁹ curatoꝝ ⁊ status discipuloꝝ sunt vnus status sicut stat⁹ episcoporum ⁊ apostoloꝝ: sicut status isti non sunt alij ꝙ ante centū annos. Licet concedatur ita esse quodā modo: non tamē necessario sequit sicut superi⁹ sepe cōmemoratū est ꝙ successores immediate habeāt ptātem ab eodē a quo p̄decessores: qm̄ ad vnitatē status boc nō req̄ritur sed sufficit ꝙ habeant a vicario illi⁹ cuius suū plenū cōmisit. Preterea falsum est qō dicūt ꝙ xp̄us fecerit discipulos curatos in locis illis. Un nūq; in nouo testamento legit ꝙ discipuli a xp̄o facti sint curati: similiter nec apli sint facti epi nisi petr⁹: sed immediate vel mediate a petro facti sunt finaliter oēs alij epi.

Ad decimūsecūd

Nō vero. xv. loco dicūt ꝙ nō pōt dari ratio quare ptās petro data sit ꝓtinuata in summo pontifice a xp̄o: ⁊ data aplis ⁊ discipulis non sit ꝓtinuata in epis ⁊ curatis. Non ē verū immo ad boc dat multiplex rō ⁊ assignat multiplex differētia inter papā ⁊ alios eccle p̄latos. Prima q̄dē qz summ⁹ pōtifex in eadē sede materiali succedit petro in ecclia romana in qua petr⁹ sedit ⁊ vltimo resedit. nō est aūt dare alicui q̄ē ep̄m aliū qui in eadē succedat alicui alteri apło nisi forte patriarcha bierosolymitan⁹ qui succedit iacobo alpbei vnde non ē simile. Secūda rō qz ptās data petro nō pōt dari ab boie puro. vn oportet ꝙ ab illo a quo data est petro ptās. i. xp̄o cōtinuet cuilibz successori: ꝑ ptās data alijs aplis ⁊ discipulis cū sit limitata ⁊ coartata dari potest ab homine: sicut fit saltem quādo papa dat alicui epi⁹copatū vel curam vel de nouo instituēdo nouū episcopatum vel curam nouā: quia tunc dat illi quem promouet tantam potestatem quantā habet alius episcopus vel curatus etiam si a christo

eſſet immediate inſtitutus. Tertia ratio: quia vicarij particulares poſſunt inſtitui ab alio q̄ a principali ſcilz a vicario generali. vicarius autem generalis non poteſt inſtitui niſi a principali domino: ⁊ ideo neceſſariuz non eſt q̄ vicaria particularis inſtituatur vel conferatur aut continuetur immediate a principali domino ſicut de vicaria generali. Quarta ratio: quia ſtatui epiſcopoꝝ ⁊ ſacerdotum non eſt annexa poteſtas iuriſdictionis ſicut ē ſtatui papatus. Cuius probatio eſt: quia illa que ſunt annexa iure diuino homo non habet abinuicem ſeparare. ſm illud .M. Matth. xviij. Quos deus coniunxit homo non ſeparet: ſed papa poteſt facere verum epiſcopum ⁊ veruz ſacerdotem qui nullum habet ſubditum nec aliquam iuriſdictionem in aliquo foro nec ex hoc q̄ aliquis eſt ſacerdos maior ſicut epiſcopus vel ſacerdos minor habeat aliquam poteſtatem iuriſdictionis niſi cum hoc aliunde ſibi detur: nec econuerſo vt patet: ſed papatui licet ſimiliter poteſtas ordinis non ſit annexa quaſi ex debito: nihilominus poteſtatis plenitudo eſt ei annexa. Papatus enim dicit ſtatum prelationis ſuper totam eccleſiam cū plenitudine poteſtatis. vnde annexa eſt hec poteſtas ſibi inſeparabiliter a deo: ⁊ ideo poteſtas papalis continuatur ad ſucceſſoꝛes quod nō fit de alijs. Quinta ratio ⁊ differentia ē p̄ pter determinationē cōmunitatis ex vna parte ⁊ indeterminatōez ex alia. nam cōmunitas ad quam pertinet electio pape eſt certa ⁊ determinata ſcz cōmunitas vniuerſalis eccleſie cōmunitas ad quā pertinet electio epiſcoporum non ſic eſt determinata: quia expedit aliquando diuidere epiſcopatus vel multiplicare. acquirunt etiaz ſepe noue gentes vbi oportet fundare nouas ſedes ad quas p̄tineat eligere p̄latos ſuos p̄opter quod oportuit cōmittere hoc vicario generali ordinare de talibus. Sexta ratio ⁊ differētia diſſimilitudinis eſt q̄ nō ſic ſuccedūt epi aplis aut curati diſcipulis ſicut papa petro: q̄ petro ſuccedit papa in determinata poteſtate ⁊ certa ⁊ quātū ad territoriū ⁊ quantū ad caſus ſiue extēſionē p̄tātis: non ſic epi apoſtolis nec curati diſcipulis p̄out eſt manifeſtuz. Septima ratio poteſt dari: q̄ magis p̄tinet ſiue facit ad vnitatē eccleſie ſeruandam q̄ p̄lati aliorum p̄latoꝝ immediate deriuentur a generali vicario immediato q̄ ſi imediate eſſent a xp̄o: ſicut ē poteſtas pape ſicut ſup oſtēſum ē. Ad decimūſextū

Ad decimūſextū Nō aūt conſequenter dicunt decimoſexto loco q̄ curati ſūt veri ordinarij habētes iuriſdictōnē ordinariā concedendū eſt q̄ ita ſit in foro ꝯſcientie: nec tamen ꝓpter hoc ſequitur quin ſtatus eoꝝ ⁊ iuriſdictio ſit a papa q̄ poteſt dare ordinariam iuriſdictionem nō ſolum ꝑſone ſicut legato: ſed etiā eccleſijs ſicut monaſterijs etiā monialium quarūdam que habent officialem ſuum quibus ſolus papa poteſt dare claues iuriſdictionis quāuis nō claues ordinis. Ad decimūſeptimum

Ad decimūſeptimum Nō vero dicunt decimoſeptimo loco q̄ curati habent iuriſdictionem ordinariā nō iure humano ſibi datam ſed a xp̄o imediate a p̄ima inſtitutione eccleſie: non videtur verum. quia ſi loquamur de iuriſdictione in foro exteriori certum eſt q̄ hanc nō habent curati niſi iure humano: quia nec niſi de conſuetudine de qua in paucis caſibus excōmunicant etiam iuris ordine nō ſeruato de offi. ordi. c. ij. nec illa poteſtas fuit eis data in p̄ima inſtitutione in qua nec diſcipulis data fuit vt ſup̄adictuz eſt. Eodem modo de iuriſdictiōe ordinaria in foro cōſcientie nō poteſt dici q̄ eam habeāt a xp̄o in p̄ima inſtitutione. i. in diſcipulis: quia nec illam diſcipuli habuerunt cum nō eſſent ſacerdotes. Ad decimūoctauum

Ad decimūoctauum Quod aūt dicunt decimooctauo loco q̄ xp̄s dos ſolos ordines inſtituit: in p̄te videtur verum ⁊ in parte falſum. Verum quidē ſi referatur ad poteſtatez ordinis: quoniā xp̄s ordinem ſimplicium ſacerdotum inſtituit in cena quādo per ſeipſum omnes apoſtolos ſacerdotes fecit. ſimiliter ordinem epiſcoporum inſtituit quando petrum conſecrauit qui in hoc omnib⁹ epiſcopis par fuit: nō autem inſtituit ordinem epiſcoporū in apoſtolis alijs ſicut in primis epis a ſe factis: quia nō ſunt ab eo facti epiſcopi vt dictum eſt. nec inſtituit ordinē ſacerdotum in diſcipulis: quia nuſq̄ fecit eos ſacerdotes. Si autem conſiderentur iſti duo ordines quātum ad poteſtatem iuriſdictionis ſibi p̄priam: ſicut q̄ curat⁹ in vna parochia ſub epiſcopo habeat populū ſubditū ad foruz conſcientie: eps ſub papa ſuper ſuaz diocefim habet poteſtatem in vtroq̄ foro: ſic iſti duo ordines non ſunt inſtituti in p̄ima inſtitutione eccleſie: quando. ſ. elegit. xij. apoſtolos ⁊ lxxij. diſcipulos quaſi dederit apoſtolis p̄o ſe ⁊ futuris epiſcopis poteſtatem iuriſdictionis in vtroq̄ foro: ⁊ diſcipulis p̄o ſe ⁊ p̄o omnib⁹ futuris curatis ſicut dedit petro p̄o ſe ⁊ p̄o ſuis ſucceſſoribus ſicut intēdunt illi qui ſunt cōtrarie opinionis. ⁊ q̄ ita nō fuerit apparet ex p̄cedētibus: quia nihil iuriſdictionis eis cōtulit ſed petro ſoli p̄o ſe ⁊ ſuis ſucceſſoribus⁹ totam poteſtatem iuriſdictionis eccleſie diſtribuendam epis ⁊ curatis ⁊ alijs ſicut expediēs iudicaret. Poteſt tamen dici ſtatus epiſcoporum ⁊ curatoꝝ inſtitutus a deo dupliciter.

Uno modo a christo in generali ⁊ implicite ⁊ in virtute in petro: q̄ petrus fuit verus curat⁹ cuiuslibet parochie et dioceſis. Unde ſicut in quaternario continet binarius ⁊ ternarius materialiter etſi nō formaliter: ita in petro vtrūq; ſtatum x̄pi inſtituit materialiter. Item virtualiter: q̄ in ipo fuit ptās dioceſes ⁊ parochias epiſcopis ⁊ preſbyteris aſſignandi. Secūdo modo a ſpūſancto a quo inſpirati apoſtoli in p̄mitiua eccleſia p dioceſes epiſcopos: per parochias preſbyteros poſuerūt ⁊ ab illis p̄mis vere ⁊ p̄prie epiſcopatus ⁊ rectorie continuate fuerūt ad ſuccedentes in illis. Q̄ō ergo dicebatur de ordinib⁹ illis duob⁹ q̄ eſſent inſtituti a x̄po: q̄ ſi intelligant inſtituti prefiguratiue vel preordinatiue ⁊ in generali ⁊ implicite modo quo ſupra expoſitū eſt cōcedit: ſed ex hoc nō ſequit q̄ papa in ſpeciali ⁊ expreſſe nō inſtituerit tales ptātes: ſed ſolū ſequit q̄ hec habeat ex cōmiſſione ſiue ordinatione x̄pi. Si aūt intelligat q̄ ſint inſtituti explicite ⁊ quātum ad p̄pria ꝑm tales ptātes determinatas ⁊ quantū ad caſus ⁊ quantū ad territoria falſum videtur vt viſum eſt ſupra. Q̄ō aūt. xix. loco dicunt q̄ ſi ita eſſet q̄ omnes alie ptātes penderent a papa tunc vacante ſede ptātes ille perirent: non ē verū nec hoc ſequit: quoniā duratio ſtatutoꝝ ⁊ officioꝝ in republica non menſurat ꝑm menſurā vite ſtatuentis: ſiue ſtatuat aliqua pertinētia ad mores ſiue ſtatuat aliqua ptinētia ad iuriſdictionē: alioquin p̄ncipe vel prelato quocūq; morīente oīa ſtatuta ſua perirent: q̄ falſum eſt. ſed duratio taliū habz menſurari ꝑm q̄ vult inſtituens manente illa auctoritate in republica: ſicut etiaz patz in p̄ncipib⁹ qui fiunt p electionē: quoniā non ē dubiū q̄ talibus p̄ncipib⁹ morientibus adhuc manēt ſtatuta eoꝝ in vigore ſuo ⁊ quātum ad mores ⁊ quantū ad officia ⁊ quantum ad gradus officioꝝ: vt p multa capitula patz. q. ij. cauſa. xxv. vbi inter alia dicit Anacletus in ca. priuilegia. Priuilegia eccleſiarū ⁊ ſacerdotū intemerata ⁊ inuiolata cunctis decernimus manere tēporib⁹. Et idē dic̄ Leo papa in ca. ſequenti. Q̄ō aūt dicūt. xx. loco q̄ papa non poſſit auferre a prelatis inferioribus poteſtatem eis datam ⁊ eam aliis non p̄latis cōferre ⁊ ſtatum a x̄po inſtitutū mutare: verum eſt: ſed quo ad poteſtatem quam epiſcopi receperunt immediate a chriſto que ē ordinis non autem iuriſdictionis: ſicut ſepe ſuperius repetitum eſt.

Ad decimūnonum

Ad vigeſimū

Capitulum. lxiiij. In quo reſpōdetur obiectionibus aduerſarioꝝ ſumptis ex parte incōueniētiū que dicūtur ſequi ex concluſione prefata.

Ltimo argutum v eſt contra prefatam concluſionem per aduerſarios ex parte inconuenientium que affirmant ſequi ex illa concluſione: quibus reſpondendū iam eſt. Ad p̄maz ergo cum dicit q̄ ſi ſic eſſet tunc deficiente papa aut vacante ſede deficeret poteſtas aliorū prelatorum. reſpondetur dicendo q̄ hoc non ſequit ſicut ſuperi⁹ iam dixim⁹ ad ſimile argumentū: quia ceſſante cauſa in fieri tantū non oportet q̄ ceſſet effect⁹ iam factus: ſed ſolum ceſſante cauſa in eſſe. non dicit autē papa ratione perſone que corruptibilis eſt q̄ ſit cauſa in eſſe poteſtatis eccleſie: quia tunc bene ſequeretur q̄ō aduerſarij dicūt: ſed iſto modo ſcz ſicut cauſa in eſſe ſedes papalis que non morit. extra de reſcrip. ca. Si gratioſe. lib. vi. ⁊ q̄ fundata eſt a deo non pōt deſtrui ⁊ eſt cauſa oīm iſtorum in eſſe. perſona autem non ē cauſa niſi in fieri quādo ipſe facit aliquem epiſcopū vel curatū. Et ſatis apparet cōſequntia illa aduerſarioꝝ de riſoria quia iſto modo ꝓbaretur q̄ conſtitutiones facte per papam non haberēt vigorem ſiue auctoritatē a papa cum non perdant vigorem ſede vacante. Unde argumentum concludit q̄ poteſtas epiſcopoꝝ aut curatorum non ſit a papa ſicut a cauſa in eſſe cōſiderata perſona ſua. A ſede autem papali ſit ſicut a cauſa cōmuni que ſemp permanet fundata ſup firmā petrā. Unde ⁊ b̄ argumentuz bene probat q̄ poteſtas curatorum non ſit ab epiſcopis nec ab eorum ſedibus ſicut a cauſa in eſſe: quia deſtructa etiaz ſede epiſcopali in aliqua ciuitate adhuc remanet poteſtas curatis. Simili modo ꝓbatur q̄ poteſtas epiſcopoꝝ non ē a metropolitanis nec patriarchis nec ab eorum ſedibus ſicut a cauſa conſeruante: q̄ manet etiam illis deſtructis: ꝓpter q̄ō oportet omnē aliam poteſtatē eccleſie inſtitutam eſſe a ſede immortali ⁊ immobili ſcilz romana. Ad ſecūdam cum dicitur q̄ poteſtas pape ſe haberet ⁊c. reſpōdetur q̄ poteſtas pape ſe habet ad poteſtates epiſcoporum ⁊ curatorum non ſicut poteſtas regis ad poteſtates p̄ncipum habentium poteſtatem iure hereditario: nec etiam ſicut poteſtas regis ad poteſtates iudicum habentiū poteſtatem delegatam vel cōmiſſariā: ſed ſicut poteſtas imperatoris vel regis ſe habet ad ptātes iudicū in aliquo gradu regiminis regni vel imperij ſimpliciter inſtitutoꝝ ad regēdū pp̄lm p ſe vel p aliū. Iſta ē ſentētia ſancti Tho. vñ in. iiij. diſt. xix. dicit q̄ ptās pape ſe habet ad ptātes epiſcoporum ſicut poteſtas regis ad ptātes iudi⁹

Capm. LXIII

Ad primū ſecundū vie factum ſupra cap. lx.

Ad ſecundū

cum cōstitutorum per singulas ciuitates. Et in fine secūdi sententiarū dicit: q ita se habet ptās pape ad ptātes inferiorū sicut ptās imperatoris se habz ad ptātem pconsulis. Item in lib. de pfectione vite spūalis dicit idē sanctus Thomas q si quis recte consideret hoc modo in regimine ecclie comparanť archidiaconi 7 plebani ad epm sicut in regimine temporali ppositi 7 baliui ad regē. Et cum arguiť ex aduerso q hoc sit inconueniēs negať hoc 7 ad pbationē respondeť negando consequntiā. ratio patz ex dictis: quia isti iudices non sunt cōmissarij sed ordinarij ponūtur. Pro quo notandum q ordinariū dicit ab ordine. vnde ordinariū videtur importare id qō fm cōmunē ordinem in republica fit semp. ppter qō illud qō competit diuersis gradib? 7 statibus in republica ordinatis ordinariū dicit. vnde potestates competēres statibus huiusmodi institutis in ecclia scz patriarchali archiepiscopali episcopali 7 parochiali dicunť ordinarie: 7 illi qui simpliciť in talibus statib? 7 gradib? statuunť vt regant populū p se vel per aliū fm statū 7 gradum in q̄bus statuūtur dicunť ordinarij. Potestas aūt cōmissarij ppie loqndo videtur dici quando alicui ab aliquo sic instituto cōmittitur eadem potestas que est sua ordinaria fm quam vicem eius aliquid agat. vnde collatio talis potestatis non dicit nouū gradum ptātis vel institutionem simpliciter in aliquo gradu nouę potestatis: sed dicit cōmissionem eiusdem potestatis ab instituto in ipa potestate: ita q potestas cōmissaria est cōmissa ab instituto in gradu ptātis simpliciter Et ita patz q plati isti a papa positi non sunt cōmissarij sed vere ordinarij. Ad tertium obiectum cum dicit q si sic esset tunc iudices siue prelati non differrent a commissarijs. respōdetur iuxta dicta q hoc sit falsum. Argumentum autem procederet si potestas prelatorum esset sicut potestas iudicū non simpliciter positorum in aliquo situ 7 gradu regiminis constitutorum ad regendum populum per se vel per alios: tunc em̄ non possent cōmittere: nūc autem quia non ponimus eos tales sed sicut diximus licet potestas eorū sit a papa immediate: possunt tamen cōmittere. Ad quartū cum dicitur q si ita esset tunc papa 7c. respondetur negando consequentiā. 7 ad probationem negatur vniuersaliter assumptum. Et cū arguitur de legato non est ad propositum sicut patet ex dictis.

Ad tertium

Ad quartum

Capitulū. lxv. Q papa est immediatus prelatus 7 iudex omniū fidelium ac ūn toto terrarum orbe facere possit quicquid inferiores prelati facere possunt.

Ne clarissime

Capm LXV

colligere possum? ex p̄missis q romanus pontifex immediat? prelatus 7 iudex sit oīum xp̄ianorū possitq̄ facere in toto orbe terrarū quicquid inferiores plati agere possunt. Qō licet tam ex traditionib? patrū q̄ ex rationibus in superioribus articulis satis apertū sit: nihilominus vt veritas clarius eluceſcat illud auctoritatibus 7 rationib? remunire curabimus

Primo sic. In quocūq̄ ordine quando tota ptās inferior dependet 7 originatur a potestate superioris: ad quecunq̄ se potest extendere potestas inferior ad oīa illa se pōt extendere immediate potestas superioris: sed ptās iurisdictionis (de qua sermo) omnium aliorum prelatorū in ecclesia a potestate pape derivať ergo sequiť q summus pontifex potest in toto orbe oīa facere immediate quecūq̄ possunt alij prelati: cōsequētia patz. maior ppositio ē per se nota: quoniā secūda causa siue potestas non sustentificatur nisi ex p̄ma nec virtutem influendi accipit nisi a p̄ma a qua fm totum esse suū potestatiuū dependet: vt ex cōmento p̄me ppositionis de causis habeť. minor vero demonstrata est supra in ca. lx. Secundo sic. Pro quo supponitur vt dicit sanct? Thomas ij. sententiaruz. dist. ix. q diuisio hierarchie in ordines est totius potestatiui in partes potētiales: cui? totius conditio ē q fm cōpletam virtutē est in parte suprema: 7 q talis potētia siue ptās superior habet in se cōpleti? ea q̄ sūt inferioris ordinis: tūc sic. In ordine hierarchico q̄cūq̄d pōt inferior virt? siue ptās pōt superior: & virtutes siue ptātes inferiorū prelatorū in hierarchia ecclesiastica sunt inferiores potestate summi pontificis: ergo quicquid potest virtus siue potestas cuiuscūq̄ prelati inferioris in sua dioceſi vel plebe cōmissa potest ipse papa. consequentia patz. maior vero est Boetij dicentis. Quicquid potest inferior virtus potest superior 7 nō econuerso. Item est Dionysij. v. celestis hierarchie: vbi dicit. Diuiniores virtutes cum ꝓpijs habent subiectas. i. subiectorum siue inferiorum operationes. minor vero notissima est. Tertio sic. Potestas pape in ecclesiastica hierarchia est potestas vniuersalis: ptās vero aliorū plato? est ptās particularis: sed ptās 7 virtus vniuersalis efficacius agit in id qō subijciť virtuti particulari q̄ ipa particularis virtus. ergo papa sua vniuersali potestate pōt in toto 7 in oīi plebe quicq̄d possunt plati inferiores 7 amplius 7 pfecti?. Consequntia patet, antecedēs ꝓ maiori

parte patet: quoniā totius orbis cura cōmissa est pape dño dicente sibi. Pasce oues meas. In cuius signū synodus calcedonensis acclamauit Leoni pape. Leo sanctissimus apostolicus vniuersalis patriarcha p multos annos viuat. alij vero prelati vocati sunt in partē sollicitudinis non in plenitudinem potestatis. Minor vero pars: quoniā vt dicit in ꝓma ꝓpositione libri causarū: causa ꝓmaria vniuersalis plus influit in causatū suum imo secūde cause q̄ causa secūdaria. Et dicit vniuersalis hic non p ꝓdicationē sed extēsionē influentis virtutis que influit vniuersaliter oīmbus sub se existentib⁹. Quarto sic. Non minoris auctoritatis ⁊ amplitudinis potestatis est papa summi regis vicarius in regno eccl'ie quantū ad immediatā executionē auctoritatis sue ⁊ extēsionē sue potestatis q̄ reges temporales in regnis tēporalibus in executione potestatis sue: patet. sed quilibet rex potest immediate in regno suo facere quicquid inferiores potestates possunt etiam eis irrequisitis: vt pz ergo multo fortius papa ratione amplitudinis sue ptātis pōt in regno ecclesie vbicunq; ⁊ quādocūq; sibi bonū videbit facere q̄cq̄d inferiores prelati possunt facere. consequntia pz cum toto antecedēte. Quinto sic. Episcopi dantur pape in adiutores ⁊ vocant in partē sollicitudinis sicut. lxx. senes in adiutorium moysi. Num. xi. vnde papa ordinando episcopos dicit. Mandata celestia efficaci⁹ gerim⁹ si nostra cum fratribus onera partiamur: sed ille qui assumit aliquē in adiutorē non ex hoc amittit potestatē operandi cum sibi vacauerit aut voluerit: imo ipe est ꝓncipalis operās ⁊ adiutor secundarius. ergo papa potest oīa agere circa plebes toti⁹ orbis que inferiores prelati quicunq; possint etiam ipis irrequisitis: consequētia pz cum toto antecedente.

Sexto. Quicunq; facit aliquid per aliū hoc etiam per seipm facere pōt: sed duz inferiores prelati actus hierarchicos exercent circa subditas plebes hoc agere dicit summus pontifex per eos. ergo sequit q̄ papa in tota hierarchia ecclesiastica pōt p seipm facere quēcūq; actum hierarchicū quē inferior prelatus facere potest. consequntia est nota: maior etiam est nota: cum agens secundariū siue ministeriale dependeat a principali in virtute agendi. minor vero est Diony. dicētis. iij. ca. Celestis hierarchie. Is qui ꝑm nos est summus sacerdos p suos ministros aut sacerdotes purgans aut illuminans ipe dicit purgare aut illuminare alios in ipm reponētibus ꝓpias sacras operationes. Septimo. Ordo ecclesiasticus tūc optime ordinat cum regimen diuinū imitat: sed sic se habz regimen diuinū q̄ deus sic agit res mediantib⁹ secundis causis q̄ eas potest agere immediate: sicut quandoq; facit cuz sue volūtati placet: ergo simili papa actum regiminis ecclesiarū quē mediantib⁹ inferioribus prelatis exequit potest cū sibi videbit expedire p seipm exequi. consequētia patz ⁊ antecedens ꝑ vtraq; parte. Nec pōt allegari nō esse simile: quia de⁹ non pōt errare: papa vero sic ⁊ abuti potestate: quoniā licet illud sit verum: tamē cū eque inferiores prelati errare possint ⁊ errent ⁊ abutant sua potestate sicut ⁊ papa. argumentum manet in suo robore. Octauo. Cuicūq; cōmittit aliqua iurisdictio illi videntur cōmissa oīa sine quibus iurisdictio explicari nō potest: patet. frustra em alias esset cōmissio: sed pape est cōmissa iurisdictio totius orbis oium ouiū xpi. hec aūt iurisdictio exercitari non pōt per eum in toto orbe nisi per se ipm valeat exercere oēm actū pastorali dignitati debitū: ergo idem qđ prius. cōsequntia patet: maior ꝓbat. Tum qz alias frustra esset cōmissio quod in operib⁹ dei non est ponendum deus em ⁊ natura nihil facit frustra. Tum secundo qz qui vult volūtate perfecta ⁊ vltimata aliquid p consequns vult oīe illud sine quo scit illud non posse vel non esse. Minor vero patz ex illo Joh. vlti. Pasce oues meas. ⁊ ex dictis allegatis supra. Nono. Papa instituēs prelatos in ecclesijs vocans eos in partē sollicitudinis non expoliat se potestatis plenitudine nec iurisdictio per cōmissionē ita ꝓpria ordinario fit q̄ papa amplius ibidem nō habeat ptātem ad tanta sicut ante cōmissionem ergo sequit q̄ papa semp pōt immediate exercere ⁊ exequi in toto terrarū orbe quicq̄d alij inferiores prelati possunt: consequntia videtur clarissima. antecedēs etiam patz. Tum auctoritate ⁊ exemplo. Auctoritate q̄dem. quoniaz Num. xli. moysi in constitutione seniorū iudicum in adiutoriū eiusdem dicit domin⁹. Auferam de spiritu tuo. vbi glosa Origenis dicit: non tamē q̄ moyses minus haberet. Exemplum vero est de potestate terrena regia: vbi rex constituens prętorē in vna causa nō expoliat se iure aut ptāte sua nec iniuriam prętori facere ē dicendus si de quocūq; alteri cōmisso immediate proferat sententiam. Decimo sic Papa tenet in ecclesia locum domini nostri iesu christi. ceteri vero prelati aut apostolorum locum vt episcopi aut discipulorum sicut minores presbyteri: sed ridiculum esset ⁊ blasphemium q̄ xp̄us p̄sens ecclesie sue corporali presentia non posset per orbem totum im-

cum vnus simul ⁊ semel sufficere sit impossibile: necesse fuit diuersos ministros in ecclesia deputari ad hoc q̄ expedientius ⁊ sine confusione oīa peragant recte. Qua rōne btūs Greg. papa inquit in ca. Singula. dist. lxxxix. Singula ecclīastici iuris officia a singulis q̄busq; psonis sigillatim cōmitti iubem⁹: sic em̄ in vno corpore multa mēbra habem⁹: oīa aut mēbra nō eundē actū habēt: ita in ecclie spūali corpore cōferendū est hoc officium vni: alij cōmittendū est aliud: nec em̄ quantūlibet exercitate vni persone vno tempore duarū rerum officia cōmittenda sunt. q̄ si totū corpus oculus vbi auditus. hec ille. Quarto hec cōuenientia arguit̄ ex decētia: decens em̄ est vt sicut in vniuerso inueniunt̄ diuerse cause mediate preter causam p̄mā: licz ipa p se posset immediate in effectū cuiuscūq; cause efficientis: ita in vniuersali ecclīa preter potestatē papalem instituī debuerūt diuersi gradus aliarum potestatū. Quinto huiusmodi cōuenientia arguit̄: q̄ sic nobilior redditur p̄ncipatus ecclesiasticus dum plures in eo diuine cooperationis participes fiūt dispensatores diuinor̄ mysterior̄. Sexto hoc idem arguit̄: q̄ ex tali varietate potestatū ⁊ graduum sponsa xp̄i ecclesia pulchrior ⁊ ornatior consurgit. Hanc rationē assignat beatus Grego. in ca. Singula. di. lxxxix. ita dicēs. Sicut varietas mēbrorum p diuersa officia ⁊ robur corporis seruat ⁊ pulchritudinē rep̄sentat: ita varietas psonarum per diuersa nihilomin⁹ officia distributa ⁊ fortitudinē ⁊ venustatē sancte dei manifestat ecclesie. Septimo hoc factū est p̄pter vtilitatem ecclie: cuius vniuersitati satisfieri nō posset nisi p̄eter summū pastorem papam forent aliqui alij.

Capitulū. lxix. Qr oēs in ecclesia dei alie a papali potestates ecclesiastice subijciunt̄ potestati romani pontificis quantū ad obedientiā p̄ceptor̄: quantū ad correctionē: ⁊ quātū ad subuentionē in necessitatibus.

Capm LXIX

Perte satis ex su

perius iam explicatis tam de summitate apostolici p̄ncipatus q̄ de dependētia ⁊ deriuatōe oīm potestatū aliarū ecclesiasticarū ab apostolica sede colligitur q̄ oēs eccl̄ie p̄lati tam maiores q̄ minores subiciantur romano pōtifici: tam quo ad obedientiam p̄ceptor̄ ⁊ quo ad correctionē abusus: q̄ quo ad subsidior̄ administrationē in casibus necessarijs. Quo ad obedientiā p̄ceptorum patet. Tum ex his que dicta sunt supra in ca. xlviij. ⁊ l. Tum ex illo qō sctūs Calixt⁹ papa scribēs oīmbus ep̄is dicit in ca. Nō decet. dist. xij. Non decet mēbra a capite discedere sed iuxta scripture testimoniū oīa mēbra eaput sequant̄. Nulli vero dubiū est q̄ apostolica eccl̄ia mater sit oīm ecclesiarū a cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. hec ibi. Quā obedientiā debitā esse romano pontifici imperator Justinian⁹ intelligens ait in epistola scribēs pape Joh̄. que habet̄. C. de sum. tri. ⁊ fi. ca. inter claras. Oēs sacerdotes oīē talis tract⁹ ⁊ subijcere ⁊ vnire sedi vestre sanctitatis ꝓperam⁹ eo q̄ caput est oīum sanctarum eccleſiarū. Et subdit. Per oia ꝓperamus vt dictū est honorē ⁊ auctoritatē crescere vestre sedis. hec ille. Quocirca papa Joh̄. vbi supra Justiniano scribēs in epla inī claras: ita ait. Inter claras sapiētie ⁊ mansuetudinis vestre laudes xp̄ianissime principū puriore luce tanq̄ aliquod sidus irradiat q̄ amore eterne fidei q̄ charitat̄ studio edocti eccl̄iastic̄ disciplinis romane sedis reuerentiā conseruatis ⁊ ei cuncta subijcitis ⁊ ad eius deducitis vnitatem; ad cui⁹ auctorē p̄ncipē: hoc est apl̄or̄ primum dño loquente p̄ceptū est. pasce oues meas. quē esse vere oīm ecclesiarū caput ⁊ patrū regule ⁊ p̄ncipū statuta declarant ⁊ pietatis vestre reuerendissimi testant̄ affatus. hec ille.

Quo vero ad correctionē abusus ptz quidē. Primo qm̄ ad supremū iudicē apud quē suprema ptās residet ⁊ maxime a qua oīm inferior̄ iudicū auctoritas oīs pendet spectat correctio abusus cōmissi p inferiores ptātes: patet hoc. sed papa est suprem⁹ iudex in eccl̄ia a cui⁹ potestate tanq̄ a radice singule alie potestates originē sumunt: sicut in superioribus notum fecim⁹. ergo oēs ptātes inferiores quo ad correctionē abusus ptātis subiecte sunt romano pontifici. p̄na bona. Vnde in. c. Sola. ix. q. iij. dicit text⁹. Romana eccl̄ia sua auctate valet iudicare de oīb⁹. ⁊ in ca. Lūcta. ea. causa. ⁊ q. dicit textus. Lūcta p mūdū nouit eccl̄ia q̄ romana eccl̄ia de oīmbus pbas habet iudicare. Unde beat⁹ Bernardus ad Eugeniū scribēs hoc cōfirmans ita dicit. Juxta canones tuos alij in partē sollicitudinis tu in plenitudinē ptātis vocat⁹ es: alior̄ ptās certis arctat̄ limitibus tua extendit̄: ⁊ in ipos qui sup alios potestatē accepert. nōne si causa exiterit tuipse celum claudere: tu ep̄m ab ep̄atu deponere ⁊ etiaz tradere potes. hec ille. Ad aut̄ ad p̄stationē adminiculi ac subsidij in casibus necessitatis ceteri subijciant̄ aplice sedi facile ē ostēdere. Lū em̄ respublica ⁊ quelibet ptās in ea teneatur ad conseruationem illius ptātis a qua toti⁹ reipublice bonū dependet: ⁊ bonū reipublice xp̄iane maxime pēdeat ex romani

pōtificis potestatē q̄ vniuersam ecclesiā ordi-
nare regere ac gubernare habet. Quocirca sā
ctus Bonifa. martyr in. c. si papa dicit: q̄ pro
pape ꝑpetuo statu vniuersitas fideliū tāto in-
stantius orat quanto suam salutem post deuꝫ
ex illius incolumitate animaduertit perpensi
us pendere. ergo videt q̄ oēs alie ecclesie ad
cōseruationē tuitionem atq̄ defensionem ec-
clesie romane adminiculari teneant. vnō Si
macbus papa in. c. alioꝛ. rationem huius assi-
gnans inquit epis. Si bec humiliat ad cui? cō
fugietis auxiliū ⁊ vbi relinquetis gloriam ve
stram. Hoc etiā sanct? Tho. in. ij. ij. q. lxxxij. ar.
iij. ostendit tam exemplo veteris legis q̄ rōe
naturali ita dicens. In veteri lege primitie de
bebātur sacerdotibus decime aūt leuitis. Et
q̄ sub sacerdotib? leuite erant deus mādauit
vt ipsi loco primitiarū soluerent summo sacer
doti decimā decime. vnde nunc eadē rōne cle
rici tenētur summo pontifici decimas dare si
exigeret. naturalis cīm ratio dictat vt illi q̄ ha
bet curam de cōmuni multitudinis statu pro-
uideat vt possit exequi ea q̄ ptinent ad cōez sa
lutem. bec sanct? Tho. Ad idez est Joh. an. in
nouella sup. c. i extra de deci. vbi querēs. Nūquid a clericis summo pon. decime fint soluē-
de. rīdet q̄ sic: q̄ cū inferioꝛ teneatur soluere
suo superioꝛi spūalia mīnistranti. papa aūt cui
libet intelligit spūalia mīnistrare: cum omnis
aia imediate subdatur ei. Tum etiā q̄ summ?
sacerdos est ipse tamen boc iure nō vtitur. for
san ideo: q̄ totum habet. ix. q. iij. cuncta. ⁊. c. p
principalem. vnde quādocūq̄ placet decimā
vel vicesimā omniū prouentuū ecclesiarū vel
aliam quotā partem pro subsidio terre sancte
vel necessitatib? suis vel alterius exigit sicut
quotidie experimur. bec ille. Preterea alia ra
tione ꝓbat prefata conclusio. Scōm legē na
ture membra capiti debent prestare subsidiuꝫ ⁊
filij parentib? in necessitatib?. sed oēs fideles
sunt membra coꝛporis ecclesie: cui? ipse roman?
pon. caput est. sūt etiam eius spūales filij: vn-
de pater patrū noīatur. ergo nō solū clerici: sꝫ
etiā vniuersi fideles tenentur romano pon. in
necessitatibus auxiliū prestare ⁊ adminicula-
ri q̄libet sm facultatē suā cum fuerit requisit?
sicut in fine hui? secūdi libri pleni? dicetur. Ex
quibus aperte cōfutatur presumptio diaboli-
ca eoꝛ qui romano pon. patri ac principi oim
fidelium nō modo in necessitatib? adminicu-
lari refugiunt: sed illius iura ⁊ priuilegia ꝓtē
tus atq̄ emolumenta solita violare vsurpare
aut diminuere temere quōlibꝫ ꝓsumūt: quos
videt involuere sententia illa Deutero. xxvij.
Maledictus qui nō honoꝛificat patrem suuꝫ
et matrem: ⁊ dicet oīs populus Amen.

Capitulum. lxx. In quo obijcitur contra id qō dictum est superius q̄ solus romanus pontifex in ecclesia habeat plenitudinem potestatis.

Banquā superi- Capīm LXX

q us habita conclusio in. c. liij. dicēs
q̄ apud solū romanū pontificē re-
sideat plenitudo ptātis eccl'ie: fuerit tam san
ctoꝝ patrū testimonijs q̄ rōnib? plene de-
monstrata: nihilomin? aduersarij illam impu
gnare multipliciter nitunt: ponētes banc con-
clusionē videlz q̄ plenitudo ptātis clauiū nō
solū sit in papa capite ⁊ pastoꝛe vniuersalis ec
clesie sed in ipsa vniuersali eccl'ia ⁊ in cōcilio
vniuersali. Sed istoꝛ duplex est modus dicē-
di. Quidā cīm numero magistroꝛ qui fuerūt
in cōcilio Constantien. ꝓut ex eoꝛ tractatib?
colligit dicunt: q̄ ptātis plenitudo ē sic in pa
pa ⁊ in eccl'ia vniuersali ⁊ in cōcilio vniuersa-
li illaꝫ repsentanti: aliter tñ ⁊ aliter. Pro quo
distinguunt q̄ aliquid tripliciter pōt esse in ali-
quo. Primo tanq̄ in subiecto sicut virt? est in
aia ⁊ accidēs in substātia subiectiue. Secūdo
tanq̄ in obiecto: sicut effectus dicit ē in sua
causa vel in suo fine: q̄ in illuꝫ tendit tanq̄ in
suū obiectū finale. Tertio tāq̄ in exemplo: sic
res visa dicit esse in speculo vel aliqua doctri
na in liboꝛ: q̄ ibi est repsentatiue. Primo er-
go modo vt aiunt plenitudo ptātis est in pa-
pa tanq̄ in subiecto eā recipiente ⁊ mīnistra-
liter exercente. Secūdo modo ē in eccl'ia tāq̄
in obiecto causalit ⁊ finalit continēte. Tertio
est in gñali concilio tanq̄ in exēplo ipam rep
sentante ⁊ regularit dirigēte. Primū patz: q̄
papa ꝓprie loquēdo ē mīnister banc ptātem
subiectiue recipiēs ⁊ administratiue dispen-
sans. iuxta illud Luc. xvij. Qui pcessoꝛ ē in vo-
bis fiat sicut mīnistratoꝛ. Secūdum ptz: quia
plenitudo potestatis non est causaliter ⁊ fina
liter ꝓpter papam: sed papa ⁊ eius potestas
ꝓpter ecclesiaꝫ ⁊ ad eam ordinatur sicut ad
finem: id est ad eius edificationē: quia sm sen
tentiam apostoli. ij. Coꝛ. x. ⁊ vlti. capitulis.
banc potestatē dedit domin? in edificationē
ecclesie ⁊ non in destructionem. Tertium ptz
ex eodem verbo apostoli: quia si papa vtereꝫ
hac potestate ad destructionem ecclesie ge-
nerale concilium esset in exemplum vel spec-
lum dictam vniuersalem ecclesiam repzesen-
tans ⁊ eius vice ⁊ nomine abusus huiusmodi
plenitudinis potestatis coercens regulans ⁊
dirigens ⁊ etiam puniēs. bec illi. Sed istoꝝ
positio ⁊ imaginatio videtur nobis saluo sem
per melioꝛi iudicio: omnino fine intellectu: q̄
multa implicat q̄ simul stare nō possunt: imo

Primo modo concedi qui bic probat

Improbatio dicti modi dicti

mediate quicquid apostoli ⁊ discipuli ei⁹ poterant in ecclesia. ergo similiť videť blasphemie vicinū q̄ xp̄i vicarius nō possit immediate exercere in toto orbe quicq̄d alij prelati possunt vel q̄ eorum licentia esset expetenda: cōsequentia ē manifesta: qualis em̄ est ordo dependētie superioris in aliqua cōmunitate ad alias inferiores potestates talis videtur esse locum tenentis eius cum plenitudine potestatis ad easdem. maior est manifesta quo ad papam: cum papa sit vicarius x̄pi in terris. Et Criso. dicat super illud Joh. vlti. Pasce oues meas .i. loco mei prepositus esto ⁊ caput fratrum tuor. Secunda pars patet per glo. Luce. iij. minor vero est clara. Ex istis manifeste confutātur plures errores. Primus est dicentium q̄ parochiani non possunt reduci in deū per penitentiaz nisi mediante parochialibus sacerdotibus. Secūdus est q̄ licet papa ⁊ episcopi sint p̄ncipaliores parochianor nō sunt immediate alior curati siue q̄ non immediate eorum curam habent. Tertius est q̄ nec papa nec episcopus possūt audire cōfessiones parochianor quin teneantur eadem peccata confiteri parochialibus sacerdotibus. Quartus error est. q̄ nec papa nec episcopus possūt dare generalē potestatem audiendi confessiones aliquibus: quoniā cōfessi talibus eadem peccata confiteri parochialibus sacerdotib⁹ teneantur. De erroribus istor manifeste p̄z ⁊ etiam colligitur ex extrauagāti Joh. xxij. que incipit Vas electionis. in qua prefati articuli qui fuerunt Joh. de poliaco fuerūt cōdēnati.

Capitulum. lxvi. In quo obijcitur cōtra predicta.

Capln LXVI

Bijciunt autem

Argumēti p̄mū

o aduersarij contra conclusionem iam positam: licz clarior sole esse videatur. Et p̄mo sic. Vnius ⁊ eiusdem non possunt esse duo iudices vel prelati ordinarij immediate: vt videtur. sed episcopi sunt ordinarij in episcopatu ⁊ curati in parochia. ergo videtur non posse papa cōcurrere cum episcopo in episcopatu vt ordinari⁹ ⁊ episcop⁹ cū curato in parochia vt sic. Secundo sic. Ex similitudine hierarchie ecclesie militantis ad triumphantē. Sicut in hierarchia angelica siue ecclesie triumphantis est ita in hierarchia ecclesie militantis esse debz quia vna ē exēplata ab alia: sed in hierarchia angelica diuersi ordines vel illi qui pertinent ad diuersos ordines nō possunt immediate se habere ad vnū ⁊ eundē ordinem. ergo in hierarchia ecclesie militātis papa episcopi ⁊ curati non possunt se habere immediate ad infimos scz parochianos: sed constat q̄ curati immediate se habent ad eos: ergo non papa nec etiam episcopi. Tertio ex similitudine ordinis qui ē inter membra corporis naturalis sic Sicut est in ordine membrorum corporis q̄ est impossibile vnum membrū pluribus coniungi immediate mēbris: sic simliter in ecclesia que instar corporis naturalis corpus quoddā dicitur Rom. xij. illos qui sunt vnius gradus impossibile est coniungi pluribus gradibus immediate: sed parochiani qui sunt infimi cōstituunt vnū gradum: ergo impossibile q̄ immediate subdantur curato episcopo ⁊ pape q̄ sunt diuersorum graduum. Quarto sic. Potestas pape aut se habet ad potestates episcoporum ⁊ curatorum sicut potestas regis ad potestates principum: aut sicut potestas regis ad potestates iudicum institutorum per eum. Si p̄mo modo sequitur q̄ potestas episcoporum ⁊ curatorum non sit a potestate pape: sicut potestas principum non est a potestate regis. Si secundo modo sequiť q̄ episcopi non sunt ordinarij sicut iudices nō sunt ordinarij: vt videť. Quinto arguūt sic. In ca. Omnis utriusq; sexus. extra de pen. ⁊ re. precipitur q̄ omis utriusq; sexus fidelis cum ad annos discretionis venerit oīa peccata sua saltem semel in anno confiteatur proprio sacerdoti: ergo sequiť q̄ papa non sit immediatus singulorum pastor: consequētia videtur nota: quia si alius est ꝓprius per consequens nō papa, ⁊ ideo non immediatus.

Secūdum

Tertium

Quartum

Quintum

Capitulum. lxvij. In quo respōdetur obiectis aduersariorum iam factis.

Js facile est re-

Capln LXVII

Ad p̄mū

b spondere bene intelligentibus que iam diximus. Ad rationē ergo primam cuz dicitur q̄ vnius ⁊ eiusdem ⁊c. respondetur q̄ maior illa nō habet veritatem quando vna potestas est ab alia totaliter: tunc enim due potestates ordinarie immediate possunt esse respectu eiusdē ⁊ persone ⁊ casus: ita scz q̄ tam ista q̄ illa potestas possit exercere iurisdictionē immediate in personam istam ⁊ in tali casu: sed q̄ due potestates ordinarie sint quarū vna nō sit sub alia nec subsit ei totaliť immediate respectu eiusdem est impossibile: quia cum vna non refrenat aliam nec ei imponeret legē impossibile esset eundē subditum vtriq; satisfacere: sed quando vna potestas subest alteri bñ potest subdit⁹ satisfacere: q̄ potestas superior potest suspēdere inferiorem quo ad executionē. Vel

dicendū vt dicit sanctus Thomas in .iiij. dist. xvij. q inconueniēs esset q duo equaliter sup eandē plebē constituerent: sed q duo quorum vnus ē principalior alio sup eandē plebem cō stituant nō est inconueniens. ⁊ ꝑm hoc sup eandem plebē immediate sūt sacerdos parochialis epūs ⁊ papa ⁊ q̄libet horum pōt cōmittere ea que sunt iurisdictiōis ad ipm ptinētia alteri.

Ad secundum

Ad secundam q̄ sumit ex similitudine hierarchie celestis respōdet. Primo sic negando minorē. Dicim⁹ em̄ q pōt ordo ille mutari: qr ordo ille nō est necessarius? sed volūtarius? quātus ad caput totius ordinis. s. deum qui oīa pōt agere immediate p seipm. angeli etiā superiores quantū est de ptāte absoluta possunt illuminare ordinē remotū omisso ordine medio: qr ꝓbabile ē q quicq̄d pōt inferior angelus p virtutē datam sibi a superiori instruēdo alios possit superior p seipm. de facto etiam tenet a multis doctorib⁹ q aliqui de superiorib⁹ ordinibus missi fuerūt ad aliquos homies q̄ sunt sub ordine angelor. si ergo ꝑm eos simile ē de ordine hierarchie celestis ⁊ ecclesiastice. ergo ordo ecclesiastice hierarchie non ē necessarius? sed volūtarius ⁊ per cōseqūns pōt mutari ꝓut placet capiti totius ordinis scz summo pōtifici Secūdo respōdet iuxta sctm̄ Tho. q ecclesiastica hierarchia imitat celestē aliqualit̄ sed non pfecte assequit̄ similitudinē eius: qr nō in oīb⁹ ⁊ maxime in hoc. qm̄ vt ipe inqt in libro ꝓtra impugnantes religionē: in celesti hierarchia distinctio donor gratuitorum ꝑm que ordines distinguunt sequit̄ distinctionē nature nō aūt in homib⁹. ⁊ ideo cū angelor natura sit immutabilis ordo inter eos habz immutabilitatem aliquā que in hierarchia ecclesiastica non ē. ⁊ ideo ratio nō ꝓcedit.

Ad tertium

Ad tertiā rationē sumptam ex ordine membror corporis naturalis respondet eodē modo sicut ad ꝓcedentē: quia non ē simile p oīa de corpe naturali ⁊ corpe mystico: qm̄ licz in vtroq̄ sit ordo non tm̄ eque necessarius: sicut nec ordo quo quis mouet lapidem mediante baculo ē eque necessarius sicut ordo quo hō mouet manū mediante brachio. ⁊ ideo sicut homo pōt mouere lapidē mediante baculo ⁊ sine baculo mediante: ⁊ hoc absq̄ monstruositate: ita pōt papa vel epūs exercere actum ptātis sue siue hierarchizare quēcunq̄ infimū parochianū per se vel per aliū siue curatum siue cōmissariū institutum ab eo absq̄ monstruositate aliqua aut confusione corporis mystici quod est ecclesia.

Ad quartum

Ad quartā ptz responsio ex responsione data ad secundū obiectum. c. lxiij.

Ad quintū

Ad quintū respondetur q vt dicit sanctus Thomas ⁊ domin⁹ Albertus ⁊ domin⁹ Bonauentura exponentes illam decretalem dicūt q ꝓprius sacerdos non solus est parochialis sed etiam episcopus vel papa ad quos etiam magis pertinet cura populi q̄ ad sacerdotem parochialē vt multipliciter ē ostēsum sup̄. Vñ in decretali illa ꝓprium nō accipit ꝑm q diuidit ꝑ cōe: ꝑ ꝑm q diuidit ꝑ alienum vñ q̄ cōfessus est episcopo suo vel alicui habenti vicem eius aut pape aut cōmissarijs sicut penitentiarijs aut priuilegiū habentib⁹ ab eo audiendi confessiones confessus ē ꝓprio sacerdoti: ⁊ ita ratio nō procedit.

Capitulū. lxviij. Qr ꝓeter romanum pōtificem sunt in ecclesia necessarij alij ꝓlati.

Capm LXVIII

Boniam fortas

Boniam fortasse ex hoc q dixim⁹ romanū pōtificem immediatum pastorem ac iudicem omniū fidelium oīaq̄ posse que singuli alij ꝓlati apud fideles sibi subiectos perficere possunt: videretur aliquibus sequi q alij ꝓlati in eccl̄ia aut superflui forent aut non necessarij: oportunum duxim⁹ declarare q nō obstante tanta amplitudine ptātis romani pontificis quantā nos esse diximus adhuc ꝓter eum qui vniuersalis pastor est necessarij sunt in ecclesia alij ꝓlati: ⁊ hoc ratione multiplici. Primo iuxta sanctū Tho. in .iiij. di. xix. fic. Ea que circa singularia oportet operari nō eodem modo oīb⁹ competunt. Vnde sicut ꝓter generalia medicinalia precepta oportet adhibere medicos q̄b⁹ ꝓcepta vniuersalis medicine singulis infirmis ꝑm q debēt aptentur: ita in quolibet ꝑncipatu ꝓter illum qui vniuersaliter ꝓcepta legis tradit oportet esse aliquos qui ea singulis ꝑm q debēt adaptent. ⁊ ꝓpterea etiam in celesti hierarchia sub ptātibus qui indistincte ꝓsunt ponunt principat⁹ qui singulis ꝓuincijs distribuunt ⁊ sub his angeli qui singulis hominib⁹ in custodiā deputant. Vnde ⁊ ita debet esse in ꝓlatione militantis ecclesie vt apud aliquem esset ꝓlatio indistincte in omnes ⁊ sub hoc essent aliqui qui super diuersos distinctam potestatem acciperent.

Secundo hoc idem necessarium ostendit ex eo q impossibile erat totum populum christianum per vnum solum hominē immediate regi atq̄ gubernari. Quocirca manifeste apparet ꝓ bono ecclesie regimine fuisse necessarium vt ꝓter summum ac vniuersalem ꝓlatum romanum pontificem alios in ecclesia instituant ꝓlati. Tertio hoc etiam luce clarius apparet ex ipsa diuersitate actionum necessariarum in ecclesia dei ad quas

partes adinuicez sibi cōtradicūt. Implicant aūt contradictionē. Primo. nam in ea parte in qua dicūt q̄ plenitudo potestatis sit in papa vt in subiecto administrāte illā: ⁊ in ecclesia sicut in obiecto finali: ⁊ in cōcilio sicut in exemplo: cōtradicit eoꝝ opinioni in ea parte in qua dicūt q̄ plenitudo potestaꝭ p̄ncipalis et excellētius sit in eccl̄ia aut in concilio q̄ in papa. Patet qz potestas quecūq; ꝓpriꝰ ⁊ p̄ncipaliꝰ dꝛ esse vbi est subiectiue ⁊ administratiue siue dispēsatiue: quēadmodū est in artifice aut duce exercit⁹ aut magistro operis q̄ sit in obiecto siue in exemplo: sicut potestas medicandi ꝓpriꝰ ⁊ p̄ncipaliꝰ habet esse in medico q̄ in corꝓe infirmo ad cuius curatōem ordinata est ⁊ q̄ in libro medicine. ars etiam edificādi p̄ncipaliꝰ ⁊ ꝓpriꝰ habet esse in artifice q̄ in domo ad cuius edificationē ordinatur. Ceterū falsum dicunt q̄ eccl̄ia sit obiectum finale potestatis papalis: quoniaz ls potestas papalis sit ei data in edificationem ecclesie: nō tamen ipsa ecclesia dꝛ finis vltim⁹ intētus potestatis eius: sed est ipa beatitudo ad cuius pascua ipa vniuersalis eccl̄esia p pastorem suum atq; rectorē qui est papa: ꝑm illō Joh. vlti. Pasce oues meas: ⁊ est dirigenda ⁊ deducēda sicut inferius plenius ostendemus Preterea falsum esse videtur q̄ potestaꝭ plenitudo sit in cōcilio sicut in exemplo ⁊ speculo: sed potius hoc modo dicēda est esse in lege xp̄i siue euāgelica ꝑm quā tota ecclesia est regulanda. vnde in ꝑsona ecclesie dicit ꝓpheta de ea. Lucerna pedibus meis verbum tuum ⁊ lumen semitis meis. Secūdo positio illa implicat contradictionē. nam in ea parte vbi in papa ⁊ in ecclesia vniuersali ⁊ in concilio ponunt vnam et eandē potestatē contradicunt ei quod dicunt q̄ concilium vniuersale potest corrigere coercere refrenare ⁊ punire abusus potestatis papalis. Patet: nam cuz hmōi nō possit in papaz nisi qui sit altioris potestatis iuxta. c. inferior. di. xxi. impossibile est q̄ concilium ista posset facere si nō habet nisi eandez numero potestatē quam habet papa. Tertio positio illoꝝ implicat. nam in ea parte in q̄ dicunt plenitudinē potestatis in cōcilio esse non sicut in subiecto ⁊ administrāte: sed sicut in exemplo siue in speculo cōtradicit ei quod dicunt q̄ concilium potest coercere refrenare abusus pape ⁊ abutentē corrigere. Patet: qa licet per moduz concilij auisare ⁊ dirigere q̄s possit alium nō habens aliquā auctoritatem iurisdictionis super eum corrigere. tamē correctione que est actus iustitie et coercere refrenare ⁊ huiusmodi non potest nisi is in quo est potestas iurisdictōnis sicut in subiecto administrante ⁊ exercēte illam: vt manifeste patet. cuius em̄ est potestas eius est actus inq̄t P̄bs. Propter que sicut supra diximus positio illa aduersariorum videtur nobis fine intellectu. Alij vero de numero magistrorum nouelloꝝ qui Basilee fuerūt altius sapere presumentes q̄ illi qui fuerūt in Cōstantia vtpote cupidi gl̄ie ⁊ principatus dixerūt q̄ potestatis plenitudo esset in ecclesia non modo sicut in obiecto finali aut in cōcilio sicut in exēplo sicut prediterant supradicti: sed sicut in subiecto administrante ⁊ exercēte. sicut practica demonstrarunt oēm papalis potestatis administrationē ⁊ exercitiū sibi assumētes. Dicūt em̄ q̄ ipsi vniuersali ecclesie q̄ dicit collectio oīm fideliū in omnib⁹ mēbris suis coniūctim data sit ipsa potestas clauium in plenitudine: etiā p̄ncipali⁹ q̄ pape. sicut si dicam⁹ q̄ vni collegio data sit aliqua auctoritas alicui⁹ iurisdictionis exercende vel electōis celebrāde. Ad quā cōclusionē ꝓbandam plectis multis eoꝝ tractatib⁹: reperim⁹ eos multis medijs in varijs suppositionib⁹ fundatis ꝓcedere. Prima suppositio est: q̄ ea q̄ dicta sunt petro aut apostolis trabēda sunt ad ecclesiā. Hanc suppositionē ꝓbāt per id quod dicit beat⁹ Aug. in epistola ad Esitiū de die nouissimo: ait em̄ sic. Verba que locut⁹ est xp̄s ad apl̄os oportet de successorib⁹ intelligere. sicut illud. Eritis odio omnib⁹ gentib⁹ ꝓpter nomen meum Et illō. Eritis mihi testes in omni iudea ⁊ samaria ⁊c. sicut ⁊ illud. Ego vobiscuz sum vsq; ad consummationē seculi: qō tamen eum vniuerse ecclesie ꝓmisisse q̄ aliꝰ moriēt⁹ aliꝰ nascentib⁹ vsq; in seculi consummationē futura est quis nō intelligat? Nec ille. Itē super ps̄. cviij. idem Aug. ita inq̄t. Quedam dicunt que etsi ad apostolum petrū ꝓprie ptinere videant nō tamen habent illustrem intellectū nisi cū referuntur ad ecclesiam. Ex hac suppositione arguunt aduersarij sic. Si dicta petro et alijs apostolis trabenda sunt ad vniuersam ecclesiam. ergo dicta petro per que designatur in eo plenitudo potestatis intelligenda etiam veniunt de vniuersali ecclesia: ⁊ per consequēs potestatis plenitudo nō tm̄ apud petrum fuit: sed etiam apud vniuersam ecclesiam. Secunda suppositio est q̄ omnia dicta petro importantia auctoritatez eius sunt etiam dicta alijs apostolis ⁊ in illis tori ecclesie. Quam suppositionē ostendunt veram maxime in duobus in quibus potissime data petro potestas exprimitur. Primo de illo Mat. xvi. vbi xp̄s ait Petro. Tu es petrus ⁊ sup ⁊c.

Scōs mod⁹ dicēdi de quo. c. lxxi.

Prima suppositio aduersariorum q̄ improbabit in fra. ca. lxxiij.

Probatio prime

Probatio scōe

Rō aduersariorꝫ

Secunda suppō que improbabit ca. lxxiiij.

Sequit. Tibi dabo claues ꝛc. Quod ñō boc fit dictū omnibus ꝓbant ex eo: ꝙ cum petrus nō solū fuerit interrogatus sed etiam omnes apostoli ꝛ petrus ꝓo omnibus ñdet vt dicit glo. sequit ꝙ cum collatio clauiū videatur fuisse ob meritū cōfessionis fidei ꝙ nō solum ꝓ petro sed etiā ꝓ alijs apostolis dictum sit illi. Tibi dabo claues ꝛc. Quod ita confirmāt auctoritate beati Aug. ſmone. x. sup Joh. ita dicentis. Cū esset ipe numerus duodenarius. i. quatripartitus in ternos ꝛ oīs essent interrogati solus petrus ñdit. Tu es xp̄us filiꝰ ꝛc. et ei ꝺ: tibi dabo ꝛc. tanꝙ ligādi ꝛ soluēdi solus acceperit ptātem: cū et illud ꝓ omnibꝰ dixerit: ꝛ boc cū oibus tanꝙ ꝓsonam gerēs ipsi⁹ vnitatis accepit. Secūdo boc cōfirmant auctoritate Leonis pape qui in ſmone quodaꝫ apostoloꝝ tractans illud. Quodcūꝙ ligaueriꝫ ꝛc. ita dicit. In apostolos alios ius hmōi protestatis ꝛ ad oīs ecclesie p̄ncipes huius decreti cōstitutio cōmeauit. Tertio auctoritate Rabani qui in glo. Mat. xvi. ita dicit. Huius soli petro hec potestas data videatur. ceteris tamen apostolis dat. Consequēter p̄fatam suppositionē verificare nituñ ex illo Jo. vlt. vbi dictū legit petro. Pasce oues meas. Ō verbum ad oīs etiaꝫ dictū esse ꝓbant ꝓ hm Augustinū qui in lib. de agone xp̄iano ita dic. Non ei sine causa inter apostolos ecclesie catholice ꝓsonam sustinet petrus: huic em̄ ecclesie claues date sunt cū petro date sunt. ꝛ cum ei dicit ad omnes dicit. amas me pasce oues meas. Item ad idem videt esse beatus Ambrosius in p̄ncipio pastoraliꝫ sui ita dicēs. A domino ꝺ: petro. Petre amas me? ꝛ ille. tu scis q: amo te. ꝛ cū responsio fuisset subsecuta repetitum est a dño: pasce oues meas. q̄s oues ꝛ quem gregē nō solū tunc suscepit beatus petrus sed ꝛ nobiscū eas suscepit ꝛ nos cuꝫ illo eas suscepimus oīs. Tertia suppositio ꝙ omnia dicta petro ad ptātem expectātia sint ei dicta in figura ecclesie. i. in nomine siue in ꝓsona ecclesie. Ad quā suppositionē ꝓbandā inducūt multa dicta Aug. q̄m ipe solus videt vsus boc modo loquēdi. Et in p̄mis inducūt illud quod Augu. dicit sup Joh. ꝛ habet in. c. quodcūꝙ. xxiij. q. i. vbi ita dicit. Quodcunꝙ ligaueris sup terraꝫ erit ligatū ꝛ in celis: si ꝟ tm̄ petro dictū est nō boc facit ecclesia. si aūt in ecclesia fit vtiꝙ que in terra ligantur et in celo ꝛ que soluunt in terra soluta sunt ꝛ in celis. si ergo boc in ecclesia fit petrus quādo claues accepit ecclīam sanctaꝫ significauit. vbi Archidyaconus exponit. i. sub signo ꝛ nomine ecclesie petrus claues accepit. Secūdo ad idem inducūt illud Aug. in ſmone quodā apostoloꝝ petri ꝛ pauli sic dicētis. Dominus iesus discipulos suos ante passionem suam sicut nostis elegit quos fratres appellauit: inꝺ bos pene vbiꝙ petrus solus totius eccl̄ie gestabat ꝓsonam: ꝛ ꝓterea audire meruit. tibi dabo claues regni celoꝝ. bas em̄ claues non ipe vt bō vnꝰ ꝟ vnitas accepit eccl̄ie. hic ergo petri excellētia p̄dicat: quia ipius vnitat̄ et vniuersalis eccl̄ie curam gessit qñ ei dictū est tibi dabo claues regni celoꝝ quod oīb⁹ traditum est. nam vt nouerit eccl̄iam recepisse claues regni celoꝝ audite in alio loco q̄d dominus dicat oīb⁹ apostolis. accipite spm̄ sanctū. ꝛ cōtinuo subiūgit. si cui remiseritis peccata remittunt ei: sicui tenueritis tenebūtur. boc ad claues ptinet de quib⁹ dictum est: que solueritis in terra soluta erunt in celis: et que ligaueritis in terra ligata erūt in celo. Tertio inducūt illud Augu. in lib. v. de vnico baptismo dum inquit. Sicut misit me pat̄ ꝛ ego mitto vos. boc cū dixisset spirauit et ait illis. Accipite spm̄ sanctū cui remiseritis ꝛc. ergo si ꝓsonam ecclesie omnes gerebāt apostoli ꝛ sic eis boc dictum est tanꝙ ipsi ecclesie diceretur pax ecclesie dimittit peccata ꝛ ab ecclesie pace alienatio tenet peccata nō hm arbitriuꝫ hominū sed hm arbitriū dei. Quarto inducūt illud Aug. sup Joh. sermone. cxxiij. vbi de ecclesia loquēs ita ait. Huius ecclesie petrus apostolus ꝓpter apostolatus sui p̄matum gerebat figurata generalitate ꝓsonam: ꝙtum vero ad ipm̄ ꝓpriē ptinet natura vnus homo erat gratia vnus xp̄ianus abūdātioze gratia vnus idemꝙ p̄mus apostolus. sed qñ ei dictum est. tibi dabo claues regni celoꝝ et quodcūꝙ ligaueris sup terrā ꝛc. vniuersaꝫ significat eccl̄iam que in boc seculo diuersis tēptationibus quatit. Quarta suppō est ꝙ que dicunt apud sanctos doctores esse in vniuersali ecclesia aut vniuersali ecclesie data intelliguñ data vniuersali ecclesie vt vniuersitati siue omnibus membris eius coniunctim. Quam suppositionē veram esse credūt: q: nomen ecclesie est nomen collectiuū: ꝛ q: signū vniuersale videt distribuere ꝓ omnib⁹. Qua suppositione p̄supposita ꝓ cōclusione eoꝝ inducūt multas auctoritates sanctoꝝ patrū. In p̄mis est illa bieronymi in capi. omnib⁹. xxiij. q. i. vbi dicit sic. Omnibus consideratis puto me non temere dicere aliquos ita esse in domo dei vt ipsi sint eadeꝫ domus dei que dicitur edificari supra petram. Et post pauca. Que domus etiam claues accepit atꝙ potestatem soluendi ꝛ ligādi. Secundo inducunt

Tertia suppō im probāda infra. c. lxxv.

Pasa auctoritas

Tertia

Quarta auctō.

Quarta suppō ꝛ probabit̄ cum

Auctoritas pa

Scōa

Secunda

illud Augu. de doctrina xp̄iana vbi ita dicit. Est eccl̄ia corpus xp̄i sicut apostolica doctrina commēdat que corpus etiā dr. Et sequitur infra. Vas ergo claues dedit eccl̄ie suevt que solueret in terra essent soluta ⁊ in celo: ⁊ que ligaret in terra ligata essent in celo vt quisq̄ in eccl̄ia eius peccata dimitti nō crederet nō ei dimitterent. Tertio inducūt illā auctoritatem Aug. sup canonicā Joh. homelia. x. ita dicētis. Vbi fit remissio peccatoꝝ ibi ē eccl̄esia. quomodo eccl̄ia? Illi em̄ date sunt claues regni celoꝝ vt que solueret in terra essent soluta in celis. et que ligaret in terra essent ligata in celis. Quarto inducūt illud extra de summa trini. ⁊ fi. ca. in. c. firmiter. vbi dicit q̄ sacramentū eucharistie nemo potest cōficere nisi sacerdos qui fuerit ordinatus ꝑm claues eccl̄ie: non dicit petri (inquiūt) nec concesse petro ac per eum alijs: sed apostolis ac eorum successoribus. vnde Joh. an. in gl. dicit. q̄ nō soli petro claues cōcessit sed ⁊ ceteris apl̄is.

Tertia

Quarta

Quinta

Quinto inducūt illud Actuū. xx. Attendite vobis et vniuerso gregi in quo posuit vos spūssanctus ep̄os regere eccl̄iam dei quā acquisiuit sanguine suo.

Sexta

Sexto inducūt illō quod habet̄ in p̄fatione quā in celebritate singuloꝝ apostoloꝝ cantat eccl̄ia. Gregez tuum pastor eterne nō deseras: sed p̄ beatos apostolos cōtinua p̄tectione custodias quos operis tui vicarios eidez cōtuliſti p̄esse pastores.

Quinta suppō ī probāda. c. lxxvij

Probatio

Quinta suppō ista est q̄ nunq̄ legitur alicui potestas data petro nisi simul cum alijs apostolis. Probāt banc suppositionez sic. quoniā si de cōcessione potestatis p̄missē petro querat̄ nō reperiet̄ alius locus aptior q̄ ille. Matth. xvij. Quecūq̄ alligaueritis. vñ videt̄ q̄ p̄missio illa: tibi dabo claues ⁊c. debeat intelligi put declarāt verba cōcessiōis. sed illa nō ad solam p̄sonaz petri sed ad eccl̄esiam dirigunt̄ p̄ncipaliter: cum dicit. Amen amen dico vobis. quecūq̄ alligaueritis super terram ⁊c. ex qua auctoritate dicūt aliqui aduersariorum notari aliqua. Primuz q̄ claues regni celoꝝ. de quibus dixerat Mat. xvi. Tibi dabo ⁊c. hic eccl̄ie sunt concesse cum eadem verba sub quib? facta est p̄missio hic exp̄mant̄: nec in toto sacro canone biblie reperitur locus alius vbi expressius legat̄ q̄ potestas clauiū fit data petro aut eccl̄ie sub eisdez verbis quibus promissa fuit. Secundo notatur q̄ concessio ista fit in omni stabilitate firmata: quia additur verbum iuramenti vel assertionis: amen. Tertio q̄ in verbis intelligit̄ potestas concessa eccl̄esie non limitate et in certis casib? sed in omni plenitudine: quod p bare nituntur ex signis vniuersalitatis: quecunq̄ alligaueritis ⁊ quecūq̄ absolueritis: sic arguēdo. Si ex illo verbo quodcūq̄ ligaueris super terram: notat̄ in petro plenitudo potestatis illimitate. ergo pariter ex alijs verbis notabit̄ plenitudo potestatis in eccl̄esia cū non fit minoris cōtinentie quecūq̄ ꝙ quodcunq̄. ergo nō solū in Ro. pon. residet plenitudo potestatis sed etiam in ipsa vniuersali eccl̄esia.

Sexta suppositio eoꝝ est q̄ sicut deus cuilibet creature cui dedit certam perioduz qua determinat̄ q̄diu posset viuere vel durare dedit p̄priam virtutem innatam ⁊ intrinsecam qua possit se in suo esse ꝓseruare ⁊ ptra destructionem sui aduersantib? resistere: ita eccl̄esie quam voluit vsq̄ in finem seculi durare dedit virtutē ⁊ potestatem qua se in suo esse posset cōseruare ⁊ potestatē qua posset se regere ⁊ potestatē qua aduersantibus siue conātibus ad sui destructionez resistere. Patet (inquiunt) hoc ex euidētia terminoꝝ: imo a fortiori cū xp̄s ipsam eccl̄esiaz plus alijs diligat. Hoc etiam videt̄ notari inquiunt in verbis de eccl̄esia dictis in sua fundatione ⁊c. cū em̄ dixisset sup se petram edificare eccl̄esiā subiungit statim. Et porte inferi nō p̄ualebunt aduersus eam. Ex hoc etiam aiunt dr̄ in Lanf. de eccl̄esia: q̄ est p̄fecta terribilis vt castroꝝ acies ordinata. quō aūt inquiūt esset perfecta in se ⁊ terribilis si ad conseruandū se ⁊ tuendum nō haberet in terra virtutem ac potestatē: sed oporteret ab extrinseco subsidiū queritare. nā si eccl̄esia ex se auctoritatē nō haberet se ꝓseruandi: tunc pro tēpore quo eccl̄esia sine papa esset aut ipse nollet eā tueri nō posset se in esse conseruare: qō nemo sane mētis assereret. Habet ergo eccl̄esia virtutez a xp̄o fundatore eo ipso q̄ fundata est ad se conseruandū in suo esse: nec per creationē pape eam perdit: q⁹ p̄ncipia essendi ⁊ conseruādi intrinseca sunt cuilibet rei. sicut ergo eccl̄esia p̄pter creationez pape nō deficit a virtute essendi: ita nec a virtute ⁊ potestate se regendi ⁊ ꝓseruandi in suo esse. Postea vero declarantes que sit ista virtus ⁊ potestas se tuendi: dicunt q̄ est cōis sententia doctoꝝ: q̄ est potestas clauium videlz scientia discernendi ⁊ potentia iudicādi ligādi ⁊ soluendi. Ex hac suppositione arguūt cōcludendo: q̄ potestas clauium ⁊ eiusdem potestatis plenitudo fit data ipsi cōmunitati siue corpori vniuersitatis eccl̄esie. Septima suppositio est q̄ plenitudo potestatis semper debet manere in eccl̄esia: q⁹ alꝰ nō videretur eccl̄esie sufficiēter prouisum: sed in papa non potest semper manere: vt patet: cum ipse nō sem

Sexte suppōnis cui respōdebitur ca. lxxviij.

Prima pars

Secunda pars

Probatio p̄ma

Secunda

Tertia

Tertia pars

Quarta pars

Quinta pars

Septima suppō de qua. c. lxxix.

per maneat: ergo oportet dicere q maneat in ecclesia. Confirmaf boc ab alijs dicētibus: q quēadmodū regimen ciuitatis cōsistit penes congregationē ciuium vel ipsius congregationis partem valentiorē vt dicūt baberi ex sētentia Aristo. iij. polit: c. viij. Et conformiter dicendū est q regimē orbis penes congregationem boim totius orbis vel ipsius partem valentiorē consistat: ita regimen vniuersalis ecclesie vacāte papatu penes ipam vniuersalem ecclesiam que repnтaf p concilium generale: ꝛ ipo concilio cōgregato consistit penes ipsius concilij partem valentiorē. Ex bis omnibus cōcludūt q prātis plenitudo non tātū apud romanū pontificē resideat sed etiā apō vlem eccliam. ꝛ multo ꝑncipalius: vtpote q̄a in ea est immobiliter ꝛ indefectibiliť. Unde ad auctoritates sanctoꝝ dicētiū q soli petro data sit a xp̄o plenitudo prātis: aut q sol⁹ romanus pōtifex sit vocatus in plenitudinē potestatis. rūdent q p ly solus fit exclusio inferiorum siue particlariū psonarū: non autē ipsius cōmunitatis ecclesie. ꝛ etiā q ly nullus nō distribuat pro cōmunitate sed pro singularibus personis.

Cōfirmatio

Cap. lxxi. In quo impugnaf prefata cōclusio aduersariorum dicentiū q in alio q̄ in romano pōtifice resideat plenitudo prātis in ecclesia.

Cap. LXXI

Boniaz princi

q palis ꝛ quasi fundamētalis pūctus buiꝰ materie est intelligere qualiter potestas clauium data sit ecclesie siue qualiter sit in eccliа: ideo nos ꝑ ampliorē illustratione huius materie ꝛ veritatis quā de apostolico ꝑncipatu vt supra tā auctribus sanctoꝝ q̄ rōnibus firmauim⁹ talē ordinē renebimus. In ꝑmis in boc. c. positis quibusdā notabilibus impugnabim⁹ moduꝫ aduersarioꝝ ponēdi in ecclesia vniuersali potestatem clauiū ꝛ p consequēs plenitudinem prātis. Secūdo impugnabimus respōsiones datas aduersarioꝝ ad auctes sanctoꝝ patruꝫ inductas p cōclusiōe nostra. Tertio in sequēti. c. explicabiť modus ver⁹ ꝛ catholicus quo potestas clauiū sit data vniuersali eccliе siue sit in eccliа. Quarto p diuersa capitula sequētia ꝑ plenioꝛ danda respōsione respōdebitur ad obiecta aduersarioꝝ. Circa primum in ꝑmis est considerandū q de eccliа que ord claues recepisse potest esse ꝑmo duplex. Aut em capiť ibi eccliа in sua vniuersalitate ꝑut. s. ord vniuersitas siue collectio omniū fideliū generaliter ꝑut in. c. ecclesia. de conse. di. i. Aut capiť ibi sub minori vniuersalitate. scz ꝑ vniuersitate tm̄ omniū clericoꝝ siue sacerdotū vt

Quattuor principalia cōtinue decucenda

Circa primū principale

alij volūt. Scōo est notandū: q prās clauium est duplex vt in primo lib. distinxim⁹: videlicz prās ordinis q̄ ꝑprie ꝛ imediate vt dicunt doctores ord clauis regni celoꝝ: q̄ imediate extēdit se ad ipsum celū removendo impedimēta introitus in celum p dimissionē peccati: vt sāctus Tho. dicit in. iij. di. xix. in. i. ar. Alia ē potestas iurisdictionis: ꝛ hec est duplex. q̄daz in foro ꝑsciētie. alia in foro exterioris iudicij siue causarū. Tertio notandū q de plenitudine prātis possum⁹ loq̄ dupliciť. Uno modo ꝑut plenitudo prātis includit tam prātez ordinis q̄ potestatē iurisdictionis. Alio modo ꝑut solum includit prātem iurisdictionis. Quarto est notandū: q licet aliqua fiłitudo sit corpis mystici ecclesie ad corpus naturale hois: videlicet in multitudine membroꝝ ꝛ aliquali vnione eoꝝ adinuicē ꝛ in officioꝝ diuersitate iuxta illud Apłi ad Ro. xij. Sicut in vno corpe multa membra habemus. oia aūt membra nō eundem actum habēt: ita multi sum⁹ vnū corpus in xp̄o singuli aūt alter alterius mēbra. nibilominus multiplex est differentia ꝛ dissilitudo. Una quidē est vt dicit sanct⁹ Tho. in. iij. pre: q mēbra oia corporis naturalis sunt oia simił: mēbra aūt corporis mystici nō sunt oia simul: nec quantū ad esse nature: q̄ corp⁹ ecclesie cōstituiť ex hominib⁹ qui fuerūt a ꝑncipio mūdi vsq̄ in finem eius: nec quantū ad esse gratie: q̄ etiam eoꝝ qui sunt vno tpe quidam gratia carent alijs eā iam babētib⁹. Secūda differētia est: q̄ mēbra corporis humani constituūt aliquod vnū numero reale totū: quod subiectiue in se toto capax est alicui⁹ forme aut qualitatis siue influxus realis qō est ipsum corpus humanū. nō autem sic membra que dicunť corpis mystici: q̄m licet fideles fide spe ꝛ charitate vt dicit Aug. vnianť: tm̄ cum distinguātur psonis ꝛ locis nō dicūtur ꝑstituere aliq̄ō reale vnū numero totum q̄ō subiectiue in se toto capax sit alicui⁹ forme aut qualitatis aut influxus alicui⁹ effectus realis. vnde q̄ ecclesia ord vna vnitate fidei spei ꝛ charitatis nō est intelligendū q vnus numero habiť⁹ fidei vn⁹ nūero habiť⁹ spei ꝛ vn⁹ numero habitus charitaf in toto ipso corpe sit: q̄m ipsum corpus ecclie nō potest esse taliū formarū subiectū. vnde etiam iuriste dicūt q vniuersitas nō habet aiaz glo. sup ca. romana. §. in vniuersitatē. sed sunt tot numero habitus distincti virtutum fidei spei ꝛ charitatis quot nūero sunt fideles. Q̄ō ergo ord: vna fides ecclesie vna spes vna charitas: nō accipiť vnitas ex parte vnius subiecti nūero earū q̄ nullū tale est: ꝫ ex pte obiecti: q̄ videlicet oēs fideles q̄ nūero ꝛ merito sunt in

ecclesie corpore idem credunt: idem sperant: idem amant. sic dicit sanctus Tho. in. iij. dist. xiij. Per hanc plane cōsiderationē euanescūt multe fantasie aduersariorū nouelloꝝ magiꝝ atq; doctorum canonistarū sicut videbit infra

Contra cōclusio nē aduersariorū

Quibus notatis restat ostēdere q̄ positio aduersariorū falsa sit: quod vt plenius fiat ponemus aliquas cōclusiones quas p̄bādo improbabimus positionē ad plenū aduersariorū

Cōclusio primo

Prima cōclusio sit ista. Potestas clauium ordinis que p̄prie dr clauis celi. quia ea fit remissio peccatoꝝ nō est data toti corpori ecclesie sicut singulis eius mēbris data sit. Probatur ista cōclusio. Primo auctoritate bti Ambro. lib. de peni. et habet a magistro sniarū in iiij. di. xix. et a magistro Gratiano de pe. di. i. §. nemo ita dicētis. Jus ligandi et soluēdi solis sacerdotibus p̄missum est. Patet etiam ex eo q̄ olim soli sacerdotes iudicabāt inter lepram et nō lepram. vnde Matth. viij. dns inq̄t leproso. Vade oñde te sacerdotibus. et Lu. xvij. vbi inq̄t etiā decem leprosis. Jte oñdite vos sacerdotibus. vbi dicit gl. interli. Qui erant figura sacerdotij futuri in eccl'ia. Jtem patet ex eo q̄ dns nō nisi apostolis sacerdotib⁹ iam cōstitutis ait Joh. xx. Quoꝝ remiseritis peccata remittunt eis. Rōne sic p̄bat iuxta scm Tho. et Albertū magnū. Gratia q̄ in sacmēto datur a capite in mēbra descēdit. ergo sol⁹ est minister sacramētoꝝ in q̄bus gratia datur q̄ habet ministeriū sup corpus xp̄i verum: sed h̄ est solius sacerdotis qui p̄secrare eucharistiā potest. ergo solus sacerdos est minister sacramenti penitētie et p̄ p̄ns solus ip̄e habet potestatem ligādi et soluēdi a peccat. Non enim est opus ad banc cōclusionē inducere plures p̄bationes: qm̄ ita nota est q̄ oppositū ei⁹ nō tam est hereticū habitū et cōdēnatū in reprobatione errorꝝ valden. qui dicebant oēs bonos boies habere ptātem clauiū q̄ dei sorū.

Rōba cōclusio

Secūda cōclusio. Potestas clauiū ordis id est ptās ligādi et soluēdi a peccat nō est data vniuersali ecclesie vt vniuersitati siue omnibus eius mēbris cōiunctim. Probatur ista cōclusio ex p̄cedentib⁹ sic. Predicta potestas clauium solis sacerdotibus cōuenit. ergo nō cōuenit cōmunitati eccl'ie vt vniuersitati siue in omnibus mēbris suis. p̄ntia patet: quia quod vni soli parti vniuersitat cōuenit nō potest dici cōuenire toti vniuersitati in omnib⁹ mēbris suis. Secūdo sic. Ptās p̄dicta datur in cōsecratione sacerdotij. vnde cū ordinātur sacerdotes dicunt eis illa v̄ba que dns dixit aplis. Joh. xx. Accipite sp̄m scm: quoꝝ remiseritis pcta remittunt eis: et cōitas eccl'ie nō cōsecrat nec insignit sacerdotio. ergo nō p̄t dici q̄ vniuersali eccl'ie vt vniuersitati sint date claues ordinis siue potestas ligādi et soluēdi a peccatis. Tertio sic. Nulla vniuersitas p̄t dici cum veritate habere perfecte aut plene aliquā ptātē in cui⁹ exercitiū nunq̄ p̄ se potest exire. Jstud assumptū patet: qm̄ vt inquit Aristo. de somno et vigilia: cui⁹ est potētia ei⁹ est actus. sed tota cōitas ecclesie nō potest exire in actum potestatis ligandi et soluēdi a peccatis. Tum q̄ solus sacerdos est minister sacri penitentie: vt in. c. ois vtriusq; sexus. extra de pe. et remis. Tum q̄ actiones suppositoꝝ sunt. ergo conclusio vera. Nō aūt dicit a quibusdā aduersarijs: q̄ licet ecclesia vniuersalis nō habeat exercitium potestatis clauiū absoluēdo aliquē a peccatis: potest tn̄ mandare q̄ fiat p̄ aliquē sacerdotem. nihil valet: qm̄ ex hoc cum sit imperatiue facere nō elicitiue nō arguitur q̄ cōitas ipsa haberet potestatē sicut nec ptātem consecrandi ex hoc q̄ mandaret alicui celebrare: sicut nec electus aut archidyacon⁹ nō dum in sacerdotio cōstituti: licet possint mandare alicui sacerdoti absoluere aliquē a peccatis nō p̄pter hoc dicerentur habere potestatē clauium de qua loquimur. Non est aūt op⁹ hic multiplicare argumēta: q̄ cōclusio clarissima est apud theologos. vñ Albert⁹ magn⁹ sanct⁹ Tho. et dns Bonauēt. in. iiij. di. xix. querentes: vtrū soli sacerdotes habeāt claues: nō solū dicūt q̄ soli sacerdotes habeāt claues q̄ dixim⁹ in prima p̄clusione: ꝑ etiā q̄ nō sit possibile q̄ cōueniāt alicui cōitati q̄ dē ista scda p̄clusio nr̄a. Pro hac etiā p̄clusione in p̄mo libro aliq̄s rōes induxim⁹. Ex istis duab⁹ p̄clusionib⁹ sequūtur aliq̄ correlaria. Primū est q̄ predicta ptās clauiū nec subiectiue nec formaliter nec radicaliter nec fundamentaliter vt oibus verbis vtamur aduersarioꝝ p̄t esse in ecclesia vl'i nec in vniuersitate clericoꝝ aut collegio sacerdotū in quodā subiecto cōi. ptz correlariū manifeste ex dictis. Scōm correlariū est: q̄ oēs auctes sacre scripture q̄ de ptāte clauiū ordinis q̄ dr ptās ligandi et soluēdi a peccatis loquūtur: nō p̄nt veraciter exponi de vl'i ecclesia pro oibus suis mēbris siue diuisim siue cōiunctim nec de aliqua alia quacūq; cōitate min⁹ vl'i. Patet correlariū ex prefatis p̄clusionib⁹: et per p̄ns nō p̄t de ecclesia vniuersali exponi predicto modo auctas illa Jo. xx. Quoꝝ remiseritis peccata remittūtur eis: cū loquatur de ptāte prefata ordinis. Nō ꝑz: Tum ex glo. interli. que ita hz. i. quos dignos remissione iudicaueritis: duab⁹ videlz clauib⁹ scz ptātis et discretionis: dimittētur eis. Tum

Primū correls.

Secundum

ex eo q̄ hmōi verba oībus sacerdotib⁹ dicuntur dum ab ep̄is ordinant: q̄bus tamē oībus
Tertium nō cōmittit aliqua ptās iurisdictiōis. Tertiuz correlariū est q̄ auctes sanctoꝝ dicentiū q̄ petrus in figura ecclie susceperit hmōi po-
testatez clauiū impossibile est eas intelligi cū veritate ad intellectū aduersarioꝝ sepe dictū
Quartum pz ex dictis. Quartū correlariū est: q̄ plenitudo potestatis ecclīastice vt includit prātem clauiū ordinis nō potest eē in eccl'ia vl'i ad intellectū dictum aduersariorū pz ex supiorib⁹.

Tertia cōclusio Tertia cōclusio. Ptās clauiū iurisdictiōis ecclīastice siue in foro ꝑscie siue exterioris iudicij: nō est sic data vniuersali eccl'ie q̄ singulis eius mēbris sit data vt singulis. Ista conclusio licet p se nota videat: nihilominus p̄batur sic. Inter eccl'ie mēbra omnes fideles tam clerici q̄ laici: tam viri q̄ femine includūtur. Unde ap'ls ad Gal'. iij. Quicūq enim in xp̄o baptizati estis xp̄m induistis. Et ait Augustinus ad Bonifaciū. 7 ponit in. c. nulli. de conse. di. iiij. in baptismate q̄lcq efficit mēbrū xp̄i. sed nō oībus fidelibus est data ptās clauium iurisdictionis spūalis: patet quia nō feminis nec laicis nec clericis oīnibus etiā sacerdotibus vt patz. g̃ cōclusio vera.

Quarta cōclusio Quarta cōclusio. Potestas iurisdictionis ecclesiastice nō est data toti eccl'ie vt vniuersitati siue omnibus mēbris eccl'ie simul iūctis. Probatur ista cōclusio ex p̄cedēti sic. Nulla potestas p̄t conuenire alicui vniuersitati siue in omnibus mēbris eius simul ad quā est inhabilis magna ps illius vniuersitatis. sed ad potestatez iurisdictionis ecclīastice siue in foro conscie siue exterioris iudicij magna pars vniuersitatis eccl'ie est inhabilis nec est capax illius. ergo talis ptās nō potest dici conuenire vniuersitati eccl'ie vt sic. ꝑsequentia est bona maior etiaz nota. 7 potest colligi ex. c. cum dilectus. extra de consue. 7 c. cōstituit. extra de appel. minor vero patet. Tum ex conclusione p̄cedenti. Tum quia cum ecclesia vt mr Beda in glo. sup Luc. 7 etiā dicit Hugo de sācto victore. lib. de sacramētis parte. ij. duos complectat ordines. s. laicos 7 clericos quasi duo latera corpis vnius: maior pars. s. laicoꝝ est inhabilis siue incapax iurisdictionis ecclesiastice. vnde in. c. bene quidē. di. xcvi. rota synodus ꝓtestat q̄ laicis psonis nulla facultas data est de disponēdis ecclīasticis officijs. idez in. c. sequēti. Patet etiaz hoc manifestius de mulieribus que quātacūq̄ polleāt sanctitate inhabiles sunt ad claues recipiendas. mulier em̄ nō est subiectū idoneū p̄ncipatus sed magis subiectionis. Unobrem dicit Apostolus

.i. ad Corin. xiiij. Mulieres in ecclesia taceāt nō enim p̄mittitur glo. ab aliqua aucte eas loqui sed subditas esse. Etiā dicit in polit. Pbs q̄ corruptio vrbanitatis est cum regimen siue dominiū ad mulierē puenerit. nō videt aūt intelligibile q̄ ptās clauium sit data ecclesie vt vniuersitati siue in omnibus mēbris eius: 7 q̄ excludātur a participatōne predicte potestatis fideles laici viri 7 mulieres q̄ sunt nō modo vera mēbra corporis xp̄i quod est ecclesia: ꝯ etiam in maiori numero siue maior pars. Secūdo ꝓbatur sic prefata ꝯclusio. In qualibet vniuersitate cui data ē aliqua ptās vt vniuersitati: oēs de illa vniuersitate equaliter se habent ad ius illius ptātis. patet: q̄ canonici oēs equaliter se habēt in actu cuiuslibet potestatis quā habēt vt collegiuz. sed nō oēs fideles imo nec oēs clerici imo nec oēs sacerdotes qui includūtur intra ambitū corporis ecclesie eccl'ie se bñt ad ius ptāt clauiū vt ꝑz manifeste q̄m al's nō fuisset distinctio ptātis iter apostolos nec fuisset distinctio inter sacerdotes maiores 7 minores nec petr⁹ fuisset magis caput ecclesie q̄ aliquis ceteroꝝ. Que oīa nedū falsa sunt sed etiam tanq̄ hereticа p ecclesiā cōdēnata. ergo sequitur q̄ vniuersali ecclesie vt tali id est vt in omnib⁹ mēbris suis simul non sit data potestas talis clauiū a xp̄o. ꝓña est bona 7 formalis. Tertio sic. Oī cuiq̄ alicui vniuersitati in cōmuni vt vniuersitati ē data aliqua potestas siue aliqua clausula nō p̄nt quicūq̄ ill.⁹ vniuersitatis exire in actū siue in executionē ptātis nisi simul oībus ꝯcurrentibus aut saltē vocatis aut nullo contēpto ex oībus illius vniuersitatis mēbris. hoc videt manifestum vt colligit ex. c. q̄ ꝓpter: 7 c. coram. ex de elec. sed si vniuersali ecclesie in cōmuni vt vniuersitati data esset potestas clauiū iurisdictionis seq̄ret q̄ nec papa nec eccl'ie plati possint exire in actum siue exercitiū eiusdē potestatis nisi ad min⁹ conuocatis oībus fidelibus tam laicis q̄ clericis. sed hoc est falsuz vt patet: cū hoc nō obseruetur in ecclesia nec etiam ad vniuersalia concilia oēs fideles vocātur nec oēs clerici nec etiam oēs sacerdotes: nec tñ reputātur contēpti si nō vocātur. nec etiam papa requirit quoruūcunq̄ consensum ad executōez potestatis sibi date nec etiā alij prelati. ergo falsum est q̄ toti ecclesie in cōmuni aut toti collegio clericoꝝ aut sacerdotum data sit potestas clauiū vt vniuersitati. Quarto sic. Oī cunq̄ oībus mēbris alicuius vniuersitatis est data ptās aliqua vt vniuersitati: cū oēs ad ius ptātis equaliter se habeāt regulariter: maior pars cōtratis ꝓponit minori in iudicio, Arg.

ex. c. quia ꝓpter. extra de elec. & c. cū in cūctis extra de bis que fiunt a maio. par. c. si g̃ corpori vniuersalis eccl'ie data esset ptās clauium hmōi aut collegio oim clericoꝝ siue sacerdotum in cōmuni: sequereť q̄ ad maiorē partem huius vniuersitatis que est pars laicoꝝ vel ad minores sacerdotes seu clericos q̄ sunt maior pars collegij eoꝝ: tandem posset devolui regimen & ptās iudicij totius ecclesie quod ē absurdum iuxta. c. cuz inferior. & c. deniq; di. xxi.

Quinta cōclusio

Quinta cōclusio. Plenitudo potestatis clauiū iurisdictiōis nō est data vniuersali ecclesie vt vniuersitati siue in omnibus eius mēbris cōiunctim. Hec conclusio licet pateat ex p̄cedenti: quia ꝓbato q̄ ecclesie vniuersali vt cōmunitati nō sit data ptās clauiū: probatuz relinquit q̄ nec plenitudo potestatis clauiuz illo modo sit data illi: nihilominus probatur multiplr. Primo sic. Regimen eccl'ie ē a deo institutū monarchicū sicut supra sepe ꝓbatū est. patet: qm̄ hoc regimē est nobilius reputatum tam a pbis vt pz. viij. Ethi. & iij. polit. q̄ a theologis. & credēdū est q̄ deus instituerit regimē ecclesie sue in nobiliori specie regiminis: sed in principatu monarchico plenitudo potestatis nō est apud oēs siue apud cōmunitatem sicut est in regimine politico ꝑ solum apud vnū. s. apud p̄cipem qui solus p̄cipatur. ergo sequit q̄ ex institutōe xp̄i plenitudo potestatis nō sit data vniuersitati ecclesie in oīnibus mēbris eius sed tm̄ in vno. s. romano pontifice qui p̄ceps eccl'ie a xp̄o institutus est vt supra ostēdimus. Secūdo sic cōfirmando rōnem factā. Si plenitudo ptātis est apō vniuersalē eccl'iam totam sequit q̄ nō est apō papam. ꝯsequēs est falsum. cum sit cōtra aptissima testimonia sanctoꝝ patrū. vt supra visum est. ergo antecedēs est falsum: cū ex vero nō sequat nisi verū. Probat ꝯsequētia. quia si apud totā multitudinē populi xp̄iani q̄ ōr ecclesia vniuersalis que est collectio omnium fideliū resideat: sequit q̄ p̄ncipatus eccl'ie sit politicus & nō monarchicus. & p cōsequēs in nullo q̄ in ipsa tota cōmunitate est ponenda potestatis plenitudo. Hec aūt differētia ponitur ab Aristo. viij. Ethi. & iij. politi. inť tres spēs p̄ncipatus quas ponit. videlicz monarchicam que ōr a monos quod est vn9 & archos quod est p̄ncipatus: quasi p̄ncipatus vnius: in quo solo residet plenitudo ptātis. Secūda dicit aristocratya: que ōr ab aris quod est virtus & cratos quod est potestas quasi potestas siue p̄ncipatus plurium ꝑm virtutem imperantiuz ita q̄ nullius. Tertia species cōmuni nomine dicta politia in qua multi vt popul9 p̄ncipant: ita q̄ apud nullum residet plenitudo potestatis: sed apud oēs vt ibidem dicitur & sic patet ꝯntia. Tertio sic. Nulli cōmunitati cuius cura regimen & gubernatio a superiori suo est cōmissa alicui particulari est data potestas regiminis sui & gubernationis. ista videtur nota. sed regimen vniuersalis ecclesie ē cōmissum romano pon. vt tota clamat sanctorum patrū doctrina. ait enim beat9 Greg. ad imperatorē Mauritiū scribens. Lūctis euāgelium scientib9 liquet q̄ voce dn̄ica sancto & omniū apostoloꝝ p̄cipi petro apl'o tot9 eccl'ie cura cōmissa est: ipsi quippe dicit: petre amas me pasce oues meas. ergo videť q̄ vniuersali eccl'ie vt cōmunitati nō sit data potestas vniuersalis regiminis totius ecclesie: sed tm̄ petro & successoribus eius. Quarto confirmando hanc rōem arguitur sic. Illi soli videť data potestatis plenitudo qui solus est pastor totius gregis dn̄ici. sed solus petr9 est pastor totius gregis dn̄ici & null9 alius: nec ipsa cōitas eccl'ie q̄ est ipse grex pascēd9 & gubernād9 ergo videť q̄ solus petrus & ita solus ro. pon. sit vocatus a xp̄o in plenitudinem ptātis clauium. Quinto sic. Impossibile est q̄ in aliqua vna vniuersitate p̄latus & subditi habeāt eādem plenitudinē ptātis. patet: qm̄ non capit ratio q̄ illud per quod quis cōstituit superior & p̄latus aliorum sit cōmune p̄lato & subditis in eadē plenitudine. sed in tota vniuersitate xp̄iana Ro. pon. est p̄latus & ceteri oēs alij fideles sunt subditi vt in superioribus est demonstratum. ergo conclusio vera. Sexto cōfirmando p̄cedentē rationē arguit sic. Plenitudo potestatis que ponitur in eccl'ia aut est vna & eadem numero cū ea que ponitur in papa aut est alia. sed nō potest dici q̄ sit alia: q̄a sic essent due supreme potestates siue plenitudines ptātis quod esse nō potest. Tuz q; qō p superabundantiam dicitur in vnoquoq; genere vnuz tm̄ est. Tum quia pluralitas p̄cipatuū nō est bona. xij. metbaphy. Tum quia duas supremas potestates nō patitur vnitas ecclesie. Non potest etiam dici q̄ sit vna & eadē numero plenitudo potestatis: quia si sic tunc neq; papa esset superior & p̄lat9 eccl'esie nec eccl'esia posset dici superior potestate ipso romano pon. quod tamen aduersarij volunt. patet: quia si par in parem imperium non habet multominus vbi est idētitas potestat̄. Respō sio autem quam ad hanc rationem dant quidam aduersarioꝝ dicentes q̄ licet sit eadez q; tm̄ vt dicunt illa ptās est excellētiori modo in ecclesia. s. inuariabiliter & inobliquabiliter quo modo nō est ī papa: eccl'ia habet iurisdi-

ctionem supra papā: nō valet aliquid. Tū primo: quia ꝓsupponit falsuz: quia vt iam ꝓbauimus talis prātis plenitudo nō potest eē subiective ⁊ formaliter in vniersitate ecclie sed soluz in romano pōtifice. ⁊ p ꝓsequēs sicut superius circa. c. vij. est ꝓbatuz nō potest esse excellentiori modo in vniuersitate ecclesie q̄ in romano pōtifice. Tum secūdo: q; etiam dato q̄ esset. ſ. vna et eadē numero potestas eccl'ie in vtroq; sicut in vno subiecto est impossibile intelligere q̄ ecclesia habeat iurisdictionem sup romanū pontificē: nec econuerso: nec pōt circa vnam ⁊ eandē prātem numero in vnoz eodez subiecto ꝓ eodē tempore attendi talis comparatio vt in vno dicat esse excellentiori modo q̄ in alio. Preterea dato etiā q̄ sit: cum talis differētia puta esse inuariabilr ⁊ variabiliter nō augeat nec minuat prātē ipam: nō potest ex tali differētia arg ui q̄ vnus habeat iurisdictionē sup aliū. alꝫ qui sanctior eēt aut diuturnior habēret prātem in ecclesia diceret iurisdictionē maiorē habere quod est falsum. immo iter errores Johānes bus ⁊ vicleff cōdemnatū. Septimo arguit sic. Ex tota scriptura sancta nō potest hoc haberi q̄ vniuersali ecclesie in cōmuni siue in omnibus mēbris eius simul sit data plenitudo potestatis: sed magis contrariū. ergo hoc nō videt asserēdū consequētia patet: qm̄ vt ait Hieronym⁹ qō de sacra scriptura firmitatē nō habet eadem facilitate cōtemnit qua ꝓbatur. antecedens pater: qm̄ si aliqua scriptura talis esset p aduersarios esset inducta. Ad autē nulla earum quas inducūt faciat ad ꝓpositum positionis eorum nos ostēdemus. ſ. cū ad argumēta eorū respondebimus. Ex his cōclusionibus sequūtur aliqua correlaria. Primū q̄ auctoritates sanctoꝝ patrum que vident attribuere toti ecclesie in cōmuni potestatē clauiuz aut auctoritatē iudicij aut magisterij nō sunt accipiende sic q̄ omnibus fidelibus nec oībus clericis aut vt singulis aut in vnū simul coniunctis vt vniuersitati talꝫ auctoritas aut potestas diuina ordinatione data sit. Patz: qm̄ vt ꝓbauimus multipliciter hoc nō modo falsum est sed etiā vt videt erroneū cum contra euangeliū christi. ⁊ sanctoꝝ patrum doctrinā videatur negare beatū petrū fuisse caput vniuersalis ecclesie. videat etiam negare principatum ecclesiasticū esse monarchicuz. Item videat negare principatū ecclesie esse hierarchice dispositū ⁊ roma. ponti. potestatis plenitudinez habere. Ad etiā sit positio illa quasi impossibilis partim ostēdimus supra: et infra in respōsione argumētorum clarius videbitur. Secundū correlariū est: q̄ auctoritates sacre scripture ⁊ sanctoꝝ quas aduersarij inducunt intelligētes modo prefato puerse ⁊ aliter q̄ spūssanctus efflagitat illas interpretari vident: patet ex dictis ⁊ plenius ex dicendis in responsiōe ad argumēta. Tertiū correlariū est: q̄ falsum est q̄ aduersarij in secunda parte conclusionis eoruz dicūt. videlz q̄ potestat plenitudo ꝑncipalius sit in ecclesia vniuersali q̄ in summo pontifice. Patet. Tum ex dictis. Tum sic. Potestatis plenitudo clauium nō est in vniuersali ecclesia ad intellectum eorum: vt ꝓbatum est. ergo nec est in ea ꝑncipaliter nec minus principaliter ad intellectū eoruz: videlicz in omnibus mēbris ecclesie simul. Preterea falsitas illius manifestissima patet ex forma absolutionis qua sacerdos quilibet vtit in ecclesia in absolutiōe sacramētali. ait enim sic. Auctoritate omnipotentis dei ⁊ beatorum apostoloꝝ Petri et pauli. nō autem dicit auctoritate ecclesie vniuersalis. et tamen fiendum necessario esset si potestas clauiū esset ꝑncipalius in vniuersali ecclesia ad intellectū aduersariorū q̄ in Petro siue eius successore. Et hec de primo principali. Circa secūdum in quo impugnāda est responsio aduersariorum quam dant ad auctoritates sanctoꝝ patrum dicentiū: q̄ solus romanus pōtifex vocatus sit in plenitudinez potestatis aut q̄ nulli alteri sit data plenitudo potestatis a christo est sciendū: q̄ respōsio eoꝝ stat in hoc q̄ per ly solus nō fiat exclusio cōmunitatis ecclesie sed particulariū psonarum siue singuloꝝ membroꝝ de ecclesia. et similiter q̄ cum dicit q̄ nulli nisi petro sit data plenitudo potestatis. ly nulli distribuat ꝓ singulis particularibus: non aūt ꝓ cōmunitate. Sed q̄ ista responsio nulla sit ⁊ sit contraria mēribus sanctoꝝ patrum quoꝝ auctoritates inducte sunt pater. Tum ꝑmo: quia presuppo nit q̄ potestatis clauiuz plenitudo possit esse subiectiue et formaliter ac dispensatiue in ipsa vniuersali ecclesia siue in omnibus mēbris eius simul: quod superius est improbatū sufficienter. Tum secundo: quia doctores prefati dicētes soli petro daram esse plenitudinē potestatis: ponūt ecclesie principatum esse monarchicum iuxta euangeliū christi. de ratōne autem ꝑncipatus monarchici vt sepe ē repetitū est q̄ plenitudo potestatis resideat apud vnum scilicet principem ⁊ non apud omnes. Tum tertio quia ꝓfati doctores ponūt q̄ petrus sit ꝑnceps pastor ⁊ caput totius ecclesie vniuersalis: cum quibus nō potest stare q̄ in ipsa vniuersali ecclesia cui ipe ꝓsidet sit eadē

Primū correla.

Secundum

Tertium

Circa secundum principale

plenitudo potestatis cū eo: ⁊ maxime cuz addi
tione ista et p̄ncipalius q̄ in eo. Unde sanc
tissimus Leo papa. i. c. ita dominus. dist. xix.
aptissima luce dicit: q̄ ita dn̄s huiusmodi mu
neris sacramentū ad omniū apostolo: officiū
ptinere voluit. vt in beatissimo petro apo
stolorum omniū summo p̄ncipaliter colloca
ret vt ab ipo quasi a quodam capite dona sua
velut in corpus oīe diffunderet: hec ille. Er
go ex intētione illo: patrū est: q̄ ly solus et
per ly nullus nō solum excludunt alij particu
lares: sed etiam ipa cōmunitas ad intellectū
aduersario:. Et ita patet q̄ respōsio aduersa
rio: nulla sit.

Cap. lxxij. In quo datur vera intelligentia huius quod a sanctis patrib⁹ dicitur q̄ ecclesie vniuersali sint claues date

Cap. LXXII tractans tertium principale

Mprobata suf

ficiēter ꝓut nobis visum est aduersario: intelligētia huius qō dicit q̄ vniuersali eccl̄ie claues date sint. iam restat explicare que sit vera intelligētia huius. Pro quo notādū q̄ huius ꝓpositionis ecclesie vniuersali date sūt claues tripler potest esse intellect⁹. Unus est q̄ claues date sint eccl̄ie in singulis suis membris diuīm. Et iste intellectus est falsus et erroneus et iam condemnatus inter errores valdensium. qui dicebant singulos bonos boies habere claues siue potestatem absoluēdi ⁊ ligandi. Secundus est q̄ vniuersali ecclesie in omnibus membris suis cōiunctim siue simul date sint claues sicut dicit de p̄ncipatu politico in quo potestas siue p̄ncipatus dicit ee apud cōmunitatē. sed iste intellectus qui videtur esse aduersario: iam est improbat⁹ non modo tanq̄ falsus sed etiā quodammodo impossibilis. nam ostēsum est clarissime q̄ sit impossibile q̄ alicui cōmunitati siue cōgregatioi fidelium simul siue omniū clericoruz siue etiam omniū sacerdotū collegio cōueniat habere claues regni celoz quibus peccatorum fit remissio: quoniā ostēsum est nullam cōmunitatē vt sic posse esse subiectū talis potestat̄. Item ostensum est q̄ nec cōmunitati vniuersalis ecclesie siue vniuersitati oim clericorum nec oim sacerdotū collegio vt cōmunitati siue simul in oibus mēbris date sint claues iurisdictōis ⁊ minus plenitudo ptātis. Tertius intellectus est q̄ vniuersali eccl̄ie date sint claues nō oīb⁹ mēbris eius sed in aliq̄bus mēbris eius tm̄ et plenitudo potestatis data sit illi in vno membro tm̄. s. p̄ncipali quod est caput in corpe: quod est roma. ponti. Et iste ē verus ⁊ catholicus sensus ⁊ quē habēt sancti doctores cū dicunt claues datas esse vn̄i ecclesie. Unde de potestate ligandi ⁊ soluēdi a peccatis dicit beat⁹ Amb. lib. de pnīa: q̄ ius ligādi ⁊ soluendi solis sacerdotib⁹ est pmissum. Et beat⁹ Piero. ⁊ habetur in glo. Illud xvi. q̄ date sūt claues omni ecclesie in epis ⁊ pb̄ris. De ptātis ꝙo plenitudine dicūt sancti doctores quos supra induxim⁹ q̄ soli petro data sit ⁊ in eo Romano pōtifici ei⁹ successori. Pro cui⁹ intellect⁹ pleniori noticia est sciendū q̄ ptās clauium vt colligitur ex Apl̄o tam. i. ad Cori. xij. q̄ ad Ephe. iij. ponitur iter grās gratisdatas quas xp̄s dedit corpori ecclesie. vnde ait. Dedit quosdā pastores ⁊c. gratie autē gratisdate nō sunt ita date corpori ecclesie q̄ omnibus ecclesie mēbris sint distribute sed quibusdam tm̄ alique ⁊ alijs alie. vnde ait apl̄s. i. Corin. xij. Diuisiones gratiarū sunt: idem aūt spiritus. vbi dicit glo. gratias hic appellat diuersos grad⁹ ⁊ ordines qui sunt in officijs ecclesie Et. j. ināt Apl̄s. Posuit quidē deus quosdaz in ecclesia primū apostolos. secūdo ꝓpbetas. tertio doctores. deinde virtutes ⁊ exinde gratias curationū opitulationes gubernationes genera linguarū. nunq̄d em̄ oēs apostoli. nunquid oēs ꝓpbete. nunquid oēs doctores. nunquid oēs virtutes. nunq̄d oēs habent gratiaz curationū. nunquid oēs linguis loquūtur. nū quid oēs interpretant̄. Dec Apl̄s. q. d. nō. Et ad Ro. xij. post̄q̄ dixit: multi vnū corpus sum⁹ in xp̄o singuli aūt alter alterius membra. Sequitur. Habētes donationes sm̄ gratiā q̄ data est nobis differētes siue ꝓpberia sm̄ rationem fidei siue ministerij. glo. ecclesiasticū. habentes in ministrādo. glo. assidue: siue qui docet in doctrina ⁊c. Ex quibus verbis apostoli manifestū habetur. Primo q̄ hmōi gratie nō infunduntur nec sunt singulis membris ecclesie corporis cōmunes. Secundo q̄ huiusmodi gratie infunduntur singularibus mēbris corporis particulatim nō autem vniuersitati aut cōmunitati membroz. nullus enim doctus ignorat q̄ talium gratiaruz subiectum capax esse nō potest ipsa cōmunitas. Preterea notandum est: q̄ propter vnitatem ipsoz mēbroz in ipso corpore ecclesie ipsum corpus ecclesie dicitur sepe recipere: habere et exercere siue operari que officialia membra sua vel aliquod etiam vnum membroz recipit habet aut operatur: licet illud tale conuenire non possit toti vniuersitati membroz nec etiam proprie veraciter posset dici de ea: sed tantum per figuram Synodochen denominando totum a parte. sicut etiam in corpore

naturali hois exemplū est manifestum:homo crispus dicit vel caluus licz caluities ⁊ crispitudo vni tm mēbro hominis.s. capiti iterfint. ita similiter reperit in corpibus p silitudinez dictis.plura nāq; attribuunt vni populo licz toti nō cōueniant sed tm aliquibus illius populi. Unde glo.ordinaria sup illud Apostoli pme ad Corinth.x. Sedit populus māducare dicit sic. Populus.i.q̄dam de populo totū p parte ponit.sic in pposito ppter vnitatem in corpore ecclie multa que q̄busdā tm conueniunt attributa leguntur ipsi toti corpori ecclesie vt ptās ministerialis clauiū ligādi ⁊ soluēdi a peccatis q̄ solis sacerdotibus cōuenit et in q̄bus subiectiue ⁊ dispēsatiue esse potest dicitur ecclesie data cuius mēbra sunt ipsi sacerdotes. Unde Ambro. vbi supra. Jus ligandi et soluēdi habet eccl'ia que veros hz sacerdotes.⁊ similiter de alijs actibus. Unde Archidyaconus sup illud. Eccl'ie charitas. de cōse. di.iiij.dicit. Eccl'ia hz facere quod eius ministri faciūt pm institutā:puta paruulos baptismo offerre.baptizare.peccata dimittere:hec ille. Propter pfatam etiā vnitatē corpis mystici nō solum hz eccl'ia habere illud qō singulariter plati in eccl'ia hnt sicut claues ⁊ plenitudinē ptātis quā solus papa habet sed etiā q̄ xp̄us pncipale ipsius eccl'ie caput hz. Unde btūs Aug.tractās illud Apo.ij Qui vicerit et seruauat opa mea vsq; in finez dabo ptātem ei sup gentes⁊ reget eos in virga ferrea ⁊ vt vas figuli cōminuent sicut et ego accepi a pre meo dicit.sic in xp̄o habet eccl'ia hanc potestatem sicut dicit apl's. cū illo omnia nobis donauit Ubi cōsiderandū multū vtiliter venit ad vitandos multos errores:q̄ cū aliqua legantur attributa eccl'ie est aduertēdū respectu quorum vel respectu cuius illa talia attribuātur ei cum nō omnia omnibus cōueniant sed quedam q̄busdam quedā alijs ⁊ quedam vni:als facilitet q̄s posset errare. Cuius p̄sideratiōis defectus videt nobis q̄ fuerit causa aduersarijs multoz erroz. vnde valde cōuenient venit in hoc loco notāda illa regula que ponit i glo. p̄s.xvij. que originaliter est beati Augu. dicētis. Attēde regulā vnitatis capit et corporis:quasi em vna p̄sona est caput ⁊ corpus. ideoq; vna voce vtit caput cum membris: hz ea que dicunt ad diuersa referant. quedā em soli capiti cōueniunt:quedam solis membris quedā capiti ⁊ mēbris. Item que mēbris conuenient quedā p̄teritis quedā p̄ntibus quedam futuris quedā pfectis quedā impfectis cōueniunt.⁊ tamen in tanta diuersitate vna vox est ⁊ quasi vna p̄sona loqui videt: hec gl.

Ex quibus omnibus manifeste patet qualit intelligēde veniāt omnes auctoritates scōz dicentes q̄ eccl'ie catholice date sunt claues: quia nō quidē in ipa tota cōmunitate siue multitudine membroz:sed in aliq̄bus tm.s.in principalibus.s.in epis⁊ p̄sbyteris:vt ait. Hiero. et in istis vt singularibus nō vt collegio: qm sicut aptissime mōstratū est in cōmunitate siue vniuersitate nō pōt esse subiectiue nec dispensatiue potestas ligandi ⁊ soluēdi a pctis: de qua auctoritates sanctoz maxime loquunt vt patet ex ipa littera.

Cap̄.lxxiij. Jn quo respondet ad rōnes fundatas in prima suppositione.

Cap̄. LXXIII. Aggredies quartū principale auctoritatū.ca.lxxi.

Xposita veritate intelligētie sub qua accipiende sunt auctoritates sanctorum patrū dicētes claues esse datas ecclie vniuersali:iam restat respōdere ad obiecta aduersarioz et iuxta numerū suppōnuz illarū q̄bus veluti fundamētis vsi sunt arguēdo tot capitula subiūgemus respōdendo rationibus eoz. Jn p̄mis ergo respondētes ad primū p̄suppositum dicimus q̄ falsum est quod dicūt. videlz q̄ oīa dicta petro ⁊ apostolis trabēda sunt ad eccl'iam ad intellectuz quē aduersarij ptendūt. videlz q̄ cōueniāt cōmunitati ecclesie:qm multa sunt q̄ dicta sunt a xp̄o petro ⁊ apostolis que nullo modo cōuenire possunt ipsi cōmunitati eccl'ie nec etiā singulis fidelibus.nō em potest vniuersali ecclesie aut alijs fidelibus cōuenire illud quod xp̄s ait petro. Matth.xvi. Btūs es Symon bariona:quia caro ⁊ sanguis nō reuelauit⁊c. vt est manifestū. Item nec p̄t trahi ad eccl'iam illud Luc.xxij. Tu cōuersus cōfirma fres tuos ⁊c. Item nec illud Joh.vlt.pōt trahi ad eccl'iam. Symō io.pasce oues meas ⁊c.eccl'ia em grex est nō pastor. Item nec p̄t referri ad eccl'iam illud Matth.v. quod dictum est apl'is. Vos estis sal terre qō ⁊c. vbi vt inquit Hylarius ⁊ habet in glo. cōti.apl'oz designatur officiū. Unde gl.ait. Sūt apostoli sal terre.i.hoim terrenoz qui amādo terrā terra vocant.et Hiero. Sal dicunt apostoli:quia per illos vniuersum hominū condit genus. Item nec potest referri ad eccl'iam illud Matt.xix. Amen dico vobis vos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue sedebitis ⁊ vos iudicātes duodecim tribus israel. vbi hz vt dicit Augu. xx.de ciui.dei.p numerū duodenariū significetur vniuersa multitudo iudicātiū:hmōi tamē non sunt omnes fideles:sed vt idem Augusti.

Ad primā suppositionē positā ibi pra.ca.lxx.

dicit: illi intelligunt qui ꝓpter euangeliū sua omnia dimiserūt ⁊ secuti sunt xp̄m. Item nec potest referri ad vniuersam eccl'iaz illud. Venite post me ⁊ faciā vos fieri piscatores hoim vt pater. Item nec illud potest cōuenire communitati ecclesie. Luce. xxij. Hoc facite in meam cōmemorationē. ꝙ quod verbum apostoli dicunt effecti sacerdotes. Item nec pōt toti cōmunitati ecclesie cōuenire illud. Joh. xx. c. Quoꝝ remiseritis peccata remittunt eis: qm̄ sicut supra sufficiēter ostensum est. Potestas ligandi ⁊ soluēdi a peccatis nec omnib? fidelibus nec ipsi cōmunitati eccl'ie modo predicto data est. Item nec illud Mat. xvij. Quecunq; alligaueritis ⁊c. qm̄ ptās hec non data est eccl'ie in omnibus mēbris eius: sed vt inqt glo. in epīs et pb̄yteris. ⁊ ita non pōt referri ad ipam cōmunitatem eccl'ie modo predicto. Item nec potest ad cōmunitatē ecclie referri illud Mat. ult. vltimo. Euntes docete oēs gentes ⁊c. Clarissimū autem est ꝙ officiū docendi ⁊ baptizādi nō committit toti ecclesie nec isti sunt actus q̄ omnibus fidelibus cōueniant. Item nec illud Joh. xx. Sicut misit me pater ⁊ ego mitto vos. Iz em̄ hoc aplis dictuz sit ⁊ successoribus qui dicunt fungi legatōne xp̄i. derisoriū tamen videret ad cōmunitatez eccl'ie esse hoc referendū: ita ꝙ xp̄s vniuersalem eccl'iaz miserit ad p̄dicandū. ⁊ sic de multis alijs. in sequēti vo. c. ostendet hoc idez de eis que dicta spāliter leguntur petro. Patet ḡ falsitas suppositionis aduersarioꝝ dicentiuz ꝙ oia que dicta sunt aplis referēda sint ad ecclesiam tanq̄ toti cōmunitati cōueniētia. Et ad ꝓbationem p̄mā quādo dicit ꝙ que dicta sunt apostolis opz intelligere de successoꝝ? cōcedimus hoc maxime de prīnētibus vel ad officiū apostolatus vel ad doctrinā veritatis vel ad tolerantiā passionū. Quod vo dicunt p̄ter ꝙ illud. Ego aūt sum vobiscum vsq; ad cōsummationē seculi: ꝓmissum esse vniuerse eccl'ie nullus ambigat: cōcedimus. sed ex hoc nō sequit ꝙ ea que dicta sunt aplis prīnētia ad potestatē siue ad officiū apostolicū sint cōmunia ipsi toti cōmunitati siue vniuersitati eccl'ie siue omnibus fidelibus simul iunctis.

Ad ꝓbatiōez primam

Ad scōam ꝓbationē cū dicit ꝙ ea que dcā sunt petro nō habēt illustrē intellectū nisi cū referant ad eccl'iam. rndet ꝙ hoc nō est sic accipiendum ꝙ talia dicta petro ad auctoritatē siue prātem clauiū spectātia ipsi cōmunitati eccl'ie cōueniant in cōmuni. vt aduersarij pretendūt: quia vt supra ostendimus hoc non est possibile. sed intelligendū est sic ꝙ illa a q̄ dcā sunt petro importātia auctem aut prātem nō habent illustrē intellectū nisi etiā ad eius successores p totū eccl'ie decursum referant. ⁊ h̄ verissimū esse supra ostēdimus. Ex quibus pz ꝙ ratio aduersarioꝝ que fundabat super suppositione predicta nulla sit cum falso fundamento innitatur.

Ad rōnem

Cap̄. lxxiiij. In quo ponit rn̄sio ad rōnes fundatas in secunda suppositione.

Vacuatis argumētis aduersarioꝝ fundatis in suppōne p̄ma. rndeamus ad ea que sup scōa suppositōe fundāt

Cap̄. LXXIIII

Ad secundā suppositionē positaz supra. c. lxx.

In primis dicimus ꝙ suppositio ipa scōa in qua aduersarij dicūt ꝙ omnia dicta petro importātia aut designātia auctem siue prātem sint etiā dicta alijs aplis ⁊ in illis toti eccl'ie facta sit vt pz exemplariter de multis. Et primo de illa que ponit Joh. i. Tu vocaberis cephas: qō p̄m sctōs Anacletū ⁊ Jsidoꝝ caput sonat. manifestū est aūt ꝙ hoc nec alijs aplis nec ipsi toti eccl'ie dictū ē. Item nec illō Mat. xvi. Btūs es symō bariona q: caro ⁊ sanguis nō reuelauit tibi sed pater meus q̄ est in celis et ego dico tibi q: tu es petrus ⁊ sup hanc petram edificabo eccl'iam meā. hoc aūt soli petro dictum est ⁊ nō alijs aplis nec ipsi cōitati eccl'ie que sup petrā aut petri cofessionē fundatur. vnde btūs Chrisostomus ait. Unde qualit̄ xp̄us reducit petrū ad excelsam de ipo intelligētiā hec em̄ ei ꝓmittit se daturū q̄ sunt ꝓpa dei solius. s. pctā soluere ⁊ eccl'iam immutabilē facere inter tot psecutionū ⁊ tētationū procellas. Item btūs Augustinus in p̄mone quodā apoſtoloꝝ petri ⁊ pauli ita ꝓpositū nostrū aptissime cōfirmat dicēs. Dic est petrus in illa celestium discipuloꝝ schola precipuus ac primus idoneus qui verba vite ex xp̄i ore suscipiens interpres legis assertor gratie destructor synagoge ecclesie reparator: ⁊ ideo solus inter apostolos meruit audire. Amē dico tibi quia tu es petrus ⁊ super hanc petram ⁊c. Quod vero aduersarij dicunt ꝙ petrus pro oībus respondit. dicit ꝙ verum est. quoniam vt ait beatus Ambrosius licet ceteri apostoli siluerunt. Petrus tamen respondit pro omnibus Unde Chrisostomus super Matthеum ita inquit. Quando vero dominus de plebis opinione interrogat omnes respondent. sed de omnibus discipulis interrogatus Petrus tā ꝙ os apostoloꝝ et caput pro omnibus responder. vnde sequitur. Et respondens Symon petrus ⁊c. Quod vero aduersarij subiūgunt ꝙ non solum pro se sed etiam pro alijs dictum sit petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ.

respondeꝝ q̄ hoc est verum sed differēter: q̄a petro date sunt seu p̄misse claues immediate ⁊ in plenitudine siue in excellētia. alijs ꝺo mediante petro siue in ordine ad eū ⁊ iuxta mensuraz dispensationis fiende p eum. Sicut em̄ p̄ncipalioꝛ fuit in cōfessione: ita p̄ncipalioꝛ fuit in remuneratione. licet em̄ receperit pro omnibus nihilominus etiā pre omnibus: vnde glo. super hunc locuz ita inquit. Quia pre ceteris cōfessus est pre ceteris collatis clauibus donatus est. Hoc etiā manifeste patet ex dictis sanctoꝛ que inducūt p se si nō truncate vt moris est eoꝛ sed integre recitenꝝ. Patz de Leone papa qui in p̄mone tertio consecrationis sue ita loquiꝝ. Primus est in cōfessiōe domini qui p̄mus est in apostolica dignitate ꝓpter quod dicit beatissimo petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊c. transiuit quidem in alios apostolos ius potestatis istius ⁊ ad omnes ecclesie p̄ncipes decreti hniusmodi constitutio commeauit: sed nō frustra vni cōmendatur quod oībus intimeꝝ. Petro em̄ hoc singulariter credit: quia cunctis ecclesie rectoribus petri forma p̄ponit: hec ibi. Itez patet de Rabano quez inducūt si integre ducaꝝ in medium: ait em̄ vt in glo. contra. habeꝝ. Hec aūt potestas ligādi ⁊ soluendi q̄uis soli petro videaꝝ data a dño: tamen ceteris apostoꝝ datur necnō nūc in epis ⁊ p̄sbyteris oīm ecclie: sed ideo petrus spāliter claues regni celoꝝ ⁊ p̄ncipatum iudiciarie potestatis accepit vt omnes p orbem intelligāt q̄ quicūq; ab vnitate fidei vel societate eius quomodolibet seipsos segregāt tales nec vinculis pctōrum absolui nec ianuā regni celestis ingredi possūt. Ecce q̄ dicta sanctoꝝ iducta p aduersarios cuz integre deducunt in medīū manifeste cōfirmant ꝓpositum nostrū. videlz q̄ singulariē et spāliter petro dictuz sit. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Quod etiā aptissime ostendit ex eo q̄ solus inter apostolos cū clauibus depingitur. Item de solo eo cātat ecclesia. Deus q̄ beato petro apostolo tuo collatis clauib? regni celestis ligādi ⁊ absoluēdi pontificiū tradidisti ⁊c. Preterea q̄ suppositio aduersarioꝝ videlz q̄ dicta petro importātia potestatem sint etiā dicta alijs apostolis ⁊ in illis toti ecclesie sit falsissima paret de illo quod xp̄s ait petro. Symon iohannis diligis me plus his pasce oues meas. Planissimū est autē q̄ ista verba soli petro dicunt: quod etiā manifeste sancti patres attestant. vnde btūs Chrisostomus sup iob. tractans verbū hoc ita inqt. Alios preteriēs ⁊ transcurrēs huic de talibus loquit: eximius apostoloꝝ erat petrus et os discipuloꝝ ⁊ vertex collegij: hec Chrisо. Ecce clarissimū testimoniū q̄ soli petro illud dictū fuerit a xp̄o. Preterea btūs Bernardus hoc idem testaꝝ sic ad Eugeniū libro. ij. de cōsideratione scribēs. Tu es cui tradite sunt claues regni celoꝝ: cui oues credite sunt. sunt q̄dem et alij celi ianitores ⁊ gregū pastores: ſ tu tanto gloriosius quāto ⁊ differētius vtrunq; pre ceteris nomen hereditasti: habēt alij assignatos greges: singuli singulos: tibi vniuersi crediti sunt vnus vni nō modo ouiū ſ et pastoꝝ tu vnus oīm pastor. vnde id ꝓbem queris? ex verbo dñi. cui em̄ nō dico epoꝝ sed etiaz apl̄o rū sic absolute ⁊ indistincte tote cōmisse sunt oues? si me inquit amas pasce oues meas ⁊c. Quod vero aduersarij inducūt de btō Aug. libro de agone xp̄iano q̄ ecclesie claues date sunt cū petro date sunt: dicimus q̄ verum est sed vt diximus supra ⁊ habeꝝ in glo. Matth. xvi. in epis ⁊ p̄sbyteris nō aūt in tota cōmunitate ecclesie. Et similiter id quod ꝓnter dicit Augustinus: q̄ cū petro ꝺr ad oīs ꝺr. Amas me pasce oues meas nō est intelligēdū q̄ tūc p se ⁊ immediate ad oīs apl̄os xp̄s direxerit verbū illud. cū dicat btūs Chrisо. vt visuz est q̄ alios apostolos p̄teriens xp̄us petro fuerit locut? Et dicit btūs bernardus q̄ nulli apostoloꝝ q̄ petro ita absolute ⁊ indistincte oues cōmisit. Tum q̄ si xp̄us omnibus apostolis illud dixisset tūc plures pastores vniuersalis ecclesie cōstituisset cōtra illud Joh. x. Erit vnū ouile ⁊ vnus pastor. Preterea deriſoriū essz q̄ verbū illud intelligaꝝ referri ad omnes fideles cū constet non oīs positos esse pastores. Inquit em̄ apl̄s ad Ephe. iiij. Quosdam posuit pastores. quosdā dixit nō dixit oīs. Nec etiam potest referri ad totā cōmunitatē fidelium sicut supra ostēdimus: ipa em̄ nō pastoꝝ sed greꝝ dñi dicit. cuius cura petro commissa est vt inquit Gregorius. sed Augustini dictū est sic accipiendū iuxta eiusdē sancti doctoris sniam: q̄ illud quod tūc soli petro dictum est in persona ꝓpria dictū sit etiam in figura omnium aliorum apostoloꝝ et futuroꝝ prelatorum quibus datas claues esse dicebat in ecclesia. sm̄ ꝓportionē tamen sollicitudinis ad quam vocandi essent per petrum. Unde idez Augustinus in sermone quodā apostoloꝝ petri ⁊ pauli qui incipit. Apostolū petrū primū oīz apostoloꝝ ⁊c. tractās illud verbū Joh. vl. Petre amas me pasce oues meas: dicit sic. Per singula dicebat Petro dominus Jesus dicenti Amo te: pasce agnos meos pasce oues meas: in petro figurabatur vnitas omnium pastoꝝm. Hoc etiā vult dicere beatus

Ambrosius in ꝓncipio pastoralis cum ait: ꝙ oues nō solum tūc suscepit petrus ꝫ nobiscū eas suscepit ⁊ nos cū eo. loquit de pastoribus cuiusmodi erat ipe Ambrosius. vnde liber ille pastoralis dicit. cum em̄ christo fuerit cura de ouibus suis nō solum ꝓ tempore Petri sed etiam ꝓ toto discursu temporis vsq; ad finem seculi certum est ꝙ cum petro cōmiserit oues suas in eo etiā oībus alijs eius successorib? et platis in partem sollicitudinis sue euocandis intelligit commisisse. ⁊ p consequēs verū est ꝙ petrus cum oues pascēdas suscepit cuz alijs et alij cum eo suscepisse dicunt: sed cum hoc stat ꝙ petrus ꝓ tempore suo oues christi vniuersas solus ipe absolute ⁊ indistincte: sicut ait beatus Bernardus. pascēdas suscepe rit. Leterum ꝙ suppositio pfata aduersariorū etiam falsa sit patet in eo qđ Luc. xxij. dictum est petro a christo. Tu aliquādo conuersus cō firma fratres tuos. hoc autez soli petro dictū est nō alijs apostolis vt est manifestuz ex ipsa littera: ⁊ tamen in hoc plurimū auctoritatis datum est petro. quod patet ex illo beati Ambro. in. c. fidelior. di. l. Fidelior factus est Petrus postq̄ fidem se pdidisse defleuit ac ideo maiorē gram repperit vt qui fibi ā te infirm? fuerat fieret omnibus firmamentū: vt qui se interrogatiōis tētatione mutauerat ceteros fidei stabilitate fundaret. hec Ambrosi?. Amplius ꝙ falsa sit suppositio pfata aduersariorum patet in eo quod petro legit dictū. Lu. q̄nto. Duc in altum. Quod aūt hoc non sit dictum apostolis sed soli petro expresse glo. testatur ita dicēs. Unde etsi alijs imperatur vt laxent retia. soli petro dicit duc in altum. i. in pfundum disputationū. Et idem testat beatus Ambrosius in. c. est aliō. xxiij. q. i. Ex quibus manifeste patet falsitas suppositionis pfate aduersariorum. et per consequēs rationes in eadem fundatas nullius eē roboris vel momenti.

Cap. LXXV ꝛidens ad tertiā ſuppōnē poſitaz a. xx.

Cap. lxxv. In quo rīdet. ad rōnes fundatas in suppositione tertia: vbi de multiplici modo quo aliq̄d ꝺr figurare aut repñtare psonam alterius etiā habet.

Eterū videndū

c venit quid veritatis habeat suppositio tertia aduersariorum dicentium ꝙ dicta petro designātia auctoritatē aut ptātem aliquam sint ei dicta in figura ecclesie. Et quoniā hec suppositio potest esse vera in vno sensu ⁊ in alio sensu non modo falsa sed etiam erronea ⁊ heretica opus est discernere in quo sensu vera sit et in quo non. Pro quo notanduz ꝙ multipliciter reperit aliquis figurare aut representare personam alterius. Uno modo similitudine aut idētitate eiusdē nature. Hoc modo filius dicitur figura patris. filius enim vt ait Chrisostomus super Mattb. dicit ꝙ sit vt ille scilicet pater. ⁊ ideo dicit ecclesiasticj. xxx. Mortuus est pater eius et quasi nō est mortuus: similez em̄ reliquit post se: vbi glo. interli. dicit. Qui eum dictis ⁊ factis repñtat: de filio etiaz dei dicit ad Hebreos ꝓmo. Qui cum sit splendor glorie ⁊ figura substātie eius glo. id est patris Secundo modo dicit aliquid figurare aliud cōuenientia aut similitudine alicuius ꝓprietatis. sicut dicit Augustinus super psal. cxxx. tractans illud. Potabunt omnes bestie agri id est gentes que figura bestiarū intelligūtur vt patet ex archa Noe in qua omnes bestie fuerunt que figurat ecclam: in cuius compaginis vnitate omnes gentes colligunt: hec Augustinus. Ecce ꝙ bestias gentes ⁊ archam ecclesiam figurasse dicit. Hoc modo figuratōis multa in sacra scriptura ⁊ in dictis sanctorum reperimus figurare siue significare. sicut Gene. xx. habet glo. ꝙ Abraham in multis significauit xpm et Sara eccliam. Et hoc mō vnū ⁊ idem potest plura significare diuersis respectibus. Tertio modo dicit aliquis figurare siue repñtare alium: cuius scz potestate siue auctoritate aliquid facit: sicut ministri in ecclesia dicunt repñtare siue figurare xpum cuius auctoritate funguntur. Hinc apostolus inquit ij. Corinth. v. Pro christo legatōne fungimur et. ij. Colo. ij. Si quid donaui in psona xpi donaui. dicit em̄ de peni. di. iij. §. si quem. Quem sacerdos iudicat: deus iudicat cuius psonam in ecclesia gerit. Hoc modo repñtationis dicitur vicarius repñtare epm: legatus papam cuius vices gerit. vt in. c. sane. de offi. delega. et ita papa xpm in tantū vt dicit Hostie. in. c. quāto. extra de transla. prela. ꝙ pape ⁊ christi idem dicat esse consistoriū. Et idem satis apte colligitur ex illo quod ait Origenes ⁊ inducitur in glo. conti. super Mattheū. xvi. capi. Vide quantā ptātem habeat petra sup quaz fundatur ecclesia vt eius iudicia maneāt firma quasi deo iudicante per eam. Hoc autem modo representationis siue figurationis non potest dici sine errore ꝙ Petrus significauerit ecclesiam: quoniam ipse cum non ab ecclesia potestatem acceperit: sed a christo immediate: vt supra monstratum est et habetur in c. sacrosancta. distinctione. xxj. non ecclesie ꝫ christi vices gerit: et non ecclesie sed christi legatione fungitur: non ecclesie sed christi vicarius est sicut cuius auctoritate fungitur. Et ideo hoc modo figurationis non ecclesie sed

xpi in ecclia romanus pōtifex representat psonam. Quarto modo dr quis alium representare cuius nomine aliquid accipit aut agit: sicut procurator in contrahēdo matrimoniū per verba de pnti repntat psonam domini cuius nomine cōtrahit. vt in. c. vlti. de procura. li. vi. vnde is dicit agere cuius nomine agit. Item canonicus dicit repntare psonam canonici q interesse nō potuit in causa electionis et sibi commisit vicem suam in eligēdo. In quo casu iste poterit eligere vnū ex psona sua 7 aliū ex persona mandantis quā representat. Hoc autem modo repntationis aut figurationis non potest dici sine graui errore q beatus petrus quādo claues accepit ecclīam sanctaz significauit quo tamen errore multi aduersarioum inuoluūtur. Illud tamen patet manifeste ex eo: quia cum qui procuratorio solū nomie agit aut accipit nihil auctoritatis aut dignitatis sibi acquirat sed tm illius cuius nomie aut accipit vel agit. sequeret q beatus petr? ex collatione clauiū sibi facta non solum pceteris apostolis nihil habuisset auctoritat: sed q nullum penitus ius potestatis sibi essz acquisitum sed tantū ecclesie quam figurasse dicit. Item nec ex collatione clauiū aliquod dignitatis nomen vt q esset caput ecclie aut princeps ac pastor siue papa esset sibi acquisitum: sed tantū ecclesie cuius nomine dicit claues accepisse. Que omnia eē beretica manifestum est cum sint cōtra sacrā scripturam expresse et fidem sanctoruz patrum ac sacras canonū diffinitiones sicut ex superioribus pz Quinto dicit aliq̄d aliud figurare quod non habet veritatem illius sed similitudinē solaz sicut dicit q agnus paschalis 7 māna fuerūt figura corporis christi vt inquit apostolus. i. Corinth. xi. c. Et multa alia que in veteri testamento figura fuerūt eorū que in nouo per xpm sunt adimpleta. Sm illd. i. Corinth. x. Hec oia in figura contingebant illis. Hoc autem modo figurationis dici nō potest sine errore matimo q beatus Petrus claues susceperit in figura. quia cum figura distinguat hoc modo contra veritatē sicut vmbra cōtra corpus sequeret ex illo q petrus nō vere sed figurat claues recepisset. Quod nō modo falsum est ꝫ etiā beretic cum manifeste sit contra illud Matth. xvi. Tibi dabo claues regni celoruz et quodcūq̄ ligaueris 7c. Sexto dicit aliq̄s in receptione alicuius beneficij gratie aut auctoritatis alium vel alios figurare in quē vel in quos deriuanda est ex intētione donantis talis gratia aut auctoritas: sicut qui a rege accipit castrū p se et ab eo descendētibus dicit in receptione castri figurasse oīs ab eo descendentes. Hic aūt figurationis aut representationis modus cōuenit beato petro in clauiuz receptione. Nam cum dns vt supra dictū est claues quas petro dedit voluerit in ecclesia vsq̄ in finē seculi pmanere. manifestuz est q petrus nō tantū p se sed etiam p omnibus in quos eēt deriuāda clauiū potestas claues accepit. Unde beatus Ambrosius dicit q oīs sacerdotes in petro claues susceptimus. 7 Augustinus in sermone q in vno petro figurabatur vnitas omniū pastoz. Hoc etiā modo figurationis est intelligendum. c. quodcunq̄ xxiij. q. i. vbi dicit Augustinus q beatus petrus quādo claues accepit ecclīam sanctam figurauit nō quidē tamen in omnibus membris sed vt inquit glo. videlicz in episcopis et presbyteris. Hoc etiā modo est accipiendum quod Archidyaconus sup illud. c. quodcūq̄ dicit: q nomine 7 signo ecclie petrus claues accepit: quia non tm accepit nomine suo sed omniū eorum in quos per totam ecclesie posteritatem esset clauiuz potestas deriuanda. Septimo dicit aliquis alium figurare siue representare in cuius honore succedit pariter 7 dignitate. Hoc modo episcopi dicunt figurā gerere apostoloz. 7 presbyteri. lxxij. discipulorum. iuxta glo. Luce. x. 7 iuxta. c. in nouo. dist. xxi. vnde successor intelligit vna psona cum predecessore. vt in. c. quoniā abbas. in glo. super verbo substitutū de offi. dele. Hoc autem modo figuratōnis nullo modo dicendū est q petrus significauerit ecclīam sed xpm cuius locum tenuit 7 vices gessit in terris. sic romanus pontifex representare dicit et xpm cuius vicarius est et petrū cui in honore 7 pncipatu succedit. Hinc beat? Bernardus ad Eugenium papam scribens inter alia dicit. Tu potestate Petrus: vnctione christus. Octauo dicitur princeps representare prouinciam. rex regnū. caput corpus. et episcopus ecclesiam. dicūtur autem principes continere populos quibus presunt. vnde Sapientie. vi. dicitur. Audite reges. glo. interli. prelati: intelligite iudices finium terre: prebete aures vos qui continetis multitudines. vnde 7 beatus Augustinus libro questionū veteris 7 noui testamēti dicit de beato petro q sicut in xpo oīs erant cause magisterij ita post saluatorē omnes in petro continētur ipm enim constituit caput vt pastor esset gregis dominici: hec Augustin?. Hinc etiaz dicit beatus Ambrosius q nomine senioris vnde ceteri pendent tota domus intelligitur. Hac etiam ratione vt dicitur nono Ethicoruz: quod rector ciuitatis

facit dicit tota ciuitas facere. Et simili ratione qō papa facit dr ecclesia facere: vt in. c. pia extra de excepc. li. vi. Hac etiā ratione cū papa ꝛ prelati maiores ecclesie cōgregant dicit vniuersalis ecclesia cōgregari: ꝛ que ibi stabilita sunt vniuersali consensu dicūtur firmata: iuxta. c. sicut. di. xv. Nono aliquis dicit aliū figurare sicut concilium ciuitatis dicitur representare totum populū: vt senatus populū romanū sic habet glo. iuris ciuilis sup rubrica: q̄ sit lon. consue. Hoc autem modo figuratōnis siue repsentationis consistoriū dominorum cardinaliū quod est quasi senatus vniuersalis ecclesie: iuxta. c. ecclesia. xvi. q. i. dicitur representare vlem ecclesiam. Decimo dicit aliqs representare alios sicut capitulū persona epi sede vacante in oibus casibus notatis in. c. in bis. ꝛ in. c. cum olim de maiori. ꝛ obe. ꝛ in. cap. eps. ꝛ in. c. vlt. Hoc modo dominor cardinaliū collegiū dicit representare papam sede vacante in aliq̄b?: vt in. c. in nomine dñi. di. xxiij. ꝛ in. c. ne Romani. extra de elec. in clemen. et in casu in necessarijs quor expeditio sine grā di piculo expectare nō posset creationez summi pontificis vt notant doctores ibidē. His notatis facilis patet respōsio ad singulas auctoritates inductas per aduersarios ꝛ ad oēs eis similes vt patet per singulas discurrendo

Ad primā auctoritatem

Ad primam ergo que est beati Aug. super Joh. ꝛ ponitur in. c. qō cunq;. xxiij. q. i. dicim? q̄ hmōi dicti Augustini non est intelligentia quā aduersarij ptendūt ꝛ in qua pro maiori parte fundāt somnia sua: quoniā sicut sepe repertum est beatus Petrus nō ita nomine aut signo ecclesie dicit claues suscepisse tanq̄ procurator aut sindicus eius cū ipse pre ceteris omnibus tanq̄ caput plenius ea susceperit: nec etiam cum claues suscepit significasse ecclesiam in omnibus membris eius: quia hoc est derisorium: sed tm̄ in principalioribus: videlicet epis ꝛ phis vt supra cōmemorauimus. Sed vera ꝛ sana intelligētia illi? dicti iuxta catholicam fidē hec est: q̄ data est Petro potestas clauium nō tm̄ pro se sed etiā vt significāti et figuranti vniuersos ecclesie prelatos in quos eius potestas deriuāda esset: quēadmodū qui suscipit a rege castrum aut aliquam potestatē in aliqua ciuitate pro se ꝛ ab eo in recta linea descendentib? dicit in figura omniū talium castrum aut potestatem suscepisse. Ita in ꝓposito: quia Petrus p̄ se ꝛ omnibus eius successoribus legitime intrantibus atq; prelatis futuris in ecclesia claues accepit. Petrus cuz claues accepit dr ecclesiam significasse siue noie aut signo ecclesie in principalioribus scz eius membris epis ꝛ phbyteris. Q̄ vero hec sit intelligētia Augustinini colligere possumus ex multis. Primo ex ipa lra Aug. integre deducta. dicit em̄ btūs Aug. sup Joh. ꝓmone. xlix. sup illo ꝟbo. Me aūt nō semp habebitis. sic intelligendū est. me aūt nō semp habebit? noli expauescere Jude dictuz est. quare nō dixit babes sed habebit?: q nō vnus est iudas: vn? malus corpus malor significat: quō petr? corpus bonor corpus ecclesie. in vno corpus ecclesie sed in bonis. nam si in petro nō esset ecclesie sacm̄ nō ei diceret dñs. Tibi tradā claues regni celor quecūq; solueris in terra soluta erūt in celo: ꝛ que ligaueris in terra ligata erūt ꝛ in celo. si hoc petro tm̄ dictum est nō hoc facit eccl'ia. si aūt ꝛ in eccl'ia fit vt que in terra ligant ligent ꝛ in celo: ꝛ que soluunt in terra soluant in celo: quia cū excōicat eccl'esia in celo ligat excōicatus. ꝛ cuz reconciliat ab eccl'ia in celo soluit excōicatus: si ḡ in eccl'ia fit: petrus quādo claues accepit eccl'iam sanctam significabat: si in petri persona signati sunt in ecclesia boni. in iude ꝑsona signati sūt in eccl'ia mali: ipis dictū est. Me aūt nō semper habebitis: hec Augu. Ex q̄bus manifeste colligit q̄ intētio Aug. nō sit quaz aduersarij interpt̄ant sed ea quā nos explicauimus. Secundo hoc idem pz ex eo q̄ idem btūs Augu. dicit in homelia. xiij. de ꝟbis dñi tractās illō. Absit a te dñe ne fiat istud. vbi ita inquit. In eo qō dixit petrus. Tu es xp̄us filius dei viui: firmos significat. in eo q̄ trepidat ꝛ titubat ꝛ xp̄m pati nō vult morte timendo vitaz nō cognoscendo infirmos ecclesie significat. In illo ergo vno apostolo. i. petro in ordine apl'or̄ ꝓmo ꝛ p̄cipuo in quo figurabat eccl'ia: vtrūq; genus significandū fuit firmi ꝛ infirmi: quia sine vtroq; nō est ecclesia: hec Aug. Ex quib? verbis clarissime colligit q̄ petrus significādo eccl'iam aliquādo figurabat eaz quo ad alios tm̄ nō quo ad oēs. ꝛ ita in ꝓposito Petrus quādo claues accepit eccl'iam sanctaz significauit nō quo ad oēs de eccl'ia sed quo ad aliquos tm̄: videlz successores eius ꝛ alios p̄latos in eccl'ia sancta futuros in quos ab eo deriuāda erat ipsa clauiū ptās. Tertio q̄ hec fuerit sn̄ia Aug. pz p̄ Archi. q̄ exponēs illud verbū. Si hoc tm̄ petro dictū est. ita dicit. Id est vt eius ꝑsonā nō transgrediat̄ non ꝟ facit eccl'ia: i. eius auctoritas: hec ille. Plane hec ē argumētatio beati Aug. vt iste exponit: si potestas data petro soli ei data fuisset ita q̄ ei? ꝑsonam non transgrederet. pfecto potestas ligandi et soluendi in ecclesia non esset cuz ḡ in ecclesia sit: quia continue per prelatos fit

ligatio et absolutio. sequit manifeste q̄ petr⁹ qñ claues suscepit eccl̄iam sanctā in prelatis suis significauit. Ex q̄bus oībus pz q̄ auctas illa nō fauet aduersarijs.

Ad scōam

Ad scōam auctē que est eiusdē beati Augu. in p̄mone quodam apostolorū petri ⁊ pauli. rñdet q̄ bene intellecta in nullo fauet aduersarijs. Nam quod in p̄mis dicit q̄ solus petrus vniuersalis eccl̄ie gestabat psonā. verū est qm̄ cum ipe solus int̄ apostolos esset p̄nceps et caput ordinatus a xp̄o totius eccl̄esie: ipsius solius erat vniuersalis eccl̄esie gestare personā: sicut supra exposuimus in octauo modo repñtatōnis. Et ex h̄ magna excellētia cōmendat beati petri vt infra dicet. Quod vero p̄ñter dicit q̄ claues nō vnus homo sed vnitas acceperit eccl̄ie: verū dicit ad hunc intellectū: qm̄ petrus nō singulariter p se tm̄ claues accepit quod designat verbum: nō homo vnus sed etiā p oībus futuris p̄latis intra tm̄ vnitatez eccl̄ie cōstitutis: quod designat verbum: sed vnitas accepit ecclesie: vt infra plenius declarabit. Quod p̄o subiūgit: hinc petri excellētia cōmendat: q̄a ipsius vnitatis et vīs ecclesie figuraz gessit: qñ ei dictū est. Tibi dabo claues regni celoz quod omnibus traditū est verū dicit ad intelligentiā dataz: videlz in successoribus ⁊ alijs p̄latis ecclesie. Quod aūt subinfert q̄ eccl̄ia suscepit claues qñ dixit dñs apostolis. Quorum remiseritis ⁊c. verū est ad intellectū datum: nō scz in omnibus mēbris suis. ꝛ in illis et eoz successoribus quib⁹ dictū est. Quoz remiseritis pcta ⁊c. Clarissimū est autē q̄ illud nō potest cū veritate intelligi dictuz omnib⁹ fidelib⁹ diuisim aut cōiunctim p̄sideratis: ꝛ tm̄ discipulis xp̄i: sicut supra plene ostensum est. Et lz ista sufficiāt p auctoritate p̄fata: nichilomin⁹ p plenioꝛi intelligētia mētis beati Augustini in illa auctē ⁊ similib⁹ est sciendū q̄ duo errores p̄ncipales circa claues eccl̄ie pniciosissimi fuerūt quos btūs Augustin⁹ in multis libris suis summo studio confutare et eradicare curauit. Unus erroꝛ fuit Nouatianoꝛum qui vt dicit sanctus Thomas in tertia parte. q. lxxviij. ar. x. negabant pniam post baptismū dicētes nullaz apud sacerdotes facultatem esse absoluēdi a peccatis. Istum errorē tangit btūs Augustinus ⁊ impugnat virilit̄ libro p̄mo de peni. vbi in p̄ncipio. ij. c. ita dic̄. Sunt quidā qui credūt vsq̄ in baptismū proficere postea peccātibus cassam perseuerare. Item in p̄ncipio. iij. c. dicit sic. Adhuc sunt q̄ reclamant non esse peccatorum remissionem baptizatis. Ad quem errorem radicitus eradicandum beatus Augustinus vtpote subtilissimus argumētatoꝛ nisus est oñdere q̄ non soli p̄sone petri claues date sint sed in Petro etiam date sint toti posteritati eccl̄esie in p̄latis ipsius eccl̄esie. vnde in. c. xl. p̄fati libri dicit sic. Scimus aūt ⁊ p̄mos patres ⁊ in oī tempoꝛe eccl̄iā dei semp vsq̄ septuagiesse pties quod est semp peccata dimittere: quaz potestatē isti ab eccl̄ia auferre conant. Ceterū de erroꝛe istoꝛ in fine. lib. ij. de agone xp̄iano sic dicit. Nec nos audiamus qui negāt eccl̄esiam dei omnia peccata posse dimittere: iraq̄ miseri dum in petro petrā nō intelligāt ⁊ nolunt credere claues regni celoꝛ esse datas eccl̄esie ipsi eas de manibus amiserūt: h̄ Augu. Hoc tm̄ sicut sepe repetitū est nō est sic accipiendum q̄ ipa vniuersalis eccl̄esia que dicit omniū fidelium collectio in alijs membris q̄ in sacerdotibus banc habeat potestatem dimittēdi peccata. sed ira q̄ toti posteritati eccl̄esie in sacerdotibus date sint claues eccl̄ie. Secūdus erroꝛ fuit eoꝛ qui in hereſi ⁊ scismate cōstitutos ⁊ ita ab vnitate eccl̄esie diuisos dicunt ligare et absoluere posse a peccat̄. qui erroꝛ est cōmunit̄ omniū scismaticoꝛū. Cōtra quem erroꝛez beatus Augustinus in p̄fato tractatu de penitētia ostēdere volēs necessariam esse vnitatez eccl̄esie tam ad vsum q̄ ad fructum consequēdum clauiū ita inquit. Nemo penitere digne potest quem nō sustineat vnitas eccl̄esie: iōq̄ non petat sacerdotes ab vnitate eccl̄esie diuisos: hec ille. Ad destruendum ergo erroꝛē primū dicentē nullā in eccl̄esia apud sacerdotes facultatē esse remittēdi peccata dicit Augustinus. Petrus quando suscepit claues vniuersitatis eccl̄esie in p̄latis. scz ⁊ sacerdotibus figurā gessit. Ad excludendum vero secundū erroꝛē dicentem apud diuisos ab eccl̄esie vnitate claues esse eccl̄ie dixit beatus Augustin⁹ q̄ petrus quādo claues accepit etiā gessit figurā vnitatis eccl̄ie. Et ita patet que fuerit intelligētia beati Augustini in dictis suis. Q̄ aūt illa fuerit etiam ostendit ex p̄cessu quo beatus Ambro. vsus ē in cōfutatione p̄fatoꝛum erroꝛum in libro suo de penitētia. vbi in. c. ij. ita dicit. Sed aūt. s. Nouatiani se dño deferre reuerentiaz cui soli remittendoꝛ criminū ptātem reseruāt. immo nulli maioꝛē iniuriā faciunt q̄ qui eius volūt mādata rescindere cassum munus refundere id est euacuare. Nam ipse cū in euangelio suo dixerit. Accipite spm̄ sanctū ⁊ cui dimiseritis peccata dimittunt ei ⁊ cui retinueritis detēta sunt. quis magis hoc horreat vtrū q̄ mandatis obtemperat an qui resistit: eccl̄esia in vtroq̄ obseruat obedientiam vt peccatum ⁊

alliget et relaxet: heresis in altero immitis in altero iobediēs vult ligare quod nō resoluat nō vult soluere quod ligauit: in quo se suamq; damnat sniam: dns em̄ par ius et soluēdi esse voluit et ligādi qui vtrūq; pari rōne permisit ergo qui soluēdi ius nō habet nec ligandi habet. Ita istor assertio seipam strāgulat: q̄a soluēdi sibi ius negāt negare debeāt q̄ ligādi quomodo potest alterū licere et nō licere alterum. q̄bus vtrūq; datur vtrūq; licere manifestum est aut vtrūq; nō licere certū est. eccl'ie autem vtrūq; licet: heresi aūt vtrūq; nō licet: ius em̄ hoc solis pmissum est sacerdotib⁹. Recte ergo eccl'ia vtrūq; vendicat que veros sacerdotes habet: heresis vēdicare nō potest q̄ sacerdotes dei nō habet: hec Ambrosius. Ex quibus omnibus patet tam que fuerit mens beati Augustini in p̄fatis auctoritatibus q̄ q̄ p̄fate auctoritates nihil faciūt ad ꝓpositū

Ad tertiam aduersarior. Ad tertiā aūctorem que est bti Augustini libro de vnico baptismo ptz rñsio ex dictis: qm̄ omnes ille auctoritates bti Augustini eandē intelligentiā habent. pſuadere em̄ intēdit duas cōclusiones cōtra duos p̄fatos errores. Prima q̄ claues sint apud sacerdotes in ecclesia et esse debeant per totaz posteritatē eccl'ie vsq; in finez seculi q̄ hoc cōtra primū errorem. Secūda cōclusio sua est q̄ claues nō sint apud oēs sed tm̄ apud constitutos in vnitate ecclesie. q̄ hoc contra secūdū errorē. Iste due cōclusiones sequunt̄ ex ꝟ qđ dicit q̄ apostoli quādo eis dictū est. Quoruz remiseritis peccata ꝛc. pſonā eccl'ie gestabāt quia si pſonam ecclesie gestabant tunc sequitur ꝓmo q̄ nō tm̄ ꝓ seipsis sed ꝓ suis successoribus erat eis dictū a domino. Quoꝝ remiseritis ꝛc. q̄ sic error ꝓmus eliditur. Preterea secundo ex hoc q̄ pſonam gestare dicunt̄ ecclesie quādo eis dictū est. Quorū remiseritis ꝛc. cum ecclesia sit vna extra quā nō est salus: sequit̄ necessario q̄ claues nō sint nisi apud in vnitate ecclesie cōstitutos: q̄ sic destruitur secundus error. Et hoc est quod dicit q̄ cū illis dictum est. Quoꝝ remiseritis ꝛc. idez est ac si ipi ecclesie diceret̄. Pax ecclesie dimittit peccata ꝛc. Et hoc est quod idez Augustinus dicit in libro de remissione peccatoꝝ. q̄ habetur in. c. ecclesie charitas. de consecra. distin. xl. q̄ ecclesie charitas dimittit peccata. Dicit aūt vnitas siue charitas ecclesie dimittere peccata: quia nec confitens consequit fructum clauium nec minister habet earum executionem nisi intra vnitatem ecclesie fuerint ambo cōstituti: vt in. c. dicim⁹. q̄ in. c. scisma. xxiij. q. i.

Ad quartam Ad quartā auctoritatem Augustini super Joh. in sermone vt dicit̄. c. vlt. respondetur sicut ad superiores auctoritates dictū est: q̄ verum est q̄ qñ petro dictū ē. Tibi dabo claues ꝛc. vniuersaz significabat ecclesiā ad intelligētiam datam superi⁹. s. nō in omnibus eius mēbris sed in principalioꝝ⁹ solū. s. epis q̄ pbris. Et si dicatur q̄ Augu. dicit vniuersam significabat ecclesiā: ergo in omnibus. Respōdetur q̄ est bene notandū in hmōi auctoritatib⁹ bti Augustini: q̄ vniuersitas importata nomine vniuerse ecclesie nō est vniuersitas membroꝝ ecclesie vt fiat distributio ꝓ singlis mēbris ecclesie aut ꝓ ipsa cōmunitate fidelium: qm̄ vt in superioribus apertissime demonstratuz est: ipossibile est q̄ que petro dicta sunt de claubus ecclesie siue diuisim siue coniūctim confideratis cōueniant. sed est vniuersitas locoꝝ q̄ successionis siue decursus etatis eccl'ie. Unde est sensus q̄ quādo petr⁹ claues accepit accepisse designetur etiā ꝓ omnib⁹ successoribus suis q̄ aljs ecclesie prelatis nō tm̄ in vno loco aut ꝓuincia vna aut vno tēpore sz in vniuerso orbe q̄ per totam etatē ecclesie. s. vsq; in finem seculi q̄ hoc est vniuersaz figurare ecclesiam. q̄ hoc modo accipit vniuersitatem glo. Mat. xvi. cuz ait. q̄ claues date sunt omni ecclesie in epis q̄ pbris. De hoc modo vniuersalitatis loqtur idem beat⁹ Aug. homelia. vi. super Apoc. exponēs illud. Stelle ceciderūt in terrā. ita dicēs. Hoc est stelle ecclesie: sed a toto pars intelligit̄. nō enim tota ecclesia ꝙ qui mali sunt in ecclesia ipsi cadunt de celo. Tota aūt dixit: q̄ in toto orbe terrarum erit persecutio magna q̄ tūc qui iusti fuerint manebūt in ecclesia tanq̄ in celo. Hec ille. Ꝛez sup. i. cañ. Joh. in tractatu quarto inquit. Totus mūd⁹ xp̄ianus est q̄ totus impi⁹: per totum em̄ mūdum impij q̄ per totū mundū pij. Ecce q̄ totalitas ecclesie nō accipitur ibi a totalitate siue vniuersitate mēbroꝝ ei⁹ ꝙ a totalitate locorū. Et ita in ꝓposito nostro plane visuz est nobis q̄ iaduertētia hui⁹ diuisionis vniuersitat̄ dedit occasionē magnā aduersarijs male intelligendi multa dicta sctōꝝ patrū q̄ maxime Augu. de vli siue de vniuersa ecclesia loquentiū.

Capitulū. lxxvi. In quo rñdetur ad auctoritates et rōnes fundatas in quarta suppositione.

Onsequenter re

Cap. LXXVI

c stat vidēdū de suppositōe quarta aduersarioꝝ q̄ de aūctrib⁹ q̄s inducunt in fauorē eoꝝ. Suppositio quarta eoꝝ est q̄ que dicūtur apud sctōs doctores esse in ecclesia aut data ecclesie vli intelligant̄ data ecclesie vt vniuersitati siue in

Ad quartaz suppositionē positaz ca. lxx.

omnibus eius mēbris simul iūctis. Plane q̄ ista suppositio nō solū est falsa sed etiā derisoria sit: satis vnusquisq; ex supradictis intelliget. maxime vbi improbādo aduersarioꝝ positionē ostēdimus multa fore que in ecclia eē aut ecclesie data dicunt que nullo modo ipsi cōmunitati ecclie in oibus mēbris suis cōuenire possunt: immo illa cōitati attribuere illo modo esset oino stultū. Nā sicut in supioribꝰ diximus quēadmodū in corpe naturali bois ad cuius similitudinē ecclia corpus noiat̄ alīq̄ data sunt corpori sic in vno mēbro q̄ non in alio mēbro nec in oibus simul: sicut visus datus est homini in oculo. auditus in aure. odoratus in naribꝰ: ita q̄ nō in alijs. ita est in corpore ecclesie multa data sunt ecclie sicut sunt gratie: q̄ gie gratisdate dicunt̄ de q̄bus apl's ad Roma. xij. 7 i. ad Corinthꝫ. xij. 7 ad Ephe. iiij. quas supra cōmemorauimus q̄ nō sunt ita corpori ecclie date vt oibus mēbris ei? simul cōueniāt sed tm̄ aliq̄bus alique 7 alijs alie. dicente eodē apostolo. Diuisiones gratiarū sūt vt supius plene oñdimus. Falsa ḡ est suppositio illa aduersarioꝝ nec pbatio coꝝ est alicuius apparētie cū dicunt q̄ ecclia sit nomē collectiuū: q̄ ex hoc nō sequit̄ q̄ quicq̄d dicatur esse in ecclesia aut datū ecclie q̄ cōueniat omnibus mēbris eius simul collectis. vñ Apl's ꝓme Corinthꝫ. xij. Si totus corpus oculus vbi auditus? si totū corpus auditus vbi odoratꝰ? Veritas ergo est q̄ multa sūt data ecclie aut in ecclia esse dicunt̄ aut q̄ ecclia illa habeat: que tm̄ nō in oibus mēbris simul collectis hz: sed in q̄busdā tm̄. Quibꝰ habitis dicendū est ad singulas auctes q̄ ex aduerso inducunt̄

Ad primā auctoritatem

Ad primā que est de. c. oibus. xxiij. q. i. rñdetur q̄ verū est q̄ ecclia claues recepit 7 hoc nullus xp̄ianus negat: sed ꝺ: q̄ nō in oībus eius mēbris sed tm̄ in q̄busdā. s. epis 7 pbis sicut sepe cōmemoratū est.

Ad secōam

Ad secundā q̄ est Aug. de doctrina xp̄iana: rñdet̄ codez mō cōcedēdo q̄ xp̄s dedit ecclie sue claues vt q̄ solueret in terra 7c. ꝑ istas claues dedit sicut diximus nō in oibus eius mēbris sed in ꝓncipalioribus. s. epis et pbis.

Ad tertiam

Ad tertiaz que est eiusdē Augu. sup caſ. Jo. rñdet̄ eodem modo

Ad quartam

Ad quartā que est extra de sum. trī. rñdet̄ ꝓmo q̄ auctas illa nō videt̄ ad ꝓpositū facere qm̄ glo. sup verbꝰ: fm claues: exponit fm formā ecclie. Scōo rñdet̄ negādo ꝓntiā: claues noiant̄ ecclie. ḡ cōitas ecclie in se et in oibus suis mēbris atq; ꝓncipalius q̄ petrus claues habet. Jsta ꝓntia nulla est: hoc enim cōe est q̄ claues dicunt̄ castri aut ciuitat̄: 7 tm̄ apiendi facultas nec castro nec ciuitati ꝓpe ascribit̄ sed ostiario. Sic in ꝓposito licet claues noientur ecclie sicut 7 sacra: nihilomin? prās absoluendi a pctis 7 sacra dispensandi solis sacerdotib? q̄uenit 7 aliquoꝝ dispēsatio solis epis sicut alꝫ dictū est. Tertio rñdet̄: q̄ claues nō sic dicūtur ecclesie q̄ cōitas ipsa ecclesie hēat in se subiectiue formaliter 7 dispēsatiue illas sicut aduersarij pretendunt. hoc aūt mō bñ fuerunt in petro 7 nunc sunt in ei? successoribus vñ sancti petrū noiant clauicularij 7 ianitorē regni celestis. Verū q̄ claues regni celoꝝ licet solis sacerdotib? cōueniāt: dicunt̄ tm̄ date ecclesie 7 dicunt̄ claues ecclesie ꝑ assignari plures rōnes. Prima est ꝓpter vnitatē mēbroꝝ in corpore ecclie sicut supra diximꝰ: quia em̄ vt ait Apl's ad Ro. xij. Multi vnū corpus sumus in xp̄o. Jō multi vnū corpus sumus in xp̄o: ō mēbris que mēbris corpis data sunt: ipsi corpori cui? partes sunt data esse dicūtur. Secūdo: q̄ claues date sunt potioribꝰ partibus cōitatis ecclie: q̄ sicut ait Dier. date sūt omni ecclesie in epis 7 pbis. solitū est aūt vt q̄ principaliores faciunt in cōitate ipsa tota cōitas facere dicat̄. qm̄ vt inquit pbs. iz. ethy. Ciuitas ꝺz id q̄ ꝓncipalissimū est in ea. sicut homo ꝺz suus intellect?: nō q̄ intellect? sit totus hō: sed q̄ intellect? est principalior ps in hoie in quo virtualiter ꝓsistit tota hois dispositio. Tertio dicūtur claues ecclesie: q̄ ptās q̄ nō pōt ppetuari in vno aut in plurib? suppositis alicui? multitudinis sed tm̄ ꝑ successionez cōsueuit noiari prās cōitatis licet nō oīb? de illa cōitate talis ptās cōueniat. sicut est in priuilegio ppetuo dato dignitati alicui? ecclesie vel religionis. Quarto dicūtur claues ecclesie: q̄ ad bonū totius ecclesie a xp̄o petro 7 ei? successoribꝰ date sunt. vnde Apl's. h. Cori. xiij. dicit. Scōm ptātez quā dñs dedit mihi in edificationē. Quinto dicūtur claues ecclesie sicut dicūtur claues domꝰ: q̄ ꝑ eas datur ingressus in ecclesiam vel excludit̄ quis ab ecclesia.

Sexto claues dicūtur ecclesie: q̄ fides ecclesie multū opatur in ipsis quō 7 sacra dicuntur ecclesie. Patet ergo q̄ auctas inducta ex pte aduersa nihil faciat ad ꝓpositū ipsoꝝ aduersarioꝝ. Nō vero ꝑfati aduersarij dicunt q̄ in auctē illa nō ꝺz q̄ soli petro ꝓcesse sunt claues nec q̄ per ipsum alijs ꝓcesse sint nō est dignū respōsione: qm̄ oibus doctis notū est q̄ argumentatio ab auctē negatiue nulli? roboris est Multa q̄ppe brō petro cōueniūt que negare esset hereticū: licet de eis nulla fit mētio in. c. illo allegato ꝑ aduersarios ex de sum. trī. et fi. ca. Preterea si ibi nō dicit alibi dicit. vt in. c. fundamenta de elec. li. vi. 7 in multis alijs locis sicut supra cōmemoratū est.

Ad quintū

Ad quintam

auctoritatē q̄ de actibus apl̄oꝝ inducit̄ rn̄de tur q̄ auctas illa nō facit aliq̄d ꝓtra ꝓpositū nostrū. Iz em̄ spūssanctus dicat̄ posuisse illos p̄sbyteros regere eccl̄iaz xp̄i ꝑ parte illa in q̄ pastores ⁊ rectores p̄fecti fuerūt: nō ꝓpter h̄ sequit̄ q̄ apud illos esset ptās clauiū in pleni tudine sua: sed tm̄ ſm partē sollicitudinis ad quā essent vocati. Plenitudo ꝯo ptātis ē tm̄ apud illū cuius regimini ipa tota vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa cōmissa est. qui ē ro manus pōtifex. vnde cū alij a brō petro dicū tur p̄ncipes aut rectores aut pastores gregis dn̄ici nō est intelligēdū q̄ tales sint respectu totius ecclie: sed respectu partis aut partiuz cui vel q̄bus p̄fecti sunt. vtputa respectu tal̄ vel talis p̄uincie aut diocesis aut parochie ſm partē sollicitudinis ad quā per vniuersalē to tius ecclesie pastorē ⁊ rectorē vocati sunt. vñ glo. sup illo. i. Petri. v. Pascite qui in vobis ē gregem. dicit sic. Sicut dn̄s petrū totius gre gis curā habere iussit ita petrus sequētib⁹ ec clesie pastoribus iure mādat vt eum quisq̄ q̄ secū est gregē dn̄i sollicita gubernatōe tueat

Ad sextā Ad sextā aūtem que sumit̄ de p̄fatōe que in festo apostoloꝝ dicit̄ similis patet respon sio. dicimus em̄ q̄ Iz alij apostoli etiā fuerit ec clesie pastores sicut ⁊ modo epi sūt. nihilomi nus nō vniuersaliter sup totā eccl̄iam: sed tm̄ ſm illā partē sollicitudinis ad quā vnusq̄sq̄ vocatus est. solus aūtē petrus pastor fuit vni uersalis ecclesie cui soli ab solute ⁊ indistincte dictū est Joh. vltimo. Symō iobānis diligis me pasce oues meas. in qua vltate sol⁹ roma nus pōtifex illi succedit.

Cap. lxxvij. In quo rn̄detur ad obiectōes fundatas in suppositione quinta.

Cap. LXXVII improbās q̄ntaz suppositionē po sitā. cap.

Suppositio aūt

§ q̄nta aduersarioꝝ est: q̄ nūq̄ ali qua ptās legat̄ data Petro nisi simul cū alijs apl̄is. Q̄ aūtē hec suppositio falsa sit manifeste ostēdit̄. Primo q̄m illud q̄ Joh. vlt. scribit̄. Symō iobānis diligis me plus bis pasce oues meas: in quo maxime tā ſm doctores theologos q̄ canonistas petro cura toti⁹ eccl̄ie ⁊ p̄ncipat⁹ cōmit tit̄ soli petro dictū ē vt supra oñsū ē: tū ex lr̄a cū ait xp̄s. Symō iobānis diligis me pl⁹ bis ⁊c. tū bti Ebaso. testimonio q̄ sup Joh. ita in quit. Alios. s. apl̄os ꝓteriēs huic de talib⁹ loq̄ tur: eximi⁹ apl̄oꝝ erat petr⁹ ⁊ os discipuloꝝ et vertex collegij. Ecce q̄ inq̄t alios ꝓteriens g̃ soli petro est hoc dictū. Jtē Greg. ibidē. Pe tro sancta eccl̄ia est cōmissa ipsi spāliter ē dictū. Pasce oues meas. Et cū dr ex aduerso q̄

Rōbationē

nō sit alius locus aptior cōcessionis ptātis pe tro cōmisse Jſhat. xvi. q̄ Jſhat. xviij. vbi dicit ei ⁊ alijs simul: quecūq̄ alligaueritis ⁊c. Dici mus q̄ hoc videt falsum: q⁹ hic nō videt aliq̄ facta concessio ptātis: Iz tm̄ ꝓmissio. sicut q̄n petro dictum est. q̄dcunq̄ ligaueris ⁊c. Q̄d ex trib⁹ videt colligi. Tum primo q⁹ si tūc Jſhat. xviij. concessio fuisset ptātis clauiū q̄ promissa erat Jſhat. xvi. cuz dictū est petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ: ꝑfecto non indignati fuis sent adinuicē apostoli nec ꝓcertassent de pri matu. j. Jſhat. xx. c. cum iā certi essent de volū tate ⁊ dispositione xp̄i ac de ptāte sibi cōcessa ⁊ tm̄ xp̄s idignatis discipulis aduersus filios zebedei ait. Scitis q⁹ p̄ncipes gentiū dn̄antur eoꝝ: ⁊ qui maiores sunt ptātem exercēt in eos: nō ita erit inter vos: sed quicūq̄ voluerit inter vos primus esse erit vester ser⁹. nō ergo videt q̄ Jſhat. xviij. adimpleta fuerit ꝓmissio clauiū facta petro. Tū sc̄o: q⁹ Jſhat. xvi. vtra q̄ clauis. s. tam ordinis q̄ iurisdictionis ad re gimen ⁊ tuitionē ecclie ꝓmissa fuit petro. vnd̄ Ebryso. ⁊ habet̄ in glo. ꝓtinua. Vide qualiter xp̄s reducit petrū ad excelsam de ipso intelli gentiā: hec em̄ se ꝓmisit daturū que sunt ꝓpa dei solius. s. peccata soluere ⁊ eccl̄iā imutabi lem facere inter tot persecutionū ⁊ tēptationū ꝓcellas. sed Jſhat. xviij. tm̄ de claue iurisdicti onis in exteriori iudicio fit mētio vt patet ex lr̄a. dicit̄ em̄ si eccl̄iā nō audierit sit tibi sicut ethnicus ⁊c. Sequitur: quecūq̄ alligaueritis ⁊c. glo. interli. vinculo anathematis. nō ergo tūc adimpleta fuisse videt̄ ꝓmissio facta petro. Tum tertio: q⁹ claues regni celoꝝ que ꝓmisse erant petro nō dātur nisi sacerdotibus. tales aūt nō erant apostoli q̄n dictū est eis: quecūq̄ alligaueritis ⁊c. cum facti fuerint sacerdotes in die cene. ergo falsum est q̄ id q̄ ꝓmissum erat petro Jſhat. xvi. fuerit adimpletū Jſhat. xviij. quantūcunq̄ currat aliqua silitudo i ver bis inter verba dicta petro Jſhat. xvi. ⁊ ꝓba dicta omnibus apl̄is Jſhath. xviij. Et si dicat q̄ Iero. dicit in glo. Jſhat. xviij. q̄ ptātez tri buit apl̄is. Dicēdū q̄ debet exponi. i. designa tur vel insinuatur danda apl̄is ⁊ eoꝝ succesſo ribus ⁊ hoc in petro. in quo sicut ait Augu. fi gurabat̄ vnitas oim pastoꝝ. Si querat̄ autez q̄n data est potestas clauiū petro ⁊ alijs apl̄is. Ibi respōdendū nobis videt̄ saluo meliori iu dicio sub ser cōclusionib⁹ sequētibus. Pri ma est: q̄ Jſhat. xvi. cum dictuz est petro: tibi dabo claues regni ⁊c. nō est petro data ptās: sed ꝓmissa. Patet conclusio ex ipsa littera. dr enim dabo quod est futuri tēporis. patet etiaz expresse ex superi⁹ dicto beati Ebryso. qui ait

Cōclusio prima

promittit ⁊c.hoc etiā patet testimonio beati Hiero.qui sup Matth. tractās pfata verba xpi.Matth.xvi. Et ego dico tibi quia tu es petrus et sup hanc petrā edificabo ecclesiam meā ⁊c.dicit. Cōsideret ꝙ hec querit petro illam bñdictionē ⁊ bitudinē atq; prātē ⁊ edificationē sup eum ecclie in futuro pmissaz nō in pnti datā.

Secunda Secūda cōclusio: pmissio illa potestatis facta petro fuit pmissio tam potestatis clauium ordinis q̄ iurisdictionis. Ptz cōclusio ex dictis. Hec cōclusio videt esse taz Alexādri de Alis in.iij.⁊ sancti Thome.⁊ Alberti ac Bonauenture in.iiij.quoniaz claues in sua plenitudine promisse sunt tunc Petro

Tertia Tertia cōclusio. Prās iurisdictōis in foro exteriori designata. Matth.xviij.nō videtur data tūc actu apl̄is sed bene insinuata dari sue pmissa cōcedi apl̄is eoūq; successoūb⁹. pz

Quarta cōclusio ex supioribus dictis. Quarta conclusio: prās clauis ordis fuit actu donata petro ⁊ apl̄is aliis simul q̄n Joh.xx. dictū ē illis Accipite spūsanctū ⁊ quoz remiseritis petā remittunt eis. Sup quo verbo dicit beatus Greg.in homelia: q̄ hic apostoli pmatū diuini iudicij sortiunt: vt vice dei q̄busdam petā

Quinta retineāt ⁊ quibusdā relaxent. Quinta conclusio est: q̄ prās iurisdictionis plena in vtro q̄z foro data est petro cū ei ōr Joh.vlt. Symō iohānis diligis me pasce oues meas. pascere eīm ꝓprie est regie potestatis. vnde olīz reges pastores dicebant. Pascere vt inquit glo. est oues credētes in xpo ne a fide deficiāt confortare: terrena subsidia si necesse est subditis puidere ⁊ exempla virtutū cū verbo p̄dicationis impēdere: aduersarios obsistere: errantes subditos corrigere. Ex quo habet q̄ hic vt dictum est plenitudo prātis iurisdictiōis data sit petro. vnde btūs Grego. inquit: q̄ cura totius ecclesie et p̄cipatus petro cōmittit. Et btūs Chrisō. sup eodē loco inquit: pasce oues meas negatiōe deleta cōmittit petro pre fidē

Sexta tiam fratrū. Sexta cōclusio: adimpletio pmisse siue insinuate potestatis iurisdictionis dande aliis apl̄is a petro fuit facta mediante petro ꝓpter ecclie vnitatē seruandā. Ptz cōclusio taz ex illo Leonis pape in.c.ita dns.di. xix q̄ ex illo eiusdem in simone.iij.ordinatiōis sue ita dicētis. Magnum ⁊ mirabile est dilectissimi huic viro.s.petro consortiuz potentie sue tribuit diuina dignatio: ⁊ si qd cōe cuz eo ceteris voluit esse p̄cipibus: nunq̄ nisi per ipsum dedit quicquid aliis nō negauit. Ad id vero quod ex aduerso arguebatur ex predicta suppositione q̄ cum sub eadem vniuersalitate dictū esset petro ⁊ apostolis: quecunq; alligaueritis ⁊c. Mat.xviij. sub qua dictū fuerat petro Mat.xvi. q̄cunq; ligaueris ⁊c. nō tm̄ plenitudo potestatis residere dicenda est apud petrū sed etiā apud alios: respondet dupliciter. Primo: q̄ falsum est q̄ sub eadē vltra te ⁊c. qm̄ cum petro Mat.xvi. promissio fiat vniuersq; clauis tam.s.in foro ꝓscientie q̄ in foro exterioris iudicij: ⁊ cum dictū est apostolis Mat. quecūq; alligaueritis ⁊c. tm̄ promissio fit iurisdictionis in foro exterioris iudicij. manifestū est q̄ q̄cūq; dictū petro ē maioris vltatis q̄ q̄cunq; dictū apl̄is. ⁊ hoc notat etiā Origenes in glo. qui tractās illū ō Mat.xviij. quecūq; alligaueritis sup terraz alligata erūt in celo sic aut: in celo dicit nō in celis sicut petro: q: nō sunt tante pfectionis sicut petr⁹. loq̄mur aūt de pfectione prātis ⁊ auētis. Secundo respōdet: q̄ dato q̄ Mat.xviij. data esset apl̄is potestas actu petro pmissa Matth.xvi. nō ꝓpter hoc seq̄tur q̄ in eadem vniuersalitate aut plenitudine data eēt apl̄is aliis dispersis aut sil̄ collectis in qua petro. Et ratio hui⁹ sumit̄ ex dictis dñi Alberti magni ⁊ bti Tho. Dns aūt Albertus magn⁹ respondens ad vnū sil̄e argumentū in.iij.di.xvij.dicit: q̄ cum dns dicit apostolis. Accipite spiritūsanctū ⁊ quorum remiseritis ⁊c. presupponit esse ordinē in discipulis: qm̄ ante prefecerat siue ordinauerat petrū super oēs esse Mat.xvi. Tibi dabo claues: ⁊ quodcūq; ⁊c. Luc.xxij. Et tu aliquando cōuersus cōfirma fratres tuos. Cū ergo hic ordo iurisdictionis a dño ante fuerit institut⁹ presupponit illum vt ꝑm illū conferret executionē officij q̄m īsufflauit ⁊ dixit. Accipite spiritūsanctum ⁊ quoz ⁊c. hec Albert⁹. Sanct⁹ vero Tho.in.iij.di.xxix. respondens quasi ad idem argumentū de equalitate potestatis in apostolis dicit sic: q̄ q̄uis oībus apl̄is fit cōiter data potestas ligandi ⁊ absoluēdi: tm̄ vt in hac potestate significaretur aliquis ordo: primo soli petro data ē vt ostēdat q̄ ab eo in alios debeat ista potestas descēdere. hec sanct⁹ Thomas. Ex quibus verbis manifeste colligimus: q̄ dato iuxta aduersarios q̄ i ñbo Mat. xviij. daretur potestas apostolis omnib⁹ que petro promissa fuerat Matth.xvi. verba tm̄ dicta petro Mat.xvi. cum ei ficut capiti a quo in alios derivanda erat potestas: dicta intelligantur sunt extensionis vniuersalitatis q̄ dicta aliis apostolis Matth.xviij. quibus nō absolute sicut petro: sed presuppositio ordine ad ipsum Petrum dicta necessario intelligenda veniant.

Capitulū.lxxviij. In quo respōdetur ad ea que inducūtur in suppositione sexta.

Cap. LXXVIII

Eliquum est ex-

plicare quid veritat aut falsitat aduersariox suppositio. vi. cōtineat: 7 ita videbīt cuius ponderis sint obiecta que inde sumpta sunt. Jn primis dicimus q suppositio illa in oībus eius partib⁹ est falsa: quod nos sic oñdimus. Pro quo sciendū q suppositio illa plures ptes cōtinet. Jn pma eius parte aduersarij dicūt: q cuilibet creature cui deus dedit certam periodu3 qua determinat q̄diu possit viuere vl durare: dederit ꝓpriā virtutē innatā 7 intrinsecam qua possit in suo esse se cōseruare 7 contra destructionem sui aduersantibus resistere Jsta pars videtur nobis falsa qm̄ cōseruatio cuiuslibet creature depēdet ab extrinseco. ab ipo. s. deo qui est causa subsistēdi omni creature ꝑm illud ad Hebre. i. Portās omnia verbo virtutis sue. vbi dicit glo. Sicut ab eo creata sunt ita p eū immutabilia conseruant. Jtez in lib. de causis dr. Dis intelligētie fictio. id est pmanētia est p bonitatē purā q̄ ē ꝓma causa. Si ergo fictio intelligētie nō est per virtutez aliquā innatā aut intrinsecā ipsi intelligētie sed p cām ꝓmā. multo fortius aliarū creaturarum ꝓseruatio depēdet ab extrinseco. Pro cuius suppositionis aduersariox euidētiox confutatione 7 oñsione falsitatis est sciēdū iuxta sanctū Tho. in ꝓma parte. q. ciij. ar. iij. q aliquid conseruat ad alio dupl̄r. Uno modo indirecte 7 p accidēs. sicut ille dr rem ꝓseruare qui remouet corrumpēs: puta si aliq̄s puer3 custodit ne cadat in ignē dr eū ꝓseruare. 7 sic etiā deus dicit cōseruare aliqua sed nō oīa quia quedā sunt que nō habēt corrūpentia q̄ necesse sit amouere ad rei cōseruationē. Alio modo dr aliquis rem aliquā ꝓseruare per se et directe inq̄tu3. s. id quod conseruat depēdet ꝑm esse a conseruāte vt sine eo esse nō possit. 7 boc modo omnes creature indigēt diuina cōseruatiōe. depēdet ei esse cuiuslibet creature ita q nec ad momentū existere possent: sed in nihilū redigerent nisi conseruarent oparōne diuine ꝼrutis in esse. vt dicit btūs Gregorius Quo notato pfacile colligitur falsitas illius partis suppositionis aduersariox dicentium q deus dederit cuilibet creature 7c. Nam si loquamur de modo cōseruationis quo aliq̄d per se et directe dr aliud cōseruare manifeste falsum est quod dicūt aduersarij: q: boc modo conseruationis nulla res dicit conseruari nisi ab eo a quo depēdet ꝑm esse: sed nulli creature data est virt⁹ qua a seipa depēdeat ꝑm ee. ergo nulli creature est data virtus qua seipaz cōseruet. ꝯña est manifesta 7 cōfirmat dictis aduersariox. Dicunt em̄ 7 bene q eadem sunt principia essendi 7 cōseruandi. ꝑ nō est intelligibile q aliqua creatura per quācunq; innatā virtutē sit principiū sibi essendi. ergo nec intelligibile est q per aliquā innatā virtutem seipsam in suo esse conseruet. Et boc fundamento sanct⁹ Tho. in prima pte summe vbi supra cōfutat suppositionē prefatam aduersariox sub bis verbis: cum ꝓprie causa cōseruatiua sit sui effectus ab ea dependētis sicut nulli effectui potest prestari q sit causa suiꝯpsius: ita nulli effectui pōt pstari q sit ꝓseruatiu⁹ suiꝯpsius. Si vero loquamur de secūdo modo cōseruatiōis: scz indirecte 7 per accidens quo aliq̄d per remotionē 7 impedimentū actionis corrūpentis dicit aliud cōseruare. Suppositio etiā pdicta aduersariox videt esse falsa: q: licet naturale sit vnicuiq; cōseruare se q̄tum pōt: tū q cuilibet creature etiā corruptibili insit aliq̄ virtus siue ptās intrinseca qua in esse suo se cōseruet boc modo ꝓseruationis. s. resistendo aduersantibus 7 corrūpentib⁹. nō videt verum. videm⁹ em̄ quotidie innumeras res destrui corrumpi aut consumi in quibus nulla apparet virtus aut ptās que corrūpentium se actionē impedire aut amouere posset. Et ita appet q suppositio aduersariox in prima sui pte sit falsa. Secunda ps eiusdē suppositionis in qua dr q ecclesie deus dederit virtutē siue ptātem intrinsecā qua in suo esse se cōseruare possit: etiaz q sit falsa facile ostēditur. Et primo de illo modo cōseruationis quo aliquis dr aliquid cōseruare p se 7 directe patet: qm̄ dicere q boc modo cōseruationis eccl'ia habeat ptātem 7 virtutem intrinsecam ꝓseruandi se in esse suo nō modo est falsum ꝑ erroneū. patet: qm̄ cum boc modo cōseruandi eccl'iam cōseruare in eē suo nō cōpetat nisi ei a quo depēdet ꝑm esse: dicere eccl'iā habere virtutem 7 potestatē intrinsecam se cōseruandi est dicere eccl'iam dependere a seipa ꝑm esse. quod manifeste est hereticum 7 stultum. Plane sicut solus deus eccl'iam fundauit in esse nature 7 gratie: ita ipse solus boc cōseruationis genere cōseruat 7 custodit illā. hinc Prophet⁹ sicut ait ps. cxxvi. Nisi dñs edificauerit domū inuanū laborauerūt qui edificāt eam: ita subiūgit. Nisi dñs custodierit ciuitatē frustra vigilat qui custodit eā. vbi glo. ait. ps. iste docet q edificatio 7 custodia ecclesie nō nisi a deo est. Patet ergo q loquēdo de boc modo cōseruationis quo. s. directe 7 per se dicit aliquis cōseruare aliquid falsum sit q ecclesia ipsa per virtutem aliquā intrinsecam sibi datā se conseruet in esse suo. sed

De secunda pte

Diffinitā suppōnē vt facta ca. lxx.

De prima parte

conseruatio sua hoc modo soli virtuti diuinitatis attribuēda sit. Ea vero que p aduersarios inducunt ad pbationē suppōnis sue nulla sunt. Non primū quidē: q̄ suppositio precedens ex qua arguūt hic de eccl̄ia vt ondimus falsa est. Nec icōm videlz illud quod dicitur Matth. xvi. q̄ porte inferi nō pualebunt aduersus eccl̄iaz nō sequit q̄ hoc sit eo q̄ eccl̄ia habeat aliquā talem virtutē aut ptātem intrinsecam qua seipam cōseruet in esse suo. sed hoc cōuenit gratia fundamēti sui cui innititur. scilz xp̄i vnde si bene text⁹ illic ex integro legat: appareret clarissime q̄ tota fortitudo ⁊ virtus persistendi eccl̄ie pendeat nō ex aliqua intrinseca sibi ꝑture sed ex ꝑture fundamēti sup quo fūdata est quod est xp̄s. vnde ibidē ita dr̄ super hanc petram: glo. i. xp̄m in quē credis edificabo eccl̄iam meā. sequit. Et porte inferi nō pualebūt aduersus eam. glo. i. nō separabunt a charitate mea ⁊ fide. fortitudo ḡ tota eccl̄ie et firmitas eius pēdet ex adhesione ei⁹ p fidē et charitatē ad xp̄m fundamentū eius ⁊ nō ex alia virtute aut ptāte sibi intrinseca q̄ fingit ab aduersarijs. vnde glo. sup illud Mat. xvi. et porte inferi nō pualebūt aduersus eam ita dicit. Porte inferi sunt peccata mine blandimēta hereses q̄bus infirmi ruūt in mortē qui nō vere supra petrā sed sup arenā domum professionis sue credēdi sunt edificasse. qui em̄ in timo cordis amore fidem xp̄i pcepit quicquid ingruit extra facile vincit: hec glo. Hoc apertius declarat btūs Augu. tractans illud ps. Qui fundasti terrā sup stabilitatē suā ita dic̄. firmauit terrā: terrā intelligo eccl̄iam que est firmitas eius sup quā fundata est nisi fundamentū eius: an incōgrue intelligimus firmitatem eccl̄ie sup quā fundata est terra fundamentū vbi constituta est eccl̄ia: quod est illō fundamentū? fundamentū inquit apostolus. nemo potest ponere aliud ꝑter id quod positum est quod est xp̄us ihesus. hec Augustinus.

Ad ꝓmā ꝓba.

Ad scōam

Ad tertiam

Tertio inducūt aduersarij illud Cant. vi. vbi dicit ō eccl̄esia terribil⁹ vt castroꝝ acies ordinata. sed nec illud facit aliquid ꝑ aduersarios: quoniā ex hoc nō habet q̄ eccl̄esia per aliquam virtutem aut potestatem sibi intrinsecam conseruet se in esse suo. Quod maxime pz ex glo. eiusdem textus que sic habet. terribilis: quia per vnitatem charitatis compacta nullum locum aperit per malum discordie hostibus. id est hereticis vel immundis spiritibus. Quod vero aduersarij subiungunt quomodo eccl̄esia esset pfecta et terribilis si oporteret ab extrinseco subsidiū cōseruationis sue querere. Videt nobis valde insipienter dictum ꝓpter duo. Tum primo: quia licet opera dei perfecta esse dicant Deutero. xxxi. nihilominus conseruatio eoꝝ ab extrinseco pendet: scz a deo sicut dictum est. vnde vt dicit sanct⁹ Tho. in questione de potētia. inter alia que ad pfectionem eorum pertinent est hoc: q̄ a deo contineātur in esse. ⁊ ita dicendū est de eccl̄esia: q̄ ꝯtum cunq̄ perfecta esse dicatur hoc ad pfectionem eius ꝑtinet q̄ continue a deo conseruetur in esse: qm̄ vt inquit Propha vbi sup Nisi dns custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam. Secūdo: q̄ in hac sua argumentatione videtur aduersarius innuere vnū de duobus erroribus: videlicet q̄ conseruatio rerum creatarū nō dependeat a deo: aut q̄ deus sit principiū intrinsecū reruz creatarū: quorum vtrūq̄ est hereticum. Nō vero aduersarius dicit q̄ principia essendi ⁊ conseruādi sunt intrinseca falsissimū est. principium em̄ primū quod est deus a quo precipue esse ⁊ conseruatio rerū dependet nulli creature est intrinsecū vnde etiam principium effectiuū siue causa efficiens distinguit cōtra principia intrinseca: vt habetur. ij. phy. ⁊. v. metaphy. Secūd⁹ aūt modus conseruationis. s. indirecte ⁊ per accidens qui est per remotionē impedimentorum aduersantiū saluti alicui⁹ rei respectu eccl̄esie bene potest attribui alijs a deo: nō tm̄ sine deo videlicet angelis prelatis ac principibus secularib⁹ fidelib⁹. De angelis expresse dicit Esa. lxij. Sup muros hierusalem: glo. interli. eccl̄esiam: constitui custodes tota die ⁊ tota nocte. Super quo verbo beat⁹ Bernardus ita dicit Benignus es dñe qui nō es cōtent⁹ nostrorū fragilitate muroꝝ sed ipsis hominum custodibus angeloꝝ custodiā supponis. Plane hic ē ordo diuine prouidentie vt hierarchia humana iuuetur ꝑ sidijs angelice hierarchie. Custoditur etiam eccl̄ia hoc conseruatōis modo ab hominibus sanctis ⁊ doctoribus illam doctrinis illustrando aut deū continuis intercessionib⁹ interpellando. vnde sup illud. ps. cxxiij. Mōtes in circuitu eius. dicit Aug. Magnū aliquid ē eē nos in ea ciuitate quā circundederunt montes: montes mirabiles mōtes excelsi: predicatores veritatis siue euangeliste siue apostoli siue prophete: ipsi sunt in circuitu hierusalem ambiunt illam ⁊ quasi murū illi faciunt. De quo etiam Bernar. ita super Cant. homelia. lxxviij. loquitur. Bene tecum agitur o mater eccl̄esia: bene tecū agitur in loco peregrinationis tue de celo ⁊ de terra venit auxilium tibi: qui custodiunt te nō dormitant neq̄

dormiūt custodes tui angeli spūs ⁊ anime iu-
storum: nō errat qui te ab vtrisq; sentit custo-
diri. hec Bern̄. Q vero etiam prelatis tribua
tur ecclesie custodia manifestū est: cum pasto
res eius esse dicant ad quod officiū null⁹ am-
bigit pertinere tueri ac cōseruare greges sibi
creditos. vnde btūs Augu. sup illud ps. Nisi
dñs custodierit ciuitatē ⁊c. dicit sic. Habz ec
clesia custodes quomodo habet edificantes:
quomodo habet laborātes vt edificet sic ha-
bet custodiētes. Nam ad custodiā ptinet qđ
dicit Apostolus: timeo ne sicut ꝑpens Euam
seduxit astutia sua: sic ⁊ vestre mētes corrum-
pant a charitate que est i xp̄o custodiebat: cu
stos erat. vigilabat q̄tuz poterat sup eos qui
bus preerat. ⁊ ep̄i hoc facit̄: nam inde altior
locus positus est ep̄is vt ipsi superintendant
⁊ custodiāt populū: hec Augu. Hinc est q̄ ro-
mano pontifici: vt pote totius ecclesie pasto-
ri maxime conuenit hoc ꝓseruationis genere
ecclām tueri ⁊ custodire. Vñ dicit btūs Bo
nifa. martyr. ⁊ habet in. c. si papa. di. xl. q̄ pro
ppetuo statu pape vniuersitas fideliuz tanto
instantius orat q̄to suā salutē post deū ex illi
us incolumitate animaduertit ꝓpensius pen
dere. verū q̄ papa ⁊ alij eccl̄ie prelati nō sunt
p̄ncipales cōseruatores eccl̄ie sed solū vt mi-
nistri: nec sunt cōseruatores directe ⁊ p se tan
q̄ bi a quibus dependeat esse eccl̄ie ꝫ indirecte
⁊ paccidēs. Hinc est q̄ si plati nolint aut ne-
gligant custodire: nō ꝓpter hoc eccl̄ia defici-
et ꝫz interdū multiplr̄ molestetur ⁊ varijs per
turbationibus ꝓcuriat: quoniā semp vigilat
custos eius p̄ncipalis ⁊ cōseruator scz xp̄us: q̄
custodit eam ꝫm illud ꝓphete. Non dormita-
bit neq; dormiet qui custodit israel. vñ Augu.
sup illud ps. cxxvi. Nisi dñs custodierit ciui-
tatem inuanū laborāt qui ⁊c. loquēdo de plāt̄
ad populū dicit sic. Quomodo g̃ custodimus
quomodo boues q̄tum possumus q̄tum acce
pimus: ⁊ q: nos sicut boues custodimus ⁊ per
fecte custodire nō possumus. ideo sine custo-
de remanebitis: absit. Nam vbi est ille de quo
dicit. Nisi dominus custodierit ciuitatē inua
num laborāt qui custodiūt eaz: laboramus in
custodiēdo: sed vanus est labor noster. nisi ille
custodiat qui vidit cogitationes vestras. cu-
stodit ille cum vigilatis: custodit ille cuz dor-
mitis. ille em̄ dormiuit semel in cruce ⁊ surre-
xit. iam nō dormit: estote israel: q: non dormit
neq; dormitabit qui custodit israel: hec Aug.
Cetez hic modus cōseruationis eccl̄ie et tui
tionis aliquo modo etiā cōuenit sicut dixim⁹
p̄ncipibus fidelibus secularibus. vnde btūs
Isidorus et habetur in. c. principes. xxiij. q. v.
dicit. Cognoscant principes seculi deo se de-
bere esse reddituros rationem ꝓpter eccl̄iā
quam xp̄o tuēdam suscipiunt. Utrū autē hoc
conseruationis genere. s. indirecte ⁊ per acci-
dens possit quis dici conseruare se in esse suo:
dicimus q̄ sic eo modo quo quis naturalis ra
tionis auxilio aut alterius doctrina eruditus
aut diuine gratie p̄sidio munitus p̄seruare se
⁊ custodire se a malis potest: que ei aut in esse
naturali aut morali siue gratuito nocumenta
inferre possunt aut etiā vim vi repellendo: cū
vnicuiq; naturale est conseruare se in esse q̄tū
potest. sed ex hoc modo conseruationis in esse
cū cōis sit omnibus nihil sequit̄ ad propositū
aduersarioz. Tertia pars suppositionis ad
uersarioz est: q̄ ecclesia habeat virtutē intrin
secam ⁊ ptātem regendi seipsam ac gubernā-
di se. Ista suppositio potest bene vel male in-
telligi ⁊ ꝫm vnū intellectū erit falsa ⁊ ꝫm aliū
erit vera: nihilomin⁹ videtur nobis q̄ ꝫm ītel
lectum quē p̄tendunt aduersarij sit falsa. Pre
tendūt enim vt sepe visum est: q̄ ecclesie in oi
bus suis membris data sit ptās spiritualis gu
bernandi ⁊ regendi: more quo dicim⁹ q̄ in p̄n
cipatu politie potestas gubernatōis est apud
pplm̄ ⁊ nō apud aliquē vnum qui toti populo
p̄sideat. Pro quo sciendū: q̄ potestas regen
di ⁊ gubernādi dicit̄ dupliciter vna. s. que dici
tur ptās publice administrationis de qua di-
cit̄. iij. Regū. xxi. Grandis auctoritatis es ⁊ be
ne regis regnū israel. Talis aūt potestas regē
di nō est data cuilibet indifferēter nec cuilibz
conuenit ſz bis tm̄ qui in cōitate publicam ha
bent administrationē regiminis ꝫm diuersas
species politie siue principatus. Sane sine bu
ius ordinis differētia nulla vniuersitas subsi-
stere posset: vt dicit Bonifacius in. c. ad hoc.
di. lxxxix. Ecclesia aūt cuz credat a xp̄o in opti
ma dispositione regiminis ⁊ principatus cō-
stituta incunctāter creditur regimen ecclesie
ab ipso xp̄o monarchicū siue regale cōstitutū
esse. ita q̄ potestas suprema regiminis totius
cōitatis eccl̄ie in vno tm̄ ⁊ nō in pluribus aut
in ipa vniuersitate locata sit sicut superi⁹ mul
tipliciter ostendim⁹. Et ita loquēdo hoc mo-
do de potestate regiminis falsa est ps illa sup
positōis aduersarioz. Alio modo dicit̄ ptās
regēdi se ⁊ gubernādi facultas qua vnusq̄sq;
ratione vtens pōt virtuose regere se in opera-
tionib⁹ suis. De q̄ ptāte dicit Prosper. Nō ca
ret regia ptāte qui corpi suo nouit rōnabiliter
impare. ⁊ Greg. in moralib⁹ ait. Reges sunt q̄
sibimetipsis p̄sidēt. Reges sunt q̄ semetipos
regere sciūt: qui dū desideriorum motus in se tē
perant sup subiectas cogitatōes lege ꝓturis

De tertia pte

regnāt. ⁊ Seneca. Vis regnū: do tibi magnū rege te ipm. Huius regimis facultas siue potestas cōis est omnibus rōnabilibus creaturis et de tali veritatē habet suppositio aduersariorum: cū ecclesia sit collectio siue cōuocatio rōnabilium creaturarū fideliū. sed ex tali ptāte regiminis nihil est ad ꝓpositū aduersariorum

De quarta parte

Quarta pars supponis aduersarioꝝ est: ꝙ ecclesia habeat intrinsecā virtutē siue ptātez aduersantibus ad sui destructionē resistendi. Pars ista sic supior pōt hre duplicē intellectū qm̄ vel loquit de ptāte resistendi p viā gladij spūalis iurisdictionis aduersantes compescēdo ⁊ puniēdo. tunc dicimus ꝙ eccl'ia bene habet hanc ptātē sed in ꝑlatis suis quib⁹ dictum est. Mathb. xviij. Quecūq alligaueritis ⁊c. maxime hanc habet in ꝑlato ꝑlatorum cuius modi est romanus pōtifex in cuius sede vt habet in. c. nolite errare. di. xi. deus totius ecclesie posuit ꝓncipatum. in cuius signū Petrus ad defensionē dñi succēsus resistere volēs turbe venienti ad capiendū xpm: gladio percussit vnum de seruis ꝓncipis sacerdotū super quo verbo dicit Greg. ⁊ habet in. c. si petrus. xxiij q. i. Tollit petrus aurē: quare petrus? q. ipe ē qui claues accepit regni celoꝝ. ille em̄ condēnat qui ⁊ absoluit: qm̄ ligandi ⁊ soluēdi idem est adeptus ptātem. Resistere aūt hoc modo sez gladio spūalis potestatis nō est cuiuslibet cum gladius spūalis ptātis nō sit datus cuilibet nec etiā ipsi cōmunitati ecclesie simul in omnibus membris. sicut supius apertissime demonstratū est. Unde ad hūc sensum videlicz ꝙ ipsi corpori ecclesie simul in oībus membris suis data esset hmōi potestas sicut videt aduersarij ꝓtendere falsa est pars illa ꝓfate suppositionis. Si vero ptās resistendi aduersantibus dicat facultas quocūq modo cōtradicendi ⁊ resistēdi aduersantibus et conantibus ad destructionē sui: suppositio aduersariorum vera est sed nō facit ad ꝓpositū: cū talis facultas omnibus hominibus nō modo fidelibus sed infidelib⁹ cōmunis sit. naturale em̄ est vnicuiq vt supra diximus ꝙ cōseruet se in esse ꝙtum potest. Hinc etiā ꝑm iura. Ui vim vi repellere licet: cum moderamine tamē inculpate tutele.

De quinta parte

Quinta pars suppositionis aduersarioꝝ est: circa quid sit illa intrinseca data virtus siue potestas data ecclesie qua in eē suo se cōseruare posset ac tueri. dicunt enim ꝙ cōmunis sentētia doctoꝝ sit: ꝙ talis potestas sit potestas clauiū. videlz scientia discernendi ⁊ potētia iudicādi. Hec aūt ista pars nō modo sit falsa sed stultra multipliciter oñditur. Tuz ꝑmo quia ꝓfata ptās se ꝙseruandi in eē suo vt ex aduersariorū dictis colligit semp infuit ⁊ inest ⁊ inerit ecclesie cum dicat ꝙ sit virtus eius intrinseca. ptās autem clauiū nō semper fuit in ecclesia. Patet: quia nō tempore legis nature quo tamen tempe ecclesia erat que ab Abel incepisse dr. vt em̄ dicit beatus Augu. ꝙdiu sancti fuerūt in terra ecclesia fuit. sicut plenius in ꝑmo libro disputauimus. Nō fuit etiam ptās clauium tempe legis vt patet: qm̄ cum ante passionē xpi nō esset aptum regnuz celoꝝ ad quod aperiēdū ordinant claues: sacerdotes illi? tempis nō dicunt habuisse claues huius. s. regni celoꝝ: sed claues tm̄ templi materialis. ⁊ tamē ꝑ illo tempe dictuz ē de ecclesia ꝙ ē terribilis vt castroꝝ acies ordinata Cantico. vi. Secūdo ꝙ ptās cōseruādi se in esse: inest cuilibet creature rōnali vt dicit aduersarius: sed huiusmodi ptās nō pōt dici potestas clauiū. ergo nec illa que toti cōmunitati ecclesie dicit inesse. ꝙsequētia patet: qz virtus partis ⁊ virtus toti? vident esse eiusdem rōnis. sicut Aristo. ꝑmo phisi. de gleba terre de tota terra arguit. Tertio: angeli vt dictū ē ptātem ministerialē habent custodiēdi ecclesiam. ⁊ tamē ptās illa nō est potestas clauiū. Quarto ptās se cōseruandi in esse ad bonam intelligentiā capta: vt supius patuit: ē pluribus cōmunis in ecclesia ꝙ ptās clauiū vt per se patet. ergo nō sunt idem. Ut vero dr ex aduerso ꝙ est sententia omniū doctoꝝ ꝙ talis potestas esset potestas clauiuz: manifeste patet esse falsum.

Cap. lxxix. In quo videndum est de veritate septime suppositionis aduersariorū: ⁊ de valitudine eorum que inde concludebant.

Cap. LXXIX de septima suppositione posita ca. xx.

Ultimo iam de

septima suppositione aduersariorum in qua aduersarij dicūt ꝙ plenitudo ptātis semper debeat manere in ecclesia. videndū ē quid veritatis habeat. Pro quo dicim? ꝙ plenitudo ptātis semp manet aliquo modo in ecclesia etiaz papa mortuo sed nō ad mentē aduersariorū. Pro quo notandū ꝙ de ptāte ecclesiastica loqui possumus dupl'r. Uno modo quātum ad ipam ptātem siue auctrem. Alio modo quātū ad actualē administrationē plenitudinis eiusdem ptātis. Loquēdo ꝑmo modo dicimus ꝙ ptās ⁊ dignitas ipsius ꝓncipatus eccl'ie semper manet in eccl'ia etiaz papa mortuo et hoc multipliciter. Primo quidē in ꝓncipali videlicet in xpo sacerdote summo ⁊ capite principali ecclesie. ē enim xpus caput super omnem eccl'iam que ē corpus eius et plenitudo eius:

qui omnia in omnibus adimplet. ad Epbe. i. vbi dicit glo. Ideo dr esse omnia in omnibus quia omnia ab ipo sunt in eis cuius ꝓtute sūt quod sunt: licet em̄ deficiat vicarius nō deficit ꝓncipalis. de cuius potestate dr Dañ. vij. Potestas eius potestas eterna que nō auferetur ⁊ regnum eius quod nō corrumpet. Secundo dicit potestas papalis etiā papa mortuo manere in ordinatōe diuina sicut dicim⁹ ꝙ dignitas episcopalis manet i aliqua ecclesia etiaz episcopo mortuo q̄diu inuariata manet dispositio apostolice sedis que instituit ꝙ in tali ecclesia dignitas episcopalis esse deberet. sed si apostolica sedes reuocaret dispositionem illaz: iam dignitas ep̄alis nō diceretur amplius esse in prefata ecclesia: sicut patet de ciuitate que ꝓuata est dignitate episcopali vt in. c. ita nos. xxv. q. ij. Exemplū etiā de priuilegio reali quod in boc dicit distingui a psonali ꝙ non extinguit cum psona. vt babetur in. l. si cur. ff. quod cuiusq; vniuersita. ⁊ in. l. ꝓponebatur. ff. de iudi. Est aūt institutuz a deo vt q̄diu ecclesia catholica in bac pegrinatione durauerit i ea sit vna supma ptās regitiua cū ea plenitudine que sufficere valeat ad regimen totius vniuersalis ecclesie: vt superius circa ꝓncipium buius secūdi libri ostensum est. ⁊ iō q̄truncūq; fiat variatio in psonis p̄sidentium summoꝝ pontificū per mortem naturalē siue ciuilez: semp summi pōtificatus potestas manet in ecclesia. Tertio dicit eadem potestas etiam mortuo papa manere in sede apostolica que nunq̄ moꝛit. extra de reserip. c. si gratiose. li. vi. vbi dicit glo. ⁊ concordat Archidyaconus. ⁊ Job. monachi. ꝙ licet babens papatum vel dignitatē sit corruptibilis: papatus tamē ⁊ imperium ⁊ dignitas semp sunt. vt in auct. quomodo oportet epos. §. licentiā. coll. ij. et ideo corrupto subiecto bec non dicuntur non existere sed vacare: boc est administratore iuris vel facti carere: vt de concess. preben. cum nostris. Unde beatus Leo papa in sermone secundo consecrationis sue dicit: ꝙ in sede Petri viuit potestas et excellit auctoritas. Quarto dicitur papalis potestas manere etiam papa mortuo in ecclesia in potentia siue habitualiter ad istum sensum: quia in ecclesia semper manet potestas adeligendū psonam que succedat in tali dignitate. Alio modo possumus loqui de bac supma potestate quo ad actualez eius administrationē. Et tunc videtur dicendū iuxta doctores notabiles tā canonistas q̄ theologos: ꝙ quo ad plenam administrationē plenitudinis ptātis papa mortuo nō manet in ecclesia, vnde dicitur tunc sedes vacare. i. carere administratore sic dictū est ex pfato. c. si gratiose. nec ꝓpter hoc ꝙ nullus succedit pape in plenitudine administrationis potestatis sue sequitur qđ aduersarij dicunt ꝙ nō esset sufficienter prouisum ecclesie: qm̄ nullum detrimentum patitur ecclesia si per paucos dies vacet administratio plenitudinis illi⁹ potestatis maxime cum tam p officiales curie romane q̄ per sacrum reuerendissimoꝝ cardinalium collegium q̄ etiam per ceteros orbis prelatos quos apostolica sedes in ptē sollicitudis sue vocauit sufficiēter in necessarijs prouideri possit ecclesie. Ad autez qđ in confirmationem aduersarij inducūt de potestate ciuitatis aut cōmunitatis terrene nō videtur facere ad ꝓpositum propter duo. Primo: qz potestas illa regiminis de qua pbs loquitur in polit. est potestas q̄ ex donatōe populorum babet. Potestas vero papalis nō est ab ecclia siue populo xp̄ano sed a deo solo: vt supra declarauimus. Secundo: qz cōmunitas ciuitatis aut vrbis est capax potestatis ⁊ regiminis ciuilis siue terreni. Cōitas autē ecclesie siue vniuersitas tota fideliū nō videtur esse simul in oibus eius mēbris capax ptātis ecclesiastice sicut superius demonstrauimus. ⁊ iō nō est similitudo in boc de potestate terrena ⁊ de spirituali. Et ita patz ꝙ dicta aduersariorꝝ nullam necessitatem habent imo videtur in multis magis somnia: salua pace: q̄ aliquid realitatis babentia. Ad cōfirmatōes

Capitulum. lxxx. Qz romanus pon. iurisdictionis auctoritate ac potestate supioz ac maioz existat tota vniuersali ecclesia.

Onsideratis bene bis que in supioribus amplissime dicta sunt: luce apta quisq; pōt cognoscere ꝙ Romanꝰ pon. supioz ac maioz iurisdictionis auctoritate sit tota ipsa residua vlī ecclia. Quam conclusionem de superioribus aliqua cōmemorando sic ꝓbamus. Primo omnis pastoz regiminis auctoritate ac potestate iurisdictionis superioz est grege cuius est pastoz. sed Romanus pon. est pastoz ecclesie vniuersalis. ergo ipse est auctoritate ac potestate iurisdictionis superioz vniuersali ecclia. ꝓna est bona. maioz etiā ptz ex superioꝝ. dictū est em̄ a xp̄o petro ⁊ in petro Rōano pōtifici. pasce oues meas. Jo. vlt. in q̄b⁹ ꝓbis ⁊ brūs petri pastoz vlis ecclie fuit cōstitutus ⁊ in eo quilibet ei⁹ in apostolica sede legitimus successoz. In cui⁹ confirmationem ecclia pro romano pon. orans ita inquit. Deus omniū fideliū pastoz ⁊ rectoz famulum Cap. LXXX

tuum. N. quē pastorē ecclie tue preesse voluisti ⁊c. Et in oratione ꝓsecrationis romani pōtificis dr. Tribues ei dñe cathedrā pōtificalē ad regendā eccl'iam tuā ⁊ plebez tue sortis in tra mūdi limites vniuersam. Secūdo sic. romanus pontifex est ca put vniuersalis ecclie. ergo supior est vniuersali eccl'ia. ꝓsequētia est bona: qm̄ caput supemiet toti corpori ⁊ aucto ritate regiminis ⁊ amplitudine ꝗutis. antecedēs aūt ostensum est aūcte multoꝝ sctōꝝ patrū. s. a. c. xix. vsq; ad. c. xxiij. Patet etiaz ex illo qō sanctus Marcellus papa ⁊ martyr in c. rogamus. xxiij. q. i. scribēs vniuersis epīs p Antiochiā cōstitutis ait. Rogamus vos frēs dilectissimi vt nō aliud doceatis nec sentiatꝭ q̄ quod a beato petro ⁊ reliq̄s aplis ⁊ pribus accepistis. ipe em̄ est caput totius ecclie: cui ait dñs ⁊c. Tu es petrus ⁊c. Idem testat beatus Calixtus papa et martyr in. c. non decet. di. xij. Idem btūs Anacletus papa ⁊ martyr i c. sacrosancta. di. xxij. Tertio sic. Romanus pontifex est platus plationē babens in totaz ecclam. ergo supior est atq; maior aūcte tota eccl'ia. ꝓntia est bona. antecedēs pz cū platus sit ac rector eiusdē. vnde in Calcedonen. cōcilio legitur q̄ tota synodus acclamauit Leoni pape. Leo sanctissimus aplicus ⁊ ycomenic? id est vniuersalis patriarcha p multos annos viuat. et Chrys. sup Mat. inquit. Filius quod patris est ⁊ ipsius filij potestatē petro vliter concessit vbiq; terrarū ⁊ homini mortali oīm que in celo sunt dedit aūctez dando ei claues ad hoc vt eccl'iam vbiq; amplificet. Itē idem sup actibus apostoloꝝ. Petrus a filio super omnes q̄ filij sunt ptātem accepit: nō vt moyses in gente vna: sed in vniuerso orbe: hec ille

Quarto confirmādo sic. Romanus pōtifex est ꝓnceps vniuersalis ecclesie. ergo habz pri matū vniuersalis ecclesie. ⁊ p cōsequēs maior est aūcte illa. ꝓntia est bona. añcedēs patz ex illo ꝓmo q̄ xps legit in eccl'ia petro dixisse: et sup plebē meā ꝓncipē te constitui. plebs aūt xpi vlis eccl'ia est. vnde veraciter roman? pōtifex est ꝗuus ille de quo Luce. xxij. dr. Fidelis ꝗuus quē constituit dñs sup familiā suā. gl. i. eccl'iam. Unde Leo papa in. iij. ꝗmone consecrationis sue ita dicit. Cum itaq; dilectissimi tm̄ nobis videamus ꝓfectū diuinit? institutum rōnabiliter ⁊ iuste in ducis nostri. s. petri meritis dignitate letamur grās agentes deo redēptori nostro: qui tantā potentiā dedit ei quē totius eccl'ie ꝓncipē fecit: vt si quid etiā nostris rpibus recte p nos agit rectecz disponitur: illius sit gubernaculis deputandus cui dictū est, Cōfirma fratres tuos ⁊c. ⁊ Bernardus in epla quadā ad Eugeniū papa que est. xxxi. ita inquit. Locus in quo stas terra scā est: locus Petri ꝓncipis apostoloꝝ vbi stetērunt pedes eius quē cōstituit deus dñz dom? sue et ꝓncipem possessionis sue: hec ille. Conuenit etiā huic loco q̄ moyses ante mortē suā orās dñz vt ppō in quo tūc eccl'ia dei erat docebat. Nu. xxvij. Prouideat dñs deus spūum omnis carnis hoiem qui sit sup multitudinez banc. Princeps ergo eccl'ie sup totā eccl'iaz ꝓmatū ⁊ aūctem habet. hoc aūt in tam immobili veritate stabilitū eē videt: vt ꝺaūū dicere erroneū esse censeat. vnde sanct? Tho. in tractatu contra errores grecoꝝ. c. lxij. ita inquit ad ꝓpositū. Similis est error dicentiū xpi vicariū romane eccl'ie pontificē nō habere vniuersalis eccl'ie ꝓmatū. errori dicentiū spiritus sanctū a filio nō ꝓcedere. ipe em̄ xps dei filij? eccl'iam suam cōsecrat ⁊ sibi cōsignat spūscō quasi suo charactere ⁊ sigillo. ⁊ simlr xpi vicarius suo ꝓmatu et ꝓuidentia vlem ecclesiam tanq̄ fidelis minister xpo subiectaz seruat: hec ille. Quinto sic. Romanus pōtifex hz supreā ptātem in eccl'ia. ergo ipe est supior omni alio plato ⁊ tota ipa vli eccl'ia: ꝓntia ē bōa: cū potestas supma nō posset esse nisi vna et non nisi in vno. añcedēs est articulus diffinitus in cōcilio Constantien. p dñm papā Martinuz vnde papa Nicolaus in epla ad patriarchaz ⁊ Clerū Constantinopolitanū ita scribit. Judicate cui potius resistendū sit an ptāti quaz in petro deus omipotēs ordinauit quāq; sup cunctā eccl'iam extulit: an ordinatōni Gregorij Syracusani. cui millies ve dicendū est homini per quē in eccl'ia xpi tot scandala venerunt: hec ille. Item habetur in. c. nolite errare di. xi. q̄ in apostolica sede totius ecclesie dñs posuit ꝓncipatum. Sexto sic. Solus romanus pontifex habet in ecclesia plenitudinem potestatis. ergo ipe oibus alijs de ecclesia est supior potestate. ꝓntia est bona. ⁊ antecedēs supius est demonstratū in. c. lxx. habet etiā in c. decreto. ⁊ in. c. qui se scit. ij. q. vi. Septimo sic. Romanus pontifex est generalis xpi vicarius in tota vniuersali eccl'ia. ergo maior ⁊ superior est auctoritate vniuersa eccl'ia. ꝓntia ē bona: qm̄ cum idem tribunal censeat christi ⁊ pape in trīs (ꝓm illud Mat. xvi. quodcunq; ligaueris sup terrā ⁊c. sup quod dicit Orige. Tide quātam potestatem habet petra super quam fundatur ecclesia vt etiā iudicia maneant firma quasi deo iudicante p eam) sequit q̄ xpus superior est tota ecclesia auctoritate iurisdictionis: ita videtur etiaz eius vicarius generalis.

Cap̄.lxxxi. In quo per aduersarios obijcitur contra predicta.

Cap̄. LXXXI

Quersus prefatam cōclusionē obijciūt aduersarij multiplr. Primo sic. Ecclesia ōr esse corpus quoddā ⁊ singuli fideles mēbra illi⁹. vñ Apls ad Roma.xij. Multi vnū corp⁹ sumus singuli aūt alter alterius mēbra. Tūc sic. papa est membrū ecclie nō totū corpus. g̃ sequit̄ q̄ vniuersalis ecclia que ip̄m corpus ecclesie est sit amplioris virtutis ⁊ ptātis q̄ ipe papa ꝓnūtia patet: qm̄ membrū cū dicat partialitatem minoris est ꝟtutis ⁊ pfectionis ipo toto corpore. Secūdo sic. cōis animi cōceptio ē q̄ totū est maius sua parte. sed ecclia dicit qdam totū. papa aūt nō est tota ecclia: ꝫ pars eius. g̃ sequit̄ q̄ ecclia sit maior ⁊ superior auctore ⁊ potestate ipo papa. Et confirmat̄ p illd Hiero. in. c. legimus. di. xcij. Si auctas queritur: orbis maior est vrbe: vbi glo. colligit argumentū q̄ statutū concilij p̄iudicat statuto pape si cōtradicant. Hanc aūt rōnem de toto ⁊ parte dicit quidaz aduersarioꝝ in Basilea in quodā tractatu suo: tante esse efficacie vt ab aliq̄bus doctoribus inferat: q̄ cū xp̄s sit pars corpis cuius est caput q̄ tota ecclia est nobilior xp̄o in q̄tum est homo ⁊ in q̄tum ipe etiā in membris corpis ecclie comp̄hendit̄ ꝑm illud Apostoli p̄me Corinth.xij. Vos estis corpus xp̄i ⁊ mēbra de membro. gl. de pēdentia de mēbro. i. xp̄o capite ⁊ cū mēbro nostro. Dicit consequēter pfatus aduersarius q̄ rō dictoꝝ pfatorum doctoꝝ potest assignari: q⁹ cuz ecclesia includat assistentiā dei iuxta illud. Vbi duo vel tres cōgregati fuerint in nomine meo ibi egò sum in medio eoꝝ: nec est possibile intelligi ecclām sine hac assistētia ⁊ affluētia gratiarū intranea. manifestū est q̄ quicq̄d citra deum excogitari potest nō posse ecclie comparari i excellētia ⁊ dignitate: hec aduersari⁹. Tertio sic: papa est ꝓpter ecclām sicut pastor propter gregē. ꝑm illud p̄me Corin.x. Pātē nobis dedit deus in edificationē nō in destructionē ⁊ nō ecōuerso. g̃ ⁊c. ꝓnūtia pz: q⁹ semper deterius est gratia melioris ꝑm p̄bm in polit.

Secundum de quo ca.lxxxij.

Cōfirmatio

Tertium de quo ca. lxxxiij.

Quartum de quo. c.lxxxiij.

Quintum de quo ca.lxxxv.

Quarto vbi videt esse maior sapia ⁊ charitas ibi videt esse superioritas. sed in ecclia ē maior sapia ⁊ charitas q̄ in aliqua alia creatura siue papa sit siue q̄cunq̄ alia p̄sona. g̃ ecclesia est superior papa. Quinto arguit̄ sic. Ecclia vniuersalis ōr mater oīz fideliū. vñ Eccliasti. xxiij. dicit̄. Mater pulchre dilectōnis. Et ad Gal.iiij. Illa aūt que sursuz est hierlm libera est que mater est nostra. glo. i. credentium. Et Prouer. ꝓmo ōr. Ne dimittas legē mīs tue. glo. i. ecclie. Papa vero filius ecclesie ōr. ergo ecclia vniuersalis excellētia dignitatis ⁊ potestatis maioratq̄ superior est papa filio suo. cō sequētia videt bona: nec pōt dici q̄ papa sit pater ecclie: cū nullus sit pater sue matris. vñ etiā saluator Matt.xxiij. dicit q̄ vnus est pat̄ vester qui in celis est: sic aūt in terris vna est ecclia oīm fideliū mater. Sexto sic. Ecclesia vniuersalis ōr dña ꝑm illud Trenoꝝ ꝓmo. Dña gentiū. Tūc arguit̄ sic: maior est ptās in dño q̄ in seruo. sed ecclia est dña vt dictuz est papa veroꝝ alij plati nō sunt dñi. sed vt confiteatur Apostolus p̄me Corinth.iiij. Ministri ⁊ dispēsatores mysterioꝝ dei. Unde xp̄s cum de parui pendēda maioritate doctrinaz apls daret dixit: quicūq̄ voluerit inter vos maior fieri sit vester minister. videt g̃ q̄ papa nō dominus sed inter ministros summus minister dicēdus sit. Unde ⁊ Bernardus li. de. ꝓsideratiōe dicit i fine quarti li. Cōsideres aūt sup oīa sanctā romanā ecclām cui deo auctore prees matrē esse nō dñam: te nō dñm epoꝝ sed vnū ex eis. Septimo aduersarij arguūt sic. Papa nō est dñs rerū ecclie. sed ꝫ dñium videt esse apud ecclām: papa enim solum est dispēsatoꝝ. ergo idē quod ꝓpus. Octauo sic. Ecclia ōr esse regina ꝑm illud ps. xliij. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circūdata varietate. Tunc arguit̄ sic. ptās est in ecclia sicut in regina: in papa aūt nō sicut in rege: quia regimē pape respectu ecclie non videt regale sed politicū dicēte dño apostol de ꝓmatu cōtendētibus. Matth.xx. Scitis quia ꝓncipes gentium dñant eoꝝ ⁊ qui maiores sunt ptātem exercent in eos: nō ita erit inter vos: sed quicūq̄ voluerit inter vos maior fieri sit vester minister. Itez christus fugit ne facerent eum regem. Nono sic. eadem ecclesia dei vniuersalis dicit̄ sponsa christi vt pz in pluribus locis in lib. Cant. et Apocalip. xxi. dicitur. Vidi ciuitatem sanctam hierusalem nouam descendentem de celo tanq̄ sponsam ornatam viro suo. Papa vero nō est spous sed paranymphus sponse vt beatus Bernardus libro de consideratione ad Eugeniū dicit. Tunc arguitur sic. maior est auctoritas in sponsa q̄ in paranympho sponse vt patet sed vniuersalis ecclesia vt iam ostensum est: est sponsa christi. papa vero paranymphus. ergo ecclesia potestate ⁊ auctoritate est maior et superior papa. Decimo sic. Ecclesia non potest errare et ita est indeuiabilis a rectitudine fidei. papa potest errare: vt in capitulo

Septimū de quo. c.lxxxvij.

Octauū de quo.c.lxxxviij.

Nonū de quo ca.lxxxix.

Decimum de quo ca.xc.

si papa.di.xl. ergo videt q̄ eccl̄ia sit superior potestate ipo papa. Unde ecimo arguit sic illius potestas est maior ad quā vltimate remittit quilibet fidelis sicut quasi ad vltimus tribunal. sed hec est potestas eccl̄ie ⁊ non alicuius psone cuiuscūq; dignitatis sit etiam papalis. ḡ papa nō est maior potestate ipa ecclesia sed ecōuerso. ꝓntia est bona. maior ꝑz. minor ꝓbat ex illo Matth.xviij. vbi xp̄us inqt petro. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. dic eccl̄ie. hoc aūt nō potest intelligi de papa sue de plato. Tum quia petro hoc dictū fit qui platus futur⁹ erat ecclesie ⁊ ad se null⁹ remitti dicat. Item q; nomē ecclesie est collectiuū. et p ꝓns per ly ecclesie nō psona plati sed congregatio ipa fidelium accipiēda est. Tū tertio q; gl. ibi inquit: dic eccl̄ie. i. toti eccl̄ie. Et ita ꝑz q̄ p ecclesiā ipa vniuersitas fidelium veniat intelligenda.

Decimum de o.c.x

Probatio prima

Secunda

Tertia

Cap̄. lxxxij. In quo r̄ndet ad obiectionē primā.

Cap. LXXXII

Aturi responsa

ad obiecta p̄cedentis.c. obseruabimus hunc ordinē ꝓ pleniori illustratione veritatis: q; iste rōes sunt potiores aduersarior̄: respondebim⁹ singulis obiectionibus p se p capitula distincta

Ad primū argu. ca. lxxxi.

Ad primā ergo obiectionē cum dr̄ q̄ papa sit membrū ecclesie ⁊c. respondet dupliciter. Primo ꝓcedēdo añ cedens ⁊ negādo ꝓntiaz. loquēdo de maioritate ptātis iurisdictionis de qua impñtiarū loq̄mur. Dr̄ ꝑ tāto dicim⁹ q; nō dubitamus hic an ecclesia sit maior simpliciter papa. pura pfectione gratie ⁊ amplitudine virtutū: qm̄ etiā vna vetula potest esse hoc modo pfectior ac maior ipo papa. sed dicimus q̄ in ptāte iurisdictionis in qua vnus peccator pōt eē maior multis iustis papa sit maior toto residuo corpe ecclesie. Et ad ꝓbationē cū dr̄ q̄ membrū cū dicat partialitatem minoris sit ꝓtut⁹ ⁊ pfectiōis toto residuo corpe Respōdemus q̄ hec ꝓbatio nō ꝓbat ꝓntiam ⁊ rō est. qm̄ lz membra corpis ptialit̄ se habēt in participādo virtutes totius corporis: quia nō quodlibet membrū oia pōt habere sed singula singulis sunt distributa dicēte Apl̄o ad Roma.xij. In vno corpe multa mēbra habemus: omnia aūt mēbra nō eundē actū habēt. ⁊ p ꝓsequēs nullū membrū pōt simpl̄r preferri toti corpori: nihilominus in virtute aut gra quā vnū membrū recipit pōt ita excellere omnia alia mēbra: vt lz nō simpl̄r possit dici maius toto residuo corpe possit tn̄ in tali gratia dici maius. quod facilit̄ ꝑz ex ꝝbis apl̄i vbi supra ait eñ. Singuli aūt alter alterius mēbra: habentes donatiōes sm̄ gr̄am que data est nobis differētes siue ꝓphetiā sm̄ rōnem fidei siue ministeriū. glo. eccl̄iasticū in ministrando siue que docet in doctrina ⁊c. nō est dubiū q̄ cum hoc q̄ membra singula corpis ecclesie vt ait Apostolus partialiter ⁊ nō vniuersaliter ꝓcipiant donatōes factas toti corpori eccl̄ie stat bene q̄ aliquod membrū ecclesie in donatione sibi facta excedat omnia alia mēbra ecclesie. sicut q̄ in gratia ꝓphetie vnus sit excellētior ꝓpheta oībus alijs. vnus doctor maior oībus alijs siue toto residuo corpe. Non ergo valz ista ꝓntia: papa est membrū ecclesie. ḡ sequitur q̄ ptāte iurisdictionis nō possit eē maior toto residuo corpe eccl̄ie. Quod etiā exemplariter ostēdimus in multis. Primo in capite corpis naturalis quod caput etsi membrum sit corpis nihilominus p̄stantius ⁊ maius virtute sensitiua est toto residuo corpe: cuz in eo solo sit plenitudo sensuum. in alijs autem sit solus sensus tactus. vnde Ambro. li. vi. in hexameron. c. xxix. inqt. Caput supra reliquos artus nostri corpis cernimus eminere p̄stātissimūq; esse oim: ⁊ ex illo oibus mēbris vigorem prudentiāq; deferri. Secūdo hoc patz in quolibet ꝓncipe respectu multitudinis cui p̄sidet nō est dubiū q̄n ꝓnceps sit mēbrū vniuersitatis reip. quā Policratus instar corpis dicit esse formatā. ⁊ tn̄ lz nō possideat oms̄ virtutes ⁊ gratias q̄ possident ab oībus alijs illi⁹ vniuersitatis: sed ptialiter forte aliquas earū nihilominus ptāte iurisdictiōis superior vniuersis alijs siue tota illa vniuersitate est. Tertio insufficiētia p̄fate ꝓntie oñdit in dño nr̄o iesu xp̄o q̄ cū ſ q̄ sit caput sup oēm eccl̄iaz vt inqt Apl̄s ad Ephe. i. ⁊ dicat etiā membrum eccl̄ie ab eode qui de eo loquēs ait. i. Cor. xij. Vos estis corpus ⁊ mēbra de mēbro: gl. dependentia de mēbro. i. xp̄o capite ⁊ cū mēbro nr̄o et nihilominus nō modo falsum sed hereticū esset dicere xp̄m minorē esse pfectiōe aut gratia aut ptāte ipa ecclesia cum ab ipo dependeat totū bonū eccl̄ie. de plenitudie eñ eius accepimus oms̄. Joh. i. Est tn̄ ſ notādū sicut supra tetigim⁹. li. i. c. xlvij. vbi notauim⁹ q̄liter eē membrū eccl̄ie conueniret xp̄o ⁊ q̄liter nō: q̄ membrū importat duo. s. ptialitatē virtut⁹ respectu totius corpis ⁊ distinctionē respectu alior̄ membror̄: q̄ duo explicant cū ait Apl̄s vbi supra: q̄ oia mēbra nō eundē actū habēt. Ebristus aūt vt dicit scūs Tho. nō dr̄ mēbrum ecclesie vt membrū importat partialitatē: qm̄ in christo bonum spirituale non est particulariſatum sed totaliter intergrum. vnde ipse est totū bonū eccl̄ie nec est aliq̄d maius cū alijs

q̄ ipe solus: sed dicitur membrū put dicit sine importat distinctionē ab alijs. distinguit aūt ab alijs membris z pfectione z officio. Perfectione quidē: quia vt inquit sanctus Tho. in qōne de veritate: in ipo est vniuersaliter gra nō autem in aliquo alioz membroz. Officio vero: quia vt idem sanctus Tho. dicit in. iij. distin. xlix. influit alijs vitā. Simili aūt modo videt dicendū de romano pōtifice in duobus Primo quia licet papa sit membrū ecclesie vt etiam partialitatē importat: qm̄ virtus eius siue bonū spūale nō est vniuersaliter integrū sicut est bonuz totius corporis ecclesie sed est particularizatū: z ideo nō potest dici maioz pfectione simpliciter toto corpore ecclesie. nichilominus in donatione sibi spāliter pre alijs facta huius particularis gratie gratisdate videlicet potestatis iurisdictionis ipe est maioz toto residuo corpore ecclesie cum ipe solus sit vocatus in plenitudinē potestatis: quemadmodum si alicui pre omnibus alijs mēbris ecclesie donaret gratia curationis infirmitatū. talis etiam veraciter posset dici maioz in hac particulari gratia potestatis curandi oibus alijs fidelibus siue cōiunctis siue dispsis. Secundo posset dici q papa quo ad potestatem iurisdictōis nō est membrū ecclesie vt importat partialitatē cum potestas in eo nō sit particularizata sed sit plena z integra: sed dicat membrū put dicit distinctionē. Distinguit ei ab alijs mēbris ecclesie in duobus. s. pfectōne potestatis z i officio. Perfectiōe quidē: quia i eo est plenitudo potestatis vt sancti clamāt nō autē in aliquo alioz membroz ecclesie: nec in oibus mēbris alijs ab eo etiā simul sumptis. Officio vero distinguitur inquātuz ipe influit in totū corpus ecclesie potestatē iurisdictionis in eos q̄ pricipes eius esse possunt: put supra in. c. liij. m̄tris sanctoz testimonijs et rōnibus ostēdimus, z maxime habet in. c. ita dñs. distin. xix.

Cap. lxxxiij. In quo rñdet ad scōam obiectionem.

Ca. LXXXIII rñdēs ad secūdū argu. ca. lxxxi.

D secūdā rōem

a aduersarioz uz q̄ apud eos Achilles reputat respondet duplicit. Primo negādo assumptū si capiatur vniuersaliter. videlz q cōmunis animi ceptio sit q totū sit maius sua parte. dicim? em̄ q boc verū est de toto integrali: nō aūt de toto potētiali. vnde magister sententiaruz in li. i. di. iij. comparādo partes ymaginis adinuicem z vnā ad oēs alias dicit sic. Equalia sunt nō soluz singula singulis sed etiā singula omnibus. Contra quod sanctus Tho. in fine pīate tertie distinctiōis ibi arguēs: ad pbandum q vna potētia anime nō sit equalis omnibus alijs vtit boc argumēto. Omne totum est maius sua parte. Ad boc ipe respondēs dicit sic: q boc verū est de totalitate q̄titatis dimensiue vel numeralis que eiusdē rōnis sunt et nō de totalitate q̄titatis virtualis. potest em̄ cōtingere q vna virtus pōt in tot obiecta quot alie plures. Et simili modo ad idez argumentū respōdit dñs Petrus de Tarentasia q̄ fuit Inno. q̄ntus vbi supra: ita dicēs q id qđ dr q omne totum est maius sua parte. verum sit de toto integrali nō aūt de toto potentiali Et ita fm bec cōcedendo de toto integrali q omne totū sit maius sua parte: argumētū aduersarioz nichil facit ad ppositū: qm̄ nos nō loquimur de maioritate q̄titatis dimēsiue vel numeralis fm quā nō est dubiū q quelibet cōgregatio maioz sit suo plato aut rectore: sed loquimur de maioritate q̄titatis virtualis siue potētialis fm quā stat q vna virtus potestatiua sit maioz omnibus alijs inferioribus que in partem tantum vocate sunt sollicitudinis vnde si ratio illa aduersarioz valida esset pari modo militaret contra xp̄z sicut contra papam sic arguendo sicut aduersarij arguūt. Cōmunis animi conceptio est q totuz maius sit sua parte. sed christ? est pars ecclesie. ergo ecclesia est maioz christo. Qvero christus dicat pars ecclesie patet. Tuz ex illo quod supra induximus in p̄cedenti. c. Apostoli. i. ad Corīn. xij. vbi dicit membrū corporis xp̄i quod est ecclesia. Tum ex eo qđ ait Bernardus in fm̄oe quodam corporis christi qui sic ait. Est enim corpus xp̄i vniuersa ecclesia: caput scilicz cuz mēbris. Inueniunt autē in isto corpore quasi tres partes ex quibus totū corpus ꝟstat. vna pars est ipm caput. caput em̄ caput est z pars corporis z c. Et tamē bis nō obstātibus conclusio est falsa z beretica. s. q ecclesia sit maioz christo. Unde quod quidā aduersarioz in suo quodam tractatu dicit vt in argumēto tetigimus q ecclesia sit maioz siue nobilioz christo. inquātum homo z inquātum ipe comprehenditur in mēbris ecclesie: erroneū est z beretica cum cū manifeste sit contra scripturā sanctā. dicit em̄ ad Ephe. p̄mo. q deus oīa subiecit sub pedibus eius, scz xp̄i. vbi glo. inquit. q. d. nō solum preest hominibus dignitate ꝑ etiaz sub eo sunt. Et sequitur infra in glo. ad ppositum. sub pedibus eius. i. sub humanitate eius que signatur per pedes. Sequit in apostolo. Et ipm dedit caput sup omnē ecclesiam que est corpus ipsius: glo. super omnem ecclesiam que in celo z que in terra est. Item est contra

scriptūrā eiusdē Apli dicētis ad Ephe. v. xps caput est eccl'ie ipe saluator corpis eius. sequi tur ecclesia subiecta est xpo. Preterea quomodo animus fidelis cōcipere potest q saluator nō sit supior saluatis: sponsus sponsa: vir vtore et caput toto corpe. Nō aūt dicit pfat? aduersarius q aliq doctores hoc dixerint: falsuz est nisi fuerint aliqui heretici. verū reperiunt aliqui doctores qui in. iiij. sniarum. di. xiij. sup illo verbo quod inducit magr: quid melius? corpore et sanguine xpi querūt: vtrum corpus xpi verū sit melius corpe xpi mystico. Et rndētes dicūt: dns Guilbelmus Altisiodorēsis dominus Albertus et sanct? Tho. q corpus xpi mysticum si accipiat cum ipo capite est melius q corpus xpi verum. Si tn accipiat corpus xpi verū sine diuinitate cui est vnitū. alis non: qa deus et oms creature nō sunt aliqd melius q deus tm. Si aūt accipiat corpus xpi mysticū absq capite xpo. sic corpus xpi verū est nobilius: hec sanctus Tho. formaliter et eadem est sentētia alior. Attendāt docti viri q ptraria sit doctrina bor doctor doctrine aduersariorum. Preterea id quod inducit aduersarius p rōne ad colorandū pfatum errorē est omnino stultū. Tum q: supponit q humanitas xpi q ē in eodē suppposito vnita diuinitati et cui nō est datus spūs ad mensurā nō includit assistētiā spūssancti sicut eccl'ia. Quod videt omnino alienum nō modo a fide catholica sed a bono iudicio cuiuscūq bomis docti. Cum enim influentia gratie in corpus eccl'ie, pueniat a capite magis intrinseca est assistētia spūssancti qui est fons oīm donor capiti xpo q es sctūs sanctor corpori influēti q recipiēti ab eo sanctitatem. Quod aūt dicit in fine aduersarius manifestū esse: q quicqd citra deū excogitari potest nō posse in excellētia et dignitate comparari eccl'ie falsissimū est et hereticū iudicio nostro: qm humanitas xpi que est citra deum nobilitate et perfectione nobilior et dignior est ipa eccl'ia militante. de quo dicit ps. xliij. q est speciosus forma pre filijs hoiz. Secūdo angelica siue celestis hierarchia citra deū est et nihilominus excellētior et dignior ecclesiastica. Item beata virgo que exaltata legitur sup choros angelorum excellētior et dignior est tota residua ecclesia. Unde de ea exponit illud Apoc. xij. a sanctis. Mulier amicta sole et luna. i. ecclesia sub pedibus eius: quoniaz supeminet toti ecclesie. et ita in pposito. Secundo respondet ad rōnem negādo minorem scz q papa sit pars ecclesie si referat ad rōnē potestatis: qm in rōne potestatis est magl dicēdus papa tota ecclesia virtualiter: cū in eo solo sit totalitas et plenitudo totius potestat ecclesiastice. iuxta dicta Leonis pape btī gregorij Julij. et beati Bernardi supius commemorata. sicut in solo capite corporis naturalis est plenitudo sensus. ppter quod vt inquit beatus Ambrosius in hexameron: tot? homo in capite dicit esse. Cū aūt totalitas potestat ecclesie in papa sit. facile ostendimus tam ex ordine potestatis papalis q ex conditione et natura totius potestatiui. Ordo nāq in potentias hoc habet vt dicit Boetius: q quicquid virtutis potestatiue sit in inferiorib? est in supiori. vnde in suprema potentia quātitas omniū aliarum inferiorum potentiarū includit et ita cum potestas papalis sit suprema in ea continent virtute omnes alie potestates ecclesie. et ita ipa in ratione potestatis non habet rōnez partis sed potius totius. vnde beatus Dyonisius in. vi. ecclesiastice hierarchie dicit. Ipsa aūt hierarchica ordinis dispositio in omnibus locatur sanctis totalitatib?. Secundo hoc idem ostendit ex natura totius potestatiui. potestas em ecclesie nō est arbitranda siue existimanda quasi sit aliquod totuz integratum ex particularibus potestatibus vt peruerse multi aduersariorum intelligunt: sed adinstar toti? ptātiui. Cuius mō natura vt ait sanctus Thomas in. iiij. dist. xxiij. talis est: q fm completā rōnem est in vno: in alijs autez est quedā participatio ipsius. Et ponit exemplum in sacramēto ordinis di. q tota plenitudo huius sacramēti est in vno. s. sacerdotio: q in alijs est qdā participatio ordinis. et hoc dicit esse signatū in hoc quo dominus dicit Nu. xi. moysi. Auferam de spiritu tuo et tradā eis vt sustentēt tecum onus populi: hec sanctus Thomas. Scōm exemplū ponit in sequenti respōsione de regno di. q in regno q̄uis tota plenitudo potestatis resideat penes regem: nō tamē excludunt ministror potestates que sunt participationes quedam regie potestat in aristocratya autē apud nullum residet plenitudo potestatis sed apud omnes: hec sctūs Thomas. Patet ergo q loquendo de maioritate q̄titatis virtutis: sicut caput in corpore naturali est maius toto residuo corpore: licet non maioritate q̄titatis dimensiue siue numeralis: sic papa maior est maioritate ptātis toto residuo corpore ecclesie: sicut pastor auctoritate vniuerso grege suo. Restat iaz respondere ad. c. legimus. distinctione nonagesima tertia. vbi dicit Hieron y. q si auctoritas queritur ꝛc. Ad quod respōdētes dicimus q hoc dictum Hiero. licet sepe et maxime induc unt illud aduersarij pro se: in nullo tamen fa

Ad cōfirmatis

uet eis nec ꝓiudicat veritati posite.nam Hieronymus nō loquit ibi de auctē potestat aut iurisdictiōis orbis respectu ecclie romāe siue apostolice sedis:sed loquit de auctē cōsuetudinis:que tāto maioris auctis esse dicit ꝙto generalior est siue a pluribus obseruat. sicut de canonicis scripturis loquit Augustinus et habet in.c.in canonicis.di.xix. Ex quā regulā nō est dubiū ꝙn cōsuetudo orbis maior sit cōsuetudine vrbis quā nec apostolica sedes seruat nec obseruari mādauit. Quero Hieronymus nō de auctoritate orbis respectu apostolice sedis ⁊ de auctoritate cōsuetudinis orbis respectu vrbis loquat patz ex multis. Primo ex intentione ipa loquētis.loquit em Hiero. contra consuetudinē que in vrbe romana regnabat qua quidā dyaconi ꝓferebant pbris. Ex qua cōsuetudine aliqui dyaconi per orbez sumebāt occasionē ꝓferendi se ꝑbyteris suis cum tamē cōtraria cōsuetudo esset per orbez de qua Hieronymꝰ ad eꝑm Euandrū scribēs sic ait. vt patet ex tex.allegati.c. Quid mihi ꝓfers vnius vrbis consuetudinē: quid pauci tatem de qua ortum est supcilium in ecclesie leges vendicas.omne quod raruz est plus appetitur.pulegiū apud Indos pipere ꝓciosius ē:dyaconos paucitas bonorabiles facit:presbyteros vero turba cōtemptibiles facit: hec Hiero. Secūdo hoc idem colligit ex gl.c.que sic ait.maior est ⁊ ideo magis sequēda cō uetudo generalis vt hic. Tertio potest idez colligi ex.c.hec est fides.xxiij.q.i. quod est ipius Hieronymi. Ad glo. vero inductā dicimꝰ. ꝙ glo. illa argumentando loquit.vnde refert se ad ea que dicit.ix.q.iij.nemo.sed de hac glo.⁊ similibꝰ in tertio libro vbi de auctoritate concilioꝝ opitulante deo loquendum est: plenius dicetur.

Capitulum.lxxxiiij. In quo respōdetur ad obiectionem tertiam.

D tertiā rōnem

a qua sicut maxima q̄dā potissime aduersarij vtunt in confirmatione suarum opinionū qua sic arguūt:ꝙ papa sit ꝓpter eccl̄iam ⁊c. Respōdeō negando cōsequētiam. Et cum dicit ꝙ deterius est gratia melioris. Respondeō ꝙ dupliciter ꝺr aliquid finis alicuius rei. Uno modo id in quod tendit res illa ex ordie sibi dato naturali aut supnaturali siue id quod est intentuz ab agente. Alio modo ꝺr finis id ad cuius vtilitatem est ordinatū opus agentis. Cuiꝰ exemplū possumus dare in potestatibus secularibꝰ in quibus finis ad quē tendit regimen ꝓsidētis et gubernātis est ipsa pax ⁊ tranq̄llitas vniuersitatis siue felicitas politica: cū hoc sit bonum ꝓncipale ad quod vniuersum regimē gubernatoris intendere ⁊ respicere videtur. ipa vero vniuersitas dicit sicut finis regiminis sicut ad cuius vtilitatē est ordinatū vniuersum opus ꝓsidentis ⁊ gubernātis. Ita applicādo ꝓposito nostro dicimus ꝙ finis ꝓpter quē est papa cōstitutus ⁊ ad quē ordinat ptās papalis sicut ꝓncipale intentū ab instituēte nō est ecclesia ipa vniuersalis sed est beatitudo ipsa celestis ad quam ꝓ vsum ⁊ regimē potestatis papalis ipa. s. vniuersalis eccl̄ia est dirigēda. Est aūt ipsa ecclesia vniuersalis finis secūdo modo. videlz sicut id ad cuius vtilitatē est ordinatū opus papalis potestatis. Hic duplex modus finis satis apte designat in diffinitōe illa que datur etiā ꝓ quosdā ex aduerso in tractatibus suis ita dicētes. Q potestas ecclesiastica sit que a xp̄o supnaturaliter ⁊ spāl̄r collata est apostolis ⁊ suis discipulis arq̄ eorum successoribus legitimis ad edificationē. Ecce vtilitatem ecclesie ad quaz ordinat potestas ecclesiastica. Et sequit. pro cōsecutione felicitatis eterne. ecce finem vltimū ⁊ ꝓncipalem. Hac distinctione habita ad ꝓbationem cōsequētie cum dicebat id quod est deterius fit ꝓpter melius. dicimus ꝙ hoc nō fit verū quādo hac ratione aliquid dicit ꝓpter aliud sicut ꝓpter id ad cuius vtilitatē est ordinatum opus agēris: quēadmodū papa siue papalis ptās dicitur esse propter ecclesiam. Quod patet exemplariter in multis. Primo quidem patet in pastoribus qui ꝓpter gregem dicuntur instituti: nihilominus non minores sed maiores ac nobiliores sunt gregibus quoꝝ pastores sunt. Secundo patet in ꝓncipibus. ꝓnceps enim tam secularis ꝙ ecclesiasticus dicitur esse propter vniuersitates sibi cōmissas regendas et non econuerso. et nihilominus non sunt inferiores: sed maiores auctoritate subiectis sibi populis. Tertio angeli q̄ vt ait Apostolus ad Hebreos primo. sunt in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis. et tamen non sunt hominibus inferiores sed superiores sunt ac nobilitate nature prestantiores. Quarto patet in xp̄o: qui licet aduenerit de celis in terram propter ecclesiam ⁊ mortuus fuerit ꝓpter ecclesiam. ait em Apostolus ad Ephe. q̄nto. Christꝰ dilexit eccl̄iam et tradidit semetipm ꝓ ea vt illaz sanctificaret: nihilominus xp̄s nō est inferior ecclesia sed omni maioritate ꝑfectionis ⁊ ꝟtutꝫ ac auctoritatis superior. vt in superiori capitulo oñsum est. vnde Bernardus in sermone

Ca.LXXXIII videz ad tertiuz vrgumēt.ū positū a.lxxxi.

de nuptijs loquēs de xp̄o spōso ecclesie dicit sic. ¶Vultro hec sponsa inferior sponso suo: in ferior genere inferior specie iferior dignitate. Ex quo patet q̄ hoc modo esse aliquid ꝓpter aliud potest competere etiā supioribus ⁊ no bilioribus respectu inferiorꝝ ⁊ minus nobiliū vt inquit dominus Albertus in secūda parte summe sue tractādo de custodia angelorum. et etiam sanctus Thomas in. i. distin. secūdi. Respondeꝯ etiam secundo: q̄ licet ecclesia sit melior papa maioritate gratie aut perfectionis gratuite: nō tamē maioritate auctoritaꝭ iurisdictionis de qua ad presens loquimur si cut plenius dicetur in responsione ad quartam obiectionem.

Cap̄. lxxxv. In quo respondetur ad quartam obiectionem sumptam ex eo q̄ apud ecclesiaz sit maior sapientia et charitas.

Cap̄. LXXXV rīdēs ad quartū argumētū factuz ca. lxxxi.

¶Barto loco arguebaꝯ. vbi videꝯ esse maiorem sapientia ⁊ charitas ibi ⁊c. Ad q̄ respondeꝯ negando hoc assumptum: qm̄ nō modo falsum est sed etiam sapit heresim Valdensiū. ¶ Sit falsuz patet sic: vt em̄ in. i. li. c. xcix. argumentati sumus. homo dr bonus vel malus sapiēs vel stultus sanctus vel impius: fm virtutē vel vitiū que sunt habitus quidā. Habitus aūt a potētia in hoc differt: q̄ p potentiā sumus potētes aliquid facere. per habitū aūt nō reddimur potentes vel impotentes ad aliquid faciendū. sed habiles vel inhabiles ad id quod possumus bene vel male agendū. per habitū ergo nec datur nec augetur nec tollit a nobis aliquid posse. sed hoc per habituz accipimus vt bene vel male aliquid agamus. nō ergo ex hoc q̄ aliquis homo aut populus sit bonus sapiēs ⁊ sanctꝰ aut malus insipiēs ⁊ peccator est aliquid potens aut impotēs: vtputa ad dispensandū sacmēta vel ad regendū populū:: sed idoneꝰ vel minus idoneus ad hmōi dispēsandum. ¶falsum est ergo illud assumptū aduersarioꝝ q̄ vbi maior est sapiētia aut charitas sit maior auctoritas iurisdictionis. Quod manifeste colligit ex illo quod habeꝯ de peni. ⁊ remis. c. noua q̄dam. Secūdo idez ostendit sic. si potestas ecclesiastica sequeret gradū sapiētie ⁊ sanctitatis cū iste gradus inter hoies sit incertꝰ: ignoramus em̄ quis quo sanctior sit aut sapiētior: sitq̄ gradus iste sepe trāsmutabilis: quia qui hodie sanctior est altero cras malus aut minꝰ sanctꝰ esse pōt: nulla stabilitas nulla certitudo esset ptātis eccl'iastice in ministris eccl'ie: quod horret fides xp̄iana: sicut plenius disputauimus li. i. c. xcix. ¶Manifeste ḡ patet falsitas prefate suppositiōis aduersarioꝝ. ¶ Nō eadē suppositio sapiat heresim Valdeñ. patet: qm̄ si vbi est maior sapientia ⁊ charitas est maior auctoritas. sequit̄ q̄ solū apud sanctos viros essent claues ecclesie: quod fuit error Valdēsium et Jo. vicleff. ꝓntia tamē patet. Contra quos ⁊ illud quod ait dominus. ¶Matth. xxiij Super cathedrā moysi sederūt scribe ⁊ pharisei que ergo vobis dicunt seruate ⁊ facite ⁊c. Quibus platis malis obediendū nō iuberet deus nisi etiā cum malitia in eis integra maneret auctoritas ptātis. Secūdo sequereꝯ q̄ cum paulus sapiētie fuerit sublimioris: vtpote qui raptus est vsq̄ ad tertiū celum maioris fuisset auctoritatis q̄ petrus: qd̄ ē falsuz. Tertio etiā sequereꝯ ex illo q̄ apud laicos q̄ sepe numero sapiētiores atq̄ sanctiores sunt multis plātis: maior auctas ac plenior clauiū potestas esset q̄ apud plātos minus laicis sapiētes aut sanctos. qd̄ etiā fuit error illoꝝ Valdensium. Preterea nō est impossile imo possibile: q̄ vnus p aliquo tempe in ecclesia eēt sapiētior ⁊ sanctior toto residuo militātis ecclesie ⁊ q̄ hmōi essz papa. Preterea apertissime oñdit fundamentū illud aduersarioꝝ eē falsū ac erroneū illud quod btūs Jnno. papa dicit in. c. noua quedā. de peni. ⁊ remis.

Cap̄. lxxxvi. In quo rīdeꝯ ad q̄ntā obiectionē sumptam ex eo q̄ ecclesia dicit̄ mater fidelium:

Ca. LXXXVI rīdens q̄nto ad argumētū factuz. lxxxi.

¶Vinto obiectū est p aduersarios ex illa nominatione qua eccl'ia dei dr mater oīm fidelium ⁊ p cōsequēs pape. Ad quā obiectionē respondeꝯ negando ꝓntiam. Pro cuius intelligētia duo faciemus. In primis ostēdemus p pleniorē illustratōe veritaꝭ qualiter eccl'ie vl'i cōuenit ratiō maternitaꝭ respectu pape ⁊ aliorꝝ fideliū. Secūdo explicabimus q̄ ex tali maternitate nulla auctoritatis aut ptātis iurisdictionis supioritas necessario arguaꝯ in eccl'ia supra papā. Circa primū notandū: q̄ ecclesia dr mater fidelium vt dicit btūs Aug. sup ps. cxxvij. q: p baptismū cōtinue dr parere xp̄ianos. vbi fm qd̄ ait Augustinus sup Jobannē tractās illud Job. iij. ¶Nunquid potest homo in ventrem matris sue iterato introire. Aqua baptismi locū materni vteri habz. ⁊ ideo baptismus dicit̄ vt inquit Apostolus ad Thitum. iij. lauacbrū regenerationis. Sed nec hoc ita eccl'ie attribuit̄ q̄ ipa vniuersitas ecclesie ministeriuz baptismatis per seipam alicui tribuat. hoc enim nō videꝯ bene possibile, sed ꝓ tanto mater dicit̄

quia baptismus quo quis regenerat in filius dei ⁊ ecclesie a quocunq; dek in fide ecclie tri buitur ⁊ efficaciam habet. Ubi aduertendū: q; sicut in generatione carnali hominis con currit virtus patris ꝓncipaliter ⁊ virtus ma tris quasi dispositiue. sic in generatōe ista spi rituali cōcurrit virtus diuina tanq; semē. vn de Augustinus sup Johannē vbi supra dicit. Ex semine em̄ veri Abrahe sunt nati fideles siue p liberam siue p ancillam. Et in fine libri de trinitate inquit ipe. Sacri fontis irriguus illa qua dudum mariā locupletauit ꝟtute fe cundat. Hinc est q; p baptismū dicunt gene rati filij dei. Joh. ꝓmo. ⁊ p ꝓsequēs consortes nature diuinitatis. vt inquit btūs Petrus. ij. Petri ꝓmo. Est ergo agens in generatōe ista spūali ipe deus p auctoritatem ⁊ ipe xp̄us ꝑm q; homo meritorie. cuius meritū in baptismo operat. Secūdo cōcurrit tanq; virtus dispo sitiua fides ecclesie ꝑm illud Roma. iij. Justi tia dei p fidem iesu xp̄i. fides em̄ p̄cipue ope ratur in sacramētis: qm̄ per illam quodāmo do sacramēta sue cause ꝓncipaliter agēti cō tinuant. ⁊ etiā ipsi recipienti. Unde sanctus Thomas in. iij. di. i. ad ꝓpositum ita loquitur Instrumentū nō recipit ꝟtutez nisi ꝑm q; ꝓn cipali agenti continuat ⁊ ꝟtus eius quodam modo in instrumentū transfundit. ꝓncipale aūt ⁊ p se agēs ad iustificationē est deus sicut causa efficiēs: ⁊ passio xp̄i sicut meritoria: hu ic autem cause cōtinuat sacramentū p fidem ecclie: que instrumentū refert ad ꝓncipalem cām vt signū ad signatū. Et ideo efficacia sa cramentoꝝ vel ꝟtus est ex tribus. videlicz ex institutione diuina sicut ex ꝓncipali agēte ex passione xp̄i sicut ex causa meritoria: ex fide si cut ex cōtinuante instrm̄ ꝓncipali agenti. Et hoc est quod dicit sanctus Thomas in. iij. pte q; ꝟtus passionis xp̄i que operat in sacramen tis copulat nobis p fidem ꝑm illud Roma. iij Quem ꝓposuit ꝓpiciatorē p fidem in sangui ne eius. Ex q̄bus hec manifesta luce colligi mus q; fides ecclesie sit dispositio ad consecu tionem effectuū sacramentoꝝ cuius ecclie fi dem repūtare vident offerentes paruulos ad baptismū qui interrogati p paruulis fidē ec clesie in ꝑsona eoꝝ ꝑsitentur dicentes: credo. Unde Augustinus in li. de meritis ⁊ remissi. peccatoꝝ ⁊ habet. de consecra. di. iij. c. mater dicit sic. Mater ecclesia os maternū puulis ꝓbet vt sacris mysteriis imbuant. q: nōdu posſunt corde ꝓpio credere ad iustitiam nec ore ꝓpio confiteri ad salutē. Quare dicit bea tus Thomas in. iij. pte. q. lxix. q; pueri credūt non pactum ꝓpium sed per fidem ecclesie q̄ eis cōicatur: ⁊ huius fidei virtute conferūtur eis gratia ⁊ virtutes. Et idē dicit in. iij. q; pu eris ꝓo dispositōne ad salutē est fides ecclesie p effectiuo salutis virtus passionis xp̄i. Cum ergo gratia qua iustificamur in baptismo ⁊ ef ficimur filij dei a deo infundat disponēte fide vl̄is ecclesie vt sic sit quodāmodo cōformitas geniti ad gignentem: patet q; recte dicatur q; in generatione ista spirituali deus sit pater et ecclesia mater. Unō etiam si hereticus aut in fidelis baptizet dum tm̄ intendat facere quod ecclia facit xp̄o ⁊ ecclie dicit parere filios nō aūt hereti aut ifidelitati sue. Sicut em̄ Jacob genuit filios p liberas ⁊ ancillas: ita xp̄s p ca tholicos ⁊ hereticos bonos aut malos. vt Au gu. dicit cōtra Donatistas. Mater ergo oim fideliū est ecclia. vñ idē Aug. li. de symbolo di cit. Si quis ab ecclesia inuetus fuerit alien?: alienus erit a numero filioꝝ dei: nec habebit deum patrē qui ecclesiā noluit habere matrē. Et hoc sit p primo. Jam videndū est scōo lo co q; ex ꝓfata rōne maternitatis nulla necessi tas sit dicēdi: q; vniuersalis ecclia superioꝝ sit auctoritate siue potestate iurisdictionis Ro mano pon. quod etsi satis de se appareat ostē ditur tamen ex hoc: q; etsi ratio maternitatis attribuat ecclesie vt dictū est: ministris tū ra tio paternitatis cōuenit. vnde Aug. in sermo ne de epbia vt refert sanctus Tho. in. iij. parte q. lxvij. Locū patris obtinet q̄ baptizat: matr aūt aqua baptismi. Et maxime ratio' paterni tatis cōuenit summo ministro dei. s. Romano pontifici quocirca dicit pater patrū. Un̄ cla re pz q; esse ꝓdicto mō matrez nō arguit supe rioritatē ptātis iurisdictionis spiritualis sup filios: imo stat bene q; aliquis sit fili? ecclie et alia ratione pater ecclie. Sicut q; cōuenit se pe q; aliquis sit genitura filius alicui? mulier ⁊ sit cura spiritualis regiminis pater eius. ⁊ q; ita sit de ecclesia exēplariter ostendit in multis Primo quidē in xpo: xp̄s em̄ q̄nq; dictus est fi lius synagoge. vnde glo. sup illud Job. i. Nu dus egressus sum de vtero matris mee. dic sic. Mater xp̄i synagoga est que in se eū operuit littera tenuit nec nudū in diuinitate vidit: s; ab ea nudus ad gentes exiuit. Item xp̄s q̄nq; est dictus filius ecclesie. vnde ipse ait Mat. iij. de discipl̄is suis: ecce mater mea ⁊ fratres mei. vbi dic glo. soror ⁊ frater credendo mater predicando dum per verba p̄dicationis amor xp̄i quasi ipse xp̄s in corde auditoris generat. Item hoc ꝟbū ptractans beat? Aug. ps̄. cxxvij. dicit. quomodo mater eius est ecclesia nisi q: ipse xp̄s est in xp̄ianis quos per baptismuz cō tinue parit ecclesia. Item ipse xp̄s est fili? bea

tissime virginis marie: nihilominus sup oēs istas matres supior est auctoritate ⁊ eminentia potestatis. Similiter nō est incōueniēs q papa cuz sit hoc q filiꝰ ecclie quia sacramēto baptismi regeneratus. sit etiā pater ecclesie. vnde etiā pater patrū appellat ⁊ ipe vniuersitati fidelium scribēs ait in cūctis litteris suis dilectis filijs ⁊c. Nec hoc videt magis inconueniens q̄ q dicat princeps caput pastor et magister ecclie que a sanctis patribus attributa leguntꝰ romano pōtifici. Verum hoc etiā auctoritate scripture firmamus. scribit em̄ ps. xliij. ⁊ est dictū ꝓphete ad ecclīaz. Audi filia et vide ⁊c. vbi dicit glo. Augu. Sic alloquit ꝓpheta reginā istā: audi filia ⁊ vide. alloquit eam tanq̄ vnus de patribus. Item in eodem ps. sup illud. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. dicit idem Aug. ⁊ habet in. c. quoz vices di. lxviij. Sic genuerunt te apostoli: ipsi missi sūt: ipi p̄dicauerit ipi pres. ℔ nū quid nobiscuz corporaliter esse poterāt vsq̄ in posterū. ergo illoz absceſſu deserta est ecclesia? Absit. Pro patrib⁹ tuis (inqt) nati sunt tibi filij: patres missi sunt apostoli. ꝑ apostolis filij nati sunt tibi constituti sunt epi. bodie em̄ epi qui sunt p totum mundū vnde nati sunt tibi? ipa ecclesia patres illos appellat ipa illos genuit ⁊ ipsa illos cōstituit in sedibus patrū. Non ergo putes te desertā quia nō vides petrū: q̄a non vides paulū: quia non vides eos p quos nata es: deple tua tibi creuit paternitas. ꝑ p̄ibus tuis nati sunt tibi filij: hec Aug. Ex quib⁹ clarissime patet simul ista stare. q romanus pontifex sit filiꝰ ecclesie quia p baptismū regeneratus ⁊ sit pater ecclie rōne prelationis ⁊ auctoritat qua preest ecclesie vt rector ⁊ gubernator. vnde beatus Bernardus scribens ciuitati Pisane in quadam epistola ita inquit de Innocētio papa. Honora tuū ⁊ vniuersitatis patrem. ⁊ ideo nō mirū si sicut ratione filiationis papa veneret ecclīam vt matrem: ita ⁊ ratione prelationis preferat ecclesie: vt pastor gregi vt ꝓnceps plebi ⁊ vt rector familie. Ad quod satis opitulat illud quod Apostolus ad Roma. vltimo. salutādo quosdam obseruauit filium em̄ quia erat in ordine ecclesiastico cōstitutus preponit in salutādo matri sue sic dicens. Salutate mihi Rufum electum in dño et matrem. scilicet carne ℔m glo. ⁊ meā scilicz beneficijs. vbi glo. ordinaria dicit. q apostol⁹ filium matri preponit ꝑ ecclesiastico officio. Si autez dicit aduersarius q papa nō potest dici pater ecclesie: quia nullus potest dici pater sue matris. Dicendum est q falsum est: diuerso enim respectu ⁊ ℔m aliā ⁊ aliam rōnem potest quis dici pater alicuius ⁊ filius illius. Nam xp̄s dicit ⁊ filius dauid ⁊ pater dauid. ⁊ filius beate virginis ⁊ pater eius ⁊ eps filius est mulieris cui⁹ est pater spiritualis. Hō aūt inducitur ex saluatore Mar. xxij. Unus ē pater ⁊c. nō est ad propositū: qm̄ xp̄s in illis verbis vt hēt ex glo. nō vult dicere nisi q vn⁹ sit pater principalis auctor vite nature ⁊ gratie ⁊ glorie vtpote in quo viuim⁹ mouemur ⁊ sum⁹ nō autem vult negare quin aliquo modo participatione. s. quadā aliquib⁹ alijs nomen ⁊ ratio paternitatis cōueniat. vnde Jacobi. i. dicitur. Omne datum optimū ⁊ omne donū pfectum de sursum est descendēs a patre luminū a quo est oīs paternitas in celo ⁊ in terra. Preterea scriptura sancta plena est de honore impendēdo patri ⁊ matri Exod. xx. Et in proposito dicim⁹ q papa p̄ticipatione potestatis diuine sibi date a deo est pater omniū fidelium. Non est aūt hic pretereundū: q ecclesia romana dicit mater nostra siue fideliū. vnd Mar. vij. super illud: mulier em̄ statiz vt audiuit eos dicit glo. Mulier est mater nostra romana ecclesia. qō ideo putamus dictū esse. Tum ꝑmo quia ecclesia romana est magistra fidei p quā efficimur filij dei. vt in. c. oēs. di. xxij. Tuz scōdo q: ipsa est mater omniū ecclesiarum xp̄i in quibus fit generatio filioz dei. vt in. c. non decet. di. xij. dicit Calixt⁹ papa. Tum tertio: q: velut mater omnib⁹ fidelib⁹ subuenire solita est. vnde zepherinus papa in decretis suis inqt. Tantaz a dño bmōi sancte sedis ⁊ apostolice ecclesie fundatore beato petro apostoloz ꝓncipe accepim⁹ fiduciam: vt pro vlt xp̄i sanguine redempta ecclesia impigro vigilemus affectu: ⁊ omnibus dño famulātibus succurram⁹ ⁊ cunctis pie viuentibus opem feramus. hec ille. Quocirca Adrianus papa in epistola q̄dam ad Basiliū imperatorē. iij. inquit. Q in q̄ est laudabilis ⁊ merito a cunctis mortalib⁹ efferenda apostolica sedes que semp catholicis subuenire cōsueuit: que semp gaudere cuz gaudentibus ⁊ flere cū flentibus nō cessauit. hec ille. Propter quā rationē inquit sanctus Sixtus papa in. c. oēs. ij. q. vi. Omnes epi qui in aliquibus pulsant vel criminātur grauioribus causis quoties necesse fuerit libere apl̄icam sedem appellent atq̄ ad eā quasi ad matrem cōfugiant. hec ille. Et papa zepherin⁹ in ca. ad romanā ecclesiā. eadē cā. ⁊. q. ita ad propositū inquit. Ad romanā ecclesiā ab omnib⁹ maxime tamen oppressis est appellandum et concurrendum quasi ad matrem vt eius vberibus nutriantur ⁊ auctoritate defendātur ⁊ a suis oppressionibus releuentur: quia nō po-

test nec debet mater obliuiſci filiū ſuū: ḃ ille.

Cap̄.lxxxvij. In quo rn̄detur ad ſextā rōem ſumptā ex eo q̄ eccleſia ꝺr domina.

Cá. LXXXII nidis ſexto argumēto cá.lxxxi.

D ſextā rōnem

a que inducit q̄ eccl'ia ſit dña ꝛc. ⁊ papa non ſit dn̄s ſed miniſter ꝛc. Reſpondet negando ovtrāq; partē añcedētis. videlꝫ ꝑmo q̄ eccl'ia vniuerſalis ſit dña. ſecūdo q̄ papa nō ſit dn̄s. Et ad ꝓbationeꝫ ꝑme partis dicimus q̄ auctoꝛitas illa Trenoꝝ. i. ad lr̄am intelligit nō de vniuerſali eccleſia ſed de ciuitate hierl'm ⁊ vniuerſitate populi iudaici: cuius ruinā lamentabat ꝓpheta. vnde gl. ita inq̄t. Quomodo ſedet ſola ciuitas hierl'm. ſ. populo expoliata ignominia plena inter hoſtes humiliata olim populoſa. ⁊ inter hoſtes gloꝛioſa facta quaſi vidua domina gentiū: regibus deſtituta: ſacerdotibus deſolata: templo ꝓphanata: ⁊ vaſoꝝ gl'ia ſpoliata ꝛc. ⁊ ita ſm̄ lr̄alem ſenſum (Unde ſumitur efficax argumentū vt ait Auguſtinus) auctoꝛitas illa nō eſt ad ꝓpoſitum. Leterū ſi allegoꝛice auctoꝛitas illa exponatur ⁊ in glo. de eccleſia vniuerſali nō tm̄ ad intelligentiaꝫ aduerſarioꝝ. videlꝫ q̄ cōmunitas eccl'ie per oꝛbem diffuſa aut collecta ſynodaliter ſit domina gentiū ⁊ ꝓnceps ꝓnunciarū. Sed expoñit ⁊ intelligit ſic: q̄ eccl'ia ſit dña vt glo. inf. habet in ꝑlatis. nō em̄ eccleſia dñatur inſtar vnius cōmunitatis in omnibus mēbris ſuis. ſed in ꝑlatis tm̄ ⁊ maxime in ſummo ꝑlatoꝝ ſcz romano pōtifice: qm̄ regimen ⁊ ꝓncipatus eccleſie nō eſt inſtitut⁹ vt ſupra declarauim⁹ ad modū regiminis Ariſtocratij in quo ſummus ꝓncipatus nō eſt apud aliquem ſingulariter ſed apud multos: ſed ad modū regiminis regalis in quo ſummus ꝓncipatus ē apō vnum videlꝫ romanū pontificē: ſicut habetur in. c. nolite errare. di. xi. vnde ipe dicitur princeps eccleſie ⁊ vocat dominus noſter. Unde ſynodus vniuerſalis vocat romanaꝫ eccl'iam dñaꝫ. in. c. oporteb at. diſtin. lxxix. Ubi ad ſciēdum quomodo romanus pōtifex poſſit et debeat dici dominus eccleſie ⁊ alij ꝑlati ſuaruꝫ eccleſiarū ⁊ quomodo nō: eſt notandū q̄ vt tāgit ſanctus Thomas in ꝑma pare. q. xcvi. ar. quarto. dominiū dupliciter accipit. Uno mō ſm̄ q̄ opponitur ſeruituti. ⁊ ſic dominus dicitur cui aliquis ſubditur vt ſeruus. ⁊ hoc modo prelati eccleſie non ſunt domini aliorum. Alio modo accipitur dominiū ſm̄ q̄ cōmuniter refertur ad ſubiectum qualitercunq;. ⁊ ſic etiam ille qui habet officium gubernādi ⁊ dirigēdi liberos dominus poteſt dici. ⁊ hoc mō Romanus pon. cum ſit vniuerſalis gubernator ⁊ director omniū fideliū poteſt dici dominus eccleſie ſiue fidelium ⁊ ita appellatur ab omnib⁹. Qui modus dominationis etiaꝫ fuiſſet in ſtatu innocentie ſicut etiam eſt inter angelos inter quos vnus oꝛdo dominationū vocatur. Nō vero dicūt aduerſarij: q̄ ꝑlati eccleſie ſunt diſpēſatoꝛes ⁊ miniſtri ⁊ per ꝛ̄ns papa ⁊ ita nō domini. Dicendū eſt q̄ iſta ꝛ̄ña nulla eſt. Tum primo: qꝛ bene ſtat cū dominio q̄ aliquis ſit miniſter alterius ſuperioꝛis dn̄i ſicut de principibus taꝫ ſpiritualibus q̄ ſecularib⁹ qui omēs ſunt miniſtri dei ſicut Apoſtolus innuit ad Ro. xiij. Tum ſecundo: qꝛ bene ſtat cū dn̄io ſecūdo modo dicto q̄ aliq̄s ſit etiā miniſter eoꝝ quoꝝ dicitur dn̄s eoꝝ vtilitati ſeruiēdo. vnde papa dī ſeruus ſeruoꝝ dei. Preterea xp̄s qui fuit regū terre princeps ⁊ dn̄s dn̄oruꝫ miniſtrū noſtrū ſe vocat. vnde Mat. xx. inq̄t. Filius hois nō venit miſtrari: ſed miniſtrare Stat ergo q̄ papa ſit ſeru⁹ ſeruoꝝ dei miniſterio charitatis ⁊ dn̄s ſuperioꝛitate auctoꝛitatis vnde falſum eſt q̄ō aduerſarij dicunt: q̄ papa ſit miniſter eccleſie ſicut cui⁹ vice aut nomine agat. hoc em̄ modo ſoli⁹ xp̄i miniſter eſt ⁊ vicarius cui⁹ vices agit in terris vt in ſuperioꝛibus oſtendim⁹ in. c. xxxvij. Ad id q̄ō inducitur de Bernardo libꝛo de cōſideratione: reſpōdetur q̄ beatus Bernar. dicēs q̄ papa nō ſit dom̄in⁹ aut romana eccl'ia dña: capit dn̄ium primo modo ſumptū. videlꝫ ſm̄ q̄ opponit ſeruituti: d ñi autē ad ſeruū vt dicit Ariſt. viij. ethi. eſt prelatio tyranni ad ſubditū. Differt aūt tyrānus a rege vt ibidē dicit pb̄s: qꝛ rex ordinat prelationē ſuam ad bonū gentis cui preeſt ꝓpter eoꝝ vtilitatem ſtatuta ⁊ leges faciens. Tyrānus autē dñatur ad vtilitatē ꝓpriā: ⁊ talis dñatus nō eſt nec eſſe debet in eccleſia. Et iſte eſt dñatus qui ꝓhibetur apoſtolis a dn̄o Mat. xx. cuꝫ ait. Scitis qꝛ principes gentiuꝫ dominātur eoꝝ ⁊ qui maioꝛes ſunt poteſtatē exercēt in eos: nō ita erit iter vos. ⁊ de tali dominio loq̄tur beatus Bernar. ⁊ nō de dn̄io ſecundo modo dicto. Nō patꝫ ex eo q̄ō dicit in epiſtola quadā ad Eugeniū papam vbi de duplici dn̄io prefato diſtinguens ita loquit. Si xp̄s te miſit eſtimabis te nō miniſtrari ſed miniſtrare veniſſe ⁊ miniſtrare nō ſolum ſubſtantiam ſed ipſam quoq; animaꝫ. verus ſucceſſoꝛ pauli dicet cum paulo: non quia dñamur fidei veſtre ſed adiutoꝛes ſumus gaudij veſtri Petri heres audiet petrū dicentem nec vt dominātes in clero ſed forma facti gregis. Ecce vbi primum modum dominij excludit a papa. De ſecundo ſubiungit ſic parū poſt in eadem

epistola.Terribilis prorsus terribilis est locꝰ iste:locus in quo stas terra sancta ē locus petri locus ꝓncipis apostolorū vbi steterunt pedes eius.locus illius quē cōstituit dñs dnūm domus sue et ꝓncipez omnis possessionis sue hec ille.Ecce ꝙ petrū nominat dominū domꝰ dei.⁊ ita patet quid dicendum sit ad dictum Bernardi.Preterea ad dictuz bti Bernardi respōdit Archidya.sup.c.fideli.extra de sum.trī.⁊ fi.ea.in.vi.post recitatū ꝓfatum verbuz Bernardi in glo.dicētis:ꝙ romana eccl̄ia nō ē dña dicit sic.Quicquid Bernardꝰ dicat.ecclesia romana in canone dña nūcupaꝝ.lxxix. di.oportebat.

Caꝑ.lxxxviij.In quo rñdeꝝ ad obiectōez septimam sumptā ex eo ꝙ ecclesia est dña rerū ecclesiasticarum

Caꝑ.LXXXVIII rñdens ad septimū argumentuz factū,c.lxxxi.

¶ Dseptimaz ad.

uersariorꝫ obiectionem pari modo faciliter respondeꝝ: in q̄ cuz dicit ꝙ papa nō sit dominus rerum ecclesie sed ipa ecclesie cōmunitas.⁊ per ꝓsequēs ꝙ ecclesia ipa supior papa dicēda veniat.Respondeꝝ dupl̄r.Primo negādo antecedens ꝓutraq; parte.Primo videlz ꝙ papa nō sit dñs rerum ecclesie:qm̄ quēadmoduz ōz papa dñs eccl̄ie.i.rector atq; guberuator eiꝰ: ita debet dici dñs rerum ecclesie.vnde Bernardus in epistola ad Eugenīū supra commorata dicit:ꝙ romanus pontifex locū tenet eius quem cōstituit dñs dnm domus sue.⁊ ꝓncipem omnis possessiōis sue:sed bona oblata ptinent ad ius sacerdotū iuxta.c.nulli.xij.q.ij. Secūdo respondeꝝ ad obiectionē ꝓfatam negando ꝓsequētiam: qm̄ dato ꝙ apud eccl̄iam vniuersalē dñium esset rerum ecclesiasticarū et nō apud papam sed sola dispēsatio.non sequit̄ ꝓpter boc ꝙ ecclesia esset supior auctoritate ꝓlationis aut iurisdictionis ipo romano pontifice.hoc maxime considerato ꝙ auctez ipam dispensandi sicut ⁊ pascendi gregem ipsum dominicū nō ab ecclesie cōmunitate sed ab ipo oim summo pastorum christo habet dicente sibi in petro.Pasce oues meas.Joh.vltimo.aꝰ quelibet dioecesis auctoritate maior esset suo episcopo:aut parochia suo presbytero curato:cum cōmunitatibus eccl̄iarū talia bona data sint non singulari psone.vnde sunt datores ecclesiarum intenderūt dominium ⁊ ꝓprietatem bonorū illorum oblatoꝝ transferre primo ⁊ directe in cōmunitatem collegij.s. talis vel talis ecclesie ad vsum deo seruentium et non in aliquam personam singularem. vt satis colligitur ex.c.pontifices.xij.q.iij.⁊ fi singularis persona.scil:cet vt pars⁊ mēbrum cōitatis habeat in ipsis ius vtendi ad sustētationē sui status sed auctoritas est in ipsis ponti ficib? quibus claues collate sunt.Et ita ista ꝓpa nulla est apud cōitatem ecclesie est dominiū rerum ecclesiasticarum ⁊ nō apud papā:g̃ apud cōitatem eccl̄ie auctoritas superioꝝ iurisdictionis est ꝙ apud Romanū pon.

Capitulū.lxxxix.In quo respōdetur ad obiectōnem octauam sumptā ex eo ꝙ ecclesia dicit regina.

Ca.LXXXIX rñdēs octauo argu. fco ca.lxxx.

¶ Am ad obiecti:

i onem octauaz sumptam ex eo ꝙ ecclesia nominatur regina:rñdeamus.Dicim? aūt hāc ꝓpam nullam esse.ecclesia dicitur regina:g̃ est maior papa auctoritate iurisdictionis.Pro quo ⁊ multis similibus est notandū:ꝙ cum dona gratie gratūfaciētis sint distincta a donis gratie gratisdate:dona gratie gratūfaciētis nō arguunt dona gratie gratisdate.patet:qm̄ ex boc ꝙ aliquis est in charitate nō seq̄tur ꝙ sit ꝓpheta doctor aut prelat?:neq; ecōuerso ex boc ꝙ aliquis sit ꝓpheta doctor aut prelatus seq̄tur ꝙ sit in charitate:aut ex boc ꝙ quis sit excellentior doctor aut ꝓpheta aut sublimior prelatus sequitur ꝙ sit in maiori charitate. Un sanctꝰ Tho. in.q.de veritate.q.xij.ar.ij.respondens ad auctoritatem illam Jsaie.xi. Nō surrexit maior Johāne baptista.dic:ꝙ etsi Johāne baptista nullus fuit simpliciter maior:ꝓpter boc nō sequitur ꝙ nullus fuerit eo excellētior in gradu propbetie.Et ratio sua est:q; cum ꝓphetia nō sit donū gratie gratūfacientis potest esse maior ꝓpheta qui est minor in merito.hec sanctꝰ Thomas. Secundo notādum:ꝙ nomen regine sicut nomen regis potest attribui alicui dupliciter.Uno modo ratione ꝓtuosi regiminis quo quis bene se regit ꝑm illud Senece. Si bene te rexeris es dignus nomine regis. Et cassiodorus dicut ps.xxxvij. Reges terre sunt qui corporib? suis diuinitatis munere dominātur.Et Gregorius in moralibus libro.xi. Qui membrorum suorum motus bene regere sciunt nō immerito reges vocantur. Doc modo esse reginam legimus attribui ⁊ anime rationali deuote ⁊ ecclesie vniuersali que ex sanctis animabus vna colligitur:vt ait Augu.super ps.xliij. Q vero anime sancte regine nominetur babetur Canti.vi.vbi dicitur. Sexaginta sunt regine.vbi glo.interli. ait filios et amore sponsi ⁊ regni generantes. De ecclesia vero vniuersali sequitur imediate. Una est columba mea perfecta mea. vbi glo. Aymonista habet. Una colūba mea bec vna est catholica per vniuersum orbem diffusa ecclesia:que

ex reginis et adolescētibus cōstat. De h̄ satis qm̄ quomodo vniuersalis ecclesia regina dicatur plene diximus in p̄mo libro. c. xliij. Tertio considerādo q̄ hoc modo esse reginā respicit dona gratie gratūfacientis. sicut patet ex ipo p̄phetico tex. qui inductus est p aduersarios. dicit em̄ p̄pheta. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circūdata varietate id est auro charitatis decorata et varietate circundata meritor. vt inquit glo. ij. Et hinc est q̄ ecclesia nō dicit regina in omnibus mēbris suis sed in illis que in gratia et charitate sunt Unde glo. ordina. sup illud Cant. vi. Sexagīta sunt regine &c. dicit sic. Regine sūt que in tuitu regni celestis inseruiūt. Et ideo dicunt sexaginta: quia sola dilectione p̄ceptorum dei pfectionem operum habent. vel quia corpore os q̄nq̄ sensus ad regulā apostolice doctrine obtemperāt. Ex quibus patet q̄ eccl'ia in eis membris dicetur regina que q̄nq̄ suor corporum sensus ad regulā diuine legis disponentes p gr̄am et charitatem thoro eterni regis appropinquāt. Ex quibus aptissime colligitur q̄ sepe contingit q̄ ecclesia habet altiorē gradum auctoritatis et potestatis eccl'iastice in quibus non habebit p̄fatum nomen regine vtpote in p̄latis malis siue male viuentib? male se regentibus. et ecōuerso in multis erit regina in quibus nihil habet auctoritatis ecclesiastice: sicut patz de multis sanctis. Quo circa arguere ex hac appellatōe regine altiorem gradum superioritatis potestatis ecclesiastice videtur sapere errorem Ualdensium et Johannis vicleff dicētium apud solos existētes in gratia gratūfaciente esse claues eccl'ie Habemus ergo manifestū q̄ ista consequētia nulla est. ecclesia est regina: ergo superior est papa auctoritate potestatis. maxime si attendamus q̄ etsi beatissima virgo maria nō modo hominū sed etiā angelor regina sit. claues tamen regni celorum nō sunt ei date sed apostolis. vt habet extra de peni. et remis. c. noua. Secūdo modo potest attribui ecclesie nomē regine ratione p̄lationis aut principatus et hoc in p̄latis qui sunt rectores eius sicut sepe diximus et maxime in romano pontifice: cui omnes primates mūdi iure diuino caput inclinant: qui etiam reges dici possent. sicut supra in. c. xxxiij. plene ostendimus 5m illō ps xliij. Delectauerunt te filie regum in honore tuo vbi dicit glo. ordina. Reges dicit apostolos qui se et alios in virtutibus regunt: quor filie sunt omnes ecclesie per eos in fide genite. Quod vero dicunt aduersarij q̄ papa non possit vocari rex: negatur tanq̄ falsum: quoniā sicut supra ostendim? cum rex a regendo dicatur vt ait Ysido. et Romanus ponti. rector sit vniuersalis ecclesie: rex conuenientissime posset appellari. Et ad p̄bationez cum dicitur q̄ regimen ecclesie respectu pape non sit regale sed politicum: dicimus q̄ hoc sit falsum sicut sufficiēter probatum est in superioribus maxime circa. c. ij. Et ad probationē quā inducunt ex illo Mat. xx. Scitis &c. respōdetur q̄ probatio illa nullius virtutis est: qm̄ per illa verba xp̄i non negatur principatum ecclesie esse regalem aut monarchicum: sed tm̄ q̄ principatus et dominiū p̄latorum ecclesie nō debeat eē more dominor seu principum huius mundi: qui ideo fiunt vt dominētur in minoribus suis: p̄lati vero vt seruiant. vnde beatus Chrisostomus super illo verbo ita ait. Principes mūdi iō fiunt vt dñarentur minoribus suis: principes autem ecclesie vt seruiant minoribus suis vt suas vtilitates negligant et illorum procurēt. h̄ Chrysostomus. Ad vltimo inducunt: q̄ xp̄us fugit ne facerent eum regem. insipiēter inducētes nec facit ad propositum: qm̄ ideo fugisse dicitur ne facerēt eum regem vt inquit sanctus Tho. sup Joh. Prio q̄ cum ipse esset vere rex derogasset sue dignitati si regnum ab hominibus recepisset: qui sic rex erat: vt eius participatione reges omnes essent Prouerbio. viij. Per me reges regnant. Secundo q̄ p̄iudicasset sue doctrine si claritatem et robur ab hominibus accepisset: sic enim operabatur et docebat vt totum diuine virtuti ascriberetur et nō fauori humano Joh. v. Claritatem ab hominibus non accipio. Tertio vt erudiret nos mundanas contemnere dignitates Joh. xiij. Exemplū em̄ dedi vobis &c. Ecclesiastici. vij. Noli querere ab homine ducatum. Et ita patet q̄ auctoritas illa nullo modo p̄bat propositum aduersariorum.

Capl'm. xc. In quo respōdetur ad obiectionē nonaz sumptā ex eo q̄ ecclesia dicit sponsa xp̄i.

Cap. XC
rñdens nono argumēto facto cā. lxxxi.

Ono argueba:

n tur per aduersarios ex eo q̄ ecclesia dicitur sponsa xp̄i papa autē nō sponsus sed paranymph? &c.

Ad hanc obiectionem respondentes dicim? q̄ ratio illa in nullo fauet p̄posito aduersariorum. Nō ex multis colligitur. Primo: quia ecclesia que dicitur sponsa xp̄i nō dicit aliquam personam aut cōmunitatem secluso papa cuz dicat Bernardus super Cant. homelia. lxix. Quid sponsa nisi congregatio iustor: quid ipsa nisi generatio querentiū dominū querentium faciem sponsi? Secūdo: quia ratio et digni

tas sponse cōuenit etiam pśone pape si sit in amore xpi. Unde ipse Bernardus in ꝑmone de nuptijs dicit sic. Spōsa xpi ipi nos sumus et omnes simul vna sponsa ⁊ anime singulor singule sponse: hec Bernardus. Tertio quia ratio huius sponsalitatis nō arguit superiori tatem auctoritatis de qua loquimur. de quo rationem supra assignauimus in superiori. c. quia hoc respicit gratiam gratūfacientē cum sponsa dicatur ꝓpter dilectionem. Ait enim Bernardus sup Cant. homelia. lxxvij. Ecclesia dicit ciuitas ꝓpter collectionem: sponsa ꝓpter dilectionem: oues ꝓpter mansuetudinez superioritas autem et excellētia auctoritatis innitit dono gratie gratisdate. Et inde est ꝙ ecclesia dicit sponsa christi in omnibus membris que in christi amore florent. id est in his membris que numero ⁊ merito sunt xpi membra vnde glo. super illud. j. Corinth. xi. Despōdi enim vos vni viro ⁊c. dicit: ꝙ ecclesia in omnibus veris membris virginitatem mētis seruat etsi nō corpis. et. j. Singulariter dicit virginem quia omnes sunt vna ꝝgo ꝓpter fidei integre vnitatem solide spei sincere charitatis Virgo sunt: quia a prauitate erroris ⁊ ab opere malo incontaminati. casta: quia non habent estum male volūtatis: hec glo. Et nihilomin? ecclesia nō habet in omnibus istis potestatez clauium. q̄nimmo habet in multis que nō sūt inter membra vera sponse sed odiētium deum Esse ergo sponsam christi licet arguat fidem per dilectionem operantem. Osee. j. Sponsabo te mihi in fide. nō tamen arguit auctoritatem iurisdictionis aut superioritatē p̄incipatus. alis pśone sancte que spōse christi sunt et vocant superiores essent ⁊ potestate et auctoritate iudicij multis prelatis qui sunt peccatores: quod est error Valdēsium. ꝙsequētia ergo illa aduersariorum: vniuersalis ecclia est sponsa christi. ergo superior est auctoritate romano pontifice nulla est. vnde etiam tempore veteris legis ecclesia dicebatur sponsa: sicut in multis locis habetur in libro Cantico: et nihilominus Moyses superior erat auctoritate tota illa multitudine ecclesie: sicut in superioribus sepenumero inductum est. Et cuz dicitur ꝙ maior sit potestas regiminis in sponsa q̄ in paranympho: dicimus ꝙ verum est nisi sponsus aliter ordinauerit sicut factū est hic: quoniā ipe sponsus scilicet christus regimen et gubernationez ac curam sponse sue romano pōtifice tanq̄ vicario suo plene commisit. Preterea falsum dicunt ꝙ papa non sit etiam sponsus ecclesie: sicut superius ostendimus. c. xxvij. Unde Bonifacius in. c quoniā. extra de imunita. eccl. libro. vi. dicit. Nos iusticiam nostram ⁊ ecclesie sponse nostre nolentes negligere.

Capitulum xci. In quo respōdetur ad obiectionē decimā sumptā ex eo ꝙ ecclesia errare nō possit.

Ecimo obijcie- batur sic. Ecclia non potest errare ⁊ per cōsequens indeuiabilis est: papa errare potest ⁊ deuiare a rectitudine tam mor ꝙ fidei. ergo ecclesia ē superior ptāte ⁊c. Ad hoc respondēres dicim? ꝙ ratio ista nulla est: qm̄ hec argumētatio nullas vires habet: ecclesia vniuersalis errare nō potest in fide papa vero sic. ergo ecclesia ē maior ⁊ superior potestate clauiū aut auctoritate iurisdictionis romano pontifice. Cum em̄ vt supra diximus ista pertineāt ad diuersas gratias gratisdatis: distincta nāq̄ est gratia confirmationis a gratia potestatis clauium: vna nō arguit aliam vt est manifestum. alis quicūq̄ esset in gratia confirmatus non modo claues haberet sed etiam in clauiū potestate superior esset omni non confirmato: quod absurdum est ⁊ a fide vniuersalis ecclesie alienū vnde iste ꝙsequētie aduersarior nō modo sūt nulle sz etiam videtur sapere errorem. De hoc autem quod dictum est ꝙ ecclesia vniuersalis errare nō potest in fide licet plura dixerimus libro primo. c. xvij. vbi apertissime declarauimus ꝙ in ecclia dei fides sanctitas doctrina prelatio ⁊ sacramenta vsq̄ in finem essent duratura: nihilomin? duximus hoc hic explicandum: qualiter iuxta sanctor patrum doctrinā sit accipiendū: ꝙ ecclia errare possit. Dicimus autem hoc ꝙ in ecclia in fide ⁊ moribus errare nō possit sic accipiendum esse: ꝙ deus ita assistet eccl'ie vsq̄ ad consummationē seculi vt nūq̄ vera fides deficiat in ea: nullum em̄ erit tempus vsq̄ ad finem seculi in quo nō sint aliqui etsi nō omnes qui veram fidē per dilectionem etiam operantē siue charitatem formatā nō habeant. Quod pulchre ostendit Aug. sup illud. ps. cvij. Ne auferas de ore meo verbum veritatis vsquaq̄ sic dicēs. Ex ore suo quippe dicit ꝙ vnitas corporis loquitur in cui? membris etiam illi deputant qui defecerunt ad horam negando: sed penitētdo postea redierūt vel etiam martyrij quam perdiderunt palmā reparata confessione sumpserunt. Non igitur vsq̄ valde sed sicut quidam codices habēt nō vsquaq̄ hoc em̄ non omnimode ex ore petri in quo erat typus ecclesie ꝟbū veritatis ablatum est: qui etsi ad horam negauit timore turbatus: tamen flendo est reparatus ⁊ confitcn

Cap. xci rides decimo ꝙ Gu. facto. c. ꝙ.

do postea est coronatus. totū itaq; corpus xp̄i loquit̄. i. ecclesie sancte vniuersitas in quo toto corpore siue quia negantibus plurimis remanserunt fortes qui vsq; ad mortem p̄ veritate certamen certarēt: siue quia ex his qui negauerunt multi reparati sunt: nō est ablatum ex ore eius verbum veritatis vsq; valde: hec Augustinus. De isto etiam ecclesie p̄uilegio habet̄ Matth. xvi. vbi Petro xp̄s ita ait. Tu es petrus ⁊ super banc petrā edificabo ecclesiam meam: ⁊ porte inferi nō p̄ualebūt aduersus eam. glo. interli. nō separabūt eam a charitate mea ⁊ fide. Sup quo ꝟbo dom̄in? Archidyaconus in. c. ita dñs. distin. xix. ita dicit Porte inferi peccata mortalia sunt que dicūtur porte inferi: quia per ea paratus est aditꝰ ad inferos: hec aūt non p̄ualebunt contra ecclesiam sic q̄ nō sint aliqui boni semper in ecclesia. Vel porte inferi dicuntur hereses ⁊ scismata: q̄a p ea similiter est aditus ad infernuz. hec similiter nunq̄ contra eccl̄iam p̄ualebūt sic vt eaz toraliter polluāt. xxiij. q. i. a recta: h̄ ille. Item eodem modo exponit sanctus Thomas in. iij. di. vi. loquēdo de baptismo vtrum possit dari ab hereticis: dicēs sic. Non requiritur fides p̄sonalis offerētium ad baptismuz nec alicuius p̄sone determinate sed solum fides ecclesie militātis: quaz nō est possibile deficere toraliter deo ordināte. qui dicit Mat. vlti. Ego aūt vobiscū sum vsq; ad consummationem seculi.

Cap̄. xciij. In quo rñdet̄ ad vltimā obiectionē fundatam sup illo Mat. xviij. Dic ecclesie.

Ca. XCII videns adynde ymū argumētuz sumi. c. lxxxi.

Eliquuz iam restat vt vltime satisfaciam? obiectioni: qua aduersarij potissime fulciunt̄ ad p̄bandum q̄ vniuersalis ecclesia auctoritate et iurisdictionis potestate superior sit romano pontifice dicentes q̄ ad vniuersalem ecclesiam ficut ad supmum iudicem quilibet fidelis. ⁊ per p̄sequēs etiam romanus pontifex remittat̄. Ad quam respondētes dicimus boc esse falsum. Et ad p̄bationem quam faciunt ex illo Mat. xviij. Dic ecclesie: dicimus q̄ auctoritas bene ⁊ catholice intellecta nō facit p aduersarijs. Alia nempe est intelligentia prefate auctoritatis iuxta sanctorum ⁊ clarissimorum doctorum interpretationem q̄ aduersarij p̄tendant. Pro cuius declaratione: quia hac auctoritate maxime aduersarij armantur est notandum q̄ illud dictum christi. Dic ecclesie exponitur dupliciter iuxta glo. ordina. ⁊ expositores. Primo sic: dic ecclesie. scz tanq̄ iudici denūciādo illi peccatū fratris corrigēdū. Alio modo: dic ecclesie: id est coram ecclesia obiurga fratrem delinquentem: vt iuxta Hiero. in glo. ordi. detestationi eū habeat: ⁊ qui non potuit pudore saluari saluet̄ opprobrijs. Quo notato faciemus q̄nq̄. In primo probabim? q̄ expondo. illud. Dic ecclesie: tanq̄ iudici ꝟm litterale sensum: ex quo solo efficax argumentum sumitur vt inquit tam Hyo. q̄ Aug. per ecclesiam non possit vniuersalis ecclesia per orbez diffusa intelligi. Secūdo probabimus q̄ etiam per hoc dic ecclesie: nō possit intelligi ad litteraz vniuersalis ecclesia concilialiter cōgregata. Tertio p̄babim? q̄ per ecclesiā in predicta auctē intelligatur prelatus. Quarto soluem? ratōes inductas cōtra banc intelligentiam. Quinto ostendem? etiam q̄ ex sensu litterali nō possit recte intelligi illud. dic ecclesie: iuxta secōaz expositionē qua exponit̄: id est coram eccl̄ia obiurga de vniuersali ecclesia siue dispsa siue synodaliter collecta. Pro deductione omniū istoꝝ presupponim? cum omnib? sacre scripture doctorib?: q̄ correctio fraterna de q̄ in p̄fata auctoritate datur generalis doctrina cadit sub precepto. Qua suppositione posita sit ista conclusio. Per ecclesiā cui tanq̄ iudici precipitur denūciari cuiuslibet fratris delinquētis peccatum: ex sensu litterali aut ex intentione xp̄i nō potest accipi ecclesia vniuersalis p orbem diffusa. Ista cōclusio p̄batur multiplicit̄er. Et primo sic. Nullus potest intelligi recte assignat? ab aliquo sapiēte iudex in causa aliqua cui est impossibile vel quasi: denūciari culpaz delinquētis. boc est manifestū: q̄ talis frustra assignaret̄ iudex. sed eccl̄ie vniuersali dispersē p orbem non est quasi possibile simul denūciari posse peccatū cuiuslibet fratris delinquētis: vt patet. ergo ex intentione xp̄i sapientissimi legislatoris nō potest intelligi p ecclesiam cui tanq̄ iudici est denuncianda culpa delinquētis fratris vniuersalis ecclesia p orbem dispersa. q̄ña est bona. Et cōfirmatur. Tum q̄ de rōne legis est q̄ sit possibilis: vt in. ca. erit aūt lex. di. iij. dicit Isid. Tum q̄ vt inq̄t Hiero. anathema sit qui deū dixerit aliquid impossibile precepisse. Secūdo sic. ad nullū tanq̄ ad iudicē sapiens legislator remittit aliquē q̄ nō potest exire in actum siue exercitiū iudicij audiēdo querelas: condēnando reum: vel absoluendo innocentē: ⁊ ista videtur manifesta. sed vniuersalis ecclesia per orbem diffusa nō potest exire in actum iudicij vt est manifestū: cuz non esset in vno loco congregata. ergo legislator christus nullum hominem remittit ad ecclesiam vniuersalem que per orbem diffusa est

Quinq; fact̄ur ē principaliter

Circa primū principale

tanq̄ ad iudicem. ergo per eccl'iam de q̄ xp̄us in euāgelio inquit. Dic ecclesie: nō potest vere intelligi ecclesia vniuersalis. Tertio sic. vniuersali ecclesie que dicit collectio oīm fideliū nec in singulis mēb̄is nec in omnibus simul vt vniuersitati sunt date claues regni celoꝝ aut potestas ecclesiastice iurisdictiōis vt manifesta luce ostēdimus in superioribus. ergo ad eam vt ad iudicem nullus remittit. p̄ñtia est bona: quoniā cuius nō est potētia eius nō est actus: vt dicit Aristoteles in li. de somno et vigilia. ergo falsum est q̄ ad eccl'iaz vniuersalem remittat quis sicut ad iudicem. Et hec de p̄mo.

Circa scōm principale

Secundum vero q̄ per ecclesiam ad quam vt ad iudicem dicit remitti quilibz fidelis non possit intelligi ex intētione christi siue ex sensu litterali vniuersalis ecclesia cōcialiter congregata p̄batur ex multiplici capite. Primo ex raritate cōgregationis vniuersalis ecclesie. plane nō est credendū q̄ sapientissimus legislator eum vniuersalē iudicem t supremum poneret in ecclesia ad correctionē peccatoꝝ que quotidie est necessaria in ecclesia quem rarissime cōtingit p tribunali sedere t maxime eum qui p plures annos nō cōueniret ad iudicium. pater: quia sic periret iustitia t correctio nō haberet locum. sed vniuersalis ecclesia raro congregat: immo quādoq̄z plus q̄ per centum annos nō fuit celebratuz vniuersale concilium. ergo nullo modo credēdum est q̄ ad talem iudicē sapientissimus x̄p̄s fideles suos remitti voluit siue ordinauerit. Secundo idem ostendit: dato etiam q̄ semp celebrarez synodus aliqua vniuersalis ex eo q̄ insupportabili onere grauaret populus x̄pianus si pro adimplēdo p̄cepto de correctione fraterna tenerent fideles venire ad eccl'iam vniuersalem actu congregatā. Plane huius insupportabilis grauitas repugnat suauitati legis x̄pi. iuxta illud Deuteronomij. xxx. Mādatum hoc quod ego p̄cipio tibi hodie nō est supra nec p̄cul positum in celo situm vt possis dicere. quis nostrum ad celum valet conscendere vt deferat illud ad nos vt audiamus et opere compleamus: nec trans mare positum vt causeris t dicas: quis ex nobis trāsmeare poterit t illud ad nos deferre vt possim? audire t facere quod p̄ceptum est. sed iuxta est valde: gl. interli. mādata dei temperata t moderata sunt humanis viribus. et Matth. xi. dicit ipe legislator. Jugum enī meū suaue est: t onus meum leue. plane nō leue esset p̄ceptum diuine legis de correctione fraterna: si fidelis quilibz illud adimpleturus ad vniuersale concilium actu existens venire teneretur

Ad quod p̄cul dubio obnoxius esset venire si per ecclesiam cui denūciandum est peccatuz fratris delinquētis vniuersalis ecclesia synodaliter congregata ex christi intētione veniret intelligēda. Quocirca manifestum videt nō esse de intentione legislatoris christi per ecclesiam in p̄dicta auctoritate designare vniuersalē eccl'iam siue dispersam siue cōgregatam. Que ratio maxime ex eo loco diuine legis confirmat. vbi Deutero. xvij. iudices in portis esse. t p̄mi Machabeoꝝ. xiij. in platea sedere legunt: quod ideo a deo stabilitū ē creditur vt administratores iustitie in promptu t sine difficultate haberi possent: quod ō concilijs vniuersalibus cōtingere nō potest. Tertio sic: ita femine tenent ad correctionez fraternā quemadmodū viri t pauperes sicut et diuites: hoc est manifestum. sed femine nō remittunt ad eccl'iam nec dispersaz nec synodaliter congregatam tanq̄ ad iudicem cui p̄ximi denūcianda est culpa cōmissa vt patet. ergo sequit q̄ per illud: dic ecclesie: nō potest recte accipi vniuersalis ecclesia etiaz actu synodaliter congregata. p̄sequētia est bona: quia si femine tenerent ire ad vniuersalia concilia ad denunciandum delinquētium virorum aut mulierum culpas t maleficia. t ita oīes fideles siue pauperes siue diuites: quod ē absurdum. Quarto nihil quod est impeditiuum iustitie perturbatiuum pacis ecclesie occasio multoꝝ scismatum t per quod ratione appellationum que interuenirēt in omni causa ad illum supmum iudicem: vacarent omnia tribunalia p̄latoꝝ t iudicum: creditur instatutum a christo qui est rex iustitie et pacis amatoꝝ: sed omnia ista mala sequerent si ecclesia vniuersalis congregata esset instituta iudex ad quem cū frater delinquēs non audiret fratrem corripientem esset recurrēduz. p̄z quia ecclesia raro congregatur t congregata nō diu manet cōgregata nec ad eam possent omnes fideles oībus p̄currere nec etiā mittere denūciationes omniū similiū fratrum delinquētium: vt patz. ergo nullo modo est dicendū q̄ p̄ ecclesiam intelligat vniuersalis ecclesia congregata etiaz cum dicitur: dic ecclesie Quinto sic. concilij vniuersale institutionez t robur auctoritatis accipit a papa: vt distin. xvij. p totum. t extra de elec. c. significasti. ergo sequitur q̄ papa nō remittat ad concilium vniuersale sicut ad iudicē suum superiorem. p̄sequētia est manifesta. Sexto arguit sic. cōcilia vniuersalia sunt humana institutione introducta: vt p̄z in. c. canones. dist. xvi. t. xvij. ergo nō potest recte intelligi p̄m sensum litte

ralem p eccl'iam cum dicit. dic ecclesie. concilium vniuersale: patet p̄sequētia: qz als̄ institutio z celebratio concilij vniuersalis esset diuina lege z nō tm̄ humana institutione: quod nō videtur. ergo manifestuz est q̄ p ecclesiam cui tanq̄ iudici peccatū delinquentis fratris incorrigibilis denūciandū est ex sensu litterali z ex intētione legislatoris xp̄i nō possz intelligi ecclesia vniuersalis nec diſperſa p orbem nec synodaliter congregata. Et hec de scō.

Circa tertiū principale

Tertium vero q̄ scz p eccl'iam cui tanq̄ iudici denūciandum est peccatuz fratris delinquētis z incorrigibilis ex intentione xp̄i fit intelligēdus p̄latus multiplici sanctoz et clarissimoz doctoz testimonio p̄batur. Primo ex eo arguitur manifeste q̄ xp̄s nō vniuersali ecclesie diſperſe aut cogregate sed apostolis et eoz successoꝝ ecclesie prelatis ait. Amen dico vobis quecunq̄ alligaueritis super terram erunt ligata et in celo. vbi glo. Hieronimi dicit sic. hic potestatem tribuit apostolis. prelati ergo vniuersitatū sunt ad quos tanq̄ ad iudices fideles remittunt z non ip̄e vniuersitates. Secūdo hoc idem ostendit auctoritate beati Ebrisostomi qui sup Matthēum vt habetur in glo. cōtinua exponit sic. dic eccl'ie id est bis qui ecclesie p̄sunt. Tertio idem arguitur ex gl. decreti in. c. si peccauit ij. q. i. que ita habet. dic ecclesie. i. sacerdoti. Quarto idē ostenditur ex interp̄tatione apostolice sedis i c. nouit. extra de iudi. vbi ly dic ecclesie: de pastore z rectore vniuersalis ecclesie interp̄tat z exponit. Quinto ostendit auctoritate beati Thome qui tam in. iiij. di. xix. q̄ in. ij. ij. q. xxiij. in materia de correctō fraterna exponit. dic ecclesie. i. p̄lato in iudicio p̄fidenti. Sexto auctoritate eiusdē sancti Thome in tractatu de correctione fraterna vbi exponens p̄dictam auctrem dicit. p̄ceptum de correctione potest ptinere ad omnes vel ad p̄latos: si ad omnes cōmuniter tunc ecclesia non vocatur hic congregatio sed prelatus: si istud ptineat ad prelatos tunc sensus est. dic ecclesie. i congregationi fidelium z debet coram ea excōmunicari vt fit diuisus ab ecclesia p sniam excōmunicationis: z donec redeat ab ecclesia debet vitari z haberi sicut ethnic9 z publicanus. Ad idem est sanctus Thomas sup Matthēuz sic dicens. dic ecclesie. i. toti multitudini vt confundat z qui noluit fine cōfusione corripi cuz confusione corripiat. est enim confusio adducens gratiam. Vel dic ecclesie. id est iudicib9 vt corrigatur: hz illud Deuteronomij. xxij. Si genuerit homo filium contumacem z protervū apprehēderit eum z adducet ad seniores ciuitatis. Hec sanct9 Tho. Septimo ptz ex sententia dñi Altisiodoren. in sum. sua. iij. lib. xxi. rubrica. quō sit intelligendū hoc preceptum si peccauerit in te frater tē cui9 sententia est ea dez quasi in forma cū illa que posita est sancti Tho. in tractatu de correctō fraterna. Octauo ad idez est sententia dñi Hug. Cardinalis primi postillatoris biblie: qui iuxta duas glo. que ponūtur in glo. cōtinua. quarū vna dicit: dic eccl'ie: id est bis qui eccl'ie p̄sident. z alia dicit: dic ecclesie: id est toti ecclesie vt maiorē erubescentiā habeat. dicit super Mat. sic. Si priuata persona corripit sic exponēdū est: dic ecclesie: id est coram prelato ecclesie cum conuince per testes quos noluit audire corripientes. z hoc iuxta primā glo. Si vero p̄latus corripit sensus est: dic eccl'ie. i. coram ecclesia. s. cōgregatione fideliū excōica. Nono eādem sententiā quasi formaliter p̄sequitur venerabilis magister Nicolaus gorra sup Mat. Decimo ad idem est dñs Albertus magnus qui super Mat. ita exponit: dic ecclesie: id est prelato in conuentu siue in synodo: z si eccl'iam nō audierit vt p̄m arbitriuz prelati corrigatur: sit tibi tanq̄ ethnicus z publicanus. Hec Albertus. Undecimo ad idem est cōmunis postillator Magister Nicolaus de Lyra: qui super Matth. ita exponit: dic ecclesie: id est prelato.

Duodecimo confirmatur ex practica z cōsuetudine obseruata a sanctis patribus z ab vniuersitate fidelium ab ipso nascētis ecclesie exordio. Manifestum est aūt q̄ practica obseruata in ecclesia dei circa obseruantiam precepti siue ordinis de correctō fraterna semp fuit z est denūciare prelato z non vniuersali ecclesie siue diſperſe siue congregate fratris delinquētis peccatum. Cum ergo cōsuetudo obseruantie sit interpres legis: vt dicit Augustinus libro de mendacio: ex factis sanctoꝝ colligemus quid in scripturis sentire debeamus Manifestum est q̄ verus z proprius ac principalis intellectus prefate auctoritatis sit: vt per ly eccl'iam: cui tanq̄ iudici denunciatio fienda est siue ad quem fidelis remittit: p̄latus ecclesie intelligi debeat siue accipiendus veniat z nō vlis eccl'ia aut per orbez diſperſa aut synodaliter cōgregata. Quibus testimoniis p̄sideratis valde ridiculū ē z satis abominabile q̄ aduersarij contēptis tantoꝝ sanctoz ac patrū z doctoz testimonijs z assertionibus p̄sumant sacram scripturam ad p̄priam volūtatem exponere: similes illis de quib9 Clemens papa in. c. perlatum. di. xxxvij. loquitur dicens. Perlatum nobis est q̄ quidam in pribus vestris commorantes sanis doctrinis

aduersant & put videt nō ſm traditiones patrum ſed iuxta ſuum ſenſum docere videntur. Et hoc tantum dictum ſit de tertio articulo.

Circa quartū principale in quo rñr ad ꝓbatōnes. ti. argumēti facti. c. lxxi.

Quarto reſtat reſpondere ad rōnes aduerſariorum. Ad primā cum dicit ꝙ nō poſſit p eccleſiaz intelligi ꝓlatus quia chriſtus loquebatur petro qui futurus erat prelatus eccleſie et nullus ad ſe remittat per conſequēs nō prelatus ſed vniuerſalis eccleſia ſit intelligenda eo modo quo haberi poteſt. ſcilz ſynodaliter. Ad hoc reſpondetur ꝙ ratio nō militat. Pro quo ꝑmo notandum ꝙ hec doctrina de correctiōe fraterna data a chriſto generalis eſt omnes fideles reſpiciens & nō ſolum petrum licz ad ipſum ſpecialiter in figura totius eccleſie directus ſit ſermo in ſignum principatus ſui ad quem a domino erat electus. et ita legiſlator chriſtus tam ſubditos ꝙ ꝓlatos ad obſeruantiam huius ꝓcepti aſtringere voluit. Verum vt ſuperius commemorauimus ex ſentētia beati Thome in tractatu de correctōe fraterna & Hugonis cardinalis et magiſtri Nicolai Gorre ſup Matthеuz exponētis iuxta duas glo. ordina. dupliciter hunc tex. Alia eſt intelligētia huius nominis eccleſia: quando priuata perſona corrigit & alia quando publica perſona. Nam ſi priuata perſona corrigit tūc eſt ſenſus. dic eccleſie. i. prelato. Si ꝙ publica ꝓſona corrigit tunc eſt ſenſus. dic eccleſie. id eſt coram cōgregatione ſiue multitudine cum obiurga: vt ſic quemadmodū ait glo. maiorem erubeſcentiā patiatur. Vel coram cōgregatione eum excōmunica vt ſic quēadmodum ait Hieronymus in glo. multoz deteſtationi habitus oppꝛobꝛijs ſaluetur qui pudore ſaluari nō potuit. Sed cum hoc modo ꝓlatuz remitti ad eccleſiam nō ſit remitti ad ſuperiorem ſiue ad iudicem vt de ſe pater: manifeſtū eſt ꝙ ratio aduerſarioz non ꝓbat intentum. Preterea ſecūdo rō ꝓfata nō ꝓcedit: qm̄ non videt iucōueniēs ꝙ quis remittat ad ſeipſuz ſm aliam & aliam habitudinē conſideratum. Prelatus em̄ vt ait ſanctus Thomas in. iij. di. xix. q. ij. duplicit poteſt conſiderari: aut ſm ꝙ in iudicio preſidet & ſic dicere ꝓlato inquit eſt dicere eccleſie p quē modū ꝓſona in ꝓlatione conſtituta poteſt a ſe vt eſt ꝓuata perſona remitti ad ſe vt eſt ꝓſona publica. & tūc dicere eccle nihil aliud eſt ꝙ erire in actū iudicij puniēdo & corrigēdo fratrē delinquētem qui denūciatus eſt. Nō beatus Grego. ſcribens Johāni patriarche Cōſtantinopolitano ſup vſurpatione vocabuli vniuerſalis. epla. cclxv oſtendit ſic dicens. Nos quidem in q̄bus tal tantaq; ꝓ auſum nepbariū culpa committit: ſeruamus quod ꝓcipit veritas dicens. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te & ipm: ſi aūt te nō audierit dic eccleſie. ſi vero eccleſiaz nō audierit ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Ego itaq; ꝓ reſpōſales meos ſemel & bis verbis būilibus hoc quod in tota eccleſia peccat corripere ſtudui: ꝓ me ſcribo q̄q̄d humiliter facere debui nō omiſi: ſi in mea correctione deſpiciar reſtat vt eccleſiam debeaz adhibere: hec Gregorius. Vbi eccliam adire vel adhibere eſt cenſuram eccleſiaſticā apponere ſicut fecit nō cōuocādo ſup hoc aliquod concilium vniuerſale. Preterea hoc modo ait Nicolaus papa in. c. precipue: vbi ita dicit regi Lotbario. Ceterum caue ne quādo nobis ſm preceptum dñi duos vel tres teſtes adhibeamus. immo vero hoc ſancte eccleſie dicamus: et quod non optamus decetero cunctis fias ethnicus et publicanus. Quod ꝛo ibi ꝓ eccliam nō alium iudicez ꝙ ſeipm intelligat patet ex glo. que in eo loco dicit ſic. Ergo in cauſa denūciationis idem poteſt eſſe iudex et accuſator & teſtis: vt extra de ſimo. c. licet. Ceterum ipe beatus Petrus in cuius ꝓſona hec cōſtitutio diuina ꝑmo emanauit abſq; hoc ꝙ vniuerſali eccleſie diceret aut vniuerſale concilium cōuocaret Ananiam & Saphirā eius cōiugem ſua auctoritate damnauit. Nimium plane foret periculoſum aſſerere btm̄ petrum alioſq; ſanctos patres trangreſſores eſſe diuini ꝓcepti q̄ ad correctionē peccatoꝝ abſq; denunciando vniuerſali eccleſie ſua auctoritate ꝓceſſerunt. Et hec ad primā ratōnem dixiſſe ſufficiat. Ad ſecundā rōnem cum dicit ꝙ nomen eccleſie ſit collectiuū. & per ꝓſequēs non poſſit per eccliam intelligi prelatus ſed vniuerſitas. Reſpondet ꝙ ratio nulla eſt: quoniā ſepe nomine cōmunitatis exprimit & intelligitur prelatus aut ꝓnceps eius. Et ratio eſt: qm̄ vt inquit Ariſt. ix. Ethi. Ciuitas eſt id q̄ ꝓncipaliſſimū eſt in ea. vnde q̄ facit ꝓlatus ꝺr facere eccleſia. Adde ꝙ intelligit de ea pte vniuerſitatis que iuriſdictionis eſt capax nō de tota que nō eſt capax. Vel de tota eccleſia intelligi poteſt put eccleſie ſententia iudicis denunciat. Ad tertiaz rōnem cum dicit ꝙ glo. ordina. dicit dic eccleſie. id eſt toti eccleſie. & ita per conſequēs non eſt exponēda illa littera de prelato. reſpondet ꝙ ratio illa non militat. quoniā glo. illa non fauet ꝓpoſito aduerſariorum ſed magis eorum intentionez infirmat. ſi glo. illa more eorum qui nō contentionibus: ſed inquiſitioni veritatis ſtudent integre legatur. gloſa autem illa ita habet: Dic toti eccleſie: vt maiorem erubeſcenti

Ad ſecundam

Ad tertiam

am patiatur. in quo verbo nihil auctoritatis attribuit cōmunitati. vnde sequit in glo. hec omnia sequat excōmunicatio que fieri debet per os ecclesie. i. per sacerdotem. vbi manifeste innuit q nō per cōmunitatē illam ecclesie sed apud plātz qui os vertex est ecclesie fit auctoritas iudicij: quo excōmunicāte siue puniēte tota illa ecclesia que est corpus eius cuius assensu et approbatione in contumacem fratrem condēnationis sentētiam pfert dicitur cum eo operari. Et ita patet q illa glo. nō intēdit dicere q quādo cōmunitati eccl'ie precipitur denunciari fratris delinquētis peccatum q denunciet ei sicut iudici: sed sicut coram quo frater ipse cōtumax obiurgādus aut excōmunicādus veniret. Qualiter aūt etiam intelligēda veniat illa totalitas ecclesie de q glo. loquit cum ait. dic ecclesie. i. toti ecclesie infra in sequēti articulo explicabimus. et hec de quarto. Restat iam declarare qō quinto loco polliciti sumus: videlicet pbare q ex sensu litterali illud. dic ecclesie i. coram ecclesia obiurga siue excōmunica: nō possz recte intelligi de vniuersali ecclesia dispsa siue synodaliter collecta. Quod faciliter ostēdimus ex rationibus quibus pbauimus q etiam iuxta expositionem primam non poterat vniuersalis ecclesia accipi nomine ecclesie cum dicit. dic ecclesie: scilicet iudici. Primo ex impossibilitate denūciandi aut obiurgandi aliquem coram tota vniuersali ecclesia per orbez dispsa. fidelibus em̄ in diuersis regionibus orbis constitutis hec adimplere nō esset possibile. Secūdo ex insupportabili onere quo grauaretur populus xp̄ianus z etiam prelatorum si fideles tenerent venire ad vniuersalem ecclesiam congregatam ad obiurgādum quēlibet fratrem cōtumacem aut singuli prelati ad excōmunicādum illuz. plane hoc esset insupportabile onus quod nō patitur suauitas diuine legis: sicut superius ostēdimus. Tertio: quia ex huiusmodi difficultatibus periret iustitia et omnis disciplina a repu. chr̄istiana cum raro posset fieri iustitie executio. nō est ergo illa totalitas ecclesie de qua dicit in glosa p̄fata dic ecclesie. accipiēda ita vniuersaliter vt p totam eccl'iam intelligat vniuersalis eccl'ia: sed est accipiēda stricte. videlz quādoq; p collegio dominoz cardinalium. quādoq; p congregatione vna cōuētuali: quādoq; p congregatione vnius cōmunitatis vnius populi. quādoq; p congregatione vnius familie. Hoc em̄ modo accommodata locutione sepenumero sacra scriptura vtitur nomine vniuersalis ecclesie sicut Apostolus ad Roma. vltimo. ait. Circa q̄rtū p̄ncipale.

Salutat vos Gaius hospes meus z vniuersa ecclesia vbi per vniuersam ecclesiam solam p̄ uinciam Gai intelligit vt ait glo. Et hoc de quinto articulo. z per consequēs de responsione ad auctoritatem illam Matthei. xviij. ca. Dic ecclesie.

Cap̄. xciij. q romanus pontifex extra casum heresis nō habeat iudicē superiorem in terris.

Elucidata in su Cap̄. XCIII

periozibus amplitudine z supioritate primatus romani pontificis luce clarissima patz: q romanus pontifex verus z indubitatus extra casū heresis p̄ sublimitate p̄ncipatus sui iudicem non habeat superiorem in terris. Que conclusio lz in superioribus apertissima sequela habeatur: nihilominus pro ampliori illustratōe veritatis multiplici via demonstrat. Primo rationibus. Secūdo sacre scripture exemplis Tertio sanctoz patrū auctoritatib9. Quarto sacrorum conciliorum diffinitionibus. Quinto apostolice sedis determinatiōe. Sexto clarissimorum doctorū sentētia z doctrina. Circa p̄mam viam. scilz per rationes arguitur. Primo sic: ille qui est omnibus superior in terris nō habet iudicem superiorez in terris. ista ꝓpō patet: quoniā idem non potest respectu eiusdem vel eozundem esse superior z inferior sed papa est omnibus catholicis superior cuz sit princeps z caput eorum vt superius taz ex sacre scripture q̄ sanctorū patrū testimonijs ostendimus. ergo romanus pōtifex nō habet iudicem superiorem in terris. vnde glo. super illud ps. Tibi soli peccaui: inquit: quia rex est omnibus superior. ideo a deo tātū qui est maior eo puniēdus est si quis de popl'o errauerit et deo peccat z regi. Rex vero nō habet hominem qui sua facta diudicet. z ideo ait. tibi soli peccaui. Confirmatur ista ratio. Si papa haberet iudicem aliquem in terris extra casum heresis superiorem. iste iudex aut esset potestas alicuius secularis p̄ncipis aut potestas concilij vniuersalis: hoc videtur manifestū a sufficienti diuisione. Non potestas secularis vt patet et aperta luce colligitur ex multis: vt ex. c. suscipitis. distinctione decima qō est Gregorij Nazanzeni. z ex. c. diffinimus. qō est octaue synodi vniuersalis. Non potest etiam dici q sit concilium vniuersale patet: quia concilium non habet potestatem superiorem potestate pape: immo potestas ipsa concilij cum sit a potestate pape: vt in capl'o significasti. de elec. z distinctione decima septima per totum. vna z eadem est cū illa vnitate ordinis

Prima via arguēndi

et dependētie sicut de lumine stellarū ⁊ solis dicimus. ⁊ p̄ p̄sequēs concilīū vniuersale non potest esse iudex pape veri ⁊ indubitati. cū ordinarium iudicīū nō habeat fieri nisi per potestatem superiorē: vt in. c. inferior. distin. xxi. Secūdo sic. in omnibus ordinatis adinuicez p̄ma agunt in posteriora ⁊ nō econuerso. ꝑ romanus pontifex est primus ⁊ supmus in toto ordine ecclesie. ergo ipsius est corrigere ⁊ iudicare alios ⁊ nō econuerso. p̄sequētia est manifesta. ⁊ antecedēs patet. Tertio sic p̄firmando eandē rōnem. sicut in ordine totius vniuersitatis quo ad esse nature in genere mobiliuz ⁊ mouētium nō est p̄cessus in infinitū nec ordinis retrogradatio: vt Aristoteles demonstrat sed deuenīt ad vnū quod sic omnia mouet q̄ a nullo alio mouetur in genere illo. ita videt dicēdum in ordine vniuersitatis ecclesiastice quo ad esse discipline q̄ fit deueniendum ad vnū qui omnes habet corrigere ⁊ iudicare ⁊ a nemie in ordine isto iudicari possit p̄sequētia videt nota: qm̄ non minus resplendet pulchritudo diuine sapiētie in genere gratie q̄ in genere nature. hic autez est romanus pōtifex qui in genere rectoz ⁊ iudicuz habet supmuz locum vtpote totius ecclesie p̄nceps et rector. ergo in terris nō habet iudicē superiorem. Quarto sic. ille cuius auctoritate maius nō est iudicium in terris nō habet iudicē superiorē in terris. ista est manifesta de se ⁊ colligitur apte ex. c. cū inferior. di. xix. ꝑ romanus pontifex est hic. dicit em̄ Nicolaus papa in. c. patet. ix. q. iij. Patet p̄fecto sedis apostolice cui⁹ auctoritate maius nō est iudiciuz a nemine foze retractādū nec cuiq̄ liceat de ei⁹ iudicio iudicare. ergo sequit q̄ romanus pontifex nō habet iudicem superiorem in terris. Quinto sic. ille qui solius dei reseruatus est iudicio nō habet iudicem in terris cuius iudicio sit subiectus. sed cause pape sunt singulariter reseruate dīno iudicio. ergo q̄diu manet papa solum deuz habet iudicē. p̄sequētia est nota. maioz patz. minoz habet in. c. aliorum. ix. q. iij. vbi sic ait Symachus papa. Alioz hominū causas deus voluit per homines terminari. sed sedis istius p̄sulez suo fine questione reseruauit arbitrio voluit beati Petri apostoli successoz res celo tm̄ debere innocetiaz. i. rōnem de sua innocētia vt exponit Archidyaconus. Sexto sic. Romanus pontifex est primus ⁊ supmus vicarius christi vices eius gerens in ecclesia vt superius oñsuz est. ⁊ ita potestas sua nō est primaria sed delegata seu vicaria. sed talis potestas nō habet supza se nisi potestatem principalem eius a quo instituta est nisi principalis illam alteri submiserit. sed non reperit q̄ xp̄s qui p̄ncipalis est eccl'ie rectoz ⁊ pastoz romanū pontificē vicarium suuz alicui persone aut cōmunitati submiserit. sed vt sancti p̄fes dicunt vt in. c. alioz. iam inducto. ⁊ in. c. facta subditoz: deus reseruauit sibi iudiciuz illius: ergo sequit idem quod p̄us. Septimo sic: ille a quo nō licet appellare nō habet superiorez in terris. Patet: quia ab inferiori ad supiorez est licitū appellare. ij. q. vij. placuit. sed a papa appellare nō licet. ix. q. iij. c. ipsi sunt. ⁊. c. cuncta. ergo papa nō habet iudicem supiorem in terris. Secūda via. videz sacre scripture auctoritate siue exemplis patet eadē p̄clusio dicit em̄ Exo. xix. Bestia que tetigerit montē lapidabit. ⁊. ij. Regū. vi. habetur: q̄ Oza percussus est a domino quia archaz tetigit. Per archam ⁊ montē intelligit platus: p bestiam aūt ⁊ Ozam designant subditi: vt notat. ij. q. vij. §. ex his. vbi manifeste ex ipa animaduersione instruimur grauiter eos diuinaz maiestatem offendere siue dispersos siue cōgregatos qui prelatum suum tactu correptionis tangere p̄sumūt. Preterea hoc ipsum nos docet regum bystoria p̄mi Regum. xxiij. vbi habetur q̄ licet Saul iam a domino reprobatus esset ⁊ ex inuidia dauid electum quereret ad p̄dendum: nihilominus dauid grauiter dolēs percussit corsuum q̄ oram chlamidis p̄scidisset illius: dixitq̄ ad viros qui Saul extinguere moliebant: ppitius sit mihi dominꝰ ne faciā hanc rem domino meo xpo domini vt mittaz manum meā in euz: quia xp̄s domini est. viuit deus, quia nisi dñs p̄cusserit eum aut dies ei⁹ venerit, vt moriat aut descendēs in prelio pierit nō mittaz manū meā in xp̄m domini. Per Saul vt dicit Gratianus in loco p̄nominato prelati intelliguntꝰ: p dauid subditi. Chlamidem vero regis p̄scidit qui prelatum suū sententia damnatiōis ferit: quod minime subditis licet: quia facta pastoris gladio ferienda nō sunt q̄q̄ repbendēda recte videantꝰ: vt in. c. oues. ij. q. vij. quod inferi⁹ inducet. Que bystoria maxime p̄posito nostro seruire censebitur si augustinū audiamus libro primo questionum noui ⁊ veteris testamēti ita querentem ⁊ respondētem: qua ratione dauid Saul postq̄ deus ab eo recessit xp̄um domini vocat ⁊ defert ei nō nescius dauid diuinam esse traditionē in officio ordis regalis: idcirco Saul in eadem adhuc traditione positum honorificat ne deo iniuriaz facere videretur qui bis ordinibus honorem decreuit. Dei em̄ ymaginem habet rex sicut et episcopus christi. q̄diu ergo in ea traditione est honorandus est

Secunda via

si non ꝓpter se vel ꝓpter ordinez. Unde Apostolus oībus inquit potestatibus sublimioribus subditi estote: nō est em̄ potestas nisi a deo. Quecūq; sunt a deo ordinata sunt. Lecterum hoc cōfirmat ex illo Luce. xij. vbi ait saluator. Quis putas est fidelis dispensator & prudens quem cōstituit dominus super familiaz suam. glo. interli. i. eccliam. vt det illis in tempore tritici mensurā: beatus ille seruus quem cum venerit dominus ꝛc. Et sequitur. Si dixerit seruus ille in corde suo: moram facit dominus meus venire & ceperit ꝑcutere pueros & ancillas & edere & bibere & inebriari. Et sequit. Veniet dominꝰ serui illius in die qua nō sperat & hora quā nescit: glo. iudicij vel mortis & diuidet eum: glo. a cōsortio fideliuz partēq; ei⁹cuz ifidelibus ponet: hec ibi. Ecce q salua tor iudicium sibi reseruat serui delinquētis. s. summi pontificis quem sup familiam suam. i. ecclesiam pastorem constituit atq; rectorem.

Tertia via

Tertia via videlz sanctoꝝ patrum & romanorum pontificū auctoritatibus sic ꝓfata cōclusio demōstrat. Est in ꝓmis ad hoc beatus Anacletus papa & christi martyr. qui vt habetur in canone electionē. distin. lxxix. ita dicit. Electionē summoꝝ pontificum sibi dominus reseruauit. licet electionē eorum bonis sacerdotibus & spūalibus populis concessisset. vbi inquit glo. & ita fallit regula ad quaz spectat institutio & destitutio. xvi. q. ij. visis. Secūdo ad hoc expresse est auctoritas beati Bonifacij pape & martyris qui vt in. c. si papa habetur: dicit. Huius. s. romani pōtificis culpas redarguere presumit nullus: quia cūctos ipe iudicaturus a nemine est iudicādus nisi deprehēdatur a fide deuius. Ad id vero quod dicit ꝫ gl. respondebit infra. Tertio ad idem est auctoritas Innocētij qui i. c. nemo. ix. q. iij. sic dicit. Nemo iudicabit primā sedem iustitiā temperare desiderantē. neq; em̄ ab Augusto nec ab omni clero nec a regibus nec a populo iudex iudicabit. Que verba veniūt intelligenda diuisim & cōiunctim. Unde gl. hic ait. Argumētum q concilium nō potest papam iudicare. vt extra de elec. significasti. Quarto ad idem est Gelasius papa ea. cau. & q. in. c. ipsi. sunt. vbi ita inquit. Ipsi sunt canones qui appellationes totius ecclesie ad huius sedis examen voluerunt deferre: ab ipa vero nusq; prorsus appellare debere sanxerūt: acꝑ hoc illam de tota ecclesia iudicare. ipamq; ad nullius cōmeare iudicium nec de eius vnq; ꝓceperūt iudicio iudicari. sniamq; eius cōstituerūt nec oportere dissolui cuius potius sequēda decreta mandarunt. Ex quibus manifeste dat intelligi q romanus pōtifex supior sit omnibus et iudex totius ecclesie & nō ecōuerso. Quinto ad idez est papa Gelasius ea. cau. & q. in. c. cūcta. vbi sic ait omnibus epis scribēs. Cuncta p mundum nouit ecclesia q sacrosancta romana ecclesia de omnibus pbas habet iudicandi nec cuiq; de eius liceat iudicare iudicio. Ex qbus verbis habet idem quod prius: vbi tamen singulariter ponderandū est illud quod ait: cuncta p mundū nouit ecclesia. Ex quo manifeste colligit: q aduersarioꝝ doctrina sit contra antiquam vniuersalis ecclesie fidem & doctrinā Sexto hoc colligit ex allocutiōe tertia pape Adriani in cōcilio roma. que lecta fuit etiam in octaua synodo. vbi ita inquit. Siqdem romanū pontificē de omniū ecclesiarū presulibus iudicasse legimus: de eo vero quēq; iudicasse nō legimus. lz em̄ Honorio ab orientalib⁹ post mortē anathema dictū sit. sciendū tamē est quia sup beresi fuerat accusatus ꝓpter quaz solam licitū est minoribus maioꝝ suorum moribus resistendi vel prauos sensus eoꝝ libere respuēdi: hec ille. Nota tñ qđ dicit q ab orientalibus & post mortē: qm̄ Honorius ille nunq; nec dum viueret nec post mortem reptus fuit posuisse in xpo vnam tm̄ voluntatē & vnā operationē. vnde nec ab apostolica sede nec a patribus occidētalibus talis iudicatus est. imo Agatho papa sub quo sexta synodus illa celebrata est cū condēnauit ponētes vnā volūtatem tm̄ in xpo & vnaz operationē. videlz Sergium. Pyrum Paulum & Tyrum nullā mentionem fecit de illo Honorio quē orientales dicunt fauisse erroribus Sergij. vnde credit q hoc fecerint orientales ex mala & falsa ac fini stra informatiōe de prefato Honorio decepti Unde Emanuel caletus & grecus vir magne sapientie frater ordinis ꝑdicatoꝝ in tractatu suo cōtra grecos dicit: q btūs Maximus qui fuit eo tempore quo sexta synodus confiata est in disputationibus aduersus Pyrū Cōstantinopolitanū patriarcham qui in eadem synodo damnatus fuerat Honorium ꝓfatuz quem aliqui vt hereticum causabant purgat cum hereticus pyrus constantinopolitanam tunc ecclesiam regeret & munimen erroris sui Honorium proferret. ei vero iste respōdit. Honorium pietatem colere: fibiq; ipsi in bis que dixit illius sensum congruere: simulq; & illius Pyro verba proposuit quosdam asserens illius sensum ignorantes siue etiam calūniātes falsam de illo deseminasse famam: hec ille.

Septimo idem testatur Innocentius tertius qui in ꝼmone consecratiōis romani pontificis qui incipit. Quisputas fidelis est seru⁹:

ita inquit. Intantū mihi fides est necessaria vt cum de ceteris peccatis deū iudicē habeā ꝓpter solum pcm̄ quod in fide committitur possem ab ecclesia iudicari: nam qui non credit iam iudicatus est: hec ille. Octauo testat idem dominus Innocentius in sermone alio eiusdem solēnitatis cuius ꝓncipium est. Qui habet sponsam spōsus est. vbi ita inquit. Propter solam fornicationē nō dico carnalez sed spūalem: quia nō est carnale sed spūale coniugium. i. ꝓpter infidelitatis errorem: quoniaz qui non credit iam iudicatus est. ⁊ ℔ intelligitur in euāgelio quod audistis vos estis sal terre quod si ⁊c. hec ille. Nono testat hoc idem sanctus Eusebius papa qui in. c. oues. ij. q. vij ita inquit. Oues que suo pastori cōmisse sunt eum nec reꝓbendere nisi a fide exorbitauerit nullatenus accusare possūt: quia facta pastoris gladio ferienda nō sunt q̄q̄ reꝓbendēda recte videanť. Ex quibus manifeste patet q̄ q̄diu romanus pontifex a fide nō exorbitauerit a nullis fidelibus q̄ truncūq̄ simul congregatis cū omnes sint oues cure sue cōmisse potest iudicari. Quarta via

Consequēter p̄fata conclusio ostendit quarta via. scz sacrorum conciliorum diffinitionibus. Primo quidē patet ℔ ex diffinitione cōcilij vniuersalis romani: in quo btō Siluestro p̄sidente ita legit diffinitum et est canon vltimus eiusdem concilij. Nemo iudicabit ꝓmam sedez: quoniā omnes a ꝓma sede iustitiā desiderant temperari: quoniā nec ab omni clero nec ab omni populo iudex iudicabitur ⁊ subscripserūt. cclxxviij. epi ⁊ xlij. pbri et. v. dyaconi ⁊ Augustus Constātinus ⁊ mater eius Helena. Secūdo hec eadez sentētia colligit ex pfessione synodi que occasione bti Marcellini pape qui mortis timore ydolis thurificasset Rome copiosa cōuenerat. De q̄ in. c. nūc autem. distin. xxi. vbi papa reatū suū confitēret ⁊ se offerente paratum suscipere q̄c quid patres concilij sibi voluissent imponere synodus nō est in eum ausa pferre sentētiam Et rōnem assignans ait: quoniā prima sedes non iudicatur a quoq̄. vbi Archidyacon? ait nisi de hereti. distin. xl. c. si papa. Tertio eadez confirmat ex Calcedonen. concilio in sententia contra Dyoscor. in qua sancti patres grauissime notarunt Dioscori p̄sumptionez qua ausus fuit in secunda synodo dare excōmunicationem in Leonem papam de qua in. c. tm̄. dist. n xxi. Quarto hec eadem sentētia roboratur pfessione synodi illius que super obiectis contra Symachum papam mandato regis Theodorici steterit rome cōgregata: in qua cuz prefatus rex iuberet vt sancta synodus iudicaret de his que venerabili Symacho ab aduersarijs ꝓpingebanť: concorditer synodus ipsa respōdit apostolice sedis antistitem minoruz nō subiacere iudicio. de quo in. §. hinc etiam. dist. xvij. vbi dicit Hug. super verbo subiacere nisi in crimine hereseos. vt. distin. xl. si papa. Quinto hec eadem sententia confirmatur diffinitione synodi illius que super criminibus que quidam mali homines obijcere contra Sixtum papam tētarunt Rome legit conuenisse vbi cum presens impator Valentinianus audisset synodum dicentem nō licere aduersus romanum pontificem sententiaz dare surrexit ⁊ in arbitrio prefati ātistitis tribuit iudicare iudiciū suum. de quo in. §. predicto nūc autem. distin. xxi. Sexto hec eadem sententia synodaliter diffinita babetur ex synodo romana. ccxix. episcopoz̄ p̄sidente sanctissimo papa Symacho temporibus Theodorici regis vbi ita babeť. Non est necesse super his noua condere sed vetera recitare atq̄ firmare. Est enim a multis ex nostris antecessoribus synodaliter decretum atq̄ firmatū vt oues que pastori suo commisse fuerunt eū nec reꝓbendere nisi a recta fide exorbitauerit presumant. Septimo hec eadez sententia roboratur diffinitione octaue synodi vniuersalis constantinopolitane: in qua inter alia ita legitur diffinitum. Porro si synodus vniuersalis fuerit congregata ⁊ facta fuerit de sancta romanoruz ecclesia queuis ambiguitas oportet venerabiliter et cum conuenienti reuerentia de proposita questione scisciari ⁊ solutionem accipere et proficere vel profectum facere: non tamen audacter sententiam dare contra summos seniorꝭ rome pōtifices. Vbi notanda sunt verba huius sancte synodi. Dicit enim q̄ non sit audendū siue p̄sumendum dare sniam contra romanū pōtificē. ⁊ hec rōnabiliter valde dicit qm̄ si romanus pōtifex ab alio q̄ a xp̄o extra casum heresis iudicandus veniret iam nō summus pōtifex nec summus et gñalis xp̄i vicarius esset cū supiorē iudicez haberet in terris. Octauo eadem snia colligitur ex ꝓcilio illo vniuersali lateranēsi. i quo Alexāder tertius vt in. c. licet. extra de ele. ita inquit. In ecclesia romana aliquid spāliter cōstituitur: quia nō potest ad supiorez haberi recursus. vbi glo. Hosti. quia nulla supior est: ℔ ipa sup omnes est. Et idem Jo. an. addens. iō iudicio dei relinquit. ix. q. iij. Nono hec eadē snia habeť ex diffinitiōe habita in cōcilio Cōstantiensi per omnes patres vtriusq̄ obedientie et confirmata per papam Martinum: in qua vt habetur in epistola quam prefatus

Martinus edidit babeꝫ tanꝯ ꝓ articulo fidei babēdo. ꝙ papa canonice electus habeat supmam auctoritatem in ecclesia dei. Ex qua determinatione clarissime habeꝫ ꝙ romanus pontifex extra casum heresis in quo a papatu decidit nullius potestatis q̄ solius dei subiaceret iudicio. alꝫs nō esset supma potestas ecclesie in eo sed in alio cuius iudicio subijceretꝫ q̄m vt habeꝫ in. c. inferior. di. xxi. Sola potior sedes inferiorē cōuenienter absoluit: nec pōt quisq̄ qui minoris auctoritatis est eū qui maioris potestatis ē iudicijs adijcere aut ꝓprijs
Quinta via diffinitionibus subijcere: hec ibi. Quinta via: videlz apostolice sedis determinatione ꝓbatur eadem veritas: papa nāq̄ Bonifacius octauus in epistola sua decretali extrauagante que incipit. Unam sanctā: inter alia diffiniens ita inquit. Si deuiat terrena potestas iudicatur a spūali: si deuiat spūalis iudicatur minor a superiori. si vero suprema a solo deo z nō ab homine potest iudicari: hec ibi. De sanctionibus autem apostolice sedis dicit Agatho papa in. c. sic. di. xix. ꝙ sic omnes apostolice sedis sanctiones accipiēde sunt tanꝯ ipsi?
Sextavia diuina voce Petri firmate. Amplius via sexta. videlz clarissimoꝝ doctorum doctrina z aptissimis sententijs et determinationibus. Ait em̄ in ps. venerabilis Hugo de sancto victore litteris z religione clarissimus secunda parte de sacramētis sic. Potestas summi pōtificis a deo ꝓmū instituta est z cum deuiat a solo deo iudicari potest. Eandem sententiaz sequunt alij clarissimi z pcipue in theologica facultate magistri. vt dñs Albertus. sanctus Thomas. in. iiij. di. xix. Alexāder de Alis i. iij. dñs Bonauentura cardinalis in. iiij. Petrus de Tarentasia. Innocētius q̄ntus in. iiij. dñs Ulricus in summa sua. dñs Richardus de altavilla in. iiij. dominus Petrus de palude patriarcha hierosolymitanus in tractatu suo de potestate ecclesiastica. magister Herueus in tractatu suo de ecclesiastica potestate. magister Augustinus de Anchona in summa sua ō ecclesiastica potestate. frater Alexander de alpidio in tractatu suo de ecclesiastica potestare. Qui omnes aptissime tradūt z atrestāt̄ur romanū pontificē verum z indubitatum extra casum heresis stricte sumpte nullum in terris iudicem habere superiorem: sed tm̄ deum in celis cuius vices gerit in terris. Sunt preterea huius cōclusionis omnes pcipui doctores iuris canonici. vt Hostiēn. Johānes and. Guido. Archidyaco. Innocētius in diuersis passibus z etiā dñs Aluarus in libro de statu z planctu ecclesie. Qua sntia tantis z tam irrefragabilib? testimonijs firmata manifeste cō uincit aduersarioꝝ p̄sumptuosa assertio: qua contra rōnes manifestas cōtra sanctoꝝ p̄m traditiones contra sanctoꝝ conciliorꝝ z apostolice sedis diffinitiones necnō contra claris morum doctoꝝ ac pcipuoꝝ in tota dei ecclesia sentētias dogmatizare non sunt veriti romanum pontificem verum z indubitatum extra casum heresis ꝓ quocunq̄ peccato mortali de quo incorrigibilis apparet hominū subiacere iudicio.

Cap. xciiij. In quo objicit cōtra p̄dicta z primo ꝙ imperator sit iudex ordinarius pape.

Eritatis aduer

Cap. XCIIII

v sarij multiplici via nituntꝫ ifrm gere cōclusionē p̄dictā: quorum quidaz pre ceteris magis a fidei veritate exorbitātes asserunt ꝙ imperator vl̄ ꝓnceps secularis aut populus sit iudex ordinarius summi pontificis. Quoꝝ rōnes sunt que sequunt. Prima. papa nō est magis exemArgu. primū qō ptus a iurisdictione imperatoris q̄ fuerit xp̄us inq̄tum homo mortalis fuit. sed xp̄s inq̄tum homo mortalis fuit subiectus iurisdictioni imperatoris. ergo z ꝓ ꝙsequēs imperator est iudex ordinarius pape. ꝙsequētia videt bōa. maior etiā patet. q̄m vicarius nō est maior eo cuius est vicarius. minor vero ꝓbatꝫ auctoritate xp̄i dicētis pilato. Joh. xix. Non haberes ptātem aduersus me vllam nisi esset tibi datū desup. z c. Ex quibus verbis manifeste colligit ꝙ pilatus iurisdictionē habuit coactiuā sup xp̄m.

Scō fic. ille est iudex ordinari? pape a quo Secundum papa habet sup alias eccl̄ias p̄ncipatū: ꝫ papa ab imperatore videt habere hmōi p̄ncipatū sc̄z ꝓ priuilegium Constantini imperatoris concessum romano pōtifici. de quo habetur. xcvi. c. Constantinus. g̃ z c. Tertio sic. Imperator Tertium fuit ordinarius iudex sancti petri. ergo imperator est iudex ordinarius pape. ꝙsequētia videtur euidēs: quia papa nō videt magis exēpt? q̄ fuit beatus petrus. ātecedēs ꝓbatur: quia omnes apostoli q̄tuz ad hoc ꝙ essent subiecti vel nō subiecti iurisdictōni imperatoris fuerūt pares. sed btūs paulus fuit subiectus iurisdictioni imperatoris: qz ad cesarem tanꝯ ad superiorez appellauit. ergo z btūs petrus fuit subiectus eidem. Quarto sic. sicut in nouo testaQuartum mento potestas summi sacerdotis pēdet immediate a deo: sic etiā in veteri testamēto preeminentia summi sacerdotis fuit a deo instituta. sicut patet Exo. xviij. sed nō obstāte predicta eminētia summus sacerdos in veteri lege potuit ab homine iudicari immo z deponi

ficut patet de Abiathar qui erat verus ⁊ legi
timus summus sacerdos ⁊ tamē fuit depositus ⁊ eiectus de summo sacerdotio per Salo
monē nō ꝓpter crimē heresis: sed quia conspi
rauerat cum adonia. vt pz. iij. Reg. i. ⁊. ij. ergo
similiter i nouo testamēto summus sacerdos
subiectus erit in casibus criminalibus pote
Quintum stati seculari. Quinto arguit ex illo quod
Leo papa scribit impatori Ludouico i. c. nos.
ij. q. vij. vbi ita inquit. Nos si incōpetēter ali
quid agimus ⁊ in subditis iuste legis tramitē
nō seruauimus vestro ac missorum vestrorum
cuncta volumus emendare iudicio. vbi papa
missorum ab imperatore voluit subire iudiciū
ergo videtur q̄ papa subdatur iudicio pote
statis secularis.

Cap̄. xcv. In quo prefatus error dicentium q̄ im
perator aut secularis potestas sit iudex ordinarius pa
pe confutatur.

Cap̄. xcv

Licet luce clariſ
I sima ex supioribus tam in primo
li. circa. c. xc. q̄ in hoc secundo li
bro circa. c. xxxviij. ⁊ mānifeste ap
pareat p̄fati erroris stultitia vt nō sit opus ad
illius improbationē alia inducere: maxime cū
iam cōdemnatus sit p̄ apostolicam sedem in
extrauagāte. Job. xxij. que incipit. Licz iuxta
doctrinam apostoli: nihilominus p̄ ampliori
veritatis illustratione aliquibus auctoritati
bus ⁊ rōnibus paucis tamē illum improbare
curabimus. Primo occurrit nobis diffinitō
octaue synodi vniuersalis. que vt in. c. diffini
mus. distinctione. xxij. habet ita ait. Diffini
mus neminē prorsus potentum quēq̄ eorum
qui patriarchalibus sedibus p̄sunt inhonora
re aut amouere a ꝓprio throno tētare p̄cipue
quidem sanctissimū papam senioris rome ⁊c.
Ex qua diffinitione manifeste colligit: q̄ or
dinarius iudex pape nō sit imperator aut po
testas secularis. Secūdo ad idez est beatus
Gregorius nazāzenus qui scribens imperato
ribus constātinopolitanis ita inquit: vt habe
tur in. c. suscipitis. dist. x. Suscipitis ne liber
tatem verbi dei libēter: accipitis q̄ lex christi
sacerdotali vos subiicit potestati atq̄ istis tri
bunalibus subdit. dedit em̄ ⁊ nobis ptātē de
dit p̄ncipatum multo pfectiorē p̄ncipatibus
vestris. Ex quibus manifeste patet p̄fati erro
ris stultitia: qm̄ si lege x̄pi p̄ncipatus secular
spūali potestati subiicit impossibile est q̄ po
testas secularis sit iudex ordinarius potestati
spūalis. Tertio ad idem est quod in. c. conti
nua. xi. q. i. legitur de Constantino: qui cuz in
sancta synodo que apud Nicenā congregata
est querelam quorūdam clericorū conspiceret
coram se deferendā ait. Vos aūt a nemine di
iudicari potestis q̄ ad solius dei iudiciū reser
uamini. Eadem etiā hystoria ponitur in. c. sa
cerdotibus. xi. q. i. Ex quibus manifeste patz
q̄ Constantinus imperator christianissimus
non fuit illius opinionis q̄ imperator esset iu
dex ordinarius pape aut clericoꝝ. Ex qua ra
tione cōcludit Nicolaus papa in. c. satis. dis.
xcvi. Satis euidens ē a seculari potestate nō
solui prorsus nec ligari pontificem quem con
stat a pio ꝓncipe Constantino quez longe su
perius nominauimus deum appellatum cuz
nec posse deum ab hominibus iudicari mani
festum sit: hec ille. Quarto contra prefatum
errorem sunt omnes auctoritates sanctorum
patrum ⁊ sacroꝝ conciliorum que ponunt. xi.
qōne ꝓma. que sunt plures quib⁹ strictissime
prohibet episcopos aut reliquos clericos in
sacris constitutos apud iudicē secularē ptra
hi aut accusari. vnde in. c. placuit. xi. q. i. exp̄s
se canon concilij aphricani dicit. Placuit vt
quicūq̄ clericus ab imperatore cognitionem
publicoꝝ iudiciorum perierit honore ꝓprio
priuet. Que ꝓhibitio iusta ⁊ rationabilis cuz
a sanctis patribus edita sit manifeste osten
dit stultitiam erroris prefati dicentium impe
ratorem aut potestatem secularem iudicē esse
ordinarium pape ⁊ clericorum. Quinto con
tra prefatum errorem est. c. si imperator. dist.
xcvi. vbi papa Johannes ita inquit. Si impe
rator catholicus est: quod salua pace ipius di
cimus: filius est non presul ecclesie. quod ad
religionem competit: discere ei competit nō
docere. Ex quibus etiam manifeste patet pre
fati erroris stultitia: quia si imperator catholi
cus est filius pape non potest esse iudex ordi
narius patris sui. filius enim patrem non co
rigit. sed econtra. Erubescit enim lex filios co
rrectores parentum in auct. de nupt. §. si vero
Quocirca beatus Gregorius ad Hermānum
episcopuz Metensem scribens in. c. quis du
bitat. distin. xcvi. ad propositum dicit. Quis
dubitat sacerdotes christi regum et p̄ncipum
omniūq̄ fideliuz patres ⁊ magistros censeri:
nonne enim mirabilis insanie esse cognoscit:
si filius patrem si discipulus magistruz conet
subiugare ⁊ iniquis obligationibus illuz sue
potestati subiicere a quo credit non solum in
terra sed et in celis se ligari posse et solui: hec
Grego. Sexto fatuitatē p̄fati erroris aper
tissime ac sapienter confutat Innocētius in
c. solite. extra de maio. ⁊ obe. vbi scribens con
stantinopolitano imperatori post multa ita
subiungit. Preterea nosse debueras q̄ fecit

deus duo magna luminaria in firmamēto celi:luminare maius vt preesset diei ⁊ luminare minus vt preesset nocti: vtrunq; magnuz sed alteruz maius. Ad firmamentū ergo celi hoc est vniuersalis ecclesie fecit deus duo luminaria:id est duas instituit dignitates que sunt pōtificalis auctoritas ⁊ regalis potestas.sed illa que preest diebus.id est spūalibus est maior:que vero nocti:id est carnalibus minor est vt quanta est inter solem ⁊ lunaz tanta inter pontifices ⁊ reges differentia cognoscatur. hec ille. Septimo rōne sic argui potest contra prefatuz errorem:inferior non est iudex ordinarius superioris sui. sed papa est superior imperatore ⁊ oīni seculari potestate. ergo imperator siue potestas secularis nō potest esse iudex ordinarius pape.cōsequentia est bona. maior est manifesta.dicit em̄ papa Nicolaus in.c.inferior.di.xxi.Sole clarius exhibuimus nō posse quenq; qui minoris auctoritatis:est cum qui maioris est potestatis iudicijs suis adhȝcere aut ꝓprijs diffinitionibus subiugare.minor etiam patz ex capitulis supra inductis maxime ex ca.si imperator. ⁊.c. duo sunt. distinc.xcvi.⁊ in ca.solite. extra de ma. ⁊ obe.

Octauo sic.potestas spūalis habet iudicare terrenam potestatem si bona non fuerit.ergo terrena potestas non est iudex ordinarius pape in quo spūalis potestas in plenitudine residet.cōsequentia est bona. antecedens patet in.c.duo.⁊ in.c.si imperator. dis.xcvi. ⁊ in ca.alius.xv.q.i.Iterum patet auctoritate venerabilis Hugonis de scrō vicꝯ. lib.ij. de sacramētis ita dicentis.Spūalis ptās iudicat terrenā si bona non fuerit:ipsa vero spūalis a deo primo instituta est:⁊ cū deuiat a solo deo iudicari habet ⁊ potest sicut scriptū est infra i.Corinth.vj. Spūalis homo oīa iudicat et ipse a nemine iudicaꝯ. Nono.sicut papa nō est de foro imperatoris nec rōne papatus quē non tenet ab imperio sed a solo deo.Job. vlt. Pasce oues meas.⁊ dis.xxi.in nouo.nec rōne alicuiꝰ rei terrene quā ab imperatore teneat. Nam ⁊ si imperator donationem fecit ecclie de temporalibus ipsam tamen donationem liberam eam fecit nec fecit papam feudatarium aut emphiteotam aut vasallum vt est expressum.distinct.lxiij.ego Ludouicus. distin. xcvi.Constantinus.Si ergo papa non est de foro imperatoris falsum est ꝙ imperator sit iudex ordinarius eius.extra de foro competē. per totum.

Capitulum.xcvi.In quo rñdetur obiectionibus aduersariorum dicentium ꝙ imperator aut secularis potestas non sit iudex ordinarius pape.

Cap. XCVI

Mprobato sufficienter prefato aduersarioꝝ errore:reliquū est respondere obiectionibus eoꝝ. Ad primā cuz dicit ꝙ xps subiectus fuerit iurisdictioni Pilati ⁊ cesaris respondetur dupliciter. Primo negādo ꝓnam. Tum primo.qz subiectio illa q̄ xps subfuit iurisdictioni cesaris non fuit ordinaria sed voluntarie assumpta. ex summa em̄ charitate ⁊ humilitate xps ei subijci voluit vt in hoc ostenderet quantā ad humanū genus charitatem habuit:qz a nō suo iudice iudicari voluit ⁊ absq; causa morte turpissima cōdēnari.vnde Esa.liij.dicit.Oblatus est qz ipse voluit.Simile habet circa obseruantiā legaliuz quib⁹ volūtarie subijci voluit vt alios ab hoꝝ onere liberaret dicēte Apło ad Gal. iiij. Vbi venit plenitudo tēporis misit deus filium suū factū de muliere factū sub lege vt eos qui sub lege erant redimeret. Clarū est autē ꝙ ex ope superogationis nō arguit debitū in eo nec in ei⁹ vicario aut ei⁹ discipulis. Scō:ratio illa nō procedit:qm̄ vt dñs Aluarus in libro de beresibus pte quinta respondet. Pilatus nō iudicauit xpm vt personā publicā aut dignitate preeminentem sed tanq; personā priuatam accusatam sibi a principibus synagoge ⁊ a populo iudeorum tanq; malefactorem: qz in hoc erat de foro Cesaris ⁊ Pilati quia preses erat in iudea pro imperatore.vnde ipse Pilat⁹ ait Luc.xxiij.Obtulistis mihi hunc hominē: hūc inq;tum hominē quasi priuatū ⁊ non pontificem:nō in dignitate constitutum:tūc enim vt dicit dñs Aluarus xps non gerebat personaz pape sed simpliciter hominis coram suo iudice accusati: nec in hoc papa christo succedit aut vices eius gerit:sed in pontificatu ⁊ in potentia in auctoritate:nō autem in maligna accusatione facta de eo.Cū ergo xps nec coram suo iudice fuerit vt sacerdos vel vt pōtifex accusatus nec a iudice suo vt talis iudicatus:in isto exemplo nihil potest cōcludi de subiectione pape aut cleri ptāte Cesaris aut principatus secularis.sicut si laicus iudex ferat sentētiam mortis contra clericū putans eū nō esse clericum vtputa in quo nulla clericalis discipline vestigia apparent nō potest ex hoc actu acquirere in clericos aliquaz iurisdictionem. Scō potest rñderi ad predictam obiectionē negando minorem: videlicet ꝙ xps fm ꝙ homo mortalis fuerit ordinaria subiectōe subiectus iurisdictioni ꝑatoris.xps em̄ ab instāte conceptionis constitutus est iudex vⁱs viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ.vnde Act.x.dicit de eo.

Ad primum argu.ca.xciiij.

t

Dic est qui constitutus est iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. Et Math.vlti.dicit ipse. Data est mihi omis potestas in celo ⁊ in terra. hoc autem licet post resurrectionē xps dixerit qz tūc eiꝰ ptās manifestata est ⁊ notificata: nihilominus potestatem ipsam ab instante cōceptionis in quo erat homo mortalis auctoritatē habuit. vt tam magister sniaruꝫ qꝫ sanctus Thomas in.iij.dicunt. Quocirca manifestū videtur falsum esse qđ aduersarij dicūt xpm subiectum fuisse iurisdictioni cesaris tanqꝫ sui iudicis ordinarij. Hoc etiam manifeste videtur colligi ex Math.c.xvij. vbi xps oñdit ⁊ pbat se non esse obnoxium siue obligatum ad soluendū tributa cesari: ad qđ tamē vid ereꝫ fuisse obnoxius si cesar eius ordinariꝰ iudex fuisset. census em̄ signū est subiectionis. extra de censi. omnis anima. ait autem sic xpus petro. Quid tibi videꝫ Simon? Reges terre a quibus accipiunt tributū vel censum a filijs suis an ab alienis. At ille dixit: ab alienis. Dixit illi ieius: ergo liberi sunt filij. vt aūt nō scandalizemus eos ⁊c. vbi glo. ita inquit. Dominus noster ⁊c. ꝑm carnem filius regis erat ex Dauid natus ⁊ oīpotentis verbum. ergo vt filius regū tributa non debebat sed ꝓ humilitate carnis: decet em̄ implere oēm iusticiam. hec ibi. Et ad ꝓbationem aduersarioꝝ quaꝫ inducūt ex illo. Job. xix. Non haberes potestatem aduersus me ⁊c. rndetur qꝫ ex hoc loco nō habeꝫ qꝫ Pylatus aut Cesar fuerit iudex xpi ordinariꝰ: qm̄ ls Pylato dicēti. Mihi nō loqris q̄ ptātē habeo crucifigere te ⁊ ptātem hēo dimittere te: xps rndit. Nō hēres ptātez aduersus me vllam nisi esset tibi datum desuper: puta a cesare cuius erat vicarius in iudea vel a deo permissiue. nō sequit ex hoc qꝫ cesar fuerit xpi iudex ordinarius: sicut nec alij imperatores nec iudices seculares per hoc qꝫ pmissi sunt a deo perimere multos martyres sequitur qꝫ fuerunt ordinarij iudices sanctoꝝ martyrū. Et ita in ꝓposito: qm̄ ꝓcessio illa ptātis a deo intelligenda est per ꝓmissionem. vt dicit Cryso. ⁊ habeꝫ in glo. cōtinua: nisi tibi desuper datum esset. i. concessum: ac si diceret. ꝓmisit hoc fieri. hec Cryso sto. Nec facit ad ꝓpositum aduersarioꝝ qđ inducūt de Bernardo ad archiepm Senonen. qm̄ dato qꝫ ita dicat beatus Bernardus. magna differētia est inter ordinatū ⁊ ordinariū: cū em̄ oīa que a deo fiant aut fieri permittanꝫ necesse est oīa esse ordinata: nihilominꝰ tamē non oīa dicuntur ordinaria. Dicitꝫ em̄ ordinariū non tm̄ qđ sit ordinatū sed qđ sit ordinatū ꝑm cōmunē legem aut ordinem institutū in repub. Clarum est autem qꝫ tali lege aut ordine vniuersitatis xpus in cuius femore scriptum est. Rex regū ⁊ dñs dñantiū. Apocal. xix. nō fuit subiectus cesari sed deo patri. de quo ait. Job. xiij. Pater maior me: ic3 hoie: est vt inquit glo. Ad secūdaz obiectionē de ꝓuilegio Constātini: rndetur negando minorē. Romanus em̄ pontifex primatū suū non habet a constātino sed a xpo qui beato petro ⁊ in petro suis successoribus ait. Job. vlti. Pasce oues meas. Et ad ꝓbationē de. c. cōstantinus. di. xcvi. rndetur qꝫ in toto. c. non habeꝫ qꝫ Romanus pontifex habuerit primatū a Constātino: imo cōstantinus asserit qꝫ btūs petrus cui succedit Romanus pontifex habuit a xpo primatū. vñ ait sic. Sicut beatus petrꝰ in terris vicarius filij dei dicitꝫ esse cōstitutus ⁊c. vnde ipse non dedit ꝓuilegium primatus sed id qđ a xpo credidit donatū esse romano pontifici ꝓcepit obseruari ⁊ venerari ꝑ oēs orbis ecclias. ⁊ ita non fuit institutor primatus sed magis executor legis ⁊ ordinationis xpi: ꝓut etiā dictum est supra circa. c. xlij. Ad tertiā rndeꝫ negando assumptū: videlicet qꝫ imperator fuerit iudex ordinarius beati petri. Et ad ꝓbationez rndetur dupliciter. Primo negādo assumptū in quo dicitꝫ qꝫ oēs aplī fuerunt quo ad subiectionem pares. Dicimus em̄ qꝫ beatus Petrus in quo erat summa potestas spūalis ⁊ vicarius xpi magis repugnabat sibi esse subiectum iurisdictioni imperatoris qꝫ ceteris apostolis q̄ non erant assumpti ad vniuersalez principatū ⁊ generalem xpi regis regū vicariatū. Et ita non est simile de petro ⁊ de alijs aplis. Secūdo rndetur negādo qꝫ paulus fuerit subiectꝰ iurisdictioni imperatoris sicut iudicis ordinarij. Et cū dicitꝫ qꝫ ad cesarem appellauit tanqꝫ ad superiorem: dicimꝰ qꝫ appellauit cōtra iniuriam sibi factam ad cesarē tāqꝫ ad superiorem ordinariū non suuz sed iudicis illius a quo appellauit a quo patiebaꝫ iniuriā. ⁊ ita ratio non ꝓcedit. Posset tertio rnderi negando ꝓsequētiam: qm̄ si cōsequentia illa esset bona sequereꝫ qꝫ ptātibus siue principibus infidelibus cuiusmodi fuerūt Cesar ⁊ Pylatus: taz papa qꝫ totus clerus subiectꝰ esset qđ est fatuū dicere: licet em̄ vt dicit sanctus Tho. in.iij.q.x.art.x. in principio. Ante prefectam diuisionē fideliū ab infidelibus cesaris ⁊ alioꝝ infideliuz prelatio non cessasset in totū ꝓpter cōuersionē aliquoꝝ cōuersoruz ad fidem: nihilominus post aucta multitudine fideliū non sequit qꝫdem fit. vñ. i. ad Cor. vi. in principio reprehendit Aplus fideles corinthios qꝫ auderēt ꝓuocare primos suos co

Ad secundum

Ad tertium

ram iudicibus infidelibus dicens. Audet aliquis vestrū habens negociū aduersus alterū iudicare apud iniquos. i. infideles ⁊ non apō sctōs. i. fideles. Ad quartā de sacerdotio veteris legis rñdeť iuxta magistrū Alexandrū de Alis ⁊ supra inducta ē similis rñsio ex dño Bonauentura: q̄ non est simile de sacerdotio veteris testamenti ⁊ noui: sacerdotiū ēm veteris legis erat carnale ⁊ per carnalem ꝓpagationē succedebat ⁊ cōtinuabať q̄is esset ordinatū ad spūale obsequiū scz diuinū cultum ⁊ figuram spūalis sacerdotij noui testameti. ⁊ ideo ex parte illa in qua carnale erat ⁊ terrenum subiectum erat terrene potestati: scz regali. sicut ēm dicit Aug. ideo dicitur vetus testamentū ꝓpter ꝓmissionem terrenā que pertinet ad veterem hominē: ⁊ ideo in veteri testamento summa prās erat potestas terrena: in nouo aūt testamento non: vbi est spūale sacerdotium ⁊ ꝓmissio spūalium. In nouo enīz testamento non ꝓmittunť terrena in mercedem sed addunť ad sustentationē ⁊ necessitatem: iuxta illud. Mathē. vi. Primum querite regnū dei ⁊ hec oīa adijcientť vobis: vñ non subditur status ecclīasticus temporali ⁊ multominus princeps status spūalis principi cui cūq̄ terreno. Cōcordat sanctus Tho. secūdo libro de regimine principū. Secūdo rñdetur q̄ Salomō hoc fecit ex speciali dei precepto qui ei hec prędixerat. Vnde. iij. Regl. ij. sic dicit. Eiecit igitur Salomon Abiathar vt non esset sacerdos dñi vt implereť sermo dñi quē locutus est super domuz Heli in sylo. ⁊ ita rō non est ad ꝓpositum. Ad vltimam obiectionem de Leone papa rñdetur iuxta magistruz Alexādrū de Alis: q̄ Leo papa se submiserat iudicio Ludouici imperatoris siue nuncioz ei⁹: hoc fuit opus supererogationis ⁊ non debiti. vnde ex tali opere argumentū non ꝓcedit: sicut superius dictum est.

Ad quartum

Ad octauum

Capitulū. xcvij. In quo ponūť aduersariorū rōnes ad ꝓbandum q̄ papa extra casum heresis habeat iudicem in terris: videlicet ecclesiam vniuersalem.

Cap. XCVII

Vnt alij aduersarij qui licet non asserant papā subiectum iurisdictioni imperatoris aut alicuius potestatis secularis: nihilominus affirmare contendūt: q̄ romanus pontifex non tantū ꝓ heresi sed pro quocūq̄ notorio crimine de quo incorrigibilis appareat aut ecclesiaz scandalizaret iudicem habeat ecclesiā vniuersalem: que ipsum iudicare ⁊ punire posset. Et circa hoc faciunt duo. Primo ēm nituntť rñdere ad oēs auctoritates que dicere videntť: q̄ papa a nemine

Prima rñsio ad aduersarios: ad auctoritates sctōrū

potest iudicari nisi a fide deuiet: dicentes primo q̄ ista nomina distributiua nemo nullus sumunť ꝓ singulis hominibus ipsius congregationis fidelium: non autē ꝓ ipsa congregatione que vnita pluificari non potest. ⁊ ideo dicunt nomen distributiuū ei competere non potest: sicut non potest dici ꝓprie oīs deus cum non possit esse nisi vnus. Concludunt ergo q̄ in predictis auctoritatibus aut similib⁹ fiat cōparatio pape ad alias personas ecclesie tanq̄ membri ⁊ partis ad alia ecclesie mēbra ⁊ partes: non autem ad ipsum corpus totum quod est ecclesia. Secundo dicūt q̄ prefate auctoritates non militant: quia iudiciuz vniuersalis ecclesie dicit iudicium dei. Secūdo loco nituntť banc eoz opinionem multiplici via veram ostendere. Primo auctoritatib⁹ sacre scripture. Secūdo auctoritatib⁹ cōciliorum. Tertio auctoritatibus doctoz. Quarto ratiōibus. Quinto exemplis. Prima via sic. ⁊ primo ex illo Mathē. xviij. vbi xp̄us sic ait Petro. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. Si autem te non audierit ⁊c. Sequitur. Dic ecclesie. Certum est autem q̄ papa frater noster est: cum vnus pater scz deus: ⁊ vna mater scilicet ecclesia oīmbus fidelibus sit. ergo sequit⁹ q̄ ad ipsuz se extēdat prefata auctoritas Si peccauerit ⁊c. vbi ergo de peccato corrector emendare se noluerit dicenduz est ecclesie: sicut fit alijs confratribus ⁊ hoc nō nisi vt iusticia fiat: quia alꝫ frustra diceret: sed iudicium fit per superiorem: ergo videtur q̄ papa habeat in terris iudicem superiorem scz ecclesiam vniuersalem que ipsum incorrigibilem existentem iudicare ⁊ punire valeat. Secūdo argumentať ex illo ad Gal. ij. vbi Paulus legitur petro in faciem restitisse: quia reprehensibilis erat. ergo si hec egit paulus multo fortius poterit ecclīa vniuersalis resistere pape vbi eum contingeret errare ⁊ ecclesie imminere periculum: alꝫ esset in potestate vnius hominis ecclesiam destruere aut confundere: qđ est absurdum. Tertio arguitur ex illo Actū. xi. vbi legitur q̄ illi qui ex circuncisione venerant reprehenderunt petrū discepātes cum eo dicentes: quare intrasti ad viros preputium habentes ⁊ manducasti cū illis. ergo multomagis hoc posset facere vniuersalis ecclesia. Secunda via arguunt auctoritate vt aiunt sacroz conciliorum: dicunt enīz q̄ contra prefatam conclusionē sit decretum cōcilij cōstantiensis: in quo dicunt esse decretatum q̄ generalis synodus in spū sancto legitime cōgregata ptātem a xp̄o immediate habet cui quilibet cuiuscūq̄ status vel dignitatis etiaz

Secunda responsio eorundem

Prima auctoritas prime vie cui ⁊ sequentib⁹ rñdebiť ca. xcviij.

Secunde

Tertie

Secunde vie

Prima auctoritas cui rñdebitur ca. xcix.

Secunda cui rñ debitur cap.c.

si papalis existat obedire tenet ⁊c. Item scdo est concilū Basilien.in quo tam in secūda sessione q̄ in duodecima resumit decretum prefatum concilij Constantiēsis. Ex quibus manifeste sequitur q̄ papa superiorem iudicē habet in terris.

Tertie vie Prima auctoritas cui ⁊ sequētibus rñdebitur capi.ci.

Tertia via scz auctoritate doctoꝝ arguunt. Et primo auctoritate beati Petri: qui ita dicit locutus ad beatū Elementez vt dicit in epistola eiusdem Elementis ad Jacobuz. Si enim mūdanalibus curis fueris occupatus ⁊ teipsum decipies ⁊ eos qui te audiunt. non enim poteris ea que ad salutem pertinent plenius quibuscunq̄ distinguere ⁊ ex eo fit. vt tu tanq̄ qui nō docueris que ad salutez hominū pertinent deponaris.

Secunda

Secūdo arguunt ex auctoritate glo.in.c.si papa.di.xl. q̄ ita habet. Credo q̄ si notoriū sit crimen eius.i.pape quodcūq̄ vnde scandalizatur ecclesia ⁊ incorrigibilis sit q̄ possit inde accusari. nam cō tumacia dicitur heresis: vt.lxxxi.di.si qui pbri

Tertia

Tertio arguunt hac via auctoritate bti Gregorij que habetur in.c.si quis.ij.q.vij. ita dicēris. Si quis super hoc nos redarguere voluerit vel extra auctoritatem facere nos contēderit veniat ad sedez apostolicam vt ibi ante cō fessionem beati petri mecum iuste discepter: quatenus vnus ibi ex nobis suscipiat sententiam suam. ergo videtur q̄ papa habeat iudicem superiorē in terris.

Quarto

Quarto arguunt eadem via auctoritate beati Thome de aquino: dicūt cū q̄ idem doctor dicit libro de regimine principum: q̄ si ad ius alicuius cōmunitatis pertineat sibi prouidere de rege: ab eadez rex institutus si fuerit in tyrannum conuersus poterit destitui ⁊ refrenari eius ptās si potestate regia tyrānice abutatur. sed ad cōmunitatem ecclesie spectat per cardinales ius eligendi papā. ergo ad eandez spectat corrigere ⁊ punire eum si eccl'ia scandalizaret. Et ita appet q̄ papa habet iudicem superiorē in terris.

Quarte vie Prima rō cui ⁊ sequētibus rñdebitur.ca.cij.

Rationibus aūt arguūr. Primo sic. papa si est deuiꝰ a fide potest iudicari ab ecclesia per.c.si papa.di.xl. ergo pariter si aliquo alio crimine de quo ecclesia scandalizaretur fuerit deprehensus.

Probatio prima

Probatur ꝓña. Tum q̄ nō legit in sacra scriptura q̄ in causa fidei deus dederit maiorē potestatē ecclesie q̄ in alijs casib⁹. xps cū in datione potestatis generalibus terminis vsus est dicens. Quecunq̄ alligaueritis ⁊c. Mat.xviij. Tum secūdo: q̄ qui potest maius potest minus: ⁊ vbi maius conceditur minus concessuz videtur: vt dicit tex.in.c.ex parte.extra de deci.

Secunda pbatio

Secundo sic: nulli corpori videtur sufficienter prouisum nisi membrum putridum quod totum corpus valet infice re posset abscindi. sed tota eccl'ia militās est vnum corpus ordinatum per xpm: dicente Paulo ad Roma.xij. Omēs vnum corpus sumus in xpo: istius aūt corporis papa est vnū membrū quia caput. si ergo illud sit dānosum scandalizans notorie ecclesiam: sequit q̄ non est sufficienter prouisum corpori ecclesie nisi per ipsam abscindi posset. cum ergo xpus nō defecerit in necessarijs ecclesie militanti: sequitur q̄ per ecclesiam papa nedum si sit hereticus sed etiam vbi aliquo alio crimine notorio scandalizat eccl'iam iudicio vniuersalis eccl'ie est subiect⁹.

Tertia

Tertio sic. si papa peccās non posset per alios puta per eccl'iam corrigi ⁊ puniri: sequitur q̄ non perfecte ac sufficienter eam xpus ordinasset nec ei debite ꝓuidisset. sed hoc est hereticum: cū dei perfecta sint opera. Deutero.xxxij. ꝓbat tamen ꝓsequētia: quia illa cōmunitas non videt sufficienter ordinata aut ꝓuisa que sue pditioni aut demolitioni non potest occurrere. sic aūt esset de ecclesia posita in casu quo papa preter heresim manifestam aut tyrānidem notoriā aut aliud crimen notoriū eccl'iam subuertere aut scandalizare conaretur ⁊ vniuersalis eccl'ia ei resistere non posset ipsum corrigendo ⁊ deponēdo: hoc em̄ esset cōcedere potestatē dataz esse in destructionem contra Apl'm ⁊ Actuum.x.

Quarto

Quarto sic. omne quod debemus pape ꝓ vitāda morte corporali debemus ei ꝓ vitāda morte spūali. sed in casu vbi papa iniuste ⁊ sine cā quacūq̄ vellet ꝓmū interficere quilibet tenetur ⁊ potest de iure papam impedire. ergo vbi papa notorie scandalizat eccl'iaz vbi animas fideliū ducit ad barathrum inferni potest ⁊ debet quilibet eum impedire.

Quinto

Quinto sic. Si papa vellet vxorem alicuius cognoscere: vel ꝓpria illius rapere licitū est ei resistere. ergo vbi eccl'ia videt ipsum papam malis moribus scandalizārē fideles potest ei resistere et ipsum impugnare: maxime cū dicat apl'us.i. Thimo.iij. Peccantē coram oībus argue.

Sexto

Sexto sic. Si papa infamat per viros ꝓuidos ⁊ honestos de aliquo crimine vnde ecclesia scandalizat: quero an papa teneat purgare se de hoc an non. Si dicas q̄ non. Contra: qui tenet scandalū vitare tenet suscitatū tollere ⁊ sedare si pōt. ergo debz se purgare: sicut legit de papa Damaso accusato a subdit⁹ de adulterio: vt refert Piero. libro de viris illustrib⁹. sed purgatio pertinet ad sententiā iudicioꝝ. ergo sequitur q̄ in terris papa habeat iudicem superiorem.

Septimo

Septimo arguitur sic confirmando ratione facta: prelatus q̄ tenetur subditos a minori damno vel periculo

liberare a fortiori tenetur a maiori. ꝫ papa tenetur suos subditos a dāno ⁊ periculo temporali eripere ꝑm illud. Eripite egenū ⁊ pauperez. ergo multo forti⁹ a spirituali vtpura a scā dalo de ipso babito. sed hoc se purgando. ergo idē qō ꝓius. vñ ita fecerūt Sixtus Leo ⁊ Symachus romani pontifices: vt habet. ij. q. vij.

Quinta via cui ꝛndet. ca. ciij.

Quinta via. ſ. exemplis aduersarij etiā ostēdere nituntur ꝙ romanus pon. in terris iudicem habeat qm vt aiūt ecclesia vniuersalis se penumero summos pontifices siue a fide deliorantes siue prauis moꝛib⁹ notorie ecclesiā scā dalizantes correxit iudicauit ⁊ puniuit.

Capim. xcviij. In quo reprobātur responsiones aduersariorū date ad auctoritates sanctorū patrum ⁊ iura inducta pro conclusione nostra et respōdetur obiectionibus ipsorum aduersariorū sumptis ex auctoritatib⁹ sacre scripture.

Capꝫ XCVIII

Onclusio supe-

rius posita: videlz ꝙ roman⁹ pō. pro sui principatus excellētia extra casum heresis iudicez nō habeat in terris: tantis est supra sanctorū patrū roborata testimonijs: tam irrefragabilib⁹ fulcita rationib⁹ ⁊ sanctorū canonum luminib⁹ illustrata: vt superuacuū censeat alia inducere testimonia. vñ nō restat nisi aduersariorū obiectionib⁹ respōdere. Faciem⁹ aūt hic duo. Primis ostēdemus ꝙ respōsiones date per aduersarios ad iura ⁊ dicta sanctorū patrum dicentium papam a nemine iudicandū intelligenda sint de singulis personis ⁊ non de tota cōitate ecclesie: quod ex multis facile colligit. Tum primo ex eo ꝙ ratio superioritatis ⁊ dependētie papatus a solo deo assignata per doctores quare a nemine papa est iudicādus ita currit de ipsa cōitate sicut de singulis psonis nam romanus pon. nō modo est singulis psonis auctoritate superior: ꝫ etiam toto ecclesie corpore vtpote qui pastor ⁊ caput est tot⁹ ecclesie. Tum scō: responsio illius ostēditur vacua ex tex. cum glo. ait em̄ sic tex. Nemo iudicabit primam sedē. sequitur. Nō enim ab Augusto nec ab omni clero nec a regibus nec a popl̄o iudex iudicabitur. Ecce ꝙ textus excludit a potestate iudicandi papam singulas ꝑsonas ⁊ omnem cōmunitatem tam spiritualē que designatur nomine cleri ꝙ secularem designatam nomine populi. Preterea glo. super verbo: ab em̄ clero ait. argumentū ꝙ concilium nō pot est papaz iudicare. vt extra de elec. significasti. Nec glo. Ex quo patet ꝙ ly nemo in auctoritatibus prefatis non solum accipiēdum est pro singulis personis diuisim sed etiā pro singulis coniūctim siue collective. Quāt

Contra primā rōnem aduersariorum

dicunt aduersarij ꝙ nomina distributiua pro prie competere non possunt congregationi fidelium que vnica ⁊ implurificabilis est parū valet: quia nomina siue signa talia addita nominibus collectiuis vt sunt populus clerus domus ecclesia ⁊c. non distributiue sed collective tenentur: significant em̄ id quod totum sicut est illud quod habetur ad Hebre. iij. Sicut moyses: supple fidelis fuit in omni domo sua. quod exponitur: id est in tota domo scz synagoga iudeorum. Item eodem modo videt sumi illud. iij. Regl. viij. Conuertitq; rex faciē suam ⁊ benedixit omi ecclesie. Item illud. i. Paralip. xix. Precepit autem vniuerse ecclesie benedicite deo nostro: ⁊ benedixit omnis ecclesia dño patrum suorum. Item illud Matthei. ij. Turbata est cum illo omnis hierosolyma: id est tota. Et ita in auctoritate supradicta illud: nec ab oī clero: exponit: id est nec a toto clero. iuxta etiam glo. que dicit. argumentuz ꝙ concilium non potest iudicare papam. Tertio: ꝙ talis intellectus sit prefatorum iurium luce clarius colligitur ex confessione ⁊ testimonio tam cōcilij congregati rome tempore Marcellini: de quo distinc. xxij. in. c. nunc autem. ꝙ concilij congregati tēpe Symachi papē: de quo di. xvij. in. §. hinc etiā quē manifeste confessa sunt a nemine presulem romanum posse iudicari includendo etiam concilium vniuersale: als non loquerētur ad ꝓpositum. Quarto colligitur idem ex ca. si papa. dis. xl. vbi dicit tex. ꝙ papa a nemine est iudicandus nisi deprehendatur a fide deuius. Clarum est autem ꝙ non est cuiuscunq; singularis persone papam iudicare etiā si deprehendat a fide deuius sed solius cōcilij vniuersalis. ergo per ly neminē non solū excipiūtur singulares persone sed etiam ipsa vniuersitas fidelium qō etiam ex hoc manifeste habetur: vt scz sit cōformitas huius tex. ad iura alia ⁊ determinationes conciliorū: de quibus parum ante factus est sermo. Preterea secūda responsio aduersariorū in qua respondētes ad auctoritates dicentes ꝙ papa reseruat iudicio diuino dicunt: ꝙ iudicium ecclesie congregate est iudiciū dei ⁊ ita non videtur absolutus papa a iudicio vniuersalis ecclesie: nulla est. quia licet iudicium ecclesie sit etiaz dei sicut etiam de quolibet sacerdote dicitur. de penitē. di. iij. §. sed quē. ꝙ quem sacerdos iudicat deus iudicat cuius personaz gerit. ⁊ in. c. nemo. xi. q. iij. dicit beatus Cryso. Nemo contēnat ecclesiastica vincula: non em̄ homo est qui ligat sed xp̄us qui hanc potestatem dedit ⁊ dñs fecit homines tanti honoris est tamen

Contra secundaz aduersariorum eozundem

hoc iudiciū dei per homines. Jn auctoritatibus autem supradictis loquentibus de papa excludunt omēs boies a iudicio suo. vnde in ca.alioꝝ.ix.q.iij.habet: q alioꝝ hominū causas deus voluit per homines terminari:sed se dis istius prelulem suo fine questione reseruauit arbitrio: voluit beati petri successores sibi tm debere innocentiā. Nota verbū tantū. Jtem in.c.electionē.di.lxxix.dicit beat⁹ Anacletus papa ⁊ martyr. Electionem summoꝝ pontificuꝝ sibi dns reseruauit:licet electionē eoꝝ bonis sacerdotibus concessisset. Ecce q manifeste responsio aduersarioꝝ non respondet auctoritatibus sanctoꝝ patrū:sed manifeste est opposita.⁊ hoc idem ostenditur per alias auctoritates quas supra induxim⁹. Et hoc de primo.

Ad auctoritates prime vie.c.xcvij.

Reliquū autem est aduersarioꝝ obiectionibus respondere:q̄bus p plenioꝝ illustrationē veritatis distincte per q̄nq; capitula iuxta q̄nq; vias quibus pcedunt respondebimus.

Ad primam

Ad primam ergo obiectionē sumptam ex illo capitulo. Matb.xviij. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. rndetur negando cōsequentiā. Et ad pbationē cum dicit q papa sit frater:dicimus q hoc non militat:qm cum hoc q papa est frater noster nature pformitate ⁊ fidei religione est etiaꝝ princeps ⁊ caput totius vniuersalis ecclie supremā ptātem habens in ecclia.rone primi: videlicet q est frater noster extendit se ad euꝝ auctoritas prefata in ea parte in qua simpler tangitur fraterna correctio que dicit simplicem quandā admonitionem que cū fit actus charitatis extēdit se ad oēm primuꝝ siue superiorē siue equalem siue inferiorem sicut ⁊ ipse charitatis effectus. Rone vero secūdi videlicet q princeps ⁊ caput est supremam potestatem habens in ecclesia non extendit se ad euꝝ auctoritas prefata in ea parte in qua contra non suscipientem correctionē fraternam iubetur denūciationē fieri:quia cū denūciatio non acquiescētis fraterne correctioni ordinet ad finem vt talis punitione corrigatur qui per simplicē admonitionem non corrigitur non fiat nisi superiori:non potest denūciari prelatus qui superiorem non habet nisi sit tale peccatum eius per qđ a superioritate cadat cuiusmodi est peccatū heresis.quare cōsequētia illa aduersariorum que apud eos Achilles existimata est:nulla prius est. pcessus cm positus in euangelio de correctione fraterna non habet locū in eo qui non habet in terris superiorē. Clarissimū est autem ex superioribus q nullus in ecclesia est superior papa nisi xp̄us cuius generalis vicarius est in terris. Nec pōt dici q congregatio subditoꝝ suoꝝ aut ouiū suarū superioritate auctoritatis sit illo maior nisi quis vellet euertere vt alias deductū est doctrinā xp̄i ⁊ diceret q licet xp̄us dicat Matb.x. Non est discipulus super magistrū nec seruus supra dnm suū:nihilomin⁹ discipuli sunt supra magistrū ⁊ subditi supra prelatuꝝ suū. Hinc est q vtclarissime sanctoꝝ ⁊ sacroꝝ conciliorum ⁊ doctoꝝ excellentissimoꝝ apertissime testimonia proclamant pontificum romanoꝝ causas deus dicitur suo reseruasse iudicio. Vnde dns Albertus magnus in.iij.di.xix. vbi querit vtrū correctio fraterna sit omnū: rndens ita dicit Dns homo oēm hominē cum reuerentia et māsuetudine tenet admonere ⁊ corrigere de delicto sed non vlterius potest denunciare si est inobediens quādo prelatus supremus est: quia non habet iudicem. Hec Albertus. Ad idem est sanctus Thomas in.iij. eadem dis. sic dicens. q̄uis prelati sint corripiendi a subditis non tamen est ei pena infligenda sed recurrendum est ad superiorē denunciando vel si non habet superiorē ad deum vt eum emendet aut de medio tollat. Jtem magister Vlricus in summa sua excellētissima theologie. q̄ lib.vi.tractatu.iij.c.xv. de accusatiōe loquēs ita inquit. Accusari etiaꝝ non possunt aliqui ppter excellentiā dignitatis: vt papa nō potest accusari nisi de crimine heresis. vt dicit in gestis Bonifacij martyris. ⁊ ponit auctoritas.di.xl.c. si papa. tamen apparatus dicit ibi q licet specialiter dicat de heresi eo q de illo potest accusari etiam si occulta sit cū non vult corrigi:alias em non posset accusari: tamē etiam de alio crimine potest accusari si sit notorium per confessionem vel facti euidentiaꝝ ⁊ incorrigibilis sit ⁊ ecclesia inde scandalizetur ꝓbat per hoc q contumacia dicitur heresis.di.xci.qui pbi.⁊ contumax dicitur infidelis.xxvij.dis.nullus.ideo quidaꝝ dicunt idem de quolibet crimine notorio: de quo ipse non corrigit se ppter correctionem fraternam.sed hoc non credo verum esse:quia cum stabilis maneat sua auctoritas q̄diu in petra q̄ christus est fundat ⁊ hoc etiam fit per informem fidem ipsa sola fide manente non habet superiorem a quo iudicari possit. Jnsuper quod soli infidelitati tribuit de aliis criminibus negatur.symbolica autē ⁊ transsumptiua locutione cotumacia dicit infidelitas vel heresis ⁊ argumēta ex talibus tanq̄ sint ppie dicta nihil valent.hec dns Vlricus. Jte idē lib.vi. tractatu.iij.c.xvij.vbi de denūciatiōe euāgelica loq̄ns dic sic. Primū.s.admonitio ꝓuata habet locū etiā in prelato nō habēte superiorē

sed sequentia mēbra nō habēt ibi locū: q; nō hz superiorem cui ipse denūciet vel cōā quo cōmunicet vel a quo excōicetur. ⁊ ideo si p admonitionē nō corrigitur non restat nisi orare p eo vel vt emendetur vel vt subtrabatur de medio ne eccl'ia; suo exemplo perdat. hec ibi. Item hac de causa dicit Hostien. q; denunciari non pōt crimen pape si corrigi vellet. Itē Joh. in summa confessoꝝ lib. iij. ti. ix. §. ix. vbi dicit: q; licet principum sez admonitio locum habeat in prelato non habēre superiorem tamen sequentia non habent ibi locum q; superiorem non habet ⁊c. sicut dicit dns Ulricus. Ad idem plures alij illuminatissimi doctores sicut dns Petrus de palude dns Herue⁹ magister Augustin⁹ de Ancbona i libris suis de ptāte ecclīastica. Preterea hec sententia manifeste colligitur ex beato Bernardo qui scribens dño Innocētio pape ita dicit. Quis faciet mihi iusticiā de vobis si haberē iudicem ad quē vos trabere possem iam nunc ostenderem vobis vt parturiens loquor q̄d mihi eminet: extat quidem tribunal xp̄i sed absit vt ad illud appellem vos ⁊c. Ecce q; manifeste innuit beatus Bernardus q; papa iudicem nō habet in terris. Et ita pz q; ratio aduersariorum nulla erat: q; cum papa aliquid plus habeat dignitatis q; ceteri homines: q; cuz hoc q; est frater est etiam pater ⁊ princeps nō est mirum si plus se extendat ad alios fratres auctoritas p̄fata. Si peccauerit in re frater ⁊c. q; se extendat ad papam. De vera autē intelligētia prefate auctoritatis in ea parte in qua dicitur. Dic eccl'ie: amplissime superius cōtra minus bene sapientes circa illam disputatuz est. Ad secundam obiectionē que sumit ex illo Galat. ij. vbi paulus dicit restitiste in faciē petro: rn̄detur q; auctoritas illa nihil facit p aduersarijs. Aliud quippe est resistere ⁊ se opponere pape vbi imineret piculū fidei: aut si aliquid preciperet contra legem dn̄i: ⁊ aliud est iudicare per coertionē pene siue punire: q; primū potest esse inferioris: secunduz autē nō nisi superioris iuxta. c. iferior. di. xxi. ⁊. i. ad Cor. iiij. dicit. Qui autem iudicat me dns est. Unde concedimus q; vbi imineret periculum fidei manifestum posset vniuersalis eccl'ia siue synodus vniuersalis resistere romano pontifici sicut paulus petro: sed ex hoc nulla superioritas auctoritatis arguit in eccl'esia super verum romanū pont. sicut nec in paulo ex prefata correctione supra petrū: sed bene arguitur ⁊ cōmendat in paulo charitas ⁊ libertas ⁊ in petro in susceptione patiēter correctionis bumilitas. Unde glo. que est Augustini in epl'a ad Hieron. super illud. Dixi Cephe coā oīmibus: dicit sic. Ipse petr⁹ quod a paulo fiebat vtiliter libertate charitatis sancte atq; beni gne pietate bumilitatis accepit atq; ita exēplum posteris tribuit q; non dedignarēt vbi forte rectū tramitē reliquissent a posterioꝝ⁹ corrigi laus vtiq; iuste libertatis in paulo et sancte bumilitatis in petro. hec glo. Itē idez Augu. super epl'am ad Gal. de obiurgatione ista pauli coā oīmibus facta petro loquēs ita dicit. Q; autem hec ei coram oīmibus dixit necessitas coegit vt omēs illius obiurgatiōe sanarēt: non em vtile erat errorem qui palaz noceret in secreto emendare huc accedit q; infirmitas ⁊ charitas petri cui ter a dño dictum est. Amas me pasce oues meas: obiurgationem talem posteriozis p salute gregis libentissime sustinebat. hec Augu. Hanc Augustini doctrinā secutus beatus Tho. dicit in. iiij. sententiarum. di. xix. q; beatus paulus petro in faciē restitit excedit modum fraterne correctionis que prelatis a subditis debetur. non em̄ prelati a subditis coram multitudine: sed bumiliter in priuato corripiendi sunt nisi vbi imineret periculum fidei. Ad tertiam obiectionē que sumit ex obiurgatiōe facta petro. Actū. xi. q; ad gentes diuertisset: rn̄detur q; auctoritas illa nihil facit p aduersarijs sicut manifeste colligitur ex dictis beati Greg. qui vt habetur in. c. petrus. ij. q. vij. sic inquit. Petrus potestatem regendi acceperat. ⁊ tamen idem apl'oꝝ primus querimonie contra eum facte: cur ad gētes introisset: nō ex potestate officij qua posset dicere oues pastorē suum nō accusent nec reprehendant: sed ex auctoritate diuine virtutis qua gētiles acceperant spiritū sanctū rn̄dit dicens. Eandem gratiā quā vobis dedit eis dns. Nec Grego. Ex quibus patet: q; cum vt ait Gratianus ibidem beat⁹ petrus ex officio potuerit repellere querelas illoꝝ ⁊ sola dispēsatione bumilitatis illas sustinuerit nō pōt accipi argumētuz ex illoꝝ reprehensione q; prelati cogātur reprehēsionez subditoꝝ suscipere: ⁊ minus ex hoc pōt accipi argumētū q; vniuersalis eccl'ia extra casuz bereſis possit papam iudicare.

Ad secundam

Ad tertiam

Capitulum. xcix. In quo respondetur aduersarioꝝ obiectioib⁹ fundatis in decretis cōciliorū Constātien.

Acta responsio-

Capl'm XCIX Rn̄dens auctoritatib⁹ secūde vie. capi. xcvij.

ne ad auctoritates sacre scripture quas aduersarij in eoꝝ fauorem inducūt: cōsequēs est vt rn̄ sa demus ad ea que inducūt secūda via: videlicet ex decretis conciliorum Constantien. ⁊

Basilien. Ad que rñdentes dicimus q̄ nihil eorum q̄ inducunt militat contra cōclusionē prefatam. Q̄ vero non militant ea que inducunt de concilio Constantien. apertissime ex multis ostenditur. Ad primam

Primo quidē quia nō est verum imo falsum quod aduersarij dicunt: videlicet q̄ Constantie declaratū sit siue decretatum: q̄ vniuersalis synodus in spū sancto legitime congregata generale concilium faciens ecclīam militantem representans prātez a xpo habet immediate cui quilibet cuiuscunq̄ status siue dignitatis etiam si papalis existat obedire tenet ⁊c. Plane nunq̄ in Cōstantia sub hac forma legit aliquod decretuz factum. declaratio autem facta per patres illos sub obedientia Job. xxiij. cōgregata emanauit sub hac forma. Nec sancta synodus cōstantiensis generale concilīū faciens p extirpatione presentis scismatis ⁊ vnione ac reformatione ecclesie in capite ⁊ in mēbris fienda declarat q̄ ipsa in spū sancto ꝓgregata generale concilīū faciens ⁊ ecclīam catholicā militantem representans prātem a xpo habz immediate cui quilibz ⁊c. Ecce manifeste q̄ decretum illoz patruz non loquit vniuersaliter de qualibet synodo vniuersalit sed de illa singulariter p cuius tempore non erat in ecclīa vnus pastor totius ecclie indubitat⁹. Et ita patet primū: videlicet q̄ falsum sit q̄ tale decretum in forma qua ꝓponit fuerit factū Cōstantie. Secundo nō militant que inducuntur de cōcilio cōstantien. qm̄ dato q̄ tale decretū sicut dicit per aduersarios ibi fuisset factum non habet necessitatē: qm̄ hoc qō aduersarij presupponūt: videlicz q̄ fuerit ab vniuersali concilio legitime congregato ⁊ representante vniuersalem ecclīam militantē est valde dubium apud multos: imo plurimoz iudicio scz eoz qui fuerunt de obedientia Gregorij ⁊ Bñdicti falsum. qm̄ sicut apertissime pz ex gestis illius cōgregatiōis decreta illa si ita sint appellanda facta sunt solū a patribus aliquibus obedientie Job. xxiij. Pro quo notādum q̄ cōgregatio illa Constantie celebrata tria tēpora habuit. Primuz fuit in quo sola obedientia prefati Job. balthasar ꝓstantie cō venerat. Secundū tēpus fuit: in quo Angelus cozarius vocatus in obediētia sua Gregorius. xij. iuri suo cedens prefate cōgregationi sub certis modo ⁊ formis se cōiunxit. Tertiū tēpus est in quo reges ⁊ principes ac prelati obedientes Petro de luna Benedicto. xiij. vocato in obediētia sua per suos oratores noua facta cōuocatiōe cōcilij se vnierūt prefate cōgregationi ad pacem dandā vniuersali ecclesie: ⁊ fuimus nos tūc pntes in minoribus constituti. p quo solo tpe cōuenientib⁹ oib⁹ simul trib⁹ obedientijs fuit certū dicere q̄ vniuersalis ecclīa representative cōgregata esset Constantie. nullus aūt dubitat qn asserere q̄ sola obedientia Jobānis faceret cōcilium vniuersale vniuersalē ecclīam representans esset temerariū ⁊ scandalosum alijs duabus obediētijs. Tertio ea que inducunt de decretis cōcilij Constantien. nō militant: qm̄ auctoritati illius alie due obediētie scz Gregorij ⁊ Benedicti apertissima ꝓtradictione in plena cōgregatione se oppoſuerūt ⁊ eoz contradictio fuit acceptata. Contradixit ac reclamauit in primis Gregorius ita in sua obedientia vocatus qui veru se romanū ponti. asserens ⁊ scribens mittens post prefatam declarationē factam ab illis de obedientia Jobānis oratores suos ad Constantiā cōmittit eis dñis scz cardinali sācti Sixti Job. electo patriarche Constātinopolitano. archiepo Treuerēn. comiti palatino Carolo de malatesta auctoritatem cōgregationē ipsam Constantien. inq̄tū per serenitatē regiam ⁊ nō per Balthasar se nuncupari facientem Job. xxiij. vocatam vice sua cōuocandi ⁊ auctorizandi in generale cōcilium remota tamen omīmode inde predicti Balthasar presidentia ⁊ presentia ab eisdem ⁊c. verba sunt formalia bulle date auctoritatis prefatis oratorib⁹ que inserta est in gestis prefati concilij. Q̄ autem hec verba ⁊ gesta dñi Gregorij prefato decreto contradicant et opponātur manifestum est. Contradixit preterea eidem decreto obedientia dominorum regum prelatoz ⁊ principuz ⁊ cōmunitatum qui Petro de luna Benedicto. xiij. vocato tanq̄ vero summo pontifici vniuersalis ecclesie adherebant. Nam vt ex gestis eiusdem ꝓcilij patet p eo q̄ tenebant prefatos patres Constātie cogregatos sub obedientia Jobānis siue etiaz Gregorij non facere cōciliū vniuersale nec eoz congregationez representare ecclīam dei catholicam noluerunt se vnire illi nisi prius iuxta cōpacta in Narbona cū bone. dño imperatore Sigismundo noua fierent per eos apud quos veram esse arbitrabantur dei ecclīam concilij conuocatio sicut ⁊ factū est nobis presentibus in minoribus constitutis. Que omīa ita facta esse ⁊ ab omībus acceptata synodus ipsa Constantien. per diuersas sessiones apertissime testat. Quibus trisbus obedientijs tandem ita in nomine xpi cōstantie ꝓuenientibus sub intentione celebrādi cōcilium vniuersale habita est certitudo ⁊ fides apud omēs xpifideles vniuersale conci

lium vniuersalem ecclīam representans Constantie celebrari ⁊ non ante concurrente ambigua inter fideles cōcertatione apud quem erium ꝑ romanis pontificibus se gerentium apostolice sedis auctoritas resideret ⁊ principatus. vt eīm testatur deuotissimus Bernardus libro q̄nto de consideratione. ſfides ambiguum non habet: alʒ si habet fides non est sed opinio. Ex qua contradictione aliarū duarum obedientiarum clarissime percipit quisq̄ doctus q̄ presumptuosa sit illa assertio q̄ obedientia illa Balthasar Constantie cōueniens faceret concilium vniuersalez ecclīam representans. Quarto ea que inducunt de decretis cōcilij Constantien. nullius sunt roboris aut momenti: quoniā in illoꝝ determinatione non modo non interuenit vniuersalis ecclesia sed obedientia vna tantū: scz Joh. xxiij. vt dictū est: sed etiā nō integre tota illa obedientia: qm̄ plures patres doctissimi illi? obedientie illis non prestiterunt consensum aut assensum suum. Item nec ipse in sua obedientia vocatus Joh. xxiij. quoniā cuz post recessum suū a Constantia scapbuse constitut? audiret prefatam declarationem conclusam dīis oratoribus xp̄ianissimi regis ſfrancie visitantibus eum: videlicet domino duce Bauarie dño Nicolao de calauilla alijsq̄ eorum collegis amaro animo conquestus est falsa q̄dam ⁊ erronea aduersus auctoritatem romani pontificis decreta per emulos suos post recessum eius esse cōclusa. Quinto prefata decreta cōcilij Constantien. nō militant: qm̄ nū q̄ fuerunt per oēs alias obediētias simul approbata imo nec repetita: imo tota synodus ex tribus obedientijs cōgregata statutis suis videt designasse decretu illud nunq̄ in mēte sua insedisse. Nō ptz ex duobus. Primo ex eo q̄ in sessione. xxxvi. ita dicit. Sacrosancta cōstantien. synodus statuit ⁊ decreuit q̄ futur? romanus pōtifex. per dei gratiā de primo assumendus cum hoc sacro concilio vel deputādus per singulas nationes debeat reformare ecclīam in capite romane curie ꝑm equitatez ⁊ bonū regimen ecclie ⁊c. Et sequit in. xij. articu. ꝓpter que ⁊ quomō papa possit corrigi vel deponi. Ecce q̄ manifeste dat intelligi q̄ synodus illa hoc discernēs nō approbauerit aut mēte habuit illa decreta prima Cōstātie. Secūdo ex illo q̄ prefata synodus cōstātien. postq̄ papa Martin? fuit creatus morez obseruādo antiquoꝝ cōciliorum humiliter petiuit ab eo cōfirmationē ⁊ roborationez oium que fecerat. cū autem cōfirmare ⁊ roborare supioris auctoritatis sit: planissimū est q̄ synodus illa integra ex omnibus obediētijs xp̄ianitat̄ nō erat huiusmodi fidei q̄ concilium vniuersale habeat a xp̄o imediate potestatem cui etiaz papa obedire teneretur. Sexto prefatum decretū Constantien. nō militat: qm̄ per apostolicam sedē nō fuit approbatum: imo videtur per dominū Martinum reprobatum siue annullatum in condemnatione errorus Johānis vicleff ⁊ Johis hus: inter quos vt patz in bulla quam approbante concilio Cōstantien. dominus Martinus misit vniuersis p̄latis nationis Germanie: vnus articulus condēnat? est. Q̄ petrus' nō est nec fuit caput ecclie sancte catholice. Secūdus articulus de quo mādat prefatus dominus Martin? prelatis ⁊ inquisitoꝝ? fidei vt inquirāt suspectos de p̄fatis erroibus: vtrū credant q̄ papa canonice electus qui pro tpe fuit eius ꝓprio noie exp̄sso sit successor beati petri habens auctoritatē suprēmā in ecclesia dei. hec ibi. Clarissimū est aūt q̄ bi duo articuli p dīm Martinū assentiente ⁊ approbante concilio plenario Constātien. videlz q̄ papa sit caput sancte sedis catholice. i. vlis ⁊ q̄ habeat suprēmam potestatem in ecclesia dei: nō possunt simul stare cuz decreto illo quod Constātie factum legit̄ per quosdā de obedientia Joh. Balthasar de superioritate concilioꝝ supra papā: qm̄ vt habetur in. c. inferior. di. xxi. sola sedes potior inferiorem conuenienter absoluit: nec potest quisq̄ q̄ inferioris auctoritatis est eū qui maioris ptātis est adijcere aut ꝓprijs subiugare diffinitionibus. Si papa manēs papa alterius iudicio preterq̄ dei subiacet non pōt stare in veritate articul? ille diffinitus Cōstātie p dīm Martinū: q̄ papa habeat suprēmā potestatez in ecclesia vt in superioꝝ? etiam deduxim?. Septimo prefata decreta que inducūt aduersarij de concilio Constātiensi non militant: qm̄ ex presse sunt contra sacroꝝ cōcilioꝝ canones ⁊ apostolice sedis diffinitiones sicut in superioribus est demonstratum: quare quicquid diffinitum sit in contrarium quibuscūq̄ viribus caret iuxta ca. hec est fides pater beatissime. xxiij. q. i. Octauo decreta illa non militant: quoniā sanctoꝝ patrum sententijs quoruz doctrinam in his que fidei sunt vniuersalis ia approbauit ecclīa manifeste ꝺicunt: sicut patuit exemplariter in superioribus vbi pro principatu Romani pontificis testimonia induxim? de beatis Hieronymo: Augustino: Ambrosio: Cyrillo: Chrysostomo: Theophilo ⁊ Cipriano atq̄ Leone primo: quoꝝ sententie in materia fidei cum iam ab vniuersali ecclesia sint firmate vt ptz in quinta synodo nulla

auctoritate nulla hominū diffinitione pñt repelli. Omnis quippe contradictio facta horū patrum sententijs fieret profecto fidei ipsius vniuersalis ecclesie. prima nāq; salus vt habetur in. c. prima. xxv. q. i. est recte fidei regulā custodire ⁊ a constitutis patrum nullatenus deuiare. Nono prefata decreta locum nō habent: quoniam contradicūt cōmuni doctrine clarissimoꝝ doctoꝝ tam iuris diuini q̄ humani: qui vt in superioribus declaratū est de venerabili Hugone de sancto victo. de Alberto magno. de sancto Tho. de magistro Alexādro de Alis. de sancto Bonauentura ⁊c. qui testimonijs scripturarū sanctarū ⁊ canonum reuerentia totius orbis consecratoꝝ ⁊ auctoritatibus summoꝝ pōtificum clarissima luce demonstrant romanū pontificez ita principatū habere in vniuersa ecclesia vt extra casum berefis in quo a papatu cadit solum deuz iudicē superiorem habeat cuius vicarius imediatus existit. Est autem mirabile q̄ patres illi Constantie congregati voluerūt vno ictu nō soluz delere sed bereticare tantoꝝ patrū doctrinaz Est autē hic nō pretereundum qd̄ habetur in ca. placuit. xxxvi. q. ij. q̄ auctoritas cōcilij non preiudicat auctoritati Hieronymi ⁊ maxime cum diuine scripture imitatur: vbi dicit glo. q̄ hec ratio est: qz roboratur auctoritate veteris testamenti ⁊ concilij Meldensis. Si aūt vnius doctoris sancti auctoritas roborata auctoritate sacre scripture ⁊ auctoritate vnius concilij preiudicat auctoritati vnius concilij vniuersalis vt ibidem dicit: quāto magis auctoritas tantoꝝ doctoꝝ ⁊ sanctoꝝ roborata ⁊ sacra scriptura ⁊ concilijs vniuersalibus et diffinitionibus apostolice sedis p̄iudicare debet decreto vnius obedientie tm̄ ⁊ tpe scismatis. Ex quibus omnibus liquido colligitur q̄ prefata decreta que ex aduerso allegātur a patribus aliquibus Constantie edita vni⁹ obedientie tm̄ tēpore scismatis nec necessitatē habent neq; virtutem euertēdi fidē quam de romani pon. principatu semper seruauit sanctorum patrū auctoritas ⁊ vniuersalis ecclesie pietas venerata est.

Capitulū. c. In quo respōdet⁹ obiectionib⁹ aduersatioꝝ sumptis ex decretis, cōcilij Basilien.

Capm C
Rndens secūde auctoritati secunde vie. c. xcvij.

Aplius secūdo

a ea que inducūtur de cōcilio Basilien. ex diuersis sessionibus ei⁹ minime etiam militant propter multa. Primo cū dicūt q̄ sancta catholica ecclia in sancto Constantien. concilio ⁊c. presupponūt duo. Quoꝝ primū est manifeste fal-

sum vt dicunt: q̄ in concilio Constantien. fuerit vniuersaliter diffinitum q̄ concilū generale ⁊c. quoniā non vniuersaliter aut indiffinite sed singulariter facta fuit illa diffinitio siue declaratio: vt in responsione ad ea que inducunt de cilio Constantien. plene in precedenti. c. dictū est. Secūdo supponūt q̄ illud decretū factū sit a sancta vniuersali ecclesia. hoc em̄ salua pace eoꝝ q̄ ita opinati sunt nullo modo pōt pbari verū esse sicut iā ante diximus: imo temerariū videt plurimūq; scādalosum velle diffinire q̄ obediētia sola Johānis Balthasar que sola Constantie cōueniens fecit id decretū tēpore scismatis esset vniuersalis ecclia catholica legitime a vero ⁊ indubitato pastore vniuersalis ecclie cōgregata sanctū vniuersale concilū faciēs hoc em̄ esset dicere q̄ sola obedientia Johānis balthasar inter tres obedientias fuisset ecclia ⁊ thalam⁹ xpi: ⁊ alie obedientie scz. Gregorij ⁊ Benedicti fuissent pstibula ⁊ synagoga satbane. ⁊ p̄ nō ē alid̄ q̄ suscitare antiquū scisma in ecclia dei. Secundo non militant prefata decreta Basilien. cōcilij: eo q̄ concilū illud noluit recipere presidētes pape in auctoritate sua debita iuxta morē antiquoꝝ concilioꝝ vniuersalium de quoꝝ auctoritate in actione sexta cōcilij Calcedonen. vt refert Isido. in lib. concilioꝝ ita habetur: in oibus synodis apocrisarij aplici decretas sentētias p̄mo ppter summam auctoritatem sancte eiusdem sedis confirmabant ⁊ subscribebant quia aliter nullū robur habebāt. vnde scribit Paschasius ⁊c. Ex quibus patet decreta illa oino vacua esse auctoritate. Tertio patet idem: quia nō fuerunt cōclusa vnanimi consensu totius synodi Si autem concilium non agant vt inquit Isidorus. vi. etbi. ⁊ in. c. i. dis. xv. qui non consentiunt in vnum: non potest dici cōclusio concilij vniuersalis maxime in materia fidei cuius vnitas maxime requiritur in corpore ecclesie que ex vniuersali cōsensu non emanat. Quia autem vniuersalis p̄sensus in decretis illis Basilien. non interuenerit patet. Tum qz multis prelatis ⁊ doctoribus in vtroq; iure graduatis sapientia ⁊ virtutibus clarissimis non cōsentientibus edita sunt: quoꝝ plures eoꝝ attendentes predicta decreta aduersa esse sanctoꝝ patrū doctrinis non modo in deputationib⁹ suis cōtradixerunt ⁊ reclamauerūt verūetiaz in sessionibus ipsius cōcilij in q̄bus talia decreta ad furorē quorūdam hostiū aplice sedis cū multitudine ppli parui precij ⁊ nullius auctoritatis publicata sunt interesse noluerūt. Scō nō fuerūt vnanimitate vli conclusa: qz

nō expectata plene vniuersali ecclesia nec integre synodo cōgregata. nō enim expectatis plurium regum ⁊ principum oratoribus conclusa fuerunt licet aliquos eorum nouerint iā in via constitutos. vnō Basilieñ. cupidi renouare decreta sua postq̄ sancte memorie dominus Eugenius ad p̄ncipum preces reuocauerat dissolutionem concilij quam fecerat timētes dominoꝝ castelle ⁊ Anglie oratores quos iam propinquos nouerant pro eorum sapientia ⁊ zelo ad fidem ⁊ apostolicam sedem conclusionib⁹ eorum nō prebituros cōsensum practicauerunt vt ante aduentum p̄fatorum dominoꝝ oratorum innouatio fieret suoꝝ decretorum: quod factum est in sessione. xviij. Nullus profecto sane mentis vir qui nouit cū quāta grauitate integritate ⁊ modestia fidei iudicia tractanda sunt iudicabit esse vniuersali cōsensu totius ecclie cōclusa spiritu sancto dictata in quibus huiusmodi factiones ⁊ practice inuenerunt. Quarto decreta Basilien. sum inualida esse monstrantur eo q̄ eis nō interuenit assensus apostolice sedis que vnamquāq; synodum sua auctoritate confirmat: vt in. c. cōsideremus. xxv. q. i. Nō vero ad hoc dicunt aduersarij Basilieñ. q̄ in sessione. xvij. qñ p̄sidētes domini Eugenij fuerāt admissi iurauerunt defendere decreta p̄fati cōcilij ⁊ specialiter decretum de auctoritate conciliorum nullius est ponderis ⁊ inter alia ex hoc q̄ vt in gestis eiusdem concilij habetur p̄fati domini iurauerunt nominibus ꝓprijs vt scilicz parti culares persone ⁊ hoc necessitate maxima cōpulsi: quia aliter in maximū scandalum totius ecclie nō admittebantur ad p̄sidētiam: non aūt iurauerunt illa tenere vt nūcij apostolici: imo in ḡtum huiusmodi protestati sunt in contrarium nec interesse voluerūt sessionibus in quibus talia cōcludebantur. Quis autē iam etiam patrum in sanctorum patrum lris doctꝰ dicet vnanimi consensu vniuersalis ecclie eē concluſa que apostolica sede in qua dominus totius ecclie principatum posuit nō cōsentiēte sz potius contradicēte per suos oratores ⁊ reclamante concluſa sunt: sicut ptz ex di. xvij. per totum. Sz replicant aduersarij Basilieñ. q̄ imo in decretis eorum interuenit cōsensus apostolice sedis: qm̄ dñs Eugenius p bullas suas de cōcilio ⁊ assensu dñoꝝ cardinaliū tūc secum in curia existētium decreuit ⁊ declarauit multa circa p̄fatū Basilieñ. cōciliū. Primo q̄ gñale cōcilium Basilieñ. fuerit p extirpatione heresum p pace populi xp̄iani ac gñali reformatione ecclie in capite ⁊ in membris ⁊ pertinētibus ad ea legitime inchoatum. Scō q̄ a tempore sue inchoationis legitime inchoatum extiterat ⁊ esse p̄secutionēq; semper habuisse ⁊ habere ⁊c. Tertio predictam dissolutionem irritam ⁊ inanez declarauit. Quarto q̄ ipsum generale cōciliuz pure ⁊ simpliciter ⁊ cum effectu ac oīi deuotione ⁊ fauore p̄sequi intendebat. Quinto reuocauit quicquid per eum aut eius nomine in preiudicium ⁊ derogationem predicti concilij Basilieñ. seu cōtra eius auctoritatem attentatum esset. Ad ista facilis est rñsio maxime si vera sunt que a pluribus magne p̄bitatis ⁊ grauitatis viris dicta sunt in curia: videlz q̄ p̄fate bulle magis extorte fuerūt minis q̄ de mente dñi Eugenij emanauerint. Nam vt fert dñs Andreas venetus dñi venetoꝝ tunc orator ⁊ aliqui domini cardinales tunc apud dñm Eugeniū p̄sentes timentes futurū magnū scandaluz in ecclesia minati sunt p̄fato dño Eugenio q̄ nisi bullas illas adhesionis concederet ipsum solum recedentes relinquerēt. Unde p̄fato dño in lecto decūbente p̄fati dñi referuntur bullas illas taliter qualiter expediuisse ⁊ misisse Basileam. Sed dimissis istis nos aliter rñdemus dicentes: q̄ nihil eoꝝ que in p̄fatis bullis cōtinent suffragatur aduersarijs: qm̄ dñs Eugenius nunq̄ p̄buit consensum decretis cōcilij Basilieñ. nec ipse vt Basilienses fabulant ⁊ garriūt cū sancta catholica ecclesia fuit complexus doctrinā quā aduersarij de auctoritate concilioꝝ fingunt: qm̄ nec ipse summus pontifex nec vnq̄ vniuersalis ecclia complexa est talem doctrinā sed ipse semper tenuit cū sancta catholica ecclesia qđ scriptura sancta ⁊ sacroꝝ antiquoꝝ canonum firmat auctoritas ⁊ sanctoꝝ patrū ac clarissimoꝝ doctoꝝ ab ipso nascentis ecclie exordio cōmunis tenet doctrina. Et ad p̄bationē quā inducūt ex partibus bullarū adhesionis: rñdetur negando q̄ ex aliqua illarū partiū cū veritate potest argui q̄ dñs Eugenius complexus fuerit aut approbauerit p̄fatā Basilieñ. doctrinā. Nō p singulas partes discurrendo facimus manifestū. Non q̄dem ex prima in qua dicit cōcilium Basilieñse cōgregatum esse legitime p extirpatione heresum pz: qm̄ ex hac concessione nullo modo sequitur q̄ ipse summus pontifex complectatur aut approbet quicquid per illud concilium fuerit instiruturum aut diffinitū. licet cm̄ vniuersale cōciliū Ephesinū secūdū extirpādi heresis gratia fuerit legitima auctoritate inchoatum nihilominus Leo papa nō cōplexus est p̄fati cōcilij diffinitiones: imo illas in cōcilio Calcedoneñ. sequēti tāq; hereticas reprobari insti-

tuit ⁊ dānauit. Preterea licet sancti patres in cōcilijs vniuersalibus legitima ꝓtinuatione ꝓcesserint: nihilominus ꝑ suoꝝ canonum roborē atq; firmitate ad apostolicā sedē legūtur semper habuisse in fine recursum: sicut liber conciliorꝝ ⁊ summorꝝ pontificū aperte testatur: qđ etiā nos in tertio sequēti libro ostēdemus. Leterū nec ex secunda parte bullarū adhesionis aduersarij habent intentū: qm̄ licet dñs Eugenius declararet prefatus concilium fuisse continuatū ⁊ continuari debere: ꝓpter hoc non sequit̄ q; decreta sua aut statuta super quibus eius sedes nunq; fuerit cōsulta approbauerit: ⁊ tamen vt felicis ⁊ sancte memorie Nicolaus papa in epistola quaꝫ Michaeli imperatori scribit a sanctis patribus in concilijs obseruatum extitit vt absq; romani pontificis consensu nullius insurgētis deliberationis terminus dare. vnde ipse videlꝫ Eugenius in Florētie in disputatiōe publica de qua nos in minoribus constituti rñdebamus allegāti in fauorē Basilieñ. reuerendissimo dño Juliano de Cesarinis sancte Sabine pbro cardinali presentiū dñis cardinalibus plurisq; alijs prelatis ⁊ officialibus curie ad argumentū de hmōi bullis rñdit ita dicens. Nos qdem bene ꝓgressum cōcilij approbauimus volētes vt ꝓcederet vt inceperat non tamen approbamus eius decreta: ⁊ in hoc sapiētissime fecit. Quis em̄ nisi imprudētissimus princeps approbaret decreta: que nunq; vidisset aut q; prius non examinasset si qd in eis min⁹ rectū minus verū aut minus expediens ꝓtineret. Vnde mos fuit summoꝝ pontificū cum cōfirmaturi essent decreta conciliorꝝ vniuersalium q̄bus personaliter nō interfuerant cōgregare synodū prelatorꝝ q̄ erant sub patriarcha tu, romano ⁊ ibidē diligenti examinatione facta illa cōfirmabant sicut de bro Siluestro legitur cū decreta ꝓcilij Niceni approbasset. Jrē diebus posterioribus papa Clemens q̄ntus ita fecisse legit̄: vt Joh. an. in principio cle. ponit de ꝓstitutionibus factis in cōcilio Vienneñ. que q; vt inq; alique earū erant inepte alique ꝓlixe alique defectiue cōposite alique etiaꝫ non expedieb̄t fecit illas Clemens recēseri per peritiores q̄ aliquas illarum in toto reseruauerūt aliquas in toto resecarunt aliquas mutauerūt quo ad verba mente seruata: aliquibus vero earū q̄busdam detractis quo ad verba ⁊ quo ad mētē aliqua sunt addita. Preterea q; dñs Eugenius approbando ꝓcessum concilij nō approbauerit decreta illius exinde manifeste colligitur q; licet Basilieñ. cum maximo studio repetitis vicibus supplicauerunt orauerunt ⁊ requisierunt per oratores suos: vt dñs Eugenius eoꝝ decreta approbaret ⁊ cōfirmaret nunq; tamen talem approbationē aut confirmationeꝫ habere ab eo potuerūt. Et merito: q; sedes apostolica in qua religio xp̄iana semper immaculata permansit ⁊ permanebit talia decreta q̄ ab euāgelica veritate ⁊ sanctoꝝ patrum doctrina aliena videbant nullo modo ab eo passa fuisset ꝓfirmare. Leterū nec ex tertia particula bullarū predictarum habent aduersarij intentū. Tum q; non ideo dñs Eugenius dissolutionē factā cōcilij irritam esse declarauit: q; ipse qui princeps erat ecclesie facere illam non potuerit sed q; agnouit ex non veris causis licet veris estimatis ex aliquorū relatione illaꝫ fecisse. vnde cognita nō existētia causarū ⁊ q; vt in bulla inquit ex predicta dissolutione orte erant graues dissensiones ⁊ graviores oriri possent: necnon q; pstabat impedimentū executioni sanctoꝝ operū ad que synodus fuerat cōgregata data ꝓmissione a synodo ⁊ securitate a principibus q; apostolice sedis bonoꝝ ⁊ sanctitatis sue illibatus seruaret mutauit sententiā ⁊ voluit dissolutionē factam ꝑ bono pacis ecclesie nullam haberi nec habuisse firmitatē revocans illam ac irritans. Non em̄ est nouū q; sententie summoꝝ pontificū ꝑ consideratione temporꝝ ⁊ locoꝝ ⁊ personarū ac grauiū occurrentiū necessitatum in melius cōmutent̄. Ait em̄ papa Nicolaus in. c. sententiā. xxv. q. vij. Sententiā Romane sedis non negamus in melius posse cōmutari cum aut surreptū aliquid fuerit aut ipsa ꝑ consideratione etatuꝫ ⁊ temporꝝ seu graui⁹ necessitatū dispensatorie quedā ordinare decreuit: qm̄ ⁊ egregium aplm̄ paulū quedaꝫ fecisse dispensatorie legimus que postea reuocasse legitur. Amplius nec ex quarta particula cedit aliquid fauoris aduersarijs: qm̄ licet dñs Eugenius diceret se velle ꝓsequi cū omni deuotione ⁊ fauore illud concilium: hoc tamē intelligendum est in his que iuste ⁊ rōnabiliter salua fide: salua sanctoꝝ patrum doctrina salua aplice sedis auctoritate ⁊ reuerentia ꝑ conciliū constituerētur. Preterea dato q; papa tunc ꝓmisit concilium illud cum omni deuotione ⁊ fauore ꝓsequi intelligat approbasse illius decreta: illa intelligatur approbasse que iurisdictionē ⁊ auctoritatē papalem non offendunt ⁊ bonoꝝ atq; preeminentie apostolice sedis non repugnant seu obuiant que vt supra repetitū est superiorēꝫ nullū preter deū recognoscit. de elec. c. licet. Jtem nec ex q̄nta particula aduersarij habent ꝓpositum suum

quoniā ex tali reuocatione ꝛ cassatione eorūꝫ que attentata fuerunt in preiudicium concilij Basilien. non sequitur ꝙ dominus Eugenius asserere voluerit aut credere voluerit ea de consilio Basilienſi aut quocunq; alio que cum veritate concilijs non cōueniunt. nec cōtra auctoritatem concilij fit negando ei conuenire que iuxta sanctorum patrū doctrinam ei non cōpetunt. Ceterum nec per illam reuocationem voluit dominꝰ Eugenius a se ꝛ a se de sua abnegare que iuxta scripturas sctās et sanctoꝝ patruꝫ sententias apostolice sedi diuinitus sunt concessa cum hoc non posset facere: inter que est illud de dependentia auctoritatis conciliorum a papa ꝛ non econuerso: vt patet distinc. xvij. per totum. de quo etiam duce xpo plenior tractatꝰ erit in sequenti huius summe libro tertio. Quinto decreta Basilien. predicta non sunt valida: quoniā sicut de decretis factis Constantie per patres aliquos obedientie Johānis baltbasar q̄ dictꝰ est apud illos Job. xxiij. dictū est: sunt sanctorum patrū sententijs ꝛ prestantioꝝ doctoꝝ in tota schola theologica doctrine aduersa et cōtraria. Ubi non parū admirandū aduersarios Basilien. tanta caligine mentis inuolutos ꝛ excecatos malicia vt in materijs fidei diffiniendis ꝛ declarandis maluerunt sequi boies ab eccl'ia dei in doctrina sua dānatos: sicut fuit Marsilius de padua Ockam cum cōplicibꝰ suis: ex quoꝝ doctrina extracta sunt pro magna parte decreta illa prefata Basili. ꝛ quosdam alios nouellos doctorellos prefati Ockam ꝛ aliquorum fratricelloꝝ opiniones erroneas renouātes: q̄ doctores sanctos ab ecclesia approbatos ꝛ alios prestantissimos doctores antiquos ꝛ reputatissimos in schola theologica qnoꝝ doctrina fulget ecclesia vt sol ꝛ luna. Contra quos ait Dieron. ꝛ habetur in canone nō afferamus. xxiij. q. i. Non afferamus stateras dolosas nec appendamus qđ volumus ꝓ arbitrio nostro dicentes. hoc graue hoc leue est: sed afferamus diuinam stateraꝫ ex scripturis sacris tanq̄ de thesauris dñicis ꝛ in illa quid sit grauius appendamus. hec Dieron.

Capitulum. ci. In quo rñdetur aduersariorū obiectionibus sumptis ex auctoritatibus doctorum.

Eadem CI Ridens auctoritib⁹ tertie vie tacvij.

Am respondeamus

ad auctoritates doctorum quas aduersarij in eoꝝ fauorem inducunt. Et primo ad illā que dicitur esse beati Petri ad Clementeꝫ: respōdetur ꝙ auctoritas illa non militat contra cōclusionem nostram ꝓpter multa. Tum primo quoniā cum beatus Jacobus multo tempore fuerit mortuus ante beatum Petruꝫ bene sciꝫ adminus octo annis. vt colligitur ex chronicis: non videtur verisimile q̄ btūs Clemēs scripserat illam epistolam post mortem beati Petri beato Jacobo. Tum secūdo: quia multi tex. habent vbi aduersarij ponunt deponaris puniaris: ꝛ hoc intelligitur a deo ꝛ nō ab alijs. Etiam si dicatur deponaris intelligendum est sciꝫ a deo. Et ꝙ ita sit intelligendū patet satis testimonio beati Anacleti qui immediate secutꝰ est beatū Clementē qui ait in. c. electionē. distinc. lxxix. Electionem summoꝝ pontificum sibi deus reseruauit. Tum tertio: q̄ dato ꝙ dicatur in auctoritate predicta deponaris ꝛ intelligat per eccl'iam: non sequit ꝙ extra casum heresis veniat deponēdus per eccl'iaꝫ. vnde solus casus heresis tangit in auctoritate predicta cum dicit. Et eo fit ꝙ ꝛ tu tanq̄ qui non docueris que ad salutem hoim pertinent deponaris vel puniaris. hoc em̄ cōcedimus ꝙ si papa non docuerit que ad salutez hominū pertinēt sed errores ꝛ hereses merito puniendus tanq̄ hostis chr'isti ꝛ euersor fidei eius veniat. Et ita ratio non ꝓcedit cōtra conclusionē nostraꝫ. Ad secundā que sumit ex glo. c. si papa. di. xl. rñdetur ꝙ de glo. illa parum curandū est. Tum primo: q̄ vt patꝫ ex modo loquēdi non assertiue sed opinatiue loquit. ait em̄ credo. Secundo: q̄ non firmat aliqua rōne. contumacia em̄ non ꝓprie dicit heresis sed symbolica ꝛ trāsumptiua locutione. vnde argumenta sumpta ex talibus tanq̄ sint ꝓprie dicta nihil valent: vt dicit Aug. ad Vincen. Tum tertio: q̄ manifestum est cōtra textū vnius summi pontificis ꝛ martyris qui multo prestantioris auctoritatis est q̄ glosator ille. Quarto: q̄ est cōtra multos tex. ꝛ canones sacroꝝ conciliorꝝ ꝛ sanctoꝝ patruꝫ. de quibꝰ superius in. c. xciij. multa cōmemorata sunt. Tum quinto: q̄ contraria est doctrina doctoꝝ vtriusq; iuris clarissimoꝝ sicut patet ex superioribus. Unde etiā Archidya. in Rosario super illud glo. Nunquid pōt denunciari crimen pape dicit: ꝙ denunciatio fit ad correctionē ad quā cōpelli non potest cū superiorē non habeat. Tum sexto: q̄ ꝛtraria est multis alijs glo. vt illi in. c. mandastis. ij. q. v. q̄ dicit: ꝙ papa nō potest ab aliquo iudicari nec etiā ab vniuersali cōcilio. Item illi in. c. nemo. ix. q. iij. super verbo: ab omni clero: que dicit argumentū ꝙ concilij non potest papaꝫ iudicare vt extra de elect. ca. significasti. vnde si totus mūdus sentiret in aliquo negocio ꝛtra papā

Ad primam

Ad secundam

videtur sentētie pape standum esse. vt. xxxiij. q. i. hec est fides. hec glo. predicta. Item ꝓtraria est glo. in. c. si quis pecuniā. di. lxxix. q̄ vult q̄ tm̄ ꝑ stricta hereſi papa possit iudicari ⁊ deponi. i. si peccat cōtra articulos fidei. Quarū glo. contradictione visa siue sint vni⁹ glosatoris siue diuersoꝝ illa sententia magis tenēda est ꝓ qua maior numerus glosatorum facit. Secūdo potest responderi ad illā glo. vt quidam theologi respōdent ⁊ maxime magister Augustin⁹ de Anchona in summa sua de potestate ecclesiastica: q̄ papā esse incorrigibilem potest intelligi dupliciter. Uno mō continuatione criminis puta q̄ admonitus nō desistit peccare peccato fornicatōnis aut alio accusatione digno absq; hoc q̄ crederet licite facere. Secūdo modo per ipsius criminis pertinacē defensionē vt dicat ⁊ defendat tale crimē q̄ō circūuolutam habet maliciam non esse peccatum. Glo. vero nō habet locū in primo mō sed bene in secūdo. tunc em̄ concordat cum glo. c. si quis pecuniā. di. lxxix. de qua parū ante. Si autē dicat q̄ papa sit incorrigibilis tm̄ primo modo ꝙ continuationem. i. in peccatis adhuc scandalizaret ⁊ ita, videt q̄ veniret iudicand⁹ respondet q̄ nō ꝓpter hoc veniret iudicand⁹ Tum q̄ illud nō esset scandalū periclitatiōis ecclesie: hinc est q̄ licet talia scandala ꝓuideret dñs in sua ecclesia: nihilominus dicit dñs de prelatis Matth. xxiij. Super cathedrā moysi ⁊c. Et hoc est q̄ō aperte dicit. c. si papa. Tuz secūdo: q̄ vt ait Grego. vtilius scandaluz nasci permittitur q̄ veritas relinquatur. Cū aūt iuxta canones sanctoꝝ patrum ⁊ sanctoꝝ doctoꝝ doctrinaz papa nisi in fide deuiet a solo deo iudicandus veniat ꝓpter quodcūq; scādalū veritas doctrine tantis inconuulsis sanctoꝝ patrū radicib⁹ fundata nō est aliquo modo reliquenda. Preterea vt inquit Aplus mala nō sunt facienda vt eueniāt bona: malū est aūt facere cōtra diuinam dispensationez aut vsurpare diuinū iudiciū. cū autez ista sint peccata mortalia: ergo hec facienda nō sūt ꝓpter quecūq; alia bona. Ad tertiam obiectionem sumptam ex auctoritate beati Grego⁹: respondet vt dicit magister Alexāder de alis in tertio: q̄ hoc q̄ō fecit Grego⁹ius factū ē ad exemplū humilitatis nō ex necessitate iuris. q̄ enim papa se voluerit subijcere in aliqua causa alioꝝ iudicio supererogationis est: et tale nō infert necessitatem. vnde ex hoc nō arguitur q̄ habeat iudicem ordinarium superiorem eo. Ad quartam auctoritatem que dicit esse beati Thome in libro de regimine ꝓncipum: respondetur q̄ nō facit ad propositum

Ad tertiam

Ad quartam

dato q̄ liber sit sancti Thome si bene intelligantur ea que idem doctor ibi posuit. non em̄ loquitur ibi sanctus Thomas nisi de cōmunitate que ius habet ꝓuidendi sibi de rege per institutionem siue donationez iurisdictionis sicut est cōmuniter in institutione regū ⁊ ꝓncipum secularium: secus est de principe ecclesie cuius auctoritas ab ipso deo imediate pēdet ⁊ nō a cōmunitate ecclesie sicut iura multa dicunt. vt in capi. q̄uis. distinc. xxi. ⁊ in ca. omnes. distinc. xxij. ⁊ in ca. sacrosancta. Preterea hoc etiā patet ex eo q̄ licet aliquod collegium canonicoꝝ alicuius ecclesie cathedralis expectet prouideri sibi per electionem de episcopo: nihilominus quantūcunq; conuersus ad tyrannum aut scandalizet ecclesiā non pertinet ad eum deponere illuz sed oportet recurrere ad superiorem. Ex his patet deceptio eoꝝ aduersarioꝝ qui ex conditione cōmunitatis mundane ad quam spectat vt dicunt principis correctio vl' totalis destitutio si inemendabilis perseueret arguūt de cōmunitate ecclesie q̄ ita sit aut debeat esse in ea respectu ipsius principis ecclesie: decipiūtur autem turpiter cum nullo modo sit simile hic ⁊ illic vt dictum est.

Capitulum. cij. In quo respondetur aduersario ꝝ obiectionibus assumptis ex rōnibus: ⁊ qualiter papa per hereſim publice predicatam ⁊ contumaciter defensatam cadat a papatu.

Capitm CII

Rndens rōnib⁹ quarte vie. ccij

Ad primam

Onsequēter re-

c spondendum est ad obiectiōes quarte vie scz ad rōnes. Ad primam rōnem sumptam de cap. si papa. rn̄detur negando ꝓsequentiā. Et ratio est: quoniā per hereſim papa cadit a papatu q̄ō non fit per alia peccata; ⁊ ita cum per hereſim papa fiat oīm̄bus fidelib⁹ minor: vt dicit sanctus Thomas in. iij. ⁊ habet glo. in. c. acbatius. xxiij. q. i. per ecclesiam iudicari poterit siue iudicatus a deo declarari: quod nō potest ꝓpter alia peccata. Q̄ vero papa per hereſim notoriam ⁊ contumaciter defensatā cadat a papatu ⁊ ita ipso iure sit priuatus patet ex multis. Tum ex eo q̄ fide perdita per quam fit prima vnio ad corpus christi quod est ecclesia membrum ecclesie esse definit: et per consequens esse caput. quomodo enim intelligi potest vt aliquis sit caput corporis ecclesie cuius nō modo membrū non est sed nec etiam in corpore ipso sed extra est. Secundo q̄ eccl'ia est fundata super petraz scilicet fidē christi. Matth. xvi. Super hanc petram edificabo ecclesiam meaz. ergo qui cadit a petra scilz x̄po siue fide eius notorie ⁊ cōtumaciter

cadit omnino ab ecclesia xp̄i ⁊ per cōsequēs a principatu eius qui importatur nomine papatus. Tertio patet ex his que sanct⁹ Thomas dicit in.iij.q.xxxix.ar.iij. vbi q̄rens an scismatici habeant absoluēdi potestatē. ⁊ distincta duplici potestate.s.sacramentali ⁊ iurisdictionali:respōdet q̄ potestatem sacramentalē nō perdunt quo ad essentiam potestatis licet bene quo ad legitimū vsum. Potestatez vero iurisdictionale que nō per consecrationē sed p̄ solam cōmissionem datur perdunt quo ad essentiam potestatis scismatici ⁊ heretici. vnde nō possunt absoluere vel excōmunicare nec indulgentias dare nec aliquid huiusmodi:quod si fecerint nihil est actum. Inducit ad hoc auctoritatem Cypriani qui in. c. nouatian⁹. vij. q.i. ita inquit. Qui nec vnitatem spirit⁹ nec cōmunicationem pacis obseruat ⁊ se ab ecclesie vinculo ⁊ sacerdotuz collegio separat nec epi potestatem habere potest nec honorem. Tum quarto hoc colligitur ex eodez sancto Tho. in iij. di. xix. vbi inquit:q̄ si papa in heresim labitur minor efficit quocūq̄ fideli. ⁊ hoc idem habet glo. sup. c. acbatius. xxiij. q.i. que ita habet Vide casus in quo papa papam ligare potest in quo papa in canonē late sententie incidit. Nec huic obuiat regula:par parez soluere vel ligare nō pōt:q̄ si papa hereticꝰ est minor est quolz catholico. hec glo. Tum ānto hoc videt colligi ex capitulis multis in decreto:sicut ex. c. q̄ aūt. ⁊ ex. c. achari⁹. ⁊ ex. c. audiuimus. xxiij. q.i. vnde in. c. audiuimus ita expresse habet. Si autez in corde suo nouā heresim p̄finxerit ex quo talia predicare ceperit neminē dānare potuit:q̄ nō pōt deijcere quēq̄ iam prostratus. Item ex. c. ois qui recedit ⁊ nō permanet in doctrina xp̄i ⁊c. ea. cau. ⁊. q. ⁊ ex. c. didicim⁹. ibidem. vbi beatus Cypria⁹ ita ait. Didicimus omēs omnino hereticos ⁊ scismaticos nihil habere potestatis aut iuris. Item ex. §. his auctoritatibus. ea. cau. ⁊. q. vbi sic habetur. His auctoritatibus perspicue monstratur ex quo aliquis contra fidez ceperit aliquid docere nec deijcere quēq̄ valz nec dānare. vnde proprie loquēdo nec ꝓpter heresim papa deponitur a concilio sed pori⁹ declaratur nō esse papa cum ostēditur q̄ in heresim fuit collapsus ⁊ i eo:rigibiliter in ea obstinatus perseuerat. vnde glo. in. ca. i. extra de scismaticis super verbo careant firmitate dicit. q̄ dum ecclesia pastorez habet hereticum vel scismaticum vacare intelligitur supra de prescrip. c. i. verū q̄ quis in hereticā prauitatē pertinaciter lapsus sit ipso iure omni ecclesiastica potestate priuatus pleni⁹ opitulāte deo ostensuri sumus in quarto libro huius operis cum de hereticis erit sermo. Ad p̄bationez autem primā cōsequentie rñdetur. Primo q̄ dato q̄ scriptura sancta aperte nō expresserit ius tamē canonicū banc differentiaz satis sufficienter expressit:vt in. c. si papa. ⁊ in multis alijs. vt. c. oues. magnam faciens differentiā in hoc loco de peccato heresis ⁊ de peccatis alioꝝ generum ⁊ hoc sufficit. Secūdo potest rñderi negando q̄ in sacra scriptura talis differentia inter heresim siue infidelitatē ⁊ alia peccata nō reperiat expressa. De peccato em̄ infidelitatis dicit. Mathē. x. Qui negauerit me coram hominibus negabo eum coram patre meo. Item Joh. iij. Qui nō credit iam iudicatus est. Item. ij. Joh. i. Si quis venit ad vos ⁊ hanc doctrinā non affert nolite eū recipere in domo nec aue ei dixeritis: qui em̄ dixerit ei aue cōicat operibus eius malignis. vbi inq̄t glo. nolite. i. non tm̄ nō assentiatis sed nec ad hoīa recipiatis. Et ista ita se extendūt ad platos xp̄i doctrinam non accipientes sicut ad subditos. De alijs autē peccatis non sic loquitur scriptura diuina:sed ait Mathē. xxiij. Super cathedram Moysi sederūt scribe ⁊ pharisei quecūq̄ dixerint vobis seruate ⁊ facite ſm opera eoꝝ nolite facere. Ecce q̄ dñs non dicit abijciendos malos pastores qui bonam doctrinam habent vitā vero malā: sed audiē dos in doctrina in operibus vero nō imitandos. vnde Augu. in epla ad Generosum assignans rōnem quare platis etiā malis vtpote pape etiā malo morib⁹ obediendū esset sic dicit. Ab ipso petro numeram⁹ epos ⁊ infra in hoc ordine successionis eoꝝ q̄ deducit ab ipso petro vsq̄ ad Anastasium q̄ nunc cathedrā sedet etiā si quisq̄ traditoꝝ per illa tē pora surrepfisset nihil preiudicaret ecclie ⁊ innocentib⁹ quibus dñs ꝓuidens ait de prepositis malis. que dicūt facite que aūt faciūt nolite facere:vt certa sit spes fideliū que non est in hoie sed in deo collocata nūq̄ tempestate sacrilegij scismatis dissipet. hec ille. Item colligitur ex apl̄o ad Roma. xiij. Oīs anima ptātibus sublimioribus subdita sit. glo. bonis vl̄ malis. i. Petri. ij. Obedite ꝓpositis vestris non tm̄ bonis ⁊ modestis sed etiā discolis. Ecce q̄ clara dīa ex sacra scriptura colligitur inter pctā infidelitatis in pastoꝝ ⁊ alia peccata.

Ad primam probationem

Ad secūdā p̄bationē rñdet q̄ falsum p̄supponit: videlz q̄ maius sit iudicare papā in casu heresis q̄ in casu alioꝝ pctoꝝ. Et ratio est q̄ in primo cadendo a petra fidei cadit a patu vt dictū est ⁊ ita efficitur minor quocūq̄ fideli ⁊ ita minus est in hoc casu iudicare illū

Ad secundam p̄bationem

qđ non est in alijs peccatis in quibus non cadit a superioritate officij. Đđ aūt dicit q vbi concedit maius ⁊c. rndet q hoc verū est vbi maius ⁊ minus sunt eiusdem ordinis siue rōnis vt de se patz. Ad secundā rōnem vbi dicit q nulli corpori ⁊c. rndetur q ratio non procedit ppter multa. Tum primo: qz maior illa deficit in veritate de membro capite qz ab illo pendet sensus motus ⁊ virtus corporis ⁊ sine quo corpus non viuit. Hinc est q christus Math. xviij. inter membra rōne scandali abscindenda non nominat caput sed mēbra illa cum quoz absciſione stat vita sensus ⁊ motꝰ corporis. A papa autem vt habet in ca. si papa. di. xl. post deuz salus vniuersitatis fideliū specialiter pendet. Tum secundo ratio nō videtur ad ppositū inducta: qz quantūcūqz papa efficit malis moꝛbꝰ membꝛū putridū nō potest totum corpus inficere non permittente hoc ipso spū sancto quo ecclesie corpus ⁊ viuit ⁊ vegetatur ⁊ a quo salus eius principaliter dependet maxime cum xp̄us pollicitus sit semper cū corpoꝛe suo manere dicēs. Ego vobiscum sum vsqz ad consummationem seculi. Math. vltī. Tum tertio ratio non procedit: qz etsi hmōi membꝛi absciſionem alijs de ecclesia vel ecclesie non cōmisit sibi tamen reseruauit ſm illud Symachi in. c. alioꝛ. ix. q. iij. dicētis. Alioꝛ hoium causas deus voluit per homines terminari: sed sedis istius presulez suo fine questiōe arbitrio reseruauit q̄ si aliorum iudicio voluisset terminari. Nec etiā mirandū est si aliqua in hac vita remaneant impunita ⁊ iusticia aliquotiens exulet: qz multa diuino examini reseruanꝫ q̄ in hoc seculo manent impunita: vt in cap. si ostenditur. vi. q. i.

Ad secundam rationem

Ad tertiam

Ad tertiam rōnem quasi similis patet rn̄sio dicimus em̄ q consequentia illa aduersariorum nulla est: imo xp̄us instituendo q papa eius vicarius generalis extra casum hereſis ppter alia quecūqz peccata ppter que nō cadit a papatu ⁊ vicariatu eius non possit corrigi ab alijs q̄ ab eo ordinatissime fecit: quia sic relucet in ordine ecclie ordo diuine puidētie q̄ habet q in ordinatis ad ipsum prima agūt in posteriora regendo monēdo corrigendo ⁊ non ecōuerso. Unde cū romanus pontifex sit primus ⁊ suprem⁹ in toto ordine ecclie ſm debitum ordinē ipsius ira debuit instituī vt ipe alios corrigeret ⁊ ipse a solo deo veniret corrigendus. Unde glo. super illud psal. Tibi soli peccaui inquit: qz rex est oīm⁹ superioꝛ ideo a deo tantū qui maioꝛ est eo puniēdus est. Et ad pbationē respondet q nulla est. Tum primo: qz aliud est in casu hereſis ⁊ in alijs peccatis vt sepe repetitum est. Tum secūdo: qz aliꝰ est resistere volenti demoliri cōmunitatem ⁊ aliud est punire volentem demoliri aut aliquid iniuste attentare. primū potest conuenire inferioꝛibus: secundū non. Tum tertio: qa vt in prima responſione dictum est casus ille non est possibilis de cōmunitate ecclie sicut de alijs pollicente xp̄o. Math. xvi. q aduersus eccleſiam etiā porte inferi nō prealebūt.

Ad quartam

Ad quartam rōnem cum arguitur. Oīne qđ debemus ⁊c. respōdet q ratio illa nihil facit ad ppositum: aliud em̄ est impedire aliquem hoiem volētem alterū iniuste interficere aut tenēdo eum vel remouēdo sibi gladiuz de manibus vel aliq̄d huiusmodi: ⁊ aliud est esse superioꝛem iudicem illius ⁊ posse cōtra illum procedere via iuris ad eum puniēdum. Ūn̄ si argumētum procederet omēs hoies possent suos quoscūqz superioꝛes cū male agerēt iudicare ⁊ punire etiam laici clericos. Unde ista argumenta fuerunt Bohemoꝛ ad pbanduz q eorum cōmunitas dissolutum clerum corrigere posset.

Ad quintum

Ad q̄ntam cū arguitur: si papa vellet vxoꝛem alterius ⁊c. respondet sicut ad precedentem q ratio non militat. Aliud em̄ est resistere ⁊ aliud est punire siue impugnare. primū potest cōuenire in casu inferioꝛi: sicut paulus restitit petro: sed secundū nō nisi superioꝛi.

Ad sextam ⁊ septimam

Ad sextam rōnem ⁊ septimā in q̄bus obijcitur q papa diffamatus ad vitandū scandalum debeat se purgare: respondet q rōnes ille non militant in aliquo: qz dato q romanus pontifex diffamatus teneat se expurgare ex debito conscientie ad tollendum scandalum non sequit ex hoc q aliquis sit iudex eius superioꝛ in causis: quoniā poterit se expurgare absq; hoc q purget se coram aliquo iudice superioꝛi sicut aperte colligitur ex purgationibus factis aliquibus superioꝛibus tēpoꝛibus per summos pontifices. sicut de Leone legimus in. c. auditum. ij. q. vij. quā tamen non fecit coram iudice superioꝛe vel cōcilio vniuersali: sed coram duodecim epis tm̄: vt in. c. oīmibus. ea. cau. ⁊. q. vnde ait. Auditū est fratres charissimi qualiter mali hoies in me grauia crimina cōfinxerūt quāobrem ego Leo papa pontifex sancte romane ecclesie purifico me in cōspectu vestro coram deo ⁊ angelis eius ⁊c. Item Sixtus papa se purgauit in cōcilio sed non tanq̄ superioꝛe iudice. vnde. c. mādastis. ij. q. v. scribens oīmbus episcopis ita ait. Scitote me crimiari a quodā basso ⁊ iniuste

persequi: qō audiēs Valentinianus August⁹ nostra auctoritate synodum congregari iussit Nota nostra auctoritate: ⁊ facto cōcilio cum magna examinatione satisfaciens omnib⁹ licet euadere aliter potuissez: quia vt ait glo. ibi papa a nullo potest iudicari. ix. q. iij. aliorum. nec ab vniuersali concilio. xvij. di. §. hinc. etiā ff. de lege prin. suspitionem tamen fugiens expurgaui me. s. a suspitione ⁊ emulatione liberans sed nō alijs qui noluerint aut spōte hoc nō elegerint formam faciendi dans. Hec ibi. Item patet idem de damaso papa qui non coram superiori iudice: sz coram. xlij. epis se purgauit: vt in. c. nos si. ij. q. vij. in fine. Colligе ergo ex dictis beati Sixti in prefato. c. mandastis. q papa nō tenetur se purgare de obiect⁹ sibi criminib⁹ siue de aliqua infamia a quibus cunq exorta bonis vel malis si nō vult etsi aliqui vt ipse ex humilitate hec legātur fecisse.

Capitulum. ciij. In quo respōdetur obiectionib⁹ aduersariorum sumptis ex gestis ⁊ exemplis superiorum temporum.

De ea que aduersarij quinto loco dicunt ad ostendendū q papa habeat iudicē superiorem in terris: ⁊ q vbis ecclesia sepenumero summos pontifices siue a fide delirantes siue prauis moribus ecclesiā scādalizātes correxit iudicauit ac punuit: licet vno verbo possemus nos expedire dicēdo q licet vbi deficit ius recurrendū esset ad hystorias ecclesie: nō tamen vbi iura nō deficiunt: sz multa sunt ⁊ clarissima dicentia q papa in solo casu heresis etiam stricte sumpto iudicem habeat in terris: nihilomin⁹ respōdentes dicim⁹ q id quod aduersarij dicūt nō habet veritatem: qm̄ nullo exemplo potest pbari q aliquis vnq catholicus Romanus ponti. verus ⁊ indubitatus q̄tumcunq repertus fuerit moribus depravatus fuerit per vniuersalem ecclesiam siue per concilium vniuersale depositus siue punitus. qō patet per omnes romanos pontifices de quorum depositione fit aliqua mētio in gestis siue chronicis antiquis. Non quidez Marcellinus papa qui licet propter idolatrie scelus cōmissum vniuersalem ecclesiā scādalizasset non cōcilij sed suj ipsius iudicio sententiam accepit. Nam vt etiam supra commemoratum est cum cōfessus esset errorem suum ⁊ iudicio se submitteret concilij concilium dixit. Absit vt a nobis summus pontifex iudicetur: negasti tu negauit ⁊ petrus magister tuus ⁊ quis apostolus ausus fuit inde eū iudicare: sed egressus foras fleuit amare: tu ergo in finu tuo causam colligе tuaz tuo proprio ore te iudica. Audiens hec Marcellin⁹ inquit. Ob ydolatrie scelus quod infelix cōmisi me iudico deponendum. Que tamen depositio executionem non habuit sed in pontificatu vsq ad mortem permansit. vnde in chronica Bernardi Guidonis ita legitur. Huius pape tēpore tanta vis persecutionis efferbuit vt infra triginta dies decem ⁊ septē milia hoim promiscui sexus per diuersas prouincias martyrio coronarent. vnde Marcellinus capite truncatus est: a quo die inter persecutiones cessauit epatus annis septem mensibus sex. Ecce q dicit q a die quo capite trūcatus est cessauit epatus. vnde manifestum est q prius per depositionē non desierat. Ceterum nec de felice potest verificari quod aduersarij dicunt quia etsi legat depositus non tamen ab eccl'ia nec ppter sua demerita sed quia hereticis cōcare nolebat: immo excōicauit illis cōicantes a Constantino conuocato concilio cum hereticis Arrianis: in exilium missus est ⁊ loco eius Liberius factus hereticus substitut⁹ est. Item nec facit ad ppositum aduersarioz quod legitur de Anastasio in. c. Anastasius. di. xix. et in glo. qm̄ licet ibi dicatur q aliqui pbri recessissent ab eo: eo q cōcasset Photio ⁊ Acbatio: non tamen legit q per vniuersalē eccl'iaz fuerit sentētiatus aut condēnatus: sed bene legitur q fuerit diuino iudicio percussus ⁊ ita a deo depositus. Preterea nec fauet aduersarijs qō legitur de Constantino quodā quē Stephanus congregato concilio epōrum italie de ecclesia eiecit: quoniā ille non fuit verus pontifex sed tyrānus qui laicus existens presumpserat inuadere apostolicaz sedē. Similiter nec facit p aduersarijs q Xpoforus de quo dicūt qui mensibus sex sedisse in apostolica sede legitur electus de papatu fuerit ⁊ illo facto monacho Sergius institutus sit: qm̄ ille non verus papa ꝑ inuasor apostolice sedis fuit. Item nec facit p aduersarijs quod legit de Benedicto nono qui successit Stephano q̄ electus est a papatu ⁊ factus est eps Sabinen. qui vocatus est Siluester: qui cum per symoniam esset promotus electus est ⁊ Benedictus restitutus est qui iterum electus est ⁊ datus est papatus Johānī archipbro sancti Johānis ante portam latinā qui Gregorius sextus vocatus est: qui tandem ab Henrico imperatore depositus vltra montes fuit translat⁹: qm̄ ista de facto pcedebāt vel a tyrānide imperatoris vel a preruia romanoz a quibus exempla non sunt sumenda. Nec ista cōsequentia est bona: factum fuit sic ergo legitime factuz fuit, nos em̄ non debemus respicere q̄d factū

est in preterito: sed quid iuridice fieri debuit in futurum: vt in.c. cum ad causam de electi. Item nec fauet aduersarijs quod de Jobane xij. dicit: diuerse em hystorie diuersimode narrant gesta huius Jobānis. In quibusdā enim legitur q non fuit depositus sed ad admonitionē Ottonis 7 collegij cardinalium ac cleri romani renūciauit papatui: 7 sic non est ad ppositū aduersarioz factuz huius pape: qm non negamus romanū pontificez posse renūciare papatui. Alie hystorie dicunt q iste nō fuerit verus apostolicus sed magis apostaticus cum non intrauerit canonice. dicit em q adhuc viuente Agapito papa pater suus qui potens erat prece 7 precio induxit nobiles 7 potentes Romanos 7 iuramēto astrinxit vt mortuo Agapito ꝓcurarent filium suū fieri papam sicut factum est contra.c.nullus pontifex. di.lxxix. vnde cum iste iuxta.c. si quis pecunia. magis censendus veniret apostaticus q apticus non mirū si per concilium fuit ꝓuisum attenta maxime sua scandalosissima vita 7 ita si hoc sit verum ratio etiam aduersarioz non est ad ppositum. Ceteruz etiam nō fauet aduersarijs dato q ita sit sicut inductū est q ipse Jobānes. xij. ob turpem 7 scandalosam eius vitam per Ottonem imperatorē cōgregato a tota italia eporuz concilio legatur depositus 7 cōmuni voto Leo illi substituatus qm hoc videt actum non de iure sed de facto per imperatorem congregatis non totius ecclesie sed tātū italie epis: nec talia facta sunt attendenda: quia non exēplis sed legibus iudicandū est. C. de sen. nemo. Quod vero illud de facto ꝓcesserat nō de iure ptz: qm ipse post recessum Ottonis a romanis receptus synodum congregauit rome in qua Leonē 7 omnia eius gesta damnauit. Nam vt refert Vincēti? lib. xxv. c. lxxxvi. in hoc romano cōcilio publice omniū iudicio fuit statutū synodum a Leone habitaz in qua ipse Leo assumptus fuerat Jobāne deposito non nominandā synodum sed ꝓstibulum 7 ab ipso Leone ordinati fuerunt degradati? 7 deordinati iussi etiaz singuli presentare in carta scripturā banc. Episcopus me? scz Leo qui eos ordinauerat nihil sibi habuit nihil mihi dedit: sed tamen q: vita ipsius Jobānis erat detestabilis 7 xp̄iano populo plurimū scandalosa dns ihesus xp̄us non passus amplius ecclesiam suam scandalizari in eum dānationis sententiā intulit vt pote qui solus in eum potestatē habebat. naz cū vxore cuiusdam oblectaretur subito a dyabolo in rēpora percutit 7 ita fine penitētia moritur: cui Benedict? subrogat 7 deinde Leo

Item nec suffragat opinioni aduersarioz qō factum est in Constantia de Jobāne. xxiij. et Benedicto. xiij. sic in suis obedientijs nominatis. Tum quia nullus eoz fuit indubitat? romanus pontifex habitus ab vniuersali ecclesia. Tum etiaz q: vt ex eoz gestis patz ꝓ hereſi inter alia dānati sunt 7 ita ad ꝓpositū nostrum non facit. Ex quibus manifestuz habemus q id quod aduersarij dicūt: videlicet q sepenumero vniuersalis ecclia summos pōtifices siue a fide delirantes siue prauis moribus notorie ecclam scandalizantes correxerit 7 punierit non consistat in veritate 7 mirum sit q multi aduersarioz non sint veriti huiusmodi fictionib? 7 mendacijs tractatulos suos in deceptionem simpliciū replere.

Capitulum. cxxj. Q: romanus pontifex non possit se submittere alteri aut potestatem concedere vt aliquis tanq̄ iudex eius possit in eum clauē vti exteriorīs iudicij.

Capitu cxx

Ostquā ostēdimus q romanus pontifex extra casum hereſis rōne siue superioritatis iudicem in terris nō habeat: nunc perscrutandum an per submissionem siue subiectionem aut potestatis collationē alteri factam possit aliquis effici iudex eius qui cum iudicare possit ac in eum depositionis sententiam vbi demereret inferre. In qua re consideratis dictis sancti Tho. in. iij. di. xix. ac alioz doctoz ac his que dicta sunt in superioritatibus de superioritate aplice sedis 7 eius prerogatiuis nobis videt q nullo modo romanus pontifex potest facere huiusmodi submissionē alicui persone aut collegio talem potestatem dare: imo si tentaret etiā cum iuramento consentientibus cardinalibus nihil faceret. Ō nos ex multis ostendere curabimus. In primis beatus Thomas in quarto vbi. s. ad questionem vtrū quis possit cōcedere potestatem alicui vt vtatur in eum potestate clauis in foro exteriori ita vt aliquis possit eum excōmunicare: rndet q non. Et rationem assignans in rnsione vnius argumēti dicit sic. Judiciuz exterius est ꝑm homines: sed iudicium confessionis est quo ad deum apud quem quis reddit mino: ex hoc q peccat non autem apud hominū prelationes. 7 ideo in exteriori iudicio nullus in seipsum sententiā dare potest excōicationis nec alteri cōmittere vt se excōmunicet: sed in foro cōsciētie potest alteri cōmittere absolutionē qua ipse vti non posset. hec sanctus Thomas. Eiusdem sentētie est dns Albertus 7 dns Bonauētura qui ita ait. Quia prelatus scz papa super omnes

est prelatio que attenditur ꝗtum ad prelationem sup boies in eum haberi nō potest nec ip se alteri dare saluo iure sue dignitatis rōne cuius potest dicere. Tibi soli peccaui. ⁊ ideo non potest alij dare potestatem se excōicandi. hec ille. Secūdo arguitur ex eo ꝙ Beda inquit in. c. sola. xviij. q. iij. vbi ait. Sola romana ecclesia sua auctoritate de omnib⁹ valet iudicare: de ea vero nulli iudicare permittit. Ex qua auctoritate manifeste colligit ꝙ romanus pontifex nullius se pōt iudicio submittere: qm̄ si papa posset se submittere alicui tanq̄ iudici iam de romana ecclesia iudicare pmitteret. Tertio idē arguit ex. c. patet. ea. cau. ⁊ q. v. vbi Nicolaus papa ita inq̄t. Patet ꝓfecto sedis apostolice cui⁹ auctoritate maius nō est iudiciuz a nemine fore retractandū nec de eius cuiq̄ liceat iudicare iudicio: ꝓtra hoc veniret si papa se submitteret alicui tanq̄ iudici supra eū. ergo ⁊c. Quarto. Papa nō potest agere id qō derogat dispositioni diuine. patet: q⁹ ius diuinū impermutabile est di. v. ℔ dispositio diuina est ꝙ papa sit oībus superior vtpote prelat⁹ ⁊ iudex omniū ⁊ null⁹ illius nisi deus vt patet p multa capitula. ergo nō potest psonā suā submittere iudicio alterius: iam em̄ definiret esse ꝑlatus omnibus. Cōfirmat hec ratio. ex. c. in nomine domini di. xxi. vbi papa Nicolaus arguit: qz sedes apostolica cunctis in orbe terrarū ꝑfertur ecclesijs: ideo supra se metropolitanum habere nō potest. Quinto sic. Null⁹ habens potestatem cōmissaz ab alio potest facere aliquā aliam: imutationem circa illam sine iniuria cōmittētis nisi de beneplacito suo. patet hoc. ℔ papa potestatem quā habet: habet cōmissam a xp̄o cuius vicarius est. ergo illam nec alterare potest alteri cōmittēdo sine speciali cōmissione dei. ℔ talis cōmissio non legit facta. ergo ⁊c. Sexto arguitur sic. Vicarius ep̄i nō videtur se posse subijcere iudicio cuiuscunq̄ alterius nō superioris eo fine licētia ep̄i sui ad quē spectat iudicium eius. ℔ papa ē immediatus vicarius xp̄i ⁊ generalis. ergo videtur ꝙ nullius iudicio fine licētia xp̄i potest se submittere. ꝓna videtur bona. Septimo arguitur confirmando rationem factā sic. Nullus causam que est reseruata iudicio sui superioris potest submittere iudicio alterius: sed causas pre sulis romani deus reseruauit arbitrio suo: vt in. ca. aliorum. xviij. q. iij. ⁊. cap. facta. ibidem ergo papa non potest ratione cuiuscunq̄ cause tangentis personam suā se submittere alterius iudicio. Octauo sic. Nō minus adherere videtur pape priuilegium superioritatis sue que tanta est: vt non nisi deum babeat superiorem ꝙ simplici clerico priuilegium clericale. sed simplex clericus nō potest se submittere iurisdictioni alterius: vt in ca. significasti de foro cōpeten. etiam si sit persona eccl'iastica sine licentia episcopi qui iudex suus est. ergo nec papa potest se submittere iudicio cuiuscunq̄ sine expressa licentia xp̄i q̄ superioz eius est. Nono. Clericus nō potest facere ꝙ aliquis eum percutiat vel puniat sine excōmunicationis pena: vt in. c. contingit de senten. excōica. Et ratio huius est quia iuri publico derogari non potest de foro cōpet. si diligenti. ergo similiter per locum a minori in papa dicendū est ꝙ non possit se submittere iudicio alterius. hoc em̄ esset derogare iuri publico cum em̄ priuilegium apostolice sedis non sit inductum solū in fauorē pape sed in fauorem totius ecclesie est ius publicū. i. di. ius publicum. ⁊ respicit personā xp̄i. Decimo sic Papa non potest facere id quod implicat cōtradictionē. sed ꝙ papa manēs papa: hoc est in prelatia ⁊ superioritate super omnes fideles: submittat se alicui fideli aut aliquibus fidelibus qui possent ipsum papam prelatuz oīm̄ibus ⁊ superiorē oīm̄ibus iudicare punire⁊ deponere implicat cōtradictionē. patet: quia simul veniret dicendus iudex omniū ⁊ subiectus alicui ⁊ superior oīm̄ibus ⁊ subiectus alteri: ⁊ oīm̄is ⁊ quidam non: cōtradicunt. Undecimo. Papa nō potest facere aliquid quod vergat in potestatis sue diminutionē aut derogationē dignitatis aplice sue. sed submittendo se iudicio alterius constituendo aliquē iudicem supra se non diminueret auctoritatē suam ⁊ derogaret superioritati sue vt patet. ergo papa non potest se submittere iudicio cuiuscunq̄ qui eum iudicare valeat. Ex quibus manifeste confutatur error dicentium ꝙ papa potest cōmittere vniuersali cōcilio aut etiam imperatori vt eum a papatu deponere possit.

Capitulum. cv. In quo ponunt⁹ alique obiectiones aduersariorum ⁊ respondetur eisdem.

Capm CV

Contra p̄dictā

Argumentum primum

c iam conclusionem aduersarij inducūt aliqua ad que venit rndendum. Arguunt em̄ primo ex illo quod Leo papa quartus scribit Ludouico imperatori. xj. q. vij. ca. nos. Nos si incompetenter aliquid egimus ⁊ in subditis iuste legis tramitem nō seruauimus vestro ac missoꝝ vestrozuz volumus emendare iudicio vbi dicit gl. hic papa se subijcit alioꝝ iudicio quod facere potest: non tamen eū possunt de-

ponere. ix. q. iij. nemo. ſm Aug. poſſunt: quia ꝛ ſeipſum poteſt deponere: vt. xxi. di. vt autez

Secundum Secundo arguunt ex glo. in c. ſi papa. di. xl. vbi ſic dicit. papa a nemine poteſt iudicari. vt. ix. q. iij. nemo. quod intellige ſi ſe ſubijciat alteri. vt. ij. q. vij. nos ſi.

Tertium Tertio ex glo. in ca. in ſynodo. vbi dicit. q papa poſſet dare tantum imperatori q deponeret ipſum ꝛ de conſenſu cardinalium: imo in omnibus poteſt ſe

Quartum ſubijcere: vt. ij. q. vij. nos. Item arguit quarto ex eo q ſummi pōtifices de obiectis crimi nibus coram concilio ſe purgaſſe legunt. vbi videbant ſe iudicio conciliorum ſubmittere: vt in. c. mandaſtis. ij. q. v. ꝛ per alia capitula eiuſ

Quintum dem queſtionis. Quinto arguitur ex. c. cum ex iniuncto. quaſi ad finē de hereticis. vbi habetur: q prelatus ſponte de ſua ignorantia cōfeſſus ſubditorum ſe accuſationi ſupponit: ꝛ ita

Sextum in ſimili videtur dicendum de papa. Sexto ratione ſic. Adrianus papa ꝓpter hereticorum ꝛ ſciſmaticorum ac tyrannorum terrores vitandos ſe ꝛ totam eccliam ſubiecit Carolo magno imperatori quo ad ordinationem ſedis apoſtolice ꝛ inueſtituras epōrum: vt in. c. adrianus. di. lxiij. Cuius exemplo Leo papa idem fecit in ſynodo generali. lxiij. dis. c. in ſynodo. q ſe ſuppoſuit iudicio Ludouici imperatoris ij. q. vij. nos ſi. quod maxime confirmatur per glo. ibidem que ſupra in tertio argumento inducta eſt. Septimo vt allegat in glo. dicti

Septimum capi. nos ſi. papa poteſt renunciare papatui ꝛ ſeipſum deponere. ergo etiaz alteri⁹ iudicio ſubijcere ꝛ ab alijs deponi. Ad iſtas obiectiones facile reſpondet. Ad primam de. c. nos

Ad primum ſi. ij. q. vij. reſpondet tripliciter. Primo q verbū illud iudicio exponit: id eſt diſcretioni ſm Vincentiū ꝛ Archidyac. ꝛ non iuriſdictioni ſeu poteſtati imperatoris. Ad diſcretionem em̄ illoꝝ dicebat papa ſe velle omnia illa emēdare non autem aut q iuriſdictione illoꝝ emē daret. Item licet dicat q mittat nūcios qui inquirant ꝛ examinēt que iudicata erant: nō tamen dicit q illoꝝ auctoritate reuocarētur.

Secūdo reſpondet q papa ibi loquitur ſic ex quadam humilitate: vt dicit dñs Aluarus libro de ſtatu ꝛ planctu eccle. ar. xxxiij. nō autem ex debito. Tertio poteſt reſpōderi iudicio noſtro ꝛ bene q aliud eſt ſubmittere cauſas aliquas ſuper quibus papa habet controuerſiam contra aliquem: vtputa ſuper iurib⁹ italicis aut cauſarum particularū reſpicientiū perſonā pape in q̄tum eſt homo priuatus ꝛ ſingularis perſona aut etiā cōcernentia ſingulariter iura eccle romane: aut etiaz in q̄b⁹ ipſe papa ꝓpius iudicauit ꝛ ex benignitate ſua aut humilitate vellet reuocare arbitrium alt quoꝝ. quod dicimus p tanto quia ipſe ad hoc non obligaret iudicio aliquoꝝ ſubmittere vt eoꝝ ſententia terminaret. Et eſt aliud ſubmittere ſe ſiue cauſam tangentē perſonaz ſuā ꝛ dignitatē papalem iudicio alicuius qui poſſet iudicare eū aut punire aut deponere. Primum poteſt ꝛ de hoc intelligit. c. illud nos ſi. ꝛ ſimilia: non autē ſecundū nec de tali loquit

Ad ſecundam prefatuz ca. Ad ſecundam glo. de. c. ſi papa. rñdetur quo ad ipſam glo. q intelligenda eſt

Ad tertium ſicut dictum eſt de. c. nos ſi. Ad tertiam glo. de. c. in ſynodo breuiter rñdemus cuz dño Aluaro vbi ſupra: q falſa ſunt ibi notata per Johānem qui certe in multis alijs male loquit ꝛ ſentit de eccla. Ad quartaz que ſumitur de

Ad quartum purgationibus factis per ſummos pōtifices: vt in. c. mandaſtis. ꝛ in. c. auditū. ij. q. v. c. nos ſi. ij. q. vij. ſupra rñdimus. Etiā cōſtat q ex huiuſmodi purgationibus quas ſponte feciſſe aliqui pontifices legūtur: non ſequit q perſonas ſuas ſubmiſerint iudicio cuiuſcūq; concilij qō eos poſſet punire aut deponere. Cū etiā purgatiōes ille licet ſint facte in preſentia prelatoꝝ non tamen coram eis ſicut coraz iudice ſuperiore cui ſe papa ſubmiſerat. vñ bene conſiderata argumenta illa nihil faciūt ad ꝓpoſitum aduerſantiū. Ad q̄ntam de. c. cu ex in

Ad q̄ntum iuncto. rñdetur primo q in illo. c. non habet: q prelatus ſine licentia pape poſſit nō ſuo iudici ſubmittere ſe ſed tm̄ q poſſit ſe purgationi ſubditoꝝ ſupponere ꝛ illos ad ſui accuſationē admittere: ſed hoc non eſt ſe illis ſubmittere: vnde non eſt ad ꝓpoſitū. Secūdo rñdet q illud. c. non loquit de romano pōtifice: ſed de alijs inferioribus prelatis: tales em̄ nō habent ſupremam prātem in eccliā nec apicem principatus eius: nec illud inconueniens ꝛ abſurditas ſequeret ex eoꝝ ſubmiſſione que ſequeretur in papa ſi ſe ſubmitteret: vt p3 ex dictis

Ad ſextum Ad ſextam de. c. Adrianus. rñdetur negando conſequētiaz: quia ex ſubiectione illa quā rōnibus predictis de aplice ſedis ordinatione fecit Carolo magno dando ei vt ipſe etiā cum alijs in electione intereſſet: nō ſequit ꝓpter hoc q papa poteſtati aut iudicio imperatoris ſubiecerit perſonaz ſuam: ſicut nec hodie eſt papa ſubiect⁹ dñis cardinalib⁹ q̄uis vocem habeant in electione ipſius pape. Ad ca. autem nos ſi in cōperenter. ij. q. vij. ſ. rurſuz eſt q ly iudicio exponit. i. diſcretioni ſm Vincentiū ꝛ Archidya. ꝛ nō iuriſdictioni vel poteſtati imperatoris. Ad glo. c. ſi papa. cū alijs rñdetur q papa nō poteſt ſe ſubijcere iudicio alteri⁹ ꝛ q̄uis ſe ſubmittat de neceſſitate ſta-

re nō tenetur nec etiā de iure ad illud teneret̄ p iura ⁊ rōnes superi⁹ allegatas. Et quib⁹ omnib⁹ habet̄ q̄ de iure cōcilium etiā congregatum auctoritate pape nullo modo potest se intromittere de psona pape nō tm̄ in ciuilib⁹ puta aliquid statuendo q̄ teneat̄ de necessitate seruare. sed etiā de criminalib⁹ de psona eius iudicādo aut condēnando nisi in casu beresis stricte sumpte sicut dictum est. Et si hoc cōcilium nō potest facere etiā papa voluntarie se submittente nulli dubiū q̄ min⁹ potest papa illud expresse ꝓhibente q̄ aliquid cōtra ei⁹ psonam statuat aut se intromittat: aut aliq̄d cōtra sedis apostolice priuilegia agat aut disponat.

Ad septimā de renunciatione: respōdetur negādo ꝓnam: qm̄ nō est simile nec sequit̄ illa inconuenientia nec repugnātia ibi q̄ hic. Ex quibus manifeste confutatur presumptio ⁊ temeritas Basilien̄. qui verum ⁊ indubitatum romanū pontificem dominū Eugenium sancte memorie citare suspendere ac deponere tētauerūt: in quo imitati sunt Dioscorum qui ꝓcilio congregato excōmunicare presumpsit Leonem romanū pontificem. Quam ꝓsumptionē intantū sancti patres apud Calcedoniā detestati sunt vt inquit Nicolaus in epistola ad Michaelē imperatorē vt in. c. tantum. di. xxvij. habet̄ vt Dioscorum alexandrinum antistitem inter cetera fine vlla restituti one idcirco potissimū damnarēt: quia ponēs in celum os suū lingua ei⁹ transeūte p terrā excōicationē in sanctū Leonē papā dictauit: ita vt in sentētia cōtra eū ꝓlata hoc videtur ꝓcipue cōmemorare. s. patres cōcilij Calcedonē. dicētes: qm̄ in secūdis excessibus precipue priorem iniquitatē valde transcēdit: presumpsit em̄ excōicationē dictare aduersus sāctissimus ⁊ beatissimus archiep̄m eccl̄ie. ro. Leonem tē.

Ad septimum

Capitulū. cvi. De remedijs cōtra papā morib⁹ suis prauis scandalizantem ecclesiam.

Capm CVI

Vdiētes tā aduersarij q̄ etiam alij fideles simplices id quod dictū est videlicet q̄ romanus pōtifex extra casum beresis pro sui principat⁹ sublimitate iudicem nō habeat in terris qui facta sua mala iudicet aut puniat. Querunt quid fiendus sit contra papam si contingeret eum aut morib⁹ cum scandalo etiam fidelium incorrigibiliter deformatum aut potestate sua abutentem et dilapidatorem esse ecclesie aut non nisi per simoniā velle beneficia ecclesiastica conferre. Quibus respōdemus plura ad hoc esse remedia. Primum est: humilis admonitio et fraterna charitatiua correctio: que vt in superioribus diximus etiaz ad superiores se extendit deberet autem ipse in tali casu tam per dnos cardinales prelatos q̄ per alios notabiles prelatos ⁊ dominos ac viros religiosos dulciter admoneri exhortari ⁊ obsecrari vt dignaretur vitam suam que multis est in scandalum corrigere ⁊ emēdare ⁊ vt tenetur sic viuere vt ei⁹ vita cunctis sit in exemplum sanctitatis cōmemorando etiam exhortationis gratia aliqua dicta de sacra scriptura. Sicut est illud quod dns ait apostolis. Matth. xviij. Qui autem scandalizauerit vnū ex his paruulis qui in me credunt expedit ei vt suspendatur mola asinaria collo eius ⁊ demergatur in ꝓfundu maris: q̄to magis in dānatione est q̄ vniuersam eccl̄iam scandalizat. Item aliqua de sanctis patribus ⁊ doctoribus: sicut est illud beati Gregorij quod habetur in. c. precipue. i. q. iij. Scire debent prelati q̄ si peruersa vnq̄ perpetrant tot mortibus digni sunt quot ad subditos perditionis exempla transmittunt vnde necesse est vt tāto se cautius a culpa custodiant quāto per praua que faciunt non soli moriunt. Secundum remediū est: vbi precedēs locū nō inueniret: deuota oratio. Prāndus em̄ est deus in illo casu ꝓ dno papa p totam vniuersitatez fideliū hoc constituentib⁹ prelatis eccl̄ie vt illum dns aut illuminaret: aut de medio tolleret. Hoc remediū cōiter assignāt doctores: quod remediū non parue virtutis censenduz est: quoniā si iurta scripturā sctāz Jaco. v. Deprecatio vni⁹ iusti assidua multum valere dicitur: q̄to magis oratio iustoruz omniū qui per orbem diffusi xp̄i sponsam exornāt. De hoc ponit exemplū sanctus Thomas in libro de rege ⁊ regno dicens: q̄ si oīno contra tyrannū auxilium humanū non possit haberi recurrenduz ad regem omniū deū qui est adiutor in oportunitatibus ⁊ tribulatione: eius em̄ potentie subest vt cor tyrānī conuertat in mansuetudinem. iurta illud Salomonis. Cor regis in manu dei est ⁊ quocunq̄ voluerit vertet illud: ipse est qui cor regis assueri crudele conuertit in mansuetudinem q̄ iudeis mortē parabat: ipse est qui Nabuchodonosor crudelem in tantam deuotionez cōuertit q̄ fact⁹ est diuine potētie predicator. hec ille. Hoc remedio adiuta est eccl̄ia ꝓtra Anastasium secundū: qui orationibus iustoꝝ percussus interijt: dum em̄ assellaret emisit intestina. de quo in. c. anastasius. di. xix. cū gl. Item hoc remedio vsus est beatus Hylarius q̄ contra Leonē papaz fm alios liberiū orando preualuit. Tertiū remediū vbi precedentia oc-

cultu dei iudicio non iuuarent: hoc superesset videlicet resistentia. resistenduz em esset in facie p dños cardinales mala eius opera exprobrando ac rōnibus cōuincendo: 7 etiā scādalis 7 que papa vellet attentare se opponēdo sicut paulus restitit petro: qz non ambulabat ad veritatē euangelij. ad Gal. ij. Et sicut epō vel abbati seu pōti oblapidatoꝝ ecclie subditi resisterent 7 cotraueniret. 7 ita in ꝓposito vt si papa ꝓut exemplificat dñs Petrus de palude thesauruz ecclie vellet dare parentibus suis aut ecclām sancti petri destruere 7 edificare palatia parētib⁹ suis aut dare patrimoniū sancti petri quod nō licet vel aliqd bmōi qō tamen non est verisimile posse cōtingere nō esset ei permittendū sed esset ei resistendū 7 non obediendū sine tamen ipsius depositione. Similiter si vellet cōtra statum vniuersalis ecclie generaliter aliquid attentare: sicut si vellet oes epos deponere aut similia ex quibus vniuersalis turbaretur ecclia. Et hoc modo dicūt Hostien. 7 Innocētius 7 Archidy. q non esset papa sustinendus. i. permittēdus hoc facere: sed ei tamen cū humilitate 7 reuerentia resistenduz foret. Quarto attento q vt dicit san. Tho. in. ij. ij. q. c. ar. ij. papa potest incurrere symoniam sicut 7 quilibet alius homo 7 oppositum dicere sit erroneū: vt idē dicit in. iij. di. xxv. tale remedium posset dari videlicet non acceptare ea que male 7 cōtra reuerentiā 7 legem dei gesta essent per eum: vt ꝓmotiones ꝓuisiones beneficioꝝ collatiōes manifeste symoniace factas: qm̄ cuz tales in ecclām non per xp̄m qui est ostium sed aliunde intrare presumpserint non pastores ecclīarum sed fures 7 latrones arbitrandi sunt ipsa veritate testante Joh. x. Amen amen dico vobis q qui non intrat per ostium in ouile ouiū sed ascendit aliunde ille fur est 7 latro. Unde Grego. papa septem falsas talium iudicat ordinationes in. c. ordinationes. i. q. i. Quintū remedium est conuocare cōcilium generale: que ꝓuocatio esset fienda per cardinales vbi ipse papa id nollet congregare aut per alios illis negligentibus. 7 hoc nō ad deponendum papam: qz iuxta superius ꝓbata talem potestatem habere nō posset. Sz ad tria p̄dicta faciendū cū maiori solēnitate 7 auctoritate: videlicet primo ad monendū 7 exhortanduz papam de correctione sua denūciando ei qualiter pernicioſe vite sue exemplo vniuersam ecclesiam scandalizaret 7 ꝓturbaret que exhortatio sic a tota ecclia facta non dubiū q̄n magne efficacie 7 virtutis esset ad eius animum in bonū cōmouendum. Hoc remedio vsum videt esse concilium congregatū cōtra Marcellinū. de quo habetur di. xxi. in. c. nunc aūt. qui cū audiret patres congregatos cū dei charitate scisitantes si res ita se haberet sicut fama ad eos deduxerat q ydolis thurificasset: ille cum oīi humilitate confessus est reatum suū adijciēs se paratū obedire quid illi voluissent imponere. Secundū qō conciliuz facere deberet vbi primū non sufficeret est deuotissimis precibus 7 ieiunijs 7 operibus rectis diuine clemētie aures ꝓpulsare vt dignaret ecclesie sue misereri vt eoꝝ pōtificē aut illumiare dignaret aut auferre de medio. Hoc plane remediū eēt magne ꝓtutis. Tū qz si dñs pollicetur. Matb. xviij. q si duo consenserint super terraz de omni re quacūq petierint fiet eis a patre meo qui est in celis. quanto magis vbi tot 7 tanti patres ecclie congregati vno animo 7 vna cōmuni intentione ꝓsentientes cōcurrerēt 7 potissime de re maxime necessaria ecclie ipsi vniuersali. Credendum nāq est q nisi peccata nostra obsisterent q deus preces ecclie sue non despiceret nec pateret sponsaz suam p qua mortem amarissimā pertulit per vnius bois maliciam funditus demoliri aut in tanta necessitate relinquere. Tertiū qō cōciliū deberet facere vbi ꝓiora occultis nobis causis vsq quaq non ꝓficerent etiā cuz inuocatione brachij secularis vtputa imperatoris vel alioꝝ principum ꝓuidere de modo 7 forma resistendi malis que papa tētaret facere ne ecclesia periclitaret vt dictū est. Sextuz remedium: vbi occulto dei iudicio oīa precedentia non haberent locum esset ad tēpus patienter tolerare quod diuina iusticia toleraret: qm̄ non est verisimile q talis diu a deo toleraretur. Sicut exemplum de Jobāne. xij. de quo supra locuti sumus experiētia nos docet Unde psal. xxxvi. Inimici vero dñi mox bonorificati fuerunt in exalta: defi. quēad. fu. defi. Huiusmodi autem habende patientie causa posset assignari: quoniā vt inquit Grego. lib. xxv. moral. pro qualitatibus subditoꝝ disponūtur acta regentium vt sepe p malo gregis etiaz viri boni delinquat vita pastoris: qz ꝑm meritum plebium disponūtur corda regētiū. Unde idem Grego. in. c. ex merito. viij. q. i. air. Ex merito plebis nonnūq epi deprauātur: 7 ꝑm merita aut demerita populoꝝ disponitur a iusto iudice vita prelatoꝝ. vnde in vltione peccati populoꝝ quandoq ꝑmittit regnare malos ꝑm illud Osee. xiij. Dabo vobis regez in furore meo. Et Job. xxxiiij. 8z. Qui regnare facit hom̄ hypocritaz ꝓpter peccata populi. Ite Hieron. 7 habet in. c. audacter. viij

q.i. Audacter fortasse aliquid dicim⁹ tñ quod scriptū est nō semp princeps populi ⁊ iudex ecclesie p dei arbitriū datur: sed prout merita nostra deposcunt. Merito ergo tolerandū eēt. Tum q⁹ forte tale malū in capite in eccl'ia meritis subditor⁹ eueniret. Tum: q⁹ vt dicit Augustinus nō est magnū tolerare quī a dño toleratur. nec etiā timenda videtur ex hmōi tolerantia iminere periclitatio totius ecclesie vniuersalis sicut aduersarij aliq̄ arguunt. Tū q⁹ nō est verisimile q̄ ob turpem vitam aut mores vni⁹ summi pōtificis ecclesia ipsa cuz qua xp̄s pollicitus est esse tā q̄ p̄tector fortis vsq̄ ad consummationez seculi debeat omnino perire. Sicut enī ait Leo papa sāctissim⁹ scribēs ad pulcherrimā Augustā. Nō deserit ecclesiam suā diuina p̄tectio dicēte domino. Ecce ego vobiscum sum vsq̄ ad consummationē seculi. Idem scribēs clero ⁊ plebi ciuitatis Cōstātinopolitane ait. Nolite arbitrari dilectissimi q̄ sancte ecclesie sue desit aut defutura sit diuina p̄tectio. Tum etiam: q⁹ nō est diffidendum in simili articulo de clemētia saluatoris qui etsi aliquādo permiserit nauiculam ecclesie sue multis persecutionum procellis agitari nunq̄ tamen passus est illā perpeti naufragium assecurante ⁊ dicēte dño Mat. xvi. Et porte inferi non p̄eualebunt a duersus eam. Ecce remedia ad que ꝓueniētius ⁊ consulti⁹ in articulo necessitatis siue casus predicti confugiendū foret q̄ vsurpando diuinū iudicium ⁊ inuoluēdo se infinitis difficultatibus multiplicando scandala scandalis tentare ad veri ⁊ indubitati pōtificis romani depositionē: cuius rei practica nō modo diuine maiestatis cuius iudiciū vsurparet esset offensiua sed etiam nimis difficilis ⁊ scismatis introductiua que longe scandalosior ⁊ dānosior ecclesie esse posset q̄ vita turpis vnius pontificis. Quocirca sancti patres maxime studio ꝓhibuerunt neoues pastorē suū nisi ex fide exorbitauerit reprehendere audeāt. vnde sanct⁹ Anacletus in epistola quā oibus epīs ⁊ sacerdotib⁹ xp̄i scribit ita ait. Doctor vel pastor ecclesie si a fide exorbitauerit erit a fidelib⁹ corrigendus: sed ꝓ reprobis moribus magis est tolerand⁹ q̄ distringēdus. Idem ſfabianus papa oibus epīs scribens. Idem papa Eusebius: vt in. c. oues. ij. q. vij. Quor omniū patrū sententiā beat⁹ Gregori⁹ cōplexus ita ait in moralib⁹ vbi supra. Certum vero est q̄ ita sibi inuicez ⁊ rectorum merita connectātur ⁊ plebiū vt sepe ex culpa pastoris deterior fiat vita plebiū: ⁊ sepe ex merito plebium mutetur vita pastor. Sed quia rectores habent iudicez suum magna cautela subditor⁹ est non temere iudicare vitam regētium: neq̄ frustra per semetipsum dñs eos nūmulariorum fudit ⁊ cathedras vendentium columbas euertit: nimirū significans q⁹ per ministros quidem vitam iudicat plebium sed ꝓ semetipsum vitaz examinat. ministror⁹. Et. j. Dum igitur salua fide res agitur virtutis est meritus si quid prioris est toleratur: debet tamē humiliter suggeri si fortassis valeat quod displicet emendari. hec Gregorius. Et hec ꝓ nunc sufficiant.

Capitulum. cvij. Q⁹ ad romanuz ponti. pertineat determinare ea que fidei sunt ⁊ sacre scripture sensus interpretari atq̄ aliorum patrū ecclesie dicta vel opuscula approbare vel reprobare:

Capitm CVII

Lucidata supe:

riorit̄ate principatus quam romanus pontifex habet in ecclesia dei: facile est intelligere ad romani pontificis auctoritatez spectare tanq̄ ad generalem totius orbis principalez magistrum ⁊ doctorem determinare ea que fidei sunt: ⁊ per consequens edere symboluz fidei: sacre scripture interpretari sensus: ⁊ doctorū singulorum dicta ad fidem spectantia approbare vel reprobare. Quod nos ⁊ rōnibus et auctoritatib⁹ ostendimus. Primo cōmemoram⁹ quod als circa principium huius secundi ꝓbauimus q̄ quēadmodū in oi repu. bene ordinata dandus erat vnus presidens in ea q̄ totaz rēpub. possit auctoritate sua mouere ad oīa maxime sine quibus salus reip. stare nō posset: ita etiam in cōmunitate eccl'ie necessario erat dandus vnus princeps qui ea q̄ maxime conferunt ad salutem fideliū ⁊ consecutionem vltimi finis cuiusmodi est noticia credendor⁹ ⁊ agendor⁹ sua auctoritate ⁊ magisterio totam ipsam xp̄ianam rēpu. moueret ⁊ dirigeret cum romanus pontifex sit huiusmodi presidens super totam rēpubl. xp̄ianam: ipsi⁹ erit ea que fidei sunt sine qua impossibile est placere deo. ad Hebre. xi. xp̄iano populo insinuare ⁊ determinare. Ostenditur etiam hoc quia primū in vnoquoq̄ genere iuxta Aristo. sententiā. x. Methaphi. est metrum ⁊ mensura omniū sequentiū: ⁊ cuz romanus pontifex primus ⁊ maxim⁹ sit prelator in eccl'ia ad ipsum maxime pertinebit vt sit metrū ⁊ regula ac scientia credendor⁹ ac omniū que ad directionē fidelium in vitam eternā necessaria sunt. Quocirca dicit Nicolaus papa in epl'a quam scribit photio patriarche. Constat enī scām romanā eccl'iam per beatū petrū principē apl'or⁹ q̄ dñico ore primatū eccl'ie suscipere ꝓmeruit oim eccl'iarū caput eē ⁊ ab ea re-

etitudinem atq; ordinē in cunctis vtilibus ⁊ ecclīasticis institutionibus quas ꝑm canonicas ⁊ synodicas sanctorūq; patrū sanctiones inuiolabiliter atq; irrefragabiliter retinet requirere ⁊ sectari. hec ille. Hinc aplica sedes ꝑ sctōs patres magistra ac mater fidei noīat. vñ in. c. oēs. di. xix. inq̄t gloriose memorie Nicolaus papa. ſſidem q̄ppe violat q̄ aduersus illā agit que est mater fidei ⁊ illi cōrumpit inuenit, qui eā cunctis ecclīs prelisse cognoscitur. vñ ⁊ ipse sctūs Ambro. in se oībus seq̄ magistram sanctā romanam ꝓfitet ecclīam. Item hac rōne dicit Stephanus papa. v. in ca. enimuero. di. xix. Enimuero in speculum ⁊ exemplū sancta romana ecclīa posita est oīb⁹ quicq̄d statuit ⁊ quicq̄d ordinauit perpetuo ⁊ irrefragabiliter obseruandū est. Cui⁹ priui legij aplici throni gratia inq̄t btūs Cyrillus in libro thesauroꝝ vt membra maneamus in capite in nostro aplico throno romanoꝝ pontificum a quo nostrum est querere quid credere ⁊ q̄d tenere teneamur: ipsum rogātes: ipm venerātes pre oībus: qñ ipsius solius est reprehendere corrigere statuere disponere soluere ⁊ ligare loco illius q̄ ipsum edificauit ⁊ elegit ⁊ nulli alij q̄ suū est plenū sed ipsi soli dedit. hec ille. Ceterū hāc romani summi pōtificis prerogatiuā designatā legimus. Exodi. xviij. vbi moyſi q̄ dux ⁊ rector iudeoꝝ fuit: sicut papa xp̄ianoꝝ ꝑm illud Bernardi ad Eugeniū li. ij. c. vi. Quis es ⁊c. Et inter alia dicit. Ptā te moyses: sic dictū legit. Esto tu ī ppō ī bis q̄ ad deū ptinent vt oīdas eis cerimonias et ritū colendi deū. Sicut ergo oēs qōnes emergentes de lege ⁊ cultu dei reseruabant moyſi determinānde: sic oīa que sunt fidei xp̄iane reseruant romano ponti. determinanda diffinienda ⁊ mandāda teneri ac obseruari. hinc est q̄ cum xp̄us alijs aplis imperaret vt laxarēt rethia soli petro inquit. Duc in altū Luce. v. id est in ꝑfundū disputationū. vt ait glo. Ambrosij. ⁊ habet in. c. nō turbat. xxiij. q. i. Unde quia causa fidei ad sedem aplicam est referenda paulus super questione legaliū detulit ad petrū. vt habet Act. xv. Itē btūs Hiero. mittit ad roma. ponti. Damasum papā ꝓfessionē fidei sue examinandā corrigendam ⁊ emēdādam dicēs in. c. hec est fides. xxiij. q. i. Hec est fides papa beatissime quā in catholica ecclīa didicim⁹ quāq; semp tenuim⁹ in qua si min⁹ perite aut parum caute aliquid positum est emendari cupimus a te qui petri sedez tenes ⁊ fidem: si autem hec nostra confessio aposto-latus tui iudicio cōprobetur quicūq; me culpare voluerit se imperitum aut maliuoluz vel etiam non catholicū sed hereticū cōprobabit

Secundo prefate aplice sedis prerogatiua sic rōne oñditur. Una fides debet esse totius ecclīe ꝑm illud. i. Cor. i. Idipsum dicatis oēs ⁊ non sint in vobis scismata. hoc autē seruari non posset nisi questio fidei exorta determinaret tenenda per vnū qui toti ecclīe preest: vt sic eius sententia a tota ecclīa firmiter teneat. Hinc Innocē. papa Siluano seni Valentino ⁊ ceteris q̄ in Milmitana synodo interfuerūt scribēs inquit. Dilectissimi fratres in dño salutē. diligenter ⁊ cōgrue aplici consulitis honoris archā super anxijs rebus que fit tenenda sententia antiq̄. s. regule formā secuti q̄ totū semp ab orbe mecū nostis esse seruatū. verū hec missa facio. nec em̄ hoc vestraz credo latere prudentiā q̄ etiā actione firmastis sciētes q̄ per oēs ꝓuincias de aplice sonte petentibus rīsa semper emanēt: presertim quotiēs fidei ratio vētilatur arbitror oēs fratres nostros coepos nō nisi ad petrū. i. sui nominis ⁊ honoris auctoritatē referre dēre: veluti ⁊ nūc rettulit vra dilectō. hoc habet in. c. quotiēs. xxiij. q. i. Hinc etiā maximus in epla missa oriētalibus dicit. Oēs fines orbis terre qui dñm fincere receperūt ⁊ vbiq; terrarū catholici verā fidem confitentes in ptātem romanoꝝ pontificum tanq̄ in solem respiciunt ⁊ et ipso lumine catholice ⁊ aplice fidei respiciunt veritatem. nec imerito: q; petrus legit primo perfectam fidē esse confessus dño reuelante cum dicit. Math. xvi. Tu es xp̄s filius dei viui. hec ille. Item hoc testatur Nicolaus papa in epistola quam scribit photio patriarche monacho. vt habetur in quarta actione octaui concilij ycomenici. Quia vniuersitas credentium ab hac sancta romana ecclīa que caput est omniū ecclīarum doctrinā exquirit integritatē fidei deposcit: criminū solutionē qui digni sunt ⁊ gratia dei redēpti exorant: oportet nos quibus cōmissa est sollicitos esse ⁊ ad speculationē dominici regis tāto feruētius anhelare q̄tum hunc auidi lupi ad dilaniandum hinc inde patētia ora exquirūt ⁊c. Amplius de hac apostolice sedis p̄rogatiua Maxim⁹ papa ait. Decebat tāre dignitatis ⁊ sapiētie virum non ab alio mysterij celestis arcbana requirere nisi ab eo potissimum quē non potuit caro ⁊ sanguis instruere ꝑ cui dñs ipse sua decreta dignatus est aperire: btūs es inquit Symon bariona q; caro ⁊ sanguis nō reuelauit tibi sed pater meus qui est in celis. Hunc em̄ pre ceteris mortalibus de toto terrarū orbe ꝓditor orbis elegit cui cathedrā magisterij ꝓncipaliter possidēdā tenere ꝑpetuo

primilegij iure cōcessit: vt q̄squis diuinū aliqd aut p̄fundum nosse desiderat: ad huius p̄cep tionis oraculū doctrināq; recurrat: nec illi humiliter offerre qd̄ soluendum est erubescat: etiaꝫ ſi ipse qd̄ queritur non ignorat. Nunq̄d enim angelus de celo veniēs erat nescius docere Cornelium: quō videlicet id qd̄ sibi agendū esset addisceret destinauit ad Petrū. ❡Mitte inquit viros in ioppen ⁊ accersi Simonē quē daꝫ qui cognominat petrus: hic dicet tibi q̄d te oporteat facere. Poterat plane sanctus angelus docere hoiem gentilē q̄d sibi opus esset ad salutem: sed eius nolebat vsurpare officiuꝫ cui docendi nouerat fuisse cōmissuꝫ. ❡Quid ergo mirū ſi sacerdos lz sanctitate cōspicuus: lz eloquijs diuinis vehemēter instruct⁹ ad apostolor̄ principis magisteriū mittit ad quē etiaꝫ angelus docendi gratia primitias gentilium Cornelium destinauit. Pauli enim ad Galat bec sunt verba: Paulus ait apostolus non ab hoibus aut p̄ hominē sed p̄ iesum x̄pm ⁊ deum patrē qui suscitauit eum a mortuis: hic itaq; q̄ nō ab hominibus sed ab ipso x̄po ⁊ deo patre fuerat factus apostolus: atq; ab auctore sapiētie sufficienter instructus: ad petri tamen magisterium venit ⁊ nō in transcursu sed per plures dies apud eum veluti in schola permāsit. veni inquit hierosolymā videre petrū ⁊ mansi apud eum. xv. dieb⁹: p̄ mysticū hebdoadis ⁊ octoadis numerū veteris testamenti simul ⁊ noui didicit sacramētum. Hec ille. Preterea in testimonium hui⁹ p̄rogatiue Roma. pon. est q̄ vbicunq; erat petrus p̄sens omēs apostoli illi in p̄dicando ⁊ dubia determinando deferebant. vnde in die pentecostes primuꝫ sermonem fecit Act. ij. Stans petrus cum vndecim eleuauit vocem suā ⁊ locut⁹ est ⁊c. In questione etiam de obseruantia legalium petrus questionem determinauit licet iacob⁹ p̄ nunciauerit Act. xv. vbi dicit q̄ cū magna inquisitio fieret surgens petr⁹ dixit ad eos: glo. interli. p̄e omnibus p̄us loq̄tur. ⁊ vt ait glo. omēs alij in sentētiam petri tranſierūt. ita vt Hiero. dicat scribens ad beatū Augustinum epla. xxij. q̄ petrus princeps fuerat illi⁹ decreti: legem post euangelium nō esse seruandam. Ceterum huius p̄rogatiue argumentū capitur manifeste ex eo q̄ beatus Hiero. in epistola ad Augustinum ait que incipit: simul tres epl̄as. Tante petr⁹ auctoritatis fuit vt paul⁹ in epla sua scripserit. deinde post tres annos veni hierosolymā videre petrū ⁊ mansi apud eum diebus. xv. Rursum in p̄ntibus. Post annos. xiij. ascēdi iterū hierosolymā cū Barnaba assumpto ⁊ tito: ascēdi aūt p̄m reuelatōez ⁊ exposui eis euāgeliū qd̄ predico inter gentes. ondens non habuisse securitatē euāgelij p̄dicandi nisi petri ⁊ qui cum eo erant sententia roboratum fuisset. statimq; sequitur. seorsum autem his qui videbantur aliquid esse ne forte inuacuum currerem aut cucurrissem. Hec Hieronymus. Item eiusdem p̄rogatiue argumentum colligitur ex eo q̄ beatus Hiero⁹ny. lib. de viris illustribus. lib. v. ca. viij. dicit. ❡Marcus inquit discipulus ⁊ interpres petri iuxta qd̄ petrū audierat referentē rogatus rome a fratribus breue scripsit euāgeliū: qd̄ cuꝫ petrus legisset approbauit ⁊ eccl̄ys legendū sua auctoritate tradidit. hec ille. Ecce q̄ aplica sedes bz approbare ⁊ auctorizare scp̄ta doctor̄. Amplius testimoniū hui⁹ insignis p̄rogatiue magisterij aplice sedis habet ex beato Aug. Tum ex eo q̄ dicit contra epl̄am fundamenti cito post principiū: euāgelio non crederez nisi me catholice eccl̄ie cōmoueret auctoritas. Tum ex eo qd̄ dicit in lib. de. q. ve. ⁊ no. test. q. lxxix. q̄ sicut in saluatore erant oēs cause magisterij ita ⁊ post saluatorē in petro oēs cōtinent. Tum ex eo qd̄ scribit ad Glorium ⁊ Eleusiuꝫ q̄ in romana eccl̄ia aplice cathedre semperviguit principatus. ❡Omnibus iam dictis ⁊ bene consideratis ⁊ catholice ponderatis manifesta luce sequunt correlarie sequentes p̄positiones. Correlarium primum. Primo quidem elicit correlarie q̄ ad romanū ponti. p̄ sublimitate magisterij aplice sedis p̄tineat symbolū fidei ordinare. Hoc autem iuxta beatū Tho. in. ij. ij. q. j. ar. vlti. sic p̄bat. ❡Cū noua editio symboli necessaria ē ad vitandū insurgētes errores. ad illius ergo auctoritatem pertinet sententialiter determinare ea que sunt fidei vt ab oibus inconcussa fide teneant. hoc autem pertinet ad auctoritatez summi pontificis vt dictum est ad quē maiores ⁊ difficiliores eccl̄ie questiones referūtur: vt in. c. multis. dis. xvij. habetur. ⁊ in. c. rogamus. xxiij. q. i. ergo ad solam auctoritatez romani pontificis pertinet noua editio symboli. ❡Ostendit etiā p̄fatuꝫ correlariū san. Tho. vbi. s. ex eo q̄ editio symboli facta est in synodo generali. sed hmōi synodus auctoritate solius summi pont. potest congregari. vt habet in decretis. di. xvij. ergo editio symboli ad auctoritatē romani pon. p̄tinet. hec ille. Secundum Ex p̄fatis infert secūdo correlarie: q̄ ad romanū pon. p̄tineat interpretari sacrā scripturā ⁊ dubia declarare que emergunt circa ius naturale siue diuinū. Hoc aūt correlariū sic ex supioribus deducit. Pro quo primo notat q̄ determinare dubia in talibus potest esse dupliciter. Uno modo sez inquisi-

tiue: sicut potest quilibet ex ingenio vel babitu ingrere de dubijs alicui? scientie. et isto modo declarare pōt pertinere ad quēcūq; doctū in aliqua scientia ꝛ vocat determinatio siue declaratio magistralis. Alio modo potest accipi declarare cum aliqua auctoritate: sic scz q declaratio debeat p vera teneri vel opinari ita q non liceat oppositū tenere vel opinari. Et isto modo prās siue auctoritas declarādi predicta dubia est solū apud summū pontificē simpliciter. Similiter est distinguendū de interpretatione diuine legis aut sacre scripture: q quedam fit per modū disputationis ꝛ inquisitionis scholastice pquirēdo qs sit sanus intellectus ipsarū nibil ad verba legis vl scripture adijciēdo vel subtrabēdo. Alius est interpretatiōis modus per modū determinationis obligatorie ad tenendū intellectū siue sensum datū per interpretationē. Prim? modus est magistror quor tn interpretatio nemīnē cogit ad sic tenendū. Secūdus ?o modus interpratonis est romani pontificis cui? determinatio obligat oēs ad sic tenēdū ꝛ obseruandū. Mō rōne pōt sic ostēdi: oportet ponere in eccl'ia vnū caput ad qō pertineat determinare ꝛ declarare ꝛ interpretari illa que sunt dubia circa quecūq; ad fidē pertinētia siue sint speculatiua siue agibilia. sed cōstat q in eccl'ia non pōt esse aliqō tale caput nisi solus papa. ergo ꝛc. minor pz ex superioribꝰ. maior pbaī: q oportet ponere eccl'iam sic dispositam a deo q tota cōmunitas vniuersalis ecclesie maneat in vnitate fidei ꝛ in vna sentētia de fide. Unde apls. i. Corinth. i. Obsecro vos fratres per nomen dñi nostri ihesu xpi vt idipsum dicatis omēs ꝛ non sint in vobis scismata: sitis autem perfecti in eodem sensu ꝛ in eadē sententia. sed boc non pōt esse nisi tota cōmunitas eccl'ie recursum babeat ad vnum caput scz ad presidentē apud quē esset auctoritas declarandi ꝛ interpretandi dubia circa ea que sunt fidei. pertinet ergo ad romanum pontificē declarare dubia ꝛ interpretari circa ea que fidei sunt siue iuris naturalis ꝛ diuini. Unde Aug. ?tra Manicheos. ꝛ habeī. c. palam. di. xi. Palam est q in re dubia ad fidē valeat auctoritas eccl'ie catholice que ab ipsis fundatissimis sedibus apl'or vsq; in bodiernū diē succedentiū sibimet epor serie ꝛ tot populor consensione cōfirmatur. bec Augu. Hinc est sicut superius dictum est q orta questione an legalia deberent obseruari cū euangelio consuluerunt petrum ꝛ alios apostolos qui erāt in bierusalē: ꝛ petrus sicut princeps apostolor ꝛ presidens supra totam cōmunitatem ecclesie decreuit ꝛ declarauit legalia nō esse obseruanda: vt pz Act. xv. Ceterum ex superioribꝰ elicit tertio corelarie q ad romanum ponti. pertineat dicta siue opuscula doctor singulor in bis que ad fidem pertinent approbare vel reprobare pz manifeste ex dictis. habeī etiā boc expresse in. c. si romanorū. di. xix. vbi sic ait Nicolaus papa. Si romanorum pontificū decreto ceteror opuscula tractator approbantur vel reprobanī ita quod vere sedes apostolica approbauit bodie tenetur acceptum: ꝛ quod illa reppulit bactenꝰ inefficax babeatur ꝛc. vbi glo. Argumentum qō approbat vl reprobat ꝛ nos approbare vl reprobare debemus. xxiij. q. i. bec est fides. ꝛ xxxv. q. ix. veniam. Tertium

Capitulum. cviij. Qꝛ decreta siue decretales romanorum pontificum sunt a cunctis fidelibus venerabiliter suscipienda.

✠ his que de a- Caplm CVIII

postolice sedis iudicio ꝛ magisterio multis sanctor patrū testimonijs firmauimus apertissime confutatur error aduersarior qui apostolice sedis decretales siue decreta contenunt que in canonibus conciliōr non includūtur. Contra hunc errorem cum sit perniciosissim? ꝛ ad infinita scismata ianua: sunt multor sanctor patrum argumenta preter ea que in superioribus diximus in boc secundo libro circa ca. xlviij. ꝛ. l. In primis est argumentū qō clarissime memorie papa Nicolaus oībus archiepis per gallia ?stitutis scribens facit: vt in. c. si romanor. di. xix. ita dicēs. Si romanorū pon. decreto ceteror opuscula tractator approbanī vl reprobanī ita quod vere sedes aplica approbauit bodie teneat acceptum ꝛ qō illa reppulit bactenus inefficax babeatur ꝙto ergo potius que papa pro catbolica fide p sanis dogmatibus p variis ꝛ multiphariis ecclesie necessitatibus ꝛ fidelium moribus diuerso tempore scribit oīm bonore debent preferri ꝛ ab oīmbus p?sus in quibuslibet opportunitatibus discretiōe vel dispensatione magistra reuerenter assumi: q̄q̄ quidam nostrū scripserint non esse decretalia p?scor pontificum in toto canonū codicis corpore descripta: ꝛ ideo inter canones non assumenda cū ipsi vbi sue intētioni bec suffragari cōspiciūt oīmbus illis indifferenter vtantur ꝛ solū nūc ad diminutionē sedis aplice potestatis ꝛ ad suor argumentū p?uilegior minus accepta esse perbibeant. Item si ideo non decretales epl'as p?scor pontificum romanorū admittendas esse dicant: quia in codice canonū

nō habenᵗ ascripte: ergo nec sancti Greg. nec vllius alterius qui ante ipsum fuit vel post ipsum est aliquod institutū vel scriptū recipiendum est eo ꝙ in codice canonū non habeatur ascriptū ergo doctrinā eoꝝ ⁊ sanctiones q̄ ab omni lingua veneranᵗ: qz in codice canonum nō habenᵗ ascripte de codicib⁹ eradāt suis vt quid membranas occupant postꝙ nō habenᵗ recepte? Sed quare multū imoremur cuz nec ipsas scripturas diuinas veteris ⁊ noui testamenti iam recipiemus si istos duxerim⁹ audiēdos. etenim neutrū horū in codice canonū ecclesiasticoꝝ haberur insertū. Sz respōsuri sūt isti qui ad resistendū pot⁹ ꝙ ad obediendum parati sunt asserētes ꝙ inter canones iueniaᵗ capitulū pape Innocētij: cui⁹ auctoritate doceatur a nobis vtrūq; testamentum esse recipiendum ꝙꝙ in ipsis prius canonibus nullū eorum ex toto contineatur insertū quib⁹ ad hoc asserendum est: qm̄ si vetus nouūq; testamentum sunt recipienda nō ꝙ codici canonū ex toto habeanᵗ annexa ꝙ de his recipiendis sancti Innocentij pape ꝓlata videtur esse sentētia. Restat nimirū ꝙ decretales epistole Romanorum pontificum sint recipiende etsi nō sint canonum codici compaginate: quoniam inter canones ipsos vnū beati Leonis capitulū cōstat esse permixtū quo ita oia decretalia cōstituta sedis apostolice custodiri mādatur vt si quis in illa cōmiserit nouerit sibi veniam denegari: ait enim capitulo quinto suoꝝ decretaliū. Ne quid vero sit qđ prętermissum a nobis forte credaᵗ oia decreta ꝓstituta tam beate recordatōnis Innocētij ꝙ omniū predecessoꝝ nostroꝝ que de ecclesiasticis ordinib⁹ ⁊ canonū ꝓmulgata sunt disciplinis: ita a vestra dilectione custodiri mādamus vt si quis in illa cōmiserit venia sibi nouerit denegari deinceps. Dicēdo vero oia decretalia ꝓstituta nullum de decretalibus constitutis ꝓtermisit qđ nō mādauerit esse custodiēdum. ⁊ rursus asserendo omniū ꝓdecessoꝝ nostroꝝ nullum pōtificum romanoꝝ qui ante iam fuerunt excepit cuius illa nō ꝓceperit decretalia cōstituta ab omnib⁹ custodiri vt si quis in illa cōmiserit veniam sibi deinceps nouerit denegari. Ita ꝙ nihil interest vtrum sint oia decretalia sedis apostolice cōstituta nec ne inter canones cōcilioꝝ imixta: cum omnia in vno corpore cōpaginari nō possint: ⁊ illa eis intersint q̄ firmitatem bis que desunt ⁊ vigorem suum assignant prętertim cū synodalia gesta inter que ipi canones statuti sunt in codice canonū nō habēᵗ ꝙ a nobis omni cultu debito veneranᵗ. Cōsonat aūt huic beatissimo Leoni pape ⁊ facundissimus ⁊ sanctus in decretis suis Gelasius papa ita inquiēs. Decretales epłas quas beatissimi pape diuersis temporibus ab vrbe roma ꝓ diuersoꝝ patrū consultatione dederūt venerabiliter suscipiendas decreuimus. In quo notandū ꝙ non decretales dixit epłas q̄ inter canones habenᵗ: vel quas moderni pōtifices ediderūt sed quas beatissimi pape diuersis tēporib⁹ ab vrbe roma dederūt. dicēs autem diuersis tēporibus ⁊ illa tēpora vir sanctus cōprehendit que crebrescentibus paganoꝝ persecutionibus ad sedez aplicam deferri causas episcoporū difficillime permittebat. His itaq; diuina fauēte gratia ꝓlibatis oñdimus nullam esse differentiā inter illa decreta que in corpore canonuz habenᵗ sedis apostolice presulum ⁊ ea que pre multitudine vix per singula voluminū corpora reperiūtur: cuz oīa ⁊ omniū predecessoꝝ suorum decretalia constituta decretales epłas quas beatissimi pape diuersis temporibus ab vrbe roma dederunt forte venerabiliter venerandas suscipiēdas ⁊ custodiendas eximios presules Leonem scilicet ⁊ Gelasium mandasse ꝓbauim⁹.

Secundo contra prefatum errorē aduersarioꝝ est dñs Aymarus archiepus Remen. in libro suo de synodis. c. iij. vbi ꝓ auctoritate decretalium summoꝝ pontificū multa sanctoꝝ patrum testimonia inducens ait. De auctoritate autem ipsoꝝ pōtificaliū decretoꝝ nulla nobis dubitatio relinquit cū ⁊ ipsa vniuersalia concilia auctoritatē exinde ꝓceperint nec aliunde synodicam firmitatē obtinere ꝓtuerint. Hoc ergo ⁊ nos irretractabiliter obseruare debemus vt aplici patres nobis ex apłica auctoritate preceperūt per quā ⁊ alioꝝ statuta nobis ad seruandū canonizasse legūtur. Nępe beatissimi pīes nostri Damasus ⁊ Leo papa magnus quoꝝ alter secundū vniuersale cōciliū alter quartū. i. Calcedonen. aplica auctoritate firmauerūt: ipsi inq̄ eadē auctoritate eadē etiā auctoritate ⁊ voce ita generaliter decreuerūt. Omnia inquiūt decretalia predecessoꝝ nostroꝝ que de ecclīasticis ordinibus ⁊ canonū ꝓmulgata sunt disciplinis ita oīb⁹ epīs ⁊ generaliter a cunctis sacerdotibus custodiri debere mādamus: vt si quis in illa cōmiserit venia sibi deinceps nouerit denegari Ite Damasus alibi oībus epīs scribens. Obseruet inqt ab oīb⁹ vt illa semp que aplica institutione ⁊ patrū traditione sunt constituta sub metu irrefragabili auctoritate teneāᵗ Ite papa Gelasius scribēs vniuersis epīs ꝓ Sicilia ꝓstitutis ait. Cū decreta venerabiliū factionū nos quoq; magnope custodire nita-

Alii textꝰ habent capi.

mur atq; fine eox dispendio etiam illa que p alicuius vtilitatis fortasse cōpendio videantur laxanda credamus: cūq; nobis contra salutariuz reuerentiā regularū cupiamus temere nihil licere ⁊ cum sedes aplica superior his oīmibus fauente dño que paternis canonib? prefixa pio deuotoq; studeat tenere ꝓpositor satis indignū est quēq; vel pontificū vel ordinuz subsequentiū banc obseruantiā refutare quā beati petri sedem ⁊ sequi videat ⁊ docere satisq; cōueniens sit vt totū corpus ecclesie in hac sibi obseruatione concordet quā illic vigere cōspiciat vbi dñs ecclie rotius posuit principatū dicēte scriptura. Ordinate in me charitatem. Jrez oia cū ordine fiant. hec ibi. Jtē Agatho qui sextam synodū vniuersalē per legatos suos instituit ⁊ institutā aplica auctoritate firmauit: oīmibus eis eadez auctoritate nūciauit sic inquiēs. Oēs aplice sedis sanctiones accipiende sunt tanq; ipsius petri diuina voce firmitate. Jtem successor eius btūs Nicolaus papa primus synodo vniuersali p̄sidens generali eiusdem synodi iudicio decreuit vt etiā anathema esset quicūq; decreta a romano pontifice contēpsisset. Sctūs quoq; Adrianus papa etiā reges anathematizauit quicūq; sedis aplice decreta violare non formidāt. His ergo testimonijs satis edocemur q̄ indubitanter apostolicis institutis obedire debemus. Hec oīnia prefatus dñs Aymarus. Tertio contra prefatum errorē aduersarioz arguit papa Nicola? scribēs ad phocium patriarcham Constantinopolitanū cui? epla in sancta octaua vniuersali synodo fuit recepta ⁊ approbata cum oīmibus gestis eius circa constantinopolitanā ⁊ contra dictū phocium ac Michaelem imperatorē fautorē ei?. In qua epla ꝑ colligit ex ipsa actione. viij. concilij sic habet. Decretalia autez que a sanctis pontificibus sedis romane ecclie sunt instituta cui? auctoritate atq; sanctione oēs synodi ⁊ sancta concilia roborant ⁊ inde stabilitatem sumunt: cur vos non habere vel obseruare dicitis nisi qō vestre ordinationi cōtradicunt. Et. j. ⁊ si ea non habetis de neglectu atq; incuria estis arguendi: si habetis ⁊ nō obseruatis de temeritate estis corripiendi ⁊ increpandi. ⁊ habetur in. c. si decreta. distin. xx.

Quarto contra prefatum errorez est. c. in canonicis scripturis. di. xix. quod ē beati Augustini. in quo videtur inter canonicas scripturas epl̄as aplice sedis ānumerare. Jtē ḡnto contra eundē errorem est. c. decretales. di. xx. vbi habetur q̄ decretales epl̄e canonibus cōciliox pari iure exequant glo. Archidya. In obseruantia ⁊ auctoritate ⁊ exequant scilz in auctoritate in reuerētia in obseruatōe. hug.

Sexto contra prefatum errorem videt esse articulus cōdēnatus in cōcilio Constantien. vbi inter alios articulos Johānis vicleff fuit condēnatus ille. Decretales epistole sunt apocryphe ⁊ seducunt a fide xp̄i ⁊ clerici sunt stulti qui student eas. Quia plura dicta sunt de preceptis aplicis suscipiendis. s. circa ca. xlviij. ista ꝑ nunc sufficiant.

Capitulum. clx. Q̄ sedis apostolice iudicium in his que fidei sunt ⁊ ad humanam salutem necessaria errare non possit.

Capitm clx

In his que in superioi capitulo dicta sunt dat nobis luce clarissima intelligere q̄ tanta soliditate veritatis apostolicum thronum clementia diuinitatis firmauerat q̄ iudicium eius in his que fidei sunt errare a veritate non possit: decebat sane vt sedes illa que superni dispositione consilij magistra fidei ⁊ cardo omniū institucbatur ecclesiarum in his que fidei sunt hominū q̄ necessaria saluti ab ipso oium auctore deo cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur hoc singulari infallibilitatis munere donaretur. in cuius rei sacramentū primo illius sedis pontifici diuine dispensationis nomen firmitatis imponit scilicet Petrus quod syra lingua rupes interpretatur. Vnde beatus Gregorius Eulogio episcopo Alexādrie scribens epistola. clxxxi. Quis nesciat sanctā ecclesiam in apostolorū principis soliditate firmatam qui firmitatem mentis traxit in nomine vt petrus a petra vocaretur cui veritatis voce dicitur. Tibi dabo claues regni celoruz. cui rursum dicitur. Et tu aliquando cōuersus cōfirma fratres tuos. hec Gregorius. Quod autem hoc quod diximus sit priuilegiū ⁊ munus amplissimum apostolice sedis multipliciter ⁊ etiam efficaciter probamus. Primo auctoritatibus. Secundo rōnibus in sequēti. c.

Auctoritate primo illa saluatoris ꝑmissione que cassa esse nō potest qua petro locutus est dicens. Tu es petrus ⁊ super hanc petraz edificabo ecclesiam meam. Quā xp̄i ꝑmissionez de firmitate fidei apostolice sedis accipiendam esse sancti doctores in religione ⁊ sapiētia clarissimi contestant. Aut em̄ beatus Cyrillus alexādrinus patriarcha vt inducit in glo. continua ſm hanc domini ꝑmissionē ecclesia apostolica petri ab omni seductione et heretica circūuentione imaculata manet sup prepositos ⁊ episcopos ⁊ super oēs primates ecclesiaruz ⁊ populoz in suis pontificibus in

fide plenissima ⁊ auctoritate petri ⁊ cū alie ecclesie quorundā errorū verecundate sint stabilita ipa impassibiliter regnat silentiū ponēs ⁊ omniū obturās ora hereticorū ⁊ nos necessitate salutis nō decepti superbia nec vino supbie ebriati typum veritatis ⁊ sancte apostolice traditionis vna cū ipsa ꝓfitemur ⁊ predicamus. hec Cyrill⁹. Secūdo beat⁹ Ebrys. dict⁹ os aureū ibidē super Mat. hoc idē cofirmās ait. Vide qualiter xp̄s reducit petrū ad excelsam de ipso intelligentiā: hec em̄ ꝓmittit que sunt ꝓpria dei solius scz peccata soluere ⁊ ecclesiam imutabilem facere inter tot psecutiones ⁊ temptationū ꝓcellas. Item ad idem ē Origenes qui vt deducit sanctus Thomas ſu per Mat. tam de petro q̄ de ecclesia vniuersali prefatum xp̄i verbū Mat. xvi. Et porte inferi nō prevalebūt aduersus eam exponēs ita dicit. Non autem exprimitur vtrum petro nō prevalebunt aut ecclesie quā edificat sup petram. tñ manifestum est q̄ nec aduersus petrū nec aduersus ecclesiam porte prevalebūt inferor⁹. Hec ille. Q̄ autem de petro petra verbū xp̄i intelligatur idem manifestat dicēs. Vide quātam potestatem habet petra sup quā edificatur ecclesia vt eius iudicia maneāt firma quasi deo iudicante per eam. Secundo apostolice sedis iudiciū in his que fidei sunt ē indefectibile manifeste ꝓbat ex promissione illa xp̄i qua petro pro sede sua loquēs ait Luce. xxij. Ego pro te rogaui petre vt nō deficiat fides tua ⁊ tu aliquādo conuersus cōfirma fratres tuos. Q̄ autem de fide petri in apostolica sede indefectibiliter semper mansura intelligendū sit sancti testantur doctores. Imprimis beatissimus Leo in sermone scōo ordinationis sue eandem xp̄i pollicitationem pertractans. Ego rogaui pro te petre vt nō deficiat fides tua ⁊c. ita ait. Specialis cura a domino petri suscipit⁹ ⁊ pro fide petri proprie supplicatur tanq̄ aliorum status certior sit futurus si mens principis victa nō fuerit. in petro ḡ omniū fortitudo munitur ⁊ divine gratie ita ordinatur auxiliū vt firmitas que per xp̄m petro tribuitur p petrum apostolis conferatur. Hec ille. Item ad idem est Agapto papa in suggestione quam Constantino imperatori scribit q̄ a tota sexta synodo vniuersali fuit venerabiliter acceptata. Hec apostolica xp̄i ecclesia per dei omnipotētis gratiam a tramite apostolice traditōis nū ꝓ errasse ꝓbat nec hereticis nouitatib⁹ deprauāda succubuit: ß vt ab exordio normā fidei xp̄iane ꝓcepit ab auctoribus suis apl̄orū xp̄i principib⁹ illibata fideren⁹ manet ꝓm ipsius dñi saluatoris dictam pollicitationez qua suoꝝ discipulorū principi in sacris euangelijs fatus est. Petre inquiens ecce satban expetiuit vt cribraret vos sicut qui cribrant triticum: ego autem ꝓ te rogaui vt nō deficiat fides tua ⁊ tu aliquando conuersus cōfirma fratres tuos. Cōsideret itaq̄ vestra trā quilla clementia quoniā dñs ⁊ saluator oium cuius fides est qui fidem petri non defecturā promisit: confirmare eum fratres suos admonuit q̄ apostolicos pontifices mee exiguitatis predecessores confidenter fecisse semp cūctis est cognitum. Hec ille. Eadem sententia etiam est Lucij pape cuius pars ponit⁹ in ca. a recta. xxiij. q. i. Aliqua hic dicit glosator q̄ ſi vidisset ad longum textum Lucij non ita fuisset interpretat⁹. ⁊ iste frequenter est error istarum glosarū decreti qui error potissime inde contingit: quia originalia sanctorū patrū per glosatorem non sunt visa sed detruncata ꝓut iacent in decreto. Item beatus Bernardus dño Innocentio pape scribens hoc insigne apostolice sedis ꝓuilegium ex eodem saluatoris verbo attestat⁹ his verbis. Oportet ad vestrum referri apostolatū pericula queq̄ ⁊ scādala emergētia in regno dei ea presertim que de fide contingunt: dignum nāq̄ arbitror ibi potissimum reparari dāna fidei vbi fides defectum habere non posset: hec quippe prerogatiua est huius sedis: cui em̄ alteri dictū est. Ego pro te rogaui petre vt non deficiat fides tua: hec Bernardus. Item idē Bernardus vl̄ Job. damia. in sermone Johānis baptiste qui incipit. Hodie dilectissimi: dicit sic. Deci m⁹ bonor est assertio matris ecclie. texit ora chlamydis vnguentumq̄ ꝓfusum in capite extremāq̄ vestimenti fimbriam inundanter effundit: illa em̄ magistra ⁊ regina omniū ecclesiarū romana ecclesia cui dictum est. Ego ꝓ te rogaui vt non deficiat fides tua: in bono re beati Johānis baptiste post saluatoris nomen consecrata est ⁊ signata: dignū nāq̄ erat vt sponse sequerē auctoritas ⁊ singularem amicum eius illuc ꝓueheret vbi principatum ipsa cōscendit. Item hoc idem ex prefata rē deprotis nostri ꝓmissione ostendit Leo papa nonus in libro quē cōtra Michaelē constantinopolitanū fecit vbi. c. vij. ita dicit. Taliter sancta eccl̄ia supra petram. i. xp̄m ⁊ super petrū cephan filium Johānis qui primo Symon dicebatur edificata est q̄ inferi porte dispurationibus scz hereticorū qui vanos ad interitum introducunt nullatenus foret superāda sic pollicet ipsa veritas per quā sunt vera quecūq̄ sunt vera. porte inferi nō prevalebūt aduersus eam: cuius ꝓmissionis effectū se pre

Ab alijs autem agatho dicitur

cibus impetrasse a patre ipse filius ꝓtestat dicendo ad petrū. Symon ecce satbanas expetiuit vt cribraret vos sicut triticū: ego autē rogaui ꝓ te vt non deficiat fides tua ⁊ tu aliquando cōuersus cōfirma fratres tuos. Erit ergo quisq̄ tante dementie q̄ orationē illius cuius velle est posse audeat in aliquo vanam putare: nōne a sede principis apostoloꝝ Romana videlicet eccl̄ia tam per eundem petrū q̄ per successores suos reprobata atq̄ cōuicta atq̄ expugnata sunt omniū hereticoꝝ cōmēta ⁊ fratrum corda in fide petri que nec defecit nec vsq̄ in finē deficiet sunt cōfirmata. ℔ ille. Item in synodica eiusdē Leonis ad Petrū antbiochenū patriarcham sic scribit. Ab aplica sede nostrā catholicā consulendo perpendimus tuā prudentiā nolle deuiare a dñi co ⁊ omniū sanctoꝝ patruꝫ concordi decreto quo inuiolabiliter cunctis in toto orbe terrarum eccl̄ijs sancta romana eccl̄ia ⁊ aplica sedes caput preponit ad quā maiores ⁊ difficiliores cause omniū eccl̄iarum diffiniende referant: sic oīa veneranda concilia: sic leges humane promulgant: sic ipse sanctus sanctorum ⁊ rex regum dñs dñantiū confirmat quatenus ibi principalis dignitatis ⁊ totius ecclesie discipline venerabilis apex prefulgeat ⁊ precellat vbi ipse vertex ⁊ cardo apostolorum petrus carnis sue resurrectionem beatā in nouissimo die expectat. nimiruꝫ solus est ille ꝓ quo ne deficeret eius fides domin⁹ ⁊ saluator asseruit se rogasse dicens. Symon ecce satban expetiuit vos vt cribraret sicut triticū ego autem rogaui vt non deficiat fides tua ⁊ tu aliquando cōuersus cōfirma fratres tuos. Que venerabilis ⁊ efficax oratio obtinuit q̄ hactenus fides petri non defecit nec defectura creditur in throno illius in seculum seculi: sed confirmabit corda fratrum varijs concutienda fidei periclitationibus sicut hucusq̄ confirmare non cessauit. hec ille. Item patet hoc ꝓfessione octaue synodi in qua lectus est libellus Adriani pape qui acceptus est cum oīi laude in quo sic dicit. Prima salus est recte fidei regulā custodire deinde a cōstitutis dei ⁊ patrū nullatenus deuiare: vnuꝫ quippe hoꝝ ad fidem pertinet alteruꝫ ad opus bonū. sicut em̄ scriptū est. Sine fide impossibile est placere deo: sic rursus legitur. ℣ fides sine operibus occisa est. Et quia non potest dñi nostri iesu xp̄i ꝓtermitti sententia dicētis. Tu es petrus ⁊ super hāc petrā edificabo eccl̄iaꝫ meā. hec que dicta sunt reruꝫ ꝓbant effectibus: q̄ in sede apostolica imaculata est semp catholica seruata religio ⁊ sancta celebrata doctrina. Hec ibi. Item ipsa synodus octaua accepans doctrinam ⁊ sententiā aplice sedis ita inquit. Quoniā sicut prediximus sequentes in oīibus aplicam sedem ⁊ obseruantes oia eius statuta speramus vt in vna cōmunione quaꝫ sedes aplica predicat esse mereamur in qua est vera ⁊ integra ⁊ vera xp̄iane religionis soliditas: promittentes etiam sequestratos a cōmunione ecclesie catholice. i. non cōsentientes sedi apostolice eoꝝ nomina inter sacra non recitanda esse misteria. hec ibi. Item q̄ predicta promissio xp̄i. Luce. xxij. Ego pro te rogaui ⁊c. intelligenda sit de fide petri pro sede sua testantur doctores famosiores in ecclesia dei qui exposuerūt bibliam. Unde magnus Albertus super Luc̄. tractans verbum predictum ita formaliter dicit: vt non deficiat fides tua scilicet finaliter. Hic argumentū efficax pro fide xp̄i ⁊ successore ipsius q̄ fides eius finaliter non deficiet Naum. i. Non adiiciet vltra vt pertranseat per te belial vniuersus interijt. Item dñs Hug. cardinalis super eundē locum ait. Argumentū ꝓ ecclesia Romana. Item ad hoc est glo. in ca. quodcunq̄. xxiij. q. i. que dicit sic. Nisi erraret ecclesia romana quod non credo posse fieri: q̄ deus nō permitteret. hec glo.

Capitulum. cx. In quo rōnibus prefatū apostolice sedis priuilegium ꝓbatur ⁊ confirmatur.

Ostquā sacre scripture auctoritatibus iuxta sanctoꝝ patrum ⁊ doctoꝝ expositiones ostendim⁹ aplicam sedem in iudicio eoꝝ que fidei sunt ⁊ ad salutem fideliuꝫ necessaria stante diuina pollicitatione errare non posse: reliquū est vt etiam rationibus illud confirmemus. Primo sic ex superioribus. Sedis illius iudicium in bis q̄ fidei sunt credendū est indefectibile ad cuius auctoritatem ⁊ magisterium pertinet determinare ⁊ diffinire ea que credenda proponenda sunt populo xp̄iano symboluꝫ edere fidei dubia que in sacra scriptura emergūt declarare ⁊ interpretari. hoc patꝫ: imo tanq̄ primū principiuꝫ videtur clarissimū: q̄ als nihil quod illius sedis auctoritate ⁊ iudicio eēt de fide de condēnatione erroꝝ de sacramentis de canonizatione sanctoꝝ de interpretationibus dubioꝝ difficilium foret firmū aut certum: sed dubiū aut fallibile quod incōuenientissimū ⁊ periculosissimū in religione xp̄iana esset. sed apostolica sedes est ad quā pertinet determinare ea que fidei sunt symboluꝫ fidei edere et dubia in sacra scriptura emergentia

Capitu cx

interpretari: vt supra in. c. cvij. patet. ergo seq̄
tur q̄ eius iudicium in his que fidei sunt erra
re nō possit: Preterea ꝓfirmatur ista ratio sic.
Assensus omnis qui est circa aliquid cū possi
bilitate ad oppositū includit formidinē nec ē
assensus firmus nec firmiter quis assentit per
illū: qz assentit cum possibilitate ad oppositz
vnde firmus ⁊ inuariabilis assensus circa ali
quid requirit q̄ oppositū eius nō possit esseve
rum sed omnino falsuz: ꝓpter quod demōstra
tio que causat assensum inuariabilem est ex ne
cessarijs ⁊ que nō possunt aliter se habere. Si
militer fides virtus theologica est ex necessa
rijs ⁊ cui nō potest subesse falsum: qz innititur
prime veritati als nō faceret assensum firmuz
et inuriabilez: si ergo sedes apostolica siue ec
clesia romana cuius auctoritas ⁊ principatus
in sede apostolica locatus est a xp̄o in his que
fidei sunt errare posset ⁊ deuiare tunc creden
tes illud crederēt possibile rē falsum esse; ⁊ nō
necessario infallibiliter verum ⁊ per ꝓns cum
formidine ⁊ cuz dubio erroris possibilis: ⁊ ita
credentes fluctuarent ⁊ essent dubij in fide et
ita infideles: ⁊ sic multa incōuenientia seque
rētur que vnusquisq̄ cognoscere potest. Se
cūdo sic. Illius sedis iudiciū quod nunq̄ in fi
de defecit nec defectuosum est videt esse inde
fectibile iudicium in his que fidei sunt. ℟ sedis
apostolice iudiciū nūq̄ in fide defecit nec de
fectuosum est. ergo sedis apostolice iudicium
idefectibile est in his que fidei sunt. ꝓ̄ma pa
tet. maior etiā. minor vero patet multoꝝ scoꝝ
patrum testimonijs. Inquit em̄ Eusebi⁹ papa
in. c. in sede. xxiij. q. i. In sede apostolica extra
maculā semp est catholica seuata religio. Itez
beat⁹ Sixt⁹ papa ⁊ habet in. c. memor. xxiij.
q. i. idem testatur dicens. Memor sum me sub
illius nomine ecclesie presidere cui⁹ a dño iesu
xp̄o est glorificata confessio ⁊ cui⁹ fides nullā
beresim fouet sed quidez oēs bereses destruit.
Dec ille. Item beatus Hieronym⁹. in. c. hec ē
fides. xxiij. q. i. ad idem est ita dicens. Sācta
romana ecclesia que semper imaculata ꝑman
sit domino prouidente ⁊ beato petro opē ferē
te in futurum manebit sine vlla hereticorum
insultatione: scz prevalente atq̄ firma ⁊ imo
bilis omni tempore persister. Hoc etiam Pe
lagius papa in. c. q̄uis. di. xxi. testatur dicens.
Est ergo prima apostoli petri sedes Romana
ecclesia nō habens maculam nec rugam nec
aliquid huiusmodi. Hec etiam apertissime te
stantur auctoritates sanctorum patrum posi
te in precedenti capitulo. Tertio cōfirmādo
iam factam rationē sic. Illius sedis iudicium
in his que fidei sunt est indefectibile q̄ nul
la malicia hominuz valet extingui. sed sedes
apostolica siue romana ecclesia nulla homi
nuz malicia valet extingui. ergo sedis aposto
lice iudiciū est infectibile. cōsequentia est bo
na. maior vero manifesta. minor autem ꝓbat
auctoritate Pelagij pape qui vt habet in ca.
pudenda. xxiij. q. i. ita ait. Cum ecclesia vna
sit nulla alia esse constat nisi que in apostoli
ca est radice firmata ⁊ fundata. Et infra reci
tans verba Augustini sic subiungit. Sed nul
lo modo potest dici ecclesia in qua scisma est
restat vt qm̄ eccl̄ia nulla eē nō pōt ea sit quā
in sedis apostolice p successiones epōrū radi
ce constituram nulloꝝ hominū malicia etiaz
si nota excludi non possit, sed ꝓ temporis ra
tione toleranda iudicet vllo modo valeat ex
tinguere. hec ille. Quarto sic. Sedis illi⁹ iu
diciū in his que fidei sunt est indeuiabile cui
cunq̄ repugnans quocūq̄ tēpore censen
dus est beretic⁹. sed quicūq̄ repugnat in his
que fidei sunt aplice sedi bereticus est cēsen
dus. ergo apostolice sedis iudiciuz in his que
fidei sunt est indeuiabile. consequentia videt
bona. maior patz. minor vero est beati Hiero
nymi in. c. hec est fides. xxiij. q. i. q̄ ad Dama
sum scribens ita dicit. Hec est fides papa be
atissime quā in catholica didicimus ecclesia
quāq̄ semper tenuimus: in qua si minus peri
te aut parum caute forte aliquid positum est
a te emendari cupimus qui petri ⁊ sedem ⁊ fi
dem tenes. si autem hec nostra confessio apo
stolatus tui iudicio cōprobatur quicunq̄ me
inculpare voluerit se imperitum ⁊ maliuoluz
vel non etiam catholicum sed bereticum cō
probabit. hec ille. Item minor illa ꝓbatur au
ctoritate beati Cypriani martyris: qui vt ha
betur in ca. aduocauit. xxiij. q. i. dicit sic. Ad
uocauit ad se Cyprianus episcopum Saty
rum nec vllam putauit veram nisi vere fidei
gratiā percunctatusq̄ est ex eo vtrū nā de ca
tholicis epis esset boc est si cuz romana eccle
sia consentiret. hec ille. Quinto sic. Illius se
dis iudicium credendū est in eccl̄ia esse inde
fectibile in his que fidei sunt a qua quisq̄ di
uisus efficitur extra eccl̄iaz dei. sed diuisus ab
aplice sedis iudicio efficit extra eccl̄iaz. ergo
tc. ꝓsequentia est bona. maior non indiget ꝓ
batione. minor vero est beati Cypriani: ⁊ ha
bet in. c. qui cathedram. di. xciij. Qui cathe
dram petri sup quā eccl̄ia fundata est deserit
in eccl̄ia se esse non confidat. Itez minor illa
est beati Hieron̄. in. c. qm̄ vet⁹ noues. xxiij. q. i.
vbi scribēs Damaso pape ita dic̄. Cū succesto
re piscatoris ⁊ discipulo xp̄i loquor: ego nullū
primū nisi xp̄m ꝓsequēs beatitudini tue. i. ca

Illi cōmunionē consortioz

thedre petri cōmunione consentioz super illā petram ecclīam fundataz scio: quicūq; extra hanc domū agnum comederit ꝓphanus est: si quis in archa non fuerit peribit regnante diluuio. Et. j. Non nouimus vitalem: miletuz respuoz ignoro paulinum: quicūq; tecum non colligit spargit: hoc est qui xpi nō est antixps est. hec Hieronymus. Itē eadem sentētia colligit ex ca. scisma. xxiij. q. i. Sexto sic. Illius sedis iudicium est censenduz in his que fidei sunt indefectibile ad quod summarū diffiniti ones causarū grauioz esq; questiones cuiusmodi sunt questiones fidei sunt referende7 inde terminationē sumpture. sed ad apostolicā sedē sunt oēs cause fidei referēde 7 diffiniende ergo apostolice sedis iudiciū in fide deficere non potest. cōsequentia est bona. 7 maioz est manifesta: quoniā sicut in disciplinalibus fit resolutio vsq; ad prima principia que falsa eē non possunt: ita cause fidei referende sunt ad thronū qui in iudicio suo errare non pōt: quia alꝫ nihil diffinitū per apostolicā sedē aut terminatū teneretur firmū 7 indubitatum. 7 ita sequereꝫ scisma 7 hereſis inter fideles 7 ita fides prima periret. minoz vero patz ex. c. quotiens. xxiij. q. i. vbi ita inquit ter. Quotiēs fidei ratio vētilaꝫ arbitroz oēs fratres coepos nostros non nisi ad petruz: id est sui nominis 7 honoris auctoritatem referre debere veluti nunc rettulit vestra dilectio q̄ per totū mūdū possit ecclīs omnibus in cōe prodesse. Item eadē sententia est pape Pelagij in quadam epla in qua in. c. multis. di. xvij. ita inqt. Maiozes vero 7 difficiliozes questiones vt sancta synodus statuit 7 beata cōsuetudo exegit ad apostolicam sedem semper referantur. Item beatus Gregorius 7 habetur in ca. preceptis di. xij. Nulli dubium est q̄ non solum pontificalis causatio sed oīs sancte religionis relatio ad sedem apostolicam quasi ad caput ecclesiarū debeat referri 7 inde normaz assumere vnde sumpsit exordiuz ne caput institutionis videaꝫ omitti: cuius auctoritatis sanctionē oēs teneant sacerdotes qui nolunt a apostolice petre soliditate diuelli. hec Grego. Idem etiā habeꝫ in. c. maiozes. extra de bap. 7 eius effec. vnde in Calcedonen. concilio audita epla quam Leo papa scripsit Flauiano epo cōtra errorem Eutices epi ita declamauerunt. Hec est patrum fides: hec aplōz fides: oēs ita credim9: ortodoxi ita credimus: anathema ē qui nō ita credit: petrus per Leonez ita allocutus est. hec ibi. Septimo sic. Illi9 sedis iudiciū est indefectibile in his que fidei sunt cuius sanctiones oēs accipiende sunt tanq̄ ipsius petri diuina voce firmate sed sic est de aplice sedis sanctiōibus. ergo 7c. cōsequentia est bona. maioz est manifesta. minoz ꝓ est in forma beati Agathonis in. c. sic. di. xix. Ad hoc etiam facit. c. in canonicis. ea. di. Itē Adrianus papa scribēs imperatoz Basilio dicit sic. Quoniā trāquillissime imperatoz audistis vocē dei per aplice sedis officium tibi delatam 7c. Octauo sic. Illius sedis iudiciū credenduz est in his que fidei sunt indefectibile ad qd̄ oēs doctoꝛes quantūcunq; docti aut sancti dicta sua referunt 7 examini 7 correctioni submittunt. sed sedis aplice iudicium est hmōi. ergo 7c. cōsequentia est bona. maioz manifesta. alꝫ sancti doctoꝛes hoc facientes possent grauiter errare. minoz vero patet ex multis. Primo ex submissione quam facit btūs Hiero. in. c. hec est fides. xxiij. q. i. de qua supra. Secūdo ex submissione quā facit btūs Aug. scribens ad papā Bonifaciuz libellū quē ꝓra duaſ pelagianoz epłas iritus lauerat. vbi ita dicit. Hec ergo que in istis vt dixi duabus epistolis eoz ita disputatione respondeo ad tuam potissime dirigo sanctitatem non tam discenda q̄ examinanda: vbi si forte aliquid displiceat emendanda cōstitui. Item idē legimus beatuz Anselmū fecisse in epła de incarnatiōe verbi. vbi ita scribit Urbano pape. Dño 7 patri vniuerse ecclie in terra peregrinatōnis summo pontifici Urbano Anselm9 vita peccatoz habitu monachus debitam subiectionē 7c. Et. j. Quoniā diuina p uidentia vestram elegit sanctitatē cui 7 fidē 7 viam xpianam custodiendā 7 ecclīam suaz regendam cōmitteret ad nullum rectius refertur si quid contra catholicam fidem in ecclesia vt eius auctoritate corrigatur: nec vlli alij tutius si quid contra errorem respondeꝫ ostendiꝫ vt eius prudentia examineꝫ: quapro pter sicut nulli dignius possum ita nulli libētius presentem epłam q̄ vestre destino sapiētie: quatenus si qd̄ in ea corrigendū est vestra censura castigeꝫ: 7 quod regulam veritatis tenet vestra auctoritate roboretur. hec Anselmus. Idē beatus Bernardus fecisse legiꝫ: vt patz in. c. precedenti. Item patz ex his que inducit in fine epłe cuiusdam quā super celebratione cōceptionis beate virginis scribit ad canonicos Lugduneñ. Idē etiam btūs Thomas facit vt paret in principio glo. continue super euangelia. Hanc etiam obseruantiā reuerentie ad aplicam sedē quasi oēs doctoꝛes scholastici tractatoꝛes diuinarū scripturarū legimus tenuisse 7 tenere vt oīa dicta sua correctioni aplice sedis submittant. Nono sic.

Illius sedis iudiciū est in bis que fidei sūt indefectibile p quod approbata non licet reprobare sed ab oīb⁹ sunt reuerenter suscipienda: sed sedis apostolice iudicium ē huiusmodi: ergo ⁊c. consequntia ē bona. maior etiā pz. minor vero habet in. c. Si romanor. di. xix. vbi sic dr Si romanor pontificū decreto ceteror opuscula doctor approbant vel reprobant ita qō vere sedes aplica approbauit bodie teneatur acceptū ⁊c. hec ibi. Inducit etiam hoc glosa in. c. Hec ē fides. xxiij. q. i. ⁊ in. c. Veniā. xxxv. q. ix. in fi. Decimo sic. Illius sedis iudiciū credendū ē in bis q̄ fidei sūt esse indeuiabile quā oīes sancti sequunt ⁊ vniuersales synodi amplectunt ⁊ venerant vt magistrā fidei regulā ⁊ apicem toti⁹ ecclesiastice discipline: sed sedes aplica ē huiusmodi: ergo ⁊c. consequētia est bona. maior videt clarissima: quoniā alias videret sanctor patrū fides vacillare nisi sedis illi⁹ magisteriū ⁊ iudiciū in fide firmū eēt ⁊ inobliquabile. minor vō colligit ex agaptonis pape epistola ad imperatorem Constantinum que lecta in sexta synodo vt supra retulim⁹ acceptata ē: in qua post superiora verba ita de sede apostolica loquens inquit. Cui⁹ auctoritatem vtputa apostolor pncipis semper oīs catholica xpi eccl'ia ⁊ vniuersales synodi fideliter amplectentes in cūctis secute sunt: oīesq venerabiles patres apostolicā ei⁹ doctrinam amplexi per quā ⁊ pbatissima xpi luminaria claruerūt ⁊ sancti q̄dem doctores orthodoxi venerati atq secuti sunt: heretici aūt falsis criminationib⁹ atq derogationū odijs insecuti. hec ille. Item in gestis Calcedonēsis concilij sic legit. Unde reuerēdissimi epi clamauerūt. vt leo sic credim⁹: q̄ cōtradicūt anathema sūt. Leo recte exposuit. ⁊. j. vniuersi reuerendissimi epi clamauerunt: iuste psuasioni acq̄escim⁹ vniuersi: hoc oēs credim⁹ hoc seq̄mur hoc tenem⁹ qō patris oim nostrū Leonis confessio habet. hec ibi. Item hoc pfitet octaua synodus: in qua patres lecto decreto a romano pōtifice adriano eis trāsmisso ita aiūt. Quoniam sicut prediximus seq̄ntes in oīb⁹ apostolicam sedem ⁊ obseruantes oīa eius constituta speram⁹ vt in vna cōmunione quā sedes apostolica predicat esse mereamur: in q̄ est integra ⁊ vera xpiane religionis soliditas. hec ibi. Item huius rei testimonium faciunt patres in cōcilio vniuersali Lugdunen. vt habetur in ca. Sfideli. de sum. tri. ⁊ fi. ca. lib. vi. in quo sic dicit. Hoc firmiter tenet ⁊ pdicat ⁊ pfitetur ⁊ docet sancta romana eccl'ia int' oīa fideliū ⁊ magistra. vnde in ca. Omis. dis. xxij. btūs Ambrosius se in oīb⁹ sequi magistram sanctā romanā pfitetur ecclesiam. Undecimo arguitur sic. Illius sedis iudiciuz ē inobliquabile in bis que fidei sunt cui⁹ auctoritate ⁊ iudicio roborant ⁊ firmantur canones sanctorum conciliorum: sed auctoritate ⁊ iudicio sedis aplice firmant ⁊ roborant canones sanctorum vniuersaliū conciliorum: ergo necessario videtur asserendum q̄ iudicium aplice sedis in bis que fidei sūt sit indefectibile. cōsequntia est bona. maior videt manifesta. minor pz etiā ex ca. Cōfidim⁹. xxv. q. i. ⁊ ex. §. bis ergo. ibidē ⁊ ex ca. Significasti. extra de elec. Patz etiaz ex illa laudabili obseruātia sanctor patrū in conciliis vniuersaliū qua semp soliti sunt petere confirmatōnē canonū suor a romano pōtifice vtpote a pncipe toti⁹ ecclesie: sicut nos in tertio hui⁹ operis dāte xpo exēplificabim⁹ de multis. Duodecimo arguit sic. Cum impossibile sit fine fide placere deo. vt inqt apls ad Heb. xi. sitq fides pmū fundamentū toti⁹ xpiane religionis. vt ait Criso. necesse ē vt illa sit stabilis ⁊ incōmutabilis sicut firma petra in edificio ecclesie. vnde supra petraz ecclesia dicitur fūdata. Matb. xvi. ⁊ q̄m diuerse questiones insurgunt ⁊ emergunt dubia inter fideles circa fidem ⁊ impugnatōes hereticorū necessariū fuit dare vnū tribunal siue vnū supremū iudiciū notū ⁊ certū in eccl'ia dei ⁊ duraturū cum ea vsq ad consummationē seculi q̄diu scz nobis est colluctatio aduersus potestates tenebrarum: ad quod iudiciū in oībus arduis ⁊ maxime circa fidem ⁊ doctrinā posset facile haberi recursus: cui⁹ iudicio ⁊ determinationi oīes firmit' parere deberent. Hoc etiam patz: q̄m aliter nulli determinationi siue diffinitioni vel declarationi q̄ in ea fieret circa ea q̄ fidei sunt firmit' adhereret ⁊ ita nō videret eccl'ie sufficienter fore pulsum in bis q̄ necessaria sunt ad salutē. contra illud Esa. v. Quid ē qō debui facere vinee mee. i. eccl'ie ⁊ nō feci: sed hoc tribunal siue supremū iudiciū non videt posse regulariter esse vniuersale concilium. ergo videt q̄ sedes siue cathedra apostolica sit huiusmodi tribunal cui⁹ iudicio oēs cause maiores determinande veniant ⁊ finiende in eccl'ia dei. cōsequentia ē bona. maior etiam pbata ē. minor vero ostēdit ex multis. Primo q: multa concilia etiam vniuersalia in bis que fidei sunt ⁊ necessaria ad salutē errasse legunt ⁊ habuisse iudicia defectibilia: sicut pz de Arimineñ. concilio qō fuit numerosissimū vtputa. decc. xx. epor. pz idē de Epbesino secundo qō Leo papa cōdēnauit ⁊ in eius correctionē Calcedoneñ. concilū instituit. Sedes autem apostolica nunq̄ in bis que fidei sunt

errasse phibeť vt sancti prēs firmiter ac multipliciter attestanť: sicut superi⁹ induximus in hoc capitulo ⁊ pcedenti. Dicit etiā beat⁹ Ambro. super Mar. ⁊ habeť in. c. nō turbať. xxiij. q. i. Non turbatur nauis que petrū habet turbatur aūt que iudam habet. Item Aug. in sermone quarto de sancto petro hanc prerogatiuam apostolice sedis luce clariorē faciēs dicit sic. Nauis petri in altum hui⁹ seculi ita natat vt pereunte mūdo omnes quos suscipit suat illesos. cui⁹ figurā iam videm⁹ in veteri testamento. Sicut enī Noe archa naufragāte mūdo quos susceperat cūctos incolumes seruauit ita ⁊ eccl'ia petri conflagrāte seculo oēs quos amplectitur reseruabit illesos. Hec Aug. Secūdo q̄ tribunal p̄fatū sit apostolica sedes regulariter ⁊ nō vniuersale cōcilium ex eo colligitur q̄ tale tribunal debet esse fixū in eccl'ia: ⁊ continue pmanens cū quasi omni die fit necessariū. hoc aūt nō potest vniuersali concilio cōuenire: qm̄ raro ⁊ nō modo nūc sed etiā anti quo tēpore leguntur celebrata: sedes aūt apostolica semp fuit fixa: nō em̄ moritur vt supra ostendimus: iuxta. c. gratioſe. extra de rescrip.

Tertio hoc idē colligitur ex illa sanctor⁹ patrū pfessione catholica qua sup apostolicaz sedem dicunt ⁊ p̄dicant eccl'iam esse fundatā vt Cyprianus: Hieronim⁹: Augustinus quos superius induxim⁹. ergo magis videtur ꝓgruere dispositioni diuine q̄ eccl'esia iudicium sumat a cathedra petri q̄ cathedra ipa ab eccl'esia. Quarto hoc idem colligitur ex eo q̄ sancti doctores ⁊ canones etiam summarū dispositiones causarū ⁊ maxime fidei ad aplicaz sedem: vt supra ostēdimus: mandāt esse referendas: nusq̄ aurē mandat eas ad vniuersale cōcilīū deferri. Quinto q̄ questio fidei melius videť determinari p̄ principem qui eccl'ie preest q̄ p̄ multitudinez: qđ sanct⁹ Tho. in. ij. ij. q. ar. x. ⁊ in. iij. contra gentiles ꝓbat ex eo: quia vna debet esse fides totius eccl'esie ſm illud. i. Corin. i. Idipsum dicatis oēs ⁊ nō sint in vobis scismata. q̄ fidei vnitas seruari non posset nisi q̄stio de fide exorta determinareť per eum qui toti eccl'esie preest vt sic ei⁹ sentētia a tota eccl'esia teneret firmiť. Hec sanct⁹ Tho. Hinc beatus Mar. in epistola. oriētalibus directa dicit. Oēs fines orbis qui deum sincere receperunt ⁊ vbiq̄ terrarum catholici xpi fidem confitētur: in eccl'esiam romanor⁹ ponti ficem tanq̄ in solem respiciūt: ⁊ ex ipso catholicet apostolice fidei recipiūt veritatē. nec immerito petrus legitur primo pfectam fidez eē professus domino reuelante Mat. xvi. Tu es xp̄s fili⁹ dei viui. vnde ⁊ ei domin⁹ dicit. Ego rogaui p te vt non deficiat fides tua. hec ille. Item nicolaus papa in epla quā scribit phocio patriarche vt habeť in actōne quarta octaui concilij ycomenici ad ꝓpositū dic̄. Quia vniuersitas credētiū ab hac sancta romana eccl'esia que caput ē omniū eccl'esiarū doctrinā ex q̄rit integritatē fidei deposcit: criminū solutionem q̄ digni sunt ⁊ gratia dei redēpti exorāt: oportet nos q̄bus cōmissa ē sollicitos esse ⁊c̄. Item Gelasi⁹ papa in epla ad Anastasiū imperatorē. Una ē xp̄iana fides q̄ est catholica: catholica aūt veraciter illa est que ab omniū perfidor⁹ atq̄ ab eorūz successorib⁹ consortibus sincera pura immaculata cōmunione diuisa est: hoc est qđ sedes apostolica magnopere tractauit vt q̄ mundo radix est apli gloriosa ꝓfessio nulla rima prauitatis nulla prorsus cōtagione macularet: nam nisi (vt de⁹ auertat: qđ fieri nō posse cōfidim⁹) tale aliq̄d ꝓueniret vel cui iam resistere auderem⁹ errori vel vn correctionē errantib⁹ poscerem⁹. hec ille. Ex quibus patz q̄ temeraria q̄q̄ a xp̄i ⁊ sanctor⁹ patrū doctrina aliena assertio aduersarior⁹ sit asserentiū apostolice sedis iudiciuz in his que fidei sunt non esse certū nō esse firmū: sed defectibile sed deuiabile: ⁊ de facto quādoq̄ deficere ⁊ errare. Qui error pernicios̄issimus vt pote qui sedis apostolice diffinitōes fidei declarationes hereticor⁹ damnationes canonū confirmationes sanctor⁹ canonizatiōes dubias ⁊ ambiguas ⁊ per consequēs suspectas de falsitate reddens fidem eneruat ⁊ xp̄ianā religionē maculat. Hic error fuit cōmunis oīm⁹ hereticis vt deprēssa apostolice sedis auctate licentiori p̄sumptōe ⁊ audacia in suis crassarē tur erroribus.

Capitulū. cxi. In quo obijcitur contra ea que dicta sunt tam de infallibilitate iudicij apostolice sedis in his que fidei sunt: q̄ de firmitate fidei semper futura in eccl'esia romana.

Uersus prefatam cōclusionē quam de priuilegio apostolice sedis ⁊ romane eccl'esie auctoritatibus ⁊ rationib⁹ efficacit̄ firmauimus est multa turba aduersariorum ⁊ inimicor⁹ apostolice sedis qui nitūtur illam multis rationib⁹ impugnare. Et primo nituně infirmare fundamenta conclusionis nostre prefate. Primo sic. Quia auctoritas illa. Luce. xxij. in qua xp̄s orasse dicitur ne fides deficeret nō potest de fide personali petri intelligi: quia statim illa defecit in ipso negando xp̄m. Et si dicať q̄ intelligať de pseuerantia finali petri nō valet: q: dubiū ē q̄ talis pseuerantia finalis in fide cōpetat semp alijs

Capm̄ CXI

Argumēn̄ prin̄ qđ cū sequentib⁹ soluť cap. cxj

summis pōtificib⁹. vñ videt q auctas illa accipienda sit de fide vlis ecclie que nunq̄ definit: ⁊ nō de fide psonali petri. g̃ falsē fundatur in auctē pfata aliq̄ firmitas iudicij sedis aut
Secūdum alicui⁹ ecclesie petri. ꝯña videt bona. Scdo sic. Auctoritas illa nō pōt intelligi de fide ecclesie romane. g̃ ꝯclusio pfata nō bz firmitatem veritatis. ꝯña est bona. antecedens ꝓbatur: qm̄ quādo xp̄s dixit illa verba petro: petr⁹ nō magis erat caput ecclesie Romane q̄ Antiochene sed tūc habitur⁹ erat primo sedem in Antiochia ⁊ postea in Roma. cū ergo in pdictis verbis nō plus fiat mentio de roma q̄ de antiochia: q; verba generalia ad omnia particularia eque se habent. sed verba predicta nō debēt intelligi de antiochia: q; fides illi⁹ eccl'ie
Tertium iam defecit. ergo nec de romana eccl'ia debēt intelligi. Tertio sic. Doctores exponentes vreba illa scripture nō exponunt ea de eccl'ia romana ꝓut ecclesia romana est ps distincta cōtra alias ecclesias: sed exponunt verba scripture de materia illa loquentia de ecclesia catholica ⁊ aplica que cōprehendit oēm eccl'iaz tenētem fidem apostolo⁹ siue sit rome siue in hispania siue in gallia. vñ nō dicunt doctores inq̄unt aduersarij q romana eccl'ia errare nō possit vel nūq̄ errabit ꝓtra fidem: licet aliq̄ affirmēt q nūq̄ inueniat erasse ꝑm se totam q̄uis aliq̄ pro maiori pte errauit sicut tempore Liberij post⁹ consensit perfidie arrianoꝝ.
Quartum Quarto sic. Illud q̄ ꝓmittit⁹ toti ⁊ non alicui parti nō debet attribui alicui pti etiam principali. sed nunq̄ errare cōtra fidē toti cōgregationi fideliū promissum fuit a xp̄o ⁊ nulli parti fuit hoc promissum. ergo nō debet hoc alteri eccl'ie particulari catholicoꝝ attribui: cum g̃ romana ecclesia sit pars eccl'ie nō tota ecclesia non posse errare contra fidem non est
Quintum attribuendū romane ecclesie. Quinto sic. Cum dicis q romana ecclesia nō potest deficere in fide: quero a te quid intelligis p ecclesiam romanā. Aut em̄ intelligis papā seu multitudinem romanoꝝ siue clericoꝝ siue laicoꝝ in partibus romanis degentiū. Et hoc mō nō est verum: q; oēs romani habentes domicilia rome possunt cōtra fidem errare sicut ⁊ omēs hierosolymorum errauerunt. Aut vocas eccl'ie ecclesiā romanā clericos titulos habentes in roma. hoc modo etiam nō videtur verū q ecclesia romana nō possit errare in fide: q; tales clerici habentes titulos rome nō videtur eē magis electi a deo q̄ qui habuerūt titulos hierosolymis. sed omēs isti errauerūt. ergo ⁊c. Aut tertio vocas ecclesiam romanā papam cū cardinalibus vel papam solū vel collegiū solum cardinalium. Nec hoc videtur verum q ecclesia romana non deficiat in fide immo videtur temerariū dicere q papa cū duob⁹ cardinalibus si nō essent plures nō possit ꝓtra fidē errare. Aut quarto vocas ecclesiam romanam illos qui tenēt fidē quam apostoli fundauerūt ⁊ predicauerūt rome: tunc bñ verum videtur q eccl'ia romana hoc modo sumpta que est ecclesia vniuersalis errare non possit: ꝑ hoc cum non plus comꝓbendat romanos q̄ hispanos
Sextum non ē ad ꝓpositū. Sexto sic. Papa pōt errare in fide ⁊ heretica pollui prauitate: hoc manifestum ē. Tum ratione: q; papa cum sit viator ⁊ non sit p papatum in fide confirmatus pōt errare. Tum auctate: vt in. c. Si papa. di. xl. Tum exemplis: sicut patet de marcellino ⁊ anastasio secundo. ergo sequit q ⁊ possit in iudicio errare. ⁊ ita non ē verum q iudiciū apostolice sedis sit indefectibile ⁊ indeuiabile in
Septimum bis q̄ fidei sūt. Septimo arguit⁹. Possibile ē q roman⁹ pontifex incidat in heresim damnatam ⁊ q talē heresim diffiniat in iudicio cū cōplicib⁹ suis. ergo apostolice sedis iudiciū in tali casu errabit in fide. Octauo arguit⁹ de de-
Octauum claratione illa quā anastasius fecit: de q̄ habetur di. xix. in. c. i. ꝑm ecclie catholice cōsuetudinem: in qua quos acbatius post sentētiaz in se prolatam sacerdotes vel leuitas ordinauerat anastasius acceptis bñficijs rite fūgi debere decreuit. Nec aūt rescripta dicit Gratian⁹ illicita ⁊ non canonice ꝑ contra decreta suoꝝ pdecessoꝝ esse data ⁊ videtur aplica sedes
Nonum hic errasse. Nono arguit⁹ ex historia Stephani pape qui collecto concilio formosum papā condēnauit ⁊ omnes ordinationes eius irritas esse decreuit. Et de Johanne nono qui cōfirmauit ordinatōnē ⁊ collecta synodo Rauēne synodū quā fecerat Stephan⁹ contra ffor-
Decimum mosum reprobauit. Decimo arguit⁹ de iohanne. xxij. nulla videt tergiuersatione negari q̄n doctrina sua de pauptate xp̄i ⁊ aplor⁹ eius ⁊ de abdicatōne pauptatis omniū tēporaliū in speciali ⁊ in cōi ⁊ de pauptate euangelica doctrine Nicolai tertij ⁊ alioꝝ summoꝝ pontificū dicat aduersari: cū g̃ illa ad fidē ptineāt vl ad bonos mores notum ē q altera ⁊ltarum doctrinarū ꝓtinet sub heretica prauitate quodcunq; aūt detur ē contra conclusionē pfatā. ergo ⁊c. Ad vero doctrina Johannis. xxij. de pauptate xp̄i ⁊ aplor⁹ ⁊c. aduersetur doctrine Nicolai tertij patz. Nam papa Johānes. xxij. in declaratione quadam sua q̄ incipit. Cū int nōnullos: declarat primo q pertinacit⁹ assere-re redēptorē nostrum ⁊ dñm iesum eiusq; apostolos in speciali non habuisse aliqua nec in

cōmuni sit hereticus. hec declaratio videt manifeste repugnare declarationi ⁊ determinationi dñi Nicolai tertij qui in decretali sua q̄ incepit. Ecce qui seminat: que declaratio p Bonifacium papā est inserta in sexto libro decretaliū ⁊ ab vñi ecclia recepta. in qua declaratōne p̄fatus dñs Nicolaus ita dicit. Porro cū ipsa regula expresse ꝓtineat q̄ fratres nihil sibi approprient nec vinū nec aliquā rem: sitq; declaratum p eundem antecessorem nr̄m Gregorium nonū ⁊ nōnullos alios hoc obseruare debere tam in spāli q̄ in cōi. quā sic artā abdicationē venenosis obtrectationib⁹ aliquoꝝ insensata deprauauit astutia: ne fratrum eorūdem claritas talium imperitis sermonibus lacerēt: dicimus q̄ abdicatio ꝓprietatis huiusmodi oim rerū tam in spāli q̄ in cōi ꝓpter deum meritoria est ⁊ sancta quā ⁊ xp̄s viam ostendens docuit ⁊ exemplo firmauit: quāq; primi fundatores militātis ecclie prout ab ipso fonte hauserunt ita volentes pfecte viuere p vite atq; doctrine ipsorum alueos deriuarunt. hec ibi. Sz huic declaratōi in qua asserere videt dñs Nicola⁹ ⁊ diffinire q̄ xp̄s ⁊ apli pfectionis ostendēres viā nō habuerūt aliqua iure ꝓprietatis in spāli nec etiā in cōi manifeste videtur repugnare declaratio prefata Jobis. xxij. ergo ⁊c.

Confirmatio

Preterea dñs Jobes videt reuocasse in cōstitutione sua quā determinauit dñs Nicola⁹ tertius: videlz q̄ fratres minores in reb⁹ oblatis eis nihil iuris ⁊ dominij habent nisi solum vsum fructū denudatū ab omni iure ⁊ dñio ac ꝓprietate tam in speciali q̄ in cōmuni.

Caplm. cxij. In quo obiectionibus prefatis aduersariorum respondetur.

Caplm CXII

Refatis aduersariorū obiectionib⁹ nō obstantib⁹ quibus nō erit difficile rñdere tenendū videt saluo semp meliori iudicio: q̄ sicut supra ꝓbauimus apl̄ica sedes ad quā p principatus sui sublimitate ptinet que ad fidem ⁊ totius xp̄iani popl̄i doctrinā ⁊ religionem expectāt sentētialiter diffinire ⁊ interpretari nō possit errare attento diuine pollicitatōis impermutabili decreto in his que de fide tenēda ⁊ credēda apostolatus sui iudicio publice xp̄iano popl̄o decerneret siue diffiniret. Tuz q: vt argutū est alias nō esset firma ⁊ indubitata credulitas in his que circa fidem p ecclesiā statuerētur cum oia hmōi per romanos pōtifices statuta sint. Tū q: constat q̄ aūctre ecclesie que maxime in romano pōtifice vtpote ipsius ecclesie capite ⁊ principe collata ē libri canonis habēt robur. vnde q̄ illis libris sit credendū firmit̄ non cōstat nisi per auctoritatem ecclesie. vnde Aug. contra epistolā fundamēti. Euangelio nō crederem nisi auctoritas ecclie catholice me moueret credere q̄ ecclesia in electione sacre scripture canonice fuerit spiritusancto directa. ergo similiter credēdum ē q̄ romanus pontifex in iudicio eorum que fidei sunt spiritusancto regatur ⁊ per consequēs in illis non erret alias posset quis eadem facilitate dicere q̄ erratum sit in electione quattuor euangeliorum ⁊ epistolarū canonis ⁊ in approbatione vniuersaliū concilioꝝ ⁊ alioꝝ librorū doctorū approbando aliquos ⁊ aliquos reprobando: qō tñ vt p3 dist. xv. per romanos pontifices scz Gregorium ⁊ Gelasium determinatū legitur: ⁊ ita nulla fides maneret certa credendorū quo nihil periculosius aut etiaz absurdius posset in xp̄iana religione excogitari. Non ergo videt q̄ romanus pontifex in his q̄ apostolatus sui iudicio credenda fide aut detestanda diffinit aut iudicat errare possit. Quare dicendū ē ad rationes in oppositū. Ad primā cū dicit q̄ auctas illa Luc. xxij. Ego pro te rogaui ⁊c. nō accipiēda venit de fide petri. respōdet q̄ hoc falsum ē: qō patz manifeste tam ex ipis domini saluatoris verbo q̄ ex sanctoꝝ patrū ⁊ doctorum expositionib⁹. Ex textu q̄dem euangelij patet: ait em̄ xp̄s ad petrū. Ego p te rogaui petre. Ecce q̄ dicit p te in speciali: vt nō deficiat fides tua. Ecce q̄ dicit fides tua: ⁊ tu aliquando cōuersus cōfirma fratres tuos. Clarū est aūt q̄ p illi⁹ fide psonali rogabat q̄ post lapsum cōuersus cōfirmare iubet fratres suos. hic aūt petrus erat ⁊ nō alius: nec cōgregatio ipa vniuersalis ecclie: q: ꝝba illa non possunt adaptari illi. Tum q: fides illi⁹ nō deficit. Tū q: ipa nō dr̄ aliquādo cōuersa. Tum q: ipsa nō dicit ꝓprie fideles in fratres habere ꝑ potius in filios. Qō vero aduersarij dicunt q̄ fides petri statim defecit: respōdet q̄ si ad horā defecit nō tñ finaliter ⁊ hoc est qō xp̄s rogauit. vnde non dixit ei dom̄in⁹. Ego pro te rogani petre vt nō neges seu vt nō cadas sed vt nō deficiat fides tua scz finaliter. vnde Beda in glo. non dicit non tenteris ꝑ nō deficiat fides tua vt post lapsum negationis ad pristinū statum penitēdo resurgas. hec ille. Hoc etiā innuitur manifeste in verbis sequentib⁹ saluatoris cuz ait. Et tu aliquādo conuersus confirma fratres tuos. in quo casu manifeste innuit saluator q̄ aliquādo petrus erat casurus siue negaturus non ergo rogat ne caderet: ꝑ ne in casu maneret: qō ipi⁹ rogatu adimpletū ē q̄ postea nūq̄ amplius cadat. Et ita p3 ex ipo euāgelij textu ⁊

Ad primū

saluatoris verbo qō ad lram loquitur dñs de fide psonali petri. Hoc etiā aptissime ostēdit ex sanctoꝝ patrum expositionib? quas induximus supra in. c. cix. vnde Leo papa exponens textum hunc sermone secūdo consecrationis sue ita inqt. Spālis cura a dño petri suscipit ꝛ pro fide petri ꝑprie supplicat ꝛ tanq̄ alioꝝ status certior fit futurus si mens principis victa nō fuerit: in petro ergo omnium fortitudo munitat ꝛc. Ecce testimoniū clarissimū hui? quod dixim?. Qō vero ꝓnter dicūt aduersarij q̄ expositio data de fide personali finali petri nō valeat: qz vt aiūt fides psonalis in alijs pōtificib? successorib? petri nō ſp̄ habuit aut habet finalem in fide perseuerātiam est stultum dictum: qm̄ textus prefatus de psonali fide petri loquitur nō de fide personali aliorum pontificū. Pro quo notandū q̄ Romanus pontifex succedit beato petro nō in gratijs ꝛ prerogatiuis personalibus sed in sede ꝛ officio pontificat? ꝛ per ꝓns in priuilegijs sedis ꝛ officij. Habuit autem petrus priuilegium post resurrectionem xp̄i vt in fide finaliter nō deficeret siue erraret: ꝛ nō solum ipse hoc habuit: sed etiam ceteri apostoli qui cum xp̄o manserunt. vñ vt dicit beat? Chrysо. q̄ pro oibus etiaz rogauit cum ait Johis. xvij. Pater sancte serua eos in noie meo. vnde cōis doctrina sanctoꝝ habet q̄ omnes apostoli cōfirmati fuerint post resurrectionez. vnde glo. super illud. ps. lxxiij. Ego cōfirmaui colūnas eius dicit sic. Que in passione nutauerunt. i. apostolos qui ꝓfirmati sunt in resurrectiōe. In hoc aūt priuilegio roman? pontifex nō succedit petro sicut nec alij epi alijs aplis. Et ideo qō aduersarij inducūt de fide aut oꝛōne personali romanoꝝ pontificum nō facit ad propositū. habuit aūt ampli? singulariter petrus super oēs alios aplos: vt priuilegium nō errandi in fide se extēderet ad sedem siue cathedram eius ita q̄ in cathedra sua semp̄ catholica vigeret doctrina ꝛ in sede sua iudiciū in his q̄ fidei sunt ab omni macla erroris esset alienū: prout superius multis sanctoꝝ patrū sentētijs firmauim?. Nec autē prerogatiua nō est data sedibus alioꝝ aplоꝝ qm̄ omnes aliquo modo verecūdate sunt: sicut patet de Achaia vbi predicauit beat? Andreas de Asia vbi predicauit Johānes euangelista. de India vbi Thōas. de Ethiopia vbi Mathe⁹. de alia India vbi beat? Bartholome? de Hierosolyma vbi Jacobus. Qēs iste quasi funditus defecerūt a fide: sola romana ecclesia imaculata pmanet ꝛ opitulante deo pmanebit semp̄. Ad scōam obiectionē cū dicit q̄ prefata auctoritas nō pōt itelligi de ecclia romana ꝛc. respōdet negando hoc assumptū quoniā falsum est. Et ad ꝓbationē cū dicitur q̄ quādo xp̄s dixit illa verba petro petrus nō erat magis caput rome ꝛc. respōdetur q̄ ꝓbatio illa nulla est: quoniā licz petrus tūc nulli? ecclie caput actu esset sed esset bene futurus caput: nihilomin? quādo xp̄s oravit ꝓ fide petri oravit ꝓ fide ecclie sue quecūq; futura esset cui petrus tanq̄ ꝓnceps ꝛ caput preesse deberet. vnde cuz petr? presedit ecclie antiochene ecclesia antiochena habuit eam prerogatiuā. cum vero petrus inde transtulit sedem suam translata ē in ecclesiā romanā dicta prerogatiua que sedē ipam petri diuina ꝓuidētia disponēte interueniēnib? ipius beati petri meritū inseparabilit sequit ꝛ concomitat. vnde beatus Leo in sermone secūdo ꝓsecratiōis sue ita inqt. Manet ergo dispositio veritatis ꝛ beatus petr? in accepta fortitudine perseverans susceptа ecclie gubernacula non relinquit: sic em̄ est ordinat? vt ante petra dicat dum fundamentū ꝓnunciat dum regni celoꝝ ianitor constituit dum ligandoꝝ soluendoꝝq; arbiter ad māsuraz etiā in celis iudicioꝝ suoꝝ diffinitionē preficitur qualis ipa mihi esset societas per ipa appellationū eius mysteria nosceremus. ꝛ infra. Si quid itaq; a nobis recte agit recteq; discernit si q̄d a misericordia dei quotidianis supplicatōnib? obtinet illius est operum atq; meritoꝝ cuius in sede viuit potestas ꝛ excellit auctas. hoc enim obtinuit dilectissimi illa ꝓfessio q̄ a deo patre apostolico in spirata cordi omniū humanarū operationum in terra transcendit ꝛ firmitatē que nullis impulsionib? quatereꝛ recepit. hec ille. Item Nicolaus papa ad Michaelem imperatorem sic scribit. Petrus confirmate petre que xp̄s est structuram vniuersalis ecclie inconcussam ꝛ fide clare solidatā ita precib? suis munire non cessat vt errantū vesaniam recte fidei norma reformare festinet vt nō intrepide eam cōsolidantes remunerare ꝓcuret quaten? porte inferi malignoꝝ spirituū suggestiones atq; beticoꝝ imper? nō ꝓualeant eiusdē ecclie vnitatem infringere. Ad tertiā obiectōnē cū dī q̄ doctores exponētes verba illa xp̄i nō exponūt ea de ecclia romana ꝛc. respōdet negādo hoc tanq̄ falsum ꝛ iniquū: qō ꝓz ex testimonijs superius inductis ꝓ veritate cōclusionis scrōꝝ patrū scz Cyrilli: Crisostomi: Hieronymi: Leonis Agapti Bernardi Anselmi Alberti magni: sancti Thome ꝛ alioꝝ plurimū doctoꝝ: oēs em̄ isti loquunt de ecclia romana ꝑut ē pars distincta tāq̄ caput ꝛ magistra ꝓtra alias ecclias. Ad quartā obiectionē cum dicit

Ad secundum

Ad tertium

Ad quartum

tur: illud quod ꝓmittit̄ toti ⁊ nō ꝑti ⁊c. rn̄det negādo ꝙ nō errare cōtra fidem nō sit ꝓmissū ecclesie romane. hoc em̄ falsum est vt iam ostē dimus in rn̄sione ad secundā. Unde beat⁹ Ly rillus vt supra induxim⁹ ita ait. Secundū hāc dn̄i ꝓmissionē ecclesia apostolica petri ab om ni seductione ⁊ heretica circūuentione imacu lata manet super oēs postpositas ⁊c. vt supra

Ad quintū Ad quintā cū queritᷣ quid vocat̄ eccl'ia ro mana cum dicit̄ ꝙ in fide errare nō possit. Rn̄ detur in primo ꝙ nō accipit̄ hic ecclesia roma na ita extenso vocabulo ꝓ o fideliū illoꝝ con gregatione qui tenent fidem quā apostoli ro me prædicauerūt. iste em̄ mod⁹ vocādi eccl'iaꝫ romanā videt̄ esse improprī⁹. Tum q⁹ alibi ꝙ rome apostoli prædicauerunt fidē quā fideles per orbem dispersi tenēt ⁊ obseruant. Tum q⁹ cōfessio etiam ipsa fidei qua petrus xp̄m deuꝫ ⁊ hominē confessus ait. Tu es xp̄s filius dei vi ui ⁊c. sup quam dicit̄ xp̄s eccl'iam suā edificaſ se nō primo rome sed in cesaria philippi facta est vt dicit̄ Mat. xvi. Secūdo dicit̄ ꝙ eccl'ia romana in qua religio xp̄iana a tempore apo stoloꝝ petri ⁊ pauli semp imaculata dicit̄ per stitisse ⁊ vsq; in finē seculi debere persistere vo catur ꝓgregatio populi fidelis romani cū suo pastore. Nō vero dicit̄ ex aduerso ꝙ oēs roma ni possunt errare sicut omēs hierosolymitani Respondet̄ ꝙ hoc falsuꝫ est. hec em̄ gratia da ta est ecclesie romane que nō fuit data hiero solymitane. de qua gratia Agapto papa i sug gestione quā Constātino imperatori scripsit ita dicit. Hec apostolica xp̄i eccl'esia per dei om nipotētis gratiam a tramite apostolice tradi tionis nunq̄ errasse phibetur ⁊c. vt superius est inductū.

Ad sextum Ad sextā obiectiōem in qua ar guit̄. Papa potest errare in fide tenendo ma lam opinionē circa ea que fidei sunt. ergo silit̄ potest errare in iudicio male sententiando de fide. respōdet̄ negando ꝓnam: q⁹ licet primuꝫ sit possibile scōm tamen non. Et ratio diuersi tatis est: q⁹ assistentia spiritussancti ꝓmissa a xp̄o nō respicit personam pape sed officium si ue sedem ⁊ ideo cum opinari sit persone iudica re vero sit officij: licet esset possibile papā ma le opinari: errare tamen sententiando in iudi cio de his que sunt fidei nō est possibile stante diuina promissione. Pro quo notandū cū san cto Thoma in quodlibeto octauo: in quo que rēs vtrū oēs canonizati p ecclesiā sint in gl'ia vel aliqui eoꝝ sint in inferno. dicit: ꝙ aliquid pōt iudicari ex̄m se consideratū quod relatum ad aliquid extrinsecū impossibile inuenit̄. dico ergo ꝙ iudicium eorum qui præsunt eccl'ie pōt errare in q̄busꝫ si pone eoꝝ tm̄ respiciāt.

Si vero cōsideretur diuina ꝓuidentia que ec clesiam suā spūsancto dirigit sicut ipe xp̄s ꝓ misit Joh. xiiij. Docebit vos omnē veritatem sc̄z necessariā ad salutē: certum est ꝙ iudiciuꝫ ecclesie vniuersalis in his que ad fideꝫ ptinēt errare est impossibile. vnde magis standū est sententie pape quam de fide in iudicio ꝓfert q̄ quorūcunq; hominū sapientū in scriptura rum opinionibus. nam ⁊ cayphas cū esset pō tifex licꝫ nesc̄: ꝓphetauit. Joh. xi. hec sanctus Thomas. Plane huiusmodi dignitates in ec clesia sicut multū tributū est eis honoris ⁊ re uerētie ita plurimū virtutis sortite sunt ⁊ gr̄e singularis. vnde Crisosto. sup illo⁹ bo Joh. xi. valde pulchre ad ꝓpositum loquit̄. Vide inq̄t quanta pontificalis potestatis sit virt⁹: q⁹ em̄ qualitercunq; dignus effectus est pontificari ⁊ si indignus existens ore ꝓphetauit nesciens quid dicebat: ore em̄ illius solum vsa est gratia spūssancti: cōtaminatū autem cor non tetigit. ⁊ infra. Vides quāta spūssancti virtus a men te pniciosa voluit verba ꝓferri ꝓphetie plena magne ⁊ mirabilis. Itē btūs Aug. būc locum tractans libro questionū vete. ⁊ no. testamēti ⁊ habet̄ in ca. dictū. est a dño. i. q. i. ita ad ꝓpo situm loquit̄. Quanta autē sit dignitas sacer dotalis ordinis hinc aduertamus. dictum est autē de nequissimo caypha interfectore inter cetera. hoc aūt a semetipo nō dixit sed cū esset p̄nceps sacerdotuꝫ illius anni ꝓphetauit per quod ostendit̄ spiritumsanctū gratiarum da torem non personam sequi aut digni aut indi gni sed ordinem traditōis. Ubi ceterū in hoc loco bene aduertendū ꝙ non dicit̄ ꝙ papa er rare nō possit aut male sentire aut iudicare in his que fidei sunt: cū error vt dicit Augustin⁹ nihil aliud sit q̄ pro vero approbare falsum: ꝫ dicit̄ ꝙ sententia quā in iudicio roman⁹ ponti fex ꝓfert in his q̄ fidei sūt errare nō possit aut ꝙ sedis aplice iudiciū q̄ idem ē errare nō pos sit. Ita enim loquitur Hieronymus in. c. Hec est fides. xxiij. q. i. cū ait. ꝙ si apostolatus tui iudicio ⁊c. Eodē modo loquit̄ sanctus Tho. in prefato quodlibeto cuꝫ dicit: ꝙ magis stan dum est sententie pape quam de fide in iudicio ꝓfert q̄ ⁊c. Hinc etiam Agapto papa in ca. Sic. di. xix. inq̄t. Sic oēs aplice sedis sanctio nes accipiēde sūt tanq̄ ipsius diuina voce pe tri firmate. Sup quo dicit Archi. Laute dicit aplice sedis ⁊ non dicit apostolici. sedis autē aplice sanctiones siue sententia in iudicio pla ta a romano pontifice intelligit̄ non q̄ occul te maliciose aut inconsulte per solum romanū pontificē aut etiaꝫ que per ipsum cum paucis sibi fauētib⁹ alijs in fraudē ꝓtemptis siue non

vocatis ad partē ꝓfertur: ꝫ que a romano pō
tifice qui maturo ⁊ graui viroꝝ sapientū ⁊ ma
xime dn̄oꝝ cardinaliū primo cōcilio digesta ⁊
maturata sancit ⁊ ꝓferē. Nā vt ait Albertus
magnus in questiōe de iusticia ⁊ legib⁹ babē
tib⁹ auctem ꝑm consulta sapientū est determi
nare ⁊ interpretari vel exponere: ⁊ q̄ ita sit in
reb⁹ arduis dicit ab aplica sede emanare ꝑm il
lud quod beat⁹ Gregoriꝰ ait in. c. aplice sedis
xxv. q. ix. Apostolice sedis sentētia tanta sem
per cōsiliꝫ moderatione cōcipit tanta patien
tie maturitate decoquit tātaq̄ deliberatiōis
grauitate ꝓferē vt nec mutari necessariū du
cat nisi forte sic ꝓlata sit vt retractari possit.
⁊c. Quib⁹ omnib⁹ ꝓsideratis: videlꝫ infallibi
late diuine promissionis: efficacia oꝛōnis xp̄i
meritoꝝ affluētia brissimi aplī petri: ⁊ maturi
tate consiliꝫ q̄ in bmōi arduis materiꝫs que fi
dem tangūt cum dn̄is cardinalibus ⁊ aliꝫs do
ctis patrib⁹ roman⁹ pō. semp bꝫ sine dubio te
nendū est hoc quod de aplice sedis iudicio di
ctum est: videlꝫ q̄ in his que fidei sunt defice
re nō possit. Ad septimā obiectionem cū ar
guit de papa facto heretico ⁊ deficiente ꝑ he
resi sua dupl̄r respōdet. Quidam em̄ volūt di
cere q̄ casus non ē possibilis quo ad ꝫ q̄ papa
possit diffinire heresim. dicūt em̄ q̄ in hoc ca
su de⁹ nō ꝑmitteret eū diffinire heresiꝫ aut ali
quid ꝯra fidem sed ꝓhiberet eū aut per mor
tem aut per alioꝝ fidelium resistentiā aut per
alioꝝ instructionē aut per internā inspiratio
nez aut per alios modos ꝑm quos de⁹ ecclesie
sancte ⁊ fidei veritati multipliciter ꝓuidere
pōt. ad ꝫ inducūt exēpla aliq̄. Primo de Ba
laam ꝓpheta malo: cū nō minoris cure sit chri
sto de vitanda maledictione infidelitatis q̄
de maledictione verbali ꝓphete talis a po
pulo iudeoꝝ. sed deus sic ꝓuidit illi po
pulo vt patet Nu. xxiij. q̄ malus ꝓpheta ve
niens ad maledicendū populo iudeoꝝ ꝓhibi
tus est a deo: sic q̄ nō potuit maledicere popu
lo quē de⁹ benedixerat. g̃ multo fortiꝰ si papa
esset heretic⁹ ꝓpter imutabilē veritatez fidei
datam a deo toti ecclie nō ꝑmitteret euz dn̄s
determinare heresim aut errorē ꝯra fidez sed
ꝓhiberet aliquo dictoꝝ modoꝝ. Secundū ex
emplū de Layppa qui nesciens ꝓphetauit ob
dignitatē pōtificalem: multo magis credēd⁹
est roman⁹ pōtifex ꝓhiberi ne errorē determi
naret tam ꝓpter dignitatē pontificalē q̄ ꝓ
pter bonorem dei ⁊ salutē populi xp̄iani. Ter
tiuz etiā hic inducūt exēplū de Anastasio qui
licet voluerit reuocare Acbatiū nō tñ potuit
q⁹ diuino nutu ꝓcussus est: vt in. c. Anastasi⁹ ⁊
in glo. di. xix. Nobis aūt aliter videt dicendū:

Ad septimū

videlicet q̄ ratio illa nō sit ad ꝓpositū nostrū
q⁹ si roman⁹ pontifex efficit heretic⁹ ipo facto
quo cadit a fide petri cadit a carhedra ⁊ sede
petri: ⁊ p consequens iudiciū quod faceret ta
lis heretic⁹ nō esset iudiciū aplice sedis immo
nec iudiciū alicui⁹ auctoꝛitatis ē dicendū aut
momenti: q⁹ cum p heresim cecidisset a ꝑlatio
ne per consequens auctoꝛitate iudicandi ꝓ
natus esset. vt in. c. Nouatianus. xxiiij. q. i. ⁊. c.
Factus. vij. q. i. ⁊ extra de offi. vica. c. Nos. in
tex. ⁊ in glo. Prelatio aūt vt ait Archidyaco.
in ca. Quis. di. xxi. cōsistit in trib⁹. In iudicijs
vt in c. Inferioꝛ. in ꝓcepk̄ vt in. c. Nūc autē. in
sentētijs vt in ca. Deniq̄. ea. di. Et ita ꝑz q̄ ob
iectio illa aduersarioꝝ nulla sit. Ad octauā
obiectionē cum dicit ⁊ arguit de declaratiōe
facta per Anastasium: respōdet q̄ falsum est
q̄ declaratio prefata nō fuerit canonica ⁊ ve
ra. Pro quo notandū q̄ circa hanc materiā q̄
tangit in p̄dicta declaratione sez an heretici
⁊ presciti vera sacramēta cōferant sunt quat
tuoꝛ opiniones sicut tangit magister sentētia
rum. in. iiij. di. xxiiij: ⁊ scrūs Tho. Prima q̄ he
retici ⁊ presciti nō conferūt sacramenta: ꝫ ista
opinio nō tenet. Alia opinio est dicentium q̄
cōferūt sed ꝓmoti nō recipiūt. hec opinio eti
am nō tenet. Alia opinio est dicentium q̄ pos
sunt conferre dum tamē ecclie formā seruent
⁊ intentionē: ⁊ q̄tum ad primū effectū qui est
collatio sacramenti ⁊ q̄tum ad vltimū qui est
collatio gratie: sed hec opinio etiā stare nō po
test: q⁹ ex hoc q̄ aliquis cōmunicat heretico p
sciso ab ecclia in sacramētis peccat ⁊ ita fict⁹
accedit. ⁊ per cōsequens gr̃am conseq̄ nō pōt
nisi forte in baptismo in articulo necessitatis
Alia opinio ē: q̄ heretici vera sacramēta cōfe
runt ꝫ cū eis gr̃am nō dant: nō ꝓpt̄ inefficaci
am sacramētoꝝ ꝫ ꝓpt̄ peccata recipientiū ab
eis cōtra ecclie prohibitionē. Iste vero Ana
stasius in hac sua declaratione q̄tum colligi
potest ex forma ⁊ serie littere q̄q̄d dicat Gra
tianus nō videt aliud dicere nisi q̄d dicit ista
quarta opinio: videlꝫ q̄ presciti ab ecclia etiā
vera sacramēta cōferant ⁊ hoc generaliter quo
ad oēs. q̄tum aūt ad effectum gr̃e contrarium
est de his qui impedimentū gratie siue obicē
non prestarent. Q̄ vero talis fuerit opinio hu
ius romani summi pontificis in hoc ca. ⁊ verū
dicat patet ex his que inducuntur in glo. ꝑm
Hug. glosa aūt sic ait. Variꝫs modis ponitur
casus huius ca. Gratian⁹ inducit quasi sit ab
rogatum ⁊ Waldensis consentit cū eo ⁊ oēs
qui dicunt veritatem sacramētoꝝ nō esse apō
hereticos vt. xxiiij. q. i. scisma. ⁊. i. q. i. ex eccliaz
Hug. dicē q̄ nec. c. est reꝓbatū nec auctoꝛ ꝓ

Ad octauū

bis que continenť hic cōdemnatus fuit: quia nihil hic continet quod nō canonice dicať ⁊c̄
Idem dicit dñs Archidyaconus. §. Nō vero immo dicit q̄ ipe Gratianus fuit opinionis illius: q̄ vera sacramenta non essent apud hereticos quod falsum est: ⁊ ita vere videť errasse ⁊ nō anastasius in illo. vnde Gratianus cū ait in. §. precedenti q̄ hoc ē qō dicit q̄ decretales epistole sunt paris auctoritatis cuz canonib⁹ siue q̄ semp sunt accipiende: intelligenduz sit de his sanctionibus vel decretalibus epīs in quibus nec p̄cedentiū patrū decretis nec euāgelicis preceptis aliquid contrariū inuenitur videtur male dicere in duobus. Primo vt dic̄ Archidyaconus in hoc q̄ videtur innuere q̄ papa non possit facere cōtra decreta p̄decessorum suorum: quod non est verū de consti. c. i. li. vi. Secūdo in hoc qō presupponit q̄ a sede apostolica possent emanare epistole decretales p̄ceptis euāgelicis cōtrarie: qō est falsum iuxta p̄dicta ⁊ expresse contra ca. Sic. dist. xix.

Ad nonum Ad nonā obiectionē q̄ sumit de factis Formosi pape ⁊ Stephani pape: respōdeť q̄ obiectio illa nō militat cōtra ꝓpositū: qm̄ altercatio illa nō fuit in materia fidei aut circa ea q̄ sunt necessaria ad salutem sed in q̄busdā mundanis processibus ⁊ iudiciis. vnde papa Formosus cum esset cardinalis degradatusq̄ fuisset vsq̄ ad habitū laicalē ⁊ iurasset nec ad episcopatū nec ad romā se reuersurū Stephan⁹ vi. papa credēs q̄ talis nō potuisset reassumi ad papatū nec p cōseqūs esse verus papa condemnauit eū ⁊ ordinatiōes ei⁹ ⁊ sentētias decreuit p̄sequēs irritas esse. successor vero scz Johānes nonus credens p̄fatū Formosum nō obstantibus illis verum fuisse pontificem cōfirmauit ordinatiōes illi⁹ ⁊ gesta cōtra illuz in cōcilio Rauenne reprobauit. Ista erant in facto: nō erat materia fidei. in illis em̄ que fūt facti eccl̄ia errare pōt: vt dicit scūs Tho. tam in quotlibeto. viij. q̄. in. iiij. sentētiarū. dist. xli. vbi ait q̄ q̄uis eccl̄esia dono ⁊ auctate diuina fulciať: tñ in q̄tū est boim ꝓgregatio aliq̄d ex defectu hūano in actib⁹ suis ꝓuenit qō nō est diuinū.

Ad decimū Ad decimā obiectionē que sumitur ex declarationibus Jobannis. xxij. que videntur contraria declarationi facte per dominuz Nicolaū tertiū: respōdeť q̄ in veritate nō opponūť: imo declaratio Jobis. xxij. optime stat simul cū determinatōe nicolai. Pro quo notādum q̄ diligenter perscrutati textum euangeliorum cuz expositionibus sanctoꝝ patrum ⁊ doctoꝝ catholicoꝝ duas pauptates legimus x̄pm ordinasse congruētes diuersis exercitijs perfectoruz, Vnam videlicz ⁊ p̄mam pro illis qui predicaturi mittendi erant in iudeā ad annunciandū aduentuz regis: que est nihil proprīū habere sub celo nec in speciali nec in cōmuni. de qua dns mittēs discipulos ad predicandū Matth. x. dicit sic. Nolite possidere aurum nec argentū nec pecuniā: in zonis vestris nō peram nec duas tunicas nec calciamenta neq̄ virgā: dignus ē em̄ operari⁹ cibo suo. hec ibi. Hoc aūt x̄pus p̄cepit vt ait Hieronymus in glo. ne causa lucri ⁊ nō causa salutis p̄dicare viderenť. Item glo. sup illud. Dignus ē em̄ operarius ⁊c̄. dicit sic. Ecce quare precepit nihil ferre: q̄ omnia debenť eis. Et glosa Luce. x. dicit. Ecce qui saccum ⁊ perā p̄hibuit sumptus ex p̄dicatōne concessit. de x̄po etiā dicit Matth. viij. Filius hois nō habz vbi caput reclinet. glo. inquit Hieronymi. Quid me propter lucra seculi vis sequi cū ita pauper sim vt nec hospitioluz quidē habeam nec necessario vtar tecto. Secūda paupertas est ꝑ illis qui fixi erant mansuri in congregatiōe: ⁊ ista ē nihil habere in ꝓprio ꝑ bn̄ in cōi. de q̄ Act. iiij. sic dicit. Multitudinis autē credentiuz erat cor vnū ⁊ anima vna nec quisq̄ cozū que possidebat suū esse dicebat sed erant eis omnia cōmunia. vbi glo. Bede pulchre ita ait. Qui ita viuūt vt sint omnia cōmunia in dño cenobite vocanť: que vita tanto felicior quanto statum futuri seculi imitať vbi omnia cōmunia q̄ dei est omnia in omnibus. hec ibi. Ergo x̄ps volēs vtrāq̄ approbare pauptatē aliquando tenuit ꝑmā nihil penitus habens nec in speciali nec in cōmuni viuens tm̄ ex bis q̄ deuote femine sequentes eū administrabant ei ⁊ apl̄is vt habetur Luce. viij. sup quo verbo ita dicit glosa ⁊ credit esse Bede. Antiquus mos erat iudeorum nec ducebāt in culpā vt mulieres sua substantia pascerēt ⁊ vestirent doctores: q̄ vero in gētibus hoc poterat facere scandalū paul⁹ memorat se abstinuisse. ministrabāt ergo dño carnalia cui⁹ merebāt spūalia: vt formam daret p̄dicatoruḿ: q̄ victu ⁊ vestitu debent esse contēti. hec glosa. Secundam autē paupertatem approbauit aliquādo ⁊ verbo ⁊ exemplo verbo. vnde Luc̄. xxij. inquit apostolis. Quādo misi vos sine sacculo ⁊ pera ⁊ calciamētis nunquid aliquid defuit vobis? at illi dixerunt nihil. dixit ergo eis. Sed nunc qui habet saculū tollat similiter ⁊ perā ⁊c̄. vbi glo. interli. dicit. In hoc quoq̄ nobis datur exēplū vt nō nunq̄ causa instāte de nostri ꝓpositi rigore sine culpa intermittere possimus. Ex qua glo. manifestū accipiť argumentū q̄ illud p̄ceptū Matth. x. de nō portādo aurum ⁊ argentū ⁊c̄. sup quo fit dispensatio nō pertinet essentialiť

ad perfectōnē vite spiritualis: quia in tali nō haberet locū dispēsatio: qō multū militare videtur contra fratricellos. Preterea etiā xp̄us exemplo firmauit p̄fatā paupertatē habēs loculos in q̄bus seruabātur ea que ei dabant ad sui ꝛ eoꝝ necessitates subleuandas. de q̄b? Joh. xiij. vbi sic habet. Xp̄us dicit iude quod facis fac citius. hoc aūt nemo sciuit discūbentium ad quid dixerat: ꝛ quidam putabāt quia loculos habebat iudas q̄ dixisset ei ies?. Eme ea que opus sunt nobis ad diē festū: aut vt egenis aliq̄d daret. Super quo dicit beatus Augustin? sup Joh. ꝛ habet in ca. Habebat. xij. q.i. Habebat ergo ꝛ dñs loculos a fidelibus oblata conseruans et suorum necessitatibus ꝛ alijs indigētib? tribuebat. Tunc p̄mū ecclesie pecunie forma ē instituta vt intelligerem? qō p̄cepit nō cogitāduz esse de crastino nō ad hoc fuisse p̄ceptū vt nihil pecunie seruaret a sanctis sed ne deo p̄pter ista seruiatur ꝛ p̄p̄ inopie timorē iusticia deseraꝫ. hec Augu. Itē idem Augustinus ꝛ habet in ca Exemplū. ea. cau. ꝛ q. Exemplū domini accipite cōuersantis in terra: ḡre habuit loculos cui angeli ministrabant nisi quia ipius eccl̄ia loculos habitura erat. Non potest autē dici q̄ hic paupertatis modus perfectis non q̄eniat tanq̄ habere aliqua in cōmuni deroget euāgelice p̄fectioni. patz tam ex eo q̄ xp̄s perfectissimus ꝛ apostoli eius sanctissimi eam obseruauerūt ꝛ obseruandā eccl̄ie reliquerūt iuxta iam dicta beati Augustini. Tum pz ex cōmuni obseruātia oīum sanctarū religionū Basilij Augustini Benedicti que oīes aliqua habent in cōmuni. Tum patz ex declaratōne quā Greg. ix. in quadā decretali sua facit ex de excess. p̄lati. ca. Nimis iniqua. vbi expresse asserit fratres p̄dicatores ꝛ minores in altissima paupertate xp̄o pauperi famulari: ꝛ tamē constat ipos p̄dicatores habere aliq̄d in cōmuni etiā quo ad p̄p̄rietatē aliqua: qō eoꝝ regule ꝛ statui nō repugnat. Hoc etiam Alexander quart? in condemnatōne libelli contra statū p̄dicatoꝝ ꝛ minoꝝ videt sensisse: in quo loquēdo de dictis fratribus ita subiunxit. Cuz insup ijdē fratres oia p̄p̄ deū reliquerūt exilia vite subsidia mēdicantes ipm xp̄m imitent pauperē perfectionem euangelicam amplexando. p̄pter quod euidenter patet eos non solum in statu saluādoꝝ existere sed etiam p̄fectoꝝ: ꝛ per sue religionis obseruantiā que quidē ipius perfectionis euangelice tenet formā in eterne retributionis p̄mio p̄cellentē gloriam p̄mereri. hec ibi. Vbi quidē expresse dicit p̄dicatores xp̄m pauperē imitari ipsiusq̄ p̄fectionē euangelicam amplexari ꝛ in statu existere p̄fectoꝝ: q̄q̄ ipius religionis obseruantia p̄fectionis euangelice tenet formā: ꝛ tñ constat ipsos habere posse quo ad p̄p̄rietatem aliqua iuxta eorum regulam in cōi. Et ita patet q̄ habere aliquid in cōmuni nō derogat perfectioni euangelice. quod etiā sanctus Tho. determinat in ij. ij. q. clxxxviij. ar. vij. inducēs illud Prosperi de vita contēplatiua ꝛ habet in. c. expedit facultates ecclesie possidere ꝛ p̄p̄rias p̄fectiōis amore contēni. ꝛ infra. Quo facto satis ostēditur ꝛ p̄p̄ria debere p̄opter p̄fectionem contēni ꝛ sine impedimento p̄fectionis posse ecclesie facultates que sunt p̄fecto cōmunes possidere. Attento ergo q̄ xp̄s has duas paupertates ꝛ vtraſq̄ euāgelice perfectionis diuersis tēpoꝝib? docuit verbo ꝛ firmauit exēplo patz q̄ declaratio Jobis. xxij. nō contradicit declarationi domini Nicolai tertij: ſz stant bñ simul ad diuersa tēpora dicta eoꝝ referēdo. vno em̄ tempore xp̄s ꝛ apostoli nihil habuerūt in speciali nec in cōmuni a mulieribus que xp̄m sequebantur necessaria sumētes vt dicit dominus Nicola? papa. Alio vero tpe habuerūt in cōmuni aliqua vtputa loculos: sicut dominus Jobes papa. xxij. Et ita patz quid dicendū sit breuiter ad dictā obiectionē m̄q̄rum spectat ad p̄sentem locuz. Quod vero scdo loco de eo dē Johannis verbo inducit q̄ reuocauerit qō Nicolaus determinauit: dicim? q̄ nō est verū q̄ dñs Joh. reuocauerit: ſz bñ declarauit id qō dñs Nicolaus dixerat: videlicet q̄ fratres minores in rebus oblatis eis nihil iuris ꝛ dominij habēt nisi solum simplicē vsumfructum denudatū ab omni iure ꝛ dñio atq̄ p̄p̄rietate tā in speciali q̄ in cōi debere intelligi in reb? in quibus vsus potest separari a dñio ꝛ p̄p̄rietate sicut sunt res imobiles ꝛ multe mobiles nō autem in rebus que vsu consumuntur. ꝛ declarat q̄ dominus Nicolaus intelligit q̄ frēs minores in reb? q̄bus vtunt bñt ius vtēdi. Et certe absq̄ p̄reiudicio domini Nicolai dominus Jobes. xxij. potuit hoc declarare. Tum q̄ domin? Nicolaus in sua constitutione exp̄sse dicit q̄ in dubijs que circa determinata p̄ euz occurrerent habeāt dicti fratres recurrere ad sedē apostolicam p̄ eam declarandis. Tū etiā q̄ papa declarat euangelium sicut est de iuramēto ꝛc. Sicut ergo romanus pontifex absq̄ p̄iudicio saluatoris declarauit q̄ p̄ceptū de nō iurando nō se extendat vt p̄hibeat in omni casu iurare: imo dānat hereticos q̄ dicūt q̄ nō licz omnino iurare. Sic potuit magis dñs Jobannes dictū domini Nicolai declarare videlicet q̄ xp̄s ꝛ apostoli ꝛ fratres minores ba-

bentes iustum vsum habent ius vtendi. Et de bonis collatis fratribus minoribus intelligit dñs Nicolaus dominiū sibi ⁊ romane ecclesie recepisse quo ad oēs res illas in quibus pōt separari vsus a dominio: quales non sunt res necessarie ad vitam ⁊ que vsu consumuntur. Tum etiam: qz vt dñs iohannes. xxij. dicit. Jd nō ptinet ad fidez specialiter quid ⁊ qualiter fratres minores habeant. istud em̄ non ptinet ad fidē: ⁊ in talibus que non sunt de necessitate fidei ⁊ bonoꝝ morum generaliter successor reuocare ⁊ mutare potest que statuit predecessor prout visum sibi fuerit expedire: cuz in bis par in parē habeat imperiū. Illam insup pauperratē qua xp̄s noluit vt pauper, cum apostolis habere immobilia nec mōta mobilia in cōmuni cōmendat dñs Nicolaus non illaz que excludit ius vtendi ⁊ iustuz vsum nec illā que ꝑuat habere iure ⁊ dominio res vsu cōsumptibiles cū sit impossibilis. Et in hac rōne fūdāt se doctores tam sancti q̄ scholastici: quare ꝓ pecunia mutuata aut alia re cuius vsus est ei? ꝓsumptio vsura licite accipi nō pōt: sicut merces ꝓ domo vel re alia nō ꝓsumptibili locata pōt licite recipi: vt oñdit sctūs Tho. in. ij. ij. q. lxxviij. ar. i. Et pz etiā huiusmodi sententia ex sententia beati Crisostomi sup Jhat. ⁊ habet in ea. Ejciens. di. lxxxviij. Et hoc de ista materia tm̄ dictum sit ꝓ presenti: qz forsan alias in alijs scriptis nostris plenioꝝ ꝑmo habebitur.

Capitulū. cxiij. De iurisdictiōe quam romanus pontifex habet in temporalibus.

Caplm CXIII

Onsūmatis his

que de amplitudine romani pontificis in spūalib? visa sunt nobis: venit in aio nro hūc libū claudere cōsiderationē illa an scz p̄ncipat? romani pōtificis non solū ad spūalia ꝫ etiā ad tēporalia se extendat ita q̄ in toto orbe xp̄iano iurisdictōnē habeat tēporalē. Perlectis aūt diuersis modis dicendi duos dicēdi modos extremos inꝛ alios reperim?. Primus ē dicentiū q̄ romanus pontifex ratione sui p̄ncipatus in solis spūalib? constituat ita q̄ nullo modo iure papatus ad tēporalia se extendat. Jure papat? dicūt: qz alias bene cōcedūt eum in tēporalib? iurisdictiōez aliquā posse habere vtpote in his que donatione fidelū aut p̄ncipū ꝑmissione acq̄sita sunt ecclesie. Secūdus modus dicendi est asserentium totaliter oppositū: scz q̄ romanus pontifex iure sui p̄cipatus siue vicariatus xp̄i habeat in toto orbe terrarum plenam iurisdictōez non solum in spiritualibus sed etiam in tēporalibus adijcientes q̄ omniū p̄ncipū secularium iurisdictionalis potestas a papa in eos deriuata sit. Nos vero declinantes q̄tū in nobis fuerit bas p̄dictas vias q̄ nobis videnť minus ꝓbabiles saluo semp apostolice sedis iudicio cui? ea que nūc ⁊ alias scripsimus emendationi ⁊ correctioni submittimus. Jnceden tes ergo media via ponem? bas duas ꝯclusiones. Prima ē contra p̄mū modū dicēdi q̄ romanus pōtifex iure p̄ncipat? sui habeat iurisdictionē aliquam in temporalib? in toto orbe xp̄iano. Hec cōclusio colligit̄ ꝑmo ex ca. Oēs di. xxij. in quo papa Nicolaus inq̄t q̄ xp̄s bto Petro vite eterne clauigero terreni simul ⁊ celestis imperij iura cōmisit. vbi glo. inq̄t. Argumentū q̄ papa habeat vtrūq; gladiū spūalem scz ⁊ tēporalē. lxij. di. tibi dño. ⁊. xv. q. vi. alius ⁊ ca. Nos sanctoꝝ. ⁊ ca. Juratos. Secūdo pz cōclusio auctoritate ⁊ testimonio beati Thome qui in fine secūdi libri sup sententias dicit q̄ spūali potestati potestas secularis in papa coniungit̄ qui vtriusq; ptātis apicē tenet scz spiritualis ⁊ secularis: hoc illo disponēte q̄ est rex ⁊ sacerdos ꝑm ordinē melchisedech ⁊ dñs dominantiū cui? ptās nō auferet ⁊ regnū ei? non corrumpet. hec sanctus Thomas. Secunda conclusio contra secundū modū dicendi est: q̄ licz papa habeat aliquo modo iurisdictionē in tēporalib? in toto orbe xp̄iano: non tm̄ ita amplā siue plenariā aut extēsam sicut illi de secūdo modo asserūt siue dogmatizant ꝫ q̄rum necesse ē pro bono spūali conseruando ipius ⁊ aliorꝝ siue q̄rum eccl'ie necessitas exigit aut debitū pastoralis officij in correctione peccatorꝝ exposcit ꝓut plenius explicabim?. Juxta ergo bas duas nostras cōclusiones pro amplioꝝ veritat̄ illustratōe duo imp̄sentiarū faciem?. Jmp̄imis assignabimus modos ꝑm quos roman? pontifex nō videť dicēdus habere iurisdictionē in toto orbe xp̄iano in tēporalibus. Secūdo explicabim? modos ꝑm quos vere roman? pontifex vbiq; etiā in tēporalib? habet iurisdictionē. vt in. c. Proximo. Circa p̄mū fit ista ꝓpositio. Papa nō sic ē dicendus habere iurisdictōnē in temporalib? iure papatus vt sic dicēdus sit totius orbis dñs. Jsta ꝓpositio lz nostro iudicio sit satis clara: nihilominus pōt sic probari. Nihil quod est interdictum apostolis pōt dici cōuenire romano pōtifici iure apostolici p̄ncipat?, pater: quia cū romanus pontifex succedat petro in potestate ⁊ officio non potest habere iure papatus id quod petro ⁊ oīmibus apostolis fuit ꝓhibituz ⁊ interdictū: sed apostolis est interdict? dominatus in tēporalibus. ergo romanus pontifex iure apostolici p̄nciparus nō sic habz potesta

Prima conclusio auctoris.

Secunda

Prima ꝓpositio

tem aut iurisdictionē in temporalib⁹ q̄ sit dominus orbis. consequētia est bona. maior pz. minor vero habet̄ Mat. xx. vbi xp̄s ait aplis: Scitis q̄ p̄ncipes gentiū dominant̄ eor̄ & q̄ maiores sunt potestatē exercent in eos nō ita erit inē vos sed quicūq; voluerit inter vos maior fieri sit vester minister: & quicūq; voluerit inter vos p̄mus esse erit vester seruus. sic filius hominis nō venit ministrari sed ministrare & animā suam dare in redemptionē p̄o multis. Et simile p̄ omnia legit̄ Luce. xxij. In quib⁹ verbis q̄ dominatus fuerit interdictus aplis pz. Ait em̄ btūs Bernardus in secundo libro de consideratione ad Eugeniū papam sic. Nam quid tibi aliud dimisit sanctus apostolus: q̄ habeo inquit tibi do. quid illud? vnum scio nō est aurū nec argentū cū ipe dicat aurum & argentum nō est mecū: esto vt alia quacunq; ratione hoc tibi vendices sed nō apostolico iure nec enim ille tibi dare quod non habuit potuit quod habuit dedit sollicitudinē vt dixit super ecclesias: nunq̄d dominatōnē audi ipsum non dominantes aūt in clero sed forma facti gregis: & ne dictū sola humilitate putes non etiā veritate vox dñi est in euangelio. Reges gentiū dominant̄ eor̄ & qui potestatē habent super eos benefici vocant̄: & infert. vos autez non sic. Planum ē apostolis interdicit̄ dominatus istum quō tu & tibi vsurpare audes: aut dominās apostolatū aut apostolat⁹ dominatū. plane ab alterutro p̄hiberis sivtrūq; simul habere voles perdes vtrūq; alioq̄n nō te exceptum illor̄ nūero putes de q̄b⁹ q̄rit dñs. Ipsi regnauerūt & nō ex me & p̄ncipes extiterūt & nō cognoui: at si interdictus audiamus forma edictū: qui maior ē vestruz fiat sicut minor & q̄ p̄cessor est sicut q̄ ministrat: forma aplica hec est: dñatio interdicit̄: indicit̄ ministratio. hec bernardus. Item idē Bernardus infra. Exi inq̄ in agrū ager mundus est tibi creditus est exi in illum non sicut dominus sed tanq̄ villicus videre & p̄bare vnde exigēdus es reddere rationē. hec ille. Patet etiā ꝓpositio predicta ex donatōne temporaliū in italia quā Constantinus dicitur fecisse beato Siluestro romano pontifici: quoniā si romanus pontifex iure sui p̄incipatus fuisset dominus temporaliū non fuisset aliqua donatio facta Siluestro ꝫ poti⁹ restitutio eius q̄ suum erat: cuius tamē ꝓtrarium roman⁹ pontifex cōfitet̄ & imperator Constantin⁹. de constantino habet̄ in ca. Constantinus. di. xcvi. de romano pōtifice habet̄ in. c. futurā. xij. q. i. Secunda ꝓpositio. Romanus pontifex non dicit̄ sic p̄ncipatū siue iurisdictionem plenariam in temporalibus in toto orbe xp̄iano habere vt nomen regis aut imperatoris orbis possit sibi vere in temporalib⁹ vsurpare. Patet ista ꝓpositio ex p̄ma. patet etiam testimonio pape Nicolai in. c. Cū ad verū. di. xcvi. vbi sic inquit. Cum ad verū ventū est vltra sibi nec imperatoz iura pōtificatus arripiat nec pontifex nomē imperatoris sibi vsurpet: q̄m idē mediator dei & hoim homo xp̄s iesus actibus ꝓp̄ijs & dignitatib⁹ distinctis officia potestatis vtriusq; discreuit. Hanc ille. Et idē ponit̄ in. c. Omn̄. di. x. Tertia ꝓpositio. Romanus pōtifex non dī sic habere ptātem secularē aut iurisdictionē plenariā in temporalib⁹ vt quēad modū oēs dignitates ecclesiastice a sede apostolica pendere dicunt̄ ab ea iurisdictione sumētes iuxta ca. Oēs. di. xcij. & ca. Ita dñs. dis. xcv. ita p̄ncipatus & iurisdictiones regū & p̄ncipū secularium dependent ab ea. Patet ista ꝓpositio auctoritatibus & ratōne. Auctoritate p̄mo sic de imperio q̄ sit a solo deo & non a papa. ait em̄ Johannes papa sic in ca. Si imperator. di. xcvi. Si imperator catholicus ē filius est nō p̄sul eccl̄ie: qō ad religionē competit discere ei competit non docere: habz ꝓuilegia potestatis sue que administrandis legibus publicis diuinit⁹ consecut⁹ est. vbi dicit glo. ergo non a papa: nā imperiū a solo deo est. Secūdo idē confitet̄ papa Innocētius in ca. Quesitū. xxi. q. iij. Item tertio idē confitet̄ papa Innocēti⁹ tertius in ca. Solite. de maio. & obe. vbi imperatori Cōstātino ita scribēs inqt. Preterea nosse debueras q̄ fecit deus duo luminaria magna in firmamēto celi: hoc ē vniuersalis ecclesie. i. duas instituit dignitates que sūt pōtificalis auctas & regalis maiestas. Hoc etiā habetur in auc. quō oportet epos. coll. in p̄in. Item iustinian⁹ imperator scribit. C. de veteri iure enu. in p̄in. Deo autore nostrū gubernante imperium q̄ noba celesti maiestate traditū est &c. Ecce q̄ a celesti maiestate sibi traditum dicit imperiū. nullus aūt istor̄ aut pontificum aut imperator̄ confitet̄ q̄ potestas imperialis absolute dependeat a papa: & ita dicendū est de alijs dignitatibus secularib⁹. Ratione ꝺo p̄fata ꝓpositio ꝓbatur sic. Nullū p̄ius dependet in esse a suo posteriori: sed potestas p̄ncipum secularium siue regalis siue imperialis precedunt tēpore papatū siue p̄ncipatū apostolicū ergo non pōt dici cū veritate q̄ a p̄ncipatu aplico depēdeat ptās iurisdictiois p̄ncipū secularium. consequētia est bona. maior est manifesta. minor etiam patz ex illo apostoli. i. ad Cor. xv. Non p̄ius quod spirituale sed quod animale est. Tum ex eo q̄ pus fuerūt reges & imperatores anteq̄ petrus fuisset fact⁹ papa

Tertia

Secunda

ꝛ etiam anteꝙ claues regni celoꝝ date essent ecclie vt manifestum est. Preterea fortificat ista ꝓpositio: qꝛ si sic oēs ꝓncipes xp̄iani qui dominia sua non recognoscunt a romano pō tifice cuiusmodi est rex ffrancie. vt met testat Innocētius tertius in ca. Per venerabilē. q̄ fi. sint legi. superiozē in tempozalib⁹ minime recognoscit: non essent in statu salutis: cū bona fide illa non possideāt: qō esset grauissimū

Quarta dicere ꝛ totū mundū conturbare. Quarta ꝓ positio. Roman⁹ pontifex iure papatus non sic potestatē siue iurisdictōnē in tempozalib⁹ habz ꝙ de feudis ꝓncipū secularīū aut de pos sessionib⁹ directe se intromittere aut iudica re valeat regulariter. Ptz hec ꝓpositio tam ex p̄cedenti ꝙ ex confessione romani pontificis Innocētij tertij: vt in ca. Nouit. extra de iudi. vbi ita ait. Non em̄ intēdim⁹ iudicare de feu do cuius ad ip̄m scz regem spectat iudiciū ni si forte iure cōmuni ꝓ speciale ꝓuilegiū vel cō trariam cōsuetudinē aliquid sit detractū. Pa tet etiā hec ꝓpositio testimonio Alexādri ter tij qui in ca. Causam. extra qui fi. sint legi. dic̄ sic. Nos attendentes ꝙ ad regem ptinet non ad ecclesiaz de talibus possessionibus iudica re ne videamur iuri regis anglicoꝝ detrabere qui ipsarum iudiciū ad se asserit pertinere fra ternitati vestre mādamus quatenus regi pos sessionū iudicium relinquentes de causa ꝓnci pali ꝛc. Hoc etiā aptissime ostēdit btūs Ber nardus in libzo de cōsideratione ad Eugeniū papam dicens. In crimīnibus non in posses sionibus potestas vestra: ꝓpter illa siquidem bas accepistis claues regni celoꝝ. Et infra infert. Habent hec infima terrena iudices su

Quinta os reges ꝛ ꝓncipes terre. Quinta ꝓpositio. Papa non ita iurisdictionē in tēpozalib⁹ ha bet ꝙ a quocūꝙ iudice seculari passim ꝛ regu lariter ad eū possit appellari. Ista ꝓpositio pz testimonio Alexandri pape q̄ in ca. Si duob⁹ extra de appella. ad questionē qua querit si a ciuili iudice ante iudiciū vel post ad papā fue rit appellatum an huiusmodi appellatio tene at. respōdet. tenet quidē in his q̄ sunt tēpoza li iurisdictioni subiecti: in alijs ño etsi de con suetudine ecclie teneat ꝑm iuris rigozē credi mus nō tenere. vbi glo. inq̄r. Et ita pz ꝙ iuris dictio tēpozalis nō ptinet ad eccl̄iaz. Sexta ꝓpositio. Papa nō habet ita iurisdictionē in tēpozalib⁹ vt ipe libere disponere possit ad ar bitriū suum de bonis eccl̄iasticoꝝ. Ista ꝓpositio ꝓbat. Pro quo notandu ꝙ bona ecclesia stica sunt concessa cōmunitatib⁹ ꝛ non ꝓsone singulari. ꝛ ideo in bonis ecclesiasticis nulla ꝓsona singularis habz ptātem ꝛ dominiū libe rum sed sola cōitas: vt ecclesia vallis olotan. vel tolletan. habet dominiū ꝛ ꝓpetatē in ip̄is locis sibi ꝓpꝛijs. ꝓsona aūt singularis non vt singularis ꝫ vt pars ꝛ mēbrū cōitatis habet ptātem in illis vtendi ad suā sustētationē ꝑm exigentiā ꝛ decentiā ꝓsone ꝛ status. in quo tm̄ est differētia: qꝛ aliqō membruz est simplex vt simplex canonic⁹ ꝛ illud nō habet nisi vsuz in bonis cōmunitatis ꝑm exigentiā sui status mo do predicto. Est aūt aliquod mēbrū quod ha bet administrationē ꝛ dispēsationē generalē omniū bonoꝝ cōmunitatis appꝛopriās cuili bet quod ei debet ꝑm debitā iusticie ꝓportio nem disponens etiaz ꝓ cōmuni bono collegij bona fide vt sibi videt expedire. ꝛ iste est epūs in qualibz eccl̄ia cathedrali. vnde in ca. Epūs. xij. q. i. ex cōcilio Antiochēno ita habet. Epūs ecclesiasticarū rerū habz ptātem ad disponē dum erga oēs qui indigent cū summa reue rentia ꝛ timoꝛe dei. verū quia non solum queli bet cōgregatio ecclesiasticoꝝ virozum est vna spirituali vnitate: immo oēs ecclesiastice cō gregationes habent quandā generalē vnita tem in q̄tum sunt vna eccl̄ia habēs cōnexionē ad vnū principale mēbrū cui vtpote omnium capiti incumbit cura eccl̄ie generalis scz dn̄m papam: ideo ipe tanꝙ caput ꝛ supremū mem brum est principalis ac vniuersalis dispensa tor omniū generaliter bonozum ecclesiasticoꝝ rum spūalium ꝛ tempozaliū: non ꝙ sit domin⁹ sed sola cōmunitas eccl̄ie vniuersalis vt com prehēdit caput ꝛ alia mēbra scz ꝓlatos ꝛ sim plices ꝓsonas eccl̄iasticas ē domina ꝛ ꝓpꝛie taria. Ex quib⁹ non solū patet veritas ꝓposi tionis prefate sed etiam falsitas dicentium ꝙ nulla ꝓsona singularis alia a papa nec collegi um aliqō vel cōmunitas habet ius siue domi nium in bonis ecclesie sed dn̄s papa q̄ non so lum ē administrator ꝛ dispēsator ꝫ verus dn̄s ꝛ ꝓpꝛietarius bonoꝝ ecclesie ꝛ de his ordina re ꝛ distrabere pōt prout vult. Naz vt ait apo stolus vniuersaliter de oīb⁹ ꝓlatis loquēs i. ad Coꝝ. xv. Sic nos existimet homo vt mini stros ꝛ dispēsatores ꝛc. Ministros ꝛ dispēsa tores dicit non dn̄os. vnde ad ꝫ sanctus Tho mas in. iij. q. c. ar. i. dicit. ꝙ cuius res ecclesie sint pape vt ꝓncipalis dispēsatoris: nō tm̄ sūt eius vt dn̄i ꝛ possessoris. Et in. q. cl. xx. v. ar. viij. ponit ꝙ ꝓlatus bona ecclesiastica dispēsatiōi sue cōmissa q̄ sunt erogāda pauperibus vel in vsuz ministroꝝ aut in cultū diuinū exponēda si infideliter dispensat nō dubiū ꝙ cōtra fidē dispensatōis agat ꝛ mortaliter peccet ꝛ ad re stitutionē teneatur. Vbi considerandū ꝙ pa pa nō solū ꝓ statu vniuersalis ecclesie aut sus

tentationē ministrorum ⁊ pauperum sed etiā ꝑ conuentēti statu ꝑsone pōt dispēsare de bonis eccl̄ie: sic̄ declarauim⁹ libro secūdo. c. lxix.

Septima Septima ꝓpositio ꝙ papa nō habz ptātem siue iurisdictionē in temporalibus vt reges in bonis temporalibus habent dominiū nec ita vt sit regulariter eorum dispensator. Patz ꝓpositio ꝑmo quo ad dominiū ex p̄cedēti: quia si in bonis clericorum papa non ē domin⁹ minus in bonis laicorum. Pro declaratōne secū de partis ē considerandum ꝙ bona laicorum non sunt collata cōmunitati sicut bona ecclesiastica sed sunt acquisita singulis ꝑsonis arte labore industria ꝓpria ⁊ ꝑsone singulares q̄rū sunt habēt in eis ius ⁊ potestatē ⁊ verum dominiū ⁊ pōt quilibz de suo ordinare dispēsare retinere alienare pro libito suo sine alicui⁹ iniuria cum sit dñs: ⁊ ideo talia non habent ordinem ⁊ cōnectionē inter se nec ad vnū cōmune caput quod habeat ea ordinare ⁊ dispensare sicut in ecclesiasticis cum quilibz rei sue sit ordinator pro libito: ⁊ ideo nec seculares p̄nci pes nec papa habēt dominiū nec dispēsatōez in talib⁹. vnde imperator licet sit p̄nceps summus ⁊ quasi caput inē seculares. vt in ca. In apibus. vij. q. i. non tamē habz ptātem sic liberam dispēsandi siue administrandi bona temporalia secularium sicut papa bona ecclesiastica Et ita patz ꝓpositio ꝙ licet papa habeat auctoritatē ⁊ rationē capitis non soluz respectu clericoꝝ ꝫ etiam respectu secularium nō tamen sic libere pōt dispēsare vel disponere de secu-

Octaua laribus sicut de clericis. Octaua ꝓpositio. Romanus pontifex non habz ita plenā iurisdictionē in tēporalib⁹ sicut in spūalib⁹: ita ꝙ sicut deponere pōt ꝑlatum ecclesiasticū etiaz sine culpa sua ita possit deponere p̄ncipē secularem siue laicuz. Istam ꝓpositionē declarat dñs petrus de palude in libro suo de ptāte ecclesiastica boc modo. Unde sciendū ꝙ cū papa possit deponere p̄ncipē laicum ⁊ prelatū ecclesiasticum non tamē equaliter: quia p̄ncipem laicum siue vasallum vel extraneum non pōt deponere sine iusta causa ⁊ rōnabili ita ꝙ ille sit indignus illo p̄ncipatu ⁊ meruerit perdere ⁊ ꝑdere: ⁊ si sine tali causa priuat ipm nō solū peccat conādo ꝫ etiā nihil agit ꝑdo: sicut nō valet sentētia a nō suo iudice lata: ꝫ in ꝑlatis ecclie secus ē: quia nō sunt dñi ꝫ procuratores. vnō sicut administrator superior qui plenā potestatē habet potest instituere ⁊ destituere inferiores administratores ⁊ tenet q̄c quid facit etiam quando minus bonum instituit licz in hoc ipe peccet: ita papa ponēdo ⁊ deponēdo psonas ecclīasticas lz peccet nisi ꝑ melioꝝ ecclie hoc faciat: tamē tenet qō facit. Intantū aut procedit ratio que dicit eos esse ꝑcuratores non dominos ꝙ sine oīi peccato suo ⁊ alieno pōt papa deponere minus bonū ⁊ ponere meliorē: q⁹ in officijs reipublice q̄rit̄ vtilitas publica nō priuata. vnde si ꝑlatū nō delinquentē ⁊ bonū amoueat ⁊ ponat meliorem nō peccat nec ille conqueri pōt sicut nec ꝑcurator quando a dño reuocat̄ q⁹ ab onere releuatur. Sed secus in principibus laicis q̄ sunt veri dñi eius quod habēt: res aut̄ sua nō est alicui auferenda sine culpa sua. vnde nec feuduz a vasallo ⁊ multo minus quod aliquis habz a nullo alio potest auferri sine culpa sua hec dñs Petrus de palude.

Capitulum. cxliij. In quo exponitur qualiter romano pontifici iure principatus sui competat iurisdictionem habere temporalium in toto orbe xp̄iano.

Ostquā explica

Capm CXIIII

p uimus quibus modis iudicio nostro nō competat romano pōtifici iure papatus iurisdictionē habere in temporalib⁹: iam perscrutandū est q⁹ secūdo loco pollicīti sum⁹ videlz qualit̄ sibi cōpetat. Dicim⁹ aut̄ ꝙ roman⁹ pōtifex lz nō habeat ptātem regulariter siue directe ita plenaz in tēporalib⁹ sicut in spūalib⁹: nihilomin⁹ etiā habz ptātem in tēporalib⁹ ex cōsequēti ⁊ hoc ꝓpio iure q̄tum scz necessariū est ad cōseruationem rerum spūalium ad directionē fideliū in salutē eternam ⁊ ad correctionē peccatorū ⁊ conseruandam pacem in populo xp̄iano. Quod manifeste atq; irrefragabiliter ex multis demonstranus: pro quo duodecim propositiones tanq; duodecim testimonia veritatis huiusmodi ponem⁹. Prima ꝓpositio est. Ro-

Prima ꝓpositio manū pōtificē ptātem ⁊ iurisdictionē iure patus sui habere in temporalib⁹ aliquo modo colligit̄ ex eo ꝙ ei⁹ p̄ncipat⁹ directiuus ⁊ p̄ceptiuus sit ptāti seculari in administratōne sui officij ꝑm exigentiā finis vltimi qui ē ipsa beatitudo suprema ad quam oīes fideles dirigēdi sunt. Quod sic rōne ostēditur. In oīibus artibus ⁊ potestatib⁹ ordinatis ars siue ptās ad quam ptinet vltimus ⁊ principalis finis ē p̄ceptiua ⁊ imperatiua omniū aliaruz artiū siue potestatū quarū fines ad finem illius ordinantur sicut habetur. i. Ethy. Preterea patet q⁹ finis p̄cipit ⁊ dominat̄ atq; legez imponit his oīb⁹ q̄ sunt ad finē vt ꝑm exigētiā finis debito ordine se coaptent ⁊ ad inuicem ordinent ꝑm vniuscuiq; mensurā ⁊ modū: sed prius finis qui intendit̄ per p̄ncipatū papalē est felicitas suprema ad quam ordinatur homo per virtutes theologicas: finis aut̄ quem

intendit potestas secularis est felicitas politica ad quā ordinat hō p virtutes morales: ꝫ nulli dubiuz ꝙn finis spūalis ptātis potior superior ac ꝑncipalior sit fine ad quem dirigit ⁊ tendit potestas secularis. vnō ista ordinatur ad illam. ergo potestatis spūalis ⁊ maxime pape qui ē vniuersalis dux ⁊ rector populi xp̄iani ē dirigere ⁊ regulare p̄cipere atq; leges dare potestati seculari q̄bus in administratione sui officij dirigatur in finē vltimuz felicitatis eterne. Et ꝑm hoc roman⁹ pōtifex se habet ad reges ⁊ ꝑncipes tanq̄ architectonic⁹ ad artifices. ille em̄ ꝑpē q̄d ⁊ regulas iudicādi scit: isti aūt sc̄z artifices mechanici tanq̄ experti in multis ip̄m q: sciūt ꝑpter q̄d aūt ignorant: ꝑpter qō debz illis papa leges dare ꝑm quas debent iurisdictionē suam exequi ⁊ populum regere in ordine ad beatitudinē supernaturalem. vnde btūs Augu. banc potestatē cognoscens ⁊ admirans in beato petro apostolo in sermone quodā apostoloz petri ⁊ pauli q̄ incipit ffortis ⁊ humilis: ita inquit. O mira potētia ⁊ ineffabilis gratia saluatoris quis plebiū piscatorē aplōz facile crederet ꝑncipem ⁊ regibus obsistere reges sanctificare regnis oīb⁹ imperare mundū refrenare legibus demones calcare pedibus iubere virtutibus celum hominib⁹ aperire cum vellet claudere cū placeret immortale regnū conuersis donare negare peruersis merita mundi cognoscere culpas ⁊ crimina hominib⁹ relaxare. hec ille. Propt̄ hanc rōnē dixim⁹ supra ꝑmo libro hui⁹ summe ca. xc. q̄ potestas temporalis siue secularis in pplō xp̄iano dependebat quodāmodo triplici genere causalitatis a potestate spūali sc̄z efficiētis formalis ⁊ finalis: vide ibi plene. Hac argumētatiōe vsus videt Innocētius tertius in ca. Solite de maio. ⁊ obe. vbi scribēs imperatori cōstātinopolitano ita dicit. Potuisses aūt p̄rogatiuam sacerdotij ex eo intelligere pot⁹ qō est dictū nō a quolibet ꝫ a deo: nō regi sed sacerdoti: non de regia stirpe ꝫ de sacerdotali ꝑsapia descendēti de sacerdotib⁹ videlicz qui erant in anathot. Ecce cōstitui te sup reges ⁊ regna vt euellas ⁊ dissipes edifices ⁊ plantes. Ex q̄bus oīmbus ptz q̄ veraciter romanus pontifex apicem habeat potestatis tā spūalis q̄ secularis vel temporalis licz temporalis nō in oīb⁹ ꝑm eundē modū ꝑm quē habetur a ꝑncipe seculari sed modo dignioi superioi ⁊ perfectioi. non em̄ sic habet eam vt exerceat eius opa immediate nisi in aliquib⁹ casibus q̄ tangunt̄ inferi⁹: sed agit opa ei⁹ melioi modo scilz imperando dirigendo ⁊ regulando ⁊ ad suum finē operibus eius vtendo.

Secunda ꝑpositio. Romanū pontificē iure vicariat⁹ sui habere in temporalib⁹ iurisdictionem suam aliquo modo ostendit ex eo q̄ oīz fideliū generalit̄ est a deo pastor constitutus: dicente dño beato petro ⁊ in eo successori suo. Pasce oues meas. Joh. vlti. sup quo verbo dicit glo. sic. Pascere est oues credentes ne a fide deficiant cōfirmare terrena subsidia si necesse ē subditis prouidere ⁊ exempla virtutuz cū verbo p̄dicationis impendere aduersarijs obsistere errantes subditos corrigere. hec glo. Clarum ē autē q̄ pascere gregem dominicuz terrena subsidia si necesse ē subditis ꝓuidēdo aduersarijs resistēdo ⁊ errantes corrigēdo nō solum exigit in pastore spūalem potestatē sed etiam temporalē. vnō cum concesso alicui alicuo officio aut regimine censeant̄ etiā ꝓcessa fine q̄bus officium siue regimē recte expediri non pōt. de offi. dele. c. i. ⁊. ca. Preterea. manifestum ē q̄ roman⁹ pontifex apicē ptātis secularis aliquo modo dicēdus sit habere. Hac argumētatiōe vsus videt fuisse Innocētius tertius in ca. Solite. de maio. ⁊ obe. vbi ad ostendenduz imperatori constantinopolitano q̄ iure poterat eum reꝓhendere ⁊ increpare ita ait. Nos aūt etsi non increpando scripsim⁹ potuissemus tamē rationabilit̄ increpare: nobis em̄ in btō petro sunt oues xp̄i cōmisse dicēte dño Pasce oues meas: nō distiguēs int̄ bas oues ⁊ alias vt alienū se a suo demonstraret ouili q̄ petrū ⁊ successores ip̄ius magistros non recognosceret ⁊ pastores. hec ille. Ex cura ergo pastorali quam roman⁹ pontifex habz sup oīes fideles cuiuscūq; status dignitatis vel conditionis existant statim datur intelligi q̄ apicē nō tm̄ spiritualis ptātis sed etiā tēporalis aliquo modo habere dicēdus sit. Tertia ꝑpositio. Romanū pontificē temporalē etiā iurisdictionē iure p̄incipatus sui ostēdit̄ habere ex eo q̄ oīmis ptās se extēdit ad cognoscēduz de omnibus peccatis: non solum de bis que sunt contra articulos fidei ⁊ sacramēta in quibus p̄incipalit̄ xp̄iana fundatur religio sed etiaz de omnibus peccatis mortalibus circa quascunq; actiones ꝑsonales etiam seculares commissis Nō ratione ostēdit̄ ⁊ auctoritate. Ratione sic. Cuius ē finē considerare eius ē iudicare de bis que debēt ad finē ordinari: quia ratio eorum que ordinant̄ ad finē ex fine sumit̄: sicut enim ad intendentē in aliquē finem spectat eligere ea que sunt congrua fini: ita tollere ea q̄ finis consecutōni impedimēta p̄stat sicut ptz in medico cuius non solum ē iudicare ⁊ ꝓuidere de adiuuantib⁹ ad salutē quā inducere intēdit sed etiam remouere ea q̄ impe-

dūnt: ⁊ similiter ita est in alijs: sed ita ē q̄ corpus ordinat̄ ad animā etiā ꝑm gentiles ꝓbos ⁊ temporalia ordinant̄ ad spūalia ⁊ oēs actiones xp̄ianoꝝ debēt ordinari ad consequendū viram eternam tanq̄ nostrum finem vltimuꝫ ꝑm fidē catholicam nobis expositā. ergo cuiꝰ vel quorum est considerare de salute animarū ⁊ de spiritualibus sicut est prelatoꝝ curam ⁊ regimen animarū habentiū: vt sunt papa archiepi ⁊ epi: eoꝝ est iudicare de actōnibus spiritualibꝰ hominū per quas possunt deuiare a salute sua peccādo circa quācūq̄ materiā siue contra articulos fidei siue sacramēta siue contra bonos mores peccādo in scipm vel ꝓximū verbo vel facto seu quocūq̄ alio modo. Secūdo ꝓz idē auctoritate dñi. ℳatb. xviij. vbi sic dicit̄. Si peccauerit in te frater tuus corripe eū inter te ⁊ ipm: si te audierit lucratus es fratrem tuū: si te nō audierit adbibe tecū vnū vl duos testes vt in ore duoꝝ vel triū ster oē verbum: q̄ si non audierit dic ecclie. si vero ecclesiam nō audierit sit tibi sicut ethnic⁹ ⁊ publican⁹. i. excōmunicat⁹. Et cōstat q̄ loquit̄ de iurisdictiōe ecclie quā habēt ꝓlati. nam ibidem subdit̄. Amen dico vobis quecūq̄ alligaueritꝭ super terram erūt ligata ⁊ in celo. ergo sine vlla dubitatōe ad ꝓlatos ecclie ⁊ maxime ad ꝓlatum prelatoꝝ pertinet iure sibi a deo collato recognoscere ⁊ iudicare de pctō quocunq̄. vnde btūs ℙaulus excōmunicauit fornicatorem notoriū. vt legit̄. i. Coꝝ. v. Cum ergo peccata huiusmodi contingāt circa actōnes personales hominū ⁊ contract⁹ eoꝝ etiam in tēporalib⁹ de oīb⁹ his pertinet ad ecclesiam iudicare maxime si attenderet̄ actio q̄ moduꝫ iniurie vel cuiuscūq̄ alteri⁹ peccati tam inter laicos q̄ inter clericos: vel int̄ clericū ⁊ laicū quicunq̄ eoꝝ sit actor vel reus. Nec pōt dici in predictis q̄ reus trabat̄ extra forum suum: q⁹ oīs xp̄iani in q̄tum xp̄iani sunt pertinent ad foꝝ ecclesie. ⁊ hoc est quod expresse dicitur in can̄. xi. q. i. quecunq̄. vbi sic dicit̄. Quecūq̄ contētiones inter xp̄ianos ore sunt ad ecclesiam deferent̄ ⁊ ab ecclesiasticis viris terminabunt̄ ⁊ si obedire noluerint quousq̄ obediant a limīb⁹ ecclie excludant̄. hec ibi. Preterea nec ꝓpter hoc impedit̄ principū seculariū iurisdictio. Tum q⁹ ecclia non impedit q̄n prās secularis exerceat iudiciū suum in reum seculare si ad iudiciū suū sit euocat⁹. Est enim in optione actoris euocare reum ad hoc vel illud iudiciuꝫ ⁊ non ad vtrumq̄ simul. Tum secundo: q⁹ multe actiones sunt pure seculares que cū respectum nō habeant ad finē vltimū aut ꝓmouēdo aut impediēdo ad ꝓncipes seculares tm̄ pertinent sicut d⁹ feudis ⁊ possessionibus ⁊ nō ad eccliaz. vt in ca. Nouit. extra de iudi. Tum tertio: q⁹ alia correctōis censura vtitur eccliastic⁹ iudex ⁊ alia iudex secularis quarū vtraq̄ ē pplo xp̄iano ad correctionē viciorū necessaria. Est verū q̄ dicit dñs Durandus q̄uis hoc sit ius ecclie sibi a deo collatuꝫ tamē ipsa non semp vsa est isto iure nec vbiq̄ partim ad vitandū scandalū ne putaret̄ q̄ ecclesia magis q̄reret emolumentū pecunie aut glorie temporalis q̄ correctōnē vitiorum. partim ꝓpter audaciā aliquoꝝ tyrannoꝝ in quorum terris plures ecclie sunt fundate qui ꝓpter suam violentam potentiā non permiserunt eccliam vti iure suo. Hac argumentatōe est vsus papa Innocenti⁹ tertius in. c. Nouit extra de iudi. vbi scribēs prelatis regni ffrancie ⁊ ostēdere volēs q̄ dñs rex ffrancie nō debebat sibi reputare ad iniuriā in cōtrouersia que erat int̄ euꝫ ⁊ regē anglie apostolico iudicio se submittere ita dicit. Nullus qui sit sanementis ignorat q̄n ad nostrū iudiciū spectat de quocūq̄ mortali peccato corripere quēlibꝫ xp̄ianū: ⁊ si correctionē cōtempserit per districtionem ecclesiastice cēsure coercere. Quarta Quarta ꝓpositio. Romanꝰ pontifex videt̄ iurisdictionem etiam in temporalib⁹ habere: q⁹ nō solū ꝓncipes seculares circa vsuꝫ sue iurisdictiōis delinquentes pōt per censuram ecclesiasticā coercere verū etiā eos notabilit̄ negligēres a dignitate deponere. hec ꝓpositio pz in. c. Aliꝰ xv. q. vi. vbi Gelasius papa imperatori Cōstantino ita scribit. Alius itē pōtifex Zacharias. s. regem ffrancoꝝ non tam ꝓ suis iniq̄tatib⁹ q̄ ꝓ eo q⁹ tante potestati erat inutilis a regno deposuit ⁊ Pipinū karoli imperatoris patrē in eius loco substituit: omnesq̄ francigenas a iuramento fidelitatis absoluit. hec ille. Pro cuius ꝓpositiōis plenioꝝ intellectu est considerandū iurta dñm Petrū de palude in tractatu suo de potestate ecclīastica q̄ licꝫ papa nō habeat cōfirmare omnē regem q̄ consensu populi a ꝓncipio regimē sumpsit: nihilomin⁹ pōt oēm talē deponere nō solū ꝓpter hereſim aut scisma aut aliquod crimē intolerabile in pplo sed etiaꝫ ꝓpter insufficientiā: vtpote si idiota sensu vel imporēs virib⁹ in regno preesset: ꝓpter cuiꝰ insufficiētiā regnū fidelīū periclitaretur talis certū ē q̄ q⁹ demerek deponi: q⁹ bonum cōe ē preferēduꝫ ꝓuato: debꝫ deponi ꝑ superiorē: ⁊ q⁹ illi de regno siue sint ꝓceres siue alij sunt inferiores eo: ⁊ inferior nō pōt iudicare superiorem: ideo non pōt ab eis deponi: sed q⁹ papa ē superior eo in spūalib⁹ ⁊ p conseq̄ns in temporalibus in q̄tum necesse est ꝓ bono

spirituali conseruādo ipsius ⁊ aliox ⁊ ad mīm ratione delicti ⁊ ille sana cōsciētia nō potest retinere regnum ad quod est insufficiens ⁊ indignus p consequēs papa potest eum monere vt regno cedat qđ sine peccato nō potest retinere: qđ si nolit facere excōicet eum: q: ad officium pape spectat de quocunq; peccato mortali corripere quēlibet xpianum: ⁊ si correctionem contēpserit per districtionem ecclesiasticam coercere de iudi. c. nouit. q. si in excōicatione perseueret potest vt dictum est deponere ⁊ subditos eius ab eius subiectione absolvere sicut scismaticū ppē contumaciam ⁊ inobedientiam ptinacem. Et ex hoc etiam q: excōmunicatus legitimis actibus ⁊ officijs publicis non debet fungi ⁊ scismatici cingulo militie sunt nudandi. xix. q. i. qui contra. xv. q. vi. c. penultimo. Sed si pceres siue electores p̄dicti nō meruerunt perdere ius eligendi nō pōt sine eis papa aliuz substituere. Hec ille. Verū glo. sup illud. c. alius exponēs: a regno deposuit: dicit. i. pceribus deponentibus ꝓsentit omnino falsa videtur qm̄ contradicit textui ⁊ intentioni Pelagij qui inducit illud. c. ad ostendendum excellētiam ptātis papalis que non ostenditur per hoc q dicitur consensisse pceribus deponētibus nisi consensus ille intelligatur dando auctoritatē. vnde dns Petr⁹ de palude vbi supra dicit: q illud qđ dicit glo. cōsentit: intelligendū sit quo ad institutionem q̄ per proceres fieri potuit sed depositio auctoritate pape ⁊ nō procerū facta fuit que a solo superiore fieri potuit sed electio potuit ab inferioribus fieri. Confirmatur etiam ppositio p̄dicta exemplo Innocētij quarti qui regi portugalie qui p̄digus ⁊ dilapidator erat ⁊ ecclias monasteria pia loca ⁊ personas ecclesiasticas viduas pupillos ⁊ orphanos grauabat ⁊ grauari finebat: dedisse administrationem regni interdixisse legitur: vt in. c. grandi. de supplen. negli. prela. li. vi. Et sic sacerdos apostolicus se habet ad reges ⁊ principes sicut architect⁹ ciuilis ad alios artifices in ciuitate vt inquit Heric⁹ de gandauo quotlibeto. vi. ar. xxiij. sicut enim architectonici ē precipere qui ⁊ quales debent exercere scientiam medicinalem rhetoricā ⁊ sic de alijs in ciuitate ⁊ quosdam admittere ⁊ quosdam repellere: si sacerdos apostolicus debet considerare qui ⁊ quales regna ⁊ principatus regere debeant ⁊ bonos honorare malos autem ⁊ male gerētes deponere ⁊ alios loco illox substituere. Hec ille. De hac conclusione talis est domini Vlrici in summa sua sentētia. ait enim. Si rex esset manifeste hereticus vel si interpellatus ab ecclia negligeret nihilominꝰ regimen regni sui q̄tum ad ea que sunt fidei scz si non intenderet extirpationi hereticox pōt ab ecclesia deponi a regia dignitate. h̄ ille. Quinta ppositio. Romanū pontificē inde iurisdictionē temporalē habere manifeste ostēdit q nō modo excōmunicare pōt seculares principes sed etiā ipis in contumacia pseuerantib⁹ subditos eox a sacramēto absoluere ne eis fidelitatē obseruent. Hec ppositio ptz ex canone Gregorij. vij. in synodo p̄sidentis qui habetur in ca. Nos sanctorum. xv. q. vi. ⁊ ex canone Vrbani. ij. in ca. Juratis. ea. cau. ⁊. q. Sexta ppositio. Romanū pontificem habere iurisdictionem in temporalib⁹ ex eo ostēdit q vtrūq; gladiū habere dinoscit. Q̄ aūt gladius materialis quodāmodo ad romanū pontificē pertineat ptz Joh. xviij. vbi dicit xps petro. Conuerte gladiū tuū in vaginā. qđ verbū ptractans deuotissim⁹ Bernardus ad Eugeniū papam sic inquit. Quid tu denuo gladiū vsurpare tētas quē semel iussus es ponere in vaginā quē tamē qui tuū negat non satis videt mihi attēdere verbū dñi dicentis. Conuerte gladiū tuum in vaginā. Joh. xviij. ⁊ Math. xvi. Tuus ergo etsi ipe tuo forsitā nutu etsi nō tua manu euaginādus: alioq̄n si nullo modo ad te ptineret: ⁊ de his dicentib⁹ apls. Ecce gladij duo hic nō respōdisset dns satis ē ꝙ nimis ē: vterq; ergo ecclie ⁊ spūalis gladi⁹ ⁊ materialis sed is quidē p ecclia ille ꝙ etiā ab ecclia exercendus. ille scz sacerdotis is militis manu sed sane ad nutū sacerdotis ⁊ iussu imperatoris. hec ille. Nutus vero dicit nō tm̄ exhortatio sed etiā dispositio. vnde Leo papa. iiij. vt in ca. Ergo. xxiij. q. viij. contra saracenos iubet populū cōgregari ⁊ eis ad littus maris occurrere. Item in ca. Hortatu. ea. cau. ⁊. q. Hortatu ⁊ precib⁹ adriani pape exhortat⁹ karolus rex cōtra longobardos bellū suscepit. Ad idē btūs Greg⁹. quosdā hortat nobiles vt milites congregent contra hostes ⁊ arma viriliter preparēt. vt in ca. Quidē. ea. cau. ⁊. q. Item in registro etiaz legit q btūs Grego. ciuib⁹ tuscie vt cōtra longobardos arma pararēt mandauit ⁊ militantibus stipendia decreuit. Q̄ etiam huius gladij materialis dispositio licet non materialis exercitatio conueniat clericis sanctus Thomas in. ij. ij. q. xl. articu. ij. declarat ita dicens. Omnis psona vel ars vel virt⁹ ad quā ptinet finis habz disponere de his q̄ sunt ad finē: bella autē carnalia in populo fideli sunt referenda sicut ad finē ad bonū spūale diuinū cui clerici deputant: ⁊ ideo ad clericos ptinet disponere ⁊ inducere alios ad bellandum bella iusta. hec

Sexta

sanctus Thomas. Pertinebit ergo dispositio etiā auctoritatiua gladij materialis aduersus infideles hereticos scismaticos ⁊ tyrānos maxime ad romanuz pontificē qui dux ⁊ pastor ⁊ pugil ē ppli xpiani. Hac argumētatōe vtitur papa Bonifaci⁹ octauus in extrauaganti sua Vnā sanctā: vbi sic ait. In hac equidē scilz romani pōtificis ptāte duos eē gladios spūalē scz ⁊ tēporalē euāgelicis dictis instruimur. nā dicētib⁹ aplis. Ecce duo gladij ⁊c. sicut prius inductū est de Bernardo. sequit. Oportet autem gladiū esse sub gladio ⁊ tēporalē auctatē spūali subijci ptāti. nā cū dic aplus. Non ē potestas nisi a deo: que autē a deo sunt ordinata sunt. nō aūt ordinata essent nisi gladius esset sub gladio ⁊ tanq̄ inferior reduceret p alium ad suprema. nam iuxta beatū Dionysiū lex diuinitatis ē infima p media in suprema reduci.

Septima — Septima ppositio. Roman⁹ pōtifex iure diuino habere videt iurisdictionē tēporalē aliquo modo videlicz nobiliori ⁊ excellentiori q̄ ptātes seculares: qm̄ ad eū iure sūmi sacerdotij spectat declarare diffinire ⁊ iudicare dubia ⁊ ambigua circa quascunq̄ actiones hoiz psonales que inter iudices inferiores siue clericos siue seculares vriant. Hoc pbat Innocentius tertius in ca. Per venerabilē extra q̄ fi. sint legi. ex sacra scriptura ita dicēs. Nō solum in ecclesie patrimonio sup quo plenam in tēporalib⁹ gerim⁹ ptātem verū etiā in alijs regionib⁹ certis causis inspectis tēporalem iurisdictionē causaliter exercemus nō q̄ alieno iuri preiudicare velimus: sed q̄ Deuteron. xvij. continet. Si difficile ⁊ ambiguū apud te iudiciū esse pspexeris inter sanguinē ⁊ sanguinem: causam ⁊ causam: lepram ⁊ nō leprā ⁊ iudicium intra portas videris variari veniens ad sacerdotes leuitici generis ⁊ ad iudicem q̄ fuerit illo tempore q̄ iudicabūt iudicij veritatem ⁊ facies q̄cunq̄ dixerint tibi qui presunt loco quē elegerit dns sequereriseq̄ eoz sentētiaz qui aūt superbierit nolens obedire sacerdoti imperio qui eo tēpore ministrat dño deo tuo decreto iudicis moriat. Octaua — Octaua ppositio. Romanus pontifex iurisdictionē habet tēporalē ex p̄sequēti adiunctā spūali eo q̄ occurrēte casu cuidētis necessitatis p defensione fidei cōtra hereticos aut cōtra inuasionē paganoz iure p̄ncipatus sui quia caput est omniū fideliū ⁊ pat pōt exigere decimas vel decimatas portiones a singulis fidelibus p̄m tamē debitam ppoztionē ne aliqui sine rōne plus grauarent q̄ alij ad succurrendū cōmuni ecclesie necessitati: ⁊ possit rebelles contradicētes per censuram ecclesiasticā cōpellere. Nō rōne pbari poterit sic. Quilibz xpianus ex pfectōne xpiane nitatis siue xpiane religionis tenet honorare patrē ⁊ matrē nō solū reuerentiā exhibendo ⁊ etiā necessaria ministrando ⁊ si necesse fuerit p eoz salute oīa temporalia exponendo. Et si in hoc patrē ⁊ matrē carnales debeat honorare multo fortius spūalem. scz xp̄m ⁊ ei⁹ vicarium ⁊ matrē eccl'iaz q̄n necessitas incūbit periculosa eccl'ie siue romano pōtifici si p salute ei⁹ indigeat bonoz tēporaliū administratiōe q̄libz xpianus req̄sit⁹ subuenire ⁊ assistere tenetur. Vbi considerandū q̄ fideles nō solum tenētur subuenire romano pontifici in necessitatibus incumbētib⁹ p bono totius vniuersalis eccl'ie sed etiā in necessitatib⁹ status sui apostolici ⁊ persone: cum em̄ sit p̄ceps toti⁹ vniuersitatis xpiane multis opus habz. Nona — Nona ppositio. Romanus pontifex arguit habere tēporalē iurisdictionē: quia ipe iure suo legitimat ad seculares honores ⁊ dignitates vt habet in ca. Per venerabilē. extra qui fi. sint legi. vbi papa ita loquit nobili. N. montispessolani. Per venerabilē fratrem nostrū arelatēn. archiepm tua nobis humilitas supplicauit vt filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare quatenus eis quo minus succederent natalium obiectio nō noceret. Q̄ aūt sup hoc apostolica sedes plenā habet ptātem ex illo arguit q̄ diuersis causis inspectis cum quibusdā minus legitime genitis nō naturalibus tm̄ sed adulterinis etiā dispēsauit: sic ad actus spūales illos legitimans vt possent in eos p̄moueri: ex quo verisimiliter credit ⁊ p babiliter reputat vt eos ad actus legitimare valeat seculares. Decima — Decima ppositio. Romanus pontifex arguit inde habere iurisdictōez tēporalē: q̄ ipe iure pontificat⁹ sui negligētibus dñis tēporalib⁹ facere iusticiā subditis suis iniuriā patientib⁹ pōt supplere negligētiā illoz ⁊ iusticiā reddere q̄buscūq̄ subditis negligentiū dñoz. Ista ppositio colligit manifeste ex Innocētio tertio de foro cōpe. c. Licet vbi Innocēti⁹ ita loquit vercellēsi epo. Mādam⁹ si q̄n a laicis vercellensib⁹ litteras super rebus p̄cipue q̄ forū seculare contingūt a sede aplica p̄tigerit impetrari eas surreptitias appellatione omissa decernas auctate nostra irritas ⁊ inanes dūmodo cōsules ⁊ cōe de se cōquerētib⁹ in iudicio seculari exhibeāt iusticie cōplementū. hec ibi. Sup quo glo. dicit. Iste casus ē in quo iudex ecclesiastic⁹ pōt immiscere se iurisdictioni seculari cum iudex secularis negligēs sit facere iusticiā. Plane cū teste beato Aug. iiij. de ciui. dei remota iusticia regna non sint nisi latrocinia magna: spectat ad ro-

Undecima manū pontificē ne iusticia pereat. Undecima ꝓpositio. Romanū pon. habere ptātem ⁊ iurisdictionē tēporalez incōuincibili testimonio arguit ex eo q̄ iperiū romanū a grecis trāstulit in germanos ⁊ poteſtatē ac ius eligendi regē iperatorē postmodū certis principib⁹ cōtulit: ficut manifeste testat Innocenti⁹ tertius in. c. venerabilem. extra de elec. fic dicēs. Luz ad eos. s. principes ius ⁊ ptās hmōi ab apostolica sede puenerit que romanū imperiū in persona Caroli a grecis transtulit in germanos. vbi dicit glo. Legim⁹ in chronicis q̄ cū romana eccl'ia oppumeret ab Astulpho rege lōgobardoꝝ petijt auxiliū a Constantino ⁊ Beroe filio ei⁹ imperatorib⁹ constantinopolitanis. ⁊ cū nollent patrocinari eccl'ie Stephanus papa secūdus natione romanus transtulit imperiū in Carolū magnū qui fuerat filius Pipini quem zacharias predecessor ei⁹ substituerat loco regis frācoꝝ quē deposuerat: de quo. xv. q. vi. c. alius. Dec glo. Duodecima ꝓpositio. Romanus pontifex arguit habere iure suo iurisdictionē tēporalem in radice: q̄ vacāte imperio ipse habet iurisdictionē in tpalib⁹ vt in ca. licet. de fo. compe. dicit Innoc. iij. ⁊ in glo. etiā notat. Et ē hodie declaratū ex de re iudi. pastoralis in clem. Et ex hoc clare pz q̄ papa iure suo iurisdictionē habeat tēporalē: q̄ alʒ executionē in pdicto casu ⁊ i alijs nō haberet nisi ei cōcederet iperator. De potestate quā habet circa ifideles sit ista. xiij. ꝓpositio. Papa potest auferre dominiū siue ius quodcūq̄ quod habent infideles plationis sup fideles. Jsta propositio est beati Tho. in. iij. q. x. ar. x. ita dicentis. Consideranduꝫ q̄ dominiū ⁊ platio introducta sunt ex iure humano: distinctio aūt fideliū ⁊ ifideliū ex iure diuino. ius aūt diuinū qđ est ex gra nō tollit ius humanū qđ est ex naturali rone. Distinctio fideliū ⁊ infideliū hm se cōsiderata nō tollit dominiū ⁊ prelationem infideliū supra fideles: pōt tn iuste p sententiā vel ordinationē eccl'ie auctez dei bntis tle ius dnij vel platois tolli: q̄ ifideles merito sue infidelitatis merent ptātem amittere sup fideles qui transeūt in filios dei: ⁊ hoc quidez eccl'ia q̄nq̄ facit quādoq̄ nō facit. In illis em infidelib⁹ qui tēporali subiectione subijciunt eccl'ie ⁊ mēbris eius hoc ius eccl'ia statuit: vt patet in. c. mancipia. ⁊. c. fraternitatē. di. liij. que ambo sunt Gregorij pape vt seru⁹ iudeoꝝ statim fact⁹ xpianus a seruitute libereť nullo pcio dato si fuerit vernacul⁹. i. in suitute nat⁹ Siliter si ifidelis existēs fuerit empt⁹ ad suitiū siue cā seruiēdi: si aūt fuerit empt⁹ ad mercationē siue causa mercimonij puta vt venderet eum alteri teneť eū exponere ad vendēdū infra tres mēses nec iniuriā facit eccl'ia q̄ cū ipi iudei sint serui eccl'ie eccl'ia pōt disponere de reb⁹ eoꝝ: ficut etiā pncipes seculares multas leges ediderunt erga suos subditos in fauorem libertat̄: in illis vero infidelib⁹ q̄ tēporaliter eccl'ie nō subiacent pdictum ius eccl'ia non statuit licz posset instituere de iure ⁊ hoc facit ad scandalū vitādū ficut ⁊ dns Math. xvij. dicit q̄ poterat se a tributo excusare: q̄ liberi sunt filij: sed ideo mandauit tributū solui ad scandalū vitandū. Jta etiā paulus cū dixisset. i. ad Thim. v. q̄ serui suos dnos honorarēt subiūxit ne nomē dni de doctrina blaspbemeť hec sctūs Tho. Decimaquarta ꝓpositio. Papa ostēdit habere ptātem in tēporalib⁹ q̄ pōt punire iudeos forefacientes tam pena temporali q̄ etiā indirecte pena spūali. Jsta propositio manifeste habeť pmo in ca. Postulasti. ex de iudeis. vbi Innocē. mandat quendā iudeū qui man⁹ violentas iniecit in quendā clericū pena pecuniaria puniri: ⁊ clerico leso satisfactionē cōgruā tempoalē fieri: q̄ si non fecerit xpianis pcipit ne cū pfato iudeo anteq̄ satisfaciat pſumāt cōmercia exercere: vbi glo. dic. Excōmunicāt indirecte iudei. Secūdo idem colligit ex ca. Sepe. xxviij. q. i. vbi ex pcilio tolerano pcipitur vt iudei q̄ cōfortia cū xpianis nō vitauerint publicis cedib⁹ deputenť. Decimaquinta ꝓpositio. Papa arguit habere iurisdictionē in tēporalib⁹: q̄ pōt pncipes apostatātes a fide ꝑuare dominio tēporali qđ habent sup fideles. Jsta ꝓpositio licet pateat ex his que dicta sunt in quarta ꝓpositiōe nihilomin⁹ sic ostēdit ex dictis sancti Tho. ij. ij. q. xij. ar. vi. sic dicentis. Ad eccl'iam aūt non ptinet punire infidelitatē in illis q̄ fidē nūq̄ pcepe-runt. hm apli. i. ad Cor. v. Quid enim mihi de his q̄ foris sunt iudicare? sed infidelitatē illoꝝ qui fidē ꝑus ceperūt pōt sententialit̄ punire ⁊ cōmunit̄ in hoc puniūt q̄ subditis fidelib⁹ dominari non possunt: hoc em vergere posset in magnā fidei corruptionē: q̄ vt dicit Prouer. vi. Homo apostata in corde suo machinat malum ⁊ iurgia seminat intendens boies separare a fide: ⁊ ideo q̄to citius aliq̄ per sentētiam denūciant excōicati ꝓpt apostasiā a fide ipso facto ipi subditi sunt absoluti a dominio eoꝝ ⁊ iuramēto fidelitat̄ quo eis tenebāt. hec sanctus Tho. Hoc etiā colligit ex ca. Absolutos. extra de hereti. ⁊ ex ca. Nos sctōꝝ. ⁊ ca. Juratos. xv. q. vi.. Decimasexta ꝓpositio. Papa ostēdit hre etiā in tēporalib⁹ iurisdictionē q̄ pōt ptra infideles hereticos aut tyrannos cōtumelioſos fidei xpiane aut occupatoꝝ bo-

noz ecclie aut pturbatozes pacis ⁊ quiet̄ ppli xp̄iani indicere bellū: nō quidē vt occidāt vulnerent vel mutilent: sed vt fidē defendant ecclesiā ⁊ patriā liberēt ⁊ terrā ab infidelib⁹ occupatā reducāt ad xp̄m. ⁊ sup hoc potest licite ⁊ iuste dare idulgētias magnas arma ad h̄ sumētib⁹. Hec ꝓpositio satis patz tā auctib⁹ q̄ rōe ex his q̄ inducta sūt circa sextā ꝓpositionē.

Capitulum. cxv. In quo ponūtur alique obiectiones aduersarioz contra ea que dicta sunt de potestate ⁊ iurisdictione pape in tempozalibus.

Expln CXV

Quersarij qui ab

a ecclesia oino auferre ptātem in tē pozalib⁹ moliūtur multipliciter arguūt contra predicta nitentes ꝓbare q̄ romani pon. auctas siue potestas non in rpalibus sed in spiritualibus tm̄ sit: quozū rōnes potiozes sunt q̄ sequūtur. In sola et mera cōmissione regni celoz nō venit nec cadit cōmissio regni terrenoz: cū regnū celoz ⁊ terrenoz ex opposito diuidant sicut regnū carnale ⁊ spirituale. sz xp̄s cōmisit petro ⁊ ei⁹ successoribus in psona ipsius claues regni celoz ⁊ nō claues regni terrenoz prout pz Mat. xvi. c. vbi legit q̄ petro dixit. Et tibi dabo claues regni celoz ⁊ q̄cunq; ⁊c. Claues iquit regni celoz ⁊ nō claues regni terrenoz nec vnq̄ in scripturis euangelicis aut aplicis reperit q̄ xp̄s cōmiserit petro claues regni terrenoz: ⁊ q̄ nō est scriptuz nō est nouis adinuētionib⁹ presumendū. vnde nō videtur q̄ roman⁹ pon. habeat potestatem vniuersalis iurisdictionis nisi in spūalibus tm̄. Secūdo sic. Vicarius nō hz maiorē plenitudinē ptātis q̄ habuit bmo xp̄s. sed xp̄us nō habuit nec habere voluit bmōi potestatez siue dominiū in tempozalib⁹ ergo nec eius vicarius. ꝓña est bona. maioz est manifesta. minoz ꝓbatur multipliciter. Primo ex illo q̄ xp̄s respōdit cuidā Luc. xij. dicēti sibi. Magister dic fratri meo vt diuidat mecum hereditatem. cui xp̄s sic respōdit. Homo quis me cōstituit iudicem aut diuisorem sup vos? quasi di. nullus. Secundo ex illo q̄ legit̄ Joh. vi. Jbs cū cognouisset: quia venturi essent vt raperent eū ⁊ facerent eum regē fugit iterum in montem ipse solus. q̄ vtiq; non fecisset si regnum terrenum quesiuisset. Tertio ex illo q̄ homo christus ait Joh. xviij. Regnum meum nō est de hoc mūdo. Tertio arguitur sic. Ve due potestates. s. tempozalis et spiritualis nō possunt in vna ⁊ eadem persona cōuenire siue concurrere. erga roman⁹ pōtifex cum potestate in spiritualibus nō potest habere potestatem in tempozalib⁹. ꝓsequētia videtur bona. antecedēs patet: q⁹ due species eiusdē generis nō se cōpatiunt in eodē subiecto: sicut homo ⁊ asinus: albedo ⁊ nigredo. be aūt due ptātes sūt huiusmodi: ergo ⁊c. Quarto sic. Officia debēt eē omino immixta aliozquin sequerēt confusio: sed aliud ē officiū iurisdictōis spūalis ⁊ aliud ē officiū iurisdictōnis tempozalis. ergo hec officia nō debēt misceri in vna ⁊ eadē persona. Que ratio apte confirmari videt ꝓ ea que Nicolaus papa in ca. Cū ad verū. di. xcvi. dicit q̄ xp̄s actib⁹ ꝓpriis ⁊ dignitatib⁹ distinctis officia ptātis vtriusq; distreuit. Quinto arguit ex illo Mat. xxij. vbi dicit xp̄s. Reddite que sunt cesaris cesari ⁊ q̄ sunt dei deo. in quo innuere videt distinctōez p̄dictarū iurisdictōnū spūalis scz ⁊ tēpozalis ⁊ psonarū in quas cadūt: q⁹ tēpozalis cadit in cesarē: spūalis vero in p̄latos qui sūt vice dei in terris: ergo p̄dicte due dignitates non debent esse in eadē psona. Sexto arguit ex lege illa imperatoris in qua dicit. Sic em̄ magna dona a deo collata sunt sacerdotiū ⁊ imperiū vt diuinis sacerdotiū ⁊ imperiū humanis pre esset: ergo ptās ecclie se extēdit solū ad diuina ⁊ spūalia: secularis vero ad tēpozalia. termini aūt antiq̄ transgredi nō debēt. ꝑm illud Prouerb. Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. Septimo sic ad Ebreos. xj. dr. Nemo militās deo implicat se negocijs secularib⁹: sed nemo in ecclia magis debet militare deo q̄ papa. ergo minus implicare se debet negocijs secularib⁹: ergo papa nō habz iurisdictionē tēpozalē. Octauo sic. Judex secularis de re spūali iudicare non pōt de iudi. ca. Decernimus. sic videt q⁹ iudex ecclesiasticus de tēpozalib⁹ se intromittere nō pōt vt cōtrariozum eadē sit disciplina ꝑm pbm. ⁊. ff. de his q̄ sunt sui vel alie. iuris. l. i. §. videmus.

Quartum

Quintum

Sextum

Septimum

Octauum

Nono. Habere iurisdictōnē in tēpozalib⁹ cōtradicit pfectioni aplice: ergo videt q⁹ habere iurisdictionē in tēpozalib⁹ nullo modo cōueniat romano pōtifici qui singulariter dicit apostolicus. ꝓsequēntia bona videt. antecedēs ptz ex illo Mat. b. xix. Si vis pfect⁹ esse vade ⁊ vende omnia que habes ⁊ da pauperib⁹ ⁊ sequere me. ⁊ illud Luce. xiiij. Omis ex vobis q̄ nō renunciauerit omib⁹ que possidet nō pōt meus esse discipulus. Decimo sic. Si iurisdictio tēpozalis esset in romano pontifice sequerēt q⁹ superfluet aut in eo aut in p̄ncipibus secularibus sed neutrā est dicendum: cum deus ⁊ natura nihil faciant frustra. iij. de anima. ergo videtur q⁹ romanus pontifex solū in spiritualibus habeat iurisdictionē ⁊ in tēpozalibus solū p̄ncipes seculares. ꝓsequntia tm̄ videt bona.

Nonum

Decimum

Capitulum. cxvi. In quo rñdet obiectōib⁹ prefatis.

Caplm CXVI

Hne consideran

tibus nobis ea que in superioꝛib⁹ de ordine ⁊ vnitate eccl̄ie enuclea uimus necessariū dicendū videt saluo semper meliori iudicio quod ante dixim⁹: videlz ꝙ in hierarchia ecclesiastica militātis eccl̄ie ptās spūalis p̄ncipet seculari ptāti. cuz eī vt inq̄t pbs. i. poli. quādocūq; aliq̄d cōstituit ex pluribus ordinatis ad inuicē siue ex p̄iunctis sicut homo ex coꝛpe ⁊ anima: siue ex diuisis sicut exercit⁹ ex militib⁹ in oīb⁹ ē inuenire p̄ncipās ⁊ subiectū quēadmodū in armonica musica ē vn⁹ sonus p̄ncipalis: ⁊ in mixto vnū elemētū p̄dominās: ⁊ in hoīe aīa coꝛpoꝛi: ⁊ intellectus appetitui sensibili: ⁊ i domo vir vxoꝛi: ⁊ vniuersaliter masculus femine: ⁊ hō bestijs: sed cū ex spūalib⁹ ⁊ tēpoꝛalib⁹ q̄si duobus lateribus cōpagineť totū coꝛp⁹ vniuerse reipublice xp̄iane vt inquit Hugo de sancto victoꝛe li. ij. de sacramētis: ⁊ spūalia p̄ferant terrenis sicut aīa coꝛpoꝛi: necesse ē dicere ꝙ ptāti seculari p̄ncipetur ptās spūalis: ita ꝙ ad hierarchā huius hierarchie eccl̄ie militātis (qui post xp̄m est romanus pōtifex cui in btō petro xp̄us tradidit ambas claues) regimē toti⁹ eccl̄ie nō tam in spūalib⁹ q̄ etiā in tēpoꝛalib⁹ aliquo modo ptineat iuxta id qđ dr̄ di. xxj. c. Omnes. vbi Nicolaus papa dicit ꝙ btō petro eterne vite claui gero terreni simul ⁊ celestis imperij iura cōmisit. vbi glo. dicit. Argumētū ꝙ papa habet vtrūq; gladiū scz spūalem ⁊ tēpoꝛalē: qđ verum ē p̄ma auctrate ⁊ superioꝛi ꝑ iurisdictōnis executionē habz in spūalibus: in tēpoꝛalibus aūt nō nisi in casibus de q̄bus superi⁹ dictum ē Unde dicēdū est ad obiectōnes aduersarioꝝ

Ad primū

Ad p̄mā negat assumptū simpliciť positū ⁊ maxime in eo in quo ē ptās spūalis regiminis eccl̄ie p̄m plenitudinē sicut in papa dicimus: sicut in parte exposuimus supꝛa ꝙ sicut in collatione p̄ncipalis intelligit accessoꝛiū etiaz si de illo nulla fiat expꝛessa mentio ⁊ in collatōe maioꝛis intelligit collatio minoꝛis qđ ordinatur ad illud: ⁊ in collatōe regiminis intelligūtur collata oīa ea sine q̄bus recte expediri siue exequi nō pōt regimen illud: ita in collatione ptātis spūalis pape sicut capiti ⁊ rectoꝛi totius politie xp̄iane necessario venit subintelligēda collatio ptātis secularis q̄tū necessariū est ad ꝓseruationē bonoꝝ spūaliū ⁊ directionē fideliū in regnū celoꝝ. vñ in collatione clauiū celestiū maxime quo ad clauē iurisdictionis interuenit traditio clauium terrenoꝝ in vim cuiusdā necessarie ꝓsequentie modo quo dictū est superius, nec opoꝛtebat aliq̄d expꝛimere de collatiōe regni terreni siue iurisdictionis tēpoꝛalis: qꝛ vt dixim⁹ in collatōne p̄ncipalis scz ptātis regni celoꝝ satis intelligebatur. Hō vero dr̄ ꝙ hec duo ex opposito diuidūtur. rñdeť ꝙ nō est verum sicut infra videbit in reſpōsione ad tertiā obiectionē. Ad secūdaz obiectionē in qua dr̄ ꝙ xp̄s nō habuit ptātem nec dominiū: rñdeť ꝙ falsum est: q̄m qui dicit xp̄m nō habuisse ptātem tēpoꝛalē ⁊ spūalē fic etiā dicit dñs Job. xxij. in decretali illa. Quia vir reꝛobus ꝓtradicit sacre scripture in multis locis: sed maxime illi. Mat. vlti. vbi legit xp̄us dixisse. Data ē mihi oīs ptās in celo ⁊ in terra. ⁊ Apoc. i. dr̄ p̄nceps rerum terre. Et ad Heb. i. dr̄ qđ sumptū est de ps. viij. Cōstituisti eū sup opa manuū tuaꝝ. vbi dic glo. Ecce potestas xp̄i ostēdit: vt em̄ in ope dñi nihil excipitur: ita nec a xp̄i ptāte. h̄ glo. Uerū sicut dic dñs Durādus bñ ꝓtingit ꝙ habēs ptātē ⁊ auctoꝛitatē iurisdictōnis nō vtit ea in ꝓꝓꝛia ꝑsona nec decet q̄tū ad oīa: imo minoꝛa debēt cōmitti minoꝛib⁹ ⁊ mediocria mediocribus ⁊ maioꝛa supmis: sicut cōsultum fuit moysi a ietro. Exo. xviij. ꝙ cōstitueret iudices q̄ minoꝛa ⁊ facilioꝛa tantūmodo iudicarent ⁊ difficilioꝛa remitteret moysi iudicāda. Et apli diꝛerūt Act. vi. c. Non est equū nos relinq̄re v̄bū dei ⁊ ministrare mēsis. Et p hūc modū xp̄s lz haberet oēm ptātē: tñ summū opus ad qđ venerat fuit nos instruere de vita sua ⁊ de redēptōne nr̄a p ipm faciēda: ꝓp̄ qđ circa ista q̄si totaliť vacauit dimittēdo minoꝛa q̄ p alios fieri poterant. Vñ Amb. sup illud Joh xviij. Regnū meū nō est de hoc mūdo dicit. Bene terrena declinat qꝛ ꝓpter celestia descendit. Ad ꝓbatōnes ꝙ xp̄us nō habuerit ptātem rñdeť ad p̄mā que ē Luce. xij. dicēdo ꝙ illa nō pꝛobat ꝓpositū aduersarioꝝ: q̄m illud xp̄s nō dixit qꝛ negaret se habere ptātem oīum ꝑ ꝓp̄ duo. Pꝛio qꝛ dedignabať executionē hr̄e in tam paruis rebus. ⁊ ille poterat recurrere ad minoꝛes quoꝝ erat talia imediate exequi. Hanc rōnē tangit beatus Ambꝛo. in glo. ita dicēs. Non dignať esse iudex litiū aut arbiter facultatū qui viuoꝝ et moꝛtuoꝝ habz iudicium ⁊ meritoꝝ arbitrium i. ad Loꝝ. vi. Secularia iudicia si habuerit ⁊c Secūdo qꝛ diuidere cōmunitatē officiuz erat dyaboli nō xp̄i. Hsee. xiij. Jpe inter fratres diuidit. i. dyabolus. i. Loꝝ. xix. Nō em̄ dissensionis est deus ꝑ pacis. Hanc rōnē tangit glo. q̄ sup illud. Quis me cōstituit. ita dicit. Nō suz dissensionis deus sed pacis ⁊ vnitatis q̄ veni hoiem pacificare cū angelis vt multi vnū coꝛpus ⁊ aīam vnā habeāt: non vt diuidaňt ꝑ vt habeāt oīa cōia ne q̄s sit egens inť eos: ille q̄

nō colligit mecū est fraternitaſ diuisor: dissen
sionis auctor. ℔ glo. Ex quo pz ꝙ auctas p̄fata
in q̄ aduersarij plurimū ꝓfidūt in nullo suffra
gaſ eis. Ad scōam ꝓbationē que sumiſ ex illo
Joh. vi. ꝙ fugit xp̄s ne facerent eū regē: respō
deſ ꝙ nihil facit p̄o aduersarijs. qō patet sic
ex expositōe sancti Tho. sup būc locū. Querit
em̄ scūs Tho. cū ipse xp̄s esset rex q̄re fugit. ad
hoc inq̄t triplex rō assignaſ. Una q̄ derogasſz
dignitati ei⁹ si regnuz ab hoie accepisset q̄ sic
erat rex vt ei⁹ ptcipatōe reges omnes essent
Prouer. viij. Per me reges regnāt. Alia rō q̄
p̄eiudicasset sue doctrine si claritatē ꝛ robur
ab hoibus accepisset. sic em̄ operabaſ ꝛ doce
bat vt totū diuine virtuti ascriberet ꝛ nō solū
fauori humano Joh. v. Claritatē ab hoib⁹ nō
accipio. Tertia ratio est vt erudiret nos mun
danas ꝓtēnere dignitates Joh. xij. exemplū
em̄ dedi vobis ⁊c. Ad tertiā ꝓbationē q̄ sumi
tur ex illo Joh. xviij. Regnū meū nō est de boc
mūdo: rn̄deſ ꝙ auctas ista bene intellecta in
nullo suffragaſ aduersarijs: qm̄ p illam nō ne
gat se xp̄s regē esse: imo postea exp̄sse cōcessit
nā cum pylatus dixisset ei. Ergo rex es tu: rn̄
dit. Tu dicis q̄ rex sum ego: ego em̄ (inquit)
ad hoc nat⁹ sum ꝛ ad hoc veni in mundū vt te
stimoniū perhibeā veritati. Nec dicit: regnuz
meū nō est in hoc mūdo: cū regnū eius sit in ce
lo ꝛ in terra: ℔ dicit nō est de hoc mundo: nō. s.
electōe mundana nec successione būana. P̄o
cui⁹ auctis plenior intelligētia vt intelligāt
aduersarij nihil h̄e fauoris est notandū: ꝙ vt
dicit sanct⁹ Tho. sup Jo. exponēs hunc locuz
ꝙ regnū ꝺr q̄nq̄ popul⁹ illi⁹ q̄ regnat q̄nq̄ ip
sa regia ptās. Primo g̃ mō accipiēdo regnuz
expōit Aug. di. Regnū meū. i. fideles mei apo
ca. v. Fecisti nos deo nr̄o regnū: nō ē de ℔ mū
do. s. ꝓ effectū ꝛ imitatione erepti quidē p gre
collationez. sic em̄ nos eruit de ptāte tenebra
rū ꝛ trāstulit nos in regnū claritaſ sue. Chr̄y
so. aūt exponit accipiēdo regnū secūdo mō di
cens. Regnū meū. i. ptās mea ꝛ auctas q̄ sum
rex nō est de hoc mūdo. i. nō hz orīginē ex cau
sis mūdanis ꝛ electōne hominū ℔ aliūde. s. ab
ipso patre Daniel. vij. Ptās eius que nō aufe
reſ ꝛ regnū ei⁹ qō non corrūpeſ. Et. j. ꝛcludit.
Regnū meuz nō est hinc. i. nō hz p̄incipiū de
hoc mūdo: est tn̄ hic: q̄ attingit a fine vsq̄ ad
finē fortiter ꝛ disponit oīa suauiter. ꝛ. p̄s. Po
stula a me ꝛ dabo tibi gētes ꝛ possessionē tuā
⁊c. Patet g̃ ꝙ in xp̄o fuit ptās ꝛ auctas iurisdictōis tpalis hz parū vsus fuerit iurisdictiōe
tpali. Et dico parū: q̄ qn̄ fecit q̄si flagellū de
funiculis ꝛ eiecit vēdentes ꝛ emētes de tēplo
ꝛ nūmulariox mensas euertit Joh. ij. videtur
vsus fuisse ptāte. vn̄ iudei dixerūt ei. Jn q̄ po
testate hoc facis. Verū tn̄ est q̄ p̄ncipaliſ ve
nerat nos redimere ꝛ saluare q̄si oēs actus ei⁹
versabaſ circa eruditōnē nostrā ꝛ pauci aut
nulli circa exercitiū cuiuscūq̄ iurisdictōis: nō
q̄ vtraq̄ ptātem nō haberet ℔ vt saluti nostre
totaliter intenderet: sicut dr̄ Joh. iij. Non em̄
misit de⁹ filiū suū in mundū vt iudicet mūduz
sed vt saluet mūdus p ipm̄. Expleto aūt sacra
mento uostre salutis p mortē xp̄i ꝛ ei⁹ resurre
ctionē xp̄s cōmisit petro regimen ecclie totū
qō necessariū erat ꝛ expediebat ad regimē to
tius ecclie. Et q̄ vtraq̄ ptās spūalis ꝛ tempo
ralis ē ad hoc necessaria: ideo vtrāq̄ ptātem
cōtulit petro. ꝛ de ptāte q̄dē spūali null⁹ xp̄ia
nus dubitat. de ptāte tēporali ptz Act. v. vbi
legiſ ꝙ petrus dānauit iudicialiſ ananiā ꝛ sa
phiram p̄ crimine furti ꝛ mēdacij. vnde super
illud. Dixit aūt petr⁹ ad ananiā dicit glo. q̄si
p̄nceps oim loquiſ. Et sup illud. quare posui
sti in corde tuo banc rem: nō es mentit⁹ hoib⁹
sed deo. dicit glo. que est Bede sic. Non causa
questus tam seuerā p̄euaricatōis dedit sentē
tiam: sed p̄uidēs futura zizania q̄ simplicitatē
ecclie p̄auis moribus adulterarēt nulla reos
passus ē penitētia curari ℔ ad timorē posteruz
noxiū germen radicitus amputauit. hec glo.
Item btūs Aug. in li. de mirabilib⁹ sacre scri
pture tractās boc verbū dicit. Ecce quāta est
aplica virtus in xp̄o sanū ananiā dū petr⁹ ar
guit p̄ sermonis tm̄ imperium morte ligauit. ꝛ
tabitā mortis vinculo ligatā eadē imperij po
testate dissoluit. ideoq̄ p̄ius ananias ꝛ saphi
ra in ꝓspectu ecclie cito mortui sunt vt aplica
auctas quāta esset ostenderet. hec ille. Ratio
autē alibi legitur ꝙ ipe petrus vsus fuerit hac
ptāte: q̄ ꝓpt paucitatē credētiū sup quos fuit
sibi data ptās tota intētio petri ꝛ alioꝝ aplox
ꝛ discipuloꝝ fuit ad ꝓuertēdū alios ad fidē p
p̄dicationē ꝛ miraculoꝝ opationē. vn̄ Marc.
vlti. dr̄. Illi aūt ꝓfecti p̄dicauerunt vbiq̄ dño
cooperāte ꝛ sermonē cōfirmāte ⁊c. Multipli
catis aūt fidelib⁹ posteriores ꝛ successores nō
indebite ꝛ incōgrue aliq̄n exercuerūt ꝛ vsi fue
runt q̄n boc expedire iudicabāt. vn̄ xp̄s ꝛ apli
multa exequēda ꝛ ordināda dimiserūt suis suc
cessoribus p̄m diuersa tpa ꝛ diuersos stat⁹ ec
clesie q̄ ipsi p seipsos tūc nō executi sunt nec or
dinarūt: q̄ tūc opus nō erat: sicut pulchre ostē
dit Augu. in epla ad comitē Bonifaciū. Ad tertiā obiectōnē cū dr̄ ꝙ he due ptātes nō pos
sunt cōuenire in vna p̄sona: rn̄deſ negādo boc
Et ad ꝓbationē cū dr̄ ꝙ due species eiusdē ge
neris ⁊c. respondeſ ꝙ hec ratio deficit: q̄ bec
ꝓpositio nō est vniuersaliter vera sed soluz in

Ad tertium

illis in q̄bus ex ſpeciali rōne reperit repugnā
tia eſſendi ſimul. Verbi gr̄a. in omnibus natu
ris p̄ ſe exiſtētib⁹ eſt repugnātia eſſendi in eo
dem ſubiecto: q̄ quelibet ex natura ſua nata ē
conſtituere ꝓpriū ſuppoſitū vt homo ⁊ aſinus
Item in oppoſitis vbi repugnātia ex natura
oppoſitionis eſt ita vt nō ſolū ſint diſtincte ſ
etiā cōtrarie. ⁊ ideo in quocūq; genere inueni
tur oppoſitio inter aliq̄s ſpecies: oēs ſpecies
illius generis ſūt incōpaſſibiles: ſicut in albe
dine ⁊ nigredine ⁊ de oīb⁹ mediis coloribus
q̄ oēs habēt oppoſitionē inter ſe ſaltē impfe
ctam. natura em̄ cōtrarioꝝ eſt vt inuicē ſe ex
pellāt. vñ ꝓtraria ſunt q̄ maxime inf̄ ſe diſtāt
⁊ eidē ſuſceptibili viciſſim inſunt: nō ſimul fiē
p̄s dicit in p̄dicamētis. ſed ille forme que ſic
ſunt diſtincte q̄ nō ſunt contrarie ſ diſparate
ſunt cōpaſſibiles in eodē ſubiecto: ſicut quāti
tas ⁊ q̄litas que diſtingūf gñe generaliſſimo
in boīe. Species etiā generis ꝓrimi poſſunt
eſſe ſimul: vt pz̄ in virtutib⁹ tam moralibus q̄
intellectualib⁹. pōt em̄ idē homo ſimul habe
re virtutes. ſcz̄ tēperantiā iuſticiā ⁊ fortitudi
nem ⁊ ſic de aliis: imo q̄ habz̄ vnā pfecte ⁊ cō
plete habz̄ oēs: fiē pz̄. vi. ethi. Patz̄ ergo q̄ nō
eſt bonū argumētū. Iſte forme ſunt diſtincte
ergo nō ſunt compaſſibiles in eodē ſubiecto.
Sic ergo in ꝓpoſito q̄ iuriſdictiones tēporalis
ſcz̄ ⁊ ſpūalis licz̄ ſint diſtincte nō ſunt tñ con
trarie. q̄ pz̄: q̄ vnū cōtrariū nō ordinaf ad ali
ud immo corrūpit ipm. iuriſdictio aut̄ tpalis
ordinaf ad ſpūalē ſicut ſup̄ oſtēdim⁹. Iteē vna
iuriſdictio iuuat ⁊ cōfortat aliā ⁊ p conſeqns nō
ſequit̄ q̄ ꝓpt̄ earū diſtinctionē ſint incōpaſſi
biles in eadē pſona. Nō etiā pz̄ de facto: quia
in eadē pſona xp̄i fuit vtraq; iuriſdictio: q̄ dic
tum eſt. Dñi ē terra ⁊ plenitudo ei⁹ orbis ter
rarū ⁊ vniuerſi q̄ habitāt in eo. p̄s. xxiij. Patz̄
etiā ex alio: q̄ ſi nō eſſent cōpaſſibiles ſequere
tur q̄ nulla pſona eccleſiaſtica poſſet habere
aliquā iuriſdictionē temporalē nec caſtrū nec
villam nec aliq̄d aliud: q̄d eſt valde abſurdū.
Patz̄ ergo q̄ iſte iuriſdictōnes ſunt cōpaſſibi
les nō obſtante earū diſtinctiōe adinuicē. vñ
tpe legis nature ſimul ambe currebāt regnū
⁊ ſacerdotiū ⁊ oēs ꝓmogeniti regum ſacerdo
tes erant ⁊ reges ⁊ iuriſdictōnē in tēporalib⁹
⁊ ſpūalib⁹ exercebāt: ſic ambe ſimul cucurrerūt
in lege moſayca vſq; ad ſamuelē ſub quo ppl's
periuit ſibi regē quē q̄tum erat ex parte ppli
dñs cōceſſit eū in onus ꝓpt̄ pctā eoꝝ. vñ dixit
dñs ſamueli. Nō abiecerūt te ſ me ne regnem
ſup̄ eos. diſponēte eterna ꝓuidētia q̄ etiā ma
la noſtra ⁊ ea que ꝓcedit ꝓ peccatis nr̄is in
bonū cōuertit. Hoc factū eſt in p̄ſagiū eius
q̄ erat futurū deo ordinante in noua lege vt
ſacerdotes expediri a iudiciis tēporaliū aſſue
ſcerent imminēte tpe aduent⁹ xp̄i vacare ſpi
ritualib⁹. q̄ veniēs rex ⁊ ſacerdos ſm ordinem
melchiſedech q̄ ſimul erat rex ⁊ ſacerdos dei
altiſſimi ſacerdotiū q̄ per accidēs ſm p̄dicta
ſeruile factū erat in lege moſayca in q̄ ſacerdo
tes ſubditi erant regib⁹ ad libertatē ſacerdo
tij legis nature reduxit: in qua in eadē pſona
vtraq; dignitas iuxta curſum legis nature de
buit reſidere: ſed poſt xp̄i aduentū cū tps erat
vacandi ſpūalib⁹ diſpoſitiue a deo regimen ⁊
auctas tēporaliū ⁊ iuriſdictio eis circa illa ⁊
executio cōmiſſa ē impatorib⁹ ⁊ ꝓncipib⁹ ſecu
laribus remanēte ſola ꝓma auctate vt dictū
eſt apud ſacerdotes tanq̄ apō illos quoꝝ de
bet eſſe nobilior exercitatio ⁊ q̄ ſunt in gradu
maiori ⁊ altiori agētib⁹ regibus ⁊ ꝓncipibus
tēporalia negocia q̄ tanq̄ minores ⁊ inferio
res occupati ſunt circa inferiora. vt ſup̄ illud
i. Eoꝝ. vi. Si ſecularia negocia habetis cōtē
ptibiles q̄ ſunt in eccl'ia illos cōſtituite ad iu
dicandū. dicit glo. maiores ſpūalib⁹ intēdere
debent. Sunt ergo dignitates p̄dicte diſtin
cte nō ex natura rei ſ ꝓpt̄ diuinā diſpoſitiōez
⁊ tñ nō ſic penit⁹ diſtincte ſunt ān ſuperior iu
riſdictio remaneat penes papā licz̄ differenf
vt dixim⁹ in ſpūalibus ⁊ tēporalib⁹: q̄ in ſpūa
libus habz̄ executionē regulariē ⁊ immediate
in tēporalib⁹ vero nō regulariē ſ in caſib⁹ aſſi
gnatis. Ad quartā rōnē cū dr̄ q̄ officia debe
ant eſſe diſtincta ⁊c. reſpōdeō q̄ iſtud habz̄ lo
cum q̄n plures intromittūr ſe ſimul de eodem
negocio: q̄ nō eſt in ꝓpoſito: q̄ de ſpūalibus
nullus pōt ſe intromittere niſi iudex eccleſia
ſticus. de tēporalib⁹ ꝓ̄ non intromittūt ſe ſi
mul iudex eccleſiaſtic⁹ ⁊ laicus iudex: q̄ null⁹
p̄o eadē cauſa debz̄ trahi ad diuerſa iudicia: ſ
in optiōe actoris ē recurrere ad vnū eoꝝ ⁊ ille
ſolus habz̄ tūc cognoſcere de illo negocio ⁊ iu
dicare: ⁊ ſic nulla ē confuſio. Ad quintā qua
dicit q̄ dñs ait. Reddite que ſunt ceſaris ceſa
ri ⁊c. Dicendū q̄ auctas illa in nullo fauet ad
uerſarijs: q̄m ſm veritatē tex. euāgelij non fuit
intētio xp̄i in illo loco facere diſtinctionē p̄e
dictarū iuriſdictionū nec aſſignare pſonas in
quas cadāt: ſed reſpōdere tēratiue q̄ſtioni iu
deoꝝ: qui cuz̄ reputarēt ſe ſolos eē de pplo dei
aliis exiſtētib⁹ paganis ⁊ idolatris nō crede
bant aliq̄ eoꝝ q̄ tenerenf ceſari pagano impe
ratori ad ſoluendū cenſum ſ immunes eſſe a
cenſibus ⁊ tributis qui vacabāt cultui dei ve
ri. ⁊ ideo cū herodianis qui erant de gente im
peratoris venerūt ad xp̄m ꝓponentes ei banc
q̄ſtionē. Licet cenſum dare ceſari vel nō: vt ſi

Ad quartū

Ad quintū

diceret nō: accusarēt eū apud iperatorez. si diceret sic: accusarēt eū apud principes sacerdotū rangꝫ dicentē ꝓtra libertatē cultus dei. Jesus aūt sciēs nequitiā eoꝝ oīso sibi numismate cēsus isculpto imagine cesaris: rndit. Reddite que sunt cesaris cesari ⁊ que sunt dei deo: id est reddite cesari censum sibi debitum ⁊ deo cultū in oblationib⁹ ⁊ sacrificijs ꝑm ritū legis loquebaꝫ. g̃ de redditione debitoꝝ ⁊ nō de distinctione iurisdictionū ⁊ psonarū in quas cadunt. Ad sextā cū dr q iperiū būanis preest ⁊c. respōdeꝫ q verū est q sacerdotiū est a deo vt preesset diuinis ⁊ spūalib⁹ q̃tū est de ꝑma ⁊ principali intētione sacerdotij: ꝧ q diuina ⁊ spūalia pturbanꝫ ⁊ qnq̃ ipediūtur ꝓ abusum hominū circa tpalia: ideo ad sacerdotiū secundario ⁊ ex ꝓuīti ptinet impedimēta ⁊ pturbationes tollere ⁊ impeditores ⁊ pturbatores gladio spūali ferire. Jsti sunt em̄ veri termini iurisdictōis spūalis ⁊ tpalis a fundatione quos transgredi nō licet: q iurisdictio tpalis nullo modo se extēdit ad spūalia de q̃b⁹ nihil nouit. iurisdictio ꝯo spūalis se extēdit primo ⁊ principaliꝫ ad spūalia: secūdario ⁊ ꝓ quandā ꝓnaz se extēdit ad actiones hoīm circa tēpalia q̃ ordinanꝫ ad spūalia tanq̃ ad finē quaten⁹ abusus hoīm circa ea pōt ipedire finem. Ad septimā rndeꝫ q rō nō ꝓcedit. qm̄ licet ꝑm sctm Tho. in. ij. ij. q. vij. c. lxxxvi. ar. ij. cā cupiditatis ingerere se negocijs secularib⁹ religiosis ⁊ clericis sit ꝓhibituz: cā tm̄ charitatis se negocijs secularib⁹ cū debita moderatōe ingerere pnt ꝑm superioris licentiā ⁊ ministrando ⁊ dirigendo. vn̄ in decretis. di. lxxxvij. c. decreuit iquit Melchiades papa. Decreuit sctā synod⁹ nullū deinceps clericū aut possessiones ꝓducere aut negocijs secularibus se imiscere nisi ꝓpe curā pupillorꝝ aut orꝑbanorꝝ aut viduarū aut si forte eps ciuitatis ecclesiasticarū rerū sollicitudinē eū bñe ꝓcipiat. Nō g̃ derogat dignitati sūmi pōtificatus si cā charitatis ⁊ vgente necessitate ad cōseruationē spūaliū ad correctionē vitioꝝ ad punitōez malefactorꝝ ac manutentionē pacis ⁊ iusticie in pplō xp̃iano aliq̃ de negocijs secularib⁹ se intromittat vt director ⁊ ꝓceptor. Ad octauā cū dr q iudex secularis ⁊c. respōdeꝫ q rō nō ꝓcedit. q nō ē silis rō de iudice seculari ⁊ ecclesiastico: q iudex secularis est omnino incapax ecclesiastice vel spiritualis iurisdictionis: vt in. c. decernim⁹. de iudi. allegato ex oppōsito. vn̄ nec spiritualia possidere potest. c. causam. de rescrip. vnde punitus est lepra Ozias qui officium sacerdotum sibi vsurpare voluit Paralippoñ. xxvi. iudex autem ecclesiastic⁹ est bene capax iurisdictionis tēporalis. Primo em̄ ab initio cause etiā tēporalis iurisdictionis oēs tractabanꝫ cozā sacerdotib⁹: vt in. c. Per venerabilem. qui fi. sint legi. nec etiā iste due iurisdictiones cōtrariantꝫ ad inuicē: immo vt supra diximus simul cōcurrere possunt in vna ⁊ eadē psona. Ad nonā obiectionē cū dicitꝫ: q habere iurisdictionē in tēporalib⁹ repugnat ecclesiastice pfectioni: respondeꝫ q boc falsum est. Et ad ꝓbationē cū inducitꝫ illud Mathē. xix. Si vis pfect⁹ esse: respōdet sctus Tho. in. ij. ij. q. clxxxiij. ar. vij. q abrenūciatio ꝓpriarū facultatū dupliciꝫ ꝓsiderari pōt. Uno modo ꝑm q est actu: ⁊ sic in ea nō ꝓsistit essentialiter pfectio sed quoddā pfectionis instrumentū: ⁊ ideo nihil ꝓhibet statū pfectiōis esse sine abrenūciatione ꝓpriorꝝ. Alio modo pōt cōsiderari ꝑm q̃ paratōnē animi: vt sc̃z homo sit paratꝰ si opꝰ fuerit oia dimittere vel distribuere: ⁊ boc directe ptinet ad pfectionē. hec sctus Tho. Cum aūt ptās iurisdictōis possit stare in psona dñi pape cū bac animi ꝑparatōe: ꝑz q possit stare cuz aplica pfectione. vn̄ xp̃s pfectissimus fuit ⁊ tm̄ in eo vtraq; ptās fuit vt dictū est. Multi em̄ sancti ꝓlati ex deuotōne fideliū habuerūt multā tēporalē iurisdictōnē: quoꝝ tm̄ perfectioni ⁊ bonitati nihil ex boc derogatū esse creditur. Ad decimā cū arguitꝫ q supfluerēt iurisdictiones secularīū ꝓncipū: respondeꝫ negando boc q supfluerent iurisdictōes: immo sunt necessarie: sicut alias in. i. li. ostēdimus. Tum q cū iurisdictio tpalis plenaria nō ponaꝫ in romano pontifice regulariter q̃tum ad immediatam executionem siue exercitationē: sed in aliquibus casibus vt dictum est ad bonum ⁊ perfectum regimen populi xp̃iani necessarie sunt potestates seculares quarū est intendere immediate istis tēporalibus ea administrando ⁊ gubernādo. vnde. i. Petri. ij. dicit de potestate seculari: q est ad vindictā malefactoꝝ laudē vero bonoꝝ. Tum secundo vt potestas spūalis absoluta in vilioꝝ ⁊ secularibus negocijs liberior sit ad vacandū spūalibus: ⁊ ne ꝓpter administrationē temporaliū ⁊ inferiorum a gubernatione impediantꝫ spūalium et superioꝝ. vn̄ bac rōne distincta dicunꝫ a deo esse harum dignitatū officia: vt in ca. Luz ad verum. dist. xcvi. habetur. Et tantū dictum sit ꝓ isto secundo libro huius p̄sentis summe de ecclesia.

Finis secūdi libri hui⁹ sūme ecclīastice q̃ de romane ecclie ⁊ eius pontificis dignitate ac primatu tractauit.

Sequit̃ tertius in quo de vniuersalib⁹ concilijs ⁊ de eoꝝ auctoritate tractabitur.

Ad septimū

Ad octauū

Ad nonum

Ad decimū

Capitulū primū quid Cōcilij noīe importetur.

Capm I

Ecursis pro nostri parui tate ingenij primis duobus libris bu ius nostri operis videli cet primo libro de vniuer sali ecclesia ⁊ secundo de ecclesia romana ⁊ eiusdē pontificis primatu. Reliquū est iuxta propositi nostri formā opitulante nobis gratia salua tocis libū tertiū subiungere de vniuersalibus cōciliis. Premittim⁹ in primis quid cōcilij no mine importetur. Pro quo sciendū q̄ prout ex Isidoro nostro libro ethi. ⁊. ca. canones. di. xv. colligere possum⁹. triplex est huius nois cōcilij interpretatio. Primo quidem conciliuz quasi consilium dicitur a cōsidendo quasi cōsidium. d. littera in. l. mutata. ⁊ boc q̄ in cōcilio considēt maiores ſm morem tractantiuz grauiter ⁊ mature res ad vniuersitates pertinentes. hinc dicit Isidorus vbi supra. Synodus ex greco interpretatur comitatus vel cet⁹ Concilij vero nomen tractum est ex more romano. Tempore em̄ quo causas agebant cōueniebant omēs in vnum cōmuniq̄ intentione tractabant. scribit etiam. i. macbab. xiij. q̄ seniores in plateis sedebāt. ⁊ de bonis terre tractabant. Secūdo concilium dicitur a cōmuni intentione. vnde Isido vbi supra vel concilium dictum est a cōmuni intentione eo q̄ in vnum dirigāt omnem mētis intuitum. Cilia enim ſm papiam sunt velamina oculorum dicta a celando oculum. Concilium ergo dicit a con ⁊ cilium. q̄ omnes in concilio cōgregant vt in vnum conueniāt omnemq̄ mentis intuitum dirigētes ad vnum scz ad vtilitatem publicā. vñ Synodus dicit a syn quod est simul ⁊ odos quod est via: q̄ omnes ad eundem finē tendunt. vnde sequitur in decreto. Cetus cōuentus est vel congregatio a coēūdo vel a cōueniendo in vnum. hinc etiam conuētus ē nūcupatus quia ibi homines conueniūt sicut cōuentus est cetus. sic ⁊ concilium a societate multorum in vnum appellatur. hec ibi. Tertio dicitur cōcilium a consulēdo quasi cōsiliū ⁊ hoc recte q̄m consilium cōcilij antonomatice dr̄ cōciliū. Ad hoc enim viri sapiētes ad cōcilia vocātur. vt super agendis consulāt. Luz enim in rebus agendis multa incertitudo inueniatur quia actiones sunt circa singularia contingentia que propter sui variabilitatem incerta sunt ⁊ in dubijs atq̄ incertis ratio nō proferat recte iudicium absq̄ inquisitione precedente, ideo necessaria est iquisitio rationis ante iudicium de eligēdis ⁊ hec inquisitio cōcilium vocatur. Ex hac triplici nominis ꝯcilij interpretatiōe posset vna diffinitio magistralis elici cōmunis ad oīa cōcilia tam ecclesiastica siue generalia siue particularia: siue secularia aut laicalia que imperatores aut reges cū maioribus proceribus aut p̄ncipibus ⁊ magistratibus regnoꝝ pro arduis causis agunt. vn de. i. Paralip. in. c. iij. ira legitur. Iſdixit quoq; rex ezechias ad omnē israel ⁊ iudam ⁊ scripsit epistolas vt venirent in domū dñi in hierusalem. ⁊. j. Inito ergo cōsilio regis ⁊ p̄ncipum ⁊ vniuersi cetus israel decreuerūt vt facerēt ⁊c. Vnde etiam in ca. Canones. di. xv. inquit Isidorus q̄ nomē concilij tractum est ex more romano. tempore em̄ quo causas agebant cōueniebant omēs in vnum cōmuniq̄ intentione tractabant. Descriptio ꝟo magistralis talis esse potest. Cōciliū est congregatio siue cōuētus boim p̄udentiū: publica auctoritate conuocatoꝝ: ad tractandum cōmuni intentione de rebus necessarijs siue cōmodis reipublice siue vniuersitatis. Tanunc aūt in hac diffinitione ārtuor cause ipius cōcilij. Primo materialis ex qua corpus concilij consurgit cū dicitur q̄ est congregatio siue cōuentus hominū id est habentiū rationē. Solius em̄ ratōnalis nature est ratiocinari ⁊ inquirere de agendis Bruta autem animalia nō cōsilio sed nature impetu se mouent. vnde Tullius in rhetoricis diffiniens consiliū inquit. Cōsiliū est aliquid faciendi vel non faciendi recte excogitata rō Additur autē p̄udentum quoniā hominū impudentū congregatio non est digna nomine concilij. Cum em̄ p̄udentia recta ratio sit agibilium (vt. vi. ethicoꝝ dicitur) maxime ad p̄udentiam pertinet consiliū. vnde p̄udens vt ibidem Aristoteles dicit est bene cōsiliatiuus. Ecōuerso vero imp̄udēs siue fatuus male cōsiliari pōt. ꝓpterea dicit Eccli. viij. Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere nisi que eis placent. ꝓpria ergo materia ex qua corpus concilij instituendū venit est cōuentus viroꝝ p̄udentū. quocirca sapiens ecclesiasticus inquit ca. vi. In multitudine p̄sbyteroꝝ p̄udentium sta: ⁊ sapientie illoꝝ ex corde coniungere. Secundo tangitur causa effectiua auctorizans conciliū cum dicitur auctoritate publica cōuocatoꝝ Profecto cum ad potestatem publicā potissime ꝑtineat eoꝝ consideratio q̄ vniuersitatem respiciunt ad ipam maxime ꝑtinet siue in vno resideat sicut in regno: siue in pluribus vt in alijs politie speciebus cōciliū cōuocare efficere ⁊ auctorizare. Tertio tangitur quasi causa

Vñ ꝓcilij dicit

Descriptio cōcilij

Capm

formalis cū dicit cōmuni intētōe. Plane quē admodū forma dat esse rei ⁊ nomen ita cōmunis intētio dat esse ⁊ nomē concilij ipsi cōgregationi. vnde vt ait Jsidorus vbi supra qui sibimet dissentiūt nō agunt cōciliū: quia nō cōsentiunt in vnū. Quarto tangit causa finalis ꝓcilij cū dr ad tractādū de reb⁹ necessarijs siue cōmodis vniuersitatis. hic ꝓfecto eē debet ꝑncipalis finis synodalis cōgregatōis virorum prudentum siue patrum. hec duo precepta plato dedisse legitur teste Tul. lib. de officijs volentibus prodesse reipublice vnū est vt vtilitatem ciuiū sic tueant vt quecunq; agūt ad eam referant obliti cōmodorum suorū. Alterum preceptū est vt totum corpus reipublice curent nec partē tueant ⁊ alias deserant.

Capitulum secundum de origine celebrationis conciliorum in ecclesia.

Ꞓcurrentibus

p diligēter scripturam sanctam facile erit reperire vnde cōciliorum celebratio in ecclesia dei originē habuerit. Jnuenimus siquidem ꝙ a patribus in veteri testamēto ꝙ ⁊ ab apostolis in nouo deriuatū est exemplū celebrationis conciliorū in eccl̄ia. De veteri quidē testamēto exemplū colligit ex illo Num. xvi. vbi dicit. viri proceres synagoge: qui tēpore concilij per nomina vocabant. Jn nouo vero testamēto exemplum celebrationis cōciliorū ab apostolis habem⁹ qui vt colligit ex libro actuū ⁊ ex traditōe patrum plures synodos ad nascētis ecclesie informationem instituisse referunt. Prima aūt synod⁹ ab apostolis celebrata fuit illico post ascensionē dñi super electione mathie. subtracta eīm corporali ⁊ visibili presentia saluatoris nostri ab eccl̄ia intelligēs beatus petrus adesse tps quo pontificatus sui fungeret officio a maioꝝ⁹ incipiēs curam in primis ne sacer ille numerus duodenari⁹ quo cōsecratus erat numerus apostolorū diminutus maneret. Ubi apostolorū collegium ⁊ xpi discipulos alloquitur vt lucas euangelista ⁊ scriptor veridicus testatur Actuū. i. Viri fratres oportet impleri scripturā quam predixit spiritussanctus per os dauid de iuda qui fuit dux eorum qui comprebenderūt iesum. qui annumeratus erat nobis ⁊ sortitus est nomē ministerij huius. Et. ℈. Oportet ergo ex his viris qui nobiscū sunt cōgregati in oī tempore. sequit testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis ⁊c. Ubi notandū pro in posterum dicendis ꝙ in hac ꝑma synodali congregatione quam apostolos legimus celebrasse non solum apostoli interfuerunt sed etiam laici ⁊ etiam femine q̄ cōmuni nomine dicebantur discipuli dñi q̄ aperte habetur ex textu eiusdem ca. vbi enumeratis apostolis sequitur. hȳ oēs erant perseuerantes in oratione cum mulieribus ⁊ maria matre iesu ⁊ fratribus. sequit. in diebus illis. glosa interli. cuz essent apostoli in cenaculo superiori. Exurgens petrus in medio fratrū dixit. Erat turba hominū quasi centum viginti. Secunda synodus ab apostolis celebrata fertur cum septem dyaconi electi dicuntur ad dispensationis quotidiane ministeriuz. de quo Act. vi. sic dicitur. Jn diebus illis crescēte numero discipulorum factum est murmur grecorum aduersus hebreos eo ꝙ despicerentur in ministerio quotidiano vidue eorum: cōuocantes autem apostoli multitudinem discipulorum dixerunt. Non est equum relinquere nos verbum dei ⁊ ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij septem plenos spiritusancto ⁊ sapientia quos constituam⁹ super hoc opus: vbi aduertendum ꝙ conuocati per duodecim apostolos ad hanc synodum siue ad hoc concilium fuerunt laici qui discipuli domini vocabātur quibus apostoli libertatem dederunt eligendi eos qui necessariorum dispensationis ministerio superintenderent. Tertiam synodum apl̄os hierosolymis celebrasse legimus quando audientes ꝙ samaria ad predicationē philippi qui erat vnus de septem dyaconibus recepissent verbum dei miserunt ad eum petrū ⁊ iohannez vt acciperent spiritum sanctū: scz in visibili signo: non eīm in quēq; eorum venerat scz visibiliter: vt habetur Act. viij. Circa quam synodum (Si synodus appellāda veniat vt nunc loquimur de synodo) est etiam aduertendum ꝙ in ea non legitur aliqua cōuocatio facta quorumcunq; aliorum qui absentes essent hierosolymis. Quartam synodum ab apostolis celebratam dicunt vbi cum fidelium populus apostolica predicatione conualesceret augereturq; indies congregatur ecclesia ⁊ apostolis concilium agētibus. primo discipuli vocati sunt christiani qui prius cōmuni nomine discipuli appellabantur. de hac synodo mentionē facit glosa decreti in ca. Sacrosancta. di. xxij. Jntra quā synodū hoc venit notādum primo ꝙ in ea non fuerunt nisi paulus ⁊ barnabas apostoli. Quintā synodū siue q̄ntum cōciliū celebrasse dicuntur sup questione de obseruatōne legaliū. de qua Act. xv. vbi sic dicit. Surrexerunt aūt quidā de hereſi phariseorum qui crediderunt dicentes ꝙ oportet circuncidere eos: precipere quoq; seruare le-

gem moysi. cōuenerūtq; apostoli ⁊ seniores in dee: vbi dicit glo. hic datur exemplū faciendi cōuentus ad discernendū ea que sunt fidei. sequit. cū aūt magna inq̄sitio fieret surgens petrus dixit ad eos. vbi dicit glo. pre omnibus q̄si princeps petrus loquit. Circa quā synodū est notādū q̄ vt colligitur ex littera ipsa ad banc synodum licet grauis esset questio in materia fidei nō tamen conuenerūt. nisi quattuor apostoli scz petrus: paulus: barnabas: ⁊ iacobus. vt colligit ex ca. ij. ad Gal. nec etiaz alij seniores q̄ p̄uincie iudee. Sexta synodus que ab apostolis hierosolymis celebrata dicitur fuit super abolenda suspitione quorūdam iudeoz qui paulum legales cerimonias quasi ydolatriam respuere putabāt. de qua sicut Act. xxi. habet. Cuz paulus venisset hierosolymā ⁊ introisset ad iacobum omnes collecti sunt seniores qui dixerūt illi. vides frater quot milia sūt in iudeis qui crediderunt ⁊ oēs emulatores sunt legis. audierūt em̄ de te quia dissensionē doceas a moyse eoz q̄ per gentes sunt iudeorum dicens nō debere eos circūcidere pueros suos nec p̄m consuetudinē ingredi debere. q̄d ergo est vtiq; oportet cōuenire multitudinem audient em̄ te superuenisse hoc ergo fac quod tibi dicimus. sunt nobis viri quattuor votum habentes super se his assumptis sanctifica te cum illis. ⁊ impende cuz illis vt radant capita sua ⁊ sciant oēs q̄ q̄ de te audierunt falsa sunt: sed ambulans ⁊ ipe custodiēs legem. hec ibi. Circa quā synodū aduertendū est p̄mo q̄ in ea nō videt interfuisse petrus nec alij discipuli nisi isti duo. s. iacobus epūs hierosolymitanus: ⁊ paulus. Secūdo q̄ ista congregatio facta est p iacobū ⁊ sub eo ⁊ nō nisi sub seniorib⁹ qui erant hierosolymis. tertio q̄ solū videt facta p tolleda suspitōe quā ex iudeis credētes habebant de paulo. Septima synodus legitur cōgregata sub paulo in mileto super regimine ecclesie. in qua congregasse dicit maiores natu ecclesie. i. presbyteros epheſios quos ipse paulus ibi venerādo nomie appellat episcopos: q̄b⁹ ait Act. xx. Attēdite vobis ⁊ vniuerso gregi in quo vos spūssanctus posuit regere eccliam dei quā acquisiuit suo sanguine. Circa quā synodū est aduertendū q̄ in ea sol⁹ Paulus interfuit de numero apostoloz ⁊ sub eo celebrata est ad quā tātū presbyteros ephesi legit cōuocasse. Octaua synodus quā apostoli celebrasse dicunt fuit illa in qua apostoli in vnū cōuenientes symbolum ediderunt. vt em̄ ex maioruz traditione accepimus apostoli discessuri ab inuicē cum vellent iuxta p̄ceptū domini ad singulas proficisci nationes. normā sibi future p̄dicationis ⁊ fidei regulā credentibus statuere curarūt. Vñ cōueniētes in vnū ⁊ singuli singulas p̄ferentes sentētias symbolum fidei tradiderunt quod vniuersalis tenet eccl'ia. Sic em̄ btūs clemens discipulus ⁊ successor apl'oz in decretis suis testat. Item leo papa p̄mus pulcherrime auguste scribens ita inquit. Catholici symboli breuis ⁊ p̄fecta confessio. xij. apl'oz totidem signata est sentētijs. Item beatus Ambrosius clauē regni celoruz deputans esse fidem apostoloz. Clauem inq̄t istam arbitroz. xij. artificum operatione cōflatam. xij. enim apostoloz symbolo fides sancta concepta est: qui veluti periti artifices in vnū cōuenientes clauē suo cōcilio cōflarunt. Clauē em̄ quādā ipm̄ symboluz dixerim p quod reserantur dyaboli tenebre: vt lux xp̄i aduenīat ⁊ē hec ille. Notanduz est q̄ glosa ordinaria sup Act. apl'oz non ponit nisi quattuor synodos apostolis celebratas. Quarū p̄ma vt habetur sup ca. xxi. est habita p̄o electione alteri⁹ apostoli loco iude. secūda sup electōe septē dyaconoz. tertia de circūcisione non imponenda illis qui credebāt de iudeis vel gentibus. quarta de nō p̄hibendis p̄mo tempore iudeis legalib⁹ cerimonijs initiari vbi necessitas exigeret

Capitulum tertium de multiplici specie conciliorum in ecclesia.

Capm̄ iij

Res cōmuniter

et species apud doctores inuenim⁹ distinctas conciliorum ecclesiasticorum. quorum forma ⁊ exemplum p̄cessit in concilijs per apostolos celebratis videlicz vniuersale siue generale p̄uinciale ⁊ ep̄ale. Generale aūt siue vniuersale cōcilium inuenit quādoq; distingui duplicit fm q̄ ratio vniuersalitatis potest duplicit accipi vno modo videlz ex parte cōuocādoz siue cōuenientiū ad concilū. ⁊ sic vniuersale concilium dicitur quod est plenariū: quod iuxta beatum Aug. libro de vnico baptismo dicit q̄ celebratur p̄uocatis ep̄is de vniuerso orbe xp̄iano ⁊ de tali vniuersali cōcilio militat illa diffinitio q̄ ponit in glo. c. primi. di. xvij. vbi dicit cōciliū vniuersale est qū a papa vel eius legato cū oīb⁹ ep̄is. i. cū ep̄is de vniuerso orbe xp̄iano cōgregatis constituit. Et loquēdo hoc modo de vniuersali concilio plenitudo illius dicebatur cōsurgere ex q̄nq; sedib⁹ patriarchalibus videlicz Constātina Alexandrina Antiochena Hierosolimitana ⁊ Romana. quādo oēs illas fidei lumen irradiabat. vnd̄ in nona actione octaui concilij legit. patres eiusdē concilij in receptōe patriarche alexandrini q̄ vltimo venit dixisse, Gloz̄ificam⁹ deū vniuer-

Cōciliū generale seu vniuersale

sorum qui quod deerat vti cōcilio suppleuit ⁊ nūc eam pfectissimā demonstrauit. ¶Forma ꝙo huiusmodi concilij vtis precessisse videtur alio quo modo in concilio primo ab aplis celebrato actū.i.quod beatus Petrus vtis ecclesie pōtifex omnibus apostolis presentibus celebrauit. Alio modo ratio vniuersalitatis in ꝯcilio accipit nō ex parte conuocandoꝝ sed ex parte auctoritatis in eo presidentis. que tanta est vt legem ponere ⁊ precipere possit totiꝫ vniuersitati fidelium. ⁊ hoc modo concilīū vniuersale dicit qō papa totius ecclesie princeps ⁊ rector p se aut legatum suum speciali cōmissione pro rebus totā ecclesiā concernētibus conuocatis prelatis ecclesie ⁊ si non omnib⁹. qz hoc semp nō bene possibile ē nec etiā necesse (vt .J. ostēdemus) celebrat. ⁊ hoc modo loquēdo de vniuersali concilio vniuersalia cōcilia multa dicunt que celebrata sunt per summos pōtifices cū epis tantū italie sicut patz in gestis conciliorꝝ de cōcilio celebrato per beatū Siluestrū papā post nicenā synodū. cclxx. patruz. In quo ꝓfirmata est fides nicene synodi ⁊ arrius condēnatus. Item pz de synodo celebrata rome p Symachū papā in qua dr symach⁹ papa in generali cōcilio presidēs. ⁊ si de multis alijs ad q̄ ⁊ si de toto orbe xp̄iano plati nō conuenerint nec fuerint vocati sz tantū de patriarchatu romano. nihilominus vtia veracit dicūtur. ꝓpter auctoritatē ro.pon. siue patriarche. qui cū nō tantū sit roman⁹ patriarcha: sed etiā toti⁹ orbis. vnde in concilio calcedonēsi beatus Leo papa vocat⁹ est ycomenicus .i. patriarcha quare in. c. conuenientibus. i. q. vij. glo. diffiniens synodū vniuersalē dicit sic. vniuersales synodi dicūtur in quibus ro.pon. vel eius legatus interest quocirca talium vniuersaliū conciliorꝝ canones siue synodice diffinitōes nō tantū subditos romano patriarchatui ligant: ꝫ vniuersos fideles q̄ mediate alijs patriarchatib⁹ ⁊ prātib⁹ subsunt. ¶Forma vero hui⁹ concilij generalis ꝓcessit in scōo cōcilio aplorꝝ q beatus Petrus pīsentibus solū tribus alijs aplis. s. Paulo Jacobo ⁊ Barnaba legitur celebrasse. Est autem hic aduertendum q ⁊ si concilīū plenariū tpe quo catholice fidei lumen partes orientales illustrabat diceretur qō ex q̄ngz patriarchalib⁹ sedib⁹ ꝓsurgebat. a tēpore tn quo fidei splendor occubuit in partibus orientalib⁹ concilīū patriarchatus romani in quo xp̄iane religionis claritas sincera semp perseuerat vniuersale est. nō tantū ex parte auctoritatis ro.pon. que ad vniuersā ecclesiā extenditur: sed etiā ex parte conuocatorū siue conuenientium: qz ex vniuerso orbe xp̄iano congregant cū ad solū patriarchatuz romanū ecclia redacta sit dicente bto Hiero. sup ps. c. xxxiij. Ecclesia nō in parietibus cōsistit ꝫ in dogmatū veritate: vbi vera fides ē ibi est ecclia. Et Crisо. sup Matb. vbi fides est ibi ecclia ibi sacerdos ibi baptism⁹ ibi xp̄ian⁹ vbi fides nō est ibi ecclia nō est. Et Amb. sup epam ad Thi. ꝓmā. ca. i. Scribo tibi vt scias quā ecclīam ordines que est domus dei vt cuz totus mūdus dei sit ecclia: tamen domus eius dicat cuius bodie rector est damasus. Mundus em in preuaricatōne est diuerso turbatus errore. ideo illic necesse est dicatur domus dei ⁊ veritas. vbi fm voluntatē suā timetur. Non est autē pretereundū ꝓ plenioꝝ noticia huius nois vniuersalis concilij q cū vniuersalis ecclesia catholica dicat largo modo loq̄ndo catholicū siue vniuersale pōt dici cōcilīū qō ab eius vnitate nō discessit. Quocirca dicit dns aymarus archiep̄s remensis in libro suo de synodis cū duarū aut triū ꝓuinciarū epi cōueniunt. ⁊ ea statuūt que catholice ecclie ꝓueniūt forassis tale cōcilīū vniuersale dici pōt q̄uis nō fit ab vniuersis pīsulibus actū. sufficit em q ab vnitate vniuersoꝝ fide ⁊ traditōib⁹ nō discrepat. hec ille. Sed hoc in loco cū distinguamus species conciliorꝝ nō loquimur ita generaliter de vniuersali concilio: qz hoc modo oia cōcilia patriarchalia ⁊ etiā multa ꝓuincialia dicerent vniuersalia que ab vniuersalis ecclesie traditōnibus nō discreparūt. Preterea nō obuiat p̄dictis q aliqn reperiat cōcilīū vniuersalis nationis aut regionis dici vniuersale sicut in cōcilio africano dicit q ne fatigandi sit anniuersaria congregatione necessitas. placuit vt quoties causa cois toti⁹ africe ꝫ exigeret tūc vniuersale ꝓgregem⁹. Cause aūt cū cōmunes nō fuerint in suis ꝓuincijs iudicēt: qm tale nō dicit cōcilīū vniuersale simplicit vniuersalis ecclie. Necquo ad cōgregatos cū non de vniuerso orbe cōgregent: nec quo ad auctoritatez cū non auctoritate speciali roma. pon. per ipz papam aut ei⁹ legatū pīdentē fulciat sed vniuersale dicit fm quid scilz vnius nationis aut regionis. Secunda species conciliorꝝ nominatur cōcilīū ꝓuinciale: vt in. c. Porro. dis. iij. Et hoc subdiuidit qz aliquod est prouincie decrete siue delegate legato a latere pape siue alteri ad hoc misso qō ipe iure legatiōis aut specialis cōmissionis celebrat cū ꝓmatib⁹ ⁊ metropolitanis ⁊ epis ⁊ clericis etiā exēptis ꝓuincie seu ꝓuinciarū intra sue legatiōis terminos pretarū iux ea q legūt ⁊ notāt de offi. dele. ca. vl. ⁊ e. ti. c. ij. in. vi. Aliud dr cōcilīū ꝓuinciale limitate ꝓuincie scz cui preest patriarcha vel

Cōcilīū ꝓuinciale

legatus maior natu seu primas aut metropolitanus q̄ tale debz celebrare ꝯciliū cū epis sibi subiectis abbatibus ⁊ clericis siue ꝓuincie non exemptis: vt in.c.i.de offi.dele.cū notaꝫ ibidē per Hosti.⁊ Joh.an. Ēt de hoc ꝓuinciali ꝯcilio loquēs glo.i.c.di.xvij.dicit.ꝯciliū ꝓuincia le est q̄ metropolitanus vel p̄mas facit cum suis suffraganeis: vt dis.xviij.c.v.⁊.xcij.di.c.si quis epoꝝ. Sub hac specie cōciliij ꝓuincialis cōprehēdit ꝯciliū patriarchale q̄ ab aliis patriarchis celebraꝫ q̄a romano patriarcha: qz cū papa nō solū sit patriarcha vbis sed orbis cōciliū ei? cuz solis epis patriarchat? romani celebratū habz rōnē vniuersalis ex parte auctoritatis vt supᵭ diximus. Forma aūt hui? cōciliij ꝓuincialis p̄cessisse videtur in concilio q̄ paulus in mileto conuocatis maioribus natu ꝓuincie epheſine dicit celebrasse. de quo Act. xx.

Cōciliū epale.

Tertia species cōcilioꝝ dr̄ cōciliū episcopale siue synodus epalis quā celebrat epus in dioceſi sua cū abbatib? ⁊ clericis sibi subiectis de quo in.c. q̄n.di.xxxviij.⁊.xviij.q.ij.abbates Forma aūt huius cōciliij p̄cessisse videt in concilio q̄ brūs Jacobus dicit celebrasse hierosolymis cū senioribus ꝓ abolenda suspitōe orta cōtra paulū. de quo Act.xx.⁊ supᵭ in p̄cedēti ca. dictū est. Est aūt hic aduertendū q̄ glo. in ca. Cōueniētibus.i q.vij. oēs synodos reducens ad duas species dicit q̄ synodoꝝ alique sunt vniuersales q̄b? interest roman? pōtifex vel eius legatus. alie sunt locales quas cōgregant p̄mates vel metropolitani absq; p̄sentia pape vel ei? legati. vbi nota q̄ glo. p̄fata oia concilia p̄t vniuersalia q̄ dicit esse q̄ roman? pōtifex p se vel ei? legatū celebrat vocat localia q̄ ideo iudicio nostro facit: qz auctas illorum cōcilioꝝ localiū certis limitibus artatur vltra quos nō extendit. Non sic aūt de vniuersalibus cū auctrate illi? fulciant qui totius orbis xp̄iani caput ⁊ antistes est.

Capitulum.iiij. de tempore quo vniuersalia concilia in ecclesia celebrari inceperunt.

Capm IIII

Onsequenter videndū relinquit de tempe quo in eccl̄ia celebratio cōciliorum ceperit. Pro cui? pleniori noticia memorari necesse ē distinctionē cōcilioꝝ vniuersaliū quā in superiori ca. designauim?. Dixim? autē q̄ cōcilium vniuersale vno modo dicebat ab vniuersitate orbis q̄ sz papa cū epis de toto orbe xp̄iano celebrat quod plenariū cōciliuz vniuersale iuxta beatū Aug. appellauim?. Alio modo dictum est cōciliū vniuersale ab vniuersalitate auctatis qz sz tante auctatis ē vt de vniuersalibus rebus tractet ⁊ oēs fideles ad legum suarū obseruātiā astringat. ⁊ hoc ē q̄ papa celebrat cū p̄latis alicui? ꝓuincie aut ꝓuinciarum ⁊ si nō de toto vniuerso xp̄iano euocent. Qua distinctōne memorata dicendū videt q̄ si fiat sermo de cōciliis vniuersalib? ꝓmo modo sz q̄ plenaria dicant ⁊ quo tpe inceperint. tūc dicendū est q̄ taliū concilioꝝ celebratio a tpe cōstātini imperatoris inceperit: nullo q̄ppe tpe per ante aliq̄ cōciliū legit celebratū ad q̄ oēs epi orbis cōuenerint aut cōuocati sint licz aliq̄ similitudo p̄cesserit in aliq̄bus synodis celebratis p apl̄os. vnde beatus Jsidorus li.vi.ethimo.c.xvij.⁊ habetur in ca. Canones dist.xv. de hoc loquens ita dicit. Canones cōciliorum a tpe cōstantini imperatoris cepert: in p̄cedētib? nāq; annis p̄secutione feruēte docētarū plebiū minime dabat facultas. vñ xp̄ianitas in diuersas hereses scissa ē: quia nō erat epis licētia cōueniēdi in vnū nisi tpe supradicti imperatoris. Jp̄e em̄ dedit facultatem xp̄ianis libere cōgregari. hec ille. Si vero fiat sermo de cōciliis vniuersalib? secūdo modo dict tūc dicēdū est q̄ nō a tpe constantini imperatoris inceperūt: sed multo tpe ante celebrari ceperūt vt partim in.ij.ca. supra ostēdim? de tpe apl̄oꝝ. Post tpa etiā apostoloꝝ ante tempus constātini imperatoris plura concilia celebrata fuisse antique hist̄orie nos docēt. vñ tpe victoris pape super questione illa qua. s. die paschalis solēnitas celebrāda foret vt ex hist̄oria ecclesiastica colligit li.v. Tres synodos legim? celebratas. vnā in asia in qua iussu eiusdē pape nimia multitudo epoꝝ cōgregata ē vt Policrates epheſi epus p epl̄am suā ad victorē papā insinuat ita dicēs. nos intemeratū paschā colimus die nec addētes nec auferētes aliq̄d ⁊.j. Poterā etiā p̄sentiū epoꝝ facere mētionē quos ipse voluisti vt vocarē sicut ⁊ feci quoꝝ noia si scribā nimia multitudo ē qui oēs scientes paruitatē meā sensu suo confirmant que scripsimus. Secūda synodus tpe eiusdē pōtificis etiā ipo p̄sidente celebrata ē rome super eadē materia. de q̄ synodo scriptū ē illud. c. decreti celebritatē. de cōse. di.iij. Tertia synod? celebrata dr̄ in cesarea paleſtine vt in eodē li. ecclesiastice hist̄orie habet cui frater martin? in hist̄oria sua sūmoꝝ pōtificū dicit eundē papam victorē interfuisse. Cetera tpe cornelij pape qui p̄cessit tpa p̄fati Cōstantini imperatoris legunt duo cōcilia celebrata p̄tra nouatū p̄sbyterū qui negabat lapsos per penitētiā posse saluti cōsequi: quoruz vnū celebratū est rome q̄ dicit fuisse celeberrimū: vt refert Cesarien. lib. vi. ecclesiastice hist̄orie, in quo p̄e-

fatus Nouatus dãnat? est ⁊ diffinitũ est inter alia eos qui lapsi fuerũt ꝓ penitẽtie sacramentũ posse cõsequi medelã salutarẽ. Scõm cõcilium sup eadẽ materia celebratũ ẽ auctoritate eiusdẽ pape Cornelij de quo florentissime memorie Dionysi? alexãdrin? cõmemorat in epla ad prefatũ papã Cornelĩũ vt idẽ Eusebius refert li. suprascripto vt dicat se ad illud iuitatũ a multis epis. eo ꝙ ibi nouati dogma quidaꝫ asserere conarenť. Preterea tpe dionisij pape duo legũtur celebrata preclara cõcilia contra Paulũ Semosetanũ asserentẽ xp̃m tm̃ boiez esse. Primũ celebratũ est ãtiochie. in quo apostolice sedis legat? fuit epꝰ ostien. vt ex. vi. li. eccl'iastice hystorie habeť. Scõm etiã celebratum est antiochie. in quo prefatus Paulus arguiť manifesteꝫ conuincit. Itẽ tpe Marcellini pape qui iussu diocleciani ⁊ maximiniani imparoꝝ cõpulsus deoꝝ templũ ingressus mactꝫ penarũ ydolis thura obtulit. cõgregata est Rome solẽnis synodus: de ꝙ in. c. nũc aũt. di. xxi. Ista sufficiant ad ostendendũ que cõcilia gñalia ⁊ que nõ a tempore Constãtini imperatoris incepisse dicantur.

Capm̃. v. quid ꝓ diffinitionem dicať vle concilium catholice ecclesie.

Capm̃ V

Boniam tantũ

q de concilijs vniuersalib? instituimus loq̃ relictis alijs cõciliorũ spẽbus q̃d ꝓ diffinitionẽ sit cõcilĩũ vniuersale catholice eccl'ie explicemus. iuxta autẽ ea q̃ in. i. c. supius dicta sunt talis põt magr̃alis descriptio cõcilij vniuersalis catholice eccl'ie dari. Concilĩũ vniuersale catholice ecclie est ꝙgregatio maioꝝ prelatoꝝ eccl'ie auctoritate Ro. pon. spãli cõuocata ad aliq̃d cõi intẽtõe solẽniter tractãdũ in religiõe xp̃iana papa ipo in ꝙcilio p̃sidente vl aliquo loco sui. Ista diffinitio siue descriptio videť cõueniẽs ac sufficiẽs cũ cõtineat ea q̃ ad integritatẽ essentialiter faciũt vniuersalis eccl'iastici concilij ⁊ ea ꝙ que cõgregatio vniuersalis cõcilij distinguiť a quacũq̃ alia cõgregatõe. Tãgiť autẽ in primis materia ex q̃ principalr corꝑ vniuersalis cõcilij cõsurgit ⁊ cõstituitur cum dr. Cõgregatio p̃latoꝝ cuiusmodi sunt epi ⁊ alij supius ascendendo: qm̃ vt. j. plenius ostensuri sumus: soli tales prelati pro eoꝝ singularitate dignitatis ⁊ auctoritatis in eccl'ia trinẽt ad corꝑus vniuersalis ꝙcilij. Cuius rei illustre satis testimoniũ est ꝙ cũ d vniuersalib? cõcilijs fiat mentio in corꝑe decreti: vt di. xv. ꝓ totum tantũ epoꝝ concilia esse dicunť. Ex quo satis aperte colligiť ꝙ minus conuenienter diffinitũ sit cõcilium vniuersale cũ dicit ꝙ sit cõgregatio ex oĩ statu hierarchico eccl'ie catholice ⁊c. qm̃ nõ requirit ad esse cõcilij vl̃is hoc ꝙ de omni statu hierarchico p̃lati vocenť § sufficit ꝙ maiores p̃lati vocenť sicut infra plenius demõstrabim?. Ex hac etiã parte colligiť non sufficienť diffiniri cõcilĩũ vniuersale cũ q̃busdam magistris diffinit ꝙ cõcilĩũ sit societas fidelĩũ in vnũ ꝓpositũ ⁊ ꝑ vnã cõmunẽ intẽtionẽ ꝙgregatoꝝ. ꝑz qm̃ hec diffinitio ita ꝙuenit cõgregationi laicoꝝ fidelĩũ sicut p̃latoꝝ: vt q̃libz doctus videre põt. Scõo tangiť causa efficiens auctorizans cõcilĩũ cũ dr auctate pape speciali ꝙuocata: ita ꝙ apud aplicã sedẽ regulariť singulariť resideť auctras ꝙuocãdoꝝ cõcilioꝝ vniuersaliũ vt nulla p̃latoꝝ ꝙgregatio q̃ non fuerit aplice sedis auctoritate cõuocata siue fulta nomẽ concilij vl̃is mereať hr̃e. vñ btus Marcellus papa ⁊ martyr scribens marentio epo vt habeť in. c. i. xvij. di. dic. Synodũ epoꝝ absq̃ hui? sedis auctate q̃q̃ quosdam epos possiť cõgregare non potestis regulariter facere. vbi glo. inq̃t. ar. ꝙ talis ꝙgregatio epoꝝ nõ dr synodus. Dicit aũt speciali auctoritate ad differentiã alioꝝ ꝙcilioꝝ patriarchaliũ siue ꝓuincialiũ q̃ de licẽtia gñali ⁊ dispositione iuris sine alia licẽtia pape celebrantur certis tẽporibus designať. di. xvij. q̃si ꝓ totũ. Tertio tãgiť q̃si causa formalis cõcilij vl̃is cũ dr cõi intẽtõe sicut sup̃ tetigim?. c. i. Et beatus Jsido. inq̃t in. c. Canones. di. xv. q̃ sibi dissentiũt nõ agũt cõciliũ. Quarto tangiť in p̃dicta diffinitõe causa finalis vl̃is cõcilij cũ dr ad aliq̃d tractãdũ in religiõe xp̃iana q̃d scilez sit vtile ⁊ salutare toti vniuersali eccl'ie vtpota q̃d fidei illuminatõnẽ: ad cõponẽdũ mores: ad augmẽtuz religionis xp̃ianę: ad decorẽ ⁊ incremẽtũ diuini cult? ⁊ pacẽ ꝑ p̃ncipũ xp̃iani p̃tineat. Quinto tangiť rit? cerimonialis q̃ ob seruať in diffinitõib? ⁊ cõstitutõib? synodalibus cũ dr solẽniť per q̃ distinguiť ꝙgregatio concilij vniuersalis a cõgregatiõe cõsistoriali siue alioꝝ p̃latoꝝ cõgregatiõibus quas quandoq̃ roman? põtifex facit in curia arduis reb? cõcurrẽtibus sine solẽnitate ⁊ cerimonijs in synodis generaliť cõsuetis obseruari. Sexto tangiť director arcꝫ gubernatoꝝ ꝙcilij cũ subditur papa in ꝙcilio ⁊c. Necesse q̃dẽ est vt multitudo ꝙgregata ad aliq̃d agẽdum habeat aliquẽ directorẽ ⁊ ducẽ ⁊ ꝑ hãc particulã distinguiť vniuersale cõciliũ a cõgregatõnib? acephalis q̃ sine p̃sidente aut capite aliquo legitimo cõgreganť. distinguiť etiam per hoc a cõgregationibus prelatorum in q̃bus presidet aut patriarcbe aut p̃mates aut metropolitani

siue epi qui nō specialiť destinati sunt ad pre-
sidendū loco pape: sed president iure legatōis
vel ꝓpue dignitatis: vt notať di. xvij. in sūma

Capitulū. vi. Cuius auctoritate concilū vniuersale congregandum sit.

Capm VI

Jquis attēte di-
uinā scripturā ⁊ sanctoꝝ patrum
canones ac institura perlegerit
manifeste intelliget ad solius ro-
mani pōtificis auctoritatē spectare regulariť
vniuersalē synodū congregare. Sacra autem
scriptura in ꝑmis boc nos docet. i. Machab.
iij. vbi inť alia que symoni sacerdoti magno
totius populi ⁊ oim sacerdotū ꝓsensu attribu-
ta sunt boc est tanq̄ singulare summi pontifi-
cis ꝓuilegiū vt cōuentus sine ipo nō fieret in
regione. Cū aūt iuxta apostolū sacerdotiū ve-
teris legis figura sit noui testamēti ⁊ summ⁹
sacerdos noui testamēti excellētioris sit digni
tatis: credendū est q̄ simile ꝓuilegiuꝫ diuina
institutiōe habeat ipe summus sacerdos in no
ua lege scz roma. pon. vt scilz absq̄ ei⁹ auctate
cōuent⁹ nō fiat vniuersalis in eccl'ia. Secūdo
idē ostēdiť ex canonib⁹ sacroꝝ cōciliorꝝ. Unō
synodus alexandrina in qua fuit athanasius
scribens pape ffelici de huiusmodi ꝓuilegio
aplice sedis celebre testimoniū faciēs ita in-
quit. Scimus in nicena magna synodo circa
cccxviij. epoꝝ ab oīb⁹ esse cōcordiť roboratū
nō debere absq̄ roma. pon. sentētia cōcilia ce
lebrari nec epos cōdēnari. Tertio boc patꝫ au
ctoritate multoꝝ sctōꝝ patrū que Gratianus
inducit. di. xvij. ꝓ totū. quoꝝ sanctoꝝ patrū te
stimonia venerabilis memorie dñs Aymar⁹
archiepus remēsis in libro suo de synodis. ca.
xviij. aliq̄ cōmemorās ita inq̄t. Ne mireris q̄
ipoꝝ cōciliorꝝ auctatē ro. pon. asscribam⁹. nā
nulla concilia rata legunť que aplica auctate
fulta non fuerint vt Damasus papa in decreť
suis. c. ix. asserit cui athanasius ⁊ iul⁹ papa ni
cenū quoq̄ cōcilū ⁊ reliqui quoq̄ patres asti
pulanť. Sctūs quoq̄ Marcell⁹ papa ⁊ mar-
tyr in decreť suis. c. v. Ipi inq̄t aplī ⁊ coꝝ suc-
cessores dño inspirāte cōstituerūt vt nulla fie
ret synodus preť romane sedis auctatē. Nā il-
lius sedis epūs iudex ē tot⁹ eccl'ie: nec aliq̄ iu
diciū valet absq̄ legitimo iudice. vbi nota q̄
dño inspirante aplī illud constituerūt. Quar-
to idē testať Pelagius papa scribēs oīb⁹ epis
q̄ illicita vocatōe Joh. constātinopolita
nū epm vniuersalē vocauerūt q̄ ita inq̄t. Re-
latum ē ad apostolicā sedē iohannē constanti
nopolitanuꝫ epm vniuersalē se scribere vosq̄
ex hac sua psumptiōe ad synodū cōuocare ge-
neralē: cū generaliū synodoꝝ cōuocādi aucto
ritas aplice sedi singulari ꝓuile-
gio sit tradita. ⁊ nulla vnq̄ synodus rata lega
tur q̄ aplica auctate nō fuerit fulta: quapꝛopť
q̄cq̄d in ꝓdicto vestro cōuēticulo q⁹ synod⁹ to
taliter psumpta eē nō pōt. statuistis ex aucto-
ritate sancti petri apl'oꝝ ꝓncipis ⁊ dñi salua-
toꝛis voce q̄ brō petro prātem ligandi atq̄ sol
uendi ipse saluatoꝛ dedit que etiā prās in suc-
cessoꝛibus ei⁹ indubitanť transiuit. ꝑcipio oīa
que ibi statuistis vana ⁊ cassa esse ⁊c. Leteruꝫ
q̄ ad romani pōtifi⁹ maxime auctatē ptineat
cōgregatio vniuersalis cōcilij. Rationib⁹ cla
rissime ostēdim⁹ sic. Jlli soli videť competere
oīa agere ⁊ disponere que vniuersam eccl'iam
respiciūt sicut ē cōgregatio ⁊ cōuocatio vl'is
ꝓcilij in qua de vniuersali cura eccl'ie tractať.
Sed soli pontifici romano ē cōmissa huiusmo
di cura vl'is eccl'ie vtpote ꝓncipi pastoꝛi ⁊ to-
tius ppli xp̄iani patri: ergo sequiť q̄ ad illius
solius auctatem regulariť spectat vniuersalis
concilij cōuocatio siue congregatio. Hac rōe
vtitur ad idē ꝓbandū ffelix papa in epistola
quā synodo alexandrino scribit ita dicēs. So
lūmodo ieſus xp̄s huic sancte sedi apostolice
boc facere commisit vtpote qui solus atq̄ pre
oīb⁹ ꝓnceps apostoloꝝ creditus ē atq̄ per-
cipere meruit a rege regum xp̄o deo claues re
gni celoꝝ. hec ille. Secūdo cōfirmať ista ratio
sic. vt ait Arist. i. etbi. fm ordinē finiū est ordo
actuū ⁊ agentiū respectu ergo finis vltimi to
tius ppli xp̄iani ꝓsideratio ptinet ad eū q̄ toti
reipublice xp̄iane pfidet: ꝑ solus post xp̄m ro-
man⁹ pontifex pfidet vniuersali eccl'ie vtputa
ꝓnceps pastoꝛ ⁊ rectoꝛ illi⁹. ergo illi⁹ soli⁹ erit
regulariť vniuersalia cōcilia congregare cū il
loꝝ ꝓgregatio maxime cōcernat bonū vniuer
sitatis xp̄ianoꝝ. hac rōne vtiť ad hoc idē ꝓbā
dum btūs Tho. in. ḣ. ij. q. i. c. vl. Tertio argui
tur sic. ad illi⁹ soli⁹ auctatē videť ptinere con-
gregare vniuersalia cōcilia cui oēs de tota ec
clesia obedire teneneť. patꝫ qꝛ alias cōuocatio
redderet illusoꝛia nisi cōuocāti deberet obedi
entia: ꝑ soli romano pōtifici oēs de eccl'ia tota
ad vniuersalia cōcilia cōuocāti obedire teneť
vtpote superioꝛi ⁊ inter oēs ꝓmatū habenti.
vt in ca. obedientiā. di. xciij. ergo ⁊c. hac rōne
vtitur Julius papa ad idē ꝓbandū in epla ori
entalib⁹ directa in q̄ vt habeť in ca. Dudū. iij.
q. vi. sic ait. Dudum a sanctis aplis succesſoꝛi-
busq̄ eoꝝ in antiquis decretū est statutis que
bacten⁹ sancta ⁊ vniuersalis eccl'ia tenet apo
stolica nō oportere. i. nō ꝓuenire sine sentētia
romani pōtifi⁹ cilia celebrari vl'eꝑm ꝓdēna
ri, qm̄ sctām romanā eccl'iam primatē omniū

ecclesiarū esse voluerūt. 7 sicut btūs petr⁹ primus fuit omniū aplox: ita 7 hec ecclia suo nomini cōsecrata dño instituēte ꝑma sit 7 caput ceterarū. Quarto sic. Illi soli videt cōuenire auctoritatiue cōgregare vniuersalia concilia in ecclia dei qui in oēs ꝓlatos euocādos ad cōcilia ptātem habz coercēdi eos ad veniēdū 7 puniēdū negligētes aut ꝓtenentes venire. xviij. di. p totū. Sz sol⁹ roman⁹ pōtifex ē huiusmodi cū ipe loco xpi iudex sit ordinari⁹ sup oēs ecclie ꝓlatos iurisdictionē habēs vt testatur btūs Grego. in. c. De cōstātina. di. xcij. 7 in ca. Si eꝑox. c. xxi. q. vlt. ergo 7c. Quinto sic. Ad soli⁹ ꝓncipis auctatē ptinere videt oēs alios ꝓmates aut maiores sui ꝓncipat⁹ ad generalia cōcilia ꝓuocare hoc nos docet experientia. ptz etiā ex ꝓmo macba. c. xxx. in ꝓncipio qō sup in ꝓmo. c. inductū ē. Sz roma. pōti. est ꝓnceps eꝑox q̄ principalit aduocādi sunt: ergo soli⁹ roma. ponti. auctate illi ꝓuocandi sūt 7 synodalit cōgregādi. ꝓsequētia ē manifesta.

Sexto sic. Ad eū qui maioris dignitatis est in ecclia particulari ptinet particularis capituli ꝓuocatio: vt notat Inno. de ma. 7 obe. c. i. 7 ad eū q̄ maioris ē dignitat̄ in ꝓuincia pertinet ꝓuincialis cōcilij ꝓuocatio vtputa ad metropolitanū vt colligit ex ca. Propt̄ ecclesiasticas. 7 ca. Si epūs. 7. ca. Si q̄s eꝑox. di. xviij. ergo pariformit ad eū qui maioris dignitat̄ ē in ecclia vniuersali ptinet iure singulari vniuersalis cōcilij cōuocatio: ꝙ talis ē solus romanus pōtifex: ergo 7c. Septimo hoc idē oñdit manifeste ex eo q̄ si non soli ro. pon. esset reseruatū cōuocare vniuersale cōciliū ꝙ q̄libz in ecclesia ex maioꝛib⁹ posset ꝓgregare cōciliū facillime scisma oriri posset in ecclia dei: q̄ ꝑ seruanda ecclie vnitate credēdū est ita diuinit⁹ ordinatū esse vt vni q̄ totius ecclie caput 7 rectoꝛ ē cōuocādoꝛ cōcilioꝛ auctas singularit reseruaret. Et hec rō videt assignari a beato Hiero. ad Euandrū ꝓsbyterū 7 habet in ca. Legim⁹. di. xciij. 7 ideo in scismatis remediuz factū ē a diuina sapiētia vt vnus elect⁹ sit qui ceteris ꝓponit ne vnusquisq; ad se trahēs ecclesia xpi rumperet in frusta. Ex q̄bus clarissime colligit q̄ cōgregatio que auctoritate pape cōuocata aut fulta nō fuerit vno 7 indubitato papa in petri cathedra existente nec nominari vniuersale cōciliū posse nec auctoratem aliquā hre. vñ papa Pelagi⁹ in. c. Multis. di. xvij. scribēs epis q̄ conuenerāt ad illicitā vocationē Job. Cōstātinopolitani ita inqt. Multis denuo aplicis 7 canonic atq; ecclasticis institutis instruimur regulis nō debere absq; ro. pon. sentētia cciliū celebrari. Quapropter vt iam dictū est recte nō cōciliū sed vestrū cōuenticulū vel conciliabulū cassatur 7 quicq̄d in eo actū est irritum habeat 7 vacuū. hec ille.

Capitulū. vij. In quo ponunt alique obiectiones contra predicta in precedenti ca. de auctoritate conuocandoꝛum vniuersaliū conciliorum.

Rguunt quidam

Caplin VII

a aduersarioꝛ 7 obiciūt plurima circa ea q̄ de auctate ro. pon. in ꝓgregandis vniuersalib⁹ cōciliis dicta sunt. Primo sic ex illo Act. vi. vbi dr. Cōuocantes aut̄ duodecim mltitudinē discipuloꝛ dixerūt. nō est equū 7c. vbi manifeste inquiunt ꝓbari q̄ auctas ꝓuocādi cōciliū nō erat soli⁹ petri ꝑ totius collegij aplici 7 p cōsequēs ꝓz q̄ nō soli⁹ roma. pon. sit cōgregare cōcilium vniuersale. Argumētū ꝓmū

Secūdo sic. multa vniuersalia cōcilia in dei ecclia vrpote Nicenū Constātinū Epesinū Calcedonense legunt̄ impatoꝛes congregasse sicut ꝓz in. c. Canones. di. xv. 7 in. c. Sexta. di. xvi. sed de hoc nō repbēdunt̄ impatoꝛes tāq̄ vsurpatoꝛes auctoritatis alicne ꝑ pot⁹ legunt̄ cōmēdari. q: illud fidei aut xpiane religionis zelo succensi egisse credunt̄. ergo nō videt̄ q̄ solius roma. pon. auctate vniuersalia ccilia cōgregent̄. Secūdum

Tertio sic casu occurrente in quo ecclie imminenti periculo obuiare non posset nisi mediante vniuersali ccilio 7 papa nollet id in veritate cōuocare. nulli dubiū esse debet q̄n ali⁹ a papa cōciliū vocare posset. alias in manu vni⁹ bois esset fidē xpianā 7 statuz vlis ecclie subuertere qō minime ē dicendū ḡ 7c. Tertium

Quarto sic. in casu quo papa de hereſi vehementer infamat⁹ 7 suspect⁹ esset alteri q̄ pape videt̄ competere cōuocare vniuersale concilium: q: nō videt̄ conueniēs q̄ papa in ꝓꝓio facto tribueret autoritatē. ergo 7c. Quarto

Quinto sic. in casu in quo papa efficeret̄ hereticꝰ nō dubium q̄n ad aliū spectaret cōuocatio cōcilij vniuersalis sicut ꝓz tempe Marcellini pape de fama decurrente p ecclam q̄ thurificasset idolis illico cōgregati sunt epi ad videndum de hoc. vt habet̄ in. c. Nūc aūt. di. xxi. ergo idē qō ꝓus. Quintum

Sexto sic. in casu quo duo ꝓtenderēt de papatu iuxta. c. Si duo. di. lxxix. necessaria videt̄ cōgregatio concilij vniuersalis vt sit iudex quis eoꝛ sit verus papa 7 tñ nō videt̄ ad contendentes spectare cōgregatio cōcilij vniuersalis. ergo ad alios 7 ideo id quod ꝓbus. Sextum

Septimo sic. dato q̄ papa esset mortuus naturalit aut ciuiliter aut renūciasset 7 cardinales nolētes ꝓcedere ad electiōez nō ꝓuiderēt ecclie videt̄ q̄ concilū vniuersale deberet cō uocari vt hinc ecclesie necessario ꝓuideret̄ 7 Septimum

tamen nō auctē papē congregarē cū papa non
Octauum esset. ergo idē qđ prius. Octauo sic. possibile est q papa incurreret amentiā ita vt amēs factus inhabilis redderē ad regendū vlez ecclesiā sed in tali casu videt vle concilīū cōgregandū ad consulendū vli eccl'ie 7 nō per papā
Nonum patet ex casu: ergo idez qđ prius. Nono sic. possibile est vt post mortē pape simul cum eo oēs cardinales morirētur possent eīm simul occidi 7 tñ ad prouidendū eccl'ie necessariū videt vt fieret vle concilīū. 7 nō posset per papā nec cardinales vt patet ex casu. g auctoritate alte
Decimum rius 7 ita idem quod prius. Decimo sic. contingit qñq; super diuersis agitari causas contra papam. sed videt q tunc eius auctē nō eēt cōgregandū concilīū sz ab alio. ne in causa p̄pria 7c. ergo idem quod prius.

Capitulum. viij. In quo respōdetur ad obiectiones iam factas.

Capm VIII

Refatis obiecti

p onibus pfacile est respondere si sanctorum dicta recte accipiantur. patrū eīm scōr dicta attribuētia Romano pon. auctem cōgregandi vle concilīū accipienda veniūt cū vnus 7 indubitatus roman⁹ pon. residet in apostolica sede 7 de cōgregatione nō locali ad certū locū tantū. sed de congregatione auctorizatiua ad disponendū 7 ordinandū aliquid in vli eccl'ia ab oībus fidelibus obseruandū qđ iuxta scr̄orum patrū sententias vt predictim⁹ in precedēti. c. ad eū qui p̄sidet reipublice xp̄iane 7 cui creditū est regimen 7 gubernatio illius cuiusmodi est roman⁹ pon. singulariter spectare videt Ait eīm Pelagius papa in epla quam scripsit vniuersis epīs Synodor̄ congregādarū auctoritas apostolice sedi priuata cōmissa est ptāte Nec vllā synodū generalem ratā esse legimus que eius nō fuerit auctoritate congregata vel fulta. hoc attestant canones. hoc hystoria ecclesiastica roborat. hoc sancti patres p̄firmāt hec ille. dicendū ergo est ad rationes in oppo
Ad p̄mum argu. sitū. Ad primā respondet negando p̄nam. qm̄ ad hoc q alij apostoli cū petro dicūtur turbā discipulor̄ ad synodū conuocasse sicut nūc faceret papa cū cardinalibus nō sequit q Petri auctoritate principaliter facta nō fuit illa conuocatio licz nō exprimat exp̄sse. maior plane fuit reuerētia apostol̄ ad beatū Petrū vt pote ad caput 7 principez eor̄ quod scriptura illa cōmemorat. Maxime cū beat⁹ Cyrill⁹ in li. thesaurorum dicat q apli in euāgelijs 7 epīs affirmarunt in omni doctrina Petrum esse loco domini in eius ecclesia eidem dantes locū in oīm capitulo 7 cōgregatōe in oīm electiōe 7 confirmatiōe. Ad secundā rationē respon Ad secundum detur q impatores illi nō cōgregauerūt vniuersalia cōcilia nisi p̄us habitis cōsensu 7 auctoritate romanor̄ pōtificū. vñ Archi. in rosario. in. c. Madastis. ij. q. v. vbi dicit rex. valētinianus august⁹ nr̄a auctōrate synodū cōgregari iussit sup verbo: nr̄a auctōrate dicit sic vbicūq; inuenies impatorē cōciliū congregasse intellige sm̄ istud. vnde impatores magis fuerūt executores volūtatis 7 auctoritatis romanor̄ pōtificū in congregatōe cōcilior̄ q̄ ex eor̄ auctōrate cōgregatores. vnde in ca. Sexta synodus. di. xvi. dicit sic. Synodus vniuersalis constantinopoli celebrata ē 7 greco sermone cōscripta tempor⁹ pape Agathonis exequente pissimo p̄ncipe constantino. eccl'ia eīm illis tēporibus nō erat ita potēs vt de facto posset cōpellere nolētes venire 7 securū accessum dare de longinquis partib⁹ vocatis 7 cōgregandis 7 ideo apl'ica sedes p p̄ncipes faciebat sepe qđ per seipam facere cōmode nō poterat. postea vero cū disponente dño potuit per se non per p̄ncipes sed per ipam fecit 7 facit. Nec obstat q in ca. Adrianus. di. lxiij. dicit q karolus rex ffrancor̄ constituit synodū cū adriano papa qz nō est intelligendū q rex karolus p̄currerit auctoritatiue cū papa ad cōstitutionē synodi cū ad hoc nullā haberet auctrem sed bñ cōcurrit deliberatiue vt fit sensus q rex 7 papa simul deliberarunt vt synodus congregarē: ß tñ soli⁹ adriani pape auctrate constituēda 7 celebranda. vnde Archi. in rosario sup hūc locū super verbo cōstituit: dicit sic. Constituit de auctoritate pape. ar. ij. q. v. mādastis. 7 di. xvij. c. Hinc. vnde melius dixisset ecōuerso. s. adrian⁹ cōstituit cū karolo. hec ille. Ceterū etiā notandū q etsi aliquādo impator̄ iussu legat̄ cōueniss̄ epos nō tñ taliū epor̄ cōuent⁹ cōcilia vniuersalia venīēt dicēda nisi fulta essent auctoritate romani pontificis: vt apte colligit ex ca. Bene qdē. di. xcvi. 7 ex ca. Multis. dis. xvij. Et ideo optime dicit Pelagius papa in auctrate supra posita q nulla synodū generalem ratā legim⁹ que nō fuerit apl'ica auctrate congregata vel fulta. Nota alternatiuā vnde epi qui cōuenerāt rome ad p̄ceptū regis theodorici tpe symachi pape. videntes q congregatio illa ad p̄ceptum regis facta non poterat dici synodus nisi auctoritate romani pōtificis fulciret. dixerūt oportere ipm symachū papā synodū cōuocare que cōuocatio siue cōgregatio nō pōt intelligi nisi auctoritatis sue interpositio cū iam local'ē essent vbi debebant cōgregari. aliud eīm ē p̄cipere vt congregent̄ plati ad

aliquē locum quod quād doc̄ legunt fecisse imperatores ⁊ frequēter faciūt reges in suis regnis. ⁊ aliud est cōgregare concilium vniuersale. hoc em̄ nō solus dicit congregationē prelatorum ad certū locus sed auctorizationē quādam siue influxū auctoritatis ad diffiniendū disponendū ⁊ ordinandum ea que sunt ecclesie cōmoda ⁊ necessaria eis dare quas auctem imperatores dare nō possunt q̄bus cū sint laici de disponēdis ecclīasticis rebus nō est data facultas. vt in dicto. c. bene q̄dem. disti. xcvi.

Ad tertiū

Ad tertiā rōnem plura dicenda veniunt. Primo q̄ casus ille nō videt admissibilis. nō em̄ videt possibile q̄ possint pericula talia in ecclesia cōtingere q̄bus p̄uideri non possit nisi p̄ concilium generale siue vniuersale. Quod p̄z ex duobus. Primo q: vt aduersarij arguūt sequeret q̄ in potestate vnius hois pura vnius p̄ncipis potentis impedire ne celebraret concilium vniuersale eēt xp̄ianam fidem ⁊ vniuersalis ecclesie statum subuertere. Tuz scdo quia cum p̄pter bellor̄ dissidia impediri possit celebratio vniuersalis cōcilij. sicut Ysido. dicit. factū esse ante tempora Cōstantini: ⁊ in c. canones. di. xv. habet tūc possibile eēt fidez ⁊ eccl̄ie statum p̄clitari quod maxime falsuz est cum sit cōtra illaz xp̄i pollicitationē dicētis. Ego aūt vobiscū sum vsq̄ ad cōsummatōnem seculi. Mat. vlt. vnde dr̄ q̄ nullus casus possit cōtingere in eccl̄ia cui p̄ romane eccl̄ie diligētiam p̄uideri nō posset. in cuius manifestissimū testimoniū sancti patres docuerunt ad ap̄licam sedē in maioribus causis recurrēdum esse. vt in. c. roganus. xxiij. q. i. Et etiam cuz ratio fidei vērilāda venit vt in. c. quotiēs e. cā. ⁊ q. vnde brās Tbo. in. q. de potētia. q. x. ar. iij. dicit. q̄ ad explanationē fidei faciendā nō est necessariū q̄ papa vniuersale concilium p̄greget cū q̄nq̄ id p̄hibeant bellor̄ dissidia. Scdo rndet q̄ difficile valde eēt p̄s mētib? ad credendū q̄ aliq̄s verus romanus pōtifex certificatus p̄clitari fidem ⁊ vlis ecclie statū nisi concilīū generale celebrare nollet cōcilium vle p̄gregare cū de romano pontifice semp bene p̄sumendū sit vt in. c. nō nos. xl. di. ⁊ papa dicat i. c. officij nostri. xxiij. q. i. sibi maiorē cunctis xp̄iane religionis zeluz incūbere Tertio dicit q̄ dato q̄ talis casus immineret eccl̄ie vniuersali tunc si papa req̄situs p̄ dnos cardinales ⁊ p̄ alios catholicos maxime ecclesie p̄latos ⁊ p̄ncipes nollet cōgregare vniuersale concilīū nec dare auctem p̄gregandi. q: talis habēdus eēt suspectus de hereſi. ⁊ p̄ cōsequēs dubius in papatu. iam ad alios p̄tineret vniuersale concilium p̄gregare. sicut in

Ad quartum

responsione ad quartā rationem dicturi sum? q̄ vero papa in predicto casu suspect? in fide redderet p̄batur aperte ex. c. error. lxxiij. di. vbi dicit Ynno. Error cui nō resistit approbatur. ⁊ veritas cū minime defensat oppugnatur negligere quippe cū possis p̄turbare puersos nihil aliud est q̄ fouere. nec caret scrupulo tacita occulte q̄ manifesto facinori desinit obuiare. In hoc ergo casu q̄n papa nollet concilium congregare ad cardinales spectaret conuocatio concilij vlis ad faciendū ea que in tali casu necessario essent facienda. Ad quartam respōdetur q̄ ratio nō videt facere ad p̄positū q̄n vt diximus nos nō loquimur de cōgregatione vlis concilij super facto pape: sed super diffinitione ⁊ p̄stitutione canonum ⁊ legum ad regimen vlis ecclesie ⁊ directionez ⁊ reformationē omniū fideliū quor̄ p̄ceps pastor ⁊ director ac magister est Ro. pon. vñ ad eius tm̄ auctem spectat sicut ad p̄incipem ecclesie cōgregare vle concilīū. Ad hmōi nihilominus respōdem? q̄ in casu in quo papa diffamat? esset vehemēter ⁊ manie apud graues et doctos viros de hereſi. que infamia sine scādalo ecclesie vel periculo fidei dissimulari aut tolerari non posset: talis videt nr̄o iudicio practica seruāda vt primo per cardinales requireretur aut p̄ aliquos alios fideles illis negligētib? vt aboleret a se predictā infamiā publice catholicam fidē confitēdo maxime circa articulum siue articulos de quo vel q̄bus diffamabatur. ⁊ hmōi cōfessionē per bullas denūciaret illis apud quos ei? infamia decurrit. Istaz practicā p̄o parte p̄incipaliori legim? obseruatā circa ap̄lm Paulū act. xx. qui cū diffamatus esset apud credētes ex iudeis q̄ p̄dicaret legē moysi nō esse seruandā p̄filio beati Jacobi ⁊ seniorum qui hierosolymis congregati erāt cum eo ingressus templū ⁊ purificat? more iudeor̄ aboleuit infamiā suam sicut supra cōmemoratū est. c. ij. Si vero cōtingeret q̄ papa requisitus nollet hoc facere. tunc requirēdus esset vt cōgregaret p̄cilīū vniuersale aut auctoritatem daret illud congregandi. Si hoc faceret tunc cōcilīū p̄gregatum inquireret de veritate. Si vero nec cōgregare: nec congregādi auctoritatē dare vellet: tūc iudicio nostro idēi Cardinales qui p̄stātiora mēbra ecclesie romane sunt q̄bus potissime incūbit necessitatibus ecclesie vniuersalis p̄uidere ⁊ imminētibus periculis obuiare deberēt cōuocare ⁊ cōgregare p̄latos ecclesie ad inquirendū de veritate infamie an. s. papa veraciter esset hereticus an nō. Ubi vero Cardinales hoc nollent facere imperator aut p̄ncipes xp̄iani possent

hoc facere. vel etiã ipimet plati ecclesie intelligentes talẽ vehementẽ suspitionẽ de papa. possent seipsos congregare sicut factũ est tpe Marcellini pape. vt habet in. c. nunc autez. disti. xxi. Cõgregatis aũt platis ⁊ alijs qui vocati essent in aliquo loco requirẽdus esset papa vt auctoritate sua auctorizet illã cõgregationem sicut factũ legit in pcedenti casu Symachi pape. de quo in. c. hinc etiã. distin. xvij. Si vero papa vellet auctorizare congregatõez sicut fecit Symachus papa bene quidez. Si vero nollet tũc congregatio platoꝝ illa deberet pcedere ad inquisitionẽ veritatis etiã papa nolẽte. Et si queras qua auctẽ. Respondetur q tam auctoritate iuris diuini q humani diuini quidẽ quod habet Job. xij. vbi dicitur Qui spernit me ⁊ nõ accipit verba mea: hz q iudicet eũ. Sermo quẽ locutus sum: ille iudicabit euz in nouissimo die. Unde sanct⁹ Tho. sup epl̃am ad gal̃. sup illud apostoli in. i. c. Si quis vobis euãgelizauerit prter id quod accepistis anathema sit. querit cũ par in parẽ non habeat imperiũ: ⁊ multo magis nõ habeat in superiorẽ videt q apostolus nõ potuerit excõmunicare apl̃os qui erant sibi pares et angelos qui sunt superiores. ⁊ rñdendo dicit ad h̃ sic dicendũ q apostolus ꝓtulit hanc sententiam nõ ꝓpria auctoritate s̃ auctoritate euangelice doctrine: cuius doctrine auctoritas hz vt quicũq; contra illam dicũt excludẽdi ⁊ repellendi sunt. ad hoc inducit auctem illã Jo. xij. supra positã. Secũdo auctoritate iuris humani siue canonici. c. si papa. quod est sancti Bonifacij pape ⁊ martyris. di. xl. q cũ huius criminis. s. heresis in papa competens iudex videat esse concilij vniuersale dũtaxat vt colligit. di. xvij. c hinc. ipo facto q papa nõ vult dare auctem cõgregationi: ipm ius intelligitur dare sibi auctem. alꝫ frustratoria esset. pui sio iuris qõ in casu heresis disposuit q cilij vniuersale possit iudicare papã hereticuz si p negationẽ papa ptinaciter in heresi sua persistente auferret. Nã frustra essent iura nisi eis assignaret minister vt dicit tex. de elect. vbi periculũ libro. vi. Auferret aũt pculdubio iuris dispositio si in casu illo concilius pcedere nõ posset. Inquisitione aũt debite facta. et iuento q papa veraciter in heresiz lapsus fuerit tunc concilij deberet illũ informare de veritate ostendẽdo per sacrã scripturã aut p vniuersalis ecclesie determinationẽ erroneũ esse quod teneret. ⁊ requirere illũ charitatiua admonitione vt dictum errorẽ abiuraret siue reuocaret fidei veritatẽ publice confitendo. Et fortassis expediret ad maiorẽ cautelã assignare sibi terminũ infra quẽ reuocaturus esset p fatũ errorẽ. quod si infra terminũ sibi assignatum fecerit nihil potest cõcilij vlterius ꝓtra ipm. vt expsse notauit Hug. in. c. nũc autẽ. di. xxi. ⁊ in. c. si papa di. xl. sup verbo. a fide deuij. Sed ipemet papa in foro ꝑsciẽtie ꝓtum culpabilem se fuisse cognosceret p ꝓfessionẽ suum animẽ sue ꝓuideri faciat de penitẽtia salutari. di. xxi. nũc aũt. Si vo hoc agere papa noluerit. tunc pcedendũ est cõtra eũ vt in sequẽti rñsione dicet. Ad q̃ntã rõnem respõdet sub tali distinctione aut est notoriũ papã esse hereticũ vrpura q incideri in heresim dãnatã illã publice asserẽdo ⁊ pdicando: aut nõ ẽ notoriũ. Si notoriũ vt diximus tunc videtur iudicio nostro talis practica obs̃uãda: debẽt em̃ dñi cardinales aut etiã alij catholici illuz monere vt abneget pdictuz errorem in quem lapsus est fidẽ catholicã inuiolatã integrãq; pfitendo. sicut tenet facere q̃libet bonus fidelis: ostendẽdo illi p sacraz scripturã aut vniuersalis ecclesie determinationẽ q id quod tenet sit erroneũ ⁊ a fide catholica alienum: ⁊ si paratus sit corrigi ⁊ abnegatis erroꝛib⁹ fidez xpi tenere ⁊ cõfiteri. tũc vt in rñsiõe pcedentiũ rõnis diximus vniuersale concilij non habet in eum aliquã auctem. Si vero nollet reuocare errorẽ sed ptinax et incorrigibilis in eo psisteret. tũc pmo cardinales ab eo recedere debẽt iuxta illud Job. in canonica. ij. c. i. de xpi fide loquẽtis. Si quis venerit ad vos ⁊ hanc doctrinã. s. xpi nõ habet nolite eũ recipere in domũ nec ei aue dixeritis. vbi glo. ordi. [dicit. nolite ⁊c. i. ñ tm̃ ñ assentiat s̃ nec ad hoꝛã recipiatis. hoc etiã colligit ex. c. Anastasius. dist. xix. Secũdo ipsi cardinales debẽt denũciare platis ecclesie casum pñtem ⁊ conuocare eos vt veniãt sicut tenent ad succurrendũ eccl'ie in hoc horribili casu ⁊ puidendũ ecclesie quia iam ille a petra fidei sup quam fundata est ecclesia. Matth̃. xvi. ptinaciter ⁊ incorrigibil'r cadendo cecidit. tunc vero vt in pcedẽti casu diximus concilij platoꝝ congregatũ debz iuris auctoritate ꝓcedere ad depositionẽ illius vtiquidsdã placet vel vt nobis plus gratum est iuxta iaz dicta ad declarationẽ q ille non sit amplius papa ⁊ q vacet apostolica sedes. hmõi em̃ criminis ꝓpius iudex est vniuersale concilij vt dictũ est. Si vero nõ sit notoriũm papam esse hereticum sed soluz apud aliquos graues tantum ⁊ bone fidei homines fama siue presumptio processerit tunc procedendum videt vt in rñsione ad quartã rõnez dictũ est

Ad quintum

Ad sextum

Ad sextum rationez respondet dupliciter Primo q si certum sit q alter contendẽtium

sit verus ⁊ apostolicus vt puta qꝛa duab⁹ partibus cardinaliū electus cū alius ꝑ ꝑsequens esse nō possit nisi intrusus ⁊ per ꝑsequēs non apostolicus sed apostaticus siue ꝓpbanus vt in. c. factus est. vij. q. i. tūc cum nō occurrat dubitatio rōnalis quis sit verus papa nō est necessaria vniuersalis cōcilij cōuocatio ad iudicandū de electione illius que ꝑsumit tam canonica sed ad condēnationez intrusi ⁊ ad mādādum ꝙ omnes fideles pareant ⁊ obediant vero apostolico iuxta. c. si quis pecuniā. dist. lxxix. sicut factū legit tam tempe Damasi pape contra Vrsinū ꝙ tpe Cornelij cōtra Nouatianū. ⁊ de tali cōtentione nō intelligitur. c. si forte duo. vt dicit Gratian⁹ ⁊ bene in. §. sequēti ibidem. Secūdo respondet si fieret ptētio inter aliquos sup iure electionis que illarum electionū fuerit canonica. tūc iudicio nostro si contendētes vellent se submittere iudicio alicuius sapiētis vel aliquoꝝ vt sez staret iudicio illoꝝ tunc nō videret necessaria cōcilij vniuersalis cōuocatio. sicut factū est tempore quo Symachus ⁊ laurētius cōtendebant de papatu. vbi cū neutra pars alteri cedere vellet cōstituerūt vt lis iudicio regis Theodorici finiret. qui Rauenne positus dum vtriusq; partis legatos audisset decreuit vt qui prior ordinatus esset aut quē maior pars cleri ⁊ populi simul elegisset in sede apostolica sederet vbi vero ptendētes nollent se submittere iudicio aliquoꝝ sapientū tunc ꝙgregandū foret concilium generale vt de iure electionis discernat ⁊ iudicet: quia vt ī prefato. c. si forte. dicit glo. Concilium est iudex in isto casu. Hic autez insurgit questio. Si ambo cōtendētes essent in possessione papatus ita ꝙ vterq; ꝑ summo pontifice haberet a catholicis viris. videtur nobis saluo meliori iudicio ꝙ ambo deberēt congregare ꝓlatos suarū obediētiarū ad aliquē locum ⁊ ex ambobus cōgregatis ꝑciliuz constituerum iudicaret. Si vero ꝑfati contendentes hoc facere nollent: tunc domini cardinales deberēt etiam contradicētibus contendentibus concilium congregare. Vbi ꝺo ipi nollent aut negligētes forent: ipsi prelati ecclesie habentes zelum dei possent se cōgregare ad incendium ecclesie extinguēdum: aut ipse imperator cuius interest vt pax sit in vbe et fortius in toto orbe: que esse nō potest stante contētione super summo pontificatu dicēte christo. Matth. xi. Omne regnum in se diuisum desolabitur. Sed de his fortassis aliq̄d plus dicemus auxiliāte domino in sequēti li. vbi de scismate erit sermo. Ad septimā rationem respondet ꝙ in illo casu vbi cardinales ad electionē procedere nō vellent iam prouisum est a iure sufficiēter in. c. fundamēta de elec. li. vi. ⁊. c. ne romani. e. t. in clemē. Nihilominus vbi cardinales fugerent vel deficerēt tunc pro maiori securitate videret conuocandū vniuersale cōcilium: ⁊ hoc per iperatorē aut clerū romanū ⁊ ibi ꝓuidēdum eēt necessitati ecclesie: cum in talibus necessitatibus que respiciunt totam remp. deficiētibus ordinarijs ad ipsam rempu. spectare videatur prouisio.

Ad octauam rationē respōdetur ꝙ cum in casu in quo papa factus esset demens dementia incurabili per naturam iudicādus veniat quasi mortuus cum nō possit agere siue exercere actus officio summi pōtificatus incumbentes. ar. de cle. egro c. i. li. vi. Tūc domini cardinales debent hoc demādare prelatis ecclesie ⁊ inuitare eos vt cōuenientes in vnum consulant quid agendū sit. an. ſ. alius eligendus sit: cum ecclesia quasi vacare videat in ꝑfato casu: vel dandus sit illi adiutor. Ad nonā rōdetur sicut ad septimā. Ad decimam videt respondendū ꝙ in casu illo auctoritate pape cōcilium cōuocandū esset si fine concilio causa illa terminari nō possz: iuxta ea que legim⁹ de papa Sixto in. c. mādastis. ij. q. vi. Et de papa Symacho. §. hinc etiam. di. xvij.

Ad octauum

Ad nonum

Ad decimum

Capitulum. ix. de causis congregationis vniuersalium conciliorum.

Ostquā ostēdimus qua auctoritate regulariter vniuersalia concilia cōgreganda sunt: iam videndum est quib⁹ de causis congreganda veniūt cum nō leui cā sed pro grauissimis ⁊ arduis prelati a suis ecclesijs ⁊ euocādi ⁊ fatigandi sint. Decursis autē pluribus hystorijs: inuenim⁹ patres ecclesie multis de causis conciliariter cōuenisse. Primo quidē vt super tractandis ⁊ disponēdis in vniuersali ecclesia maturius ⁊ sanius cōcilium haberet. Si enim vt inquit sapiēs ecclesiastici. xxxvij. ante omnem actuz precedere debet consilium stabile. multo amplius hoc obseruandū est vbi de maximis rebus ⁊ vniuersam remp. xpianam tangentibus agendum venit Ad habendū aūt maturū sanūq; consiliū sup hmōi reb⁹ plurimū operatur multitudo sapiētum. ſm illud Prouer. xi. Vbi multa consilia ibi salus. Et ecclesiasticī. vi. Multitudo sapientū sanitas est orbis terrarū. ⁊ maxime ꝺ obseruatū a pūbus legim⁹ in materijs fidei qꝛin bis periculosissime errat vt ait beatus Augu. Hanc cām celebratōis cōcilij tāgit beat⁹ Cyprian⁹ in epla quam ad Stephanuz ipse ⁊ sy-

Ca. IX

nodus quedā scribit dicēs. Lyranus ⁊ ceteri Stephano fratri salutē. Ad quedā disponenda ⁊ cōcilij cōmunis examinatiōe limāda necesse habemus cōuenientib⁹ in vnū plurimis sacerdotibus cogere ⁊ celebrare concilium. Jtē Theodosius impator mādato dato vt epi cōuenirēt ad celebrādum scām synodū Ephesinam rōnem assignās dicit. qz scz Leo papa cogitabat nō esse tutū absq; sancta synodo ⁊ vbiq; sanctarū ecclesiarū p̄sulibus hmōi questionē de fide enodare necessariū duximus vestram cōuenire frarernitatē. vnde ⁊ glo. in. c. Anastasius. di. xix. dicit. q; vbi de fide agit papa debet requirere cōcilioz epoz: quod potissimū venit intelligēdū quādo ipa fidei questio p̄us non fuerit p ecclīam p se vel in simili determinata siue diffinita: foretq; tante difficultatis vt papa cum collegio suo nō videret plene q̄d in ea parte tenendum esset. Et sic in his semp tenēda est illa regula. c. de q̄b⁹ causis. di. xx. vbi Jnno. ita cōsulit. de q̄bus causis nulla soluēdi ligādiq; auctoritas in libris noui ⁊ veteris testamēti vel. iiij. euangelioz in scriptis apostoloz nō appareat ad diuina recurrite scripta greca si nec in illis ad catholice ecclesie hystorias catholicas a doctoribus catholicis scriptas manū mittite: si nec in illis sanctoz exempla p̄spicaciter recordamini: q; si in omnibus his inspectis huius qōnis qualitas nō lucide inuestigat. Seniores p̄uincie cōgrega ⁊ eos interroga. facilius nāq; inueniturquod a pluribus quoq; senioribus queriē: verus etiā p̄missor ait. si duo ex vobis vltres in vnū conuenīūt sup terrā in nomine meo de omni re. q. p. n. a. p me. qui in ce. est. h̄ ille. Hac de causa beatus Petrus ⁊ aliqui apostoli celebrasse legunt concilium hierosolymis cū questio de obseruatiōe legaliū mota esset que ibi gratia spūssancti aspirāte diffinita est: vt habetur Act. xv. Secūdo cōgregata legunt cōcilia vniuersalia ad solēniozem ⁊ abūdantiozem auctem reprobationis heresum ⁊ condēnationis hereticoz: plane cum de publicis latronibus ⁊ hostibus reipu. venit iustitia exequenda solitum est tam ad eius pleniozem notitiam q̄ ad maiorē malefactoz cōfusionem ⁊ aliozum tuba aut campana populū cōuocare ita cōuenienter conuocat concilium vniuersale quādo reprobationis ⁊ cōdemnationis iudicium contra hereticos exercēdum est quoz rum errores et potentes habēt actores ⁊ plures fautores p diuersas orbis partes: qua de causa plura concilia et potissime septem p̄clara et p̄incipalia celebrata legūtur. Quorum p̄imum est Nicenum. ccc. xviij. patrum in quo Arrij epi alexandrini qui tres gradus posuit in trinitate. s. patrē maiorē: filiū minorem: ⁊ spiritū sanctū creaturā vel seruuz: error condēnatus est. Scōm fuit Constantinopolitanū. cl. patrum: in quo error Macedonij constantini epi cōuincitur q̄ negabat spiritū sanctū esse deum. Tertiū est Ephesinū p̄imū. ccc. patrū in quo Nestorij impietas iudicatur qui dicebat beatā virginē mariam nō dei sed tantūmodo hominis genitricem vt aliā personā carnis: aliam personā faceret deitatis. Quartuz concilium fuit Calcedonēse. ccccc. xxx. patz in quo error Eutic. reprobatus est: qui asserebat xp̄m post humanā assumptionē nō ex duabus naturis existere: sed solā diuinam naturā permanere. Quintū fuit Constantinū: in quo perfidia multoz hereticoz condēnat marie Theodori Mopsuesteni qui asserebat aliū esse verbū ⁊ alium xp̄m. Negabatq; sanctā virginē mariam dei genitricē fuisse. Sextū fuit etiam Cōstantinū. cl. patz: in quo stultitia Mardacharij Antiochēni epi ⁊ socioz eius: qui vnaz tantū voluntatē ⁊ operationē in xp̄o falsa suspitione astruebant p̄futatur. Septimū cōciliū est Nicenū scōm. cccl xvij. patrū: in quo heresis execrātiū ymagines sanctoz in ecclesia dicentium illas nec colendas nec venerādas fore abrasa est. Tertio concilia legūtur cōgregata gratia scismatis extirpādi: sicut octauuz concilium vniuersale. ccc. patrū Constātinopoli celebratū: in quo scisma de depositōe Jgnatij ⁊ ordinatione Photij ortū patres congregati extirparūt. Photiū anathematizātes ⁊ Jgnatiū restituentes. Nacetiā ratione legimus rome congregatū concilium cum de papatu cōtenderet Vrsinus quidam cum Damaso papa: in quo confirmato in aplica sede Damaso. Vrsino depulso sedatum est scisma vt Eusebius in ecclesiastica tradit hystoria. Jterz eadem rōne congregata legitur synodus tpe regis Theodorici: in quo de contendentib⁹ de papatu Symacho ⁊ Laurētio scisma ortum ē quod in. c. Symachus. ij. q. vij. fuit extirpatū. Preterea etate nra tribus p̄tendētibus de papatu. s. Benedicto. xiij. ⁊ Jo. xxiij. ⁊ Gregorio. xij. Synodus congregata est Constantie in natione germanica: in quo vno: scilicet Gregorio renunciāte si quid iuris habebat alijs duobus depositis: scz Johanne ⁊ Benedicto data est pax ecclie Quarto congregata leguntur concilia ad reductionem siue confutationem hereticoz per viam disputationis: qua de causa tempore et consensu beati Siluestri pape: iussu Constantini imperatoris dicitur rome conuenisse magnum episcopoz conuētum vt cum iudeis

disputare de lege vtrũ. scz xpianorum fides legi iudeoꝝ pferenda esset vbi longa cõcertatione expleta cum p fide xpi erat conclusum augusta belena cũ tribus milibus iudeorũ ad fidem xpi cõuersa baptismũ suscepit. Hac eti am de causa diebus nostris cõgregata est synodus Basilien. p reductione Bohemorum vbi data Bohemis licẽtia disputandi ⁊ dicẽdi libere quicquid vellent in defensionem erroꝝ suoꝝ assignatisq; p synodum quattuor doctorib⁹ catholicis qui in publica cõgregatione illis responderẽt lõgissima concertatio facta est nobis ibi semp pñte sed q̃q̃ manifestissime cõuicti essent. fozetq; cõdescensum illi in multis gratia lucrificãdi cos. n; hilominus recesserũt peccatis eoꝝ pmerẽtibus ita sordidi sicut venerũt. Hac etiã de causa congregata est ffloẽtie synodus amplissima dieb⁹ nostris sub sancte memozie Eugenio p reductõne grecoꝝ vbi interfuit impator grecorum et patriarcha Constãtinopolitanus cuz multis alijs plaris oriẽtalis ecclesie. vbi operãte saluatoze nostro q̃ vera pax est sublato de medio pariete qui occidẽtalẽ q; diuidebat eccl'iam vnio ⁊ cõcozdia cõclusa est inter eos licet heu ab oĩbus in partibus oriẽtalibus nõ fuerit acceptata. Quinto cõcilia legũtur cõgregata cum ecclesia haber magnos ⁊ potentes hostes ⁊ pturbatozes. Tunc enim summus pontifex ecclesie princeps: ac rex regum terre dei vicarius solitus est congregare conuentum patrũ ⁊ pncipum ecclesie. de quibus in ps. Constitues eos pncipes super omnem terram ad punitionẽ illoꝝ. Hac de causa Bzegozius tertius cũ imperatoze Leonem huius nominis tertiũ hereticũ incozrigibilem comperisset sup depositione ymaginũ xpi ⁊ beate virginis ac sanctoꝝ quas omnes destrui ac incendi fecerat in vbe Constãtinopolitana: cõgregato cõcilio rome quasi mille episcoporum Romã ⁊ Italiam totã ab eius obedientia et potestate discedere fecit ⁊ vectigalia interdixit ⁊ illum anathematizans venerationem ymaginũ cõfirmauit. Itez hac de causa Bzegozius septimus pcra impatorẽ Hẽricũ hui⁹ nominis. iij. qz romane ecclesie scindere vnitatem moliebat: cõgregauit rome concilũ. cx. epoꝝ ⁊ illũ ibi excõmunicauit. Itez hac de cã Innocẽti⁹ quart⁹ impatorẽ ffredericũ huius nois. ij. ecclesie hostẽ rebellẽ. pturnacẽ ⁊ incozrigibilẽ comperies cõcilũ pgregauit Lugduni ⁊ ibi illũ ab imperio deposuit. Sexto legit cõgregatũ vniuersale cõciliũ gratia superne reuelatiõis impetrãde a deo sup arduis in ecclesia cõstituẽdis. Hac de cã cõgregata legit synodus prima ab apl'is vt scz quis ad integritatẽ apostolici collegij loco iude proditoris assumẽdus esset ozationib⁹ a deo cognoscerent. vnde dicit' act'. i. Et statuerũt duos. s. Joseph. qui cognominat⁹ est iust⁹ ⁊ Hathia ⁊ ozãtes dixerũt. Tu dñe qui nosti cozda hominũ ostende quẽ elegeris ⁊c. Septimo pgregata legũtur cõcilia cũ magna iminet xpiane reipu. necessitas aut persecutio cui nõ nisi a toti⁹ ecclesie auxilio subueniri posset. Hac q̃dem causa inter alias maxime Urbanus. ij. audiens ciuitatem sanctã Hierusalem ab infidelib⁹ captã in xpiani populi dedecus ⁊ pfusionem concilium generale conuocat in Claromonte Aluernie: ⁊ in subsidium illi⁹ passagiũ transmarinũ ordinat'. Octauo legunt' concilia cõgregata ad maiorẽ firmitatem fidei ⁊ acceptationem plenariã tam constitutionũ q̃ diffinitionũ factarũ in precedentib⁹ conciliis vnde post Nicenã synodum cõgregata est rome per beatuz Siluestrũ synodus. cclxxvij. patrũ. in qua roborata est fides synodi Nicene ⁊ Arrius condẽnatus: in qua sic ait beat⁹ Siluester. Quicquid in Nicena synodo constitutũ est: ad robur sancte matris ecclesie catholice ⁊ aplice a sanctis sacerdotib⁹. cccxviij. nostro ore pfortes firmamus: ⁊ oẽs qui ausi fuerint dissoluere diffinitionẽ sancti magni concilij quod apud Nicenã pgregatum est sub presentia pijssimi ⁊ venerandi pncipis Constantini Augusti anathematizamus: ⁊ dixerunt oẽs epi placet. Item sexta synod⁹ apud Cõstantinopolim celebrata vt habet' di. xvi. c. qñ. sic inquit. Cõfirmamus ⁊ ceteros. s. sanctoꝝ patrũ canones ⁊ synodos. s. Nicenam Anthiritanã Antiochenam ⁊c. Nono cõgregata legunt' concilia gra inq̃rende veritatis sup suspitione hereſis orta de romano pon. Hac de cã cõgregatum legit' cõciliũ tam tẽpore Symachi pape de quo in .§. hinc etiã. di. xvij. q̃ tpe Marcellini pape q̃ sacrificauerat ydolis. de quo in. c. nũc aũt. di. xxi. Decimo cõgregatum legitur cõciliũ purgationis gratia quã papa voluit facere: vt qz si infamia fuit publica purgatio etiã omnib⁹ nota esset. Hac ratione Damasus papa ⁊ Leo iiij. ⁊ Sixtus romani pon. bone fame sue curã gerentes ad sedandũ scandalũ concilia pgregasse legũtur: sicut de beato Damaso habetur .ij. q. vij. nos. circa finẽ. De Leõe. iiij. habet' ij. q. v. omnibus. circa finẽ. De Sixto papa in. c. mãdastis. ij. q. vij. Undecimo cõgregandũ venit vle concilium: qñ vehemẽs dubitatio curreret de iure electionis alicui⁹ in summũ ponti. iuxta glo. in. c. si forte duo. di. lxxix. hac de causa plura pgregata sunt pcilia a sanctis patri

bus q̄ supra gr̄a extirpādi scismatis descripsimus. Quodecimo cōcilia aliquādo celebrata legunt: et celebrāda rōnabiliter veniūt: ad efficaciorē ac solēniorē et vniuersaliorē reformationem ecclesie fiendā. q̄q̄ em̄ summus pontifex p singularitate p̄ncipatus sui oēm legē condere et dare posset toti eccl'ie iuxta. c. sunt quidā. xxv. q. i. Nihilomin⁹ sepe et hoc rationabiliter patres ecclesie synodaliter cōuocat vt leges ad reformationē p̄tinētes cōdendo de illo⁹ cōcilio et approbatione formate plus habeāt auctris et apd̄ fideles acceptabiliores fiant. Hac de causa plura sunt cōgregata cōcilia. in q̄bus canones cōtinētes plura vtilia ad correctionum vitio⁹: ad componēdos mores: ad honestatē vite: ad pacē populi x̄piani sunt instituti. Ex quibus p magna parte corpus decreti conflatum est: intra que est synodus illa singularis quā rome Gregori⁹ septimus celebrauit ad reformationem ecclesie: in qua anathematizauit symoniacos: clericis vxorem habentibus interdicit diuina: laicis eorum missas audire p̄hibuit et inuestituras ne a laicis susciperent sentētiam excōmunicationis adhibuit.

Cap̄. x. de vtilitate celebrationis conciliorum.

Ca. x

Quanquā ex supradictis satis perspicuū sit q̄ plurimū vtilitatis afferat sācte ecclesie ipa vniuersaliū cōciliorum celebratio: nihilominus ad pleniorē huius rei notitiā aliqua quasi repetētes ex p̄cedenti. c. dicimus maxime valere ad ser. Primo quidē valet celebratio vniuersaliū conciliorum ad ꝓseruandā christianā religionē in vnitate fidei que primū vinculū est societatis christiane. vt dicit b̄tus Chrisostomus. Hanc vtilitatez conciliorū vniuersaliū assignat beatus Isido. in. c. canones. distin. xv. ita dicens. Canones generaliū conciliorū a temporibus Constātini imperatoris ceperūt. In p̄cedētibus nāq̄ annis p̄secutione feruēte docendarum plebiū minime dabat facultas. vnde x̄pianitas in diuersas hereses scissa est: quia non erat eis licētia conueniēdi in vnū: nisi tempore supradicti imperatoris. Ipe em̄ dedit facultatē x̄pianis libere cōgregari. Item hac de causa Martianus imperator scribens ad oēs vbiq̄ terrarū epos vt ad synodū calcedonē. veniant. ita ad ꝓpositū loquit. Omnia ad verā fidē et x̄pianam orthodoxā religionē tūc p̄ponenda alijs rebus existimauim⁹. deo em̄ propitio existente et nostrum imperiū et cōmunes causas meliores fore cōtendimus. Quia ergo dubitationes quedam circa orthodoxam fidem mote sunt: sicut indicant etiā littere sanctissimi archiepi felicissime ciuitatis rome placuit nobis ꝓpere sanctū ꝓcilium fieri quatenꝰ ꝓcordantibus patribus et veritate examinata et vacante omni studio quo quidā iaz abusi religionem turbauerūt orthodoxā vera atq̄ saluberrima fides sit omni mundo manifestissima. et de cetero oīs questio et dubitatio auferat. et. j. quisq̄s enim in generalem futurā synodum et omni mūdo vtilem peccat equidem cōtra deum et diuinitatē nostrā offendit. hec ille. Secūdo valet ad faciliorem et firmiorē illucidationē veritatis in dubijs. facilioremquidem. q: quod a plurib⁹ sapientib⁹ querit facilius inuenitur. vt ait Jnno. in. c. de quib⁹. di. xx. Firmiorem etiam dicim⁹ q: tanto firmius siue grauius est iudiciū quanto pluriū sententijs ꝓfirmatur et approbat assensu. vnde in. c. extra cōscientiam. di. lxiij. dicit Jnno. Integrū iudicium est q̄d plurimo⁹ sententijs cōfirmat. vnd̄ beatus Aug. dicit li. primo de bapt. cōtra donatistas ātiquos patres fluctuasse i fide quousq̄ totius orbis concilio firmarent. Ait enim sic. Jam ne videar humanis argumentis illud agere q̄m questionis hui⁹ obscuritas priorib⁹ ecclesie tēporib⁹ ante scisma donati magnos viros et magna charitate preditos p̄res epos ita inter se cōpulit salua pace disceptare atq̄ fluctuare vt cōciliorum in suis quibusq̄ regionibus diuersa statuta mutarent donec plenario orbis cōcilio quod saluberrime sentiebat etiam remotis dubitationib⁹ firmaret. hec ille. Hinc etiā Theodosius imperator scribens Dioscoro archiepo alexādrino vt ꝓueniret cū suis metropolitanis Ephesi fine dilatione fic inq̄t. festinesq̄ cū vniuersis sanctis epis quos cōuenire per sacras nostras ep̄las sanxim⁹ ad predictā ciuitatē et subtilissime inuestigātib⁹ et querētibus oīs de medio erro: cōtrarius auferatur. catholica aūt doctrina et orthodoxa fides solidetur et quiete fulgeat q̄d vniuersi i posterū incōcussuz et intemeratū custodiāt. Plane cum ꝓgregatio rātor⁹ patrū ecclesie quib⁹ ait dn̄s in euangelio Mathe. v. vos estis lux mundi. nil aliud videat esse q̄m multor⁹ luminariū ꝓgregatio. bene facit ad illuminationē populi x̄piani et decorem vniuersalis ecclesie synodalis patrū cōgregatio. vnde bene cōuenit ꝓposito illud eccle. xliij. Species celi. i. ecclesie gloria. stellarū. i. doctor⁹. mūdū illuminās vbi glo. ordinaria ita dicit. Species celi. i. ornat⁹ ecclesie. sanctor⁹ plenitudo quos de⁹ excelsus ordinauit vt p̄dicatione euāgelij mundū illustrarent. Tertio conciliorū vniuersalium cele

bratio vtilis est ad culturā agri dominici. vt canon cōcilij Cōstantien. dicit frequēs. Sūt quidē patres in cōcilio ꝯgregati ministri operarij agricole de quo dñs ait. Jo. xv. pater meus agricola est. quoꝝ ministroꝝ officium est erroꝝ vepres de agro dominico euellere. plantare fidem ⁊ cuulsis vitioꝝ radicibus ⁊ututes inserere. vnde dñs Hieremie in figura romani pōtificis qui cogregatoꝝ ⁊ directoꝝ concilioꝝ vniuersaliū est videt dixisse illud Hiere. ꝓmo Ecce cōstitui te sup gētes ⁊ regna vt euellas ⁊ destruas ⁊ dispdas: ⁊ dissipes: edifices ⁊ plātes. vt testat papa Jnno. in. c. solite. extra de maio. ⁊ obe. vnde Adrianus papa loquēs patrib⁹ in cōcilio qō rome cōgregauit: ita ait ad ꝓpositum. Cū debeamus o fratres ⁊ filij dilectissimi dñi cū agri strēnui ⁊ fideles esse cultores ⁊ spiritalibus ad purgationē ipius celestium ꝑceptoꝝ vti ligonibus opꝫ vt siqua in eo spinosa siqua germinare venenosa cōspicim⁹ pari labore vnanimiqꝫ zelo hec radicit⁹ extirpare studētes arripiamus examinis rostrum et falcem iudicij cōcordi ānia ꝓferamus ne queso in nos exprobrāter dicat. Jherēmis qdē multa operarij aūt pauci: hec ille. Quarto celebratio cōciliorum vniuersaliū vtilis est ad tyrannoꝝ ⁊ infideliū supbiā humilandā pluriꝫ mum ꝓfecto vt intellexim⁹ a fide dignis qui fuerūt infideles in orientalibus partibus. scꝫ Turci terrent audiētes apud xp̄ianos vniuersalia cōcilia cōgregari. ⁊ ita faciūt vbicunqꝫ latitent. ⁊ hoc rōnabiliter: qm̄ ecclesia dei vt dr Cantico. vi. Terribilis est vt castroꝝ acies ordinata. Castra sunt doctores patres eccl'ie ꝯgregati qbus tanꝯ militibus xp̄i ⁊ ꝓpugnatoribus munit ꝓtegit ⁊ defensat ecclesia. De qbus dr Zacha. ix. Circūdabo domū meaꝫ. i. eccl'iam. ex his qui militāt mihi. videlꝫ ꝓlatis doctoribus ⁊ ꝓncipibus fidelibus: q ea defendēdo xp̄o militare ꝓhibent. vnde Paul⁹ apostolus scribēs Thimotheo ait. labora sicut bonus miles glo. in ꝑdicādo euangeliū ꝓtra hostes ad Thimoth. ij. c. ij. Quinto celebratio cōciliorꝝ est vtilis ad refrenandū exorbitantias quorūdam pōtificū qui pontificatū suū aut spretis sanctoꝝ patrū regulis ꝓvolūtate exercēt aut symoniaca prauitate deboneſtāt aut seculi vanitate ⁊ vitra scādalosa confundunt. huius causa cōgregatū legit concilium epoꝝ Jtalie rome ꝓ imperatorem cōtra Jobānē papam duodecimū qui venator ⁊ lubricus publicus ⁊ incorrigibilis erat. vt enim ait Dormisda papa in epistola decretali ad episcopos Hyspaniam constitutos difficile est vt cuiuscꝫ cor sic prauis cogitatōnibus indurat. vt in se patiat culpandus fieri cum nouerit se iudiciū subeundū cōcilij. Sexto valet vniuersaliū ꝯciliorum celebratio ad omniū quasi scādalorum q̄ suscitant in ecclesia extinctionē. Jstud plane vt priora exēpla nos docēt. vltimū refugium ecclesie in omnib⁹ magnis angustijs suis sicut in precedēti. c. exemplariter deductuꝫ est in multis. tam de scādalis occasione hereticoꝝ aut scismaticoꝝ q̄ aliunde exortis. vnō ꝓpter has multiplices vtilitates ꝓuenientes ecclesie sancte dei ex celebratione sacroꝝ concilioꝝ posset optime adaptari mistice ꝓpositum tanꝯ dictū summo pontifici illud Esa. xvi. Jni ꝯcilium. s. cum sapientibus. Loge concilium. i. cōgrega. vt exponit magist'er Nicola⁹ de lyra. q. d. spiritus sanctus romano pōtifici imminentib⁹ grauissimis periculis in eccl'ia. Jni concilium ⁊ coge. i. congrega vniuersale concilium qm̄ si in medio duoꝝ vel trium in noie xp̄i congregatoꝝ ipse est vt spirator: doctor ⁊ adiutor. vt habet Jsaie. xvij. multo ampli⁹ vbi sanctoꝝ patrum multorum societas in nomie cōuenerit iesu xp̄i maxime pro rebus vniuersitatem xp̄iane religionis respectiue cōcernēti bus interesse credendū est. verū est hic aduertendū q hec que dicta sunt. accipiēda veniūt cum in ꝯcilijs vniuersalibus proceditur canonice ⁊ sancte. qm̄ alias melius foret supsedere a celebratione ꝯciliorum. qm̄ quēadmodū cōcilia rite celebrata saluberrimos fructus operata sunt: ita nō rite celebrata maximis scādalis vniuersam ꝑturbarunt eccl'iā. sicut patꝝ traditiones ⁊ venerabiles hystorie nos docēt. Quocirca Eusebi⁹ religiosissimus epūs doctor ecclesie ciuitatis (qui dānatus fuerat cum Flauiano iniuste a Dioscoro. vt habet in prima actione Calcedonen. concilij synodi) ad synodum loquēs ita dicit. Adim⁹ vestrā pietatem. supplicantes iusticiā ꝓmereri: cā aūt hec est nuper facto concilio in epheso metropoli qō vltime fuit: nō futurā ⁊c. vt nō tantis malis ⁊ perturbationib⁹ vniuersum mundū repleſſet.

Capitulū. xi. Q̄ ro. pon. presentia psonalis nō necessario requiratur in concilijs vniuersalibus.

Jcet vniuersa: Cā. XI

lia concilia vt predixim⁹ nō nisi per ro. pon. regulariter cōuocanda sint ⁊ auctoritate fulcienda. nihilominus non est necessarium nec semper cōueniēs. vt semper illis presentialiter interfit: sed sufficit q legati aut vicarij siue Apocrisarij eius interfint. qō ex illo apertissime ostēditur q nulli octo concilioꝝ vniuersaliū que in ecclesia vt prestātionis auctoritatis de

ſcribunt romanus pontifex ꝓſonaliter interfuit: ſed ꝑ legatos ſuos. vnde Leo papa huius nominis primus ab imperatore chriſtianiſſimo Martiano ad Calcedonēſe cōcilium deuotiſſime inuitatus hac rōne inter alias ſe excuſauit. ꝙ nullū inde exemplū a predeceſſoribus acceperit. vt ipſe ſcribit tam patribus cōcilij Calcedonen. ꝙ pulcherrime auguſte. vñ hāc excuſationē ꝓfati beati Leonis legati fuit aſſignantes in cōcilio Calcedonen. ſic dixerunt. Glorioſiſſimi & chriſtianiſſimi noſtri imperatores charitatē catholicā fidem & affectū tenētes beatiſſimū noſtrū Leonē apoſtolice ſedis preſulē vt ad hoc venerabile & ſanctū ꝓcilium adeſſet dirigētes venerabiles epiſtolas ſupplicarūt cuius pietati placere poſſet ſi in hac re ꝓbaret aliquod ſimile a ꝓdeceſſoribꝰ factum. Nam melius veſtra poteſt cognoſcere ſanctitas ꝗa nec in Nicena nec in Epheſina ſynodo nec alio tali ſancto cōcilio papa ſcē ſedis affuit. ꝓ qua huius forme ſequēs ꝓſuetudinē nos direxit: qui ſanctiſſimus nō dubitās ſe in his hic adeſſe quos ꝓcipue cognoſcit oſa que ad fidei catholice ſinceritatē & que ad ſancti Petri apoſtoli ptinent reuerentiā agere que etiam ꝑ nos ad veſtrā beatitudinē congruas ſanctoꝝ patrum cōcilijs direxit epiſtolas ꝗs recipere & recēſeri ꝓcipite. Hoc autē ꝙ preſentia romani pontificis nō neceſſario requirit in cōcilijs vniuerſalibus ſed bene eius auctoritas. ſatis videt aperte colligi ex eo ꝙ forma auctoritatū ſanctoꝝ patrū de quibus di. xvij. ꝓ totum. ſupius inductarū in. c. vi. non habet ꝙ abſq; preſentia romani pōtificis non debeant vniuerſalia ꝓcilia celebrari. ſed bene ꝙ abſq; eius auctoritate aut ſentētia celebrari nō debent. & hoc bene oſtēdit glo. decreti in. c. i. di. xvij. vbi diffinitēs concilū vniuerſale dicit illud eſſe quod a papa vel eius legato cum omnibus epiſcopis conſtituitur. id eſt celebrat. huiuſmodi vero cōſuetudinis quia antiqs ſuperioribus temporibus ſummi pōtifices preſentialiter nō intererāt vniuerſalibus ꝓcilijs maxime tempore quo imperatores plurimū dominabant in ordine triplex ratio aſſignari pōt.

Prima ne romanis pontificibus inferretur aliqua violētia in cōcilijs per imperatores aut alios tyrānos. ſicut de papa Felice legimus: ꝙ quia celebrato cōcilio excōmunicauit Urſacinum & Valentem Conſtantino imperatori in pfidia arriana ꝓſentiētes depulſus de ſede & ab ipo imperatore decollatus: martyrio coronatus eſt. Similiſq; violētia legit facta in ſecūda ſynodo Epheſina legatis apoſtolice ſedis vbi Fabianus qui vices beati Leonis pape agebat interfectus fuit. Secūda ratio vt romanus pōtifex qui ſolitus eſt vniuerſaliū concilioꝝ cōfirmare ſentētias & canones: vt infra oſtēſuri ſumus ex geſtis concilioꝝ cuꝫ plena libertate que plurimū eſt neceſſaria in hac parte in ꝓpria ſede exiſtēs que ſibi confirmanda viderent cōfirmaret: & que nō confirmanda eſſent libera poteſtate vacua auctoritate relinqueret aut caſſaret. Tertia ratio eſt ꝓpter neceſſitates incumbētes tam eccleſie ꝙ ciuitati romane: ꝗbus romani pontificis ꝑ ſentia maxime eſt preſidio & auxilio. Hanc rōnem aſſignat Leo papa patribus in concilio Calcedonēſi ꝓgregatis ſic loqūs de imperatore Martiano. Amplectendū eſt clemētiſſimi imperatoris plenum religione cōſilium quo ſanctam fraternitatē veſtram ad deſtruēdas inſidias dyaboli: & ad reformandū eccliaſticā pacem maluit cōuenire beatiſſimi petri apoſtoli ure atq; honore ſuato adeo vt nos quoq; ad hoc inuitaret vt venerabili ſynodo noſtram ſententiā ꝓbeamus: quod quidē nec neceſſitas tempis nec vlla poterat cōſuetudo ꝓmittere: me tñ in his fratribus. hoc eſt paſchaſio & Licētio epis. Bonifacio & Baſileo preſbyteris qui ab apoſtolica ſede directi ſunt ſynodo veſtre. veſtra fraternitas cōfidat preſidere nec iniūctam vobis pñtiam meaꝫ exiſtimet. Item prefati legati ad ſynodū prefatam ita dixerūt. Notuꝫ eſt nempe ad hoc amabili cōcilio ad btm̄ & apoſtolicum & catholicū papam Leonē ſacras eſſe litteras deſtinatas ꝙ habēt vt huic ſacro cōcilio ſe pñtare dignaretur: ſed qm̄ nec antiqua cōſuetudo neq; generalis tempis neceſſitas pmitteret noſtrā paruitatem huic ſancto cōcilio ꝓ ſe preſidere precepit. Ideoq; neceſſarium eſt hec que in medium proferuntur per noſtram interlocutionem diſceptari.

Capitulū. xij. Qui ad vniuerſalia concilia neceſſario vocandi ſunt.

Caꝑ. XII

Cauſis & vtilitatibus celebrationis generaliū concilioꝝ iam explicatis. Inquiramus qui ad generalia cōcilia ſint euocādi. In qua queſtione dicendū eſt ſolos eccleſie prelatos maiores neceſſario ad illa vocandos eſſe. Quod primo multis patrum teſtimonijs oſtendemus. Secundo rationibus. Primo hoc colligitur ex illa diffinitione concilij generalis quam ponit gloſa in. c. i. diſtinctione. xvij. vbi dicitur. Concilium vniuerſale eſt quod a papa vel eius legato cum epīs celebratur. Item hoc oſtenditur

ex canonibus vbi de synodis vniuersalib⁹ an
tiquis fit mentio:in quibus omnibus soli epi
videntur nominari. vnde in.c.omnia.di.xij.di
cit beatus Augu. Omnia talia que neq; san
ctarū scripturarū auctoritatibus continētur:
nec in cōciliis eop̄ statuta inueniūtur. Item
in.c.canones.di.xv.habetur q; prima synod⁹
scz Nicena fuit.cccxviij. ep̄orum. Secunda.s.
Constantina fuit.cl.ep̄or. Tertia que fuit pri
ma Ephesina.cc.ep̄or. Quarta que fuit Cal
cedonen̄.fuit.ccccc.7.xxx.sacerdotū: quod ex
ponendum est.id est.ep̄orum:quia bi vt habet
.ī.patres vocantur:patres autem conciliorum
soli epi dicūtur vt patet eadem. di.c.Sancta
romana.7 in.c.sexta synodus.di.xvi. vbi p̄s
vocantur qui in.c.canones.nominati sunt epi.
7 hoc cōuenientissime: q̄a ita a spiritu sancto
nominati legūtur.ps.xliij.vbi ita inquit eccle
sie militāti. Pro patrib⁹ tuis nati sunt tibi fi
lij.vbi glo. Hiero.de epis hoc exponēs inquit
Fuerunt in ecclesia apostoli patres tui:q; ipsi
te genuerunt.nūc autem q; ipsi recesserunt a
mundo habebis pro his ep̄os q̄ a te creati sūt
Sunt em̄ vt bi patres tui q; ab ipsis regenes
raris. Item huius testimoniū colligitur aper
tissime ex.c.synodum di.xvij. vbi beat⁹ Mar
cellus papa synodum vniuersalez vocat syno
dum ep̄or. Item hoc habet expresse ex illo qđ
in gestis Calcedonen̄.cōcilij legitur q; carbo
lici epi videntes quosdā egiptiacos nō ep̄os
qui de alexandria cum Dioscoro heretico cal
cedoniam venerant tentantes interesse cōci
lio clamauerūt dicentes q; concilium ep̄orum
esset 7 alij expelli deberent. Ceterū hoc etiam
arguitur ex eo q; Leo papa Ephesino concilio
scribens postq̄ de Eutiq̄ erroze 7 suorum com
plicum locutus est sic subiunxit: verum quia 7
talium nō est intelligenda curatio pie ac reli
giose christianissimus imperator habere volu
it episcopale cōcilium vt pleniori iudicio om
nis posset error aboleri. Item in epistola quā
x̄pianissima pulcherrima augusta ad consulē
bitinie stratigium vt curā haberet circa disci
plinam synodi perbibendam anteq̄ placeret
ei 7 patribus de Nicena ad Calcedoniā mu
tare concilium sic dicitur. Quidam autem sicut
agnouimus cū sint solliciti cōturbare 7 p̄fun
dere deo placitam disciplinaz superueniētes
in Nicena clerici ac monachi ac laici tumul
tus facere tentāt necessario has pias litteras
ad tuam direximus claritatē:quatenꝰ cū oñi
virtute eos q̄ p̄ter nr̄am euocatōem aut p̄mis
sionem suop̄ ep̄or ibidem commorātur: cleri
cos mōachos atq; laicos quos nulla ratio ad
concilium vocat omnino valeas remouere 7 ab
ipsis locis expellere:hec ibi. Item vt habetur
in prima actione Calcedonen. synodi abbas
Martinus req̄situs ab Eutbico vt se subscri
beret in gestis cōcilij Ephesini nō acquieuit
dicens.nō est meū subscribere: ep̄orum tm̄ est
et eorum qui digni sunt. Preterea secundo
loco clarissime demonstrat rationibus: solos
episcopos siue p̄latos maiores necessario cō
uocari debere ad cōcilia vniuersalia. Primo
sic. Illi soli veniūt necessario conuocandi ad
vniuersalia cōcilia cum quibus tractāda ve
niūt que vniuersitatē x̄piani populi respiciūt
qui cōstituti singulariter legunt christiani po
puli p̄ncipes 7 rectores.patet hoc q; statuere
corrigere 7 reformare cū sint actus iurisdictō
nis: vt de re. eccle.non alie.c.fi.ad superiores
p̄tinent.sed epi soli sunt hmōi. vt p̄z ex aucto
ritate inducta ꝓbere cum glo.p̄s.xliij. Con
stitues eos p̄ncipes sup omnē terrā. ergo ipsi
soli episcopi ad vniuersalia cōcilia veniūt vo
candi. Secūdo sic cōfirmando rationē iam
factam. Illi veniūt solum vocandi necessario
sup rebus vniuersitatis q̄ maiores sūt de vni
uersitate.cū vniuersitas ip̄a tota cōuocari nō
possit:quia in maioribus minores cōtineri vi
dētur. vt notat extra de his q̄ fi. a.ma.par.ca.
quasi p̄ totum.sed epi soli sunt hmōi in repu.
christiana: vnde patres ecclesie vocati sunt:
vt in.c.canones.di.xv.7 colūne ecclesie dei:7
legati 7 apostolop̄ successores vt ait Anacle
tus in.c.accusatio ij.q.vij.ergo ipsi soli neces
sario 7c. Tertio sic. Illi soli veniunt ad vni
uersale cōcilium vocandi quibus specialiter
a x̄po credita est potestas iudiciaria in causis
discernēdis.patet.sed epi soli qui apostolorū
sunt successores eop̄ loca tenētes in eccl'ia sūt
hmōi.iuxta.c.in nouo.di.xxi.ergo 7c.quib⁹ so
lis dictū est. Matth̄.xviij. Quecūq; ligaueri
tis sup terrā erunt ligata 7 in celis. q̄ hoc idē
quod p̄us. Quarto sic. Illi soli vident vocā
di necessario ad vniuersale cōciliū qui ex iura
mento tenent ad illud venire:7 quibus pena
iuris venit infligēda si venire contēnant.sed
soli epi sunt qui ad vniuersale concilium vocati
iurāt venire:vt in.c.Ego.n.extra de iureiurā.
Ipsi etiam sunt quibus venire negligētibus
pena infligit. vt.c.placuit.disti.xviij.ergo ipi
soli vident necessario vocandi. Quinto ab
bates 7 alij inferiores p̄lati nō sunt necessa
rio vocandi ad concilium prouinciale: nec te
nentur ad illud venire: nisi ex aliqua magna
causa et specialiter vocati: sed archiepisco
pus vel episcopus infra sex menses tenetur
omnibus abbatibus prouincie sue vel dyoce
sis denunciare: vt ea seruent que in concilio

statura sunt. vt in. c. si epi's. 7 in. c. discernimus di. xviij. ergo multo minus euocādi veniūt ad vniuersale concilium. ꝓsequētia est manifesta. Sexto sic. si inferiores plati essent necessario vocandi ad concilū vniuersale sequeretur q̄ ipsis nō vocatis redderet concilū siue synodus nulla. sed hoc est manifeste falsum. g̃ illō 7c. Septimo sic. Si inferiores plati essent de necessitate vocādi ad concilū vniuersale vt habētes voces diffinitiuas sequeret q̄ cū ipi eēnt plures numero q̄ epi. si differētia eēt int̄ eos 7 epos tota auctoritas synodi vniuersal' deueniret siue reuoluerē ad iferioꝝ vota prelatoꝝ: cum a maiori parte cōcluderet: sed hoc absurdū 7 inconuenientissimū esset. ergo illud etiā ex quo sequit. Octauo nō parū fauet proposito q̄ plati maiores iuxta theologoꝝ sententias superiores angelos habēt custodes 7 illuminatores. et per ꝓsequēs illorum iudicia maiori 7 pleniori credēda sunt firmari veritate 7 auctoritate.

Capitulum. xiij. In quo ponunt obiectiones contra iam dicta.

Cap. XIII

Diuersus ea que

Argu. primū

a iaz de euocādis ad vniuersalia ꝯcilia dicta sunt. ab aduersarijs multiplr obijcit. Primo ex illo Actuū. xv. i synodo p apostolos celebrata bierosolymis dicunt tam apostoli q̄ seniores cō cōuenisse. 7 ita videt q̄ ad cōciliū vniuersale nō solum epi 7 qui loco apostoloꝝ sunt. ꝑ etiā pbi qui ibi vident dicti seniores vocādi sūt.

Secundum. Secūdo sic ex. c. quemētibus. i. q. vij. vbi q̄dam Petrus archidyaconus. 7 q̄dā Petrus pbyter: 7 quidā abbas interfuisse dicunt secūde synodo Nicene tenētes locum Adriani

Tertiū pape. Tertio ex. c. Adrianus. disti. lxiij. vbi papa Adrianus dr celebrasse synodū cū. cliij.

Quartum epis religiosis 7 abbatibus. Quarto ex. c. sequēti in synodo ea. di. vbi synodo celebrate rome sub Leone papa dicunt interfuisse tot?

Quintum clerus 7 ppls romanus. Itē q̄nto sic obijciūt presbyteri curati sunt prelati 7 habēt curam animarū sicut episcopi. 7 sicut pfidet epus in suo episcopatu: ita archidyacon? in archidyaconatu suo 7 curatus in parochia sua. ergo vitur q̄ ipsi ita sint vocādi ad concilū sicut prelati maiores. 7 cōfirmat ex. c. concilia. di. xvij. vbi cōcilia dicunt synodi sacerdotum. 7 in. §. hinc etiā. ea. di. dr q̄ imperator sacerdotes con-

Sextum uenire precepit ad vrbem. Sexto. Domini cardinales presbyteri 7 dyaconi non sunt de numero prelatoꝝ maioꝝ vt colligit̄ ram ex textu q̄ ex glo. c. q̄q̄. ij. q. vij. 7 tamen si verum est q̄ soli prelati maiores vocādi eēnt necessario ad concilū vniuersale. Cardinales pfati nō venirēt vocādi quod videtur esse falsum.

Septimo sic. Vbi est eadē rō ibi videt esse idem ius. sed causa et ratio quare in antiquis cōcilijs soli episcopi vocabant erat ex eo q̄ in fide 7 doctrina religionis xp̃iane ampliꝰ eēnt eruditi 7 in moribus plus compositi: ac in regimine subditoꝝ plenius circūspecti: sed hec quādoq̄ 7 frequēter cōcurrūt abundantiꝰ in alijs platis inferioribus: in doctoribus 7 eruditis religiosis: abbatibus: ꝓuincialibus: ministris atq̄ ꝓcuratoribus. ergo videt q̄ tales eodē iure vocādi eēnt. Octauo. Que in vniuersali cōcilio agenda sunt oīm fideles videtur respicere 7 tangere. g̃ videt vt ab oīmbus approbent̄ q̄ in eis cōstituēda sunt 7 oīm debeant cōuocari cū regula iuris sit. Quod oīm tangit ab oīmbus approbari debet. Nono Concilium vniuersale repñtat vniuersalē ecclesiam. sed vniuersalis ecclesia dr collectio oīm fideliū vt in. c. ecclesia. de conse. di. i. g̃ videt q̄ ad hoc q̄ tale concilū veraciter vniuersalem eccl̃iam repñtans recte celebret: omnes fideles: aut saltez de quolibet statu aliquis: debeāt necessario ad illud vocari. Decimo arguit̄ q̄ in cōcilijs vniuersalibus ꝓmis legunt̄ nō modo epi sed etiā monachi 7 pbi et etiam laici subscripsisse. sicut potest colligi ex sexta et octaua synodo. ergo videt ita esse obseruādum in alijs.

Octauū

Nonum

Decimum

Capitulum. xiiij. In quo ponitur solutio ad obiecta facta.

Cap. XII

Tplenior habe

v atur veritatis notitia 7 clarior satisfiat obiectionibus factis ex auerso. Considerāda sunt q̄ in superioribus tetigimus: vbi descripsimus concilium vniuersale. synodus vniuersalis cōgregatur ꝓncipaliter ad ordinandū auctoritatiue aliq̄d in ecclesia dei. 7 q: ad hoc recte faciēdum necessario ꝑire opz maturū consiliū: qm̃ vt dicit quidā sapiēs. Diu deliberandum est quod cōstituendū est semel. Hinc due voces distinguunt̄ in cōcilio. scz vox consultiua siue cōsultiua 7 vox decisiua siue diffinitiua. ꝓma vox est ꝓprie eoꝝ qui prudētia ꝓcellunt: que mater est cōcilioꝝ et sapiētia ad altissimarum rerum que in cōcilijs vniuersalibus sepe cōsiderande veniūt cognitionē illustrat. Secunda vox est eoꝝ qui potestate clauiū auctoritatem in ecclia superiorē tenēt. 7 qm̃ prelati maiores in ecclesia vtrūq̄ habent vt pote qui apostolis succedunt: quibus dominus ait.

Matth. xviij. quecūq; ligaueritis sup terram ⁊c. Ipsi ergo de iure cōuocādi sunt ad vniuersale concilium vtpote q̄bus ex officio cōuenit interesse: quod nulli alij licitum esse videt: q̄m vt in. c. satis euidēter. xx. di. xcvi. Illicitū nāq; est eum qui nō sit in ordine sanctor ep̄orū ecclesiasticor interesse tractatibus. ⁊ sunt v̄ba Theodosij imp̄atoris sancte synodo Epbestine scribētis. Secūdo cōsiderandum ꝙ ꝫ p̄lati maiores vocandi sint de iure ad concilium vniuersale. possunt etiā alij vocari p̄ summū pontificem ad voces cōsultiuas. qui aut p̄ singularitate p̄udētie eor et experiētia in agēdis dubijs occurrētibus: aut doctrina diuini vel humani iuris ydonei quēadmodū multi magistri ⁊ doctores excellēres in ecclesia sunt: siue sint seculares siue religiosi qui nō sunt p̄relati. quēadmodū nō tm̄ factū tempore preterito legimus. sed etiā in diebus nostris tam in ꝓcilio Cōstantien. q̄ Basilien. vidim⁹ practicatum q̄bus interfuimus: quod etiā opportunum erit cōtinuare plus vel minus ꝑm causas ꝓpter quas cōgreganda venīūt talia cōcilia ⁊ hoc q: in his nostris diebus ꝓchdolor multi dñi ep̄i siue p̄lati maiores nō tanta p̄udentia ⁊ sapiētia splendēt: q̄nta p̄ singularitate dignitatis qua ceteris eminēt refulgere debereēt. ⁊ ita hoc modo plures nō p̄relati vocant ad consiliandū sup rebus agēdis vel inquirē disveritatibus ad concilium vniuersale qui de iure nec venire nec interesse habēt. ⁊ tales solam vocē ꝓsultiuā habere debēt: ep̄i v̄o consultiuā ⁊ decisiuam. Non negamus tamē q̄n papa vocās aliquas p̄sonas notabiles inferioris status ad cōcilium vniuersale: vtputa p̄relatos minores aut alias p̄sonas doctas: possz illas gratiose bonorare dando eis auctrem vt etiā habeant vocē diffinitiuā cum ep̄is. sicut forte factū est cū abbatibus. vt in. c. Adrian⁹ ⁊ in. c. in synodo. di. lxiij. Sed hoc nec regulariter fiendū est. ne ex cōsuetudine p̄rendant ius habere in diffinitionibus vniuersalis concilij. nec etiā cū multis hoc agendū est: alꝫ iudicio nostro: saluo semp meliori: plura incōueniēcia sequi possent. Primū est q: vt dictū est in p̄cedēti. c. frequēter cōtingeret vt iudicium vniuersalis ecclesie nō ad vota dñor maiorū p̄latorum sed inferior reuoluerēt. ⁊ tota vniuersalis cōcilij auctoritas sederet apud inferiores ⁊ minores in ecclesia: quod q̄tum esset periculosum ⁊ q̄ absurdū vnusquisq; bene doctus ⁊ sanus mēte intelligit. Intellexim⁹ tm̄ cum in Basilien. cōcilio fuimus quosdam nouellos magistros nō etate ꝫ doctrina ad hoc summa violētia intēdere: cognoscēres q̄ admissis nouellis doctrinis eorum de auctoritate concilior ⁊ admissione inferior p̄lator ad voces diffinitiuas. maior ps ecclesie esset semper apud eos quotiēscūq; celebrarent vniuersalia cōcilia: a quo periculo dignet ecclesiam suam sanctā x̄pus custodire. Scōm inconueniens quod sequerēt si alij q̄ ep̄i admitterētur in multitudine ad voces diffinitiuas est. Ex hoc dato esset in ptāte vnius p̄ncipis in cui⁹ terra celebrarēt concilium vniuersale diffinire quicqd vellet in cōcilio: siue aduersus papaz: siue clericū: siue alios p̄ncipes seculares. cum mittere possz tot doctores magistros ⁊ abbates pbos curatos qui supgrederent multitudinem ep̄or. Practicā banc sacrilegā partim oculis nostris aspeximus dolēter in Basilien cōcilio. Quid aūt hoc magis inimicū fidei et vnitati ac paci eccl'ie esse potest? plane nihil. Preterea tertiū inconueniēs quod sequerēt ē. q̄ si inferiores p̄lati in cōcilijs vniuersalibus haberēt voces diffinitiuas quēadmodum dñi ep̄i. iaz in regimine vniuersalis eccl'ie inferiores equarent supiorib⁹ quod nec natura patitur nec ratio admittit: nec dispositioni diuine cōsonare pōt. Tenendū est ergo ⁊ diligēt obseruandū vt ad concilium vniuersale nō nisi p̄lati ad voces diffinitiuas regulariter admittant, his habitis ad rōnes iam deueniendum est. Ad primā respondet negādo p̄ntiam si ex illo vellet aduersarius arguere q̄ seniores illi qui cū apostolis ꝓuenisse dicunt habuerit voces diffinitiuas in illo ꝓcilio: maxime quia seniores illi qui etiā ibi dicunt p̄sbyteri dubium est an fuerint laici vel sacerdotes. cū gl. sup verbo. p̄sbyteros: dicit etate vel gradu Sciendū ꝫ videt q̄ seniores illi ꝫ cōuenerint cum apostolis in cōcilio cōsultādo. nihilominus determinatio ⁊ diffinitio facta fuit per apl'z petrū. Naz vt ait Iero. in epistola ad Aug. Petrus p̄nceps fuit illius decreti. vnde gl. sup verbo. tacuit omnis multitudo. dic cōcordans petro. Et ita etiā exponit magr Nicolaus de Lira. nec obstat quod sequit: visum est spūisancto ⁊ nobis: quia hoc nō arguit q̄ oēs habuissent in decreto auctoritatē diffiniēdi: qđ solis maioribus conuenit: sed bene q̄ oēs cōcurrerint in consultādo ⁊ discernēdo quid cōueniebat. Preterea nec obstat q̄ in p̄sona omniū scripta legatur epistola quam ad fratres Antiochie existētes mittebant. quoniaz vt ibidem dicit glo. ⁊ cōmemorat dñs Hugo cardinalis in expositione. Ideo titulus communis ponitur in epistola ne aliqua dissensionis occasio relinqueretur. id est vt daretur intelligi q̄ omnes in illa sententia conuenirent

Ad primū

ratione cuius cōis sensus noīe olim scripta est epistola illa. nō aūt ex hoc q̄ oēs habuerunt
Ad scām voces diffinitiuas in illo cōcilio. Ad scām rōnem respondeť q̄ tex. p̄fatus nō est ad ꝓpositum: quoniā illi dicunť ibi a papa missi ran-
q̄ eius legati vt locū eius teneret in concilio hoc autem fieri bene potest auctoritate pape quemadmodū etiā alij etiā minores vt dyaconi loca tenere possunt alioꝝ patriarcharū in cōcilijs: vt colligiť in. c. p̄cipimus. distin. xcij. quod est factuz in sexta synodo. 7 ex. c. i. xciij.
Ad tertium distin. quod est Symachi pape. Ad tertiā respondeť negādo ꝓsequētiam: quia lz abbates legunť interuenisse in p̄fato cōcilio generali cuz epīs: differēter tamē. p̄mo q: epī sunt hi qui de iure et officio interesse debebāt. abbates vero sunt hi qui de gratia summi pōtificis vocabanť. Secundo q: in concilio epī habebāt voces cōsultiuas 7 diffinitiuas: abbates vero cōsultiuas tm̄: vel si etiā diffinitiuas hoc erat ex bn̄placito romani pontificis
Ad quartum qđ fieri potest sic supra dixim9. Ad quartā dr q̄ nullo mō facit ad ꝓpositū: qm̄ clerus totus et populus nō est vocatus ad consulendū siue diffiniendū aliq̄d sy:nodaliter: sed ad hoc q̄ ipsis p̄ntib9 7 gratū habētibus Leo papa cum maiori solēnitate daret regi Carolo patriciatus dignitatē 7 ordinationē apostolice
Ad quintum sedis. 7 ita nō est ad ꝓpositum. Ad q̄ntam respōdetur negādo assumptū: nō em̄ videtur cōcedendū iuxta sanctū Tho. tam in. ij. ij. q̄ in quotlibetis: 7 vt nos supra induxim9 li. i. huius nostre summe. c. lxxviij. q̄ archidyaconi 7 pbri curati ita p̄lati veniāt dicendi sicut epī. quia epī sunt qui p̄ncipaliter habent curā populi: p̄sbyteri aūt vel archidyaconi habēt aliqs subministrationes sub epīs. vnde sup illō p̄me Lozum. b. xij. alij opitulatōes alij gubernationes. dicit glo. sic. opitulatōes. i. eos qui maioribus ferūt opem. vt Titus Paulo vel archidyaconi epīs. gubernatōes. i. minoꝝ psonarū vt p̄sbyteri qui plebi documēto sunt. vnde et hoc ipm̄ ostendiť in ordinatione sacerdotū de q̄bus epūs ita dicit. q̄to fragiliores sumus sc̄a apostolis: tanto magis bis auxilijs indigemus. vnde in. c. cūctis. ex auctoritate Clemētis pape. oībus pbīs 7 dyaconibus 7 reliqs clericis attendendū p̄cipiť: vt nihil absq; p
p̄ij epī licentia agaťur. 7 idem in. c. nō debere. dist. i. lxxx. vnde patet q̄ ad epos p̄ncipaliter ptīneat regimē ecclesie. ipi em̄ sunt veri 7 p̄ncipales p̄lati: 7 ideo ipoꝝ tm̄ est habere voces diffinitiuas in cōcilijs vniuersalibus. in cuius signū cuz diffinitio aliqua fienda est in cōcilio vniuersali. ipsi soli regulariter oīa mē-

tis pōtificalibus induunť. vtpote ad quos iudicium illius tribunalis tm̄ spectat. Ad confirmationē autē inductā ex. c. concilia. rn̄deť vt ibi glo. exponit q̄ per sacerdotes intelligūtur epī. Ad sextā de cardinalibus rn̄detur Ad sextum q̄ lz nō oēs ipsi sint epī: sunt tamē quasi vnū corpus cū romano pōtifice summo epoꝝ. vn̄ cum p̄sona pape qui caput cōcilioꝝ est intelligendi veniūt ipsi cardinales cū sint spūalia membra eius: vt notat Hostien. in. c. antiqua de p̄uile. 7 nō minus q̄ ipsi epī vocē diffinitiuam habent in cōcilijs. vnde simul cū epīs id est pōtificalibus vestibus 7 mitris in diffinitionibus synodalibus cōcurrunt. Preterea lz nō omnes cardinales sint epī vt dictū est. nihilominus habent epalem iurisdictionem. vnde in. c. in nomine dn̄i. Cardinales epī vocanť. vt ait glo. sup verbo cardinales epi. sucCap.
cedūt etiā aplis i dignitate aplica. sicut in p̄mo huius operis declarauimus. q̄ p̄ncipalez locū in ecclesia tenēt. Ad septimā rn̄detur Ad septimum negādo assumptū. videlz q̄ ideo p̄ncipaliter ad concilīū euocādi sunt vniuersale. quia i lege dn̄i fuerint plenius eruditi 7c. hoc em̄ falsum est. licet tales esse deberēt. iuxta. c. qui ecclesiasticis. di. xxxvi. Sed hoc debeť eis iure dignitatis eoꝝ. sunt em̄ p̄ncipes ecclesie a deo ꝓstituti. p̄s. xliij. Ad octauā respondeAd octauum tur negando p̄ntiam. 7 cū dr q̄ regula iur̄ est Respondeť dupl̄r. Primo q̄ ab omnibus intelligiť approbatū quod a potioꝝ9 siue maioribus in vniuersitate approbaťur. Secō rndetur q̄ regula illa nō facit ad ꝓpositū cum nō habeat locū nisi vbi iura aliquoꝝ tangerētur cum aliquo p̄iudicio. vnde Inno. notat in. c. vestra. 7 in. c. ij. de offi. leg. dicens q̄ cum epūs vel legatus velit facere statutū tangēs iura aliorum. hoc debet facere cū eoꝝ assensu etiā si sint laici: vel si nō ꝓsentiant saltem debent esse p̄ntes. hoc aūt nō est in cōcilijs vniuersalibus vbi regule viuēdi 7 doctrine nemini p̄iudiciales sed salutares instituunť. Ad no-Ad nonum nuz respondeť negādo ꝓsequētiam. dicimus em̄ q̄ ad hoc q̄ cōciliū vniuersale repūtetur vniuersalez eccliam nō requiriť p̄sentia omniū fidelium. hoc em̄ est impossibile nec aliquo tē pore factū legitur. sed sufficit q̄ in eo sint maiores siue potiores reipub. xp̄iane cuiusmodi sunt p̄lati maiores vt dictum est. vnde fctā in concilio per tales tota ecclesia fecisse dicitur. vt aperte colligitur ex. c. confidimus. xxv qōne p̄ma. Ad decimam respondetur q̄ Ad decimum licet in aliquibus concilijs legantur interfuisse p̄sbyteri aut monachi siue etiā laici. nō tamen ad diffinitiuas voces admissi: sed vel

ad cōsultatiuas vel vt testes essent.quod manifeste colligit ex varietate formarū subscriptionū quibus vtunt isti t illi.Forma aūt eorum subscriptionis est talis.Flauius eps Constantinus iudicās subscripsi.Forma vo pbrorum archimandritarū sic. Faustus presbyter archimādrita monasterij sancti Dyonisij subscripsi ecce q nō ait sicut eps iudicās subscripsi.Imperatores vero subscribētes nō dicebāt se diffinire vel iudicare. sed diffinita t iudicata suscipe.vt pz ex subscriptionib⁹ imperatorū in octaua synodo.De ista aūt materia etiā aliquid in sequēti.c.dicetur.

Cap.xv.Qui admittendi sunt ad concilium vniuersale;et qui non.

Cap. I XV

Postquā ostēdimus

p mus qui regulariter ad vniuersalia cōcilia necessario vocandi sunt:t qui nō.Mīm multi etiam nō vocati venīūt petētes admitti. iā enucleemus qui t quibus de causis admittēdi veniant t qui nō.In pmis notū est hereticos non esse admittēdos ad concilīū iuxta.c.cū quib⁹ xxiij.q.iij.vbi Gelasius papa dicit nō eē ecclesiasticis moris cū his qui pollutā habēt cōmunionē pmixtāq cū pfidis miscere concilium. De fidelibus vero q omnes petētes admitti admittēdi sint videt aliqbus de numero nouelloz magistroz inducētibus p se t practicam aliquoz antiquoz conciliorū t aliquas p suasiones.ex practica quidē conciliorū arguētes inducūt pmo q in concilio celebrato per apostolos sup electione Matthie de quo act. pmo.nō solum interfuerūt apostoli.sed etiam laici t mulieres vident admissi.vt videt colligi ex lra illius.c.Secūdo inducūt idem ex cōcilio secūdo apostoloz.vbi multitudo discipulorum vocata legit vt eligerēt aliquos ad quotidiane dispēsationis ministeriū pagendū vt habet Actuū.vi.Tertio inducūt practicā cōciliorum modernoz.s.Pisani.Constantini t Basilien.in qbus indifferēter abbates:magistri.doctores:licētiati:etiā baccalarij:presbyteri:religiosi:pcuratores:immo etiā quasi q cunq volebāt admissi fuerūt.Quarto ratiōe sic ad concilīū vniuersale in quo decidēde veniūt ardue cause vident oīs admittēdi quorum res agit t vertit interesse ppie salutis: sed hmōi sunt omnes fideles.g nullus fidelis qui interesse vult debet excludi siue nō admitti. Quinto quilibet filius tenet p sua facultate succurrere matri sue in angustijs constitute.sed omnes fideles sunt filij matris ecclesie vt patet.ergo omnis fidelis tenetur p sua

Prima quoniam &c.

Secunda

Tertia

Quarta

Quinta

possibilitate subuenire sancte matri ecclie. sed vniuersale concilīū ad hoc congregat: vt necessitatibus ecclie subueniat.g ad illud debēt admitti oīs qui opem volūt cōferre. Sexto confirmat sic ratio ipa:qlibet homo sanę mēte videns domū ppriaz vel domini sui ardere debet occurrere vel cum aqua vel cum aliqua alia re ad extinguendū incendiū:sed dom⁹ ppria siue dīni nostri dei est vniuersalis ecclesia g incenso in illa scādalo debent oīes fideles cōcurrere.iuxta illud ppbete ps.lxxviij.zelus domus tue comedit me.t oppzobria exprobrātium tibi ceciderūt sup me: sed hic concursus fit in cōcilio vniuersali:ergo ad id sunt admittendi omnes fideles cōcurrētes ad pfectū conferendū. In oppositū tamē videt esse q dicta sūt in pcedēti.c. Preterea si passim omnes fideles petētes admitti ad concilium admittēdi essent.maxime ad voces diffinitiuas t cōsultiuas plura mala sequerent.vt perturbatio pacis:scandaloz materia:seditiōes:rixe cōtentiones:difficultas aliquid recte concludēdi oirent:qm̄ vt ait btūs Crisostomus in pn.supra Jo.in cōmento lrali. Multitudo mater ē seditiōis et cōtumacie paucitas magistra disciplīe.t Augustinus cōtra Julianū.li.iij.ar.iij. dicit in causa iudicādi amoto strepitu turbarum bonorandā esse paucitatē quam rō erudītionis libertasq sublimat. Respondēdo ergo ad hanc questionē videt nobis dicendum q nullo modo cōueniat admittere omnes q admitti postulāt ad vniuersale cōcilīū ad voces diffinitiuas nec ēt cōsultiuas:nisi vt supra diximus.Et tamē notandū q reuolūtibus nobis multas hystorias t practicas obseruatas in multis cōcilijs cognoscimus occurrisse in facto q multis et varijs de causis aliqui pret prelatos superiores quos supra diximus i his que ptinent ad corpus vniuersalis cōcilij admissi t possunt admitti ad vniuersalia cōcilia Primo quidē modo ad plenius consulenduz in agendis t disponēdis in concilijs vniuersalibus vt aliqui prudentes t experti viri i notitia rerum tractandarum in concilio vt etiā si disponeretur via in Jerusalem: aut de bello contra turcos. admittendi venirent homines. qui in dispositione rerum necessaria rum pro tali negocio essent docti et experti.

Secundo leguntur admissi gratia disputationis tantum vt si contra hereticos disputatione agendum esset: vt aliqui doctissimi magistri et doctores: sicut diebus nostris primo vidimus Basilee cum contra Bohemos disputabatur. secundo Florentie ad disputandum cum grecis: hoc etiam superioribus

temporibus legim⁹ latius ptractatū sup que stione de gradibus cōsanguinitatis p Alexā drum papā secundū de quo in. c. ad sedē. xxv q. v. ita papa loquit. ad sedem apostolicā per lata est questio nouiter orta de gradibus con sanguinitatis quā quidā legum ⁊ canonū im periti excitātes ⁊c. sequit. j. banc questionem discutere curauimus in synodo habita in la teranensi confistorio: cōuocatis ad hoc opus epis ⁊ clericis atq; iudicibus diuersarū puin ciarum. hec ibi. Tertio admissi legunt aliq; tanq; iudices discretiui: ad discernendū inter altricātes aliquos sup aliq; pfūda siue ardua qstiōe. vnde i synodo illa amplissima celebra ta rome: in qua cum corā imperatore Constan tino ⁊ Helena disputandū veniret inter xpīa nos ⁊ iudeos tpe beati Siluestri: que lex: an s. xpianoz an iudeoz pferenda veniret. Judi ces duo positi sunt nō suspecti. s. Crato pbus qui nihil terrenū habere volebat. ⁊ zenosmo qui cōsul extitit nunq; munus ab aliquo sus cepit. Legimus etiam in cōcilio Calcedonē si in disputatōe cōtra Dioscoz iudices discre tiuos positos fuisse. vnde pe eis in actōe. xvi. sic habetur. Gloriosi iudices dixerunt ex his que gesta sunt vel ab vnoquoq; deposita āte omnia quidē pmatum ⁊ bonorē pcipuum sm canones antiquos rome deo amātissimo ar chiepiscopo cōseruari oportet. Item in octa ua synodo actione. i. sic habet. Jmperatores no stri miserūt nos suos suos qui senatores eoz senatus vocamur qui volūtate dei honorat⁹ est sm omnia vt simus discreti eoz que gerū tur auditores. Quarto admissi legunt ad vni uersalia cōcilia ⁊ etiā admitti possent ad con seruationē fidei ⁊ defensionē: ⁊ gestarū rerū pleniorem acceptationē. Hoc modo imparo res ⁊ pncipes quādoq; legunt ad vniuersalia concilia admissi. ait em Martianus imperator in Calcedonen. cōcilio. Nos ad cōseruandaz fidem non ad potentiā ostendendā exemplo gloriosissimi pncipis Constātini synodo iter esse volumus vt inuēta veritate nō vltra mul titudo prauis doctrinis attracta discorder. Quinto admittunt aliq; ad concilū gratia p tectionis synodi et libertatis illius. vt prin ceps vel eius locum tenēs in cuius territorio synodus celebrat: maxime quando synodum extra terras ecclesie romane celebrare cōtin gat. Sexto admittunt aliq; ad cōcilū gratia doctrine ⁊ eruditionis. hac rōne nō modo cle rici sed etiā laici admitti possunt: cuz aut de fide agit aut de gradibus cōsanguinitatis vt eruditant. Unde Nicolaus papa in. c. vbi. di. xcvi. inquit. Ubi nam legistis imperatores an tecessores vestros synodalibus interfuisse cō uētibus nisi forsan vbi de fide tractatum est: que vniuersalis est que omniū cōmunis est q̄ nō solum ad clericos verū etiā ad laicos ⁊ ad omnes ptinet xpianos. Septimo admittunt aliqui qui habēt aliq̄d opponere: vtputa aut querelas: vt qui habēt causas litigiosas vel q̄ sup aliquibus grauibus occurrētibus causis circa materias sup quibus synodus est cōgre gata petunt sibi p synodum puideri. verū isti nec diffinitiuā nec consultiuā vocem habent in concilio. sed expositiuā tm̄. vnde expositis verbo vel scripto que exponere voluerūt non habent amplius synodo interesse. Octauo aliqui legunt admissi ad concilia ad amplio rem notitiaz iustitie ⁊ veritatis. hac de causa Jnno. in. c. ad apostolice. de sentētia ⁊ re iu di. li. vi. dicit. Si diceret scz ipe Fredericus q̄ in nullo cōtra iustitiā eccliam leserat. vel q̄ nos cum contra iustitiā lesissemus. parati era mus cōuocare reges plaros ⁊ pncipes taz ec clesiasticos q̄ seculares ad aliquē tutuz locū vbi per se vel solēnes nuncios conueniret ⁊c. Nono admissi legunt aliqui ad cilia gratia ministerij vt officiales notarij ⁊ curatores. vnde plurima verba legunt in gestis cōcilio rum que sunt verba notarioz referētium tam dicta patrum q̄ etiam imperatoruz. Decimo admissi legunt aliqui ad maiorē solēnitatem eiusdez: sicut patet in synodo rome celebrata in qua Leo papa clero ⁊ populo simul conue niente dat regi Carolo patritiatus dignitatē vt in. c. synodo. distin. lxiij. hoc etiam patet in synodo Rome celebrata in qua Nicolaus pa pa formā electionis romani pontificis dispo nens in. c. in nomine domini. distin. xxiij. In talibus em̄ synodus ad que nō fiebat conuo catio epoz de diuersis puincijs admitte bant quādoq; alij inferiores vt dyaconi pbi et monachi: sicut in predictis concilijs legi tur factum pro bonore ⁊ amplitudine concilij

Undecimo reperiuntur aliqui admissi ad concilium vt sint testes gestorum in concilijs per subscriptiones eorum: sicut in quinta et octaua synodis legitur q̄ presbyteri mona chi dyaconi lectores subscripserunt et impe ratoz ac senatus. Duodecimo leguntur ali qui admissi gratia sanctitatis. cum scilicz ali quid orationum suffragio a deo postulanduz occurrit. exemplum huius colligitur ex primo concilio apostoloz in quo cum orationibus impetrandum foret admissi sunt omnes. etc. qui cum apostolis erant in cenaculo ad conci lium illud: vt omnium orationibus interue nientibus facilius eorum petitio exaudiretur

Ad rōes factas in oppositum

His habitis facile respondet ad rationes factas in oppositum. verum p solutione obiectionū que sumunt ex practica & forma preteritoꝝ concilioꝝ. Notandū q de modo celebrandi cōcilia vniuersalia quo ad psonas maxime vocandas vel admittendas preter eos nulla certa forma data est. cui? rō esse videt: qr forma & modus celebratōis vniuersaliū concilioꝝ pendet omnino ex dispositōne pape q̄ auctoritate & prāte est supra vniuersalia cōcilia vt extra de elec. c. significasti. qui p rerū & casuū varietate pōt illos vel illos vocare vl ad mittere: & ideo ex modo vl ex forma seruata in vno cōcilio vniuersali vel in alio: siue per apostolos & patres succedetes nō pōt capi efficax argumentū: quia varie forme legunt obseruate circa personas instantes admittendas vel non admittendas: vt iam visum est. Et maxime hoc verū est ex forma obseruata in quibusdam concilijs que nō p grauib? causis & vtilib? sed particularibus & nō ad diffiniēdū vel statuendū aliquid vniuersaliter pro tota ecclesia celebrata sunt. Quare licet primitiua ecclesia celebrando aliqua concilia exemplū nobis dederit vt nos occurrētibus necessitatibus illa celebrem?. vt ait glo. act. xv. nō tñ obligamur ritum tunc obseruatum nunc obseruare: sicut nec ritū tunc circa sacramentoꝝ dispositionez obseruatuz obseruare tenemur. sicut patet de vsu sacri eucharistie q̄ institutū & celebratuz post cenā legitur et aplis traditum Luce. xxij. q̄ tñ nos nō nisi ieiuni celebramus & sumim? iuxta. c. liq̄do. de cōse. di. ij. vbi. Aug. ita inq̄t. Placuit spiritui sancto vt in honore tanti sacramenti pri? in os xp̄iani corp? dominicū introiret q̄ ceteri cibi vnde ad argumentū q̄ fit Xp̄s post cenam siue cibū sumpsit sacramentum: ergo nos ita debem? facere. Respōdit sanctus Tho. in. iij. q nō sequitur: qr nō oportet q ecclesia seruet ordinē sumendi quē xp̄us seruauit: quia nō oportet q̄ conuenit principio vel generationi alicuius rei q competat ei q̄n iaz est in esse pfecto. & similiter nō oportet vt q̄ cōuenit sacramento in sui institutione q cōpetat ei q̄tum ad suū vsum. Similiter dicere possumus de ordine & forma celebrādi cōcilia. Nō enim oportet q ritus obseruatus per aplos in concilijs suis seruet per omnia nunc a nobis. quia aliq̄d fuit tunc conueniens quādo erat parula & in principio sui q̄ nunc nō conueniret ecclesia perducta ad perfectiorem statū multa varietate ordinum ac officioꝝ distributū

Ad duas primas

Ad argumenta autem duo prima sumpta ex practica cōcilioꝝ obseruata per apostolos. Respondetur negando cōsequentiam factaz: tū ratione iam dicta: tum qr nunc nō occurrit circa omnes qui admitti petūt ad concilia eadem ratio ꝓpter quā apostoli alios q̄ apostolos & ecclesiasticos admittebāt ad cōcilia sua

Ad tertium quod inducit de concilio Constantien. & Basilien. Respondet primo q cōsequētia nō valet vt patet ex dictis. Secūdo dicit q paruū aut nullus argumentū faciunt obseruata in p̄fatis cōcilijs. tum qr Pisanū & Constantien. q̄tum ad eoꝝ p̄ncipiū antecē forent omnes tres obediētie congregate cuz fuerint celebrata in scismate nō fuerunt vniuersalia cōcilia habita a tota eccl̄ia. Basilen vero cum fuerit toti ecclesie scandalosum: qō maxime euenit ex hac indiscreta admissione multoꝝ ad voces diffinitiuas in concilio: non est habendū in memoria alicuius auctoritat̄. Ad tertiam

Ad quartā respondet sub tali distinctione aut in cōcilio vniuersali in quo aliq̄s de inferioribus petit admitti tangit res & salus illi? in particulari: vt puta qr est accusatus de aliquo crimine & p̄cedit cōtra eum. tūc concedimus q admittēdus est oīs talis ad respondendum p se vel ad indulgentiā petendum: quod etiā vt ait glo. in. c. cōuenientibus. i. q. vij. concedit. & tamen nō ꝓpter hoc dicuntur admitti in concilio ad voces cōsultatiuas vl diffinitiuas. Si vero nō agitur de salute illi? in particulari sed in cōmuni cū oīb̄us alijs fidelibus: tunc nō est necessariuz illū admitti sed sufficit q superiores & potiores in quibus virtute omnes alij continent interfint concilio. alꝰ q̄libet fidelis & etiam mulieres admittende venirēt ad quecūq̄ concilia in quibus tractaret de salute fidelium aut rebus vniuersitatuz quod est absurdū. Ad quintā respōdetur negādo p̄ntiam. quoniā licet oīs fideles qui se offerunt ad subueniēdum necessitatibus ecclesie occurrētibus admitti debeant ad succurrendum ecclesie et cum magna charitate suscipi. quando iuxta conditionem status eoꝝ & facultates in subsidium ecclesie se offerunt. vt puta si agenduz esset contra hereticos & infideles manu armata. aut passagium fiendum in terram sanctam offerrent se aut bona sua. non tamē ex hoc sequitur q admittendi veniant in concilio p̄out hic loquimur ō admissiōe videlz ad voces diffinitiuas vel etiā cōsultatiuas habendū in eo: qr si ꝑ daretur vt iam diximus nimis confusa esset synodalis congregatio. Ad vltimā rōnem simili modo respondet. Ad quintam

Ad sextam

Capitulum. xvi. An omnes prelati maiores totius orbis christiani necessario vocandi veniant ad concilium vniuersale.

Cap. XVI

Jsoqui ad vni

uersalia cōcilia de p̄se7 necessa rio vocādi veniūt: quia scz p̄lati maiores. p̄ter enucleandū venit: an necessario oīs p̄lati maiores orbis vocandi sint. 7 interesse debeāt vniuersali cōcilio. Ad cuius questiōis determinationē repetenda nobis est distinctio concilij vbis quam supra posuimus. dixim⁹ em̄ q̄ vbe concilium ad p̄s capit dupliciter. Uno modo dictū ab vniuerso: sicut puinciale a puincia. 7 hoc mō concilīū vniuersale dicit quod papa vel eius legatus cū patrib⁹ de toto vniuerso celebrat. quod iuxta Aug. appellamus plenariū concilium. Alio modo ōr vniuersale ab vniuersitate auctoritatis que est supra totā eccliam. primo modo loquēdo de vniuersali cōcilio quod ōr plenariū. dicimus ad pfectionē huius concilij oīes ep̄os orbis conuocādos ee. 7 si non particulariter in cōmuni saltē conuocando 7 inuitando patriarchas oīs 7 p̄mates vt ipsi cum ep̄is quos duxerint eligēdos (quia nec est possibile nec etiā vtile oēs simul p̄uenire) veniāt ad concilīū. hoc satis apte pbat ex gestis octaui cōcilij. ad quod Basilius imperator ōr architectos ecclīastici tabnackia finibus orbis cōuocasse. Jtez legit ibi q̄ in aduētu vicarij patriarche Alexādrie q̄ deficiebat patres istius cōcilij dixerūt. Glorificam⁹ deū vniuersor̄ qui quod deerat vniuersali p̄cilio supplenit: 7 nūc pfectissimū demōstrauit: hec ibi. Unde abbas Anastasius in epla ad Adrianum papā de octaua synodo loquēs ait sic. Facta est ergo hec sacrosancta synodus āno imperij Basilij pij p̄ncipis tertio qui vniuersos patriarchales thronos sicut alior̄ nulla i eor̄ loci fuit oribus p̄sules habēs vniuersalis nō incōueniēter ab oībus appellat. vniuersalis est em̄ p̄mo quia catholica fides i ea 7 sctē leges que non solum a sacerdotibus: sed ab vniuersis xp̄ianis coli debent 7 venerari 7 cōtra bostes earū p̄sona voce defendi. deinde q⁹ cum xp̄s in corpore suo quod est eccl̄a tot patriarchales sedes quot in cuiuscūq⁹ mortalis corpore sensus latauerat. pfecto gñalitati nihil deeēt eccl̄ie: si oīs ille sedes vnius fuerit voluntatis sicut nihil deest motui corporis si oīs sensus integre cōmunisq⁹ fuerint sanitatis. inter quas videlz sedes q⁹ romana p̄cellit visui nō immerito comparat: qui pfecto cunctis sensibus p̄eminet acutior illis existens 7 cōmunionē sicut nullus eor̄ cum omnib⁹ habens: hec ibi. Ex quibus patz q̄ concilīū vniuersale nō ōr quia oīs orbis p̄sules p̄ticialit cōueniant: sed repn̄tatiue tm̄. vnde ipsi p̄es aduenientes 7 si pauci respectu alior̄ tamē cum vniuersitatē alior̄ repn̄trent auctoritatē concilij adimplēt cū nomine alior̄ veniār. vnde in scdo concilio Africano ōr q̄ legati aliorum nomine plenā tribuūt concilio auctoritatem. Et inde est q̄ quicūq⁹ p̄ntes conclusus fuerit vniuersali consensu ōr conclusum. vt ex c. sicut. disti. xix. colligit vbi btūs Gregorius post cōmemorationē q̄nq⁹ p̄mor̄ conciliorum vniuersaliū ita inquit. Ḡcras vero p̄sonas q̄ p̄fata venerāda concilia respuūt respuo q̄ venerantur amplector: quia duz vniuersali sunt consensu cōstituta se 7 nō illa destruit quisq⁹ p̄sumit 7c. Licet em̄ omnes prelati orbis in illis concilijs p̄gregati nō fuerint quia tamē p̄ntes repn̄trabant omnes qui vocati erāt omniū illor̄ auctē siue p̄sensum habuisse iudicāt vnde in quodā cōcilio rolletano sic ōr. Si q⁹ aūt tam nostrarū q̄ eorum qui nūc ex puincia sancte synodo defuerūt huic salubri ordinatōni obuiare p̄sumpserit cōuictus totius fraternē charitatis habeat extraneus. censent enim illi p̄ntes alijs rite ad synodū expectantibus vocatis omnē auctez habere: hec ibi. hoc vniuersalitatis modo p̄ma. viij. cōcilia vniuersalia dicta sunt: qm̄ ad ea de vniuerso orbe xp̄iano patres cōuenerūt. 7 lz pauci numero oīs tm̄ auctis repn̄tatione fuerūt: quia p̄muz fuit ccc. xviij. patrū. Scōm. cl. Tertiū. cc. Quartū ccxx. eque tamen dicunt fuisse vniuersalia 7 plenaria p̄cilia: tū ex p̄ntia auctoritatiua apostolice sedis que in totum orbē habet p̄matū. tum ex repn̄tatione in p̄ntibus cōsensus oīm ep̄orum orbis. quod etiā manifeste colligit ex actione tertia septime synodi vbi in epistola quā ordinales ep̄i scribūt Cesario Constantinopolitano patriarche ita habet. Si volueritis celebrare synodū ne molestia vobis appareat trium apostolicarū sedū patriarchaliuz 7 sanctissimor̄ ep̄or̄ qui sub ipsis degunt absentia nō ex ppio eor̄ accidēs ppositō sed ex dñantiū illis terribilibus minis 7 mortiferis penis. hoc aūt subtilius est cōsiderandū etiā ab ipa sacra 7 vniuersali sexta synodo in qua nullus eor̄ qui per idem tempus in his partibus ep̄i erāt cōuenisse reptus p̄pter obscenorum obtinētiam sed nullum ex hoc sancte adhesit synodo p̄iudicium nec vires habuit p̄hibitio aliqua statuendi manifesta faciendi recta dogmata pietatis p̄cipue cū sanctissimus 7 apostolicus papa Romanus concordauerit 7 in ea inuentus sit per apocrisarios suos 7 nunc sanctissime hoc cum dei adiutorio similiter fiet: hec ibi, Ubi nō est p̄tereūdū

q̄ in his cōciliis vniuersalibus in partib⁹ oꝛi ẽ talibus celebratis pauci aut nulli de latinis fuerūt p̄ter legatos pape. Secūdo aūt modo loquẽdo de vniuersali cōcilio dicto nō ab vniuersitate oꝛbis ita q̄ de vniuerso oꝛbe patres vocati sint aut cōuenerint: sed ab vniuersitate potestatis: quomodo dicit vniuersale concilium quod papa p̄ se vel legatū suum celebrat aliq̄bus p̄latis vocatis de rebus que vniuersalem eccl'iam respiciūt: dicimus q̄ nō est necessariū ad illud vocare oīm̄ prelatos oꝛbis siue ep̄os de toto oꝛbe: sed sufficit vocare aliquos de aliquibus p̄uinciis: ⁊ eos de quibus p̄ qualitate negociorū ⁊ tempoꝛ opportunitate romano pontifici videbit expedire ⁊ fuerit facultas nūc de multis nūc de pauciorib⁹ p̄uinciis siue etiā de vna tm̄. vt in. c. Guilisanus. xxiij. q. i. ij. dicit papa cum ep̄is quos congregare potuit. Hoc aūt etiā exemplo ostendimus. Primo quidē exemplo ⁊ practica conciliorum celebratoꝛ tempe ecclesie p̄mitiue per apostolos. Iz em̄ beatus Petrus p̄mus a christo summus ecclesie vniuersalis p̄tifex cōstitutus plura legat cum apostolis cōcilia etiā vniuersalia celebrasse. vt superius. c. ij. cōmemorauimus. nō tamē omnibus apostolis p̄sentibus illa celebrasse legit: nec abs̄tes apostoli qui illis tempibus p̄iudeā dispersi erant ad p̄dicandū cōuocati nec aduenisse legunt sed solum cum his qui hierosolymis erāt apostolis et senioꝛibus legit celebrasse. immo in cilio quod in materia fidei sup questione de cessatione legaliū celebratū est: solum beatus Petrus ⁊ Jacobus qui hierosolymoꝛ ep̄us erat. ⁊ Paulus ⁊ Barnabas qui ad babēdū determinationē p̄fate questionis venerāt hierosolymā: cōuenisse legunt. Secūdo hoc idē colligit ex practica aliorū conciliorū que per sanctos patres celebrata legunt. tempe enim Cornelij pape cū noua heresis insurgeret: nec gantiū indulgentiā assequi posse post lapsū cuius auctoꝛē Nouatū p̄sbyterū fuisse ferūt cōgregata est synodus celeberrima rome ab ip̄o beato Cornelio in qua Nouatus ip̄e cum suis cōplicibus ab eccl'ia p̄iectus est: ⁊ diffinitum est eos qui lapsi fuerūt indulgentiā cōsequi posse: ad quā tamē synodū nō oēs patriarche nec ep̄i oꝛbis vocati legunt. Preterea idē patz de ampliſſima synodo rome celebrata p b̄tm̄ Siluestrū post Nicenā synodū. cclxxvij. episcoporū. in qua cōfirmatis regulis Niceni concilij ⁊ damnato arrio multa ecclesiasticis profutura diffinita sunt: ⁊ tamen ad hanc synodum nō legunt ep̄i de toto oꝛbe cōgregati Idem est etiaz de synodo tempoꝛe Celestini pape cōgregata Rome celeberrima que Nestoriū velut hereticū dānauit. de qua synodo beatus Cyrillus Alexandrin⁹ ep̄s in synodica epl'a ad eūdem Nestoꝛium sic ait. Ecce itaq̄ cū sancta synodo que apud amplam vrbem romā cōgregata est p̄sidente sanctissimo ⁊ venerandissimo fratre ⁊ cōsacerdote nostro Celestino ep̄o his scriptis synodicis te iaz tertio cōuenim⁹ ⁊c. ⁊ ita de multis alijs ⁊c. que vl'ia ⁊ celeberrima ad que non de toto oꝛbe x̄piano legūtur conuocati p̄lati: sed de aliquib⁹ tm̄ p̄uincijs de quibus cōuenientius atq̄ facilius poterāt cōuenire: ⁊ tn̄ in ipsis de fide q̄ vniuersalis est actum est: ⁊ istituta sunt multa ad quoꝛ obseruantiā tota ecclesia est astricta sicut de concilijs multis ex̄pla adducere posse mus faciliter sicut de celebratis sub Hylario papa: sub ffelice t̄rio: sub Gelasio: sub Symacho: sub Stephano. iij. sub Nicolao. i. sub Gregorio. vij. sub Calixto. ij. sub Jnnoc. ij. sub Eugenio. iij. sub Alexandro. iij. sub Jnno. iij. ⁊ Clemente. v. Exemplū etiā q̄ ad synodū gn̄alem solū patres vni⁹ p̄uincie sunt euocati potest colligi ex cōcilio illo apostoloꝛ qō cōgregatum fuit sup questione legaliū. actū. xv. vbi cum apostolis seniores tm̄ p̄uincie Judee dicūtur cōuenisse. nec alij absentes apostoli aut discipuli sunt vocati. sicut sup⁹ circa. ij. c. notauim⁹. Est aūt notādū circa vniuersalia cōcilia que plenaria dicūtur ad que de toto oꝛbe patres vocabātur. q̄ quia talia plurimum habebant difficultatis ⁊ laboris: nō nisi pro maximis rebus ⁊ arduis congregabantur. vtputa quādo hereses exoꝛte magnos habebāt auctores ⁊ fautoꝛes aut multitudinez ep̄oꝛum sicut contigit de p̄fatis octo vniuersalib⁹ cōcilijs ⁊ ideo raro legūtur a patribus celebrata p̄ut ex tempoꝛibus summoꝛ p̄tificum colligi potest. vnde a primo concilio Niceno quod celebratū fuit sub papa Siluestro vsq̄ ad secūdū qō celebratum est Constātinopoli sub Damaso papa fluxerūt. lij. anni. A secūda synodo vsq̄ ad tertiam que fuit Ep̄hesina prima que celebrata fuit sub Celestino papa fluxerūt anni. lx. A tertio vero concilio vsq̄ ad quartum in Calcedonia: quod celebratū fuit tempoꝛe Leonis pape p̄mi fluxerunt fm̄ aliquos. xxx. fm̄ alios. xix. anni. A quarta vsq̄ ad quintam synodum que est celebrata Constātinopoli fluxerunt anni. cxxviij. A sexta vsq̄ ad septimam que celebrata fuit in Nicena vrbe tpe Adriani pape fluxerunt. cx. A septima vsq̄ ad octauam que celebrata est in Constantinopoli tēpoꝛe Adriani. ij. fluxerūt anni. lxxij. Et ita patet q̄ raro celebrabāturt ep̄oꝛibus illis cōcilia

illa generalia cū spacio ⁊ngēt⁹ quadragin-ta ⁊ q̄ annoꝝ tm octo concilia plenaria ce-lebrata legaⁿt.

Capitulum.xvij. In quo ponunt obiectōes alique contra predicta.

Cap. XVII

Diuersus ea que

a iam dicta sunt videlz q̄ concilū quod romanus pōtifex nō voca-tis omnibus epīs orbis sed aliq̄ bus tm celebrat vniuersale concilū dicatur.

Ergu. primū

obuiaⁿ p aduersarios multiplicitur. Primo ex diffinitione illa posita in glo. c. i. distī. xvij. vbi sic dicit. Concilū vniuersale est qđ papa vel eius legatus cū oīb⁹ episcopis consti tuit. ergo videⁿ q̄ de rōne vniuersalis cōcilij sit vt oīs episcopi cōueniāt ad illud vel sal-

Secundum

tem vocent. Secūdo sic. vniuersale cōci-lium dicit repīntare vniuersalē eccl'iam vt col ligitur ex. c. cōfidimus. xv. q. i. q̄ ex. c. sicut di. xv. ergo necessariū videt q̄ in eo concurrat vniuersitas prelatoꝝ in q̄bus ceteri cōtineri

Tertiū

et repīntari videnⁿ. Tertio sic. cū romanus pōtifex nō sit vniuersalis dicēdus iuxta. c. vbi di. xcix. non videt q̄ ipe sine episcopis totius vniuersi possit cōstituere vniuersale cōciliuz.

Quartum

Quarto sic. si papa paucis episcopis voca tis de vna vel duabus aut tribus, puncīs ex clusis oīb⁹ alīs intra tamē ecclesie vnita-tem ex tribus posset celebrare vniuersale con cilium. tūc totus status tam fidei q̄ vniuersa lis ecclesie qui cōsueuit declarari ⁊ disponi in cōcilijs vniuersalibus plenarijs p hūc modū indirecte ad votuz papeⁿ paucoꝝ revolueret quod videt nimis periculosuz: vt q̄ fides no stra committaⁿ arbitrio vnius bois: vt inquit

Quintum

Archi. in glo. c. Anastasius. di. xix. Quinto sic. si papa cū paucis epīs de vna vel duabus vel tribus, puncīs potest facere cōcilū vni-uersale tante auctis sicut plenariū: tūc seque reⁿ q̄ frustra fierēt ⁊ facta essent cōcilia plē ria. q̄m magis viderenⁿ esse in fatigationem ecclesie q̄ vtilitatē: quod tm nō est dicendum cum in maxima veneratōne habita sint. iuxta

Sextum

c. sicut. di. xv. ⁊. c. octo. dist. xvi. Sexto sic. si prelati qui habiles sunt et de officio interesse tenenⁿ vniuersali cōcilio si nō vocaⁿ videnⁿ posse agere de contemptu iuxta. c. quod sicut. de elec. sed hoc nō esset nisi q̄ oīs plati tales sunt vocandi ⁊c.

Capitulum. xviij. In quo datur respōsio ad superio-ra obiecta.

Cap. XVIII

Ane sicut supra

s dixim⁹ dicendum videtur q̄ ⁊ si de congruo omnes episcopi q̄ ba biles sunt ⁊ intra vnitatem ecclesie cōstituti si cōmode fieri posset ad vniuersale cōcilium inuitandi essent: nihilomin⁹ tamen nō omnes necessario de toto vniuerso xp̄iano sunt semp vocandi. Naz vt testatur beatus Thomas in questionibus de potēcia. q. x. ar. iij. Cōstanti-nus Augustus sub quo celebrata est synodus. vi. dixit q̄ ppter iminentia bella vniuersali-ter eos congregare nō potuit. vnde nō inter fuerūt nisi. cl. ⁊tamen vniuersalis synodus in ter alias est appellata. vt in. c. ferta. di. xvi. di-cendū ergo est ad rationes in oppositū factas.

Argu. primū

Ad primā q̄ fundat in glo. c. i. di. xvij. dici-mus q̄ loquitur de vniuersali concilio primo modo dicto. s. plenario: nec tm vniuersalis illa cum dicitur cū oīb⁹ epīs orbis accipiēda est vt distribuat pro singulis epīs orbis. quia for-tassis nunq̄ adhuc tale concilū fuit aut futu-rū est in quo omnes epi orbis psonaliter cōue-nirent. sed magis videt accipienda vt distri-buat pro singulis regionibus orbis xp̄iani. vt sit sensus cōcilium vniuersale est qđ papa vel eius legatus cum epīs totius orbis xp̄iani cō stituit. iuxta modū loquēdi beati Aug. verum quia in tali concilio etiam oēs epi iuris inter-pretatione interesse intelligūtur vt supra ex-posuimus potest adhuc sustineri predicta dif-finitio vniuersalis cōcilij plenarij in predicta glo. vt intelligatur cū omnibus epīs. s. vel p-sonaliter vel representatiue ꝓstituitur.

Ad scōm

Ad secūdam respōdetur q̄ prelati illi per summuz pon. ad concilū vocati cum intētione vel eī auctoritate aliquid disponāt in vniuersali ec-clesia licet pauci sint respectu aliorum. nihilo minus tamen papa vel eius auctoritate fulti representāt etiā vniuersalem ecclesiaz quēad modum cōciliū populi in ciuitate representat totū populum. vt notat glo. sup Rubri. C. que sit longa consuetu. Episcopus enim est in ec-clesia ⁊ ecclesia in epo. vt inquit Cyprian⁹ in ca. scire debet. vij. q. i. papa etiam singulariter dicitur figurare ecclesiam. vt dicit Aug. iuxta. c. quodcūq̄. xxiij. q. i. hinc ē q̄ id qđ princeps totius reipu. xp̄iane cuiusmodi est papa facit cum prelatis aliquibus iuxta discretionez ⁊m tempoꝝ dispositionem ⁊ tractandarum rerū qualitatem concluserit ordinauerit totius ec-clesie auctoritate dicitur esse factū.

Ad tertiam

Ad tertiam rationem respōdemus: quēadmodum re tigimus in. j. li. q̄ papa veraciter potest dici vniuersalis episcopus siue patriarcha cum sit episcopus totius orbis. vnde in Calcedonēn. concilio acclamatum est Leoni pape per pa-tres eiusdem concilij: apostolicus ycomenic⁹ id est vniuersalis siue orbicularis. vt etiam te

statur beatus Gregorius in registro. ⁊ beatus Thomas in tractatu suo ꝓtra errores grecoꝝ Non est aũt credendũ ꝙ sancta synodus vniuersalis ꝓfata falsе hoc attribuisset btō Leoni pape. verũ summi pōtifices noluerũt vti ꝟ vocabulo duplici de causa. Primo rōne humilitatis vt dicit sanctus Tho. videbaꝯ enim in supficie sua verbũ hoc supbe appellatōnis. vt ait btūs Grego. vt supra. Secũdo ne daretur intelligi ꝙ papa essꝫ ꝓfectus cuilibet particulari ecclesie vt specialis illius ecclesie rector. Sic em̃ vt arguit btūs Grego. cessarent oim alioꝝ pontificũ auctoritates ⁊ administrationes. ⁊ ista est itelligentia c. nullus. ⁊. c. ecclesie. di. xcix. Ad quartam quartum rōnem respondeꝯ negando ꝓntiam. qꝫ vbicũq; cũ papa concurrit nō modo sacrũ dominoꝝ cardinaliũ collegiũ sed etiã cōdecens multitudo ꝓlatorum synodaliter cōuocatoꝝ nō est verũ ꝙ fides ⁊ statꝰ vniuersalis ecclie arbitrio vnius hoīs committaꝯ. ⁊ ita nō facit ad ꝓpositꝫ quod dicit Archi. quia ista repugnãt. scilꝫ ꝙ cōgregatio multoꝝ ꝓlatoꝝ cōcurrit cum papa quod rō cōciliꝫ importat. vt supra diximus vt cōmuni eoꝝ assensu cum omni libertate ꝓferaꝯ diffinitio fidei ⁊ dispositio status ecclīastici: ⁊ ꝙ solius pape arbitrio ista dicanꝯ cōmitti. Secō dicimus ꝙ falsum est ꝙ semper solitum sit de fide ⁊ statu vniuersalis ecclesie in ꝯciliis vniuersalibus disponi ita ꝙ nō alibi: quoniã frequēter per solam apostolicã sedē fit ⁊ factum est. vt supra tetigimus iuxta. c. quotiēs. xxiij. q. i. ⁊. c. hec est fides. Ad quintam quintam ꝙntam respondeꝯ ꝙ nō ideo cōuocanꝯ vniuersalia concilia ꝙ in eis fit plenior auctoritas aut clauiũ potestas q̄ in sola apostolica sede in quã totius ecclie deus ꝓncipatum locauit. vt in. c. nolite errare di. xi. ⁊ in. c. basilicas. de consecra. distin. ꝓma Sed conuocanꝯ ꝓpter multa alia. vt superiꝰ ostēdimus. c. x. inter que fit ꝓpter maiorē auctoritatem reputationis: quia que multorum sapientum studio diu deliberata atq; approbata sunt ⁊ cōmuni consensu tantoꝝ patrum diffinita maioris auctoritatis reputanꝯ. vnde glo. sup illud Actuũ. xv. Placuit nobis collectis in vnũ. dicit gl. interli. vt maior sit auctoritas. Ad sextum sextum respondeꝯ ꝙ episcopi absentes a concilio aut fuerũt ꝑ papã aut aliũz de mandato eius vocati aut nō. si sic ⁊ non venerint nō possunt agere de contemptu: si non fuerũt vocati ⁊ cōstat de volũtate ꝙ ipis etiã nō vocatis haberenꝯ valida que ibi facta fuũt nō possunt agere de cōtemptu: quia papa est qui robur conciliis tribuit ⁊ firmitatez iuxta c. significasti. de elec. vnde quod inductuz est de. c. qō sic. nō est ad ꝓpositum.

Capitulũ. xix. de qualitate ꝓlatoꝝ ad vniuersalia concilia conuocandorum.

Stenso iam nō Cap. XIX

oēs ꝓlatos maiores ecclesie necessario cōuocandos ad vniuersalia concilia nec bene possibile fore oēs cōuocare: ꝟ oportere sepenumero aliquos cōuocare aliis ꝓtermissis: cōueniens duximus vt de qualitate cōuocandoꝝ capitulũ hoc subiũgeremus. Requirũtur aũt potissime in cōuocandis ꝓlatis ad vlia ꝯcilia quattuor scꝫ Sapiētia: Vite sanctitas: Experiētia: Zelus ad bonũ reip. vnde Constātin⁹ imperatoꝝ ꝓ sexta synodo ꝯgregāda scribens Agapitoni pape ita dicit. Adhortamur vestrã paternam beatitudinē ꝙ ꝑsentem nostrã piam sacraz dirigere viros vtiles ⁊ modestos noticiã habētes totius deo inspirante doctrine ⁊ peritiaz irreprehēsibilem habētes dogmatũ induētes psonaz vestre aplice sedis. hec ille. Merito ꝙ dicim⁹ ꝙ in cōuocandis requirit primo sapiētia. Sane cũ inquiente Tullio li. de senectute Magne res nō viribus gerãtur: sed ꝯsilio et auctre: liquet oportere esse ꝑditos vocandos ad vlia concilia. in quibus cuz de rebus maximis tractandũ veniat: viros oportet esse multa sapiētia ꝓstantes. vnde Tobie. iiij. dicit. Cōsilium a sapiēte semper require. Ecclesiastici viij. Os prudētis queritꝰ in ecclesia. ⁊. c. ix. dicitur. cũ sapientib⁹ ⁊ prudētib⁹ tracta. Quāte aũt sapiētie lumine fulgere debeant prēs ad vniuersales synodos cōuocandi: qui ⁊ doctrine lumē ⁊ normã vite ceteris daturi sunt. beatus Dionysi⁹ docet dicēs eos qui alios supuebere lumen habent oportet doctissime claritatis esse repletos ⁊ alioꝝ esse doctores. vij. q. i. ca. cōueniētibus. Secundo vocādi ad concilia debēt pollere vite sanctitate. vt veraciter eoꝝ cōuent⁹: cōuētus scrōꝝ patrū nōiari possit ac de eo dici cū ꝓpheta. Cōfitebor tibi dñe in toto corde meo in concilio iustoꝝ ⁊ ꝯgregatione. vt em̃ inquit Amb. in li. de offi. talis debet esse ꝓfiliarius qui nihil nebulosuz habeat nihil fallax: nihil simulatū: qō virã et⁹ atq; mores refellat. nihil improbū aut malivolū quod auertat cōsultātes. Sane nō erunt cōuenientes consiliarij cũ tractādum de reformatione ecclie venerit: boies vani: carnales: auari: qui iuxta Greg. ꝓsentia appetūt: eterna despiciūt iniusta agunt: ⁊ iusta derident: sua querūt: nō que iesu xpi. ⁊ hoc est qō sapiens yronice inqr. Cū viro irreligioso tracta de sanctitate: cū iniusto de iustitia. ecclesiastici. xxxvij. Quocirca

Quere gradu in ꝓcessu Euocandis ad cōcilia

dicit ibidem. Noli ꝓsiliari cū socero tuo. Socer est mūdus: qui pater est carnis: que vxor ē spūs. per quez intelligūt carnales homines amatores terrenoꝝ. de q̄bus Job in persona ecclesie dicit orans. consiliū impioꝝ lōge fac Consiliū impioꝝ vt ait Gregorius est terrenam gloriā querere: eternaz negligere. Laborandū ergo est vt cū sanctis viris habēda sint consilia: quoniā sanctitas plurimū conducit ad bene consulendū quod sapiēs testat cū ait Ecclesiastici. xxxvij. c. Lor boni consilij statue tecum. ⁊ subdit. anima viri sancti enūciat alicuādo vera q̄ septē circūspectores sedētes in excelso ad speculandum glo. tanq̄ magistri.

Tertio patres vocādi ad concilium debēt esse experti maxime in illis sup quibus querēdū est concilium. quia vnusquisq; in ea re quā exptus est aptius cōsulere potest. vnde dicit Valeri⁹ maximus. Sue artis vnūquēq; ⁊ aucrorem et disputatorē optimū esse nō dubitamus. qm̄ in multis exptus. vt ait sapiēs. Ecclesiasti. xxxiij. cogitabit multa: et qui multa didicit enarrabit intellectū. qui nō est expertus pauca recognoscit. Hinc reprobat̄ iuuenū concilium: quia inexperti sunt. sicut patet in Roboam qui relicto senum cōsilio: ⁊ iuuenū adherens consilio ꝑ magna parte regnū amisit. iij. Reguz. xi. ꝓpter quod dicit Ecclesiasticī. xv. q̄ speciosum caniciei iudiciū ⁊ presbyteris cognoscere consiliuz. q̄ speciosa veteranis sapientia ⁊ gloriosus intellectus ⁊ consiliū corona senuz in multa peritia ⁊ gloria illoꝝ timor dei. vbi inquit glo. audiāt presbyteri ⁊ ecclesiarū preposīti. quia nō licet eis ignorare legis sciam ⁊ sapientiā. Ex quo loco satis aperte colligitur q̄tam impietatē in eccl'iam sanctā cōmittāt: qui aut diuina sapiētia vacuos: aut moꝝib⁹ depranatos: aut pueros ecclesijs preficiūt prelatos. qualis em̄ synodus cōstituet ex istis. quale ecclesie regimen ab istis spectabit ⁊c. De hac impietate beatus Bernardus loquitur. quenam maior impietas q̄ ponere sup vnum puerum onus angelicis humeris formidandū Ex hoc etiā. c. ostendit aperte q̄ digne reprehendendi veniāt: qui ad vniuersalia concilia homines inhabiles: sine scientia: sine moꝝibus sine experientia: sine auctoritate admittunt: et maxime ad voces diffinitiuas cum episcopis qui errorē in Basilien̄si concilio scandala grauissima peperit in populo xp̄iano. Quarto vocandi ad concilium vniuersale sunt habētes zelum domus dei. vt sint de numero eoruz de q̄bus i p̄s. lxviij. dicit. Zelus dom⁹ tue comedit me: ⁊ opprobria ⁊c. Siquidem debent habere zelum ad reformationē moꝝum ad correctionem viciorꝝ ⁊ ad augmentū diuini cultus De hoc zelo exemplū habem⁹ in filijs Jsrael: qui vt dicit Judicū. xx. congregati. cccc. milia. dixerunt q̄ nō redirēt domū donec vlciscerētur scelus cōmissum in vxorē leuite in Gabaa.

Capitulum. xx. De punitione prelatorum qui vocati ad concilium venire contemnunt.

Ca. xx

Erum quia sepe numero euenit vt prelati ad ꝯcilia euocati venire negligāt siue contēnant. ꝯs est vt de talium punitione aliq̄d subiūgamus. Sane ꝑlati ad ꝯcilium venire admoniti vt vult glo. in. c. si eps di. xvij. nullo legitimo interueniēte impedimēto si venire contēpserint multipliciter veniūt rationabiliter puniēdi ⁊ potⁱ q̄ qui ꝓuincialibus concilijs: de quibus iura loquūtur exp̄ssius: interesse recusant. Unde impator Theodosius scribēs Dioscoro vt veniret ad vniuersalem synodū ita ait. Si quis vero tam necessariam ⁊ vere deo amicā synodū pretermiserit ⁊ nō omni virtute fm̄ predictum tempus ad prefinitū locū puenerit nullā excusationē neq; apud deū neq; apud nostrā inueniet pietatem: sacerdotalem em̄ cōuentum nō nisi quis mala ꝓscientia sauciat⁹ omittit. hec ille. Ue niūt aūt hmōi concilioꝝ cōtemptores puniēdi pluribus animaduersionib⁹. ⁊ primo quidē pena excōicationis. iuxta. c. si eps. di. xviij. vbi ex instituto concilij Agatensis ita scribit. Si eps metropolitanus ad ꝓuinciales epos epistolas direxerit: in quibus eos ad ordinationem summi pon. vel ad synodū iuiter postpositis omnib⁹ exceptа graui infirmitate coꝝporis aut peeptione regia ad p̄stitutā die adesse nō differāt q̄ si defuerint sicut prisca canonuz precepit auctas vsq; ad primā synodū a charitate fratrū ⁊ ecclie cōione ꝓuentur. hec ibi. Jtem idez habet in. c. sequenti. si aūs epoꝝum. Sed hic nō est pretereundum q̄ excōicatio in hoc loco ꝓut colligit tam ex glo. q̄ ex Hug. ⁊ Archidi. nō accipit prout excōicatio dicit separatio a sacramentis ⁊ a cōione fidelium sed pro suspēsione quadā a cōibus negocijs cum alijs epis in cōi ptractandis vputa q̄ nō admittet talis eps tractatib⁹ cōibus ꝓuincie cū alijs epis nō etiam ad scrutinium episcopoꝝ: nō ad consecrationem eoꝝ: nō generaliter ad alia que cōmuniter sunt tractāda ab omnib⁹ epis cum metropolitano. ⁊ hoc est ei in penā. vnde epi qui taliter dicuntur excōicati licite possunt celebrare diuina officia ⁊ recipere sacramenta ecclesiastica ⁊ cōicare cum ceteris epis ⁊ alijs preterq̄ in premissis. Vu. Nō ne-

gatur tñ q tales excõicari poterit excõmuni/catione ꝓma que est separatio a partricipatio ne sacramẽtoꝝ ꝛ cõmunione fideliũ si contumaces repiant: vt inquit Archi. in dicto.c.si quis eꝑoꝝ.iuxta.c.certũ.xi.q.iij. Scõo ꝓfati epi vocati contẽnentes ad concilũ venire si repti fuerint trãsgressores iuramẽti ꝑm formã c.Ego.n.de iureiurã.puniri possunt pena depositionis a dignitate quã ꝓiurãtibus sci patres descripserũt iuxta c.querelã ꝛ.c.tua nos extra de iureiurã.Tertio incurrũt penã damnationis eterne.vtpote cõtẽptores ꝛ subsannatores patris sui oĩmq; fideliũ.s.romani põtificis ꝛ matris sue vniuersalis ecclesie p vniuersale concilĩ repũtate.quos videt respicere sñia illa terribilis.Prouer.xxx.Oculuz qui subsannat patrẽ ꝛ qui despicit partũ matris sue fodient eũ corui de torrẽtibus ꝛ comedẽt eum filij aquile. Notãter aũt diximus ꝓlatos vocatos ad concilũ venire ꝓtẽnẽtes ꝓfatis penis venire plectẽdos: qm̃ secus esset si non ex cõtẽptu sed impedimẽto legitimo eos non venire ꝓtingeret.qõ ex duobus ppẽdi poterit Primo si anteq; terminet concilũ veniãt:qz ꝛz a ꝓncipio nõ venerint:ex quo tamẽ veniũt presumit q nõ ex ꝓtemptu sed ex aliquo impedimẽto demorati sint.sepe em̃ ex eo qõ sequit presumit quale fuerit quod ꝓcessit.ar.xxij.q.ij quod ait.Ista est sñia tam Hug. q Archi. in c.si eꝑs.supius allegato.Secũdo si eꝑs excusationes litteratorie scribit ad synodũ vel procuratorẽ mittit cũ legitimis rõnibus q vẽire nõ potuerit.De ꝓmo in.c.placuit.di.xviij.loq̃tur concilĩ Carthaginẽse ita dicẽs.Placu t vt quocũq; congregandũ sit concilĩ epi qui nec etate nec egritudine nec grauiori necessitate impediunt competẽter occurrãt:q si nõ potuerint occurrere excusatiões suas litteratorie scribãt.De scõo.s.de procuratore habet in c.ꝛ si egrotãs fuerit.v.q.iij. vbi Adrianus in synodo instituit.si eꝑus egrotans fuerit: aut aliqua eũ grauis necessitas detinuerit: pro se legatum ad synodũ mittat qui s.assignet siue ꝓbet causam legitimã esse q episcopus non veniat.quia nõ sufficit dicere nõ posse nisi rationem impedimẽti assignet.vt dicit glo.sup verbo.rationẽ.in preallegato.c.placuit.Et si querit quomodo ꝓbabit legitima causa assignata impedimẽti.respondet glo.ibi:q sufficit per vnuz testem,ꝓbare cum iuramẽto suo: quod intelligendũ videtur cũ episcopus p procuratorẽ se excusat. quoniaz si per seipsum litteratorie adhibito iuramento de veritate legitimi impedimenti sufficienter videtur probata causa absentie:et ita standum erit iuramento suo ꝛ ipse habẽdus est excusat?. Terũ: est aduertendũ q prefati plati qui ad concilĩ vocati venire neglexerũt:antequ iudicẽtur cõtumaces: ꝛ vt tales puniẽdi veniant admonitio ꝓcedere debet ꝛ requisitio.vt est casus in c.ꝓpter ecclesiasticas.di.xviij.super verbo admoneãt autẽ ꝛc.vbi glo.inquit ar.q mora potest purgari licet sit certus dies appositꝰ.ꝛ ratio est qz vbicunq; tractatur q ꝓpter negligẽtiam quis puniat aut puniet iure suo requirit admonitio ar.xij.q.ij.indigne.

Capitulũ.xxi. De impedientib? celebrationem vniuersalium conciliorum.

Ca. XXI

Ostquã de prelatis ad concilĩ vocatis ꝛ venire contẽnentib? sermo habit? est Jam loquendũ venit de impedimenta prestantib?ne concilia legitima aucte cõuocata suã habeãt ꝓsecutionem.plane nõ sufficit sermo noster explicare quãta pena digni sunt qui concilioꝝ celebrationi ꝛpedimẽta molĩũtur inferre.Jsti in primis veluti tyrãni ꝛreip.hostes habendi sunt:tot morte digni quot egregia bona p talia vtia concilia fiẽda sperabãtur. Preterea si tollendi scismatis cã synodus adunata esset:pculdubio tales cõcilioꝝ turbatores veluti fautores scismatis habendi venirent. Et si ob cõfundẽdas hereses ꝛ hereticos expugnandos ꝓgregata foret:rales certe cõcilioꝝ celebrationi ꝛpedimenta pstantes:hereticoꝝ defensores siue fautores viderẽtur. Si vero reformatõis cã patres cõuenissent:certe qui cõcilĩ celebrationi aduersarẽtur rangꝫ hostes religionis xpiane fãctimonie ecclesie habẽdi forent:ad quoꝝ propulsandas temeritates obligati sunt reges ꝛ principes xpiani qui ecclesiã tuẽdam susceperũt. vt in.c.principes.xxiij.q.v.in quo si negligentes reperirẽtur suspecti haberẽtur de fautoria hereis aut scismat,iuxta.c.qui.xxiij.q ij. vbi dr qui potest obuiare ꝛ pturbare peruersos ꝛ nõ facit:nihil aliud ẽ q fauere ꝛpetrati coꝝ.

Capitulum.xxij. Quis in vniuersali concilio presidere debeat.

Cap. XXII

Ynodo iam cõstituta reliquum est ostendere quis in ea presidere debeat: cuz in omni multitudine bene ordinata necesse sit aliquem presidentem esse. qm̃ vt ait sapiens Prouer.xi.vbi nõ est gubernator corruet populus dicimus aũt preuaz ex practica antiquoꝝ conciliorꝝ q ratione colligere possumus de presidentia in conciliis vni

uersalibus q regulariter romanus pōtifex p se aut legatos suos habet vniuersali concilio pſidere. Hanc cōclusionē ꝓmo ex practica antiquoꝝ cōciliorꝝ sic oñdimus.7 ꝓmo ex ꝓcilio qđ apostoli sup institutione Mathie loco iude celebrasse legūt. Actuū ꝓmo. in quo beat⁹ Petrus vtpote apostolorꝝ ꝓnceps ac totius xp̄iane plebis pſedisse videt quod ex circūstāt̄ijs lr̄e patet. Tum ex illo q in medio eoꝝ exēplo xp̄i. vt ait glo. fuisse describit. dicit em̄ sic Exurgēs petrus in medio fratrū dixit gl. pastor ꝓ ouibus loquit. Item colligit ex cōcilio celebrato sup questione obseruātie vel cessationis legaliū. de quo Act. xv. ꝛ. q cōuenerūt apostoli 7 seniores iudeoꝝ de verbo hoc. cuꝝ aūt magna cōquisitio fieret. Surgēs petrus ꝛc. in quo cōcilio petrus pſedit. vnde glo. sup verbo surgēs petrus dixit ad eos ita pre oīb⁹ quasi ꝓnceps loquit. Preterea hoc etiā ostendit ex aliorꝝ conciliorum practica vt luce clarius tam ex libro conciliorꝝ 7 ex corpe decretī q̄ ex decretalibus colligi potest. habet em̄ in libro conciliorꝝ. Hylarius epūs ecclie catholice vbis rome synodo pſidens dixit ꝛc. Item Greg. in generali synodo pſidēs dixit ꝛc. Itē Symach⁹ papa i generali synodo pre. di. ꝛc. Item in decreto in. c. in nomine dñi. dist. xxiij. dicit pſidente quoq; reuerēdissimo Nicolao papa. Itē. xxv. q. ij. c. si quis dogmata. dicitur. Nicolaus papa vniuersali synodo presidens dixit ꝛc. Item extra de elec. in. c. licet. habet: Inno. iij. in. concilio existens 7 pſidens. Nos ad malū hoc euitandū ꝛc. Ceterū q̄ presidere in cōcilijs vniuersalibus ad summū pōtificez spectet etiam rōnibus ostendit multipliciter Et ꝓmo ad hoc faciūt oīs ille rōnes quibus ostensum est supra in. c. sexto. q̄ ad solū romanum pontificē spectet regulariter cōgregare vniuersale cōciliū 7 id sua auctoritate fulcire qm̄ ex hoc ꝓsequēter concludit q ipe vniuersali cōcilio pſidere habeat. Scōo sic. caput naturali iure presidet corpori. sed papa est caput ecclesie catholice. vt supra in secūdo libro mōstratū est. ergo in synodo vniuersali catholice ecclesie papa iure debet presidere. presidētia dico non solum honoraria sed etiā auctoritatiua quemadmoduꝝ caput presidet corpori nō solum situ sed etiaꝝ influxu regiminis 7 auctoritatis. vnde sancti patres in cōcilio Calcedonensi constituti scribentes Leoni pape. licet ipse non fuerit in concilio illo personaliter. sed per legatos suos scribunt. Tu eis. id est patribus concilij sicut membris caput preeras. Tertio sic. Papa est excelsior et princeps cunctis sacerdotibus. vt in. c. Constantinus. di. xcvi. ergo ipse vniuersali synodo que ex sacerdotibus colligitur veluti princeps eorum pſidere debet. Quarto sic. si synod⁹ vniuersalis tēpore xp̄i celebrata fuisset soli xp̄o cōueniebat presidere. ergo illo a ꝓuersatione nostra absente in vniuersali synodo presidere soli suo generali vicario videtur conuenire. ꝓña videtur manifesta cū roman⁹ pon. vices eius gerat. De presidentia vero romani pon. per legatos suos aperte docemur tam ratione q̄ exemplis. Ratione vero q nō dubium est q̄n qđ quis potest facere per aliū etiam pōt per seipsum 7 ita ponere loco sui vicarii ad presidendū. Exemplis etiā patet ex concilijs vniuersalibus tam antiquis q̄ modernis in quib⁹ summi pontī. personaliter nō interfuerūt. vnđ cōcilio Calcedonen. Leo papa scribens cuꝝ mitteret legatos suos ita inter alia dicit. In his fratribus hoc est Paschasio 7 Vincētio epīs Bonifacio 7 Basilio pb̄ris qui ab apostolica sede directi sunt: me synodo vestre vestra fraternitas ꝓsidat presidere. Et in epistola quaꝝ ad Anatholium scribit ita dic̄. Fratres nostri ab apostolica sede directi qui vice mea synodo pſederant ꝓbabiliter atq; cōstanter illicitis ausibus obsteterūt 7c. Vbi etiaꝝ notandū venit q presidere in concilio vīi loco romani pon. nō solū possunt prelati maiores cuiusmodi sunt epī sed etiam inferiores vt abbates 7 archidiaconi ac pb̄ri. vt ptz tam ex iam dictis q̄ ex. c. cōuenientibus. i. q. vij. Predicta etiaꝝ cōclusio ostēdit ex practica obseruata in octaua synodo. vbi papa Adrian⁹ scribens dño imperatori Basilio ita dicit. volum⁹ ergo per vestre pietatis industriā illic numerosuꝝ celebrare concilīū cui nostri quoq; missi presidētes 7 culparū personarū differentias ltāđo cognoscentes iuxta qđ in mādatis acceperūt singulorum libere discretiones exerceāt. hec ille. notenđ verba. Preterea q legati illi fuerint presidētes manifeste dicit ex tenore 7 forma subscriptionum eoꝝ eiusdem cōcilij. vnde in principio sic habet. Ego donatus epūs Hostiēn. ecclesie locū obtinēs dñi mei Adriani summi pon. 7 vniuersalis pape: omnia que superius legūtur: huic sancte 7 vniuersali synodo pſidens vsq; ad voluntatem eiusdem eximij presulis ꝓmulgaui 7 manu mea subscripsi. Secūdo subscribit Stephanus sancte Nerisine ecclesie epūs eodē modo nominādo se pſidentez. Eodem modo 7 martin⁹ romane ecclesie dyaconus subscribit. Predicta etiā cōclusio ostēditur ex practica obseruata in cōcilijs vniuersalibus alijs sicut manifestum est in concilijs temporum nostrorum.

Cap. xxiij. In quo obijcitur p aduersarios cōtra ea que dicta sunt de presidentia romani pontificis in cōcilio vniuersali.

Cap. XXIII

Ontra hāc pre

sidentiam in cōcilijs vniuersalibus omni iure romano pōtifici debitā dum in Basilien. concilio essemus. ⁊ questio magna ⁊ inaudita mota esset p eos qui occasionē querebāt turbandi ecclīam: an. s. psidētes scē memorie dñi Eugenij ad pōsidendū concilio admitterent. Audiuimus aliquos de nouellis magistris multa et varia circa banc materiā dicere ⁊ plurima obijcere vt nō admitterent, sed hi erant in duplici differētia. Quidā enim dicebāt ꝙ nullo modo deberēt admitti ad pōsidendū vniuersali concilio. Alij vero ꝙ admitti deberēt ad pōsidentiā honorariā tm: videlicet vt eminētiorem locum in cōcilio tenerēt ⁊ pmo in eo loq̄rentur ⁊ que agenda erant p interlocutiones dirigerent. nō aūt ad pōsidentiā auctoritatiuā dicētes etiā ꝙ si papa presens eēt nihil auctoritatis haberet pter eminentiā loci ⁊ ministerium directionis. Primi autē opinionē suā. si opinio ⁊ nō error dicēda sit sic fulcire nitebāt

Probatio prima prime opi. q̄ soluī per ea sequētibus in. 3. primo

Primo in cōcilijs vniuersalibus p apostolos celebratis. Petrus apostolus pm⁹ romanus pontifex non legit presedisse. ergo videt ꝙ etiā nunc romanus pōtifex hāc pōsidentiā in concilijs vniuersalibus nō debet expetere. ꝯsequētia videt nota. antecedēs pz: cum de pōsidentia Petri nulla fiat mētio in predictis cōcilijs.

Secunda

Secūdo sic. concilīū hoc Basilien fuit verum concilīū. ⁊ tm nullū in ꝓncipio habuit pōsidentē. ergo nō videt necessariū ꝙ aliquis vtputa papa aut eius legatus pōsideat i vniuersali cōcilio.

Tertia

Tertio spūssanctus presidet ꝯcilijs vniuersalibus. Dz em̄ Mat. xviij. vbi duo vel tres cōgregati fuerint in nomine meo in medio eor sum. ꝙ nō videt ꝙ sine iniuria spūssancti possit aliquis alius admitti ad presidendū.

Quarta

Quarto sic. nullus inferior presidere debet suo superiori sed concilīū vniuersale supius est romano pōtifice iuxta decretum cōcilij Constantien. ergo papa nō debet illi pōsidere nec aliquis loco eius.

Probatio prima hoc opi. que eius argumenti soluetur in xxv.

Pro opinione alior arguebat sic p alios. si papa aut aliquis nomine eius presideret vniuersali cōcilio presidentia auctoritatiua ita sublata esset essentialis forma a cōcilio: pura liberras in ꝯsultādo obstante coactione. ⁊ sic nō oēs sed vnus omnia faceret. ⁊ ꝓsequēs synodus nulla redderetur.

Secunda

Secundo dicebant ꝙ ꝺ etiam non veriti sunt aliqui eorum scriptis demandare ꝙ in concilijs in quibus papa non fuit sed imperatores iterfuerūt. Imperatores ⁊ iudices destinati legūtur habuisse primatū ⁊ officiū pōsidentie p interlocutiones ⁊ de cōsensu synodi siue ex mādato ꝯclusiōes ⁊ iudicia fecisse. ⁊ nō repitur inquīt instantia in octo cōcilijs vbi de quibus. di. xvi. c. sancta octo. pterq̄ in actione. iij. Calcedonēsis concilij vbi vicarij Leonis pape vicem gerētes: qr nullus pro parte imperatoris interfuit aut in synodo primatū tenuisse ⁊ presedisse ⁊ cōciliū direxisse p prelocutiones ⁊ demū ex iussu synodi dixisse sententiam in Dioscor ex cōmuni cōsensu alijs oibus cōiudicant. ꝺ. Hec sunt verba cuiusdā aduersarior in quibusdā scriptis suis.

Capitulū. xxiiij. In quo respondetur ad obiectiones prefatas in primo loco positas.

Cā. XXIIII

Stis nō obstan

tibus quib⁹ facile est respōdere tenendū est qō dictū est: ꝙ regulariter in cōcilijs vniuersalibus si papa pōsens sit ipse pōsider in eo. Nō em̄ sūm⁹ pon. minus est habēs dignitatem aut auctez in ꝯcilio vbi q̄ metropolitan⁹ in ꝯcilio puincialī cui pōsider: ⁊ eps in epali: imo multo plus. tū quia romanus pon. vocatus est in plenitudinem ptātis: alij vero nō: vt dictū est supra. tuz quia superioritas pape sup omēs plātos ecclesie est ex diuina institutione: metropolitanor vero supra epos cōprouinciales est ex humana institutione. vnde nō habent nisi in certis casibus respectu alior iurisdictionem.

Ad primā ꝓba. prime opi recitate ca. xxiij.

Ad rationes ḡ in oppositū est dicendū. Ad primā respōdetur dupliciter. Primo ꝙ ꝓna illa qua sepe vtunt aduersarij videlicet hec: boc nō legitur factū ergo nō fuit factū nō valet. locus enim ab auctoritate negatiue nullius roboris est. dicit enim beatus Joban. Joh. vlt. Multa alia fecit ihesus que nō sunt scripta in libro boc. Preterea in boc decipiūtur aduersarij ꝙ ex boc ꝙ Petrus ex humilitate vt dicit beat⁹ Ebrisо. super act̄ apostolor omnia agebat communi omniū volūtate ⁊ nihil agebat principaliter aut dñatiue credunt ꝙ per se faciendi nō haberet auctoritatem: qō falsum est sicut patz ex ipso Ebrisо. vt supra ostēdim⁹ circa. c. xviij. secūdi li. Secūdo respōdetur ꝙ ⁊ si expresse et formaliter nō legatur ꝙ beatus Petrus presederit in concilijs celebratis per apostolos: datur tamen intelligi tam ex circūstantijs litterе q̄ ex glo sanctor patrum. patet primus de primo concilio de quo act̄. i. ⁊ primo ex loco qr in medio fratrū dicitur fuisse. vbi glo. dicit ꝙ exemplo xp̄i qui in medio discipulorum dicit fuisse. vt habetur. Joh. xx. Secūdo ex eo ꝙ pri

mus lõquebat. hoc em̃ nõ psumpsisset petrus plenus spũ sancto nisi toti cõgregationi presedisset vt pnceps siue prelatus. vnde glo. ait sic loquit pastor p ouibus suis. Tertio colligitur hoc ex forma loquẽdi. ait em̃. Viri fratres oportet impleri scripturã. & iterum. oportet g̃ ex his qui nobiscũ sunt &c. Certe ista loquẽdi forma magis pfidentiã et auctoritatez notat in petro respectu totius cõgregationis q̃ subiectionẽ. Quarto hoc irrefragabiliter arguit ex eo qvt beatus Cyrillus testatur in li. thesaurorũ. apostoli in euãgelijs & epistolis affirmarunt in omni doctrina Petrũ esse in loco domini & eius ecclesie: ei dantes locũ in oĩ capitulo & cõgregatione: in omni electione & cõfirmatione. Clarissimũ est aũt q si in cõgregatione apostolor̃ locũ dñi nostri iesu christi Petrus tenebat. vt dicit beatus Cyrillus q cõgregationi pfederit sicut ipe christus presedisset. Vnde beatus Chrisost. btm̃ Petrũ vertricem apostolorũ vocat. Ad scdam respondetur etiã dupliciter. Primo q cum concilij Basilien. vt toti orbi notũ est scandalosus fuerit et in multis psumptuosum transgrediens terminos quos posuerũt patres sancti in concilijs vniuersalibus ab illo nullũ argumentũ sumendũ est. Secũdo respondet falsus esse q Basilien. cõcilij pfidentẽ nõ habuit: quoniã habuit legatũ apostolice sedis dominũ Julianum de Cesarinis bone memorie dyaconum cardinalẽ tituli sancti ãgeli qui presidẽs illi fuit per magna tempa: qui & si in pncipio personaliter nõ interfuit occupat9 cũ Bohemis habuit tamẽ locũtenentẽ. Ad tertiã respõdetur dupliciter. Primo negãdo cõsequẽtiã. Sane si psequẽtia illa valida esset nullus pnceps pfideret alicui regno aut prelatus alicui sancte pgregationi. vnde dicendũ est q sicut causalitas pme cause nõ tollit causalitatem secũde cause: ita nec pfidẽtia siue pfentia dei tollit presidentiã ministror̃ eius. p hoc ergo q spũssanctus dicit presidere sancte synodo: nec presidẽtia romani põtificis tollit nec ei9 auctoritas diminuit. Preterea si consequẽtia illa esset bona peccassent summi pontifices sancti tanq̃ psumptuosi qui presedisse leguntur sicut vsum est in multis cõcilijs vniuersalib9 peccassent etiã concilia ipsa que hoc pmittebant. maxime si hoc vt aduersariorũ stultitia arguit vergeret in ptumeliã spũssancti. quor̃ tamen vtrũq; esse erroneũ nullus catholicus ignorat. Secũdo respondet q falsum est vniuersaliter quod assumit sicut patet de secũda synodo Ephesina que cũ dãnatissima fuit magis ei presedisse credẽdus est spũs malign9 q̃ sanctus & patres in ea pgregati se iactassent q spũssanctus eis cõsedisset. vnde sicut legũt dixisse in eor̃ synodo. si ergo spũssanctus concessit pribus. sicut manifeste cõsedit & ordinauit que ordinata sunt quis retractat: q̃s spũs sancti cassat gratiã. Quod vero inducitur ex Matth. xviij. vbi xps ait: vbi duo vel tres &c. ad ppositum nõ est quia cũ auctoritas loquat̃ ad ĩram de cõgregatione quorũcunq; fideliu̇z siue laicor̃ siue clericor̃ qui cõgregant in nomine dñi: nec loquat̃ de cõgregatione locali in aliquo loco siue ciuitate sed de cõgregatione que est vnanimitas in aliqua vna re in qua conueniũt: nõ loquit̃ ad ĩram de cõcilijs vniuersalibus sicut manifestũ est cuiq; euangelium legẽti. Non negamus tm̃ dictũ illud adaptari posse cõcilijs vniuersalibus & pincialibus & capitulis etiã religiosor̃ in nomine dñi pgregatis quo ad pmissionẽ assistẽtie diuine gratie: arguẽdo per locu̇z a minori ad maius. Preterea assistẽtia illa ibidẽ pmissa cõgregatis in nomine dñi nõ est pfidentia synodalis: vt de se patet. vnde nõ est ad ppositum. Preterea cum nõ possint dici cõgregati in nomie dñi qui eius vicariũ vniuersalẽ ad presidẽtiã nõ admittũt sed contrẽnũt: manifestum est q ratio illa aduersarior̃ nullius sit roboris atq; momẽti. Ad quartã respondet negãdo minorem videlicet q concilij vniuersale sit superius auctoritate romano põtifice. qm̃ hoc videtur cõtrariari iuri naturali: iuri diuino: et iuri positiuo. Juri quidẽ naturali: qm̃ naturaliter sicut caput humanũ situ supius ita & ẽtute ac reginiinis auctoritate pstantius est suo corpe Sũmus aũt põtifex caput est et ẽtex concilij vniuersalis. Juri diuino etiã repugnat: cũ romanus põtifex diuina ĩstitutõne pnceps sit sup totã vlem christi eccl'iam. dicẽte domino. Petro. sup plebẽ meã pncipem te constitui. & cum ei dicit. pasce oues meas. Joh. vlti. Juri etiã humano contradicit. vt pz extra de elec. c. significasti. & ex multis alijs locis superius inductis. Ad id ẽo quod inducit̃ de concilio Constantiẽ si superius responsu̇z est in. c. xcix. secundi libri.

Ad scdam

Ad tertiam

Ad quartam

Capitulum. xxv. In quo rñdetur ad obiectiões secundo loco positas.

Cap. XXV

Onsequẽter respõdeamus ad rõnes dicentiũ q nec papa nec eius legati debent habere presidentiã in concilijs auctoritatiuam sed tm̃ bonoratiam. Ad primã cum sic arguit̃ q si sic tolleretur forma essentialis a concilio. Respõ

Ad primam scdm opi. posite. c. cxix

detur negãdo hanc ꝓsequẽtiam qm̃ nulla est. Non em̃ ꝓpter hoc ꝙ papa ꝑsidet auctoritatiue in concilio sequit ꝙ remoueat libertas cõsulẽdi nisi quis ita insipiẽter sapiat ꝙ nõ sint alij actus iurisdictionis quos papa posset habere in concilio ꝙ cogere existentes in eo: vt concurrant ad votuz ipsius. Ad id vero qõ in loco secũdo dicũt ꝙ in conciliꝭ vniuersalibus cum papa ꝓsens nõ fuerit imperatores et iudices destinati per eos habuerũt ꝓmatũ et ꝑsidentiam ꝛc. Respondeꝯ ꝙ hoc totũ qõ dicunt est falsum vt patet per singula discurrendo. ꝛ miranduz est ꝙ talia qui xp̃iani sunt et ecclesiastici. ꝛ q̃ doctos se existimant libris suis demandent. Quod em̃ in ꝓmis dicunt ꝙ absente papa imperatores ꝛ iudices destinati ꝑ eos habuerũt ꝓmatum ꝛ ꝑsidentiam tenuerunt in cõciliꝭ vniuersalibus patet esse falsuz ex illo quod Martianus imperator inquit in actione sexta concilij Calcedonensis et ponit in.c.nos.distin.xcvi. Nos ad fidem roborandam nõ ad potentiã aliquã ostendendam siue exercendam exemplo religiosissimi principis Constantini synodo interesse volumus vt veritate inuẽta non vltra multitudo prauis doctrinis attractata discordet. alꝭ ne vlterius prauis ꝓsuasionibus a recta separentur fide. Ecce ꝙ imperatores nõ ꝓmatum nõ presidentiam habeant in cõciliꝭ vniuersalibus: in quibus ipsi confitenꝯ non nisi precibus gr̃a velle interesse. Mauũt nõ solũ in actione tertia concilij Calcedonẽsis vicarij pape presiderent et primo loquerenꝯ et dirigerent omnia vt dicit aduersarius sed etiam in octo conciliꝭ ꝛ nõ imperatores aut iudices patet ex eo quod ponitur in ipa tertia actione. vbi vicarij pape sic legunꝯ allocuti sacrũ conciliũ Notũ est nempe huic amabili cõcilio ad beatum apostolum Leonez sacras litteras eẽ destinatas quatenus huic sacro cõcilio se pntare dignareꝯ: sed quoniã nec antiqua cõsuetudo nec necessitas tpis pmittere videaꝯ nr̃am paruitatẽ huic cõcilio sacro ꝓ se ꝑsidere precerat. Ideoq; necessariũ est hec que in mediũ ꝓferunꝯ ꝓ nostrã interlocutionez discipi. propter hoc ergo porrectus libellus a religiosissimo fratre nostro ꝛ coepiscopo Eusebio susceptus recitetur ꝛ factum est ita: hec ibi. Ecce manifeste primo ꝙ legati pape ꝑsidere debeant concilio loco pape. secundo ꝙ ad eorũz officium necessario spectaret vt per eorum interlocutiones ea que proferenda in medium venirẽt proponi et discipi vnde ꝙ aliquãdo iudices aliqui deputati legantur in conciliꝭ vniuersalibus ab imperatoribus non fuerunt deputati ad presidendũ aut diffiniendum aut iudicandũ aucrine cũ talem ptãtem nõ haberent ipsi imperatores. vnõ si reperiaꝯ scriptũ ꝙ imperatores presiderent intelligitur nõ auctoritatiue ꝛ ad ornatũ. vnde in epla quã Calcedonensis synodus scribit pape sic habetur. Quib⁹ ꝛ cz patribus congregatis tanq̃ caput membris prepositus eras per eos qui tuam cõtinent vicem rectum concilium demonstrans principes autez fideles ad ornatũ presidebãt hec ibi. Et ita patet ꝙ nec imperatores auctoritatiue presidebant nec deputati iudices per eos. sed cũ inter catholicos ꝛ alios hereticos esset disputatio ꝛ cõtrouersia magna: ponebãtur illi quasi auditores discretiui ꝛ testes vt audirent motiua ꝛ rationes altercantium vt veritate tandem patefacta ꝛ relatione facta imperatoribus: imperatores ipsi fauorãtes habẽtibus veritatem sententias eorum ꝛ diffinitiones per discipline timorem facerent ab omnibus obseruari. Nam vt inquit beatus Ysido. ꝛ habetur in.c.princeps.xxiij.q.v. Intra ecclesiam potestates necessarie nõ essent nisi vt qõ nõ preualent sacerdotes efficere per doctrine sermonem potestas hoc impet per discipline terrorem. vnde ꝙ ita fit ptz ex illo qõ habetur ex q̃rta actõe octaue synodi: vbi sic legiꝭ post hoc manificentissimi ꝛ gloriosissimi principes per babanum magnificentissimũ Patriciuz ꝛ prepositũ dixerunt: imperatores nostri miserũt seruos suos qui senatus vocatur qui volũtate dei bonoratus est ꝓmoia vt simus discretiui eoꝝ que gerũtur auditores. Si vultis ergo a nobis sicut se habet ordo synodicus in fine sancte ꝛ vꝰis bui⁹ synodi exire ꝓpias subscriptiones per me indignũ seruuz sanctorum imperatorũ nostrorum cũcti fratres mei ꝛ cõpatritij dicunt sanctissimo dño nostro patriarche ꝛ sanctissimis vicarijs tam senioris rome ꝙ orientaliũ sediũ nisi audierim⁹ ꝛ ab ipso ffocio in conspectu nostro stante ꝛ ab epis ei⁹ et ab bis qui habẽtes consecrationem beatissimi Methodij ꝛ sanctissimi Ignatij apostate facti sunt vt in conspectu nostro obstruantur ora ipsoꝝ ex canonicis ꝛ synodicis preceptionibus nõ scribet man⁹ nostra vnã litterã in synodo ista: audiant que iudicata sunt a senioui roma in cõspectu nostro ꝛ si nihil cõtradicere potuerint sanabiꝯ mũdus ex cõsensu ipsorum. Si autem hoc factum non fuerit scimus quia nostri nõ egetis ad subscribẽdum in fine a vobis gestoruz. quomodo enim subscribemus in hmoi iudicio illis clamantibus atq; dicentibus audiamus depositionem nostram damnemur audiẽtibus nobis vt postulat iusticie ra-

tio ⁊c. hec ibi. Ex quib⁹ manifeste patet q̄ illi deputati p̄ imp̄atores nō erant p̄sidentes vt iudices cōcilij p̄ auc̄tem sicut nec ipsi imperatores erāt. sed vocati sunt iudices sicut deputati ad audiendū aliquos altercātes sicut magis vt auditores eorū et testes gestor̄ p̄ pres ibidem. Quod etiā manifeste colligit ex. c. satis. xcvi. di. vbi Nicolaus papa ita inquit. Sz Theodosius minor sancte synodo scribēs prime dixit. deputatus est ḡ Candidian⁹ magnificētissimus comes strennuor̄ domesticorum transire vsq̄ ad sacratissimā synodū nostrā et in nullo q̄dē q̄ faciēde sunt ō p̄is dogmatib⁹ questiones seu potius expositiōes communicare. Illicitum nāq̄ est eum qui non sit in ordine sanctor̄ epōrum ecclesiasticis immiscerī tractatibus: hec ille. Ex q̄bus luce clarius babetur q̄ laici illi nobiles qui ad cōciliū mittebant p̄ imp̄atores: nō ad p̄sidendū auctoritatiue aut ad diffiniēdū vel iudicādū deputabātur. cum ip̄emet imp̄ator p̄testet illicituz esse tales laicos ecclesiasticis immiscerī tractatibus. Quod vero vltimo dicit ex aduerso q̄ p̄sidētes pape de mādato ⁊ auctoritate cōcilij sententiā p̄ferebant: falsissimuz est immo ipsi auctoritate sūmi pōtificis sentētiabāt qō manifeste colligit ex q̄nta actione p̄fate octaue synodi. vbi p̄sidentes sniaz dātes contra Ffocium ita dicūt: vidistis fratres. vidistis ⁊ audistis q̄ ex multo tpe dicta ⁊ gesta sunt de hmōi causa ⁊ apparuit vobis oībus q̄ irreceptibile erat p̄motio hui⁹ viri ⁊ depositio sanctissimi patriarche Ignatij de sede sua sine iustitia et sine legibus fuerit acta. Nos ergo nō nouum aliquod vel recēs iudiciū iudicabimus: sed vetus ⁊ ex multo tempe p̄iudicatū quidē a sanctissimo ⁊ beatissimo papa Nicolao: firmatū aūt a sanctissimo papa Adriano ⁊ nō possumus transferri ⁊ cōmoueri a paternis diffinitionibus ⁊ legibus nec declinare ad dextraz nec ad sinistrā. Scriptū est em̄. audi fili leges patris ⁊ ne repellas iura matris tue. ⁊. j. ralez conatum abijcimus et anathematizamus ne vlterius contra eccl'iam quelibet alia forte in omne seculū maligna introducat actio. Et. j. Quid ergo placet talia sunt nostra ⁊ nostre sedis que si apud vos nō fuerint acceptabilia: nos tamen sup montē excelsum huius synodi ascendemus ⁊ exaltabimus in fortitudine vocem nostrā euangelizātes vobis ⁊ p̄sequētiā que facta ⁊ ore p̄mulgata est sanctor̄ patrum nostror̄ a gratia spūssancti. Et sequit. ad ꝑ quid dicit sancta synodus: sunt hec que a nobis per lectionē dicta sunt apud vos accepta Sancta ⁊ vniuersalis synodus exclamauit: recipimus omnes. valde quippe sunt discreta ⁊ congrua et cōsona ecclesiasticis regulis atq̄ legibus: hec ibi. Ex quibus manifeste p̄z falsum esse ⁊ iniquū quod aduersarij dicūt q̄ p̄sidentes pape auctoritate ⁊ mandato cōcilij sniam p̄tulerunt. Nec debet quis moueri per hoc q̄ p̄sidētes aliquādo cuz sniam dare deberent legant dixisse ad synoduz vel ad illos iudices deputatos discretiuos: si iubeatis. quia hoc non erat petitio auctoritatis: ꝑ erat verbum humilitatis: quod sonat. id est digne mini audire.

Capitulum. xxvi. De his que in ipo vsis concilij p̄secutionis exordio obseruāda sunt.

Cap. XXVI.

Esignatis iam patribus ad concilij vocandis ⁊ p̄sidente in eo. Jam ad ea que in ipsius concilij p̄secutione venit̄ p̄mitus obseruāda descēdamus. Occurrunt aūt tria considerāda. Primū est: quo habitu vestiti prelati synodū ingredi debeāt: an in habitu cōmuni: an in habitu dignitati sue cōuenienti. Scōm est quomodo ordinari debeāt in sedēdo. Tertiū est a quo debeāt synodum inchoare. Quātum ad p̄mū cōueniētissimum nobis videt̄ q̄ prelati vestibus dignitati sue cōgruētibus cōueniant ad synodū celebrandā. quod duo satis p̄suadēt. Primo quia cum ea que foris gerunt̄ cōformari ⁊ cōgruere debeant actibus qui aliqua excellētiori potestate exercent̄. vnde non nisi in vestibus sacris sacerdos ad cōsecrandū corpus x̄pi accedere debet iuxta. c. vestimēta. de consecra. di. p̄ma. cōueniētissimū videt̄ vt prelati ad actū iudiciarie potestatis exercendū ⁊ in maximis rebus in concilio cōuenientes nō nisi in vestibus eorum dignitatibus aut prerogatiuis cō decentibus accedant. Secundo hoc persuadet exemplum plane si in p̄uincialibus concilijs hoc obseruatur: vt a prelatis vestibus eorū conuenientibus adornatis et cum mitris in capite celebrentur. iuxta capi. quod ficut. extra de elec. libro sexto. vbi patz q̄ archiepiscopus sine pallio nō congregat p̄cilium. ⁊ de mitra haberi de priuile. vt apostolice libro sexto. Conuenientius est vt hoc in vniuersalibus concilijs obseruetur que pro rerum gerendarum maiestate maiore solennitate veniunt celebranda. Mitre vero prelatorum ficut vidimus obseruari tam Constātie q̄ Basilee omnes albe esse debent et plane sine ornamentis. iuxta notata per Johannem Andree in dicto capitulo. vt apostolice. vbi dicit q̄ episcopi in ipa p̄sentia legatorum eccle sie

romane. ⁊ p̄ ꝯs maiꝝ suoꝝ vtunt̄ tñ mitris albis ⁊ planis. quod fortius obseruatuꝫ est in p̄tia romani pontificis qui p̄nceps est eꝑ hec etiã obseruãtia tenet̄ in curia cuꝫ missam in capella papa celebrat. ¶ Scõm quod considerandũ venit est de ordine quẽ p̄lati tenere debent in sedẽdo. ⁊ p̄ ꝯs in subscriptionib⁹. q; ordine quo sedẽt se subscribũt. Pro quo tal forma obseruãda videt vt p̄mũ locum teneat romanus põtifex qui caput et p̄nceps ẽ toti⁹ ecclesie. vt in. c. nõ decet. di. xij. Scõm locum obtinet cardinalis Hostien. qui hoc habet ex p̄uilegio: q; romanũ pontificẽ cõsecrat. vt notat Hosti. in. c. antiqua. de p̄uile. Tertiũ locũ de iure nisi obuiet aliqua, romane ecclesie consuetudo obtinet p̄tiarcha Cõstãtinop̄. Quartum Alexãdrinus. Quintũ patriarcha antiochenus. Sextuꝫ hierosolymitanus. De quo ordine habet̄ in. c. renouãtes. di. xxiij. ⁊ i. c. prẽallegato antiqua. de p̄uile. ¶ Post aũt has patriarchales sedes sequũt̄ alĩ quatruoꝝ sedes scꝫ Aquilegiensis: Bituricen̄: Brandeñ: ⁊ Risangeñ. de quibus Archi. in glo. fi. distin. xxij. Cardinales ꝯo ꝑm consuetudinẽ romane curie preferunt̄ in sedẽdo istis vltimis patriarchis, alij vero sequunt̄ ordinẽ dignitatis eorũ vt p̄mo archiepi: deinde epi: deinde abbates quãdo eos synodo interesse continget. inter aũt istos ordo seruãdus est iuxta tempus ordinationis eorum. distin. xvij. §. epos. ¶ Tertiũ qõ considerandũ est a quo actu synodus ẽ inchoanda. Ad quod dicimus q; ab hac ofone sicut a missa spũssancti que celebrari debet per aliquem p̄latum de cõcilio. Si em̄ vt inq̃t plato in rebus etiã minimis diuinũ auxiliũ est iplorandum multũ repbensibile foret si cũ habenda sunt cõcilia de rebus maximis p̄mo ad deum fine quo fieri nihil potest oratione nõ p̄missa recurreret. Unde Hieronymus in p̄ncipio cuiu⁹libet operis orationẽ dñicã dicit p̄mittẽdã. Item tota eccl'ia in singularũ horarum p̄ncipio diuinũ implorat auxiliũ dicens Deus in adiutoriũ meũ intende. Cõgruitatis aũt huius quod diximus ab ofone in synodo esse inchandũ. exemplũ habet̄ ex illa religiosa cõsuetudine in omni capitulo vetustissime obseruata: quod cũ eligendus venit p̄latus missa de spũsancto p̄mittit̄. vt notat Innoc. de elec. cum nobis oliꝫ. quod certe fortius fiẽdum est cum p̄ rebus maximis totius reipu. xp̃iane vniuersitatẽ tangẽtibus nõ vnius particularis ecclesie capitulũ sed totius ecclesie repñtatiua synodus adunat̄ p̄mittenda ẽ vt diximus specialis oratio ad spm̄sanctũ. qm̄ et si illud quod oratione sua impetrare synodus optat effectus cõmunis sit totius trinitatis appropriat̄ nihilominꝰ p̄sone spũs sancti: qõ patꝫ. duo nãq; sunt potissime necessaria ad rite ⁊ bene celebrandum vniuersale concilium. ¶ Primũ est illuminatio veritatis in diffiniendis ⁊ agẽdis. Scõm est vnanimitas patrum congregatoꝝ in synodo in cõcludẽdis vt oiꝫ sit vna mens vna sentẽtia ⁊ vnus sensus. vtrũq; istorum attribuit̄ spũi sancto. De p̄mo patꝫ ex illo Joh. xvi. Spũs sanctus quẽ mittet pater in nomine meo ille vos docebit omnia ⁊ suggeret vobis omnia quecũq; dixero vobis. De secũdo patet ex illo ad Roma. viij. Ipse enim spũs testimoniuꝫ reddit spũi nostro⁹ q; simus filij. dei. sup quo verbo dicit glo. spũs sanctus cõmunis est patri ⁊ filio amboꝝq; vnio p̄ipꝫ sit societas ⁊ vnitas qua efficimus vnũ corp⁹ vnici filij dei. vnitas em̄ nos cõpaginat quaꝫ fecit charitas: charitas vnde est nisi a spiritu sancto: hec gl. quia vero hec dona que diximꝰ maxime patribus cõuentibus ad synodum necessaria dona spũs sancti sunt: laudabili cõsuetudine introductũ est vt in ipo concilij p̄ncipio anteq̄ ad alia p̄cedatur: hymnus ille. Veni creator spũs voce alta decantet̄. Consequenter proponẽdus est sermo diuinus de p̄tinentibus ad concilij vt omnes intelligant quid agendum sit ⁊ vt moueantur ad volẽdũ et exequendum ea que deo placita sunt et vniuersali ecclesie accõmoda. Proponendũ est ḡ verbum dei cor̃a synodali cõgregatione sicut diximus. Ad quod nos hortanꝫ inter alia maiorum nostroꝝ exempla. Exemplũ habemꝰ primo a dño nostro deo ⁊ saluatore nr̃o iesu xp̃o q̃ discipulis cõgregatis cor̃a se fere semp predicabat eis. Mat. v. Cum sedisset accesserunt ad eũ discipuli eius ⁊ aperiẽs os suũ docebat eos. Item hoc exemplũ reliquit nobis vicarius eius beatus Petrus qui cuꝫ conuenissent apostoli⁹ ⁊ seniores sup questione de circũcisione surgẽs ⁊ predicãs dixit ad eos viri fratres vos scitis ꝛc. Actuũ. xv. Hoc etiã exemplũ reliquit nobis vas electionis. qui vocatis maioribus natu ecclesie apud Miletũ ab Ephesо predicauit eis dicens. vos scitis a prima die ꝛc. Actuum. xx.

Capitulum. xxvij. A quibus cauendum est in conciliis.

Iso a quo synodus est inchoãda. Reliquum est videre a quibus in processu illius patres congregatos cauere decet si synodũ suaꝫ venerabilẽ mũdo ⁊ ecclesie vtilem reddere cupiunt. Occurrũt autem

Cap. XXVII

decem a quibus cauendū est. Primū est malitia siue prauitas affectiōis. Vnde imperator Basilius in pncipio octaue synodi sic hortat fratres concilij. Cōmonemus et exhortamur oēs vos fratres vt cū multo pudore ac reuerentia cōueniatis ad sanctā banc et vniuersalez synodū tanq̄ ad cōmunē 7 vniuersis aptā atq̄ sine labore medelā nullā vitiosam motionem vel affectū ferentes nec ad contentiosaz voluntatē respicientes sed potius vinci q̄ velle vincere periculose. hec ille. Est ergo excludēda omnis sinistra ac vitiosa assertio a pribus cōuenientibus ad synodū 7 dirigēda ois eorū intentio ad bonorē 7 gl'iam dei: ne opposituz facientes videant magis conuenisse aduersus xp̄m quale fuit concilīū pncipū sacerdotum 7 seniorz populi. de quo habet Matth. xxvi. c. tūc cōgregati sunt pncipes sacerdotū 7 seniores populi in atrium pncipis 7 concilīū fecerunt vt iesum dolo tenerēt 7 occiderent. Secūdo vt ad statuz apostoli dignitatē 7 auctoritatem cōseruandā 7 nō ad eius destructōez conspirēt quale fuit concilīuz quod aduersus apostolos cōgregatū est de quo Actuū. v. vbi dicit q̄ pnceps sacerdotū 7 oēs qui cum eo erant cōuocarunt concilium. 7 sequit post. et statuerūt illos. s. apostolos in cōcilio. Tertio vt ad quietē 7 ad pacē fideliū 7 nō ad inquietationem 7 turbationē bonoz studeāt. quale fuit concilīū contra beatū Stephanū venerabilez xp̄i discipulū congregatū. de quo habet Actuū. vi. vbi sic dr. Concurrētes rapuerunt Stephanū 7 adduxerūt in concilīū 7 statuert falsos testes. hmōi aūt concilīū quod in perturbationem virorz religiosorz est nō concilium sanctorz patrū est: sed concilīū malignantiuz dicendū est. de quo dns per ppheta dicit. concilium malignantiū obsedit me. Cauendū est ergo a patribus ad vniuersale concilīū conuenientib⁹ ne aliqua eis insit intētio sinistra aut affectio prana in eis aliqua regnet: sed p̄ oculs semp habeāt que sunt ad bonorē dei: ad decorem domus dei: 7 ad pacem populi christiani Tales aūt sunt qui in nomine dni cōgregant de quibus dicit p ppheta. Esa. lx. c. Oēs isti cōgregati sunt tibi. i. ad ea que tua sunt faciēda. in tali cōcilio glorificat deus sm illud ps. deus qui glorificat in cōcilio sanctorz. Talit aūt in veritate cōgregatis i nomine xp̄i diuinitatis sue, promittit assistētia iuxta illd Matt. xviij. vbi duo vel tres cōgregati fuerint in nomine meo in medio eorz sum. Secūdū qd cauendū est a patribus in cōcilio est negligētia circa bonū cōmune: vt totis viribus omniq̄ studio publicis cōmodis intēdāt: ptermissis causis p̄uatis. vnde Leo papa ad Theodosiū imperatorē scribēs vnde error secūde Ephesine synodi originē traxit: inquit duz p̄uate cause religionis exercent obtentu cōmissum est impietate paucorz qd vniuersam ecclīam vulnerat: hec ille. Quocirca Tul. dicit eos q̄ reipu. pfuturi sunt: duo platonis pcepta obseruare debere. Vnū ē vt ad vtilitatē ciuiū sic tueant vt quecūq̄ agant ad eandē referant oblīti cōmodorz suorz. Alterū vt totum corpus respiciant ne duz vnam partē tueant alterā deserāt vnde recte patribus cōgregatis in pcilio potest dici illd quod dicebat ioiapbat. ij. paral. xix. Sit timor dni vobiscū 7 cum magna diligentia cūcta facite. Tertio a quo cauenduz est in concilio est timiditas. ne scz aliqs ppt timorē cuiuscūq̄ ptimescat dicere veritatem eius quod sentit de his que ptinēt ad gloriaz dei 7 decorem domus ei⁹: vt veraciter dicere possit cum ppheta. Non abscondi veritatem tuam a cōcilio multo. dicit enim Aug. ad Consulanum. 7 habet in. c. quisqs. xi. q. iij. quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatē occultat iram dei sup se puocat: quia magis timet hominē q̄ deum. 7 Jo. Crisō. vt in. c. nolite. eadē causa 7. q. p̄ditor est veritatis qui non libere veritatem pnūciat. Quartū cauendū a patribus in cōcilio est amor vane glorie seu vanitatis ne. s. patres ad ostētationē sui multa 7 magnifica introducētes tempus salubribus reb⁹ deputatū in vanitate consumāt. Tale vanitatis concilīū detestat ppheta dicens. non sedi cum cōcilio vanitatis 7 cum iniqua gerētib⁹ nō introibo. Quintū qd cauēdū est: est dissolutio ne. s. in concilio vbi cūcta cū timore dei et grauitate pagenda sunt dissolutionibus 7 carnalibus solatijs siue festiuitatibus vacet Tale itaq̄ concilīū abominat Hiere. dicens. Nō sedi in cōcilio ludētiū. Hiere. xv. Sextū qd cauendū est in pcilio sunt tumultus disceptatiōes obstinate et dissensiones. ne. s. inter patres cōtentiones 7 diuisiones sint ne eorū cōgregationes sint de quibus ait aplus. i. ad Corinth. xi. cōuenientibus vobis audio inter vos scissuras esse. Ad qd pulchre exhortat pcilius Toletanū. xi. vt habet in. c. in loco. v. q. iiij. sic dicens. in loco benedictiōis cōsedētes dni sacerdotes nullus debet aut indiscretis vocib⁹ pstrepere aut quibuslibet tumultibus vel risibus agere 7 quod est deteri⁹ obstinatis disceptationibus tumultuosas voces effundere.

De vitando etiam hmōi tumultu in concilijs vniuersalibus habet etiā monitorīū in gestis Calcedonēsis concilij a quo describendo supsedemus gratia breuitatis. Septimū quod

est cauendū a patribus in concilio est repida correctio circa culpas ꝓteritas et maxime in domo dñi cōmissas. Hely em̄ sacerdos q̄ filios suos tepide correxit diuino iudicio de sede cadens fractis ceruicibus expirauit. i. Regū iiij. xp̄s etiā vt habet Joh. ij. tanto zelo cōtra peccata in templo exarsit vt factis funiculis negociatores de templo manu ꝓpria eiecerit Octauū q̄d cauendū: est sinistra ꝓsecutio aliorum ne. s. aliqui odio cōtra alios in cōcilio ꝓsequant contra eos iniuste aliq̄d molientes. Odio. n. vt inquit Greg. 7 habet in. c. q̄ttuor. xi. q. iij. quertit humanū iudiciū dū cōtra quēlibet aduersariū molimur: amore dum aliquo amico vel ꝓpinquo ꝓstare auxiliū contēdim⁹. De talibus em̄ dr Prouer. xxvi. qui operit odium fraudulēter reuelabit malicia eius in concilio dum. s. apte cōtra sibi odiosos insurgit. quod exemplariter vidimus in cōcilio Basilien si vbi quorūdam studio qui contra sancte memorie dñm Eugeniū odiū habebāt totam quasi synodū ad illius ꝓsecutōnē in scandalū totius ecclesie cōmouerunt. quare brūs Gregorius in epistola quā vniuersis epis p Siciliam cōstitutis scribit vt cū Petro subdyacono suo legato celebrarent concilīū dicit sic. A quo cōcilio ꝓcul absint ocia facinor nutrimēta atq; inuidia interna tabescat nimis execrabilis animor sacerdotes suos concordia deo placita 7 charitas recognoscat: hec ergo oia cū maturitate 7 tranq̄llitate gerite vt dignissime possit episcopale concilīū nūcupari. Nonus cauendū a patribus in cōcilio est ne immittentes quibusdā fantasijs aut somnijs 7 incertis reuelationibus siue visionibus aliud ordinent siue disponāt in ecclesia. sensus em̄ scor patrū nō fantasijs sed sanctarū litterarus regulis formari debent atq; inniti. ꝓpter q̄d dr Iere. xiij. Prophete qui vidēt vana atq; diuinant mēdacia in cōcilio populi mei nō erūt Decimū q̄d cauendū est a patribus in cōcilio est error in ꝓmouēdo materias in concilio ne scz parua magnis tpalia spūalibus āteponāt quod nullo modo faciendū est: ꝓmouēda em̄ ꝓncipalit sunt maiora sicut spūalia. vtpote q̄ ad fidem catholicā: ad cultū diuinū: ad morū reformationē: ad pacem xp̄iani populi: ad vtilitatem totius reipu. xp̄iane ptinent. ita legit obseruatū in cōcilijs sanctis antiqs vniuersalibus. vnde in gestis Ephesine synodi habet q̄ Telasius eps sic dixit. Pijssimus 7 christianissimus imperor desiderās fidem que hactenus est in concussam manere ꝓcepit nil aliud nec dicere nec agere in sancta synodo nisi prius de fide statuat vñ oīa nūc negocia vacēt que sunt interim de fide in medium ꝓferant. Et similia multi alij epi ꝓsecuti sunt. Oppositā em̄ facientes deridet brūs bernardus dicēs optimi estimatores qui de maximis minimā 7 de minimis maximā curā gerunt. Undecimū q̄d cauendū est in cōcilio est leuitas 7 precipitatio in cōsulendo siue cōcludēdo. Celeritas em̄ vt dicit Diogenes maxime inimica est cōcilio. 7 vt inquit Tullius est inimica iudicij. ꝙre dr Prouerbior. xix. qui festinat pedib⁹ offendit. 7 Sen̄. ait velox consiliū sequit penitētia maxime cōsilio cōtraria sunt festinatio et ira. et ideo dicit brūs Greg. vt habet in. c. summopere. x. q. iij. Summope ꝓcauenduz est vt qui iusta iudicia exercent in dictādis sententijs nullatenus leuitate aut fauore ducti sint ꝓcipites sed cautis ꝓpus diligēter vēritatis cum res que ignorabat pleniter ad notitiā venerit nūc diuina 7 humana lex resoluat. 7 ꝰ q̄d ibi constitutū est remota ꝓsonarū acceptiōe diffinitiua ꝓferat sentētia. Duodecimū cauēduz est violētia. libertas em̄ maxime req̄rit in consulendo ita vt vbi libertas nō est synodus eē nō possit. vnde de violētia facta in secūda synodo Ephesina oriētales quidā epi dixerunt nullus ꝓsensit violētia facta est vix cū gladijs ī pura charta subscripsimus minabat nobis damnatio mine exilij tendebant milites cum gladijs 7 fustibus instabāt timebam⁹ fustes 7 gladios: vbi gladij 7 fustes qualis synodus? hec ille. q. d. nulla.

Capitulū. xxviij. q̄ vniuersaliū cōciliorū auctoritas a romano pon. deriuet 7 pēdeat.

Si quis superius dicta que de romani pontificis ꝓmatu 7 eiusdē sedis ꝓrogatiuis ex sanctor patrū sentētijs stabiliuimus luce clarius pcipiet q̄ vniuersaliter cōciliorum auctoritas a romano pōtifice pendeat 7 emanet. Unde scūs Tho. doctor egregius in tractatu suo cōtra impugnātes religionē banc sniam confirmat dicēs. sci patres in cōcilio cōgregati nihil statuere potuissent nisi auctoritate summi pōtificis interueniente sine qua etiā concilīū cōgregari nō potest: hec ille. Q̄ autem hec snia tam ex superius dictis q̄ ex alijs sit vera ostenditur primo ex eo q̄d in. ij. libro multipliciter ostendimus q̄ romanus pontifex caput esset vniuersalis ecclesie. et per consequens vniuersalis concilij illam representantis. Ex quo manifeste sequitur q̄ habitudo romani pontificis ad vniuersalez ecclesiam. 7 per consequēs ad vniuersale concilium ipsam representans sit

Cap. XXVIII

habitudo capitis ad corpus. cuz aũt talis ita sit q̃ corpus nõ nisi mediante capite recipiat influxũ ꝓtutis sensus ⁊ motus vt ait pbus et etiã Jsido. li. x. Ethimo. ❡ Inquit em̃: pma ps corporis caput est darũq; est illi hoc nomẽ eo q̃ sensus ⁊ neruꝰ inde initium capiãt vt ex eo omis vigẽdi causa oriaꝝ) videt necessario q̃ omnis auctoritas ⁊ potestas cõcilij vniuersalis a papa sicut a capite imediate dependeat vnde Leo papa vt in. c. ita dñs habet. di. xix. banc cõclusionẽ cõfirmat ita dicẽs. huius muneris sacramentuz ita dñs ad omniũ apostolorum officiuz ptinere voluit vt in beatissimo Petro omniũ apostoloꝝ summo ꝓncipaliter collocaret vt ab ipo quasi quodã capite dona sua velut in corpus oẽ diffunderet vt exortẽ se ministerij intelligeret esse diuini qui ausus fuisset a petre solicitate recedere. Secũdo sic in supioribus in secũdo libro ostẽsum est q̃ romano põtifici cura toti⁹ eccle cõmissa est et nõ alteri pone aut cõgregationi cum dictuz sit soli beato Petro ꝓ se ⁊ suis successoribus. Petre pasce oues meas. Joh. xxi. sup quo dic̃ Theophilus ⁊ habet in glo. cõti. finito prandio commissionẽ ouiũ mũdi Petro commendat. Et idem di. Chrisso. ⁊ Grego. ⁊ August. ⁊ Ber. vt supius induximus. ❡ ad solius romani pontificis auctem spectat ꝓuidere ⁊ dare pabulũ toti ecclesie quod fit in vniuersalib⁹ cõciliꝭ disponẽdo ordinãdo cõstituẽdo corrigendo diffiniẽdo interptando ⁊ ad nullos alios dispersos siue cõgregatos: nisi q̃tum ipse ꝓncipalis pastor cõcedit ⁊ tribuit potestatẽ. ergo tota ptãs vniuersalis cõcilij pẽdet a romano põtifice sicut a capite ⁊ pastore toti⁹ ecclesie. Tertio sic. superius in secũdo libro inter alia induximus q̃ hierarchia nostra tam iuxta Jo. in. c. xxi. q̃ iuxta btm̃ Dyo. in lib. de ecclesiastica hierarchia sit exemplata a celesti. Unde btus Ambro. dicit q̃ eccla est ymago celestiũ. sed sic est q̃ in ãgelica siue celesti hierarchia nulla ptãs ad actus hierarchicos pficiendos tribuit desup a deo pone aut ordini aut toti hierarchie que nõ tribuat siue descẽdat mediãte hierarcha illi⁹ hierarchie vt pz ex ipa beati Dyo. doctrina. ait em̃. v. c. ecclastice hierarchie. lex diuinitatis sacratissima ẽ p ꝓma media in diuinissimã reducere lucem. ergo parí modo nulla ptãs conferꝝ a xpo ipsi ecclesiastice hierarchie aut vniuersali cõcilio ipam repntanti que nõ conferat mediante romano pontifice qui est hierarcha⁊ primus in tota hierarchia. ⁊ ideo quicq̃d auctoritat; bz vniuersale concilij habet imediate a romano põtifice, vnde oppositũ dicere est negare eccliam militatẽ ad formã celestis hierarchie esse dispositã ⁊ negare q̃ lex illa sacratissima diuinitatis in illa obseruet. Quarto sic. In secũdo libro tam auctoritatib⁹ q̃ rõnibus oñ dimus q̃ omnis auctoritas iurisdictõis prelatorum in ecclesia dei depẽderet a papa ⁊ deriuaret a romano põtifice. ergo cõcilij vniuersale quod ex platis ecclie congregat oẽm potestatem sua iurisdictõis ꝓstituẽdi aut diffiniendi aliquid auctoritatiue nõ habet imediate nisi a romano põtifice. ꝓsequẽtia ẽ bõa. Quinto sic. supius in secũdo libro ostẽsum est efficacissimis rõnibus q̃ vniuersalis eccla vt vniuersitas i oibus mẽbris suis nec recipit a xpo imediate ptãtem clauiũ ordinis nec iurisdictionis. ergo nec vniuersale concilij illã repntans. ꝓntia patz. antecedẽs sicut diximꝰ secũdo libro multis rõnibus monstratum est Sexto sic. cõcilia vniuersalia videt habere originẽ ex institutione humana ⁊ nõ a xpo imediate. ergo falsum est q̃ cõcilia habeãt imediate a xpo potestatem iurisdictõis supra oms fideles. ꝓntia videt bona et antecedens patet. tum ex. c. canones. xv. di. ⁊ ex. c. gñalia quoq; cõcilia. dist. xvij. tum q̃ nullibi in sacra scriptura legit de institutione facta a xpo vniuersaliuz concilioꝝ licz bene legat q̃ fuerint aliqua p apostolos celebrata: vt supra in hoc tertio libro notauimus: sed hoc nõ arguit institutionem eoꝝ imediatã fuisse a deo. Septimo sic. nec ex scriptura sancta noui aut veteris testamẽti nec ex doctrina sanctoruz ab ecclesia approbatoꝝ habet q̃ vniuersale concilium habeat ptãtem imediate a xpo sine ordine ad romanũ pontificẽ. ergo hoc non est dicendũ maxime cũ contrariari videat sacre scripture ⁊ doctrine sanctoꝝ doctoꝝ. ꝓña ptz quia vt dicit Hiero. quod de scripturis nõ bz veritatẽ eadem facilitate ꝓtemnit qua pbat antecedẽs ꝙo est notũ discurrẽti p passus sacre scripture: ⁊ manifestius factũ est cũ respõsum est supra in scõ libro i. c. xcviij. ad auctoritates iductas p aduersarios q̃ claues date sint vniuersali ecclesie: q; illis se armarũt ad ꝓbandũ q̃ vniuersale cõciliũ illos habeat imediate a xpo. de q̃bus etiã aliq̃d infra dicet Octauo sic. si concilij vniuersale recipit imediate ptãtem a xpo aut ❡ quãdo nondũ est congregatũ aut q̃n cõgregat. ꝓmũ nõ potest dici quia nõ extns capaꝝ potestatis nõ est. Si quãdo est. queri de hora. ⁊ si dicũt q̃ immediate aduenientẽ termino assignato ꝙuentõis q̃ aliqui cõueniũt tunc sequeret q̃ in potestate duoꝝ vel triũ aut paucoꝝ concurrentiũ ad concilij stabit dispositio toti⁹ orbis terrarũ ⁊

ex paucoꝝ ⁊ forte hominū nullius auctoritat pendeat fides ⁊ status vniuersalis ecclie qđ videt inconueniēs: si detur ꝙ alia bona quicqđ dicet videtur fictitiuꝫ. Si vero dicat ꝙ data sit hec potestas cōcilio quādo data est eccle vniuersali: ita ꝙ potestas que erat in habitu in ecclesia dispsa efficitur in actu ipa synodaliter cōgregata. hoc stare nō potest qꝛ sicut iā ante diximus ⁊ in secūdo libro amplissime oñdimus falsum est ꝙ potestas aliq̄ iurisdictionis sit data vniuersali ecclesie vt vniuersitati in oīb⁹ membris suis aut etiā toti vniuersitati clericoꝝ ad intellectū aduersariorum. Preterea si dicat ꝙ data sit hec potestas concilio quādo ep̄is in apostolis q̄bus idistincte ⁊ vniuersaliter videt data potestas a xp̄o ad regendū xp̄ianum populū. hoc stare nō potest quia vt supius in secūdo libro plene oñdimus nulla talis potestatis plenitudo data est collectiue oīb⁹ apostolis simł sed Petro qui p̄nceps apostoloꝝ cōstitutus est ⁊ pastor totiꝰ gregis dñici talis potestas plene data est: vt dicit beatus Cyrillus ⁊ beatus Chrisostomꝰ. et vt supra induximus hoc requirit tā vnitas ecclesie q̄ ratio p̄ncipatꝰ regalis siue monarchici cuiusmodi est p̄ncipatus ecclesie q̄ etiā forma dispositionis hierarchie sub qua constituta est militās ecclesia. Nono arguit sic. si vniuersale concilium recipit aliquā auctoritatē imediate a xp̄o: aut eandē: aut aliam. ⁊ si aliā aut equalē cū potestate pape aut maiorē aut minorē. nec sic nec sic: ergo nullam. ꝓsequētia patet a sufficiēti diuisione. antecedēs etiā. nō potest dici ꝙ recipiat eandē. quia sicut alꝫ argutum est in secūdo libro nulla supioritas attendi posset in cōcilio respectu pape quod aduersarij p̄tendūt. nec p̄t dici ꝙ suscipiat aliā que sit equalis. tum quia etiā tūc nulla supioritas esset auctoritatis in cōcilio supra papā: quia par in parē imperiū nō habet. tum quia papa vt habet in articulo quodā Constan. cōcilij ⁊ ratio ipa manifestat cū sit caput ⁊ p̄nceps ecclesie habet supmā potestatē in ecclesia dei: si concilium haberet equalē potestatem due supreme potestates et duo capita eēnt in ecclesia: hoc aūt esse nō potest. tum qꝛ quod p supabundātiā dicit in vnoquoq; genere vnū tm̄ est. tuꝫ secūdo: quia pluralitas p̄ncipatuū nō est bona. xij. Methaph. quod aūt bonuꝫ nō est nō est credendū a xp̄o in eccl̄ia sua cōstitutum esse. tum tertio: quia duas supmas potestates ecclesie vnitas pati nō potest que non solum in vnitate fidei charitatis aut finis vltimi attendit sed ex ordine ad vnam supmam potestatē regitiuā totiꝰ vniuersitatis xp̄iane vt in secūdo libro ostēdimus. vnde vt beatus Cyprianus inqt in epistola ad q̄nq; p̄sbyteros deus vnus est ⁊ xp̄s vnus ⁊ vna eccl̄ia ⁊ cathedra vna sup petrū domini voce fundata: aliū altare cōstrui aut sacerdotiū nouum fieri p̄ter vnū altare ⁊ vnū sacerdotiū nō potest: q̄s quis alibi collegerit spargit: adulteriū est impium est sacrilegiū est quodcunq; humano fauore constituit vt dispositio diuina violetur: hec Cyprianus. Itez nō potest dici ꝙ concilium recipiat maiorē p̄tatem q̄ papa: patet. tuꝫ q̄a vt iam diximus papa habet supmā potestatē in ecclesia dei. tum quia tūc cōstituto concilio papa desineret esse caput ecclesie cum desineret habere supmam p̄tatem ⁊ dignitatem supra corpus ecclesie quod esset absurdū ⁊ alienum a fide nostra. Preterea nō p̄t dici etiā ꝙ minorē receperit: quia talis videret frustra esse cū potestas pape esset maior et sufficeret ad p̄ficiendū omnia ad que concilium cōgregaretur. tum quia concilium nō esset superi⁹ papa aut papa illi subiectus: quod tamē aduersarij p̄tendunt. ergo videt ꝙ concilium nullā p̄tatem recipit immediate a xp̄o sed oēm quaꝫ habet recipiat a vicario eius. scꝫ romano pontifice. Decimo sic. viuēte vno rectore vnius ecclesie alter nō substituit: sicut viuente marito alter vir nō datur vxori. vij. q. i. factus est Cornelius episcopus. ⁊. c. sicut. ergo viuēte papa rectore vniuersalis eccl̄ie non substituit alius rector eiusdē ecclesie a deo. sed hoc fieret si viuente vero ⁊ indubitato romano p̄tifice vniuersali concilio daret aliqua vniuersalis potestas regitiua totius populi xp̄iani. ergo sequit ꝙ nō sit verum ꝙ vniuersale concilium recipiat a xp̄o immediate potestatem. Undecimo sic. si concilium vniuersale ꝺz habere potestatē a xp̄o immediate quia vniuersali ecclesie quā repꝛesentat data sit: tunc sicut alꝫ arguebamus in secūdo libro necessariū esset vt ad concilium cō uocarent omnes fideles qui intra vniuersitatem eccl̄ie continent si concilium debeat exire in actum siue exercitiū potestatis sue. sed hoc est inconueniēs nec vnq̄ in ecclesia fuit p̄tractatum. ꝓntia tm̄ patet qꝛ si aliqua potestas est data eccl̄ie vt vniuersitati oīs fideles equaliter se haberēt ad ius potestatis illius. ⁊ per ꝓns oīs veniunt vocandi q̄m̄ q̄n iurisdictio ad vniuersitatē vt vniuersitatē spectat singuli nō sunt iudices sed oīs sunt cōiudices. ar. xij. q. ij. qui manumittit. Duodecimo sic. supius in hoc libro tertio in. c. sexto ostensum est ꝙ auctoritas vniuersaliū concilioꝝ dep̄det immediate ab auctoritate apostolice sedis vt patet ex di. xvij. p totum. nec dep̄dentia ista

est solū accipiēda respectu cōuocationis aut cōgregationis concilioꝝ sicut quidā aduersa riorum prave interpṫant. sed etiā q̄tum ad ro bur ⁊ firmitatē oīm actitatoꝝ in eisdē quod manifestū est ex multis. tum ex ꝓfata di. xvij. ꝑ totum. tum scō ex eo quod dicit papa Pe lagius in. c. confidimus. xxv. q. i. q̄ apostolica sedes vnāquāq; synodū sua auctoritate cōfir mat. item tertio. synodus venerabilis tempe Symachi pape rome celebrata. vt habet in c. bene q̄dē. di. xcvi. dicit q̄ apostolica sedes statutis synodalibus cōsueuit tribuere firmi tatem. Ecce q̄ nō tm̄ quo ad vocationē siue ꝓgregationē cōcilia pendēt a papa sed etiaꝫ quo ad auctoritatē cōstituendi ⁊ iudicandi ⁊ diffiniēdi. Quarto extra de elec. c. significasti dicit Paschalis papa. q̄ oīa cōcilia ꝑ eccle romane auctem ⁊ facta sunt ⁊ robur accepe runt. ḡ cōcilia vniuersalia immediate capiūt a papa ptātem iurisdictiōis cum robur eoꝝ ⁊ firmitas pēdeat a romano pōtifice. ꝓntia est manifesta. q̄ firmitas ista quaꝫ aplica sedes statutis tribuit synodalibus nō est firmitas quā cācellarij dicunt facere signādo litteras suorum dominorū: sicut quidā aduersarij erro nee interpṫant. ß ē firmitas roboris ⁊ auctis quā princeps tribuere dr legibus sine qua le ges ipe vigore carent ac firmitate sicut infra plenius explicabimus.

Cap̄. xxix. In quo obiectiones alique aduersariorū ponunt contra predicta.

Cap. XXIX

Vrrexerūt qui-

s daꝫ nouelli magistri hoc nostro tpe qui dogmatizare ausi sūt q̄ concilij vniuersale ptātem im mediate habeat a xp̄o. ⁊ tantā ⁊ tam plenam vt ei omnis fidelis cuiuscūq; status sit aut pe minētie etiā si papalis obedire teneaṫ: quod etiā ꝑsumpserūt dicere ptinere ad veritatem catholice fidei quā nouellam doctrinā multi pliciter ꝓbare ⁊ roborare molunt̄ tam aucto ritatibus q̄ rōnibus q̄ etiam vt dicūt deter minatione vniuersalis ecclesie. Primo au ctoritate ex illo Deutro. xvij. Si difficile inq̄t et ambiguū apud te iudiciū esse ꝓspexeris in ter sanguinē ⁊ sanguinē causam et cām lepr̄ā et nō lepr̄ā ⁊ iudiciū intra portas tuas videꝛ verba variari surge ad locū quē elegerit dn̄s deus tuus veniesq; ad sacerdotes leuitici ge neris ⁊ ad iudicē qui fuerit illo tempore que resq; ab eis qui iudicabūt tibi iudiciū veritatē ⁊ facies quecunq; dixerint tibi q̄ ꝓsunt loco quez elegerit dominus deus tuus ⁊ docuerit te iuxta legem eius nō declinabis ad dextraz nec ad finistram. vbi inquit glo. hoc quoq; sit ecclesia seruādum est. Ex hoc arguūt aduersa rij sic. ergo sequit̄ q̄ generale concilū in loco quem elegit dominus audiendū est in senten tia sua: nec declinandū ad dextrā nec ad fini stram. hoc aūt nō esset nisi concilū vniuersa le haberet a deo immediate potestatez supre mam ⁊ auctoritatē in ecclesia. ergo ⁊c. Probatio prima que cū sequētib⁹ improbabit̄ infra ca. xxxi.

Secunda Secūdo sic ex illo Matth. xviij. vbi xp̄us inquit apostolis quecūq; ligaueritis in terra erunt ligata ⁊c. vbi videt̄ dedisse apostolis immedi ate potestatē iurisdictionis quibus cū succe dant episcopi ex quoꝝ cōgregatione fit conci lium vniuersale. videt̄ q̄ concilium vniuersale immmediate recipiat a christo potestatem.

Tertia Tertio ex eo quod ibidem Matth. xviij. se quitur: vbi duo vel tres cōgregati sunt in no mine meo in medio eorum sum. ergo videt̄ q̄ a presentia xp̄i concilū capiat immediate po testatē ⁊ non a papa.

Quarta Quarto ex illo Joh. xx. Accipite spm̄sanctū quoꝝ remiseritis ⁊c. ex quo videt̄ q̄ apostoli immediate a xp̄o ac ceperunt ptātem clauiū. ⁊ per ꝓsequēs conci lium collegiū eorum repṫans.

Quinta Quinto ad idem arguūt ex cōcilijs vniuersalibus: primo ex octaua synodo in qua patres cōgregati in damnatione ffocij ira dixisse legunt̄. hoc aūt nolentē intelligere ffocium vt bene ageret: ß inobedientē ⁊ resistentē huic vniuersali syno do repulimus et anathematizauimus atq; a tota catholica et apostolica ecclesia fecimus alienuz per datā nobis ptātem in spū sancto a p̄mo ⁊ magno pontifice nostro ⁊ deo libera tore ⁊ saluatore cunctoꝝ. Ecce inquiūt q̄ sy nodus habet ptātem a xp̄o ⁊ vt videt̄ imme diate.

Sexta Sexto inducūt decretū quod esse di cunt concilij Constañ. in quo dicūt haberi q̄ synodus vniuersalis habet immediate pote statez a xp̄o cui q̄libet fidelis cuiuscūq; digni

Septima tatis sit etiā papalis obedire teneaṫ. Septi mo inducūt talem rōnem. si papa mortuo na turaliter siue ciuiliter aut legitima causa renū ciante vel a barbaris capto sine spe relaxatō nis siue a tyrānis in exilium relegato sine spe liberationis ecclesia nō haberet ptātem im mediate a xp̄o ante creationē pape nō videre tur q̄ sapiētissimus legislator sufficiēter ꝓui disset ecclie sue quod videt̄ absurdū. ḡ sequit̄ q̄ necessariū sit dicere q̄ vniuersalis ecclesia habeat ptātem immediate a xp̄o cui oēs obe dire teneantur.

Capitulum. xxx. In quo reprobat̄ p̄dicta aduer sariorum assertio. s. q̄ concilū habeat immediate ptā tem a xp̄o nō mediante ro. pon. ⁊ q̄ hoc pertineat ad veritatem fidei.

xxx

Bonifacii prefata

q aduersariorum assertio quantum ad illam partem in qua ponit q vke concilium vt dicit corpus prelatorum ecclesie condistinctum a romano pon. habeat potestatem a xpo immediate sine quacunq; mediatione romani pon. satis plene improbata est: tam libro secundo. c. lxxx. q in hoc tertio libro. c. superiori. solum nunc restat illam refutare quantum ad illam partem in qua aduersarij Basilien. plus sapientes quam oportebat stulta temeritate dogmatizarunt id ad fidei veritatem pertinere. Agemus autem breuibus quam improbata illorum assertione de continentia veritatis ex supradictis necessario relinquit improbata de attinentia ad fidem catholicam cum fidei catholice veritati non nisi verum consonare possit. Arguit autem primo sic nullum quod repugnat rationi naturali potest dici ad fidem catholicam pertinere. sed q concilium vke non habeat prelatem a papa sed a xpo immediate videt rationi naturali repugnare. ergo etc. Prima est bona. maior etiam patet: nam cum ius naturale deriuet a iure diuino impossibile est vt quod contradicit iuri naturali pteneat ad ius diuinum. minor patet quia rationi naturali repugnat q concilium vke sit corpus et roman⁹ pon. caput eius et tm concilium vke non dependeat et potestate et auctoritate a romano pon. caput eius vt dicit Isido. libro ethy. prima pars corporis est datusq; est ei hoc nomen eo q sensus et nerui inde initium capiant atq; ex eo omnis vigendi causa oriatur. Sco sic. nulla assertio que repugnat euangelio xpi potest ad veritatem catholicam pertinere: sed dicere q concilium vke habeat auctoritatem a xpo cui etiam papa sit subiectus videt repugnare euangelio. ergo talis assertio non pertinet ad veritatem fidei catholice: imo tam q erronea et hereticа est repellenda. Prima e bona. maior manifesta. minor pars: quia repugnat euangelio vbi xpus ait Joh. vltimo. Symon Jo. pasce oues meas. vbi Petrus et in eo eius successor Romanus ponti. totius gregis dominici vniuersaliter nullo fidelium in illa fidelium congregatione excepto pastor et rector constitutus est. vnde dicit Chrys. super hunc locum q Petrus supra omnes qui filij sunt cepit potestatem. ergo synodus si est xpi necesse e q papa super illam habeat potestatem et non econuerso. Tertio sic. nihil quod repugnat verbo xpi pertinet ad veritatem fidei catholice: sed magis erroneum est dicendum. sed assertio dicens q vniuersalis ecclesia siue vniuersale concilium potestatem regitiuam siue curam regiminis non tantum respectu omnium fidelium sed etiam pape: non a papa sed a xpo immediate recipiat: repugnat verbo xpi dicentis. Joh. x. Erit vnum ouile et vnus pastor. ergo talis assertio non pertinet ad veritatem fidei sed magis ei repugnare videt. Prima est bona. et maior est manifesta: et mior etiam pz: quia cum papa sit pastor omnium fidelium et assertio illa ponit concilium vke eem pastorem omnium fidelium vt vnus istorum non sit alius sequit secm assertionem illam q sint duo pastores respectu ouilis xpi. Quarto sic. nihil quod repugnat articulo fidei potest dici ad fidem catholicam pertinere sed q concilia vlia recipiant non a romano ponti. sed a xpo immediate pertanet iurisdictionis repugnat articulo fidei. ergo etc. Prima est formalis et maior est manifesta. minor vero pbat. videt eim esse contra articulum. Vnam sanctam ecclesiam. quod sic onditur quia cum vnitas ecclesie inter alia attendenda sit ex ordine ad vnam suprema pertatem regitiuam totius ecclie que est in papa vt in superiorib⁹ est onsum: et deducit san. Tho. pulchre in. iiij. di. xxiij. et colligit ex glo. Matth. xvi. sed ponere aliam suprema pertatem in concilio regitiua cui ois fidelis obedire teneat independenter a potestate regitiua data pastori vniuersali totius ecclie est manifeste vnitatem ecclie scindere cum rupat ordinem et connexionem totius corporis ecclie ad vnam pertatem suprema ipsius pastoris totius multitudinis xpianorum qui est papa. Nam vt dicit Cypria. in epla ad quem pbros: deus vnus est et xpus vnus et vna ecclia et cathedra vna super Petrum dni voce fundata aliud altare pstrui aut sacerdotium nouum fieri preter vnum altare et vnum sacerdotium non pot: quisquis alibi collegerit spargit: adulterium est: impium est sacrilegium est quicquid humano furore constituitur vt dispositio diuina violet. Quinto. nullum quod contradicit dispositioni diuine pot ad fidem catholicam pertinere. sed q vniuersalis ecclia per modum vniuersitatis aut concilium vniuersale habeat pertatem suprema non a papa sed a xpo immediate: repugnat ordinationi et dispositioni diuine. ergo talis assertio aduersantium non pot dici ad catholicam fidem pertinere sed magis pertradicere. Prima est bona. maior pz minor pbat. repugnat eim dispositioni illi qua deus ecclie regimen constituit monarchicum siue regale. de cuius rone est. vt colligit tam ex tertio politicorum: q ex. ix. ethi. q suprema potestas eius non in multitudine: sed in vno totius multitudinis principe siue capite locata sit. Si vero ecclie regimen sit monarchicum siue regale a xpo constitutum non solum haberet ex illis locis scripture diuine vbi ecclia sub regni noie describit sed etiam rone manifeste de-

monstrat sanct⁹ Tho.in.iiij. cōtra gentiles.c. lxxvi. ꝓbat enim hoc sic. Nullum dubium esse debet q̄n regimen ecclesie sit optime ordinatum vtpote per eū dispositū per quē reges regnant ⁊ legū cōditores iusta decernūt. Optimū autem regimen multitudinis est qđ regat per vnū. qđ patz ex fine regiminis qui est pax pax enim ⁊ vnitas subditoꝝ est finis regētis. vnitatis aūt causa congruētior est vn⁹ q̄ multi. ergo manifestū est regimē ecclesie sic a deo esse dispositum vt vn⁹ toti ecclesie p̄esit: ⁊ potestas ⁊ principat⁹ nō in multitudine ipsa locatus sit sed in vno supremo a quo in omnes alios ptās deriueť. qđ manifeste i.c. nolite errare di.xi. attestatur Julius papa dicens: multum cōuenit vt totuz corpus ecclie in hac sibi obseruatione cōcordet que inde auctoritatez habet vbi dñs totius ecclesie posuit principatum. Sexto nulla assertio que derogat bonori ⁊ priuilegijs aplice sedis pertinet ad veritatem fidei catholice: imo tanq̄ falsa ⁊ erronea est abijcienda. ꝫ assertio dicens q̄ vle concilium nō depēdeat in potestate a ro.pon. detrahit bonoꝝ ⁊ priuilegijs apostolice sedis. ḡ talis assertio nō pertinet ad veritatem fidei catholice sed magis tanq̄ erronea venit abijciēda. ꝓña est bona. maior patet ex.c.oēs. di.xxj. minor aūt patz: qm̄ inter alia priuilegia aplice sedis hoc cōnumerať q̄ ro.pon. cōcilia vniuersalia congreget auctoritate fulciat ⁊ eoꝝ gesta sua auctoritate roboret ⁊ confirmet. vt patet ex di.xvij. per totū ex.c. confidimus. xxv. q.i. ex.c. significasti. de elec. ⁊ ex multis alijs iferius deducēdis. cui priuilegio manifeste derogat assertio dicens q̄ vniuersale cōciliū nō a papa sed a xp̄o imediate potestatem habeat cui etiam papa obedire teneatur. Septimo nulla assertio que subtrahit obedientiā debitam iure diuino a ro.pon. potest dici pertinere ad veritatem catholice fidei imo magis tā q̄ erronea venit abijcienda: sed assertio dicēs q̄ concilium vniuersale habeat potestatem nō a papa sed a xp̄o imediate ⁊ tantā q̄ ei ro. pō. obedire teneať subtrahit obedientiā a ro.pō. debitam iure diuino ei a cunctis fidelib⁹ quorum pater est ⁊ princeps et subijcit eum alijs ergo talis assertio nō pertinet ad fidei catholice veritatem: sed magis videtur sapere scismaticam ⁊ hereticā prauitatem. ꝓña est bona ⁊ maior patet ex.c. si qui sunt di.lxxxi. vbi inq̄t beatus Grego. peccatū paganitatis incurrit quisq̄s dum christianū se asserit sedi apostolice obedire contēnit. ⁊ in extrauagante Bonifacij. vnam sanctam ecclesiam sedes apostolica diffiniunt de necessitate esse salutis omnez hominē subesse roma.pon. ex q̄bus manifeste colligiť q̄ sicut nullus homo aliq⁹ a papa pōt se asserere in veritate xp̄ianū aut esse in statu salutis q̄ subesse renuit romano pon. ita nulla hoīum ꝯgregatio quantūcūq̄ noie glorietur vniuersalis ꝯcilij pōt dici xp̄iana aut in statu esse salutis q̄ per obedientiā se negat esse subiectā romano pon. minor vero ꝑz ex terminis

Octauo sic. nulla assertio que manifeste repugnat aplice sedis diffinitioi ⁊ sanctoꝝ doctoꝝ sententie est dicēda ad fidei catholice p̄tinere veritatē. sed assertio illa dicens concilium vniuersale habere p̄tātem a xp̄o cui etiā papa subiect⁹ fit est manifeste repugnās diffinitioni aplice sedis ⁊ sanctoꝝ patrum doctrinis. ergo: ꝓña bona est. ⁊ maior etiaz vera ex.c. hec est fides pater beatissime. xxiij. q.i. minor vero ꝑz ex.c. significasti. extra de elec. vbi Paschasius papa dicit q̄ oia cōcilia p̄ ecclesie romane auctoritatē ⁊ facta sint ⁊ robur acceperint. Dicit etiā san. Tho. in lib. suo contra impugnantes religionē qđ sancti patres in cōcilio cōgregati nihil statuere potuissent nisi auctoritate summi pon. interueniēte sine qua ꝯciliū cōgregari non pōt. Nono sic. nulla assertio pertinet ad veritatē fidei catholice sed magis erronea videť iudicanda que ab ecclesia tollit ordinē ⁊ ornatū hierarchice dispositionis. sed assertio dicēs q̄ vniuersalis ecclesia siue cōciliū vniuersale vt dicit cōgregationē fideliū aut p̄latoꝝ ꝺistinctā a ro.pō. habeat hierarchizandi p̄tātem non a papa q̄ est imediatus hierarcha suus sed imediate a xp̄o tollit ordinē ⁊ ornatum hierarchice dispositionis ab eccl̄ia dei. ergo talis assertio non est dicēda ad veritatē catholicam p̄tinere sed potius vt inimica fidei est abijcienda. ꝓña est bona. maior est manifesta. minor vero sic oñditur. Presupponiť in primis cū btō Dioñ. lib. de eccl̄iastica hierarchia: q̄ ecclesia nra sit ad modū hierarchie a deo dispositа. Secūdo presupponiť cuz eodē q̄ hierarchia nra formata sit ad exēplar ⁊ similitudinē hierarchie celestis. vñ etiā moysi a deo dictū est. Exodi. xxv. Inspice ⁊ fac ꝑm exēplar qđ tibi in mōte mō stratū est. Scūs preterea Joh. euāgelista dicit se vidisse ciuitatē sctām hierusalē nouā descēdentē de celo. s. exēplariter: vt doctoꝝ exponūt. ⁊ btūs Bernar. in. de cōsideratiōe ad Eugeniū inducit. Preterea btūs Amb. dicit q̄ eccl̄ia sit ymago celestiū. sed sic est q̄ in angelica hierarchia nulla ptās ad actus hierarchicos pficiendos tribuiť desuper a deo pso ne aut ordini aut coꝝi totius hierarchie q̄ nō tribuať mediante primo illius hierarchie.

vt patet ex ipsa doctrina beati Diony. ait em̃ v.eccliastice hierarchie: lex diuinitatis sacratissima est p prima media ⁊ per media vltima in diuinissimã reducere lucem: an non sensibiles electoꝝ essentias in cognatiora primuz videmus venientes ⁊ per illa alia propriã diuidentes operationẽ? pulchre ergo omis visibilis ⁊ inuisibilis ornatus principiũ ⁊ fundamentuz in deiformes primos ifert deificos radios venire ⁊ p illos tanq̃ lucidiores animos ⁊ ad p̃ticipationẽ luminis ⁊ traditionẽ oportunam habentes in subiectis ꝓportionaliter lucet ⁊ supapparet. ḡ pari modo potestas regitiua a xp̃o deriuat ecclesiastice hierarchie aut vl̃i cõcilio illaz repz̃sentãti que nõ cõfertur nisi mediante Ro.pon. qui est hierarcha ⁊ prim⁹ i tota hierarchia sicut etiam satis aperte colligit ex.c.ita dñs.di.xix. vnde manifestũ est q̃ asserere q̃ ecclesia vniuersalis aut concilium vl̃e vt dicit fideliũ congregationẽ cõdistincta a ro. pon. habeat aliquã potestatẽ regitiuã nõ mediante Ro.pon. est negare ecclesiã xp̃i hierarchice esse dispositã ⁊ negare eam ad similitudinẽ celestis hierarchie esse formataz: q̃ omia sunt absurda ⁊ erronea. Et hec p nunc sufficiant ad ostendẽdum falsum esse qõ aduersarij dicunt: videlicet ad veritatem catholice fidei ptinere q̃ vniuersale concilium regulariter nõ a ro.pon. habeat potestatẽ sed imediate a xp̃o cui oẽs fideles etiã papa obedire teneãtur.

Capitulũ.xxxi. In quo respõdet obiectionib⁹ supra positis aduersarioꝝ ad probandũ q̃ vniuersale concilium habeat imediate a xp̃o potestatem.

(ꝯ. XXXI Ad primã proba tionem. cap. xxix.

Ex probata autẽ

assertione aduersarioꝝ iam rñdendum est rõnibus eoꝝ. Ad primũ ergo quod inducit ex illo deutro.xvij. respondetur q̃ auctoritas illa nõ est ad propositum: quia tex. ille non loquitur de concilio vniuersali cum concilia vniuersalia de quibus nunc loquimur nõ essent tũc in vsu ecclesie: sed loquitur de loco vbi summus sacerdos erat. s. hierusalem: vbi locus erat tanq̃ oration is q̃ magisterij diuine legis ⁊ tribunal iudicij. ⁊ cum dicitur q̃ glo. ait q̃ ita faciendũ est in ecclesia: respondetur q̃ ita fit quando in arduis causis siue maioribus que auctoritatẽ excedunt particularium iudicũ siue prelatoꝝ recurritur ad summũ pontificẽ ⁊ dominos cardinales qui succedũt sacerdotibus leuitici generis: vt dicit Innocẽ. tertius in.c. per venerabilem. qui fi. sunt legi. ⁊ hoc in loco quẽ elegit dominus deus noster hoc est apostolica sedes in qua domin⁹ totius ecclie principatuz posuit. Secundo respõdetur q̃ dato q̃ auctoritas illa applicaret vniuersali cõcilio nõ facit ad propositũ aduersarioꝝ sed magis ad p̃positum nostrũ: qm̃ ⁊ si discussio dubioꝝ ⁊ reseratio veritatis cõuentui ascribatur sacerdotum: diffinitiuũ tamen iudiciuz ⁊ imperiũ cui sub pena mortis obediendũ erat vni. s. sacerdoti summo cõueniebat. vnde sequit in tex. q̃ superbierit nolens obedire sacerdotis imperio qui eo tpe ministrat dño deo tuo: ⁊ decreto iudicis moriet̃ homo ille. hec ille: hoc autẽ minime cõueniisset si cõuentus ille sacerdotũ habuisset potestatẽ a deo non mediante summo sacerdote. Ad secundã que sumitur ex illo Mat.xviij. quecunq̃ ligaueritis ⁊c. respõdetur tripliciter. Primo q̃ auctoritas illa nõ videtur facere ad propositũ: q⁹ per illa verba cum tantũ dirigerent̃ apostolis quibus p̃mittebatur potestas iurisdictõis nõ arguitur aliqua potestas data vniuersali eccl̃ie in solidũ siue vt collegio qõ aduersarij nituntur p̃bare qm̃ apostoli tunc nõ erant vniuersalis ecclesia tota nec re: vt patet: qm̃ plures alij tam viri q̃ mulieres erãt fideles: ⁊ ita de corpore ecclesie. nec repz̃sentatione: cũ adhuc non essent prelati alioꝝ fideliuz: immo nec sacerdotes q̃ facti sunt in cena dñi. Scõo respõdet̃ q̃ apostolis non est data potestas per illa verba vt collegialiter cõgregatis sed vt singulis quod manifeste patet: cũ in hoc loco fundet̃ auctoritas iurisdictõis singuloꝝ prelatoꝝ qua possunt cõtumaces gladio excõicationis ferire. vnde nec hic nec alibi legit̃ q̃ aplis cõiter sit data aliqua potestas qua quilibet eoꝝ per se vteret̃. patet etiam ex eo quod Origen. dicit in glo. ibidem q̃ ideo xp̃s dicens apostolis q̃cunq̃ ligaueritis ⁊c. dixit in celo ⁊ nõ in celis sicut Petro: q⁹ nõ erant tante perfectionis sicut petrus. Tertio respõdetur q̃ dato q̃ potestas aliqua attributa esset apostolis per illa verba vt collegio: nõ tamen hoc fuit sine apostolo Petro immo in ordine ad Petrũ: sicut mediante quo in alios deriuanda erat: qõ manifeste colligit̃ ex ipso ordine verboꝝ xp̃i. prius enim beato Petro xp̃s ait: Tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊c. q̃ aplis dixerit quecunq̃ ligaueritis ⁊c. ad ostendendum vt inquit. s. Tho. tam in.iiij. sententiarũ. di.xix. q̃ in.iij. contra gentiles. c.lxxvi. q̃ per Petrũ ad alios ptãs clauiũ esset deriuata ad cõseruandã vnitatẽ ecclesie. Ex quibus clarissime patet q̃ ex illa auctoritate magis veritas roborat conclusionis nostre q̃ aduersarioꝝ. Ad tertiã autez que sumitur ex illo Mat.xviij. vbi duo ⁊c. supra satis diximus in.c.xxiij. nihilominus dicimus q̃ assistentia illa quaz dominus sanctis

Ad secundam

Ad tertiam

congregatōibus pollicet inſpirando que bona ſunt ⁊ adiuuando ad proſecutionē non arguit poteſtatē clauiū aut iuriſdictōnis aut regiminis vt clariſſimū eſt: alʒ oīum ſanctoꝝ oīm viroꝝ ſiue feminarū cōgregatōes in xpi noīe ꝓuenientes poteſtatē haberent: qđ non modo periculoſum eſt ſed etiam videt ſapere hereſim Valdenſiū qui oēs ſanctos hoies claues habere eccleſie aſſerere pſumpſerūt. Unde manifeſtum eſt q ex illa xpi ꝓmiſſione qua dns pollicet in noīe ſuo ꝙgregatis adeſſe nulla ptās iuriſdictiōis arguit in cōciliis vbibus nō intercedente ſummo pōtifice ⁊ multo minus in cōgregatiōibus in quibus vicarij ieſu xpi nō interuenit auctoritas ⁊ aſſenſus ſed cōtradicit cum tales nō poſſint dici in xpi noīe cōuenire q cōrempto vero xpi vicario cōuenticula preſumunt facere. Ad quartā reſpōdet quaſi ſicut ad ſcām: ad eandē etiā reſpōdimus ſupra in.c.lxi.ſecūdi libri. Ad quintā que aſſumit ō octaua ſynodo reſpondetur negando ꝓnam. ex verbis eni illis patrū congregatoꝝ: nec habetur nec ſequit q ſynodus ipſa poteſtatē a xpo habuerit immediate: immo arguendo ſic cōmittitur fallacia figure dictionis qua ſepe fallunt aduerſarij. Sane ſi h argumentatio locū haberet cū iuxta aplm ad Ro.xiij. non ſit poteſtas niſi a deo quilibet q poteſtatē aliquā haberet dicendus veniret illam habere immediate a deo: ⁊ ita nō ſolū ab ipſa eccleſiā verum ab vniuerſo tolleretur id qđ in ipſo potiſſimuꝝ eſt quod eſt ordo: qđ eſt abſurdū dicēte aplo vbi ſupra: que a deo ſunt ordinata ſunt. Ad ſextā que ſumit de concilio Cōſtantienſi iam pleniſſime reſpōſum eſt ſuperius maxime in ſcōo libro.c.xcix. Ad ſeptimā que videt aduerſarijs Achilles reſpondetur negando aſſumptū: videlicet q niſi vniuerſalis eccleſia haberet imediate a xpo plenitudinis poteſtatē xps legiſlator nō ſufficiēter prouidiſſet ſponſe ſue. hoc enim eſt falſum ⁊ preſumptuoſe dictum. immo videt q ſufficientius prouiſum ſit talibus caſibus non dando talem poteſtatē vniuerſali eccleſie eo modo quo aduerſarij dicunt q dando. patet: quoniam ſi in predictis caſibus eſſet ſemper conuocandū concilium vniuerſale tarde: ⁊ p conſequens male prouideretur ſimilibus neceſſitatibus que quaſi ſubita expoſcunt remedia. vnde optime ⁊ ſapienter ſufficienterq; videt eſſe prouiſum cum collegio dominoꝝ Cardinalium apoſtolica auctoritate cōmiſſum eſt vt vacante ſede aut quaſi vacante datū eſt ꝓuidere poſſe in his que neceſſario occurrerēt celeriter prouidenda in eccleſia vſq; ad creationem Roma.pon. vt notat in.c. vbi periculuꝝ de electio. §. idem quoq;. lib. vi. de quo. ſ. plenius dicetur.

Ad quartam.

Ad quintam.

Ad ſextam.

Ad ſeptimā

Cap.xxxij. Quicquid in cōciliis vniuerſalibus ſtatuitur diffinitur aut ſententiatur auctoritate Romani pon. principaliter fit.

Ane ſi quis ſuperius iam dicta attēte rimetur ⁊ practicas obſeruatas i cōciliis vbibus in quibus maxime Ro. ponti. interfuiſſe legitur cōmemorauerit: facile cognoſcet q ea que in vniuerſalibus cōciliis ſtatuunt ſententiant aut diffiniuntur aut interpretant: auctoritate Ro. pon. principaliter regulariter fiant. Qđ licet ex ſuperioribus ſatis pareat: nos tn ad abundantiā doctrine hoc ipm rōnibus ⁊ plurium antiquoꝝ cōciliorum vniuerſaliū exemplis oſtēdere curabimus. Primo ſic vt hz Ariſtotel doctrina primo etby. Om ordinē finiū eſt ordo artiū. primus ergo finis ſiue cōſideratio qui totum populū reſpicit ſolū eſt apud eū qui toti reip. pſidet. ſed papa eſt hmōi in rep. xpiana cū caput ſit ⁊ princeps. ergo ipſius tantū eſt cōdere ⁊ ſtatuere ea que totū populū xpianum reſpiciūt. ⁊ ſi alij qnq; hoc faciant ex deriuatiōe aut cōiſcatione ptātis illius ſit qui eos conuocat ad hoc. ergo ſequit q in cōciliis vniuerſalibus vbi diſponunt ea que vniuerſitatem populi xpiani reſpiciūt papa ꝓncipaliter cūcta diſponat. Scōo rōe. s. Tho. qua in. ij. ij. q. i. ar. vlti. ꝓbat q ad ſummū ponti. ptineat editio ſymboli ſic. noua editio ſymboli neceſſaria ē ad vitandū inſurgētes errores: ad illius ergo auctoritatē pertinet editio ſymboli: ad cuius auctoritatē ptinet ſententialiter determinare ea que ſunt fidei vt ab oībus inconcuſſa fide teneant. hoc aūt ptinet ad auctem ſummi ponti. ad quē maiores ⁊ difficiliores qōnes eccleſie referunt. h. s. Tho. Tertio ſic: papa eſt princeps eccle principatu nō dependēte ab eccleſia ſed a deo immediate: vt in ſcōo libro copioſe demonſtratū eſt ⁊ habetur in.c. in nouo. di. xxi. ⁊ in.c. ſacroſancta. di. xcij. leges aūt non habent vigorē ⁊ virtutē coactiuā: niſi ex principis auctoritate ſiue eius in quo principatus totius cōitatis eſt collocatus: vt ē clariſſimū apud omnia iura. vnde. s. anacletꝰ papa ⁊ martyr i.c. leges. iij. q. vi. inquit: leges eccleſie apoſtolica firmamus auctoritate. ⁊ ratio eſt: quoniā in apoſtolica ſede totius eccleſie ꝓncipatus eſt collocatus. vt in.c. nolite errare. di. xij. ⁊ in.c. baſilicas. de cōſe. diſt. i. ergo ſequitur q firmitas ⁊ robur auctoritatis quo rūcunq; geſtoꝝ in cōciliis vniuerſalibus pen

deat a Ro.pont. Ceterum hoc idem ostendit exemplis ⁊ practica antiquor̄ cōcilior̄: in q̄bus siue sit materia fidei siue de scismate tollendo: siue de reformatōe vniuersalis ecclesie faciēda: oia papa principaliter auctoritatiue facit: licet alij patres cōsulendo ⁊ cōsentiēdo cōcurrāt. Et primo quidem hoc patet ex cōciliis primitiue ecclesie: in oibus enim illis in q̄bus presens fuit beatus Petrus tanq̄ verter collegij ⁊ princeps totius cōgregatōis loquebat primus diffiniens ⁊ sententiās oia. sicut act̄.i. patet in electōe Mathi. ⁊ act̄.xv. in.q. de cessatione legaliū: vbi cū grauis qō mota esset in concilio apl̄or̄ beatus Petrus tanq̄ princeps vt ait glo. primo locutus est ⁊ in cuius sententiā tota multitudo apostolor̄ transiuit. vnde Hiero. ad Aug. epl̄a. xviij. ita inq̄t: postq̄ breui sermone scz Petrus totaz ciuitē hystoriā ait: tacuit aūt omnis multitudo: ⁊ in sententiaz eius Jacob⁹ apl̄s ⁊ oēs simul pbāt trāsierūt. hec em̄ nō debēt esse molesta lectori: sed ⁊ mihi ⁊ illi vtilia vt probem⁹ ante apostolum Paulū nō ignorasse Petrū: immo p̄ncipem esse huius decreti legem post euangelium nō esse seruandā. hec Hiero. Secūdo hoc idem colligitur ex eo q̄ imperor Martianus scribēs Leoni Pape vt ad Calcedonen̄. synodus veniret ita inquit inter alia: superest vt si placuerit tue beatitudini in his partibus adunire ⁊ synodus celebrare hoc facere religionis affectu dignet̄ nostris vtiq̄ desideriis vestra sanctitas satisfaciet: ⁊ sacre religioni que vtilia sunt decernet. Si v̄o hoc onerosum est vt in bas ptes aduenias hoc ipsum nobis p̄ p̄sis tua sanctitas l̄ris manifestet ⁊ infra. oēs sanctissimi epi debeāt cōuenire ⁊ que xp̄iane religioni atq̄ catholice fidei p̄sint: sicut sanctitas tua fm̄ ecclīasticas litteras diffiniuit sua depositōe declarēt. Ibi. Ecce q̄ xp̄ianissimus impator nouerat q̄si papa p̄sentialiter interesset ꝯcilio ipse decernere debebat. si v̄o absens epi cōuenientes iuxta p̄ius factā per eum diffinitionē deberēt in materia cōcludere. Tertio hoc aperte ostendit ex cōcilio Calcedonen̄. in sentētia data ꝺ Dioscor̄. vnde in actōe tertia sic habet Julian⁹ epūs Yponen̄. Paschasio ⁊ ceteris legatis pape. Nunc vra sanctitas primatuz tenēs sanctissimi Leonis nouit q̄ Dioscorus semel ⁊ scdo ⁊ tertio vocatus synodo p̄sentari nullatenus voluit obedire: petimus aūt sanctitatē vestram in eo q̄ magis inter ceteros eminentis habetis locū sanctissimi pape Leonis iustā in cōtumacē p̄ mulgare vindictā ac regulis insitā cōtra euz p̄ferre sententiā. omnes enim nos ⁊ vniuersalis synodus cōcors efficit̄ vestre sententie sanctitatis. ⁊.j. Paschasius aūt ⁊ ceteri legati tenentes locū beatissimi Leonis pape: replicatis p̄ius sub cōpēdio malis multis q̄ Dioscorus cōmiserat ꝓnunciauerūt sniaz in Dioscorū sic dicentes. Sanctissimus ⁊ beatissim⁹ archiep̄s magne senioris Rome Leo p̄ nos ⁊ p̄sentem sanctā synodū vna cum beatissimo ⁊ oi laude digno beato Petro apostolo qui nū cupatus ē a dño Petrus ⁊ spiritualis catholice eccl̄e factus est firmamentum: nudauit: eū tam episcopatus dignitate q̄ etiam omni sacerdotali officio simulq̄ eū alienauit a mīsterio sacrosancto ⁊.j. Anatholius archiep̄s Constātinus ⁊ oēs alij epi suū votū exprimentes in eandē sniam cōcordarūt oēs se subscribentes. Et ita p̄z q̄ Leo papa per suos legatos sententiauit in cōciliis vlibus. Quarto hoc idez colligit̄ ex gestis octaue synodi in q̄ epistola Nicolai pape quā vniuerso clero ecclesie Constantine scribit lecta fuit ⁊ recepta cuz omni laude in qua post aliqua decreta sic habet̄. Hec sunt que sedes ap̄lica statuit: hec sunt que vos tāto studiosius oportet āplecti: tanto sollicitius obseruare q̄to scitis que ab ea statuta fuerint hec vniuersalē ecclesiā semper tenuisse: ita cōtra singlos errores in ecclesia exortos p̄ior: hic fm̄ primatus sui auctem sententiā dederit. ⁊ ita demum vniuersalis ecclesia: lz aliqn̄ p aliquantū tp̄is in q̄busdaz reluctata sit que illa tn̄ qnq̄ ꝓbauerit ꝓbauit ⁊ que illa sedes refutauerit: ⁊ ipsa vlis eccl̄ia refutauit. Item in eodē cōcilio scribit̄ neminē iustificatū per sedē apostolicā damnatū p ecclesiam: aut damnatum per ipsam sedē: iustificatū per ecclesiam. Ex quibus manifeste patet auctoritas apostolice sedis respectu cōciliorum ⁊ reuerentia sanctor̄ patrū ad eā. Quinto patet ex illo qō in Calcedonen̄. cōcilio circa. vi. actionē legit̄: put refert Jsido. libro cōciliorum q̄ in oibus synodis apocrisarij. i. vicarij siue legati ap̄lice sedis decretas sentētias ꝓpter summā sedis eiusdē auctoritatē confirmabāt ⁊ subscribebāt: q: ante nullū robur habebāt. hec ibi. ⁊.j. sic habet̄ cū de Jba epo epi petierāt quid sancte synodo placeret fiendū: locū ap̄lice sedis tenentes: q: missi apostolici semp in synodis primo loqui ⁊ cōfirmare sententias soliti sunt: per Paschasiū dixerūt: relecta epistola Jbe cognouimus eū catholicū ⁊ ob hoc decernimus ad honorem episcopat⁹ ⁊ ecclesiam de qua iniuste expulsus est ad p̄sens reuocandū. similiter ⁊ omnes epi sequentes auctoritatē apostolice sedis decreuerunt. hec ibi. Sexto colligit̄ idem ex vniuersali cō-

cilio Rome celebrato: in quo Nicolaus papa
preſidēs ſic inquit. vt in.c.in noie domini.diſ.
xxiij.quapropter inſtructi predeceſſoꝝ noſtro
rū alioꝝq; ſanctoꝝ patrū auctoritate decer-
nimus atq; ſtatuimus. Septimo hoc idē col-
ligitur ex cōcilio vniuerſali Rome celebrato
per Alexandrū tertium: in quo vt habet in.c.
licet.de elec.dicit. Nos ad malum hoc euitan
dū de cōcilio fratrū noſtroꝝ-7 ſacri approba
tione cōcilij aliquid decernimus adiungēduz
7c. Octauo hoc accipit ex cōcilio lateranen.
in quo Inno.tertius vt habet in.c.dānamus
inquit. Damnamus-7 reprobamus libellū ſeu
tractatū quē abbas Joachim edidit ꝓtra ma
giſtrū Petrū lombardū. Item in eodē. repro
bamus etiam-7 cōdemnamus puerſiſſimū do
gma impij Almarici. Nono idem colligit ex
concilio generali in quo Inno.tertius: vt ba-
betur in.c.cū laicis.extra de re. eccle. nō alie.
ita dicit. volentes ergo ſup his indemnitati-
bus conſulere eccleſiarū atq; tantis grauami
nibus puidere hmōi cōſtitutiones-7 vēditio
nes 7c.ſacri approbatōe cōcilij decernimus
nō tenere. Decimo idem colligit ex.c.licet. de
bap.-7 eius effec.in quo idē Inno.in cōcilio p̄
ſidens ita loquit. volētes ergo tantū ſcanda-
lū ab eccleſia remouere ſacro ſuadente ꝓcilio
diſtricte p̄cipimus vt talia de cetero nō preſu
mant. Undecimo ex.c.in q̄buſdā.extra de pe-
nis. vbi idem Inno. in cōcilio vniuerſali pre-
ſidens ita dicit: ſacri nihilominus concilij ap
probatiōe ſtatuimus 7c. Duodecimo idē ma-
nifeſte colligit ex.c.ſacro approbante cōcilio
extra de ſen.excō. vbi Inno.cōcilio preſidens
ita dicit. Sacro approbāte cōcilio ꝓhibem?
ne quis aliquē 7c. Tredecimo idez colligit ex
c.vbi periculū.de elec.li.vi.vbi Greg.ix.in cō
cilio p̄ſidens ita inquit: hec ſacro approbāte
cōcilio ſtatuimus 7c.-7.j.auctoritate noſtra-7
eiuſdē approbatōe cōcilij. Decimoquarto idē
colligit ex ꝓcilio vniuerſali Lugduni celebra
to: in quo Grego.x.p̄ſidens ita inquit. vt in.c.
de ſumma tri.-7 fide catho. ſacro approbante
cōcilio damnamus-7 reprobamus oēs qui ne
gare p̄ſumpſerunt 7c. Quintodecimo idē col
ligitur ex concilio Vienenſi: in quo Clemens
q̄ntus cōcilio preſidens: vt habetur in.c.i.ex-
tra de ſum.tri.-7 fid.ca.in Clemen. ita inquit:
ſacro approbante concilio declaramus. Se-
ptodecimo idē colligit ex epiſtola quā Adria
nus papa miſit imperatori Baſilio ad octauaz
ſynodum vbi inter alia dicit ſic: volumus er-
go per veſtre pietatis induſtriā illuc numero
ſum celebrare cōcilium: cui noſtri quoq; preſi-
dentes-7 culparū perſonarum differentias li-

quido cognoſcentes iuxta quod in mandatis
acceperunt ſingulos libere diſcretiones exer
ceant: in quo videlicet ſacrato cetu execrandi
vanitatis cōcilij: quod aduerſus ſedis huius
actū eſt prorſus reuerentiā cuncta decernim?
exemplaria prorſus a poſſeſſoribus ſuis abla-
ta: in mediumq; delata cōtemplantibus igne
cremari: nec ſupereſſe apō quēliber ex his oi-
bus vnū iota vel vnū apicē: niſi forte q̄s toti-
us clericatus immo totius nomine xp̄ianita-
tis anathemate propulſus carere voluerit. nō
enim nos tam deteſtandū collegium niſi Ari
minen. ſub Conſtantino vel Epheſino a Dio
ſcoro cōgregato latrocinio comparanduz de
cernimus. hec ille. Nota verba ex quibus luce
clarius apparet auctoritas magna Romani
pon. in ꝓcilio vniuerſali. Decio ſeptimo idez
colligitur ex cōcilio Cōſtantinenſi: in quo poſt
q̄ Martinus creatus eſt: ſynodus no eſt vſa
nomine cōſtituentis aut diffinientis: ſed oia
nomine Martini inſtar alioꝝ conciliorꝝ ap-
probāte ſynodo diffinita ſunt-7 ꝓſtituta. Ve-
rum eſt aūt q̄ tam glorioſi p̄ncipes eccleſie
ſummi pōtifices p̄eſumpſerint vt tali modo
loquendi vt omnia diffinita cōſtituta decla-
rata-7 prohibita in cōciliis vniuerſalibus ſue
aſcriberent auctoritati ſi ad eoꝝ auctoritatez
nō pertineret ſed cōcilia immediate a xp̄o ba
berent auctoritatē talia faciēdi. Stupendū
eſt inſuper quomodo tot-7 tam glorioſa cōci-
lia in q̄bus multi ſancti patres religione-7 ſa
pientia celeberrimi interfuerūt permiſerunt
ſummos pōtifices hac in cōciliis vti auctori-
tate ſi vt aduerſarij garriūt cōcilia vniuerſa-
lia immediate a xp̄o-7 nō a papa habeant au-
ctoritatem diffiniēdi ſtatuendi-7 iudicādi 7c.
Nec dici poteſt q̄ Romani pontifices in hoc
vſurpauerint auctoritatē alienam aut q̄ illis
tpibus vniuerſalibus cōciliis nōdum erat re
uelata iſta veritas poteſtatis cōcilioꝝ qualē
prefati nouelli magiſtri cōfingunt: aut q̄ Ro
mani pōtifices a cōciliis vniuerſalibus illam
auctoritatem accōmodatam ſuſceperūt: quo
niam vtrumq; horum eſt inconuenientiſſime-7
ſtulte dictum. Primū enim ponit maculaz in
multis ſanctis pōtificibus-7 in apoſtolica ſe-
de: in q̄ tñ vt ait Piero.-7 alij patres ſancti: ſi
cut ſupra in ſecūdo libro induxim?: xp̄iana re-
ligio ſemper immaculata permāſit. Secūdū
ponit vniuerſalem eccleſiā vſq; ad tpa iſtoꝝ
nouelloꝝ magiſtroꝝ tanta caligaſſe ignoran-
tie cecitate vt nō nouerint hāc p̄rogatiuaz
ſue poteſtatis. Tertium eſt falſum: quoniā vt
in ſecundo pleniſſime eſt demōſtratum Ro.
pon. nō a cōciliis ſed ab ipſo xp̄o ſaluatore no

stro cuius vicarius est ⁊ vices gerit hanc potestatis excellentiã habet. vt etiam habeꝛ in.c. ꝙuis.di.xxi. Ex quib⁹ oibus confutat inꝛ alia erroꝛis stulticia dicentiũ ꝙ solum quo ad conuocationẽ ꝯcilia ipsa indigeãt auctoꝛitate pape ⁊ nõ quo ad ꝓsecutiõem videlicet ad diffiniẽdum vel constituẽdum aut sentẽtiandum qui erroꝛ cum papã nõ iudicem: sed preconem tm̃ faciat respectu ꝯciliorum iudicio nr̃o maximus est ⁊ periculosus vniuersali ecclesie contra quẽ erroꝛem est sanctoꝝ patrũ ⁊ sacroꝝ canonũ doctrina de quo locupletissimus testis est clarissim⁹ pater ⁊ magne auctoꝛitatis in ecclesia dei archiep̃s Remen⁹ dñs Aymarus libro de synodis in.c.xviij. ita dicens: nõ mireris ꝙ ipsoꝝ cõciliorum auctoꝛitatẽ ro.pon. aſcribamus. nã nulla ꝯcilia rata legũtur q̃ aplica auctẽ fulta nõ fuerint. vt beat⁹ Damasus papa in decretis suis.c.ix. asserit: cui sãct⁹ Athanasius ⁊ Julius papa Nicenũ q̃s ꝯcilium ⁊ reliqui sancti prẽs astipulãtur: nam illius sedis eps iudex est totius ecclesie nec aliqõ iudiciũ valet absq̃ legitimo iudice. Ille. Nota ꝙ dic̃ iudex nõ preco. Hec aũt que dixim⁹ de auctẽ Ro.pon. supra concilium adhuc plenius ex in fradicendis clarioꝛa reddemus.

Cap̃.xxxiij. de laudabili consuetudine antiquoꝝ cõciliorum ꝙ absq̃ pri⁹ habito decreto aplice sedis nõ fieret i synodo diffinitio cuiuscũq̃ qõnis ad fidẽ pertinẽs.

Cap̃ XXXIII

Illustre plane te

stimonium eminẽtis prefate auctoꝛitatis Roma.pontifi. respectu conciliorum vniuersaliũ colligitur ex obseruantia quam sancti patres spiritu sancto pleni in antiquis ⁊ venerãdissimis cõciliis vsi sunt: sancti inq̃ patres in cõciliis vniuersalib⁹ ꝓstituti ante omnem determinationẽ questionis q̃ de fide oꝛta foꝛet semp apostolice sedis prestolabãtur decretũ de qua beata cõsuetudine testimonia plura habemus et egregia. Primo em̃ hoc habetur ex.i. actione Ephesini concilij vbi sancta synodus ita loq̃tur. Congregatis nobis Nestoꝛium a sacerdotio remouimus depositionem ei⁹ canonicam facientes atq̃ laudantes deo amãtissimum ⁊ sãctissimum ep̃m maxime rome Celestinũ qui ante nostram sententiã beretica Nestoꝛij dogmata ⁊ ante nos protulit aduersus cum sentẽtiam ꝓpter ecclesiarum cautelam ⁊ traditaꝝ nobis fidem ab aplis. hec ibi. Secũdo idem habetur testimonio Damasi pape qui et ceteri episcopi rome congregati scribentes de cõcilio Ariminẽ. episcopis in illirico constitutis sic dicunt: nec enim preiudicium aliquod fieri potuit per numeruꝝ episcopoꝝ Ariminij congregatũ qñ ꝓstat Ro.pon. cuius ante oia decebat expectare decretũ talibus nõ ꝓbuisse consensum. Tertio idem habeꝛ ex eo ꝙ Leo papa ad Theodosiũ imperatoꝛẽ scribẽs ⁊ ostẽdens: vnde occasionẽ erroꝛis susceperat scõa synodus Ephesina ita ait. ad epale concilium qõ̃ haberi apud Ephesum precepistis tam instructi sunt missi: vt si scripta que ad sanctam synodũ vel ad ſFlauianũ ep̃m detulerũt epoꝝ publicari auribus Alexãdrinus pmisisset antistes ita manifestatione purissime fidei quã diuinitus inspiratam ⁊ accepimus ⁊ tenemus vt oium cõcertationũ strepitus quieuisset: vt nec impitia vltra desiperet nec nocendi emulatio viam repiꝛeꝛ. hec ille. Ceterũ idẽ q̃rto colligit̃ de.vi. synodo in qua suggestio Agapthonis pape directa imperatoꝛi p legatos suos lecta fuit ⁊ subscriptõne oium epoꝝ acceptata: in cuius suggestionis epla post descriptam fidem aplice sedis: ita papa oꝛat imperatoꝛem coꝛde contrito ⁊ fluentibus lachrymis mente ꝓstratus exoꝛo poꝛrigere dignemini clemẽtissimã dexterã vestrã aplice doctrine quã cooperatoꝛ piorũ laboꝝ vestroꝝ beatus Petrus apls tradidit vt nõ sub modio cõclusam sed tuba clarius in toto oꝛbe predicet: q̃ eius vera confessio a patre de celis reuelata est ꝙ qua a dño oium beatus esse ꝓnũciatus est btũs petrus q̃ ⁊ spũales oues ecclie ab ipso redẽptoꝛe omniũ trina cõmendatõne pascẽdas suscepit: cuius annuente ꝓfidio hec eius aplica ecclesia nunq̃ a via ꝟitatis in quãlibet erroꝛis partẽ deflexa est: cui⁹ auctoꝛitatẽ: vtpote oim aplꝝ principis semp ois catholica xp̃i ecclesia ⁊ vniuersales synodi ãplectẽtes in cũctis secure sunt. vnde in sexta ipsa synodo actõne octaua patres susceperũt suggestiones Agathonis pape cũ multa deuotõne. vnde demetrius eps plusiados ita dicit. Suggestiones directas a p̃ie nr̃o Agaptone scti̇ssimo archiepo aplice ⁊ principalis sedis antique Rome ad a deo coꝛonatũ ⁊ magnũ victoꝛẽ imperatoꝛem tanq̃ a spũ sctõ dictatas per os spiritus sancti ac principis apostoloꝝ Petri ⁊ digito ꝓdicti beatissimi pape Agaptõis scripta suscipio ⁊ amplector: ⁊ ita credo ita assentio ⁊c. Item Genesius eps Anastasiuꝝ peleos dixit ẽm veritatẽ relatarũ suggestionũ sanctissimi pape Romani sic credo ⁊ cõfiteoꝛ. Item Geoꝛgius eps Lamulianoꝝ suscipio ⁊ sequoꝛ suggestiones ab Agaptone sanctissimo papa rome: ⁊ sic credo ⁊ sic cõfiteoꝛ ⁊ ita de omnibus ꝓpter qõ̃ papa Nicolaus scribẽs Michaeli imperatoꝛi ita dicit. Quo nõ egeat quelibet synodus iuuamine sedis quãdo in Ephesino

latrocinio cūctis p̄sulibus ⁊ ipsis quoq; patriarchis plabentib⁹ nisi magnus Leo imitator scz illius leonis de quo scriptū est: vicit leo de tribu Juda diuinitus excitat⁹ os aperiens totū orbem ⁊ ipsos quoq; Augustos concuteret ⁊ ad pietatē cōmoueret religio catholica penitus corruisset. Quinto idē colligit ex quarta synodo Calcedonen̄. de qua Leo papa scribens Theodorico epo Cypri ita dicit. Reuenientibus ad nos fratribus ⁊ cōsacerdotib⁹ nostris quos ad sanctū p̄cilium sedes beati Petri direxit agnouim⁹ dilectionem tuam super no adiutorio nobiscum tam Nestoriane impietatis q̄ eutyciane vesanie extitisse victricem. vnde gloriamur in dño cum p̄pba canentes. Adiutoriū nostrū in noīe dñi qui fecit celum ⁊ terrā. qui nullū nos in nostris fratribus detrimentū sustinere permisit: ꝫ que nostro pri⁹ diffinierat ministerio vniuerse fraternitatis irretractabili firmat assensu vt vere a se p̄dire oīderet qō p̄ius a prima omniū sede firmatum totius xp̄iani orbis iudicium recepisset vt in hoc quoq; capiti membra cōcordent. hec ibi.

Item sexto ad idē est beatissim⁹ Leo q̄ scribēs vniuersis epis p Siciliam cōstitutis ita dicit. Culpā nullo modo potuisseris incidere si vnde p̄secrationem bonoris accepistis inde legē totius obseruantie sumeretis ⁊ beati petri apli sedes q̄ vobis sacerdotalis mater ē dignitatis esset ecclesiastice magistra rōis. Itē Nicolaus papa in epla ad imperatorem Michaelē que in quarta actione octaue synodi lecta fuit dicit: sicut cōstat sanctam romanā ecclesiam ⁊ beatū Petrū principem aplor⁹ qui dñico ore primatū ecclesie suscipere p̄meruit omniū ecclesiarū caput esse ⁊ ab ea rectitudinē atq; ordinem in cūctis vtilitatibus ⁊ ecclesiasticis institutionibus quas canonicas ⁊ synodicas sanctor⁹ patrū sermone inuiolabiliter atq; irrefragabiliter retinet exquirere atq; sectare. Hec ille. Septimo idem patet testimonio Nicolai pape qui iperatori Michaeli scribēs inter alia: dicit sic. Ad cuius em̄. s. fidei integritatē obseruationis multoties cōuent⁹ factus est scor⁹ patrū a quib⁹ ⁊ deliberatus et obseruatum extitit qualiter absq; ro.pon. consensu nullius insurgētis deliberatōnis termi nus daretur. hec ibi. Octauo etiā patet in septima synodo ad quā scribit Adrian⁹ papa epla⁹ siue decretū de adoratione ymaginum qua plecta querentibus apocrisariis pape an Cesari⁹ patriarcha ⁊ tota synod⁹ acceptarēt Rndit tota synod⁹: tota sacratissima synod⁹: ita credit ita sapit ita dogmatizat ⁊. j. petētibus apocrisariis pape dicat nob scā synod⁹ si admittat lras sanctissimi pape senioris Rome an non. Rndit scā synod⁹: sequimur ⁊ suscipimus ⁊ admittimus. Nono hoc idē patet ex octaua synodo Cōstātinopolitana ad quā papa Adrianus libellus mittit vt oēs epi p̄m formā illius p̄fiteantur ⁊ p̄cedant qō ⁊ factū est. qui libellus vt ex gestis eiusdē synodi patet incepit. Prima salus est recte fidei regulā custodire ⁊ a cōstitutis dei ⁊ patrū nullatenus deuiare ⁊c. quā patres synodi p̄fitētes sic dicunt. Porro de venerabilissimo Ignatio p̄archa nostro ⁊ de bis q̄ ex pte ipsius sunt qō auctas aplice sedis vestre decreuit tota mente seq̄mur ⁊ religiosa deuotōe veneramur atq; p posse ⁊ nosse nostro pia intentōe ac spirituali cōflictu defendimus: qm̄ sicut p̄dixim⁹ sequētes in omnibus aplicā sedē ⁊ obseruātes eius oia cōstituta speramus vt in vna cōione quā sedes aplica p̄dicat eē mereamur in qua est integra ⁊ vera xp̄iane religionis soliditas p̄mittētes etiā omnes sequentes a cōione ecclesie catholice. i. nō cōsentientes sedi apostolice eor⁹ nomina inter sacra recitanda esse mysteria. hec ibi. Ex quor⁹ conciliorū sacrorū laudabili ⁊ debita reuerentia ad apostolicaz sedē q̄ fine eiusdē p̄missis decretis nihil ageret luce clarius q̄m a bonitate ⁊ honestate aberrent tam asserentes vniuersalia concilia a papa non suscipere auctoritatē suā: sed a xp̄o imediate q̄ p̄sumptuosi illi qui in vlīs cōciliis nulla p̄ius habita cōsultatōe apostolice sedis: que ⁊ mater cunctarū ecclesiarū ⁊ magistra fidei est arduas materias: vtputa fidei ⁊ maiores causas diffinire p̄sumut ⁊ ab aliis obseruari p̄cipiunt.

Ca.xxxiij. Q⁹ vniuersalia concilia semper solita sunt gesta sua petere confirmari per Ro.pon.

Ca.XXXIIII

Amplius egregium atq; irrefragabile argumentū p̄fate auctoritatis quā Romanus pon. diximus habere in vniuersalibus cōciliis est: q̄ sancti p̄es in cōciliis vlīs cōgregati diffinitōes suas ⁊ gesta ad eor⁹ vigorem ⁊ firmitatem regulariter ab apostolica sede confirmari ac roborari postularunt aperte cognoscentes optere leges ecclesie robur accipere ⁊ auctoritatē ab eo in quo deus totius ecclesie principatum posuit ⁊ primatum cuiusmodi est Ro.ponti. vt in.c. nolite errare. dist.xi. dicit Julius papa. bmōi beate obseruationis exemplū in primis habemus a p̄ibus singularissimi ⁊ p̄e aliis excellentissimi concilij Niceni: qui oia gesta sua et

diffinita humiliter ⁊ deuote a btō Siluestro petierūt cōfirmari. vnde in epla quā eidē beato siluestro scribūt ita inquunt beatissimo epo vrbis Rome cū omni reuerētia colendo Siluestro Osius eps ,puincie hispanie ciuitatis Cordubensis ⁊ Macharius eps ecclie Constantinopolitane ⁊ Victor ⁊ Vincētius pbri ordinati ex directiōe vrbis Rome ⁊ ceteri co epi. cccxviij. in dño Salutē. Cm oia corroborata ꝺ diuinis mysteriis ecclīasticeutilitatis que ad robur ptinent sancte ecclie catholice ⁊ aplice ad sedē tuā Romanā explanata ⁊ de greco in latinum redacta scribere cōfitemur. Nunc itaq; ad vestre sedis augmentū occurrimus roborari. itaq; cōstat vestra aplica doctrina totius vestre aplice vrbis in vnū cōuenire: vestrumq; habere ꝓcilīū: sicut docet mystica ꝟitas. ⁊ sequit. j. q̄quid statuim⁹ in Niceno cōcilio ꝓcamur vt vestri oris cōsortio roborē. hec ibi. Jn decreto ꝯo ꝓfirmatōis quā ꝓfatoꝝ gestoꝝ btūs Siluester in cōcilio congregato rome facit ita scribit: Siluester eps catholice ⁊ aplice sedis ꝓsul vrbis rome q̄cq̄d in nicena lichina ꝓstitutū ad robur sc̄e mris ecclie catholice ⁊ aplice a sanctis sacerdotib⁹ cccxviij. nostro ore cōsortes firmamus omnes q̄ ausi fuerint dissoluere diffinitōnē sancti magni ꝓcilij qō apud Nicenā cōgregatū est sub ptia pijssimi ⁊ venerādi principis Cōstantini Augusti anathematizamus: ⁊ dixerūt oēs epi placet. hec ibi. Scō testimoniū habem⁹ de Epbesino cōcilio: de quo dicit dñs Aymarus libro de synodis q̄ in eo legati aplice sedis btūs Cyrillus ⁊ archadius eps ex Jtalia vice Celestini pape p̄fuerūt: ⁊ ipam aplica auctate roborauerūt. habek ēt ex gestis eiusꝺ synodi: q̄ imperatoꝝ. s. Theodosius iunioꝝ ad pfectionez diuinitus statutoꝝ petijt aplice cathedre apponi confirmationez: vt sic tanq̄ a btō Petro facta veneremur. Tertio habem⁹ de hoc testimoniū a ꝓbus in concilio Calcedonensi cōuenientibus q̄ ad Leonē papā ita scribūt deprecātes vt eoꝝ decreta cōfirmare dignarek. Nouimus q̄quid rectitudinis a filijs fit ad patrē recurrit: faciētes hoc quasi ꝓpriū sibi. Rogamus ergo ⁊ tuis nostrū decretis bonora iudiciū: ⁊ sicut nos audierimus in bonis cupitā cōsonantiaz: sic summitas filijs q̄ deceat adimpleat. Ubi notandū cōtra superbiā Basilien. q̄ synodus papā p̄ez vocat ⁊ infra. vt aūt cognoscatis: q: nihil donando cuilibet gr̄am fecimus: aut per iniusticiaz aduersando sed vt nuru gubernāte diuino oium gestoꝝ vim vobis insinuamus ad ꝓbationez vestre sinceritat̄: ⁊ ad eoꝝ que a nobis gesta sunt firmitatē ⁊ ꝓsonantiā. hec synod⁹. Hāc ceterū quarto apostolice sedis prerogatiuā imperatores Valentinus ⁊ martianus nō ignorantes q̄ cōfirmatione gestoꝝ p̄fate synodi scribentes ita dicūt: miramur per maxime q̄ synodū Calcedonen. ⁊ litteras venerabiliuz epoꝝ que ad tuā deo amicitiaz misse sunt: per quas oia que in ipsa facta sunt nobis nunciarunt: nequaq̄ a tua sanctitate tales lr̄e misse sunt: que videlicet in sanctissimis ecclesijs lecte in noticiā oium deuenirent qō quozūdam aiabus que prauā adhuc opinionē sectantur: ambiguitatē imisit vtrū. s. tua beatitudo que in sancta synodo edita sunt cōfirmauerit: ⁊ ꝓpter hec tua reuerētia lr̄as mittere dignetur: q̄ quas in omnibus ecclesijs ⁊ epis notum fit vniuersa que i sancta synodo gesta sunt a tua beatitudine cōfirmata. Quinto patet et epistola quā Leo papa qui Agaptoni succedens ad pijssimū Constantinū sup cōfirmatōne gestoꝝ in. vi. vniuersali synodo scribit dicens: hāc ergo recte atq; apostolice traditōnis normā ꝑdecessoꝝ meus Agapto aplice memorie papa cū sua synodo ꝑdicauit: hanc scriptis p̄currentibus in sue suggestionis pagina vestre pietati p suos legatos emisit approbās ⁊ ꝓfirmās testimonijs sctoꝝ ac ꝓbabiliū doctorū quā sctā nūc magna synodus suscepit ⁊ in omnibus nobiscū cōplexa est: vtpote bti Petri aplōꝝ p̄incipis sincerā doctrinā in ea cognoscens ⁊. j. Et q: diffinitionē recte fidei vt dictuz est predicauit quā ⁊ aplica sedes beati Petri apli: cuius licet ipares ministerio fungimur veneramur suscepris. Jdcirco ⁊ nos ⁊ p nostrū officiū hec venerāda sedes aplica cōcorditer ⁊ vnanimiter q̄ diffinita sunt ab ea cōsentit ⁊ beati Petri auctē cōfirmat. hec ibi. Jtē sexto ꝓz ex gestis. vij. synodi que fuit apō Nicenā legit̄ q̄ Tarasius ecclesie Constantinopolitane ꝓsul totū ꝓcessuz eiusdem synodi summo pō. vt mos erat retulit vt tale cōciliū sua auctē firmaret. vbi nota qō dicit vt mos erat: q: ex hoc capte colligit̄ ita fieri p oia cōcilia: sicut ⁊ verū est ex practica alioꝝ posteriorū. Septimo ad idez est synodus illa venerabilis Rome tēpore symachi pape celebrata. de qua in. c. bene. di. xcvi. in qua sic habek. Si cuiuslibet prouincie sacerdotes inter suos terminos cōfilio habito quicquid fine metropolitani sui auctoritate tractauerint irritus esse debere sancti patres sanxerūt: q̄to magis qō in apostolica sede nunc stante p̄sule qui merito beati Petri apostoli per vniuersum orbem primatum obtinens statutis synodalib⁹ ꝓsuevit tribuere firmitatē. hec ibi. Preterea

dicit Gratianus di.xvi.c.placuit. q papa recepit sextā synodū cū canonibus suis ⁊ etiaz sancta octo vniuersalia cōcilia q̄ Romani pōtificis ꝓfessione dicit esse robozata. Ex q̄bus satis aperte apparet q alia fides fuit apud illos sanctos patres antiquoz ꝯciliоz sanctissimoz de auctozitate cōciliоz ⁊ Romani pō. q̄ fit apud nouellos magistros cōturbantes fantasticis adinuentōibus suis ecclesiaz dei. Plane si cōcilia vniuersalia baberēt illam supremā auctozitatē imediate a deo cōstituēdi: diffiniendi sententiādi puniendi: ⁊ etiā supra papā sancte vniuersales ille synodi non tā regulariter tā deuote ⁊ būiliter a Romanis pōti. gesta sua peterēt ꝓfirmari. planū est q ista stare non possunt simul q cōciliū habeat imediate ptātem a xp̄o: cui etiā papa obedire teneatur: ⁊ q cōcilij sententie ⁊ gesta nulli⁹ sint robozis nisi Romani pō. auctozitate firmentᵏ superiozis est em̄ robozare acta inferioz ⁊ nō ecōuerso. Octauo etiā inducemus testimoniū de cōcilio Constantien. qō cū plenarium ex oībus obedientijs existeret integratū supplicasse etiaz legitur dño Martino pape. v. vt dignareᵏ decreta eiusdē cōcilij sua auctozitate robozare ⁊ ꝓfirmare. Nono boc etiā Basilien. nō obstantib⁹ eoz errozibus voluissent obtinuisse a dño Eugenio vt eoz decreta approbasset: sed obtinere nō potuerūt ⁊ merito. Ex quibus luculenter apparet q̄ periculose ⁊ q̄ scādalose errent qui statuta cōciliozuz aut diffinita anteq̄ Romani pon. auctozitate firmentᵏ atq̄ robozentᵏ publicant p orbem ⁊ obseruari p̄cipiūt: cum tñ anteq̄ principis ecclesie auctre firmentᵏ: nullū obligent cū nullus robur habeāt: vt ptz ex dictis ⁊ colligiᵗ ex cōcilio Calcedonen. ptz etiā ex. c. bn̄. dis. xcvi. boc etiā ostendit apertissime Leo papa in epistola ad aq̄legen. episcopū in qua scribēs de forma recipiēdi hāticos arrianos ita inq̄t: inter alia omnia decreta synodalia que ad excisionē hmōi hereſis apostolice sedis firmauit auctozitas amplecti se⁊ in oībus approbare eloquanᵏ ⁊c. Ecce sola illa synodalia ō̄creta que aplice sedis firmauit auctas iubenᵏ aplecti ⁊ venerari. Ceterū hmōi aplice sedis prerogatiuā: sic aptissime profitet xp̄ianissimus imperatoz Justinianus qui vt habeᵗ. C. de sum. tri. ⁊ fide ca. scribens ad papā Johannē petēs approbationē fidei sue ⁊ suoz cōfirmationē ita dicit: victoz Justinianus ⁊c. Nos reddentes honorē ⁊ aplice sedi ⁊ vestre sanctitati quod sp nob⁹ in voto fuit: ⁊ ē ⁊ vt decet p̄iem bonorātes vram beatitudinē oīa que ad ecclesiaz statū ptinēt festinamus ad noticiā deferre ve stre sanctitatis. ⁊. j. oēs vero sacerdotes sancte catholice atq̄ aplice eccl̄ie ⁊ reuerendissimi archimādrite sacroz monasterioz sequentes sanctitatē vram ⁊ custodiētes statū ⁊ vnitatē scrārū eccl̄iaruz quē habēt ad aplicā vre sanctitatis sedē nibil penitus imutātes. ⁊. j. suscipimus aūt quattuoz ꝯcilia prima. s. ꝑm q vra aplica sedes docet atq̄ ꝓdicat: oīs ergo sacerdotes seq̄ntes doctrinā vre aplice sedis ita credūt ⁊ ꝓfitenᵗ ⁊ ꝓdicāt. vñ ꝓperamus bec ad noticiā deferre vre sanctitatis. ⁊. j. petimus ḡ paternū affectū vt vris ad. nos destinatis lris ⁊ ad scrissimū ep̄m hui⁹ alme vrbis ⁊ patriarchā manifestū nobis faciatis q oēs qui ꝓdicta ꝓfitenᵗ suscipit sanctitas vra. ꝟ ille. Cui impatoz rn̄dens papa Jo. ita scribēs dicit: vt habeᵗ vbi supra. liquet ergo gl̄iosissime impatoz vt lectōis ⁊ legatoz vroz patefecit nos aplicis eruditōibus studere: cū de religione catholice fidei ea sapiatis ea scribat: ea ppls fidelibus publicatis q̄ diximus ⁊ sedes aplica ⁊ patrū reuerēda decreuit auctas ⁊ ꝓfirmamus in oībus. bec ille. Ecce testimoniuz clarissimū p̄rogatiue aplice sedis de quo iā diximus. Ex ꝓdictis manifeste ꝓfuranᵗ tā erronee due interp̄atōnes date p aliquos nouellos mgros aduersarios ⁊ inimicos doctrine oium sctoz patrū in suis tractatibus. Prima est q papa non ꝓfirmat aut robur auctis tribuit vniuersalibus ꝯcilijs que de toto orbe xp̄iano cōgreganᵗ: sed tm̄ de cōcilijs patriarchalibus: que q̄nq̄ etiā dicta reperiunᵗ vl̄ia. Ista interp̄tatio erronea sit manifeste: ptz ex dictis: qm̄ concilia Nicenū ⁊ Calcedonen. vl̄ia fuerūt ⁊ sancti loquētes de bac p̄rogatiua de vniuersalibus cōcilijs oībus loquunᵗ ⁊ rōnes facte de oībus etiā cōcludūt. Scda interp̄tatio quā p̄fati aduersarij dant est q cōfirmatio quā Ro. pō. tribuere dicit ꝯcilijs vniuersalibus nō est auctozitatiua ita q auctozitatē ⁊ robur tribuat cōcilijs: q: vt aiūt auctoritatem babent a deo imediate: sed in signuz tantū. s. q facta in synodo in cōoz dia sint actitata: sicut ⁊ alij epi se subscribentes in synodis dicūtur eas cōfirmare. Ista autē bec interp̄tatio falsa sit ⁊ erronea: patet ex dictis in superioribus specialiter per illud qō babetur in. vi. actione Calcedonen. synodi vbi dicitur q in omnibus synodis apocrisarij apostolici decretas sententias primo ꝓpter summā auctozitatem eiusdē sancte sedis cōfirmabant ⁊ subscribebant: q: aliter nullū robur babebāt. Ecce q cōfirmatio que fiebat per legatos pape non erat tm̄ significans sed etiam auctorizans: quia vt inquit nullus robur babebat.

Preterea idem habek ex.c.regula.di.xvij.7 ex ca.bene.di.xcvi.que expresse idem loquūtur 7 de oībus synodis vniuersaliter qō luce clari? ostēditur ex illo qō Leo sanctissim? scribit maximo ātiocheno epo qō supra eodē.c. inductū est.Ceterū q erronea sit interpretatio prefata aduersarioz:patet ex hoc q respectu ꝯciliorz vniuersaliū nihil plus aucris dant sūmo pon. pncipi totius ecclesie q̄ alteri epo qō q̄tū dissonet fidei catholice 7 etiā sanctorz patrū doctrine nullus sane mentis parū etiam in sacris litterus nutritis pōt cognoscere.patet ergo q̄tū errent pfati aplice sedis aduersarij.

Capitulum.xxxv. In quo ponuntur aduersariorum obiectiones.

Eritatem autez

eam quā in superiori capitulo tātis rationibus 7 vniuersaliū cōciliorz practica 7 exemplis ostēdimus aduersarij moliūtur infringere. Primo quidē ex veteri testamento. dicūt enim q Esdre vltimo legit cōciliū vle congregatū in hierusalem vt puideret sup cōgregatione filiorum Israel qui durerant vxores alienigenas vbi dicit q missa est vox.s.citationis in iudea 7 hierusalē oībus filijs transmigratōis vt cōgregarent in hierusalem 7 omnis qui nō veniret tribus diebus iuxta concilium principū 7 senioz auferet ab eo substantia ei? 7 ipse abijceretur a cetu transmigrationis 7c. vsq̄ sic fiat. Ex illo loco aduersarij arguūt duo. Primū est q Esdras licet nō esset sūmus sacerdos:ꝫ Josue filius Josedech nihilominus noīe tot? cōcilij dedit sentētiam in predicta causa.7 ita cōcludunt q determinatio 7 diffinitio in ꝯcilijs vniuersalibus nō est solius pape.Scōm est q punitio spūalis 7 tpalis inferenda contēnentibus venire fuit reseruata cōcilij auctoritati 7 nō summi pontificis. Secūdo arguūt ex illo act.xv. vbi sic dicit placuit aplis 7 seniorib⁹ cum omni ecclesia eligere viros 7 ex illis mittere in antiochiā 7.j.in epla in qua diffinitionē quā de questione mota de obseruatione legaliū fecerant notificāt dicit sic:apostoli 7 ceteri fratres bis q̄ sunt antiochie salt. et post pauca. visuz est spiritui sancto 7 nobis nihil vltra imponere vobis oneris q̄ 7c.Ex quibus videt manifeste inq̄unt primo q apostoli 7 seniores simul oia fecerunt 7 nō Petr? sol?. Scōo videt q nomine totius synodalis congregatōis conscripta est sentētia et nō solius petri. Tertio arguūt ex gestis octaue synodi Constātinopolitane vbi in allocutōe Thome metropolite Tyri facta ad synodum inciꝑientem vestris ecclesiasticis negocijs cōfirmationem patientibus 7c.cuius verba sunt hec loquendo de imperatore Basilio. Conuocauit humilitatem nostram de orientalibus sedib⁹ ac dioceſibus cum his qui putabantur aduenire atq̄ concurrere a senioꝛi Roma sanctissimi pape vicarijs circūspecte ecclesiastica dissoluere mus certamina ꝓpter quod 7 nunc vsq̄ perseuerantes illoz prestolamur aduentuz quoniā vero nulla est facta tarditas 7 suspicamur ex tyrannica potestate ꝓpter tantā moram multas nobis superuenturas calamitates atq̄ necessitates:immo vero 7 totum nostrum genus xp̄ianoz propter talem causam submittendum varijs temptatōnibus nequa q̄ eos qui a Roma venire putabant expectare iustum putamus:sed superfluz atq̄ supuacuum arbitramur esse ꝑsertim cum ea que rome regulariter ac synodice gesta sunt pre manibus habeamus:ita vt hic cōster vna nobiscum esse beatissimū papā Nicolaū p litteraz suarū voces adhuc etiam 7 successorē eius sanctissimū Adrianū per ꝓprias epl̄as:ipsi ergo habentes nobiscū beatissimū papā Nicolaū 7 sanctissimū papam Adrianū ineptū 7 incōgruū omnino putamus despicere fluctuantes xp̄i 7 saluatoris nostri ecclesiā per dilationez diffinitōnis que illi debek.hinc ergo velut ex necessitate:nunc vobis denūciamus iustificatione dei 7 diuine misericordissime ꝓuidētie cōsiliuz atq̄ iudiciū q̄tum ad capacitatē nostram attinet.hec ibi. Ex quibus habetur inquiūt:q fine papa 7 eius legatis synodus cōgregata possit procedere ad diffiniendū ac instituendum. Quarto sic.in cōcilijs vniuersalibus semp noīe synodi sententie legunt prolate 7 institutōnes canonū.sicut ptz in.c.quoniam.di.xvi.vbi sic dicit: placuit huic sancte synodo. Idē infra.confirmamus 7 ceteros canones. Item octaua synodus inquit Focium inobedientē 7 resistentes huic sancte synodo reprobamus 7 anathematizamus. Quinto arguūt ex illo.c.si epūs.j q.vi.vbi oēs epi in cōcilio videntur esse ꝯiudices. Sexto ex illo qō Nicolaus papa in epistola quaz vniuersis archiepiscopis 7 metropolitis ac epīs Constātinopolitane sedi subiectis in sententia ꝓtra Focium scribit dicens: hec 7 his similia ꝓtra euangelica apostolica ꝓpherica atq̄ canonica statuta se offerens sit dei oipotentis 7 beatoz apostoloz principū Petri 7 Pauli 7 omnium simul sanctoz ac venerādoz sex vniuersaliū cōciliorz auctoritate:necnō 7 spirit? sancti per nos iudicio omni sacerdotali honore 7 omīn e alienus 7c. Ecce q auctoritate cōn

Argumētum pre-tium.

Secundum

Tertium

Quartum

Quintum

Sextum

Septimum

cilioꝝ pronũciat sentẽtiam. ergo ꝛc. Septimo ab aduersarijs arguit ex similitudine subscriptõis pape ꝓsentis in cõcilio vl̃i aut suoꝝ legatoꝝ cum subscriptionib⁹ alioꝝ prelatorũ sic:omnes isti candẽ formã subscribendi se in gestis concilioꝝ vniuersalium obseruarũt.ergo videt ꝙ oẽs eque cõcurrũt ad constituẽdũ iudicandũ ꝛ diffiniendũ ꝛ nõ solus papa diffinit aut cõstituit siue etiã principaliter.ꝓna videt bona ex similitudine subscriptiõis. añs dicunt patere ex multis conciliis.dicũt enim ꝙ in omnibus vl̃ibus ecclesie cõciliis leguntur legati absq; differẽtia pariformiter alijs se subscripsisse. vñ vnusq;q; eps vel dicit annuens vel statuẽs vel diffiniẽs subscripsit:ita pariformiter aplice sedis legati.vnd̃ in ꝓcilio Martini pape qd̃ precessit sextã synodũ vniuersalẽ reperitur Martinus sic subscripsisse.Martinus sancte catholice ꝛ aplice ecclesie eps vrbis rome huic diffinitioni cõsummationis orthodore fidei ꝛ dãnationẽ sergij statuens subscripsi:ꝛ sic maxim⁹ sancte aquilegiens ecclesie precise confirmando dãnando ꝛ statuẽdo vna cuꝫ cxiij.epis se subscripsit quisq; in eadẽ forma.Sic etiam vt aiũt reperit in cõcilio cui Greg.iunioꝝ tpe Leonis ꝛ Constantini iunioris iperatoꝝ rome ꝓsedit. vñ ipse Greg.sic ait. Greg.sancte catholice ꝛ aplice ecclesie vrbis rome eps huic statuto a nobis ꝓmulgato subscripsi.Agnell⁹ eps sancte ecclesie florentiñ. huic ꝓstituto a nobis ꝓmulgato subscripsi et ita de cereris idem dicunt reperiri in concilio

Octauum

in quo Symachus ꝓsedit. Octauo arguit sic.contingit ꝙ cõcilium cõgregetur super facto pape vtpote quia accusatus vel suspectus de heresi sicut factũ legitur tpe Symachi pape.vt in.§.hinc etiã di.xvij.ꝛ tpe Marcellini pape.di.xxi.in.c.nũc aũt.sed notuꝫ est ꝙ ibi cõcilium iudicat ꝛ nõ papa:quia nemo iudex est in propria causa.ergo nõ est veruꝫ ꝙ semp sententie concilij auctoritate pape ꝛ noie cuꝫ est

Nonum

presens proferãtur. Nono arguitur ex.c.cõstitutum.xvi.q.i.vbi dicitur constitutum est a presenti ꝓcilio ꝛc.

Decimum

Decimo arguitur sic: omniũ ordinatoꝝ ad finem regula metrũ ꝛ mensura est ipse finis.sed vniuersalis ecclesia quã vniuersale concilium repꝛesentat est finis potestatis papalis.ergo illius mensura ꝛ regula sumẽda est ex legibus ꝛ regulis vniuersalium conciliorum ꝛ nõ econuerso.ergo videt ꝙ magis pertineat ad synodum ipsam cõstituere ꝛ regulas dare ac conseruare sententias apostolice sedis ꝙ ecõuerso.ꝓsequentia videtur bona maioꝛ est Aristotelis.ij.phy.et.i.ethy. minoꝛ patet:quoniã papa est propter ecclesiam ꝛ nõ econuerso.Unde apostolus.ij.ad Cozin.x.inquit:potestatem dedit nobis dcus in edificationẽ ꝛ nõ in destructionem.

Ca.xxxvi. In quo respondetur ad obiectões factas

Dista que aduersarij inducunt cõtra clarissimaꝫ ꝛ fundatissimam sententiã quã posuimus nõ est difficile ex superioribus respondere.

Cap. XXXVI

Ad primum

Ad primum aũt que sumitur de veteri testamento:licet supuacuũ sit respõdere:cum manifestum sit nõ facere ad propositum:nihilominus vt hic liquidius pateat respondetur primo negando ꝙ cõgregatio illa facta in hierusalem viroꝝ Juda ꝛ benyamin cum vxoribus ꝛ pueris suis fuerit synodus generalis sicut impñtiarum de synodo vniuersali est sermo.Secũdo etiã dicimus ꝙ falsum sit ꝙ Esdras noie ꝛ auctoritate illius congregatois dederit sniam in causa separatõis vxorum alienigenaruꝫ sed dedit eam auctoritate Regis Artaxerxis cuius erat vicarius ꝛ princeps cõstitutus ad reductionẽ captiui populi in hierusalem prãtem ab eo babẽs sup omnes trãsgressores legis dei.vt ꝓz in.c.ij. eiusdem libꝛi vbi exemplar ponitur epl̃e date sibi auctoritatis. Tertio dicimus ꝙ etiã falsuꝫ sit ꝙ punitio non venientiũ ad illã cõuocationẽ fuerit reseruata auctoritati illius cõgregationis:immo reseruata fuit Esdre qui quasi princeps erat vt dictum est ex regis cõmissione ꝓfate cõgregationis:verũ tñ est ꝙ fiendũ erat iuxta consiliũ principũ ꝛ seniorꝫ:vt dicit textus

Ad secundum

Ad secundã que sumit ex illo act.xv. respõdet ꝙ in nullo obuiat ꝓpposito nostro: qm̃ licꝫ concederet ꝙ patres exintes in concilio simul cõcurrãt cũ papa in diffiniendo aut cõstituẽdo canones siue sententiãdo: sicut hic de apostolis ꝛ seniorib⁹ cũ Petro videt aduersarijs arguentibus:nihilominus tñ quicq̃d ibi ageretur principaliter ꝛ originaliter ascribendũ esset Romano põt.vtpote principi totiꝰ reip. xp̃iane.Unde glo. Hiero.sup illo loco: vt parum ante in.c.xxxi.inductuꝫ est: cõmemorato qualiter Jacobus ꝛ oẽs alij seniores in sentẽtiam Petri trãsierant dicit Petrũ principez fuisse illius decreti:legem post euangeliuꝫ nõ esse seruandã.Ecce ꝙ Hiero. dicit Petrũ illius decreti quod factũ est in illa synodo principẽ.id est pincipalẽ auctorẽ fuisse.ꝛ hoc plane manifestũ si quis textum illum attente cõsideret. Postq̃ enim Petrus diffinierat non esse imponendum onus obseruantie legalis conuersis ex gentilitate. Sequitur in textu.Tacuit autem omnis multitudo. Dicit Nicolaꝰ

Li.tertius

de lyra iuxta Diero.cõsentiens Petro:quam petri sentẽtiam beat⁹ Jacobus cõmẽdans ꝓ tulit illam dicẽs:ego iudico ita ꝙ iudicare Jacobi nõ fuit sentẽtiã auctoritatiue dare sz sententiam datam ꝑ Petrum principem ⁊ verticẽ cõgregationis synodalis proferre: erat enim ep̃s hierosolymitan⁹:licet em̃ vt ait magister Nicolaus de lyra ibidẽ Petrus eẽt principalis inter apostolos tñ detulit ei in sua diocesi vt determinationẽ dubij proferret. Ꝏ vero sequit̃ tunc placuit apostolis ⁊ senioribus cũ omni eccl̃esia eligere viros ex eis ⁊ mittere in antiochiã:nõ importat aliquam diffinitionẽ alicuius dubij sed iam diffinitam velle illã publicare ⁊ notam facere per nũcios suos fratribus existentib⁹ antiochie.per hoc vero ꝙ apostoli scribẽtes fratrib⁹ existẽtib⁹ antiochie dicũt visum est spiritui sancto ⁊ nobis: nõ habetur ꝙ ista ptãs iurisdictionis sit data illi congregationi apl̃oꝝ ⁊ senioꝝ imediate a spiritu sco sicut aduersarij cõfingunt sed tantũ habetur ꝙ diffinitio illa prefate questiõis inspiratione spiritus sancti facta fuerit per apl̃os ⁊ seniores.vt glo.Bede ibi tangit que exponens predicta verba ita dicit: placuit spiritui sctõ qui arbiter sue pacis est in cordibus nr̃is vbi vult spirat.vbi vult loquit̃ ⁊ nobis id est.nõ solum voluntate nostra sed istinctu spirit⁹ sancti.hec glo. ⁊ ita ex illis verbis nihil aliud habet̃ nisi ꝙ Petr⁹ ⁊ alij apl̃i ⁊ seniores in sententiam illius canonis de lege nõ obseruanda post euãgelium instinctu spiritus sancti in vnũ cõuenerant.plane hmõi assistẽtia qua spũs sanct⁹ q̃ ẽ auctor pacis ⁊ vnitatis sãctis congregationib⁹ assistit spirando ⁊ docendo quid agendũ sit non abstulit a petro nec nũc a successorib⁹ suis primatũ supra synodum vlem nec vnitatem nec connexionem totius corporis ecclesie ad vnũ caput.i.xp̃i vicarium qui vt dicit Ebriso. fuerat vertex collegij ⁊ caput apl̃ici chori. Preterea ꝙ epistole illius titulus scriptus cõmunis fuerat oĩbus apostolis ⁊ senioribus nõ obuiat quin Petr⁹ auctor ⁊ princeps fuerit illius decreti vt dicit beatus Diero.qm̃ titulus epistole illius formatus est cõis oĩbus vt omnis dissensionis tolleret occasio.vñ glo.interli.super verbo apl̃i ⁊ seniores dicit sic:apl̃oꝝ cõis titul⁹ ꝑferẽt ne aliqua dissensionis reliquat̃ occasio. Ad tertiã que sumit̃ ex synodo Cõstantinopolitana rñdet̃ ꝙ gesta illi⁹ synodi bñ cõsiderata in nullo fauet aduersarioꝝ ꝓposito ⁊ magis ꝓfirmat ꝓpositũ nostrũ. Tũ ꝓmo: qr̃ licet vicarij ⁊ legati pape nodũ venissent i locum synodi prẽs tñ synodi auctẽ pape ꝓcedebãt,tũ qr̃ synod⁹ ipsa auctẽ pape Nicolai eẽt cõgregata.Tũ qr̃ patres ipsi de mente ⁊ volũtate summi pon. circa diffiniẽda erãt iam instructi sufficiẽter vt ꝓfatus metropolita cõfitẽt̃ dicens ꝑsertim cũ ea que Rome regulariter gesta sunt ꝑ manibus habeamus libellus sz quẽ papa Adrianus miserat ad synodum Constantinopolitanã ꝑm cuius formã procedendũ essz.Tũ qr̃ ibi iminebat casus maxime necessitatis que legẽ nõ bz.vnde iminente tãta necessitate sicut ipsi patres describũt: non erat inconueniens vt deliberarent,pnunciare sententiã diffinitõis habite:ꝑ eos etiã non ꝑsentibus vicarijs pape:maxime qr̃ sicut dictũ est ipsi ꝓformãtes se menti tã pape Nicolai ꝙ Adriani sententiã suã cõceperant. Tũ tertio q̃ inducunt nõ facit ad propositum aduersarioꝝ:qr̃ licet tardantibus vicarijs pape cõsuluisset ꝓfatus metropolita ꝓcedere illis amplius nõ expectatis nihilominus tandẽ vicarij pape.s.Adriani venerũt:videlicet Donat⁹ ep̃s Hostien.⁊ Stephanus ep̃s Ephesine ecclesie⁊ Marinus dyacon⁹ Cardinalis ⁊ tenuerunt locũ Ro.pon.in oĩbus:sicut patet ex gestis eiusdẽ synodi.⁊ habet̃ in.c. Adrianus. dis.lxiij.vnde de iudicio ⁊ sententia data per eos in ffociũ:ita in actõne.v.eiusdem synodi habet̃.Deinde accipiens Theodorus deuot⁹ a secretarijs legit q̃ a sanctissimis vicarijs seniorũ Rome breuiter dicta sunt habẽtia ita. vidistis fratres vidistis ⁊ audistis q̃ ex multo tpe dicta ⁊ gesta sunt de hmõi cã: ⁊ apparuit oĩbus vobis: ꝙa irreceptibilis erat promotio huius viri: ⁊ ꝙ depositio sanctissimi ꝓtarche Jgnatij de sede sua fine iusticia ⁊ fine legib⁹ fuerat:nos ergo nõ nouũ aliqõ vel recẽs iudiciũ iudicabimus:sed vetus ex multo tpe piudicatũ quidẽ a sanctissimo ⁊ beatissimo papa Nicolao:firmatũ aũt a sanctissimo pr̃e adriano:⁊ infra.talẽ conatũ abijcim⁹ ⁊ anathematizamus ne vlterius contra eccl̃esiã dei quelibet alia forte in oĩe seculũ maligna introducat̃ actio.Hꝫ ibi.⁊ post infra in fine synod⁹ conformãdo se sententie Romanorũ põ. dicit sic: ꝓpter hoc ergo nolentem intelligere vt bene ageret ffociũ nec obedientiã eligentẽ nec cõfitentẽ peccatũ suũ ⁊ iniquissimũ presulatum sed inobedientem⁊ resistentem huic sancte ⁊ vniuersali synodo repulim⁹ ⁊ anathematizamus:atq̃ a tota eccl̃esia catholica ⁊ apostolica facimus alienũ ⁊c.⁊ sic patz ꝓpositũ nr̃m.

Ad quartã rñdetur ꝙ licet in ꝓcilijs vniuersalibus vbi papa nõ presidet personaliter sententie ⁊ canones noie concilij proferantur.sicut patet in.c.quidã.xvi.q.i.de cõcilio Calcedonẽn.nihilominus tñ auctẽ Romani pontí. Ad quartum

statuit vniuersaliter quicqd ibi cōcludit habens vim obligandi vt supradictū est.c.xxxij. q: cū papa solus sit princeps reip.xpiane ipse q; vtpote caput catholice ecclie sit solus vocatus in plenitudinē prātis non pōt fieri regulariter lex que omēs fideles liget siue obliger nisi illius auctoritate fulciat. vñ vt habetur in.c.bene.di.xcvi.patres in synodo cōgregati loquētes de valitudine quarūdā scripturarū ad ꝓbandū q; prefata scriptura ibidē lecta nullas vires haberet bis duabus rōnib? vtunt. primo q; canonib? nō cōcordabat.secūdo & maxime q: in ea null? presul aplice sedis interfuisset vel ꝓpria subscriptiōe eā confirmasse mōstraret. vbi sup verbo nec canonib? dicit glo.cōiuncta accipe hec duo indiuisa iuris conceptio auctē aplici expostulat. Ad

Ad quintum

ꝗntaz rndet q; tex.ille vt manifestū est loquit de cōcilio ꝓuinciali in quo oēs epi sunt cōiudices nō sic aūt in cōcilio vniuersali. Et si buiusmodi diuersitatis rō petat. dicenduz q; rō diuersitatis est multipler. Primo q: non ita pendet auctoritas epoz ab archiepo siue primate aut patriarcha sicut a papa a quo omēs gradus dignitatū in ecclia disponūtur. iuxta ca.oēs.di.xxij. Secūdo q: a papa deriuat oīs ptās iurisdictiōis alioz prelatoz. vt in.c. ita dōs.di.xix. vt.§.ij.lib.c.liij. amplissime oñdimus. Tertio.q: epi non subijciunt in oībus archiepis primatibus aut patriarchis:nisi in illis tm in qbus Romanus pon.a quo ptās & ordo illoz pendet illos illis subiecit. vt dicit s.Tho.in.ij.sniaz.dist.vl.in expositōe littere. dicit etiaz papa Nicolaus in.c. cōquestus.ix. q.iij.primates. & patriarchas nihil priuilegij habere pre ceteris epis:nisi qtum sacri canones cōcedunt. Ad

Ad sextum

sextā que sumit ex epistola pape Nicolai nō est opus respōdere: q: prius auctoritate beatoz apostoloz Petri & Pauli que residet in apostolica sede papa Nicolaus pronunciat sniam q; auctoritate sex concilioz: auctoritatē aūt concilioz post suam subiungit ad maiorē exaggerationem pene siue sententie cōtra ffocīū: nō aūt ad necessitatē: qm potestas illa primatus Romani pon. qua pōt quelibet iudicare nō dependet a cōcilijs sed ab ipo oipotēte deo vt sepe repetitū est: & habetur in.c.quis. di.xxij. qō mānifeste pz ex eo qō idem Nicolaus in eadem epla cōdemnās Gregoriū syracusane ecclesie epm: q: ffocīū ꝓsecrauerat scribit ita dicens.iuxta canonicā deliberationē apostolica auctoritate diffinimus atq; statuimus omni sacerdotali carere & priuari ministerio:ita q; nullo modo liceat ei in quacūq; synodo restitutiōis spē hre.

Ad septimā cū arguit de subscriptionū parifformitate rndetur dupliciter. Primo negādo añs:qm falsuz est q; regulariter parifformis sit subscriptio pape ac legatoz eius & alioz epi scopoz.uz. vñ q; subscriptio pape alia sit a subscriptōe alioz prelatoz cōiter aperte colligitur ex oībus illis locis in decreto & decretalibus sexto & clementinis que inducta sunt supra.c.xxxi.in quibus papa solus describit statuere de cōsilio aut appprobatōe patrū consilij vbi consultatio & assensus siue approbatio tm tribuit cōsilio patrū:statuere ño Ro.pon. Jrē dieb? nostris in decreto vniōis grecoz facto florentie sub sancte memorie dño Eugenio solus Eugenius in subscriptiōe dicit diffiniēs subscripsi. vñ verba sunt ista. Eugenius catholice ecclie epus ita diffiniēs subscripsi: Alij vt plati tam latini q; greci tm dicūt subscripsi.patet etiā falsitas antis illius aduersarioz ex varietate subscriptionū legatoz pape & alioz prelatoz. Unde in libro concilioz habet sic legat? pape se subscripsit in ꝓcilio Calcedonēn. Pascbasius epūs ciuitatis lucane vicarius dñi mei beatissimi atq; aplice & vniuersalis ecclie pape Leonis vrbis Rome synodo ꝓsidens statui cōsensi & subscripsi. nullus ño prelatoz alioz statui nec diffiniēs subscripsi: sed tm subscripsi. Scdo rndet negādo ꝓnam illā aduersarioz:qm ex hoc q; aliqn simili mō papa & alij in cōcilijs se subscribunt: nō sequitur q; pari siue equali auctē simul ꝓcurrant ꝓlati:cū papa in statuēdo diffiniendo aut iudicando aliqd in concilijs:cū omnis hmōi ptās aliorum prelatoz pendeat a Roma.ponti.vt in supioribus maxime in.ij.li.c.liij. clare ostēdimus. Sicut per hoc q; cause secunde dicantur simul cū causa prima operari aliquem effectum: nō propter hoc sequitur q; pari virtute concurrant omnes ad effectum illum. Ad octauum

Ad septimum

Ad octauum

Ad octauam respondetur q; ratio facta nō arguit quin regulariter sit verū quod dictū est: licet in aliquo particulari casu posset contingere contrarium:sicut inferius dicemus.nihilominus in casu inducto ex aduerso de accusatiōe Symachi pape auctoritate ipsi? symachi synodus ipsa fecit quicquid fecit: vt ex ipo tex. patet. Ad nonam respondetur q; nō facit ad propositum. Tum quia concilium illud Toletanum non fuit vniuersale sed ꝓuinciale. In prouincialibus autem cōcilijs aliud est vt supra diximus respondendo ad quartum: quoniam in vniuersalibus tota potestas auctoritatis pendet ex Romano po. vt predixim⁹. & ita dicendum est ad multas alias allegationes similes de cōcilijs ꝓuincialibus, vnde in

Ad nonum

hac argumentatione aduersarioꝝ qua ex con
ciliis ꝓuincialibus arguūt ad vniuersale est
maximus erroꝛ. non em̄ est simulitudo vt in su
perioꝛibus ostēdimus. fatemur tn̄ ꝙ qnq̄ pa
pa exaggerando ꝓhibitionē vel volendo bo
noꝛare patres in concilio congregatos aliqn̄
dicit sacri concilij auctoꝛitate ꝓhibem⁹. ⁊ ali
bi dicit generalis ꝓcilij decreuit auctoꝛitas.
alibi dicit nostroꝝ eꝑoꝝ omniūq̄ ceteroꝝ sa
cerdotū ⁊ leuitarū auctoꝛitate ⁊ cōsensu atq̄
reliquoꝝ fideliū ⁊ cunctoꝝ cōciliaꝛioꝝ nr̄oꝝ
Ad decimū cōsultu diffinitū est. Ad decimū rndeꝛ ꝙ re
gula siue lex ecclesie non pōt dici regulariter
esse cōciliū vniuersale nisi plenariū in quo au
ctoꝛitas ⁊ cōsensus interuenit aplice sedis cū
plura concilia exoꝛbitasse legant a fide vt de
Arimineñ. ⁊ Epbesino secūdo ⁊ de alijs que
infra cōmemoꝛabunt. ⁊ etiā colligit ex gl. ipsi
sunt canones. ix. q. iij. sed lex illa ⁊ regula est
aplica sedes que nunq̄ exoꝛbitasse a fide ca
tbolica legit dicente dn̄o. Luce. xxij. btō Pe
tro. Ego ꝓ te rogaui petre vt non deficiat fi
des tua: qō sancti doctoꝛes de firmitate ⁊ in
obliq̄tate fidei aplice sedis exponūt sicut dif
fuse supra in. j. li. c. cix. oñdimus. vñ bac rōne
mater fidei ⁊ magistra dicit eccl'ia romana.
vt in. c. oēs. di. xxij. Et ad ꝓbationē rndemus
ꝙ nulla est. Pꝛo quo notandū ꝙ put supra se
cūdo lib. circa. c. lxxxiij. distinximus dupl'r a
liquid dicit finis alicuius rei. vno. s. modo in
quod tēdit res illa ex ordine sibi dato aut na
turali aut supnaturali siue id qō est intentuz
ab agēte. Alio modo dicit finis id ad cui⁹ vti
litatē est ordinatū opus agētis. cui⁹ exemplū
pōt poni in arte medicine. vno modo dꝛ finis
artis sanitas quā inducere intendit. Alio mō
infirm⁹ siue coꝛpus bumanū sicut ad cui⁹ vti
litatē ordinatū est totū opus artis. Jtē finis
politie videt eē pax ⁊ tranq̄llitas ordinis cū
boc videt bonū ipsius ad qō vniuersum regi
men eius respicere ⁊ tendere videt. Jpsa no
cōitas dicit finis regiminis siue ptātis publi
ce sicut ad cuius vtilitatē ordinatū est opus
pꝛesidētis ⁊ agentis ita finis ptātis papalis
non est ipsa eccl'ia vniuersalis sicut id ad qō
est finaliter ordinatū sed id ad qō peꝛvsuz ei⁹
ipsa eccl'ia recta ⁊ gubernata perducit qō est
ipsa beatitudo celestis. Secūdo vero mō. s. si
cut id ad cuius vtilitatē ptās ipsa ordinata ē
bene dicit finis eius ipsa vniuersalis ecclesia
Qua distinctione babita dicimus ad añs ꝙ
regula regiminis ⁊ lex ordinationis eoꝝ que
sunt ad finem nō capit a fine secūdo modo di
cto sed primo. nam medicus non capit regu
las medicandi a curandis: nec dux regulā mi
litādi ab exercitu suo: nec ꝓnceps a populo
leges re gēdi sed ecōtra. vñ rō illa aduersario
rū nullius videt esse virtutis licet apud eos a
liter videat. Et ad ꝓbationem quā inducunt
ex aplo rndemus ꝙ per illā auctoꝛitatē non ꝓ
bat nisi ꝙ eccl'ia potestatis papalis sit finis
modo assignato. vñ leges ⁊ regule q̄bus edifi
cari debet eccl'ia non sunt sumende ab ipsa ec
clesia edificanda ⁊ regenda sed ab edificato
re xp̄o qui sicut est ꝓncipiū eccl'ie ita est finis
ad cuius amplexum per regimen sui genera
lis vicarij scz summi ponti. qui vices eius ge
rit in terris perducēda est. binc optime in dif
finitione eccl'iastice potestatis dicit ꝙ est ad
edificationem eccl'ie sm leges euangelicas ⁊
apostolice sedis que mater cunctarū eccl'esia
rum ⁊ caput exist'it atq̄ fidei ac legum magi
stra sanctiones ⁊ decreta. vñ potestas papa
lis nō dicit esse in eccl'ia sicut in regulāte sed
sicut in regulato. Jn vero aut̄ vicario xp̄i est
sicut in regulante ⁊ dirigente. vnde rectoꝛ ec
clesie est ⁊ pastoꝛ ac ꝓnceps cuius est oues ⁊
plebem sibi cōmissam pascere regere ⁊ guber
nare iuxta leges ⁊ mandata cb'risti cuius est
vicarius.

Capitulum. xxxvij. De honoꝛando summo pontifi
ce per vniuersalia cōcilia ⁊ vniuersos fideles: ⁊ de gra
uitate culpe inhonoꝛantium eum. Cap̄. XXXVII

Erspectis bene

p bis que de romani pontif. prin
cipatu sup vniuersalez eccl'iam
supra. j. li. amplissime disputaui
mus oñdendo eum ⁊ patrē ⁊ pastoꝛem ⁊ prin
cipem generalē vicariū sup vniuersam rēp.
xp̄ianā ⁊ ꝙ ab eius potestatis excellentia vni
uersum cōciliꝝ robur pendeat ⁊ auctoꝛitas
sicut in boc tertio libro copiose supra mōstra
uimus luce clarius colligit q̄to bonoꝛe ⁊ reue
rētia teneant oēs fideles oēs maxime eccl'ie
pꝛelati romanū pon. reuereri colere ac venera
ri: q̄roq̄ studio ab vniuersalib⁹ cōciliis seruā
dus sit bonoꝛ aplice sedi debitus atq̄ q̄ oppi
do decertandū: ne auctoꝛitas roma. pont. in
qua ⁊ eccl'ia fundata est ⁊ vniuersa cōcilia ro
bur ⁊ auctoꝛitatē suscipiūt ab aliquo deprimi
pꝛesumat cum de bac per ꝓpbetā dictū esse vi
deat: si bec humiliat ad cuius confugietis au
xilium aut vbi relinquetis gloriā vestram. vt
Symachus papa in. c. alioruz. ix. q. iij. inquit.
Quis em̄ sedis illius bonoꝛem que fidei ma
gistra est ⁊ cunctarū eccl'iarum mater tuebit
si concilia generalia deprimāt que nūc in pre
mis contra oppꝛessoꝛes ⁊ contemptoꝛes om
nes seruare debuerunt. vbi vnq̄ auditum est
sacras ⁊ venerabiles synodos quicq̄ aduer-

sus sedē illam inclemēter statuisse certe nusq̄ imo inbonorantes illā multa aiaduersione castigasse sicut patet de sancta ⁊ vniuersali synodo Calcedonen.in qua Dioscorus quia cōtra Leonē papā excōicationē dictauit sine vlla restitutione dānatus est.vt in.c.in tm̄.habek di.xxi.Item idē ptz de sancta ⁊ vniuersali synodo.viij.in qua ſfocius q̄ concilium generale absq̄ consensu Ro.pon.congregare p̄sumpsit in iniuriā ⁊ derogationē aplice sedis dānationis etiā sententia percussus est.vt ex gestis eiusdem cocilij manifeste habek.Ceterum vniuersaliuz concilioz antiquoz reuerētia ad aplicam sedem illustri testimonio colligitur ex eo q̄ synodi ipse vniuersales semper roma.pon.patrē ⁊ cuput eoz p̄fitentes semp venerate sunt ac eoz robur ⁊ auctoritatez ab eo pēdere recognoscētes semp solite sunt humiliter petere queq̄ per eos statuta ⁊ gesta auctoritate aplica confirmari sicut supra de multis exemplariter ostendimus.Si em̄ quādo oriens totus ⁊ aphrica fidei x̄piane titulo ⁊ gloria erat illustris qñ orbis totus x̄p̄m loq̄batur cum sanctissimis viris omēs ferme ecclesie p̄sulibus gloriarenk cum deserta ipsa ⁊ montes sanctos fouerent nihil vnq̄ vllis in locis contra sedis illius auctoritatē ac dignitatem leuiter fuit attentatū.modo vero valde dolendum esset si quādo ferme in sola occidentali parte x̄pi religio sincera ⁊ immaculata seruak sacre illius sedis minuerek aut suppimerek auctoritas:abfit.maxime cōsiderando q̄ta mala hic ⁊ in futuro illius imineant q̄ aplice sedi iniuriari aut illius honori ⁊ auctoritati derogare p̄sumunt.incurrūt em̄ inter alia penam primo maledictionis qua Chana an patris sui derisor ꝓstratus est.Gen.ix.Un Auguſt.nihil ita deo placet sicut obedientia Cham ideo maledictus fuit ⁊ post multa secula manet q̄ patri non est obsecutus.Ceteruz Sem qui obsecutus est patri benedictionem habuit in oia secula.hoc quare dico:vt obediētiā exhibeamus patribus nostris:qui patribus non obsequik deo nō obsequik.hec ille.dicik em̄ Deutero.xvij.Maledictus qui inbonorat patrē suū.Secūdo incurrūt crimē lese maiestatis p eo q̄ vniuersalis ecclie p̄ncipem ⁊ rectorē atq̄ in eo regē regum ⁊ dm̄ dn̄antium cuius vicarius est inbonorant dicente dño Luce.x.qui vos contēnit me contēnit.Tertio incurrunt scelus scismatis p eo q̄ eccl̄aruz omniū fundamentū deserunt.dicit em̄ brūs Cyprian⁹ in.c.qui cathedrā.di.xciij.Qui cathedrā sup quā eccl̄ia fundata est deserit in eccl̄ia se esse non confidat.Quarto incurrunt labem heresis eo q̄ aplice sedis priuilegia violare p̄sumant.vt em̄ inquit Nicolaus papa in.c.oēs.di.xxij.qui romane eccl̄ie priuilegium ab ipso summo omniū eccl̄iarum capite traditū auferre conak:hic p̄culdubio in heresim labik:fidez q̄dē violat q̄ aduersus illam agit que mater est fidei ⁊ illi contumax inuenik qui eam cunctis eccl̄is p̄retulisse cognoscik.hec ille.Quito excludūk oino a spe regni celestis qm̄ vt patres concilij occidētalis in epla quā ad papam Adrianuz scribunt que lecta fuit in.viij.synodo dicūt.Nemo q̄p pe fideliuz in iniuriā beati petri p̄ncipatus impune p̄rumpit.in cuius videlicet contumeliā vt sanctus Bonifacius papa scribit q̄s quis insurgit habitatoz celestium nō poterit ee regnoz.Tibi inquit dabo claues regni celoz:in qō nullus absq̄ gratia ianitoris introibit.hec ille.Quāta insuper cōfusio ⁊ ignominia etiam tēporalis hic hmōi p̄sumptores sequak non modo antique hystorie que omēs tales cōiter mala morte interisse referūt sed etiam scandala ipsa ⁊ ignominie que Basilien⁹ sib⁹ superuenerūt p eo q̄ Dioscori ⁊ ſfocij p̄sumptionis imitatores dyabolica temeritate romanū pon.x̄pi vicarium ac eccl̄ie totius p̄latum ac rectorem sibi subijcere attentarunt aperta luce demonstrant.

Capitulum.xxxviij.De quibus causis vniuersale cōcilium debeat se intromittere.

Cap.XXXVIII

Um autē ex iaz dictis oīb⁹ notuz factum sit vniuersaliū concilioz auctoritatē a papa dependere:⁊ per cōsequens limitatā habere p̄tātem:ordo ipse exposcit vt excutiamus ad que vniuersalia concilia determinando sentētiando aut cōstituēdo extendere se debeant siue possint aut de q̄bus causis se debeant intromittere: an.s. indifferenter de oīb⁹ an de aliq̄bus tantum Apparet autē nobis saluo semper melioꝛi iudicio q̄ stante in sede aplica vero ⁊ indubitato pontifice vniuersale concilium non debeat indifferenter se intromittere de singulis causis sed tm̄ de bis ad quoz determinationem ⁊ diffinitionē extitit congregatū.Qō nos multiplici ex capite rationabile ostēdemus ſPrimo irrefragabili testimonio beatissimi Leonis pape:brūs em̄ Leo papa Anatholio epō Constantinopolitano scribens ⁊ reprehēdēs qō induxisset Calcedonen.synodus vt prima sedes post romanā que prius erat Alexandrina cōstitueret Constātinopolitana dicit sic.Quib⁹ auditis ⁊ nunq̄ ante tentatis ita p̄ue

neris excessib⁹ vt sanctā synodū ad extinguē-
dam solum beresim ⁊ ad cōfirmationem fidei
catholice studio xp̄ianissimi p̄ncipis cōgrega
tam in occasionē ambitus tui trabas ⁊ vt cō-
minentiā suā sibi dedit interpellas tanq̄ irri
tari nequeat qō licite voluit multitudo. Et.j.
Nimis ergo hec improba nimis p̄aua sunt q̄
sacratissimis canonib⁹ inueniunt esse p̄traria
in tot⁹ eccl̄ie p̄turbationē superba hec tendit
elatio q̄ ita abuti voluit concilio synodali vt
fratres in fidei tātūmodo negocio cōuocatos
⁊ diffinitiōe ei⁹ cause q̄ erat curāda pfunctos
ad consentiendū sibi aut depraūādo traduce-
ret aut terrendo cōpelleret. hec ille. Itē papa
nicolaus in secūda epl̄a quā scribit Michaeli
impatori q̄ lecta fuit in quarta actiōe manife-
ste designat q̄ sancta synodus nō debeat se in
tromittere nisi de eis q̄ papa cōcesserit aut cō
miserit ita di. Ut vero strenuū virū ignatiū pa
triarchā vestro speciali deposuistis dānastis
⁊ expulistis arbitrio. ⁊ fociū de laicali agmine
vobis imp̄ouide in ei⁹ loco subrogastis ep̄m
equanimit̄ ferre omino nō possumus: maxime
cū bon̄ duon̄ negociū inuestigari ⁊ nobis re-
nunciari nō diffinire mādauerimus. hec ille.
Ecce manifeste dī ex huiusmodi rep̄hēsionib⁹
q̄ concilia vniuersalia p̄gregata ad ea tantū
extēdere se debeāt sentētiādo siue diffiniēdo
ad q̄ p̄gregata siue cōuocata sūt ⁊ nō ad alia
¶ Secūdo sic rōne. cōciliū vniuersale hab⁹ ro-
bur ⁊ auct̄tatē a romano pontifice vt supr̄ oste-
sum est multiplicit̄ iuxta di.xvij. per totū. ⁊ ca.
Significasti. extra de elec. ergo p̄ciliū vniuer
sale ad tm̄ se extēdere pōt regularit̄ q̄tum pa
pa ordinat vel disponit qui vniuersale cōciliū
cōuocat ⁊ sua auct̄tate fulcit. vnde p̄dict⁹ bea-
tissim⁹ Leo papa ad ep̄os qui in sancta syno
do calcedonēsi cōgregati fuerāt inter cetera
ita scribit. vt fraterna vniuersitas ⁊ oim fide-
lium corda cognoscant me nō solū p fratres q̄
vicē meā executi sunt sed etiā p approbatiōez
gestor̄ synodaliū p̄tiā inīsse sentētiā in sola
scz fidei causa qō sepe dicenduz est p̄pter quā
generale cōciliū ⁊ ex p̄cepto xp̄ianor̄ p̄ncipū
⁊ ex consensu aplice sedis placuit cōgregari:
vt dānatis hereticis ⁊c. Ecce q̄ solū papa ap
probat ea ad que cōciliū fuerat congregatū ⁊
alia nō ¶ Tertio arguit̄ sic. cōcilia vniuersalia
nō cōgregant̄ nisi p magnis ⁊ arduis causis
que ita cōmode expediri nō possunt sine cōci-
lio sicut cū cōcilio: ergo ad illarū tm̄ expediti-
onē ⁊ q̄ necessaria dependent ex illis aut faci-
unt ad executionē illor̄ cōcilia vniuersalia se
extendere possunt. pz cōsequētia cū ad illoruz
tantū expeditionē cōuocata sint ⁊ auct̄tatem
receperint. vnde Agapto papa de p̄tāte quā
apocrisariis suis dedit scribēs imp̄atori ⁊ nar
rans qualit̄ mittebat apocrisarios ad sextam
synodū ita dicit. licentiā dedim⁹ siue auct̄tatē
apud tranquillissimū tuū imperiū duz vixerit
tua clemētia simplicit̄ satisfaciendi in q̄tū dū
taxat iniunctū est vt nihil p̄sumāt augere mu
tare vel minuere ꝑ traditōnē aplice sedis vt a
p̄decessoribus⁹ instituta est sinceriter enarare:
p̄pter quā etiā rōnē legati pape in octaua sy
nodo: vt colligit̄ ex quinta actōe sciētes se nō
posse extendere nisi q̄tum ab aplica sede eor̄
p̄tās ampliata erat dicebant sic ad synodum
Nos nō nouū aliquod vel recens iudiciū iudi
cabimus ꝑ vetus ⁊ multo tpe iudicatū quidē
a sanctissimo ⁊ btissimo papa Nicolao firma-
tum aūt a sanctissimo papa adriano ⁊ nō pos
sumus transferri vel cōmoueri a paternis dif
finitionib⁹ ⁊ legib⁹ nec declinare ad dextram
vel finistrā. hec ibi ¶ Quarto sic. si vniuersale
cōciliū intromitteret se de singulis causis in-
differenter iam in eccl̄ia essent duo supr̄ema tri-
bunalia due carbedre supr̄eme qō vnitas ec-
clesie nō admittit vt sepius repetitū est supra
ergo cōciliū vniuersale non p̄t se intromitte
re de singulis causis ¶ Quinto sic. soli aplice
sedi eo q̄ in ea deus tot⁹ eccl̄ie posuit p̄ncipa
tum cōuenit de singulis causis oim fideliū iu-
dicare ⁊ diffinire. iuxta ca. ep̄s. ix.q.iij. vbi ve
nerabilis Beda inq̄t. sola romana eccl̄ia sua
auct̄tate valet iudicare de oīb⁹. ⁊ in ca. per
p̄ncipale. e. cau. ⁊ q. ergo videt̄ q̄ hoc nō cōue
niat cōciliis vniuersalib⁹. cōsequntia pz ¶ Se-
xto papa respectu cōciliⁱ vniuersalis est p̄lat⁹
cōparat̄ eī ad eccl̄iaz vt pater p̄latus caput
⁊ p̄nceps ei⁹ vt pz: ergo synodus vniuersalis
vniuersalē eccl̄iam rep̄sentans non pōt aliq̄d
nisi q̄tum auct̄tate patris p̄relati ⁊ capitis sui
ac p̄ncipis ei cōcedit̄: p̄sequntia pz ⁊ specialit̄
ex glo. illa sup illō p̄s. xliij. pro patrib⁹ tuis ⁊c
q̄ sic hab⁹. eq̄parat̄ in hoc patri ep̄us ⁊ eccl̄ia
filio: q⁹ sicut fili⁹ nō pōt sine auct̄tate patris li
tigare sic nec eccl̄ia sine auct̄tate p̄lati. ¶ Se-
ptimo sic. romano pōtifici sunt alīq̄ in iure re
seruata rōne sui p̄mat⁹: sicut ē cōuocatio vni
uersaliū concilior̄ depositio ep̄or̄ maior̄ cau
sarū discussio. de q̄bus in. c. Dudū. iij. q. vi. ⁊ de
multis specifice habet̄ in decreto ⁊ decretali-
bus. ergo cū soli romano pōtifici ista reserua-
ta sint null⁹ pōt sine aplice sedis iniuria ad il-
la man⁹ extēdere sine licētia ⁊ auct̄tate illius.
p̄na pz. Nō vero q̄dā aduersarij dicūt q̄ cum
dī q̄ solus papa pōt illa facere aut q̄ soli pa
pe sunt talia vel talia reseruata nō fit exclusio
nisi respectu inferior̄ nō aūt respectu congre

¶

gatōis vniuersalis ꝓcilij in qua auctoritas pape includa videt: hoc nihil valet. Tum primo: quia cōgregatio ipsa vt de ea nunc loq̄mur vt sc̄z distinguitur a papa nō est nisi cōgregatio inferioꝝ ⁊ ideo si per ly solus excludūtur inferiores clarū est ꝙ excluditur ꝓgregatio coꝝ: qꝝ iferiores siue sint dispersi siue collecti semper manēt inferiores respectu eius qui eis superior est. tum sc̄do: qꝝ vt .j. dicetur licet papa conuocet concilium nō ꝓpter hoc incorporat tantā plenitudinē sue potestatis concilio ad faciendū quicquid voluerit. ꝫ tm̄ ad ea expedienda ꝓpter que congregatum est. vnde in hoc magistri nouelli decipiūtur ⁊ ideo nō mirū si dato malo principio ꝓuperint in varios errores dicēte Aristotele paruꝰ error in principio maximus fit in fine. Octauo sic: nihil est attribuēdum vni cōcilio ꝙꝙ scismatis occasio daretur in ecclesia inter caput ⁊ mēbra inter romanū pon. siue aplicam sedem ⁊ vle concilium hoc est notum. ꝫ ꝓcilium vle intermittendo se de singulis causis ⁊ de reseruatis aplice sedi introducitur diuisio ⁊ scisma inter aplice sedis iudiciū ⁊ ꝓcilij vniuersalis iudiciū qm̄ sepe cōtingeret vt qō ligaret ⁊ solueret aplica sedes solueret vel ligaret cōcilium vel econuerso vt practica nobis exēplariter ostēdit Basilee cū ad persuasionē quorūdam nouelloꝝ magistrorum ꝓgregatio illa de singulis etiā reseruatis Ro. pon. minus prudenter tentauerit se intromittere reuocādo retractādo sentētias in romcuria datas per aplicam sedem. vñ multa sūt orta scandala in ecclesia dei. Nono sic: nihil est attribuendū vni ꝓcilio qō grauiter ꝓturbaret ⁊ dānificaret totā ecclesiā: patet hoc. sed si ꝓciluz vle se intromitteret indifferēter de singulis causis oporteret vt quasi ꝓpetuuz fieret aut in nimtū longū tēpus extenderet cū necessariū videret vt causas omnes assumptas terminaret: qō certe sine magno dispēdio ecclesiarū ⁊ iactura eoꝝ manifestū est fieri: nō posse

Decimo sic: ꝑsupponendo cum dñis iuristis ꝙ impossibile sit ꝙ idē ⁊ in solidum eodez modo ⁊ pro eodem tpe possit a duobus possideri: ⁊ per ꝓns nec exerceri. vt ff. cōmo. l. si vt certo .§. si duobus vehiculū. sed nulli dubiū est quin papa vtpote pastor ⁊ iudex totius reip. xp̄iane sit in possessione ⁊ actu exercito iudicandi de singulis causis fideliū ⁊ exequēdi ea que sunt plenitudinis ptātis clauiū in tota eccl̄ia dei. ergo ꝓ eodē tpe nō videt possibile ꝙ hoc conueniat concilio vniuersali. ꝓna patet cū omnibus premissis. Ex q̄bus oibus manifeste conuincit nullitas dispensationū indulgentiarū sententiarū multarū causarum atq̄ collationum beneficioꝝ ⁊ donationis ⁊ alioꝝ que basilee cōtradicēte romano pōtifice sancte memorie dño eugenio facta esse dicunt nisi ꝓius auctoritate aplice sedis susceperint firmitatē Ex dictis autē ꝑ multa capitula de depēdētia auctoritatis concilioꝝ a romano pōtifice xp̄i vicario cōfutat manifeste error dānatissimus marsilij de padua attribuētis vniuersali concilio qō vniuersitatē dicit esse oīum fidelium nō distinguens inter laicos ⁊ clericos sine aliqua dependentia a papa totū exercitiū ecclesiastice potestatis tam in ꝓuisionibus beneficioꝝ ⁊ dispēsatōib⁹ ⁊ indulgentijs atq̄ correctionibus quorūcunq̄ errantium.

Capitulū. xxxix. In quo obijcitur contra predicta.

Diuersus iam di- Cap⁹ xxxix

cta arguūt multiplicit aduersarij asserentes ꝙ vniuersale cōciliū cū est cōgregatuz ptātem habeat exercendi oēm actū potestatis iurisdictōis sicut ⁊ papa. Primo sic. cōciliū vniuersale habz auctoritatē suprēmā a xp̄o immediate sup oēs fideles cuiuscunq̄ status aut cōditōis existāt: ergo pōt erigere in actū illius ptātis qñ est cōgregatū cū voluerit. consequētia videt bona: qꝝ frustra esset potētia q̄ nō exiret in actū. antecedēs colligit ex decreto cōcilij constantiēsis. Secūdo sic. qñ papa cōgregat cōciliū vniuersale videt illi incorporare auctoritatem suā. vñ vniuersale cōciliū legitime cōgregatū ipm papam ⁊ ita eius auctoritatē includit ⁊ ita dato ꝙ vniuersale ꝓciliū nō a xp̄o immediate ꝫ a papa susciperet suā auctoritatē exire poterit in actū potestatis plenitudinis papalis. ꝫ papa potest de oīmbus causis agere: ergo a concilio legitime congregatū: cōsequētia videt bona ⁊ antecedens manifestū. Tertio idē arguit ex practica alioꝝ ꝓcedentiū cōcilioꝝ vniuersaliū. ꝓmo ex illo aplōꝝ cōcilio de quo Act. i. habet vbi vacante apostolatu iude proditoris oēs apli ⁊ discipuli tractauerūt de ei⁹ successore ⁊ elegerunt duos ex oīmb⁹ sc̄z barnabā ⁊ mathiam: ⁊ sic ille fuit susceptus in numero duodenario. ergo videt ꝙ cōciliū ipossit se intromittere de ꝓuisione plaroꝝ. Quarto sic. ex. c. primates. ij. q. i. vbi glo. dicit ꝙ synodus auctoritate romani pontificis congregata pōt ꝓuare seu dānare eꝑos. ⁊ hoc idē habet in ca. null⁹. v. q. iij. ergo idē qō ꝓius. Quinto arguit ex practica cōcilioꝝ vniuersaliū antiquoꝝ q̄ oēm iurisdictionē vident exercuisse etiā in reseruatis apostolice sedi q̄ nō solū excōmunicasse ꝫ etiā deposuisse aliquos eꝑos a suis dignitatib⁹ ⁊ restituisse depositos sic̄ q̄si ꝓia octo cōcilia

Argumēti ꝓmi

Secūdum

Tertium

Quartum

Quintum

vniuersalia legit cū ergo oīa cōcilia vniuersalia equalis videant esse auctratis videtur q̄ vle cōciliū possit se intromittere regulariē de oīb⁹ causis etiā pticularibus. Sexto idē arguunt ex.c. Inter cetera.x.q.vlti. vbi conciliū q̄rtū toletanū ita dic̄. Int̄ cetera deniq; q̄ consensu cōi int̄ nos cōferre cōpetent oportuit q̄rimonias etiā parochialiū p̄sbyteroꝝ gallie puincie solertissime decernere ⁊c̄. Itē in.c.si cleric⁹.xi.q.i. vbi dr̄ q̄ si cleric⁹ habz ꝓtra suuz epm vel aliū causaz apud audiētiā synodi puincie cōquerat: ergo idē qđ pri⁹. Septimo arguit etiā de dispēsatiōib⁹ q̄ possit facere ex ca. p̄sbyter. di.lxxxij. vbi cōciliū vle dispēsat ꝓtra canones apl̄oꝝ vt dic̄ tex. ⁊ glo. sup v̄bo apl̄oꝝ. Itē in.c. p̄sbyteros. l. dist. vbi cōciliū vle dispēsat cū p̄sbyteris q̄ immolauerit idolis ⁊ postea penituerūt q̄ possint retinere bñficia ꝑ nō in ordine ministrare ⁊ hoc dispēsatiue. vt dic̄ glo. sup verbo fungi. Octauo q̄ etiam ad maiores causas se possit extēdere arguitur: q̄ pōt epm deponere ⁊ restituere. vt in.c. Si q̄s eps. ⁊.c. Lertū. ⁊.c. Epos. ⁊.c. Irritā. xi. q.iij. Nono arguit ex practica cōciliū basiliēsis: qđ nō modo de causis pticularib⁹ se intromisit ꝑ etiā plenarias indulgētias dedit.

Sextum

Septimum

Octauum

Nonum

Capitulū.xl in quo respōdet ad obiectōes p̄dictas.

Capm XL

Ene aūt consideb rando ea q̄ dicta sunt superi⁹ facile occurrit q̄ obiectiones p̄dicte aduersarioꝝ cōtra cōclusionē nostrā p̄fatā parū militāt. Cōclusio aūt nostra fuit q̄ vniuersale concilū stante vnico ⁊ indubitato roma.pon. in sede petri ⁊ cōtradicente nō posset ad alia tractāda diffiniēda ac iudicanda debite se extēdere q̄ ad illa ad q̄ per roma.pon. fuerit cōuocatū. vnde dicendū est ad rōnes inductas.

Ad p̄mū

Ad p̄mā que sumit ex concilio constātien. respōsum ē supra tam li.ij. in.c. xcix. q̄ in boc.iij. li.c.xxxi. q̄ assumptū est falsū.

Ad secundū

Ad secundā in q̄ dicit q̄ papa cōuocās concilū videat illi auctratē suā incorporare: respōdetur q̄ cōcesso q̄ papa cōuocando cōcilium vniuersale incorporet illi auctratē suam nō tm̄ cōcedit q̄ incorporet illi oēm ei⁹ plenitudinē potestatis ꝑ tm̄ q̄tū necesse ē ad puidēdū sup illis ad q̄ illud ꝓuocat. vñ si patres illi⁹ cōcilij ad alia se extēdant q̄ ad ea ad q̄ a roma. pon. receperint ptātē ⁊ errant vsurpando sibi qđ nō conuenit ⁊ etiā facta sic p eos extra ptātis date terminos viri⁹ vacua sūt sicut apte colligit ex calcedonensi cōcilio in quo q⁹ patres q̄ tm̄ ad fidē cōfirmādā erāt cōgregati extenderūt se ad alia sanctus Leo papa dure reprehendit patriarchā cōstantinopolitanū vt p⁹ ex superi⁹ in.c.xxxviij. dictis. hoc etiā ex modo subscribēdi quo vsi sunt legati pape in gestis octaui cōcilij p⁹: qui fuit iste. Ego Donat⁹ dei gr̄a epūs sancte Hostien. eccle locū obtinens dn̄i mei adriani summi pontificis ⁊ vniuersalis pape oīa q̄ superi⁹ legunt huic sancte ⁊ vniuersali synodo p̄sidens vsq; ad volūtatē eiusdē eximij p̄sulis ꝓmulgaui ⁊ manu ꝓpria subscripsi. Eadē forma vsi sunt secūdus legatus ⁊ tertius videl⁹ Stephan⁹ nepbesine ecclesie epūs. ⁊ Martin⁹ romane eccle dyacon⁹ q̄ cm̄ alia ibi fuerāt ꝓclusa de q̄b⁹ forte pri⁹ romanus pon. nō fuerat informat⁹ p̄ceꝑ p̄ncipalem materiā p⁹ q̄ erāt cōgregati legati pape nō dabāt plenariū assensum aut cōfirmatōez nisi vsq; ad bñplacitū romani pōtificis.

Ad tertium

Ad tertiā que sumit ex cōcilio apl̄oꝝ: respōdetur nō esse ad ꝓpositū: qm̄ in cōcilio illo fuit btūs petrus ⁊ p̄sidens ⁊ ad mandatū eius siue ordinationē electio illa facta ē. vnde ait. viri fratres oportet impleri scripturā quā p̄dixit spūs sctūs p os Dauid de iuda ⁊c̄. ⁊.j. oportet ergo ex bis q̄ nobiscū sunt ꝯgregati testem resurrectionis xp̄i nobiscū fieri vnū ex istis. ⁊ sequit. ⁊ statuerūt duos. Ecce manifeste q̄ p̄ncipat⁹ huius electōnis fuit apud eū qui caput ⁊ vertex erat apostolorū cheti: vt dicit Crisо.

Ad quartum

Ad quartā que sumit ex ca. p̄mates. respōdet q̄ synodus auctrate pape cōgregata bene pōt condemnasse epos si ad boc habeat speciale mandarum. vnde glo. in ca. allegato nulli. v.q.iiij. dicit sic loquēdo de synodo auctre generali audiri pōt causa epi: sed non pōt terminari sine speciali mādato apl̄ice sedis. bec ibi. que glo. est multū notāda in hac parte cū expresse confirmet ꝓpositū.

Ad quintum

Ad q̄ntā que sumit de p̄ctica antiquoꝝ generaliū concilioꝝ: respōdet q̄ nō facit ad ꝓpositū: qm̄ oīa illa in cōcilijs p̄fatis gesta facta sunt auctrate roma.pon. sic pt⁹ ex superioꝝ. Tum secūdo q⁹ licz de aliq̄bus ad q̄ erant cōgregata ꝯcilia ⁊ ad eoꝝ dependentia patres se intromiserūt nō tamē de oīb⁹ pticularib⁹ causis ⁊ oīb⁹ reseruatis apl̄ice sedi.

Ad sextum

Ad sextā que sumit ex ca. Inter cetera.x.q.vlti. ⁊ in.c. Si cleric⁹.xi.q.i. respōdet sicut ad p̄cedentia q̄ in oīb⁹ gestis illis cōcurrit consensus ⁊ auctras roma.pon. ⁊ ita capitula illa nō militāt cōtra cōclusionem nostrā.

Ad septimū

Ad septimā que sumit ex.c. P̄sbyt. di.lxxxi. ⁊ ex ca. P̄sbyteros. di.l. respōdet p⁹ mo q⁹ nō faciūt ad ꝓpositū q⁹ illa nō sunt concilia vniuersalia de quib⁹ loq̄mur: ꝑ sunt puincialia sicut p⁹ ex rubr̄. Secūdo respōdet sicut ad p̄cedētia q̄ dispēsatio illa facta ē auctrate

Ro.pon. vnde in.c.prefato pbr quod est ꝯcilij Brangeñ. ita habeꝫ pbr si fornicatōem fecerit ꝙꝙ ꝑm canones apostoloꝝ debeat deponi: tamen iuxta auctez Siluestri pape si in vicio nō
Ad octauū perduraverit ⁊c. Ad octauā que sumiꝫ ex.c. si epūs. xi.q.iij. ⁊ ex alijs capitulis eiusdē cause: ⁊.q. Respōdetur primo ꝙ in illis capitulis nō habeꝫ de depositōe epoꝝ licet bene de dānati one q̄ ꝺr ibi excōicatio sicut pz ex glo.c. si epūs. Secūdo etiā rndetur ꝙ dato ꝙ ita sit sicut aduersarius inducit illud nō fuit factū sine speciali auctē Ro.pon. iuxta glo.c. nullꝰ. v.q.iij.
Ad nonū Ad vltimā que sumiꝫ ex practica ꝯcilij Basilieñ. respōdetur ꝙ practica habita in ꝯcilio Basilieñ. in multis fuit exorbitās ab omni iure introducta per quosdā temerarios ⁊ ꝑsumptuosos hoies. vnde a practica ⁊ gestis illius cōgregationis que tot scādala in eccl̄ia pepit nulla exempla sumēda sunt sed potiꝰ de omnium fideliū veniūt delenda pectoribꝰ. Ex istis etiā patet ꝙ inualida sint omniꝝ virtute vacua que in ꝓgmatica sanctōe regni ffrancie ex decretis Basilieñ. ꝓtinētur q̄m multa illoꝝ aut falsa sunt aut viribꝰ carent cū aplice sedis nulla sint auctoritate vallata. Nec potest dici ꝙ illa decreta per acceptationē illā regni ffrancie minus bene cōsulte factā: salua reuerentia acceperūt aliquid firmitatis.

Capitulū. xli. ad que vle concilū congregatū aut cōgregandū vacante sede aplica se debet aut possit extēdere et qua auctoritate.

Cap'm XLI

Ostquā ostendimus existente in sede aplica presule aliquo indubitato ad q̄ vniuersale cōcilium possit aut valeat potestatiue se extendere. Jam discutiendū venit ad que se debeat aut possit extendere si cōgregari contingat aplica sede vacante. In qua disputatōe nobis dicendū videt saluo spmeliori iudicio ꝙ vle ꝯcilū cōgregatum vacāte aplica sede ante Romani pon. creationem possit ⁊ valeat exequi q̄ necessario occurreret pro regimine ⁊ tuitione ecclesie vbi ꝑ dispositionē iuris nō posset ꝓuideri ⁊ que sine dispēdio magno ꝓgari nō possent vsq; ad creatiōē Romani pon. Hue ꝯclusio faciliter ostēdit: q: nisi detur ꝙ vacante sede aplica in qua dñs posuit ecclie principatū ⁊ gubernaculuꝫ populi xp̄iani apud prelatos ecclie sit prās ꝓuidendi in casu p̄dicto necessitatibus imminentib? ecclie nō videret sufficiēter puisum ecclesie in his q̄ necessaria sunt populo xp̄iano qđ nullo modo dicendū est de xpo fundatore ⁊ capite ipsius ecclesie cui? sapientia attingit a fine vsq; ad finem suauiter cuncta disponens Sapie. viij. ⁊ cuius ꝓuidentia in sui dispositione nō fallit. Sed si q̄raꝫ quomodo h̄ esse potest aut qua auctate maxime cū nō videaꝫ concedendū ꝙ aliq̄ cōgregatio ꝑlatoꝝ inferioꝝ a romano ꝓncipe sine habitudine ad aplicā sedem habeat potestatē aliq̄d ordinādi vniuersaliter in vniuersali eccl̄ia videt nobis respōdendū saluo semp meliori iudicio ꝙ ꝑlati maiores ꝯgregati hoc facere possunt auctate ipa quā ꝓius habebant ab aplica sede q̄ in necessitatis istius articulo videt ampliata. Pro cuius intelligētia ⁊ solutiōe multarū difficultatum in hac materia videt nobis notanduꝫ ꝙ quēadmodū simplex sacerdos nō obstante ꝙ limitatā habeat ptātem iurisdictōis tam quo ad ꝑsonas ita vt iure ꝓhibeaꝫ ei quēq̄ absoluere nisi parochianū ei?. vt in.c. Ecce. xvi.q.i. ⁊ in.c. Placuit. de peni. di. vi. ꝙ quo ad casus q̄m multi sunt reseruati a q̄bus ipse regulariꝫ absoluere nō pōt. In articulo tm necessitatis pōt absoluere oēs hoies ⁊ de oīb? peccatis ⁊ de oīb? sentēt̄ijs. Tum q: necessitas nō habet legē. i.q.i. remissiones. Tum secundo q: vt inquit Bernardus qđ cōstitutū est ꝑ charitate cōtra charitatē militare nō debꝫ ita dicendum videt in ꝓposito ꝙ prelati ipius eccl̄ie maiores qui aplis in eccl̄ia succedūt licꝫ regulariter habeāt limitatā ptātē ⁊ quo ad territoria quia distinctas habent dioceses ⁊ terminos certos vltra quos nō se debēt extēdere ⁊ etiā quo ad casus mtos vtpote q̄ nō sunt vocati in plenitudinē ptātis sed in partē sollicitudinis. vt inquit Greg. in.c. Decreto. ij.q. vi. ⁊ Julius papa in ca. sequenti. In articulo tm necessitatis eccl̄ie deficiēte ꝑ naturalē mortē aut alio modo summo pōtifice oīno impedito cui cura ⁊ regimē totius eccl̄ie vniuersaliꝫ est cōmissa videret habere auctatem aplicam ad ꝓuidendū tm tamē in necessarijs q̄ immediatā exigūt expeditōez si nec illis ꝑ antiquā iuris dispositionē ꝓuideri pōt nec ꝓgari possunt vsq; ad creationē romani pōtificis ficut in superioꝝ? de dñis cardinalib? dixim?. Ad ꝓuidē dā aūt tm in necessarijs dixim?: qm̄ vacante sede aplica patres cōgregati nec dñi cardinales debēt se intromittere extra casum magne necessitatis de alijs particularib? causis aut de reseruatis aplice sedi: q: sicut vacāte sede nullus dicitur succedere romano pontifici in plenitudine potestatis ita nec p cōsequens in exercitio aut administratione plena illius quēadmodū nec capitulū succedit vacāte sede epō in his q̄ ad solū epm ptinent vtputa in potestate cōferendi beneficia ad collationem solius epi spectātia, vt habeꝫ in ca. i. ne

se. vacan. li. vi. multa alia induci possunt ad ꝟ ꝟ ista nobis sufficere videtur. Ex quibus satis videtur ꝓfutata opinio dicentium ꝙ vacāte se de apostolica ꝓcilium vle congregatum possit exercitiū ptātis aplice ⁊ administrationē eius dē vniuersaliter siue plenarie habere sicut papa. Quoꝝ errorē iudicio nostro inde oritur ꝙ nō intelligūt quō claues sint date vni ecclie: iudicāt em̄ de vni eccl'ia ad modū capi'i vni' ecclie collegiate vel ad modū ꝓuincialis cōcilij aut ad modū vni' vniuersitatis popularis laicoꝝ ⁊ nō recte iudicāt qm̄ nō est simile in hac pte hinc ⁊ inde. vt li. ij. maxime circa. c. lxij. ostendim' copiose. Habet ergo ꝓcilium cōgregatū vacante sede aplica potestatem ampliatā ad ꝓuidenduꝫ ecclesie in necessariis que imediata tam vt diximus exigunt expeditionē nec ꝓrogari possunt vsq; ad creationē romani pontifi. ad quā omni studio est festinandū. Iraq; cōcilium prelatoꝝ in tali casu administratorē ⁊ executorē est necessarius ⁊ nō volūtarius. ⁊ inde ē ꝙ in nō necessariis prefati ꝓlati nō habēt extē sionem ptātis qz quod necessitate ꝓcedit cessante necessitate solui debꝫ. vt in. c. quicqd de conse. di. v. ⁊ hoc videtur alias obseruatū. vnde cum auditū esset ꝙ Marcellin' papa mortis metu Diocletiano cōpellēte idolis thurificasset: illico epi ex diuersis ꝓuinciis in magno numero nullo eos vocante ad ꝓuidendū ecclesie in pfata necessitate romā ꝓuenerūt cognoscētes eoꝝ potestatē in tante necessitatis articulo ad hoc se extendere. Nec debet alicui videri mirū hoc qđ dixim' de ampliatiōe potestatis in casibus necessitatis qm̄ vt dicit in libro de regimine principuꝫ q̄ ascribit sancto Thome libro scdo. c. xix. In duobus casib' ampliatur ptās romani pon. vel rōne delicti vel pro bono vniuersalis ecclesie qđ elegāter ostēdit no bis Diere. ppha cui in pſona vicarij ihesu xpi dr̄. Ecce ꝓstitui te super gētes ⁊ regna vt euellas ⁊ destruas ⁊ disperdas ⁊ dissipes ⁊ edifices ⁊ plantes ⁊c. qđ ad rationē delicti ferim' vbi in quattuor illis vocabulis diuersa genera penarū accipim' que infligi possunt vnicui q̄ fideli siue subdito cū dicit super gētes siue dō cum dicit ⁊ super regna. Scōm autē est vnde accipimus ampliatā ptātem cū postea dicitur vt edifices ⁊c. que ad ꝓuidentiam vicarij xpi pertinet pro bono vniuersalis ecclesie hic ibi. Nō est autem pretereundū qđ salubriter videtur consultum ad auferendū omnem dubietatis scrupulū vt omnia que per vniuersale cōcilium vacante sede gesta sunt ac cōstituta per romanū ponti. futurum confirmētur sicut practicatum fuit in ꝓcilio Constantien. Diereū. i.

in quo creato dō martino patres cōcilij supplicarūt sanctitati sue vt ea q̄ ante creationē eius poēs obediētias simul positas fuerāt cōstituta confirmare dignaret: qđ ⁊ fecit de bis que ad fidē spectabant.

Capitulū. xlij. In quo obijcitur contra predicta.

Capl'm XLI

Bijciunt autē cō

Argumētū ꝓmū

o tra predictā cōclusionē aduersarij multiplicit̄. Primo sic. vniuersale concilium repzesentat vniuersalē ecclesiā: sed vniuersali eccl'ie data ē ptās clauiū cū data ē petro. qz vt ait Augu. sup Job. ⁊ habet in ca. Quodcūq;. xxiij. q. i. cū petrus claues accepit eccl'iam sanctā significauit. ergo videt ꝙ cuz eccl'ia vniuersalis sit synodalit̄ cōgregata posit maxime vacante aplica sede omia ministrare ad que ptās clauiū se extendit. ꝓsequntia videtur clara. Secūdo sic. vniuersale cōcilium vacante sede apostolica pōt aliqua vt habet ex cōcessis in ꝓcedenti capitulo: ergo etiā oia alia. cōsequentia videt bona: qz eadē ratio videtur currere de q̄busdā ⁊ de oīb'. Tertio sic. concilium vniuersale constantiense vacante sede confirmauit archiepm Lugduneñ. dedit etiā indulgentias ⁊ sup irregularitate dispensasse legit̄ que vident̄ reseruata aplice sedi. ergo videt idē qđ prius. Quarto idē arguit̄ ex concilio senensi qđ legit̄ dedisse indulgentiā plenariā. Quinto idē arguit̄ ex cōcilio basilienſi quod nō modo rotā audiētie causarum erexit sed etiā indulgentiā plenariā dedit pro negocio grecoꝝ

Secūdum

Tertium

Quartus

Quintum

Capitulū. xliij. in quo respōdet̄ obiectōnib' prefatis aduersarioꝝ.

Capl'm XLIII

Refatis obiecti:

Ad ꝓmū

p onibus nō est difficile respondere superioꝝib' bene cōsideratis. Ñ ad ꝓmā que sumit̄ ex illo ꝙ vniuersali ecclesie date sunt claues qđ est fundamentū ꝓncipale fabularū ⁊ errorꝝ aduersarioꝝ: respondet̄ ꝙ vt superi' li. ij. c. lxx. plene ostēdim' id nō habz veritatē ad intelligentiā quā aduersarij intendunt: videlz ꝙ vniuersali eccl'ie q̄ dicit̄ oiz fideliū collectio: vt in. c. eccl'ia de cōse. di. i. in oīb' suis membris siue diuisim siue cōiunctim data sit clauiū ptās. Preterea dicim' ꝙ soli petro ⁊ in eo suis successoribus quem tori vniuersitati fideliū preposuit caput ⁊ principem dedit vt dicit btūs Cyrillus qđ suum est plenū ⁊ ipm solū: vt ait btūs Greg. ⁊ Juli' papa: vocauit in plenitudinē potestat̄. Quomodo autē sit intelligendū ꝙ cum petrus claues accepit eccl'iā sanctā significauit supra exposuimus libro. ij. c. xv. dicētes ꝙ ideo dictum

sit q; non soli petro/vt singulari persone date sunt claues qm̃ vt optime arguit btūs Augu. si tm̃ petro date fuissent nec iam aliq̃s absolui posset nec ligari nec aliqua recōciliatio fieret in eccl'ia. cū ergo oīt die in veritate fiat p̄ platos ⁊ sacerdotes xp̄i sequit̄ q; nō tm̃ petro date sunt sed in eo omnibus eius successoribus ⁊ vniuersis prelatis futuris in eccl'ia p̄ derivationē ab eo in eos. ſm illud qđ btūs Ambrosius inq̃t q; in beato petro oēs nos sacerdotes claues accepim? ⁊ hoc est ip̄m petrum cū claues accepit eccl'iam sanctā significasse vt p̄z ex littera beati Aug. bene pōderata. vñ dñs Archi. in rosario hunc locū ad hanc intelligentiā exponēs ita dicit. Si hoc tm̃ petro dictum est sc̄z vt eius p̄sonā nō transgrediat̄ nō facit hoc eccl'ia. i. eius auctas. hec ille. Plane hec est vera intelligētia illi? auctoratis ⁊ ita p̄z q; recte intellecta nihil facit pro aduersarijs.

Ad secundū Ad secundā cū arguit̄ pōt quedā ergo oīa respondet̄ negando cōsequntiā: qm̃ nullā habz apparentiā: ⁊ cū dicit̄ q; sit eadē rō de q̄busdā ⁊ de oīb? respōdem? q; falsum est qđ in exēplo qđ de simplici sacerdote sup̄ induxim? aptissime p̄z. licet em̃ simpler sacerdos in articulo necessitatis posset absoluere oēm hoīem de oīb? peccatis ⁊ ab oīb? censuris nō tm̃ hoc pōt extra necessitatis articulū. Item licz in articulo necessitat̄ posset alīq̃ puta q̄ necessaria sunt saluti būane sicut ē absolutio a peccatis ⁊ ab excōicatōe si fuerit excōicat? nō tm̃ alia que necessaria nō sunt sicut dispēsare sup̄ irregularitatib? cōferre indulgentias ⁊ hmōi q; sine bis pōt salus anime haberi. Ita est in ꝓposito licet prelati cōgregati p̄ bono eccl'ie possint vacante sede facere in casu necessitat̄ aliqua p̄ defensione fidei p̄ bono vniuersalis eccl'ie que vsq; ad creationē romani pontifi? sine magno eccl'ie dispēdio differri nō possūt non sequit̄ tm̃ q; possint omnia aut que necessitas nō exposcit aut q; etiam idem postea possint: qm̃ vt habet̄ in ca. Quod. i. q. vij. qđ p̄ remedio aut necessitate tp̄is statutū est constat primit? non fuisse. qđ ergo necessitas p̄ remedio reperit cessante vtiq; necessitate debz cessare parit̄ qđ vrgebat: q; aliud ē ordo legitim? ⁊ aliud qđ vsurpatio ad p̄sens fieri temp? impellit.

Ad tertium Ad tertiam que sumit̄ ex cōcilio cōstātiensi: respōdet̄ q; ratio illa nō militat multiplici rōne. Primo q; cū id qđ factū est tūc cuz per vnā obedientiā factū fuerit videlz p̄ obedientiā Joh. xxiij. que apud alias duas obedientias sc̄z Gregorij ⁊ Benedicti non credebatur facere concilium vniuersale siue eccl'iaz catholicam repz̄esentare non est multū ponderandū sicut nec multa alia ibi facta sicut superius dixim̃us in variis locis loquēdo de decretis factis p̄ illam obedientiā. Secūdo dato q; concessa fuisset indulgentia p̄ concilium postq̄ fuerat congregatum ex oīb? tribus obedientijs ratio adhuc non militat quia indulgentia illa non fuit plenaria que reseruat̄ roma. ponti. hoc em̃ non p̄sumpserūt prelati constantie cōgregati scientes q; cū ea que sūt multitudinis alicuius distribuere singulis de multitudine solū cōpetit ordinaria potestate ei qui multitudini p̄est. distribuere vero thesaurum eccl'esie pape soli competit qui toti eccl'esie p̄est ⁊ nō multitudini. vt sanct? Tho. in iij. di. xx. dicit. Preterea cū ad sponsum solum pertinere videatur dispēsatio dotis sponse. vt in. l. dote ancillam. C. de rei vendi. ⁊ ad patrēfamilias thesauri dom? in. l. fi. C. de bonis que liberis ⁊ huiusmodi. sic summus pontifex ad eū solum auctoritate ordinaria qui solus vocatus est in plenitudinē potestatis pertinet dare plenariā indulgentiā. vnde ad papam solum pertinet indulgentiā plenariā cōcedere: ad multitudinē aūt siue cōgregatōem synodalē orationuz suffragia impartiri: quod apertissime colligit̄ ex forma indulgentiarum datarū in lateranensi ꝯcilio pro passagio: que habet̄ in ca. Ad liberandum. extra de iudeis ⁊ saracenis. vbi Innocēti? in apparatu ⁊ post eum Joh. an. formā indulgentiarum de q̄bus ibi fit mentio narratis quibusdā ponentes talem dicunt fuisse formā indulgentiarum. Nos ergo de oīpotētis dei misericordia ⁊ beatoꝝ apostoloꝝ petri ⁊ pauli auctate confisi ⁊ ex illa quam nobis licet indignis contulit deus ligandi arc̄ soluendi potestatē oīb? qui laborem istum in p̄p̄ijs p̄sonis subierint ⁊ expēsis suoꝝ peccaminuz de q̄bus veracit̄ fuerint corde cōtriti ⁊ ore cōfessi veniā indulgētiā ⁊c̄ sequit̄ infra. sancta vniuersalis synodus oratiōnū ⁊ beneficioꝝ suorum suffragia impartit̄ vt eis digne p̄ficiat ad salutē: datū laterani. xix. kal. ianuarij pōtificatus nostri anno. viij. Ecce q; synodus tam vniuersalis tam gloriosa sicut illa nō p̄sumpsit dare indulgētias sciēs q; ad sponsum ⁊ ad thesaurariuz ⁊ p̄sidentē huiusmodi dispēsatio tantūmodo cōueniebat vnde prelati constantie existētes nō plenariā ſ multo minorē dabāt. s. centū dierū vel q̄dragintaꝫ ⁊ hoc auctate legatoꝝ dñoꝝ cardinalium p̄fati Joh. xxiij. qui ex antiqua consuetudine dant centū dies indulgentiarū licz cōcilio ascripta sit. Tertio dato q; illa indulgētia plenaria fuit postq̄ oīb? tribus obedientijs simul cōuenientibus cōcilio habitū est indubi-

tatū dicim⁹ ꝙ data est sub spe ratihabitionis futuri romani pon. ⁊ ita ratio nō ꝓcedit. Ad quartū de cōcilio Seneñ. rñdetur ꝙ nō est ad ꝓpositū: qz cōciliū illud nō dedit indulgētias licet statuerit ꝙ indulgentiā talē vel talez cō sequerētur ꝓstantes fauorē inq̄sitorib⁹ fidei ⁊ quicq̄d ibi statutū fuit: fuit de mente ⁊ volū tate summi pon. ⁊ ei⁹ auctoritate. s. dñi Mar tini. vnde indulgētia illa data. s. ꝓstantibus fauorē inquisitorib⁹ sub bulla eiusd̄ dñi Mar tini processit. vt a dño Paduano bo. me. q̄ in eodē ꝯcilio vn⁹ de ꝑsidentib⁹ fuit sepenūero Basilee audiuim⁹. Ad quintū q̄d inducit de Basilien. ꝯcilio supra rñdim⁹ ꝙ cū in illo mul ta ꝑsumptuose in toti⁹ eccl̄ie ꝓturbationē at⁹ rentata fuerūt magis memoria illoꝝ execran da venit q̄ ex eo exempla sumenda.

Ad quartum

Ad quintū

Capitulū. xliiij. In quo ostēditur ꝙ romanē pon. au ctoritate iurisdictionis superior sit vl̄i concilio.

epim XLIIII

Si ex supradi ctis possit quilibet doct⁹ sufficienter intelligere veritatē huius questionis q̄ inter multos decurrit. An. s. Roman⁹ pon. superior sit iurisdictionis auctore vl̄i ꝯcilio vel econuerso: nihilomin⁹ ꝓ ampliori illustratōne veritatis hoc paucis rōibus ꝓbare volum⁹: videlicz ꝙ roman⁹ pō. superior sit vl̄i ꝯcilio capiendo vl̄e ꝯciliū vt dicit distinctā cōgregationem prelatoꝝ vl̄is ec clesie condistinctā contra romanū pont. licet aūt ad hoc ꝓbandū efficaces sint omēs rōnes quas supra in scō libro induxim⁹ ad ostendē dum ꝙ in ecclesia necessario esset dandus vn⁹ rector ⁊ princeps supremā potestatē babēs su per totam vl̄em ecclesiam quē ipm vl̄e concilium representat: nihilomin⁹ in speciali ⁊ ex ꝓ prijs illud ꝓbam⁹. Et primo sic. omne q̄d tri buit alteri ptātem est superi⁹ illo cui auctorem tribuit. hoc patet: qz causa potior ē suo effectu ꝫ papa tribuit auctez concilio vl̄i vt supra cir ca. c. xxij. sufficiēter ostēdim⁹. ⁊ habet di. xvij. per totū ⁊ extra de electione. c. significasti. er go papa auctoritate iurisdictōis superior est vl̄i concilio. ꝯna est bona. Secūdo omne q̄d tribuit esse ⁊ quasi formā alteri est superi⁹ illo cui esse tribuit. patet hoc. sed papa tribuit eē et quasi formā vniuersali cōcilio illud cōuocā do ⁊ approbando. patz. Nā absq̄ romani pō. licentia celebratū nō ꝯciliū: sed conciliabulū aut cōuenticulū notatur. vt in. c. in multis di cit. di. xvij. Tertio sic. omne illud quod in ali qua cōitate habet rationē rectoris ⁊ presiden tis est superi⁹ auctore tota illa multitudine cui preest vt rector. patet ⁊ colligit ex primo poly ticoꝝ: sed papa est rector ⁊ p̄sidens cōcilio vt ostendimus supra in ca. xxij. ergo idē q̄d prius.

Quarto sic. papa tribuit robur canonib⁹ et cōfirmat sentētias cōcilioꝝ vniuersaliū vt multiplicit̄ ostendimus supra in. c. xxxiij. ergo papa est superior iurisdictōis auctore vniuersa li cōcilio. ꝓsequētia ꝑz. Quinto sic. sedes apo stolica absoluit quādoq̄ q̄d cōciliū ligat ⁊ dā nat: ergo sequit̄ ꝙ roman⁹ pontifex sit superi or auctoritate cōcilio vniuersali. cōsequentia ꝑz ⁊ colligit manifeste ex ca. Inferior. dis. xxi. antecedēs ꝑz ex eo q̄d papa nicolaus in epla quā scribit patriarche ⁊ toti clero cōstantino politano. necnō ⁊ patrū ⁊ ꝓdecessoꝝ nostroꝝ secuti vestigia qui soliti sunt etiā vniuersoꝝ ꝯcilia nequiter celebrata cassare pontificum si qua socia sunt crebro dicte vel exēplaria for tassis epl̄e q̄n poti⁹ nō solū hoc ꝫ ⁊ oīa scri pta vel aduersus fratrē ⁊ coēpm nostrū igna tium inique confecta vel aduersus nos causā illius canonice ꝓsequētes furiose deprompta sunt perēni damnationi mādam⁹. hec ibi. Itē patet ex eo ꝙ papa pelagius vniuersis epis p dardaniā cōstitutis scribens: vt habet in ca. cuncta p mundū. ix. q. iij. ait. Sed nec illa pre terimus ꝙ aplica sedes frequent̄ more maioꝝ etiā sine vlla synodo precedēte exoluēdi quos synodus iniqua damnauerat ⁊ damnādi nul la existēte synodo quos oportuit habuit facul tatem ⁊ hoc nimirū ꝓ suo ꝓncipatu quē b⁹ petrus apl̄s dñi voce ⁊ tenuit semp ⁊ tenebit sancte quippe memorie arbanasium synodus orientalis abdixerat quē tamē exceptū sedes aplica q⁹ damnationi grecoꝝ nō cōsensit ab soluit. sancte memorie Job. constātinopolita num synodus catholicoꝝ presulū dānauerat quē simili modo sedes aplica q⁹ non consensit absoluit. Itaq̄ sanctus ffl̄auianū pontificem grecoꝝ dānatū pari tenore qm̄ sola sedes apo stolica nō consensit potius qui illic receptus fuerat sedis secūde presulē sua auctate dāna uit ⁊ impiā synodū nō cōsentiēdo sola submo uit ⁊ auctatē vt synodus fieret calcedonēsis sola decreuit. hec ibi. Ex q̄bus manifeste patz falsitas interp̄tatiōis cuiusdā aduersarij q̄ vt scribit auctas aplice sedis poterat absoluere quos cōcilia ꝓuincialia siue patriarchalia dā nauerāt non aūt quos vniuersalia: vniuersale em̄ fuit epbesinū secūdū in quo ffl̄auianus p̄si dens pape fuerat cōdēnat⁹. Sexto sic. solus roman⁹ pōtifex est vocatus in plenitudinem ptātis: nā solus ipe habet ptātem illimitatā in cui⁹ argumentū: vt dicit sctūs Tbo. in. iiij. di. xxiiij. papa nōmitur baculo sicut alij epi in signū q̄ nō babz coartatā ptātē quā curuatio

baculi designat: sed alij prelati ex q̃bus cõgregatur cõcilij cõuocati sunt in partẽ sollicitudinis: vt in.c. Decreto ait Grego. ij. q. vi. ⁊ ita habẽt ptãtẽ limitatam ergo sequit q̃ papa sit superior auctate vniuersali cõcilio. Septimo sic. oĩs pastor superior est auctate grege suo patr: sed papa est pastor oium ouiũ xpi ꝑm illud Joh. vlti. Pasce oues meas ⁊ cõcilium vniuersale ptinet ad gregẽ xpi vt pz: ergo necessario cõfitendũ est q̃ papa sit auctate superior cõcilio vniuersali. Cõfirmat sic ista ratio cõciliũ vniuersale seorsum sumptũ a papa aut est pastor aut ouile siue grex: non põt dici q̃ sit pastor quia nõ põt assignari cuius gregis aut ouilis sit pastor: ptz: q: nõ põt dici q̃ sit pastor vniuersalis ecclie: q: cũ illã repsentet ⁊ auctoritate illi⁹ dicat fulciri non põt dici pastor eius sic nec supior illa. nõ põt dici q̃ sit caput fideliũ singulor̃ qui sunt extra conciliũ. Tum q: etiã illos repsentet ⁊ sit repsentatiue ipsi Tum q: papa est pastor oĩm fideliũ: vnius aũt ouilis vnus ẽ pastor ꝑm illud Joh. x. Erit vnũ ouile ⁊ vnus pastor. Si aũt cõciliũ est grex necesse est si sit grex ouiũ xpi ⁊ non dyaboli q̃ sit sub romani pontificis cura ⁊ ptãte cui in btõ petro xps vniuersas oues suas sine exceptõne quacunq; pascẽdas cõmisit. Octauo sic: caput superi⁹ est nõ solũ situ sed etiã auctate toto residuo corpe pz. sed roman⁹ pontifex ẽ caput cõcilij: ergo necessario dicendũ est q̃ sit superior auctate vniuersali cõcilio. cõsequẽtia ẽ manifesta. maior ẽ nota. minor etiã notissima cuj⁹ sit caput vniuersalis ecclie quã repsentat ipm cõciliũ vt in superioribꝰ est demõstratum vnde etiã btũs Criso. beatũ petrũ verticẽ nominabat aplici chori. ⁊ synodus calcedonen. leonẽ papã caput suũ ꝓfiteꝝ aperte vt superi⁹ introductũ est. Nono sic. xps ẽ superior vniuersali cõcilio ptãte auctatis vt pz. ergo ⁊ papa. pz cõsequẽtia qm̃ papa est vicari⁹ generalis eius vices ipius gerẽs in ecclia dei ⁊ p consequẽs in cõcilio vniuersali: ergo papa ẽ super cõciliũ vniuersale. Unde btũs Cyrillus in libro thesauror̃ dicit q̃ aplí in euãgelijs ⁊ epistolis affirmarũt petrũ esse loco dñi ⁊ ei⁹ ecclesie: eidẽ dantes locũ in oĩ capitulo ⁊ in oĩ electõe. Decimo. papa preest auctate ⁊ plationi toti ecclie dei vtpote qui caput ⁊ ꝓnceps ei⁹ est vt in secũdo li. multiplicit ꝓbatũ est: ergo etiã superior est vniuersali cõcilio illã repsentanti. cõsequẽtia est nota. ex alijs etiã dicẽdis infra hoc magis firmabitur. Ex quib⁹ iam dictis ⁊ superi⁹ p diuersa capitula explanatis faciliter quisq; intelliget papã multiplicit eẽ supra cõciliũ videlicz causalitate platõnis dignitate amplissime auctoritatis ⁊ extensione administratiõis. Ex quo manifeste conuincit error dicẽtiũ cõciliũ vniuersale esse maius simplicit roma. pon. auctate ⁊ ptãte iurisdictõis.

Capitulũ. xlv. in quo ponuntur aduersarior̃um obiectiones.

Contra iam dicta

Caplm. XLV

de auctoritate roma. ponti. ⁊ superioritate sup vniuersalia ꝓcilia aduersarij multa moliunt̃ ⁊ inducũt vt eis appareat ꝓ se plurima de auctoritatibus sacre scripture ⁊ de vniuersalib⁹ concilijs atq; de dictis sanctor̃ patrũ sumpta addẽtes insup aliquas ratiões de quib⁹ multis ꝓncipalior̃a ⁊ que eorum iudicio potiora sũt colligem⁹ que sequũt

Primo em̃ arguunt ex illo Math. xviij. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. sequit: dic ecclesie in quo loco petrus q̃ futurus ordinabat summus pontifex remitti videt ad eccliam in casu iudicij sicut ad tribunal maius ⁊ p consequens nõ dubiũ quin ecclia vniuersalis synodaliter congregata sit superior ipo papa cum nullus remittat in tali casu nisi ad superiorẽ. Q̃ aũt cõciliũ vniuersale sit intelligendũ per eccliam cui xps dixit dic ecclie. ꝓbare nituntur ex trib⁹. Primo per Grego. qui in registro suo epla. cclxv. repbendẽs Joh. cõstantinopolitanum eo q̃ vniuersalẽ se vocabat dicit sic. Nos quidẽ in quib⁹ talis tantaq; per ausum temerariũ culpa cõmittit seruamus qõ ꝑcepit veritas di. Si peccauerit in te frater ⁊c. sequit: ergo itaq; p resposales meos semel ⁊ bis verbis humilib⁹ hoc qõ in tota ecclia peccat corripere studui: p me scribo quicquid humilit facere debui nõ omisi: si in mea correctõne despiciar. restat vt eccliam habeã adhibere. hec Greg. vbi dicit aduersarius q̃ p ly eccliam adhibendam Gregorij intelligat cõcilium vniuersale

Argumẽtũ ꝓmũ

Probatio ꝓma.

Itẽ idẽ ꝓbare secũdo nituntur auctate Nicolai pape qui in ca. Precipue. xi. q. iij. ita dicit regi lothario. Ceterũ caue ne qñ nobis ꝑm ꝑceptũ dñi duos vel tres testes adhibeam⁹? immo vero hoc sancte ecclie dicam⁹: ⁊ qõ non optamus decetero cũctis fias ethnicus ⁊ publican⁹. hec ibi. dicit aduersarius q̃ ly sctẽ ecclesie dicere intelligat dicere cõcilio vniuersali ranq; tribunali maiori. Tertio ꝓbare nitũtur per albertũ magnũ qui dicit sic exposuisse auctatem illam dic ecclie. i. plato vel synodo.

Secunda

Tertia

Secũdo ꝓncipalit arguunt ex illo Act. viij. vbi dicit q̃ cũ audissent apostoli q̃ erat hierosolymis q̃ recepit samaria verbũ dei miserũt ad illos petrũ ⁊ iohannẽ. Ex quo arguũt q̃ cũ missio imporet superioritatẽ in mittẽte respe

Secundũ argu

ctu missi q̄ collegiū apl̄oꝝ qđ̄ repꝛesentat cō-
ciliū vniuersale esset maius ⁊ superi⁹ auctate
ipo petro.⁊ p cōsequēs cōciliū vniuersale ipso
Tertium roma.pon. Tertio ex illo Act.xv. vbi cū que-
stio fieret sup̄ obseruatōe legaliuꝫ inter apl̄os
petrus volens votū suū dicere surrexit: vt ait
tex.Surgens petrus dixit ad eos: qđ̄ videt̄ fe
cisse in signū reuerētie ꝑ reuerētia debeꝫ supe
rioꝛi:ergo videt̄ q̄ collegiū apl̄oꝝ fuerit supe-
Quartum rius auctate petro. Quarto ex concilio.viij.
constantinopolitano in quo habeꝫ sic.si syno-
dus vniuersalis fuerit cōgregata ⁊ facta fue-
rit etiā de sancta romana eccl̄ia queuis ambi
guitas ⁊ cōtrouersia oportet venerabiliť ⁊ cū
ꝓuenieńti reuerētia de ꝓposita questione sci
scitari ⁊ solutionē accipere aut pficere aut p̄-
fectū facere nō tamē sententiā audacter dare
contra summos seniores pontifices.ex quo ex
aduerso arguiť q̄ synodus vniuersalis dum tñ
nō audacter sed cū ꝓuenienti reuerētia aduer
sus romanū pontificē posset ꝓferre sententiā
Quintum si fuerit incusat⁹ ⁊ p cōsequēs q̄ synodus vni-
uersalis superioꝛ sit auctate papa. Quinto
ex cōcilio cōstantiensi vbi declaratū est q̄ con
ciliū vniuersale habeat a deo immediate pote
Sextum statem cui q̄libet fidelis cuiuscūq̄ dignitatis
sit etiā papalis teneť obedire. Sexto ex eo-
dem concilio vniuersali papa Martinus ap
probante eodē cōcilio condēnans articulū il-
lum non esse de necessitate salutis:credere ro
manā eccl̄iam esse supremā inter alias eccl̄esi-
as.dicit errorꝫ si per romanā eccl̄iam intelliga
tur vniuersalis eccl̄ia aut ꝓciliū generale aut
ꝓ q̄to negaret p̄matū summi pontificis sup
alias eccl̄esias particulares.Ex quo arguiť ex
aduerso q̄ ꝓciliū legitime cōgregatū sit super
oēs eccl̄ias ⁊ earū rectoꝛes ⁊ ita sup̄ romanaꝫ
Septimum ⁊ ei⁹ pōtificē. Septimo ex ꝓbis hylarij pape
q̄ cū quādā edidisset ꝓstitutōeꝫ coꝛrigēs exces
sus quoꝛūdā sic ad ꝓgregatā synodū dixisse fer
tur: vt bť in ca.Nō ꝙs.xxxv.q.ix.Nō vt dein-
ceps possit illa tenaci⁹ custodire sctā synodus
sententiā ⁊ ꝓpriā suscriptionē accōmodet vt
synodali iudicio aditus recludať illicitus.Ex
quo arguiť ex aduerso papā in eccl̄ie reforma-
tione synodi ꝓgregate iudiciū vt supremū tri
bunal cognouisse:cū potēti⁹ synodali iudicio
q̄ suo aditū ad illicita posse claudi iudicauerit
Octauum Octauo ex ꝓbis symachi pape q̄ in synodo
p̄sidēs cū de valitudine cuiusdā scripture qua
cautū erat vt si ro.pon. boc ex seculo migrare
ꝓtigeret ñ sine p̄fecti vꝛbis ꝓsultatōe cuiusq̄
noua celebꝛareť electio q̄stionē referret ī me-
diū illā voluit in sctā synodo plegi vt cui⁹ eēt
vigoꝛis possit aḡsci dicēs id agere ne ip̄z ipo-
sterū disputare ꝓtingeret cū sacra posset syno
dus iudicare ⁊c. vt in.c.Bñ.di.xcvi.Ex quo ex
aduerso arguiť q̄ ro.pon. ꝑfiteť sanctā syno-
dū iudicare posse sup̄ eo qđ̄ abusum ꝓtinet et
diminutionē eccl̄esiastice libertatis. Nono Nonum
ex.§.item Symach⁹.ij.q.vij.vbi ita inq̄t Ba-
tianus.Item Symachus papa in romana sy
nodo dignitate sua spoliatus pri⁹ statui pristi
no restitui discerniť ⁊ tunc venire ad causam ⁊
si ita recte videreť accusantiū ꝓpositionibus
rsp̄ōderet digna res visa est maximo numero
sacerdotū ac meretur effectū:sed cum postmo
dū ordinareť quō esset accusandus p̄fatus pa
pa vt cām diceret occurrebat sed ab emulis ē
impeditus ⁊c.Ex boc arguiť ex aduerso luci-
de haberi q̄ romani pon. causam si incusatus
fuerit si velut spoliatus restitutioni siue recu-
perationi intēdat deferri debere supremo tri-
bunali vniuersalis cōcilij. Decimo ex.c.pro Decimum
uidentie.di.xcix. vbi beat⁹ Anacletus ⁊ papa
Lucius etiam in.c.vbes. di.lxx. plane dicūt
nō solum Petrū: ꝑ etiā oēs apl̄os in quib⁹ ip-
se includebatur tanq̄ primus distinxisse ꝓun
cias patriarchas archiepos ⁊ epos cōstituisse
que oia signū sunt iurisdictionis eminētissi-
me.Ex quo arguūt q̄ Petrus nō fuerit maioꝛ
collegio apostoloꝝ ⁊ per ꝓns nec papa vł cō
cilio. Undecimo sic.Eleutherius papa di- Undecimum
cit in.c.q̄uis.iij.q.vi.q̄ a cetu apostoloꝝ: quē
generalis synodus rep̄sentat diffinitū est nō
nisi romanū pō.debere diffinire pōtificū accu
sationes.Item Julius papa dicit in.c.dudū.
iij.q.vi.a sanctis apl̄is ⁊ sic ab eoꝝ cetu statu-
tū fuisse nō oportere absq̄ sententia romani pō
ti.concilia celebꝛari que quidē inquisūt aduer
sarij euidētissime demonstrant superioꝛitatez
congregatoꝝ apl̄oꝝ ⁊ ꝓnter ꝓcilij vł̄is in Ro
manū pon.cū ex eoꝝ decretis ⁊ nō ecōtra Pe
tri potestas fuerit sublimata.plane ⁊ si diffini
tionē cause accusari epi trāstulerit cetus apo
stolic⁹ in romanū pon.nō tñ illam a se abdica
uit ⁊ ꝓnter nec a synodo gñali vt est clarissim⁹
textus.iiij.q.v.ca.quisq̄s. Duodecimo argu Duodecimum
unt sic Ro.pon.teneť obedire statutis vniuer
lis cōcilij ⁊ illa seruare nec posse soluere.vt pz
in.c.sicut.di.xv.inquit Greg.⁊ etiam idem ba
beť.c.cōtra.xxv.q.i.⁊ per multa.c. ibidem. er-
go ⁊c. Tredecimo sic.sentētia romani pon Decimūtertiū
tifi.examinatur in concilijs vniuersalibus.g̃ vi
detur q̄ vniuersale concilium superi⁹ sit ptāte
⁊ auctate romano pon.ꝓna videtur nota.añs nō
tuntur ostendere tribus exemplis. Primo de
depositione Dioscoꝛi facta per leonem papaz
que fuit examinata in concilio Calcedonen-
si.Secundo de depositione Pyrri et Sergij

facta per martinū papā in synodo romana q̄ fuit examinata in synodo cōstātinopolitana. Tertio de depositione focij cōstantinopolitani que fuit p nicolaum 7 adrianū romanos pōtifices que post examinata fuit in .viij. synodo

Decimūquartū. Decimoquarto sic auctate beati Ambro. in epla. lxxij. vbi ipe referēs eplam beati damasi pape directā iudicib⁹ deputatis a capueñ. synodo in causa bonosi epi sic dicit eū dixisse p veritate vel p modestia nostrā sentētiā scisciari voluistis: sed cū huiusmodi fuerit cōcilij capuensis iudiciū vt finituri bonoso ac ei⁹ accusatorib⁹ iudices tribuerēt 7 p̄cipue macedones qui cum epo thassalonicen. de eius factis agnoscerēt aduertim⁹ q̄ nobis iudicandi forma cōpetere nō posset. Naz si integra esset hodie synodus recte de his que cōprehendit vestroz scriptoz series decerneremus. vestrū ē ergo q̄ hoc recepistis iudiciū sentētiā ferre de oībus: vicem em̄ synodi accepistis quos ad examinandū synodus elegit. deniq; cū bossus epūs post iudiciū vestrū misisset ad fratrē nr̄m Ambrosiū qui eius sentētiā cōsuleret interdictam sibi eccliaz interrūpere ac ingredi respōsum est ei q̄ nihil remerandū foret sed oīa modeste patienter oportere ferenda nec contra sententiā vestrā tentandū aliq̄d vt q̄ videretur vobis iusticie cōuenire statueretis q̄bus hec synodus dederat auctatē. Et ideo p̄mū est vt hi iudicent q̄bus iudicandi facultas ē data. vos em̄ totius vt scripsim⁹ synodi vice discernetis: nos em̄ quasi de synodi auctate iudicare nō cōuenit 7c. 7 infra subiungit sic: vndeve stre normā expectamus sentētie. hec ibi. Ex hꝫ arguūt aduersarij q̄ roman⁹ pontifex fatet q̄ si synodus integra fuisset hoc est si alteri causam non delegasset ip̄m de causa potuisse cognoscere: sed q̄ synodus alij delegando preuenit dicit se iudicandi onus nō posse assumere cū illi synodi vice decernāt: sibi aūt de synodi auctate iudicare nō cōuenit cū tamē si ipse synodo superio⁹ foret aduocare posset causam p

Decimūquintū synodū delegatā. de appel. c. Ut nostrū. Decimoquinto sic. ex auctoritate eiusdē Ambro. qui in quadā prefatōe dedicatōis altaris maioris eccle Mediolanen. inter alia dicit sic: p xp̄m dn̄m nostrū qui eminētiā prātis accepte ecclie cōtulit quā pro bonore suscepto reginā cōstituit 7 sponsam cui⁹ sublimitati vniuersa subiacet 7c. Ex quo arguitur sic ex aduerso: si igit eminentiā prātis accepte contulit ecclie vniuersa eius subijciens prāti necessario contulit quod in eandē transtulit prātem summū

Decimūsextū ponti. iudicandi in casu necessario. Decimosexto sic auctate bti Hiero. qui in ca. Legim⁹, dist. xcij. dicit sic. si auctoritas queritur orbis maior est vrbe. Ex quo arguit ex aduerso q̄ si auctas orbis maior est vrbe romane ecclie. ergo cōcilij vniuersalis potius 7 maius est iudicium in quo repsentatio est orbis. Decimose Decimūseptimū ptimo auctate eiusdē Hiero. sic. Hieronym⁹ loquēs in quadā epla ad Damasum papam de supremo ordine ecclie scilz epali sic ait. de hoc officio amplius disputare nō possum q̄m q̄cq̄d in clericis consecratū est prediximus epm̄ solū habere. manifestū est in illis partes 7 mēbra virtutū in epo plenitudinē diuinitat̄ corporalit̄ habitare: atq; ita est vt in epis deū in presbyteris apl̄os qui 7 xp̄i sunt recognoscas. 7. j. oez em̄ prātem de⁹ discipulis dedit: 7 moysen dominū dici voluit pharaonis. Ex hoc arguit ex aduerso q̄ si dn̄s deus oēm potestatem dedit discipulis suis sequit q̄ 7 potestatē supra romanū pontificē dedit apl̄is cōgregatis quoz vices repsentant epi congregati in vniuersali concilio. cōsequentia p̄bare nituntur p hoc q̄ apl̄us loquens de xp̄o ad Heb. ij. sup illud ps. Oīa subiecisti sub pedibus eius. dicit in eo q̄d dicit oīa subiecit nihil dimisit non subiectum ei. Decimooctauo sic ex dictis bti Au Decimūoctauū gustini in epla q̄dā quā scribit ad glozū eleusium 7 felicē grāmaticū qui aduersus donatū 7 aliquos alios calūniatores sententiam quā melchiades papa cū epis q̄busdā p̄mulgauerat in cecilianū epm̄ in suo epatu confirmauerat scribēs ita dicit. Ecce putemus illos epos qui rome iudicarūt nō bonos iudices fuisse. restat adhuc plenariū vniuersalis ecclie cōciliū vbi etiā cū ipis iudicib⁹ causa posset agitari 7 si male iudicasse quirit esset eoz sentētie solueren̄t. Ex hoc arguit ex aduerso q̄ sententia data per romanū pon. si recta nō fuerit retractari posset p vniuersalē synodū tanq̄ per tribunal superi⁹. Decimonono sic ex dicto Au Decimūnonum. gustini q̄ in ca. Puto. ij. q. vij. ita dicit. Cū petrus a paulo posterioze corrigit 7 pacis veritatis vinculo custodiro ad martyriū p̄mouet q̄to facilius 7 fortius q̄d per vniuerse ecclesie statū firmatū est vel vnius epi auctoritati vel p vnius p̄uncie cōcilio preferendum est. Ex quo ex aduerso concludun̄t duo. Primū est q̄ petrus licet esset summus pontifex non recte agens a paulo bene sentiente licite argui potest. Secūdū est q̄ statutū vniuersalis cōcilij statu cuiuslibz epi etiā romani preferendū sit.

Vigesimo sic ex glo. in. c. Anastasius. di. xix. Vigesimū vbi ponit q̄ vbi de fide agit tūc synodus maior est papa. Vigesimoprimo sic. concilium vni Vigesimūprimū uersale nō potest errare in fide vt videt: papa vero sic: vt in. c. Si papa. di. xl. ergo p̄cilium vle

est superi⁹ romano pon. Vigesimosecundo sic.ex gestis octaue synodi vbi reperit dixisse zacharias eps contra sentētias Nicolai pape ⁊ Adriani summoꝝ pōtificū ⁊ omniū patriarcharū.canon'princeps est ⁊ ꝑm illū agēres nihil faciūt extra illud qđ decet.cū ño extra būc faciūt siue papa Nicolaus siue alius quis nō acq̄escimus.ergo videt q̄ si canō sit princeps pape q̄ p̄ ꝓ̄ncipes ꝓcilium. Vigesimotertio sic ꝓcilium vle iudicat ⁊ deponit papam.g̃ concilium vle est auctoritate superi⁹ papa. ꝓ̄na ē manifesta:qz hmōi iudiciū nō est nisi superioris.vt patet ex.c.inferior.di.xxi.añs etiā patz tū ex.c.preallegato.si papa.di.xl.tuz ex practica sepe habita in ecclesia. Vigesimoquarto sic:si concilīū vniuersale nō est maioris auctoritatis q̄ papa tunc frustra fit celebratio vniuersaliū conciliorꝝ.sed hoc nō est dicendū: ergo idem qđ p̄ius. Vigesimoquinto sic.i.c. de quibus.di.xx.traditur ordo talis seruād⁹ in solutione alicui⁹ q̄stionis vt primū recurrēdū sit ad scripta veteris vel noui testamēti. scđo ad canones apl̄oꝝ vel ꝓciliorꝝ.tertio ad decreta ⁊ decretalia summoꝝ pontificū. Ex quo arguunt aduersarij q̄ concilīū vle cuius sunt canones sit supiorꝭ auctis q̄ romanus pon.cuius sunt decretalia. Alia argumēta tangētur cum de appellatione.j.erit sermo ⁊ alia tacta sunt in scđo li.circa.c.xcvij.

Capitulū.xlvi. In quo rñdetur obiectionib⁹ ꝓfatis.

Cp̄m. XLVI

Is nō obstanti

bus quib⁹ facile est respōdere licet sint multa numero standum videtur firmiter in sentētia primus posita videlicet q̄ papa xp̄i gñalis vicari⁹ ⁊ vices suas ⁊ locū tenens in terris: nō solum quolibet prelato eccl̄ie ꝑticulari est auctē maioꝝ atq̄ superioꝝ:sed etiam concilio vli ex omnib⁹ alijs mundi ꝑlatis congregato.vnde dicendū est ad singulas rationes. Ad primā respōdem⁹ sicut alias in secūdo li.c.xcviij. rñsum est plenissime vbi in ꝓclusione habitū est q̄ per ly eccl̄iā ad quā sicut ad iudicē videt quisq̄ fidelis remitti i auctoritate illa Ysai. xviij.dic eccl̄ie:nō est regulariter accipiēda vlis eccl̄ia nec p̄orbem dispersa nec in vnuz synodaliter ꝓgregata:sed ꝑlatus eccl̄ie iuxta expositionē Crisō.beati Aug.⁊ beati Thome ⁊ q̄si oium doctoꝝ antiquoꝝ. Ad illa aūt testimonia inducta p̄ aduersarios ad p̄bādum q̄ p̄fatus tex.dic eccl̄ie sit intelligēdus de ꝓcilio vniuersali:respōdemus q̄ falsum sit q̄ aliquis illoꝝ doctoꝝ voluerit hoc intelligere.qđ paret discurrēdo p̄ singulos. Nō quidē beat⁹ Grego.cum ait.restat vt eccl̄iā habeā adhibere q̄m ibi eccl̄iam nō vniuersalē eccl̄iam q̄ collectio est omniū fideliū nec synodū vniuersalē vocat sed disciplinā aut cēsuram eccl̄iastice auctoritatis:qđ p̄z manifeste ex duobus. Primo ex forma p̄monis:ait em̄.si in mea correctione despiciar restat vt eccl̄iam debeā adhibere:qđ nihil aliud videt sonare q̄ si in mea correctiōe quā sepe feci meis litteris ⁊ per nūcios meos despiciar restat vt disciplinā eccl̄iasticā adhibeā puta excōmunicationis vel suspensionis. Secundo colligit hoc idē ex gestis beati Greg. circa illā causaz q̄m despect⁹ beat⁹ Greg.in correctōe sua a prefato Joh.patriarcha ꝓstantinopolitano nō adhibuit vniuersale concilīū ad correctionē illius sed disciplinā eccl̄iasticā.vñ mādauit respōsalib⁹ suis quos ad constantinopolim mittebat ne cōmunicarēt cū eo in diuinis. Vñ idē Greg. scribens imperatori mauricio de eodē dicit eundez fratrē ⁊ consacerdotē meū studiose admonere curaui vt si pacē oim concordiamq̄ desiderat a stulti vocabuli appellatōne compescat. Itē in epl̄a sequenti ad Eugenīū ep̄m alexandrinum ⁊ Anastasiū ep̄m antiochenū de cyriaco patriarcha qui secut⁹ fuerat Joh.in vsurpatione nois vniuersalis dicit sic. Deus ño dyaconus cū p̄dicto fratre nostro cyriaco missarum solēnia celebrare nō debet:qz ꝓphanum vocabulū culpa supbie aut cōmisit aut sequit ne si (qđ abst) ei tali elatione posito procedit:vanitatē stulti nois cōfirmare videamur: eundem vero fratrē admonere studui vt se a tali superstitione corrigat:qz si hanc nō correxerit pacē nullo modo nobiscū habebit. Item in epl̄a alia ad eundē cyriacum patriarcham ita scribit. Cū ea charitate q̄ dignū est studemus vt ꝓphanā elationē peruersi superbiq̄ vocabuli scādalū de medio eccl̄ie festinet auferre ne a pacis nr̄e societate diuisi inueniri possitis. Ḥ ille. Ecce q̄d btūs Greg. vocat eccl̄iaz quā adhibere vel adire voluit qz nō nisi eccl̄iasticā censurā quā ipe facere poterat. Secūdo respōderi pōt q̄ dato q̄ btūs Greg.p eccl̄iam ibi concilīū vniuersale intelligere voluisset nō sequit ꝓpt̄ hoc q̄ concilīū vniuersale sit superi⁹ auctate romano pon.cū vt ipe Grego. scribens imperatori mauricio contra prefatū Joh.patriarchā constantinopolitanū dicat. Ecce claues regni celestis accepit petrus:potestas ei ligādi ⁊ soluēdi tribuit: cura ei tot⁹ eccl̄ie ⁊ p̄ncipatus cōmittit ⁊ tñ vniuersalis apl̄us nō vocat. vnde non est accipiendum q̄ adhibiturus erat eccl̄iaz tanq̄ tribunal mai⁹ sed ad maiorē cōfusionē ⁊ erubescentiā illius

Ad primū secundū.

Ad tertiū.

Ad quartū.

Ad quintū.

Ad sextū.

Ad pbationē primam.

Ad primū argu.

quēadmodū inquit glo. Hiero. sup illō Mat. xvij. dic ecclie vt scz maiorē erubescentiā patiatur. post hec oīa sequit excōicatio q̄ fieri debet p os ecclie. i. per sacerdotē. Ad pbationē secundam

Ad pbationē secundam

Ō vero secūdo inducit ex ca. Precipue. xi. q. iij. etiā non facit p aduersarijs: q̄ cū nicolaus papa dicit q̄ dicam⁹ ecclie: noie ecclie nō intelligit vniuersalē ecclīam vel vniuersale cōcilīū sed seipz designat vt in iudicio p̄sidētē. Nam vt scīus Tho. ram in. iij. di. xix. q̄ in. ij. q. xxxiij. ptractans intellectum p̄fate auctatis. Si peccauerit in te ⁊c. dic ecclie: dicit q̄ dicere p̄lato in iudicio p̄sidenti est dicere ecclie: ⁊ q̄ ita sit in p̄senti loco ptz p glo. p̄fati. c. que ita habet sic ergo in causa denūciatōis idē pōt esse iudex accusator: ⁊ testis. extra de symo. c. Licet.

Ad tertiam

Ō vero tertio inducit ex alberto magno nō facit p aduersarijs ꝓpter duo. Primo q̄ falsū est q̄ ita albertus magnus dixerit sicut allegatur sed verba sua formalia sunt q̄ sequunt: dic ecclie. i. p̄lato in cōspectu vel synodo ita q̄ synodo ē ablatiui casus sicut ly cōspectu. Secundo q̄ dato q̄ diceret albertus sicut inductum est ex aduerso nō sequit ꝓpt̄ hoc aliq̄ superioritas in synodo supra romanū pōtificem vt manifestū est.

Ad secūdū argu.

Ad secūdā rationē p̄cipalem de actib⁹ apl̄oꝝ. viij. c. respōdet q̄ falsum est q̄ semp missio importet supioritatē in mittente respectu p̄sone misse vt plenissime ostēdim⁹ in. ij. li. c. xiij. ibi vide.

Ad tertium

Ad tertiā que sumitur ex illo Act. xv. surgēs ⁊c. dicendū q̄ parum valet q̄m bt̄us petrus nō dicit surrexisse ad loquēdū ꝓpter reuerentiā exhibendā alijs apl̄is tanq̄ maioribus aut subiectionē ostēdēdam cū p̄nceps esset apl̄oꝝ ⁊ caput apl̄i chori sed vt in tanta multitudine meli⁹ audiret. vt Nicolaus de lyra exponens illud Act. xi. exurgens petrus dicit. Et simili modo respōdetur ad aliā obiectionē aduersarioꝝ qua arguūt ex eo q̄ p̄sidentes pape legunt quādoq̄ cū deberent loqui surrexisse in cōcilijs vniuersalibus:

Ad quartum

sicut in. vi. concilio in actione. i. Ad quartā de synodo. viij. respōdetur q̄ auctas illa sano oculo bene visa cōsideratis etiā que p̄cedunt nō facit aliq̄d p aduersarijs sed magis contra q̄ sic pz. dicit em̄ synodus illa q̄ si aliq̄ ambiguitas orta fuerit de ecclīa romana liceat venerabiliter ⁊ cū q̄uenienti reuerētia scisciari. i. perscrutari de illa ⁊ sic venerabilit̄ perscrutādo solutionē accipere aut ꝓficere aut ꝓfectuz facere nō tm̄ audacter sententiā dare ⁊ q̄si rationē assignās subiungit ꝓtra summos senioris rome pōtifices. plane roman⁹ pontifex nō esset summus si cōtra eum ex superioritate q̄s posset sentētiā dare. Pseq̄ntia vero quā aduersarij faciunt dicendo q̄ synodus ⁊ si nō audacter tamē reuerent̄ posset ferre sentētiā cōtra romanū pontificē est nulla: q̄m hoc vacat argumentū a cōtrario sensu q̄ nō esset reuerētia sed irreuerentia ⁊ cōfusio ⁊ temeraria p̄sumptio cōtra summū pontificē inferiores pōtifices ferre sentētiā. Similia notat Archi. in. c. Non decet. di. xij. sup illo verbo p̄ceptis apostolicis nō dura superbia resistat ita dicens: vacat hic argumentū a cōtrario sensu q̄ nō esset humilitas sed superbia: nō discretio ꝫ indiscretio si ei resistatur.

Ad quintū

Ad quintū que sumitur ex declaratiōe facta cōstantie p patres aliquos obediētie Job. xxiij. sic in sua obediētia nominati sufficient respōdim⁹ supra li. ij. c. xcix. ibi vide.

Ad sextum

Ad sextam que sumit ex bulla dn̄i martini respōdetur negando cōsequētiā: q̄m ex b q̄ synodus vniuersalis dicat̄ suprema inf aliās ecclesias nullo modo sequit q̄ auctoritat̄ superioritate sit supra caput suū qō est romanus pōtifex: maxime cū tota auctoritas ip̄oꝝ concilioꝝ ⁊ nomen ⁊ dignitas ab apostolica sede in qua dn̄s totius eccl̄ie posuit p̄ncipatū censeatur dependere. vt di. xvij. per totū.

Ad septimū

Ad septimā que sumit ex ca. Quisquis. xxxv. q. ix. respōdet q̄ aduersarij in duob⁹ peccant. Primo quia male allegant auctoritatē. Secūdo quia ex illa male concludūt. p̄mū patz: textus em̄ ille non habet sicut inducit⁹ est sed sic. dicit em̄ Hylarius papa qō scz constitutū per eum vt deinceps possit tenacius custodiri si placz omēs vos sentētias ⁊ subscriptiones ꝓprias accōmodate ⁊c. secūdū ptz scz q̄ ex illo textu male arguat̄ ex aduerso: q̄m papa Hylari⁹ nō requirebat sentētias ⁊ subscriptiones patruz illius synodi tanq̄ superioris tribunalis aut maioris p̄tis: sed quia omniū eoꝝ interueniente consensu ⁊ approbatione tenacius: vt habet text⁹ sentētia sua ac institutio custodiret. superius em̄ diximus q̄ consensus ⁊ approbatio synodi multū operat̄ tam ad faciliorē obediētiā statutoꝝ ro. pon. q̄ ad firmiorē custodiam eoꝝ. Preterea si aduersari⁹ cōsiderasset plene tex. illū magis inuenisset eū ꝓtra se q̄ ꝓ se. Tum ex eo q̄ papa in illo cōcilio dr̄ p̄fidere. secundo ex hoc q̄ ipe solus regulā dabat in reformatōe ecclie ⁊ synodus assentiēdo cōcurrebat.

Ad octauū

Ad octauā que sumit ex. c. Bene. dist. xcvi. respondet q̄ in nullo fauet aduersarijs ꝫ maxime cōfirmat ꝓpositu⁹. q̄m in isto loco nō petit papa vt synodus sententiet auctoritatiue tanq̄ supior iudex q̄d agēdū sit de illa scriptura: ꝫ tm̄ vt cōsulat siue dicat q̄d appareat sue discretōis iudicio vtrū aliq̄d roboris bēat illa scptura vel nō, vñ oēs illi epi q̄ respōdert

ꝙ nullius esset roboris assignauerunt hanc rationē qz aplice sedis que statutis synodalib⁹ ꝙsueuit tribuere firmitatē nō erat auctate roborata. Preterea hoc idē fit manifestū ex verbis ipius synodi q̄ locuta est post ꝓfatos eos sic dicēs. licz ꝑm ꝙsecutionē venerabiliū fratrum nostroz laurētij petri ⁊c. nec apud nos habeat incertū banc ipam scripturā nulli⁹ esse momēti verūtamē ⁊ si aliq̄ possit rōne subsistere oībus modis in synodali cōspectu prouida beatitudinis tue sentētia eneruari ꝙuenie bat ⁊ irritū deduci ⁊c. Ecce ꝙ synodus cognoscens ꝓncipatū auctatis esse apud romanum pontificē ꝓfiteat ad ipam spectare in synodo sentētiā diffinitiuā dare q̄d agēduz esset circa prefatā scripturā vel declarando nullius esse roboris vel cassando siue irritando illā ⁊ non
Ad nonum ad synodū. Ad nonā que sumit ex. §. Itē symachus. respōdet ꝙ nō fauet in aliquo aduersarijs. Tum ꝓmo qz synodus illa auctate ipi⁹ symachi pape ꝓcedebat. Tum secūdo qz dato ꝙ in casu aliquo vtputa ꝙ papa incusaret de hereſi aut spoliat⁹ ⁊ restituēdus veniat vel nō ꝓcilīū esset iudex cōpetēs: iuxta notata p doctoꝛes in ca. Si papa. di. xl. nō ꝓpter hoc seq̄t
Ad decimū ꝙ cōciliū supra papā verū ac indubitatū esset superioritate auctatis. Ad decimā que sumitur ex. c. Prouidētie ⁊c. respōdet ꝙ nihil facit ad ꝓpositū aduersarioꝝ ꝓpter multa. Primo qz apli simul congregati synodaliter nō legunt distinxisse aliqs ꝓuincias aut constituisse aliquos patriarchas siue ꝓmates siue archiepos ⁊c. Secūdo qz ⁊ si apli dispersi p mūdū ꝓdicādo ⁊ cōuertēdo populos ad fidē xpi erexerint aliquas ecclias ⁊ cōstituerint aliquos ꝓlatos hoc fecerūt auctate beati petri q̄ princeps eoꝛum erat: ⁊ qz qđ per ecclie romane auctatem factū est ipa ecclia romana dicit fecisse. dicit em̄ nicolaus papa in. c. Hēs. di. xxi. Hēs siue patriarche cuiuslibet apicē siue metropoleon ꝓmat⁹ ac episcopatū cathedras vel ecclesiarum siue cuiuscūq; ordinis dignitatē instituit romana ecclia illam vero ipse solus fundauit ⁊ supra petram fidei mox nascentis erexit qui beato petro eē vite clauigero terreni simul
Ad vndecimum ⁊ celestis imperij iura cōmisit. Ad vndecimā que sumit ex. c. Quis. ⁊. c. Dudū. iij. q. vi. respōdetur ꝓmo ꝙ falsum dicūt aduersarij videlicz ꝙ cetus aploꝝ q̄si synodaliter congregat⁹ talia diffinierit nec ꝑ dicūt capitula inducta. Secundo respōdet ꝙ dato ꝙ ita esset qđ aduersarius dicit videlz ꝙ a cetu aploꝝ q̄si synodaliter cōgregatoꝝ fuerit diffinitū nō nisi romanum pontificē debere diffinire accusatōnes episcoꝛum ⁊ congregare vniuersalia concilia: nō sequitur ex hoc ꝙ aliqua superioritas sit in cōcilio supra papam aut fuerit in cōcilio aploꝝ supra petrū. Tum ꝓmo qz talis diffinitio non contulit petro aliquā sublimitatē sicut falsē ⁊ erronee intelligit aduersarius sed bñ declarauit id qđ rōne pātus petro debebat. Tum secūdo qz falsum est qđ subiungit aduersarius ꝙ cetus aploꝝ trāstulerit in petruz auctatem tam de cōgregandis cōciliis vniuersalibus ꝙ de determinatōne causarū eoꝝ: qm̄ nihil auctoritatis roma. pon. ab aplis alijs suscepit ꝑ potius ipsi ab eo: vt super⁹ li. ij. ca. liiij. multipliciter ostēdimus. ⁊ habet in ca. ita dns. dis. xix. ⁊ in. c. Loquit. xxiij. q. i. qđ vero aduersarij inducunt de ca. Quisqs. vbi⁹ videt ꝙ olim primas vel concilīū deponebat ep̄m parū valet: qz hoc fuit de licētia pape: vt dic glo. in. c. Accusatis. iij. q. vi. Ad duodecimā in qua dicit Ad duodecimuz ꝙ papa teneat obedire ⁊c. respondet ꝙ dupliciter potest intelligi papā teneri obedire statutis cōcilij vniuersalis. vno modo qz statuta sunt cōcilij vniuersalis: ⁊ sic dicimus ꝙ falsuz est ꝙ papa teneat necessario obedire statutis cuiuscunq; concilij: qm̄ taliter teneri obedire statutis alterius designat inferioritatē in eo qui obedire tenet: cum aūt papa sit sup oīa concilia vt probatum est hoc modo: nullo modo dicendum est teneri de necessitate obedire cuicūq; nisi deo qui solus est eo superior: sicut de hoc nos infra plenius loquemur. Alio modo potest intelligi teneri obedire statutis concilij non quia sunt statuta concilij sed quia sunt de tali materia puta fidei: aut sunt spectātia ad ius diuinum sicut potissime sunt statuta siue diffinita pro maiori parte quattuoꝛ conciliorum vniuersalium de quibus Grego. loquitur in. c. Sicut. di. xv. ⁊. c. Cōtra. xxv. q. i. ⁊ alia similia. ⁊ hoc modo obedire teneri statutis cōciliorum approbatis tamē per sedē apostolicam rōne materie de qua loquunt nō arguit superioritatē in concilijs supra papam sicut nec in ꝑdecessore si similia statuat que cōcernūt fidē aut ius diuinū. sicut Greg. in. c. Si ea. xxv. q. i. dicit. Si ea destruerē que antecessoꝛes nostri statuerunt non constructoꝛ sed euersoꝛ esse cō probarer: ⁊ hoc ē quia talia sic diffinita in cōciliis vniuersalibus nō habent robur a concilijs sed a iure diuino cui subijcit papa. vñ etiā glo. sup ca. Sicut. di. xv. dicit sic. videt ergo ꝙ papa nō posset destruere statuta ꝓcilij sed intellige qđ hic dicit contra articulos fidei. Itē dns Archi. in rosario ad idē respondens dicit sic. fateoꝛ in his que ad fidē pertinēt ⁊ generalem statū eccle: in alijs pōt ꝓtra statuta cōciliorum venire. Ad tredecimā que sumit de exa- Ad tredecimū tertiū

minatione sente ntiarū pape respōdeā negan
do assumptū: dicimus eī q falsum est q vnq̄
sentētia romani pon. habita fit tanq̄ suspecta
de veritate aut iusticia in aliquo concilio vni
uersali 7 inde venisse in eo examinanda. vnde
Agapto papa scribēs impatorib⁹ ad sextā sy
nodū de legatis quos mittebat ita inq̄t: qui
suggestionē in qua apostolice nostre fidei con
fessionē prelibamus offerre debeant nō tñ tā
q̄ de incertis contēdere sed vt certa atq̄ imu
tabilia cōpendiosa diffinitione ꝓferre simpli
citer. Ea vero que inducta sunt ex aduerso ad
ꝓbandum: añs nulli⁹ sunt roboris si gesta pre
fatoꝝ concilioꝝ recte ponderētur. Sentētie
quidē romanoꝝ pon. ꝓtra prefatos hereticos
nō sunt refutate aut lecte in synodis vt exami
narētur per synodum sed ꝓout ex gestis pfa
toꝝ ꝓcilioꝝ colligitur hoc factū esse vide
tur duplici ratione. Primo vt oībus patribus
existētibus in ꝓcilio noticia fieret sentētiaruꝫ
que date erāt a romano pon. vnde in sexta sy
nodo Georgius archiepc̄s Cōstantinopolita
nus 7 que subest synodus dixerūt ad iperato
rem: petim⁹ vestrā tranquillitatem suggestio
nes directas ad a deo instructā vestrā fortitu
dinē tam ab Agaptōe sanctissimo papa apo
stolice sedis antique rome q̄ ab eius synodo
releganē vt auditū capiamus quaten⁹ 7 nos
cognitionē accipiamus toti⁹ virtutis que in
ipsis ꝓtinentur. hec ille. Item in octaua syno
do in. v. actione habeē q̄ cum ſfocius ductus
in p̄sentia synodi interrogat⁹ a synodo ipa an
aplice cathedre iudicia tā de se q̄ de Ignatio
p̄triarcha ꝓmulgata amplecteretur 7 ille tace
ret: vicarij seniorꝫ rome dixerūt. ecce homo q̄
obturat aures sicut aspis surda 7 nō audit vo
cem quā ei sancta synod⁹ obijcit sed vult per
hoc silentiū effugere ꝑdēnationeꝫ quā sancta
romana ecclesia ante multos annos ꝓmulga
uit aduersus eū: verūtamen legātur epistole q̄
de eo misse sunt a sancta romana ecclesia. pla
cet ergo oībus vt legātur: sancta synod⁹ dixit
placet. Ecce q̄ ad petitionem vicarioꝝ pape
lecte sunt epl̄e iste 7 hoc vt venirent in notici
am omniū 7 nō vt examinarēē an iuste vel ca
nonice essent. licet aūt post cōpletionem p̄me
epistole legantur vicarij pape dixisse ad syno
dū: ad hoc q̄d dicit sancta synodus est canoni
ca expositōe plena epl̄a hec an non? 7 rñderit
sancta synod⁹ canonicam legē cōplet 7 syno
dicam preceptōem 7 legislationē. nichilomin⁹
ista nō sunt facta aut dicta p viā examinatōis
q̄m in actōe quarta eiusdē synodi omēs episto
le ipse lecte fuerūt iam acceptate 7 cōmenda
te. nec interrogatio ista vicarioꝝ pape fuit
interrogatio dubitatiōis ita q̄ dubitarent de
veritate epistolarum aplicarū sed facta est vt
calūniā tollerent aduersarioꝝ sicut fuit q̄stio
illa Joh. Math. xi. Tu quis es an alium expe
ctam⁹? Item q̄stio xp̄i cū de lazaro querit: vbi
posuistis eū: nō q̄ ignoraret ꝑ vt illi q̄ ostende
rent sepulchrū nō possent negare nec calūnia
ri. Ita hic interrogant vt ex respōsione danda
per synodū pleni⁹ auferrē calūnia hereticoꝝ
Secūdo q̄ cōdescensum ē vt coā synodo ipi
iudicati siue cōdēnati audirēt si quid vellēt
contra iudicata obijcere: tam vt obturarent
ora obloquētiū maxime q̄ conquerebanē licz
false nō audiuisse depositionē suā. vñ dicebāt
audiamus depositionē nostrā damnemur no
bis audientibus q̄ vt iusticia romani pontifi
cis illustrioꝝ fieret. qō patz ex his que habent
in actione quarta octaue synodi vbi sic legit.
Post hec magnificētissimi 7 glorioſissimi ꝑn
cipes per babanim 7c. supꝫ est in. c. xxv. ad lon
gum. Ceterū hoc manifestū fit ex actōne q̄rta
vbi babanis magnificētissim⁹ patritius dice
ret q̄ focius 7 cōplices sui ignorarent iudiciū
factū per papam cōtra eos 7 ideo deberet co
ram ipis sentētia cōdēnatōnis recitari. dicūt
sic vicarij nicolai pape. nobis nō licz rescinde
re iudiciū sacroꝝ romanoꝝ pontificuꝫ hoc eī
ꝓtrariū est canonic̄ institutis: q̄m p̄sentes illic
per ꝓprios missos 7 rome demorātes cōtra se
sentētiā 7 platā damnationē in fociū 7 in ma
nus impositionē ei⁹ 7 audierūt 7 liquido didi
cerunt. verūtamē vt manifestioꝝ eis iustā iu
dicatōnē sancte romane ecclesie faciamus in
grediant̄ 7 audiant legi synodicas diffinitio
nes 7 iudicia beatissimi nicolai pape 7 certifi
cētur magis ac magis: magnificētissimi 7 glo
riosissimi dixerūt hoc ꝓbū 7 bonū est. hec ibi
Ex q̄bus verbis manifeste ptz q̄ talis refrica
tio sentētie romani pōtificis ratiōib⁹ assigna
tis facta in synodo ad insinuationē prefatoꝝ
p̄ncipū nullā in synodo superioritatē supra ro
manū pōtificē arguit. Ad decimāquartā q̄ Ad decimūquā
sumit ex epl̄a beati Ambrosij respondeē q̄ ni
hil est in illa epl̄a beati Ambro. qō inveritate
faceat aduersarijs qō ex mltis colligit. Tum
p̄mo q̄ cū illud cōciliū capuense fuerit ꝓuin
ciale 7 nō vniuersale si ratio ꝓcederet nō mo
do vniuersale ꝑ etiam ꝓuinciale argueret esse
supra papā qō essꝫ errorꝫ peiorꝫ prioꝝ. Secūdo
dicit q̄ dato q̄ esset vle cōciliuꝫ epl̄a in oib⁹
illis partib⁹ ex quibus argumēta sumunt ad
uersarij habet aliam intelligentiam q̄ aduer
sarius pretendit. Nam cum ait Dama. pa
pa nobis iudicandi forma competere non pos
set: non est sensus q̄ ipse papa non haberet

facultatē iudicandi ſed dicit q forma iudicā/di ſcz p modū delegatōis a cōcilio nō poterat ſibi cōpetere cū ſcz eſſet ſuperior. Et hoc ē qđ infra ſubiūgit. Nos em̄ quaſi de ſynodi auctoritate iudicare nō cōuenit qui ſcz xp̄i legatiōe fungimur nō concilij veſtri. Cū vero cōſequēter ait: nam ſi integra eſſet bodie ſynodus recte de his q̄ cōprehendit veſtrorū ſcriptorū ſeries diſcernerem⁹. non eſt ſenſus ille quē dat aduerſarij dicēs q papa cōfiteat q ſi ſynod⁹ nō delegaſſet papa potuiſſet de cauſa cognoſcere ſed q ſynodus delegando p̄euenit dicit ſe iudicandi onus ſuſcipere nō poſſe. iſta ſunt verba cōficta nec talia in p̄fata littera cōtinentur: ſed verus ſenſus ē Damaſus papa dic̄ q ſi ſynodus integra eſſet cōuenient de cauſa illa iudicaſſet aſſumēdo ad ſe iudiciū ſed quia integra non erat q iam diſſoluta ⁊ iudiciū ex parte ſynodi erat cōmiſſum illis iudicib⁹ qb⁹ ſcribebat dicit cū ad ip̄m nō ptineat talis forma iudicādi ſcz p delegationē a cōcilio q ipſi qbus cauſa erat delegata p̄mo iudicēt ⁊ ip̄e expectabit normā ſententie eor⁹ ⁊ tūc poterit ip̄e iudicare eor⁹ iudiciū approbando aut diſſoluendo. vnde nulli dubiū eſt q ex hoc q papa noluit aſſumere ad ſe cauſas delegatas p ſynodū ſed voluit q iudices deputati p̄mo iudicarent nō arguit̄ q ſynodus ſit ſupra papā: ſed bene verū ē ſt q arguit̄ in papa honeſtas cū voluerit q delegatio cauſe facta p ſynodū baberet locū. Ad decimā quintā que ſumit̄ ex auctate beati Ambro. reſpondet̄ q auctas illa in nullo fauet aduerſarijs. dicim⁹ em̄ q verum in q̄t Ambro. q xp̄s dedit eminētiā poteſtatis eccl̄ie ei cūcta ſubijciēs ſed nō ad intellectū aduerſarior⁹ ſcilz q ecclie vniuerſali vt vniuerſitati in om̄ib⁹ eius mēb̄is cōiunctim data ſit talis excellētia ptātis: q vt in q̄t Ambro. li. de peni. ⁊ habet̄ de peni. di. i. §. certū eſt In ſolis p̄ſbyteris eccl̄ia claues accepit. ergo excellentia ptātis eccl̄ie ē in p̄latis ⁊ p̄cipue in p̄lator⁹ p̄lato xp̄i generali vicario qui ſolus vocat⁹ eſt in plenitudinem ptātis: ⁊ cui vt in q̄t Cyrillus om̄es iure diuino caput inclinant. Ad decimā ſextam q̄ ſumit̄ ex ca. Legimus. di. xciij. reſpondet̄ q nihil facit ad ꝓpoſitum ꝓpt̄ duo. P̄imo q ibi Hieron. nō loquit̄ de auctate iuriſdictiōis orbis reſpectu eccl̄ie romane ſiue apoſtolice ſedis ſed loquit̄ de auctoritate cōſuetudinis q̄ tanto maioris auctoritatis eſſe dicit̄ quāto generalior eſt ⁊ a pluribus approbat̄: vt colligit̄ ex ca. Nouit. diſt. xij. quēadmodū de canonicā ſcripturis dic̄ Aug. ⁊ habet̄ in ca. in canonicis. diſt. xix. p̄m quā regulam non dubiū eſt quin conſuetudo orbis maior ſit cōſuetudine vrbis quā apoſtolica ſedes in om̄ib⁹ obſeruare non iuber. Q̄ hoc modo loquit̄ Hiero. p̄z ex intētiōe Hiero. loquentis. loquit̄ em̄ cōtra conſuetudinē q̄ in vrbe regnabat vt q̄dam dyaconi p̄ferrent̄ p̄reſbyteris ex q̄ conſuetudine alij dyaconi p orbē volebant p̄cedere ſuos p̄reſbyteros cū tm̄ cōtraria cōſuetudo eſſet p orbē: de q̄ cōſuetudine ita in tex. loquit̄. q̄d mihi profers vnius vrbis cōſuetudinē q̄d paucitatē de q̄ orū ē ſupciliū in leges eccl̄ie vendicas? om̄e qđ rarū eſt plus appetit̄. pulegiū apud indos pipere p̄ciosius eſt dyaconos paucitas honorabiles facit p̄reſbyteros vero turba contēptibiles facit. hec ille. hoc etiā qđ tex. ille de cōſuetudine loquat̄ p̄z ex glo. que ſic ibidē ait ſup verbo maior: maior eſt ⁊ ideo magis ē ſequēda cōſuetudo generalis vt hic. Tum ſecūdo auctas p̄fata Hieron. nō militat p aduerſarijs: q romanus pontifex nō ſolum vrbis ſed orbis eſt ep̄s cū caput ⁊ p̄nceps ſit vniuerſalis eccl̄ie. vnde ip̄e Hiero. de obitu ſiue ortu ſanctor⁹ patrū de beato petro loq̄ns ita ait. Petrus in xp̄o eccl̄ie fundamentum cephas corporis xp̄i p̄ncipat⁹ ⁊ caput eſt apl̄or⁹ p̄nceps paſtor bōani generis petra eccl̄eſie clauicular⁹ regni. Ad decimā ſeptimā que ſumit̄ ex quadā epl̄a eiusdē Hiero. reſpondetur q in nullo fauet aduerſarijs. qđ em̄ dic̄ Hiero. q de⁹ omnē ptātē ſuā dedit diſcipulis ſane eſt intelligendū: q nō eſt intelligēdū ſic nec intellexit btūs Hiero. de omni ptāte diuina abſolute: q nec ptātem auctatis q̄ eſt ſoli⁹ dei nec ptātem excellētie que eſt p̄pria xp̄o dedit diſcipulis ſ tm̄ miniſterialē: vt dic̄ Aug. Nec iſtā miniſterialē dedit diſcipulis ſuis ſine ordine: q omnia que ſunt a deo ordinata ſunt. ad Rom. xiij. Dicit̄ ergo xp̄s dediſſe oēm poteſtatē diſcipulis: q om̄es fecit participes illius poteſtatis non tamē ſic: vt q̄libet eor⁹ vocaret̄ in plenitudinē poteſtatis ſed vn⁹ tm̄ ſcz petrus q̄ē caput ⁊ p̄ncipem om̄ibus p̄ecepit: ſicut ip̄e Hiero. ait vt p̄az in reſpōſione p̄cedentis rōnis. Et ita p̄z q licz alij p̄lati q̄ ſuccedūt apoſtolis participes ſint ptātis clauium romanus tamē pontifex qui ſuccedit petro p̄e om̄ibus accepit: ⁊ per cōſequēs om̄ib⁹ illis ſiue diſperſis ſiue congregatis maior ⁊ ſuperior eſt. Ad decimam octauā que ſumitur ex epiſtola Auguſtini reſpondetur q in nullo fauet aduerſarijs licz apud eos reputet̄ acbilles. patet quia non eſt intentio beati Auguſtini dicere in epiſtola illa q concilium vniuerſale ſit ſuperius papa auctoritate poteſtatis. quod patet: quia in epiſtola ipſa ſicut ⁊ in libro de vnico baptiſmo ꝓfitetur q in romana

Ad decimū ſeptimum.

Ad decimū octauum.

Ad decimū quintū

Ad decimū ſextū

ecclesia apostolice cathedre viguit principatus qō verū nō esset si superi⁹ tribunal aut superior cathedra q̄ fit romani pōtificis alia dare. qō ergo dicit beatus Aug. restabat ḡ adhuc plenariū vniuersalis ecclesie concilium. nō dicit rōne superioritatis principatus aut potestatis que maior sit in cōcilio plenario q̄ in aplica sede cum vt dictum est auctoritas concilioꝝ a romano pon. pendeat: & hoc dixit ratione amplioris & maioris examinis quale sperabat in plenario ꝯcilio patrū totius ecclesie. Q vero ista sit intelligētia beati Aug. patet ex verbis ipsis epistole & ex aliis q̄ de ista materia cōmemorat in li. de vnico baptismo. dicit aūt sic in prefata epistola: sed iam tū quasi haberēt q̄ dicerēt malos iudices esse ppessos que vox est omniū malox litigatox cū fuerint etiam manifestissima veritate superati quasi nō adhuc eis dici posset & iustissime dici. Ecce putemus illos epos qui rome iudicarunt non bonos iudices fuisse restabat adhuc plenariū vniuerse ecclesie cōcilium vbi etiā cū ipsis iudicibus causa possit agitari. hec ibi. & hoc dicebat Aug. maxime q: vt in libro de vnico baptismo idem dicit maiores accusatoꝝ epi ceciliani qui iunocēs fuerat a papa iudicat⁹ que rebant iperatori q̄ nō plene fuerit illud iudicium rome examinatū atq; depromptū. quam ob causam dicebat Aug. q̄ prefati epi accusatores ceciliani qui dicebant: licet falsi: iudicium factū rome minus plene fuisse examinatū anteq̄ scisma facerēt sepantes se ab aplica sede debuissent expectasse iudicium vbis plenarij concilij vbi cuz ipso papa discussio plenior fieret & cōsultatio. Qō vero ꝓnter dicit Aug. q̄ si male iudicasse cōuicti fuissent eox sententie soluerēt: nō ita accipiendū est q̄ auctoritate concilij plenarij tanq̄ superioris iudicis potestate sententie ille soluerent cum vt superius dixim⁹ ipse Aug. dicat q̄ in ecclesia Romana semp apostolice sedis viguit principatus: sed est intelligēdum q̄ hoc fieret auctoritate ipsius romani pont. melius cōsulti & informati cuius auctoritate p̄fatum ꝯcilium veniret ꝯgregandū ita q̄ ipse papa meli⁹ informatus & ꝯsultus per vniuersale concilium si ita eēt q̄ prius male iudicarū fuisset p̄fatum Vincētium innocētem declarādo sententiam suā solueret vel sententiam alioꝝ ab eo cōprobatam reuocaret qō nō modo mediante concilio sed sol⁹ hoc posset facere. iuxta. c. sentētia m. xxv. q. ix. vnde simile huius Legimus factū in. §. hinc etiā. di. xvij. in accusatione pape Symachi vbi auctoritate eiusdē & synodus ꝯgregatur & sentētiatur in causa. Preterea simile habetur de beato Grego. qui vt habet in ca. Si q̄s. ij. q. vij. dic fic. Si q̄s sup his nos arguere voluerit vel extra auctē nos facere contendat veniat ad aplicam sedē & ibi ante cōfessionem beati petri mecū iuste decertet q̄ten⁹ ibi vnus ex nobis sentētiā suscipiat suā. Claruz ē aūt q̄ sentētia papalicā sedē siue cōtra papam siue p eo nō nisi auctate pape in ea sedentis a quo ei⁹ thronus auctē suscipit ferēda veniret aut p alterū cui ipe cōmitteret & ita in p̄positu. Et ita p3 q̄ prefata epla Aug. bñ intellecta in nullo fauet aduersarijs licet in ea plurimū fundēt se aduersarij: fine tñ rōne iudicio nostro. Ad decimā nonā que sumit ex ca. Puto. ij. q. vij. respōdet q̄ in nulla parte facit pro aduersarijs. non equidē in parte p̄ma licz paulus bene sentiēs petrū nō bñ sentientē potuerit publice repbendere nō tñ ppt̄ hoc seq̄t q̄ fuerit superior illo officio ecclastice dignitat. vt p3 ex ca. Paulus. c. cau. & q.. Non etiā in secunda parte q: rex. ille nō est extrēdē⁹ ad epiſcopū romanū qui & caput & p̄nceps & iudex ē tot⁹ ecclie & a quo cōcilioꝝ statuta robur accipiunt vt sepenumero repetitū est. Ad vigesimā que sumit ex glo. c. Anastasius. di. xix. respondet q̄ glo. intelligit q̄ vbi de fide agitur cōuētus synodalis patrū eccl'ie est maior non maioritate ptātis & maioritate iudicij discretionis superior ac maior ipo papa siue maioritate approbatiōis & m q̄ qui maiore rōne vtit maioris auctatis ei⁹ verba esse vident. vt. c. i. di. xx. & & m q̄ pars que iustiori rōne vtitur maior esse dicit licet sit minor alie respectu: vt b3 glo. in ca. Multi. di. xl. maior aute discretio & iudicium verisimilit regularius arguit esse in om̄ib⁹ patrib⁹ vnius synodi generalis q̄ apō vnū solū boiem etiā si sit papa & ppter hoc cū casus ē valde dubius & habet fortes p vtraq; parte defensores recurrendū est ad synodum: q̄m vt ait dñs Archi. in hoc loco nimis periculosum eēt fidē nostrā cōmittere arbitrio vni⁹ hois. Secūdo posset respōderi q̄ glose decreti ppter cōtradictionē quā implicare vident partū militant. vñ glo. sup. c. Quodcūq; xxiij. q. i. dicit sic ar. q̄ sentētia tot⁹ ecclie p̄ferēda est romane si in aliquo sibi cōtradicāt ar. dist. xciij. legim⁹. sed cōtrariū credo. ar. j. eo. hec est fides nisi erraret romana eccl'ia qō non credo posse fieri: q: deus nō pmitteret. ar. j. c. a recta & ca. pudēda. hec glo. Ad vigesimā primā q̄ sumit ex nō posse peccare respōdet dupliciter negando p̄mo vniuersalit antecedēs q̄m videtur falsum: sicut patz de arimineñ. cōcilio & de ephesino secūdo: & de multis aliis de q̄b⁹. j. habebit sermo. de aplica tñ sede hoc certissimuz

Ad decimānonā

Ad vigesimā.

Ad vigesimā primā

est q̄ in ea religio xp̄iana semp̄ imaculata' p̄manſit vt ſuperi9 oſtendim9 in ſecūdo libro. et habet in.c.in ſede.xxiij.q.i. Secūdo reſpōdet negando p̄nam dato etiam q̄ añs eſſet verum p̄na tñ nō valet. rationē alias aſſignauim9 videlicet q̄ iſte gr̄e ſunt diuerſi ordinis ⁊ rationis. ſ. nō poſſe errare in fide aut in moribus et gr̄a p̄lationis aut p̄tās iuriſdictōis ſiue clauium que ita diſtincte ſunt vt vna nō arguat aliam ſicut manifeſtū eſt: alias vnus vir laic9 aut femina in gr̄a cōfirmatus aut cōfirmata maioris eſſet auctoritatis romano pon. in gratia nō cōfirmato. q̄d nō modo eſt erroneū vt in ſecūdo libro oſtēdimus verū etiam abſurdū audire. Ad vigeſimā ſecūdā de geſtis in' ocraua ſynodo reſpōdetur q̄ nihil valet ad p̄poſitum aduerſarioꝝ. quia dictū illud ſicut patet ex eiuſdem ſynodi' geſtis fuit dictum zacharie p̄tinacissimi defenſoris ſſocij hereticī a quo ille zacharias erat ordinatus ep̄s ⁊ etiam cū eo condēnatus. vñ verba illa tanq̄ vni9 fatui hereticī nō ſunt in auctem adducenda. vñ ip̄erator dicto zacharie ⁊ cōplicib9 ei9 rñdens vt habetur in geſtis dixit ſic. vſq̄ in p̄ſens in pctō veſtro eſtis ⁊ in ſepulchro nequitie vīe iacetis mortui: vñ oēs ſummi paſtores p̄tiarche p̄oriter vos condēnant. ⁊ j. oēs nouimuſ q̄ laici eſtis ⁊ nō adduxim9 vos latrare ⁊ ſine ordine facere verba oia em̄ veſtra mēdacia ſunt. Ibi Et. j. in actōe ſexta p̄tra eūdem zachariaz metraphanes metropolita ſmyrne reſpōdendo ait q̄ falſum dixerat dicēdo aliquē iuſtificatū p̄ ſedē applicam dānatū per eccleſiā nec dānatū p̄ ipſaz ſedē iuſtificatū p̄ eccleſiā. ⁊ rñdit ad ſingla exēpla que zacharias adduxerat vbi q̄ p̄fatos hereticos zacharias in fauorē erroꝝ ſuoꝝ induxerat inter alia exēpla q̄ apiariū iuſtificatū a romanis p̄ſulib9 aphricana ſynod9 nō iuſtificauerit ſed repulerit. rñdit p̄fat9 metropolita poſt multa circa illā byſtoriā ſic iuenitur ergo aphricana ſynodus paruiſſe poti9 iudicio zozimi pape romani atq̄ per hoc p̄opriam reprobaſſe ſententiā ⁊ iuſtificaſſe apiariū nō vt faſſus es reſtitiſſe voto romanorum pō. hec ille. Ad vigeſimā tertiā que ſumitur ex eo q̄ concilium q̄nq̄ iudicat papā: reſpondet nō militat illa ratio p̄ aduerſarijs q̄d patz ex tribus. Primo q̄ falſum eſt q̄ concilū vl̄e iure deponat aut deponere poſſit romanū pon. niſi in caſu bereſis quicq̄d aliq̄n de facto fetū eſſe legat ſicut dixim9 in ſcō libro circa. c. ciij. In caſu vero bereſis eſt ſpeciale vt patz ex. c. allegato. ſi papa. di. xl. q̄ papa hereticus ſubiect9 veniret concilio ſicut ⁊ quilibet alius fidelis a fide deuius, cū em̄ per bereſim a papatu cadat factus eſt vt ait. s. Tho. in. iiij. di. xix. omni fideli minor. ⁊ idem hz glo. in. c. Acbatius. xxiiij. q. i. vbi ſic dicit: ꝑ eſt caſus in quo papa papā p̄t ligare ⁊ in quo papa i canonez late ſententie incidit. nec obuiat regula illa: quia par parem ſoluere vel ligare non p̄t: q̄ ſi papa hereticus eſt in eo q̄ hereticus minorē quolibet catholico. ⁊ ad iſtum caſum facit. c. inducū ex aduerſo ſi papa: vt patz legenti illud. dicit em̄ ſic: ſi papa ſue ⁊ fraterne ſalutis negligens deprehendet inutilis ⁊ remiſſus in operibus ſuis: ⁊ inſup a bono taciturnus q̄d magis officit ſibi ꝺ omnib9 ⁊c. hmōi culpas iſtic redarguere p̄ſumit mortaliū nullus: q̄ cunctos ipſe iudicaturus a nemine eſt iudicand9 niſi deprehendat a fide deuius. hec ibi. Et intelligit vt dicit glo. ineuitabiliter q̄d capitulū (cū loquat de papa iam p̄ hereſim notoriā ⁊ contumaciter defenſam in quo caſu ipſo iure pontificatu ſit p̄iuatus: q̄ remota fide p̄ quā fit p̄ma cōnexio hoīs ad corpus xp̄i myſticū membrū eccl̄ie eē definit: ⁊ p̄ ꝑns caput) manifeſte demōſtrat: ⁊ ex hoc nulla ſuperioritas p̄tātis arguit in cōcilio vniuerſali ſup papaz catholicū ⁊ indubitatuz. Scō hoc oſtēditur ex eo q̄ licz iuxta glo. in. c. acbatius. que inducta eſt parū ante in caſu bereſis papa papam ligare poſſit: non ꝓpter hoc ſequit q̄ papa ſit p̄tāte ſupior p̄deceſſore ſuo aut ſucceſſore ſuo catholico exīte. Tertio idē oſtendit q̄ rō illa aduerſarioꝝ ſi militaret militaret contra eos ſic arguendo: papa reprobat ⁊ damnat mala ⁊ iniqua p̄cilia: ſicut p̄z de Ariminiēſi ⁊ Epheſino ſcō ⁊ de alijs. vt in. c. cūcta. ix. q. iij. ergo ſequit potiori etiā rōne q̄ papa ſupior ſit concilijs vniuerſalibus q̄d tñ ipſi negār: licz ſit verū. Ad vigeſimā quartā que ſumit ex neceſſitate concilioꝝ reſpōdet negando p̄nam. dicimus em̄ cum dño Benero ⁊ alis nos ſupradixim9 q̄ auctoritas totius cōcilij ⁊ auctas pape non ſunt aliquid maius q̄ꝝ ad ipam auctoritatē. nihilominus nō ſequit q̄ aliq̄n non optreat cōuocare cōciliuz generale in aliq̄bus caſibus: q̄ hoc non fit ad habendū maiorē auctoritatē: ſed ad habendū pleniorē collatōnē ⁊ deliberationē ⁊ etiā ad maiorē ſolennitatē ⁊ cōcordiā eccl̄ie: ſicut plenius in ſupioribus oſtendimus. Ad vigeſimā quintā que ſumit ex. c. de q̄bus. di. xx. reſpondet negādo p̄nam. decipiunt em̄ aduerſarij nō diſtinguentes inter auctoritatē ⁊ p̄tātem iuriſdictōis: cum tñ plures dicant: ⁊ ſint ſapientes ⁊ prudentes ac magne auctis viri qui nulla p̄tāte iuriſdictionis aut p̄lationis fungunt. vnde ex iſto ordine quē ponit glo. obſeruādū in ſolutionē q̄onis:

Ad.xxiiij.

Ad.xxv.

nō sequit aliqua supioritas iurisdictōis supra papā. ⁊ licet canones q̄ fiunt in cōcilio cū cō filio maturo patrū totius eccl'e maioris repu tētur auctoritatis.i. reputatōis aut appreciatōis q̄ sint decreta facta p̄ solos summos pō tifices. ꝟm illud qđ habet in.c.decretales. di. xx. quo quisq̄ maiori rōe vtitur eo maioris auctoritatis eius verba esse videnť: non tñ ꝓpť hoc sequit q̄ cōcilium sit maius ptāte iurisdictōis: ipso papa maxime q̄ idem est qui p̄ auctoritatē in cōcilio condit canones ⁊ qui fine synodo facit decreta ⁊ decretales. vnđ ex hac parte decretales ⁊ canones paris imo eiusdē sunt auctoritatis. vt in.c.decretales. di. xx. Explū huius assignare possumus in his q̄ papa facit cū cardinalibus in cōsistorio ⁊ que solus. Planum est q̄ maioris auctoritatis reputať facta per papā in cōsistorio cū cōsilio dominoꝝ cardinaliū q̄ per eum solū facta. ⁊ nihilominus eiusdē roboris ⁊ auctoritatis sunt hec ⁊ illa cū eadem ptāte sint edita. Ex q̄bus omnibus bene ꝓsideratis deridēda venit manifeste nouelloꝝ magistroꝝ temeritas q̄ anti quos doctores qui veritate coacti in fauoꝝ principatus Romani pontificis locuti sunt: aut de adulatōe arguūt: aut de falsa intelligētia ⁊ interpretatōe sacre scripture in quo stulto ⁊ temerario iudicio potissime hȳ nouelli magistri tanq̄ p̄sumptione diabolica repleti veniunt arguendi: qm̄ prefati doctores in honorē beati petri ⁊ p̄ eius principatus amplitudine loquētes: aut sunt Romani pō. p̄ xpo martyrio coronati aut confessores gloriosi ab vniuersa ecclia venerati: aut sancti pres: aut in iure diuino ⁊ humano ceteris in ecclia dei p̄stantiores doctores. periculosum valde essꝫ ⁊ insanū tantoꝝ sanctoꝝ patrum traditōnes postponere: imo tanq̄ falsas ꝓculcare ⁊ assertionibus adherere nouelloꝝ istoꝝ magistroꝝ quoꝝ caput ⁊ magr̄ extitisse videť Ockam et eius quidam discipulus Jarson noiatus qui pretermissis sanctoꝝ patrum ⁊ doctoꝝ ecclesie expositiōibus scripturam sanctā heretico rū more ad propriam voluntatem interpretātur. contra quos beatus Hiero. in.c.non afferamus. xxiij.q.i. ait: Non afferamus stateras dolosas vt appendamus quod volumus pro arbitrio nostro dicentes hoc graue ꝫ leue est sed afferamus diuinam staterā de scripturis sacris tanq̄ de thesauris dominicis: ⁊ in illa quid sit grauius appendamus. ⁊ in.c. ridiculum. distinc. xij. ait papa Nicolaus: ridiculuꝫ ⁊ satis abominabile dedecus: vt traditiōnes quas antiq̄tus a patribus suscepimus infringi patiamur.

Cap. xlvij. Vtuon liceat appellare a papa ad vniuersale concilium.

Cā. XLVII

Quis ex his que ꝺ superioritate Romani pon. sup̄ concilio vniuersale demōstrata sunt facile sit intelligere q̄ appellare nō liceat a romano pō. ad cōciliū vniuersale: sed magis ecōuerso: puta a sententia cōcilij quā aplica sedes nōduꝫ approbauerit ad papam liceat appellare. nihilominus ꝓ amplioꝛe illustratiōe ꝟitatis id ostendere ex multis curabimus. Presupponimus in p̄mis q̄ appellatio fiat ab inferiori ad superiorē iudicē ⁊ nō econuerso. vt colligit ex c. omnes. ij. q. vi. ⁊ ff. a qui. appel. nō lz. l. i. ⁊ in multis alijs locis. quo ꝑ suppositō dicendū videtur q̄ nullo modo liceat appellare a romano pon. ad concilium vniuersale tanq̄ ad superiorē iudicē. que conclusio in primis ponit in c. ipsi sunt. ix. q. iij. vbi gelasius papa ita inq̄t: ipsi sunt canones qui appellatōnes totius ecclesie ad huius sctē sedis examen voluerūt deferri ab ipsa nusq̄ ꝓsus appellare debere senserūt. Nota verbū nusq̄ nota ꝟbū prosus: q̄si diceret nullo tpe nullo casu. Amplius hanc cōclusionem primo rōnibus. scdo auctē sacrorū concilioꝝ: tertio ex gestis ⁊ practicis in cōcilijs vbi bus ostendemus verā esse. Primo sic a iudice in quo est suprema potestas in ecclia et totius eccl'e p̄ncipatus nō licet appellare ad aliq̄ō concilium eccl'ie: hoc patet ex suppositō. sed in Romano ponti. est suprema ptās in ecclia: vt dicit articulus diffinitus per papaꝫ Martinū in cōcilio Constantien. ⁊ habet in c. patet. ix. q. iij. vbi dicit Nicolaus papa: ꝑfecto sedis aplice cuius auctoritate maius non est iudiciū dicit etiā in.c. nolite errare. dis. xi. q̄ in ea dñs totius eccl'e posuit principatuꝫ. ergo sequit q̄ a romano pont. appellare nō licet ad cōciliū: sicut ad supioꝛē iudicē. ꝓna est manifesta: qz als oporteret dicere q̄ suprema ptās nō esset in papa qđ est cōtra articulum. Secūdo sic: a capite nō est licitum appellare ad membra. ptz: ꝗa caput p̄stantius est auctē suis membris: sed papa caput omniū fideliuꝫ est caput concilij vniuersalis. ergo ab ipso ad quēcunq̄ fideliū conuentū siue cōciliū appellari nō potest. ꝓna patz. ⁊ minor etiā patet ex multis locis maxime in.c. si q̄s. ij. q. vi. vbi habetur q̄ quisquis pulsatus aliqua aduersitate licenter possit appellare ad aplicam sedem ⁊ ad eā quasi ad caput refugiū habeat. ⁊ idez in.c. Romanā. e. cā. ⁊. q. Tertio sic: a mīe oiuꝫ ecclesiarū ⁊ omniū fideliū nullo mō licet ap-

pellare ad filios nec dispersos nec ꝓgregatos q; mater semper maior est auctoritate filiꝫ et etiã filiorꝫ cõgregatione. sed romana ecclesia siue apl'ica sedes est mater omniũ ecclesiarũ sicut patet ꝑ multa capitula maxime p.c. oẽs ij.q.vi. vbi habet ꝙ oẽs epi quibuscũq; aduersitatib⁹ ꝓpulsati libere ad apl'icam sedem appellẽt ⁊ ad eam quasi ad matrẽ fugiãt. Quarto ab eo iudice cui⁹ est de tota ecclesia iudicare ⁊ de quo nõ est datũ alicui iudicare nõ est licitũ appellare. patet ex terminis papa est huiusmodi. q̃ ab eo nõ est licitũ appellare ad quẽcunq; aliũ iudicẽ. ꝓba patet. ⁊ minor habet in c. cuncta. ix.q.iij. vbi Gelasi⁹ papa oibus epis scribens ait. Cuncta ꝑ mundũ nouit ecclia q; sacrosancta romana ecclia de oibus pbas hꝫ iudicandi nec cuiq; de ei⁹ liceat iudicare iudicio. siquidem ad illam de qualibet parte mũdi appellandũ est ab illa aũt nemo appellare permissus est. Quinto ab illo iudice appellare nõ est licitũ ad iudicẽ qui iudicare non habet ptãtem nisi ab eo a quo appellat. paret hoc a primo fundamẽto sed cõcilium vlẽ auctoritatem ꝓstituendi ⁊ sententiandi siue iudicandi habet a papa vt superi⁹ ex multis ostendim⁹. ⁊ facit ad hoc. di.xvij. per totũ. ⁊ c. significasti extra de elec. ⁊ c. bene. di.xcvi. ergo a papa ad concilium appellare nõ licet. Sexto sic. idẽ est censendũ tribunal xpi ⁊ pape in terris cuz ei⁹ sit vicarius vices eius gerẽs in terris. vñ Criso. super illud Joh. vlt. pasce oues meas dic. i. loco mei prepositi⁹ esto ⁊ caput fratrũ tuoꝫ vt ipsi loco meo te assumẽtes vbiq; terrarũ te in throno tuo sedentẽ predicent ⁊ cõfirmẽt. hec ille. Et hoc pariter colligit ex. c. putam⁹. de cõsue. li.vi. ꝙ ponẽ ꝙ a tribunali pape possit appellari ad aliud in terris aut ꝙ ab alio ad tribunal pape nõ possit appellari est ponere ꝙ a tribunali xpi appellari liceat. Item ꝙ illõ tribunal sit maius tribunali xpi patet: q; omne tribunal maius tribunali vicarij epi est maius tribunali epi cuius est vicarius cum vnum et idem sit vtriusq; tribunal quorum vtrunq; est manifeste erroneum. Preterea secũda via eadem cõclusio ostẽditur vera auctoritate. s. vniuersaliũ conciliorꝫ. Habetur primo in gestis Ephesini primi concilij statutum ꝙ a sententia sedis apostolice nulli liceat appellare. Itẽ secũdo ex. c. ne romani. extra de elec. in cle. quod fuit in cõcilio Vienensi vbi dicit ꝙ lex superioris ꝑ inferiorem tolli nõ potest. glo. Joh. an. dicit ꝙ hoc habet maxime verũ cum inferior ab illo superiore recipit potestatem in casu nostro cetus cardinalium a papa. Et sequitur ꝑ quod idem videtur de concilio supra eo. ti. c. significasti. ix.q.i. cũcta. hec ille. Item tertio Alexander tertius in cõcilio vniuersali. c. lz. de elec. dicit. In ecclesia Romana aliq̃d speciale cõstituit: q; nõ potest ad superiorẽ haberi recursus glo. Hostien. q; nulla superior: sed ipsa sup oẽs est. Et idẽ dicit Jo. an. g̃ videtur ꝙ iuxta fidẽ exꝑssam in cõciliis vltibus de superioritate apl'ice sedis ab ea appellari nõ sit licitũ ad quodcũq; aliud iudiciũ siue etiã concilium. Leterũ eadem conclusio tertio ostendit ex gestis ⁊ practicis in cõciliis vltibus: ⁊ ꝓmo ex gestis in cõcilio Ephesino scdo vbi cum legeretur fides catholica legati Romani põti. legunt appellasse. Unde Leo papa in epistola ad Theodosiũ imperatorẽ scribẽs ⁊ rogãs vt Calcedonen. synod⁹ in correctionẽ Ephesine institueret ita inquit inter alia. Tota mẽtis acie reuerenter aspice beati Petri gloriã ⁊ cões cum ipso oẽs scꝛoꝝ coronas cũctorũq; martyꝝ palmas quibus alia nõ fuit causa patiendi: nisi cõfessio deitatis ⁊ vere humanitatis in xpo. cui sacramẽto: q; nunc a paucis imprudentibus obuiat oĩs partiũ nostrarũ ecclesie oẽm mansuetudinẽ vestrã gemitibus ⁊ lachrymis supplicant sacerdotes: vt q; ⁊ nostri fideliter reclamauerũt: ⁊ eis libellum appellationis Flauianus eps dedit generalem synodum iubeatis intra Italiã celebrari que oẽs offensiones ira repellat ⁊c. Itez idem scdo colligit ex gestis Calcedonen. synodi sup eminentia data ecclie Constantinopolitane sup Alexandrinã in qua legati pape legunt ꝓtra dixisse ac ad beatũ Leonẽ papã appellasse. vñ in actione. x. eiusdez synodi: ita vicarij apl'ice sedis dixisse referũtur. Sedes apostolica nobis ꝑsentibus humiliari nõ debet: ⁊ ideo que cunq; in ꝓiudiciũ canonum vel regularum hesterna die gesta sunt nobis absentibus sub limitatem vestram petimus vt circunduci iubeatis: fin alꝫ ꝓtradictio nostra his gestis inhereat vt nouerim⁹ quid apostolico viro vniuersalis ecclie pape referre debeamus: vt ipse aut ꝺ sue sedis iniuria: aut de canonũ euersione possit ferre sententiã. hec ibi. Itez de eadẽ cõtradictione loquit Leo papa tã in epla quã scribit Marciano imperatori ꝙ in ea quã scribit Anatholio episcopo Constantinopolitano. vnde sanctus Tho. de aquino in. q.ꝺ penitentia. q.x. arti. iij. de hoc memoriam faciens ita dicit. Etiam Romanus pontifex hec sua auctoritate potest: cuius sola auctoritate synodus cõgregari potest: ⁊ a quo sententia synodi confirmatur ⁊ ad ipsum a synodo appellatur. que omnia patent in gestis Calcedonẽsis concilij, hec sanctus Tho.

Capitulū.xlviij. In quo aduersarioꝝ obiectiones ponuntur contra predicta.

Ca. XLVIII

Duersus cōclu

8 sionem prefatā quāuis multis 7 irrefragabilibus testimonijs roborata aduersarij multa obijciunt. Et primo quidē arguūt ex illo qđ contineri affirmāt in concilio scđo Calcedonēn. ꝙ ab electa synodo nō possit appellari. Scđo ex concilio quodā Toletano vbi dicūt cōstitutū eē vt a sentētia synodi nō appellet. Tertio sic a lege siue ꝓstituto dei nullo modo ē appellandum. sed canones sunt spiritu dei editi vt habet in.c.violatores.xxv.q.i. ergo a canonibus 7 per ꝓns a concilijs vlibus in quib⁹ canones ꝓstituūtur nō licet appellare. Quarto conciliū vniuersale errare nō potest vt presupponit. ergo ab eo appellari nō potest. ꝓna videtur nota. Quinto sic. a papa non licet appellare. vt in.c.cuncta. ix.q.iij. ḡ multo minus a concilio quod vniuersalem ecclesiā representat. Sexto sic ex.c.a collatione. li.vi. idem videtur esse confistorium pape 7 concilij sicut epi 7 capituli in quo eps vt plat⁹ presidet. ergo videtur ꝙ a cōcilio ad papam appellare nō liceat. Septimo sic habetur. ꝙ a prete nō appellatur ad imperatorem. ergo multo minus a concilio ad papam. ꝓna patet manifesta. Et idem arguit de senatu a cuius sentētia nō appellat. vt. ff. a qui. appel. nō li. 7 inducitur in.c.ecclesia. xvi.q.i. Octauo ex cōcilio aphricano Cartaginen. cui iterfuisse dicitur beatus Aug. sic patres illius cōcilij scribunt Celestino pape nō debere appellatiōes a concilio suscipere subiūgētes ꝙ ita statutū sit in concilio Niceno. Nono sic. Petr⁹ accepit claues nomine ecclesie vt in.c. qōcunqꝫ xxiij.q.i. ergo videtur ꝙ a concilio vniuersalem ecclesiam representante nulli ad petrum liceat appellare. Decimo sic. ab illo iudicio appellare nō licet ad quod vltimate deus remisit iudiciū omniū causarum dicens Petro Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tu⁹ 7c. sequitur. Dic ecclesie. Undecimo sic. ab illo iudicio nō est licitum appellare qđ relinquitur vltimū quasi examinans oia alia. sed iudicium ꝓcilij vniuersalis est hmōi vt patet per Aug. in epla ad Glorium 7 Eleusium. ḡ 7c. Duodecimo sic: a minori siue inferiori ad superiorē iudicē est licitum appellare. sed ꝓcilij vle est superior iudex. vt habet ex concilio Cōstantie si. ergo idem quod prius.

Ergumētum primum

Secundū

Tertium

Quartum

Quintum

Sextum

Septimū

Octauum

Nonum

Decimum

Undecimum

Duodecimum

Capitulū.xlix. In quo respōdetur obiectionib⁹ pfatis aduersariorum.

Ca. XLIX

Jis non est dif:

b ficile rīdere: verum ꝓ clariore 7 breuiore respōsione ad obiectiones pfatas 7 pleniorē intelligētiam materie est notandum ꝙ de cōcilio vniuersali dupliciter possumus loqui: 7 ita ꝺ sententijs datis in eo. aut em̄ in cōcilio presidet papa vt prelatus 7 caput concilij per se aut ꝑ suos legatos 7 ab eo 7 a cōcilio vnanimi consensu emanāt sententie: 7 loquēdo hoc modo sit cōclusio nostra prima ista: ꝙ nec a concilio ad papā nec a papa ad concilium est licitū appellare. Patet hec cōclusio: tum qz vnū 7 idē est tribunal 7 ꝓsistorium 7 idē iudex: modo ab eodem ad eundē non est facienda appellatio per.c.nō putam⁹. de cōsue. li.vi. Tum scđo: qz nullus est superior iudex in terris ad quez appellatio devolui posset. vnde. ff. a qui. app. nō li. l. i. dicit ꝙ a principe 7 senatu appellare nō licet. Alio modo loqui possumus de ꝓcilio in quo Romanus pon. nec ꝑ se nec per suos presidentes cōsentit in sententijs datis aut diffinitōibus per cōcilium. Et tūc sit ista cōclusio nostra scđa: ꝙ in talibus sententijs aut diffinitionibus in q̄bus nō interuenit consensus pape qui vt sepe repetitū est habet confirmare sententias 7 gesta cōcilioꝝ licitū est appellare a cōcilio ad papā. hec cōclusio manifesta est ex gestis tam Ephesine synodi q̄ Calcedonēsis: vt visum est in.c. p̄cedenti. his habitis dicendū est ad rōnes in oppositū. Ad primā que sumit de Calcedonensi cōcilio respōdetur ꝙ Calcedonense conciliū loquit de cōcilio vniuersali iuxta primū modū: qm̄ electa synodus dicit que auctē Romani pon. fulcit 7 roborat: 7 cuius auctoritate sententie eius sunt ꝓfirmate. vnde in actō. vi. eiusdē cōcilij habet ꝙ in omnibus synodis apocrisariꝝ apostolici decretas snias primo ꝓpter auctoritatē eiusdē sancte sedis cōfirmabant: qz alꝫ nullum robur habebāt. vnde etiaz vt habetur ex decretis concilij Antiocheni pfectū conciliū dicit vbi interfuerit metropolitan⁹ antistes. Jtē ibidez illa dicit plenaria synodus in qua etiaz eps metropolitanus interfuerit. Jta dicenduz est de vniuersali ꝙ tantū tunc dicit ꝓfectū plenariū 7 electū qm̄ in eius statutis auctoritate 7 ꝓsensu interuenerit Roman⁹ pōt. q̄ est totius orbis antistes. Ad scđam rōnem que sumit de cōcilio Toletano rīdet pari mō qm̄ cōstitutū illud cōcilij Toletani vt ex eius verbis manifeste habet loquit de his que fuerūt diffinitōne descripta vlis auctis. manifestū est aūt ꝙ nō p̄t dici descripta diffinitōne

Ad primum

Ad secundum

vl'is auctoritatis quibus nō intervenit' assen
sus Romani pōti.q̄ totius orbis eps est: 7 in
quo deus totius ecclie p̄ncipatū posuit: vt se
pe dictū est. Ad tertiā que sumit de.c. vio
latores. respōdet q̄ ppie sunt canones cōsti
tuta p vl'ia cōcilia intervenīēte auctē Roma
ni pō. que canonibus robur impartit: 7 a tali
bus sententijs siue canonibus vl'is cōcilij nō
appellat: sicut nec a papa: vt dictū est. Ad
quartā que sumit ex eo q̄ concilīū errare non
possit: iam rn̄sum est supra in.c.xlvi. q̄ presup
positū hoc nō est vniversal'r verū: q̄n aliqua
cōcilia inveniunt errasse. vnde q: errat' scōa sy
nodus Ephesina appellatum est ab ea. Ad
quintā que sumit ex eo q̄ a papa nō appellat
&c: respondet negādo p̄mam: q̄n papa habet
suprēmā ptātem in ecclesia: concilīū vero tan
tā quantaz papa indulget. vnde nō est sil'e de
papa 7 cōcilio: sicut etiā ex supioribus patet.

Ad sextā ex.c.a collatōe. rn̄det sicut ad pri
mū 7 secundū argumentū. Ad septimā que
sumit ex eo q̄ a p̄tore nō appellat. rn̄detur si
mili modo. s. q̄ a p̄tore q̄ speciali auctē impa
toris sententiat appellandū non est: sicut nec
a concilij snia quā Romanus pon. cōfirmat.

Ad octauaz que sumit de cōcilio aphricano
rn̄detur q̄ nullo modo militat aduersus ppo
situz. qō patet ex multis. Primo em̄ ex hoc q̄
concilīū illud fuit prouinciale concilīū 7 mul
ta videt dicere que nō sunt vera: potissime id
qō dicit de cilio Niceno: q̄n semp quicquid
statuant de hmōi causis semp excipit Roma
ni pō. auctas. vnde nō est tante auctoritatis
concilīū illud q̄ eius dicta necessario sint ad
mittenda. Qō vero dicūt aliqui q̄ btūs Au
gu. in hoc cōcilio se subscripsit: nō est verū: vt
patet p̄ fideranti tp̄a beati Aug. 7 illius Ro
mani pō. cui illa synodus scribit. Scōo ratio
nō militat: q: concilīū illud non dicit q̄ papa
nō possit suscipere appellatōes a concilio: q:
sic dicendo falsum diceret: sed q̄ non debeat
faciliter 7 indifferenter. 7 hoc videt satis rō
nabile: maxime q̄n appellatio non nisi ad fu
giendū correctionē fieri videt: sicut videbat
in casu illo in quo nō modo sceleratissimus re
ferebatur fuisse eps ille sed etiā cōuictus 7 cō
fessus dicebat de criminibus de q̄bus erat ac
cusatus. Tertio respōdet maxime ad rem q̄ h̄
aphricanū concilīū qō in multis visuz fuerat
p̄ius p̄sumptuosum aduersus sedē apostō
licam: postmodū venit ad obedientiā 7 reue
rentiam debitā acceptās diffinitionez aplice
sedis: vt colligit ex concilio. viij. Constātino
politano vbi sic habet. Inuenit ergo aphrica
na synodus paruisse potius indicio Zozimi

pape Romani: ac per hoc p̄priam reprobasse
snīam 7 iustificasse Apiariū nō restitisse voto
Romanoz pō. hec ibi. qō pleni' ōducit papa
Bonifacij epl'a quā Eulalio alexādrino epo
scribit de reconciliatione Carthaginensis ec
clesie 7 alioz epoz: vbi ita dicit. Aurelius em̄
p̄fectus Carthagineñ. ecclie olim eps cū col
legis suis instigāte diabolo superbire tp̄ibus
p̄decessorū nostroz Bonifacij atq̄ Celestini
contra Romanā eccl'iam cepit: sed videns se
modo peccatis Aurelij Eulalij a Romane ec
clesie cōione segregatū humiliās recognouit
se pacē 7 cōionem Romane ecclie petēs sub
scribēdo vna cū collegis suis dānauit aplica
auctate oēs scripturas que aduersus Roma
ne ecclie p̄uilegia facte quocūq̄z ingenio fue
re. hec ibi. Ad nonā que sumit ex.c. qō cunq̄z
rn̄suz est in.ij.li. circa.c.lxxv. vbi in snia dictū
est q̄ falsuz sit q̄ btūs Petrus claues accepit
noie ecclie ad intellectū aduersarioz: nec hoc
vult dicere. c. qō cūq̄z. sicut in supioribus demō
strauimus 7 etiā colligit ex glo. Ad decimā
vndecimā 7 duodecimā rn̄det simul q̄ minor
cuiuslibet illarū rōnū est falsa. 7 ad pbationes
earū iam rn̄sum est supra. c.xlvi. vbi rn̄sum est
tā ad auctem illā Mat. xvij. Dic ecclie q̄ ad
epl'am Aug. 7 ad declarationē factā Cōstañ.
7 plenius in.ij. lib. c.lxxij. 7 xcix.

Ad nonum

Ad reliqua tris

¶ a.l. Q: vniversale concilīū in Ro. pō. verū 7 indu
bitatum extra casum hereſis nullā h̄eat iurisdictionē.

Xhis que de supioritate Romani pō. respectu vl'ium cōcilioz plene iā diximus facile est intelligere nullā iurisdictionē nullāq̄z facultatē habere vl'e cōcilīū supra papā verū 7 indubitatū: etiaz si deviet a vite honestate: cuz tn̄ nō incidat in hereſim p̄prie dictaz. Plane cū inferior supiorem ligare aut soluere siue iudicare nō possit: 7 multipliciter sit demonstratū papā supiorē vniversali cōcilio esse nulli relinquit dubia p̄fata conclusio. vñ apl'i snia est ad Ro.ij. Tu q̄s es q̄ iudicas seruū alienū: suo em̄ dño aut stat aut cadit. ve rū q: ista cōclusio ex iam dictis clarissima ha betur. 7 q: in lib.ij.c.xciij. q̄ papa extra casum hereſis iudicē nō haberet in terris sufficiētis simē rōibus 7 auctibus sanctoz patrū sacroz cōcilioz diffinitōnibus sedis aplice determi natione atq̄ clarissimoz doctoz snia 7 doctri na oñdimus rn̄dētes etiā obiectōibus aduer sarioz: reputamus supfluū plura ad hoc indu cere: 7 ita b;euitatis gr̄a ab ulterioribus absti nemus. Ex q̄bus satis apte imo aptissime eli

Ca. L

dicit error & temeritas Basilee congregatoꝝ q̄ si bi vicariū xp̄i & locū eius tenentē in terris pa trē omniū xp̄ianoꝝ pastoꝝ gregis dn̄ici & ec clesie vl̄is p̄incipem romanū pon. verū & idu bitatū & ita ab vniuersa eccl̄ia habitū. s. Euge niū sancte memoꝛie citare suspēdere ac depo nere quantū in eis fuit p̄esumpserūt. Auda cia plane impia & p̄sumptio diabolica nullis anteriorib⁹ seculis attentata q̄ sane ampliora futuris tp̄ibus nocitura generasset scādala ni si oīpotēs de⁹ qui nauis eccl̄ie est certissimus gubernatoꝛ eccl̄iā suā ab hm̄oi tempestati bus & turbidis fluctib⁹ seruasset illesam: xp̄ia noꝝ p̄incipū alioꝛūq̄ fideliū mētib⁹ inspirā do vt Basilienſiū p̄esumptionibus nec fides nec locus dare. vnde etiā factū est vt cito eo rū memoꝛia ficut fumus euanesceret & B ideoꝛ qm̄ ficut btūs Amb. in quodā sermōe tractās illud Prouer. xxx. Tria sunt mihi difficilia: inꝛ que ponꝛ semitas scire nauis nauigātis dicit nauis eccl̄ie & si vndarū fluctib⁹ atq̄ p̄cellis sepe veꝛetur tm̄ nunq̄ potest sustinere naufra giū: q̄ in arboꝛe eius. s. cruce xp̄us erigitur: in puppe pater resident gubernatoꝛ: p̄oraꝝ para clitus seruat spūs: banc p angusta bui⁹ mundi freta duodecim remiges ducūt duodeciꝝ apo stoli: & filꝫis numerus patriarcharum.

Capitulū. li. Q̄ romanꝰ pon. legibus & statutis vl̄i um cōcilioꝝ nec legaꝛ nec necessario subijcitur.

Ca. LI

Ane plene cōsi derantibus q̄ in superioꝛib⁹ pa rū ante tam de superioꝛitate ro mani pon. supra totā eccl̄iaꝝ q̄ de vniuersaliū concilioꝝ auctoꝛitatis depen dētia a romano pon. quā rōnibus auctoꝛitati bus & exēplis firmiter stabiliuim⁹ luce clariſ ſima pꝛ q̄ roman⁹ pon. nec ligatur nec subijci tur necessitate quoꝛūcunq̄ p̄ciliorum: non tm̄ patriarchaliū: q̄ de istis nunq̄ fuit dubiū: sed etiā nec vl̄ium statutis legibus aut canonib⁹ que sub iuris positiui genere cōp̄ebēduntur.

Primo q̄dem ex superioꝛitate qua roman⁹ pon. superioꝛ est & primatū habet vl̄is eccl̄ie arguēdo p̄efata cōclusio pater. ait em̄ Nico laus papa in. c. inferioꝛ. di. xxi. Nō potest iudi cio inferioꝛ potioꝛem ligare. vnde p̄opba ait. Numq̄d gloriabit securis p̄tra eū qui secat i ea aut exaltabit serra p̄tra eū q̄ trahit eā. bis ita q̄ ex diuina scriptura cōmemoꝛatis sole clari us exhibuim⁹ nō posse quēq̄ q̄ minoꝛis auctis est eū qui maioꝛis p̄tātis est iudicijs suis adꝛ cere aut p̄p̄ijs diffinitōibus subiugare. Ille.

Secūdo idē pꝫ ex eo q̄ a romano pon. vt su peri⁹ extitit mōstratū canonū p̄cilioꝝ depen det auctoꝛitas. alienū p̄fecto est a rōne vt q̄s legibus illis alligeꝛ coactus q̄ legibus ipſis & vim & auctem impartiꝛ. vnd̄ iurisperitus ait. Princeps solutus est legibus q̄tuz. s. ad vim coactiuā. vnde. s. Tho. in. ij. q. xcvi. ar. vi. q̄ rens an p̄nceps subijciaꝛ legibus rn̄dens di cit: q̄ princeps est solutus legibus quantū ad vim coactiuaz. & subdens rōem inquit. Quia nullus cogiꝛ p̄p̄ie a seipso: lex aūt non habz vim coactiuā nisi a p̄ncipis p̄tāte: lz quo ad vim directiuā princeps subiectus sit legi pro pria voluntate: put. j. dicebaꝛ. Cū ergo Roma nus pon. princeps eccl̄ie sit nullis eccl̄ie le gibus ligaꝛ coactus siue teneꝛ obnoxius. no tanter dicimus eccl̄ie: q̄ aliud est de legibus iuris diuini aut naturalis. Tertio sic: eadē cō clusio aperte demonstraꝛ ex. c. significasti. ex tra de elec. vbi dicit q̄ concilia per Romane eccl̄ie auctem facta sint & robur acceperit: et in eoꝝ statutis Romani pon. patēter excipia tur auctas glo. Hosti. tanq̄ superioꝛ. ix. q. iij. cuncta p mundū. ergo inferioꝛ nō pōt ei legē iponere. j. de ma. & obe. cū inferioꝛ. hec Hosti. Quarto eadē cōclusio aptissime colligiꝛ ex. c. inn otuit. de ele. vbi Inno. iij. aptissime decla rat q̄ canon vniuersalis cōcilij etiā confirma tus per papā nō ligat euz sic dicens. Quāuis autem canon lateraneñ. concilij ab Alexan dro papa p̄decessoꝛe nostro editus qui ille gitime natos adeo persequebaꝛ q̄ electioneꝫ taliū innuit nullā esse: nobis tm̄ per eū adem pta nō fuit dispensandi facultas cū ea nō fue rit p̄hibentis intentio q̄ successoꝛibus suis nullū potuit in hac parte p̄iudiciuz genera re: pari post eū immo eadem p̄tāte functuris: cuz nō habeat imperiū par in parem. hec ille. Ex q̄bus verbis patet etiā manifeste q̄ ptās pape & cōcilij simul nō est maioꝛ p̄tāte pape. scd̄o q̄ tota ptās p̄stituendi aliquid in p̄cilio a papa dependet immediate. Quinto eadeꝫ cōclusio luce clarissima colligiꝛ ex. §. his itaq̄ rn̄detur. xxv. q. vbi Gratianus volēs iura iuri bus cōcordare que in hac p̄te dissonare vide baꝛ dicit sic: his itaq̄ rn̄detur. sacrosctā Ro mana eccl̄ia ius & auctem sacris canonibus i partiꝛ sed eis nō alligaꝛ. habet em̄ ius cōden di canones: vtputa q̄ cardo est & caput oīum eccl̄iarū a cuius regula nemini dissentire licz ita ergo canonibus auctem p̄stat vt seipsam sibi nō subijciat: sicut xp̄s q̄ legē dedit ipsam legeꝫ carnaliter ipleuit octauo die circūcisus quadragesimo die cū hostijs in tēplo est p̄sen tatus vt in se ipso eā sanctificaret: postea p̄o vt se dn̄m legis cōp̄robaret cōtra l̄ram legis leꝛosum tāgendo sanauit ap̄los quoq̄ cōtra

tra legē sabbati per sata pretergrediētes spicas vellentes 7 cōfricantes manibus suis 7c. 7 infra hinc de eo dicit. Erat Jhs docēs tanq̄ ptātem habens .i. tanq̄ dns legis addens moralibus ea que deerant ad pfectionem vm bram figuraliū in lucē spūalis intelligētie cōmutans: non tanq̄ scribe eoz qui lra legis astricti nō audebant aliqd addere vel cōmutare. sicut et summe sedis pōtifices canonibus siue a se siue ab alijs sua auctē cōditis reuerētiam exhibent 7 eis se humiliādo ipsos custodiūt vt alijs obseruādos exhibeant. nōnunq̄ vero seu iubendo siue diffiniēdo siue discernēdo seu aliter agēdo se decretoz dños 7 condītores ostendunt. Jn pmissis ḡ capitulis alijs imponit necessitas obsequendi: pōtificibus summis ostendit ineſſe auctas imperādi vt a se tradita obseruādo alijs non cōdemnanda demōstrent exēplo xpi qui sacramenta que ecclesie seruāda mandauit primū in seipso suscepit vt ea in seipo sanctificaret. Oportet ergo primā sedem vt diximus obseruare ea q̄ decernendo mādauit nō necessitate obsequēdi sed auctē impartiendi: ꝛ itaq̄ sibi cōtra generalia statuta decreta specialia priuilegia indulgere 7 speciali beneficio cōcedere qđ generali prohibet decreto. Sacri siquidē canōes ita aliquid pstituūt vt sue interpretatōis auctem sancte Romane ecclesie reseruent. ipsi nanq̄ soli canones valēt interpretari qui ius condēdi eos hūt. vnde in nōnullis capitulis cōciloꝝ cum aliquid obseruandū decernit statim subinfert: nisi auctas Romane ecclesie aliter īperauerit. hec ibi. Finaliter patet ergo q̄ papa de necessitate non subijcit canonibus aut statutis conciliorum. verum licet ita sit: de honestate tamē tenet ista obseruare. tum pm ia dicta vt alijs det exemplum obseruandi pm illud act. i. Cepit Jhs facere 7 docere. Tum vt habet de cōstit. c. cū omnes. qđ quisq̄ iuris in alterum statuit ipse debet vti eo. Et sapiētis dicat auctoritas. Patere legē quā ipe tuleris hoc etiā habetur in. c. confidimus. xxv. q. i. vbi dicit. Confidim⁹ q̄ nullus iam veraciter xpianus ignoret vniuscuiusq̄ synodi cōstitutū qđ vniuersalis ecclesie pbauit assensus: nullā magis exequi sedē pre ceteris oportere q̄ primā. vbi super verbo oportere dicit glosa sic: oportet est hic verbum honestatis. addit Archidi. 7 equitatis. Et itaq̄ patet q̄ papa nō necessitate licet bene honestate canones obseruare teneatur. Canones dicimus que ipsa sedes apostolica confirmauit.

Cap. lij. Qz vniuersale concilīū non possit facere contra Romanum pon. decretum irritans.

Vce clarius ex Ca. LII

l premissis cōfundit error nouelloꝝ mgroꝝ aduersarioꝝ aplice sedis qui p̄ platos ecclie synodaliter congregatos posse asserūt poni cōtra Romanū pon. decretū irritās 7 decreta decretantia cōstitutōibus papalibus. 7 licet vt diximus clarissimus sit eos in hoc errare: vt ex p̄dictis: tñ aliqua modica cōmemorādo sic breuiter oñdimus. Primo cōcilia vlia nō possūt prefigere legē Romano pon. ergo vniuersalia cilia nō possunt cōtra Romanū pō. decretū irritans cōdere siue facere. pña est manifesta. añs patet ex. c. significasti. extra de elec. 7 habetur in supioꝝ. c. Scōo sic. cōtra ordinem naturalis rōis est q̄ inferioꝝ possit annullare aut irritare leges superioris. sed papa est supioꝝ auctoritate cōciliis vniuersalib⁹: sicut caput corpore suo. ergo cilia vlia nullo modo ānullare aut irritare possūt facta aut instituta Romani pon. pña est bona. maioꝝ etiā patet 7 colligitur ex. c. inferioꝝ di. xxi. minoꝝ est supius multipliciter pbata. Tertio sic: papa hz suprēmā potestatez in ecclia dei: ergo sequit q̄ nulla ptās ecclīastica pōt facta papalia siue decreta irritare siue ānullare. pña est manifesta. añs etiaz est notū ex articulo cōcilij Constantien. vt supra induximus. 7 colligit etiā ex. c. patet. ix. q. iij. Quarto sic: quicqđ auctis habent concilia vniuersalia instituendo canones est a Romano pon. ergo sequit q̄ vlia concilia vlia nullo modo possūt irritare aut ānullare decreta aut facta Romani pon. sicut nec stelle extinguere lumē solis a quo illuminationē suscipiūt. pña patet. 7 añs pbatū est tā in p̄cedenti. c. q̄ in superioꝝ⁹. Ex q̄bus 7 alijs supius habitis apparet multa somnia 7 errores magistroꝝ nouelloꝝ Basilien. circa ptātem cōciliorꝝ suorū. Sed de hac materia hic sufficiat: qm̄ super hoc tractatuz als cū Basilee essem⁹ edidimus copiosum q̄ de decreto irritāte intitulat̄ ꝓtra p̄sumentes ibi ꝯ Romanū pon. in p̄uisionib⁹ ecclesiarū irritās decretū apponere.

Cap. liij. Qz ad Romanum pon. pertineat canonuz sacroꝝ interpretatio.

T si facile sit in Ca. LIII

e telligere ex supioꝝibus tam enucleatis de p̄incipatu Romani pon. respectu vniuersaliū cōciliorꝝ q̄ ad Ro. pon. vtputa ad p̄ncipē reipu. xpiane maxime spectet legum ecclesie siue sacroꝝ canonū interpretatio atq̄ declaratio cū iuscunq̄ ambiguitatis que de vniuersalib⁹ cō

eiſdē naſceret: nihilominus vt clarius id fiat aliqua ad hec inducemus. In quor̄ p̄mis no-tādū occurrit quid ſit interpretari. ſcō quot ſunt genera interpretatōis. Interpretari legē ſiue p̄ceptū legis eſt dare rōnabilem intelle-ctū ſiue ſenſum p̄cipientis ⁊ p̄cepti ſiue legiſ-latoris in lege quā p̄didit. Genera vero inter-pretatōnis ſunt duo ad p̄ſens: quoddā. ſ. magi-ſtrale: cum per inueſtigationē rōnis queritur intellectus canonis ſiue legis aut p̄cepti: et hanc p̄ōt facere quilibet doctus: ⁊ hoc in ma-nifeſtis. i. in his que rōne p̄bari poſſunt: ſicut doctores interpretant q̄ p̄ceptū eccleſie de ieunio nō obligat pueros aut notabiliter de-biles aut grauiter laborantes: ſiue etiam eos qui tanta penuria fatigant vt nō poſſint vnā refectionē ſufficientē habere. hec aūt interpre-tatio dicit probabilis nō neceſſaria. Vnde ei non ſtatur de neceſſitate: niſi quantū rōne de-monſtrat ei ſtandum ſore. De hac magiſtrali interpretatione habet. C. de p̄feſſo. qui in vr. conſtan. l. i. li. xij. ⁊ talis interp̄tatio dicit ma-giſtralis quo ad alios: ſed quo ad ſeipſum epy keya que legē interpretat vt eā non ſequat in caſu in quo apparet eā eſſe cōtra mentē legiſ-latoris: ō quo Ariſt. tractat q̄nto ethy. Reſpe-ctu etiā ſacre ſcripture: vt diximus in ſcō lib. eſt interp̄tatio etiaz quedam magiſtralis qua doctores ſacre ſcripture inueſtigatione rōnis ex aliis ſacre ſcripture locis arguentes inter-pretant talem vel talē eſſe ſenſum ſacre ſcriptu-re in tali vl tali loco: ſicut cōiter fit p expoſito-res ſacre ſcripture: ō quibus videtur. ij. Eſdre viij. vbi ſcribe dicūtur interp̄trantes legem in populo. Hec aūt magiſtralis interp̄tatio non habet neceſſitatem. ſ. q̄ liget ſed bene p̄babili-tatem: nec ei ſtat niſi quantū rōne oſtenditur q̄ talis ſit de mente ſp̄ūs ſancti ſcripturā ſan-ctā dictantis. ſm illud p̄phe. Lingua mea ca-lamus ſcribe velociter ſcribentis gl. i. ſp̄ūs ſan-cti. ut ſupra illud. ij. Petri. i. ſpiritu ſancto locuti ſunt homines dei: ⁊ ideo vt habetur in. c. hereſis. xxiij. q. iij. quicunq̄ aliter ſcripturā ſanctā in-telligit q̄ ſenſus ſpiritꝰ ſancti efflagitat a quo ſcriptura eſt: licet ab eccleſia non receſſerit tm̄ hereticus appellari p̄ōt. Scō m̄ genus interp̄-tatōis eſt auctoritatiuū cui ſtat nō rōe aliqua aſſignata ſed aūctre interp̄trantis. vnō talis in-terp̄tatio vocat neceſſaria: neceſſitat em̄ ſiue obligat ad tenendū ſenſum datū per eū. ⁊ hoc modo legē interpretari nō eſt cuiuslibet: ſz aut cōdentis (q̄ eius eſt interpretari cuius eſt cō-dere. ff. de legi. cū de conſuetudine) aut paris. dicit aūt hic par qui in dignitate ſuccedit qui ideo habet auctoritatē interpretandi legez p̄ deceſſor̄ quia ⁊ tollendi: quia par in parē im-perium nō habet. Non aūt dicit hic par q̄ ba-bet ſimilem dignitatē ſed nō eandez. nam ſta-tutum vnius epi alius alterius dioceſis nō ha-bet interpretari nec falcem ſuā mittere in meſ-ſem alienā. Aut interpretari eſt ſuperioris. ſcz qui p̄ōt regulare particularē p̄ſonam aut etiā collegium. Superior etiam hic dicit qui iudex eſt inter aliquos inter quos interpretat legē. ff. de legi. nam vt ait interpretationi eius in iu-dicio prolate partes ſtare tenētur niſi appella-uerint. Cōuenit etiaz interpretari inferiori ex cōmiſſione ſuperior̄ ſicut legato. vnde legat⁹ pape interpretat reſcriptum pape. extra ō po-ſtu. p̄ela. c. i. circa medi. ⁊ extra de ſequeſtra. ad hoc. Conclusio prima

Quibus notatis ponunt due con-cluſiones. Prima q̄ ad Romanū pon. maxime p̄tinet declaratio cuiuſuis ambiguitatis que de vniuerſalibus cōciliis oritur. Iſta cōcluſio patet auctoritate beatiſſimi Greg. q̄ in. c. nec licuit. di. xvij. ita ait. Quotiens aliqua de vni-uerſali ſynodo aliquibus dubitatio naſcit ad recipiendā de eo q̄ nō intelligunt rōnem ad apoſtolicā ſedem p̄ cipienda rōne cōueniāt. aut forte ſicut de talibus ſcriptuz eſt: peccator cum venerit in p̄fundum malor̄ ita obſtinati ⁊ cōtumaces extiterit vt doceri nō velint eos ab eiſdē apoſtolicis ſedib⁹ aut attrahi ad ſalu-tem quoquo modo neceſſe eſt aut ne alior̄ per-ditio eſſe poſſint ſm canones per ſeclares cō-primi p̄tres. hec Greg. vbi notandum eſt ver-bum de vniuerſali ſynodo: nō dicit de patriar-chali cōtra quoſdā aduerſarios dicentes Ro. pon. tantū cōcilij ſui patriarchalis nō aūt vni-uerſalis dubia declarare poſſe. Secūda

Scōa p̄clu-ſio. canonū interpretatio maxime cōuenit Ro-mano pon. Que cōcluſio rōne probat ſic. Ro-mani pon. aūctate canones ſunt ꝓſtituti vt pa-rū aī ſatis copioſe demonſtratū eſt in. c. xxxij. ergo ad ipſum Romanū pon. ſpectat illor̄ in-terpretatio. p̄ma p̄z: cū eius ſit interp̄tari (vt dictū eſt) cuius eſt cōdere. ⁊ vnde ius prodit: ab eo interpretatio requirenda eſt. vt extra de ſen. ex. inter. Hoc etiaz aptiſſime roborat p̄ma ex. §. ex his. in. c. ſicut em̄. xi. q. i. vbi ſic dicitur. Sicut em̄ ſolus ille habet ius interpretādi ca-nones qui habet p̄tātem cōdendi eos: ita ille ſolus ciuiliū legū debet eſſe interpres qui eis ius ⁊ auctoritatē impartit. Preterea cōcluſio patet ex. c. ideo. xxv. q. i. §. his. vbi dicit. Sacri quidem canones ita aliq̄d conſtituunt vt ſue interpretatōis auctoritatem ſancte Romane eccleſie reſeruent: ⁊ rationem ſubiungens ait. Ipſi nanq̄ ſoli canones valent interp̄tari qui ius condendi eos habent. De hac aūt auctori-

tate Romani pont.ita testat̃ scr̃us Tho.in.q. de poten.q.x.arti.iiij. dicẽs: ꝙ sicut posterior synodus potestatẽ habet interpretandi symbolum a priori synodo conditã ac ponendi alia qua ad eius explanationẽ.ita Romanus pon. hoc sua auctoritate põt ⁊ a quo sentẽtia synodi confirmatur ⁊ ad ipsum a synodo appellat̃ que omnia patent ex gestis calcedonen̄.synodi.nec est necessariũ ꝙ ad eius expositionẽ faciendã vniuersale concilium cõgreget.cũ q̃ñq̃ id fieri ꝓhibeant bellorũ discidia. sicut in.vi. synodo legitur ꝙ Constantinus Augustus dixit ꝙ ꝓpter iminentia bella vniuersaliter episcopos cõgregare nõ potuit: sed tantũ illi qui cõuenerunt quedã dubia in fide exorta sequẽtes sententiaz agaptonis pape determinauerunt:scz ꝙ in x̃po sunt due voluntates ⁊ due actiões.Et similiter patres in Calcedonen̄.synodo cõgregati secuti sunt sententiaz Leonis pape qui determinauit x̃pm esse in duab⁹ naturis post incarnationez.hec.s.Tho.⁊ hec de presenti.c. quia de interpretatione dubiorum in lege dei siue in sacra scriptura qualiter Romano pont.maxime competat in.ij.lib.c.vij. enucleauimus.'

Cap.liiij. Ꝛ ad Romanum ponti.maxime spectet tã dispensatio sacrorum canonum ꝙ regularum sanctorũ patrum moderatio.

Ca. LIIII

Ne quemadmodum ad Romanũ põti.rõne sui principatus ptinere dixim⁹ sacros canones interp̃tari:ita eadem rõe illi potissime cõuenit dispẽsatio sacroꝝ canonũ etiam vniuersaliũ ꝯcilioꝝ ac regularũ sanctoꝝ patrũ moderatio.qõ ⁊ si satis aperte ex p̃dictis habeat̃:nihilominus ad maiorem noticiã illud aliq̃bus rõnibus ꝓbare curabimus. Presupponimus imprimis ꝓ fundamento dicendoꝝ ꝙ in qualibet repu. necessario debet esse aliqua ptãs dispensandi in legibus suis que cũ institute sint ad regulã dũ humanos actus qui multã susciꝑiunt varietatẽ nõ possunt semp impermutabiles permanere.hinc Aristo.vij.ethy.arguit necessitatez ponendi in principe virtutẽ epyzeyam quam equitatem siue moderamen nos dicimus. cuius virtutis officium est in quibus legis observantia reipub.vtilitati cognoscitur non expedire pretermissis ꝟbis legis sequi qõ ratio vel cõmunis vtilitas deposcit.vnde nisi talis auctoritas dispensandi in legibus ⁊ statutis rei pub.daretur multa que ordinata fuerũt ad vtilitatem ⁊ pacem fidelium vergerent in dãnũ ⁊ pturbationẽ totius reip. Hinc dicitur in.c. regula.dis.ix.ꝙ regule sanctorum patrum ꝓ varietate tẽpoꝝ ⁊ locoꝝ temperãtur. Quo habito dicim⁹ ꝙ cum dispẽsatio vt cõmuniter dicitur sit relaxatio iuris cõis siue amotio obligatõis a precepto.dispensatio legis nõ videt alicui cõpetere sicut de interpretatiõe dixim⁹ nisi ad legislatorem vel parẽ vel superiorẽ aut ad aliquẽ alium ex superioris cõmissione: hoc est manifestũ.sed ro.pon.est princeps et actor canonũ vtpote cuius auctoritate cõdite sunt ac robur accipiũt vt ostẽdim⁹ supra:estq̃ omnibus superior. ergo ad ipsum solum maxime ptinebit auctate ꝓpria in canonibus dispẽsare. Secũdo sic.ad illũ precipue ⁊ singulariter spectat dispensatio in legibus reipu. ꝓut temporꝝ ⁊ personarũ cõditio exigit apud quẽ residet auctas publica.sed hmõi in repu. x̃pia na est ro.pon.siue aplica sedes in qua dñs totius ecclesie principatũ dicit collocasse. ꝯ sequitur ꝙ ad apostolicam sedem spectabit singulariter ⁊ maxie dispẽsatio canonũ siue regularũ sanctoꝝ patrũ. Hoc etiã cõfirmat beat⁹ Bernardus qui ad Eugeniũ scribens romanũ põ. noiat patrẽ regũ legũ moderatorẽ sal terre orbis lumen sacerdotẽ altissimi.de qua auctate romani pon.in canonib⁹ dispensandis siue moderãdis illustre testimoniũ dat dñs Archiepꝰ remen̄.li.de synodis.c.xxvix.ita dicens.ſfacultatẽ temperandoꝝ siue mutandoꝝ canonũ romano pon.potissimũ adiacere nõ dubitamus vt sancti patres docuerũt.nã beatus Gelasi⁹ ⁊ Nicola⁹ papa prim⁹ in decretis coꝝ Symachus vero in generali synodo diuerso quidem tpe sed eadẽ voce de romani pon.auctate ita ꝓtestati sunt. Necessaria in quiũt rerũ dispositi one ꝓstringimur ⁊ aplice sedis moderamie cõuenimur sic canonuz paternoꝝ decreta librare ⁊ retro presulum predecessorũq̃ nostrorum ꝑcepta metiri vt que ꝓsentiũ necessitas rẽporũ in restaurãdis ecclesijs relaxanda deposcit adhibita ꝓsideratione diligẽti quantũ põt fieri temperem⁹:habeat̃.i.q.vij.c.nccia. Ne mireris si romani pon.banc peculiariter habuerũt potestatẽ vt canones pro tempe dispẽsarent: ipsi em̄ sunt auctores canonũ ⁊ illa sedes semper hoc priuilegiũ habuit vt ligatum ⁊ solutũ sit quicq̃d ipsa ligauerit ⁊ soluerit.vnde iuxta attestationẽ sanctoꝝ patrũ oibus ecclesijs ꝑminet ⁊ de omnibus iudicare põt.hec ille. De necessitate vero ponendi hanc ptãtem in romano pon.idem doctor in eodẽ.c.ita dicit. Ne quaq̃ aũt ecclesiastica disciplina ꝓfistere posset si nõ presul aplicus illam auctem haberet de canonibus quã supra retulim⁹.nam precedentiũ patrũ statuta ecclesiasticã disciplinaz aliqñ nõ tã instituerẽt ꝙ cõfunderent si nulla

ratione a successoribus eoꝝ mutari possent cū tamen necessitas tpis nūc minus nūc seueri⁹ incedendū persuaderet qđ illū nō latebit qui precedentiū patrū ⁊ subsequentiū statuta diligenter inuestigare curauerit. Nēpe si beat⁹ Pelagius numerū annoꝝ quos sui anteceſſores singulis gradib⁹ preceperūt minuere non posset penurie clericoꝝ sui tpis per pbros ex laicis infra annū maturatos nullo modo succurrisset. Item si moderni pontifices antiquorum rigorem canonū per lapsos sacerdotes remittere nequissent ipsa xp̄iana religio destituta sacerdotali officio penit⁹ stare nō posset cū iā pene nulli sacerdotes nisi criminaliť lapsi reperiātur quos antiqui canones deposuisse legūtur. hec ille. ⁊ tāgiť in. c. requisitis. i. q. vij. Est ergo priuilegium aplice sedis vt iudex sit canonū ⁊ decretoꝝ vt pro tpis ꝯditione ⁊ rerū necessitate nunc intendat nūc remittat prout necessitati ⁊ vtilitati eccl̄ie expedire prospexerit. hui⁹ sentētie est beatus Tho. tam in. ij. ij. q̄ in quorlibetis q̄ etiā in tractatu contra impugnātes religionē dicens: oia statuta sanctorū patrū q̄ sūt iuris positiui sunt relicta dispositioni pape vt ea possit mutare vel dispensare ꝑm opportunitas temporꝝ vel negociorum. Ubi pro ampliori declaratōe hui⁹. c. est notandū q̄ duplex est gen⁹ canonū vel regularū aut decretoꝝ sanctoꝝ patrū vt sanct⁹ Tho. innuit quotlibeto. iiij. ar. xiij. Est vnū gen⁹ canonū q̄ īstituti sunt iure diuino sicut ptinētia ad articulos fidei ad substantiā sacramētoꝝ aut que manifestā habent ꝓnexionē ad legem diuinā siue naturalē pertinētia ad bonos mores: ⁊ in talibus papa dispēsare nō pōt. Et ratio hui⁹ est ꝑm scm̄ Tho. q⁹ ista habent efficaciā ex īstitutione diuina de quib⁹ venit intelligendū q̄ papa zozim⁹ in. c. ꝓtra. xxv. q. i. ait. Cōtra statuta scoꝝ patꝝ ꝓdere aliq̄d vel mutare nec hui⁹ quidē sedis pōt auctoritas. Scōm genus canonū siue decretoꝝ est eoꝝ que instituerūt patres de iure positiuo. Iz em̄ canones a sanctis patrib⁹ vnanimiter instituti dicātur conditi a spiritu sācto nō tn̄ oēs dicūtur pertinere aut ad legem nature aut ad legem diuinam: ꝑ aliqui dicūtur pertinere ad ius humanū siue positiuū. sicut licet omnis veritas a quocūq̄ dicatur vt ait Ambro. a spiritu sancto est non tn̄ omnis veritas pertinet ad ius diuinū sed erit alterius inferioris generis aut ordinis. videlicet aut legalis aut canonici aut facultatis medicinalis ⁊ sic de alijs. ⁊ de boc genere canonū loquēres dicimus iuxta iam dicta q⁹ romanus pon. potest dispēsare in eis a quocūq̄ sint editi etiam ab aplis vt dicit sanct⁹ Tho. in tractatu supra notato. boc duplex genus canonū aut statutoꝝ sanctoꝝ patrum tāgit Leo papa in. c. sicut sunt. dis. xiij. ita dicens. Sicut sunt quedā que nulla possunt rōne cōuelli: ita multa sunt que aut ꝑ necessitate temporꝝ aut pro conditione etatū oportet temperari. Ex q̄ bus cōfuratur aduersarioꝝ quorūdaz errores dicentium Romanum pon. non habere ptātem in canonibus concilioꝝ vniuersalium.

Capi. lv. Qz Ro. pon. hz auctoritatē tollendi statuta aliqua tā sacrorū conciliorū q̄ predecessorum suorum. Ca. LV

Si quis bene p scrutet principatum Romani pon. reperiet q⁹ Ro. ponti. nō solū auctoritatē in canōibus sacroꝝ cōciliorum etiā vniuersaliū ⁊ decretis suoꝝ predecessoꝝ dispensandi habeat. verum etiā tollendi aut reuocādi aut mutādi ꝓut tēporꝝ aut causarum necessitas exposcerit. Pro quo notandū circa intelligentiā aliquoꝝ terminoꝝ iuxta dn̄m Petrū de palude in. iij. sniarū. q⁹ dispēsatio ⁊ reuocatio in aliquo ꝙueniūt ⁊ in aliquo differunt. Conueniūt aūt in boc q⁹ tam dispēsatio q̄ reuocatio importāt amotionē ad obligationē p̄cepti. Sed differūt in boc q⁹ dispēsatio iportat amotionē p̄cepti in casu: ⁊ quo ad aliquem vel aliquos: non autem quo ad omnes: sed reuocatio absolute importat amotionem obligationis quo ad omnes. Amota autem obligatiōe siue quo ad aliquem specialr̄ p dispensationē: siue quo ad oēs generaliter p reuocationez efficiť licitū qđ ꝓius erat illicitū: ⁊ sic sunt tria circa preceptū siue legē aut canonē. Primū est interꝑtatio que nō tollit obligationē aliquā: sed declarat solū intentionē p̄cipientis vel p̄cepti. Scōm est dispēsatio que tollit obligationē quo ad aliquos vť aliquē soluz: sicut si dispensareť cum aliquo q⁹ nō ieiunaret in quadragesima. Tertium est reuocatio que tollit obligatōnē simpliciter quo ad oēs: sicut si papa reuocaret ieiunīū quadragesime nullus obligareť ad ieiunium illud. In supioribus duob⁹ capitulis ostendimus q⁹ roma. pon. ꝓrogatiua primatus sui poterat tam interpretari dubia que in canonibus concilioꝝ sacroꝝ oriretur q̄ dispēsare in illis: nūc restat ostendere q⁹ etiā possit tam canones vniuersaliū conciliorꝝ q̄ decreta suoꝝ predecessorum aliq̄n ꝓ temporꝝ ⁊ causarū necessitate reuocare tollere atq⁹ mutare: licet nō vniuersaliter. qđ nos triplici via ostēdem⁹: videlicet auctoritatibus rōibus ⁊ exēplis. Auctoritate ꝓmo videť colligi ex. c. non dz. de cōsang. ⁊ affi. vbi sic dicit papa Inno. iiij. Nō debet rep̄ben

fibile iudicari si ꝑm varietates statuta varietur humana. Et idez extra de sen. exc. c. alma. Preterea auctoritate Aymari archiepi Remen. de quo. s. in libro de synodis idem patet dicētis sic vt supra extitit allegatū in ꝓceden ti. c. Temperandoꝝ siue mutandoꝝ canonuz facultatem Romano pō. adiacere nō dubita mus. Itē ad idez est auctas beati Tho. qui in tractatu suo cōtra impugnātes religionē ita in quit: vt in. c. ꝓcedenti inductū est. Oia statuta que sunt iuris positiui sunt relicta dispositioni pape vt ea possit mutare vel dispensare ꝑm opoꝛtunitates tempoꝝ vel negocioꝝ. Secunda via. s. rōnibus boc idē oīditur sic. Eius dē est destruere amouere ꝛ abrogare cuius est condere. vt habet. C. de legi. l. i. de in integ. resti. cū venisset. sed pape auctre cōduntur canones conciliorꝝ: vt supra ꝓbatū est. ergo apud illū erit facultas illos amouendi si necessitas ecclesie aut vtilitas exposcerit. Itez scdo: sic par in parem impiuz nō habet: sed tm̄ ptātis bz vnus papa sicut alius. ergo cōstitutio vni nō artat aliū ān possit illaz tollere ꝛ reuocare si voluerit. Tertio sic: sicut se babz impatoꝛ ad impatoꝛez ita papa ad papā: sed impatoꝛ pōt tollere determinata per aliū impatorē aut cōtra ea facere. ergo ꝛ papa tollere poterit instituta suoꝝ predecessoꝝ. Ratio aūt quare hoc rōnabiliter pōt facere lz statuta suoꝝ pdecessoꝝ fuerint rōnabiliter ordinata est iuxta dicta in superiori. c. qz bonum vt inquit Diony. ꝓstat ex omni parte: ita ꝙ defectus vnius circunstātie debite inesse statim ponit rōnē mali: ꝛ ideo ꝑm pbum. ij. Ethy. Virtus ꝓsistit in medio ꝑm ꝙ sapiēs determinabit: et qz aliud expedit vni vno tpe q̄ alio: ꝛ sic de aliis circūstantiis. Omni. n. negocio tps est ꝛ opoꝛtunitas. Ecclesiastes. viij. ideo frequenter ea que rōnabiliter fuerunt facta reuocātur: maxime in agibilibus: in q̄bus non pōt haberi firma stabilitas nec infallibilis certitudo. Tertia via. s. exemplis oīdit. primo exēplo sacre scripture ꝓstat ꝙ dns mandauit exaltari serpentem eneū in deserto vt in eū aspicientes sanarent a morsibus serpentū. sicut patz Numeri xxi. quē tamen rex Ezechias cōfregit: sicut patet. iiij. Regū. xviij. qz filij israel sibi adolebant incensuz. Ex quo patet ꝙ id qō ex ꝑcepto dni rōnabiliter ordinatū fuit: postea eiusdē instituctu rōnabilius reuocat: qz frequenter qō vno tpe fuit expediens alio tpe nociuū reperitur. Itē exemplū habemus etiā sacre scripture de Rege Artaxerxe qui reuocans lras quas ad suggestionez ꝓncipis Aman dederat vt tota gens iudeoꝝ deleret ait sic. Nec putare debetis si diuersa iubeamus ex animi nostri venire leuitate sed ꝓ qualitate ꝛ necessitate tēporum vt reipub. poscit vtilitas sententiam ferre. Hester. xvi. Tertio patz exemplo ꝛ magis ad propositū ex canone. vi. synodi: qui canon vult ꝙ subdyaconus non minoꝛ. xx. annoꝝ ordinet in. c. subdyaconus. dist. lxxvij. Item ex canone Carthagineñ. pcilij. qui vult in. c. placuit. eadez di. ꝙ nullus ante. xxvij. annos ordinetur dyaconus. Ad idez est canon Agateñ. in. c. eps. eadem di. Ad idem canon quarti cōcilij Toletani in. c. in veteri lege. ea. dist. ꝛ nihilominus Roma. pont. omnes illos sustulit: vt patet in clementina generalē. de ета. ꝛ qua. vbi glo. dicit sic. hic corrigit canones. lxxvij. di. peruenit. lxxviij. dist. c. i. ij. iij. ꝛ vlti. ꝛ xxviij. di. c. de bis. in quibus dicitur ꝙ babēs. xx. annos subdyaconus. xxvj. dyaconus. xxx. p̄sbyter poterit fieri. ꝛ hec ibi.

Eap. lvi. In quo obijcit ꝓ aduersarios contra p̄dicta:

Eap. LVI

Gremultum fe

erentes aduersarij ꝙ Romanus pont. mutare ꝛ tollere possit canones sacroꝝ conciliorꝝ multipliciter nituntur arguere in contrariū. Primo ex. c. in istis. dist. iij. vbi inquit Augu. In istis temporalibus legibus quanq̄ de bis homines iudicent cum eas instituunt. tamē cuz fuerint institute non licebit iudici de ipsis iudicare sed ꝑm ipsas. Ex boc arguit ex aduerso ꝙ papa non possit mutare canones aut tollere sed necessario ꝑm eos iudicare. Secūdo arguit ex. c. sicut. xvij. dist. vbi beatus Grego. ita inquit. Sicut euangelij quattuoꝛ libroꝝ: sic quattuoꝛ concilia suscipere et venerari me fateoꝛ. ꝛ infra. cunctas vero personas quas p̄fata veneranda concilia respuunt respuo et que venerantur amplectoꝛ: quia dum vniuersali cōsensu sunt cōstituta se ꝛ nō illa destruit q̄squis presumit absoluere quos ligant: aut ligare quos absoluunt. Ex boc arguunt aduersarij ꝙ Romanus pon. nō possit mutare statuta conciliorꝝ vniuersaliū: quia eadem ratio q̄ currit de istis videt currere de omnib⁹ aliis.

Ergu. primum

Secundum

Tertium

Tertio arguit ex. c. sancta octo vniuersalia concilia. dist. xvi. vbi enumeratis octo vniuersalibus cōciliis sic sequitur in pfessione Romani pon. vsq̄ ad vnuz apicem imutilata seruare: ꝛ pari honoꝛe ꝛ veneratione haberi: ꝛ q̄ predicauerūt ꝛ statuerūt modis omnibus sequi: ꝛ quecunq̄ damnauerūt oꝛe ꝛ coꝛde damnasse profiteoꝛ. Ex isto aduersarij arguunt id qō prius maxime: quia nō videtur ꝙ papa ire vellet cōtra suā pfessionē.

Quartum

ex.§.hoc aũt intelligendũ est.di.xix. vbi sic dicit Gratian⁹. Hoc autem intelligendũ est de his sanctionib⁹ vel decretalib⁹ eplis in quib⁹ nec precedentiũ patrũ decretis nec euangelicis aliq̃d ꝓtrariũ inuenitur. Ex hoc arguũt aduersarij q̃ roman⁹ pon. precedentiũ patrũ decreta tollere nõ possit. ⁊ per ꝯs nec canones vniuersaliũ concilioꝝ.

Quintum

Quinto ex.c. sunt q̃ dam. xxv.q.i. vbi Vrbanus papa inquit q̃ vbi aperte dñs vel ei⁹ apostoli ⁊ oēs sequẽtes patres sentẽtialiter diffinierũt ibi nõ nouã legẽ ro. pon. põt dare sed pot⁹ q̃ predicatũ est vsq̃ ad aiam ⁊ sanguinẽ ꝓfirmare debet.

Sextum

Sexto inducit. c. sequens vbi zozim⁹ papa ita inquit. Contra statuta patrũ cõdere aliquid vel mutare nec hmõi quidẽ sedis potest auctas: apud nos em̃ incõuulsa radicib⁹ viuit antiq̃tas cui decreta patrum sanxerũt reuerẽtiam.

Septimum

Item septimo arguit ex illo Leonis primi qui in octauo cõcilio tuba euãgelice veritatis legit nomiatus ad Martianũ imperatorẽ de canonib⁹ Nicenis scribens dicit q̃ nulla possunt improbitate conuelli nulla nouitate violari. ⁊ addit: in quo ope auxiliãte xp̃o fideliter exequẽdo necesse est me perseuerantẽ exhibere famulatũ: qm̃ dispensatio mihi credita est ⁊ ad meũ tẽdit reatum si paternarũ regule sanctionũ que spũ dei spirante sunt condite meq̃ (q̃ abs̃t) cõniuente violent. Octauo arguit ex. c. violatores. xxv.q.i. vbi Damasus papa dicit. Violatores canonũ ⁊ volũtarie graviter a sanctis pribus iudicant ⁊ a sancto spũ instinctu cui⁹ ac dono dictati sunt dãnantur.

Octauum

Alij dictati alij dictati ligant Nonum

Ex quo videt nono formari talis ratio: inferior nõ põt tollere aut dispensare in lege superioris. g̃ nec papa in canonib⁹ cum sint a spiritu sancto editi. ꝓba tz.

Decimum

Decimo arguitur: canon est regula regiminis ad edificationẽ ecclesie ꝑm quam architect⁹ regere ⁊ operari habet ac vti ptãte sua si benevult operari. sed videt q̃ hmõi regule debẽt esse imobiles etiam inuariabiles sicut principia in speculabilib⁹. ergo papa qui architectus est in edificãdo cõstruẽdo ⁊ gubernãdo ecclesiã nihil põt imutare circa canones. qd̃ cõfirmat ꝑ illud Normis de pape in. c. pria salus est. xxv.i.q. ita dicẽtis Prima salus est recte fidei regulã custodire ⁊ a cõstitutis patrũ nullatenus deuiare.

Undecimũ

Undecimo: si papa rõne principatus siue primat⁹ põt tollere leges ⁊ instituta iferioꝝ: seq̃tur q̃ cũ petr⁹ fuerit supior oĩbus aplis ⁊ p ꝯs Roman⁹ pon. ipse potuerit tollere: imo canones ꝑdere ꝓtra ea q̃ paulus posuit in eplis suis qd̃ videt incõueniens.

Duodecimum

Duodecimo sic. Romanus pon. nõ potest reuocare aut tollere dicta doctoꝝ exponentiũ sacrã scripturã: ergo multo minus summoꝝ pontificũ predecessoꝝ suorum decreta aut vniuersaliũ concilioꝝ canones ⁊ instituta. ꝯa est bona. ⁊ añs videt haberi. dist. xx. in. c. decretales. vbi dicit q̃ in sacrarũ scripturarũ expositionibus doctores excellentes ꝓponũtur. in causis vero diffinitiẽdis summi pontifices preferuntur.

Cap. lvij. In quo respondet obiectionibus ꝓpatis.

Ca. LVII

Jcet paucis ver

bis possit plene satisfieri obiectionibus aduersarioꝝ: nihilominus ꝑ plenioꝝ ꝑsentis materie intelligẽtia quid. s. papa possit in statutis tã vniuersalium concilioꝝ q̃ sanctoꝝ patrum ac pdecessorum suoꝝ ⁊ clarioꝝ responsione ad capitula inducta per aduersarios in oppositum est aduertendum. Ꝫ prout aperte colligi potest ex differentia superius assignata inter interpretationem: dispensationem ⁊ reuocationem siue abrogatiõnẽ: in multis potest cadere interpretatio in quibus nõ potest cadere dispensatio: ⁊ p ꝯs nec abrogatio: ⁊ in multis potest cadere dispensatio in quibus non habet locũ abrogatio: ⁊ in aliquibus potest vtrumq̃ cadere. quod luculentissime ostendit per cõclusiones sequentes. Prima papa potest habere in multis auctoritatẽ interpretandi in q̃bus nullã habet dispensandi facultatem ⁊ multo minus reuocandi. Jsta conclusio patet: quia papa cum sit vicarius xp̃i habet auctoritatez interpretandi dubia in lege diuina que fidelibus occurrere possũt. vt supra li. ij. c. cvij. ostẽdimus. Unde ⁊ in veteri lege ad sacerdotes erat recursus ꝺ dubijs legis quoꝝ interpretationi qui non stabat moꝛtis reus habebat. vt patet Deutro. xvij. ⁊ introducit extra ꝺ testi. c. licet. vbi papa interpretat illud: in ore duorum vel triũ: id est non paucoꝝ sed q̃ pluriuz: ⁊ tamen in lege diuina dispensare non potest nã in ꝓceptis legis nature nõ põt: sicut in habendo duas vxores in quo solus conditor potest dispensare vt ipsemet papa dicit. extra ꝺ diuoꝝ. c. gaudemus. similiter nec in preceptis positiuis vtriusq̃ testamenti a deo vel a christo immediate institutis: sicut q̃ homo nõ teneatur ad baptismum vel ad confessionẽ vel huiusmodi: quia in lege superioris inferior nõ potest dispensare: nisi in quantum illi cõmittitur: non videtur hoc autem sibi cõmissum. vnde magis commissum legitur immutare cursuz nature per miracula q̃ dictamen iuris naturalis et precepta diuina dispensando: ⁊ idẽ dicendũ est de canonibus ⁊ regulis sanctoꝝ

Conclusio prima auctoris

patrũ ⁊ de decretis predeceſſor̃ ſuor̃ in q̃bus aliqua ſtatuũ nẽ ꝓtinentia ad articulos fidei: ſiue ad ſacramẽta que fundamenta ſunt religiõis xp̃iane ſiue ad bonos mores. certe in talibus lz poſſit cadere interp̃tatio pape cũ aliqua ambiguitas naſceret nõ tñ diſpenſatio: ⁊ multo minus reuocatio: q̃ illis intelligunt maiora nõ licere q̃bus vetita ſunt minora. vt habet extra de ſen.excõ.c.cum illor̃. Minus eſt aũt diſpenſare q̃ reuocare: q̃ omne totum eſt maius ſua pte. reuocare aũt eſt legẽ totaliter abr̃ogare quo ad oẽm perſonã locũ ⁊ tempus. diſpenſatio vero quo ad quoſdã vel quo ad quedam tpa vel loca. Et ita patet q̃ papa nec articulos fidei nec p̃cepta legis nature vl̃ decalogi: aut ſacramenta põt mutare ſiue reuocare: ſicut nec in illis poteſt diſpenſare. ⁊ ad iſtũ ſenſum accipiẽda ſiue intelligẽda ſunt capitula inducta ex aduerſo. ſicut.c.ſicut.diſ. xv.⁊.c.ſunt quidam.xxv.q.i.⁊.c.cõtra.ibidem.

Scõda cõcluſio

Scõda cõcluſio eſt q̃ in aliq̃bus ſanctor̃ patrũ canonibus ſiue ſtatutis põt papa diſpẽſare in q̃bus nõ põt tollere generaliter aliq̃d ſiue reuocare. ptz ꝓcluſio iſta: qm̃ papa diſpẽſat in canonibus apoſtolor̃. ſicut ptz q̃ bigamus promoueat: ſicut habet in.c.lector.diſt. xxiij.⁊ q̃ p̃sbyter fornicarius nõ deponat. vt in.c.p̃sbyter.lxxij.diſ.⁊ tñ hos canones generaliter tollere nõ poſſet. Pro quo notandum iux̃ dñm Petrũ de palude ſup.iij.ſnia: q̃ licet illa que apoſtoli in primitiua eccl̃ia fecerunt p̃ pria auctoritate ſiue aũctre ſolius officij ⁊ pro pio inſtinctu põt nunc Ro.pon. mutare: q̃a non bz minorẽ auctoritatẽ q̃ ipſi habuerunt. Non tñ ea que ex ſpãli cõmiſſione aut inſpiratõne ſpũſancti: qm̃ talia nec ipſi apli nec ſucceſſores reuocare p̃nt: niſi q̃tum p̃ncipalis cõmitteret: ſicut ſcriba legis impialis vel pmulgator reuocare nõ põt: niſi inquantũ p̃ceptor iterũ ſibi cõmittit. q̃cquid aũt p apl̃os conſtitutũ eſt qđ in canone ẽ receptũ: credit ſpecialiter eſſe inſpiratũ a ſpũſancto. ⁊ ſimiliter qđ in quattuor cõcilijs vniuerſalibus fuit factũ ita q̃ in primitiua eccleſia apli quedã ordinarunt: nõ ſimpliciter ſed ad tps qđ reuocatum nõ eſt ſed impletũ eſt qm̃ cum tpe finitũ eſt: ſicut legalia cũ euãgelio ſeruare iudeis ⁊ abſtinere a ſuffocatis ⁊ ſanguine ⁊ celebrare in fermentato ⁊ hmõi que lapſu tpis ceſſauerũt. q̃daz vero dictante ſpũſancto ſic ordinauerũt vt in perpetuũ pmanerẽt: ſic tamen q̃ pro loco ⁊ tpe liceret diſpẽſare: nõ tñ totaliter amouere: ⁊ ſic expedit eccleſie. et in talibus licuit ſucceſſoribus diſpenſare eodez ſpũ cõmittente. ſicut aperte colligit ex facto ipſor̃ ſanctorũ patrũ qui diſpenſaſſe leguntur: ſicut patuit in exẽplis poſitis ⁊ in multis alijs: non aũt licet hmõi generaliter reuocare: q̃ non eſt cõmiſſum vt apparet: q̃ nullus ſanctus hoc p̃ſumpſit. Et cũ ad regimen nature ⁊ maxime gratie dñs faciat qđ melius eſt: imo optimi ẽ optima adducere: ideo cõmiſit qđ expedit et nõ aliud. Utile eſt aũt eccl̃ie q̃ aliq̃n cũ bigamo ⁊ pcuſſore ⁊ hmõi diſpenſet: cũ aliq̃n tales inueniant meliores: non aũt expedit q̃ tales indifferenter ſicut ceteri pmoueant. vnde illud cõmiſit iſtud p̃hibuit: ergo papa in talib⁹ poteſt diſpenſare: ſed non põt ea generaliter ⁊ vniuerſaliter reuocare ſicut vnã decretalem a ſe vel a p̃deceſſore ſuo editã. vnde notauit Alanus. extra de decimis.c.licet. q̃ papa poſſz alicui laico cõcedere q̃ nõ ſolueret decimas aut q̃ eas perciperet. non tamẽ hoc omnibus laicis poſſet in ꝑpetuũ cõcedere legẽ generalez cõdendo: ſed tm̃ ex cauſa ad tps diſpenſando ſicut regib⁹ dant etiã decime clericor̃ in ſubſidiũ terre ſancte vel ob aliã iuſtã cauſaz. Tertia ꝓcluſio. In multis ſanctor̃ patrũ canonibus ⁊ ſtatutis Romanus põ. ſicut potuit diſpenſare: ita ⁊ illos abr̃ogare ⁊ omnino tollere. patet cõcluſio iſta ꝺ multis canonibus abrogatis ⁊ inſtitutis predeceſſor̃ ſummor̃ põtificũ per Romanos pont. ſequẽtes. ſicut ptz in exẽplis p̃ius poſitis de canonibus antiq̃s de etate ordinandor̃. His habitis reſpõdendũ eſt ad argumẽta in oppoſitũ. Ad primum

Ad primum

Ad primũ de.c.in iſtis.di.iij. rñdet negãdo id qđ aduerſarij arguũt ex illo.c.ſeq̃t: qm̃.c.illꝺ intelligit non de iudice ſummo. ſ. papa vel p̃ncipe: qm̃ iſti poſſunt etiã poſt cõditas leges de ipſis iudicare et eas tollere vel moderari: ſed loquit de inferiori iudice. vñ dñs Archi. exponendo hoc capitulum ita dicit. Littera hic loquit de inferiori iudice. nam ſi inferior iudex velit aliquid ꝓponere quare lex illa nõ debeat condi facilius audiret primo q̃ poſtea. ar. ad hoc di. xxxi. Nicena. Ad ſecundũ de.c.ſicut.diſ.v. rñdetur dupliciter. Primo ſic ad aũs q̃ ꝺ qđ dicit q̃ quattuor illa cõcilia nõ poſſet mutare aut reuocare põt intelligi duobus modis. Uno modo quia cõcilia ſunt: ⁊ ſic nõ eſt verũ antecedens: q̃a qđ competit alicui inquantũ tale cõpetit omni tali. ſicut quod cõpetit homini inquantum homo competit omni homini. ſi ergo hoc cõpereret illis quattuor concilijs inquantũ cõcilia ſequeret q̃ nullas ſentẽtias datas aut conſtituta facta in q̃buſcunq̃ cõcilijs poſſit reuocare: qđ tamen falſum eſt: vt in glo. per principalem.ix.q.iij. Aut põt intelligi q̃ hoc cõpetat illis quattuor concilijs

Ad ſecundum

nō inquantū cōciliа sunt: sed inquantū de tali materia sunt. s. de ꝟitate articulorꝫ fidei: ⁊ sic dicimus ꝙ hoc cōperat illis quattuor cōciliꝭ ꝙ reuocari nō possunt, ppt hoc. s. ꝙ nō fuerūt nisi declaratiua articulorꝫ fidei. Scdo rn̄ detur negādo ꝟnam: videlz ꝙ ex. c. illo se quatur ꝙ papa in nullis canonibus vniuersaliꝫ cōcilioꝫ possit dispensare aut aliqd imutare: licet bene cōcedaꝫ ꝙ nō possit statuta concilioꝫ vniuersaliū imutare quantū ad ea que cōcernūt articulos fidei ⁊ generalē statum vꝭ ecclesie: vt glo. eiusdem. c. hz. vnde Archid. in Rosario idē dicit in hac forma ꝟborꝫ. ſFateor in his que ad fidē ptinent ⁊ generalē statum ecclesie in aliꝭs pōt cōtra statuta cōcilioꝫ venire. Si dicaꝫ que dicunt ad generalē statuꝫ eccl'ie pertinere. videt nobis ꝙ inter alia sint ista que omēs fideles tāgere possunt: vt sunt illa ex quoꝫ alteratione tota eccl'ia turbaret: sicut ponit exemplū de depositōne oium epoꝝ simul: qꝛ cuꝫ oēs anime xp̄ianoꝫ sint in manibus epoꝝ: hoc quēlibet tāgit: ⁊ cum epi in loco apostoloꝫ succedūt ⁊ vniuersalē eccl'iaꝫ rep̄sentent turbaret fides xp̄iana. Preterea cū in depositiōe oium epoꝝ simul nō possit eē causa iusta: maxime p̄sumeretur in tali depositiōe defectus fidei in papa: ⁊ hoc faceret in destructionē fidei ex quo turbaret tota xp̄ianitas. Et merito dicit ptinere hoc ad vniuersalem statū eccl'ie. ⁊ ita posset poni exemplꝰ in multis aliꝭs ex q̄bus vniuersalis eccl'ia turbaret ⁊ scandalizaret. Similiter possent ad vniuersalē statū ecclesie dici pertinere precepta diuina p̄cepta legis naturalis ⁊ sacramēta: in q̄bus status ⁊ salus vniuersalis ecclesie ꝟsistit ⁊ omnes tāgit vniuersaliter. Ad ter tiū de. c. sancta octo. di. xvi. rn̄detur eodē modo sicut ad p̄cedens: videlicet ꝙ intelligēdū est de his que spectant ad articulos fidei ⁊ generalem statum vꝭ ecclesie ⁊ que necessaria sunt saluti. Ad quartū de. §. hoc aūt intelligendū. dist. xix. rn̄detur ꝙ id quod magr Gratianus ibidē dicit: intelligendū est de his: de quibus p̄cedentia capitula exposita sunt: alꝭ nō diceret verū. vnde dn̄s Archi. in Rosario exponendo hunc locū dicit sic. Videt dicere Gratianus. s. ꝙ papa contra bene statuta suoꝝ predecessoꝝ nō possit aliud statuere: qđ nō puto verū esse. nam ⁊ bene statuta pōt reuocare inspecta causa: dūmodo nō tāgat precepta veteris ⁊ noui testamenti vel articulos fidei vel ea que sunt necessaria ad salutē: vel que ptinent ad generalē statū eccl'ie: ⁊ ideo nō approbo quod hic dicit magister: nisi de talibus intelligaꝫ. hec Archi. Ad quintū de. c. sunt

Ad tertium

Ad quartum

Ad quintum

quida. xxv. q. i. est eadem respōsio que data est ad p̄cedentia. ⁊ est responsio glo. que dicit ibidem ꝙ verū est ꝙ papa nō dispensat in his q̄ pertinent ad articulos fidei et que sunt iuris diuini. bene aūt in aliꝭs sicut cum bigamo contra apostolū. vt di. xxxiiij. lectoꝛ. ⁊ cōtra canonē apkoꝛ. vt in. c. presbyter. lxxxj. dis. Itē etiā q̄nq; contra generalē statū ecclesie: sicut fecit Inno. in Lateranen. cōcilio. extra de consan. ⁊ affi. hec glo. Ad sextū de. c. cōtra. respōdeꝫ vt respōdet glo. que super ꝟbo statuta ita dicit. de articulis fidei vt dictū est in. c. p̄imo. ad hoc. c. etiā. s. Tho. respōdet eodez modo in tractatu cōtra impugnātes religionem sic dicens. Verus est qđ hic dicit in illis que statuta sanctoꝝ patrū decreuerūt de iure diuino sicut articuli fidei qui determinati sunt p cōcilia. sed illa que sancti patres decreuerūt de iure positiuo sunt relicta dispositiōi pape vt ea possit mutare vel dispensare ꝑm opoꝛtunitates temporꝫ vel negocioꝝ. hec. s. Tho. Ad septimū qđ inducit de Leone papa respondetur: dato ꝙ auctas illa iaceat vt inducit per aduersariū: qđ tn̄ nō est verū in toto. ꝙ auctoritas illa nō facit pro aduersariꝭ ꝓpter duo. Tum primo: qꝛ Leo papa licz dicat Nicenos canones nulla posse ī p̄hibitate euelli aut nouitate viciari: nō tn̄ negat q̄n auctē Romani pon. ob necessitatē ⁊ vtilitatem fideliū possit in eis fieri dispensatio. magna differentia est inter ista duo imp̄hibitate euelli ⁊ necessitate aut vtilitate moderari. Scdo qꝛ hz ad papā p tineat intendere ne canones per aliquos pro voluntate violentur: nō sequit ꝙ ipse ex rōnabili causa dispensare nō possit: vt est manifestum. Ad octauū de. c. violatores. xxvij. q. i. respondeꝫ ꝙ. c. illud nihil facit ꝓ aduersariꝭ: qm̄ licet violatores canonum volūtate. i. sine necessitate reprehendantur et veniant damnandi: non propter hoc Romanus pon. ꝓhiberet dispensare aut mutare illos si personarū locoꝝ aut rei cōditio exposcit. aliud em̄ est ꝓpria voluntate sine causa ⁊ sine necessitate violare canones: ⁊ aliud est rationabili causa existente per habentez auctrem dispensare in illis: maxime qꝛ vt dicit. s. Tho. in tractatu cōtra impugnātes religionē q̄n papa dispensat aut mutat canones ꝑm opoꝛtunitates tēporꝫ ⁊ negocioꝝ nō facit cōtra canones aut statuta sanctoꝝ patrum: qꝛ seruat intentio statuētiū que est vtilitas eccl'ie: sicut ⁊ in omni iure positiuo accidit. derogat enim prioribus statutis per statuta sequentia. hec ille. Ad idem etiā Ebryso. sup Mat. dicit sic. Lex legislatori subiecta ē: nō legislatoꝛ legi. qui ergo soluit

Ad sextum

Ad septimum

Ad octauum

legem litterā quidē legis soluit ꝓpositum autem legis eiꝰ nō soluit sed magis illi addit ad hoc dignitatē.hec ille. Ad nonam obiectionem sumptā ex eodem.c.violatores.respōdetur sicut supra respōsum est ad sextā negando ꝓnam. Pro quo notandū iuxta sanctuꝫ Tho. ⁊ doctores ꝙ duplex distinguit genꝰ canonuꝫ qui spiritusancto dictāte per plures sanctos i cōciliis siue extra concilia cōditi sunt. Primū genus est eoꝝ que sunt de iure diuino sicut sūt canones ptinentes siue statuta ad articulos fidei aut ad substantiā sacramentoꝝ aut que manifestā cōnexionem habent ad legem diuinā ptinentia ad bonos mores ⁊ de talibus intelligūtur omnia illa capitula.vt dicit sanctꝰ Tho. iuxta etiā glo.que ponūtur.xxv.q.i. videlicet.c.violatores.c.sunt quidā.c.ꝓtra statuta ca.prima salus. Scōm genus canonū est eoꝝ que sancti patres instituerūt in cōciliis vlibꝰ de iure positiuo.licet eīm canones oēs a sāctis patribꝰ vnanimiter ⁊ vno ꝓsensu editi censeātur cōditi a spiritusancto sicut dictante ⁊ ispirante:nō tamen oēs dicūtur pertinere aut ad legem nature aut ad ius diuinū sicut aduersarij videtur innuere:sed aliqui dicūtur ptinere ad ius positiuū.nam si canones omēs q̄a spiritusancto dicūtur ꝓditi pertinere idō dicerētur ad legem nature siue ad ius diuinū indispensabiles essent ⁊ ita ecclesia errasset dispēsando in canonibus factis a sanctis patribꝰ. Item nec mutari possent qui semel essent ꝓstituti ⁊ multa alia sequerētur que oīno sunt absurda ⁊ incōuenientia. In primo genere canonū quī ptinere videtur ad legem dīi:papa nō dispensat nec mutationē facit. In scōo ꝛo genere canonū sic quēadmodum sepe dictū est.

Ad decimā que sumit ex eo ꝙ canon dicit regula:respōdetur negando minorē in qua dicitur ꝙ oporteat regulas bmōi agibiliū esse immobiles ⁊ ipermutabiles sicut ꝓncipia in speculabilibꝰ. Pro quo notādū ꝙ cuꝫ certitudinis firmitas varietur ꝛm varietatem rerū.vt dicitur.i.de aia ⁊.i.ethy.⁊ ois mensura dicat relatiue ad mensuratū nō oportet ꝙ ois mensura aut regula sint equalis certitudinis aut firmitatis.nec oēs possunt esse ifallibiles: ꝑ quātum possibile est in suo genere. vnde cum illa q̄ regulanda sunt lege humana siue canonica siue ꝓcilij sint ꝓtingētia singularia multipliciter variabilia nō possunt leges humane habere illā imutabilitatem quam habēt ꝓncipia prima in speculabilibꝰ sicut est manifestū:immo ꝓpter bmōi rerū varietatē quibus oportꝫ mēsuras ⁊ regulas coaptari ad salutē reip. est necessariū leges ipsas mutabiles fore vt scōꝝ patrū auctibus supra oīsum est.c.lij. vñ lex q̄ vno tpe est iusta ⁊ vtilis alio tpe seruata essꝫ iniusta ⁊ nociua. Pro quo aduertendū est iuxta.s.Tho.in.i.ij.ꝙ rectū in rebus corpalibus dicit absolute:⁊ ideo rectū in eis q̄tum est de se manet semp rectū.sed rectitudo legis accipit non absolute sed in ordine ad vtilitatē cōmunē:cui non semp ꝓportionat vna ⁊ eadem res:⁊ ideo talis rectitudo mutat. vñ dicit Augu.in primo de li.arbi.ꝙ lex tpalis q̄uis iusta sit mutari tñ per tpa iuste pōt. Et ita patet ꝙ ratio illa que apō aduersarios censet esse magni roboris non procedit.⁊ ad.c.prima salus. xxv.q.i.qō inducit. rndetur ꝙ intelligit de statutis cōditis a sanctis patribus que sunt de iure diuino ⁊ nō de bis que sunt de iure positiuo:qm̄ a talibus ꝓ loco ⁊ tpe licitum est declinare. vñ ꝓpter hanc differentiā que est in cōstitutis sanctoꝝ patrū dicit Leo papa in.c. sicut.dis.xiij.ꝙ sicut quedā sunt que nulla possunt rōne cōuelli:ita multa sunt que aut ꝓ necessitate tempoꝝ aut ꝓ ꝓsideratione etatum opꝫ temperari.ꝑ quā distinctionē soluuntur multa alia argumenta aduersariorꝝ que inducunt de imutabilitate canonū. Ad vndecimā ꝙ possit tollere ⁊c. rndetur iuxta superius dicta ꝙ cōtra dicta apkoꝝ extra scripturā sanctam pōt Romanus pōtifex: q: sic supior est. sed cōtra dicta cōtenta in sacra scriptura nō pōt.non q: pauli sunt: sed q: in scriptura sunt que necessario cōtinet infallibilē veritatē ⁊ q̄ a spūsctō principaliter est: a paulo autē est instrumentaliter.iuxta illō ps.xliij.Lingua mea calamus scribe ⁊c. Actio aūt attribuit principali agenti nō aūt instrumentali: ⁊ ideo cū spūs sanctus sit supior papa si faceret ꝓtra scripturā sanctā faceret cōtra spūmsanctū. ⁊ ita illa ꝓna aduersarioꝝ nō procedit qua dicūt: ergo papa pōt tollere ea q̄ paulus posuit in epistis suis: cū epistole ille in canone sacre scripture contineant. Ad duodecimā de.c.decretales. dicendū ꝙ ꝓna nō valz:qm̄ ad diuersas q̄tias spectant. primū eīm ad excellentiā sciētie scōm ad eminentiā ptātis:⁊ ideo licet diuinarū scripturarū excellentissimi doctores scientia pōtificibus Romanis forte preemineāt:⁊ dicimus forte:q: potest esse ita doctꝰ Romanus pon. ꝙ nullus suo tpe sit par ei:neq; superior etiam in scientia:nihilominus in causarū siue dubioꝝ diffinitione in dispensatōe canonum aut mutatione etiam statutoꝝ predecessorum suoꝝ que omnia respiciūt auctoritatez meritō pontifices preferētur. vnde.s.Tho.in quotlibeto.v.⁊ vlt.dicit ꝙ magis standuꝫ est sententie pape: ad quem pertinet determi-

Ad vndecimū

Ad duodecimus

nare de fide quā in iudicio ꝓfert q̄ quozumli
ber sapientrū hominuz in scripturis opinioni.
dicit.n. in.ij.q.j.ar.iij. q cōtra auctoritatez
pape nec Iero.nec Aug.nec aliquis sancto
rū suā sententiā defendit. Ex quo satis cōfun
ditur p̄sumptio aduersarioz nouelloz magi
stroz qui tam aperte summoz pontificū sen
tentijs 7 sanctoz etiam patrum sentētias
suas anteferre p̄sumunt.

Ca. xviij. Qz vniuersale concilij plenarium in his
que fidei sunt errare non possit.

Ca. LVIII

X his que de sa

croz conciliozvniuersaliū cano
nibus supra explanauimus orta
nobis est occasio veniendi ad q̄
stionem illā. vtrum vniuersale concilij in his
q̄ fidei sunt errare possit. Ad quā questionem
nobis videt sub distinctione respondendum.
de concilio eīm vniuersali loqui possumus du
pliciter. Uno modo de cōcilio vniuersali ple
nario. plenariuz aūt concilij dicimus in quo
cuz ecclesie patribus Romanus pōtifex eoz
caput 7 princeps vnanimi cōsensu 7 auctori
tate cōcurrit siue interuenit. vnde concilium
Antiochenū de plenario cōcilio prouincia
li loquens ait. perfectum concilij est illud in
quo interuenit metropolitanus antistes. Itē
ibidem illa dicitur plenaria synodus: in qua
etiā eps metropolitanus interfuit. Scōo mo
do loqui possumus de concilio prout dicit cor
pus tantū patrū distinctum a capite suo Ro
mano pon. si primo modo loquamur de ꝯcilio
fit ista cōclusio. Concilijz vniuersale in his q̄
ad fidez ptinent errare nō potest: que tam pa
trum ecclesie q̄ Romani pon. vnanimi ꝯsen
su diffinita sunt. Ista conclusio multipliciter
ꝓbatur. Primo sic. aplice sedis iudicium in
his que fidei sunt errare non potest: ergo nec
cōcilium vniuersāle in quo aplice sedis inter
uenit siue cōcurrit auctoritas 7 cōsensus. ꝓna
est manifesta. añs est a nobis multipliciter de
monstratū. li.ij.in.c.cix. colligitur etiā ex illo.
Luc.xxij. Ego rogaui ꝓ te Petre vt non defi
ciat fides tua 7c. Item ex.c.illo in sede. 7.c. h
est fides. xxiiij.q.j. Scōo sic. in ecclesia militā
te est certū iudiciū de difficilibus 7 obscuris
que circa fidem emergunt. pater: alr enim to
ta ecclesia militans posset circa fidez errare:
sed vltimū iudicium circa difficilia 7 obscura
circa fidem emergentia penes concilium vni
uersale plenariū residere censetur: vt videtur
velle Augu. in epla ad glorioū 7 Eleusium 7 in
lib.i. de vnico baptismo cōtra donatistas vbi
ita inquit. Questionis huius obscuritas plo
ribus ecclesie tpibus ante scisma Donati ma
gnos viros 7 magna charitate p̄ditos patres
cpos ita inter se cōpulit salua pace discepta
re atq; fluctuare vt diu concilioz in suis qui
busq; regionibus diuersa statuta mutarēt do
nec plenario totius orbis cōcilio qō saluber
rime sentiebatur etiā remotis dubitatiōibus
firmarēt. hec ille: ergo concilij vniuersale cir
ca fidez errare nō pōt. Tertio sic: vniuersalis
ecclesia nō pōt errare qz spiritusancto guber
natur qui est spūs veritatis. hoc eni promisit
dñs discipulis suis. Jo.xvj. Cum venerit ille
spūs veritatis docebit vos oēm veritatē: sed
diffinita per ꝯcilia vniuersalia plenaria sunt
diffinita auctoritate vniuersalis eccl'ie. ergo
sequitur q̄ concilia vniuersalia plenaria nul
lo modo errare possunt in fide. Quarto sic: si
ꝯcilia vniuersalia plenaria errare possent ni
hil certū haberemus de diffinitis per cōcilia
vniuersalia: 7 ita simbolū fidei qō in missa cā
tatur factum in cōcilio Constātinopolitano
redderet nobis dubiū qō est absurduz dicere
7 multa alia incōuenientia sequerentur. Ista
argumentatio videt esse. viij. synodi. vnde fa
cta diffinitione ita inquit post multa. Ar ꝯo
si reprobauerit saltē vnum ex his que hic scri
pta sunt: 7 a beato Nicolao ante iudicata fiet
estus in ecclesia nostra continuus 7 simultas
ecclesiasticoz negocioruz: ita vt nunq̄ videri
possz in ecclesia q̄libet ordo. vbi eīm cōcursus
ois patriarchalis throni: 7 vt idipsum dicā
omēs sacri theologi si diabolico cōcilio ambi
guitatē quis habeat vocatio ꝓfecto tandem
infirmitatē habebit: 7 ecclesiastica ꝯstitutio
pacem. anathema ergo illi qui ēm aliquid p̄
sumpserit reprobare quicq̄ ex his que hic scri
bunt a patre 7 filio 7 spiritu sancto amē. hec
ibi. Quinto sic: a concilio vniuersali plenario
in causa fidei appellari nō potest. ergo sequit
q̄ circa causas fidei errare nō possit. ꝓna ptz:
cū omnis causa viciata per appellatōis reme
dium fit subleuanda. ij.q.vi.c.liceat. si cōciliū
tale errare posset in causa fidei cum illa possz
viciari: 7 ita per appellatōis remediū esszsub
leuanda: 7 ita liceret appellare a cōcilio. añs
tñ pater: tum ex decreto cōcilij Calcedonen.
vbi statutū legitur q̄ ab electa synodo nō ap
pellatur. Electa aūt synodus dicit in qua as
sensus 7 approbatio aplice sedis interuenit:
vt alr declarauim⁹. Preterea si appellare li
ceret: aut igitur ad aliud concilium vniuersa
le: aut ad papam aut ad ecclesiam vniuersa
lem. Non ad aliud concilium vniuersale: quia
eadem rōne ab illo appellare liceret: 7 ita fi
nis talis cause imponi nō posset. Non esszap

Conciliū vniuersale plenariū capitur duplici ter.

Cōclusio prima que est de cōcilio vniuersali plenario primo modo

pellandū ad papā:qz cū in ꝯcilio plenario interuenire intelligat cōsensus pape ⁊ auctoritas eius: appellatio illa esset a papa ad papā ⁊ nō ad aliquē superiorē. Nec eēt appellāduz ad eccliam:qz frustra ad vniuersalē eccliaz appellaret cū vlis eccliā simul in vnū conuenire nō possit. Sexto sic.illa cōgregatio in bis que fidei sunt errare nō pōt cui⁹ diffinitiones ⁊ constituta oīs fideles sub pena anathematis siue ꝓpatiōis cōmunionis fideliū iubent obseruare:pater.sed vniuersalia cōcilia sunt hmōi. ergo ⁊c.mino⁹ patz ex multis. Tum ex cōcilio nono tolletano vbi actione.xi.ita dicit. Ne q̄libet in posterū aut impune valeat conueniri aut generalia statuta cōuellere plena decernimus vnanimitate cōnexi vt quecunq; ꝓ fidei causis ecclesiasticisq; negocijs aut in preteritis gestis aut in ꝓsentib⁹ cōstitutis aut in futuris etiā decretis vel sint vel fuerint diffinitōe cōscripta vniuersalis auctratis nullus bis deinceps cōtradicere audeat nullus reuerberare ꝓsumat nullus nō implere ꝓtendat. Naz si q̄s ex religione cōtra hec inobediēs aut susurrās certe latrator aut inuidus aut poti⁹ nō fautor extiterit gratios⁹ ⁊ honoris sui ⁊ cōmunionis sancte lugeat amissione mulctat⁹.hec ibi. Itē hoc etiam a sanctis patrib⁹ legit institutū: vt dñs aymarus li.de synodis testat ita dicens. Sancti patres sub districto anathemate condemnasse legunt eos q̄ ortbodoxoz patrū statuta nō receperint q̄ vniuersalib⁹ cōciliis consonare ꝓspexerint.vnde Grego.i. Omnes a principalib⁹ conciliis dissentientes in sua synodica anathematizauit. Septimo sic.ea que cōclusa sunt in cōcilio plenario supradicto dicunt vniuersalit totius ecclie ꝓsensu diffinita ⁊ cōclusa:ergo sequit ꝙ prefatū cōciliū vniuersale in bis q̄ circa fidē diffinit errare non possit. cōsequētia ꝓz argumētatōne qua btūs Greg. vtitur in ca. Sicut.di.xv.dicens. Cunctas vero quas prefata venerāda ꝯcilia ꝓsonas respuunt respuo que venerant amplector:qz dū vniuersali sunt cōsensu cōstituta se nō illa destruit quisq̄s presumpserit absoluere quos ligant aut ligare:quos absoluunt. Octauo sic.in cōciliis vniuersalib⁹ plenarijs credūt sancti patres spūsctō canones condidisse ⁊ maxime circa fidē sine qua impossibile est placere deo:vt inquit ap̄s ad Heb.xi.ergo videt ꝙ talia cōcilia dirigēre spūsancto in bis q̄ fidei sunt errare nō possunt. ꝓna ꝓz:qz spūsctūs cui⁹ gra editi sunt canones est magister veritatis ⁊ nō erroris.antecedēs bī ex ca.ꝓmo.dist.xv.qđ est beati Ysiđ.vbi enumerat q̄tuor vniuersalib⁹ ꝯcilijs plenarijs scz Niceno Cōstantinopolitano Ephesino ꝓmo ⁊ Calcedonēsi ita inquit De sūt synodi ꝓncipales.iiij.fidei materiā plenissime ꝑdicantes:sed et sic̄ sunt alia ꝯcilia q̄ sctī ꝓres spū dei pleni sanxerūt post istoz.iiij. auctē manēt oīm stabilita vigore.secūdo ex.c. Violatores.vbi Damas⁹ papa ita dic̄.Violatores canonū volūtarie grauit a sctis patrib⁹ iudicant ⁊ a spūsctō instinctu cui⁹ ac dono dicrati sunt damnant.Hille. Nono sic illud cōciliū errare non pōt in fide quo errāte erraret vlis ecclia:ß errante cōcilio gñali plenario erraret vlis ecclia:qz in tali concilio vniuersali vlis ecclia repsentat ⁊ virtute ꝓtinet. Decimo arguit sic.nullū iudicium qđ in materia fidei irreiterabile ⁊ irreuocabile est:defectibile est aut errare pōt in fide:ß iudiciū plenarij cōcilij in materia fidei ita habitū est apud sctos patres ⁊ diffinitū vt incōuulsū ⁊ irreuocabile in euū maneret.ergo cōciliū vniuersale de quo loquimur in bis q̄ fidei sūt defectibile esse nō pōt.ꝓna est bona.maioz etiā ꝓz.mino⁹ ꝙ est Gelasij pape in epla quā vniuersis epis p dardaniā ꝓstituit scribit:vbi dicit. Patres nostri catholici videlicz doctiq; pontifices in vnaq; bereti quolibz tpe suscitata quicqđ ꝓ fide pro veritate ꝓ cōmunione catholica atq; aplica incōuulsum voluerūt deinceps firmūq; cōstare:nec in eadē causa denuo q̄ prefixa fuerāt retractari qualibz recēti ꝓsumptōe pmiserūt sapientissime,quidētes:qm̄ si decreta salubriter cuiq; liceret iterare nullum ꝑ singulos quosq; prorsus errores stabile ꝓsisteret ecclie cōstitutum:atq; semp bisdē furorib⁹ rediuiuis oīs integra diffinitio turbaret ⁊c. Inde est vt in ca. Maiores.xxiij.q.i.habet.idē papa Gelasius dic̄. Maiores nostri diuina inspiratione cernētes necessario pcauerūt vt qđ cōtra vnā quāq; berefim coacta (.i.coadunata) semel synod⁹ ꝓ fidei cōtione auctrate catholica atq; aplica ꝓmulgasset nō finerēt nouis post h̄ retractationib⁹ mutilari ne prauis occasio ꝑberetur q̄ medicinalit fuerāt statuta post ꝓpulsandi.⁊.j.in fine synodus semel gesta cōdemnans vlterius ad noua cōcilia venire nō sinit vt scz vt inq̄t temere de fide disputent. Nā vt inquit impator Martian⁹ de sum.tri.⁊ fi.ca. Iniuriā facit iudicio reuerēdissime synodi si q̄s semel iudicata ac recte disposita reuoluere atq; publice disputare cōtendit. quocirca in ca. Cōfidim⁹.xxvij.q.i.papa gelasi⁹ inq̄t.Confidim⁹ ꝙ null⁹ tā veracit xp̄ian⁹ ignorat vniuscuiusq; synodi cōstitutū qđ vlis ecclie ꝓbauit assensus nulla magis exeq̄ sedē pre ceteris oportere ꝙ primā que ⁊ vnāquāq; synodū sua auctrate cōfirmat ⁊ cōtinuata moderatiōe cui⁹

stodit. hec ille. Dmõi aũt ꝓcilia in q̃bus vl̃is ecclesie cõcurrit assensus sunt illa q̃ plenaria vocat Aug. quoꝝ vt ipse ait in epla ad Januariũ) saluberrima in eccl̃ia auctas est. in. c. illa. di. xij. de q̃bus currũt rões que fiũt qvl̃e cõciliũ errare in his que fidei sunt nõ possit. Ultimo sic. illa cõgregatio in diffinitione vnanimi sua in his q̃ fidei sunt credenda est nõ errare cui⁹ diffinitõis oppositũ tenẽres sunt hereticí. sed tenẽres ⁊ sapiẽres cõtrariũ eoꝝ q̃ vl̃ia ꝓcilia ⁊ plenaria de fide diffinierũt sunt hereticí. ergo ⁊c. ꝓ̃a est bona. maior patet. minor etiã patet. vñ dr̃ in cõcilio Calcedonẽn. actione q̃nta post datã sententiã de duab⁹ naturis ⁊ vna ꝑsona in xp̃o dicũt ꝑes sic. Dis itaq; a nobis dispositis diffinuit scr̃a ⁊ vl̃is synodus alterã fidẽ nulli licere ꝓferre vel ꝓscribẽ aut cõponẽ: ãt sẽtire: aliẽ eos aut q̃ ausi fr̃ aut ꝓponẽ fidẽ alterã aut cerre ꝓferre aut docẽ aut tradẽ alterꝝ symbolũ: si epi fuerit aut clerici alienos eẽ ab epatu ⁊ clericos a clero: si mõachi ⁊ laici fuerit anathẽatizati. mlta sikia bñr̃ ex alijs cõciljs vl̃ibus. Secũdo vero modo loqui possum⁹ de ꝓcilio vl̃i ꝑut tm̃ dicit prelatoꝝ congregatõem distinctã siue ꝓdiuisã a ro. põ. siue nõ icluso roma. pon. ⁊ ß mõ loq̃ndi sit ista cõclusio. Concilijũ vl̃e nõ iteruenięte ꝓsensu ⁊ approbatione apl̃ice sedis errare põt in his q̃ fidei sunt. Que ꝓcõ exẽplis ⁊ auctẽ ostẽdit

Secũd⁹ modus accipiẽdi cõciliuꝫ vl̃e plenariũ

Cõclusio secũda que est de cõcilio vl̃i plenario secũdo modo dicto.

Exemplariter ꝑ primo de cõcilio q̃ copioso numero epoꝝ cõuenięte Arimini celebratũ est. in quo vt dicit Diero. in altercatiõe Luciferiani ⁊ Orthodoxi noie vnitatis ⁊ fidei infidelitas scripta est. ꝓta q̃ Damasus papa viriliter insurrexit ⁊ ꝓgregato ꝓcilio condẽnãs Liberiũ: ãnullauit q̃ fecerat. hoc ꝓciliũ btus Aug. vocat latrocinijũ. hoc ꝓciliũ dãnat̃ in canone in. c. sancta romana eccl̃ia. vbi Gelasi⁹ papa inq̃t. In primis Arimineñ. synodũ a Cõstantino cesare Constãtini filio ꝓgregatã mediante thauro prefecto extũc ⁊ in eternũ ꝓfitemur esse dãnatã. Secũdo idem ostendit̃ ex ꝓcilio Ephesino scd̃o: q̃ legitime inchoatum fuit pr̃sidentib⁹ etiã legatis pape nihilominus in euersionẽ fidei agitatũ est ⁊ in ei⁹ correctionem Leo papa Calcedonẽn. synodũ instituit. Item synodus Aquileie celebrata que q̃ntaz vl̃em synodũ a Justiniano impatore ⁊ Vigilio papa Constãtinopoli celebratã suscipere diffidit: quã Sergi⁹ papa salubriter redarguit ⁊ ad ꝓcordiã reduxit. vt narrat Vincẽti⁹ in speculo hystoriali li. xxiij. c. cxxxiij. Itẽ synodus trecentoꝝ triginta epoꝝ tpe Constãtini Cõstantinopoli ꝓgregata in q̃ vt narrat idez Vincẽtius li. cõmemorato. c. clxxiij. edictum ꝓmulgatũ est de imaginib⁹ dei ⁊ sanctoꝝ deponendis cõtra quã Stephanus papa rome synodum congregat in qua oĩa a constantino ordinata reordinat ⁊ veneratione sanctarum imaginũ cõfirmat eorumq; ꝓpbanatores anathematizat: vt idem Vincentius cõmemorat libro prefato. ca. clxv. vnde septima synodus condẽnans prefatã synoduz sic ait. Jfrementi concilio cõtra venerabiles imagines: anathema. Item infra de puersione illi⁹ ꝓcilij loq̃ns ⁊ causis dãnatiõis eius ita inquit. Hoc nempe concilijũ cayphaicũ conciliabulũ factũ est illud aduersus dñm inania meditatuz est hoc aduersus ipius imaginẽ fremuit. Et. j. hoc cõcilium solam nuncupationẽ habet sacerdotalem sciẽtiã aũt prauã atq; prophanã hoc ꝓcilium contumax habet os ⁊ spiritum mendacio delibutuz. Nam veritatẽ quandã finxit in fallacia presumpsit hoc concilium sancta synod⁹ vtpote zizania dominice aree. i. eccl̃ie catholice ventilauit ⁊ vẽtilabro diuini iudicij proiecit ablata ergo sunt a catholica ecclesia ⁊ redarguta figmenta eius. hec ille. Item cõciliũ aquisgrani celebratum cuius diffinitioni circa materiam sacramenti matrimonij non statur videlicz q̃ raptor nõ possit matrimonialit̃ cũ rapta copulari. de quo in. c. Placuit. xxx vi. q. ij. sed pori⁹ stat̃ auctr̃i Diero. ꝓtrariũ diffinitis. vt in. c. Tria. c. q. de quo fit mẽtio etiã i glosa sup. c. de libellis. di. xx. ⁊ sic de multis aliꝝ possent exempla induci ⁊ cũ illis etiã de basilien. q̃ ⁊ scandalosuz ⁊ in mltis a sctoꝝ patrũ doctrina errasse videt̃. Preterea q̃ ꝓciliũ põfatũ errare possit satis apte colligit̃ ex btõ Augu. qui in epla quadã contra donatistas. vbi post quoddã acerrimũ argumentũ subinfert ad ꝓpositũ. sic faciant mille cõcilia epi vestri huic vni sentẽtie respõdeãt ⁊ ad id q̃ voluerũt cõsentim⁹ vobis. Item idẽ colligit̃ ex beato Jsi doro in ca. Dño sctõ. di. l. vbi ait. q̃ si in gestis concilioꝝ distans sentẽtia inueniat̃ illius cõcilij sententie standũ sit cuius quidẽ potior et antiquior extat auctoritas. nũq̃ autẽ adinuicem possunt discordare nisi altero illoꝝ a vero declinãte. qm̃ ẽm pbm. i. etbi. Omnia vera consonant ß falsum ẽ q̃ a vero dissonat. hoc aũt nequaq̃ dixisset Jsiõ. si fuisset impossibile concilijũ alioq̃ errare. Idẽ etiã colligit̃ ex. c. cũcta p mũdũ. ix. q. iij. Item Aug. in epla ꝓta donatistas ait. Jtaq; cõciliũ illud puersuz atq; nephandum maxime vt credit̃ traditoꝝ fuit. Ex his exufflat̃ fãtasia stulta eoꝝ q̃ omni ꝓcilio nõ errãdi gram q̃si essentialit̃ inesse affirmãt: cuz tam ex euãgelio q̃ ex actib⁹ apl̃oꝝ ⁊ gestis antiquoꝝ conciliorꝝ manifeste oppositũ habeat.

Capitulū. lix. In quo obijcitur contra predicta.

Capm LIX

Unt aliqui ad-

uersarij q̄bus non sapit veritas p̄dicta de ifallibilitate iudicij plenarioꝝ ꝯcilioꝝ ⁊ arguūt ꝓtra illam multipliciter. Primo sic: vt Guilhelmꝰ ockam iducit in dialogo suo. Una sola eccl'ia militans est que cōtra fidē errare nō potest: qz de sola vl'i ecclesia militāte iuenit in scripturꝭ auctēticis q̄ errare nō potest: concilia autem vl'e licet sit pars ecclesie vl'is nō tn̄ est ipsa ecclesia vl'is. ergo temerariū est dicere q̄ ꝯciliū gñale circa fidem errare nō possit. Secūdo sic. illa ꝯgregatio q̄ potest volūtate būana dissolui pōt cōtra fidē errare q; illa eccl'ia que in fide errare nō potest vsq; in finem seculi est duratura. iuxta verbū xp̄i Mat. vlt. Ego aūt vobiscū sum vsq; ad ⁊c̄. sed ꝯcilium vl'e potest humana volūtate dissolui sicut dissoluit. ergo cōciliū vniuersale potest errare in fide. Tertio ille persone que in diuersis locis existētes p̄nt circa fidem errare: etiā si ad vnū locū cōueniunt possunt circa fidē errare: qz concursus ad eundem locū nō reddit illos inobliquabiles a fide: qz sicut locus nō sanctificat boies ita nō cōfirmat in fide. sed oēs ad ꝯcilium venientes generale anteq̄ cōuenirēt potuerūt circa fidē errare. g̃ etiā postq̄ cōuenerūt potuerūt labi in beretica prauitatem. Quarto sic. si in generali cōcilio ꝯgregati circa fidem errare nō possunt aut hoc est rōne sapiētie qua p̄fulgēt aut rōne sanctitatis q̄ pollēt: aut rōne auctis ⁊ ptātis quā habēt: aut rōne p̄missionis xp̄i q̄ p̄misit aplis fidē vsq; ad finē seculi duraturā. Nō ꝓpter p̄mū tm̄: qz sepe multi sapiētes catholici inueniunt extra gñale ꝯciliū qui habēt defensare fidē licet errare possint. Nō ꝓpter secundū. s. sanctitatē: qz nō sp sanctiores sunt q̄ ad concilia cōueniūt gñale. tuz etiā qz sctitas in ecclesia militāte nullos confirmat in fide sicut patet. Nec ꝓpter tertiū. s. auctrem: qz papa est maioꝛ auctē illis ⁊ tn̄ errare pōt in fide. iuxta. si papa. di. xl. Non etiā ꝓpter quartū. s. xp̄i p̄missionem: qz xp̄s p̄mittens q̄ fides sp dura tura foret in ecclesia nullā fecit mentōnem de cōcilio vl'i. Quinto arguit exēplis multoꝝ ꝯcilioꝝ que videtur errasse de q̄bus dictū est in precedēti. c. Sexto arguit etiā errasse ꝯciliuz plenariū in quo ꝯsensus ⁊ approbatio aplice sedis interuenit. patet de synodo Stephani pape septimi qui erronee oēs ordinationes factas p ffozmosum papā irritas esse decreuit vnde etiam synodo celebrata rome per Johānem. ix. extitit reprobata. ergo cōciliū vl'e pōt

Bigumētū p̄mū

Secūdum

Tertium

Quartum

Quintum

Sextum

errare: qz ꝯstat q̄ altera illarū synodoꝝ quarum vna aliā reprobauit errauit. Septimo arguit ex illo beati Augu. li. de vnico baptismo cōtra donatistas. ipa plenaria cōcilia sepe prioꝛa cōtingit a superioꝛib⁹ emēdari. hoc aūt non esset nisi prioꝛa illa q̄ emendanda veniunt aliquo modo errassent.

Septimum

Capitulū. lx. In quo respōdet obiectōib⁹ prefatis.

Capm. LX

Ene consideran-

tibus que dicta sūt facile ē respōdere p̄fatis obiectōibus. Unde ad p̄mā cū dr̄ q̄ de sola vniuersali eccl'ia inueniatur in scripturis auctenticis q̄ errare non possit in fide: respondet dupliciter. Primo negando maioꝛē illā: q̄m in scripturis auctētic̄ non tm̄ de vniuersali eccl'ia sed etiā de romana siue aplica sede reperit q̄ errare nō possit. vñ Luc. xxij. dictū est petro ꝓ ecclia romana ⁊ aplica sede. Petre ego rogaui ꝓ te vt non deficiat fides tua. habet etiā in ca. In sede. ⁊ in. c. Nec ē fides. xxix. q. i. sicut pleni⁹ in lib. ij. ca. cix. ostēdim⁹. Secūdo respōdet ad minoꝛē q̄ licz plenariū cōciliuz nō sit materialit̄ tota vniuersalis eccl'ia: est tn̄ tota auctrate. vñ hac rōne in. c. Confidim⁹. xx v. q. i. diffinita in plenaria synodo dicūt vl'is eccl'ie assensu approbata. An secundā cū dicit q̄ congregatio que volūtate humana ⁊c̄. respondet negādo vniuersalit̄ assumptū. Uerūtamē est notādū sicut in. ij. li. c. cix. distinxim⁹ q̄ nō errare siue deficere aliter videt attribui q̄m dicit q̄ vl'is eccl'ia errare vel deficere nō pōt in fide ⁊ alit̄ cū attribuit aut aplice sedi aut plenario concilio. vniuersali quidē eccl'ie attribuit quia fides nunq̄ deficiet de eccl'ia: q̄m semp in aliq̄bus multis aut paucis fides semp permanebit vsq; ad finē. sicut nos plenissime ostēdim⁹ li. i. hui⁹ summe. c. xxviij. sedi vero aplico aut plenario cōcilio attribuit quo ad iudiciū ita q̄ dicim⁹ q̄ ipe oīpotens deus bos q̄bus fidei magisteriū cōmisit nō p̄mittet in his q̄ fidei sunt errare. vnde stat bene q̄ concilium plenariū dissoluat humana volūtate ⁊ tn̄ cū fuit congregatū in his q̄ fidei sunt vniuersali oiz cōsensu diffinita nō erret. ꝓpter qd̄ imperoꝛ Martianus in epla quā in fine cōcilij calcedonensis scribit ꝯstantinopolitan̄. dicit sic. Uere impi⁹ ⁊ sacrileg⁹ est q̄ post sacerdotum sentētia opinioni sue aliq̄d tractādū relinq̄t. extreme quippe dementie est in medio ⁊ perspicuo die cōmentitiū lumen inq̄rere. quisq̄s em̄ post veritatem repertā aliquid vlterius discutit mendaciū querit. ⁊. j. Iniuriā em̄ facit iudicio reuerendissime synodi si q̄s semel

Ad p̄mū

Ad secūdum

iudicata ac recte dispositā reuoluere ⁊ publice disputare contēdit.hec ille. Ad tertiam cū dr q ille psone que in diuersis locis ⁊c.rn̄detur q ratio nō ꝓcedit:qm̄ licet oēs ꝓueniētes ad locū cōcilij figillatim cōsiderati possent errare nō tn̄ oēs simul iuncti in iudicio eor̄ q̄ ad fidez pertinēt deo sic ordināte. Aliqua em̄ sūt priuilegia cōitatis que nō cōueniunt singulis de cōitate.silr̄ licet quilibet de ecclesia possit errare in fide nō tn̄ ipsa ecclesia que nō est nisi ipsor̄ fideliū collectio sic in.c. ecclesia de ꝓse.di.i. Ad quartā cū arguit q aut rōne sapiētie ⁊c.respōdet q principaliter rōne ꝓmissionis diuine ⁊ ad ꝓbationē cū dicit q xp̄s cū promisit apl̄is fidem duraturā nō fecit mētionem de ꝓcilio vñ.respōdet dupliciter. Primo q xp̄s ꝓmittēdo beato Petro q fides ei⁹ in ecclesia sua ⁊ sede nunq̄ eēt defectura Luc. xxij. vt dictū est ⁊ in ꝓcilio plenario romanus pon.intelligat vt caput ⁊ magister ac diffinitor et ꝓsequēti ꝓmissio illa extendit ad concilū vle plenarium qđ ⁊ auctē ⁊ approbatione apostolice sedis fulcitur. Scđo rn̄detur q xp̄s ꝓmittēdo eccle vñ q porte iferi nō essent p̄ualiture aduersus eam Mar.xvij. promisisse etiā intelligitur hoc plenario vñ ꝓcilio qđ ipsam vle ecclesiā plena repsentat auctē. Ad quintam cū arguit q multa ꝓcilia errasse legūtur respōdetur q illa ꝓcilia de quib⁹ exēpla inducta sunt plenaria nō fuerunt cū in eor̄ diffinitionib⁹ nec approbatio nec ꝓsensus romani pon.qui est vñis ecclesie rector ⁊ princeps iter uenit:⁊ ita nō vñis ecclesie fuerūt auctē diffinita. Ad sextā cum arguit de ꝓcilio Strepbani septimi respōdetur vt al's respōsum ē in.ij. li.c.cix.q erro: ille nō fuit circa ea que humane saluti sunt necessaria vnde nō est ad ꝓpositum. Ad septimā cum arguit de beato Augu.respōsio eadem est.dicimus em̄ q Aug.nō loquitur de emēdatione quo ad fidē: ꝫ quo ad ea que cōsistunt in facto in quib⁹ ecclesia pōt falli.vnde ait ipsa plenaria ꝓcilia sepe priora cōtingit a posterioribus emēdari cuz aliquo rerū experimento aperit qđ clausum erat ⁊ cognoscit qđ latebat.hoc aūt nō videt posse referri ad fidem vt.j.plenius dicetur.

Ad tertium

Ad quartum

Ad quintū

Ad sextum

Ad septimū

Capitulū.lxi. In quo ostēditur q apli omnes in passione xp̄i a fide eius defecerunt.

Cap'm LXI

QUoniā quidam aduersarioꝝ ad ꝓbandū q ecclesia vñis in fide deficere possit: et per ꝓñs vle ꝓcilij illā repsentās magnū fundamentū capere videtur ex hoc q oēs apli in quib⁹ vñis ecclia repzelentari videbatur in xp̄i passione defecisse videnť.ꝑm illō Matb.xxvi.qđ dñs dixit aplis. Omnes vos scādalū patiemini in me in ista nocte.scriptū est em̄. Percutiam pastorē ⁊ dispergent oues gregis.glo.interli.i.ab vnitate fidei soluētur Placuit nobis de hoc aliq̄d tractare,vbi aduertēduz est q sunt aliq̄ aduersarioꝝ dicētes nullo modo asserendū esse q oēs apli in passione xp̄i defecerint timētes ex hoc sequi q fides defecerit ecclesie.sed istud iudicio nostro saluo semp meliori nō est bene dictū ꝓpt duo ꝓmo q: suppositū videt falsuz.secūdo q: cōsequētia quā faciūt nullas vires habet. Primū patz qm̄ suppositū illud videlz q oēs apli in passione xp̄i a fide eius pfecta non ceciderint nō videt consonare sed repugnare sacre scripture sctoꝝ patrū testimonijs ⁊ cōmuni fidei vniuersalis eccle. Repugnare quidez videt sacre scripture in plurib⁹ locis . Primo illi q̄ habet p̄s.xij.omes declinauerūt.sup quo ita inquit Iero. bunc p̄s.de passione xp̄i refert qm̄ oēs dñm reliquerūt intrātū vt petr⁹ quoq; qui apl'oꝝ fuit ꝓnceps ip̄z negaret. Itē infra sup illud. Non ē qui faciat bonū vsq; ad vnuz dicit idē Ieroñ.sic:hic apparet q hic p̄s.de passione prineat:qz null⁹ de discipulis nec petrus q̄ caput ecclie ē qz ⁊ ipe negauit. hec hie rony. Itē secūdo repugnat sacre scripture illi q̄ habet p̄s.lxvij.Laborauī clamās ⁊c.seq̄t defecerūt oculi mei.vbi sic dicit glo.a sperando in deū verū.alia lra bz sic: discipuli desperauerunt. vñ oculi duoꝝ discipuloꝝ tenebāt in via xp̄z nō cognoscentiū:qm̄ desperantes dixerūt.Speraui m⁹ q esset redēpturus israel q̄bus extra factuz est qđ intus erat .i. cecitas cordisfacta ē in oculis: sed spem reddidit qñ cicatrices palpādas obtulit q̄b⁹ tactis Thomas ad spem redijt clamans. Deus me⁹ ⁊ dñs me⁹ hec ibi. Itē repugnat scripture sequētis versus: vbi ait. Multiplicati sunt sup capillos capitis mei ⁊c. vbi ait glo. tpe passionis recesserunt iudei a xp̄o ⁊ etiā apl̄i:eo ꝺo resurgente redierūt apl̄i sed nō iudei.hec ibi. Itez tertio repugnat scripture illi p̄s.lxxxvij. Oculi mei languerunt pre inopia.sup quo beatus Grego.⁊ habet etiā in glo.ordinaria ita loq̄t illi oculi.i.scti apl̄i q̄b⁹ nō reuelauerat caro et sanguis ꝫ pat eius q̄ est in celis: vt petr⁹ diceret.Tu es xp̄us fili⁹ dei viui: videtes eū tradi atq; tanta perpeti mala:qm̄ nō videbāt eū in virtute forme sue ꝫ q̄si superatū atq; impotentem infirmati sunt ab ei⁹ inopia velut subtracto sibi cibo lumine suo.hec ille. Quarto repugnat scripture illi p̄s. lxxxvij. Perfudisti eū ꝓfusione,sup quo ita inq̄t Iero. Cōfusiōe

inquit mortis hoc dicebāt apli ignorātes eū a morte debere resurgere ⁊ Petro quasi delira mēta visa sunt verba resurrectiōis ei⁹ Thōas aūt ait. Nisi videro nō credā. ℔ Piero. Quinto cōtradic̄ scripture illi. ps. cviij. Genua mea infirmata sunt a ieiunio. qđ exponēs beat⁹ Augu. de aplis ita inqt vbi significatū esse arbitror eos qui in mēbris ei⁹ fortes videbātur tā q̄ psentia panis quo sustentabant abstracta in ei⁹ passione defecisse vsq; ad negationē que apparuit in ipso Petro. Et caro inqt mea immutata est ꝓpter oleum. vt eos mea morte deficiēs mea resurrectione firmarē ⁊ misso spiritusancto vngerē q̄ nō ad eos veniſſet nisi ego abiſſem. hec ille. Sexto repugnat scripture illi. ps. cxxxviij. Dies formabuntur ⁊ nemo in eis. vbi habet alia lra: per diē errabūt ⁊ nemo in eis. qđ beat⁹ Aug. exponēs de aplis ita ait. Dies hic adhuc erat dñs ihesus xp̄s. vnde dicebat ambulate dū lucem habetis: ꝫ per diē errabant iperfecti eius putauerūt ⁊ ipsi dñm ihesum xp̄m tantūmodo hoiem esse nō habere in se occultam diuinitatē nō eē occulte deum: ꝫ hoc solū qđ videbaṫ hoc ⁊ ipsi putauerūt. naꝫ ⁊ ipse Petrus dixerat dño cum interrogasset quē illū dicerēt hoies tu es xp̄s filius dei viui dixerat ei dñs. Beat⁹ es Symon bariona: qz caro ⁊ sanguis nō reuelauit tibi sed pater meus qui est in celis. quare⁊ qz dixerat illū filiuꝫ dei. vbi paulopost in eodē loco in ipsa ꝓtestione verboꝝ cepit dñs de passione sua futura dicere: ille aūt Petrus qui iam cōfessus erat illum filiū dei timuit ne sicut fili⁹ hois moreret erat em̄ filius dei ⁊ filius hois. timuit Petrus ne in forma serui periret forma dei et nō pori⁹ p̄sumpsit: qz ex forma dei reuiuiſceret forma serui ⁊ ait illi absit a te dñe ꝓpicius tibi esto. ⁊ dñs q̄ illū beatū dixerat illa voce. vade post me inquit satbana nec̄ em̄ sapis que dei sunt ꝫ que hominū ⁊ infra. Xp̄s iter illos ambulauerat: ante oculos illoꝝ fluct⁹ calcauerat: ventis impauerat. āte oculos ipsoꝝ quadriduanū mortuū suscitauerat: añ oculos ipsoꝝ tāta miracula fecerat: ⁊ tñ trepidauerunt in passione eius quasi amiſſent eū de quo frustra p̄sumpserāt. ꝫ p diē errabant ⁊ nemo in eis. Nemo p̄sus nec ipse q̄ dixerat tecū ero vsq; ad mortem. dixerat em̄ illis veniet hora vt me relinq̄tis solū ⁊ eat vnusq̄sq; viā suā: hec Aug. Septimo ꝓtradicit scripture illi que habet Job. xix. vbi dicit Pelli mee ꝓsumptis carnib⁹ adhesit os meū ⁊c. qđ verbū exponēs beat⁹ Grego. ita ait. In osse fortitudo in carnib⁹ infirmitas corpis designat. per os ergo xp̄s p carnez discipuli qui tpe passionis infirma sapuerunt. hec ille. Ex quib⁹ auctoritatib⁹ vt videt iuxta expositiones sanctoꝝ patrū discipuli nō videntur sapuisse que dei erāt in xp̄o ꝫ tm̄ que hois erant q̄ dicunt infirma. Octauo repugnat scripture illi que habet Mat. xxvi. ⁊ Marc. xiij. vbi xp̄s ait aplis. Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. scriptuꝫ est em̄. Percutiā pastorē ⁊ dispergent oues gregis. glo. interli. ab vnitate fidei soluent. Itē glo. ordi. babꝫ sic: p̄dicit qđ passuri sunt vt cum passi fuerint nō desperēt sed peniteāt q̄ scandalizant nocte scandalizant. i. mēte obscurati. Itē būc locū exponēs scūs Tho. ita dicit. apli ꝓpt infirmitatē carnis scādalū passi aggrauat pctm̄ eoꝝ ex ꝓpinquitate tpis: qz post tantas admonitiōes ⁊ sacramēti susceptionē vñ obliti erāt que fecerat eis. hec ille. Nono contradicit scripture illi q̄ habet Luc. xxiij. vbi legit⁹ q verba mulierū nunciantiū aplis xp̄m resurrexisse visa sunt aplis q̄si deliramētum ⁊ nō crediderūt illis. Decimo repugnat scripture illi q̄ habet Marc. xvi. legit⁹ q dñs apparēs aplis exprobrauit incredulitatē eorū ⁊ duriciā cordis qz bis q̄ viderāt eū resurrexisse nō crediderūt: vbi dicit glo. q̄ est Grego. in homelia: q discipuli resurrectionē dñi tarde crediderūt nō tam illoꝝ infirmitas q̄ nostra firmitas fuit. dubitāt⁹ em̄ ipis resurrectio p multa argumēta ꝓbata est q̄b⁹ ⁊ nos firmi⁹ solidamur. Ad idē btūs Ambro. lib. de incarnatōe. c. vij. sic dicit. discipuli q̄dē aliq̄n errauerūt ne nos postea errare possem⁹. ergo illoꝝ error nobis ꝓfecit q̄si hoies errauerunt q̄si discipuli crediderūt. hec ille. Ampli⁹ secundo dictū etiā aduersarioꝝ repugnat sanctoꝝ patrū doctrinis. ait em̄ btūs Jsi. vt habetur in glo. sup illud Exo. iij. ita vt fugeret moyses virga in serpētē xp̄s in morte expauit moyses ⁊ fugit: mortuo em̄ xp̄o expauerūt discipuli a spe in qua fuerant recedentes. hec ille. Leterū dictū aduersarioꝝ ꝓtradicit cōi ecclesie vniuersalis fidei. nā vt Guills in rationali diuinoꝝ officioꝝ testat. Candela q̄ in die⁹ occultat⁹ tenebrarū hebdomade sctē per totā xp̄i ecclīam designat xp̄i fidē que in sola ꝛgine remāsit p quā oēs fideles docti ⁊ illuminati sunt. Item idem cōfirmans irrefragabilis doctoꝝ magr̄ Alexāder de alis in. iij. sentē. in expositiōe symboli dicit sic. Opinio q̄ dic̄ q̄ in sola virgine stetit eccl̄ia in q̄ sola fides mansit in passione videt nobis vera. Itē doctores iuris canonici. vñ Huguicio in apparatu suo sup illud de pnia. di. i. in. §. bis auctoritatibus dicit sic. Mortuo xp̄o petrus ⁊ alij apostoli defecerūt in fide xp̄i dubitātes de eo

peccauerũt mortalit̃. Idẽ dicit Archi. in eodem loco. Pterea secũdo dictũ aduersariorum nõ est sustinẽdũ: qm̃ cõsequntia quã faciunt nullius efficacie ẽ: apli defecerũt in fide ergo fides ecclie defecit: qm̃ in brã ꝯgine dicitur integerrima ꝓmansisse qõ nõ est minus credibile q̃ illud qõ btus Aug. inquit sup illud ps. Sepe expugnauerũt me a iuuentute mea. ⁊ habet in glo. vbi ita dicit. Aliqñ in solo abel erat ecclia. Leterũ ista ꝓna non valet. Petrus ⁊ alij apli defecerũt in fide. g̃ vlis ecclesia siue cõciliũ vle. s. papa q̃ succedit beato petro ⁊ oẽs alij plati q̃ succedunt aplis simul synodalit̃ cõgregati errare in fide possunt, ꝓpter duo. Tum ꝓmo q: nec petr⁹ tũc rp̃is pastor erat ecclie: nec alij apli erãt in aliq̃ prelatione iurisdictõis sublimati: qm̃ vt in supioribus cõmemoratus sepe est ꝓ ꝓba illa tm̃. Pasce oues meas Joh. vl. dicta petro petr⁹ constitut⁹ est actu pastor ecclie vlis. vñ tũc solus xp̃s erat pastor ecclie. ⁊ ideo non mirũ si oues pastorẽ suum relinquẽtes errauerũt. ꝟm illud Zacha. xiij. ⁊ Matth. xxvi. Percutiã pastorẽ ⁊ dispergent oues. Tum secũdo q: apli deficientes nõ defecerũt collegialit̃ cõgregati videlicz defectu q̃ ex cõi eoz cõsensu emanauerit vt ptz sed defecerũt vt singuli ꝟm qõ dñs eis pdixerat dicẽs. Veniet hora vt me relinq̃tis ⁊ eat vnusq̃sq; in viã suã. Matth. xxvi. Ex q̃bus satis pz aduersarioz dicta sustinẽda nõ esse: sed cuz iam ex sanctoz patrũ testimonijs habitũ sit aplos in xp̃i passione defecisse in fide querendũ videt vtrum rõne illius erroris quo errauerũt poterant dici heretici vel infideles. Ad qõ nobis videt dicendũ saluo semper meliori iudicio q̃ nõ fuerũt heretici: quia heresis non rm̃ dicit errorẽ in intellectu ꝫ pti naciã q̃si formale ꝓncipiũ: vt colligit ex. c. heresis. xxiij. q. iij. vñ Aug. inquit. Non q̃ falsas opiniones imitant: sed q̃ eas cõtumacit̃ defẽdunt heretici sunt censendi. cũ aũt apli nõ restiterint fidei resurrectiõis ptinacit̃ aut aliq̃ animositate defenderint incredulitatẽ eoz nõ poterant censeri heretici. Infideles vero dici potuerũt vtputa sine fide xp̃i vt pz ex supradictis. vñ Crisost. tractans illud Joh. xx. Maria magdalena venit ad monumentum cũ adhuc tenebre essent. dicit q: adhuc fuit in tenebris infidelitat̃. Item mulier q̃d ploras? nõ lachrymas nudas sed fidẽ quero. Sed surgit hic alia questio: si infideles fuerũt querit̃ in q̃ specie infidelitat̃ errauerũt. cõmunit̃ em̃ nõ dicunt nisi tres species infidelitat̃: videlz ꝑma q̃ renitit̃ fidei non suscepte ⁊ talis ẽ infidelitas paganoz siue gentiliũ, secũda est q̃ renitit̃ fidei susceptę in figura: ⁊ talis est infidelitas iudeoz. tertia est qua renitit̃ fidei in ipa manifestatõe veritat̃. Et quecũq; harum ascribat aplis videt inhonorabile eis. Ad h̃ respõdenduz nobis videt saluo semp meliori iudicio q̃ nulla specierũ pdictarũ infidelitat̃ apli dicẽdi sunt fuisse infideles tpe passionis xp̃i. Pro quo notandũ q̃ infidelitas triplicit̃ põt accipi. duos modos ponit sctus Tho. in ij. ij. q. x. ar. i. Uno modo ꝟm purã siue ꝟm simplicẽ negatõnẽ vt dicat̃ quis infidelis ex hoc solo q̃ nõ habet fidẽ. ⁊ hoc modo vt dic̃ sctus Tho. vbi sup̃ in his q̃ nihil audiuerũt de fide nõ habet rõnẽ peccati ꝫ magis pene: q: talis ignorãtia diuinoz ex pcto primi parentis est subsecuta. Secũdo capit̃ infidelitas ꝟm contrarietatẽ ad fidẽ q: scz aliqs repugnat auditui fidei vel etiã ꝓtenit ipam ꝟm illud Esa. v. Quis credidit auditui nostro. ⁊ in hoc pficit̃ ratio infidelitat̃. Cũ aũt apli non sint dicẽdi simplicẽ negatõnẽ fidei habuisse cũ multa de fide ⁊ resurrectõe audierint a xp̃o: imo etiam ipi cõfessi fuerint fidem diuinitat̃ in xp̃o qñ a xp̃o interrogãti: vos aũt quẽ me esse dicit̃: petrus ꝓ se ⁊ oĩb⁹ alijs rñdit. Tu es xp̃s filiꝰ dei viui. Prefea Aug. sup Joh. inqt q̃ apli a xp̃o credũt baptizati ⁊ p̃ ꝓns habuerũt fidẽ xp̃i ⁊ ita nõ possũt dici infideles p simplicẽ negationẽ fidei. Leterũ nõ potuerũt etiã dici infideles secũdo modo. s. ꝟm cõtrarietatẽ ad fidẽ: q: nusq̃ legũt fidei ꝓtradixisse tenẽdo aut pertinacit̃ defendẽdo ꝓtrariũ. Cũ aũt dicãt fuisse infideles necesse ẽ ponere tertiũ modũ infidelitat̃ q̃ scz medio⁹ sit inꝰ duos modos pdictos q̃ est quedã fluctuatio inꝰ duas ptes nec vni nec alteri firmit̃ adherẽdo de quo videt satis ꝓuenient ad ꝓpositũ loq̃. c. i. eꝰ de hereticis. dubius i fide infidelis ẽ. ¶fides em̃ vt inqt brũs Berñ. ambiguũ nõ bz vel si habz fides nõ ẽ. ⁊ isto modo possunt intelligi tã dicta sacre scripture q̃ sctoz patrũ vbi vident apli dici incredeli siue infideles. Et ex his pz q̃ nulla illarũ triũ specierũ videlz paganoz iudeoz hereticoz de q̃b⁹ arguebat̃ apli fũt censendi infideles: q: apli nõ dicũt fuisse infideles scdo modo infidelitat̃. s. ꝟm ꝓtrarietatẽ ad fidẽ cu iusmodi infidelitat̃ sunt põfate tres species vt superius est explanatum.

Utrũ apli deficientes in fide erãt heretici

Capitulũ. lxij. Q̃ ad romanũ pontificẽ spectat eorrigere ⁊ dãnare cõcilia que in pniciẽ fidei aut scandalum ecclesie processisse contingit.

Capm LXII

Hemadmoduz

q ad romanũ põtificẽ vt ad ecclie ꝓncipẽ ptinet ꝓcilia vniuersalia si bene ꝓcesserint approbatõe ⁊ auctte sua cõ-

firmãdo bonorare:ita ipſi? eſt ea concilia que in perniciẽ fidei aut toti? ecclesie pturbatiõez celebrata reperta fuerint corrigere reprobare ac cassare:ea que min?iuste minusq; bene acta sunt retractando ⁊ pdẽnando. ſicut de pcilio Arimineñ.patet:qz eñ in eo fides lesa fuit et infidelitas cõscripta Damasus papa eã ãnullat.vt iam dixim? supra in.c.lvij. Item idẽ patet de Epbesino pcilio scdo qõ licz auctẽ apostolica fuerit pgregatũ ⁊ amplissimo prelatorũ numero venerabile: verũtamen qz vt dicit Leo papa in eo nõ fuit obseruata iusticie moderatio nec fidei religio.idẽ Leo papa beatiss̃im? nõ modo sine ipſi? synodalis pgregatõis assensu submouit:ꝫ etiã pdẽnauit cassauit atq; reprobauit documẽto ei? qui ait Esa. lxxix. Dissolue colligationes impietatis.atq; in correctionẽ eius synodũ calcedoneñ.sua auctẽ istituit. Pro cui? synodi male acte pdemnatione scribit Galla placida sp Augusta Helene pulcherrime pyssimo semp augusto orans vt de illa synodo Leo papa pmitteret iudicare sicut ad eũ iure primat? sui ptinebat ita dicẽs.Cũ g̃ beato petro nostrã psentiã dedissem?illic multitudine sacerdotũ romanus Leo papa circũdatus p dignitate sui loci vos prim? adh̃t qui pter impositã gemitus sui tristiciã desideriũ plene suũ verbis infinuare nõ poterat.vicit tñ pstãtia sapie sacerdotis vt lachrymas paululũ retineret ⁊ cãm violate fidei tãq; bius vindex manifesto sermõe pferret. In quo sermone cognouim? nñis catholicã fidem esse turbatã quã a diuo patre nostro pstantino nñi generis parẽtes seruauerũt:ergo tua clementia ꝑm catholicam fidẽ (qõ semp nobiscũ fecit ⁊ nũc filiter conspirare videt) dignet vt quicq̃d in illius tumultuoso miseroq; concilio (.s.Epbesino) constitutum est omni virtute submoueat ⁊ omnibus integris permanẽtib? ad iudiciũ apostolice sedis (in qua primitus beatiss̃im? aplꝰ petrus qui etiã claues regni celoꝝ suscipiẽs:sacerdotij pncipatũ tenuit) eparus cã mittat.hec illa. Itẽ p eadẽ cã scribens iperatori Theodosio sic inq̃t. Dũ in ipso igressu ciuitatis banc curã habuissem? vt cultũ beato Petro redderem? in ipso adorãdo altari martyꝝ reuerẽd? Leo eps paululũ se post orõem retinẽs pter catholicã fidẽ apud nos defecit ⁊ j. hac g̃ gra tua mansuetudo tantis turbis resistẽs veritatẽ imaculatã fidei catholice religionis seruare pcipiat vt ꝑm formã et diffinitionẽ aplice sedis quã etiã nos tãq; pcellentẽ silr veneramur instituta sacerdotij illeso manẽte po ia ſflauiano ad cõcilij ⁊ aplice sedis iudiciũ trãsmittãtur in qua ꝑm? ille qui celestes claues dignus fuit accipere pncipatum eparus ordinauit.hec illa. Itẽ p eadem causa ⁊ cũ eadẽ fide valẽtinian? imperor scribens theodosio imperatori ita dicẽ.Cũ aduenissem in vrbẽ romã ad diuinitatẽ placandã sequenti die ad basilicaz bti petri aplꝰ pcessi ⁊ illic a romano epo ⁊ ab alijs cuz eo ex diuersis pincijs pgregat̃ rogat? sum scribere vestre mansuetudini de fide q̃ cũ sit cõseruatrix animarũ dr̃ pturbata quã nos a nñis maiorib? traditã debem? cũ omi cõpetẽti deuotiõe defendere ⁊ dignitatẽ ppie veneratõnis btõ aplo petro intemeratã ⁊ in nñis tẽporib? ꝓseruare quatinus beatiss̃imus romane ciuitatis eps cui pncipatũ sacerdotij sup oes antiq̃tas cõtulit:locũ habeat ⁊ facultatẽ de fide ⁊ sacerdotibus iudicare.hec ille. Ex q̃bus manifeste pz ꝙ ad romanũ pon.iure pncipat? sui ptinebat iudicare de q̃buscũq; sacerdotũ cõgregationib? si error aliquo istas cõtingeret maculari. Quocirca scrũs Dionysi? papa scribens Seuero epo dicit sic. Olim ⁊ ab initio rantã pcepim? a btõ petro aplorꝫ pncipe fiduciam vt habeam? auctẽtatẽ vniuersali ecclie auxiliãte dño subuenire ⁊ quicq̃d nociuuz ẽ auctate aplica corrigere ⁊ emẽdare.ad hoc eñ diuine dispẽsationis puisio gradus ⁊ diuersos cõstituit ordines esse distinctos vt sic dũ minores potioribꝰ reuerẽtiã exhiberent ⁊ potiores minoribꝰ dilectionẽ impẽderẽt vna cõcordie fieret ex diuersitate pfectio:ꝫ rõe officioꝝ gerere tur administratio singuloꝝ. Hec ille. De hac ño auctẽ roma.pon.in cassando pcilia neq̃ter celebrata ⁊ boc p sua auctẽ qua a xpo donat? est cũ ei dictũ est. Quodcũq; ligaueris sup terrã erit ligatũ ⁊ in celis ⁊ quodcũq; solueris sup terram ⁊c. loquit papa Nicolaus in epla illa gloriosa quã scribit archiepis metropolitis ⁊ epis pstãtinopolitane sedi subiectis pulcherũ testimoniũ faciẽs ita inq̃t. Necnõ ⁊ patrũ p̃decessoꝝ nñoꝝ secuti vestigia q̃ soliti sũt etiã vniuersoꝝ concilia neq̃ter celebrata cassare pontificũ siqua socia sunt crebro dicrevel exẽplaria fortassis epla ⁊c. Eñ in gestis octaue synodi de papa nicolao ita habet.tũc cognoscens papa nicolaus scz q̃ fecerat foci? cõtra ignatiũ ⁊ scrutãs oia fecit synodũ ⁊ conuocauit oes occidẽtales epos archiepos ⁊ metropolitas ⁊ omnẽ clerũ scrẽ romane ecclie atq; totũ senatũ pncipũ romanoꝝ ⁊ dãnauerunt liberiũ ⁊ cõciliũ malignantiũ qõ factuz ẽ aduersus sanctiss̃imũ virum ignatiũ ⁊ deposuit apocrisarios q̃ venerant huc raydealdũ scz ⁊ zachariã ⁊ ab oi honore sacerdotali ac oi cõmunione reppulit eos: qñ cõicauerit ⁊ ꝓsense

runt ⁊ cōstituerūt inuasorē ⁊ adulterū focīū ⁊ abdicauit ꝯcilīū malignantiū. hec ille. Item synodus rome ꝯgregata tpe adriani q̄ secut⁹ est nicolaū supplicās vt ꝓsequeret̄ qō incepe rat papa nicolaus dic̄ sic. Quapropt̄ oramus te o angelice papa vt eundē habens spm̄ eun demq; zelū pietat̄ quē ⁊ fratres tui feruētissi mi p̄sules cōciliabulū cū gestis suis qō con stantinopoli nuper cōtra veritatē sub tyran nice imperāte michaele cōgregatū est ita sen tentie vestre falce recidat̄ vt nullū de eo mo mentū: nullū de eo remaneat oīno vestigiū ꝑ ad sui dānationē vel execrationē arimineñ. synodo vel ephesino latrocinio sit modis om nibus cōparādū. Et.j. Adrian⁹ ipse ꝓsequēs petitionē p̄fate synodi ita inq̄t. Cōciliabulū vanitat̄ a socio ⁊ bui⁹ fautore michaele vide licet tyrānice imperāte cōstātinopoli aduer sus aplīce sedis reuerētiā ⁊ ꝓuilegiū ꝯgrega tum vtpote veritat̄ inimicū ⁊ oīm falsitate re pletū qō ⁊ sibi cōsentiētium aias interficiēs ephesino latrocinio cōparādū fore statuim⁹ ⁊ ip̄ius execranda gesta q̄busq; habeant̄ mo nimētis inserta sūmi iudicis iesu xp̄i sanctorumq; p̄ncipum apl̄oꝝ petri ⁊ pauli nostraq; medio citat̄ auctē penit⁹ abolēda decernim⁹ ita vt igni vorāda tradāt̄ ⁊ anathemate ꝑpe tuo percellant̄. silr ⁊ de ceteris scripturis q̄ vi ris iam notatis auctorib⁹ cōtra eādē sedē tpe diuerso sūt edite: gerēdis modis oīb⁹ diffini m⁹. ℞ ille. Jtē idē adrian⁹ papa scribēs tepa sio patriarche in septima synodo dic̄ sic. Ve strā scripras suggerat pijs impatorib⁹: vt in p̄ mis pseudo sylog⁹ (.i. falsū collegiū) ille q̄ sī ne aplica sede inordinate ⁊ syllogice factus est aduersus venerabiliū patrū traditionē cō tra diuinas imagines anathematizet̄ ꝑsenti bus apocrisarijs nr̄is ⁊ oēz zizaniū eradicet̄ ab ecclia. ⁊ dn̄i nr̄i iesu xp̄i fmo cōpleat̄: q; porte inferi nō p̄ualebūt aduersus eā. ⁊ rursus. Tu es petr⁹ ⁊ sup hāc petrā edificabo eccl'iaz me am ⁊ tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊ qōcūq; li gaueris sup terrā ⁊c. cui⁹ sedes in oēm terra rū orbē p̄matū tenēs refulget ⁊ caput oīm ec clesiarū dei cōsistit. ℞ ille. Jtē idē testat̄ papa pelagi⁹ scribēs vniuersis epīs p dardaniā cō stitutis. vt testat̄ dn̄s aymarus in lib̄. de syno dis. ⁊ br̄ etiā in. c. Lūcta. i .q.iij. vbi ita dicit. Luncta p mundū nouit eccl'ia q̄ sacrosctā ro mana eccl'ia de oi eccl'ia phas b bet iudicare nec cuiq̄ de ei⁹ liceat iudicare iudicio: fiādez ad illā de q̄libz mūdi pte appellādū ē: ab illa aūt nemo appellare p̄missus ē. ß nec illō ꝓteri mus q̄ aplica sedes frequent̄ more maiorꝝ eti am sine vlla synodo p̄cedēte exoluēdi q̄ vel quos synodus iniqua dānauerat ⁊ dānandi nulla existente synodo quos oportuit habuit facultatē. ⁊ hoc nimirū p̄ suo p̄ncipatu quem btūs petr⁹ apl̄s dn̄i voce tenuit ⁊ semp tene bit. scīt̄ q̄ppe memorie athanasiū synod⁹ ad dixerat q̄ē tn̄ exceptū sedes aplica q; dāna tioni grecorꝝ nō ꝓsensit absoluit. itaq; flauia num pōtificē grecorꝝ cōgregatōe dānatū pa ri tenore qm̄ sibi sedes aplica nō ꝓsensit poti⁹ q̄ illic recept⁹ fuerat dioscorū sedis secūde p̄ sulē sua auctē dānauit ⁊ impiā synodū nō cō sentiēdo sola submouit auctē vt synodus fie ret calcedonen̄. sola decreuit. ℞ ille. Huic aūt sententie (vt dn̄s aymar⁹ subiungit) alij san ctissimi patres. s. calixtus fabian⁹ sixtus filue ster iulius ⁊ reliqui innumerabiles astipulāt̄ quā a deo amplexi sunt veritatē vt poti⁹ moꝝ q̄ mētiri deliberauerint. ℞ aymar⁹. Jtē btūs Greg. in registro scribēs eulogio ⁊ anastasio epīs dic̄ sic. Ante hos q̄dē annos octo sancte memorie p̄decessoris mei pelagij tpe frater ⁊ coep⁹ noster Joh̄. in cōstātinopolitana vbe ex alia causa occasionē querēs synodum fecit in q̄ se vlem appellare conat⁹ est q̄ mor ipse p̄decessor me⁹ vt aḡuit direct̄ apl̄s scti petri apl̄i auctē eiusdē synodi acta cassauit. ℞ ille.

Capitulū. lxiij. de ordine ꝯciliorꝝ adinuicē: cui standū sit si fibrinuicē discrepare siue dissonare inueniantur.

Woniam quan/

q doq; ꝯcilia vniuersalia aduersari siue dissonare abinuicē vident̄: vt in. c. Dño sctō. di. l. ab Jsid̄ innuit̄: iam viden dum ē cui⁹ cōcilij sentētie magis obtēperādū siue standū sit. Circa hanc q̄stionem ꝯclusio videt̄ esse bti Aug. Cōcilia ꝓuincialia debe re credere vniuersalib⁹ ⁊ vlia ꝓora q̄q; poste riorib⁹ emēdari. Ubi ipe Aug. ponēs gradus varios int̄ eos q̄ auctem habēt in eccl'ia ita lo quit̄ li. ij. de baptismo ctra donatistas. q̄s in quiens nesciat sacrā scripturā tam veteris q̄ noui testamēti certis suis terminis cōtineri: eamq; oīmbus posterioꝝ epoꝝ lr̄is ita p̄poni vt de illa oīmno dubitari vel disceptari non possit vtrū verū vel vtrū rectū sit q̄cq̄d in ea scriptū esse cōstiterit: epoꝝ aūt lr̄is q̄ post cō firmatū canonē vel scripte sunt vel scribent̄ ⁊ p sermonē forte sapiētiorē cuiuslibz in ea re potiores ⁊ palioꝝ epoꝝ graviorē auctē doc torūq; prudentiā ⁊ p cōcilia licere repbendi si q̄d in eis forte a veritate deuiatum est ⁊ ip̄a cōcilia q̄ per singulas regiones vel ꝓuincias fiunt plenariorꝝ conciliorꝝ auctē que fiunt ex vniuerso orbe xp̄iano sine vllis ambagib⁹ ce dere ip̄sq; plenaria cōcilia sepe priora poste/

Caplm LXIII

Opinio ꝑma

riorib⁹ emendari cū aliquo rerum experimē
to aperiē qđ clausum erat ⁊ cognoscit qđ la-
tebat fine vllo typo sacrilege superbie: fine vl
la inflata ceruice arrogantie: fine vlla cōten-
tione liuide inuidie cū sancta humilitate: cū
pace catholica: cum charitate xp̄iana. Item
in eodem loquendo de cypriano ita ait: si au-
tem concilium eius attendit huic est vniuerse
ecclesie posterius concilio p̄ponendus cui
se membrū esse gaudebat. Nam ⁊ concilia po
steriora p̄rioribus apud posteros p̄ponēda
⁊ vniuersum partibus semp optimo iure p̄e-
ponitur. hec Augu. Sed fortassis videbitur
alicui huic sententie Augu. aduersari senten-
tia beati Isidori qui vt habet in ca. Domino
sancto. dist. l. dicit: q quotiens cunq; in gestis
conciliorum discors sententia inuenit illius cō
cilij magis sententia teneatur cuius antiqui-
or ⁊ potior existit auctoritas. hec ille. Cui sen
tentie etiam fauere videt Leo papa sanctissi
mus qui scribens Anatholio epō ita inquit.
Nulla sibimet de multiplicatione congrega-
tionis synodalia cōcilia nec. ccc. illis ⁊ xviij.
epis quantūlibet copiosior numerus sacerdo
tum vel cōparare se audeat vel preferre cum
diuinitus ⁊ p̄uilegio nicena sit synodus cō-
secrata vt siue per pauciores siue per plures
ecclesiastica iudicia celebrent omi penit⁹ au-
ctoritate sit vacuū quicquid ab illorum fuerit
constitutione diuersum. Item eadem senten
tia repetit ab eodē papa Leone scribēte epis
q̄ in sctā calcedonen. synodo fuert ꝯgregati.
Itē nicola⁹ papa i epla ad michaelē imperato-
rē vt hꝫ in octaua synodo ad argumētū focij
⁊ suoꝝ q̄ a nūero patrū arguebāt dicētes i ꝯci
lio vbi ignati⁹ fuit depositꝰ tot fuisse epos
sic in niceno ꝯcilio: rndit ita. Nos ꝙdē nō nu
merosum tm̄ sctoꝝ epoꝝ collegiuz niceni vel
calcedonen. ꝯcilioꝝ ceteroꝝq; sctoꝝ patrum
synodicas ꝯstitutōes seq̄mur ꝙ eoꝝ liberales
veneramur iustas ⁊ diuinit⁹ inspiratas sniias
⁊ nō tm̄ ꝑ suoꝝ multitudine obseruant a nob
qz reuera multi in pōnis fuere sed in validissi
mis sentētijs eos ppēdim⁹ plures. Veruz p̄o
cōcordia boꝝ visum ē nob saluo semp meliori
iudicio fore distinguēdū: qm̄ dissonātia illa q̄
int ꝯcilia plenaria vl̄ia dicit eē vel ē circa ea
q̄ fidei sūt aut nō: ꝙ circa iudicia v- l institua
circa pficua ⁊ regimē būane vite siue eccl̄iasti
cā disciplinā. si p̄io modo sit ista ꝯclusio. Si
discordia inueniret int ꝯcilia vl̄ia (qđ nō cre
dim⁹ iuxt dicta possibile) stādū eēt snie antiq̄-
oris siue p̄oris ꝯcilij dū tm̄ fuerit vl̄e plenariū
auctē ro. pon. ⁊ approbatiōe fulcitū ⁊ robora
tum. cū eim̄ vt sup̄ diximus tale cōciliū in fide

Opinio secūda

Cōcordia opi.

Conclusio p̄ma auctoris

stantie diuina p̄missione errare nō possit ⁊ fi-
des sit simplex ⁊ incōmutabilis. vt ait Aug. ⁊
Leo papa: nō pōt sequēs ꝯciliū illi in veritate
aduersari nisi alterū ipsoꝝ a veritate fidei de-
uiaret: qz vero nō nisi falsuz dissonat. aut ergo
cōtrouersia vera nō est (qđ magis credendū
est) aut aliqđ illoꝝ catholicum nō est qđ ma-
gis de posteriori p̄sumendū esset cū antiquuz
iam toti⁹ eccl̄ie acceptatione fuisset approba-
tum. p̄o qua pte videt facere dictū beati Isi.
in. c. dño scō. di. l. qđ supra inductū est. vbi eti-
am nō parū vtile erit aduertere qđ sāct⁹ Tho.
dicit. in. iij. ꝑtra gētiles. c. xxv. q cū dr̄ in Cal-
cedonen. synodo q p̄ēs apud Constātinopo-
lim ꝯgregati doctrinā Nicene synodi robora
uerūt nō est intelligendū per modū additiōis
quasi ad id qđ min⁹ esset inferētes: ꝙ p modus
declaratōis ea que de spūsancto dicta sunt cō
tra eos qui eū dnm̄ respuere tētauerunt scri-
pturarū testimonijs roborātes. vñ beat⁹ Hy-
lari⁹ li. v. de synodis in defēsione synodi Cal
cedonen. ꝑtra quosdā crimināres eandē syno
dum q: aliqua videbat addidisse que non iue-
rūt in Niceno cōcilio ita dicit. nesciētes regu-
lam ⁊ p̄suetudinem cōciliorꝝ sic noua posteri-
oribus cōcilijs ꝓut necessitas emergentiū be
reticoꝝ exegerit sancire decreta vt tm̄ in vita
permaneāt qui dudū antiquioꝝ cōcilijs cō
tra veteres bereticos fuerūt ꝓmulgata. Nā si
post Niceni ꝯcilij statuta nihil ampli⁹ liceret
recipere qua auctē sp̄ritūsanctū vni⁹ gl̄ie cuz
patre auderem⁹ asserere qđ ibi ꝓstat oīno taci
tum fuisse. hec ibi. Si vero dissonantia q̄ repe
ritur inter ꝯcilia sit circa ea que iuris sunt po-
sitiui: circa regimen humane vite aut discipli-
nā ecclesiasticā: magis standū videt posterio
ribus per que in talibus agibilibus: qz eoꝝ ma
teria est variabilis sepe p̄iora supplent mode
rātur ⁊ etiā corrigūtur: sicut dicit beat⁹ Aug.
vt supra inductū est q sepe p̄iora posterioꝝ
emendant cū aliquo rerū experimento aperit
qđ clausum erat ⁊ cognoscitur quod latebat.
In talib⁹ ergo nō habet locū antiquitas: qm̄
aliqua superioꝝ ꝑ tibus erant cōueniētia q̄
nostris valde incōuenientia forēt ⁊ dispēdio-
sa. vñ canones apl̄oꝝ licet ceteris vetustiores
sint tm̄ in mult⁹ eoꝝ rigide snie nō stant: ꝙ sentē
tie per pietatē mitigate per alia sequēt̄ia ꝯci
lia. in illis em̄ erat statutū vt pb̄r fornicatiōez
quōlibet cōmittens deponeret. sz talis rigoꝝ
per Gangren. concilij bodie mitigatur ⁊ illi
stat ⁊ ita p̄iudicat canonibus apl̄oꝝ. vt di.
lxxxij. pb̄r. Ita etiā ꝯcilio Niceno circa dispo-
sitionē sediū patriarchaliū p̄iudicatuz est p
concilij vl̄e sctum: qm̄ iuxta dispositionem

Cōclusio secūda eiusdem

concilij niceni alexandrina ecclesia habebat primū locū post romanā. iuxta vero dispositionē cōcilij cōstantinopolitani sexti cōstantinopolitana habebat locū ante alexandrinaz vt in ca. Renouātes. di. xxij. z illi nūc statur z preiudicaf niceno licz antiquiori. verū vt tenetur in glo. pfati ca. dño scto. di. l. aliq distinguntur de cōstitutis in qbus cōcilia reperiunf dissonare: qm constitutōes ille aut sunt locales z tēporales aut sunt generales. si locales z tēporales tūc pponēda ē illa cōstitutio quā plures z graviores recipiūt illi quā pauciores auctate obseruāt iuxta regulā datā in ca. Canonicis. dist. xix. z ita videf standū esse in isto casu ꝯcilio cui? potior est auctas. Si vero sūt generales posterior videf preiudicare priori. extra de cogna. spi. c. i. z ff. de legi. nō est nouū vbi dicif q posteriores leges trabūt ad se priores. Sed qrit tam glosator q Hugo: qualif pōt esse ꝓtrarietas in canonib? cū dicanf esse conditi p spm̄sanctū: vt in. c. Violatores. xxv. q. i. Ad hoc respōdens Hugo dicit q pōt dici q sancti patres nō semp loquebāt p spm̄sanctū z ita potuerūt dicere cōtraria vel ignorāter vel scienf. vel pōt dici q nō est ibi ꝓtrarietas nisi quo ad nos qui non plene intelligim? hec ille. Glosator vero respōdet q duo canones possunt esse cōtrarij z tn vterq ē iuste instituf?: q vnus statuit z iuste: alter cōtrariuz pōt statuere z iuste. vt. lxiij. di. §. verū. qō intelligendū est habita cōsideratōne ad diuersas causas vel circunstantias tempoz vel locoz. vnde ꝓprie nō sunt cōtrarij. Nam diuersitas statutoz nequaq cōtraria esse censef si diuersitas locoz z tempoz atq personarū quibus distributa sunt intelligatur.

Capitulū. lxiiij. Cuius iudicio standum sit: si in concilio vniuersali contingat patres a papa vel eius legato dissentire.

Capm LXIIII

Ostquā visuz est

p quid agendū sit cū discors sententia reperif in statutis vniuersaliū conciliorum: iam enucleandū venit cui? sententie siue iudicio standū sit cū patres ꝯcilij in synodo ꝯgregati sup diffiniēdis atq statuēdis siue iudicādis dissentiūt. Pro quo videf nob̄ p distinctionē procedēdū: qm dissensio siue discordia inf papā z patres ꝯcilij aut ē in materia fidei aut nō. Si in materia fidei b̄ dupliciter. aut ē materia illa iam diffinita p̄us p apostolicā sedē quā patres cōcilij aut vellēt refutare aut immutare z in tali casu sit ista ꝯclusio: q sentētie pape firmiter standū est. iuxta beatum Iero. in. c. Hec est fides. xxiij. q. i. Et in

De dissensione in materia fidei

boc sensu videf intelligēda glo. sup. c. Quodcunq. que ita dicit argumentū q sentētia rotius ecclie pferēda ē romane si in aliquo sibi cōtradicāt argumentū. xcij. di. legim?: sed cō trariū credo argumentū hec ē fides. xxiij. q. i. nisi erraret romana ecclia qō non credo posse fieri q? de? nō pmitteret. argumētum. j. e. a recta. z ca. Pudenda. hec glo. Item glo. sup ca. Nemo. ix. q. iij. sic dicit ar. q cōciliū nō potest papā iudicare: vt extra de elec. c. Significasti. vñ si totus mūdus sentiret cōtra papā videtur q sententie papa standū esset. vt. xxiij. q. i. hec ē fides. hec glo. Secūdo modo possumus loq q pdicta contrarietas sit in materia fidei sed nondū diffinita sed q nouiť p cōciliū veniret diffinienda. tūc in tali casu ponif ista cōclusio secūda: q magis regulariť standū foret iudicio patrū toti? cōcilij q iudicio romani pōtificis. Ista cōclusio in pmis videf colligi ex glo. in. c. Anastasius. di. xix. que ita habz papa tenef reqrere concilium epoz. vbi de fide agif z tūc synod? maior ē papa qō intelligendum ē maioritate discretiui iudicij sm qō nō dubiū quin regulariť cōciliū sit maius romano ponti. Nam vt Bern. dicit: que maior superbia q q vn? hō toti cōgregatiōi iudiciū suū pferat tanq ipe solus habeat spm̄ dei. ppf qō Archi. approbās glo. pfati. c. Anastasi? dicit Periculosū eet fidē nr̄am cōmittere arbitrio vni? hois. Et nō modo papa vniuersali cōcilio sed etiā vnicuiq q melius sentiret deberet credere plus q sibi. Sicut exemplū habem? de btō petro q paulo resistenti sibi rōnib? acquieuit. de quo pulchre Cyprian? in quadam epla ita loquif. nam nec petr? quē primū dñs elegit z sup quē edificauit ecclias suā cū secū paulus de circūcisiōe postmodū disceptasset nec vendicauit sibi aliquid insolenter aut arroganter assumpsit nec dixit se primatuz tenere z obtemperari a nouellis z posteris sibi pot?opoztere nec despexit paulū q eccle prius psecutor fuisset sed cōsiliū veritatis admisit z rōni legitime quā paul? vēdicauit facile cōsensit documentū nob̄ z cōcordie tribuens vt nō pinaciter nostra amen? fiq aliq a fratrib? z collegis nostris vtilif z salubriť sugge runf si sint vera z legitima ista pot? q nostra dicam?. Dixim? aūt regulariť: q non esset impossibile q qnq vnus homo z maxime papa multiplici respectu in aliq materia melius sentiret ceteris oib?. vñ sm cōmunē doctrinā doctoz in sola btā virgine fides mānsit inuiolata catholica in triduo z scritas ecclie. dicif etiā in. c. Nicena. xxxi. di. q phanuncius confessor cōtradixit nicene synodo volēti instituere q

epi ⁊ pbi atq; dyaconi cū vxoribus quas ātē cōsecrationē duxerant nō dormirēt dicit glo. vn⁹ ergo potest cōtradicere vniuersitati si habet rationabilem cām. vt extra de bis que fi. a ma. par. ca. c. i. Ubi tn aduertendū q; qn talis ⁊trouersia in materia fidei orta esset inter papam ⁊ prēs ꝛcilij licz vniuersitas patrū sequēda esset vtpote iudicio discretōis preeminentior ⁊ supior nihilomin⁹ nihil videret cōcilialiter ꝛcludendum quousq; cōcorditer papa et patres in vnā simul cōuenirent conclusionem ⁊ sentētiam. Si vero materia circa quā dissensio ⁊ ⁊trarietas est inf prēs ⁊ romanū pon. nō ptineat ad fidē ꝫ ius positiuū: tunc distinguēdum. q: aut ista dissensio est sup cōdēdo nouū ius aut super tollēdo ius alīs positū aut sup dispensando in veteri iure. Si sup ius nouū cōdendū est distinguendū aut tale ius siue cōstitutio habet qualitates legis quas beat⁹ Isid. ponit in. c. erit autē lex. di. iij. videlz q; sit honesta iusta rōnabilis iuxta naturā ⁊ ꝛsuetudinem patrie loco tpiq; cōueniēs necessaria vtilis ⁊c. sit ista ꝛclusio. Q; sentētia pape est pferenda sentētie omniū alioꝝ. Que ꝛclusio patz tuz ex supioritate romani pon. qua in ecclesia ēminet vniuersis vt prelat⁹ magister ⁊ princeps ⁊ bz plenitudinē ptātis. vt. ij. q. vij. decreto. ⁊ extra de au. ⁊ vsu pal. ad bonorē. Tum ex qualitate legis que talis esse ponit q; religioni ꝛgruat discipline cōueniat ⁊ ꝛficiat saluti vnde iussa hmōi ⁊ pcepta romane ecclesie ab oibus seruanda sunt. vt di. xij. c. ij. ⁊ in. c. enim di. xix. dicit Stephan⁹ papa quint⁹. Enimuero q: in speculū ⁊ exemplū sancta romana ecclesia cui nos xps preesse voluit posita est oibus quicqd statuit ⁊ qcquid ordinat ꝛpetuo ⁊ irrefragabiliter obseruandū est. hec ē sentētia Hug. ⁊ Archi. in. c. in istis. di. iij. addētes q; vbi subditi nollent acceptare rationabilez ꝛstitutionez posset eos ad hoc cōpellere. ⁊ sic factū est vt inqt Archi. xxij. q. v. de liguribus vt ibi pz in casu vt cū alīs eius potestas eēt de lusoria. Si vero ꝛtingat q; id qd ro. pon. instituere vult nō habeat qualitates pfatas legis ita q; nec religioni ꝛgruat nec disciplīne conueniat nec ꝓficiat vtilitati aut etiā non sit loco tpiq; cōueniens: sit ista ꝛclusio q; pot⁹ standum esset ꝛtradictioni epoꝝ q; volūtati pape Ista ꝛclusio est glo. in. c. in istis. di. iij. que ita habet. Cum papa vult ꝛdere canones epi pnt contradicere ⁊ dicere canon iste nō conuenit ꝛsuetudini religiōis nre. Si ꝫo ⁊trouersia fit super tollendo ius antiquū vtpura q; epi vellent tollere aliquos canones aut instituta antiqua ⁊ papa nollet fit ista cōclusio. Sentētie pape in hoc casu potius standū est. patet conclusio. Tum quia episcopi legati sunt per vetus ius ⁊ ideo non possunt de veteri iure iudicare nec ipm tollere. di. iij. in istis. Tum quia qō semel approbatū est amodo non potest reprobari nisi papa ꝛsentiente. viij. q. ij. dilectissimi. ⁊. c. Licz. ⁊ glosa in ca. Ueniā. xxxv. q. ix. dicit: qō papa approbat nō licz alīs reprobare. xxiij. q. i. hec est fides. Si vero controuersia sit in dispensando contra verus ius sit ista conclusio. Sententie pape est magis standū q; opinioni aliorum. patz conclusio ex ca. Veniam. xxxv. q. ix. vbi papa dispensat cum vno a predecessoribus suis damnato ad pces seu petitionē episcopoꝝ qō non fuit necesse: quia cuz ipse solus plenitudinem potestatis habeat vtpote princeps legum ecclesie ad ipsum per se pertinet dispensario pro tempore ⁊ loco canonum ⁊ regularum sanctorum patrum prout vtilitati ecclesie prospexerit expedire. vt in ca. Necessaria. i. q. vij. inquit papa Pelagius vt sup plene circa ca. iij. dictum est.

Cōclusio ꝗrta

Sed arguunt quidā aduersariorum q; si papa preferret in aliquo iudiciū suum patribus existentibus in concilio vniuersali cū illi repsentent eccl'iam vniuersalem existimaret posse errare damnabiliter ⁊ per ꝛsequēs credere eccl'iam non sanctam contra articulum. Credo sanctā ecclesiam sed videtur nobis hoc argumentum valde debile. Tum primo quia si loquamur de iudicio auctoritat' siue potestatis iurisdictōnis cū ꝫ iudicio aplice sedis nullū sit mai⁹ vt sup oñdim⁹ maxie in secūdo li. ⁊ bī in. c. Patz. ix. q. iij. papa pferēdo se in auctre hui⁹ iudicij oīb⁹ alīs fidelib⁹ q; siue sint dispsi siue cōgregati oēs sūt ei⁹ oues ⁊ ei subditi nō pfert se vł ecclie vł vlis eccl'ia noīat corp⁹ cū capite suo: ꝫ bn pfert se vniuersali ecclie put nominat corpus vniuersitatis fideliū subditorum ipi xpi vicario. Tum secūdo: q: si loquamur de iudicio discretōnis si etiā papa in aliquo casu in aliq; materia pferret iudiciū suum iudicio alioꝝ patrū existētiū in ꝛcilio nō seq't ppt hoc q; papa existimaret vniuersalē ecclesiam posse dānabilit errare. Tum ꝓmo: q: falsum ē q; aliq; ꝛgregatio presbyteroꝝ secluso romano pon. vero ⁊ catholico q; pnceps ⁊ caput vlis ecclie est repsentet vniuersalē ecclesiam. Tum secūdo. q: licz vniuersale ꝛciliū ecclesiam vniuersalē repsentare dicat' nō tn est ipa eccl'ia vniuersalis. ⁊ ido aduersarioꝝ ꝓna nulla est. vniuersale cōciliū errat ergo vniuersalis eccl'ia errat. vnde licz cōcilia aliq; vt arminen. ⁊ epbesinū secūdū erasse dānabiliter dicant' nō tn ppt hoc dicitur vniuersalis ec-

Obiectio

Responsio

de differentione alia materia

Conclusio prima

Cōclusio secūda

Cōclusio tertia

clesia damnabiliť errasse. Tum tertio quia nō oīs error ē damnabilis aut obuius sanctitati: eccl'ia eī in multis fallit ⁊ fallit. vt in ca. A nobis. ij. de sen. ex. ⁊ nihilomin⁹ talis error non derogat sanctitati militantis ecclie obuiaret aūt sanctitati triumphanť vt pz: qm̄ illa nullū errorē nullūq; defectuz patiť seu admittit sed oīa ibi in luce clarescunt.

Capitulū. lxv. Cui parti patrū de cōcilio standū sit si inter eos dissensionē intervenire contingat.

Caplm LXV

Eliquum est iam videre si dissensionē inť patres cōcilij oriri cōtingat q̄ illarū pars preferenda sit vt ei stetur an scz semp arguendū a maiori parte. Ad q̄ respōsuri sic distinguē dum iudicam⁹: qm̄ materia sup qua est inť patres dissensio aut habz p aliqua sui parte ita euidentē rōnē aut ita apertā auctratē q̄ eī⁹ oppositū manifeste ē falsuz ⁊ in isto casu sit ista cōclusio. in cōcilijs vniuersalib⁹ in p̄dicto casu nō ē arguendū semp a maiori parte: q̄ ꝓclusio pz p̄mo exēplariť de cōcilio ariminen. vbi cū inť patres nūero. dcccxx. fuisset dissensio ⁊ maior multo pars fuerat errantiū vt ptz ex hystoria male argutū fuisset tūc a maiori pte. vñ Dama. papa scribēs epīs p illyricū ꝓstitutis. Nec em̄ preiudiciū aliq̄ fieri potuit p numerū arimino cōgregatū qñ cōstat nec romanum ep̄m cuius ante oīa dicebat expectare decretū nec Vincentiū qui tantis annis episcopatū inuiolabiliter custodiuit nec alios talibus p̄buisse assensum. Secūdo pz in secūdo cōcilio ephesino in quo cū etiā plures fuerint q̄ declinauerūt a veritate pauci vero p veritate certantes malū fuisser si in illo cōcilio a maiori parte fuisset argutū. possunt etiaz alia exēpla poni de alijs concilijs q̄ superi⁹ errasse cōmemorata sunt. vñ planū est q̄ in tali casu vbi apparens ⁊ euidēs ratio veritatis ē sacri legiū esset arguere a multitudine sicut legitur fecisse iudei cōtra xp̄m: qui vt inq̄t Crisо. cōuenerūt vt multitudine vincerēt quē rōne superare nō poterāt a veritate se nudos p̄fessi sunt qui se multitudine armauerunt. Si vero materia sup qua ē cōtrouersia nō sit clara ⁊ euidēs vt oppositū p rationē aut auctratē scripture sancte ac sctōz patrū diffinita manifeste ostendať falsum sed videať habere p̄babilitatē ad vtrāq; partē sic ista cōclusio: q̄ in tali casu regulariť a maiori parte sit arguendū. Patz ista cōclusio: q̄ vbi maior pars ibi p̄sumitur esse eccl'ia. vt. lvi. di. aplica. iuxta glosā. Tum secūdo: q̄ vt in ca. In cunctis. extra de his que fi. a ma. par. ca. dicit ꝓciliū lateranen. In cūctis eccl'esijs q̄ō plurib⁹ ⁊ senioribus fratribus visum fuerit incunctanť debet obseruari. graue nimis est ⁊ reprehensione dignū: q̄ p quasdā eccl'esias pauci quādoq; nō ram rōe q̄ ꝓpria volūtate ordinatione eccl'esiasticaz ꝓcedere nō permittūr. hec ibi. Ad hoc etiam iuuat. c. Sicut. di. xv. hinc in cōcilio nono toletano est ordinatū sub hac forma: q̄ cū quelibet synodus agiť aut pacifice inter p̄tifices quippiaz diffiniť. si pauciores p nesciētiā vel contētionē forte dissentiūt aut cōmoniti plurium sentētie cedāt aut ab eoz cetu cū dedecore ⁊ cōfusione abscedant aut excōicationis annue luant penā. Bene aūt dicit p nescientiā vel contētionē dissentiūt: qm̄ si pauciores immo etiā vnus cū rōnabili causa ꝓtradicit vniuersitati vt in superiori ca. tactū est: nō est culpabile. iuxta. c. Nicena. xxxi. di. Sane non est p̄tereūdū hic filētio q̄d olim sancti patres obseruandū dixerūt: ne in vniuersalib⁹ concilijs sup huiusmodi dubijs ventilandis controuersia aliq̄ oriret ⁊ vt veritas plenius ⁊ citi⁹ illustrata acceptabilis fieret toti eccl'ie. Plane vt tam ex antiquoz cōcilioz hystorijs q̄ ex beati Augu. sentētia colligere possumus hoc apud veteres patres obseruatuz est. Sūmus em̄ pon. quādo patriarchis ⁊ alijs eccl'ie p̄latis denūciaret volūtatē suā de cōgregādo cōcilio vniuersali semp explicabat necessitatez cōueniēdi ⁊ materiā sup qua foret ꝓuidendū mandās vt ip̄i p̄mo in suis ꝓuincialib⁹ concilijs deliberarent ⁊ q̄d toti⁹ ꝓuincie patribus in vnū cōgregatis visum esset p nūcios mitterē dos ad vniuersale cōciliū ip̄i vniuersali concilio explicarēt. vñ btūs Aug. ꝓtra donatistas hoc aperte testari videť sic dicens. quomodo em̄ potuit res ista tot altercantiū nebulis inuoluta ad plenariū cōcilij luculentā illustrationem ꝓfirmationēq; deduci nisi p̄us diutius p orbis terrarū regiones multi hinc atq; hinc disputationib⁹ ⁊ collatōnibus eoz pertractata constaret.

Capitulū. lxvi. Q̄ papa possit transferre concilium congregatum de loco ad locum id rationabili causa exigente.

Caplm LXVI

Ne ex his que supra de p̄ncipatu aplice sedis ac prerogatiua dignitať quā hz roma. pon. sup vlia concilia enucleauim⁹ manifesta luce colligere possumus hāc ꝓclusionē q̄ ro. pō. sua auctre causa legitima occurrēte pōt ꝓciliū vle ꝓgregatū de loco ad aliū locū trāsferre. Ista ꝓclusio nō solū exēplis mlt̄is in eccl'ia dei in q̄b⁹ aut ppť pestē aut guerraz. āgustias trāslatōes sepe facte legūť

ꝯcilioꝝ ꝫ ita rōe sit manifesta vt vacuꝰ sensu oīno iudicādꝰ veniat q̄ romanū pontificē ad quē ⁊ vniuersalia cōcilia spectat congregare auctorizare cōfirmare iuterp̄tari dispēsare et male celebrata cassare vt in supioribus est demonstratū neget posse causa legitima occurrente siue existente cōciliū sua ꝓpria auctate de loco ad locū transferre. Preterea si pastor ptātem habz transferēdi gregē de loco ad locum ꝓut gregi pascendo cognouerit expedire q̄s nisi sensu vacuus negabit romanū pontificē qui pastor est vniuersalis ecclie ⁊ p consequens concilij eam rep̄sentantis posse trāsferre vniuersale cōciliū cū hoc rōnabilis causa exposcit. Ceterū si iuxta sanctoꝝ patrū irrefragabilia testimonia superi⁹inducta summus pōtifex rōne sui ꝓmatus p cōditione et necessitate rerū auctatē habet vt moderatoꝝ sit canonū ꝓfecto multomagis existēte temporis rerūq̄ necessitate cōciliū transferre. cū iuxta Greg.in.c. Nouit.di.xij. Nō p locis res sed p reb⁹ loca amanda sunt.⁊.ij. Macha.v. dicat:q̄ nō ꝓpter locū gentē sed ꝓpt̄ gentē locum dñs elegit. Plane nō videt parū circa fidem auctatis summi pontificis desipere q̄ hoc p̄uilegiū apostolice sedi denegaret. verum si per aduersarios buiꝰ cōclusionis induc̄atur decretū constantien.concilij qō incipit frequēs:qō etiā confirmatuz asserit per dñm papam Martinū in quo videt dari lex scripta pape in transferendo cōciliū. cōcilioꝝ autem vniuersaliū decreta vident obseruanda esse quēadmodū li.iiij.euangelioꝝ vt attestatur Greg.in.c. Sicut.dist.xv. Respondet tñ breuit abstinēdo a multis q̄ rationabilit in ꝟ dici possent q̄ cōstitutio illa cōstantien.cōcilij nō artat papā aut stringit q̄n papa posset dictā cōstitutionē moderari siue in ea p temporum psonarūq̄ necessitate dispensare aut in totū tollere quēadmoduz in superioꝝ⁹ de canonib⁹ sacroꝝ cōcilioꝝ manifesta veritate ostendimus.manifeste etiā habet ex.§. ex bis xx v.q.i.papa em̄ nō subijcit legibus cōcilioꝝ vt in.c.Significasti.extra de elec.⁊ in.l.prīceps.ff.de legi.quia nō rex legi sed lex est subiecta regi:que lex animata dicit.Nō autē inductū est de ca. Sicut.q̄ decreta cōcilioꝝ obseruāda sunt sicut.iiij.li.euāgelioꝝ nō obstat q̄ illud sicut glo.testat ⁊ in superioꝝ⁹ plene declarauim⁹ vniuersalit non est verū:ꝫ tm̄ ꝟ veritatē in bis q̄ de fide vtputa circa articulos fidei ac sacramēta p ꝯcilia diffinita sunt. Nec ꝫsequnt obstat q̄ etiā dī q̄ cōstitutio illa frequēs fuerit ꝓfirmata p martinū:qm̄ approbatio siue cōfirmatio martini p̄fata in ꝟ gñe rerū nullū potuit inferre p̄iudiciū suis successoꝝ⁹ pari imo eadē post eū ptāte functuris: cū par in paré nō b̄at iperiū.in ca.metuit.§. q̄uis de elec.⁊ in.l.marc⁹ de arbi.vñ ipse dñs marti.nō obstāte p̄dicta ꝯstitutōe cōcilij cōstantien.⁊ ꝓfirmatōe sua dedit p̄fidētib⁹ suis in ꝯcilio senen.ptātē transferēdi ꝯciliū nulla facta mentōe cōsensus cōcilij.vnde ratio aduersarioꝝ non militat.

Cap.lxvij q̄ roma.pon.causa legitima siue rōnabili existēte possit auctē sua vle ꝯciliū dissoluere etiā inuitū

Plane considera Capm LXVII

p ta bñ supioꝝ⁹ritate roma.ponti.arcq̄ auctē quā habz in vli eccl̄ia null⁹ xp̄ian⁹ vertet in dubiū q̄n ro.pon q̄ eccl̄ie p̄nceps ē ⁊ cui roti⁹ eccl̄ie vlis cura ab ipo imoꝝtali ac oipotēte deo cōmissa ē poterit vle cōciliū ꝯgregatū rōabili causa exposcēte absq̄ cuiuscūq̄ alteri⁹ ꝟsensu dissoluere aut in aliū locū trāsferre.quā ꝯclusionē lz mltis rōnibus firmare;possem⁹ ex supioꝝ⁹ aliq̄ cōmēoꝝādo paucagem⁹. Prio sic ex illo qō ait xp̄s btō petro Mat.xviij. Quodcūq̄ ligaueꝝ sup terram erit ligatū ⁊ in celis ⁊ quodcūq̄ solueris sup terrā erit solutū ⁊ in celis.vñ ꝓtra hāc potestatis p̄rogatiuā dicere videt q̄ negātes roma.pō.ex causa rōnabili posse dissoluere cōciliuz aggregatū. Scōo sic.p̄ncipiū regulare ff.de legi.l.i.est:q̄ eiusdē est soluere cui⁹ ē condere.vñ etiā iuris regula p̄ma situata ex̄ de regulis iuris ē:q̄ p easdē causas res dissoluit p q̄s nascit.cū aūt vlia ꝯcilia auctē ro.pō.⁊ cōgregent ⁊ robur accipiāt.vt ꝑz di.xvij.p totū ptz q̄ ro.pō.poterit ꝯciliū vle rōnabili causa exposcente dissoluere.vñ remota ptāte pape iam nō remanet ꝯciliū ꝫ quēticulū.vt dic̄ rex. di.xvij.mltis. Tertio sic.si vt superi⁹ ostēsuz est cōcilia nō rite celebrata ro.pon.vtpote totius eccl̄ie iudex pōt sua auctē fine cuiuscūq̄ alterius consensu cassare ⁊ reprobare:vt in.c. Cuncta per mundū.ix.q.iij.quis nisi insensatus negabit romanū pontificē concilia nō rite celebrata aut in maluz machinantia posse auctoritate sua sine consensu cuiuscunq̄ dissoluere.attento maxime q̄ dñs per ꝓphetā Esaiam ait ca.liij. Solue colligationes impietatis. Quarto confirmatur auctoritate pape Gelasij qui in ca.Cuncta.ix.q.iij. ita inquit. Cuncta per mundū nouit ecclesia quoniam quoꝝūlibet sententijs ligata pontificuz sedes beati petri ius habet dissoluendi vtpote q̄ de oīm eccl̄ia fas b̄at iudicandi. Quinto sic.negare q̄ roma.pō. nō possit dissoluere ꝯciliū ꝯgregatū rōnabili causa exposcēte vle

detur esse nimium periculosum xpiane fidei ⁊ vnitati ecclie ergo nullo modo ē dicendū. consequētia pz ⁊ antecedēs colligit ex casib⁹ multis. ꝓmo quidē ⁊ maxime cū cōtingeret qđ ad eoꝝ hominū impietatē synodus eēt deuoluta quoꝝ studia ꝓuata in euersionē fidei pacis ⁊ vnitatis agitarent ecclie: sicut ait Leo papa de secūda synodo ephesina. Secūdo cū epoꝝ q̄ patres ⁊ colūne dicunt ecclie iudicio contē pto inferiores multitudine seditiosa ꝓualēte hierarchicū ordinē molirent cōfundere. Tertio cum synodus in tyrannidē esset conuersa. Quarto cū aliqui in cōcilio nouis ausib⁹ vsurpare iura aplici ꝓncipat⁹ ptinaci animositate cōtenderēt. Quinto cū contingeret q̄ ꝯciliū faueret hostibus romane ecclie ac sūmi pontificis. Sexto cū ꝓnceps terre in q̄ celebrari synodū cōtingeret multitudine clericoꝝ dominij sui aduersus romanū pontificē vel romanā ecclīam aut alios ꝓlatos xpianos aliqđ sinistrū intētare ꝓsumeret. Septimo cū synodus ad man⁹ deuolueret eoꝝ q̄ ꝓncipat⁹ sui glia augēda aut rēpoꝛali vtilitate cōsequēda ppetuare conciliū niterent. Octauo cū cautulose aut maliciose id ageret vt aduenīēte romani pon. decessu ad eos futuri pōtificis deuoluere tur electio. Et sic de similib⁹ que tam ex antiquoꝝ quoꝛūdā concilioꝝ practica q̄ ex pratis basilien. studijs nota sunt. Quis aūt in hmōi casib⁹ nisi rōne vacu⁹ dogmatizare ꝓsumeret romanū pontificē vlis ecclie ꝓncipē pastoꝛez ⁊ custodē nō posse absq̄ cuiuscūq̄ alteri⁹ consensu cōciliū vlis ecclie dissoluere? Plane nō nisi insan⁹ assereret q̄ turbe lupoꝝ insidiātiū vite ouiū pastoꝛ nō posset absq̄ lupoꝝ ꝯsensu lupis illis obuiare ⁊ illos ꝓfugare de loco. Ex q̄b⁹ manifeste cōfutat erroꝛ dicentiū q̄ roma. pon. etiā rōnabili causa exposcēte nō possit ꝓ pria auctē sine cōsensu concilij dissoluere ipm cōgregatū cōciliū. Cōtra quē errorē possūt facere omnia q̄ superi⁹ inducta sunt de roma. pō. auctē ⁊ supioꝛitate tā ex auctrib⁹ sctoꝝ patruz ⁊ canonū q̄ glosarū quoꝝ sentētie pot⁹ standum videt q̄ quoꝛūcūq̄ nouelloꝝ mgroꝝ adinuctionib⁹. Nam vt inq̄t Nicolaus papa in ca. Ridiculū. di. xij. Ridiculū ⁊ satis abominabile dedecus vt traditōes quas antiq̄t⁹ a patrib⁹ suscepim⁹ infringi patiamur. vñ Pꝛouerbioꝝ. xxij dicit. Non transgrediaris terminos quos posuerūt patres tui.

Caplm. lxviij. in quo obijcit ꝓ aduersarios ꝯ ꝓdicta

Caplm LXVIII

Duersarij impugnātes prefatā cōclusionē arguūt mltipl⁹ in ꝯtrariū illi⁹

Argumētū ꝓmū

Prio ex decreto frequēs cōcilij cōstañ. in quo cū ꝓhibeatur mutatio loci, pꝛogatio tpis cōcilij sine consensu cōcilij multomagis ꝓhiberi videt dissolutio. Secūdo sic. cōciliū cū sit ꝯgregatū ad aliq̄ agēda videt tāto tpe debere durare quousq̄ cause ꝓpt quas ē cōgregatū finē sortiant optatū. pfecta em̄ debēt esse opa ꝯcilij. pfectū aūt est cui nihil deest. ergo videt q̄ nullo modo cōueniēt dissolui possit ante cōplementū eoꝝ operū, ꝓpter q̄ sit ꝯgregatū. Tertio sic. si cōciliū est ꝓ causa pape cōgregatus vꝛputa qꝛ diffamat⁹ est de hereſi clarū est q̄ dissoluere id nō pōt papa: q̄ cōclusio ꝓfata falsa. ꝯña videt bona. Quarto. si ꝯciliū cōgregeť ꝓ extirpāda aliq̄ hereſi: qꝛ vt babz glo. in. c. Anastasius di. xix. in q̄stione fidei papa debz req̄rere ꝯcilium eꝑoꝝ: videt q̄ ante expeditionē rei papa nō posset dissoluere sine cōsensu concilij: q̄ ꝛc. Secundum

Quinto sic. si papa possz sua auctē dissoluere ꝯciliū. sik⁹ posset ꝓhibere ne vnq̄ celebrarent vlia cōcilia: ꝑ hoc nō pōt vt ptz. Ꝯpa em̄ ptās ⁊ ꝓuilegia sunt ad edificationē nō aūt ad destructionē. ꝓhibere aūt celebrationē cōcilioꝝ caderet in euersionē fidei ruinā ecclie ⁊ pturbatōnē ppli xpiani. Tertium

Sexto sic. si papa posset dissoluere vnū cōciliū ꝓpria auctate ita ⁊ aliud ⁊ sic de singulis ⁊ ita posset omnia ꝯcilia anteq̄ aliq̄d cōcluderēt dissoluere: qđ nō modo scandalosum sed pniciosum fieret ecclesie dei Quartum

Septimo sic. si beretici vellent cōuerti ⁊ nō nisi p conciliū clarū est q̄ tale ꝯciliū papa nō posset dissoluere nisi cōsensu interueniēte patrum ipius cōcilij. Quintum

Octauo sic. si cōciliū congregatū est ꝓ bono vlis ecclie ⁊ tale bonū papa solus ꝓhibere nō pōt videt q̄ papa sine cōsensu ꝯcilij dissoluere nō posset. alias videret magis hostis ecclie q̄ pꝛomotoꝛ. Sextum

Capitulū. lxix. In quo respondet obiectōib⁹ factis.

Caplm LXIX

Am facile respōderi pōt obiectionibus factis vt vnico quasi verbo satisfieri posset omnibus simul videlicet q̄ nos non dicimus q̄ romanus pontifex pꝛo libito voluntatis queq̄ concilia dissoluere posset sed tantū legitimis rationibus siue rationabilibus causis boc exposcentibus. boc em̄ solum dicimus q̄ non modo in sanctoꝝ patrum libꝛis sed in practica cognouimus vniuersalis ecclesie videlicet q̄ sicut in romani pontificis facultate ⁊ potestate est pꝛo arduis magnisq̄ causis concilia temporibus et locis congruis congregare: ita rationabilibus causis exposcentibus absq̄ cuiuscunq̄ alterius consensu ipse sua auctoꝛitate vtpote Septimum Octauum

qui vices chriſti gerit in terris tranſferendi illa ⁊ diſſoluẽdi illa liberã habeat facultatem Et qui contrariũ dicit non modo illius ꝓuilegijs diuinitus cõceſſis derogare videtur: ſed xp̃o ſaluatori noſtro cui⁹ vicarius ẽ qui niſi talem facultatẽ vicario ſuo dediſſet nõ videret ei dediſſe plenitudinẽ prãtis neceſſarie ad eccleſie ſue vniuerſalis gubernationẽ ⁊ defenſionem ⁊ ita minus ſufficienẽ fuiſſet ꝓuiſuz eccleſie qõ de deo cuius ꝓuidentia ampliſſime eſt liberalitatis ⁊ que in ſui diſpoſitõe nõ fallitur non eſt phas dicere: licet ergo iſta ſufficerent ad ſingulas obiectões in cõmuni: nihilominus ad ſingulas in ꝑticulari reſpõdebim⁹.

Ad ꝓmũ Ad ꝓmã de decreto cõſtantien. plene reſpõſum eſt in.c.lxvi.precedenti. Preterea decretum illud nõ eſt ita abuſiue interpretandus ꝙ cauſa imminẽte ſiue vigente papa nõ habeat facultatẽ diſpẽſandi circa loci mutationẽ tẽporiſq; prorogationẽ cõcilij: ⁊ ꝙ cõſequẽs diſſolutionẽ eiuſdẽ cum etiã nec tale ſtatutũ eſſe poſſet iuxta ſuperius demonſtrata. ⁊ clare habetur extra de elec.c.ſignificaſti.

Ad ſecundũ Ad ſecũdã cum dicit ꝙ conciliũ tanto tempore debet durare ⁊c. reſpondet verũ eſt niſi aliud impediat propter qõ rationalis cauſa expoſceret vt diſſolueret tale concilium ⁊ reſeruarẽtur illa opera cõplenda alio in loco ⁊ alio tempore.

Ad tertium Ad tertiam cũ arguitur de cõcilio cõgregato ratione hereſis de qua papa eſſet infamat⁹ ⁊c. reſpondet ꝙ in hoc caſu vt nobis apparet papa maxime ſi in fraudẽ faceret nõ poſſet ſine cõſenſu cõcilij qõ in illa parte iudex eſt: diſſoluere conciliũ.

Ad quartum Ad quartã quãdo arguitur de concilio cõgregato pro extirpanda hereſi: reſpõdet ꝙ videt nobis rationabile ꝙ in tali caſu papa nõ ſic diſſolueret ſine conſenſu concilij. nihilomin⁹ vbi papa de certo talẽ diſſolutionem nõ faceret in fraudẽ ſed manifeſte cognoſceret ꝙ ꝓ dicta hereſi extirpanda alio tẽpore ⁊ alio loco ꝓueniẽtius celebraret vniuerſale cõciliũ poſſet ipe ſua ptate que a nullo cõ a deo dependet nec ligari põt: illud concilium diſſoluere ⁊ aliud ꝓ eadem cauſa inſtituere celebrandũ.

Adquintũ Ad quintã cum arguit ꝙ pari ratione poſſet ꝓhibere ⁊c. reſpõdet negando cõſequentiã. manifeſtuz eſt em̃ ꝙ ex hoc ꝙ papa habeat prãtẽ rõnabili cauſa expoſcente diſſoluere cõgregatũ ꝓciliũ nõ ſequit ergo põt ꝓhibere ne vn̄q; celebraret ꝓcilia. cõcilia em̃ vlia cũ (vt inqt Aug.) ſint ſaluberrime auctis illoꝝ celebratio: vt in ꝓncipio.iij.li. oſtẽdim⁹ ex multũ vtiliſſima ⁊ accõmodatiſſima ẽ in eccla dei ⁊ ptinere videt ad numerũ eoꝝ q̃ vlem ſtatũ vlis eccle reſpiciunt. vñ ſi roma.pon. inſtãte maxime cauſa neceſſaria celebratõis cõcilij vlis celebratõnẽ eiuſdẽ impedire reperiretur tanq̃ hoſtis fidei ⁊ eccle babẽdus eſſet.

Ad ſextum

Ad ſextã cũ arguit ergo põt ſingula cõcilia diſſoluere: reſpõdet negãdo cõſequntiã. ⁊ ratio ẽ: qm̃ rõnabilis cauſa ſeu legitima diſſolutiõis cõcilij ante cõplementũ operũ ꝓpter q̃ cõgregatũ eſt nõ põt oĩb⁹ cõcilijs eſſe cõis lz alicui aut aliq̃bus poſſit accidere. Cõcedim⁹ em̃ ꝙ oĩa illa cõcilia papa diſſoluere poſſet q̃bus eadez cauſa rõnabilis diſſolutõnis eſſet cõis: qz vbi eadẽ cauſa ibi idẽ ius videt bze locũ.

Ad ſeptimũ Ad ſeptimã cũ arguit de hereticis reſpõdet ꝙ in illo caſu ſi aliud nõ interueniret verũ ẽ ꝑnihilominus ſi ſub coloze cõuerſionis hereticoꝝ aut reformatiõis eccle alia mala cõmitterent ſic cõtigit in baſilien. cõcilio vbi ſub coloze reductionis bohemoꝝ ⁊ reformatiõis eccle in capite ⁊ in mẽbris practicata ſunt multa mala ⁊ ſcandala orta. vſurpata em̃ ſunt aplice ſedis ꝓuilegia: plurima mala dogmata ſeminata: papa poſſet reuocare ſicut ſcrẽ me.do. Eugenius fecit de prefato concilio baſilienſi.

Ad octauũ Ad octauã cũ arguit de cõcilio congregato ꝓ bono vniuerſalis eccle: reſpõdet ſic ad p̃cedẽtẽ multa aũt in his aduerſarioꝝ argumẽtatõnibus p̃ſupponũt vtputa ꝙ ſolus papa int̃ oẽs de cõcilio obuiet bono vniuerſalis eccle: aut ꝙ ipe videret neceſſitatẽ eccle ⁊ fidei periclitatione niſi cõciliũ cõtinuaret: ⁊ tm̃ ꝙ ipſe ſol⁹ nollet cõtinuationẽ cõcilij ⁊ multa ſimilia q̃ aduerſarij facile ⁊ temerarie iudicãt in ſũmis pontificib⁹ lz tante iniq̃tatis exẽpla nuſq̃ ſuperiorib⁹ tẽporibus expreſſe in aliquo vero roma.ponti. legerint. nõ reſpõdemus. non quia credam⁹ illa tãta facilitate poſſibilia q̃ta aduerſarij illa poſſibilia ſupponũt. Nobis em̃ nõ videt tantũ malũ de ſũmis põtificib⁹ facile iudicãdũ conſiderata maxime ꝓrogatiua illi⁹ apoſtolice ſedis tã exꝑte diuine pollicitatõnis q̃ ex ꝑte excellẽtie meritoꝝ ſctoꝝ pontificũ q̃ in ea ſederũt. vñ ſymach⁹ papa in.c. Nõ nos. di. xl. dicit. q̃s em̃ ſctm̃ dubitat quẽ apex tante dignitat⁹ extollit. In quo ſi deſũt bona acq̃ſita ꝓ meritũ ſufficiãt q̃ a loci ꝓdeceſſore teſtatur. Aut em̃ claros ad hec faſtigia erigit aut q̃ erigunt illuſtrat. Et tantũ dictũ ſit ꝓ iſto tertio libro huius preſentis ſumme de eccleſia.

Finit tertius liber huius ſũme de eccl̃ia q̃ de vniuerſalib⁹ concilijs late diſquiſiuit.

Sequit quartus ⁊ vltimus eiuſdẽ ſumme liber qui duas partes amplectit. In quarũ prima de ſciſmate ⁊ ſciſmaticis. In ſecũda de hereſi ⁊ hereticis auctoꝝ eſt argute diſputatur⁹.

Capitulū p̄mū p̄me partis q̄rti libri Quid sit scisma

Capl'm 1

Onsumma:

tis auxiliante dño benignissimo saluatore nr̄o trib⁹ p̄mis libris: ad q̄rtum eiusdē gratia comitre calamū extendemus. In quo de scismaticis et hereticis aliqua vtilia disputare ⁊ notare sub breuitate decreuim⁹. Explicabimus autem in p̄mis quid sit scisma: ⁊ per p̄ns qui scismatici veniant dicēdi. Quid scisma

Pro quo notandū q̄ cuz tam Jsido. in libro Ethymolo. q̄ Pelagi⁹ in ca. scisma. xxiij. q. i. dicant: scisma scissurarum quandam sonat, Scisma multipliciter p̄t sumi. s. generaliter ⁊ min⁹ generaliter et stricte. Generaliter captū scisma dicit diuisionē aiarum siue licitam siue illicitā ab vnitate quacū q̄ hominū siue vniuersitate: ⁊ ita potest sonare in bono ⁊ in malo. ⁊ hoc modo capitur scisma Job. ix. vbi de iudeis vario modo interp̄etantib⁹ quibusdā bene quibusdaz male miraculuz factū per x̄pm in ceco nato dr̄: q̄ scisma erat inter eos. vbi dicit quedā glo. si oēs fuissent mali scismate caruissent. Secūdo modo sez minus generaliter capitur scisma p quacū q̄ illicita diuisione siue dissensione: ⁊ hoc modo capit̄. i. Lor. i. idipsum dicatis oēs ⁊ nō sint in vobis scismata. Et hoc modo capiēdo scisma diffinit̄ varie a diuersis. Frater Raymundus clare memorie ordinis p̄dicatorū cōpilator decretaliū in summa sua de casib⁹ li. i. ti. de scismaticis diffinit sic primo. Scisma est illicita discessio inter eos inter quos vnitas eē debet. Scōo sic. Scisma est illicit⁹ ab vnitate ⁊ vniuersitate discessus. Scisma vero sumptuz stricte siue specialiter diffinitur ab Alexādro de Alis in secūdo suo sup sentētias hoc modo Scisma est illicita ab vnitate eccl'ie discessio verū quia ista diffinitio scismatis videt adhuc generalis eo q̄ ab vnitate eccl'ie p̄t fieri multipliciter illicita discessio. vnde sanctus Tho. super illud. i. Lor. i. Nō sint in vobis scismata dicit sic. p̄prie scismata sunt q̄n vel p̄pter diuersam fidei p̄fessionē vel p̄pter diuersas sentētias de agendis homines vni⁹ collegij se in diuersas separant partes p̄m illud Esay. xvij. Scissuras ciuitatis Dauid videbis quia multiplicate sunt. vbi glo. interli. sup verbo scissuras dicit: scismata. s. ecclesie. Quocirca specialius ⁊ strictius loquēdo de scismate. s. vt dicit discessionem siue diuisionez ab vnitate eccl'ie distinctam ratione a discessione ab vnitate ecclesie p diuersam fidei p̄fessionem diffinit̄ sic

p̄mo ab Aug. contra cresconiū grāmaticū sic dicente. Scisma est recēs cōgregatiōis ex aliquarū diuersitate sentētiarū dissensio. Ab bostien⁹ in sūma ti. de scismaticis sic. Scisma est illicita diuisio p inobediētiā ab vnitate ecclesie facta. Jsta diffinitio inter ceteras sufficiēter cōp̄hendit ea que explicāt rationē scismatis p̄prie dicti ⁊ causaz originalē. vnde dicere possum⁹ q̄ ponit̄ in ea p genere illicita diuisio Scismatis em̄ nomē dicit Jsido. a scissura vocatū est. verū q⁹ vario modo vt p̄dixim⁹ p̄t hmōi diuisio illicita cōtingere ponit̄ loco differentie: per inobedientiā facta: ad differētiā heresis q̄ fit per falsam cōtra fidem opinionē vnde btūs Cyprian⁹ in epl'a quadā ad Cornelium sic inq̄t. Nec aliunde nata sunt scismata q̄ quādo sacerdoti dei nō obtēperat nec vn⁹ in eccl'ia ad tempus sacerdos ⁊ ad t̄ps iudex x̄pi vice cogitatur cui si p̄m magisteria diuina obtēperaret fraternitas vniuersa nō discidio vnitatis x̄pi eccl'iam scinderet. hec ille. Patz ergo q̄ scisma dicit diuisionē per inobediētiā factā summo sacerdoti siue iudici x̄pi vicē gerenti. Sunt aūt hic duo aduertēda. Primū q̄ recte dicit̄ q̄ scisma sit diuisio illicita: que est cum q̄s se diuidit a papa p inobediētiā in his q̄ licita sūt ⁊ honesta ⁊ ad iurisdictionē spectātia q̄n si romanus p̄tifex aliq̄ imperaret que de se mala sūt vtpote diuine legi aut fidei aut animarū saluti cōtraria: in talibus diuisio per inobedientiā a romano pon. non foret illicita nec p cōsequēs scisma esset dicēda. Secūdo ē aduerrendū q̄ q⁹ nō q̄libz inobediētia sufficit ad rōnē scismatis cōstituendā sed q̄ sit p̄tinax cū rebellione quadā. ideo recte inobedientia illa p quā incurrit̄ scisma accipiēda est cū p̄tinacia quadā. Ulr̄ Alexander de alis vbi supra in secūdo dicit q̄ scisma p̄prie sumptū dicitur q̄n p̄tinacit̄ recedit̄ ab obediētia capitis eccl'ie. Et beat⁹ Tho. in. iij. d. q. xxxix. ar. i. dicit in resp̄sione ad argumentuz secūdū: q̄ nō parere p̄ceptis cū rebellione quadā cōstituit scismatis rationē. Dico aūt cū rebellione cū ⁊ p̄tinacit̄ p̄cepta cōtemnit ⁊ iudiciū ei⁹ subire recusat. Sequit̄ in diffinitiōe scismat̄: ab vnitate ecclesie scilicet totius ad differentiam diuisionis siue discessus illiciti ab aliq̄ particulari hoim cōgregatōne siue societate. talis em̄ diuisio a tali particulari fraternitate siue societate nō cōstituit scisma nisi largo modo: ⁊ discessio ab vnitate vniuersalis eccl'ie q̄ dr̄ vnitas p̄ncipalis. Nam vnitas particularis aliquor⁹ adinuicē ordinatur ad vnitatē ecclesie sicut cōpositio singulorum membrorum in corpore naturali ordinat̄ ad totius corporis

vnitatē. Est autē notandū iuxta sanctū Tho. vbi supra q ecclie vnitas in duobus attēdit. scz in cōnexione membroz adinuicē siue in cō municatione. scō in ordine oim membroz ad vnū caput de qua vnitate Leo papa in tertio ſmone ordinatōis sue ita inqt. Licz vniuersa eccl'ia dei distinctis ordinata sit gradibus vt ex diuersis mēbris sacrati corpis subsistat integritas. nos tñ oīs sicut ait apls in xpo iesu vnū sumus nec quisq̄ sic ab alterius ita est diuisus officio vt nō ad connexionē ptineat capitis cuiuslibet humilitas portionis: hec ille. Discedere ergo ab isto capite eccl'ie ē recedere ab ista vnitate eccl'ie ſm illud ad Colo. ij. Inflatus sensu carnis sue q nō tenens caput ex quo totū corpus p nexus q annexiones subministratū q constitutū crescit in augmentū dei. hoc aūt caput est ipe xps cuius vicē in ecclesia gerit summus pōtifex. q ideo scismatici dicunt vt inqt sanctus Tho. bi qui subesse renuūt summo pōtifici et qui mēbris ecclesie ei subiectis cōmunicare recusant. Ex q̄bus manifeste colligitur q scisma fit illicita discessio ab illa p̄ncipali vnitate ecclesie qua. s. totum ecclesie corpus ordinat q coadunat ad vnum caput rectorē q ducem siue p̄ncipē illi?. vnde Cyprianus in epistola ad Florentiū. Inde. n. scismata oriunt dum eps qui vnus est q p̄est superba quorūdam p̄sumptione contēnit q homo dignatiōe dei honoratus indignus hominibus iudicat. Item in epistola ad Gratianū hec em̄ sunt initia hereticoz q ortus atq̄ conatus scismaticoz male cogitātiū vt sibi placeant p̄positum supbo tumore contēnant. sic de ecclesia recedit sic altare ppbanū foris collocatur: sic cōtra pacem christi q ordinationē atq̄ vnitatē rebellat: hec ille. hec aūt sentētia exemplariter patet in scismate quod Chore Dathan et Abyron cum cōplicibus suis fecerunt quod inde ortus habuit q subesse renuerunt Moysi duci israel et Aaron summo sacerdoti. de quo habet Numeri. xvi. Item p̄z in scismate quod decem tribus fecerunt eo q cotēpto rege suo alterū sibi statuerūt scilicet Hieroboam. de quo. iij. Reg. xij. Hinc ratiōabiliter dictum est q scismatici venīt dicendi primo qui subesse renuūt summo pontifici q caput est vniuersalis ecclesie vt in. ij. li. multipliciter ostēdimus. vnde Pelagius in. c. non vos. xxiij. q. v. Quisq̄s ab apostolicis diuisus est sedibus in scismate esse nō dubium est. vbi dicit glo. ergo scisma est nō habere caput romanam eccl'iam. vt. xxiij. q. i. hec est fides. et c. quoniā vetus. vnde dominus Aymarus libro suo de synodis ait iuxta attestationē sanc

Scismatici

ctoz patrū Aug. q Pelagij pape illos indubitāter scismaticos esse q̄cūq̄ diuisi sūt ab apostolica sede. Quocirca dicit beat? Lalixt? papa in. c. nō decet. di. xij. Nō decet a capite mēbra discedere ſ iuxta scripture testimoniū oia mēbra caput sequantur. Nulli vero dubiū est q apostolica ecclesia mater sit omniū aliaruz ecclesiarū a cuius vos regulis nullatenus cōuenit deuiare. Item beatus Greg. in. c. preceptis. ea. di. inquit. Preceptis apostolicis non dura superbia resistatur sed per obedientiam que a sancta romana q apostolica auctoritate iussa sunt salutifere impleātur si eiusdē sancte dei ecclesie que est caput nostrū cōionem desideratis. Et. j. rationē assignans. cum nulli dubium sit q nō solum pontificalis causatio sed cōis sancte religionis relatio ad sedē apostolicam que est caput ecclesiarū q debeat referri q inde normā sumere vnde sumpsit exordium. ne caput institutionis videat omit ti cui? auctoritatis sanctionem oēs teneāt sacerdotes qui nolunt ab apostolice Petre sup quaz xps vlem fundauit ecclesiaz soliditate diuelli. hec Grego. Hinc greci q Armeni q Jacobite ab vnitate corporis xpi q̄ est ecclesia abscisi dicūtur: q romanū pon. caput eorum nō cognoscunt. Dicūtur preterea scismatici qui mēbris ecclesie romano ponti. subiectis cōicare recusant. vnde Pelagius in. c. scisma. xxiij. q. i. de quibusdā scismaticis ita loquitur contra aplicam sedem temere credentes pessima diuisit opinio. q̄ scisma specialiter esse beat? denūciat Aug. dicens de talib? aduersus auctoritatem ecclesiarū que ab aplica sede accipere epistolas meruerūt temere credendo imanissimū scismatis crimen a se ꝓpulsare nō potuerunt. Patet ergo q scisma impoꝛtet diuisionem oppositā charitatis vnioni q q scismatici illi dicant qui concordiā nō seruāt in ecclesie obseruantijs vt ecclesie prelatis obediant volētes per se ecclesiam constituere singularem. vt dicit sanctus Tho. in. iiij. di. xij.

Capitulū. ij. In qua obijcitur contra posita in precedenti capitulo.

Teorum que su Cap. II
perius dixim? splēdidioꝛ habeatur intellectus: inducemus aliquas aduersarioꝛ obiectōes cōtra pred'icta q respōdebim? in sequenti. c. Im primis obijcitur contra hoc quod dicit q scisma locū habeat in ecclesia dei. Primo sic. Argu. primū vbi nulla potest esse diuisio scisma q̄ diuisionem sonat siue scissurā nō habet locū. ſz in ecclesia dei nō potest esse diuisio quia cū sit vna

vt patet Cantico. vi. Una est colūba mea. ⁊ in symbolo dr. Credo vnā sanctā catholicam ⁊ apostolicā eccliam. ⁊ in vnitate scissura esse nō potest. vt in. c. scisma. xxiij. q. i. dicit sanct⁹ papa Pelagus. sequit q̄ in eccl̄ia dei scisma nō habeat locum. consequētia videtur nota.

Secundū Secūdo sic cōfirmādo rōnem. tunica xp̄i q̄ figurabat eccl̄iam incōsutilis fuit ⁊ contexta desup p totum: vt habet Job. xix. ⁊ in glo. idē in. c. sicut. xvi. q. vij. dr. Sicut dñi vestimentū scissum nō est sed de eo sortiti sunt: ita nec ecclesia scindi debet q̄ in vnitate tota consistit

Tertiū ḡ idem quod p̄us. Tertio arguit̄ p̄tra diffinitionē illam scismatis videlz q̄ scisma sit illicita discessio ab vnitate eccl̄ie. q̄ si ista diffinitio esset bona sequeretur q̄ q̄libet peccator exn̄s in peccato mortali esset scismaticus. sed ꝫ est falsum. ḡ ⁊c. ꝫsequētia tn̄ patet: quoniā peccatū mortale scissurā ⁊ quādam diuisionē dicit a deo. ⁊ p ꝫsequēs ab ecclesia q̄ est sponsa dei. ꝑm illud Esa. lix. Pctā vestra diuiserūt

Quartū inter vos ⁊ deum vestrū. Quarto arguitur contra diffinitionē datā per Hostien. cum dr q̄ scisma sit illicita diuisio p inobedientiā ab vnitate ecclesie facta: q̄ si ista diffinitio esset bona sequeret q̄ oīs trāsgressores canonū ⁊ p̄ceptor̄ apostolice sedis forent scismatici. ꝫ hoc est falsum vt manifestū est. ḡ et diffinitio p̄fata ex qua sequit̄. ꝫsequētia tn̄ videt̄ nota.

Quintum Quinto arguit̄ cōtra id quod dictum est q̄ diffinitio illa intelligat̄ de primaci inobedientia cuiusmodi nō est oīs inobediētia trāsgredientium p̄cepta apostolice sedis. Contra. in obediētia cum primacia nō videt̄ sufficere ad constituendū aliquē scismaticū als ois excōmunicatus diceret̄ scismaticus cū excōmunicatio nō ferat̄ nisi cōtra cōtumacem. iuxta. c. absit. x. q. iij. quod tn̄ est falsum. ergo diffinitō

Sextum illa est insufficiens. Sexto arguit̄. scisma dr illicita diuisio ab vnitate p̄ncipali ecclesie vt fuit declaratum in p̄cedenti. c. sed p̄ncipalis vnitas attendit̄ quo ad xp̄m quez deus dedit caput sup oēm eccl̄iam. ad Ephe. i. ⁊ non quo ad papā: quo etiā mortuo ecclesia semp māet vna vnitate fidei spei et charitatis. ḡ scisma nō videt̄ bene diffiniri p hoc q̄ sit diuisio ab apostolica sede siue a summo pōtifice. sed per

Septimū hoc q̄ sit diuisio a xp̄o. Septimo sic. cum fideles abinuicē diuidant̄ p diuersas sn̄ias de agēdis manēte vna ⁊ eadē fide apud omnes: nō videt̄ magis vna pars eor̄ dici ecclesia q̄ alia cū apud vtrosq̄ vna ⁊ eadē fides maneat indiuisa ⁊ dicat Hiero. sup p̄s. cxxiij. Eccl̄ia est vbi fides vera est. nō ḡ vident̄ magis dicē

Octauum di scismatici isti q̄ illi. Octauo sic. dicitur

Mat. xviij. vbi duo vel tres p̄gregati fuerint in noie meo in medio eor̄ sum. ex hoc arguit̄ sic Apud illos est dicēda esse eccl̄ia in quor̄ medio est xp̄s. ꝫ apud oēs fideles etiā in duas p̄tes diuisos p̄nt aliqui cōgregari in noie xp̄i. ḡ apud illos etiam dicēda est ecclesia.

Capitulū. iij. In quo r̄ndetur obiectionib⁹ factis.

Refatis obiecti Cap. III

p onibus facile est respōdere. vnō dicim⁹ in primis q̄ scisma locum habet in ecclesia sicut notissimū est ex superi⁹ dictis in primo. c. vñ etiā aplus. i. Cor. xij. inquit. Ne scisma sit in corpe glo. i. in ecclesia in qua debet eē vnitas. Verū notandū q̄ cum scisma dicit̄ habere locū in ecclesia nō est intelligendū q̄ ecclesia ipsa p̄prie diuidatur ita q̄ eccl̄ia que vna est diuidat̄ in plēs eccl̄ias. vnde Cyprian⁹ in epistola de vnitate ecclesie dicit. Vn⁹ deus est xp̄us vnus ⁊ fides vna ⁊ plebs in solidā vnitatem cōcordie glutino copulata: scindi vnitas nō p̄t nec corpus vnū discidio cōpaginis separari diuulsis lacerationе viscerib⁹ in frusta discerpi. hec Cyprianus. Sed hoc modo dicit̄ habere in ecclesia locum scisma: q̄ ab vnitate qua oēs fideles xp̄i institutione diuina ordinati ⁊ coadunati sunt sub vno ipsius ecclesie capite videlz ro. ponti. ꝑm illud Job. x. Erit vnū ouile ⁊ vn⁹ pastor: cōtingit aliquē vel aliquos fideles diuidi vel separari p inobedientiā pertinacem cum rebellione quadā ⁊ cōtradictione subeundi iudiciū eius. Secūdo dicim⁹ q̄ diffinitiones assignate scismatis sunt cōuenientes iuxta intelligētiam superius datā. vnde dicendū est ad rationes in cōtrariū. Ad primā cū dicit̄ q̄ in ec- Ad primum clesiā nulla cadit diuisio: respondet̄ q̄ licet verū sit vt p̄dixim⁹ q̄ eccl̄ia p̄prie nō possit diuidi cū tota in vnitate cōsistat ⁊ in vnitate diuisio ⁊ discessio esse nō p̄t: vt dicit papa Pelagi⁹ in. c. scisma. xxiij. q. i. nihilomin⁹ ab ecclesie vnitate diuisio ⁊ discessio eē potest ⁊ talis diuisio rōnem scismatis cōstituit. vñ scisma a scissura vocatū ē: nō q̄ fiat p̄prie in ecclesia: ꝫ que fiat ab vnitate eccl̄ie vt superi⁹ pleni⁹ ex planauim⁹. Ad secūdam cū arguit̄ de tunica xp̄i ⁊c. respōdetur q̄ nō ideo dr ecclesie charitas siue vnitas designari per incōsutilem tunicā xp̄i q̄ null⁹ ab ea diuidi vel separi possit. ꝫ q: vt dicit Aug. sup Jo. ⁊ habet̄ in glo. ecclesia scindi nō debeat sicut nec vestis illa scissa fuit. vñ ait. Merito vestis q̄ significat eccl̄ia desup p̄texta p̄hibet: incōsutilis aūt ne aliq̄n dissuat: ⁊ ad vnū perueniat q: in vnū oēs colligit. hec ille. Nihilomin⁹ quantūcunq̄ aliq̄ ab

ea recedāt semp manet eccl'ia cū nulla esse nō possit. vt inq̄t Aug. in. c. pudēda. xxiij. q. i. vñ rō nō ꝓcedit. Ad tertiū cū arguit ꝙ ꝓ pec catum fiat diuisio bois a deo ꝛc. ꝛ tñ non ois pctō: est scismaticus. respondet iuxta sanctū Tho. in. iij. q. xxxix. ar. i. negādo ꝓñam. ꝛ ratō est: quia diuisio bois a deo p pctm̄ nō est intē ta a peccāte sed p̄ter intentionē eius accidit ex inordinata cōuersione eius ad cōmutabile bonū. Sicut aūt in naturalibus id quod est p accidēs nō cōstituit spēm: ita etiā nec in reb⁹ moralibus. in q̄bus id quod est intētum est p se: quod aūt sequit̄ p̄ter intentionē est quasi p accidēs. ꝛ ideo diuisio illa bois a deo p pecca tum cuz nō sit intēta p se a peccāte nō est scis ma p se loquēdo: nec pctō: q̄libet est dicē dus p se scismaticus. Ad quartā cum arguit̄ ꝙ si illa diffinitio Hostien. esset bona quilibet transgressor canonū esset scismaticus. respon detur negādo ꝓñam ꝛ rō est qm̄ vt supra expo suimus in ꝓmo. c. diffinitō illa nō loquitur de qua cūq; inobediētia sed de inobediētia sim pliciter ꝛ ptinaci sicut dictū est. ꝛ dico simpli citer: quia vt dñs Petrus de palude dicit in iiij. di. xiij. qui in vno articulo nō obedit nō p⁹ pter hoc scismaticus statim reputat̄: puta si adulterā statim nō dimittit aut aliq̄d hmōi. dico aūt ptinaci cuz scz ꝓcepta contēnit apo stolice sedis ꝛ iudiciū eius subire recusat. hoc autem nō facit quilibet inobediēs preceptis apostolice sedis sue q̄libet canonū trāsgressor et ideo nō omnis transgressor canonū dicitur scismaticus. Ad quintā cuz arguit̄ ꝙ ex illa diffinitione sequat̄ ꝙ omnis excōmunicatus foret scismaticus negat̄ ꝓsequētia. Tum quia cōtumacia in vno articulo nō arguit simpliciter discessum ab vnitate ecclesie siue ab obe dientia capitis ecclesie. sicut nec oīis inobe dientia quemadmodū supradiximus. Tum se cundo quia nō in omni cōtumacia importat illa ptinacia cū rebellione que constituit scis matis rōnem. Ad sextam cum arguit̄ ꝙ p̄n cipalis vnitas eccl'ie attendat̄ respectu xp̄i ꝛ nō romani pontificis. respondet̄ negādo mi norem. videlz ꝙ nō attendat̄ vnitas ecclesie in ordine ad summū pontificē. Pro quo notā duz ꝙ quemadmodū duplex distinguit̄ influ xus in membra corpis ecclesie fm ꝙ in supio ribus li. ij. ꝛ. c. xxij. notauimus. videlz interior fm quē gratia ꝛ virtutes atq; alia spiritualia dona membris ecclesie infundunt̄. ꝛ alter ex terior qui attendit̄ quātuz ad exteriorē guber nationē. ita dupl'r potest ꝓsiderari et attendi vnitas corpis eccl'ie. Uno modo ꝙ̄tum ad in fluxū interiorē ꝛ hoc mō cū sol⁹ xp̄s sit caput ecclesie ita in ordine ad ipm̄ tm̄ attrēditur vni tas ecclesie. Alio modo potest in ecclesia que est multitudo fideliū attendi vnitas ꝙ̄tum. s. ad influxum exteriorem ꝛ sic vnitas eccl'ie at tendit̄ in ordine ad vnū qui toti ecclesie tanq̄ princeps ꝛ caput loco xp̄i ꝓsideat. sicut ap̄lis me tā li. primo. c. vi. ꝙ̄. ij. c. ij. predixim⁹. de qua vnitate beat⁹ Cyprian⁹ in. c. loq̄tur dñs. xxiij. q. i. ita dicit. Loquitur dñs ad petruz ego dico tibi q: tu es petrus ꝛ super hanc petram edifi cabo eccl'iam meā. sup vnū edificauit eccle siam ꝛ q̄uis apostolis oībus post resurrectio nem suā parem (id est silem) p̄tātem tribuat et dicat. Sicut misit me pater sic ꝛ ego mitto vos. accipite spiritū sanctū: tñ vt vnitatē ma nifestaret vnitatis eiusdē originem ab vno in cipientē auctre sua disposuit. hec Cyprianus. Nec aūt vnitas que attrēditur penes principa lem xp̄i vicariū nō est dicta principalis respe ctu illius que est in ordine ad xp̄m: sz respectu illi⁹ pticularis vnitatis que est membroz ad inuicē. sicut in primo. c. est expositū. Ꝯ dicit mortuo papa adhuc ecclesia manet vna. non obuiat: qm̄ licet actualis habitudo tot⁹ eccle sie ad hanc psonam pape deficiat p mortē hu ius persone semp tñ manet ad aplicam sedez que nunq̄ moritur. vt habet extra de rescrip. ca. gratiose ꝛ habitualis ad personā eligendā sicut de hac re plenius diximus in. ij. li. c. viij.

Ad septimā cū arguitur ꝙ nō magis dicē da sit ecclesia hec pars ꝙ̄ illa ꝛc. respōdetur ꝙ assumptū est falsum: qm̄ cum ecclesia vna sit ꝛ scindi nō possit ꝛ vnitas eius vt supra exposi tū est consideret ex ordine p obedientiam ad vnū caput ꝛ rectorem eius: illi soli dicēdi sunt ecclesia xp̄i in quib⁹ manet ordo ille obedien tie ad illū rectorem vices xp̄i gerētem. Alij ve ro ab hmōi vnitate se diuidentes nō possunt dici ecclesia xp̄i qō clarissime nobis sanct⁹ Cy prianus testat in epla ad Magnū ita dicēs. Dñs insinuās nobis vnitatez de diuina auctre veniētem ponit ꝛ dicit. Ego ꝛ pater vnum su mus. ad quā vnitatem redigens ecclesiā suaz denuo dicit. Et erit grex vn⁹ ꝛ vnus pastor. si aūt grex vnus est quo modo pōt gregi ānume rari qui in numero gregis nō est. Jrez in epla ad Florentiū. dñs quoq; in euāgelio cū cum lo quentē discipuli derelinquerent cōuersus ad duodecim dixit. Nūquid ꝛ vos vultis ire? rīn dit ei Petrus dicens. Dñe ad quem ibim⁹? ver buz vite eterne habes: ꝛ nos credim⁹ ꝛ cognoscim⁹: q: tu es filius dei viui. loq̄tur illic petr⁹ super quē edificata fuerat ecclesia: ecclesie no mine docēs ꝛ ostendēs q: ꝛ si cōtumax ac sup ba obedire nolentiū multitudo discedat. ec-

Ad tertium

Ad quartum

Ad quintum

Ad sextum

Ad septimum

cleſia tñ a xpo non recedit. ⁊ illi ſunt eccleſia plebs ſacerdoti adunata ⁊ paſtori ſuo grex adherens. vnde ſcire debes epm in eccłia eſſe et eccłiam in epo ⁊ qui cū epo nō eſt in eccleſia nō eſt. quod etiā ponit. vij. q. i. Ad idē eſt beatus Aug. qui vt deducit papa pelagius in. c. pudēda. xxiiij. q. i. ita dicit. Si nullo modo poteſt dici eccłia vbi ſciſma eſt reſtat vt quoniā eccleſia nulla eē nō poteſt: ea ſit quā in ſedis apoſtolice p ſucceſſiones epoꝝ radice cōſtitutam boim nulloꝝ malicia vllo modo valeat extinguere. Item idē Pelagius in. c. ſciſma. ad ſummā aut illos eſſe eccłiam creditis ⁊ cū due eccleſie eſſe non poſſint nos quod abſit ſciſmaticos iudicabitis: aut ſi verā in apoſtolicis ſedibus eſſe cōſtat eccłiam ⁊ illos ab vnitate diuiſos cognoſcite ⁊ cōmunionis q̄ſtionem eſſe ſublatā quā veram niſi in vnitate cōſtat eſſe nō poſſe. Noli ergo quaſi nulla ſciſmaticorum ⁊ eccłie differētia ſit velle indifferenter vtroꝝq; ſacrificijs ſatiari. nō eſt xpi corp⁹ ſcz quo ad effectū quod ſciſmaticus cōficit ſi veritate duce dirigimur. nec eī diuiſum eſſe xpm poterit quiſq; ſine apoſtoli reprobatōne confingere. vnā aut vt ſepe dictū eſt que xpi corpus eſt conſtat eſſe eccłiam que in duo vel plura diuidi nō poteſt. ſimul eī cum ab ea q̄ſq; diſceſſerit eccleſia eſſe deſiſtit. Ad illud vo quod arguebat q maneret eadē fides. reſpōdetur q nō ſufficit fides ſola informis ad hoc q̄ ꝙs in eccłia xpi eſſe dicat ſed requirit q maneat in vnitate eccłie que attendit in ordine ad caput eccłie ⁊ ita quod ſubſit iuxta chriſti ordinationē capiti eccłie quod eſt ro. pon. vñ beat⁹ Lypa. in epła ⁊ hī. i. c. deniq;. vij. q. i. Qui vero eūdē quē nos deum patrē eūdē filiū: eū dē ſpūſcī ⁊ noſſe ſciſmatici dicunt nec ꝑ ad iuuare tales pōt. Nā ⁊ Lboze ⁊ Datbā ⁊ Abyrō cū ſacerdote aarō ⁊ moyſe eūdē deum nouerāt pari lege ⁊ religione viuētes: vnū verū deum qui colendus atq; inuocādus fuerat inuocabant. tamē q; loci ſui miniſterium tranſgreſſi cōtra Aaron ſacerdotē qui ſacerdotiuꝝ legitimū dignatione dei atq; ordinatione p̄fecerat ſacrificādi ſibi licētiam vendicauerūt diuinitus pcuſſi penas ſtatim p illicitis conatibus rependerūt nec potuerūt rata eſſe ⁊ p̄ficere ſacrificia irreligioſe ⁊ illicite cōtra ius diuine diſpoſitionis oblata: hec ille. Quocirca beatus Dieronymus huic ſententie fauet ſcribens ad Damaſum papā. ⁊ habet in. c. qm vetus oriens. xxiij. q. i. Cum ſucceſſore piſcatoris ⁊ diſcipulo xpi loquor ego nullū pmium niſi xpo ſequēs beatitudini tue. i. cathedre petri cōioni cōſentio: ſup illam petrā fundatā ſ eccleſiam ſcio quicūq; extra hanc domū agnū comederit ꝓphanus eſt. ſi quis in arcba Noe nō fuerit peribit regnante diluuio. ⁊. j. quicūq; tecum nō colligit ſpargit: hoc ē qui xpi nō ē antixpi eſt. Item bui⁹ ſententie eſt beatus Ambro. ſup epłam ad Tbi. c. iij. Scribo tibi vt ſcias quo eccleſiā ordines que eſt domus dei vt cū totus mūdus dei ſit eccleſia: tñ domus ei⁹ dicat cuius bodie rector eſt Damaſus. Illūd⁹ nāq; preuaricationis eſt diuerſo turbat⁹ errore ideo illic neceſſe eſt dicat eſſe dom⁹ dei ⁊ veritas vbi ꝑm voluntatē ſuā timet. Ad dictum aūt Diero. dicētis. Ibi eccleſia vbi fides. rñdetur vt dictū eſt q verū eſt dū tñ ab vnitate eccleſie nō recedat. Vel dicendū q intelligit de fide nedum ad deū: ſed etiam quo ad eccleſiam: erga quā fidem. i. fidelitatem ſciſmatici ſeruare nō tenent qui ab vnitate eccłie membra ei⁹ diuidi patiunt. vt i. c. aduocauit. xxiij. q. i. Ad octauā rationē reſpōdet negando minorē videlz q in nomine xpi poſſent dici cōgregati quicūq; ſunt diuiſi ab vnitate eccleſie ⁊ obediētia vicarij ieſu xpi. vnde in. c. audiuimus. xxiij. q. i. dicit Alexander ſecūdus. Xps nō habitat in cordibus eorum qui ſuperbe ſingularitatem ſecuti a corporis xpi compage ſe metipſos abrumpunt. vnde beatus Cypria⁹ quia prefate auctoritatis vana interpretatione tempore ſuo quidam ſciſmatici decipiebātur. reſpondit hoc modo. Comptores euāgelij atq; interpretes falſi extrema ponūt ⁊ ſuperiora pretereunt partem memores ⁊ partē ſub dolo comprimētes vt ipſi ſicut ab eccleſia ſciſſi ſunt ita capituli vnius ſententiam ſcindunt dominus enim cum diſcipulis ſuis vnitatem ſuaderet ⁊ pacem dico inquit vobis: q; ſi duo ex vobis conuenerint in terra de omni re quecūq; petieritis contingant vobis a patre meo qui in celis eſt: vbicunq; enim duo fuerint aut tres collecti in nomine meo ego ſum cum eis. oſtendit nō multitudini: ſed vnanimitati deprecātium plurimū tribui. Si duo inquit de vobis conuenerint in terra ⁊c. vnanimitatē p̄miſit pacem et concordiam pacis ante premiſit vt ita conueniat vobis fideliter ⁊ firmiter docuit. Quo modo autem poteſt ipſe cum alio conuenire qui cum corpore ipſius eccleſie ⁊ cum vniuerſa fraternitate nō conuenit: quomodo autem poſſunt duo aut tres in nomine chriſti colligi quos conſtat a chriſto ⁊ ab eius euāgelio ſeparari? Hec Cypꝛianus in capło Alienus. xxiij. queſtio. i.

Ad octauum

Alij corruptum legunt

Alij puū ⁊ cōlonē ꝓtiozē legūt

Capitulū. iij. In quo oſtenditur quomodo differat Sciſma ab Hereſi.

Sicut enim fides et charitas sunt diuerse ⁹tutes ꝙ̄uis quicūq; caret fide careat charitate.ita etiā scisma ⁊ hereſis sunt diuersa vitia ꝙ̄uis quicūq; est hereticus sit etiā scismaticus,sed nō conuertim.pro pria aūt differētia hoꝝ sumēda est ꝑm ea q̄b⁹ vtrūq; p se ⁊ directe opponit.Opponit autē heresis fidei.scisma ꝓ̄o vnitati ecclīastice charitatis.Unde recte inter heresiz ⁊ scisma assignat differētia penes hoc ꝙ heresis sit puersum dogma circa ea que sunt fidei. scisma ꝓ̄o scissurā dicit ab vnitate ecclīastica.⁊ ꝫ est q̄d Hiero.dicit in epistola ad Gal.⁊ inducitur a Gratiano,xxiiij.q.iij.c.iter heresim.Inter heresim ⁊ scisma hoc interesse arbitroꝝ ꝙ heresis puersum dogma habet.scisma post ꝑalez discessionē ab eccl̄ia pariter seperat. Un̄ beatus Augu,in libro cōtra ffaustū distinguens inter scisma ⁊ heresim ita dicit.Scisma ē eadem opinantē ac eodē ritu colentē quo ceteri solo cōgregatiōis delectari discidio. Heresis vero diuersa opinat ab his que catholica credit ecclesia.Item idem btūs Aug.in lib.questionū euangelioꝝ differentiā assignās inter hereticos malos catholicos ⁊ scismaticos ita dicit.Inter hereticos et malos catholicos ꝫ interest ꝙ heretici falsa credūt: illi aūt ꝓ̄a credentes nō ita viuūt vt credūt. Solet aūt q̄ri etiā scismatici q̄d ab hereticis distent et hoc inueniri ꝙ scismaticos nō fides diuersa facit sed cōmunis dirupta societas.Item hanc eā dem distinctionē ponit beatus Aug. in libro de fide ⁊ symbolo ita dicēs.Credim⁹ sanctaz eccl̄iam vtiq; catholicā ⁊ apostolicam.Nam hereticī ⁊ scismatici cōgregationes suas etiā eccl̄esias vocāt.ꝫ heretici falsa de deo sentiēdo ip̄am fidem violāt.Scismatici aūt dissensionibus suis iniquis a fraterna charitate dissoluūt ꝙ̄uis ea credant q̄ credimus.Quapro pt̄ nec heretici nec scismatici ptinēt ad eccl̄esiam.veruz sicut amissio charitatis est via ad amittendū fidez ꝑm illud.i.ad.Thimo.i. A q̄bus quidā abeūtes scilz a charitate conuersi sunt in vaniloquiū.ita etiaz scisma via est ad heresim.vñ Hiero.vbi supra subdit ꝙ scisma a ꝓ̄ncipio aliqua in parte pōt intelligi diuersum ab heresi.Ceterū iam inueteratū siue cōtinuatū nullū scisma est nisi sibi aliquā heresim cōfingat vt recte ab eccl̄esia recessisse videat:hec Hiero.Cui sentētie btūs Aug. consonans sic cōtra Cresconiū grammaticū ait. Inter scisma ⁊ heresim magis eā distinctōez approbo qua ꝺ̄z scisma eē recens ꝗgregatōis ex aliqua sentētiarū diuersitate dissensio. nec em̄ fieri potest nisi diuersum aliq̄d sequāt qui faciunt:heresis etiā est scisma inueteratū. hec ille. Cōsiderato aūt hoc ꝙ scisma sit via ad heresim glo.in.c.inter heresim.xxiiij.q.iij.dicit etiam q̄si oēs doctoꝝ iuriste dicūt ꝙ differētia inter scisma ⁊ heresim sit q̄ est iter dispōez ⁊ habitū.⁊ qz ois heretic⁹ ē scismatic⁹ ⁊ nō ecōuerso:sicut differētia inter gen⁹ ⁊ speciē. ꝫ vero licet aliquo modo habeant veritatē capiendo nomen scismatis gn̄aliter: nō tn̄ capiendo ꝓ̄pie est verū ꝙ talis sit differētia iter scisma ⁊ heresim qualis est inter dispositionē ⁊ habitū aut genus ⁊ speciem:q̄m licet scismatis nomen gn̄aliter sumptū ꝓ̄ut.s.sumit ꝓ̄o qualibz discessiōe illicita ꝑm quē modū sumit Exo.xx. Non edificabis altare de lapidib⁹ sectis. vbi dicit glo.secti lapides sunt qui vnitatem scindunt:potest esse gen⁹ ad heresim.nō tn̄ scisma ꝓ̄pie sumptū ꝓ̄out.s.dicit recessum cū pertinacia ab obediētia eccl̄esie quantūcūq; simul concurrat cum heresi semp distat tn̄ specie ab ea cū sint peccata specie distincta q̄ non est de dispositione ⁊ habitu genere ⁊ specie.licet vt dictū est supra scisma etiā etiam ꝓ̄pie sumptū via sit ad heresim q̄m scismaticus diu esse nō potest nisi sibi aliquam heresim confingat in defensionē dissensionis sue. Ex quib⁹ cōsultatur sententia aliquoꝝ iuristarū qui nō intelligētes distinctionē specificā hoꝝ peccatoruz dicūt ꝙ scisma transit in heresim quasi substātialiter vnum in reliquum.

Capitulum.v. De grauitate peccati scismatis siue scismaticoꝝum. Cap. V

Quā grauissimū aūt sit peccatū scismatis ac oculis diuine maiestatis detestabile facile ex attestationib⁹ sctoꝝ patrū colligitur ac ex multis aliis.Dicit enim Aug.contra ep̄lam Parmeniani ꝙ sacrilegium scismatis oia scelera trāsgredit.⁊ libro q̄rto cōtra Cresconiū grāmaticū dicit ꝙ malum scismatis Cypriani idolatrie cōparauit. Aggrauatur ergo in primis scismatis peccatum eo ꝙ scismatici hostes dei specialiter dicūtur Ait em̄ Cypria⁹ in epistola vt habetur in.c. alienus.xxiiij.q.i.Alienus est prophan⁹ est hostis est:habere nō potest deū patrem qui vniuersalis eccl̄esie nō tenet vnitatem. Secundo ostēditur grauitas huius peccati eo ꝙ singulariter odisse dicit dn̄s:imo etiam projecere ciuitates ⁊ sacrificia scismaticoꝝ.vnō dn̄s de eis per Amos ꝓ̄pheta loquens.c.v. quod transfert Gratianus in.c.odit.xxiiij.q.i. ita in

quit. Odi & pieci festiuitates vestras et non capiã odorẽ cetuũ vestrorum ꝙ si obtuleritis mihi holocaustomata & munera vestra nõ accipiam & vota pinguiũ vestroꝝ respuã. Odit aũt dñs inquit Piero. & nõ solũ odit sed proiicit festiuitates eoꝝ qui nõ celebrant festiuitatem dei. sed suas. &c. Et si holocausta obtulerint vt videant ieiunare dare elemosynas pudiciciam polliceri que holocausta sunt ꝙa nõ ea suscipit dñs. Nam nõ sacrificioꝝ magnitudinem seu offerentiũ merita & causas dijudicat. Item brũs Aug. hoc idem testat in de fide ad Petrũ. Firmissime tene & nullatenus dubites quẽlibet scismaticũ siue hereticũ in nomine patris & filij & spũs sancti baptizatum si ecclesie nõ fuerit aggregatus quãtascũq; elemosynas fecerit. & si p xpi nomine etiam sanguinẽ fuderit nullatenus posse saluari. Omnem enim hominẽ qui ecclie nõ tenet vnitatem nec elemosyna quãtũlibet copiosa neq; baptism? neq; mors p nomine xpi suscepta p̃ficere poterit ad salutẽ qñ in eo vel heretica vel scisma rica puersitas pseuerat que ducit ad mortem Nimirũ si scismaticoꝝ sacrificia & oblatiões nõ accepter altissimus: qm̃ vt inquit Cypria nus in quadã epistola. Nihil põt esse gratum & firmũ apud deũ quod illi faciũt quos deꝰ hostes & aduersarios suos dicit in euangelio suo ponẽs. Qui nõ est mecũ aduersum me est & q̃ nõ colligit mecũ spargit. Ceterũ scisma ostẽditur grauissimũ. Cum qz tunicã dñi incõsutilem quã milites Pilati nõ fuerũt ausi scindere scismatici xpi crucifixoꝝ? crudeliores vnitatem ecclie p illã significatã scindere p̃sumũt. Contra quos brũs Augu. in epistola ad Seuerinũ cõtra scismaticos ita inquit. Quare diuisores vestimẽtoꝝ dñi esse vultis & tunicam illam charitatis desup contextã quam nec p̃secutores eius diuiserunt tenere cũ toto orbe nõ vultis. Et beatus Cyprianus in epla de vnitate ecclesie. Quis sic sceleratus & perfidus quis sic discordie furore vesanus vt aut credat scindi posse aut audeat scindere vnitatem dei vestem dñi ecclam xpi. monet nos ipe in euangelio & docet dicens. Et erit vnus grex & vnus pastor. Ceterũ grauitas huius sceleris scismatis ostendit ex eo ꝙ scismatici videnꝫ negare fidẽ xpi. vnde Ambro. & habetur in. c. aduocauit. xxuij. q. i. loquẽs de Cypriano ita dicit. Nõ potuit fidem esse in scismate. nam & si fidẽ erga deum tenerẽt. s. scismatici tñ erga dei ecclam nõ tenebãt cui? partes banꝫ velut quosdã artus diuidi & mẽbra lacerari. Etem cũ ꝓpter ecclam xps passus sit et corpus xpi sit ecclia nõ videt ab his exhiberi fides xpo a quibus euacuatur passio eius atq; distrahit. Ampli? grauitas hui? sceleris attendit ex eo ꝙ videt esse ifirmitas desperata. vñ Aug. de vbis dñi li. iij. hmõe. xij. Xps caput ecclesie est & eccla corp? eius & in ei? corpore vnitas mẽbroꝝ & cõpago charitatis tanq̃ sanitas existit. Quicunq; aũt in charitate frigescit infirmat in corpore xpi sed potẽs est ille q̃ iam exaltauit caput nostrũ etiã infirma membra sanare: dũ tñ nõ nimia impietate p̃scindãtur ꝑ bereãt corpi donec sanẽtur. Quicq̃d em̃ adhuc heret corpi nõ desperate sanitatis est qõ aũt p̃sciss? fuerit nec curari nec sanari põt

Ceterũ detestabilis huius peccati grauitas colligit ex grauitate pene qua a deo legit punitũ nõ tm̃ in principalib? auctoribus: sed etiam in cõplicibus & cõsentientibus ac sequacibus. vñ beatus Aug. in epla ad Emeritũ de ꝑ ita loquitur. Quanti aũt diuino iudicio pẽdatur hoc facinus lege qõ te legisse nõ ambigo: inuenies aũt Datan & Abiron biatu terre deuoratos ceteros oẽs qui eis p̃senserãt igne de medio eoꝝ exeunte p̃sumptos. Illud ergo sceleris ad exemplũ deuitãdi dñs deus p̃senti supplicio demõstrauit vt cũ talibus patiẽtissime parcit quale vltimo iudicio reseruet ostẽderet hec Aug. & beatus Cypian? ex eadem radice grauitatẽ hui? sceleris demõstrans in epistola. & habet in. c. deniq;. vij. q. i. ita ait.. Deniq; ꝙ fit inseparabile vnitatis sacramentuz et ꝙ sine spe sint & pditionem sibi maximã de indignatione dei acquirant qui scisma faciũt & relicto ep̃o aliũ sibi foris pseudo ep̃m cõstituũt: declarat scriptura diuina in libus regũ. vbi a tribu iuda & de Beniamin decem tribus scisse sunt & relicto rege suo alterũ sibi foris instituerũt & indignatus est ihesus dñs omni semini israel & demoliuit eos & dedit eos in direptõez donec abiecit eos a facie sua qz dissipatus ẽ israel a domo Dauid & ꝑstituerũt sibi regem Jeroboam filiũ Nabath. Indignatũ esse deũ dixit & eos in perditionem dedisse: qz ab vnitate dissipati alterũ sibi regem ꝑstituissent & tãta indignatio dñi extitit aduersus illos q̃ scisma fecerunt vt etiam cũ homo dei ad Jeroboam missus eẽt qui ei peccata sua exprobraret atq; vltionem futuram prediceret panẽ apud illos edere & aquam bibere vetaret. qõ cuz nõ custodisset & cõtra preceptuz dñi p̃terendisset statim diuina censura percussus vt inde regrediens impetu ac morsu leonis in itinere necaretur. Sed adhuc in euangelio dñs maius intelligentie sue lumen manifestat ꝙ ijdem qui tũc se a tribu Juda & Beniamin scideranꝫ in̄ pseudo prophetas & gentiles computarẽtur.

Nam cum primo discipulos in ministeriū salutis mitteret mādauit ⁊ dixit. In viā nationum ne ieritis ⁊ in ciuitates samaritanorum ne intraueritis ad iudeos ꝑus mittēs gētiles adhuc ꝓteriri iubet. addendo aūt ⁊ ciuitates samaritanoꝝ debere omitti vbi erant scismatici ostēdit scismaticos gētib⁹ adequari. Ihez beatus Hiero. ⁊ habetur in. c. nō afferamus. xxiij. q. i. de grauitate huius sceleris loquens ita ait. Non afferamus stateras dolosas vbi appēdamus quod volumus ꝑ arbitrio nostro dicētes hoc graue: hoc leue est. sed afferamus iaz diuinā staterā de scripturis sanctis tanq̄ de thesauris dñicis ⁊ in illa q̄d sit grauius appendamus. tpe quo dñs priora delicta recētibus penarū exēplis cauēda mōstrauit ⁊ ydolum fabricatū atq; adoratū est ⁊ ꝑbeticus liber ira cōtemptoris regis incensus et scisma tentatū: idolatria gladio punita est: exustio libri bellica cede ⁊ pegrina captiuitate: scisma biatu terre sepultis auctoꝝb⁹ viuis ⁊ ceteris celesti igne ꝓsumptis. Quis iam dubitauerit hoc esse sceleratius cōmissum q̄ō est grauius vindicatum? hec ille.

Capitulum. vi. De differentia grauitatis peccati inter scisma ⁊ heresim. Cap. VI

Iddebitur fo⁊ rassis ex dictis alicui q̄ scisma grauius peccatū sit q̄ heresis aut infidelitatis peccatū cum maius peccatū grauiori pena puniendum sit ꝑm illud Deut. xxv. Pro mensura peccati erit et plagarū modus. Peccatū aūt scismat gra uius inuenit punitū q̄ etiā peccatū idolatrie vt dictum est ꝑm q̄ legit Deut. xxxij. q̄ ꝓpter idolatriam sunt aliqui humana manu gladio interfecti. De peccato autē scismatis legitur Numeri. xvi. Si nouā rem fecerit dominꝰ vt aperiēs terra os suū deglutiat eos ⁊ oīa q̄ ad eos ptinēt descenderintq; viuētes in infernū scietis q⁊ blasphemauerūt dñm. Decez etiam tribus qui vitio scismatis a regno Dauid recesserūt sunt grauissime puniti. iiij. Reg. vij. Nihilominus nō est ita in veritate q̄ scisma sit graui⁹ pctm̄ q̄ infidelitas. Regula est enim gñalis q̄ oīe q̄ō se hz ꝑ additionē ad aliō potius sit illo in bono vel in malo. sic aūt ē q̄ heresis se hz ꝑ additionē ad scisma: addit em̄ ꝑuersum dogma. vt pz ex auctē Hiero. supra inducta. vñ nō ē dubiū q̄ scisma absolute loquēdo minus pctm̄ sit q̄ infidelitas. Pro quo notādū iuxta scm̄ Tho. in. ij. ij. q. xxxix. ar. ij. q̄ gūitas peti pōt dupl⁹ ꝓsiderari. vno mō ꝑm suaz spēm, alio mō ꝑm suas circūstātias: ⁊ q⁊ circūstantie ꝓticulares infinitis modis possunt variari: cū queritur in cōi de duob⁹ peccatis q̄ō sit graui⁹ intelligenda est questio de grauitate que attēdit ꝑm gen⁹ peccati. gen⁹ autez seu species attendit ex obiecto ⁊ ideo illud peccatū q̄ō maiori bono contrariat est ex suo genere grauius peccatū: sicut pctm̄ in deū q̄ in ꝓximū. Manifestū est autē q̄ infidelitas ē peccatū cōtra ipsum deū ꝑm q̄ in se est veritas prima cui fides innititur: scisma aūt est cōtra ecclesiasticā vnitatē que est quoddā bonū participatū ⁊ minus q̄ sit ipse de⁹. vnde manifestū est q̄ peccatū infidelitatis in suo genere ē grauius q̄ peccatū scismatis licet posset ꝓtingere q̄ aliq̄s scismatic⁹ grauius peccet q̄ quidā infidelis vel ꝓpter maiorē cōtemptū vel ꝓpē maius periculū q̄ō inducit vel ꝓpter aliquid hmōi. Nec obuiat huic veritati q̄ scisma dicatur opponi charitati que maior virtus est q̄ fides cui opponit infidelitas: qm̄ charitas habet duo obiecta. vnū prin cipale. s. bonitatem diuinā ⁊ aliud secūdarium. s. bonū ꝓximi. scisma autē ⁊ alia peccata que sunt in ꝓximū opponūtur charitati q̄tum ad secūdarium bonū q̄ō est minus q̄ obiectū fidei q̄ō est ipse deus ⁊ ideo ista peccata minora sunt q̄ infidelitas sed odiū dei q̄ō opponit charitati q̄tū ad ꝑncipale bonū nō esse minus: tñ inter pctā que sunt in ꝓximū pctm̄ scismatis videt esse maximū q⁊ est contra spūale bonū multitudinis. De hoc aūt q̄ scisma aliqn̄ fuerit grauiꝰ ⁊ insolita pena punitū q̄ infidelitas sicut Nu. xvi. pōt assignari multiplex rō. Pria iuxt scm̄ Tho. in. ij. ij. vbi supra: q⁊ pplo illi bebreoꝝ manifestum erat iam ꝑ legē susceptā q̄ erat vn⁹ de⁹ ⁊ q̄ nō erant alij colēdi ⁊ hoc erat apud eos ꝑ multiplicia signa cōfirmatū ⁊ ideo nō oportebat q̄ peccantes ꝓtra hanc fidem ꝑ idolatriā punirētur verificata aliqua sola pena sed solū cōi. ℞ non erat sic notū apud eos q̄ Moyses deberet semp esse eoꝝ princeps ⁊ ideo rebellantes eiꝰ ꝑncipatui oportebat miraculosa et insueta pena puniri. Scda rō. pctm̄ scismatis fuit q̄nq; in populo illo graui⁹ punitū: q⁊ erat ad seditōes ⁊ scismata prōpt⁹. dr̄ em̄. i. Esdre. iij. Ciuitas illa a diebꝰ antiquis aduersus regem rebellabat ⁊ seditiones ⁊ prelia ꝑcitant in ea. pena aūt maior infligitur q̄nq; pro pctō magis ꝓsueto. Pene aūt sūt medicine quedā ad arcendū boies a peccato. vnde vbi est maior prōnitas ad peccandū debet seuerior pena adhiberi. Tertia ratio: scisma punit q̄nq; graui⁹ q⁊ est pctm̄ periculosum valde ⁊ pernicio sum. Pro quo notādū vt dicit idē sanct⁹ Tho. in. q. de. malo. ar. x. in rōne ad quartū. ar-

gumẽtũ:q̃ pene que inferunt a deo in futura vita respondẽt grauitati culpe. vnde Aplus ad Roma.vj.dicit.q̃ iudiciũ dei est ſm veritatem in eos qui talia agũt.sed pene que in presenti vita infligunt siue a deo siue ab hoie nõ semp rñdẽt grauitati culpe. interdũ em̃ minor culpa grauiori pena punit tẽpaliter ꝓpter maius periculũ euitandũ:pene em̃ pñtis vite quasi medicine adhibent.pcm̃ autẽ scismatis pniciosissimũ est rebus humanis. q̃ dissoluit totũ regnũ humane societatis.Quarta ratio potest assignari iuxta magistrũ Alexandrum de Alis in.vj.li.quare scisma grauius punitus fuit in illis est.quia ex maiori contumacia videntur illi fecisse q̃ alij in beresim incidisse.q̃to aũt maior est contẽptus tanto magis scelerate peccatur.

Capitulũ.vij.Quid ſpiritualis potestatis in scismaticis maneat.

Ca. VII

Vm aũt scisma

tici ab ecclie corpe sint diuisi ac separati et extra vnitatẽ ecclie spũſſanct? nõ accipiũt:nõ immerito dubitat an apud ipos tali scissura ab ecclesia segregatos aliq̃d maneat potestatis spiritualis:quocirca de hoc venit aliq̃d dicẽdum Pro quo notandũ iuxta sanctũ Tho. in.vj.vj. q.xxxix.ar.iij.q̃ duplex est ſpũalis potestas.s. sacramẽtalis alia iurisdictionalis.Sacmentalis quidẽ potestas est que p aliquã cõsecrationem confert.oms aũt ꝓsecrationes ecclie sunt immobiles manẽtibus que cõsecrant.sicut patet etiã in rebus inanimatis.nã altare semel consecratũ nõ consecrat iterũ nisi fuerit dissipatũ.et ideo talis ptãs ſm suã eẽntiam manet in homine qui p ꝓsecrationem eam est adeptus q̃diu viuit siue in scisma siue in beresim labat.quod patz ex hoc q̃ rediẽs ad ecclesiam nõ iterũ cõsecrat.De quo beatus Aug. in libro cõtra Donatistas dicit.Sicut redeũtes ad ecclesiam qui ꝑuſq̃ recesserũt fuerunt ordinati nõ vtiq̃ rursus ordinant.retinẽt ergo scismatici potestatẽ sacramẽtalẽ ordinem retinentes.Preterea hoc idem apte colligit ex eo q̃ Urbanus papa dicit et habet in.c.ordinationes.ix.q.i.q̃ qui ab epis quondã catholice ordinatis sed in scismate a romana ecclia separatis cõsecrati sunt eos cum ad ecclesie vnitatem redierint ſuatis,ꝓpꝛijs ordinibus misericorditer suscipi iubemus:si eos vita et scientia cõmendat.hoc aũt nõ potest esse nisi ſpũalis potestas p ꝓsecrationẽ data apõ scismaticos maneret. Verũ q̃ ptãs inferior nõ debet ire in actũ nisi ſm q̃ mouet a ptãte ſuperiori sicut etiã in rebus naturalibus patet.inde est q̃ tales vsum ptãtis amittũt ita.s.q̃ nõ liceat eis sua potestate vti.si tñ vsi fuerint eorum ptãs effectũ habet in sacramẽtalibus q̃ in bis bõ nõ operat nisi sicut instm̃ dei. vnde effectus sacramẽtales nõ excludunt ꝓpter culpã quã cũq̃ conferẽtis sacm̃.vnde auctes dicentes scismaticos et hereticos nõ habere potestatẽ ſpũalem ꝓfatam.s.sacramẽtalẽ semp sunt intelligẽde q̃tum ad legitimũ vsum illius.non aũt sunt referẽde ad ipam essentiã potestatis sicut est illud extra de scis.c.i.vbi lateranense concilium dicit ordinationes ab Octauiano et Guidone hereſiarchis factas et ab ordinatis ab eis irritas esse censemus.Et idem habet i c.ordinationes.ix.q.i.hoc aũt intellige vt ait glo.q̃tum ad executionẽ nisi cũ eis fuerit dispensatũ.vel si ordinatus ꝓbaret se nesciuisse illum fuisse scismaticũ qui eũ ordinauit vt in c.ordinatõnes vbi supra. Ex q̃bus manifeste etiã habet apud scismaticos vera esse sacramenta dum tñ in forma ecclie dent siue dispẽsent.vnde Aug.libro de vnico baptismo ait. Potest sacm̃ tradere separatus sicut potest habere separatus.nam vt idem Aug.contra Petilianũ donatistã testat.Sacramẽtis dei nihil obsunt mores malorum hoim̃ q̃ illa vel nõ sint vl minus sancta sint.vnde oẽs auctoritates sanctorum patrũ que vident sonare q̃ apud scismaticos vel hereticos nõ sint vera sacramẽta vel intelligant de illis scismaticis et hereticis qui formã ecclesie nõ seruãt sicut illud Pelagij pape in.c.pudẽda.xxiij.q.i. Qui diuisus est ab apl̃icis sedibus execrat potꝰ ipe et nõ cõsecrat.iure ergo execratus tm̃ et non consecratus poterit dici:et similes auctoritates.vel intelligunt auctoritates ꝓfate de sacramẽtis nõ q̃tum ad veritatẽ essentie sacramentorum sed q̃tum ad rem sacramẽti siue effectum salutiferũ eorum:qm̃ verũ ẽ q̃ si manifeste sint ab eccl̃ia prescisi q̃cũq̃ accipiũt ab eis sacramẽta peccãt nisi sacramentũ baptismi in articulo necessitatis.et p hoc impediunt ne effectum sacramẽti consequant et ita q̃tum ad rez sacramẽti dicunt illa sacramẽta falsa aut mania.hoc modo accipiendum dicit.s.Tho in tertia parte illud quod Leo papa scribens ad Leonẽ Augustũ ait q̃ in Alexãdrina sede omniũ celestiũ sacramentorum lumẽ extinctum est inceptaq̃ sacrificij oblatio deficit chrismatis sanctificatio etc. Dicta ꝺño Cypani que vident velle apõ scismaticos et hereticos nõ eẽ ꝺa sacramẽta nõ cogũt quia eius sententia nõ tenet vt dicit scũs Aug. Ptãs aũt iurisdictionalis est que ex simplici iniũctione hois con-

fertur. et talis ptās nō immobiliter adheret. vnde in scismaticis 7 hereticis nō manet vñ nō possunt absoluere nec excōmunicare nec i dulgētias facere aut aliq̄d hmōi: q̄ si fecerint nihil est actū. de qua potestate videt accipiē da auctoritas Lypani in epistola et habetur vij. q. i. c. Nouatianus. Qui nec vnitatē spūs nec cōmunionis pacem obseruat 7 se ab eccle sie vinculo atq; sacerdotuz collegio sepat nec epi ptātem habere potest nec honorē. Itē idē Lypanus in epistola ad Magnū. 7 habet in c. didicimus. xxiij. q. i. Didicimus omnino be reticos 7 scismaticos nihil habere potestatis ac iuris. Quocirca in. c. i. extra de scisma. post illa supius allegata dr: sic. Adijciētes vt q̄ di gnitates eccliasticas seu beneficia p dictos scismaticos acceperūt careāt impetratis. ali enationes quoq; que p eosdē scismaticos siue laicos facte sint de rebus eccliasticis oīm ca reant firmitate. 7 hoc ideo quia apud scisma ticos nihil remanet potestatis iurisdictōalis vnde glo. super verbo omni careant firmita te ait: quia dum ecclesia pastorem habet here ticum vel scismaticum vacare intelligitur. s. de rescrip. c. i.

Cap. VIII

Cap. viij. De pena scismaticorum.

Cisma autem 7

s punit a deo 7 punit ab eccliа: q̄ grauiter aūt punitū legat a deo supius in. c. v. exemplariter idu xim⁹ de Dathan 7 Abyron qui hiatu terre ab sorpti sunt. Numeri. xvi. ca. Item de decē tri bubus que quia Hieroboam adheserūt date sunt in dispersionē. iij. Regū. xj. 7. xiij. 7 alijs multis exēplis pz. Jam loquēdū restat de pu nitione qua ab eccliа scismatici puniant. Pu niunt aūt ab eccliа multipl'r. Primo excōica tione vt ptz extra de scisma. c. ij. 7 p ons cum scismatici sint excōicati. sicut etiā habet in. c. de liguribꝰ. xxiij. q. v. 7 cū excōicatis nō fit cō municādū sequit q̄ cū scismaticis sciēter cō municandū nō sit. vñ Nume. xvi. dr. Recedi te a tabernaculis hoim impioꝝ. qui. s. scisma fecerāt 7 nolite tāgere q̄ ad eos ptinēt ne in uoluamini pcis eoꝝ. Scōo si scismatici p ex cōicatiōez nō resipiscāt puniūt pēa depositō nis vt in. c. in noie dñi. xxiij. di. Leterū si ptina citer adhuc psumerēt ita q̄ nō possent coerce ri pfatis penis. tertio veniūt puniēdi manu armata siue coercēdi ptāte brachij secularis Harū aūt pearū quātitia sunt iurta. s. Tho. in. iij. ij. q. xxxix. ar. iiij. sic. sic hr Sapie. xi. Per q̄ qs peccat dz puniri. Scismatici autez vt ex dict pz in duob⁹ peccāt. In vno quidē: quia

separant se a cōione membroꝝ ecclesie 7 q̄tū ad hoc cōueniens pena scismaticoꝝ est vt ex cōicentur. Peccant scōo: q: subdi recusant ca piti ecclesie 7 ob hoc merito a dignitate depo nūtur. Et quia coerceri nolunt per spūales po testatem ecclesie iustū est vt ptāte tpali coer ceant. pene aūt presentis vite sunt medicina les 7 ideo q̄ vna pena nō sufficit ad coercen dū boiez supadditur altera. Sicut 7 medici di uersas medicinas corporales apponūt q̄ vna nō est efficax: 7 ita eccliа q̄ aliquis per excōi cationē nō sufficienter reprimunt adhibet co ertionem brachij siue potestatis secularis. § si vna sit sufficiens alia non debet adhiberi. De hac autē pena brachij siue ptātis secularis lo quūtur multa. c. in decreto maxime. xxiij. q. v. vt in. c. de liguribus. 7. c. quali. vbi papa Pe lagius Narse patricio scribens ita ait. Salu tantes paterno affectu gloriā vestram petim⁹ vt prefatis qui a nostra sede directi sunt in oi bus prebeatis auxiliuz nec putetis peccati eē alicui⁹ si huiusmodi homines premuntur. hoc enim 7 diuine 7 humane leges statuerunt vt ab ecclesie vnitate diuisi 7 eius pacem iniquis sime perturbātes a secularibus potestatibus comprimantur. nec quicq̄ maius est vnde deo possitis sacrificium offerre q̄ si id ordinetis vt qui in suam 7 aliorum perniciem debacchant competenti debeāt rigore compesci.

Capitulum. ix. Que scismata fuerūt in ecclesia.

Bonia non pa:

Cap. IX

q rum huic parti pro cautela futu roꝝ temporum vtile arbitrati su mus cōmemorari scismata supe riorib⁹ tpib⁹ in eccliа orta 7 modos q̄b⁹ sopi ta siue ablata sūt: idcirco nos sub breuitate il la pstrigere volum⁹: vez q: scismata in eccliа vario mō ptingūt videlz aut p introductōem puersi dogmat q̄m berefis in se icludit scisma aut p separationē 7 diuisionē p ptinacē inobe dientiā ab aplica sede: aut pvsurpatōem apli ce sedis. primo mō de scismatib⁹ loquendo nō est ppositi nostri scismata pterita aut presen tia numerare: q: hoc longū esset 7 difficillimū valde: cū tot venirēt scismata repetēda quot fuerūt bereses aut impūtiarū sūt. nec etiā scis mata scōo mō itroducta intēdim⁹ cōmemora re: q̄m in illis sic in pmis bereses multe iuolu te sunt. de illis em ppie itelligit dictū Hier. in. c. iter beresim. xxiij. q. i. dicētis: q̄ oē scisma ueteratū aliquā beresim sibi pfingit vt recte ab eccliа recessisse videat: sicut pz in scismate grecoꝝ: in scismate iacobitarū 7 Armenoꝝ 7 nūc Bohemoꝝ: q̄ in colorē sepatōis ab eccliа

Romana multas hereses ꝓfinxerũt. Sed im
presentiarũ solũ ea scismata enumerare ꝓpo
suimus que p illicitũ ausuꝫ vsurpationis apo
stolice sedis introducta sunt in ecclias. Pri
mũ scisma fuit iter brm̃ Cornelĩ ⁊ Nouatia
num vbis Rome pbm̃. ꝓmus itaq; qui post
legitimã successionẽ pontificũ adnisus est se
dem aplicam vsurpare vt ecclesiastice ferunt
hystorie fuit Nouatianus romane eccl'ie pbr̃
⁊ princeps hereseos nouatianoꝝ extitit q̃ se ca
tharos. i. mũdos nominabãt lapsis spez venie
denegãtes. vnde lapsis fratrib⁹ nõ cõicabãt
nec eoꝝ penitentiã dicebãt esse suscipiendaz
⁊ ita Nouatianus in scisma ⁊ heresim lapsus
est. ob quã rem papa Cornelius in vbe conci
lium cõgregat. lxx. epoꝝ presbyteroꝝq; toti
dẽ cũ dyaconib⁹ plurimis in qua Nouatiano
cũ oib⁹ suis sectatoribus ab oib⁹ execrato ⁊ be
resi sua condẽnata statuit vt lapsis penitẽti
bus venia ꝓmitteretur ⁊ recõciliatio post di
gnam penitentiã cõcederet. Scõm scisma
fuit inter ffelicẽ ⁊ Liberiũ. sane liberio papa
ꝓpter fidẽ exulante a Constantino Augusto
ffelix pbr̃ de ꝓsensu ipsius Liberij substituit
in papatu qui tandẽ ꝓpter fidei constantiam
cõgregato Arrianoꝝ ꝓcilio a papatu deponi
tur. Liberius qui exilij tedio deuictus reuoca
tus est in heretica prauitate se subscribens in
sede repositus est quam ex quasi ãnis tenuit.
Hoc scisma sopitũ est morte. Naz ꝓmo ffelix
papa martyrio coronat: deinde post ãnos. vi.
pseudo papa Liberius mala morte precibus
sanctoꝝ extinctus est quẽ post papa Dama
sus synodali iudicio publice ꝺdẽnauit ⁊ oñe
quod fecerat annullauit. Tertiũ scisma fuit
int̃ Damasũ papã ꝓmũ: ⁊ vrsinũ dyaconũ car
dinalẽ. hic em̃ Damasum platum nõ ferẽs se
ditionem Damaso excitat ⁊ seditioseoꝝ hoim
potẽtia in basilica que Sisini appellat eũm
se fieri extorquet legis ordine ⁊ traditõe per
uersis. quo facto magna turbatio orta ẽ. Hõ
scisma auctore deo sopitũ est. nam cõgregato
concilio Damasus qui a maiori et sanioꝝ pre
electus fuerat in sede ꝓstituit. Vrsinus de vr
be eiectus epũs Neapolitanus efficit. Quar
tum scisma fuit inter Bonifaciũ ꝓmũ ⁊ Eula
lium pbm̃ vbis rome. Bonifacius ordinat
in basilica sancti Petri. Eulalius in basilica
Cõstantina. Sopit hoc scisma sic: qm̃ ambo
iussu impatoris Honorij vbem egrediunt et
facta inq̃sitione de veritate electois ambos
reprobat Eulalius: ⁊ Bonifacius quia a ma
iori et sanioꝝ parte fuerat electus apostolice
sedi restituitur. Quitũ scisma fuit inter Sy
machum ꝓmum ⁊ Laurentiũ. Nam Syma
chus est electus in papã in basilica Constan
tina ab vna parte cardinaliũ ⁊ clero. Lauren
tius ꝝo ab alia parte in basilica sancte marie
eligit. Sopitũ est hoc scisma hoc modo: quia
cum vnus alteri nõ cederet constituerunt vt
lis tota iudicio Theodorici regis qui tunc in
italia plenuz habebat dñiũ diffiniri deberet:
qui Rauẽne exis auditis vtriusq; partis ple
ne legatis decreuit vt qui prius electus esset
aut quẽ maior pars cleri simul ⁊ populi eligisz
in sede apostolica resideret. ⁊ q: Symachus
prius ordinat⁹ fuerat maiorq; pars ei faueret
obtinuit qui ex mia Laurentiũ epm̃ fecit Nu
cherinũ. verũ post paucos annos criminatur
ex inuidia Symachus p falsos testes ⁊ apud
Augustũ accusatus reuocat occulte Lauren
tius ⁊ iterato scismate diuisus est clerus. Sz
sopit hoc modo. nam iussu pfati regis Theo
dorici congregat concilĩ. cxv. epoꝝ in vbe.
vt patet. dist. xvij. c. concilia. §. hinc etiam in
quo Symacho purgato de crimine falsoꝝ dã
natis tam falsis testibus q̃ episcopo Lauren
tio apostolice sedis inuasore Symachus cuz
summo honore ⁊ gloria restituit. Sextum
scisma fuit inter Siluerium ꝓmũ ⁊ Vigiliuz
Vigilius em̃ romane ecclesie archidyacon⁹
cum ad apostolice sedis apicem aspiraret põ
tifici suo Siluerio parat insidias. nam cum
papa Siluerius nollet ad suggestionẽ Augu
ste reuocare Anthonĩ constantinũ epm̃ q̃a
hereticꝰ esset Vigilius spopõdit se hoc factu
rum atq; ita beato Siluerio p Guilisarinum
patriciũ in exilio deportato. Vigilius fauẽte
Augusta gratia facte ꝓmissionis male cõcu
piram sedẽ arripuit q̃ꝑ postea brã ꝓfessione
crimen diluerit. Scisma hoc sopituz est: quia
vt quedã hystorie referũt mortuo Siluerio in
exilio Vigilius ab omnibus in papam assum
ptus est. Septimũ scisma fuit inter Eugeni
um scõm ⁊ alium quẽdã in discordia coelectũ
quod scisma sopitũ est potentia Lotharij filij
Lucij impatoris qui Romã veniẽs statũ po
puli pacificauit cũ pontifice Eugenio depra
uatum p suos antecessores ⁊ ita reiecto anti
papa Eugenius mansit in papatu cui etiam
maior pars nobiliũ ⁊ populi fauebat. Octa
uum scisma fuit inter Leonem q̃ntum ⁊ Chri
stoforum pseudo antipapam. qui Christofo
rus dyabolica presumptiõe ita excecatus est
vt Leonem papam vi capere et carceri man
cipare presumpserit ⁊ ita hoc ordine apostoli
cam sedem vsurpauit sed Leone papa in car
cere mortuo ⁊ Christoforo antipapa turpiter
reiecto Sergius secũdus ad apostolatum eli
gitur et sic scisma sopitur. Nonum scisma

fuit inter Johannē.xij.⁊ Leonē.viij.nam licz Johānes.xij.ob demerita sua q̄ lubricus erat et venator cōgregato concilio epoꝝ Italie p Ottonem imperatorē foret depositus ⁊ Leo in apostolatu cōstitutus: nihilominus post recessum imperatoris Johānes fauore suoꝝ receptus est a romanis.⁊ collecta synodo reassumit papatū Leone depositō quo tandē iusto dei iudicio a dyabolo extincto scisma sopitū est. Decimū scisma fuit inter p̄dictū Leonez et Benedictū q̄ntum:qui Benedictus cū ab amicis Johānis adhuc viuēte Leone eligere tur scisma ortum est. Quod scisma sopitur sic reuertit eñ imperator hoc audiēs ad vrbem et obsidione illā fatigat quousq; Benedictus sibi traditus est quē imperator in exiliū in saxoniam mittit⁊ Leo restituit. ⁊ ita potētia imperatoris scisma sopit. Undecimū scisma fuit inter Gregoriū q̄ntum ⁊ quēdam Johannē epz Placentinū quez Crescētius consul pecunia corruptus in apostolicā sedem violēter intrusit:sed hoc imperator cū multo dolore audiens ad vrbem celeriter regredit ⁊ Crescentiū trucidari iubet ⁊ dictū Johannez oculis effossis p̄uatum in castro sancti angeli carceri perpetuo mancipauit.⁊ Gregorius restituitur.⁊ sic potestate imperatoris scisma sopit. Duodecimum scisma fuit inter Benedictū nonū ⁊ alios tres assumptos. Legit eñ q̄ Benedictus nonus postq̄ in sede apostolica aliq̄bus ānis sederat deiect ⁊ datus est papatus Johanni sabinēsi epo qui postea vocatus est Siluester tertius quo potētia aliquoꝝ romanorum qui Alberto patri p̄fati Benedicti fauebant eiecto. Benedict⁹ est restitutus quo iterato reiecto datus est papatus Johāni pbro sancti iohannis ante portā latinā qui Gregori⁹ sextus est dictus q̄ ob ruditatē lr̄arum vt ferūt ad vices officij exequēdas aliū secū cōsecrari fecit que coadiutoris institutio cuz multis nō placeret tertius supinduc it qui solus vices duorum impleret. Inter tres ḡ de papatu p̄tendi tur vno cōtra duos⁊ duobus cōtra vnum de papatu altercātibus venit Hēricus imperator Romā ⁊ tribus electis quartus substituit qui vocatus est Clemēs secūdus.⁊ ita potentia ip̄atoris scisma sopit. Tredecimū scisma fuit cū Benedictus decimus fretus potentia aliquoꝝ nobiliū romāoꝝ sedē occupauit apostolicam qui tandē p̄scientia duct⁹ cessit agnoscens se per ostium nō intrasse⁊ fact⁹ est Nicolaus secūdus. Quartūdecimū scisma fuit inter Alexandrū secundū ⁊ Cadulū p̄mensez epm. Sane epi lombardie dicētes nō debere eligi in romanum pontificem nisi de italie paradiso siue iardino quē vocabūt lombardiaz contra morē ecclesie p̄dictū cadulū in papam eligūt fauēte eis ad hoc imperatore Henrico.ꝑ hoc scisma sopit hoc modo: nam Hēricus imperator rediēs ad cor cōdolēs turbationi ecclesie romā p̄ficiscit ⁊ Alexādro reconciliat. Cadulus vero hoc vidēs recognoscēs errorē dimissa p̄sumptione papatus venit ab obedientiā alexādri. Decimūquintū scisma fuit inter Gregoriū septimū ⁊ Clementē quendam. Sane cum inter papā Gregoriū septimum ⁊ Henricū imperatorē quartū oriret discordia super inuestituris epoꝝ in imperio suggerente imperatore supinduc it alius.nam q̄uenientibus ep̄is ⁊ archiep̄is lombardie apud brixiā archiep̄us Rauēnatēn.nomine Gilbertus in papam eligit qui vocatus est Clemēs. vnde secutū est scisma grauissimū quod durauit vsq; ad morte p̄fati antipape ⁊ p̄fati Hērici imperatoris qui scisma illud fouebat. ⁊ ita morte illoꝝ sopitū ē scisma. Decimūsextū scisma fuit inter Paschalē scōm ⁊ alios tres pseudo pontifices. Sane cū Paschalis post decessū vrbani secūdi in pontificē esset assumptus coronato in imperiuz Henrico quarto aliqui ex clero in pontificē exurgētes tres diuersis tēporibus hereſiarchas in papatū p̄mouere moliti sunt. videlicet Albertū Arnulfuz ⁊ Theodoricum qui quāq̄ in initio p̄pbane assumptionis turbationes non mediocres excitarunt: mox tamen per verū pontificez restricti sunt quibus tandē mala morte extinctis sopitum est scisma eorum morte. Decimūseptimum scisma fuit inter Gelasium secundū ⁊ Burdinum antipapā. Sane Hēricus quartus occasionem assumens q̄ ad electionē Gelasij non fuerit vocatus electioni p̄fate se opponens Burdinum quēdam ex hispanis in papaz fecit ordinari. Gelasio aūt mortuo apō Cluniacum in Francia eligit Calixtus secundus q̄ Romā veniens in sutrio Burdinum capit et confusibiliter ad vrbez deducit carcere recludit ⁊ scisma sopitur. Decimūoctauū scisma fuit inter Innocentium papam secundum ⁊ Petrum leonis licet a minori parte fuerit electus:nihilominus potentia parentum suoruz vallatus p̄ualebat in vrbe qua de causa papa Innocentius cum cardinalibus sibi adherentibus recessit de vrbe in Franciam. Petrus vero leonis manens in vrbe arripuit p̄sulatum iubensq; se vocari Anacletum. Scisma hoc finitur hoc modo.quoniā Lotharius imperator ad vrbem veniēs partem totā Petri leonis extirpat.⁊ dictum Innocentiū papaz restituit. ⁊ ita potentia Lotharij scisma illud

petētia Henrici imperatoris electi sunt et electus est vnus alius qui dictus est Clemēs secundus. Item hac via videt sopitum diebus nostris scisma magnū in cōcilio Constantien vbi Johāne. xxiij. et Benedicto. xiij. depositis electus est Martin⁹ q̄ntus. Quinta via est cessionis siue cessationis a psecutione papatus alterius contendentiū. Hac via sopita sūt aliqua scismata. sopitū est em̄ scisma. xiij. quia Benedictus. x. conscientia ductus cessit papatui quem p violentiā ingressus fuerat. et Nicolaus secūdus est electus. Item scisma. xiij. inter Alexandrū scm̄ et Cadulū qui vt patet in p̄cedēti. c. deficiēte sibi fauore imperatoris Henrici destitit a psecutione papatus. Item scisma. xxij. quod fuit int̄ sanctissimū dn̄z nostrum papam Nicolaū et Amedeum quēdam ducē Sabaudie: qđ clemēter apud nos agente omnipotēte dño Amedeo cessante a psecutione papatus ablatū est. Sexta via est via armoz adhibita ꝯ intrusos. Hꝫ via maxime cōuenit quādo habet certitudo de iure vnius et de intrusione alterius. Hac em̄ via plura scismata ablata legunt sicut scisma septimū int̄ Eugeniū scm̄ et aduersariū eius. Item scisma octauū inter Leonē q̄ntum et Christoforum Item scisma decimū inter Leonē octauum et Benedictū q̄ntum. et sic de multis alijs. vt in c. p̄cedēti plenius continet. Septima via est via recōciliationis cuz impatoribus siue p̄ncipib⁹ quoz fauore scisma fouet atq; manutenet. Hoc modo sopitū est scisma. xiij. quod fuit inter Alexandrū secūdū et Cadulum. Et scisma. xix. inter Alexandrū tertiū et alios q̄tuor ātipapas. vt in. c. p̄cedēti visum ē. Octaua via est cum cōtingente morte alicui⁹ de cōtendētibus suscipere alterū contendentiū. sic legit̄ scisma sopitū inter Siluerium et Vigilium q̄m vt dictū ē in p̄cedēti. c. Siluerio in exilio p xp̄i fide mortuo Vigilius lz male ingressus fuerit ab oībus tn̄ receptus in papā creditur tamē q̄ p nouam electionē. Item hac via sopitum est scisma scm̄ quod fuit inter ffelicez et Liberiū. ffelix martyrio coronatus est. Liberius vero factus hereticus qui alio nomine Leo vocatus vixit post occupationē apostolice cathedre p plures ānos postea mala morte extinctus periit. et Damasus elect⁹ est. et sic scisma illud extinctū est. Nona via sedandi scisma est p capturā intrusi vel intrusoruz qđ possibile quādoq; est opitulāte diuina miseri cordia maxime cum paucos habēt fautoresz minus potētes. Hac via sopitū est scisma int̄ Calixtum scm̄ et Burdinū antipapā. Nam papa Calixtus cepit in butrio p̄fatū Burdinum antipapā et scisma sopituz est. Item hoc modo sopitū est scisma. xx. iter Johannē. xxij. et Petrū de corberio. nam captus est petrus de corberio et ductus ad p̄fatum Johannem xxij. et ita scisma ablatuz est. Decima via est via psuasionis fiende p p̄ncipes magnos maxime cum nō solum p excellētia dignitatis reuerēdi sunt sed etiaz p celsitudine potestatis metuēdi existunt. debet em̄ dari modus vt p hmōi magne et reuerēde auctoritat̄ et prātis metuēde p̄ncipes psuadeatur intruso siue intrusis vt p reuerētia dei et eccl̄ie honore velit a ppōsito desistere addētes minas q̄ als opz eos ea facere que tenent̄ in fauorē vnitatis ecclesie. Hac via sopitū est scisma vltimū quod introduxerūt Basilien̄. de Amedeo duce Sabaudie quo suasibus illustrissimoz dominoz regum scz ffrancie et Anglie desistente a proposito scisma ablatum est vt in p̄cedēti. c. plenius dictum est.

Cap̄. xi. In quo declarat an papa possit in scisma incidere vel esse scismaticus.

Vrgit ex predictis quēstio nō parua apud aliquos. an scz romanus pontifex cū caput eccl̄ie sit possit in scisma incidere vel scismaticus esse. Et visum ē aliq̄bus q nō. Tum p̄mo: q; si scisma iuxta superius habita sit diuisio illicita p inobedientiam ab vnitate eccl̄ie militātis cuius caput est papa vt dicit Hostien. nullusq; possit a seipso separari (vt notuz est) nō videt q papa ver⁹ possit in scisma incidere sicut nec a seipso separari vel diuidi. Tuz scđo: q; null⁹ in quo et apud quē est eccl̄ia incidit in scisma: sed verus papa est hmōi. vt. xxiij. q. i. loquit̄. et. c. dicimus. immo p separationez ab eo incurritur scisma p̄m illud Cypriani in. c. scire. vij. q. i. sic dicētis. Scire debes epz in eccl̄ia esse et eccl̄iam in epo. et si q̄s cū epo nō sit in eccl̄ia nō esse. g̃ nullus verus papa pōt in scisma incidere. p̄na videt bona. et antecedēs videt patere p vtraq; sui parte. Alijs aūt videt cōtrariū q̄ saluo semp meliori iudicio vident nobis sanius loq̄. vnde videt q roman⁹ pōtifex possit in scisma incidere nō solū ex ea parte qua pōt incidere in heresim. iuxta. c. si papa. xl. di. et p p̄ns in scisma cū in heresi scisma includat: vt in supioribus declarauimus in. c. i. sed etiā ex ea pte q̄ scisma distinguit̄ ab heresi. et pōt sine illa esse. p quo apte videt facere glo. c. i. xxiij. q. i. in summa. vbi ita dr. Maxime cuz scisma non possit esse sine heresi nisi forte in summo pontifice vt si duo crearent̄ et vterq; crederet**

Cap̄. xi

Opi. prime rōis prima

Rō secunda

Opi. auctoris

ecclesiā apud se esse. vij. q. i. factus. Ecce q gl. hec manifeste supponere videtur q papa possit incidere in scisma. quod etiā manifeste videtur asserere dñus Lyp̄anus de Nouariano loquēs in epla ad Anthonianū sic di. Ep̄atus aūt tenere nō posse etiaz si ep̄us prius fact⁹ a coep̄oz suoz corpore ꝛ ab ecclie vnitate discederet. qm̄ apls vt inuicē nosmetip̄os sustineamus ne ab vnitate quā deus cōstituit recedamus ꝛ dicat sustinēres inuicē in charitate satagentes seruare vnitatē spūs in cōiunctione pacis: hec Lyp̄anus. Consequēter rōne p̄batur p̄fata cōclusio sic. papa pōt illicite se diuidere ab vnitate ecclie ꝛ ab obediētia capitis ecclesie. g̃ potest in scisma incidere. p̄ntia est bona p locū diffinitiōis ad diffinitū. antecedēs p̄batur sic. qm̄ papa pōt a xp̄o q̄ est p̄ncipale caput ecclie et respectu cuius maxime vnitas ecclie attendit̄ p inobedientiā recedere nō obedīēdo legi eius aut p̄cipiēdo ea q̄ naturali aut diuino iuri contraria sunt. ꝛ p p̄ns separare se a corpe ecclie xp̄o subiecte p obedientiā. ꝛ ita ab illq dubio videt̄ q papa possit in scisma incidere. Secūdo sic. si papa potest separare se fine aliqua rōnabili cā sed puravolūtate sua a corpe ecclie ꝛ collegio sacerdotū p nō obseruantiā eoz que vniuersalis ecclia ex traditiōe apostoloz obseruat: iuxta. c. ecclesiarū. di. xi. aut p nō obseruātiā eoz que p vniuersalia ꝯcilia aut apostolice sedis auctoritate sunt vlr ordinata maxime ad cultū diuinuz vrpura nolēdo obseruare in se ea que vniuersalem statum ecclie aut vlem ritum cultus ecclesiastici ꝓcernūt. vt q nollet celebrare in vestibus sacris aut locis sacratis aut cū luminaribus aut signare se signo crucis sicut residuum sacerdotū collegiuz facit ꝛ similia que ad ꝓpetuā generaliter ordinata videnť vtilitatē ꝓtra. c. que ad ꝓpetuā. ꝛ. c. violatores. ꝛ. c. sunt quidā. ꝛ. c. cōtra statura. xxv. q. i. ergo videt̄ q papa in talibus diuidēdo se ab obʒuātia vniuersalis ecclie cū ptinacia possit in scisma incidere p̄ntia est bona. ꝛ antecedēs nō est dubium: quia sicut possit incidere in heresim ita in inobediētiā ꝛ ptinaceꝫ nōobseruantiā eoz que ordinata sunt ad cōem statum ecclie. Un Jnno. in. c. de cōsue. dicit q in oībus obediēdum est pape dum nō veniat contra vniuersalem statum ecclie. in eo em̄ casu dicit q nō est sustinēdus sine causa rōnabili. Tertio arguī potest sic. contēdētibus aliquibus de papatu si etiā is qui esset verus papa dubius tamē p babiliter apud aliquos ita negligēter et ptinaciter se haberet ad vnionē ecclesie ꝓcurandaz q nollet facere quicq̄d in se esset p vnita te ecclesie reintegrāda talis videret scisma nutritor: quemadmoduz multi diebus etiam nostris argumentabant de Benedicto. xiij. ꝛ Gregorio. xij. His habitis dici posset ad rationes in oppositū quoniā non videnť militare. Non quidē p̄ma: quia scisma nō solum est diuisio ab vnitate ecclesie in ordine ad papam per inobediētiam factaz a p̄mario ꝛ principali capite quod est xp̄us. Nec illud p̄bat aduersariorum ꝓpositum quod inducūt dicentes q papa nō possit a seipso separari. quoniā licet hoc verum sit potest tamen separari p inobedientiam a capite xp̄o cuius vicarius est ꝛ ab institutione apostolice sedis inq̄ntum se diuidit ab obseruātia coz̄ que sancti patres p̄decessores in apostolica sede generaliter ad cōmunē ecclesie vtilitatē siue statum constituerunt sicut diximus. Ad scōaz respondetur p alios dicēdo ad minorē q tunc apud papaz intelligit̄ vere esse xp̄i ecclesia quādo ipse manet subiectus capiti xp̄o cuius est vicarius recognoscēdo ab eo prātem suā p̄dere: debitā illi subiectionē seruādo ꝛ obseruātijs vniuersalis sancte matris ecclesie ipsius xp̄i sponse canonice se cōfirmando.

Ad p̄māz rōem prime opi.

Ad scōam

Capitulum. xij. De opinione quoz̄dam q ꝓpter scisma tollendū verus ꝛ indubitatus papa possit compelli cedere; aut nollēs cedere possit deponi.

Ponia3 preter Ca. XII

q vias supra nominatas ad tollendū scisma volunt aliqui ponere vnā aliam viā. videlz per viam compulsionis ad cedendum. ꝛ vbi cedere noluerit q deponi possit vt scz compellat papa q̄tūcūq̄ sit verus ꝛ indubitatus per aliquē modum vrpura per subtractionem obediētie vel captionez persone. Et hanc suaz opinionē multipliciter fundare nituntur. primo exemplis aliquib⁹ sacre scripture. secūdo practicis aliozum concil'oz̄. tertio auctoritatib⁹. quarto rōnibus. Unde p̄mo q verus p̄tifex in hmōi casu debeat p̄opter scisma tollendū cedere ꝓprie dignitati sic p̄bant exemplo mulieris illius meretricis de q̄ legeť. iij. Regū. iij. que filium suū verū potius aduersarie mulieri p mendaciū vendicāti adiudicari concessit q̄ filium diuidi siue secari. in quo signo cognituz est q ipa esset vera mater pueri. ergo similiter romanus pontifex anteq̄ permittat ecclesie corpus secari debet cedere dignitati. Secundo idem arguitur exemplo christi cuius actio nostra debet esse instructio: qui exinaniuit semetipsum factus obediens vsq̄ ad mortem crucis: vt inquit

Probatio p̄ma

Secunda

Apl'us ad Philip. ij. ergo romanus pontifex exemplo ipsius xpi cuius est vicarius p salute populi sui 7 vnōe eccl'ie deberet etiā se exinanire vsq; ad cessionē sue dignitatis.

Tertia

Tertio sic arguit. ex practica cōcilij Pisani qō duos p̄tendētes de papatu deposuit. videlicz Gregorium 7 Benedictū quor alter verus papa credebat 7 electus est vnus alius. videlz Petrus de Candia.

Quarta

Quarto patet etiaz idem exemplo Constantien. cōcilij in quo depositi sunt etiā duo. s. Johānes. xxiij. 7 Benedictus

Quīta

et electus est Martinus. Quinto arguit auctoritate. dr em Job. x. q bonus pastor animam suā ponit p ouibus suis: ergo romanus pōtifex qui totius dn̄ici gregis pastor ē ouiuz xpi fm illud Job. vlt. Pasce oues meas. debz vitā suā ponere. 7 multo magis dignitatez q̄ minus est q̄ vita p̄o ouibus suis ne pereant.

Sexta

Sexto auctoritate iuris ex. c. nisi cū p̄udez de renū. §. p graui quoq;. vbi videt haberi q̄ p̄latus p scismate aut scandalo tollēdo cogi possit ad cessionez sed quod de alio episcopo inferiori reaccipit pari rōne in ēpo vbis. tuz quia sola administratōe p̄cellit illū. tum quia maius scandalū oritur ex p̄turbatōe vniuersalis eccl'ie q̄ vni⁹ diocesis.

Septima

Septimo arguit idem ex gl. c. si forte. di. lxiij. vbi dicit q̄ si duo eligant in discordia. ille iudicio metropolitani alteri p̄ferat qui maioribus adiuuatur studijs 7 meritis vt tn̄ nullus dek ēps inuit⁹ 7c. vbi glo. ait. q. d. Si timek scandalum tūc vtriusq; cassak electio. vt. lxxix. di. si duo. ergo videt q̄ p̄pter euitandū scandalū scismatis in eccl'ia 7 ne inuitis fit pōtifex 7 p ons odibilis papa

Octaua

cedere debeat 7 ad hoc posse cōpelli. Octauo sic rōne. quicūq; peccans p̄tinaciter cōtra articulus fidei pōt nō modo compelli cedere ß etiā deponi a cōcilio vniuersali. vt satis p̄z ex. c. si papa. di. xl. sed papa nolēs cedere p̄o vnione eccl'ie cum videak facere q̄ eccl'ia non sit vnita videt errare 7 peccare in articulum Vnam sanctaz eccl'iam vt notat Hostien. in summa de scismaticis. 7 ad hoc facit. c. aduocauit. xxiij. q. i. ergo sequit q̄ in tali casu etiaz verus papa possit cōpelli cedere 7 vbi nolue

Nona

rit possit deponi. Nono sic. quicūq; potest scandalū tollere 7 nō tollit censetur hmōi scādalum efficere. vt in. c. error. di. lxxx. 7. ij. q. vij. negligere: sed papa pōt tollere scandalū scismatis de ecclesia cedēdo. ergo si nō vult videtur ipe scisma introducere siue nutrire. sed buiusmodi potest deponi p concilium. ergo 7c.

Decima

Decimo sic. p̄latus videns eccl'iam suā pericl'itari in spūalibus 7 tēpalibus p̄pter scandalum p̄sone sue tenek cedere, vt notāt doct. in. c. nisi. cum p̄udē de renū. §. p graui quoq;. 7 fortius hoc potest dici de papa cum maius immineat periculū retinēdo eccl'iam rotaz in scismate q̄ teneak cedere. g̃ videt q̄ vbi non vult cedere possit compelli ad cedendum vel nolens cedere deponi.

Cap̄. xiij. Quid in p̄fata questione dicendū videak in veritate: 7 rñdetur rōnibus in oppositum.

Cap̄. xiii

D hanc questionem quid fm veritatē saluo semper meliori iudicio respondēdū videak sub duabus ꝯclusionib⁹ ponemus.

Prima cōclusio auctoris

Prima est q̄ in casu scismak in quo vnus est verus indubitatus papa 7 alter intrusus seu cōtra pbas ordinatus si talis intrusus magnos 7 potētes habeat seq̄ces siue adherētes: ita vt pseudo papa non possit manu armata compmi et nō habeak spes q̄ alia via scisma sopiri possit q̄ p cessionē veri pontificis. habeak q̄ certitudo q̄ p cessionez veri pontificis reintegrek eccl'ia 7 oues dispse ad vnicū 7 sub vnico pastore reducank ouile hoc casu romanus pōtifex q̄tūcūq; claruz 7 indubitatum ius habeat in papatu videt debere cedere papatui p integrāda vnione ecclesie. P̄o qua cōclusione faciūt plures rōnes que facte sunt in p̄cedēti. c. maxime illa que sumitur ex euāgelio Job. vbi xp̄s ait. q̄ bonus pastor animā suā ponit p ouibus. vbi videt iuri diuino consonū vt pastor eccl'ie p ouibus suis errātibus in vnū gregez 7 ouile cōgregandis si alia via cōgregādi nō habeak nec sperek nisi iuri suo cedēdo renūciare debeat vt sub alio pastore cum sub eo fieri nō possit dominicus grex reintegrek. Item plurimū cōfortat hanc conclusionē ratio que assignat in. c. nisi cum p̄udem. de renū. §. p graui quoq;. vbi ita dicit papa. p graui quoq; scādalo cuz aliter cedari nō potest lz ēpo petere cessionē ne plus temporalem honorē q̄ eternā videak affectare salutem: memor illius qō dicit Apl's. Si scādalizauero fratrē meū nō manducabo carnes in eternū. Hanc cōclusionē videt cōfirmare beatus Augu. in multis locis. Ait em̄ sup p̄s. Deus iudiciū tuū regi da. sup verbo. Suscipiant montes pacez. Excellētes quippe in ecclesia vigilanti intētione cōsulere debent ne p̄pter suos bonores superbe agēdo scismata faciāt vnitatis compage dirupta. Nam qua fronte in futuro seculo p̄missum a christo sperabim⁹ bonorem si xp̄ianam in hoc seculo noster bonor impediat vnitatem? hec ille. Item secundo hoc manifeste confirmat liber secūdo contra Cresconiū grāmaticuz dic̄. Nec episcopi

ꝓpter nos sumus sed ꝓpter eos ꝗbus verbū ⁊ sacramentū dominicuꝫ ministramus: ac ꝑ hoc vt eoꝝ fine scandalo sese necessitas habet: ita vel nō esse debemus qđ nō ꝓpter nos sed ꝓpter alios sumus. deniqꝫ nonulli sancta bumilitate prediti viri ꝓpter quedam in se offendicula quibus pie religioseqꝫ mouebant epatus officiū nō solū sine culpa: verū cū laude deposuerūt. Item in libro gestoꝝ cū Emerito. c.x. Pro pace xpi epi debent esse aut debent non esse: ⁊ subdit. Quid dubitamus redēptoꝛi nostro sacrificiū istud bumilitatis offerre: an vero ille de celis in membra bumana descendit: nisi mēbra eius essemus: ⁊ nos ne membra ei? crudeli diuisione lanient de catbedris descendere formidamus ꝓpter nos sufficit q xpiani fideles ⁊ obedientes sumus. boc ergo semper sumus: epi aūt ꝓpter xpianos populos ordinamur: qđ ergo xpianis populis ad xpianam pacē prodest boc de nostro epatu faciamus. ⁊ infra. c.xi. Propter nos boc debemus esse qđ vos. qđ debes esse tu cuicūqꝫ loquoꝛ vtrū xpianus fidelis obediēs boc tu ꝓpter te boc ⁊ ego ꝓ me: ergo qđ tu ꝓpter te et ego ꝓpter me sp debemus esse: qđ aūt sum ꝓpter te tibi sim si tibi ꝑdest ⁊ nō sim si obest. Et. j. subdit. Si serui vtiles sumus cur dño eternis lucris pro nostris tpalibus sublimitatib? inuidem?. epalis dignitas nobis fructuosioꝛ erit si gregē xpi de posita magis collegerit q̄ retenta dispersserit. ⁊. j. Fratres mei si deū cogitamus locus iste altioꝛ specula munitionis est non fastigiū superbientis: si cum volo retinere epatum meū dissipo gregem xpi: ⁊ qm̄ nō est damnū gregis bonoꝛ pastoꝛis ⁊. j. Nam qua fronte in futuro seculo ꝓmissuꝫ a xpo sperabimus bonorē si xpiana in boc seculo noster bonoꝛ ipedit vnitatem. Sedo principaliter patet ꝑfata cōclusio ex illa regula Iero. Omnia que possunt ꝑtermitti salua triplici veritate sunt ꝓpter scandaluꝫ dimittenda. sed papa in casu ꝑfato pōt cedere papatui salua triplici veritate: vt patet. ergo videt q ꝓpter scandaluꝫ mouendū scismatis de ecclesia debeat cedere papatui. Tertio sic: papa plus debet diligere salutem spiritualem ouiū suarū que impedit per scādalū scismatis q̄ qcunqꝫ bonū tpale: ⁊ per ꝫns q̄ dignitatē suaꝫ q̄ tpalis est. sed id qđ minus diligit est dimittendum ꝓpter id qđ magis diligit: si tale aliter haberi nō possit. ergo papa in ꝑcedenti casu cedere debet. Secūda cōclusio: q papa verus ⁊ indubitatus qui non sit a fide deuius nō potest cogi ad cedendū: nec cedere nolens potest deponi. Ista cōclusio patet ex omnib? rationibus ⁊ doctoꝝ testimoniis ꝗbus in. ij. li. c.xciij. probatū est q̄ Roma. pon. verus ⁊ indubitatus extra casum hereſis nō possit a quocū qꝫ nisi a deo deponi. Idē patet ex omnibus illis rōnibus quibus in. iij. li. c.xliij. ostensuꝫ est q̄ Romanus pon. auctoꝛitate iurisdictōis superioꝛ sit vniuersali concilio. manifestū est autem q̄ inferioꝛ nō babet potestatē iurisdictionis in superioꝛē. dis. xxi. inferioꝛ. ⁊ extra de ma. ⁊ obe. cū inferioꝛ. Nibilomin? ex aliis sic ostenditur prefata conclusio: cōis sententia est scrō rū canonū: vt in. ij. lib. ostendimus q papa ꝓpter nullū crimen deiici pōt: nisi cum sit a fide deuius. di. xl. si papa. licz em̄ electionē summorū pōtificū deus cōmiserit clericis religiosis: deiectōnē tn̄ suo dumtaxat iudicio reseruauit lxxix. di. eiectionē. ⁊ notaī per doc. videlicet ꝑ Jo. di. lxxix. in summa per Hosti. in summa de cōstit. §. quis posset. in principio. per archi. de hereticis in fidei. li. vi. ⁊ ibidē per Jo. an. ⁊ de aūc. ⁊ vsu pal. ⁊ de renun. c. i. li. vi. ⁊ ꝺ elec. licz de vitanda. Si itaqꝫ papa ꝓpter crimē quodcunqꝫ magnū excepta hereſi nō potest deponi etiam si foꝛet ecclesie inutilis ⁊ negligens ⁊ remissus. vt notaī de renun. c. i. li. vi. in glo. ordi. qūo concedendū erit ꝓ cū sit innocens ꝓpter alioꝝ crimina: boc est scismaticoꝝ proteruam pertinaciaꝫ veniat deponendus aut deiciendus. Sedo cōfirmaī ista ratio sic: contra iustitiam est q̄ innocens ꝓpter malitiā aliorū veniat bonoꝛe ⁊ dignitate sua quā iuste babz priuandus vt manifestū est. ergo papa verus ⁊ indubitatus innocens ⁊ imaculatus ꝓpter malitiā quoꝝūcunqꝫ scismaticoꝝ non videt posse compelli ad cedenduꝫ dignitati sue nec posse deponi: alꝫ daretur via q̄ nullus in dignitate sua quantūcunqꝫ sanctus esset stabilis si ꝓpt sedandū scisma exoꝛtū malitia quoꝝūdam impioꝝ bominū cedendum esset bonoꝛi dominio ⁊ dignitati quod maximū scandalum posset parere in dei ecclesia: ⁊ tanto maioꝛa quanto talis violentia seu tyrannis in altioꝛem dignitatem: sicut est papatus attentaretur. Tertio sic. nullus potest cōpelli cedere bonis temporalibus in quibus babet clarum ius ⁊ indubitatum ꝓpter scandalum siue scisma quoꝝūcunqꝫ: quia alꝫ vt dictuꝫ est daretur malis occasio rapiendi ⁊ nocendi bonis. vnde. s. Tbo. in. ij. ij. q. xliij. art. vlti. dicit: q propter eos qui scandala concitant nō sunt temporalia dimittenda: quia boc etiam noceret bono cōmuni: daretur enim malis rapiēdi occasio. ergo multo minus quis potest cōpelli cedere dignitati: cum multo prestantioꝛ sit bonis alijs tēporalibus propter alios scandala ⁊ scismata suscitantes. Quarto prefata conclusio confirma

Secūda cōclusio

ri videt auctoritate beati Cypriani q̄ in epla ad Juuaianū epm super scismate inter Nouatianū et Cornelium loquens inquit. Quid ergo q̄ honorez cathedre sacerdotalis Nouatian⁹ vsurpat: nūquid idcirco nos cathedre renunciare debemus. ⁊ quia Nouatian⁹ altare collocare ⁊ sacrificia offerre cōtra phas nitit ab altari ⁊ sacrificijs cessare nos oportz ne paria ⁊ similia cum illo celebrare videamur. vanum prorsus ⁊ stultum est vt q̄ Nouatianus extra ecclesiam vēdicat sibi veritatis imaginē relinquat ecclesia veritatem. hec Cypria⁹. Quinto prefata cōclusio ostēditur sic. apud iurisperitos nō parū dubitatum fuit superioribus temporibus vtrū papa volens sponte ex causa puta q̄ esset insufficiens ⁊ inutilis ad regnū romane atq̄ vniuersalis ecclesie papatui renūciare: foret admittendus ad renūciationē. In cuius rei testimoniū disputatio cū fortissimis pro vtraq̄ parte rationibus satis abūde ⁊ eleganter recitata est per Joh.an.in.c.i.de renū. li.vi.in glo.⁊ pleni⁹ in nouel. Ad cuius quoq̄ questionis decisionem ꝓcessit illa ꝓstitutio in ca.i.de renun.li.vi. modo si iam fuisset diffinitum aut ita iure diuino aut humano fundarū q̄ papa ꝓpter iustam causam tollendi scismatis aut grauis vitandi scandali nō tm̄ volēs: sed etiā inuitus compelli posset cedere: nulla ꝓfecto fuisset dubitatio apud tot ⁊ tantos iuris sapiētes an ex iusta causa spōte volens cedere foret admittēdus cum ergo papa verus ⁊ indubitatus ꝓpter vitandum scisma exortum per alios possit cōpelli ad cedendum nullo iure caueat nō videtur sine periculo conscientie indifferenter hoc attentandum. vnde vna de causis quare scisma Core Dathan ⁊ Abiron grauī ⁊ insolita pena punitum est Nu.xvi. vt dicit sanctus Tho.in.iiij.di.xix.quia expediebat ne prelati ecclesie contemnerētur. plane cum sint locum xp̄i tenentes in ecclesia cū magna reuerentia tractādi sunt. Secto sic. quēq̄ cogi suo iuri cedere ⁊ ius suum inuitum abdicare vel amittere est de genere vitioz: vt patet ex regula iuris. ergo videtur q̄ papa verum ius habens nō possit cogi cedere iuri suo.

Septimo patet eadem conclusio. qm̄ si papa verus ꝓpter tollendum q̄cunq̄ scisma cedere compellatur res efficiet ex templo pernitiosissima. patet: qm̄ potestatibus laicoruz in futuris temporibus via parabit q̄ romanū pontificem inuitum ⁊ reluctātem suis prauis requisitionibus renunciationi pro voluntate eorum subijciant: confingent quandam heresim ꝯ eum vel minus canonicam electionem criminābuntur ⁊ apostaticum erigent quem sua magna potentia perperā suffragātes non aliter q̄ si ver⁹ apostolicus cesserit sedere patientur. Preterea de cōiuratione fortasse cardinalium aliquoz quibus per eandē exemplī effigiem via cōsimilis aperiet ⁊ apostolici deponendi facultas pari cōsequentia tribuetur ⁊ principatus apostolicus ex malorū arbitrio dependebit. q̄d q̄ inconuenientissimū sit nullⁱ mente sanus ignorat. Propter q̄d inquit Cypr̄ianus in epistola ad Juuaianū. ⁊ habet. vij. q.i. q̄ periculosum autē sit in rebus diuinis vt q̄s cedat iuri suo et potestati scriptura sancta declarat ⁊c. Sic vt inquit Hug. et Archi. cornelius fatigatus labore scisma agere volebat Sed querit Hug. nūquid nō licet cuiq̄ renunciare iuri suo respōdet. aut cui renunciatio nocet sibi. ⁊ alijs aut alijs tantū ⁊ nō sibi: ⁊ sic nō licet ei renūciare ⁊ moraliter peccat renūciādo. si sibi soli nocet forte non peccat: q̄ cuiq̄ licet renūciare iuri suo quod tangit ipsuz ⁊ non aliū. ar. ij. q.v. mādastis. q̄bus babik dicendū est ad rōnes in oppositū. Ad primā cum arguitur exemplo mulieris ⁊c. respōdetur breuiter q̄ nō facit ad ꝓpositū: qm̄ mulier illa nō coacta a regē aut ab aliqua potestate: sed spōte cessit iuri filij sui animaduertens secrionē illā irrecuperabilem. vnde licet possz ex illo exemplo sumi argumentū q̄ papa cum vnio ecclie alīs reparari nō posset: nisi cedēdo papatui q̄ cedere deberet iuri suo: nihilominus nō arguitur q̄ compelli posset. Ad secundaz cū arguitur exemplo x̄pi. respondet⁹ q̄ etiā non videat facere ad propositū arguentiū. Tum primo: q̄ licet x̄ps pro salute ouiū suarū humiliauerit se vsq̄ ad mortem: nō tamen vsq̄ ad cessionē dignitatis sue. vnde ex hoc bene arguit q̄ papa x̄pi vicarius pro salute ouium suarū debeat si necesse fuerit vitā propriā exponere: nō aūt arguitur q̄ debeat proprie dignitati cedere ⁊ de posito officio curam gregis sibi cōmissi relinquere. hoc em̄ nō fecit x̄ps. Tum secūdo exemplum nō militat: quia si x̄ps ꝓ salute humani generis vsq̄ ad mortez se humiliauerit: hoc tm̄ nō coactus nō compulsus: sed sponte ⁊ voluntarie fecit. Oblatus em̄ est q̄ ipse voluit vt dicitur Esai.liij. licet ergo ex illo caperet exemplum q̄ papa et vite et honoꝛi cedere deberet pro bono ecclesie: non tamen arguit q̄ ad hoc aliqua temporali potestate posset cōpelli aut deponi si cedere nollet. Ad tertiam rōnem que sumitur ex practica concilij Pisani respō detur dupliciter. Primo q̄ cum illud concilium non fuerit indubitatum per totam ecclesiam vniuersale concilium esse: ex practica illius nō potest sumi argumentum aliquod alicuius fir

Ad primam pro bationem. ca.ij.

Ad secundam

Ad tertiam

mitaris. Respondeꝫ scdo q̄ nō facit ad ꝓpositum: quoniā nullus illoꝝ qui in prefata cōgregatione depositus est fuit verus papa indubitatus: nec ipse etiam qui ibi electus est. Ad quartā rationem que sumitur ex practica concilij Constantien. respondeꝫ eodem modo: videlicet q̄ non facit ad ꝓpositum. Tum primo quia Greg. cessit volūtarie nō coactus. Tum secūdo: quia Johānes ⁊ Benedictus qui fuerunt depositi nō fuerunt veri ⁊ indubitati pōtifices. Ad quintam que sumiꝫ ex illo Jo. x. Bonus pastor respōsum est supra in respōsione ad secundā: quoniā licet bene sequaꝫ q̄ pro bono reintegratōnis gregis dominici cedere deberet: nō tamen sequiꝫ q̄ ad id cogi vel cōpelli possit: aut q̄ nolēs iuri suo indubitato cedere possit deponi. Ad sextam rōnem sumptam ex. c. nisi cum pridem. de renū. c. i. respondetur primo q̄ nō facit ad ꝓpositū: qm̄ tex. ille dicit sic. Pro graui quoq; scādalo euitando: cū aliter sedari nō potest licet eōpetere cessionem. nō dicit q̄ possit cogi aut cōpelli. Secundo respondeꝫ q̄ dato q̄ ita intelligendus esset tex. ille de prelato inferiori qui sui superioris auctoritate posset compelli quod nō est in papa qui pro sui principatus excellentia superiorem nō habet. vt extra de elect. c. licet. in fi. ꝓpter quam rōnem nō est simile de prelato inferiori ⁊ papa: licet maius scandalū sit qō oriꝫ in vniuersali ecclesia q̄ qō oriꝫ in vna dioceſi.

Ad septimā de. c. si forte. di. lxiij. respondeꝫ q̄ nō videꝫ facere illud. c. ad propositū ꝓpter duo. Primo: quia. c. illud loquiꝫ de electo nondum ꝓfirmato. nos aūt loquimur de vero apostolico qui ipso facto q̄ a duab⁹ partibus cardinalium electus est cōfirmatus intelligitur. facilius quippe impediꝫ promouendus q̄ ei⁹ ciatur iam ꝓmotus: vt de iureiur. c. quēadmodum xps. Turpius em̄ ejcitur q̄ nō admittiꝫ hospes. Secundo: quia ibi fit mentio de inferiori prelato. Unde ait q̄ talis metropolitani iudicio preferatur: hoc autem nō conuenit pape qui pro eminentia pontificatus sui metropolitanum nō habet. vt in. c. in nomine domini. di. xxi. inquit Nicolaus papa: ⁊ ita ratio nō militat. Ad octauaz rōnem cuz dicit. ꝛc. negatur minor propositio: videlicet q̄ papa nolens cedere peccaret in articulū. ꝛc. hoc enim falsum est. nec Hostien. dicit illud: nec etiā est verum qō Hostien. dicere videꝫ in sum. videlicet q̄ omnis scismaticus peccet in articulū. Unam sanctā. ꝛc. quia tunc omnis scismaticꝰ esset hereticus cum peccaret in vnū articulum fidei: qō tamen manifeste falsum est: vt supra dictum est in. c. inter heresim. xxiij. q. iij. ponitur differētia inter heresim ⁊ scisma. Ad. c. ad uocauit. respōdetur q̄ non est ad propositum: quia cum ait q̄ Cyprianus non putauit fidem in scismate. nō accipitur ibi fides pro fide qua deo credit sz ꝓ fidelitate: sicut apte colligiꝫ si quis bene ponderet verba Cypriani. alꝫ omnis scismaticus foret hereticus qō est falsum: sicut supra est ostensum. Ad nonā cū arguitur q̄ tenetur ad tollendum scandaluz cedere. ꝛc. respondeꝫ primo q̄ maior ꝓpositio est falsa vniuersaliter: maxime vt dicit. s. Tho. in. iij. iij. q. xliij. ar. vij. quando scandaluz procedit ex malitia aliquoꝝ cuiusmodi est scandalū pharisеoꝝ. nec. c. error. quod īducit nec. c. negligere. probant illam: quoniā aliud est resistere errori cum possit aut negligere turbare puersos ⁊ aliud est cedere bonoꝝ suo aut bonis suis ꝓpter scandalum aliquoꝝ malitioſoꝝ ⁊ peruersoꝝ hominum qui nolendo obedire vero pontifici perturbant dei ecclesiā. Preterea si maior illa esset vera omnes illi dicereuꝫ scandala efficere quicunq; temporalia bona sua non dimitterent ad voluntatem multoꝝ qui scandalizati sunt: cum tamen hoc falsum sit: sicut patet de beato Tho. archiepo Cātuarien. qui reperere non cessauit res ecclesie nō obstāte scādalo regis Anglie. ⁊ beat⁹ Tho. in. iij. vbi. s. ar. viij. ostendit q̄ quando scandalū nasciꝫ ex malitia quod est scandalum pharisеoꝝ q̄ propter eos qui sic scandala concitant nō sunt tēporalia dimittenda: quia hoc etiā noceret bono cōmuni: daretur enim malis rapiendi occasio. hec sanctus Tho. Nam cū nō ex culpa pape sed ex ꝓpria malitia aliquis gratis impingit in factum vel dictum eius ⁊ decidit in peccatum nō est vero ⁊ indubitato pape imputādum. quod satis aperte colligiꝫ ex euangelio. vbi cū discipuli dixissent xpo. Magister scis quia audito verbo pharisei scādalizati sunt: et ille huiusmodi scandalū pro nihilo habens. sinite inquit ceci sunt ⁊ duces cecoꝝ. Quamobrē dicit Cyprianus. Nō ad nos attinet ⁊ conscientie nostre conuenit semper operā dare ne quis nostra culpa de ecclesia pereat. si q̄s autem vltro ⁊ de crimine suo perierit ⁊ penitentiam agere atq; ad ecclesiam redire noluerit: nos in die iudicij inculpabiles futuros credimus qui eoꝝ cōsulimus sanitati: ⁊ illos solos in penis remansuros qui nolunt cōcilij nostri salubritate sanari: nec mouere nos debet cōtumacia perditoꝝ: quo minus a rectitudinis via ac certa regula recedamus. hec ille. Et ita apparet q̄ ratio illa licet visa sit apparens parū valeat. Preterea etiam si maior illa esset vera omnes litigantes ⁊ habentes ius in causis ve

nirent iudicandi factores scandaloꝝ ⁊ scisma tum nutritores ⁊ bellorum: q; cum possint iuri suo cedendo scandalū tollere nō faciūt: quod tamē non est verum: ⁊ ita falsum est quod cō cluditur ꝙ papa nolendo cedere iuri suo maxi me cum alie vie sedandi scisma possint reperi ri deo magis grate et ecclesie honorabiliores ⁊ iusticie magis propinque ⁊ antiquioꝝ tē porib⁹ conformiores dicatur scandalum effi cere siue nutrire: aut ꝙ propter hoc possit dici scismaticus aut nutritor scismatis: ⁊ per cōse quēs ꝙ ratiōe huius concilium habeat aucto ritatē super eū. Ad decimā cū arguitur de c.nisi cū pridem. de renun. respōdetur ꝙ dato ꝙ ita sit ꝙ in illo casu prelat⁹ cedere teneatur ⁊ similiter papa: non tamen sequitur ꝙ si non vult possit compelli aut propter hoc deponi quod manifeste colligitur ex.c. si papa. si ple ne legatur: vbi sic dicit. Si papa sue ⁊ frater ne salutis negligens deprehēditur inutilis et remissus in operibus suis: ⁊ insuper a bono ta citurnus quod magis officit sibi ⁊ omnib⁹ ni bilomin⁹ innumerabiles populos cateruatiꝫ secū ducit primo mancipio gebenne cum ipso plagis multis ineternum vapulaturus: huius culpas redarguere presumit nullus mortaliū: quia cunctos ipse iudicaturus a nemine est iu dicandus: nisi deprehendatur a fide deuius.

Ad decimam

Cap.xiiij. An omnes adherentes intruso siue antipape veniant scismatici dicendi.

Ca. XIIII

Portunum vi

o sum est nobis ꝺ vltio queren dum an omnes obedientes si ue adherentes alteri conten dentium de papatu qui in veritate non sit pa pa: credāt tamen eū vere esse papam veniant dicendi scismatici. Et videtur aliquibus ꝙ nō dicentes ꝙ ad hoc ꝙ aliqui sint veri scismatici oporteꝛ ꝙ credant illum qui est fore verus pa pam ⁊ nihilominus ex intentione se ab obedi entia illius subtrahentes pertinaciter ab eo ⁊ eius subditis se diuidant. Et ex cōsequēti di cunt ꝙ qui sine intentōe ⁊ pertinacia scz igno rantes illum qui est verus papa se diuidūt ab eo non sunt vere scismatici. Pro qua cōclusio ne roborāda inducunt pro se beatū Tho.in.iiij. ij.q.xxxix.ar.i.qui ait: ꝙ proprie scismatici dicū tur qui ex intētione ab vnitate ecclesie se diui dunt. Ecce ꝙ dicit ex intentōe. Cōfirmāt etiā conclusionē suā aliquibus rationibus. Pri mo sic: errans in fide hereticus nō est censen dus qui paratus est corrigi.xxiiij.q.i.hec est fi des.ij.q.iij.dixit apostolus cū ibi notatis. ⁊ de sum.tri.⁊ fi.catho.c.dānamus.in fi. ergo simi

Cōclusio quoꝝ dam

Probatio prīma

liter nō sunt dicēdi scismatici adherentes in truso vel antipape si parati sunt cū de verita te constiterit suam opinionē corrigere: ⁊ vero Romano pōtifici obedire. Secundo sic: si obediens antipape vel intruso credens eū ve rum papā esset scismaticus: tunc a simili ado rans diabolum credēs eū esse christū ⁊ adorās hostiā nō cōsecratā quā credit esse cōsecratā esset idolatra: quod est cōtra cōem doctorum sententiā: ⁊ cognoscens vxorē proximi sui cre dens cognoscere suā ꝓpriā esset adulter: quod nō est verū: vt in.c.in lectū.xxxiij.q.i.⁊ in glo. ergo ⁊c. Verū q; ista opinio nō videtur nobis vsq; bene resoluta ⁊ per consequēs nec grata: maxime q; eoꝝ fundamentū videl manifeste falsuꝫ in quo dicūt ad hoc ꝙ ꝗs sit vere scisma ticus requiri ꝙ credat ꝙ sit verus papa a quo ex intētione pꝛinaciter se separat ⁊ diuidit. Tū primo q; etiā ꝫ ignorātia aut simplicitate siue errore a vero Romano ponti. diuisi sunt vere scismatici esse dicūtur: vt in.c.scisma.xxiiij.q.i ⁊ in.c.quotiens.i.q.vij.apertissime patet: q̄ in fra pleni⁹ ostēdem⁹. Tum secūdo: qm̄ dato illo fundamēto nec Greci nec Armeni dicēdi ve nirēt scismatici cū Romanū pō. a quo se diui dunt nō credūt verū esse caput vniuersalis ec clesie a quo vnitas ecclesie sumēda sit: ⁊ ita ex intētione nō dicerent diuidi a capite ecclesie: quod est inconueniēs. Nec id quod sctūs Tho dicit suffragatur eis cū ait ꝙ illi sunt scismati ci qui ex intentione se ab vnitate ecclesie sepa rant: q; cū sctūs Tho. simpliciter loquitur di cens ꝙ scismatici sint qui ex intentiōe se ab ec clesie vnitate diuidūt nō addēdo quā credant vel nō credant verā ecclesiā simpliciter est in telligēdus ⁊ nō restringēdus ad aliquē parti culare sensum. vnde nō videt esse de mēte sua ꝙ ly ex intentione determinet q̄ sequitur ab vnitate ecclesie vt sit sensus: ꝙ illi soluꝫ qui ex intentōe id est intendentes se diuidere ab vni tate ecclesie id est ab illa quam reputant verā ecclesiam ab ea se scindunt ⁊ separāt sunt pro prie veri scismatici ⁊ non alii. Deterea contē dentibus duobus de papatu habentibus di uersas obedientias sibi adherentes non dubi um ꝙ est scisma in populo xp̄iano. ergo aliqui adherentiū sunt scismatici. nō qui vero adhe rent: ergo qui antipape. vñ ad questionē p̄fa tā respōdētes saluo semp meliori iudicio vide tur nobis respōdēdū sub quinq; propositioni bus. Prima propositio. ꝙ qui ex intentione se diuidunt ab eo quē sciunt esse verū Roma num ponti. sunt veri scismatici. Ista ꝓpositio est manifesta ex dictis supra vbi dictum est: il los vere scismaticos esse qui ex intentione ab

Secunda

Contra dictā cōclusionem.

Prima ꝓpositio responsalis

vnitate ecclesie siue ab apostolica sede se diuidunt. Item idem colligit ex. c. scisma. xxiij. q. i.

Secunda

Secunda ppositio: adherentes antipape ex ignorantia prava que est cum quis directe vult ignorare veritatis scientiam ne retrahat a peccato sm illud: noluit intelligere vt bene ageret: sunt scismatici. Patet ppositio: quia talis ignorantia cum sit voluntaria non excusat sed accusat et peccatum adaugeret: sm illud Ambro. in glo. ad Ro. ij. grauissime peccas si ignoras. vnde cum adherentes intruso tali ignorantia similes esse videant illis de quibus dicit Job. xxi.. qui dixerunt deo: recede a nobis scientiam viarum tuarum nolumus: verissime censendi veniunt scismatici.

Tertia

Tertia propositio: qui adherent intruso vel antipape ex errore vel ex ignorantia crassa vel supina: vt puta qz non curant diligentiam apponere: sed negligunt informari de veritate ad quam inquirendam tenebant: videlicet qs in veritate esset papa non excusant a labe siue reatu scismatis. Patet ista ppositio: tum qz talis adhesio antipape procedit ex ignorantia que quodammodo est voluntaria cum voluntarie contemnit aut negligit scire illud qd scire tenetur. Non enim quis excusatur per ignorantiam qui potest habere copiam peritorum. ff. de iuris et fac. ig. l. regula. et maxime in quibus quis inquirere tenet. iuxta id qd habet in. c. innotuit. de elec. Ostendit etiam vera prefata ppositio ex. c. quotiens. i. q. vij. vbi manifeste innuitur q ppter errorem vel ignorantiam talem nullus excusat a scismate. Item ex. c. scisma. xxiij. q. i. vbi Pelagius papa ad quendam epm scribens de quibusdam scismaticis q a papa Pelagio discesserant: quos tn ipse eps a scismate ppter simplicitatem et ignorantiam excusauit ita inquit. Sed nec eis id prodest q eos in eisdem litteris vestris vel ignorantia ronis vel simplicitate intellectus sui a nostra se cotione suspendisse perhibetis. Idipsum enim magis est ppter qd scismatici sunt: qz non eos diuersa sentiendi iudicium: sed quedam apud se delata: tn sibi incognita metuentes et contra apostolicam sedem temere credentes pessima diuisit opinio. hec ille. Ecce manifestum testimonium q ignorantia crassa et supina a labe scismatis non excusat qd glo. in pfato. c. ita dicens confirmat: magis scismatici sunt qui tantum per simplicitatem suam se parant ab ecclesia q sint illi qui ppter subtilitatem aliquam errant. falsa enim subtilitas istos compellit in quam cadunt non volentarij sed inuiti: illos decipit ignorantia voluntaria. hec glo. Item hoc idem apertissime colligitur ex. c. reges legentes. xxiij. q. v. vbi Pelagius papa cuidam patritio scribens de quibusdam scismaticis ab eo diuisis ita inquit. Nec sine illius scilicet dei prouidentia factum esse credendum est vt insensati et puerissimi homines vsq ad hoc prosilirent vt suam diuisionem catholicam esse credentes ecclesiam a sua nos pollutione prohiberent: sic enim per misericordiam dei etiam nescientibus illis hoc factum est vt a scismatico opinione eruti catholice qua diligitis seruari vos contigisset ecclesie etc. Ecce q clare Romanus ponti. cofitetur non excusari a scismate aliquos p hoc q credant se vere ecclesie aut parti catholice siue vero pape adherere.

Quarta

Quarta ppositio illi qui facta exacta diligentia ad sciendum veritatem quis sit verus papa et non potuerunt plene clarificari et inducti aliquibus prohabilibus rationibus adherent antipape: cum pposito tamen semper adherendi vero pontifici ipso facto q de hoc veraciter informari possent videtur excusari a labe et reatu scismatis. Probat ista: quia ignorantia istorum est omino inuoluntaria cum sit inuincibilis et absq aliqua inordinatione voluntatis: et per consequens absq omni culpa est actus sequens. vnde dns vlricus in summa sua dicit. Si quis de aliquo agendo dubio magis peritos consulit de quo nullam habet auctoritatem expressam vtrum ita sit vel non sit dumodo formet sibi bona conscientia postq magis peritos consuluit: etiam si res aliter se habet non peccauit. fecit enim qd potuit: de? autem nihil requirit ab homine impossibile. hec ille.

Quinta

Quinta ppositio: simplices populi et ideote non habentes scientiam iuris nec facti videntur excusari a labe scismatis et reatu obediendo et adherendo illi cui obediebant et adherebant prelati sui si habeant tamen animi promptitudinem obediendi cuicunq cuius ius vel deo reuelante vel ecclesia declarante vel alio quouis modo valeret sufficienter monstrari. Patet ista ppositio: quoniam isti tenebant obedire prelatis suis. iuxta illud. Obedite prepositis vestris et subiacete illis. ad Hebre. vl. et sequi quod mater sua ecclesia tenet. iuxta illd Job. i. Boues arabant et asine pascebant iuxta illos: qz videlicet minores qui significantur per asinas debent in credendis adherere maioribus qui per boues signantur. vt Greg. in secdo lib. moraliu ex ponit. Quibus habitis dicendum est ad rones in oppositum.

Ad probationes conclusionis

Ad primam cum dicit: q sicut errans in fide non est dicendus hereticus etc. respondetur q dato q sit simile: dicitur q simili tudo currit: dum tamen veram informationem qua tenetur accipere accipiat: aut inquirendam veritatem non negligat. Nam si quis cardinalibus quibus credendum maxime est in facto electois pape informatioi sicut tenet acquiesce

re nollet:sed oino vellet alteri contendētium adherere:iste quia non videtur paratus corrigi:scismaticus indubitāter censendus veniret.sicut patet in simili iducto de heretico.nā quāuis erroze deceptus crederet temere contra veritatē fidei: nihilomin⁹ si nō acquiescit vere doctrine cui acqescere tenetur nec deserat errozem nō definit esse heretic⁹. Preterea idem iudiciū videtur currere de prelatis q̄ intellecta contētione aliquoz sup papatu nō facta preuia exacta ⁊ matura diligentia de inq̄renda veritate sicut inquirere omni iure tenētur quis sit verus ecclesie pastoz verus xp̄i vicarius ne adhereāt intruso.

Ad secundam

Ad secūdaz rationem quevidet esse trimēbris:respōdet quo ad singulas ptes. Primo sic quo ad partē primam:q̄ si adorans diabolū credēs eū esse xp̄m baberet rationes ⁊ p̄batōes vel verisimles presumptiones aut cōiecturas siue iudicia in cōtrarium vel si per aliquē doctum siue sanctuz aut ecclesiam quib⁹ magis credendū est q̄ diabolo ostēderet ei verisimile vel dubiū p̄babile esse q̄ apparēs nō esset xp̄s sed diabolus:et nō obstantib⁹ hmōi presumptionibus ⁊ cōiecturis in contrariuz nihilomin⁹ ipse adoraret diabolū licet crederet eū esse xp̄m:idolatra talis videret iudicādus. In tanta em̄ nouitate insolite apparitionis nō debet homo moueri leuiter ad credendū maxime existētibus cōiecturis p̄babilibus in contrariū. vnde sanctus Tho.in.iij.di.ix. Nō potest diabolus in specie xp̄i apparēs sine peccato adorari nisi fit cōditio actu explicata: q̄ ipsa nouitas rei insolite consideratione ⁊ attentionem requirit. sicut dicitur de virgine Luce.i.q̄ cogitabat qualis esset ista salutio.hec sanct⁹ Tho. Secūdo dicimus ad scdam partem q̄ si adorans hostiā nō consecratam quā credit cōsecratam informaretur per presbyterum qui eam consecrasse vidēbatur q̄ nō esset consecrata ⁊ nihilominus his informationibus nō obstantibus ipse adoraret proculdubio idolatra censeretur. Tertio dicimus ad tertiam partem q̄ si cognoscenti vroxem proximi aliquis fidedign⁹ diceret attende ⁊ recognosce quia ista nō est vroz tua: ꝑ proximi:⁊ ipe negligens vel cōtemnens predicta eam cognosceret adulter esset.iuxta notata in allegato.c.in lectum.xxxiij.q.i.⁊.xxix. q.i.§.vnico.circa finem. Ita in proposito nr̄o qui contemptis informationibus eoz qui melius nouerūt veritatem:vl̄ prelatorum ad quorum officium pertinent informare conscientias inferiorum adheret intruso non videtur excusari a labe scismatis.sicut enim superius diximus non omnis ignorantia excusat.cum dicat Apls prime Cor.xiiij. Ignorans ignorabitur:quod de eo intelligendū est qui noluit intelligere vt bene ageret.vnde Augu.in lib.q. Non omnis ignorans imunis est a pena.ideſt a peccato p̄o quo debet pena. Ignorans enim potest excusari a pena qui quod disceret nō inuenit:illis autem ignosci nō poterit qui babētes a quo discerent operam nō dederunt:sicut babetur in.c.ideo.di.xxxvij.

Cap.xv. De forma abiurationis scismatis obseruāda: cum aliquis ad vnitatem ecclesie reuertitur.

Cm'ad vnitatem ecclesie cōtingat aliquos de scismate reuerti ⁊ suscipi a pia matre ecclia q̄ nulli volēti reuerti gremiū suuz p̄ sua clementia solita ē clauderc:dignū duximus in hoc vltimo huius p̄tis.c.de forma susceptōnis eoz aliquid dicere. Imprimis scismatici ad ecclesiam redeūtes debent abiurare scisma⁊ p̄mittere satisfactionem ad mādatuz ecclesie:quo facto debēt recipi cum manus impositōe vt accipiant spiritum sanctum qui extra ecclesiam nec est nec dari potest.xxiij.q.i.didicimus.⁊.c.pudenda. ⁊.c.scisma. Forma autem abiuratōnis que obseruanda est in susceptione scismaticoz̄ habetur in.c. quotiens.i.q.vij. ex registro bti Grego.sumpta sub verbis que sequūtur. Ego.N. ciuitatis illius eps cōperto diuinōis laqueo quo tenebar diuina mecū deliberatione p̄tractans p̄ona ⁊ spontanea voluntate ad vnitatem sedis apostolice diuina gratia duce reuersus sum:⁊ ne impura mente ⁊ simulata reuersus existimer spondeo sub ordinis mei casu et anathematis obligatione: atq̄ promitto tibi N.⁊ per te sancto Petro apostoloz̄ p̄incipi atq̄ eius vicario.N. beatissimo vel successorib⁹ ipsius me nunq̄ quorūlibet persuasionib⁹ vel quocunq̄ alio modo ad scisma de quo redemptoris nostri gratia liberāte exceptus sum reuersurū:sed semper me in vnitate sancte ecclesie catholice ⁊ comunione Romani pōtificis per omnia permansuz̄. vnde iuratus dico per deū omnipotentē:⁊ hec sancta quattuoz euāgelia que in manibus meis teneo me in vnitate: sicut dixi catholice ecclesie ad quam deo p̄opicio sum reuersus:⁊ cōmunione Romani ponti.semper ⁊ sine dubio permanere. q̄ si qđ absit me in hac vnitate aliqua excusatiōe vel argumento dimisero periurij reatum incurres eterne pene obligatus inueniar: ⁊ cum auctore scismatis habeam in futuro seculo portionē hanc autem p̄fessionis promissionisq̄ mee cartulam tibi.N.notario meo cum p̄senciꝫ p̄sbyte

rorum ⁊ dyaconorum ⁊ cleri-or qui me hac in vnitate obligantes se etiam in suprascriptis omnibus prona similiter voluntate secuti ac ꝓpꝛijs manibus subscripti sunt scribendam dictaui ⁊ ꝓpꝛia manu subscribẽs tibi tradidi. Acta in loco. N. die illa cõsulibus suprascriptis. Subscriptio epi. Ego em̃. N. epus ciuitatis. N. hec confessioni promissionicꝫ mee prestito de obseruandis suprascriptis omnib⁹ sacramento subscripsi.

Secunda pars huius quarti.

Cap. I. In quo declaratur quid sit heresis.

Cap. I

ONsummata p

c te prima huius quarti libri vbi ō scismatib⁹ ⁊ scismaticis aliqua pauca perstrinximus: reliquum est partem secundam aggredi in qua pollicit sumus de heresibus et hereticis modica sed vtilia tamen pertractare: quã partez de celesti auxilio cõfisi aggrediẽtes inchoabimus a diffinitõne heresis. Pro quo notandum iuxta sanctũ Tho. in. iiij. di. xiij. q. nomẽ heresis grecum est ⁊ diuisionem importat ꝑm Jsido. lib. etby. vnde ⁊ dieretica diuisiua dicuntur: ⁊ qꝛ in electõe fit diuisio vnius ab altero electio ꝓ heresis dicit. i. etby. diuisio aũt cõuenit parti per recessuz a toto. prima aũt cõgregatio que est in hominibus est per viã cognitiõis: quia ex hac omnes alie oriunt. vnde ⁊ heresis consistit in singulari opinõe ꝓter cõmunẽ opinionem. vnde ⁊ ꝓbi qui quasdã positiones habebant ꝓter cõem sententiaz alioꝝ sectas vel hereses ꝓstituebant. vnde de rõne heresis videtur esse q̃ alicꝫ priuatã disciplinã sequatur quasi per electionẽ propriã nõ aũt disciplinaz publicã que diuinitus traditur. Quibus bene cõsideratis vident nobis satis conuenienter heresim in sua generalitate diffinire dicẽtes. Q̃ heresis sit opinio vel assertio falsa siue dogma falsum catholice veritati contrarium in eo qui xp̃ianam fidem ꝓfessus est. Cuius diffinitionis conuenientia patet tã auctoritate q̃ rõne. Auctoritate primo quidẽ. dicit em̃ aug. cõtra ffaustũ. Heresis est que diuersa opinat ab his que catholica credit ecclesia. Jtẽ secũdo beat⁹ Hiero. in. c. inter heresim. xxiij. q. iij. differentiaz assignans inter heresim ⁊ scisma dicit: q̃ heresis peruersuz dogma habet. idest falsum et pernicioſum in doctrina religionis xp̃iane. Jtem tertio glo. super illud. ij. ad Cor. iij. nõ sumus sufficientes ⁊c. dicit. ffides est cogitare aliq̃d de credibilibus cũ assertione recta: ⁊ per oppositum heresis est cogitare aliq̃d de credibilibus cum assertione nõ recta. Ratione vero ostendit̃ prefate diffinitõnis cõuenientia: q̃m̃ in ea cõtinentur ea que sunt tam de substãtia heresis q̃ ea quibus distinguitur ab alijs assertionib⁹ falsis. patet: dicit̃ enim q̃ heresis sit assertio siue opinio siue dogma falsum: hoc ponit̃ loco generis. nam eis heresis est assertio falsa sed non ecõuerso. Nã ꝑm Augu. in encheridion in multis rebus errare nullum aut minimũ est peccatũ. Et primo de t. i. inquit. errare potero sed hereticꝰ non ero. No tanter aũt dicit̃ assertio falsa siue dogma peruersum ⁊ nõ factũ: quia factũ puersum vt ostẽdemus plenius nõ est heresis nec facit hereticum. verbi gratia: si quis furat: si quis adulter est agit cõtra veritatẽ scripture que dicit. Nõ mechaberis. Non furtũ facies. Ex tali em̃ facto non efficit̃ quis hereticus: efficeret aũt si pertinaciter assereret q̃ licitum foret furari ⁊ adulterari: quia sic sentiens sentiret cõtra catholicam veritatẽ. Secuit̃: catholice veritati cõtrarium. in quo tangit̃ materia circa quam est heresis: quia circa ea que ad catholicã veritatẽ ptinent. veritas aũt catholica principaliter dr̃ articulus fidei. dr̃ etiã veritas catho. quecũcꝫ in canone biblie assertiue posita: vel per apl̃os xp̃i nobis ex eius instructõne vel instinctu spũssancti tradita seu p vniuersalẽ ecclesiã seu generalia cõcilia determinata ⁊ approbata: vt infra plenius cũ de veritatibus catholicis loquemur explicabimus. Differt aũt p hanc differentiã dogma siue assertio hereticа ab alijs dogmatibus falsis que nõ formaliter nec incõpossibiliter repugnant catholice veritati. Addit̃ autẽ in eo q̃ xp̃iana fidẽ ꝓfessus est loco vltime differentie. p hoc em̃ heresis differt ab alijs soꝛibus infidelitatis: videlicet a falsis dogmatibus gentiliũ paganoꝝ ⁊ iudeoꝝ: que ⁊ si sint contrarie fidei orthodoxe siue catholice veritati: nõ tñ dicitur ꝓprie loquendo in eis heresis. heresis em̃ est spes infidelitatis ptinens ad eos qui fidẽ xp̃i ꝓfitent sed eius dogmata corrumpunt. Pro cuius plenioꝛi noticia est notanduz cũ. s. Tho. in. ij. ij. q. xi. ar. i. q̃ nomen heresis electionẽ importat. electio aũt est eoꝝ que sunt ad finẽ pꝛsupposito fine. in credendis aũt voluntas assentit ꝓpter tam q̃ ꝓprio bono. vnde qõ est principale verũ habet rõem vltimi finis: que aũt scõdaria sunt habent rõem eoꝝ que sunt ad finẽ: qꝛ vero quicũ cꝫ credit alicuius dicto assentit: principale videtur esse ⁊ quasi finis in vnaquacꝫ credulitate: ille cuius dicto assentit̃: quasi aũt secũdaria sunt ea que quis tenendo videt̃ alicui assentire. Sic ergo qui recte fidẽ xp̃ianam habet sua voluntate assentit xp̃o in his que vere ad suã

doctrinā pertinent. A rectitudine ergo fidei xpiane dupliciter aliqs pōt deuiare. vno modo:quia ipsi xpo nō vult assentire ⁊ habet malam voluntatē circa finem ipsum qđ pertinet ad speciē infidelitatis paganoꝝ vel iudeorū. Alio modo per hoc ꝙ intendit quidem xpo assentire sz deficit in eligēdo ea q̄bus xpo assentiat:qz eligit ea que nō sunt vere a xpo tradita sed ea que ꝓpria mens suggerit. Et ideo bene dictū est ꝙ heresis sit species infidelitatis ꝑtinens ad eos qui xpi fidem profitentur. hinc beatus Augu. li. de pastoribus. c. xvi. sup illud post greges sodaliū tuoꝝ dicit. ꝙ oēs heretici a xpo exierunt: ⁊ super Ezech homelia. xi. super illud. Faciet ignē de celo descendere. quid est ignem de celo descēdere nisi hereses de ecclesia cadere: sicut scriptum est. Ex nobis exierūt sed non erant ex nobis.

Ca. II

Capi.ij. In quo alique obiectiones ponuntur contra ꝑfatam heresis diffinitionem

Erūt plenior

v

bēat intelligētia ꝑfate diffinitōis quā de heresi posuimus: inducemus aliquas obiectōnes cōtra eā vt splendidior nobis fiat ipsa veritas.

Argumētum primum

Primo sic: heresis vt dicit Ysi. idem est qđ diuisio: diuisio autē vnioni opponit. vnio aūt fit per charitatē: qz amor est virtus vnitiua vt dicit Diony. ergo heresis magis includere videtur puersitatē odij ꝙ dogma aduersuz fidei

Secundū

Scō sic: supstitio religioni opponit nō fidei: sed heresis supstitio dicit. ergo nō videtur ptinere ad puersitatē fidei sed magis ad puersitatē religiōis.

Tertium

Tertio sic: multa falsa siue peruersa fidei ⁊ veritati catholice cōtraria fiunt nouiter heresis q̄uis nō de nouo incipiāt esse cōtraria fidei ⁊ veritati catholice. cū ergo priusq̄ debeāt hereses reputari sint dogmata falsa catholice fidei et veritati cōtraria: videt ꝙ nō omnia dogmata falsa catholice veritati cōtraria sint heresis dicenda: ⁊ p cōsequēs diffinitio heresis assignata nō videt cōueniens: cū non cōuertatur cū suo diffinito. ꝓña est bona. ⁊ añs ꝓ maiori parte colligit tñ ex. c notandū xxiij. q. iij. vbi Urbanus dicit ꝙ sctūs Augu. cū legatis sancte Romane eccīe ⁊ cū sanctis epīs suis Pelagiuz ⁊ Celestinū nouā heresim in sanctā dei ecclesiā introducētes excōicauit Tum secundo ex illo qđ Gratianus ait. xxiij. q. i. §. i. Omnis hereticus aut iam damnatam heresim sequit aut nouā fingit. Ex quibus habetur aperte ꝙ fuerunt ⁊ esse possunt noue heresis: que tamē non sunt noua falsa fidei ꝓtraria ortodoxe.

Quartum

Quarto arguit sic: vt dicit beatus Piero. xxiij. q. iij. c. heresis. heresis grece ab electōe dicit. s. ꝙ eam sibi vnusquisq̄ eligat disciplinam quam putat esse meliorem. ergo videtur ꝙ nullum dogma quantumcunq̄ falsum aut peruersum sit anteq̄ quis ipiuz elegerit ⁊ asseruerit aut dogmatizauerit: debeat inter heresis cōputari: ⁊ per ꝓñs diffinitio ꝑfata nō est cōueniens.

Quintum

Quinto sic: si diffinitio illa foret cōuenienter posita: sequeretur ꝙ assertiones infidelium: puta paganoꝝ aut iudeoꝝ dicende venirent heretice: cum ille sint dogmata peruersa ⁊ contraria catholice veritati ⁊ tamē cōsequens est falsum: q̄m pagani licet infideles sint: nō tamē heretici esse dicūtur. ergo diffinitio predicta nō videt cōueniēter posita.

Sextum

Sexto sic. multe assertiōes sunt que in rei veritate sunt contrarie catholice veritati: que nihilominus anteq̄ fiant ab ecclesia cōdemnate nō sunt inter heresis numerande quemadmodū multe veritates cōsone diuine scripture: quia tamen nō sunt ab ecclesia diffinite vel determinate non sunt inter veritates catholicas annumerāde. ergo non videtur heresis cōuenienter diffiniri: cum dicit ꝙ sit dogma peruersum catholice veritati cōtrarium ⁊c. assumptū patet exemplis. greci em̄ negantes spūmsanctū procedere a filio ante cōdemnationē assertōis eoꝝ nō fuerunt heretici reputati: qui tamen post damnationē eiusdez inter hereticos deputant. Item assertores opinionis abbatis Joachim a ꝓcilio generali dānate post damnationē heretici iudicarentur: ipse tamē abbas Joachim q̄uis ante damnationem assertionem eandem tenuerit nō fuit hereticus. vt habetur extra de sum.tri. ⁊ fi.ca. c. damnamus. ergo ⁊c.

Ca. III

Capi.iij. In quo prefatis obiectionibus respondetur.

Is non obstā

b

tibus dicimus ꝙ diffinitio heresis assignata est cōueniēter posita. vnde dicendū est ad rationes factas.

Ad primū argu

Ad primā respondet negando ꝓñam: q̄m licet amor faciat cōplerāvnionē nihilominus principiū vniōis est ex cognitione: ⁊ ideo diuisio que est in fide heresim constituit.

Ad secundum

Ad secundam rñdetur negādo ꝓñam. ⁊ ratio est: quia fides est principiū eoꝝ que ad religionē requirunt: qz omnis religio siue cultus dei est quedā fidei ꝓtestatio. hinc veritas fidei dicit veritas que est ſm pietatez. ad Ty. i. ⁊ ideo etiam que heresis sunt ad supstitionē ptinent: ⁊ ita supstitiosi sicut opponit religioni ira ⁊ fidei.

Ad tertiū

Ad tertiā cū dicit ꝙ aliqua falsa dogmata fiant nouiter heresis, respōdetur

q argumentuz nō procedit. 7 ratio est: quia q aliqua heresis dicatur noua non ideo est: q in rei veritate incipiat nouiter esse heresis .i. diuisa a cōi doctrina catholice fidei: sed q nouiter est ab aliquibus asserta. vnde ꝓpositio cōtraria catholice fidei nō dicit noua heresis ex parte suiꝑsius: ita q inceperit esse qō ꝑ⁹ nō erat ß ex parte assertoris siue defensoris: q scilz incipit de nouo assertores habere. Qui sensus manifeste colligit ex .c.i.xxiij.q.i. vbi Belasius papa dicit q achatius non est inuentor noui erroris sed veteris imitator. Ex ꝯbus verbis datur intelligi: q si Achatius fuisz ꝑim⁹ sui erroris assertor fuisset noui erroris inuētor: 7 tamē idez error fuisset antea error censend⁹.

Ad quartum

Ad quartaz cum arguit de .c. heresis &c. respondet q ratio nō militat: qm̄ ꝓcedit ex mala intelligentia dicti beati Hiero. nō em̄ vult Hiero. dicere in dictis illis q nullū falsum dogma debeat inter hereses cōputari antecꝫ ab aliquo eligat siue asserat. sed verus intellect⁹ Hiero. est tam iuxta Albertum in .iij. in fine. dist. xij. q iuxta .s. Tho. in .ij. .ij. q heresis dicat ab electione: q hereticus eam eligit discipli-naz: nō quā scriptura sancta aut catholica docet ecclesia 7 credendam tradit fidelibus: sed quā sibi ꝓpria mens suggerit.

Ad quintum

Ad quintaz cum arguit de infidelibus 7 paganis. respondet negado ꝯnam loquēdo de heresi ꝓprie dicta que dicit esse illa que eam ptinaciter asserentez facit hereticū cuiuslmodi nō est nisi dogma contrariū catholice veritati cadēs in eū qui xp̄ianam religionē ante ꝓfessus est. Hinc est q dogmata paganoꝝ contraria fidei 7 catholice veritati: licet ptineant ad infidelitatē nō tñ ꝓprie dicunt hereses: nec etiā pagani saraceni atcꝫ iudei dicunt ꝓprie loquendo heretici sed potius infideles rōne supra assignata in .c.i. Dicimus aūt ꝓprie loquendo: qm̄ large loquendo vt quibusdā placet dogmata paganoꝝ fidei ꝯraria hereses ꝑnt dici 7 ipsi pagani heretici appellari.

Ad sextum

Ad sextā cū arguit: multe assertōes sūt catholice fidei ꝑrie ante determinationē ecclesie inter hereses non annumerāde &c. rñdetur negando añs: dicimus em̄ q quemadmodū quantū ad ea que ad fidē pertinent Romanus pō. nec tota ecclesia dei potest de assertione nō vera facere veram: aut de non falsa falsam: ita non potest de assertione non catholica facere catholicam: nec de assertione non heretica facere hereticā nec ecōuerso: quia sicut veritates catholice absq; omni approbatione ecclesie ex natura rei sunt immutabiles: et immutabiliter vere: ita immutabiliter catholice sunt reputande. 7 similiter

sicut hereses absq; omni dānatione ecclie sūt hereses. verū q de aliqbus assertōibus q sint ꝯrarie catholice doctrie 7 ꝑ cōs heretice nō est notū semp. aliqn̄ em̄ primo super hoc discep-tationes inter etiā magnos viros oriūtur. sicut inter Hiero. 7 Aug. sup cessatione legaliū cōtigit sic bene declaratio 7 determinatio borū p romanū pon. ad quē boꝝ dubioꝝ spectat determinatio iuxta .c. quotiēs fidei ratio vēritat. 7 .c. hec ē fides papa beatissime. xxiij. q. i. 7 ita papa bene diffinit aut determinat an assertio sit catholica an heretica. nō aūt facit catholicā aut hereticā: q dependet a natura ipsi⁹ iuxta illō Arist. Ab eo q res est vel nō est oīo dicit vera vel falsa. ꝓmo perihermenias.

Capitulum .iiij. Q heresis in intellectu sit vt in subiecto ponenda: 7 de differentia inter heresim sectam 7 superstitionem.

Eresis aūt in pri-

Ca. III

b mis q in intellectu sit ponenda satis ex diffinitōe sua manifestū habet. Ex eo etiam apte colligit q fides ipsa cui heresis ꝯrariat cū sit spūalis quedā cognitio cui visio in patria respondet ꝯ illud Apli .i. ad Cor. xiij. Videm⁹ nunc p speculū 7 in enigmate &c. in intellectu sicut in subiecto ꝓximo in ordine ad voluntatem ponit: opposita aūt ad idem subiectū ptinere noscūtur. Pro cui⁹ tamen plenioꝝ intellectu ē notandū cū sancto Tho. in .ij. .ij. q. x. ar. .ij. q peccatum dicit esse in illa potētia que est principiū actus peccati. Act⁹ aūt peccati potest habere duplex principiū. vnū quidem primū 7 vle qō imperat oēs actus peccatoꝝ 7 hoc principiū est voluntas: q omne peccatū est voluntariū Aliud aūt principium peccati est ꝓpium 7 ꝓximum qō elicit peccati actū: sicut concupiscibilis est principiū luxurie ꝯm hoc gula 7 luxuria dicūtur esse in concupiscibili. dissentire autē qui est ꝓprius actus infidelitatis siue heresis est act⁹ intellectus sed moti a voluntate sicut 7 assentire. Et ideo infidelitas 7 heresis sicut 7 fides est in ītellectu sicut in subiecto in volūtate autem sicut in primo motiuo. 7 hoc modo dicitur omne peccatum esse in voluntate. Rursus quia assertio falsa christi fidei cōtraria quandoq; reperitur nominata heresis quādoq; secta quādoq; superstitio: videndum duximus de differentia horum nominū. Differentia autem ꝯm sanctū Tho. sic assignari potest. heresis ab eligēdo dicitur: secta a sectādo sicut ait Ysido. in li. ethy. Superstitio vero q contraria est fidei xp̄i que est primum fundamentum religionis xp̄iane. Dominus autem Bonauentura in .iiij. in fine. distinctio. xij.

inter ista noia differentiā assignās iquit. Differt heresis a scismate: q; hoc est cōtra fidē scisma aūt cōtra vinculū charitatis: secta aūt cōtra fidem rōne adinuētionis dicī pōt: superstitio vero est supflua institutio. rōne adhesionis dicīt heresis. rōne defensionis secta loquendo p appropriata. vel heresis q; cōtra veritatē: secta q; cōtra cōitatem: superstitio q; cōtra vtilitatē q̄si supflua institutio. vel heresis ab eligendo: secta a sequēdo: superstitio a supstādo vnde heresis dicit; presumptuosam & deliberatā falsi ad inuentionē: secta superaddit imitationē: superstitio diuturnitatis inueteratōnem sicut senes supstites delirāt: sic & heretici. & iō dicīt heresis supstitio quia vetustati & supstitī p;cordat. propue aūt supstitio dicīt a superstando: nam sicut in fide intellectus captiuat ita etiā errore inflat & eleuat. ℔ dns Bonauē.

Capitulū.v. De eo quod iñt apls. Oportet hereses esse: & quid vtilitatis ecclie ex eis accrescat.

Cap. V

Vm aūt vt in superioribus iurta. c. quintū p̄me partis hui⁹ quarti li. ostēderim⁹ peccatū hereseos ex suo gñe maximū esse pcto; vtpote q̄ maiori bono. s. ipsi deo p̄m q̄ in se est veritas p;ima contrariat & q̄ magis noceat cū subuertat fundamentuz oim bono; fine quo nihil boni remanet. s. ipsam fidē: mirabitur fortassis quispiā cur dicat Apls. i. ad Co;. xi. q̄ oporteat hereses esse. cū de alijs peccatis nō dicat q̄ necesse sit illa eē vtputa fornicationē inuidiā superbiā & hmōi: ideo decreuim⁹ hic predictū apl'icum verbum explanare. Pro quo notādū q̄ iurta Arist. v. methaphy. necessariuz accipit multiplicit. Uno mō dicīt necessariū quod impossibile ē aliter se habere & hoc modo non dicīt heresis necessaria ecclesie. Alio mō dī aliquid necessarium q̄ p̄m se est expediēs & hoc etiā modo nō est necessariuz hereses esse. Tertio modo dicīt necessariū q̄ p̄m accidēs est vtile. deus em̄ cū sit sūme bon⁹ hereses & mala atq; puersa dogmata esse nō pmitteret nisi in nostrā cederent vtilitatem. q̄m vt dicit Augu. in enchiridion: deus cum summe sit bonus & iustus & sapiens nō fineret mala fieri nisi bona inde eliceret et p̄m q̄ dicitur Matth. xviij. Necesse est vt veniant scandala: verūtamē ve homini illi per quem scandalum venit. Et p̄m hoc dicit hic Apostol⁹ in auctoritate predicta q̄ oportz hereses esse: eo q̄ deus maliciam hereticorum ordinat in bonū fidelium. vnde Aug. de vera religione. Ecclesia catholica per totum orbē diffusa omnibus errantibus vtitur ad pfectus

Obiectio

Necessarium q̄t modis accipiatur

suos: & ad eo; correctionē cum vigilare nolue rint. vtitur em̄ gentibus ad materiā operationis sue hereticis ad probationē doctrine sue: scismaticis ad documentū stabilitatis sue: iudeis ad cōparationez pulchritudinis sue. hec Aug. Specialiter aūt ex heresibus dei potentia multiplex bonum in ecclesia elicīt. Primum est q̄ veritas fidei magis elucidat. Unde Aug. in glo. ab aduersario mota questio discendi existit occasio. multa quidē ad fidē pertinentia dum hereticoz calida inquietatione exagitātur vt aduersus eos defendi possint & cōsiderantur diligentius & intelliguntur clariꝰ & predicant iustantius. vnde & Prouer. xxvij. dicīt. Ferrum ferro acuitur & homo exacuit faciem amici sui. & Augu. li. vij. confessionū. Im probatio hereticoz facit eminere quid ecclia sentiat & quid habeat sana doctrina. Item in tractatu de cōsonantia. Matt. & Luc. de generatione xp̄i. Utiles sunt heretici ad inuenien dam veritatem dum calumniant ad seducendum in errorē. Negligētius em̄ veritas quereret si mendaces aduersarios nō haberet: oportet em̄ inquit Apls hereses esse. Hec Augu.

Primū bonū ex heresi nascens

Secundum

Secundum bonum q̄ ex heresibus elicitur: est catholicoz doctorum pigritie excitatio vt euigilent & doctrine insistant cōtra versutias hereticoz ne simplices decipiātur. Unde Augu. super Gen. ptra Manicheos dicit. Ideo diuina puidentia multos diuersi erroris hereticos esse permisit: vt cuz insultant nobis aut interrogāt nos ea que nescimus vel sic excutiamus pigritiā vel diuinas scripturas nosse cupiamus. ppterea Apls ait: oportet hereses eē hec Augustinus. Idem in de vera religione. Utamur hereticis nō vt eoz approbemus errores: sed vt catholicā disciplinā aduersus eorū insidias asserentes vigilantiores & cautiores simus eriam si eos ad salutē reuocare non possumus. ℔ ille.

Tertium

Item tertium bonū ex heresibus resultās est augmentū scientie & sapientie in doctoribus ecclesie. vnde Augu. sup Jo. Ad hoc deus abundare permisit hereticos ne semper lacte nutriamur & in bruta maneamus infantia.

Quartum

Quartū bonū q̄ ex heresibus elicitur est q̄ exercetur patiētia fideliū: heretici enim violenti per superbiā & contumeliosi in ecclesiam sentientes rixis & cōtentionibus exercent ecclesie & bonoz patientiam. vnde Augu. li. xvi. de ciui. dei. Calidū est genus hereticoz nō spiritu sapientie sed impatiētie cuz solent hereticoz feruere precordia & pacem conturbare sanctoz: sed hec in vsum cedunt pficiendi iurta illud Apostoli. Oportet hereses esse, & in lib. xviij. inquit, Heretici veris illis

catholicis membris xpi malo exemplo suo ꝓ-
sunt dum deus vtik ⁊ malis bene: ⁊ diligenti-
bus eum oia cooperanꝫ in bonū: inimici omes
ecclesie vel errore excecati vel malitia depra-
uari prosunt: qz si accipiūt potestatez corpora
liter affligendi exercēt eius patientiā. si vero
male sentiendo aduersanꝫ exercent eius sapiē
tiam: vt autē eriam inimici diliganꝫ exercent
Quintum eius benivolentiā. Quintū bonuz qđ ex be-
resibus diuina potentia elicit est augmentuz
meritoz in bonis ⁊ fidelibus doctoribus: qm̄
cum catholici doctores circa cōuersionē bere
ticoz aut persecutionem si cōuerti noluerint:
laudabili studio laborare satagūt: nō dubium
quin taliter de sibi creditis talentis operātes
Sextum crescāt eis merita q̄bus ad beatitudinem per
ducātur. Sextū bonum qđ ex beresibus eli
citur est q̄ manifestaꝫ firmitas fidei in his qui
recte credunt. ⁊ boc est qđ subdit Aplꝰ vt qui
probati sunt. i. approbati sunt a deo manifesti
fiāt in vobis. i. inter vos. Sapie. iij. Tanq̄ au
rum in fornace ꝓbauit illos. Unde btūs aug.
li. de vera reli. Sunt em̄ innumerabiles in san
cta eccl'ia deo probati viri: sed manifesti nō fi
unt inter nos q̄diu imperitie nostre tenebris
Responsio delectati dormire maluimus q̄ lucē veritatis
intueri. Et ita apparet quomodo vtile sit be-
reses esse: ⁊ p hoc ad id qđ in principio argue-
batur q̄ nō erat sic de alīs peccatis q̄ necesse
fuisset ea esse. patet responsio: qm̄ vt ait magr̄
Alexāder de Alis in scđo. nō est omnino simi-
le in alijs peccatis ⁊ in isto. Alia em̄ peccata ⁊
si in se mala sint ⁊ ex illis aliqđ bonū eliciat de
us: non tm̄ quantū ex isto peccato: occasiōe em̄
huius peccati maxime acquirit exercitium ec-
clesie: sicut ex psecutione que a tyrannis infer
tur sicut supius explanatum est.

Cap. vi. De triplici genere credibilium ad quod bere-
sis se extendit.

Ca. VII

Istinguitur au

tē iuxta doctores theologos tri-
plex genus credibiliū: qđ tamē
varie designaꝫ ab eis. Uno enim
modo designaꝫ q̄ credibile ad intellectum tri
bus modis se bz: de quo btūs Aug. li. lxxxiij. q.
ita dicit. Credibiliū tria sunt genera. Alia sūt
que sp creduntur ⁊ nunq̄ intelliguntur: sicut est
oīs hystoria tpalia ⁊ humana gesta pcurrens.
Alia mox vt creduntꝫ intelliguntur: sicut sunt
oēs rōes humane. Tertiū eoz que prio credun
tur ⁊ postea intelliguntꝫ: qualia sunt ea q̄ de di
uinis reb⁹ sunt. hec Aug. Est ergo triplex gen⁹
credibiliū. Primū est credibiliū eoz que se ba
bent ad intellectū incōpossibiliter: sicut sunt hy
storie de gestis hominū. hec em̄ cum accipiāt
fidē a sensu tm̄ vt dicit Albertus: nō habēt po
tentiaz vniuersalitatis: sicut que se bñt ad in-
tellectū cōpossibiliter: ⁊ ita sunt de genere eo
rū que semp creduntꝫ ⁊ nunq̄ intelliguntꝫ. Se
cundū genus credibiliū est qđ se bz ad intelle
ctū antecedenter: vt sunt diuina supgredien-
tia humanum intellectū in que nō pōt intelle
ctus nisi luce fidei sibi infusa: sicut articuli fi-
dei qui nō intelliguntꝫ nisi prius credanꝫ. Esa.
vij. ſm translationē. lxx. Nisi credideritis non
intelligetis. Tertiū genus credibiliū est qđ se
habet ad intellectū cōsequenter: sicut sunt illa
vt exemplificat Alexander de Alis ad que
intellectus attingere pōt ex se siue per lumen
sibi innatū: vt qm̄ deus est: ⁊ q̄ vnus est ⁊ om-
nipotens ⁊ hmōi. ⁊ hec dicunt mox credi cum
intelliguntꝫ. Hoc aūt genus triplex credibiliū
assignaꝫ ab alijs aliter. dñs em̄ Bonauentura
in. iij. di. xxv. dicit sic: q̄ doctrina fidei quedaz
habet antecedentia quedā cōsequentia q̄daz
principalia: sicut in alijs scientijs videm⁹ esse
quedā principia cōia que supponunt: sicut di
gnitates: quedā vero sicut principia propria il
larū scientiarū: vt sunt intrinseca ꝓncipia sua
rū demonstrationū: q̄dā vero sunt ꝓsequentia
sicut ꝓpositōes corrolarie. Per hunc etiā mo
dum in doctrina fidei antecedentia sunt illa
que sunt de dictamine iuris naturalis: princi-
palia vo sunt illa ad que fidei illuminatio di-
recte dirigit. ⁊ ista dicunt articuli fidei. conse
quentia sunt illa que ex illis articulis possunt
elici ⁊ ad illos articulos habēt sequi. hec ille.
Hac aūt credibiliū distinctione habita dici-
mus ꝓ cōclusione q̄ heresis ad tria gña hmōi
credibiliū se extendat. Hec cōclusio ꝓbat. pri
mo sic. fides se extendit ad oia ista credibilia:
sed heresis opponitur fidei: ergo ad omnia il-
la credibilia se extendit heresis ad que se extē
dit ipsa fides. ergo ⁊ p cōs heresis se extendit
ad illa tria genera credibiliū. cōa patet: cū op
posita paris ambitus esse videanꝫ. Secundo
sic: fides est circa veritatē ſm pietatez que di
citur sacra scriptura ad Tytuz. iij. vnde Aug.
de sancto vic. Veritas ſm pietatem est sacra
scriptura: quia ea docet ⁊ amādo cōplectitur
que ad religionem dei pertinent. ergo heresis
etiam atte nditur ad omnia que sunt in sacra
scriptura. sed in illa continentꝫ omnia prefata
genera credibiliū. ergo error circa quecūq̄ cre
dibilia contenta in sacra scriptura siue perti-
neant ad hystorias siue ad articulos fidei siue
ad mores dicetur heresis.

Cap. vij. In quo objcitur contra predicta et respondē
tur obiectionibus.

Cap. VII

Ed videtur fortassis aliquib⁹ q̄ heresis nō extendat ad oīa genera credibiliū p̄fata: 7 primo videtur q̄ nō se extendat ad credibilia primi generis cuiusmodi sunt que sp credūtur 7 nunq̄ intelligūtur sicut sūt hystorie.

Argu. primum

Primo sic: q: si hoc esset verū cum sancti diuersa siue ꝓtraria sentiāt circa hystorias ex altera pte heresis censeret. sed nō cēset cum ꝓpter hoc ex nulla parte aliq̄s iudicatur hereticꝰ. nō ergo videt q̄ heresis sit circa id genus credibiliū.

Secundum

Scō sic. quidā sancti senserūt ꝓtraria de operibꝰ ser dierū ex neutra tm parte est heresis. g̃ heresis nō se extendit ad illud genꝰ credibiliuz.

Tertium

Tertio arguit̄ q̄ heresis nō se extendat ad credibilia tertij gn̄is videlicet que sil̄ intelligūtur 7 credūtur: primo sic. quicunq̄ est hereticꝰ debet ab aliquo articulo fidei. ē debens ab illis credibilib⁹ tertij generis nō videt̄ debere ab aliquo articulo fidei vtputa qui diceret fornicationē nō eē peccatū mortale. ergo nō ē heresis circa talia credibilia.

Quartum

Quarto sic. iter alia credibilia q̄ simul credūtur 7 intelligūtur assignātur rōnes humane 7 scientie vel de numeris vel de quibuscunq̄ aliis disciplinis. sed circa has nō est heresis. vnꝰ Hiero. sup epl̄az ad Ty. Si quis artem grāmaticam vel dialecticā nouerit nō improbamus: scientie enim sunt veritatis nō pietatis: ergo heresis tantū est circa credibilia que pertinent ad pietatem sicut est fides sicut dictum est. ergo heresis nō est circa credibilia que simul credūtur 7 intelligūtur siue sint principia siue sint rōnes siue scientie humane

Sed istis nō obstantib⁹ dicendū est sicut p̄dximus q̄ heresis ad tria genera p̄fata credibiliū extendit̄ quēadmodum 7 fides cui opponit̄: tamen vt inquit magister Alexāder de alis in scō ſm quandā analogiā. s. per p̄ius 7 secūdario directe 7 indirecte principalit̄ 7 minus principaliter. Nā circa illa credibilia que p̄ius credūtur 7 postea intelliguntur. s. circa articulos fidei inuenitur p̄ma ratio fidei: et ita per oppositū ipsa heresis p̄ius inuenitur circa illa. Pro quo notandū q̄ vt inq̄t sanctꝰ Tho. in. ij. q. i. ar. vi. quedā sunt credibilia de quibus est fides ſm se. Aliqua vero sunt credibilia de quibus nō est fides ſm se: sz in ordine ad alia. Sicut etiā in alijs sciētijs quedā ꝓponūtur vt per se intenta quedam ad manifestationē aliox. Quia vero fides est de his que videnda speramus in patria ſm illud ad Hebre. xi. Est fides est substantia rerum sperandarū ideo per se ad fidem pertinēt illa que directe nos ordinant ad vitā eternā: sicut sunt tres p̄sone: oīpotentia dei: mysteriū incarnatōis xp̄i 7 hmōi. vnde ſm ista distinguuntur articuli. Quedā vero ꝓponunt̄ in sacra scriptura: vt credenda nō quasi p̄ncipaliter intenta sed ad predictox manifestationē: sicut q̄ Abrahā habuit duos filios: et q̄ ad tactū ossium Heliseī suscitatus est mortuus 7 alia hmōi que narrātur in sacra scriptura in ordine ad manifestationē diuine maiestatis vel incarnatiōis xp̄i. 7 ita sicut circa p̄ima credibilia est ꝓio fides ita p oppositū est heresis. Ceterū scō fides se extendit ad illa credibilia que simul credūtur 7 intelligunt̄: vt q̄ fornicatio est peccatū mortale 7 hmōi: et per oppositum heresis. Tertio fides se extendit ad illa credibilia que credūtur 7 nūq̄ intelligunt̄: sicut sunt hystorie in sacra scriptura cōtente: 7 ita per oppositū heresis. Et huic sententie. s. Tho. cōcordat in. ij. ij. q. xi. art. ij. cum ait q̄ dupliciter aliquid p̄tinet ad fidē vno modo directe 7 p̄ncipaliter: sicut articuli fidei. alio modo indirecte 7 scōario: sicut oīa illa ex quibus sequit̄ correlarie corruptio alicuius articuli. 7 circa vtrunq̄ pōt esse heresis eo modo quo 7 fides. Vnde dicendum est ad ōnes in oppositū.

Ad primum

Ad primā cū arguitur q̄ sequeret̄ q̄ sancti 7c. respōdetur negando p̄nam. Pro quo notandū iuxta magistrum Alexandrū de Alis: q̄ aliud est dicere hystoriam nō esse veram: 7 aliud est hystoriam exponere sic vel sic 7 opinari circa eius expositōes Ille aūt qui diceret hystoriā nō esse veram: et hoc pertinaciter hereticus iudicaretur. sed sic nō faciebāt sancti varia opinātes circa hystorias: licet in expositione earū varia sentirent.

Ad secundum

Et hoc modo respondet̄ ad id qō scō loco arguit̄ de operibus ser dierū: qm̄ sancti nō negant hystoriā ipsam: imo in ea oēs cōcordant differēter tamē eā exponūt: q: quidā exponūt eam de diebus materialibus quidam de spiritualibus: sed hoc nō est destruere aut negare hystoriaz sed exponere. vnde tales expositōes sūt declaratiue sacre scripture quas sancti patres fecere inducti ad hoc bonis rōibus. vnꝰ Aug. Sancti patres q̄ ita diuersa senserūt a spūsancto est. cōcordāt ergo oēs in hystoria: q: hystoria dicit tot fuisse dies: sed discordant in expositōe dierū. vnde a spūsancto mouent̄ isti sancti ad istas expositiones ad scripture declarationē: 7 si sit ibi aliq̄ falsitas hoc non est ex natura boīs primitus instituti sed ex pena dānati. In natura em̄ ꝑus instituta nō erāt opiniones nec erūt filiter in gloria sed modo sunt quia opinio importat penalitatem.

Ad tertium

Ad tertiam cum arguitur de credibilibus tertij ge-

neris: respōdetur q circa illa etiā ē heresis cū sez male credit circa illa. Et ad rōem cū dicit q quicūq; hereticꝰ ⁊c. rndetur dupl'r. Primo negādo maiorē: qm̄ nō oportet q ois hereticꝰ deuiet ab aliquo articulo fidei: bene est econuerso q ois deuiās ab aliquo articulo fidei sit hereticus. nā sicut fides nō solū se extendit ad articulos: imo etiaz ad alia credibilia que nō sunt articuli fidei: ꝫ sunt sicut principia: ita dicimus de heresi. vnde nō oportet q vbi ē heresis q ibi sit deuiatio ab aliquo articulo nisi sit heresis circa credibilia que prius credūtur et postea intelligūtur circa que est heresis ꝺm suam primā rōez quēadmodū ⁊ fides. Scōo respondet negando minorē ⁊ dicim' q errās circa credibilia tertij generis nō deuiet directe ⁊ formaliter ab aliquo articulo fidei. tm̄ cuz ex negatione illa seqtur illū dicere scripturā sanctā cōtinere falsitatē indirecte obuiat articulo illi. Credo in spiritū sanctū: a quo scriptura diuina inspirata est. Scribit enim ad Gala. v. Manifesta sunt opa carnis que sunt fornicatio ⁊c. ⁊ postea subdit. Qui talia agunt regnū dei nō possidebūt: qō nō esset si fornicatio nō esset peccatū mortale. Ad quartū cū arguitur q circa humanas disciplinas nō est heresis: rndet q errare circa humanas disciplinas vt puta errare circa geometriā ⁊ hmōi bene dicimus q nō sit heresis. nec de his loqtur Augu. cū dicit. quedā simul intelligūtur ⁊ credūtur. sed de his que sunt quasi principia quedā per se nota in theologia sicut est q fornicatio sit mortale peccatū ⁊ superbia ⁊ hmōi que pertinent ad mores.

Ad quartum

Capitulū. viij. Quid dicat veritas catholica.

Ca. VIII

Vm aūt in superioribus heresim diffinientes diximus q heresis sit assertio falsa catholice veritati contraria ⁊ manifestū sit q ad plenioꝛē noticiā huiꝰ diffinitionis plurimū opitulabit scire quid dicat catholica veritas maxime cū cognitio vnius cōtrariorꝫ ad cognitionē alteriꝰ nōnunq; conferre dinoscat: dignū duxim' circa hoc aliq̄d ꝓsiderare. Pro quo norandū repetēdo aliq̄ breuiter ex his que amplissime diximus li. i. c. xv. q catholicū nomen grecū est ⁊ latine sonat vle. catholica ergo veritas est idē qō veritas vlis sicut fides xpi dicitur catholica. i. vlis. Et ad hoc ad presens duplici vtar rōe. Primo: qz vniuersaliter est vera nō habens instantiam aliquam aut exceptionem qz tali veritati nunq; ⁊ nusq; subfuit subest aut subesse aut subesse poterit aliquod falsum: sicut contingit in doctrinis philosophoꝝ que etsi in aliqua sui parte vera dicāt siue supponāt: in multis tamen a veritate deficiūt. fides aūt xpi siue veritas catholica non potest cadere a veritate. vnde ꝓpheta in ps. Jneternū domine permanet verbū tuū: ⁊ in seculum seculi veritas tua. Item xps ait. Celū ⁊ terra transibunt: verba aūt mea nō transibunt. Luce. xxi. Et Apls scōe ad Cor. i. Fidelis autē dominus: quia sermo noster qui fuit apō vos non est in illo: est ⁊ non. glo. i. mendacium: vt in sermone pseudo predicatoꝝ: sed est in illo fuit. i. simplex veritas: ꝓpter hoc etiā ipse filius dei dicit veritas. Jo. xiij. qz vniuersaliter ꝺa sunt quecunq; docuit p se aut sanctos suos p quos locutus est. Scōo veritas dicit catholica: qa vbiq; predicanda est ⁊ omnibus gētibus credenda proponit. vnde dns Mat. vl. ait. Euntes docete oēs gentes ⁊c. Has duas rōes assignat Boetius in principio li. de tri. fic. dicens Fides dicit catholica. Primo: qz precepta est nō vni genti tm̄ obseruanda sed omnibus gētibus proponit. Secundo qa nihil falsitatis aut iniquitatis ei admiscet. Ex quibus videt q catholica veritas duo importat. Primū est q sit vniuersaliter vera: sic vt ei nō subsit: nec subesse vnq; possit falsum: ita q sit perpetue ⁊ infallibilis veritatis. Scōm est q omnibus fidelibus necessaria sit ad credenduz explicite vel implicite: hec aūt ꝓfecto habere non pōt quecūq; doctrina nisi spāliter originē a fonte incōmutabili diuine veritatis trahat. alie em̄ doctrine que ex palude humane inuestigationis originē trahunt hanc cōditionem habere nō pūt: qm̄ spūs būanus: vt ait btūs Tho. sup Jo. valde fallax est: ⁊ excogitatio humana fallacissima. Sapie. ix. Cogitatiōes mortaliū timide ⁊ incerte ꝓuidentie nre. Et ꝓpha inqt. in ps. Dis homo mendax. Ex qbus talem posumus catholice veritatis elicere diffinitōem vt dicamus. Catholica veritas est que ex diuine reuelatōis lumine supnaturali imediate vl mediate est habita explicite in ꝓpria verboꝝ forma vel implicite bona ⁊ necessaria ꝓfectionem. Dicitur aūt lumine supnaturali ad differentiā veritatū que generali quadā diuina reuelatōe mediante generali lumine habent. de qbus apostolus inquit ad Ro. i. qō notum est dei manifestum est in illis. s. pbis: deus. n. illis manifestauit. et Ambrosius in glo. i. ad Cor. xij. dicit. Verū a quocunq; dicat a spūsancto est. Lumen em̄ lumen generale quo boies in noticiam veritatū humanarū disciplinarū veniūt nō posset esse nisi a primo lumine: vt dicit Aug. li. de matrimonio. Necesse est vt omnis veritas a quocunq; dicat vt inspirāte deo dicat. vnde

Catholice veritatis diffinitio

Aug.li.pfes.dicit. Non alio dñe pter te inspirante credo me verū dicere cū tu sis veritas: ois aūt homo mēdax.7 ideo qui loquit mēdacium de suo loq̄tur: vt verū loquar de tuo loq̄r hec ille. Veritas aūt catholica oportz q̄ speciali modo videlz supnaturali lumine deriuet a deo. Dicit aūt mediate vel imediate: qm̄ alia nobis deus imediate per seipm reuelauit 7 reuelat sicut fecit euangeliū. vñ Joh.i. Unigenitus dei filius qui in sinu est patris ipe enarrauit nobis.7 Esa.lij. Ecce egoipse qui loquebar assum.7 ad Hebre.i. inquit apls. Oli deo loquēs pribus in pphetis nouissime diebus istis locutus est nobis in filio 7c. Aliqn̄ vero reuelat p alios: sicut p angelos sctos siue p aplos siue per alios sanctos viros. vñ.ij.petri.i. inq̄t beatus Petrus. Non em̄ volūtate humana allata est pphetia: ß spiritu sancto inspirati locuti sunt dei homines. Et ideo nō tm̄ veritas catholica dicenda est a deo p seipsum imediate fidelibus tradita: sz etiā mediate que per sanctos ab eo doctos 7 inspiratos habita est cū spūsanct⁹ quo inspirati sancti dei homines locuti sunt 7 loquuntur nō nisi veritatem docet atq̄ spirat Joh.xvi. Cum venerit ille spiritus veritatis ille docebit vos oem veritatem. Dicitur ꝙsequēter. Explicite in pria verbor forma 7c. Dis em̄ duobus modis dicit aliquid cōtineri in sacra scriptura aut in pria forma verborū sicut ista est. Xps fuit homo.7 aliquid implicite: qđ.s. bona 7 necessaria ꝙ exp̄ssis formaliter in lra sequit: sicut ex illa. Xps fuit homo. seq̄tur q̄ habuit aiam rationalem intellectum agentē 7 possibilem 7 oēs potētias anime. Itē q̄ in corpe suo fuerunt nerui 7 vene 7 filia: quor tm̄ nullū in pria verbor forma habetur in littera sacre scripture. Et hec sufficiant p babēdo q̄ sit catholica veritas dicēda.

Capm̄ ix. De multiplici genere siue gradu catholicarum veritatum.

Ca. IX

Ata diffinitiōe

d catholice veritatis: cum notū sit inter veritates catholicas plurimas eē veritates quib⁹ firma credulitate adherēdū sit: oportunū duxim⁹ gradus siue gña eor distinguere. videt aūt nobis septē posse distingui genera catholicarū veritatū. Primū est eor que in canone sacre scripture: veteris aut noui testamēti 7 in pria verbor forma ptinent. Et hmōi gen⁹ veritatū catholicarū pōt distingui etiā fm̄ tria gña credibiliū. s. posita: inter que vt pdixim⁹ principalius ānumerandū est gen⁹ credibiliū q̄ āte creduntur q̄ intelligātur cuiusmodi sunt ea que

Primū genus catholicarū veritatum.

ad articulos fidei ptinent: ex quibus principaliter salus nostra pender. Q aūt hmōi veritates in sacra scriptura formaliter cōtēte catholice veniāt reputāde manifestū est: cū de veritate sacre scripture nullo mō dubitandum sit. vñ btus Augu. libro de vnico baptismo, vt recitatur in.c. q̄s nesciat. di.ix. ait. Quis nesciat sanctā scripturā canōicā tā veteris q̄ noui testamenti certis terminis contineri: eamq̄ posteris oim̄ ep̄or litteris ita pponi vt de illa oino dubitari vel disceptari nō possit: vtrum verum vel vtrū rectū sit q̄cquid in ea scriptū cōstiterit 7c. Secōm genus veritatū catholicarū est earū que ex solis cōtētis in sacra scriptura ꝙna necessaria 7 formali pnt inferri. vñ cum tales veritates eandē veritatis firmitatem 7 credulitatis necessitatē habeāt quā habēt veritates ex q̄bus necessaria 7 formali ꝙna inferunt: manifestū est eas inter catholicas veritates numerari: sicut est hec veritas. xps ē verus deus 7 verus homo: que licet in tota serie sacre scripture sic formaliter nō inueniatur: nihilominus q̄ ex pntis in sacra scriptura cōsequentia formali 7 necessaria inferūt catholica tenēt: 7 eam credere necessariū est ad salutē. Tertiū genus veritatū catholicarū est eorū que circa canonē sacre scripture cōtinent: que tm̄ p revelationē 7 approbationē tm̄ mediantibus aplis ad fideles deuenerūt. Sane cū xps cum viueret i carne mortali cū aplis multa docuerit 7 fecerit que in canone sancte scripture nō habent fm̄ illud Jo.vl. Multa alia fecit ihs que nō sunt scripta in libro h̄: multas alias veritates catholicas xpus aplos docuerit docendas p eos q̄ in canone scripture non habent. Un̄ Aug. tertio de baptismo paruulorū dicit. Illa que nō scripta seruat vlis eccl̄ia acceperit ab aplis xpo docente. sic em̄ Aplus de corporis 7 sanguinis dominici cōione. i. ad Cor.xi. dicit. Ego accepi a dño hoc tradidi vobis: cetera aūt cum venero disponā. i. ordinabo. Itē ad idem est idem Aug. qui vt habetur in.c. eccl̄iasticarū. di.xi. ita ad ppositū dicit. Eccl̄iasticarū constitutionū quasdā scripturis: quasdā vero apostoli traditiōe per successores in ministerio confirmatas suscepimus: quasdā vero cōsuetudine roboratas approbauit vsus quibus par ritus 7 idem vtriusq̄ pietatis debet affectus. hec ille. Amplius cū fm̄ pmissionē xpi spūssanctus superuenturus in discipulos docturus esset eos oem veritatem: multa pfecto credendi sunt a spū sancto didicisse q̄ postea fideles docuerūt: q̄ tm̄ in canone biblie posita nō fuerūt. Unde Alexāder tertius in.c. cum marte. extra de celebra. miss. super

forma cōsecratōis eucharistie loquens ita ait Sane multa tā de verbis q̄ de factis dominicis inuenimus ab euāgelistis omissa que etiā apli vel suppleuisse verbo vel facto exposuisse legūtur. Paulus em̄ in actibus aplōr sic ait. Memīnisse nos oportet verbū dñi nostri ihu xp̄i qui dixit. Beatius est dare q̄ accipere. hoc tn̄ nullus quattuor euangelistarū descripsit. vnde glo. act. ij. 7 est beati Piero. ait. Hoc in euāgelio nō legitur: nō em̄ oīa scripta sunt sed forsan Paulus hoc ab aplis audiuit vl̄a spiritu sancto p̄cepit. Et idez p̄sequit̄ magister Nicolaus de lyra in expositōe. vñ tales veritates 7 que ex eis ꝓ̄na necessaria impmutabiliter p̄n̄t inferri inter catholicas veritates veniunt cōputande.

Quartum

Quartū genus veritatū catholicarū est earum que ab ecclia vl̄i in cōciliis plenariis tanq̄ ad fidē xp̄iane religiōis ptinētia diffinita sunt: lz exp̄sse in canone scripture sacre nō inueniant̄. Et ratio huius manifesta ē: qm̄ vt superius li. iij. c. lviij. amplissime 7 irrefragabiliter ostēdimus concilia plenaria vl̄is ecclie in his que fidei sunt errare nō possunt. vnde btūs Grego. in. c. sicut. di. xv. ait: q̄ sicut sancti euāgelij quattuor libros sic quattuor cōcilia suscipe 7 venerari me fateor. Et ratio est: qm̄ vt ait btūs Greg. in tractatu qui intitulatur de catholica veritate. Sicut deus ꝑfitas ē ita ea q̄ aplica ecclia ꝺ deo docuit ꝺa sunt. vnde merito ꝺr Prouer. ꝑmo. Ne dimittas legē matris tue. glo. i. ecclie. Notanter aūt dictum est. Que aplica ecclia docuit. s. diffinitōne iudiciali esse credēda. qꝺ ꝺr ꝓpter multa que in ecclia legi a fidelibus p̄mittunt̄ 7 tolerantur que oīa credere non est de necessitate salutis: nec inter catholicas veritates sunt reputāde licet multe earū pie a fidelibus credant̄. sicut sunt multa cōtenta in legendis siue hystoriis sanctor 7 vitis patrū: que cum manifeste non cognoscunt̄ falsa esse: sed potiꝰ habere aliquā ꝓbabilitatis apparentiaz: possunt credi ꝓ eo q̄ ad cōmouendos pios actus fideliuz ad deuotionē proficiūt secure legunt̄ 7 pie credunt̄ dum tn̄ animus assertione ptinaci illis nō adhereat.

Quintum

Quintū genus catholicarū veritatum est earū que in materia fidei aplice sedis iudicio diffinite sunt: que lz in canone scripture sacre nō reperiant̄ cōtineri: sunt tn̄ inter catholicas veritates cōputāde: qm̄ sicut in superioribus tā auctoritatibus q̄ rōnibus manifeste ostēdimus. li. ij. c. cix. Aplice sedis iudiciuz in his que fidei sunt errare a veritate non pōt. Pro quo facit ꝓmissio illa xp̄i. Luce. xxij. Ego rogaui ꝓ te vt non deficiat fides tua: 7 tu aliq̄n cōuersus cōfirma fratres tuos. Quod etiā apertissime ꝙfirmare videt̄ btūs Aug. in. c. in canonicis. di. xix. vbi inter canonicas scripturas cōputandas ponit epistolas quas aposto lica sedes habere meruit et alij meruerunt ab ea accipere. Itē Agapto papa in. c. sic. eadem di. vbi ita ait. Sic omnes aplice sedis sanctiones accipiēde sunt tāq̄ ipsius diuina voce petri firmate. Item btūs Piero. luce clarissima hoc confirmat in. c. hec est fides. xxiij. q. i. vbi sic dicit. Si hec nostra cōfessio apostolat? tui iudicio approbat̄: q̄cunq̄ me calumniare voluerit se imperitū 7 maliuolū vel nō esse catholicum sed hereticū comprobabit.

Sextum

Sextum genus veritatum catholicarum videt̄ esse earū que de tenenda fide 7 cōfutatiōe hereticorū a doctoribus ab vniuersali ecclia approbatis assertiue tradite sunt: licet in canone scripture sacre exp̄sse nō cōtineant̄. ꝓ hoc: qm̄ cū ecclesia vniuersalis que regitur spūsancto doctores aliquos approbauit: eor doctrinā tanq̄ verā recipiens: necesse est vt taliū doctrina assertiue posita 7 nunq̄ al's retractata ꝺa sit 7 ab omnibus fidelibus firma credulitate tenēda in ea parte in qua ab vniuersali ecclia ē recepta: al's vl̄is ecclia videret erasse approbādo 7 acceptando eor doctrinā tanq̄ verā que tamen vera nō esset. Qui aūt sunt hi doctores per vniuersalem ecclesiā in vniuersalibus cōciliis approbati colligit̄ ex. v. cōcilio vniuersali: in quo vt. s. Tho. recitat in. iij. cōtra gentiles. c. xxiij. ita habet̄. Seq̄mur per omnia sanctos patres 7 doctores ecclesie. Athanasium. hylarium. basilium. gregoriū theologū. 7 gregoriū nicenū. ambrosium. augustinū. theophilum. Iohannē cōstantinopolitanum. cyrillū. leonem porciū. 7 suscipimus omnia que de recta fide 7 condemnatione hereticor exposuerunt. Hec ibi. Postea vero papa Gelasius in synodo sua alios doctores approbādo addit. vt ꝓ in canone: sancta romana ecclia. di. xxv. Verū circa approbationē opusculor prefatorum doctor est aduertendū 7 notanduz q̄ synodus vniuersalis quinta nō approbauit simpliciter oīa contenta in opusculis p̄fatorū doctor: sed tm̄ ea q̄ de recta fide 7 cōdēnatiōe hereticor exposuerūt. Per qꝺ satis datꝰ intelligi q̄ p hoc q̄ opuscula aliquor doctor approbauit vel approbat ecclesia non est necesse q̄ oīa in eis cōtenta approbata intelligant̄: sed tantū quo ad ea que de recta fide 7 de cōdēnatione hereticor exposuerūt que tanq̄ necessaria ad credendū fidelibus tradiderūt. Nec p consequēs ex approbatōe prefata habetur q̄ omnes veritates in prefator sanctor doctorum approbatorum opusculis contente sint tanq̄

catholice veritatis habēde: ꝫ tm̄ veritates p̄fati generis: que. ſ. de recta fide ⁊ p̄dēnatione hereticoꝝ expoſuerūt. Multa alia quidē ſūt in eis contēta alterius generis. ſ. ꝓbabilitatis. vnde Aug. qui de numero approbatoꝝ p̄ vniuerſalem eccl'iam eſt: mḡr ad vincentiū victorem: ⁊ habet in. c. negare nō poſſum. di. ix. Negare nō poſſum inquiēs: nec debeo ſicut in ipſis maioꝝ. i. ſcriptis maioꝝ: ita multa eſſe in tam multis opuſculis meis q̄ poſſunt iuſto iudicio ⁊ nulla temeritate culpari. Nec obuiat p̄fato generi catholicarū ṽitatū illō qō btūs Aug. dicit in. c. noli. ⁊ in. c. ego ſol. di. ix. Cū vt glo. inḡt in. c. noli. Aug. loquit̄ ſm illa tpa cum adhuc ſcriptura Aug. ⁊ alioꝝ ſanctorum patrū nō erat autētica: ſz bodie iubent oia teneri vſq; ad vltimū iota: vt di. xv. c. vlt.

Septimū.

Septimū genus catholicarū veritatū eſt earū q̄ ex. iiij. v. ⁊ vi. genere catholicaꝝ veritatū p̄ñia nēcia ⁊ formali iferri p̄nt. Nēcia ⁊ formali p̄ñia dicimus: q; ſi aliq̄d ſoluz probabili p̄ñia inferret nō diceret̄ p̄prie veritas catholica: ſ ꝓbabilis tantū.

Octauum.

Octauū gen⁹ diſtingui pōt earū veritatū que etſi abſolute catholice non ſiut: ſunt nihilomin⁹ catholicam veritatē ſapientes: ſunt em̄ catholicis veritatibus ꝓpinque. Cū veritas ſapiēs catholicam veritatez pōt ſic diffiniri. Veritas ſapiēs catholicaz veritatem ſiue fidem ex p̄ñti eſt illa: que adiūcta ſibi aliqua alia veritate ad fidē nō ptinēte: ſz nihilominus que rationabiliter negari nō poteſt: fiet veritas catholica. Exempli gratia: q; nunc in apoſtolica dignitate ſedet magiſter Thomas de ſarzana. Iſta: thomas de ſarzana eſt papa: eſt ꝓpoſitio ſapiēs veritatem catholicam. Patet q̄ adiūcta ſibi illa veritate q̄ negari nō poteſt: videlz q̄ fuerit rite ⁊ canonice electus: vt puta a toto dn̄oꝝ cardinaliū collegio vel duabus partibus: efficit̄ veritas catholica dicenda. Magiſter thomas de ſarzana rite canonice electus ⁊ in papā ab vniuerſali eccl'ia ſuſceptus eſt verus papa. iſta ꝓpoſitio eſt catholica ex determinatiōe vniuerſalis eccleſie: vt in. c. in nomine dn̄i. Item in epiſtola decretali Martini de concilio Conſtātien̄. Inter credenda cuilibet fideli ponit̄: q̄ papa canōice electus qui p̄ tempore fuerit eius nomine ꝓprio expreſſo: ſit ſucceſſor beati Petri habēs auctem ſupremam in eccl'ia dei Ex prefatis facile eſt itelligere veritates oēs nō eſſe eiuſdē manerici: ſed diuerſoꝝ generuz aut graduū. Quedam em̄ vt viſum eſt ſunt catholice. quedam catholicam veritatē ſapientes. ⁊ quedā ꝓbabiles tm̄. quedam pie credibiles. quedam impertinentes.

Cap. x. de multiplici ſpecie hereſum. Ca. x

Xhis que parū

ante de multiplicitate generum ſiue graduuz catholicarū veritatum expoſuimus: pfacile erit intelligere bereſim que catholice veritati cōtrariatur: ſub ſe etiā multa genera ſiue ſpecies cōtinere. Cunḡ iuxta Arist. ſententiā: quot modis dicit̄ vnū oppoſitoꝝ tot modis dicat̄ ⁊ reliquū: rectius ſpecies bereſum nō poterūt deſcribi q̄ iuxta ſpecies catholicarū veritatum quibus opponunt̄. Dicamus ergo q̄ p̄ma ſpecies bereſum eſt earū aſſertionū falſarum que ṽitatibus catholicis p̄mi generis in ꝓp̄ris terminis cōtradicūt: videlicet veritatib⁹ ſub propria forma in ſacra ſcriptura cōtentis. In quo genere ſunt iſte aſſertiōes: videlicet q̄ in principio nō erat verbū: aut q̄ nō omnia p ipſum facta ſunt: ſiue q̄ verbū nō ſit caro factuz que in ꝓp̄ris terminis cōtradicūt veritatib⁹ cōtentis formaliter in euāgelio ſancti Johannis. Scda ſpecies bereſuz eſt earū aſſertionū falſarū que repugnant veritatibus ſecūdi generis catholicarū veritatū: videlicet que ex ſolis cōtentis in ſacra ſcriptura cōſequentia neceſſaria ⁊ formali inferūtur. In quo genere bereſum ſunt iſte: videlicet angeli nō habēt eſſe a deo: aut q̄ xp̄s nō habuit intellectū paſſibilem aut agentē. Quoꝝ oppoſita manifeſte cōſequentia neceſſaria inferunt̄ ex p̄tentis in ſacra ſcriptura. Tertia ſpecies bereſum pōt diſtingui earū aſſertionū que cōtrariant̄ veritatibus tertij modi catholicarū veritatū: videlicet quas apoſtoloꝝ traditiōe ſiue reuelatione vniuerſalis eccleſia credit ⁊ obſeruat. Hoc genere eſt hereticа iſta: q̄ cruce fideles nō debeant inſigniri: aut q̄ vſus ſigni crucis nō debeat eſſe in eccleſia. Quarta ſpecies bereſum eſt earū falſarū aſſertionū que veritatibus quarti modi catholicarū veritatū cōtradicūt: videlicet diffinitis ⁊ determinatis iudicio vniuerſalis eccl'ie in cōciliis vniuerſalibus. Quinta ſpecies bereſuz eſt earū falſarū aſſertionū que veritatibus quinti modi veritatū catholicaꝝ contrariant̄: videlicet determinatis ⁊ diffiniti⁹ apoſtolice ſedis iudicio. Sexta ſpecies bereſum eſt earū falſarū aſſertionū que veritatibus ſexti modi catholicarū veritatū cōtradicūt. ſ. doctrinis ſanctoꝝ patrum ab eccl'ia vniuerſali approbatoꝝ in his que de recta fide et cōdemnatione hereticoꝝ expoſuerunt. Septima ſpecies bereſuz eſt earū falſarū aſſertionū que veritatibus ſeptimi modi catholicarū veritatū ꝓtradicūt. ſ. veritatibus que ex quarto

quinto ⁊ sexto genere catholicarū veritatum necessaria ⁊ formali ꝓsequētia inferunt. Pre ter aūt has species heresuz distinguit quedā species false assertōis: videlz assertionū q̄ etsi absolute hereticē nō sint: sūt tn̄ heresim sapiē tes q: heresi ꝓpinq̄: q̄lis est q̄ asserit dogma puersuz ex quo cū notorio vero qđ negari nō pōt sequit heresis ꝓprie dicta. Verbi gra: ista ꝓpositio. ois bō existēs rome ē in pctō mortali: pōt dici sapere heresim: q: ex ea cum aliquo vero coassumpto: videlz q̄ infans nouit baptizat? ē rome. seq̄t q̄ infans nouit baptizat? rome sit in pctō mortali: qđ est hereticū. Naz in baptismo oīs bō siue paruul? siue magn? mouit pctō. vt testat Augu. in enchiridion ⁊ habet de ꝓse. dis. iiij. c. A paruulo. vbi inq̄t. A paruulo recēter nato vsq̄ ad decrepituz senē ficut nullus ꝓhibendus ē a baptismo: ita nul lus est q̄ nō pctō moriat in baptismo ⁊c. Jtez in ca. Regenerāte. eadē dist. idem dicit.

Capitulū. xi. de multiplici gne dānabiliū ꝓpositionū.

Capim XI

Verus iam di

ctis rite intellectis apparet q̄ nō vnū sed multiplex sit genus dam nabiliū ꝓpositionū. Est em̄ ꝓpositio remera ria: est ꝓpositio erronea. est ꝓpositio iniurio sa. est ꝓpositio male sonans siue scandalosa aut piarū auriū offensiua. est ꝓpositio seditio sa. est ꝓpositio heretica. est ꝓpositio heresim sapiens. Propositio em̄ remeraria est ꝓpositio asserens aliquid tanq̄ certum qđ nō pōt efficaciter ꝓbari ratiōe vel auctoritate: sicut ꝓpositio asserens q̄ mundus finiet infra cen tum vel ducentos annos. Nec aūt licz posset esse vera: tamē hoc asserens tanq̄ certū dicit temeraria: q: ad hoc nec auctas nec ratio effi cax habet. Propositio erronea dicit ꝓpositio asserēs aliq̄d qđ est falsum. vnde Augu. li bro de academicis dicit. Error est falsi p vero approbatio. Propositio vero iniuriosa est q̄ detrahit statui alicui fideliū aut alicui nota bili psone. Propositio scandalosa aut male sonans siue piarū auriū offensiua: dr̄ ꝓpositio q̄ occasionē ruine ꝓberet auditoribꝰ vt ꝓpositiones multe q̄ licz cū modificatōe adiuncta sint vere: p se tn̄ ⁊ absolute sine modificatiōe plate vident fauere ꝓpositōibꝰ hereticalibꝰ: vt si q̄s assereret simplr patrē maiorez filio: ⁊ deū in incarnatōe factū creaturā: ⁊ similes q̄ iuxta doctores magis sunt exponēde q̄ exten dende. Propositio seditiosa dr̄ assertio q̄ di uisionē ⁊ scisma induceret in ppło: vt ē ꝓpositio illa q̄ malo ꝑlato aut ꝓncipi nō est obedi endum ⁊ huiusmodi. Propositio aūt hereti

ca aut heresim sapiēs que sit superi? in. c. pre cedenti explicauim?. Est aūt hic aduertendū q̄ ista ꝓpositionū genera nō ita distinguunt: quin quādoq̄ simul multa eoꝝ in vnā ꝓpositionem cōcurrant. Erit em̄ vna ⁊ eadē quandoq̄ ꝓpositio ⁊ temeraria: erronea: iniuriosa: male sonans ⁊ piarū auriuz offensiua ⁊ etiam hereticā vt manifestum est.

Capitulū. xij. De varijs modis quibus quis dicitur hereticus.

Xposito quid sit

Capim. XII

e heresis ⁊ q̄ species ei?: reliquū est videre q̄s sit hereticꝰ censendus. Pro quo imprimis notanduz est: q̄ vt tam ex glo. in. c. illi. §. qm̄. xxiij. q. iij. q̄ et alijs doctoꝝ sentētijs multis: varijs modis dr̄ hereticus. Glosa p̄fata ponit nouē modos ⁊ ex alijs colligunt tres: ⁊ ita possum? assignare duode cim modos q̄bus dicat hereticꝰ. Uno modo dicit hereticꝰ quicunq̄ est dubi? in fide. extra de hereti. ca. dubius. De fide em̄ nullus dubi tare habet sed firmit tenere ea q̄ sibi credēda ꝓponunt. ex de sum. tri. ⁊ fide ca. in ꝑn. firmit credim? ⁊c. Et in symbolo athanasij. Nec est fides catholica quā nisi q̄sq̄ fideliter firmiterq̄ crediderit saluus esse nō poterit. Nā vt dicit Bernar. fides ambiguū nō habz: et si habz fi des nō est. Hoc tantū intelligendū est de du bitante qui determinate ⁊ aio deliberato in dubietate psistit equaliter se habens ad vtrāq̄ partē cōtradictōnis. secus de illo q̄ tentat de fide cum dolore cordis ⁊ anxietate. Secūdo modo dr̄ hereticꝰ ois simoniacꝰ. i. q. i. quisq̄s. vbi dicit Greg. Quisquis p pecuniā ordinat ad hoc q̄ sit hereticus ꝓmouet. Tertio mo do dicit hereticꝰ oīs p̄scisus ab ecclia: ꝑm q̄ excōicat? dr̄ hereticꝰ. xxiij. q. i. q̄ aūt. vbi sup illud. Hereticos aūt inquit: dicim? tam eos qui olim ab ecclia p̄scisi sūt q̄ qui post a nobis anathematizati sūt. dicit glo. nota q̄ ois excōicat? dr̄ hereticus. vt. j. xxiij. q. iij. ipa pie tas. Quarto modo dicit hereticus q̄ sentit ꝓtra sacrā scripturā siue cōtra ea q̄ necessaria ⁊ formali ꝓsequntia ex ea eliciūt siue q̄ scriptu ram sanctā male interꝑtat. xxiiij. q. iij. c. Here sis: vbi btūs Hiero. ita loquit. Quicūq̄ sacrā scripturaz aliter intelligit q̄ spūssancti ef flagitat a quo scripta ē: licz ab ecclia nō recef serit tn̄ hereticꝰ appellari pōt. Quito modo dr̄ hereticꝰ q̄ nouā opinionē inuenit vel inuē tā sequit: inuenit vt heresiarcha: puta arrius ⁊ sabellius. Sequit: vt qui heresiarchā imitat velut arriani ⁊ sabelliani. xxiij. q. iij. c. Here ticus. vbi dicit Aug. Hereticus ē qui alicui? tēporalis cōmodi maxime glie ꝓ̄ciparuscꝫ

sui gratia falsas atq; nouas opiniones vel gignit vel seqtur. Sexto modo dr hereticus: q romane ecclesie priuilegia ab ipso summo ecclesiarū tradita auferre conat. di.xxij.c.omēs.

Septimo mō dr hereticꝰ: qui p̄cepta sedis aplice ptinaciter trāsgreditur. xix. di.c. nulli. Dō vt dicit Job.in glo. intelligas: si dicat romanā ecclīam nō eē caput nec posse condere canones: als nō est hereticꝰ licet peccet: ex.de rescrip.si quem. Octauo large dr hereticꝰ: q nō tenet articulos fidei ꝛ ſm hoc iudei ꝛ gēntiles sūt hereticī. Nono dr hereticꝰ: qui aliter sentit de articlis fidei q̄ romana ecclīa. xxiij. q.i.hec est fides. Hi nouez modi sūt iuxta glo. superi assignatā. Possum⁹ decimo loco dicere q hereticꝰ sit qui de ecclīasticis sacramētis aliter sentit ꝛ docere p̄sumit q̄ sacrosācta romana ecclesia p̄dicat: vt notat Ber.in.c. ad abolendā. ex.de hereti. ꝛ Hostien. Unde cimo dr quis hereticꝰ qui nō recipit. iij. p̄cilia gñalia. de q̄bus in.c. sicut sancti. di.xv. Duodecimo in sūma ꝛ generaliter dicit hereticus qui aduersus quodcūq; genꝰ veritatis catholice supra expōsite opinionē suā peruersam atq; p̄rauam ptinaciter defendit: vt in. c. vbi in ecclīa. xxiij. q.iij. ꝛ est dī Aug. ꝯ manicheos.

Capitulū. xiij. Quis p̄prie dicēdus sit hereticus.

Capm XIII

Ssignata varietate modoꝝ q̄bus in gñali dicit quis hereticus: nūc videndū est p diffinitionē quis p̄prie cēsendus veniat hereticus. Et ꝓ fideratis multis q̄ ad esse p̄prie hereticū per doctores assignant possum⁹ sic p̄prie hereticū describere. Hereticus est qui post susceptā religionē xp̄ianam xp̄i fidē i gñali p̄fitēs: aliquā vel aliq̄s in speciali opinionem p̄riam catholice veritati: pertinaciter tenet vel sequit. Que diffinitio quo ad singulas ei⁹ ptes in quib⁹ designant q̄ requirant ad hoc q̄ quis p̄prie hereticus censeatur sic declarat. Dicit aūt in prima pricula. Qui post susceptā religionē xp̄ianam. Ad hoc cm̄ q̄ quis p̄prie censeat hereticꝰ necessario req̄ritur q primo xp̄ianam religionem sit p̄fessus. nam si errans in fide nūq̄ suscepisset p baptismū xp̄ianā religionē nō diceret p̄pe hereticꝰ sed simpliciter infidelis aut paganꝰ saracenus aut iudeꝰ: ꝛ tales foris sunt de q̄bus nihil ad nos iudicare. i. ad Cor. v. Dī aūt in scda pricula: Xp̄i fidem p̄fitens in gñali. Quia vt dicit sanctꝰ Tho. in. iij. q. xi. ar. i. heresis pertinet ad eos q̄ fidem xp̄i p̄fitent: sed eius dogmata corrūpunt. Cm̄ qui sic a fide xp̄i recedit q̄ nihil de ea credit ꝛ oīmode a xp̄i nomine ꝛ eius veritate recedit p̄prie nō est hereticꝰ sed apostata: q̄si oīno recedens a cōsortio xp̄ianorū tales q̄ nihil tenēt ꝺ xp̄i doctrina nec gaudent nec volūt esse sub noīe xp̄iano p̄prie hereticī, nō sunt. q̄ vt dicit Greg. viij. li. moraliū ca. xxv. Ore cur eosdē patres quos nos veneramur laudant: sed intellectu deprauato ipsi nos eoꝝ laudibus impugnāt. Hereticꝰ ergo aliquid tenet de fide ꝛ nomie xp̄iano sub quo impugnat fidei veritatē. vnde Aug. xviij. de ciui. dei. c. v. dicit. Dyabolus nouit hereticos qui sub noīe xp̄iano doctrine resistūt xp̄iane.

Diffinitio hereticī

Sequit tertia particula. Erroneam opinionem aliquā in speciali. Hoc plane requiritur ad hoc q̄ q̄s p̄prie censeat hereticꝰ: q̄ erroneam opinionē habeat in intellectu: ita q̄ male sentiat de veritate. Cm̄ Aug. lib. de vtilitate credendi. ꝛ habet in. c. Hereticus. xxiij. q. iij. Hereticus est qui falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequit. Et ratio buiꝰ est: q̄ heresis est species infidelitatis. Infidelitas autē vt supra explanauim⁹: est in intellectu subiectiue: ꝛ ita videt q̄ heresis q̄ est eius species p necessitatē supponat errorem in intellectu. Ex quo sequit correlarie q̄ factum sine errore in intellectu nō facit p̄prie hereticū: vrputa si aliquis fornicat vel mechat: licz agat cōtra veritatē quā dicit nō mechandū: nō tn̄ ex hoc est hereticus nisi crederet aut opinaret esse licitū mechari. Et rō buiꝰ est q̄ quādocūq; aliq̄ necessario req̄runt ad cōstitutionē alicuiꝰ alterō deficiente impossibile ē illud esse: q̄ da oppositū: videlz q̄ fine illo esse posset: iam nō req̄reret necessario ad p̄stitutionē illius. Sz vt p̄batū est ad hoc q̄ aliq̄s p̄prie dicat hereticus req̄rit necessario errorem in intellectu. Ergo nullū factū absolute accipiēdo sine errore in intellectu facit hereticū. Sequit quarta particula diffinitōis. Cōtraria catholice veritati. Hoc plane necessario req̄rit ad h̄ q̄ quis p̄prie hereticꝰ veniat nominādus: q̄ opinionem habeat cōtrariaz repugnantē catholice veritati: ꝛ hoc siue formaliter siue incōpossibiliter p̄trariet: put superi⁹ de multiplici gñe catholice veritatis loquētes explicauimus. In aliis aūt que ad fidē nō ptinēt nec ad bonos mores nec concernunt ea que necessaria sunt ad vite eterne consecutionē: vrputa q̄ sol sit maior tota terra: vel q̄ circulus possit q̄drari aut piper in rot gradib⁹ fit calidū: ꝛ huiusmodi errare non est periculū. vnde Aug. iij. li. de libe. ar. Si quid de creatura aliter q̄ se habeat senserim⁹ non magnū periculū est. Itē idē Aug. in encheridion. c. xij. In q̄b⁹ aūt reb⁹ nihil interest ad capessēdū regnū: vtrū credāt

an nō.vel vtrū vera sint siue putent an falsa:i bis errare.i.aliud ꝑ alio putare nō arbitrādū est eē peccatū:aut si est:minimū aut leuissimū hec Aug. Hereticū ergo nō facit quicunq; error vel quecūq; puersa opinio: sed que catholice veritati formaliter aut incōpossibiliter repugnat. Quid aūt vocem? veritatem catholicaz superi? in.c.viij.huiꝰ quarti libri explicauimus. Seq̄tur quinta ꝓticula. Pertinaciter tenet vel seq̄tur. Hoc ꝓfecto maxime requiritur ad hoc ꝙ aliquis veniat cēsend? ꝓpter hereticus: vz ꝙ errorē siue erroneā opinionē quā ꝓtra veritatē aut inuenit aut sequit ꝓtinaciter siue obstinata mēte teneat ⁊ sequat. Heresis em̄ ꝑm Hiero.sup epl̄am ad Gal.⁊ habet in.c. heresis.xxiiij.q.iij.ab electōe dr: ꝙ.i.eā vnusq; q; eligat disciplinam quā putat meliorē. Electio aūt hz firmā adhesionē.⁊ iō vt dicit sctus Tho.sup.ij.epl̄am ad Lor.xi.c.hereticꝰ dicit q̄ spernēs disciplinā fidei q̄ diuinitus tradit ꝓtinacit ꝓprīū errorē sectat. Et ideo ꝑm Augu. nō qui falsas opiniones gignūt tm̄:ꝫ qui eas ꝓtinaciter defendūt hereticī sunt cēsendi. Si em̄ aliq̄s male sentiret ⁊ nō ꝓtinaci malicia:ꝫ ignorantia parat? semp corrigi si id qđ sentit falsum sibi ostēderet esse cōtra fidē aut determinatōem ecclie sctē dei:nō esset hereticꝰ: ꝗa vt dicit Aug in de vera religiōe.c.vij. error tā diu pōt tolerari donec accuset vel defendat ab errante.dicit em̄ sic. Tādiu error cuiusz sustinet donec accusatorē inueniat aut prauam opinionē ꝓtinaci aiositate defēdat. Et in epla ad glorīū ⁊ Eleusīū dicit Aug.⁊ habet in.c.dixit apls.xxiiij.q.iij. Qui sententiā suā quāuis falsam ⁊ puersam nō ꝓtinaci aiositate defendūt:ꝑsertim quā nō audacia ꝓsumptōis sue peperint: sed a seductis atq; in errorez lapsis pentib? acceperūt:querūt aūt cauta sollicitudine veritatē corrigi parati cū inuenerint: ne quaquā sunt inter hereticos cōputādi. Itez h̄ Aug.ꝫ manichēos vt in.c.q̄ in ecclia.xxiiij.q. iij.cōfirmat ita dicēs. Qui in ecclia xp̄i morbi dū aliq̄d prauūq; sapiunt:si correcti vt sanū rectūq; sapiāt resistunt ꝓtumaciter suaq; pestifera ⁊ mortifera dogmata emēdare nolūt: ꝫ defensare ꝓsistūt hēretici sunt. Hec aūt descriptio hereticī posita ⁊ exposita vī oīno cōuenire cū illa quā sanct? Tho.ponit in.iij.di.xij. ita dr. Scdm nos hereticꝰ dr q̄ a xp̄i fide que catholica dr discedit ꝓtrarie opinioni vehemēter ihe rens ꝑ electionē. Et illi quā Bonauen.ponit in eodē loco di. Hereticꝰ ē q̄ diuine legis ignorantia vel cōremptu ꝓtinax inuentor errotis aut alieni sectator catholice ꝟitati mauult aduersari q̄ subiici. Quā diffinitionē ꝓfirmat ex illo Augu.qđ habet.xxiiij.q.iij.qui sententiā suam ⁊c.supra est positum.

Capitulū.xiiij. In quo obijcitur contra descriptionē hereticī iam positam.

Caplm. XIIII

Ro amplioꝛi illustratione veritatis mouebim? aliquas obiectiones cōtra ꝓdictā descriptionē. Et arguit ꝓmo contra particulā ꝓmā in qua dicit. Qui post susceptā religionem xp̄ianā.in quo videt innui requiri ad eē hereticum vt ꝓmo fuerit xp̄iane religioni per susceptionē baptismatis incorporat?. Cōtra qđ arguitur ꝓmo sic. Sicut hereses ⁊ secte in xp̄ianis sunt ita etiā fuerūt in pharisеis ⁊ iudeis.sicut Ysido.dic̄ li.ebimo.ergo de rōe heresis non videt esse q̄ ꝓmo susceperit religionem xp̄ianā. Secundo sic. Dis q̄ non tenet articulos fidei ē hereticꝰ.vt hz glo.xxiiij.q.iij. §.q: vero:ꝫ multi q̄ nūq̄ susceperūt religionē xp̄ianā:vt gentiles pagani iudei ⁊ saraceni: nō tenēt articulos fidei imo cōtrarias assertiones illis: g̃ ad hoc q̄ q̄s hereticꝰ sit dicēdus non req̄rit q̄ ꝓmo fuerit in religione xp̄iana. Tertio ꝓtra ꝓticulā secūdā in q̄ dr. Xp̄i fidē ꝓfitens in gñali:sic. Nō videt possibile q̄ q̄s xp̄i fidē in gñali ꝓfiteat ⁊ neget aut dubitet de aliquo ꝓticulari articulo ad fidē xp̄i ptinēte q̄ sit verus. sicut nemo vtens rōne ꝓfitet q̄ ois hō currit ⁊ neget sortē currere. g̃ videt q̄ ꝓticula ista nō sit bene posita. Quarto sic ꝓtra eandē. Qui discredit vnū articulū fidei de nullo articulo fidei pōt bñe fidē:etiā informem.pz:qm̄ sicut petm̄ mortale opponit charitati:ita fidei discredere vnū articulū fidei ꝫ charitas non remanet in hoīe post vnū petm̄ mortale:g̃ nec fides post q̄ discredit vnū articulū fidei:g̃ seq̄t q̄ nō sit possibile q̄ aliq̄s fidem xp̄i ꝓfiteat ⁊ discredat in aliquo articulo ad fidē ptinēte. Quinto arguit ꝓtra ꝓticulā illā vbi dr. Opinionē cōtrariā catholice veritati sic.Augu.diffiniēs hereticū: vt hr̄ in ca.hereticꝰ.xxiiij.q.iij dic̄ sic. Hereticꝰ est qui alicui? talis cōmodi maxie glie ꝑncipatusq; sui gra falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequit. Et q̄b? ꝟbis innuūt duo eē de rōe hereticī. Primū ē q̄ alicui? talis cōmodi ⁊ maxime glie ꝑncipatusq; gra moueat. Secūdum ē q̄ nouas opiniones gignat vel sequat. Sed ista duo nō sūt cōia oīb? q̄ habēt opinionem ꝓtrariā catholice veritati:cuz multi nec gra cōmodi tpalis ad h̄ moueāt:multi insup non nouas ꝫ antiquas opiniones sequant. g̃ vel diffinitio data ē male posita vel Augustini. Sexto sic. Multi possunt tenere opinio

Argumētū ꝑmū

Secundum

Tertium

Quartum

Quintum

Sextum

nes ꝓtrarias catholice veritati qui tñ nō sunt hereticidicendi. g̃ descriptio nō est bene posita. ꝓña est bona. Añs ꝓbaf de multis q̃ continent in sacra scriptura: q̃ tñ nō oēs credere tenētur explicite. sicut ꝙ Abraā habuit duos filios: aut ꝙ Dauid fuerit filius Jsai: aut Eseau fuerit homo pilosus ⁊ filia. Opposita aūt talium credere nō facit aliquē esse hereticū vt videf. Jtem arguif etiā de multis opinionibus iter doctores q̃ nō sunt adhuc diffinite p eccle siam vlem: ⁊ tñ nihilomin⁹ tangūt materiam fidei. Septimo sic. Simoniaci dicūtur hereticivt in. c. quisqs. i. q. i. ⁊ tñ nō bñt opinionem ꝓtrariā catholice veritati. g̃ ⁊c. Octauo arguif ꝙ pticula illam de ptinacia vbi dr. Pertinaciter ⁊c. Arguif primo sic. ꝙ pticula illa sit supflue posita: Jnnocenti⁹. iij. extra de verbo. sig. scribēs comiti Tholosano ait. Tua deuotio postulauit a nobis: qui sint dicēdi hereticimanifesti. Sup quo tibi dicim⁹ respondendū illos intelligendos manifestos hereticos ee: q̃ ꝓtra fidē catholicā publice disputāt atq; ꝓfitentur seu defendūt errorē: vel qui coram prelatis suis cōuicti sunt vel ꝓfessi vel ab eis sentētialiter dānati sup heretica prauitate. Jn quibus verbis de ptinacia nulla fit mētio. Quicūq; ergo ꝓtra fidem catholicā lz nō ptinaciter erret hereticꝰ vr esse censend⁹. Jdē arguif ex multis alijs locis: sicut ex illo Hier. Hec est fides. xxiij. q. i. ⁊ ex. c. q̃cunq;. ibidem. Jtē ex. c. heresis. ⁊ ex. c. hereticꝰ. xxiij. q. iij. vbi nulla mētio fit de ptinacia. g̃ videf ꝙ ptinacia nō ptineat ad diffinitionem heretici.

Septimum

Octauum

Capitulū. xv. Jn quo rñr obiectionibus p̄missis.

Capm XV

Js aūt respōde

b re pfacile est si quis ſaz p nos in expositōe descriptōis ꝓprie hereticinotata memorari voluerit ⁊ que magister Alexā. de alis in. ij. suo sup sentētias ponit. Dicit em̄ ꝙ nomē heretici aliqñ sumif cōiter: aliqñ ꝓprie: aliqñ ꝓprissime. Cōiter cū dicif ꝙ hereticꝰ pōt dici quicūq; scripturam sanctā aliter intelligit q̃ spūssanctꝰ effla gitat inf Hiero. in. c. hereſ. xxiij. q. iij. Proprie aūt hereticꝰ dr quicūq; alicui⁹ tpalis cōmodi ⁊ maxime gl'ie principatusq; sui gra falsas ac nouas opiniones gignit vel seqtur: vt diffinit Aug. in. c. hereticꝰ. xxiij. q. iij. Proprissime autē dr hereticꝰ cū supaddif ipsa ptinacia in defendēdo falsitatē vl'i pugnādo veritatē. Quo habito rñdendū ē ad singlas obiectōes. Ad

Ad primū argu

primā cū arguif: ꝙ secte ⁊ bereſes fuerūt etiā in iudeis ⁊c. rñr: negando ꝓnam. Dicim⁹ em̄ ꝙ lz de rōe heretici cōiter dicti ꝓut vz hereticꝰ dicif sicut in ꝓmo ca. dixim⁹. oīnis q̃ ab alio rū cōi disciplina diuisus ꝓpriā opinionē siue sectam ꝟstituit: nō fit vt xp̄ianą religionē suscepерit: sed solum ꝙ ꝓius fuerit aut iudeus aut phariseus: est tñ de rōne heretici in xp̄ianis. Nam vt supadictū est dicit sctūs Tho. ad b ꝙ q̃s ꝓprie censendus sit hereticꝰ oportet ꝙ ꝓius xp̄ianā religionē suſceperit. Ad secūdā cū arguif. Dis q̃ nō tenet fidei articulos ⁊c. respondef ꝙ assumptū est verū loq̃ndo de hereticolargo modo sumpto: sicut in ca. xij. non aūt de heretico siue ꝓprie siue ꝓprissime dicto de quo noster ꝓmo e. Ad tertiā cū arguif ꝙ nō videf possibile ⁊c. respondef negādo hoc assumptū: qm̄ stant simul ꝙ aliq̃s credat fidē xp̄ianā absolute esse verā ⁊ nihilomin⁹ aliq̃d q̃ pertinet ad fidē xp̄ianā q̃ tñ ipe nō credat ad ipam ptinere teneat esse falsuz. Sicut etiā pz in exemplo ꝓpositi: si q̃s negaret fortē esse boiem. Ad quartā cū arguif. Qui discredit vnū articulū fidei respōdef ꝙ licz q̃ discredit vnū articulū fidei nō habeat de alijs articulis fidē: bz tñ opinionē quandā fm̄ ꝓpriā voluntatem: vt dic̄ sctūs Tho. in ij. d. q. li. ar. iij. Et hoc modo loq̃ndo intelligif id q̃ dictum est in pticula illa diffinitōis ꝙ xp̄i fidē sit ꝓfitens in gñali: nō quidē p fidei habitū q: b nō posset stare cū ptinaci erroꝛe alicui⁹ articuli: ꝫ qualiquo modo teneat scz indicio ꝓprie volūtatis: ⁊ hoc ē bene possibile. Ad quintā rōez cū arguif de diffinitōne beati Aug. respōdef negādo ꝓnam. Dicim⁹ em̄ ꝙ vtraq; diffinitio fit bene posita. Et cū arguif ꝓmo ꝙ multi sūt qui habēt opinionē ꝓtrariā catholice fidei q̃ nulli⁹ cōmoditat̃ tpalis gra mouent. Respōdetur ꝓmo iuxta magz Alexandrū de alis in secūdo ꝙ Augu. nō ponit id q̃si essentiale sit heretico: ꝫ ponit id qđ frequēti⁹ accidit. Jfrequenter em̄ accidit ꝙ heretici hoc faciūt istis de causis. Juf tñ sanctū Tho. in. xiij. di. xij. ita respōdef ꝙ illi q̃ bereſim ꝟfingūt de nouo cōstat ꝙ aliq̃ cōmodū expectant saltē ꝓncipatum. volunt em̄ bñe seq̃ces. boc etiā in oīb⁹ ex suphia ꝓcedit q̃ est amor ꝓprie excellētie q̃a cōi via discedunt aut leuitate aut puerilitate. Ad id vero qđ dr. Nō oēs sequunt nouas opiniones. respondef iuxta sctm̄ Tho. vbi supra. ꝙ ois opinio q̃ nō habet initiū a doctrina xp̄i q̃ est fundamentū: noua reputaf quantūcūq; fm̄ tps sit antiq̃. Vel dicendū ꝙ Aug. loquif quātū ad ꝓmos bereſiz inuctores. Ad sextā rñdef ꝙ descriptio illa intelligif de opinione quā manifeste cōstat ꝓtrariari catholice veritati: lz aūt oēs ꝟitates cōtente in sacra scꝑtura tam ille q̃s oēs fideles explicite credere te

Ad secūdū

Ad tertium

Ad quartum

Ad quintum

Cap

Ad sextum

nentur q̄ alie plurime q̄s non oēs fideles credere tenenť sint veritates catholice: nō tamē est notū oib⁹ oēs illas esse veritates catholicas nec ℔ scire tenenť p̄ter ea q̄ ad articulos fidei ptinēt: ℔ tantū rūc cū oñdit eas in sacra scp̄tura cōtineri. Dicim⁹ ergo q̄ oēs q̄ tenent ptinacit aliq̄d qđ eis cōstat ꝓtrariū esse dict̄ sacre scripture quodcūq; sit illud sunt heretici dicēdi. Sec⁹ aūt ē cū q̄s sine ptinacia tenet ꝓtrariū hui⁹ qđ in sacra scp̄tura ꝓtineať. sic̄ infra plen⁹ enucleabim⁹. Qđ ꝯo arguebať de opinionib⁹ q̄ nondū p ecclīaz fūt diffinite nō est ad ꝓpositū: qz in illo casu nescitur q̄ sit catholica ꝯitas. Ad septimā cū arguit de simoniac: rndeť iux̄ sctm Tho. vbi sup̄ q̄ simoniaci nō dicunť vere hereticī: ℔ p similitudinē quandā: qz sicut hereticꝰ ꝓtra fidem sentit: ita simoniacꝰ operať ac si ꝓtra fidē sentiret dū precio vult sacra adipisci vel dare ac si estimaret donuz spūsscti pecunia possideri.

Ad septimum

Ad octauū Ad octauā cū arguit q̄ pticula de ptinacia sit supflue posita: rndeť q̄ hoc sit falsuz. Et cū arguit q̄ in diffinitōib⁹ assignatis p sctōs patres nō fit aliq̄ mētio de pertinacia: rndeť duplicit. Pmo iux̄ distinctōnē superi⁹ positā magistri alexādri videlz q̄ in illis diffinitionib⁹ nō est diffinitū nomen hereticī ꝓpr̄ijssime vt nunc loq̄mur: ℔ cōiter aut ꝓpr̄ie vt distinguit ꝓtra ꝓpr̄ijssime. Secūdo rndeť q̄ melių q̄ licz in diffinitōnib⁹ pfatis nō expresse ponať ptinacia: intelligit tn̄ cū sit de essentia ei⁹ vt supsatis apte ex auctrib⁹ beati Aug. ostēdimus.

Capitulū. xvi. Quid sit ptinacia ꝯ de viginti modis quib⁹ aliq̄s pſumit ptinacit errare cōtra fidem.

Cap'm. XVI

Boniā ptinacia

q in erroze: vt dixim⁹ est q̄ maxime cōstituit aliquē hereticū: vtile duximus describere quid sit ptinacia ꝯ assignare modos p quos debeant catholici aliquē ꝓtra fidē errantē tanq̄ ptinacē bñe: ꝯ quō de ptinacia in iudicio possit q̄s ꝙuinci. Circa pmū notandū q̄ vt sctūs Thomas deducit in. ij. ij. q. clxxviij. ar. ij. declarās qualit ptinacia ꝯ mollicies cōtrarienť pseuerātie. Pertinax vt dic̄ Jsido. li. etbimo. dr̄ q̄ est impudenť tenēs q̄si p ꝺia tenax. Et hic idē dr̄ prinax eo q̄ in ꝓposito suo ad victoriā pseuerat. Antiq̄ em̄ dicebāt ꝓ naciam quā nos victoriā. Et hos pbus vocat vij. etbi. iſchyromones. i. fortis ſnie vel ydiomones. i. ꝓpr̄ie ſnie: qz scz pseuerāt in ꝓpasnia plus q̄ oportet: mollis aūt min⁹ q̄ oportet. Ex̄ pz q̄ pseuerās laudať sic̄ i medio exiſtens. ptinax aūt vituperať sicut ſm excessuz medij. mollis aūt ſm defectū. hec sctūs Tho. Et q̄b⁹ ꝓmo bī q̄ ptinacia semp est viciū ꝯ in malo sumit. vñ Tul. in sua rbetorica dic̄ q̄ ita se bz ptinacia ad pseuerantiā sicut superstitio ad religionē. Et papias etiā assignās differētiam inť pseuerantiā ꝯ ptinaciā dicit q̄ pseuerantia in virtute ē: ptinacia vero in vicio. Secundo habeť q̄ ptinacia posset sic describi in ꝓposito nſo. Pertinacia ē impudēs pſistētia in ꝓpr̄io erroze. Alij ꝯo diffiniūt ptinacē sic. Pertinax est q̄ pſistit in eo qđ de necessitate debz dimittere videlz in erroze vel dubitatione. Circa secūdū notādū q̄ modi plures ponuntur ab aliq̄bus doctoꝝb⁹ ꝯ ab ockam in dialogo suo. Pm⁹ autē modus quo q̄s pōt de ptinacia cōpr̄ehēdi est: si factoꝝ vel ꝯbo mōstrat se nō firmit credere fidē xp̄ianā esse veram ꝯ sanā: puta si dixerit fidē xp̄ianā esse falsam vel dubiā: vel ad sectā aliā puta iudeoꝝ vel saracenoꝝ se cōuertat: de tali em̄ licz cuilibet iudicare q̄ pertinacit errat. Secūdus modus cōuincēdi aliquē de ptinacia in erroze circa fidē est: si q̄s dicit aliquā partez noui aut veteris testamēti falsuz aliq̄d asserere vel nō recipiēdā esse: talis em̄ q̄cūq; sit est ptinax hereticꝰ iudicandus nisi forte fuerit adeo simplex q̄ nesciat q̄d p nouū ꝯ vet⁹ testamentuz importeť ꝯ seducť ab alijs dicat nouū vel vetus testamētuz vel aliquā partē recipi nō debere: firmit tn̄ credēs totā fidē ecclie esse recipiendā. Tertiꝰ modus ꝙuincēdi de ptinacia est: si q̄s credit aut teneat vniuersalē ecclīaz errare vel errasse. Quartꝰ modꝰ ꝙuincēdi ē: si q̄s xp̄ianꝰ capax rōnis negat quācunq; veritatē catholicā q̄ apud oēs catholicos fideles cū q̄b⁹ cōuersat est tanq̄ catholica diuulgať ꝯ a p̄dicātibus verbū dei publice p̄dicať: sic de ista. Xp̄s fuit crucifixꝰ ꝯ de similib⁹. Quintus modꝰ cōuincēdi de ptinacia est: cū q̄s negat aliquā assertionē quā scit in scriptura diuina vel determinatiōe ecclie cōtineri. Sextus modus cōuincēdi errātes de ptinacia ē: cum q̄s scienť negat doctrinā sctoꝝ. Septimus modus cōuincēdi de ptinacia est: cū q̄s correctꝰ legitime ostēso sibi q̄ errorꝰ suꝰ catholice obuiat veritati se nō corrigit nec emēdat suā videlz beresim reuocādo. Hoc exp̄ bis Augu. in. c. Qui in eccīa. xxiij. q. iij. apte colligit

Octauꝰ modus errantē de ptinacia ꝙuincēdi est: si q̄s alios ad suū ptinacit errorē defendendū p̄ceptis cōminatiōib⁹ penis ꝓmissionib⁹ iuramēt vel alio quouis modo artare molitur. Patet: qm̄ si vt inq̄t Leo papa extra de here. ca. Qui alios. Qui alios cum potest ab

erroꝛe nō reuocat: seipm errare denūciat. mul tomagis qui cōpellit alios bereſim pertinaci ter defenſare vel bereſi ptinaciter adherere ē ptinax bereticꝰ iudicandꝰ. Nonus modꝰ con uincendi de ptinacia aliquē errantē eſt: ſi ali quā veritatem catholicaꝫ abiurare penis mi nis vel preceptis aut veritatē catholicā nega re cōpellit. patet ex p̄cedenti. Decimꝰ modꝰ cōuincendi de pertinacia quēpiā eſt: cū q̄s ab iuraſſe reperit catholicā veritatez vel iurat ſe quācunq; aſſertionē que eſt in rei veritate he retica: tanq̄ catholicā in perpetuū ſeruaturū.

Undecimꝰ modus cōuincendi errantē de p tinacia eſt: ſi quis impedit veritatem catholicā defēſantes aut p̄uitatē bereticā impugnātes

Duodecimꝰ modus cōuincendi errantem de ptinacia eſt: ſi errans p̄ fidem catholicam cor rectioni ⁊ emendationi illiꝰ vel illoꝝ cuiꝰ vel quoꝝ itereſt ſubijcere ſe recuſat. Tredecimꝰ modus cōuincendi eſt: ſi quis reprehēſus a pe ritis de aliquo erroꝛe p̄ fidez: renuit de verita tē informari. Decimuſquartꝰ modus cōuin cendi eſt ſi quis verbis vel factis ꝓteſtat ſe aſ ſertionē ſuā que eſt bereticalis miniḿe reuo caturū. patet: qꝛ talis nō eſt paratꝰ corrigi ⁊ p ꝑnꝫ pertinax eſt cenſendus. Decimuſq̄ntus modus eſt: ſi quis in fauoꝛem bereticē p̄uita tis ꝓhibet legi ſcipturas catholicas p̄dicari vel publicari catholicas veritates. ptz: qꝛ ta lis manifeſtꝰ eſt defenſoꝛ bereticē p̄uitatis ⁊ catholice veritatis offenſoꝛ. Decimuſextus modus eſt: cū quis in defenſionē bereticē p̄ui tatꝭ nouos erroꝛes fingit ⁊ defēdit. pz: qꝛ talis nō ē paꝫ corrigi nec q̄rit cauta ſollicitudine veritatē. ergo ptinax eſt cēſendus. Decimuſ ſeptimꝰ modus cōuincendi ſpecialiter papaz de ptinacia in bereticā p̄uitate eſt: ſi erroꝛē diffinit ſolēniter ⁊ axp̄ianis aſſerit tāq̄ catho licū eſſe tenendū. pz: qꝛ talis artās alios ad er roꝛē ptinaciter defendendū eſt ptinax reputā dus. Decimuſoctauꝰ modꝰ eſt: cuz q̄s p̄fate diffinitōi bereticē p̄uitatꝭ facto ꝓſentit cōſu lēdo cooperādo inducēdo: vel diffinendū eē taliter aſſerendo. pz: qꝛ faciētes ⁊ ꝓſentientes iuꝭ canones par pena ꝓſtringit. Decimuſno nus modꝰ cōuincendi errantē aliquē ptinacē eſt: ſi q̄s inferioꝛ ſūmo pon. aliquā aſſertionez bereticā p ſententiā diffinitiuā determinet eē tenēdā: inīūgēs alijs ⁊ ꝓponēs q̄ ipſā ſentiāt ⁊ reputēt eſſe catholicā. quicūq; enim tali de terminationi cōſenſerit ptinax ⁊ bereticus vī eſſe cēſendꝰ: ſicut pz ex p̄cedētib⁹. Vigeſimꝰ modus cōuincēdi errantē de pertinacia eſt: ſi q̄s p̄tātem bīs p̄uitati bereticē nō reſiſtit. pz p illud Viero. in. c. erroꝛ. di. lxxiij. Erroꝛ cui nō reſiſtitur approbat. Qui aūt erroꝛē appro bat videt ptinax iudicādus: ergo q̄ erroꝛi nō reſiſtit cū pōt ptinax ē cenſendus. Item Leo papa ⁊ bī ex̄ de bere. c. Qui alios: ait. Qui ali os cū pōt ab erroꝛe non reuocat ſeipm errare demōſtrat. ⁊ in. c. Faciētis. di. lxxxvi. dic̄. Jo. papa. Faciētis ꝓculdubio culpā babz qui qđ pōt corrigere negligit emendare. Preterea ē circa boc aduertēdū q̄ ptinacia nō eſt tantū iudicāda ex actu exteriori: vtputa q̄ ſolus re putet ptinax q̄ verbis aut ſcriptis aut factis ꝓtra catholicā veritatē reſiſtit aliquo modo rum iam expoſitoꝝ: verūetiaz videt cōtumax cōtra apertā ⁊ p̄dicatā catholicā veritatē q̄ in eccl̄ia latenter in erroꝛe diu pſiſtit vel vſq; ad moꝛtē. Talis em̄ cū nouerit talē erroꝛē eſſe dā natū p eccl̄iaz excuſari nō pōt p ignoāntiā: cū magis p obſtinatā malicīā perſiſſere in erroꝛe videat. Et ideo eccl̄ia tales quos reperit con tra catholicā veritatē in erroꝛe vſq; ad moꝛtē pſeueraſſe tanq̄ bereticos p̄ſumit iudicat ⁊ punit.

Capitulū. xvij. De auditoꝛib⁹ diuerſoꝝ magꝝoꝝ te nentiū ꝓtrarias opiniones: an excuſanꝭ a pctō opinio nes coꝝ ſeq̄ndo: etiā ſi ſint p̄ veritatē catholice fidei.

Bonia non par

Capitulū XVI

q uus ſcrupul⁹ naſcit apud multoꝝ alios. An doctoꝛibus ſentientibus cōtraria poſſit homo ſecure quācunq; illoꝝ opinionē ſeq̄. Ideo ſup hoc viſum ē nob⁹ mer to aliq̄d eſſe dicendū. Quia aūt dic̄ Aug. li. ij. de p̄deſtinatōe ſcto̱ꝝ intereſt inquātū ⁊ in q̄ bus rebus erret: ⁊ q̄ facile ſe quiſq; corrigat vel quāta ptinacia ſuū defendere conet erro rem: ideo ad plenū reſpōdendo q̄ſtioni ꝓpoſi te multiplici opus ē ꝓſideratōe. Prima qui dem ꝓſideratio ē de materia circa quā eſt va rietas opinionū inter doctoꝛes. Secunda de ipoꝝ doctoꝝ opinantiū ꝓditiōib⁹. Tertia de efficacia rationū ⁊ fundamētoꝝ q̄bus ipi doctoꝛes aſtruūt ſuas varias opiniones. Quar ta eſt de ipſoꝝ auditoꝝ q̄liratib⁹. Quinta de modo adherēdi auditoꝝ variꝭ opinionibus ipoꝝ doctoꝝ. Primo ergo ꝓſideranda ē ma teria circa quā eſt varietas opinionū inē doc toꝛes: qꝛ vt ē materia ad fidē ⁊ ad bonos mo res ptinēs vel nō: ſ eſt circa alias facultates: puta de geometricalib⁹ aut logicalib⁹ ⁊ ſimi libus: circa q̄ nihil coꝝ intereſt ad fidē vtruz ſic vel aliter ſe habeāt. Si ſit materia ad fidē ptinēs ⁊ ad bonos moꝛes tūc diſtinguendū ē qꝛ aut ea q̄ ad fidē ptinent ⁊ ad bonos moꝛes expreſſe habenꝭ in ſacra ſcriptura vel etiam auctate vniuerſalis eccl̄ie ſunt manifeſte expoſita fidelib⁹ ad credēdū: aut ſūt talia quoꝝ

Quinq; conſide rationes notāda

Prīa cōſideratio

nec expressuz testimoniū ex sacra scriptura habeť nec doctrina ecclesie vłis aliq̄d de eis expresse docet. Qua cōsideratione habita sit ista prima ꝯclusio. Jn materijs nō ptinētibus ad fidem nec ab bonos mores sine peccati piculo quantū est ex pte materie pñt auditores vtrāq; opinionē seq̄ magistroꝝ. Jsta ꝯclusio pz:qz in talib⁹ vt inq̄t sanct⁹ Tho.cui⁹ est pfata ꝯclusio quotlibeto.iij.ar.x.bz locū q̄ dicit Aplꝰ.Unusq̄sq; in suo sensu abūdat. Notanť dicim⁹ quantū est ex parte materie opinionū qz ex pte intentionis bene pōt ibi q̄s peccare vtputa ex inordinatōe affect⁹:vt si ex inuidia odio amore p̄cio vel ex inordinata affectōe potius sequereť vnā opi.q̄ aliam. Si ꝯo materia circa quā est varietas doctoꝝ ptineat ad fidē ꝛ bonos mores primo modo dicto: vz q̄ exp̄sse habeat in sacra scriptura:est adhuc distinguendū iuxta sanctū Tho.ram in.iij.q̄ in q̄stionib⁹ de veritate:q̄ ad fidē ptineat aliquid dupliciter. Uno mō directe ꝛ principaliter:sicut sunt ea que sunt in articulis fidei explicata:ꝛ de talibus sit ista ꝯclusio scōa. Jn his q̄ sic principaliter ptinent ad fidē catholicā nullus rōnis capax excusať a peccato si opinionē erroneam alicui⁹ magistri sequať. Jsta cōclusio est beati Tho.in quotlibeto supra notato. in talib⁹ em̄ inquit ignorātia nō excusat:alioquin qui secuti sunt opi.arrij ꝛ nestorij ꝛ alioꝝ hereśiarchārū essent excusati. Neq; pñt habere excusationē ꝓpter simplicitatē si in talib⁹ opi.erroneā sequātur. Jn rebus em̄ dubijs nō est de facili p̄standus assensus:ꝫ potius vt dicit Aug.iij.de doct.xp̄iana:ꝑsulere dz quis regulā fidei quā de scripturarū planioꝝ locis ꝛ ecclesie aucte pcepit. Cōcludit g̃ scūs Tho. vbi supra. Qui ergo assentit opinioni alicui⁹ magi ꝯ manifestū scripture testioniū siue cōtra id qđ publice teneť p̄m ecclie auctrem nō pōt ab erroꝛis vicio excusari. Si vero materia circa quā est varietas magistroꝝ sit de ptinentib⁹ ad fidē indirecte ꝛ secūdario q̄ explicite credēda oīb⁹ nō ꝓponūtur sit ista ꝯclusio tertia. Absq; peccati periculo pōt quis tenere ꝛtrariū qđ expresse habetur in canone sacre scripture:vt q̄ Abrahā nō habuit duos filios:aut q̄ Dauid nō fuit filius Jsai ꝛ similia. Patz ꝯclusio:qz cū talia nō teneať quis explicite credere ꝫ solū implicite:vt.s.parat⁹ sit credere quicq̄d in diuina scriptura cōtineť.ꝫ tūc solū teneť explicite credere qñ ei hoc in doctrina fidei ꝑstiterit ptineri. Interim vero q̄ non ꝑstat cū credere explicite nō teneat pōt aliq̄s sine piculo ꝛtiam opinionē absq; tñ ptinacia tenere ꝛ seq̄. Si vero ea q̄ ptinēt ad fidē sint

Dsla cōclusio pri ne ꝑsideratiōis

Secunda

Tertia

talia quoꝝ nec scripture sacre testimoniū expressum habeť nec expressa vniuersalis ecclie doctrina de eis aliq̄d docet:quanq̄ includať in his quoꝝ explicita fides necessaria ē oīb⁹ fidelib⁹ sit ista q̄rta cōclusio. Jn talib⁹ absq; periculo pcti pōt q̄s sequi opinionē alicuius magi cōtrariā veritati fidei:duz tñ facta determinatōne doctrinā amplectať ecclie. Hec cōclusio ē scti Tho.in.ij.ij.q.xi.ar.iij. Et ratio sancti thome ē: q: tales ꝑ illo tpe nō habent electionē ꝛtradicentē ecclie doctrine. Si autem posťq̄ essent auctate vłis ecclie determinata q̄s tali determinatōi ecclie repugnaret hereticꝰ censereť. Secūda cōsideratio p̄ncipalis ē de doctoꝝ diuersa opinātiū ꝯditioīb⁹ scz q̄les sint si famosi si exp̄ti in facultate sua: si moꝛib⁹ graues si iudicio humiles vt magis delectenť sequi sctoꝝ patrū doctrinas q̄ ꝑ prias adinuētōnes ꝛ fantasias: p̄m banc cōsideratōnē pōt esse ista q̄nta ꝯclusio. Nō videtur esse oīno imunis a pctō q̄ in materijs fidem tāgētib⁹ nō nitiť sequi opinionē mgroꝝ magis doctoꝝ ꝛ celebrium ac expertoꝝ in facultate sua ꝛ qui in moꝛib⁹ grauioꝛes exist̄t: q̄m alꝫ videť habere locū verbū euāgelij. Si cecus ceco ducatū p̄stat ambo in foueā cadunt.debz em̄ q̄libz in hmōi materia mgroꝝ diuersa opinantiū animū suū ꝯformare regulariter doctoꝛib⁹ q̄ sanctoꝝ patruz doctrinis magis soliti sunt adherere. vñ Eccli.viij.dr. Ne despicias narrationem p̄sbyteroꝝ.i.doctrinā senioꝝ doctoꝝ:ꝛ in ꝓuerbijs eoꝝ conuersare.i.p̄m eoꝝ doctrinam viue.ab ist̄is em̄ disces sapientiā scz diuinoꝝ: cuiusmodi sunt credibilia:ꝛ doctrinā intellectus q̄ est bonorum moꝝ in q̄bus vita fideliū est adornanda Ceterū cōsideranda ē quātitas discreta magistroꝝ:quot videlz sint doctores ꝑ vna opinione:quot ꝑ alia:qz ꝑbabilius ē ceteris paribus veriorē esse illā in quā plures magi docti cōcurr̄ut q̄ illā quā vn⁹ aut pauci sequunť sicut de sentētia dr̄ que plurū iudicio roborat̄ur. di.lxxix.si transitus.ꝛ extra de elec.c.Licz vnde Eccli.vi.dicit. Jn multitudine p̄sbyteroꝝ prudentiū sta: ꝛ sapiētie illoꝝ ex corde coniungere.p̄m quā cōsideratione sit ista cōclusio sexta. Non videť immunis a pctō qui in tangentib⁹ fidem ac bonos mores relicta opinione plurū magistroꝛuz sequiť opinionē vni⁹ aut paucoꝝ ceteris par⁹. Cōclusio pz ex dictis: ꝛ colligit ex dictis beati Aug.li.de doctrina xp̄iana.ꝛ habeť in ca.Jn canonicis di.xix.vbi ait. Jn his ꝏo scz scripturis q̄ non accipiūť ab oīb⁹ ꝓponat eas q̄s plures grauioꝛesq; accipiūt eis q̄s pauciores minoꝛisq;

Quarta

Secūda consideratio

Quinta cōclusio

Sexta cōclusio

Tertia consideratio

auctoritatis ecclia tenet. Tertia considera tio est habēda circa motiua ⁊ fundamēta q̄bus doctores suas opiniones fundare ac fulcire nituntᵉ: que cōsideratio merito est habenda. Tum q̄ in rebus dubijs nō de facili ē p̄standus assensus. vñ Eccli.xix.dicit. Qui cito credit leuis ē corde. Tum q̄ ea q̄ p̄stātiori rōne aut efficaciori motiuo fulcita sunt cuz sint maioris auctratis alijs p̄ferēda veniūt. Vnde in opinione vtrum raptor possit ꝓtrahere cū rapta: btūs Hieroñ. p̄fert opinioni ꝓcilij aq̄sgrani dicētis q̄ nō. vtiꝑ in ca. Placuit.xxxvi.q.ij. Et hoc q̄ vt dic̄ glo. btūs Hieron. roborat opinionē ꝓtrariā auctē veteris testamēti ⁊ auctē cōcilij meldeñ. ⁊ ita statur sniē beati Hieroñ. Hinc monaldus in ꝓlogo summe sue dicit: q̄ nō generat aliq̄n ꝓiudicium erga veritat sentētiā: cū int opiniones diuersas q̄ a magris ⁊ ꝓbatis doctorib⁹ scriptis auctēticis annotatas illā opinionē quis amplectit que sibi magis cōsona videt rōni Item Hosti. ex de cog.spi.sup ca. Sz vir. dic: q̄ vbi sunt diuerse opiniones ⁊ diuersa iura semp humaniorē p̄ferēda. i. rōnabiliora ⁊ equiora. ex de transla.ca.fi. vbi vero vtraq̄ būana est: standū est illi q̄ meliori innitit rōni. ex de fer.c. Capellan⁹. Sm quā cōsiderationē posset

Septia cōclusio

poni talis septima ꝓclusio. Q culpādus venit q̄ absq̄ hmōi inuestigatiōe diligēti ⁊ ponderatione rationū ⁊ motiuoꝝ q̄bus doctores suas varias fundant opiniones leuitate quadam animi amplectit opinionē ꝓtrariā veritati fidei. Patz cōclusio: agit em cōtra illud Job.xxix. Causam quā nesciebā diligentissime inuestigabā. Et Amb. li. de paradiso dicit Nemo debet se alteri credere nisi cui⁹ virtutem ꝑbauit.

Quarta consideratio

Quarta ꝓsideratio babēda est circa q̄litates auditoꝝ. Circa quos cōsiderādum est: q̄ nō oēs equalit tenent bre fidē explicitā: nec oēs sūt eiusdē capacitat ad discernendū cōditiones ⁊ differētias magroꝝ diuersoꝝ diuersa opinantiū siue docentiū: ⁊ ad pōderandū robur ⁊ virtutē ac efficaciā motiuorum siue rationū q̄bus ꝑfati magri suas fundant opiniones: ꝫ sunt plures coꝝ valde simplices q̄ bona simplicitate adherēt doctrine suoꝝ maioꝝ: credētes in omīb⁹ bene credere in q̄bus ab illis informant. De quib⁹ Job. i. dicit. Boues arabāt ⁊ asine pascebant circa eos: qz videlz minores q̄ significant ꝑ asinas debēt in credēdis adherere maioribus q̄ ꝑ boues significant. vt Greg. exponit. ij. moraliuz Sm quā ꝓsiderationē ponit ista octaua cōclu

Octaua cōclusio

sio. Q simplex homo sequens opinionē alicui⁹ magistri cōtrariā fidei nō veniet culpandus vbi veniret alius intelligēs aut superioris status ⁊ cōditiōis. Cōclusio ptz ex dictis. Verum ne ex hoc q̄ dictū est: q̄ minores habent fidē implicitā in fide maioꝝ videat aliquod periculū aut ꝓiudiciū fidei minoꝝ generari cū cōtingeret maiores ipsos siue magros errare: est notandū iuxta sctm Tho. in. ij. ij. q. ij. ar. vi. q̄ minores nō babēt fidē implicitā in fide maioꝝ nisi quatenus maiores adherent doctrine diuine. Vñ ⁊ aplus dicit. i. ad Cor. iij. Imitatores mei estote sicut ⁊ ego xpi: cuz būana cognitio non sit regula fidei ꝫ veritas diuina: a qua si q̄s maioꝝ deficiat nō p̄iudicat fidei simpliciuz qui eos rectā fidē bre credunt nisi ptinacit coꝝ errorib⁹ in particulari adhereāt contra vltis ecclie fidē: que deficere nō pōt dicente dño Luc.xxi. Ego ꝓ te rogaui petre vt nō deficiat fides tua. Quinta cōsi

Quinta consideratio

deratio babēda hec est circa modū adherendi auditoꝝ opinionib⁹ magroꝝ opinantiū cōtra veritatē fidei in his q̄ nec scriptura sacra expresse habent: aut si habent nō ptinēt directe ⁊ p̄cipalit ad fidē: nec vniuersalis ecclie auctate diffinita fidelib⁹ credenda reperiunt exposita. Est em quidā modus adherēdi cum ptinacia. Alius modus adherēdi ē sine ptinacia: videlz cū animi p̄parationē tenēdi ꝓtrariū si cōtrariū verū esse sibi ostenderit aut ratione aut auctate scripture sctē aut auctate vniuersalis ecclie. De quoꝝ varietate modorum plura sunt dicta superi⁹. Sit ergo iuxta istam cōsideratione nona cōclusio. Qui ptinacit

Nona cōclusio

adheret opinioni alicui⁹ mgri cōtrarie catholice veritati errat ⁊ errādo peccat ⁊ hereticꝰ censendus venit. Ista cōclusio ē bti Aug. contra manicheos. ⁊ hr. xxiij. q. iij. c. Qui in ecclia: vbi ita ait. Qui in ecclia xpi morbidū aliquid p̄sumpt sapit: si correcti vt sanum rectumq̄ sapiant resistūt cōtumacit suaq̄ pestifera atq̄ mortifera dogmata emēdare nolūt: sed defensare persistūt hereticī sūt. Decima

Decima cōclusio

cōclusio. Adherere sine quacūq̄ ptinacia opinioni alicui⁹ magri contrarie veritati fidei in his materijs fidei de quib⁹ in p̄ncipio cōsiderationis hui⁹ fecim⁹ mētione nullum pōt esse peccatū. Hec cōclusio ex sentētia beati Aug. colligit: qui vt habet in ca. Aplus. xxiij. q. iij. ita inqt. Si qui sentētiā suā q̄uis falsam atq̄ puersam nulla pertinaci animositate defendunt: p̄sertim quā nō audacia siue p̄sumptionis pepererint: ꝫ a seductis atq̄ in errorem lapsis parentib⁹ acceperunt: querūt aūt cauta sollicitudine veritatē corrigi parati cuz inuenerint nequaq̄ sunt inter hereticos cōputandi, hec Aug. Et hec de p̄senti questione saluo

semp melioꝛi iudicio dicta sunt: maxime quia doloꝛibus podagre laboꝛantes illud taliter qualiter expleuimus.

Capitulū.xviij. In quo inuestigatur an oīs prelatus ecclesiastic⁹ siue sit papa siue quicunq; alius ipso facto ꝙ factus sit vere ⁊ ꝓprie hereticus sit prelatione priuatus.

Capitu. XVIII

Um aūt iuxta

c canones sacros hereticus quadruplicit puniri dicat: videlz excōmunicatione: depositiōe: rerū ablatōne: ⁊ militari psecutione: duximus hic merito disputandū an ꝑlatus ecclīastic⁹ siue sit papa siue quicūq; ali⁹ inferioꝛ ꝑlatus fact⁹ heretic⁹ ꝓtinus sit ipo facto iure ⁊ ꝓtāte prelationis ꝑuat⁹. Et circa hoc reperimus duos modos extremos dicendi. Quidā em̄ dicunt ꝙ sic: quidā ꝙ nō. Primi vero dicētes ꝙ ꝑlatus siue papa siue quicūq; alius inferioꝛ fact⁹ hereticus siue manifestus siue occultus ē ipso facto prelatōe ⁊ potestate iurisdictionis priuatus: nitunt opinionē suā veram ostēdere ⁊ roboꝛare ꝑmo auctoꝛitatib⁹ sacre scripture ⁊ ita iure diuino. Secūdo auctoꝛitatib⁹ sacroꝝ canonū siue sanctoꝝ patrum: ⁊ ita iure humano. Tertio efficacia rationū. Pro ꝑmo inducunt decē aūctates sacre scripture ꝗbus precipitur vt heretici oēs indifferenter vitentur non sustineant nō admittant ad societatē fidelīū: sed ꝓfugent siue interficiant: arbitrantes ꝙ talia vniuersalit cōtra oēs indifferēter hereticos nō fuissent diuina lege sancita si ꝑlati facti heretici manerēt adhuc prelati: maxime cū dīs dicat de malis prelatis bonis tm̄ quo ad doctrinā Matth.xxiij. Sup cathedrā moysi sederunt scribe ⁊ pharisei: omnia ergo quecunq; dixerint vobis seruate ⁊ facite: ꝑm opera aūt eoꝝ nolite facere. Et aplus ait ad Heb.xi. Obedite prepositis vestris nō tantū modestis: ꝫ etiā discholis. Prima sacre scripture aūctas ē illa Deut.xvij. Eum cōstitues quē dīs de⁹ tuus elegit de numero fratrū tuoꝝ.glo.interli. Non de aliena secta. Seq̄tur. Nō poteris alteri⁹ gentis hoiem regē facere q̄ non sit frater tuus. Ex q̄ aūctate videt ꝙ sicut ex lege ppl̄s nō poterat hīe regē in tē poralib⁹ qui nō esset de numero filioꝝ ysrael: ita ppl̄s dei nō posset hīe prelatū ⁊ rectoꝛē in spūalib⁹ qui nō esset de numero fideliū. Israel em̄ interpꝛetat videns deū. Secūda auctoritas est illa Deuteron̄.xviij. Propheta autē qui arrogantia depꝛauatus voluerit loqui in noie meo. glo.interli. vt sibi credat que ego nō precepi illi vt diceret: aut ex noie alienoꝝ deoꝝ interficiet. Ex quo videt ꝙ q̄cūq; nullo excepto visus fuerit de via dīni ⁊ veritate catholica fideles auertere: sit de medio fideliū auferend⁹. Tertia auctoritas est illa Nūe.xvi. Recedite a tabernaculis hominū impioꝝ et nolite tangere q̄ ad eos pertinent ne inuoluamini peccatis eoꝝ. Quarta auctoritas est illa Mat.v. Vos estis sal terre: ꝙ si sal euanuerit glo.i.doctoꝛ errauerit.in quo saliet.glo.i. populus firmabit.ad nihilū valet vltra nisi vt mittat foras: glo.ab officio docēdi vel eccl̄ia. Quinta auctoritas est illa Mat.xxiiij. Surgent pseudo ꝓphete ⁊ pseudo xp̄i ⁊ dabunt signa magna ⁊ ꝓdigia: ita vt in errorem inducātur etiā electi si fieri pōt: si ergo dixerint vobis: ecce in deserto est nolite exire ⁊c. Sexta auctoritas ē illa Lu.xxi. Multi venient in nomine meo dicētes: ꝙ ego sum ⁊ tps appꝛopiauit: nolite ergo ire post illos. Septima auctoritas est illa.ij. Thes.iij. Denūciam⁹ vobis fratres in nomine dīni nr̄i ihesu xp̄i vt subtrahatis vos ab omni fratre ābulante inordinate ⁊ nō ꝑm traditionē quā receperūt a vobis: glo. in noie ihesu xp̄i.i. per ihesu xp̄i auctoritatē precipim⁹. Octaua auctoritas est illa ad Gal.i. Si quis (gn̄aliter.s.q̄cunq; sit ille) euangelizauerit preter id qđ accepistis: anathema sit. Nona auctoritas est illa ad Ty.vlt. Hereticū hoiem post vnā ⁊ secūdam correptionē deuita sciens ꝙ subuersus est qui hm̄oi est ⁊ delinquit cū sit ꝓprio iudicio condēnatus. Decima auctoritas est.ij. Joh.ij. Si q̄s venit ad vos ⁊ hāc doctrinā nō affert nolite eum recipere in domū nec aue ei dixeritis: qui em̄ illi dixit aue cōicat operib⁹ ei⁹ malignis. Ex q̄bus oib⁹ dicūt baberi manifeste ꝙ heretici sunt omno fugiendi ⁊ vitandi aūctate diuine scripture ⁊ per ꝑn̄s ꝙ prelati facti heretici ipso facto prelatione ecclesiastica ⁊ bonoꝝ sint priuati: qz alꝫ si prelati manerent bonoꝝ reuerētia ⁊ obedientia deberet eis ⁊ nō ꝓtraria eis exhiberi precerētur. Secūda via vz aūctibus sanctoꝝ patrū idem sic ꝓbare nituntur. Primo sic: dicit btūs Cypꝛian⁹ in quadā epl̄a ⁊ habet.vij. q.i.in.c.nouatianus. ꝙ qui nec vnitatez spūs nec cōionē pacis obseruat ⁊ se ab ecclesie vinculo atq; sacerdotuz collegio separat: epi nec potestatē pōt habere nec honoꝛem. Secūdo ad idem inducūt qđ Inno.papa ait: ⁊ habet in.c.heretici.xxiiij.q.i. vbi dī ꝙ heretici dū a fide catholica destiterint ꝓfectionem spiritus quā acceperunt amiserunt. perfectio aūt spūs videt hic noiari ptās spūalis eccl̄ie. Tertio ad idē inducunt qđ beatus Amb̄.dicit: ⁊ habetur in.c.qui dignioꝛ.ita dī. Si vero ꝓceptoꝛ hereticus deformet habitaculum vitanda be-

Prima via ꝑme opinionis

Secūda via eiusdem

retico⁹ cōmunio fugienda synagoga censet.

Quarto ad hoc est Beda sup Math̄.7 habetur in ca. Quicūq;. Quicūq; ab vnitate fidei vel societatis petri apostoli quomodolibet seip̄os segregāt tales nec a vinculis peccator⁹ absoluunt nec ianuā possunt regni celestis ingredi: vbi videtur ꝙ hereticus sit priuatus ligandi 7 absoluēdi potestate. Quinto ad idem inducit beatus Cypria⁹ in.c. Didicimus: qui ait. Didicimus oēs oīno hereticos 7 scismaticos nihil habere potestatis atq; iuris. Sexto ad idem est ca. Achatius. xxiij.q.i. vbi dicit Gelasius: ꝙ quicūq; in heresim semel damnatā labit: eius dānatiōe seip̄m inuoluit: vbi glo. inquit. Hic est casus in quo papa papam ligare potest: in quo papa in canonē late sententie incidit. Nec huic obuiat regula illa: par parē soluere vel ligare nō potest: quia si papa hereticus ē in eo q; hereticus est mino⁹ est quolibz catholico. xij.q.i. scimus. §. promulgato⁹. quia lex factū notat etiā sine sententia. vt .ff. de ritu nup. l. palam. §. vlti. Septimo ad idē est idem in ca. ij. Achatius. §. si ergo. vbi sic dicit. Si ergo eps ille in heresim damnatā lapsus est antiqua, excōmunicatione dānatus alios dānare non poterit excōmunicat⁹ em̄ alios excōmunicare nō valet. Octauo ad idem est ca. Audiuimus: vbi sic dicit. Si autē in corde suo nouam heresim confinxerit ex quo talia predicare cepit neminē damnare potuit: quia non potest deijcere quenq̄ iam prostrat⁹. Nono ad idē est qđ in eodem ca. in fine legitur: vbi sic dicitur. Li quidū constat eum qui ab integritate catholice fidei recedit maledicendi 7 benedicendi potestatē minime habere: vtpote se superiorē maledicere nō valet in alienū a fide tanq̄ sibi equalē sententiā dare nō potest.

Tertia via prime opinionis

Tertia via scz rōnib⁹ prefator⁹ doctor⁹ opinio multiplicit̄er roborat̄. Primo sic. Ecclesia 7 eius iurisdictōis auctas fundata ē sup fidei petraz. vñ ꝓfitenti petro 7 dicēti ad xp̄m. Tu es xp̄s filius dei viui: ait xp̄s petro. Sup hanc petrā glo. i. fidei ꝓfessionē edificabo eccl'iam meam Et sequit. Tibi dabo claues regni celoꝝ 7c. ḡ sequit ꝙ q̄cūq; cadit a fidei petra cadat ab oīni honore plationis ecclie. ꝓña videt necessaria: qm̄ sublato fundamēto necesse est ruere q̄ sup illud fundata sunt. Jsta est rō dñi Ulrici in sum. sua theologie q̄ videt esse opinionis p̄fate. Vñ li.b. vi. tractatu. iiij.c. xxij. dicit: ꝙ stabilis manet auctas pape q̄diu in petra q̄ est xp̄s fundat: 7 hoc fit etiā p̄ informē fidē q̄ sola manēte nō habet iudicē supiorē a quo iudicari possit. Et. j. Si ꝙ p infidelitatē a petra in qua auctas petri solidatur remotus fuerit tūc necesse ē sublato fundamēto ruat: nō aūt pōt de hoc crimine etiā si nō est notoriū accusari 7 ꝓdēnari. xl.di.c. Si papa. h ille. Et q̄b⁹ manifeste dat intelligi ꝙ ipo facto ꝙ a petra xp̄o cadit papa: cadit ab auctate. Secūda rō est. Claues sunt date eccl'ie vt ait Aug. super Joh. 7 h̄ in ca. Quodcūq;. xxiij. q.i. Petrus q̄n claues accepit eccl'iam significauit: ḡ existens extra eccl'iaz nō habz eas. ꝓña est beat⁹ Amb. in pastorali suo: 7 h̄ de pe.di i. §. nemo vbi ita ait. Dñs par ius 7 soluēdi esse voluit 7 ligādi. Et. j. Certū est ꝙ eccl'ie vtrūq; licz: heresi vtrūq; nō habz. Jus em̄ hoc solū p̄missum ē sacerdotib⁹. Recte ḡ eccl'ia h vendicat q̄ veros habz sacerdotes: heresis vēdicare nō pōt q̄ sacerdotes dei nō habz. h ille. Jtē hoc idē argumentū ponit in.c. Audiuim⁹. xxiij.q.i. vbi sic h̄. Ligandi nāq; 7 soluēdi ptās veris non falsis sacerdotib⁹ a dño tradit. apl'is em̄ dicturus. Quoꝝ remiseritis peccā 7c. premisit. Accipite spm̄sctm̄: vt euidēt cūctis ostēderet eū q̄ spm̄sctm̄ non habz peccā nō posse tenere vel remittere. Porro spm̄sanctū nemo nisi intra ecclesiā accipit. h ibi. Tertia rō. Heretic⁹ ē ab eccl'ie corpe separat⁹: ergo ipo facto ꝙ est heretic⁹ est puat⁹ honore 7 ptāte eccl'iastice iurisdictōnis siquā habuit. antecedēs ē manifestum: q; cū eccl'ia dr collectio fideliū: vt in ca. Eccl'ia. de ꝓse. di. i. Quicūq; a fide xp̄i se diuidit a corpe xp̄i q̄ est eccl'ia necessario diuisus 7 segregat⁹ est censend⁹: ꝓña vo illa p̄z. Tum rōe: q; mēbrū a corpe separatuz ꝓpriū est oīni vitali ſtrute 7 sensu ac motu. Tū auctē dī Cypriani q̄ eadē rōe vtit in.c. Nouatian⁹. vij.q.i. ita di. Qui nec vnitatē spūs nec cōiunctionē pacis obseruat 7 se ab eccl'ie vinculo 7 sacerdotū collegio separat: epi nec ptātem pōt hre nec honorē. Jn hac etiā rōne fundat beatus Tho. in. ij. ij. q. xxxix. ar. iij. ꝙ in hereticis 7 scismaticis ptās iurisdictiōis nō manet etiā fm substātiā. vñ nō p̄nt absoluere nec excōicare nec indulgentias facere nec aliq̄d hmōi: qđ si fecerint nihil est actum. hec sctūs Tho. Cui sententie alludit apte ca. Audiuim⁹. xxiij. q.i. vbi sic habet. Quicūq; ab vnitate eccl'ie que per petrū intelligit fuerit alien⁹ execrare pōt cōsecrare nō potest: excōicatōis vel reconciliationis ptātem nō habz. Quarta rō sic. null⁹ p̄scisus a corpore ecclesie potest esse caput ecclesie: cum caput non possit esse extra corpus: sed p̄latus factus hereticus pertinax ipso facto est p̄cisus a corpore: ergo ipso facto definit esse caput eccl'ie. ꝓseqntia p̄z. Jsta est rō Petri de palude in li. suo de eccl'iasticis

potestate ita dicentis. ſFormaliter loquendo de papa quādo papa labit in heresim tūc eo ipso precisus est ab ecclia ⁊ desinit esse papa ⁊ tunc deponit de facto.i.ipso facto ē depositus nō de iure:q; qui nō credit iam iudicatus est de iure scilz.hoc ē aut̄ iudiciū:q; eoipso q; est heretic⁹ ab ecclia est p̄cisus. Non p̄t aūt caput a corpore p̄cisum q̄diu est precisuz esse caput corporis a quo ē precisum. Unde papa per hoc desinit esse caput corpis ecclie ipo facto q; ab illo p heresim p̄cidit: ꝓm illud Deut. xvij. Non poteris alterius gīis hoiem facere regē. vñ hereticus nec p̄t ee nec manere papa:q; extra ecclīam existēs nō p̄t habere claues ecclie.per petrā aūt alia ē caput languidū ⁊ nō ppt hoc desinit esse caput. vñ nec potest p cōsequēs a mēbris iudicari. hec dñs petrus de palude. Quinto prelatus ecclie ipo facto q; fact⁹ est heretic⁹ non p̄t influere amplius in corpus ecclie nec sensum fidei nec motum operatōis scrē:patz cū careat fide q̄ ꝓncipiū est spūalis influxus:cū iustus ex fide viuat. ad Rom̄.i. ⁊ ipa sit (vt ait Aug. in de fide ad petrum) bonor̄ oim fundamentū: ergo p̄latus eoipso q; factus ē heretic⁹ desinit esse rector ⁊ caput corpis ecclie.pz ꝙsequētia: q; caput dī vt dicit Isido. q; inde alia mēbra capiant sensum ⁊ motū. Ista ratio est magri Aug. de ancona. in li. suo de ecclastica ptāte. q. v. ar. i. qui ita ait. Capitis est influere vitā oīb⁹ mēbris. ꝓncipiū aūt vite spūalis est ipa fides:q; sine fide est impossibile placere deo. Un apostolus ad Heb. xi. fidē dicit eē substātiā. i. fundamentū rerū sperandarū. si ergo papa deprehenditur deuius a fide carer vita spūali: ⁊ p cōsequens alijs influere nō potest. vnde sicut mortuus non est homo: sic papa in hereſi deprehensus non est papa ꝓpter qđ ipo facto ē depositus. hec ille. Sexto rone sic. prelatus factus hereticus eoipo est antixps. vnde. i. Joban. iij. Omnis spūs qui soluit iesum ex deo non est ⁊ hic antixpus est: ergo ipso facto q; est hereticus est a cura pastorali absolutus siue ꝓuatus. patz ꝙsequētia: qm̄ xps cui⁹ puidētia in sui dispositione non fallitur oues suas quas precioso sanguine redemit nō nisi fideli seruo cōmitteret. vnde Luc. xij. ſFidelis seru⁹ ⁊ prudēs quē constituit dñs super familiā suam. glosa. i. ecclīam. vnde Augu. in sermone de pastore. hoc expresse videt dicere qui tractans illū Lauk. Pasce bedos tuos: ita inqt. Jam non oues: manenti petro dicitur pasce oues meas: exeūti heretico pasce bedos tuos hec ille. Item idem Aug. in epla ad Vincen. tractans prefatuz verbum: pasce bedos tuos in tabernaculis pastorum: dicit sic. Pasce bedos tuos non sicut petr⁹ cui dict. pasce oues meas in tabernaculis pastorum non in tabernaculis pastoris: vbi est vnus grex ⁊ vnus pastor. hec Augu. Ex quibus videtur colligi q; ipo facto q; quis pastor ouium christi effectus est hereticus: iam non ouiū christi sed suorum bedorum fit pastor. Et fact⁹ hereticus est ipo facto prelatione priuatus: vt quilibet hereticus intelligat sibi dictum qđ dñs ait villico iniquitatis. Amplius non poteris villicare. Luce. xvi. Septimo ratione sic. Omnis ille censendus est iure diuino nō prelatus qui iure diuino precipitur ab oīnibus fidelibus vitari. patet: quia iure diuino verus prelatus ē sequendus: sed oīnis hereticus nullo excepto iure diuino precipitur vitari ab oīnibus fidelibus vt ex superioribus patz: ergo oīnis prelatus eoipso q; factus est heretic⁹ desinit esse prelatus. Octauo sic. Ad papam cause fidei sunt deferende. xxiij. q. i. quotiens. ⁊ hoc iure diuino cum ex institutione primatuz habeat super omnes fideles. dist. xxij. ca. Omnes. ⁊ ca. Sacrosancta. Unde Luce. xxij. dictum est petro. Et tu conuersus confirma fratres: sed ad hereticum non sunt cause fidei deferende: cū sit aduersarius fidei christiane: papa aūt factus hereticus est aduersarius fidei christiane: ergo videtur q; papa factus hereticus nō sit verus papa. Nono sic. Impossibile est q; quis simul sit pastor ⁊ lupus. patz Joh. x. vbi christus distinguit inter pastorem ⁊ lupū: sed prelatus factus hereticus est fact⁹ lupus gregis dominici: cuiusmodi sunt omnes heretici ꝓm illud Act. xxj. vbi inquit paulus. Scio q; intrabunt post decessionem meam lupi rapaces in vos non parcentes gregi. glo. i. heretici callidi in fraude: fortes in disputatōne: crudeles in occisione: ergo pastor ecclesie factus hereticus desinit esse pastor: cuz incipiat esse lupus ⁊c.

Capitulū. xix. In quo ponitur alior̄ opinio cōtraria ⁊ obiecta contra primam opinionem

Ecundus modus dicendi oīnino contrarius est eorum qui asserunt q; papa aut alius prelatus factus hereticus non fit ipso facto iure diuino prelatione siue papatu priuatus: quorum assertio vt plenius intelligatur ⁊ eius fundamēta quāte firmitatis sint cognoscantur: inducemus quatuor cōclusiones quas aliqui eor̄ ponūt cū suis motiuis specialiter circa papā. Prima ꝙclusio est: q; papa occulte in heresim lapsus

Caplm XIX

Prima cōclusio secūde opi.

nō est ipso facto iure diuino papatu priuatus aut suspensus. Hanc cōclusionē probant multipliciter. Primo sic. lex diuina nō deiecit hereticū ipso facto de dignitate siue administratione epali. ergo nec de papali. ꝓna patz. añs probatur per. c. audiuimus. xxiij. q. i. vbi dr̄ de epo heretico: si aūt in corde suo nouaz heresim cōfinxit ex quo talia predicare cepit neminem dānare potuit. Ex quo vt dicūt euidēter colligitur q̄ anteq̄ eps heresim predicet vel doceat dānare seu excōicare potest. sed hoc non est sine iurisdictōe. g̃ ꝛc. Secūdo arguūt de iuda scarioth ꝛ de iudeis qui cognouerūt xp̄m ꝛ tñ isti nō fuerūt ipo facto depositi. Tertio sic si sic esset q̄ papa ꝓpter occultam heresim caderet a papatu: cū dubitari possit de papa: an occulte esset heretic⁹: dubiū nasceretur an robur haberēt ea que ipse facit. sed hoc videtur icōueniēs ꝛ posset eē cā multoꝝ errorꝝ. Quarto sic. Illa assertio nullatenus est tenenda ad quā sequitur toti⁹ ecclesiastice hierarchie confusio. sz si papa occulte heretic⁹ diuino iure esset papatu priuatus posset sequi totius ecclesiastice hierarchie cōfusio. ergo ꝛc. maioꝝ ē manifesta. ꝛ minoꝝ ꝓbatur: quia si sic tūc nullus prelatus factus p papam hereticū esset verus prelatus ꝛ per ꝓns totus ecclesiastic⁹ ordo eēt confusus: q; nullus eēt verus prelatus: nec ecclesia dei que de occultis iudicare nō pōt valeret tali cōfusioni obuiare: ergo nō est tenendū q̄ papa effect⁹ heretic⁹ stari iure diuino sit papatu priuatus. Secūda cōclusio istoꝝ est q̄ papa factus etiā hereticus manifestus non est ipso facto iure diuino priuatus nec suspensus. Pro ista cōclusione inducūt plures rōnes.

Prebatio ꝓme

Primo sic. sicut papa est caput fideliuz q̄ sūt sub noua lege: ita summus sacerdos quantuz spectat ad legem diuinam caput erat fideliuz q̄ erant sub lege veteri ꝓstituti. sed sacerdos sūmus in veteri lege quāuis errasset a fide non fuisset ipso facto iure diuino priuatus: quia vt videtur plures summi sacerdotes in antiqua lege deuiarunt a fide: tamen postea summo sacerdotio fungebātur. ergo licet papa erret a fide ꝛ efficeretur manifestus hereticus non ꝓpter hoc esset diuino iure papatu priuatus.

Secunda

Secundo sic: papa nō est deteriōris conditionis q̄ alij prelati ꝛ episcopi. sed alij prelati ꝛ episcopi si efficiantur heretici non sunt iure diuino omni dignitate priuati. ergo nec papa maioꝝ est certa. minoꝝ probatur: quia si alij prelati et episcopi effecti heretici essent iure diuino omni dignitate priuati non possent absq; noua electione ad suas recipi dignitates vel saltem suas dignitates minime retinerēt. sed nōnulli ꝓlati facti heretici absq; noua electione ad suas dignitates recepti fuerūt vel retinuerūt ea sdē. i. q. vij. maxime. ij. q. i. causas cum suis libz. ꝛ ca. Quotquot. ergo ꝛ papa q̄uis efficiat hereticus papalē retinet dignitatē: ꝛ ita nequaq̄ est iure diuino ꝑuat⁹. Tertio sic: nō deteriorus ꝓditōis est papa q̄ impator vel ꝓnceps secularis: ꝑ isti facti heretici nō sunt ipo facto iure diuino a suis dignitatib⁹ priuati: g̃ nec papa. ꝓna videt bona. maioꝝ pz. minoꝝ etiam est manifesta. nā in veteri lege mlti reges idolatre ꝛ heretici effecti fuerūt ꝛ tamē veri reges remāserūt. Julian⁹ aūt apostata hereticus de xp̄iano fuit effect⁹: ꝛ tñ fuit ver⁹ imperatoꝝ. ij. q. ix. Julian⁹. Quarto. si hoc esset verum q̄ papa fact⁹ heretic⁹ est iure diuino priuatus: hoc nō esset ꝓpt̄ aliā causam nisi q; hereticus catholicis ꝑesse nō pōt: ꝑ hoc nō quoniā hereticos ꝛ infideles prefuisse catholicis ꝛ catholicos illis obediuisse est manifestum. Joseph em̄ obediuit pharaoni: ꝛ daniel nabuchodonosoꝝ: ꝛ xp̄iani plures infidelib⁹ imperatoribus seruierunt: ergo nō est cōtra legem diuinā q̄ heretic⁹ vel infidelis fidelibus prefit: ergo nō est contra scripturam sanctā q̄ papa heretic⁹ remaneat papa. Quinto sic. ad quem pertinet institutio alicuius ad eundez destitutio spectat eiusdē. extra de here. cum ex iniuncto: sed papa non instituitur iure diuino sed eligentiuz electione canonica: ergo nec papa destituitur iure diuino sed si est destituendus oportet q̄ ipm destituant electores. Sexto sic. talis pena pape hereticī scilz priuationis in tota scriptura scripta nō reperitur: ergo falsum est q̄ papa hereticus diuino iure sit priuatus. consequentia patz: ꝛ antecedens est manifestuz cum nullus locus in lege diuina siue in veteri siue in nouo testamēto reperiatur in quo talis pena contineat: ergo ꝛc. Tertia conclusio istoꝝ sic opinantium est: q̄ crimen heresis etiam manifestum ex propria siue specifica natura ipius heresis non inducit quo ad homines effectum depositionis aut suspensionis in papa ipso facto. Hanc conclusionem probant ex glosa decreti. dist. xxi. nunc autem. super verbo marcellinus. vbi querit glosator: quare concilium nō deposuit marcellinum de heresi confessum: respondit q̄ dicit Hugo quia parat⁹ erat corrigi non deponitur. vt. xxiij. q. ij. dicit aplus. Ex quo dicto (vt aiunt) manifeste inducit prefata conclusio. Quarta conclusio. nullus canon nullaq; censura ecclesiastica aut humana papam tam lapsum in heresim deponit suspendit aut priuat iurisdictione pa-

Tertia

Quarta

Quinta

Sexta

Tertia cōclusio

Quarta cōclusio

Probatio pali. Probat cōclusio: q papa nō pōt incidere in canonē: cū sit supior canonibus. Consequenter respōdere volētes ad rōnes p̄me opinionis arguētes q hereticꝰ cū sit a corpe p̄scisus nō possit esse caput ecclie. dicūt: q multe sunt cōnexiones in corpe mystico. Una est charitatis ꝛ istā dicūt habere membra ecclie alia vero sunt velut precisa. Secūda ē in donis nature. alia in similitudine pricipatōnis sacramētoꝝ p̄sertim in vnitate baptismat in quo character imprimit: in qua vnitate cōnectunt oēs q̄ baptisma rite suscepert: etiā vbi fidē actualē vel habitualez pdidissent. ꝛ hoc videt absolute sufficere ad hoc q aliquis rite electꝰ maneat caput ecclie quousq̄ fuerit per sentētiā diffinitiuā depositꝰ. Hec sunt verba vnius magri in quodā sermone siue tractatu de vnione intitulato.

Respōso ad rationes p̄me opi.

Capitulū. xx. In quo respōdetur ad rationes factas pro secunda opinione.

Capm xx

Boniam nobis

q salvo semp meliori iudicio rōnabilioꝝ videt primus modus dicendi atq̄ beati Tho. doctrine quē ducē ꝛ magistrū in oibꝰ huiusmodi dubijs seqndū durimꝰ conformioꝝ apparet: respōdebimꝰ ad rōnes inductas p̄ secūdo modo dicēdi. Obseruabimus aūt in respōdēdo ordinē obseruatū ab aduersarijs. Dicemꝰ em̄ circa singulas cōclusiones eoꝝ q̄d nobis iuxta p̄mū modū dicēdi videt: subiungentes responsa ad singulas rōnes p eis inductas. Prima aūt cōclusio ex aduersoꝝ opinātiuꝝ nō videt vera in q̄ dicūt q papa occulte in heresim lapsus non sit iure diuino papatu p̄uatꝰ: q̄m cū factꝰ hereticus esset occultus ceciderit a petra fidei supra quā totꝰ ecclesiasticꝰ edificij fabrica ꝛ ptās consurgit necessario videt q a ptāte ecclesiastica ruerit Nec rōnes inducte p aliter opinārtes p̄bant aliquo modo intentū. Vñ ad p̄mā que sumitur de ca. Audiuim. xxiij. q. i. respōdet q per hoc qō in ca. illo dī q eps ille ex quo talia predicare cepit neminē dānare potuit: nō arguitur q occulte hereticus anteq̄ publice heresim suam predicauit posset dānare aliquē: cū glosa in principio eiusdē questionis apertissime doceat contrarium sic dicens. Sed tu dic indistincte q siue veterem siue nouam heresim seqnatur excōmunicat ipso facto est: licet sit occultus: ꝛ ideo aliū non pōt excōmunicare. extra de here. ad abolendā. Alia tamē que agit tenent interim dum toleratur ar. iij. q. vij. §. tria ꝛ sententia excōmunicatōis quā tulit tolerāda est dum ipe est occultus licz sit nulla. Et. j.

Improbatio p̄me cōclusionis secunde opinionis

Ad primā p̄bationē eius

Quia oīs hereticus est excōmunicatꝰ quantumcunq̄ sit occultus: ideo non potest alios excōmunicare. vnde si scirem p̄latuꝝ meum esse hereticuꝝ quia nouam fingit heresim nec tamen predicat: si me excōmunicaret celebrare possem in occulto non in aperto: q em̄ nō possem probare illum esse hereticū sic me excōmunicatū deponeret: sed quid de alia sententia. idem: quia nulla est sentētia quā tulit sed tamē alia que agit tenent dum toleratur. hec glo. Ex qua manifeste apparet ratio aduersariorum vacua. Ad secundā rationē in qua arguit de iuda ꝛ iudeis respondet nō facere ad propositū. Tum quia illi nullam habebant iurisdictionē spiritualē ecclesiasticam. Tum quia non probat q illi in heresim lapsi fuerint ꝛ non fuerint in veritate p̄uati potestate iurisdictionis siquā habuerint. Ad tertiam rationē cum arguitur q dubitari posset ꝛc. respondet negando cōsequentiā: quoniaꝝ q̄diu tolerarent valida reputarent ea que agit iurta glosam superius inductam de ca. Audiuimus. xxiij. q. i. Ad quartā rationez in qua arguitur q totus ordo ecclesiasticꝰ cōfunderetur ꝛc. respondetur negando consequentiā ꝑm quosdam alterius opinionis. dicunt enim q cum vniuersalis ecclesia regatur a spūsancto nunq̄ deficiet in his que necessaria sūt ad salutē: licet in alijs deficere posset. vnde si papa esset occultus hereticꝰ ꝛ per consequens papatu p̄uatus: ꝛ ideo illa que iurisdictionis sunt exercere non posset: q̄uis posset facere ea que sunt ordinis: deus ecclesie sue prouideret reuelando ei perfidiam pape: ꝛ q non valuerunt quantum ad ea que iurisdictionis sūt illa que fecit vel p̄seruando aliquos episcopos per aliū modū sibi possibilem licet nobis ignotum. Et ideo nullus ordo ecclesiasticus necessarius ad salutem ecclesie vniuersalis confunderetur licet multa fine quibus potest esse salus possent esse confusa. p̄seruaret em̄ deus ne confunderentur illa que vniuersali ecclesie sunt necessaria ad salutem. Similis videt esse responsio sancti Thome in. iij. di. xxiij. ad casum in quo quidā nō baptizatꝰ p̄mouerek in epm: vbi ita dicit. Illi quos talis ordinat nō habent ordinē: sed tñ pie credi pōt q quātū ad vltimos effectꝰ sacramētoꝝ summꝰ sacerdos suppleret defectū ꝛ q nō p̄mitteret h̄ ita latere p q̄ periculū ecclie imminere posset. hec ſctūs Tho. Et ita in ꝓposito videt dicendū. Preterea rō illa aduersarioꝝ equalit̄ ꝛcludit q mulier nō pōt putari papa ꝛ baberi p papa: ꝛ q pagan ꝛ infidelis reputat tñ xpian ꝛ fidelis nō pōt baberi p papa

Ad secundam

Ad tertiam

Ad quartam

ficut q̄ papa hereticus ⁊ iure diuino papatu priuatus nō potest haberi p̄ papa. Patz q̄ si mulier vel paganus haberet pro papa ⁊ de facto consecraret epos ⁊ ordinaret ac xp̄ianos ad dignitates ecclesiasticas p̄moueret: non minus confunderet ecclesiastica hierarchia q̄ si hereticus iure diuino papatu p̄uatus putaretur a catholicis esse papa. licz em̄ ordinādo de facto ⁊ consecrando nulli tribueret executionē officij: verūtamē ordinē conferret dū modo formā seruaret eccl'ie. mulier aūt aut paganus vel iudeus qui nunq̄ fuit xp̄ianus nec executionē nec aliquē ordinē verum cōferret licz seruaret formā ecclesie. Cuz ergo constet q̄ aliquādo mulier a cunctis catholicis putabatur papa ⁊ eadē rōne aliquis paganus vel iudeus retinens in corde infidelitatis perfidiam posset putari xp̄ianus ⁊ in papā assumi non ē incredibile q̄ aliquādo hereticꝰ habeatur p̄ papa licz verus papa nō sit eo q̄ iure diuino sit papatu priuatus. Sic ergo constat q̄ maior difficultas est si mulier habeat p̄ papa q̄ si papa fiat hereticus Iz iure diuino ipso facto sit papatu p̄uatus. Et ideo si in casu superiori diuina p̄uidentia eccl'iam suā p̄tegente nō est secuta totiꝰ ecclesiastice hierarchie cōfusio: multominꝰ sequeretur in casu prefato si papa occulte esset hereticꝰ Preterea nec secunda conclusio posita ex aduerso est vera in qua dicit q̄ papa factus hereticus manifestꝰ nō sit ipso iure diuino papatu priuatus. Eius em̄ opposita superius tam auctibus sacre scripture q̄ canonū q̄ etiā rōnibus p̄bata est habere veritatē. Rationes aut facte p̄ conclusione illa etiā non p̄cedunt vnde dicendū est ad illas. Ad primā cum arguit de sacerdote summo veteris legis respondet dupliciter. Primo negando minorē. dicit em̄ q̄ summus sacerdos veteris legis eoipso q̄ efficiebat hereticus fuit summo sacerdotio p̄uatus. nec tūc erat summus sacerdos p̄m veritatē licz extiterit p̄m opinionē hominuz summus sacerdos. Secūdo respondet q̄ nō est simile de sacerdote summo antique legis ⁊ summo sacerdote noue legis. Tum primo: qz summus sacerdos antique legis sacerdotiū habuit iure successionis: sacerdos vero summus noue legis non. Tum secūdo qz sacerdotiū antique legis fuit carnale: sacerdotium vero noue legis spūale Ad secundā rationē cuz arguit q̄ papa non sit deterioris cōditionis q̄ alij prelati: respondetur negando minorē. dicit em̄ ab his q̄ sunt prime opinionis: q̄ omnes episcopi ⁊ prelati incurrentes prauitatem hereticam siue publice siue occulte iure diuino suis dignitatibus sunt priuati: quia in his que sūt p̄prie religionis xp̄iane nulla potest esse cōmunicatio heretici ad fidelē. ⁊ ideo quantū ad illa que spiritualia sunt hereticus fidelibꝰ preesse nō pōt Nō sic oñdit. Distinctio em̄ fidelis ⁊ infidelis non est ex iure humano canonico ⁊ ciuili sed est ex iure diuino. Et ideo q̄ infidelis qualis est oīs hereticus fidelibus in spiritualibus preesse non debeat est ex iure diuino. q̄re iure diuino oīs hereticus oīi prelatōne ecclesiastica videtur priuatus. quod aplꝰs. ij. ad Cor. vi. insinuare videtur cum dicit. Nolite iugum ducere cum infidelibus. que em̄ participatio iusticie cum iniquitate: aut que societas lucis ad tenebras: que aūt conuentio xp̄i ad belial: aut que pars fidelis cū infideli: aut consensus templi cum idolis. In quibus verbis apostolus videtur precipere fidelibꝰ vniuersis ne subsint infidelibus ⁊ ne cōmunicēt cum eis: qō potissime veritatem habet quantum ad spiritualia ⁊ ea que p̄pria sunt religioni xp̄iane. Cuis em̄ in temporalibus possint fideles subesse infidelibus ⁊ cōmunicare ipis in spiritualibus tamen eis subesse nō debent Et ita omnis hereticus cum sit infidelis iure diuino omni prelatione ecclesiastica videtur esse priuatus: ⁊ ita minor illius ratōnis est falsa p̄m opinionē istoz̄: que nobis videtur magis apparens. Et ad probationē eius respondetur. q̄ licz episcopi inferiores summo pontifice ⁊ alij prelati si hereticaz incurrerēt prauitatem sint iure diuino oīi ecclesiastica prelatione priuati: tamen ex causa rationabili p̄ ecclesiam potest dispensari vt reuersi ad fidē suis dignitatibus restituantur: ⁊ talis restitutio vel est noua electio vel equiualens prouisioni noue. Ad tertiam rationē cum arguit de imperatore ⁊ de regibus respondetur: q̄ non est simile. Et ratio est: quia prelatio ecclesiastica introducta ē iure diuino ⁊ fundata supra petrā fidei. ex ordinatiōe em̄ diuina est q̄ vnꝰ fidelis alijs fidelibꝰ p̄sit. Johꝫ. x. Erit vnū ouile ⁊ vnꝰ pastor. p̄latio vō secularis introducta ē iure hūano. Ex ordinatiōe em̄ humana est q̄ vnus in temporalibus alijs p̄sit. Et ideo quia distinctio debet esse inter fideles ⁊ infideles quo ad spiritualia: nec in spiritualibus cōmunicāt sed dissentiunt: cuz in ipa fide q̄ fundamētū est oīm bonoz̄: vt ait Aug. discordent. possunt aūt in tpalibꝰ cōcordare q̄ fidelibꝰ ⁊ infidelibꝰ sunt cōia. Et ideo licz p̄ncipes seculares q̄uis efficiant hereticī non sint iure diuino p̄ncipatu seculari priuati: prelati tamen ecclesiastici si efficiantur hereticī iure diuino ipso facto p̄ncipatu

Improbatio secūde cōclusionis secūde opinionis

Ad p̄mā p̄batio nem secūde opi.

Ad secūdam

Ad tertiam

Ad quartam ecclesiastico sunt ꝑuati. Ad quartā rōnē cū arguit de causa: pz ex dict rnsio. Dicim? em̄ q causa ꝑpt quā ꝓlat? factus heretic? est ipo facto ꝓlatōe ꝓuatus est: qz heretic? nō pōt ꝓesse in spūalib? catholicis. Nō vero inducitur de ioseph ⁊ daniele ⁊ alijs fidelib? q̄bus ꝓfuerūt infideles: nō est ad ꝓpositū: qz ꝓsidentia illa in rēpoꝛalib? fuit q̄ iure diuino

Ad quintā non rollit ab infidelibus sicut dictū est. Ad quintā cum arguit q̄ ad quē pertinet institutio ⁊c. respondet q̄ hoc assumptū nō est generaliter verū. Metropolitanus potest confirmare consecrare ⁊ instituere electū in epm ⁊ eū destituere eundē minime valet. Preterea licet illud assumptū generaliter esset verū hoc tñ est falsum q̄ ad illuz solū ꝓtinet destitutio alicui? ad quē institutio spectat: qz institutio sacerdotis ꝓtinet ad epm ⁊ tamen supꝛor epo pōt destituere ipm. Et ita in ꝓposito nō seq̄t q̄ papa nō pōt destitui a iure diuino qđ est super oīe ius humanū ⁊ oim eligentiū potestatem: immo sibi de? reseruasse in speciali dicit destitutionē summoꝛ pon. iurta ca Electionem. di. lxxix. vbi sctūs anaclet? papa ita dic̄. Electionē summoꝛ pon. sibi dñs reseruauit: licz electionē eoꝛ bonis sacerdotib? ⁊ spūalibus populis cōmisit: vbi dicit glo. Et ita fallit regula ad quē spectat institutio ⁊ destitu-

Ad sextam tio. xvi. q. v. visis. Ad sextā rationē cū arguitur q̄ nō reperit in sacra scriptura. respōdet negando hoc. ⁊ ad ꝓbationē respōdet q̄ ⁊ si explicite sub formalib? verbis nō habeat de sacra scriptura de priuatiōe officij ꝓlatōnis pape aut cuiuscunq; alteri? ecclīastici ꝓlati facti heretici: nihilomin? habet implicite sub alijs verbis in sacra scriptura: sicut patuit p multas auctes superius in ca. xviij. inductas ex q̄bus manifesta ꝯsequētia videt haberi q̄ papa ⁊ ꝓlat? quiscz alij? ecclesiastic? factus ꝓtinax heretic? fit ꝓlatiōe priuat?. Plane q̄ iure diuino nō est sequēdus sed fugiēdus: cui nō est cōicandū aut obediendū ꝙ ꝓtradicēdū qui nō est suscipiēdus nec salutādus: qui non est sustinēdus ꝙ poti? interficiēdus: videt spirituali ꝑlatōe quā sup fideles habz eodē iure

Improbatio tertie cōclusionis se cunde opinionis ꝓuatus. Preꝛea nec tertia ꝯclusio ex aduerso opinantiū videt esse vera ꝙ magis opposita: nec ratio inducta ꝓbat intentū eoꝛ. Ptz ꝓmū: qm̄ cū p heresim homo cadat a petra fidei supra quā ois ecclīastica auctas fundata est: heresis ex sua natura specifica videt inducere depositionē ab oīni ecclesiastica dignitate in eo q̄ in heresim labit ⁊ ei ꝓtinacit inheret. Secundū etiam videlicz q̄ ratio eoꝛum quam inducunt ex glosa decreti in ca. Nunc autē. dist. xxi. non ꝓbat intentū. patet: quoniā cum nos loquamur de heretico ꝓprie dicto qualis est qui in heresi in quā lapsus est habz pertinaciā: non videt ad ꝓpositū aduersariorum aliq̄d facere glosa illa: qm̄ marcellinus nūq̄ fuit hereticus ꝓtinax. Tum q̄ licz timore mortis superat? idolis thurificasset: nunq̄ tamē mente contra aliquē articulū fidei erra-

Improbatio ꝓte cōclusionis. uit. Tum etiā q̄ parat? esset corrigi. Ceterū quarta ꝯclusio ex aduerso opinantiū nō videtur vera: immo cōclusio oppositа eius ē vera: videlz canon ecclesiastic? in casu heresis etiā ligat papā sicut aliū. Et ad ꝓbationē cū dicitur q̄ papa sit superior canonib? ⁊ solutus sit

Ad ꝓbationē ab eis respōdet q̄ hoc falsum ē de papa facto heretico. talis em̄ in casu heresis ligat penis canonū sicut alius quiscz. Nō mltiplici testimonio pz. Imprimis ē ca. Si papa. di. xl. vbi dī papa venire iudicandus si deꝓhendat a fide deuius. vbi glo. ponit q̄ papa nō possit instituere q̄ nō posset accusari de heresi: qz ex ꝙ periclitaret tota ecclīa. Itē glo. in. c. Achati? xxiij. q. i. dicit sic. Dic ē casus in quo papa papam ligare pōt: in quo papa in canonem late sentētie incidit. Nec huic obuiat regula illa. Par parē soluere vel ligare nō pōt: qz si papa hereticus ē: in eo q̄ heretic? minor est quolibz catholico. xij. q. i. scimus. Hoc idē dicit Hugo in ca. Inferior. dist. xxi. sub his verbis. Cū papa cadit in heresim nō iam maior ꝙ minor quolibet catholico intelligit. Item dñs Archi. sup ca. In fidei fauorem. de here. li. vi. dic̄ sic. Tant? est fauor fidei q̄ de crimie heresis etiā occulto potest papa accusari. xl. dist. si papa. Ad idē est sctūs Tho. in. iij. dis. xix. loquēs de correctōe fraterna q̄si in fi. ar. ij. di. sic. Nō em̄ ꝓlati a subditis corā multitudine: sed humiliter in ꝓuato corripiēdi sunt: nisi imminueret periculū fidei. tūc em̄ ꝓlat? minor fieret si in infidelitatē laberetur ⁊ subditus fidelis maior. hec ille. Item idem sanctus Thomas in iij. dist. xviij. in materia de excōmunicatione respondens ad illud Gala. i. Si angelus de celo aliud euangelizauerit anathema sit. vbi videtur q̄ apostolus qui erat inferior angelū excōmunicauerit qui superior erat. respondet q̄ apostolus loquitur sub hypothesi. i. si poneretur angelus peccasse: sic em̄ non esset apostolo superior. Item Raymundus in summa titulo de heresi. §. ij. dicit. Punitur hereticus quattuor modis scilz excōmunicatione: depositione: rerum ablatione: ⁊ militari persecutione. Excommunicatione: quia bodie omnis hereticus siue occultus siue manifestus est ipso iure excommunicatus. xxiij. q̄stiōe. i.

ēt.ñ.7 extra de bere.ad abolendā. Depositiōe: qz idistincte siue sit cleric⁹ siue laic⁹ papa vel i perator vel quilz alius iferior dz deponi ab oi dignitate: vt.xl.di.si papa.xxiij.q.i.si ꝯ pacem extra de bere.ad abolendā. Cōcordat Goff.et Hosti.7 Jo.in summa 7c. Ex quib⁹ manifeste habeť qꝫ i casu berefis ita penis canonicꝭ subiacit papa sicut 7 quilz ali⁹. Ūñ in sexta synodo Honori⁹ papa ꝓdēnať: qz dr negasse in xpo duas volūtates 7 duas operationes.

Improbatio responsionis ad rationes cap.xviij.

Prefata ñsio data per aliquos ex aduerso opinātes rationib⁹ prime assertionis nō videť satisfacere Pro quo notandū iuxta sanctū Tho.in.iij.sententiarū.di.xiij.qꝫ in corpe naturali repiť q̄druplex vnitas adinuicē. Prima est ſm ꝓportionem nature: qm̄ oia mēbra cōstant ex silib⁹ ptibus 7 sunt vni⁹ rōnis: sicut man⁹ 7 pes ex carne 7 osse.7 sic dicūtur vnū genere vel spē. Secunda est ſm colligationē eoz adinuicē p neruos 7 iūcturas.7 sic dicūtur vnū p ꝓtinuatōez Tertia est ſm quā diffundiť vitalis spūs 7 vires aie per totū corpus. Quarta est ſm qꝫ oia membra pficiūtur per aiam q̄ est vna numero in oibus membris. Et he quattuor vniones reperiūtur in corpe mystico. Prima est inquantū oia mēbra sunt vnius nature vel specie vel genere. Scōa est inquantū colliganť adinuicem per fidem qz sic ꝓtinuanť in vno credito. Tertia est ſm qꝫ viuificanť p gratiā 7 charitatem. Quarta est ſm qꝫ in eis est spūssanctus q̄ est vltima pfectio 7 principalis roti⁹ corporis mystici q̄si aia in corpore naturali. Prima dictarū vnionū non est vnio simpliciter: qz id in quo est vnio hec non est vnū nūero sicut in tribus sequentibus. qz p fidem 7 charitatē vniūtur in vno credito ſm numerū 7 amato. Silr spiritussanct⁹ vnus numero oēs replet numero hoies. ergo infideles nō pertinent ad vnionem corporis ecclesie ſm qꝫ est vnum simpliciter. Et ideo respectu horum xps nō est caput nisi in potentia ſm qꝫ vmbiles sunt corpori. Homines autem fideles pertinēt aliquo modo ad vnitatem ecclesie inquātum continuātur ei per fidem que est vnitas materialis: nō tamen possunt dici membra proprie sicut nec membrū mortuum nisi equiuoce.7 sicut operationes que sunt ad alterum possunt aliquo modo fieri per membra arida vt percutere vel aliud hmōi: nō tamen operationes anime in mēbris. Ita nec mali recipiūt opera spiritualis vite a spiritussancto: sed tamen spiritussanct⁹ per eos operatur spiritualem vitā in alijs ſm qꝫ alijs sacramenta miniſtrant vel docēt. Homines fideles in gratia existentes vniūtur ſm tertiam vnionem que est formalis respectu secūde:7 iterum ſm quartam que est completiua totius.7 ideo horum xpus ꝓprie est caput. hec sanctus Thomas. Ex quibus dictis sancti thome habetur ista fundamētalis conclusio videlz qꝫ ad hoc qꝫ quis sit membrū ecclie requiriť qꝫ in aliquo vno simpliciť qđ est vnū numero vniatur alijs ecclie membris. Hinc sequiť correlarie ꝑmo qꝫ nec nature conformitas nec cōuenientia in donis facit aliquē esse de vnitate corporis ecclie aut membrum eius patz. Tum ex cōclusione. Tum qz alias oēs homines etiā infideles 7 etiā damnati dicerētur pertinere ad corpus ecclie tanq̄ ei⁹ membra quod ē absurdū. Secūdo sequiť qꝫ etiam vnitas in participatiōe sacramentoꝝ sine fide nō sufficit ad hoc qꝫ quis sit aut dicať membrum ecclie.ptz. Tum ex cōclusione. Tum qz doctrina est sanctoꝝ: qꝫ oīs hereticꝰ q̄ tñ presupponiť alias xpianā religionē in sacro baptismo suscepisse: ē separat⁹ 7 prescisus a corpore ecclie. Hinc est qꝫ licz character baptismalis sufficere videatur ad hoc qꝫ quis sit capax ptātis sacramētalis q̄ dať in ordine: non tñ sufficere videť ad susceptionē ptātis iurisdictionis spūalis nec p cōsequēs ad rōnē capitis cuius ē influere corpori cui⁹ est caput spirituale influxū: alias apostate a fide 7 ātixps possent esse caput corporis xpi qđ est ecclia: 7 qꝫ bi q̄ sūt mēbra dyaboli 7 nullo modo pertinent ad corp⁹ xpi sint caput corporis xpi qđ videť absurdū. Tertio sequiť ex predicta conclusione qꝫ ad hoc vt q̄s dicatur membrum ecclesie sit necesse qꝫ aut fide aut charitate aut vtraq̄ vniať alijs ecclesie membris. Patz ex conclusione: quia solum p has virtutes theologicas fit vnio in vno ſm numerū videlz credito 7 amato. Quarto sequiť qꝫ cadentes a charitate tenētes tñ fidē integrā non dicunť membra prescisa. Patz quia adhuc manet in eis vnitas materialis que dicit cōtinuatiōis sicut sunt mēbra arida siue mortua in corpore aliquo: vt pz ex dictis. Quinto sequiť: qꝫ ad hoc qꝫ quis sit caput ecclie siue prelatus 7 spiritussanct⁹ per eū operer vitam in alijs spūalem: sufficit qꝫ sit corpori ecclesie vnitus p fidem etiā informē. Ptz ex dictis supra sancti Thome. Sexto sequitur: qꝫ qui nec fide nec charitate est corpori ecclie vnitus nō pōt caput esse corporis ecclie aut prelatus spūalis in ea. Patet qz vt dictum est sine fide aut charitate nemo potest esse membrū ecclesie vt probatum est: 7 per consequens nec caput eius. Septimo sequiť: qꝫ qui per infidelitatē desinunt esse mēbra ecclie cadūt ab oīmi ptāte spirituali ecclīastice iurisdictiōis quā spūssctūs

dederat eis ad regimen spūale corpis ecclesie patet ex dictis. Item ex illo Inno. pape in. c. hereticī. xxiiij. q. i. vbi dicit. Hereticī cū a fide catholica destiterit pfectionē spūs quā acceperāt amiserūr. Quod nō videt exponēdum de sanctitate cū etiā p quodlibet pctm̄ mortale amittat sanctitas: sed videt exponendū de pfectione ptātis ⁊ honoris ecclīastice. vnde i. c. sequēti dicit Lypa. Didicimus oīs oīno hereticos nihil habere ptātis atq; iuris. In quo videt manifeste dicere q̄ hereticī nō tm̄ executionē ptātis iurisdictiōis: ꝫ etiā substantiam potestatis pdūr. Que oia sunt dicta salvo semp meliori iudicio.

Capitulum. xxi. Qui dicant credētes hereticorū: fautores. receptores. ⁊ defensores eorum.

XXI

Vm nō solum

credētes hereticī

c beretici sed etiā credētes. fautores. receptores. ⁊ defēsores eoꝝ excōmunicatōnis sniam incurrāt. vt ptz in. c. sicut ait. extra de here. ⁊. c. excōicamus. postq̄ exposuimus qui sunt vocādi hereticī: exponendū iaz est qui dici debeāt credētes eoꝝ. fautores. receptores ⁊ defensores eoꝝ. Credētes autē hereticoꝝ dicunt triplr. Primo quidē q̄ cōfitent se credere ita sicut illi credūt. Nam ex errore suo se iudicāt ⁊ hoc sine dubitatione vere est. Secūdo dicunt credētes hereticoꝝ qui adorāt eos qui reuerētiā suo more eis exhibēt Tertio qui confessionē ⁊ cōionē ab eis iuxta eoꝝ ritum acceperūt vel similia ppetrarūt q̄ ad ritum eoꝝ ptinēt. oīs em̄ tales pfecto credentes fuisse cōuincunt. Nam ex factis exterioribus p̄sumit de affectu. ar. xxxij. q. v. qui viderit. C. de dolo. l. dolū. Nec em̄ refert vtrū dictis an factis quis voluntatē suā insinuet. ff. de le. ⁊ sen. cō. l. destituāt. Nam negare ⁊ confiteri nō solum ore sed etiā facto cōtingit. xi. q. iij. existimāt. Fautores ꝫo hereticoꝝ dicunt multiplr. Primo quidē qui publica potestate fungētes si condēnatos ab ecclesia fugant ⁊ nō puniāt. ⁊ q̄ ex hoc fautores intelligant ad lr̄am pbāt canones positi. xxiij. q. iij. sicut est. c. qui potest: quod est Damasi pape sic dicētis. Qui potest obuiare ⁊ pturbare peruersos ⁊ non facit: nihil est aliud q̄ fauere impietati. Ad idem est. c. qui vitijs. i. q. v. ⁊ c. preterea. q. viij. eiusdē cause. Priuate autē psone q̄ ad h̄ videlz ad detinēdū fugientes hereticos nec ex officio nec ex p̄stito iuramēto tenent: nō vident fautores hereticoꝝ dicēdi: q̄a hoc nō ad eos: sed ad eos ptinet qui ptāte fungūt Scōo fautores esse iudicant verbo qui excusant eos nō ex lingue lubrico sed a ꝓposito in ꝓuenticulis vel etiā inter laicos sicut sūt multi dicētes. Isti nō sunt tales. s. hereticī q̄les eē dicunt nec negāt ista nec illa. Tales autē p mē dacia excusantes eoꝝ excessus pnt vere fautores dici: habita ꝓsideratōe psonarū tpis ⁊ loci ⁊ locoꝝ. Plerūq; em̄ verba talū simplices homines ad hereticoꝝ amorē ꝓuocāt ⁊ deuotionē quā bnt ad ecclesiā minuūt ⁊ eneruāt. Tertio dicūtur fautores hereticoꝝ facto: qui ꝑcurant q̄ mittūt hereticī alimoniā q̄ eos liberāt q̄ ea q̄b⁹ liberant subministrāt ⁊ siq̄ sunt filia. Et est ar. q̄uis ꝓbatiōe nō egeat. xxij. q. iij. c. est iusta mia. Quarto q̄ extirpationem hereticoꝝ impediūt. Item nō dant ad id operā quā pnt ꝑm maiꝰ vel minꝰ: ⁊ h̄ ꝑm ꝓsideratiōnē diuersarū circūstantiarū. Quinto fautores hereticoꝝ eē vident: qui hereticos zelāt cū eos possint ⁊ debeāt iudicare. Sexto dicūt fautores q̄ eos occultādo seu aliter ipsoꝝ excōicationē vel incarceratōem vel punitionē malitiose impedire p̄sumant aut captos aut incarceratos relarant p̄ter voluntatē ecclesie. Item septimo possent dici fautores etiā qui req̄siti ab epō vl inq̄sitore neq̄ter recusāt vel p̄mittūt iuuare eos q̄ p̄fatos hereticos cape cupiūr. Preterea receptores dicunt q̄ sciēter hereticos recipiūt siue latēter siue manifeste. Ceterū defensores dicūtur ꝓmo q̄ defendūt errorē hereticoꝝ ⁊ isti dānabiliores sunt illo q̄ errat: ⁊ non solū hereticī sed heresiarche dr̄. xxiij. q. iij. q̄ alios Secūdo dicūtur defensores qui defendunt p suis viribꝰ vel potētia ne ad manꝰ iudicis eueniat examinādus vel puniēdꝰ. Et de filī defēsione loquit canon. xxiij. q. iij. in mltis capīs qōis ⁊. xxvij. q. i. si custos. Quilz talis credēti um fautoꝝ ⁊ receptoꝝ ac defensoꝝ hereticoꝝ ē excōicatꝰ: ⁊ si nō satisfecerit infra ānū tūc ipo iure est infamis nec ad publica officia seu cōcilia nec ad eligenduz aliquos ad hmōi: nec ad testimoniū dz admitti. nec pōt ꝓdere testamētū nec ad alicuiꝰ hereditatis successionē accedere. nullꝰ quoq; ei sup quocunq; negocio ꝫ ipse alijs cogeret respōdere. si iudex ē eiꝰ snia nō valet. si aduocatꝰ nō admittit eiꝰ patrocinium. si tabellio nō valent eiꝰ instrumēta. ⁊ sic de filibus. Si ꝓo sit clericꝰ ab omni officio ⁊ bnficio debet deponi. Et illi q̄ tales postq̄ ab ecclesia fuerint denoiati euitare ꝓtēpserint dnt excōicari. Probant hec oia extra de here. c. excōicamus. Item oēs clerici qui talibꝰ exhibērent ecclesiastica sacra vel traderēt ecclīastice sepulture aut elemosynas aut oblationes eorum reciperēt dnt p̄uari suo officio: ad qō nunq; restituent sine idulto sedis aplice spāli. Silr et

Receptores

Defensores

Pena ꝓdictorum

regulares quoꝝ etiaꝫ priuilegia in illis locis nō seruent eis. vt in predicto. c. excōicamus. §. sane clerici.

Capitulum. xxiij. De abiurationis forma obseruāda per hereticos cum contingit eos ad fidem ⁊ ad ecclesiam redire.

Cap. XXII

Boniā nulli he

q reticoꝝ ad fidē redeūti ecclesia sancta dei gremiū suū claudit: reliquuꝫ est vt dicamus in fine huius vltime ptis de modo receptiōis eoꝝ et forma abiuratiōis. De quacūqꝫ heresi q̄libet conuertat nō est recipiēdus nisi ad arbitriuꝫ sui epi vel inq̄sitoris fidei abiurata ⁊ anathematizata heresi. Ait ei Leo papa scribēs Januario epo Aquilien. ⁊ habet in. c. saluberrimū. i. q. vij. Saluberrimū inquit ⁊ spiritualis medicine vtilitate vtilissimū est: vt siue pbri siue dyaconi aut cuiuslibꝫ ordinis clerici qui se correctos videri voluerint atqꝫ ad catholicam fidem quā prius amiserāt rursum reuerti ambiūt: primos errores suos ⁊ ipos auctores erroris a se dānatos sine ambiguitate fateantur ⁊ sensib⁹ prauis etiā pemptis nulla desperandi sit occasio nec vllum mēbrū tali⁹ possit societate violari: cū p omnia illis pfessio propria ceperit obuiare: hec ille. Hinc Ephesina sanctissima synodus vna de q̄ttuor principalibus de nestorio epo: sed heretico ita cōstituit Consequēs est inq̄t si resipiscere volueris: vt iureiurando fatearis et anathematizes tua polluta ⁊ ppbana dogmata: sentias aūt ⁊ doceas que nos vniuersi p orientē ⁊ occidentēꝫ epi ⁊ magri pfules populoꝝ credimus ⁊ docem⁹. Hinc in actiōe eiusdē synodi. c. xv. eiusdē forma iuramēti exp̄mit in hūc modū. Ego hyci⁹ agnoscēs verā fidē ortbodoxā ⁊ accedēs ad sctissimā ⁊ catholicā eccliam anathematizo oēm heresim ⁊ maxime. N. in qua errabam assentio aūt pscripte expositioni catholice fidei anathematizās eos q̄ nō celebrāt sanctuꝫ dei pascha iuxta morē apostolice ⁊ catholice ecclie. ⁊ iuro p sanctū omoyon. i. trinitatē. et si quid ex his labefactauero legum seueritati subiacebo. ⁊ expositioni mihi recitate subscripsi manu ppria: hec ibi. Hanc formā iuramēti inq̄t dns Aymarus in lib. de synodis. sctā romana ecclesia de hereticis cōuersis eligere cōsueuit. Apud practicā aūt inq̄sitoꝝ fidei: forma abiuratōnis heretici post cōfessionem sue heresis āte penitētie impositionē plenior habet sub tali verboꝝ serie. Ego. N. recognosco ⁊ confiteor coram vobis dnis me errasse in predictis. ⁊ super his corde contrito et humiliato absolutionē ⁊ penitētiā req̄ro: et hāc heresim ⁊ oēm aliaꝫ quocūqꝫ noie censeat abiuro ⁊ pmitto q̄ decetero fuabo illibatā fidē quā romana tenet eccliа ⁊ pdicat: ⁊ q̄ hereticos ⁊ credētes eoꝝ toto posse meo psequar: ⁊ tam eos q̄ eoꝝ fautores receptores et benefactores bona fide ⁊ sine dolo ⁊ sine mora manifestabo ecclie vel p̄lato: ⁊ pniam que mihi p dicta mea culpa iniunget integre seruabo et cōplebo. ⁊ volo ⁊ concedo q̄ si ab hac hora in antea cōtigerit me relabi ad eundē errorē vl aliū cuiuscūqꝫ heresis quocūqꝫ noie censeatur errando forte in aliquo casu vel credendo seu fidem habēdo errātibus vel eos vel credētes eoꝝ recipiēdo sciēter aut defendēdo aut fouēdo dicto vel facto aut eis benefaciēdo qualit cūqꝫ eos vel celādo aut nō manifestādo bona fide ⁊ sine mora. vel si pniam iniūctā a vobis integre nō fuauero ⁊ pfecte nō cōpleuero ab inde ipo facto babear excōicatus ⁊ piurus et hereticus manifestus: ⁊ me ergo iudico: ita q̄ sine ampliori cognitōe ⁊ snia q̄ iure relapsis ⁊ manifestis hereticis indicit mihi pena imponat. Insup asserо ⁊ prestor me purā ⁊ totam veritatē de me ⁊ alijs in q̄rum scio dixisse ⁊ si forte cōstare poterit me malitiose deveritate aliq̄d suppressisse vel tacuisse imponēda vel iniungēda mihi a vobis pnia seu absolutio obtenta vel obtinēda nihil mihi pfit.

Capitulum. xxiij. In quo narrant varie antique hereses ab ecclesia dei cōdēnate: ⁊ primo que in prima synodo Nicena.

Cap. XXIII

Boniā non pa

q rum cōmoditatis arbitrati sum⁹ afferre pnti tractatui de heresibus: si in p̄opto ex eo posset baberi notitia q̄ hereses suprioribus tribus p sanctos patres in ecclia sunt pdēnate. Idcirco decreuimus q̄tuꝫ possibile nobis fuerit ꝟ sub breuitate cōmemorari errores ⁊ hereses q̄ p eccliaꝫ dei siue in cōcilijs siue p sedē apostolicam reprobate inueniunt. Incipimus autē ab vniuersali synodo Nicena dicētes: q̄ venerabilis ⁊ sancta synodus Nicena. cccxviij. patrum pdēnauit Arriū pessimū hereticū cū cōplicib⁹ suis q̄ inter alios errores quos dogmatizauit tres gradus asserebat in trinitate: patrem. s. maiorē filiū minorē. spm̄ sanctū creaturam vel seruū. Cuius quidē Arriane perfidie de inequalitate sancte trinitatis cōdemnata blasphemia eadē sancta synodus pdēnauit. subsātialem deo patri filiū p symbolum diffinitiuit. vt in. c. canones. distin. xv.

Cap. xxiiij. In quo narrant hereses cōdēnate in cōcilio romano celebrato rome post cōciliū Nicenum

Ca. XXIIII

Eterū in cōcilio

c romano qō post cōciliū nicenū est rome celebratū anathematizate sunt plures hereses. De quibus. s. ꝓcilio ⁊ herefib⁹ in eo ꝓdenatis Dama. papa loq̄tur vt patet in lib. conciliorum hoc modo scribens ad Antiochenum episcopum.

Post Nicenū ꝓciliū aliud in vbe roma cō gregatū est postea a catholicis epīs: qui addi derūt de spūsctō. Et q̄ postea talis error exortus ē vt q̄dā dicere ꝓphano ore p̄sumant spm̄ scm̄ p filiū fuisse fctm̄. tō anathēatizam⁹ eos q̄ nō cū oī predicāt libertate cuz p̄e ⁊ filio spm̄ sanctū vni⁹ eiusdēq̄ sube atq̄ ptātis existere.

Sil'r anathematizam⁹ eos q̄ errorē Sabellij sūt secuti: eūdē dicēres ee p̄ez quē ⁊ filiū

Anathematizam⁹ Arriū ⁊ Eunomiū q̄ filij ꝑietate: lz verbis discrepent: filiū tamen ⁊ spiritūsanctū creaturā esse confirmant.

Anathematizam⁹ macedōianos q̄ ex arria na radice deriuati nō impietatem: sed vocabulum mutauerunt.

Anathēatizam⁹ ſſocinū qui Ebeonis heresim renouans dn̄m nostruz ieſum xp̄m solum ex Maria confitetur.

Anathematizam⁹ etiā eos q̄ duos filios esse ꝓfitentur vnum ante secula ⁊ alterum per carnis assumptionem ex virgine.

Anathematizam⁹ etiā eos q̄ ꝓ aia rōali cō firmāt q: dei verbū in humanā carnē cōuersū est: ipse nāq̄ fili⁹ dei verbū nō pro rōnali aia ⁊ intelligibili in suo corpe fact⁹ est: ꝫ nostrā hoc est rationalē aiam ⁊ intelligibilem aiam sine peccato assumpsit atq̄ saluauit.

Anathematizam⁹ etiā eos q̄ dicūt verbuz dei ꝓductione ⁊ correptione a patre separatū ⁊ fine suba eū terminandū esse blasphemant.

Si quis nō dixerit sp patrē ⁊ semp filium ⁊ semp spm̄sanctum esse anathema sit.

Si quis nō dixerit filiū natuz ex patre hoc est ex diuina ei⁹ substantia anathema sit.

Si q̄s nō dixerit verbū dn̄i filium dei sicūt verum deum patrem eius ⁊ oia posse ⁊ omnia nosse ⁊ patri equalem esse anathema sit.

Si quis dixerit q̄ in carne degēs filius dei cum esset in terra in celis ⁊ cum patre nō fuerit: anathema sit.

Si quis dixerit q̄ in passione crucis dolorē passus est fili⁹ dei de⁹ ⁊ nō caro cū aia q̄ idura est als q̄ induerat formā serui quā sibimet assūpsit sicut scriptura dixit anathema sit.

Si q̄s nō dixerit q: in carne quā assumpsit sedet ad dexterā patris: in qua etiā ventur⁹ est iudicare viuos ⁊ mortuos: anathema sit.

Si quis nō dixerit spm̄sanctū ex patre esse vere ⁊ ꝓprie sicut ⁊ filiū ex diuina substantia et verum deum: anathema sit.

Si quis nō dixerit oia posse spm̄sanctum et omnia nosse ⁊ vbiq̄ adesse sicut ⁊ filium et patrem: anathema sit.

Si quis dixerit spm̄sanctum facturaz aut ꝓ filium factum: anathema sit.

Si quis nō dixerit oia per ip̄m filiuz ⁊ spm̄ sanctum fecisse patrē hoc est visibilia ⁊ inuisibilia: anathema sit.

Si quis non dixerit patris ⁊ filij ⁊ spūssancti vnam diuinitatem ptātem deitatem ꝫ potestatem vnam gloriā dn̄ationē imperiū vnam voluntatem et veritatem: anathema sit.

Si quis tres ps̄onas non dixerit veras patris ⁊ filij ⁊ spūssancti equales semp viuētes omnia continētes visibilia ⁊ inuisibilia omni potētes omnia iudicātes oia viuificātes oia creantes omnia saluātes: anathema sit.

Si quis nō dixerit spm̄sanctū adorādum ab vni uersa creatura sicut ⁊ filiū ⁊ patrē anath.

Si quis de patre ⁊ filio bene sapit. de sancto aūt spū nō recte crediderit hereticus est. quia oīs hereticī de filio dei ⁊ spūsancto male sapientes in iudeoꝝ atq̄ gentiliū incredulitate consistere cōuincunt: anathema sit.

Si q̄s aūt diuiserit deū patrē dicēs ⁊ deū filium eius ⁊ deū spm̄sctm̄ affirmās: deos dicit et nō deū ꝓpter vnā deitatē atq̄ ptātē quam eē credimus ⁊ nouimus p̄is ⁊ filij ⁊ spūssancti: subtrabēs ꝯo filiū ⁊ spm̄sanctū ranq̄ solū opinat⁹ patrē deū sit anathema. Nomē em̄ deoꝝ ⁊ oibus sanctis a deo positū est atq̄ donatuz de patre ꝯo ⁊ filio ⁊ spūsco ꝓpter vnā equalē q̄ diuinitatē nō deoꝝ noia sed vnū dei nomē tradit atq̄ significat vt credamus q: in p̄e ⁊ filio ⁊ spūsancto solūmodo baptizamur ⁊ nō in archangeloꝝ nōibus sicut heretici aut sic iudei gentilesq̄ insanūt. Nec q̄ xp̄ianoꝝ salus est vt credētes trinitati hoc est patri et filio ⁊ spūsancto ⁊ in ea baptizati vnā deitatem ⁊ ptātem ⁊ diuinitatem ⁊ substantiā in eo esse credamus.

Capitulum.xxv. In quo ponunt errores cōdēnati in concilio Bangrensi.

Cap̄ XXV

Eterum in con

c cilio Bangrensi q̄ post concilium Nicenū celebratū est sūt sequētes cōdēnati errores. De quo habet⁹ in decreto. di. xxx.

Si q̄ filij parētes maxime fideles deseruerint occasione dei cultus hoc iustū iudicāres et nō potius debitū honorē parētibus reddi-

derint vt hoc ipm in eis venerent q fideles sunt anathema sint.

Item q̄cūq; mulier religioni iudicās ꝓuenire comā sibi āputauerit quā dē ad velamē eius 7 ad memoriā subiectōis illi dedit rang reſoluēs ius subiectiōis anathema sit.

Item si qua mulier derelicto viro discedere voluerit soluto vinculo cōiugali nuptias cōdemnando anathema sit.

Itē si quis virginitatem ꝓpter deum ꝓfessus in coniugio positos per arrogantiam vituperauerit anathema sit.

Item si quis virginitatē vel continentiaz ꝓfessus rang abominales nuptias iudicat 7 nō ꝓpter hoc solum q virginitatis bonū scm ꝓpositum est: sit anathema.

Item si qua mulier suo ꝓposito vtile iudicans vt virili veste vtaf 7 ꝓpter hoc viri habitum imitetur anathema sit.

Item si quis rang continētie conuenire iudicans die dominico ieiunauerit in eiusdē diei cōtemptum anathema sit.

Itē si q̄s eoz qui in ꝓposito sunt ꝓtinētie ꝓter necitatē corpalē supbiat et ieiunia cōia rotius ecclie putauerit cōremnēda pfectam in sua ꝓscia iudicās rōnem anathema sit.

Itē si q̄s p supbiā tāq̄ pfectū se existimās ꝓuctus qui p loca 7 basilicas scōz martyrum fiūt vel accusauerit vel etiā oblatōes q̄ ibidē celebrant spernēdas eē crediderit memorialsq; sanctoz contenendas: anathema sit

Item si quis extra ecclīam ꝓuatim ppos congregans ꝓtenat ecclesiasticas sanctōnes ipamq; ecclīam apud se sine epi consilio cum pbro agat: anathema sit.

Item si quis nuptias in accusatione duxerit 7 mulierē fidelē ac religiosissimā cuz viro suo dormientē abominandam crediderit aut accusandam rang nō posse coniugatos in regnum dei ingredi: anathema sit.

Item si q̄s carnē māducantē ex fide cū religione ꝓter sanguinē 7 idolo imolatū 7 suffocatū crediderit ꝓdēnandā rang spem nō habentē qui eam manducat: anathema sit.

Item si quis dereliqrit ꝓpios filios 7 non eos aluerit, 7 q̄d pietatis est necessaria nō ꝓbuerit sed sub occasione continētie negligendos putauerit: anathema sit.

Item si quis viroz putauerit sacro ꝓposito. i. cōtinētie ꝓuenire vt pallio vtaf rang ex eo habiturus iustitiā 7 repbendat vel iudicet alios qui cuz reuerētia birris vtunf 7 alia veste cōmuni que in vsu est: anathema sit.

Item hec scripsim9 nō abscindēres eos q̄ i ecclīa dei fm scripturas ꝓpositū scm ꝓtinētie

eligunt: ß eos q̄ suscipiunt habitū eiusdē 7 in supbiā efferūtur aduersus eos q̄ simplici9 viuūt. ß 7 hos ꝓdēnam9 qui se extollūt aduersus scripturas 7 ecclīasticos canones 7 noua introducūt ꝓcepta. Nos aūt 7 virginitatē cum humilitate admiramur 7 ꝓtinentiā cū chastitate 7 religionē cū charitate deo acceptissima dicim9 7 renūciatōes secularīū negocioz atq; actuū cū humilitate approbādo laudam9 7 nuptiarū vinculū q̄d fm chastitatē pdurat bonoramus 7 diuites cum iusticia 7 operibus bonis non abijcimus.

Capitulum. xxvi. In quo ponūtur hereses condēnate in secūda synodo vniuersali.

Mplius secūda

Cap. xxvi

a synodus vlis Constantinop. cl. patrū macedoniū ꝓstantinū spiritūsctm deū esse negantem ꝓdēnās: ꝓsubalem patri 7 filio spm̄sanctū demonstrauit: dans symboli formā quā tota latinoz 7 grecoz confessio in ecclīs pdicat: vt scribit Jsi. vij. ethy. 7 ponīf. c. canonel. di. xv. Que synodus anathematizauit oēm heresim ipāliter Eunominioz imo anomianoz q̄ latine sine lege dicunē vt Ayranoz siue Eudoxianoz. i. q̄ ꝓtra spm̄sanctuz pugnant 7 Sabellianoz et Marcellianoz 7 Cosmoz 7 Molonariscaz.

Capitulū. xxvij. In quo ponūtur errores condēnati in cōcilio Milmitano.

Reterea in cōcī

Cap. xxvii

p lio Milmitano q̄d fuit tēpe Jnno. i. ꝓdēnata est heresis pelagiana: ꝓ quā diffinita sf ea q̄ sequūf. s.

Placuit igif oibus epis q̄ fuerūt in hac sācta synodo cōstituere hec q̄ in pūti ꝓcilio diffinita sunt: vt quicūq; dicit adam primū hoiem mortalē facrū: ita vt siue peccaret siue nō peccaret moriref in corpe: hoc est de corpe exiret nō pcī merito sed necessitate nature.

Item placuit vt q̄cūq; puulos recenf ab vteris matrū baptizādos negat aut dicit: in remissionē quidē pctōz baptizari ß nihil ex adā trahere originalis peccati q̄d lauacro regeneratōis expieref. vnde sit ꝓfs vt in eis forma baptismatis in remissionem pctōz nō vera ß falsa intelligaf: anathema sit.

Itē placuit vt q̄cūq; dixerit grām dei q̄ iustificamur p ieſū xpm dnm nm ad solā remissionē pctōz valere q̄ iam cōmissa sunt nō etiaz ad adiutoriū vt nō committāf: anathema sit.

Itē placuit vt q̄cunq; dixerit eandē grām dei p ieſum xpm dnm nostrū ꝓpf boc tm nos adiuuare ad nō peccandū: q: ꝓ ipsam nobis reuelaf 7 aperitur intelligētia mandatoz vt

sciamus quid appetere quid vitare debeam? atq; valeamus: anathema sit.

Item placuit vt quisq; dixerit ideo nobis grām iustificationis dari: vt quod facere per liberū arbitriū iubemur facilius possim? implere p grām ranḡ ⁊ si gra nō darek nō q̄dez facile sed tñ possumus etiaz sine illa implere diuina mandata anathema sit.

Si dixerimus q; pctm̄ nō habem? nosmet ipos seducimus ⁊ veritas i nobis nō est q̄s sic accipiendum putauerit vt dicat ꝓpter humilitatem nō oportere dici nos nō hre pctm̄ nō quia veritas est: anathema sit.

Item placuit vt quicūq; dixerit in oōne dnīca ideo dicere sctōs: dimitte nobis debita nostra vt nō p seipsis hoc dicant q; nō est iaz eis necessaria ista petitio: sed p alijs qui sunt in suo ppło pctōres: ⁊ ideo nō dicere vnūquēq; sanctoz dimitte mihi debita mea: ꝫ dimitte nobis debita nra vt hoc p alijs potius q̄ p se iustus petere intelligak: anathema sit.

Item placuit vt quicunq; ipa verba dnīce oōnis vbi dicim?: dimitte nobis debita nra ita voluerit a sanctis dici: vt humiliter nō veraciter hoc dicatur: anathema sit.

Cap̄. xxviij. In quo ponunt errores cōdemnati in tertia synodo vlī: videlicet Ephesina.

Cap̄ XXVIII

Reterea tertia

p synodus vlīs: videlz Ephesina p̄ma. cc. patrū siue epoz Nestoriū duas psonas asserē tem in xp̄o iusto anathemate condemnauit: ostendēs manere in xp̄o duas naturas ⁊ vnā dñi nostri iesu xp̄i psonā. Que quidē synodus sequētes condemnauit errores.

Si q̄s nō ꝓfitek deū veracit eē emanuel ⁊ ppkea dei genitricē sanctā ṽg̃inem mariā peperit em̄ p̄m carnē scm̄ dei ṽbū p̄m qđ scriptū est: verbum caro factum est: anathema sit.

Si q̄s nō ꝓfitek carni p̄m subam vnicū verbum dei patris vnūq; esse xp̄m cū ꝓpa carne eundē. s. deum et hoiem: anathema sit.

Si q̄s in vno xp̄o diuidit subaz p̄ vnitatē sola eas ꝓnexiōe ꝓiūgēs ea q̄ p̄m dignitatem vel etiā auctrem aut prātē aut nō poti? ꝓuētu q̄ p vnitatē fact? est naturalē: anathema sit.

Si q̄s psonis duab? vel subsistētijs eas voces que in apłicis scriptis continenk ⁊ euangelicis diuidit vel de xp̄o dicunk a sanctis vel ab ipo ⁊ aliquas quidem ex his velut hoi qui preter verbū dei spāliter intelligak aprauerit illas aūt ranḡ deo dignas deo soli dei patris verbo deputauerit anathema sit.

Si q̄s audeat dicere xp̄m hoiez deoppon .i. deū factū ⁊ nō poti? deū esse veraciter dixerit ranḡ filiū per naturam p̄m q̄ verbum caro factum est ⁊ cōicauit filiter vt nos carni et sanguini: anathema sit.

Si quis dicit deū esse ver dñm xp̄m dei patris verbū ⁊ nō potius eundē ipsum cōfiterur deū simul ⁊ hoiem ꝓpterea q̄ verbum caro factū est p̄m scripturas: anathema sit.

Si quis velut hoiem iesuz operāte deo verbo dicit adiutū ⁊ vnigeniti gloriā ranḡ alteri p̄ter ipsum existenti tribuit: anathema sit.

Si quis audet dicere assumptū hoiem coadorandū deo verbo ⁊ cōglorificandū ⁊ cōnū cupandū deū ranḡ alterū cū altero. nam consyllaba semp adiecta hoc cogit intelligi deuz potius vna supplicatōne veneratur emanuel vnāq; ei glorificationē depēdit iuxta q̄d verbum caro factū est: anathema sit.

Si quis vnū dñm nostrū iesum xp̄m glorificatū dicit a spūsancto ranḡ qui aliena virtute per eū vsus fuerit ⁊ ab eo acceperit efficaciam cōtra imundos spūs posse ⁊ coraz hoibus dīna signa pficere cū nō poti? ꝓpriū fatek ei? spm̄ per quem diuina signa erpleuit: anathēa

Pontificē ⁊ apłm ꝓfessionis nre factū esse xp̄m diuina scp̄tura ꝓmemorat: obtulit em̄ semetipm̄ p nobis in odorē suauitak deo ⁊ p̄ri.

Si q̄s ergo apłm ⁊ pontificem nostrū dicit esse factū nō p ipsum dei verbū q̄n caro factuz est ⁊ iuxta nos hoiem sed velut alterū prek ipsum spāliter hoiez ex muliere. Aut qui dicit q̄ p se obtulisset semetipsum oblationē ⁊ nō potius pro nobis solis. nō em̄ eguit oblatiōe qui peccatū oīno nesciuit: anathema sit.

Si quis nō ꝓfitek carnem dñi viuificatricē esse ⁊ ppriam verbi dei patris: ꝫ velut alteri? preter ipm̄ coniuncti ei p dignitatē aut quasi diuinā habētis habitationē ac nō potius viuificatricē esse: q; facta est ppria verbi viuificare valentis: anathema sit.

Si quis nō ꝓfitek dei verbū passum carne ⁊ crucifixū carne ⁊ mortē carne gustasse factū q̄ primogenitum ex mortuis p̄m q̄ vita est et viuificatoz vt deus: anathema sit.

Capitulū. xxix. In quo ponūtur hereses condēnate in quarta synodo vniuersali.

Cap̄ XXIX

Eterum quarta

c synodus vlīs Calcedon̄. dcxxx. epoz cōdēnauit Eutichen ꝓstantinopolitanū abbatē verbi dei ⁊ carnis vnā naturā ꝓnunciantē ⁊ eiusdē Dioscoz defensorem quondā alexandrinū epm̄ ⁊ ipsum Nestoriū epm̄ cuz reliqs hereticis vna patrū sentētia dānauit: ꝓdicans eadē synod?

xp̄z deū sic natū de v̄gine vt in eo sb̄az ⁊ dine ⁊ bū ane p̄fiteaf nature in. c. canones. di. xv.

Capitulum. xxx. In quo ponunf errores cōdem' nati in finodo Toletana.

Cap. XXX

Tem pma sy

i nodus Toletana congregata auc̄te ⁊ iussu Leonis pape p̄dēnauit errores ⁊ hereses sequentes contra Priscillianistas.

Si quis dixerit aut crediderit a deo omni potente mundu hunc factū nō fuisse atq; eiꝰ oia instrumenta: anathema sit.

Si q̄s dixerit atq; crediderit deum patrez eundē est filiū vel paraclytū: anathema sit.

Si q̄s dixerit vel crediderit filiū eundem esse patrē vel paraclytū: anathema sit.

Si q̄s dixerit vel crediderit paraclytū vel patrem esse filium: anathema sit.

Si quis dixerit carnē tm̄ sine anima a filio dei fuisse suscepta: anathema sit.

Si quis dixerit vel crediderit deitatez nascibilem esse: anathema sit.

Si q̄s dixerit vel crediderit deitatem xp̄i p̄uertibilem vel passibilem: anathema sit.

Si q̄s dixerit vel crediderit alterū eē deū p̄ter legis alterū angelox: anathema sit.

Si q̄s dixerit vel crediderit ab altero deo mundum fuisse factum et nō ab eodem f̄m q̄ scriptum est in principio fecit deus celum et terram: anathema sit.

Si q̄s dixerit vel crediderit corpa hūana nō resurgere post mortem: anathema sit.

Si q̄s dixerit vel crediderit aiam hūanaz dei portionē vl' dei esse sub̄am: anathema sit.

Si q̄s dixerit vel crediderit alias scripturas p̄ter q̄s eccl'ia catholica recipit in auc̄te habēdas vel esse venerādas: anathema sit.

Si q̄s dixerit vel crediderit deitatis ⁊ carnis vnā in xp̄o esse naturā: anathema sit.

Si quis dixerit vel crediderit esse aliquid quod se extra diuinam trinitatem possit extē dere: anathema sit.

Si q̄s astrologie vel mathesi existimat eē credendum: anathema sit.

Si quis dixerit vel crediderit cōiugia hominū que f̄m legem diuinam licz habere execrabilia esse: anathema sit.

Si quis dixerit vel crediderit carnes auiū vel pecudum que ad escaz date sunt nō tm̄ p castigatione corporum abstinendas ꝫ execrādas esse: anathema sit.

Si q̄s in errorib⁹ Prisciliani sectā sequit vel p̄fitetur vt aliud in salutari baptismo cōtra sedem sancti petri faciat: anathema sit.

Capitulum. xxxi. In quo ponūtur hereses condēnate in quinta synodo vniuersali.

Cap. XXXI

Onsequēter qui

c ta synodus vlis Constantinopolitana p̄demnauit Theodox mopsuestenū ⁊ oēs hereticos sequaces eius qui dicebāt esse aliū dei verbū ⁊ aliū xp̄m ⁊ sanctā virginē negabant dei genitricē fuisse: vt in. c. sexta synod⁹. di. xvi. In qua q̄dem. v. synodo patres diffinisse legūtur.

Si q̄s nō cōfitetur patris ⁊ filij ⁊ spūssancti vnā naturā siue essentiā vnā virtutē ⁊ prātem trinitatem p̄subalem vnā deitatem in tribus subsistētijs siue p̄sonis adorandam: talis anathema sit: vnus em̄ de⁹ ⁊ pater ex quo oia ⁊ vnus dn̄s iesus xp̄s per quem omnia ⁊ vn⁹ spiritussanctus in quo omnia.

Si quis nō cōfitetur dei verbi eē duas naturitates vnā quidez ante secula ⁊ sine tpe ex patre incōperabiliter: aliā vero eiusdē in vltimis diebus descendente de celo ⁊ incarnato ex sancta gl̄iosa dei genitrice semp̄q; virgine qui natus est ex ea: talis anathema sit.

Si quis dicit aliū esse deū verbū q̄ miracula fecit ⁊ aliū xp̄m q̄ passus est: vel deū verbū cum xp̄o esse dicit qn̄ ex muliere nascebat: vel in ipso esse vt alterū in altero ⁊ nō vnū eūdez dn̄m nr̄m iesum xp̄m dei verbū incarnatum ⁊ hoiem factū atq; eiusdē miracula ⁊ passiones quas sp̄te passus est carne talis: anathema.

Si quis dicit f̄m grām vel f̄m operationē vel f̄m dignitatez vel f̄m equalitatē honoris vel f̄m auctoritatē aut relationē aut effectuz aut virtutem vnitōem dei verbi ad hoiem factā esse aut f̄m bonā volūtatē quasi q̄ placuit deo verbo hōi: q; bene visuz est ei de ipso sicut theodorus insanies dicit vel f̄m solam hois similitudinē quā greci omonaemyam vocant p quā nestoriani verbū dn̄i iesum ⁊ xp̄m vocātes ⁊ hoiem separatū xp̄m ⁊ filiū noiantes et duas p̄sonas manifeste dicentes p solā noiationē ⁊ honorem ⁊ dignitatē ⁊ adorationez ⁊ vnā p̄sonā ⁊ vnum xp̄m cōfingunt dicere sed nō p̄fitenf sicut sancti patres docuerunt vnitatē verbi ad carnē aiatam aia rationali ⁊ intellectuali f̄m cōpositionē. i. f̄m subsistentiaz factā ⁊ ꝓpterea vnā eius subsistētiam qui est dn̄s noster iesus xp̄s vnus de sancta trinitate talis: anathema sit. Cū em̄ multis modis vnitas intelligit. Aliq̄n quidē impietatē Apollinaris ⁊ Eutichis sequūtur in emptionē eoruz qui cōuenerunt colentes vnitionē f̄m cōfusionē p̄dicant. Theodorī aūt ⁊ Nestorij sequaces diuisionem gaudētes affectualem vnitatez

introducūr. Sctā vero dei eccl'ia vtriusq; pfidie impietatē eiciēs vnitionē dei v̄bi ad carnem ſm compoſitionē ꝓfitet quod eſt ſm ſubſiſtentiā. Vnitio em̄ p compoſitionē in myſterio xp̄i nō ſolū incōfuſa ea q̄ ꝓuenerūt ꝓpriat: ſed nec diuiſionem ſuſcipit.

Si q̄s ſ̄bam dn̄i noſtri ieſu xp̄i ita itelligit tanq̄ ſuſcipiētē multarū ſubarū ſignificationē & ꝓpterea conat introducere in myſterio xp̄i duas ſubſiſtētias vel pſonas & ab eo introductis duab? pſōis vnā pſonā dicit p dignitatē & bonorē & adoratiōnē ſicut Theodor? & Neſtorius inſanientes deſcripſerūt et calumniant ſanctā Calcedonen̄ ſynodū tanq̄ ſm būc impiſſimū intellectū vſam vnius intelligentie vocabulū ſed nō ꝓfitet dei v̄bū carni ſubſtāialiter vniri & ꝓpterea vnā ei? ſubſiſtētiā vl vnā pſonā. & ita ſanctā Calcedonen̄ ſynodū vnā ſubſiſtentiā dn̄i nr̄i ieſu xp̄i cōfiteri talis anathema. Nec em̄ adiectionē pſone vel ſubſiſtentie ſancta trinitas ſuſcepit & incarnato vno de eadē trinitate verbo.

Si q̄s abuſiue & nō vere dei genitricē ſanctaz gl'oſam ſemp v̄ginē mariā aut relatiōnez tanq̄ boie puro nato. Non em̄ deo verbo ex ea incarnato ſed relati ſm illos bois natiuitate in deū verbū tanq̄ coberēs naſcēti homini & criminat ſanctā Calcedonen̄. ſynodū tanq̄ ſm eundē impiū intellectū a Theodoro cōmentatū dei genitricē v̄ginē aſſerentē aut ſi q̄s bois genitricē vocat eā aut xp̄i gētricē: vtpote xp̄o nō exīte deo & nō ſpāliter & ſm veritatē dei genitricē eandē ꝓfitet ob id q̄ ante ſecula a p̄re genitus deus v̄bū in vltimis diebus ex ea incarnat? & nat? eſt: atq; ita pie ſctaz Calcedonen̄. ſynodū dei genitricē eam confiteri: talis anathema ſit.

Si q̄s in duabus naturis dicens nō vt in deitate & hūanitate vnū dn̄m nr̄m ieſum xp̄z cognoſci confitet vt p hoc ſignificet dr̄iaz naturarū ex q̄bus incōfuſa & ineffabilis vnitas facta eſt neq; v̄bo in naturā carnis tranſfigurato neq; ad v̄bi naturā tranſlatā: manet em̄ vtrūq; qđ eſt ſm naturā & poſt factā vnitatē ſubaliter ſ in diuiſionē per ptē hmōi ſuſcepit vocē in myſterio xp̄i aut numerū naturarum ꝓfitēs i vno eodēq; dn̄o nr̄o ieſu xp̄o deo v̄bo incarnato & nō tm̄ mō ꝓptēplatōe dr̄iaz eoꝝ accepit ex quib? & cōpoſit? eſt nō interempta ὑποστατικὴ vn? em̄ ex vtriſq; & p vnū vtraq; ſ propterea numero vtiq; tanq̄ diuiſas & p̄pe ſubſiſtētie ꝓfitētes naturas talis anathema.

Id eſt vſia. Latine aūt eſſentia.

Si ex duab? natur̄ deitate & hūanitate cōfitēs vnitionē factā fuiſſe vel vnā naturā dei v̄bi incarnatā dicēs & nō ſic bas voces itelligit ſicut ſancti patres docuerunt q̄ ex diuina natura & humana vnitōe ſm ſubſiſtētiam facta vnus xp̄s factus ſed ex hmōi vocib? vnam naturā ſiue ſubſiſtentiā deitatis & carnis xp̄i introducere conatur: talis anathema. Scōm ſubſiſtentiā em̄ dicētes carne vnigenitū verbum vnitū eſſe nō cōfuſione quadaz ad vices naturarū factā fuiſſe dicim? magis aūt manēte vtraq; boc qđ eſt vnitū eſſe carni intelligimus verbū ꝓpter qđ & vnus eſt xp̄s idem deus & homo ꝓſubalis patri ſm deitatem & conſubalis nobis & idem ſm humanitatez. Sil'r em̄ & bos qui p ptes diuidūt vel incidūt & confundunt diſpēſationis myſteriū xp̄i auertitur & anathematizat ſancta dei eccleſia.

Si quis adorari in duab? naturis dicit xp̄z ex quo duas adorationes introducūt ſemotiz dei verbo & ſemotim homini: aut ſi quis pemptionē carnis: aut in confuſione deitatis & humanitatis vnā naturā ſiue eſſentiā cōuenientiū portentuoſe dicit ſic adorat xp̄m ſ vna adoratione diuinū verbū incarnatū cum eius carne adorat iuxta qđ ſācte dei eccleſie ab initio traditum eſt: talis anathema ſit.

Si quis confitetur nō crucifixū carne dn̄z noſtruz ieſum xp̄m eſſe verum & dn̄m glorie & vnū ſancte trinitatis: talis anathema.

Si quis nō anathematizat Arrium Eunomiū Macedoniū Apollinarē Neſtoriū Eutichen & Origenē cū impijs eoꝝ ſcriptis & omēs alios hereticos qui cōdemnati ſunt & anathematizati a ſancta dei catholica & aplica eccleſia vel p̄dictis quattuor concilijs ſed & eos qui filia cum p̄redictis hereticis ſapuerūt aut ſapere noſcūtur & vſq; ad finē permanſerunt in p̄opria impietate: talis anathema.

Si quis defendit Theodoꝝ ipiſſimū mopſueſtenū qui dixit aliū eſſe deū verbū & aliuz xp̄m & paſſionib? aīe & cōcupiſcentijs carnis moleſtū & a malis paulatim ſeparantem ſe et ita ex ꝓmotione operū meliorat̄ & ex vite cōuerſatione incertaminat̄ conſtitutum tanq̄ purū boiem baptizari in noīe dei patris & filij & ſp̄ūſſancti & per baptiſmū gratiam ſancti ſpirit? accipere & adoptionē ꝓmoueri & ad ſimilitudinē iperialis imaginis in pſonam dei verbi adorari poſt reſurrectionē inconuertibilē ſm intellectū & ſine peccato penit? factum Et iterū dicente eodez impiſſimo Theodoro vnitionē dei verbi ad xp̄m talem factaz fuiſſe qualē dixit Aplūs in marito & vxore. erūt duo in carne vna. Et ſup alias inumerabiles blaſphemias p̄reſumēte dicere q̄ poſt reſurrectionem ſufflans dn̄s in diſcipulos ſuos & dicens Accipite ſp̄m ſanctū: nō dedit ſp̄m ſanctū: ſed

tm̄ stemate sufflauit. hic aūt ꝛ ꝓfessionē Thome quā dū palparet manū vel latus dn̄i post resurrectionē p quā dixit: deus meus ꝛ dominus meus asseruit nō fuisse dictā de xp̄o a thoma. nec eū tunc eū deū dicit sed miraculo resurrectiōis obstupefactēs thomas glorificauit deū qui suscitauit xp̄m. Quod aūt peius est ꝛ interp̄tatione facta ab eo in gesta apl̄oꝝ q̄si in interp̄tatiōe cōparans idē theodorus xp̄m platoni vl̄ manicheo ꝛ epicuro ꝛ martioni dicit q: sicut vnusquisq; illoꝝ inueniēs ꝑpriaz secta discipulos suos fecit noiari platonicos ꝛ manicheos ꝛ epicureos ꝛ martionistas sic modo ꝛ xp̄o inueniente secta ex ipa xp̄ianos vocari. Si q̄s igit̄ defendit impiissimū theodoꝝ vel impia eius ꝓscripta in q̄bus tam p̄dictas q̄ alias innumerabiles blasphemias euomuit aduersus magnū deū ꝛ saluatorē nostrū iesuz xp̄m ꝛ nō anathematizat eū ꝛ impia ei⁹ ꝓscripta ꝛ oēs q̄ susceperint aut defendūt eū aut dicentes eū recte exponere ꝛ eos q̄ ꝑ ipso scripserūt ꝛ sic̄ia ei sapuerūt aut ꝑ eo scribūt aut ei⁹ ipia ꝓscripta ꝛ eos q̄ sic̄ia ei sapiūt aut sapuerūt aliq̄n ꝛ vsq; ad finē pmāserūt aut pmanēt in hmōi impietate talis anathema

Si q̄s defendit impia scripta Theodorici q̄ ꝓtra rectā fidē expositā sunt ꝛ p̄mā Ephesinam sanctā synodū ꝛ scm̄ Cyrillū. vel xij. eius capitula ꝛ ea oia q̄ conscripsit ꝑ Theodoro ꝛ Nestorio impiissimis vel alijs q̄ sic̄ia theodoro ꝛ nestorio impiissimis sapuerīt ꝛ recipit eos vel impietatē eoꝝ atq; ꝓterea impios vocat eccl̄ia doctores q̄ sub alic̄ dei vnitionē deiferbi ad carnē ꝓfitent̄ ꝛ nō anathematizat p̄dicta impiissima ꝓscripta ꝛ eos q̄ similia his sapuerunt vel sapiūt sed etiā oīs qui ꝓtra rectam fidem scripserūt aut ꝓtra bt̄e me. Cyrillū vel xij. eius capitula ꝛ in hac impietate defuncti sunt talis anathema.

Si q̄s defendit epl̄az quā ꝺr scripsisse Jba ad Marimpsam q̄ denegat q̄dē dn̄i ꝟbuz desca genitrice semp ꝟgine Maria incarnatū hoiem factū. dicit aūt purū hoiem ex ea natū eē quē templū vocat tanq̄ alio exīte deo verbo ꝛ alio hoie sed ꝛ sanctū Cyrillū secta xp̄ia noꝝ p̄dicātē reph̄bēdit hereticū ꝛ sic̄ia scelesti apollinaris scribēte atq; vitupat ephesinam sanctā p̄mā synodū tanq̄ sine iudicio ꝛ req̄sitione nestoriū deponentē sed ꝛ xij. capitula bt̄e me. Cyrilli impia ꝛ aduersa recte fidei nominat p̄dicta impia epl̄a ꝛ defendit theodoꝝ ꝛ nestoriū ꝛ impia eoꝝ dogmata ꝛ cōscripta. Si q̄s igit̄ p̄dictā epl̄am defendit et nō eam anathemati submittit ꝛ eos q̄ defendūt eā et dicūt rectā esse aut ptē ei⁹ ꝛ eos q̄ scripserunt vel scribunt ꝑ ea siue ꝑ impietatib⁹ que in ipsa ꝓtinētur ꝛ presumentes eam defendere aut positas in ea impietates ex noie sanctoꝝ patrū aut sancte Calcedon̄. synodi ꝛ vsq; ad finē in his pmanserunt: talis anathema.

His igitur ita cōfessis a nobis que etiā accepim⁹ de diuina scriptura ꝛ sanctoꝝ patrum doctrina ꝛ de factis de vna eadēq; fide a predictis quattuor concilijs: facta vero etiā a nobis sup hereticos vel impietatē coꝝ: sed etiaz contra eos qui defendere presumpserunt aut defendūt tria predicta capitula ꝛ pmanserūt aut permanēt in ꝑprio erroꝛe: ꝺēnatione.

Si quis conat⁹ fuerit cōtra hec q̄ a nobis pie terminata sunt tradere aut docere aut scribere. si quidē eps est aut in clero cōnumerat⁹ talis extraneus et a sacerdotū ꝛ eccl̄e fiastica disciplina pagens denudabit̄ ab ep̄atu aut a clero. si autez monachus aut laicus fuerit anathematizabitur.

Capitulū. xxtij. In quo ponūtur errores cōdemnati in synodo prima Bracarensi. Cap. XXXII

Amplius syno;

dus p̄ma Bracarē. cōtra Prisc̄illianistas sequētes errores reprobat ꝛ anathematizat.

Si quis patrē ꝛ filiū ꝛ spm̄sanctū nō confitetur tres psonas vni⁹ sub̄e ꝛ virtutis ac potestatis sicut catholica ꝛ aplica eccl̄ia docet: sz vnā tm̄ac solitariam dicit esse psonam ita vt ipse sit pater qui filius ipse etiam sit paraclytus spiritus sicut Sabellius ꝛ Prisc̄illianus dixerunt: anathema sit.

Si quis extra sanctā trinitatē mala nescio que diuinitatis noia introducit dicēs: q̄ ipsa diuinitas sit trinitas sic̄ Gnostici ꝛ Prisc̄illianus dixerunt. anathema.

Si q̄s dicit filiū dei dn̄m nr̄m ante q̄ ex virgine nasceret nō fuisse sicut paul⁹ samosathenus ꝛ forin⁹ ꝛ Prisc̄illian⁹ dixerūt: anathēa sit.

Si quis natalē xp̄i sm carnē nō vere bonorat: sz bonorare se fingat iciunans in eodē die in dn̄ico: q: xp̄m in hois natura natū esse nō credit sicut Cerdion Marcion Manichеus et Prisc̄illianus dixerunt: anathema sit.

Si q̄s aias būanas dicit pu⁹ in celesti habitatiōe peccasse ꝛ ꝑ hoc in corpa humana in terra deiectas sicut Prisc̄illian⁹ dixit: anath.

Si quis humanas aias vel angelos ex dei credit substātia extitisse sicut Manichеus ꝛ Prisc̄illianus dixerunt: anathema sit.

Si quis dicit diabolū nō fuisse p̄mus bonū angelū a deo factū nec dei opificiū fuisse naturam eius: sz dicit eū ex tenebris emersisse nec

aliquem sui habere autorē sed ipsum esse ꝓn-cipiuz atq; subam mali sicut Manichęus et Prisscillianus dixerūt:anathema sit.

Si q̄s credit q; aliquātas in mūdo creaturas dyabolus fecerit et tonitrua et fulgura et tēpestates siccitates ipe dyabol⁹ sua aūcte facīar sicut Prisscillian⁹ dixit:anathema sit.

Si quis animas et corpa humana fatali signo credit astringi sicut pagani et Prisscillianus dixerunt:anathema sit.

Si q̄s.xij.signa.i.sydera q̄ Mathematici obſuare solēt ꝑ singula aie vel corpis mēbra dissipata credūt et nōib⁹ ꝓtiarchārū ascripta dicūt vt Prisscillian⁹ dixit:anathema sit.

Si quis ꝓiugia dānat et ꝓcreationē nascētiuz abhorrescit sicut Manichęus et Prisscillianus dixerūt:anathema sit.

Si q̄s plasmationē hūani corpis dyaboli dicit esse figmentū et ꝓceptōes in veteris matrū opibus dicit demonuz figurari ꝓpt̄ q̄ō et resurrectionē carnis nō credit sic Manichęus et Prisscillian⁹ dixerūt:anathema sit.

Si quis dicit creationem vniuerse carnis non opificium dei sed malorum esse angelorū sicut Manichęus et Prisscillianus dixerūt: anathema sit.

Si quis immūdos putat cibos carniū q̄s deus in vsuz omniū dedit ꝛ nō ꝓpter afflictionem corpis sed quasi immūditiam putauerit ita abstineat ab eis vt nec olera cocta cū carnibus p̄guster sicut Manichę⁹ et Prisscillianus dixerunt:anathema sit.

Si quis clericoꝝ ꝓter matrē et germanā vel etiā qui ꝓxime consanguinitate iungunt aliquas alias quasi adoptiuas feminas secuz retinet et cum ipsis habitat sicut Prisscilliani secta docuit:anathema sit.

Si q̄s quinta feria Paschali q̄ vocat cena dñi hora legitima post nonā ieiunus in ecclesia missas nō tenet ꝫ ſm sectā Prisscilliani festiuitatē ipius diei ab hora tertia p missas defunctoꝝ soluto ieiunio colit:anathema sit.

Si q̄s scripturas q̄s Prisscillianus ſm suū deprauauit errorē vl tractatus Dictimi quos ipe Dictimus ātecq̄ puertere⁊ scripsit sub nomine ꝓtiarchārū ꝓphetarum vel apl̄oꝝ ꝛ suo erroꝝ ꝓsona ꝓfinxit legit:et impia eoꝝ figmēta sequit aut defendit:anathema sit.

Capitulū.xxxiij.in quo ponunt hereses cōdemnate in sexta sinodo vniuersali ꝛ septima.

Cap. XXXIII

Exta synodus

ſ Constātinopolitana.cl.patruz ꝓdēnauit stultitiā hereſis Macharij et socioꝝ eius q̄ vnaz tm̄ voluntatē ꝛ opationē in xp̄o falsa suspitione astruebant:vt in.c.sexta synod⁹.di.xvi.Septima synodus dicta Nicena.cccl.xvij.patrū condēnauit heresim exercrantiū imagines scōꝝ in ecclesia dicentiuz illas nec colēdas nec venerandas fore.

Capitulū.xxxiij. De heresib⁹ ab Jsidoro descriptis lib.ethymologiarū ꝛ positis in decreto qui ab apl̄is ꝛ sanctis patrib⁹ vel cōciliis dānate dicuntur.

Cap. XXXIIII

Ecte vero hereſ

ſ ticoꝝ quot sint ꝛ vnde nomia acceperint beat⁹ Jsi.viij.ethy.c.v. ita determinat di.Quidā ꝙo hereticī qui de eccl̄ia recesserūt ex noie suoꝝ auctoꝝ nuncupant̄.Quidā vero ex causis quas eligētes instituerunt. Symoniaci a symone dicti magice disciplineꝫ pito:cui petr⁹ in actibus apl̄oꝝ maledixit ꝓ eo q̄ ab apl̄is spūssancti grāz pecunia emere voluisset. Hi dicūt creaturā nō a deo esse:ſ a virtute quadā superna creatā. Menādriani a menādro mago discipulo symonis nūcupati:qui mundū nō a deo: sed ab angelis factum asserūt. Basilidiani a basilide appellati:q̄ in⁊ reliq̄s blaſphēias passum iesum abnegauit. Nicolaite dicti a nicolao dyacono ecclesie hierosolymitanoꝝ: q̄ cū stephano ꝛ cum alijs ꝓstitutus est a petro:qui ꝓpter pulchritudinē reliquens vxorem dixit vt qui vellet ea vteretur:versa est in stupū talis cōsuetudo vt inuicem cōiugia cōmutarēt quos Job.in Apoc.improbat di.Sed hoc habes q̄ odisti facta Nicolaitarū. Gnostici q̄ ꝓpter excellentiā sciētie ita se appellare voluerunt:aiam naturā dei esse dicunt: bonū ꝛ malum deū suis dogmatibus fingūt. Carpocratiani a carpocrate quodam vocātur:qui dixit xp̄m hoiem fuisse tm̄ de vtroq̄ sexu ꝓgenitū.

Eberintiani a eberinto quodaz nuncupati: Hi inter cetera circūcisionem obseruāt mille annos post resurrectionē in voluptate carnis futuros predicāt:vñ ꝛ grece alioſte latine miliasti sunt appellati. Nazarei dicti: q; dum xp̄m qui a vico nazaren⁹ est appellat⁹ filium dei licet ꝓfiteant̄:oia tm̄ veteris legis custodiunt. Ophyce a colubro noiati sunt: coluber em̄ grece ophys dr̄.colūt em̄ serpentē dicētes ip̄m in paradiso induxisse virtutis cognitōez. Valentiniani a valentino quodā platonico sectatore vocati:qui conas.i.scelera quedā in originem creatoris induxit:xp̄m quoq̄ de virgine nihil corporis ſz p eā quasi p fistulā trāſisse asserit. Apellite quoꝝ auctor apelles ꝓnceps fuit:qui creatorez angelū nescio quē gloriosum superiorus dei faciens deū legis igneū affirmans:qui dixit xp̄m nō deum in veritate

sed boiem in fantasia apparuisse. Archonti ari a p̄ncipibus appellant qui vniuersitatez quā deus p̄didit archangelor opa esse defen dūt. Adamiani vocati:q; ade nuditatē imi tent. vnde ⁊ nudi orāt et nudi inter se mares femineq; cōueniūt. Ebayani;pinde sunt ap pellati:qm̄ cayn adorant. Sethiani nomen acceperunt a filio Ade:qui vocatus est Seth dicentes cundē esse xp̄m. Melchisedechia ni vocati p eō q melchisedech sacerdotē dei nō boiem fuisse sed virtutē dei esse arbitrant

Angelici vocati:q; angelos colūt. Apli ci vocati hoc sibi nomē sumpserūt q nihil possi dētes ꝓpriū nequaq̄ recipiūt eos qui aliquo in hoc modo vtunt. Cerdoniani a cerdone quodā noiati:qui duo contraria p̄ncipia asse runt. Martioniste a martione stoyco pbo appellati:qui cerdonis dogma secut⁹ alteruz bonum alterum iustum deum asserunt tanq̄ duo p̄ncipia creationis ⁊ bonitatis. Arta terite ab oblatione vocati:panē eremū ⁊ caseū offerunt dicētes a p̄mis bōibus oblatiōem a fructibus terre ⁊ a fetibus ouiū fuisse celebra tam. Aquarij appellati: eo q aquam solum offerunt in calice sacramēti. Seueriani a se uero exorti:vinū nō bibunt vetus testamētuz ⁊ resurrectionē nō recipiūt. Tatiani a tatia no vocati:qui ⁊ Encratici dicti: q; carnes ab ominant. Alogij vocant tanq̄ sine ꝓbo.lo gos em̄ grece verbū or:dñi em̄ verbum nō cre dunt respuētes Jo.euangeliū ⁊ apocalypsim

Catafrigijs nomē puincia dedit:q; ibi exti terūt auctores eor. Mōtanus Prisca ⁊ Ma ximilla fuerunt. Hi aduentū spūsancti nō in apl̄os sed in se traditū asserūt. Catharoe;p pter mundiciā ita se noiarunt.gloriātes eniz de suis meritis negant penitētibus veniam peccatorū:viduas si nupserit tanq̄ adulteras damnāt:mūdiores se ceteris ꝓdicant.qui no men suū si cognoscere vellēt mūdanos pot⁹ se q̄ mūdos vocarēt. Pauliani a paulo samo sathceno exorti sunt:qui dixit nō semper fuisse xp̄m sed a maria sumpsisse initiū. Hermoge niani ab hermogene quodā vocati:qui mate riam nō naturā introducēs deo nō nature eā cōparauit:matrēq; elementoꝝ ideaz asseruit quos apostolus comparat elemētis seruiētes

Manichei a quodā persa extiterūt:quivo catus est manes.hic duas naturas ⁊ substan tias introduxit.i.bonam ⁊ malā:⁊ animas ex deo q̄si ab aliquo fonte manare asseruit. Te stamentū vetus respuit:nouū ex pte recipiūt

Antropomorphite dicti p eo q simplicita te rustica deū habere hūana mēbra que in di uinis libris scripta sūt arbitrant. Antropos em̄ grece latine homo interp̄tat: ignorantes vocem dñi qui ait.Spūs est deus.incorpor⁹ est em̄.nec em̄ mēbris distinguit nec corporis mole cēset. Eraclite ab eraclio auctore exor ti:monachos tm̄ recipiūt.cōiugia respuūt:re gna celoꝝ parulos habere nō credūt. No uatiani a nouato rome vrbis p̄sbytero exor ti:q̄ aduersum cornelū cathedrā sacerdotalē conat⁹ inuadere heresim instituit:noluit apo stratas suscipere: et rebaptizans baptizatos.

Montani heretici dicti q tpe psecutōnis in mōtibus latuerūt qua occasione se a catho lice eccl̄ie corpe diuiserūt. Ebionite ab ebi one dicti siue a pauptate:xp̄m em̄ p puentum solum virū iustum putant effectū. vnde ⁊ cō petēter ebionite p pauptate intelligētie ap pellati sunt. Hi em̄ iudei sunt ⁊ ita tenēt euā gelīū vt legē carnaliter seruēt:aduersus quos Apostolus ad Galathas scribens inuehitur.

Fotiniani a fotiniano gallogrecie smirne epo nūcupati qui ebionitarū heresiz suscitās asseruit xp̄m ex maria p ioseph nuptiali coitu fuisse cōceptū. Aeriani ab aerio quodā nūcu pati sūt.hi offerre sacrificiū p defunct⁹ spernūt

Aetiani ab aetio sunt vocati idemq; Eu nomiani ab eunomio quodaz dyalectico aerij discipulo:ex cuius nomine magis innotuerūt dissimilē patri asserētes filiū ⁊ filio spūmsctm: dicūt etiā nullū imputari petm̄ in fide manē tium. Origeniani ab origene auctore exorti sunt dicētes:q; nō possit filius videre patrem nec spūssanctus filiū. animas quoq; in mūdi p̄ncipio dicunt peccasse ⁊ p diuersitate petō rum de celis vsq; ad terrā diuersa corpa quasi vincula meruisse eaq; causa factū eē mundū.

Noctiani quoq; a quodā nocto vocati:qui dicebāt xp̄m cundē esse patrē et spūmsanctum ipamq; trinitatē in officioꝝ noibus nō psonis accipiūt.vnde ⁊ patripassiani vocantur quia patrē passum dicunt. Sabelliani ab eodem nocto pullulasse dicunt cuius discipulū perhi bent fuisse sabellīū ex nomine cuius maxime innotuerūt vnde ⁊ sabelliani vocati. hi vnaz personam patris ⁊ filij ⁊ spūssancti astruunt.

Arriani ab arrio alexādrino pbro exorti sūt q̄ coeternū patri filiū nō agnoscēs diuersas i trinitate substātias asseruit contra illō quod ait dñs.Ego ⁊ pater vnuz sumus. Macedo niani a macedonio sunt dicti:negātes spiritū sanctū esse deuz. Apollinariste ab apollina re vocati sunt:dicētes xp̄m corp⁹ tm̄ sine aia assumpsisse. Antidicomarite appellati sunt eo q marie ꝓgenitali ꝓtradicūt.asserētes eaz post xp̄m natum viro suo fuisse commixtam.

Merangi nominati ideo tale nomē acce-

runt:q angios grece vas ōr: asserētes sic patrē eē intra filiū sicut vas minus intra vas maius. Patriciani a quodā patricio nūcupati sunt:qui substātiā humane carnis a dyabolo conditam dicūt. Collitiani a quodā collitio nominati:qui dicūt deum nō facere mala cōtra id quod dictū est. Ego dīs creans malū.

Floriani a floriano: qui ꝓtrario dicūt deum creasse mala ꝓtra hoc quod scriptū est. Fecit deus bona omnia. Donatiste a donato quodam aphro nūcupati sunt:qui de numidia veniens totam pene aphricā sua psuasione decepit asserens minorē patre filiū et minorē filio spm̄sanctū ⁊ rebaptizās catholicos. Bonosiani a bonoso quodā epo exorti ꝓdunt:q̄ xp̄m filium dei adoptiuum non propium asserunt

Circūcelliones dicti eo q̄ agrestes sint. quos scotopicos vocāt supradicte hereſis habētes doctrinam. bi amore martyrij seipos perimūt vt violenter de hac vita recedētes martyres nominent̄. Priscillianiste a priscilliano vocati:qui in hyspania ex errore gnosticoꝝ manicheoꝝ pmixtū dogma cōposuit. Luciferiani a lucifero smirne epo orti:qui epos catholicos qui instanti psecutione pfidie arrianorum consentientes erant et postea correcti redire in cathedram elegerunt damnātes quod crediderunt siue quod credidisse dissimulauerūt Quos ecclesia materno recepit sinu tanq̄ petrum post fletum negationis:banc illi matris charitatē supbe accipiētes eos recipe nolētes ab ecclesiastica cōmunione recesserūt ⁊ cum ipo lucifero autore suo q̄ mane oriebat cadere meruerūt. Jouinianiste a iouiniano quodam monacho dicti:asserētes nullā nuptiarum et virginū esse distantiā nullūq̄ inter abstinentes ⁊ simpliciter epulātes eē discrimē. Eluidiani ab eluidio nominati:qui dicūt post natum xp̄m alios mariā filios de viro suo ioseph peperisse. Paterniani a paterno quodā exorti:qui inferiores corpis partes a dyabolo factas opinant̄. Arabici nūcupati eo q̄ in arabia exorti sunt:dicentes animaꝝ cum corpore mori atq̄ in nouissimo vtrūq̄ resurgere. Terculiani dicti a terculiano presbytero aphrice puincie ciuitatis cartaginen. animā imortalem esse sed corpoream pdicantes et animas peccatorum hominū post mortē in demones conuerti putantes. Tesseredecate dicti q̄ xiij. luna pascha cum iudeis obseruandū contendunt. nam tessera quatuor:deca decem significat. Nictages a somno nuncupati: q̄ vigilias noctis respuant superstitionem esse dicentes iura temerari diuina qui noctem ad requiem tribuit. Pelagiani a pelagio monacho exorti:bi liberum arbitriuꝝ diuine gratie anteponūt dicentes sufficere voluntatē ad implendū diuina iussa. Nestoriani a nestorio constantinopolitano epo nuncupati: qui beatam virginē mariam nō dei sed hominis tantūmodo matrem asseruit vt aliam psonam patris aliā facerent deitatis nec vnū xp̄m in verbo dei ⁊ carne credidit sꝫ separatim atq̄ seiūctim alterū filiū dei alterū hominis predicauit. Eutriciani dicti ab eutrice ꝓstātinopolitano abbate:qui xp̄m post humanam assumptionem negauit existere de duabus naturis: sꝫ solum in eo diuinam asseruit esse naturam. Acephalite dicti. i. sine capite:null⁹ei repit̄ coꝝauctor a quo exorti sint. Di trium calcedon̄ capituloꝝ impugnatores duarū in xp̄o substarum proprietatem negant ⁊ vnam in eius persona pdicant naturā. Theodosiani ⁊ gaianite appellati a theodosio ⁊ gaiano:qui tempibus iustiniani principis in alexandria populi puersi electione vna die ordinati sunt epi. Di errorē eutricis ⁊ diascori sequētes calcedonen̄. concilīū respuūt ex duab⁹ vnā in xp̄o naturam asserunt quā theodosiani corruptā gaianite incorruptā ꝓtendunt. Gnoite ⁊ tritoite a theodosianis exorti sunt:ex quib⁹ gnoite ab ignorantia dicti:qui ad peruersitatem a qua orti sunt id adiciūt:q̄ xp̄i diuinitas ignorat que sūt futura scripta de die ⁊ hora nouissima:nec recordātes xp̄i psonā in Esaia loquentē: dies iudicij in corde meo. Tritoite ꝺo vocati sūt q̄ sicut tres psonas in trinitate ita q̄ asserūt tres deos esse ꝺ illō qō scriptū est. Audi israel dīs deus tu⁹ vn⁹ est. Sunt ⁊ alie hereſes sine auctore ⁊ sine noibus ex quibus alie putant trinū esse deum. Alie xp̄i diuinitatem passibilez dicunt. Alie xp̄i natiuitatē de patre in tpe initium tpis dant. Alie liberationem hoīm apō inferos factā xp̄i descēsionē nō credunt. Alie animā imaginem dei negant. Alie aias cōuerti in demones ⁊ in quecunq̄ animalia existimant. Alie de mundi statu dissentiūt. Alie innumerabiles mūdos opinātur. Alie aquā deo coeternam faciūt. Alie nudis pedibus ambulant. Alie cum boibus nō manducant. De sūt hereſes aduersus catholicam fidem exorte ab aplis ⁊ sanctis patribus vel concilijs condēnate:que dum in se multis erroꝝib⁹ diuise mutuo sibi dissentiūt:cōi tn̄ noie aduersus ecclesiam dei ꝓspirant. Sed et q̄cūq̄ aliter scripturaꝝ sanctā intelligit q̄ spūssancti sensus exigitat a quo scripta est:ꝫ de eccl̄ia non recesserit:tn̄ hereticus appellari pōt teste Aug.

Capitulū.xxxv. De erroribus ⁊ hereſibus ꝺdēnatis in decretalibus.

Cap XXXV

Ater hereses

dānatas in decretalib⁹ ꝑma occurrit illa abbat̄ Joachim de qua extra de sum.trī. 7 fi. ca.damnamus. vbi Innocē. iij.in concilio generali ita loquit̄. Damnam⁹ ergo 7 reꝓbamus libellū siue tractatū quē abbas Joachim edidit contra magīz Pe.lō bardi de vnitate seu eēntia trinitatis 7c. Ve resis aūt abbatis Joachim arguēt̄is ꝓtra petruz lombardi qui docuerat:ꝙ quedā summa res est pater 7 filius 7 spūssanct⁹ 7 illa nec est generāz nec genita nec ꝓcedens fuit ista.ſ.ꝙ nulla res est pater 7 filius 7 spūssanctus atq; ꝙ vnitas qua pater 7 filius 7 spūssctūs dicuntur vna eēntia vna natura nec sit vera 7 ꝑpa vnitas sed similitudinaria:quēadmodū multi boies dicunt̄ vnus populus. Hāc heresim merito damnauit p̄fatus romanus pontifex credēs 7 confitēs cū Petro lombardi ꝙ vna quedam res est incomp̄hensibilis quidem et ineffabilis que veraciter est pater 7 filius et spūssan crus tres simul persone ac sigillatim quelibet earundez. Secūdo loco hereses 7 errores ꝯdemnati 7 reꝓbati in fine prefati capituli:sunt errores pessimi heretici almarici Cuius errores fuerūt plures vt colligit̄ ex cronica romanoꝝ pōtificū tpe Jnno.iij. Prim⁹ error fuit ꝙ asseruit ideas que sunt in mēte diuina 7 creare 7 creari cū tamē ꝑm Aug. nihil nisi eternū atq; incōmutabile sit in mente diuina. Secūdus error fuit ꝙ asseruit ꝙ ideo deus ō: finis oim: q: omnia reuersura sunt in ip̄m vt in deo immutabiliter q̄escant 7 vnum individuū atq; incōmutabile i eo ꝑmanebūt.

Tertius error fuit ꝙ sicut alteri⁹ nature nō est Abraham 7 alterius Jsaac sed vnius atq; eiusdē:sic dixit omnia esse vnū 7 oia esse deus dixit em̄ deū essentiā esse omniū creaturarū 7 esse oiz. Quartus error fuit ꝙ asseruit sicut lux nō videt̄ nisi in aere sic deus nec ab angel̄ nec ab boie videt̄ in se sed tantū in creaturis

Quintus error fuit ꝙ asseruit ꝙ si homo nō peccasset in duplicē statum ꝑfectus non fuisset nec generasset:sed eodē modo quo angeli sci multiplicati fūt fuissent 7 boies. Sextus error eius fuit ꝙ in charitate cōstituto nullum p̄ctm̄ imputabit̄. Unde sub tali specie pietatis eius sequaces omnē turpitudinē cōmittebant. vnde nō immerito p̄fatus dñs Jnnoc. dicit vbi supra de dicto Almarico loquēs:ita euz pater mēdacij excecauerat vt eius doctrina non tam heretica asserenda sit ꝙ insana.

Tertio loco in.c.cum xp̄s. extra de hereti.

ꝯdemnat̄ heresis dicentiū xp̄m nō esse aliq̄d ꝑm ꝙ homo. Quarto loco ꝯdemnate dicūtur hereses multoꝝ hereticoꝝ. vbi ita habet̄. Excōicamus 7 anathematizamus vniuersos hereticos Catharos Paterinos Paupes de lugduno. Passaguinos Josepinos Arnoldistas Speronistas 7 alios quibuscūq; noibus censeant̄. Qui aūt fuerint errores istoꝝ plene reperire non valuimus nisi tm̄ catharoꝝ siue paterinoꝝ 7 pauperū de lugduno et forassis oēs alij sequētes cōicant cū istis aut parum discrepant ab eis. Errores aūt catharoꝝ siue paterinoꝝ sunt varij: q: secta eoꝝ diuisa est in tres partes siue sectas p̄ncipales:quarū ꝑma vocat̄ Albaneñ.scōa Lozoreñ.tertia baiolenñ nihilominus oēs cathari cōueniūt in erroribus sequētibus ꝑm ꝙ ex lib.inq̄sitionis hereticoꝝ colligit̄ dimissis alijs in q̄bus ꝑticulariter inter se discrepant.

Primus eoꝝ error cōis est:ꝙ dyabol⁹ fecit hunc mundū 7 omnia que in eo sunt.

Secundus ꝙ omnia sacramēta ecclesie nihil ꝑsunt ad salutem.

Tertius ꝙ sacramēta xp̄i 7 eccl̄ie non sunt vera sed falsa 7 deceptoria.

Quartus ꝙ carnale matrimonium est peccatum mortale.

Quintus negant carnis resurrectionē.

Sextus credunt ꝙ comedere carnes 7 oua et caseum etiā vrgente necessitate est peccatum mortale.

Septimus ꝙ nō liz iurare in aliquo casu.

Octauus ꝙ potestates seculares peccant mortaliter puniendo malefactores vel hereticos.

Nonus ꝙ nemo pōt fieri saluus nisi p eos.

Decimus ꝙ parvuli baptizati non leuius punientur eternaliter q̄ latrones et homicide. verum est tm̄ ꝙ Albanenses in hoc dissentire videntur.

Undecimus ꝙ dicūt nō esse purgatorium

Duodecimus error est ꝙ fingūt multa inania 7 falsa 7 sacrilega sacramenta.

Tredecimus error est ꝙ dicūt ꝙ panis nō potest benedici q: est creatura dyaboli.

Decimusquartus error est ꝙ dicūt ꝙ ex pane non conficitur corpus xp̄i.

Decimusquintus est ꝙ p pniam nec glia augetur nec pena minuit̄ inferni.

Decimussextus ꝙ nō plus puniet̄ iudas ꝑditor q̄ infans vnius diei.

Decimusseptimus ꝙ omnes erūt equales in gloria vel in pena.

Decimusoctauus ꝙ de peccatis non est penitendum.

Decimusnonus q̄ male acq̄sita per vsuras vel rapinā nō sunt restituēda vsurā dicentes nullum esse peccatum.

Vigesimus error est q̄ nō implorāt auxilia beate virginis nec angelor nec sanctor nec muniūt se signo crucis.

Vi sunt errores cōes catharor siue pateri norum relinq̄mus aūt errores spāles quos baburunt prefate secte eorum.

Errores pauperū de Lugduno q̄ alio noie Valden. ⁊ Boemiste noiant.

Primus q̄ tenentes ecclesiasticā prātes dicunt se nō subesse romano pontifici nec prelatis ecclesie romane.

Secundus q̄ se solos esse eccliam ⁊ xpi discipulos affirmant.

Tertius q̄ se dicūt apl̄or successores ⁊ hre auctem apostolicā ligandi ⁊ soluendi.

Quartus q̄ dicunt romanam eccliam esse meretricez babylonē ⁊ omnes ei obedientes dicunt damnandos.

Quintus q̄ dicūt oms sanctos et fideles a tpe Siluestri pape esse damnatos.

Sextus error dicūt q̄ nulla miracula in ecclesia vera fiant quia nullus eorum aliquādo miracula fecit.

Septimus q̄ dicunt post ascensionē christi nulla esse seruanda statuta ecclesie nec eē alicuius valoris.

Capitulus.xxvi. In quo ponunt hereses cōdēnate in Sexto ⁊ in Clementinis.

Cap XXXVI

Onsequēter de

c erroribus siue heresibus que in Sexto ⁊ in Clemētinis reprobate sunt dicendū est. Sūt aūt be hereses que sequunt

In sexto ti.de sum.tri.⁊ fide ca.in fine.con demnate legunt due hereses.

Prima negantiū spm̄sanctū a patre⁊ filio eternaliter pcedere.

Secūda dicentiū q̄ spūssanctus a patre ⁊ filio tanq̄ ex duobus pncipijs ⁊ non tanq̄ ex vno procedat.

Hereses in Clemētinis pdemnate.

Prima heresis est dicentium q̄ xpo adhuc viuente latus eius fuerit lancea pforatū in.c. pmo de sum.tri.⁊ fide catho.

Scōa heresis dicentiū q̄ anima rōnalis siue intellectiua nō sit vere ⁊ p se forma humani corporis in.c.de sum.tri.et fide ca.

Tertia heresis dicentium q̄ paruulis licet per baptismum culpa remittatur: gratia tamen informans non infundatur nec virtutes: vbi supra.

Quarto loco pdēnat secta Beguardor et Beguinarū in.c.ad nrm.de here. Cuius secte errores sunt qui sequunt.

Prim⁹ error dicūt em̄ q̄ hō in vita pnti tm̄ et talē pfectōis gdū pōt acq̄rere q̄ reddet penitus impeccabilis ⁊ āpli⁹ in gra pficere non valebit. nam vt dicūt si q̄s semp pficere posset posset aliq̄s pfectior xpo inueniri.

Secūdo ieiunare nō oportet hoiez q̄ vl̄ orare post q̄ gradum pfectionis huius fuerit assecutus quia tunc sensualitas est ita pfecte spiritui ⁊ rōni subiecta q̄ homo pōt libere cōcedere corpori quicquid placet.

Tertio q̄ illi q̄ sunt in pdicto gdu pfectionis ⁊ spū libertatis nō sunt humane subiecti obedientie: nec ad aliq̄ pcepta eccl̄ie obligantur: qz vt asserūt vbi spūs dn̄i ibi libertas.

Quarto q̄ homo pōt finalē brītudinē sm oēz gradū pfectōis in pnti vita asseq̄ ficut eā in vita beata vel patria obtinebit.

Quinto q̄ q̄libet intellectualis natura se ipa naturalr est beata ita q̄ anima nō indigebit lumine glorie ipam eleuante ad deū videndum ⁊ eo beate fruendum.

Sexto q̄ se in actibus exercere virtutū est hominis imperfecti ⁊ perfecta anima licenti at a se virtutes.

Septimo q̄ mulieris osculū cū ad hoc nō iclinet natura est mortale pctm̄: actus tm̄ carnalis cū ad hoc inclinet natura pctm̄ non est maxime cum temprāt exercens.

Octauo q̄ in eleuatōne corpis xpi iesu hō nō debeat assurgere nec eidem reuerētiā exhibere asserētes q̄ eēt impfectōis eisdē si a puritate ⁊ altitudie sue pteplatōis tm̄ descēderēt q̄ circa mysteriū seu sacm̄ eucharistie aut circa passionē hūanitat̄ xpi aliq̄ cogitarēt. Nonnulla etiā alia sub simulata q̄daz sanctitatis specie dicūt faciūt ⁊ cōmittūt q̄ oculos diuine maiestat̄ offendūt ⁊ gne in se ptinēt periculū aiarū. Cū aūt ex debito cōmissi nobis officij hmoi secta detestabilē ⁊ pmissos ipi⁹ execrandos errores ne ppagent vlteri⁹ ⁊ p eos corda fideliū dānabilit̄ corrūpant extirpare ab ecclesia catholica nccrio habeam⁹ nos sacro approbāte pcilio secta ipam cū pdict̄ errorib⁹ dānam⁹ ⁊ reprobam⁹: oino ibidēres districti⁹ ne q̄s ipos decetero teneat ⁊ approbet vel defendat. Eos aūt q̄ sec⁹ egerint aiaduersione canonica decernim⁹ puniēdos. Quinto loco pdemnat heresis dicentiū vsurā nō esse pctm̄ in.c.graui.de vsuris.§.vltimo.

Capitulum.xxvii. In quo ponuntur errores ⁊ hereses condemnate in extrauagātibus Alexādri quarti et Honorij.

Ca. XXXVII

Lexāder quar

a tus in extrauagāte sua q̄ incipit Quidā scripture sacre itelligē tiam se hr̄e fatētes ⁊c. libellum ma gr̄i Guilbelmi de scō amore quē ꝯ religio sos mendicātes in detractionē ⁊ denigratio nē status eoꝝ ediderat: q̄ intitulat̄ de periculis nouissimoꝝ temporꝝ: tanq̄ iniquū ⁊ sceleſtū ⁊ execrabilē ꝓtinentē documēta ꝓaua falsa er ronea ⁊ nepharia dānat ⁊ reꝓbat: mandās vt vbicūq; talis libell⁹ repiat̄ cōburat̄ ⁊ abo leat̄ oīno sub pena excōicationis.

Cōsequēter idē roman⁹ pōtifex ꝑ alias ex trauagātes filr dānat ⁊ reꝓbat supradictuꝫ libellū ⁊ alios famosos libellos erroꝛib⁹ ple nos quos quidā alij magr̄i Parisien. in detra ctionem ordinū mendicantiū malitiose cōdi derunt: sicut ptz in extrauagāte q̄ incipit. Ex alto fuisse conspicimus. Et in extrauagāte q̄ incipit. Cum olim.

Ampli⁹ papa Nonoꝛi⁹ in extrauagāte sua q̄ incipit: Olim felicis recordatōis Gregoꝛi⁹ papa. x. reꝓbat ⁊ dānat secta seoꝝ q̄ se dicūt de ordie apl̄oꝝ: asserētes se vitā apl̄oꝝ tenere ⁊ euāgelicā pauptatē. Quoꝝ hereticoꝝ capi ta ⁊ ꝓncipes Geraldus segnerelli de parma et Dulcin⁹ discipul⁹ eius dioceſ Nouariēsis Quoꝝ erroꝛes ꝯdemnati sunt q̄ sequunt̄ ꝑut ex lib. in q̄stionis hereticoꝝ colligit.

Primus est q̄ auctoꝛitas romane eccleſie est omnino euacuata ⁊ iamdudū cessauit ꝓ pter malitiam ꝓlatoꝝ.

Secūdus est q̄ eccl̄ia quā tenent papa et cardinales ⁊ clerici ⁊ religiosi nō ē eccl̄ia dei sed ꝓbata eccleſia sine fructu.

Tertius q̄ eccl̄ia romana est illa meretrix que a fide xp̄i apostatauit de qua scribit Jo. in Apocalipsi.

Quartus q̄ tota illa ptās spūalis quā xp̄s dedit eccl̄ie ab initio translata sit in sectā eo rum qui dicunt̄ apostoli siue de ordine apl̄oꝝ quam sacrā vocant congregationē spāliter a deo missam ⁊ electaꝫ in ist̄is nouissimis dieb⁹ et q̄ ipsi ⁊ nulli alij habeāt ptātem quā habu it beatus Petrus apostolus.

Quint⁹ q̄ ipsi soli q̄ dicunt̄ apl̄i de p̄dicta secta seu ꝯgregatōne sunt eccl̄ia dei ⁊ sunt in illa pfectione in qua fuerūt apl̄i xp̄i.

Sext⁹ q̄ nō tenent̄ alicui bōi obedire nec summo pōtifici nec alteri: q̄ eoꝝ regl̄a q̄ fuit immediate a xp̄o libera est ⁊ pfectissima vita

Septim⁹ q̄ nec papa nec aliq̄s alius pōt eis p̄cipe q̄ deponāt statū illū seu ritū tante pfectionis nec etiā pōt eos excōicare.

Octauus q̄ de quolibz statu ⁊ ordine pō ⁊ q̄libet licite trāsire ad eoꝝ vitā ⁊ statū seu or dinē siue sit religiosus siue secularis ita q̄ vir sine ꝓsensu vxoꝛis ⁊ ecōuerso pōt relinq̄re ma trimoniū ⁊ ordinē intrare ip̄oꝝ.

Nonus q̄ null⁹ ꝓlatus eccl̄ie romane pōt separare mr̄imoniū sed ipsi possunt.

Decim⁹ q̄ null⁹ de vita seu statu vl̄ ordine ip̄oꝝ pōt licite intrare aliū ordinē seu regulā sine pcō mortali nec potest se supponere obe dientie hois cuiusq; q: hoc eēt descēdere a vi ta pfectissima ad minus pfectam

Undecim⁹ q̄ null⁹ pōt saluari nec intrare regnū celoꝝ nisi sit de statu seu ordine ip̄oꝝ.

Duodecimus q̄ oīs q̄ sequunt̄ eos pec cant ⁊ sunt in statu damnationis.

Decimusterti⁹ q̄ nullus papa roman⁹ ec cleſie pōt aliq̄ē absoluere a pctis nisi eēt ita scūs sicut fuit btūs petr⁹ apl̄s in viuēdo i oi moda pauptate ⁊ fine ꝓpo ⁊ in hūilitate non faciēdo guerras nec aliq̄ē p̄sequēdo ꝫ pmit tendo viuere q̄libet in sua libertate.

Decimusq̄rtus q̄ oīs ꝓlati eccl̄ie romane tā maiores q̄ miores a tpe sci Siluestri pape declinauerūt a modo viuēdi prioꝝ sctoꝝ sunt p̄uaricatores ⁊ seductores excepto ffre Petro de marrone q̄ fuit papa celestinus vocatus.

Decimusquitus q̄ oēs ordines religiosoꝝ ⁊ sacerdotū ⁊ dyaconoꝝ ⁊ subdyaconoꝝ ⁊ ꝓ latoꝝ sunt ad fidei catholice detrimentū.

Decimussext⁹ q̄ laici nō tenent̄ nec debēt decimas alicui sacerdoti siue ꝓlato romāe ec cleſie q̄ nō sit i tāta pfectōe ⁊ i tāta pauptate in q̄ta fuerūt xp̄i apl̄i. ⁊ iō decime nō debent dari nisi ip̄is q̄ dicunt̄ apl̄i ⁊ sunt paupes xp̄i

Decimusseptimus q̄ q̄libet vir ⁊ q̄libz mu lier nudi simul p̄nt iacere licite in vno ⁊ eodē lecto ⁊ licite tāgere mutuo vn⁹ alterū in oīm pre sui ⁊ osculari se inuicē sine peccato ⁊ cōū gere ventrē suum cum ventre mulieris ad nu dum si quis stimulet̄ carnaliter vt cesset ten tatio non est peccatum.

Decimusoctau⁹ q̄ iacere cū muliere ⁊ non cognoscere carnal̄r mai⁹ est q̄ suscitare mortuū.

Decimusnonus q̄ pfectioꝛ vita est viuere sine voto q̄ cum voto.

Vigesim⁹ q̄ eccl̄ia cōsecta nō pl⁹ valet ad orandū deum q̄ stabulū equoꝝ siue porcoꝝ.

Vigesimusprim⁹ q̄ ita bn̄ pōt adorari xp̄s in nemoꝛib⁹ sicut in eccleſijs vel melius.

Vigesimussecūdus q̄ ꝑ nulla causa debet homo iurare nisi ꝑ articulis fidei vel p̄ceptis dei ⁊ omnia alia p̄nt celari q̄tūcūq; iurēt di cere veritatē ⁊ mēriri ⁊ dolose palliare vt sit vnum in oꝛe ⁊ aliud in coꝛde.

In Extrauagãte Bonifacij.viij.que incipit: Vnã sanctã ꝛc.sunt errores sequentes condemnati.

Primus error est dicentiũ q̃ totius vĩs ecclesie non sit vnũ caput assignandũ. Contra quẽ errorẽ diffinit q̃ cuz ecclia vna sit:corpis ecclie nõ sunt capita sed vnuz est scz christus eiusq̃ vicarius romanus pontifex.

Secũdus error est dicentiũ gladiũ tpalem nullo modo pertinere ad ecclĩam nec subesse gladio spũali. Contra quẽ diffinit in prãte ecclesie duos esse gladios.s. spũalem et tpalem gladiumq̃ tpalem subesse gladio spirituali ꝛ potestatem temporalem spũali.

Tertiꝰ ẽ error dicentiũ nõ oĩs fideles subiectos esse romano pontifici. Cõtra quẽ diffinit subesse romano pontifici omnẽ humanaz creaturã esse de necessitate salutis.

In extrauagãte Clemẽt.v. q̃ incipit Gloriosam ecclĩam ꝛc. ꝓdẽnant errores quorũdã fratrũ minorũ q̃ sequunt

Primus error eorũz est q̃ fingunt duas ecclesias. Vnam carnalem ꝛ affluentẽ diuitijs sceleribus maculatam: cui romanũ presulem alioscz inferiores prelatos dominari asserũt. Aliam spũalem virtute decoram paupertate succinctam: in qua ipsi soli eorumq̃ complices continentur.

Secũdus error eorũz est: q̃ ois iurisdictionis auctas sit omnino in ministris ecclesie romane euacuata et in solis ipsis maneat:sicut spũalis vite sanctitas.

Tertius error est:q̃ in nullo euentu iurandum est.

Quartus error:q̃ sacerdos in mortali peccato exñs nõ consecrat nõ conficit nõ potest ecclesiastica sacramenta conferre.

Quintus error est:q̃ euangeliũ xp̃i in se solis hoc in tempe asserunt esse completũ quod hactenus dicũt fuisse abiectũ immo prorsus extinctũ. Et vt in p̃cedẽti extrauagãn. habet sunt multa alia que isti p̃sumptuosi boies cõtra cõiugij venerabile sacrm garrire dicunt: multaq̃ decursu tpis siue seculi somniãt multaq̃ de antixp̃i aduentu quez iamiã instruere asserunt flebili vanitate diuulgãt. Que oĩa quia partim heretica partim insana partim fabulosa cognoscimus damnanda potius cũ suis auctoribus q̃ stilo prosequenda aut referenda censemus.

In extrauagãtibus Joh.xxij. ꝓdemnãt sequẽtes errores ꝛ hereses Marsilij de padua ꝛ Joh. de Janduno.

In extrauagãte que incipit: Licz iuxta doctrinã apostoli ꝓdemnant spãliter septem errores quos Marsilius de padua ꝛ Jo. de Jãduno dogmatizarũt. Quorum.

Primus est q̃ id quod legit in euangelio Matth. q̃ xp̃s soluit tributum cesari quãdo staterem sumptum ex ore piscis illis qui petebant didragma iussit dari. hoc fecit non condescensione ꝛ liberalitate sue pietatis sed necessitate coactus.

Scõs q̃ btus Petrus aplus nõ plus fuit caput ecclie q̃ ãlibet alioꝝ apostolorum.

Tertio q̃ btus Petrus nõ habuit plus auctoritatis q̃ habuerũt alij apostoli.

Quartꝰ q̃ xp̃us nullũ caput dimisit ecclie nec aliquem fecit vicarium suum.

Quintus q̃ ad imperatorem spectat corrigere papam ac instituere.

Sextus q̃ omnes sacerdotes siue sit papa siue archiep̃s siue sacerdos simplex quicunq̃ sunt equalis auctris ꝛ iurisdictionis ex institutione xp̃i sed q̃ vnus plus habeat alio hoc est fm q̃ imperator concessit et sicut cõcessit ita revocare potest.

Septimus q̃ papa vel tota ecclesia simul iuncta nullum hominem q̃tũcunq̃ sceleratũ potest punire punitione coactiua nisi imperator daret eis auctoritatem.

In extrauagãte eiusdẽ Joh.xxij. que incipit. Cũ inter nullos ꝛc. dãnat et reprobat errorem sequentem.

Condẽnat tranq̃ erroneum ꝛ hereticum si quis ptinaciter affirmauerit q̃ redẽptori nostro eiusq̃ apostolis in his que ipos habuisse sacra scriptura testat nequaq̃ ius vtendi seu consumendi competierit nec illa vẽdẽdi seu donandi ius habuerint aut ex ipis alia acquirendi que tamen ipos de premissis fecisse scriptura sacra testatur seu ipsos potuisse facere supponit expresse.

In extrauagãte eiusdẽ Joh.xxij. que incipit: Vas electõis: ꝓdẽnant errores Joh. de poliaco magri Parisiẽ. circa audiẽtiã ꝓfessionũ sequẽtes.

Primus error ꝓdẽnatus p̃fati magistri de poliaco est q̃ asserebat q̃ cõfessi fratribus habẽtibus licentiã gñalẽ audiendi cõfessiones tenent eadem peccata que confessi fuerãt ire rum confiteri ꝓprio sacerdoti.

Secũdus error fuit q̃ stante statuto: Bis vtriusq̃ sexus: edito in ꝯcilio gñali romanus pontifex nõ potest facere q̃ parochiani non teneant omnis pctã sua semel in anno ꝓprio

sacerdoti confiteri quē dicit esse parochiales curatū: immo nec deus possz hoc facere qz vt dicebat implicat contradictiones.

Tertius error est q papa nō pōt dare gñalē ptātem audiēdi ꝯfessiones immo nec deꝰ qm̄ ꝯfessus habēti generalē licentiā teneat eadē iterum ꝯfiteri ꝓprio sacerdoti quē dicit eē vt premittitur parochialem curatum:

Istos errores tanq̄ falsos z erroneos et a doctrina sana deuios aucte apostolica damnat z reprobat p̄fatus dñs Joh. xxij. doctrinā ipam contrariā veram eē z catholicā asserēs q illi qui predictis fratribus cōfitentur non magis teneant eadē peccata iterū cōfiteri q̄ si alis illa ꝯfessi fuissent eoz proprio sacerdoti iuxta dictum concilij generale.

Ca. xxxviii

Caō. xxxviij. De errorib⁹ z hereſib⁹ Joānis vicleff et Jo. Hus in cōcilio Constantien. condēnatis.

Am describen:

de veniūt hereses Joh. vicleff et Joh. Hus que in ꝯcilio Constantien. ꝯdēnate legunt. Ponemus aūt in p̄mis errores z hereses Joānis vicleff. Secūdo errores et hereses Joh. hus. Et p̄mo sequit tenor articuloz Joh. vicleff.

Substātia panis materialis z filr substātia vini materialis remanēt in sacro altaris.

Accidentia panis nō manēt sine subiecto in eodem sacramento.

Xps nō est in eodem sacramēto idētice et realiter in ppria p̄ntia corporali.

Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali nō ordinat non consecrat nō cōficit non baptizat.

Non est fundatum in euāgelio q christus missam ordinauerat.

Deus debit obedire dyabolo.

Si homo debite fuerit cōtritus oīs confessio exterior est sibi supflua z inutilis.

Si papa sit p̄scitus z malus z p oīs membrum dyaboli nō habet ptātez sup fideles ab aliquo sibi datam nisi forte a cesare.

Post Urbanū sextū nō est aliq̄s recipiendus in papam sed viuendū est more grecoz sub legibus propriis.

Contra scripturā sacram est q viri eccliastici habeant possessiones.

Nullus p̄latus debz aliquē excōicare nisi sciat ipz p̄us excōicatū a deo: z q̄ sic excōicat fit et hoc hereticus vel excōicatus.

Prelatus excōicans clericum qui appellauit ad regem vel ad concilium regni: ipe traditor est regis et regni.

Illi qui dimittunt predicare siue verbum dei audire ꝓpter excōmunicationez hominū sunt excōmunicati z in die iudicij traditores christi habebuntur.

Licet alicui dyacono vel pbro predicare verbum dei absq̄ auctoritate sedis apostolice siue episcopi catholici.

Nullus est dominus ciuilis nullus est prelatus nullus est episcopus dum est in peccato mortali.

Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona tpalia ab eccliā possessionatis habitualiter delinquētibus. i. ex habitu nō solo actu delinquentibus.

Populares possunt ad suū arbitrium dominos delinquētes corrigere.

Decime sunt pure elemosyne z parochiani possunt ꝓpter peccata suoꝝ p̄latoz̄ ad libitum suum eas auferre.

Speciales oīones applicare vni p̄sone p̄ latos vel religiosos nō plus ꝓsunt eidem q̄ generales ceteris paribus.

Conferēs elemosynam fratribus est excōmunicatus co facto.

Si quis ingredit religionem p̄uatā qualemcūq̄ tam possessionatoz̄ q̄ mendicantiū reddit ineptior z inhabilior ad obſuationes mandatoz̄ dei.

Sancti instituentes religiones p̄uatas sic instituendo peccauerunt.

Religiosi viuentes in religionibus p̄uatis non sunt de religione xp̄iana.

Fratres tenent p labores manuum victuz acquirere z non per mendicationem.

Oīs sunt symoniaci qui se obligāt orare p aliis eis in temporalibus subuenientibus.

Oratio p̄sciti nulli valet.

Omnia de necessitate absoluta eueniunt

Confirmatio ieiunium clericoz̄ ordinatio locoz̄ consecratio reseruantur pape et episcopis ꝓpter cupiditatem lucri temporalis et honoris.

Uniuersitates studia collegia graduationes z magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta et tantum ꝓsunt ecclesie sicut dyabolus.

Excōicatio pape vel cuiuscūq̄ p̄lati non est metuenda quia est censura antixp̄i.

Peccant fundantes claustra et ingredientes sunt veri dyaboli.

Ditare clerum est contra regulam xp̄i.

Siluester papa z Cōstantinus imperator errauerunt ecclesiam dotando.

Omnes de ordine mendicantium sunt heretici et dantes eis elemosynam sunt excommunicati.

Ingredientes religionē aut aliquē ordinez eoipso inhabiles sunt ad obseruandū diuina ꝓcepta et per ꝓns puenīedi ad regnū celoꝝ nisi apostatauerint ab eisdem.

Papa cum omnibus suis possessiones habentibus sunt heretici eo ꝙ possessiones hñt et omnes consentientes eis.s.domini seculares et laici ceteri.

Eccl'ia romana est synagoga satbane nec papa est immediat⁹ vicari⁹ xpi ⁊ apostoloꝝ.

Decretales epl'e sūt apocryphe ⁊ seducūt a fide xpi ⁊ clerici sunt stulti qui studēt eas.

Imparor ⁊ dñi rpales sunt seducti a dyabolo vt eccl'iam suā dotarēt de bonis rpalib⁹

Electio pape a cardinalibus ꝑ dyabolum est introducta.

Non est de nēcitate salut̄ credere romanā eccl'iam esse suprēmā inter alias ecclesias.

Error eēt si ꝑ romanā eccl'iaz itelligat vl'is ecclesia aut conciliū generale aut ꝓ quāto negaret ꝓmatum summi pontificis super alias ecclesias particulares.

Fatuum est credere indulgentias pape et episcoporum.

Iuramēta illicita sunt q̄ fiūt ad roborādū humanos cōtractus ⁊ cōmercia ciuilia.

Augustinus Benedict⁹ ⁊ Bernardus dānati sunt nisi penituerint de hoc ꝙ habuerūt possessiones et instituerūt ⁊ intrauerunt religiones. ⁊ sic a papa vsq̄ ad vltimū religiosuz omnes sunt heretici.

Omnes religiōes indifferēter introducte sunt a dyabolo.

Secundo tenor articuloꝝ Jo.
Hus sequitur et est talis.

Unica est scta vl'is eccl'a tm̄ ē vna sicut tm̄ vnus numerus omniū ꝑdestinatorum.

Paulus nunq̄ fuit mēbrū dyaboli licet fecerit quosdam actus actibus ecclesie malignantium similes.

Prescīti nō sunt ptes eccl'ie cū nulla ei⁹ps finaliter ab ea excidit eo ꝙ ꝑdestinatiōis ei⁹ charitas q̄e ipam ligat non excidit.

Due nature diuinitas et humanitas sunt vnus christus

Prescitus etsi aliq̄n sit in gratia ꝝm pñtez iustitiam tamen nunq̄ est pars sancte eccl'ie et ꝑdestinatus semp manet membrum eccl'ie licet aliquādo excidat a gratia aduēntitia sed non a gratia predestinationis.

Sumēdo eccl'iaz ꝑ cōuocatione ꝑdestinatoꝝ siue sint in gr̄a siue nō ꝝm pñtem iustitiā isto modo ecclesia est articulus fidei.

Petrus non est nec fuit caput ecclesie sancte catholice.

Sacerdotes quōlibz crimiose viuētes sacerdotiū polluunt ptātē ⁊ sic vt filij infideles sentiunt infideliter de septem sacramētis ec clesie de clauibus officijs cēsuris cerimonijs sacris rebus ecclesie veneratione reliquiarū indulgentijs et ordinibus.

Papalis dignitas a cesare inoleuit ⁊ pape ꝓfectio ⁊ institutio a cesare emanauit.

Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se vel de alio ꝙ esset caput ecclesie particularis sancte vel romanus pōtifex caput romane ecclesie.

Nō opz credere ꝙ iste q̄cūq̄ est romanus pontifex sit caput cuiuslibet ecclesie particularis sancte nisi deus eum ꝑdestinauerit.

Nemo gerit vicē xpi vel pñs nisi sequatur eū i moribus: cū nulla alia seq̄la sit ptinētior nec aliter recipiat a deo ꝓcuratoriaz ptātem qm̄ ad illud officiū vicariatus requirit ⁊ moꝝ conformitas ⁊ institutētis auctoritas.

Papa nō est verus nec manifest⁹ successor ꝓncipis apl'oꝝ si viuit moribꝰ ꝓtrarijs petro et si querit auaritiā tūc est vicarius Jude scarioth. ⁊ pari euidētia cardinales nō sunt veri et manifesti successores collegij alioꝝ apl'oꝝ xpi nisi vixerint more apl'oꝝ suātes mādata et concilia domini nostri iesu xpi.

Doctores ponētes ꝙ aliquis ꝑ censuram ecclesiasticam emēdandus si corrigi noluerit seculari iudicio est tradēdus ꝑ certo sequunt in hoc pontifices scribas et phariseos q̄ xpm non volentem eis obedire in oibus dicentes nobis non licet occidere quenq̄ ipm seculari iudicio tradiderunt ⁊ ꝙ tales sunt homicide grauiores ꝙ pilatus:

Obediētia ecclesiastica est obediētia ꝝm admonitionem sacerdotum ecclesie preter expressam auctoritatem scripture.

Diuisio immediata humanoꝝ operū est ꝙ sunt vel virtuosa vel vitiosa: q: si homo est vitiosus ⁊ agit quicq̄ tūc ē vitiosus: si virtuosus et agit quicq̄ agit virtuose: q: sicut vitiuz qđ crimen dicit seu pctm̄ mortale inficit vniuersaliter actus hominis vitiosi: sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosi.

Sacerdos xpi viuēs ꝝm legē eius habens scripture notitiā ⁊ affectū ad edificandū populum debet ꝑdicare nō obstante ptensa excōicatione, Et.j. ꝙ si papa vel aliq̄s ꝓpositus mandat sacerdoti sic dispoito nō ꝑdicare nō debet subditus obedire.

Quilibet predicantis officium accipit de mandato qui ad sacerdotiuz accedit: ⁊ illud mandatuz debet exequi ptensa excōicatione nō obstante.

Per censuras excōicationis suspensionis ⁊ interdicti ad sui exaltationē clerus populū laicalē sibi suppeditat. auaritiā multiplicat. malitiā ꝓtegit ⁊ viaz ꝑparat antixpo. Signū aūt euidens est ꝙ ab antixpo ꝓcedunt tales censure quas vocant in suis ꝓcessibus fulminationes q̄bus clerus ꝑncipalissime ꝓcedit contra illos qui denudāt nequitiā antixpi q̄ clerū ꝑ se maxime vsurpabit.

Si papa est malus ⁊ ꝑsertim si est ꝑscitus tunc vt Judas aplus est dyabolus fur ⁊ filius pditionis ⁊ nō est caput ecclesie sancte militantis cum nec sit membrū eius.

Gratia ꝑdestinationis est vinculū quo corpus ecclesie ⁊ quodlibet eius membrū iungit xpo capiti insolubiliter.

Papa vel prelatus malus et prescitus est equiuoce pastor ⁊ vere fur ⁊ latro.

Papa nō debet dici sanctissimus etiā ꝑm officiū q̄ als etiā ret deberet dici sanctissim? ex officiū ⁊ doctores ⁊ ꝓcones dicerent sancti immo etiaz dyabolus deberet vocari sanct? cum sit officiarius dei.

Si papa viuit xpo contrarie etiam si ascēderet ꝑ ritam ⁊ legitimā electionem ꝑm constitutionem humanā vulgatā tamen aliunde ascenderet q̄ ꝑ xpm dato etiam ꝙ intraret ꝑ electionem a deo ꝑncipaliter factam. Naz iudas scarioth rite ⁊ legitime est electus a deo xpo iesu ad epatum ⁊ tamen ascendit aliūde in ouile ouium.

Condemnatio. xlv. articulor Jo. Vicleff. per doctores facta est irrationabilis ⁊ iniqua et male facta ⁊ ficta est causa ꝓ eos allegata scilicet ꝙ nullus ex eis est catholicus sed quilibet eorum aut est hereticus aut errone? aut scandalosus.

Non eoipso ꝙ electores vel maior pars eorum cōsenserit viua voce ꝑm ritus hominū in ꝑsonam aliquā eoipo illa ꝑsona legitime est electa vel ꝙ eoipo est verus ⁊ manifestus successor vel vicarius Petri apostoli vel alteri? apostoli i officio ecclīastico. vñ siue electores bene vel male egerint opibus electi debem? credere. nam eoipo quo quis copiosi? operat meritorie ad ꝑfectum ecclie habet a deo ad ꝫ copiosius potestatem.

Non est scintilla apparētie ꝙ oporteat eē vnū caput in spūalibus reges eccliam quod semp cū illa militāte ecclia conuersek.

Christus sine talibus mōstruosis capitib? ꝑ suos veraces discipulos sparsos ꝓ orbē terrarum melius suā eccliam regularet.

Apostoli et fideles et sacerdotes dñi strē nue i necrīs ad salutē regularūt ecclesiā antecq̄ papē officium fuerit introductū sic facerent deficiente ꝑ summe possibile papa vsq̄ ad diem iudicij.

Nullus est dñs ciuilis nullus est prelatus nullus est ep̄s dum est in peccato mortali.

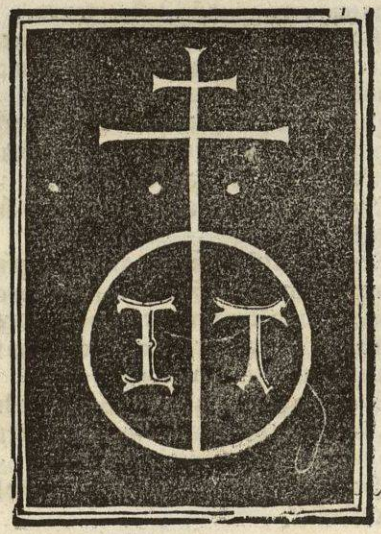
Auctoris peroratio

Hec ꝑ complemēto huius quarti libri dixisse sufficiant. ⁊ ꝑ ꝫ̄ns huius toti? nostri operis. Habito g̃ fine istius nostre Summe quā quattuor libris distinctā de eccliā intitulandam duximus erectis sursum luminib? ac manibus ad ipsius sancte ecclesie caput ⁊ sponsum iesum xpm dñm nostrum fontē sapiētie: cuius dignatissima gratia hoc opus ꝫ multq̄ laboribus ⁊ infirmitatibus fatigati ꝓsumma uimus ingētes illi gratias offerētes dicimus Tibi laus tibi gloria tibi gratiarū actio in secula seculorum Amen.

Hec Summa longe reuerēdi patris ⁊ dñi dñi Joh. de turrecremata sancte Romane ecclesie tituli sctē Marie in Trāstyberim pbī cardinalis sancti Sixti vulgariter nūcupati contra ecclesie ⁊ ꝑmatus apostoli Petri aduersarios intitulata: ac per. M. Joannem Trechsel alemānū: Lugduni diligētissime impressa: Anno nostre saluris. Mcccclxxvi. die vero. xx. mensis septembris: ad omnipotētis dei gloriam feliciter claudit.

Registrum operis huius.

a.b.c.d.e.f.g.h.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t.v.x.y.z. A.B.E.D.E.ff.G.et. H. sūt quaterna. i. terniū. et. J. quinternum.

Tractatus cōpendiosissimi sep tuagintariū questionū sup prāte ⁊ auctoritate papali ex sentēcijs scti Thome collectarū per mgrm Johānem de turrecremata ordinis p̄dicatoꝝ ad Julianū cardinalē incipit prefatio.

Andasti reuerē

m dissime pater ⁊ dñe prestantissime dñe Juliane dignissime pbr cardinalis vt ea que de sūmi pōtificis ptāte gloriosus doctor sanctꝰ Thomas de aquino sparsiz ponit in suis operibꝰ in vnū colligerē tractatulū. Jn quo pro nascētibꝰ difficultatibꝰ circa romani pōtificatꝰ singularē auctoritatem reuerēdissima paternitas vra posset fine laboriosa multoꝝ reuolutione librorū huius splendissimi doctoris ad manū habere sentētias. Optassem plane hoc onus aut studiosiori viro cui familiarior eēt p̄fati doctoris doctrina fuisse iniūctum: aut alio clariori tpe mihi. in quo laboriosiori alioꝝ sollicitudine magis integra pscrutationi tantoꝝ librorꝝ vacare potuissem. Verū q; olim paternitati vre reuerēdissime placuit: vt hoc p me ⁊ nunc fieret mandata vestre dñationis cōplexus: sequētes sententiarū flores eiusdē beatissimi doctoris Thome librorꝝ quos nunc pfunctorie trāscurrere potui: in hūc codicellū tanquā in vnū manipulū florū collegi. quiꝫ vt gratiorꝫ vre reddere tur reuerēdissime paternitati ⁊ aptius eiꝰ redoleret vtilitas: formatis circa ipsam auctem summi pōtificis titulis septuagintariū questionū quibꝰ ex prefati doctoris sancti libris satisfieri reperam ante noiatos sententiarū flores: per modū respōsionū ordine debito seruato: p̄texui. Sequitur questio prima.

Questio prima ē vtrū

Questio prima

supra cēpos aliquis dādus sit superior in eccl'ia

Ad hanc questionē respondet sanctꝰ Thomas affirmative q; sic in multē locis. primo in quarto sniarū di. xxiij. q. vlt. vbi rationez assignās loq̄tur. Ubicūq; multa sunt ordinata in vnū oportet esse aliq̄d vle regimen sup particularia regitiua: qz in omnibꝰ virtutibꝰ ⁊ actibꝰ vt dicit primo etbi. est ordo sm ordinem finis. Bonū autē cōmune est diuiniꝰ q; bonum speciale ideo sup ptātem regitiuaz que cōicat bonū speciale oportet esse ptātem regitiuā vlez respectu boni cōis: alias nō potest eē colligatio ad vnū. Et ideo cū ecclesia sit vnū corpus opz si ista vnitas debeat seruari q; sit aliqua ptās regitiua respectu totiꝰ eccl'ie supra ptātez cēpalē: qua vnaquaq; specialis ecclesia regit ⁊ hec est ptās pape. Et ad argumentū quo sic arguitur in oppositū q; omēs epi sunt aplorꝝ successores: ꝫ ptās q̄ data est vni aplorꝝ. s. Petro Mat. xvi. etiā data est omnibus aplis Roma. xx. ergo oēs epi sunt pares: ⁊ ita vnus nō est super alterū.

Arguitur.

Rñdet. s. Tho. in eodē loco sic. q; q̄uis omnibus aplis data sit cōiter potestas ligādi et soluendi: tñ in hac potestate vt ordo aliqs seruaret p̄io soli petro data est vt ostenderet q; ab eo debeat ista ptās descendere: propter qđ etiā ei dixit singulr. Confirma fratres tuos ⁊ pasce oues meas. i. loco mei. ⁊ vt dicit chrysostomus. prepositus ⁊ caput esto fratruz vt ipsi te in loco meo assumētes vbiq; terraruz te in trono tuo sedentē p̄dicent ⁊ cōfirment. Leterū scdo ad eandē questionē inducit idē doctor sanctꝰ plēs rōes in ꝗrto cōtra gentiles ca. lxxvij. vbi ita ait. Manifestū est aūt q; q̄uis populi per diuersas dioceses ⁊ ciuitates distinguant: tamen sicut est vna ecclesia ita oportet esse vnuz populū xp̄ianū. Sicut ergo in vno spāli ppl'o xp̄i requirit vnus ep̄s qui sit totius populi caput: ita in toto popl'o xp̄iano requiritur q; sit vnū totius ecclesie caput. Jtem ad vnionem ecclesie requirit q; oēs fideles in fide cōueniant. Circa vero ea que fidei sunt cōuenit questiones mouere. per diuersitatē aūt sententiaruz diuideret eccl'ia nisi in vnitate per vnius sniam cōseruaretur. Exigit ergo ad vnitatem eccl'ie seruandā q; sit vnus qui toti eccl'ie p̄sit. manifestū est aūt q; xp̄s ecclesie nō deficit in necessarijs quā dilexit: ⁊ p̄ qua sanguinem suū fudit: cum etiā de synagoga dicat p̄ dñm. Quid vltra debui facere ⁊ nō feci vinee mee. Esa. v. Non est ergo dubitandum quin ex ordinatione xp̄i vnus toti ecclesie p̄sit. Adhuc nulli dubiuz quin ecclesie regimen sit optime ordinatū: vtpote per eū dispositū per quem reges regnāt ⁊ legum cōditores diffiniūt iusta. Optimū autē regimen multitudinis est q; regat p vnū. qđ pz ex fine regiminis que est pax Pax em̄ ⁊ vnitas subditoꝝ est finis regentis vnitatis autem causa cōgruentior est vnus q; multi. Manifestū est igit regimē eccl'e sic eē dispositum vt vn'us toti ecclesie p̄sit. Amplius ecclesia militans a triumphanti eccl'ia per similitudinē deriuat. Unde ⁊ Joh. apo. xxi. Vidi Jbm descendentē de celo. Et moysi dictum est vt faceret omnia sm exemplar qđ ei in mōte monstratū est. Jn triumphāte aūt ecclesia vnus p̄sidet qui etiā p̄sidet in toto vniuerso: scz deus. Dicit em̄ apo. xxi. Et ipsi populus eius erunt: ⁊ ipse deus cum eis erit eoꝝ deus. igitur ⁊ in ecclesia militante vnus est qui p̄sidet vniuersis. hinc est q; Jobel. primo dicit. Congregabunt filij iude ⁊ filij israel pariter ⁊ ponent sibi caput vnum ⁊ dominus dicit Jo. x. ⁊ fiet vnum ouile ⁊ vnus pastor. Si quis au

Respondetur

tem dicat q̄ vnuꝫ caput ⁊ vnus pastor est xp̄s qui est vnus ⁊ vnius ecclesie sponsus nō sufficienter respōdet. Manifestuꝫ est em̄ q̄ omnia ecclesie sacramenta ipse xp̄s perficit. ipse enim est qui baptisat: ipse ē q̄ peccata remittit: ipse est verus sacerdos qui se obtulit in ara crucis ⁊ cuius v̄tute corpus eius in altari quottidie cōsecrat. Et tm̄ q̄ corporaliter nō cū omnibus fidelibus p̄sentialiter erat futurus: elegit ministros ecclesie per quos sacramēta fidelibus dispēsaret: vt supra dictū est. Eadem igitur ratione: q̄ presentiam corporalē erat ecclie subtracturus oportuit q̄ alicui cōmitteret q̄ loco sui vniuersalis ecclesie gereret curaꝫ: hinc est q̄ petro dixit ante ascensionē: pasce oues meas. Jo. vltio. et aī passionē. Tu aliq̄n̄ conuersus cōfirma fratres tuos. Luc. xxij. Et ei soli p̄mittit tibi dabo claues regni celorū: vt ostēderet potestas clauiū per eum ad alios deriuāda ad cōseruandam ecclesie vnitatē. hec ille.

Questio secūda

Questio secūda ē vtrū

Romanus pōtifex sit primus ⁊ maximus oīm episcopoꝝ. Ad hanc questionē rn̄det. s. Tho. affirmatiue in tractatu cōtra errores grecorū in. c. lxvi. vbi titulus talis est q̄ Roman⁹ pon. est primus ⁊ maximus inter oīs epos p̄ vna parte inducēs auctoritates sic ait. Q̄ em̄ Romanus pontifex successor petri ⁊ xp̄i vicarius sit primus ⁊ maximus oīm epoꝝ canon concilij exp̄sse ostendit sic dicens. Veneramur sm̄ scripturas ⁊ canonū diffinitōes sanctissimuꝫ antique Rome ep̄m primū esse ⁊ maximū oīm epoꝝ. hoc aūt auctoritati consonat sacre scriptture que inter aplos petro attribuit primuꝫ locū tam in euāgelijs q̄ in actibus aplorū. vnde dicit Crisо. sup Mat. Super illud accesserūt discipuli ad ihm̄ dicentes. Quis maior est in regno celoꝝ: q̄ quidē humanū scandalum cōceperunt: qō ⁊ iam in se occultare non poterant: ⁊ tumore cordis nō sustinebāt in eo q̄ viderant petrū sibi p̄ferri ⁊ prebonorari.

Questio tertia

Questio tertia est vtrū

Romanus pōtifex existat ceteris patriarchis prelatus. Ad hanc questionem respondet sanctus tho. affirmatiue in tractatu supradicto ca. lxxi. vbi ita dicit. Patet etiaꝫ q̄ ipse patriarchis prelatus existat ex hoc q̄ cyrillus dicit q̄ ipsi⁹. s. aplici troni Romanoꝝ pontificū solius est reprehendere statuere corrigere disponere soluere ⁊ loco ipsius ligare qui ipsum edificauit. Et Crisо. super actus aplorū dicit q̄ petrus est vertex sanctissimus beati aplotici throni pastor bonus. Et hoc etiā patet ex

auctoritate dn̄i dicētis Lu. xxij. Tu aliq̄n̄ conuersus confirma fratres tuos.

Questio quarta

Questio quarta ē vtrū

papa ni tota ecclesiā xp̄i v̄lem p̄lationē bēat.

Ad hanc questionē respōdet sanct⁹ Thōs affirmatiue in p̄fato tractatu cōtra errores grecorum in ca. lxvij. Vbi ita dicit q̄ predict⁹ xp̄i vicari⁹ in totam eccl̄iam xp̄i v̄lem prelationē obtineat. Legit̄ em̄ in Calcedon̄. cōcilio q̄ tota synod⁹ acclamauerit Leoni pape Leo sanctissim⁹ ⁊ ycomenic⁹. i. v̄lis patriarcha p̄ multos annos viuat. Et Crisо⁹. sup Mat. Fili⁹ q̄ patris est ⁊ ipsi⁹ filij p̄tatem Petro v̄lem cōcessit vbiq̄ terrarū ⁊ homini mortali oīm que in celo sunt dedit auctoritatē dādo ei claues: ad hoc vt etiā ecclesiā vbiq̄ terrarū āplificet Et sup Joh. in homel. lxxv. Jacobū localiter in loco terminat Petrū aūt tot⁹ orbis mgr̄m ⁊ doctorem ordinat: idē sup actus aplorū. Petrus a filio sup omnes qui filij sunt p̄tātem accepit nō vt moyses in gēte vna: sed in vniuerso orbe. Hoc etiam trabit̄ ex auctoritate sacre scripture. Nā petro indistincte oues suas xp̄s cōmisit dicens Jo. vlt. pasce oues meas. ⁊ Jo. x. sit vnū ouile ⁊ vnus pastor.

Questio quinta

Questio quīta est vtrū

sit error dicere rōane ecclesie pōtificem nō habere v̄lis eccl̄ie primatū. Respondet sanctus Thomas affirmatiue in ante dicto tractatu ꝯ errores grecoꝝ in ca. lxvi. vbi sic dicit. Similis aūt error est dicentiū xp̄i vicariuꝫ rōane ecclesie pontificez nō habere vniuersalis eccl̄ie primatū: erroi dicentiū spm̄sanctū a filio non p̄cedere. Ipse em̄ xp̄s dei filius suā ecclesiam cōsecrat ⁊ sibi spūsancto quasi ex suo caractere ⁊ sigillo vt ex suprapositis auctoritatib⁹ manifeste babet̄. Et filr xp̄i vicari⁹ suo primatu ⁊ prouidentia v̄lem eccl̄iam tanq̄ fidelis minister xp̄o subiectā seruat. Et ad illud qō dicit̄. di. xlix. c. null⁹. null⁹ patriarcharū vniuersitatē vocabulo vnq̄ vtatur ⁊ in. c. sequēti. vbi Grego. p̄bibet se v̄lem vocari. rn̄det sanctus Thomas in tractatu ꝯ impugnātes religionez sic dicens. q̄ aūt papa v̄lem pontificē se p̄bibet nojari nō hoc ideo est q̄ ipse nō habeat auctoritatem imediatā ⁊ plenā in qualz ecclesia: ſz q̄ nō p̄ficitur cuilz particlari eccl̄ie vt ppr⁹ ⁊ spālis illius ecclesie rector. Sic em̄ cessarēt oīm aliorū pontificū potestates. ⁊ hoc cap. inductū p ratione inducit.

Questio sexta

Questio sexta est vtrū

papa sit superior in tota eccl̄ia. rn̄det sanctus

Tho.affirmatiue.p3 primo ex iam dictis Sed sc3o hoc idem asserere videt in quarto. di.xv. vbi querit an oēs teneant ad ieiuniū arguendo in tertio argumēto.dicit fm Ugb.in lib.de dispensatōe vt pcepto. Jn pcepto supioris nō pōt dispēsare inferior sed quelibet singulariū psonarū est inferior q̄ ecclia que ieiuniū sub pcepto statuit:nisi forte ille qui est caput totius ecclesie vel loco capitis:scilicet papa.ergo sequitur q̄ nullus potest dispensare.

Questio septia

Questio septia ē vtrū

papa sit caput vlis ecclie. Rn̄.affirmatiue.s. Tho.in multis locis:sed potissime in ⁊tia pte q.viij.art.vi.vbi q̄rēs vtrū sit ꝓpriū xpo eē caput ecclesie ita dicit: q̄ caput in alia membra dupl̄r influit.vno modo quodā intrinseco fluxu ꝓput virtus motiua ⁊ sensitiua a capite deriuat ad cetera mēbra. Alio modo fm exteriorē quandā gubernationē ꝓput.s.fm visum et alios sensus q̄ in capite radicant dirigit homo i exterioribus actibus. Interior aūt fluxus gratie nō est ab aliquo nisi a solo xpo cui⁹ humanitas ex hoc q̄ est diuinitati cōiuncta h3 iustificandi virtutē. Sed influxus in mēbra ecclie q̄tum ad exteriorē gubernationē pōt alij conuenire:⁊ fm hoc alij possunt dici capita ecclesie. fm illud Amos.vi. Optimates capita populoꝝ.differēter tn̄ a xpo:primo quidē quātuz ad hoc q̄ xps est caput oium eoꝝ que ad ecclesiam ptineant fm oēm locū ⁊ tps ⁊ statū. Alij aūt hoies dicunt capita fm quedam spālia loca: sicut epi suarum ecclesiarū vel etiā fm determinatū tps: sicut papa est caput totius ecclesie.s. tpe sui pōtificatus ⁊ fm determinatū statū prout.s.sunt in statu viatoꝝ. Alio modo fm q̄ xpus est caput ecclie ꝓpria virtute. Alij ꝺo dicunt capita in q̄tuz vicē gerūt xpi:vt.ij. Lor.ij. Naz ⁊ ego qꝺ donaui si quid donaui ꝓpter vos in psona xpi.⁊.ij.Lorin.v. Pro xpo legatōe fungimur tāq̄ deo exhortāte p hoc nos

Questio octaua

Questō octaua ē vtrū

papa sit tn̄ caput fidelium viatoꝝ. Rn̄det.s. tho.affirmatie. Jn rn̄siōe data ante ꝓximā q̄stionē dicēs q̄ papa est caput toti⁹ eccle.s.tpe sui pōtificat⁹ fm determinatū statū vt.s.sunt in statu viatoris.

Questio nona

Questio nona est vtrū

papa sit spōsus vlis ecclie. Rn̄det.s. Tho.affirmatiue in tractatu ꝺ ipugnātes religionez ita dicēs q̄ spōsus ecclie ꝓprie loquendo xps est de quo ꝺr: qui h3 spōsam sponsus est. Jo.iij. Jpse eī ꝺ ecclia suo no⁹ filios gn̄at, alij aūt dicūtur spōsi sicut ministri spōsi exteri⁹ cooperātes ad generationē spūaliū filioꝝ: quos q̄dē nō sibi sed xpo gn̄ant. Qui q̄dē ministri intantū spōsi dicunt in q̄tū vicē veri spōsi obtinēt:⁊ ideo papa q̄ obtinet vicē sponsi in tota ecclia vlis ecclie spōsus ꝺr. Est aūt huic adijciendū ad dicti illi⁹ bernardi intelligētiā ad Eugeniū dicentis q̄ papa nō sit spōsus ecclie sed panimphus ⁊ amic⁹ spōsi.qꝺ.s.Tho.in.iiij.di.xxxviij dicit sic:q̄ eps cui ecclie cura committit virgines desponsat:non sibi sed xpo quia est sponsi peranimphus ⁊ amicus.

Questio decima

Questio decia est vtrū

xps ⁊ papa dicēdi sint duo spōsi vlis ecclesie. Rn̄det.s.Tho.negatiue in tractatu imediate allegato sic dī. Eps aūt sue diocesis spōsus ē ⁊ pbyter sue ecclie: vn̄ ⁊ diocesis spōsus papa est et eps pochie:nec ꝓpter hoc sequit q̄ sint plures spōsi vni⁹ ecclie: q⁹ sacerdos suo ministerio cooperat epo tanq̄ principali: ⁊ fil⁹ epi⁹ pape:⁊ papa ipsi xpo. vnde xps ⁊ papa eps ⁊ sacerdos nō cōputant nisi vnus spōsus ecclie

Questio vndecima

Questio.xi.ē vtrū ꝓter papā q̄ est caput ⁊ spōsus ⁊ pastor vlis ecclie sint necessarij alij plati in eccla. Rn̄det.s. tho.affirmatiue in q̄rto.di.xix. vbi q̄rēs an sacerdos q̄libz vti possit claue in quēliber:ita p̄ fataz qōnem ꝓbat dicens ea q̄ singularia opz opari nō eodē modo oibus cōpetūt. vn̄ sicut p̄ ter generalia medicine pcepta opz adhibere medicos quibus pcepta vlis medicine singulis infirmis fm q̄ debent aptent. Jta in quolibet p̄ncipatu p̄ter illū q̄ vliter pcepta legis tradit oz eē aliquos q̄ ea singulis fm q̄ debēt aptēt. Et pp̄ b̄ et in celesti hierarchia sub ꝓtātibus qui indistincte p̄sunt ponunt p̄ncipat⁹ q̄ singulis ꝓuinciis describūtur: ⁊ sub his angeli q̄ singulis hoibus in custodiā deputant. vn̄ ⁊ ita esse debet in platōe ecclie militantis vt apud aliquē esset platio indistincte in omnes: et sub hoc essent aliqui qui super diuersos distinctam potestatez acciperent.

Questio duodecima

Questio.xij.est vtrum

reges ⁊ principes xpiani: ⁊ p̄ xp̄m oēs fideles teneant esse subditi Romano pō. Rn̄.s.Tho. affirmatiue.lib.i.in tractatu suo ꝺ rege ad regē cipri:vbi in.c.xiij.loquēs de regno ecclie ⁊ regali sacerdotio:ita ait.hui⁹ regni ministeriū vt a terrenis spūalia essent discreta non terrenis regib⁹ sed sacerdotibus est cōmissum:⁊ p̄cipue summo sacerdoti xp̄ivciario Romano pōtifici cui oēs xp̄ianos reges opz eē subiectos:

ſicut ipſi dño ieſu xpo. Sicut (vt dictū eſt) ei ad quē vltimi finis ptinet directio ſubijci debent illi ad quos ptinet cura antecedentiū finiū: ⁊ etiā iperio dirigi ⁊ q̄ ſacerdotiū gentiū ⁊ totus diuinoꝝ cultus erat ꝓpter tpalia conq̄renda que oia ordinātur ad multitudinis bonū cōe cui⁹ regi cura cōuenit cōueniēter ſacerdotes gentiliū regib⁹ ſubdebātur: ſed etiā in veteri lege ꝓmittebātur bona tpalia ſiue terrena nō a demonib⁹: ꝫ a bono deo religioſo populo exhibēda. Vñ ⁊ in veti lege ſacerdotes legūtur regibus fuiſſe ſubiecti: ſed in noua lege eſt ſacerdotiū alti⁹ p q̄ boies traducūtur ad bona celeſtia. Vñ in lege xpi reges debent eſſe ſacerdotib⁹ ſubiecti. vñ mirabiliter ex diuina ſapiētia factū eſt vt romana vrbe quā deus p̄uiderat xp̄iani ſacerdotij ꝓncipalem ſedē futuraz: hic mos paulatim ꝺoleſceret vt ciuitatis rectores ſacerdotib⁹ ſubderent. Sic em̄ valerius maxim⁹ refert. oia poſt religionē ponēda ſemp nra ciuitas duxit: etiā in quib⁹ ſumme maieſtatis dec⁹ cōſpici voluit. Quapꝛopt nō dubitauerūt ſacris imperia ſeruire. Ita ſe humanarū rerū habitura regimē exiſtimātia ſi p̄uidentie diuine bene atq; p̄udēter ꝓſtanterq; fuiſſēt famulata. Hꝛ etiā futurū erat vt i gallia xp̄iani ſacerdotij plurimū vigeret religio: diuinit⁹ eſt p̄uiſū vt etiā apud gallos gētiles ſacerdotes quos druidas noiabant totius gallie ius diffinirēt vt refert Juli⁹ ceſar in libꝛo ꝓmentarioꝝ quē de bello gallico ſcꝛ̄ſit.

Questio.xiij.

Questio.xiij. eſt an ſit

de neceſſitate ſalutis ſubeſſe romano pōtifici rn̄det ſanct⁹ Thōs affirmatiue in libꝛo de erroꝛib⁹ grecoꝝ. c. lxxij. vbi ſic ait. Oſtēditur etiaz q̄ ſubeſſe rōno pōtifici ſit de neccitate ſalut̄ dicit em̄ Cirill⁹ in libꝛo theſauroꝝ. Itaq; fratres mei ſic xp̄m imitemur vt ipſi⁹ oues vocez audiam⁹ manētes in eccl̄ia petri nō inflemur vēro ſupbie ne forte toꝛtuoſus ꝑpēs ꝓpt̄ nrāz cōtētionē nos eijciat vt euā olim de paradiſo. Et maxim⁹ in epl̄a orientalibus directa dicit. Coadunatā ⁊ fundatā ſupꝛa petrā ꝓfeſſionis petri dicim⁹ vlem eccl̄iam ſm̄ diffinitionē ſalnatoꝛis in qua de neceſſitate ſalutis aiarū noſtrarū eſt manere: ⁊ ei eſt obedire ſuam ſeruantes fidem ⁊ cōfeſſionem.

Questio.xiiij.

Questio.xiiij. eſt vtrū

ſit hereticū dicere nō eſſe obediendū ſtatutis papalib⁹. rn̄det ſanct⁹ Thomas affirmatiue i libꝛo ꝯ impugnātes religionē ſic dicens. dicit in decret. diſ. xxij. ca. oēs. Qui romane eccleſie p̄uilegiū ab ipſo ſūmo oim eccleſiarū capite traditū auferre conat̄ ꝓculdubio in hereſim labitur. Et infra. Fidē quippe violat q̄ aduerſus illā agit que eſt fidei mater. hoc aūt p̄uilegiuz dedit xp̄s romane eccl̄ie vt oēs ei ſicut xpo obediāt. vñ dicit cyrillus alexādrin⁹ eps in lib. ij. theſauroꝝ vt mēbra maneamus in capite noſtro aplico thꝛono Romāoꝝ pō. a quo noſtruz eſt querere q̄d credere q̄d tenere debeamus: ipꝛz venerātes ipꝛz rogātes p̄ oibus q̄m ipſius ſoli⁹ é rep̄bedere coꝛrigere ſtatuere diſponere ſoluere ⁊ in loco illi⁹ ligare q̄ ipm̄ ediſicauerit ⁊ nulli alij: qđ ſuuz eſt plenū. ſed ipſi ſoli dedit. cui oēs iure diuino caput inclinār ⁊ ꝓmates mūdi tanq̄ ipſi dño ibu obediūt. vnđ ptz q̄ q̄cunq; dicit nō eſſe obediendū in bis q̄ p papā ſtatuunt̄: in hereſim labit̄. Jtē ad idez e ſūma ꝯgētiles. li. iij. c. lxxvij. vbi poſt aſſignatas roes p ꝓma ꝓcluſione ſupius adducta ſ cōcludēs ita dicit. p hoc excludit̄ quoꝝdā erroꝝ p̄ſumptuoſus quo ſe ſubducere nituntur ab obediētia ⁊ ſubiectōe petri ſucceſſoꝛe ei⁹ romanū pōti. vbis eccl̄ie paſtoꝛē nō recognoſcētes.

Questio.xv.

Questio.xv. ē vtrum

nō obediētes Romano pōtifici ſint ſciſmatici. Rn̄. s. Tho. affirmatiue in. iiij. ſnia. di. xij. vbi ſupꝛa ponit rōes ꝓbātes q̄ neceſſariuz ſit dare vnā ptātē regitiuā reſpectu totius eccleſie ſupꝛa ptātem epalē: cuiuſmodi eſt ptās papē dicēs ſic. et ideo illi q̄ hāc ptātē negāt ſciſmatici dicunt̄: q̄ſi diuiſores eccl̄iaſtice vnitat̄. Ceterū boc idem in. ij. ij. q. xxxix. arti. i. repetit ita dicēs. Sicut dicit yſidoꝛ⁹ in lib. Etbimo. Nomē ſciſmatis a ſciſſura aia ꝝ vocatū eſt. ſciſſio aūt vnitati opponit̄. vnde pcm̄ ſciſmatis ꝺꝛ q̄ꝺ directe ⁊ per ſe opponit̄ vnitati. Sicut em̄ in reb⁹ naturalibus id q̄ꝺ eſt p accidēs nō cōſtituit ſpēm: ita etiā in rebus moꝛalib⁹ in q̄bus id q̄ꝺ eſt intentū p ſe eſt: q̄ꝺ aūt ſequit̄ p̄ter intentionē eſt q̄ſi p accedens: ⁊ ideo pcm̄ ſciſmatis ꝓpꝛie eſt ſpāle pcm̄: ex eo q̄ intēdit ſe ab vnitate ſeparc: quā charitas facit: q̄ non ſolū alterā pſonam alteri vnit ſpāli dilectōis vinculo: ſed etiā totā eccl̄iam in vnitate ſpūs ⁊ ideo ꝓpꝛie ſciſmatici dicunt̄ illi q̄ ꝓpꝛia ſpōte ⁊ intentōe ſe ab vnitate eccl̄ie ſeparāt q̄ eſt vnitas p̄ncipalis. Nam vnitas p̄ticularis ſalicuoꝝ adinuicē ordinat̄ ad vnitatē eccl̄e: ſicut cōpoſitio ſinguloꝝ mēbroꝝ in coꝛpe naturali ordinat̄ ad totius coꝛporis vnitatē. Eccl̄ie autem vnitas in duobus attendit̄ ſ. in cōnexione membroꝝ eccleſie adinuicē ſeu cōiunctione. Et iterū in ordinatione ad oīum membroꝝ eccleſie ad vnū caput: ſm̄ illud, Colo. ij. Jnflat⁹ ſenſu carnis ſue ⁊ nō tenēs caput: ex quo totū coꝛpus p nexus ⁊ cōiunctiones membroꝝ ſub

minístratū ⁊ constructū crescit in augmentuz dei. Hoc autē caput est ipse xp̄s cuius vicem in ecclesia gerit summ⁹ pontifex. ⁊ ideo scisma tici dicūtur qui renuūt se subiycere rōano pontifici ⁊ qui membris ecclesie eius subiectis cōmunicare recusant.

Questio.xvi.

Questio.xvi. est vtruz

magis sit obediendū pape q̄ alteri ptāti cuicūq; inferiori. rn̄det sanct⁹ Thōs affirmatiue in scō sententiarū. di. vlt. in expōne lr̄e vbi q̄rens vtrū magis sit obediendum maiori ptāti q̄ minori sic dicit q̄ potestas superior ⁊ inferior dupl̄r se p̄nt habere aut ita q̄ inferior potestas ex toto oriaf ex superiori ⁊ tunc virt⁹ tota inferioris fundaf sup virtutez superioris: ⁊ ideo simpliciter in oibus est magis obediendum potestati supiori q̄ inferiori. Sicut etiaz in naturalib⁹ causa prima plus influit sup causatū cause scde q̄ etiā ipsa causa scda. vt in libro de causis dicitur ⁊ sic se habet ptās dei ad oēm potestatē creatā. Sic etiā se habet ptās imperatoris ad ptātē p̄consulis. sic etiā se habet ptās pape ad oēm potestatē in eccl̄ia: q̄a ab ipso papa gradus dignitatū diuersi in ecclesia disponūtur ⁊ ordinātur. vñ eius ptās ē quoddā ecclie fundamentū vt patet Matth. xvi. ⁊ ita magi tenemur obedire pape q̄ epis vel archiepis vel etiam monach⁹ abbati absq; vlla distinctōe. Possunt iterū potestas superior ⁊ inferior ita se habere q̄ambe oriātur er vna quadā suprema ptāte que vnam alteri subiycit. s. quam vult ⁊ tūc vna nō est superior altera nisi in illis in quib⁹ vna supponitur alteri a supma ptāte ⁊ in illis tm̄ est magis obediendum superiori q̄ iferiori. Et hoc mō se habent ptātes epi ⁊ archiepi descēdentes a potestate pape.

Questio.xvij.

Questio.xvij. ē vtrum

papa possit precepto suo cogere aliquē ad susciendū epatum. respōdet sanct⁹ Thō. affirmatiue in iij. sententiarū in fine distin. xxvij. vbi sic ait. Quidā dicūt q̄ papa nō potest p̄cipere alicui q̄ accipiat epatum: q̄ p̄sensus debet esse liber. Sz hoc posito periret eccl̄iasticus ordo. Nisi em̄ quidā possent cogi ad susciendū regimen eccl̄ie cōseruari nō posset cū q̄nq; illi qui sunt ydonei on⁹ hoc nolunt suscipere nisi coacti. hec ille.

Questio.xviij.

Questio.xviij. est vtrū

qui facit cōtra cōstitutionē pape per ignorantiam peccet. rn̄det sanctus Thomas in quoz. i. q. xix. q̄ quādoq; sic. s. q̄n ignorantia est peccatum. Ꝺro quo notat q̄ ignorātia que ē act⁹ causa causat in voluntariū. vñ sp excusat nisi ignorātia sit pctm̄. Est aūt ignorātia pctm̄ q̄n q̄s ignorat q̄ p̄t scire ⁊ tenef. Cōstitutionē aūt pape oēs suo modo scire tenentur. Si ergo aliq̄s nō sciat per negligentiam nō excusatur a culpa si contra constitutionem agat. Si vero aliquis habeat sufficiens impedimentuz ꝓpter q̄ scire nō poterit: puta si fuerit in carceribus siue in terris extraneis ad quas ꝓstitutio nō pueniat vl aliq̄ talis ignorātia excusat vt nō peccet ꝺ ꝓstōnē pape agēs. Ꝫ ille.

Questio.xix.

Questio.xix. ē vtrum

Romanus pōtifex succedat btō petro in ea p fectione prātis et dignitate vicariatus xp̄i q̄ ipse btūs petrus a xp̄o in eccl̄ia sublimatus. Ad hāc q̄onem. s. Tho. rn̄det affirmatiue p̄io in lib. iij. ꝺ Ben. c. xvi. vbi post sermonē de institutōe qua btūs petrus a xp̄o caput ⁊ pastor vlis eccl̄e ꝓstitutus ē ita loquit. nō p̄t aūt dici q̄ si xp̄s petro hāc ptātem dederit q̄ ad alios nō deriuet. Manifestū est em̄ q̄ xp̄s eccl̄iā sic instituit vt esset vsq; ad finē seculi dratura: ꝑm illud Esa. ix. Sup soliū dauid ⁊ super regnū eius sedebit vt confirmet illud ⁊ corroboret in iudicio ⁊ iusticia amodo ⁊ vsq; in sempiternū. Manifestū est igit̄ q̄ ita illos q̄ erāt tūc in ministerio cōstituit vt eoz ptās deriuaret ad posteros p vtilitate eccl̄ie vsq; ad seculi finez: p̄sertim cū ipse dicat Mat. vlti. Ecce ego vobiscū sum vsq; ad cōsummationē seculi. Per hoc aūt excludit quozūdaz errorē p̄sumptuosus q̄ se subducere nituntur ab obedientia ⁊ subiectione petri successoris eius Romanū pontificē vl̄is eccl̄ie pastorē nō recognoscentes. hec ille. Ceterū hanc questionez determinat ipse. s. Tho. in tractatu contra errores grecoz vbi in. c. lxix. ita loquit. ostendit etiam q̄ petrus sit xp̄i vicarius ⁊ Romanus pōtifex petri successor in eadē potestate vt a xp̄o collata ꝺr cū dicat canon Calcedonen. cōcil⁹. Si q̄s eps predicat infamis liberā habeat sententiā appellādi ad beatissimū ep̄m antique Rome quē habemus petrū petram refugij: ⁊ ipsi soli libera potastate dei loco sit ius discernēdi epi infamiā ꝑm claues a dño sibi datas ⁊ infra. et ideo omnia diffinita ab eo teneant tanq̄ a vicario apostolici throni. Item cyrillus hieroso limitanus patriarcha dicit ex persona xp̄i loquens. Tu cum fine ⁊ etiā sine fine cum omnibus quos loco tui ponā plene ⁊ perfecte sacro auctoritate cum eis ero sicut sum ⁊ tecum. Et cyrillus Alexandrinus in libro thesauroz dixit q̄ apl̄i in euangelijs ⁊ epistolis affirmaue.

runt in omni doctrina petrum esse loco dñi ⁊ eius ecclesiam eidem dãtes locum in omni cõcilio ⁊ synagoga in cõmuni electione ⁊ cõfirmatione: ⁊ infra. Lui.s. Petro omnes iure diuino caput inclinãt ⁊ pmates mũdi tanq̃ ipsi dño ielu omnes obediũt. Et Crisost. dicit ex persona filij loquens. pasce oues meas. i. loco mei ppositus esto fratrum.

Questio.xx.

Questio.xx.est vtrum

papa in ecclesia habeat plenitudinem ptãtis ad hanc questionẽ scũs Tho. rñdet affirmatiue in tractatu ptra errores grecoꝝ in.c.lxviij. vbi dicit sic. habeꝫ etiã ex pdictoꝝ auctibus q̃ roman⁹ pontifex habeat in ecclesia plenitudinẽ ptãtis. dicit em̃ Cirill⁹ patriarcha alexãdrin⁹ in libro thesauroꝝ. Sicut xp̃us accepit a patre dup lex sceptrũ ecclesie gentiũ ex isra el egrediẽs sup oẽm pnciparũ ⁊ ptãtem: ⁊ super omne qd cũq̃ est vt ei genua cũcta curuẽtur plenissimã ptãtem. Sic ⁊ petro ⁊ eius successorib⁹ plenissime cõmisit: ⁊ infra. Nulli alij q̃ petro xp̃s quod suũ est plenũ ⁊ ipi soli dedit et infra. Pedes xp̃i humanitas est ipse bõ cui tota trinitas dedit plenissimã ptãtem quam vnus triũ assumpsit ⁊ in vnitate psone transiuexit ad patrẽ sup oẽm pnciparũ ⁊ ptãtem ⁊ sup omne quodcũq̃ est vt ei genua cũcta curuẽtur: et adorẽt eũ oẽs angeli dei. dimisit parricim ⁊ ptãtem petro ⁊ eius eccl'ie. Et Crisо. ad cõsulta vulgatoꝝ ex persona xp̃i loquens. Ter te iterrogo si me diligis qui ter me trepidus ⁊ timidus negasti. Nũc aũt reductus ne credant te fratres grãm ⁊ auctem clauiũ amisisse q̃ amas me coram ipsis iam tibi cõfirmo qd meũ est plenum. Hoc etiã trahit ex auctoritate sacre scripture. nã dñs Mat. xvi. vniuersaliter petro dixit. quodcũq̃ solueris sup terrã erit solutum ⁊ in celis ⁊c.

Questio.xxi.

Questio.xxi.est vtruꝫ

errent contra vnitatẽ ecclesie q̃ romanũ pontificem negãt plenam habere in ecclesia potestatem. respõdet sanctus Thomas affirmatiue in tractatu prenoiato cõtra errores grecoruꝫ in.c. lxxiij. ita dicens. Sicut aũt pdicti errantes cõtra vnitatẽ corporis mystici peccãt romani pontificis ptãtem plenariaꝫ abnegãtes: sic cõtra puritatem corporis xp̃i sacri deliquũt dicentes ex afimo panẽ posse corpus xp̃i consecrari.

Questio.xxij.

Questio.xxij.est vtrũ

papa habeat plenitudinẽ pontifical' ptãtis sicut rex in regno. respõdet sanct⁹ Thomas affirmatiue in quarto sentẽtiarũ di.xix. vbi querens an eps possit dare indulgẽtias. dicit sic. Papa habet plenitudinẽ potestatis põtificalis quasi rex in regno: sed epi assumunt in partez sollicitudinis q̃si iudices singulis ciuitatibus ppositi: ppter qd ẽt solos eos in lris suis fratres vocat: reliquos aũt omnes vocat filios. Notandũ etiã breuiter q̃ idez doctor in eodem di.vij.q.i.ar.i. dicit q̃ in regno tota potestatis plenitudo penes regez residet in aristocratia autez apud vnũ non residet plenitudo potestatis sed apud omnes.

Questio.xxiij.

Questio.xxiij.est vtrũ

a papa deriuetur potestas in alios ptãtis. Ad hãc questionẽ rñdet. s. Tho. affirmatiue in locis supius annotatis. Primo in quarto cõtra gentiles. c. lxxvi. vbi ita dicit petro scz pmisit soli dicens. Tibi dabo claues regni celoruꝫ vt ostenderet potestas clauiũ p eum ad alios deriuanda ad cõseruandum ecclesie vnitatem. Item hoc idem dicit in. iij. sniarũ. di. xxiij. q. vl. sub his verbis. Cuis apostolis data sit cõmuniter ptãs ligandi atq̃ soluendi: tamen in hac potestate vt ordo aliquis seruaret. primo soli petro data est vt ostendat q̃ ab eo debeat ista potestas descendere. Leterũ scõo hanc q̃stionez plenius declarat in fine vltime distinctionis secũdi sniarũ vbi allegatũ est in respõsione. xvi. qõnis sic ait. Potestas supioꝝ ⁊ inferioꝝ dupl'r se possunt habere: aut ita q̃ inferior ptãs ex toto oriat a superiori: ⁊ tũc virtus tota inferioris fundat super virtutem superioris: ⁊ ideo simpl'r in omnibus est magis obediendũ potestati supiori q̃ inferiori. sicut etiã in naturalibus causa prima plus influit super causatum cause secunde q̃ etiã ipsa causa secunda: vt in libris de causis dicit: ⁊ sic se hz potestas dei ad omnẽ potestatẽ creatam. Sic etiam se habet potestas imperatoris ad potestatẽ pcõsulis: sic etiam se habet potestas pape ad omnem potestatez in ecclesia: quia ab ipso papa gradus dignitatũ diuersi in ecclesia disponũtur ⁊ ordinantur. vnde eius ptãs est quoddaꝫ ecclesie fundamentũ: vt patet Mat'h. xvi. ⁊c.

Questio.xxiiij

Questio.xxiiij.ẽ vtruꝫ

papa possit vti potestate clauis in quemlibet de ecclesia. Respondet. s. Tho. in quarto. dis. xix. art. iij. ita dicens: q̃ vsus clauiũ requirit aliquam plationis potestatez per quam ille ad quem vsus clauiũ cõmunicatur efficitur materia ppria illius actus: ⁊ ideo ille qui habet in distinctam potestatẽ super omnes põt vti clauibus in quemlibz. Illi aũt qui sub illo distin-

ctas potestates acceperunt: nō in quemlibet vti possunt clauibus ꝫ in eos qui eis ī prātez veniunt: nisi in necessitatis articulo: vbi nemini sacramenta sunt deneganda. Ceterum scdo sanct⁹ Thomas idem declarat in tractatu cōtra impugnātes religionem dicens. Epi in ecclesia tenent locum dñi nostri iesu xpi vnde. di. Dio⁹. in. v. ca. ecclesiastice hierarchie. pōtificū ordo prim⁹ quidē est diuinaꝝ ordinationū sublimissimus ⁊ nouissim⁹ idē. Et em̄ in ipsuz perficitur ⁊ impletur omnis nostre hierarchie dispositio: vt em̄ omnē hierarchiam videmus in xpm consūmatam sit vnaquecꝫ in proprīū diuinū summū sacerdotem. i. episcopum. Un etiam prime pe. scundo dicitur Conuersi estis ad pastorē animarū vestrarū ⁊ epm. hoc aūt precipue verū est de romano pōtifice cui vt Cirillus dicit. omnes iure diuino caput inclināt ⁊ tanq̄ ipsi dño iesu obediunt: vt etiaz Crisosto⁹, dicit sup illud Joh. vltimo. Pasce oues meas.

Questio.xxv.

Questio.xxv. ē vtrum

papa possit concedere prātem alicui q̄ q̄s vtatur prāte clauium in eū in foro cōscientie. respōdet sanct⁹ Thomas affirmatiue in quarta di. superius assignata. q. ix. ita dicēs. potestas clauiū quantū est de se extendit se ad omēs ꝫ q̄ in aliquem sacerdos nō possit vti potestate clauiū cōtingit hoc q̄ eius potestas ad aliq̄ spāliter est limitata. Unde ille qui limitauit potest extēdere in quē voluerit. ⁊ propter hoc etiam potest sibi dare potestatē in seipsum q̄uis ipse in seipsum vti potestate clauium non possit: qz potestas clauiū requirit pro materia aliquem subem ⁊ ita aliū. sibiipsi em̄ aliquis est se subiectus nō possit. hec ille.

Questio.xxvi.

Questio.xxvi. est vtrū

papa possit concedere potestatē alicui vt vtatur in eum potestate clauiū in foro exteriori videlicet q̄ aliquis excōicet eū. respōdet sanct⁹ Thōs negatiue in eodem loco ita di. in solutione vni⁹ argumēti. iudiciū exterius est ꝫm bomines. sed iudiciū cōfessionis est quo ad deuz apud quē aliquis reddit minor ex eo q̄ peccat Non aūt apud boim prelatōes. ⁊ ideo in exteriori iudicio sicut null⁹ in seipsum sentētiā excōicatōis dare potest ita nec alteri cōmittere nec se excōicare: ꝫ in foro cōscientie pōt alteri cōmittere suā absolutionē qua ipse vti nō posset. vel dicēdū q̄ absolutio i foro cōfessiōis est ꝑncipali ptātis clauiū ⁊ ex ꝓsequēti respicit iurisdictōem: sed excōicatio respicit totaliter iurisdictionē. Quantū aūt ad potestatem ordinis omēs sunt equales nō aūt quantū ad iurisdictionem: ⁊ ideo nō est simile.

Questio.xxvij.

Questio.xxvij. ē vtruz

papa sit ꝑ̄ius sacerdos dicēd⁹ aliquo mō cu iuslibz pochie. Rñ. s. Tho. affir. in tractatu ꝯ impugnātes religionē ita dicēs ad id q̄d obijcitur q̄ q̄libet tenet semel in anno cōfiteri proprio sacerdoti. dicendū q̄ ꝑ̄ius sacerdos nō solū est sacerdos pochialis: sed etiā eps vl̄ papa ad quos etiā magis ptinet cura ei⁹ q̄ ad sacerdotē. vtmultipl̄r onīsuz est. ꝑ̄iū em̄ hic nō accipit ꝫm q̄ diuidit ꝯ cōe sed solū ꝫm q̄ diuidit ꝯ alienū. vñ q̄ ꝓfessus est epo suo vel alicui bñti vicē eius ꝓfessus ē ꝑ̄io sacerdoti. ḃ ille

Questio.xxviij.

Questio.xxviij. ē vtrū

papa sit immediatus ꝑlatus cuiuslibet fidel⁹. Rñ. s. Tho. affirmatiue in. iiij. dist. xvij. q. xlvij. dicēs inconueniēs esset q̄ duo equal⁹ sup eādē plebē cōstituerent. Sed q̄ duo quoꝝ vnus est ꝑncipalioz alio sup eandē plebē ꝓstituant nō est inconueniēs: ⁊ ꝫm boc sup eandē plebē immediate sunt: ⁊ sacerdos pochialis ⁊ eps ⁊ papa ⁊ q̄libet boꝝ pōt cōmittere ea q̄ sunt iurisdictōis ad ipm ptinentia alteri. hec ille. Ite⁊ in eodē tractatu ait. papa bz immediatā iurisdictionē in oēs xpianos: qz Romana eccl̄ia nullis synodicis ꝓstōnibus ceteris eccl̄ijs ꝑlata est: sed euāgelica voce dñi ⁊ saluatoris sui primatuz obtinuit. vt habet⁹ in decreto. di. xxi. c. q̄uis. hec ille.

Questio.xxix.

Questio.xxix. est vtrū

papa possit cōmittere aliq̄bus ꝑdicare ⁊ fideliū cōfessiōes audire ⁊ audiēdo vti ptāte clauium irreq̄sitis ꝑ̄ijs sacerdotib⁹ pochialibus Rñ. s. Tho. affirmatiue in. iiij. dist. xvij. q. xlvij. cui⁹ inter alias vna est rō hec. q̄cquid pōt inferior pōt ⁊ superior. sed ipe sacerdos pochialis pōt dare licentiā suo pochiano q̄ ꝓfiteat⁹ alteri. ergo multo fortī⁹ supior ei⁹ ḃ pōt. Jn corpo qōis ita dicit. Dicēdū q̄ sacerdos aliq̄s ꝑt dupl̄r ipediri ne ꝓfessionē audiat. vno mō ꝑpter ōfectū iurisdictiōis. Alio mō pp defectū ctū ordinis: sicut excōicati ⁊ ōgradati⁊ bmōi. q̄cunq̄ aūt bñt iurisdictiones pñt ea que sunt iurisdictōis cōmittere: et ideo si q̄s ipediat q̄ alteri⁹ ꝓfessionē audire nō possit p iurisdictionis ōfectū: pōt sibi p quē cūq̄ bñtē iurisdictionē ímediatā in illos cōmitti q̄ ꝓfessionē audiat ⁊ absoluat: siue per ipsum sacerdotem siue per episcopum siue per papam. Si autem propter execution̄is ordis ipedimētū audire nō possit pōt ei ꝓcedi q̄ cōfessionē audiat p eū q̄ impedimentum amouere pōt: demū scdo bāc

questionē in tractatu cōtra impugnātes religionē manifestā facit ⁊ clarissimā ex ꝓsuetudine q̄ in romana ecclia ab antiq̄ssimis tēpibus obseruata est ita dicens: post multas alias rationes. Ad hoc facit cōsuetudo rōne ecclie ad quā accedētes a penitētiariis pape ad quoscūq3 sacerdotes litteras impetrāt vt eis ꝓfiteant. Itē legati pape ⁊ eox penitētiarij ꝓfessiones audiūt nō petita licentia a pochialib9 ꝑsbyteris ⁊ etiā aucte pape vbiq3 p̄dicant: ⁊ ita patet q3 predicare ⁊ audire cōfessiones potest aliis cōmitti sine licentia parochialium sacerdotum. hec ille.

Questio.xxx. **Ō trigesima est vtrū** pter duos ordines instītutos a deo. s. epox ⁊ sacerdotū pochialiū posset papa istituere tertium ordinē taliū p̄dicatox q̄ ꝓpria auctoritate p̄dicarent? Ad hanc questionē rnder sanctus Thōs affirmatiue scda scde qōne. clxxxviij. ar. iij. ostēdēs quō expediat bmōi p̄dicatores instītui: ⁊ quō eos instituere potest p̄cipue papa qui habet plenitudinē ptātis in ecclesia sicut ⁊ in p̄mitiua ecclesia fuerūt duo ordines sacri. s. pbri ⁊ dyaconi: ⁊ tm postea minores ordines sibi ꝓstituit vt mgr in sententijs dicit.

Questio.xxxi. **Questio.xxxi. est vtrū** papa possit cōpellere collegia gnaliuz studiorū vt ad eox societatē religiosi admittātur. rn det sanct9 Thōs affirmatiue i ꝑfato tractatu sic dicens in respōsione ad vnū argumentū. q̄ aūt obijciunt q̄ nullo modo pōt cogi ad societatē iustus: vt lex dicit ptz q̄ intelligit de priuata societate que cōsensu duox vel triū cōstituit ⁊ ad societatē publicā que nō pōt ꝓstitui nisi ex superioris ꝓsensu a supioris aucte cōpelli pōt: sicut princeps qui preest reipublice pōt cōpellere ciues vt in sua societate aliquē recipiant. Sic collegiū alicui9 ecclie cogit vt aliquē recipiat in canonicū ⁊ in frem. vnde cum collegium studij general' sit publica societas ad eā pōt alios induci aucte superioris cogente vt infra. vn nullū dubiū esse debet seculares cōpelli posse aucte aplico vt ad societatem studij religiosos admittant. hec ille.

Questio.xxxij. **Questio.xxxij.ē vtruz** ad papā maxime ptineat ordinatio studiox ⁊ vniuersitatū. rnder sctus Thōs affirmatiue in tractatu ꝓme notato vbi ita dicit. Ad eum em̄ qui regit rēpublicā ptinet ordinare de nutritionib9 ⁊ adiuentionib9 iuuenū in quib9 exerceri debeāt vt dicit. x. ethicox. ⁊ politia ordinat: vt dr. i. ethico. quas disciplinas debitū est esse in ciuilibus ⁊ quales ē vnūquēq3 addiscere ⁊ vsq3quo. Et sic pz q̄ ordinare de studio ptinet ad euz qui pest reipublice: ⁊ p̄cipue ad auctem sedis aplice qua vlis ecclia gubernatur cui ꝓ generale studiū, puidet. hec ille.

Questio.xxxiij. **Questio.xxxiij.ē vtrū** solus papa habeat plenitudinē ptātis dispensandi in votis dispēsabilib9. Rndet. s. Tho. in quarto di. xxxviij. q. iij. ar. j. sic dicēs: plenitudo ptātis in di spēsando residet penes summū pōtificē. Alij aūt de hac ptāte participāt quātū eis ꝓcessum est. Sed q3 oēs ad vnū cōcurrere nō possunt. vn in votis illis que nō de facili dispensationē recipiūt nec frequēter sed raro sicut votū religionis ⁊ alia bmōi vota perpetua solus papa dispēsare pōt. Jn alijs vo tem poralib9 votis: sicut pegrinationū ieiuniox ⁊ bmōi possunt etiā epi dispensare nisi aliquod box sibi papa reseruaret: sicut dispensatio in voto terre sancte. Ad q̄ inter alia talē rōem inducit. s. Tho. ibidē. in corpe humano sunt q̄ dam actōes que solis mēbris ꝓncipalibus cōueniūt ⁊ quedā soli capiti. Sed in eccla vicem capitis tenet papa ⁊ vicē p̄ncipaliū mēbrorū ꝓlati maiores vt epi. igit aliqua dispēsationes sunt q̄s solus papa pōt facere. ꝓterea ad idez ē. ij. q. lxxxviij. ar. vl. in rnsione vltimi argumtēi vbi sic dic̄ q̄ q3 summ9 pōtifex gerit plenarie vicē xpi in tota eccla ipse bz plenitudinē ptātis dispēsandi in omnibus dispēsabilibus votis. Alijs vo prelatis inferioribus cōmittit dispēsatio in votis que cōiter fiūt ⁊ indigent frequenti dispensatōe vt habeāt de facili boies ad quē recurrāt: sicut sunt vota peregrinationū ieiunioz ⁊ alioz bmōi. Vota aut̄ maiora: puta cōtinentie ⁊ peregrinatōis terre sancte reseruant summo pōtifici.

Questio.xxxiij **Questio.xxxiij.ē vtrū** papa possit dispensare in voto cōtinētie solēnisato per ꝓfessionem religionis.

Questio.xxxv. **Questio.xxxv.ē vtruz** papa possit facere q̄ ille qui est profess9 religionem nō sit religios9. Ad hasduas qōnes respondet sanctus Thomas negatiue in scda scde. q. lxxxviij. articulo. xi. vbi narrata opinione dicentium quaz etiam ꝓsecutus fuerat in quarto sententiarū. dist. xxxviij. q̄ in voto solēni cōtinentie ꝓpter aliquā cōmunē vtilitatē seu necessitatem: vt puta ꝓpter pacificationē terrarū ex aliquo matrimonio cōtrahendo: et hac opinione dimissa q3 in oppositū ei9 videt militare decretalis illa in. c. cum ad monasterium, de statu monachox. Abdicatio em̄ pro-

prietatis similiter et custodia castitatis adeo est annexa regule monachali: vt nec summus pōtifex possit indulgere dicit sic.7 ideo aliter videt dicendum qđ supra dictū est.7 habetur Leui.vi. Illud quod semel sanctificatū est domino nō pōt in alios vsus mutari. Nō aūt potest aliquis p̄latus eccl'ie facere vt illud quod est sanctificatū sanctificationē amittat: etiaz in rebus inanimatis: puta q̄ calix cōsecratus definat esse cōsecratus si manet integer. Ūn multo minus hoc pōt facere p̄lat⁹ aliq̄s vt hō deo cōsecratus q̄diu viuit cōsecratus esse desistat. Solennitas aūt voti cōsistit in quadaz cōsecratōe seu benedictōne vouētis vt dictū est:7 ideo nō pōt fieri per aliquē p̄latum q̄ ille qui votuz solenne emisit desistat ab eo ad qđ est cōsecratus: puta q̄ ille qui est sacerdos nō fit sacerdos: Iz p̄lat⁹ ob aliquā cām possit executionem ordinis inhibere:7 simili mō papa nō potest facere q̄ ille qui est professus religionem nō fit religiosus: licet quidaz iuriste ignoranter cōtradicant. Est igitur cōsiderandum vtrum continentia sit essentialiter annexa ei ad quod votum solennisatur: quia si non est ei essentialiter annexa potest manere solēnitas consecrationis sine debito continentie quod non potest contingere si sit essentialiter ānexū7 ad votū solēnisāt. nō est aūt essentialr annexum debituz cōtinentie ordini sacro sed ex statuto ecclesie. Unde videtur q̄ per ecclesiam possit dispensari in voto cōtinentie solēnisato per susceptionem sacri ordinis. Est autem debitum cōtinentie essentiale statui religionis per quam homo abrenunciat seculo taliter dei seruitio mancipatus quod non potest simul stare cum matrimonio in quo incūbit necessitas procurande vxoris7 p̄lis ac familie7 rerum que ad hoc requiruntur. Unde Apostolus p̄me Corin.septimo. Qui est cuz vxore sollicitus est que sunt mundi quomodo vxori placeat et diuisus est. Unde nomen monachi ab vnitate sumitur per oppositum ad diuisionem predictam:7 ideo in voto solennisato per professionem religiōnis non potest per ecclesiam dispensari.7 rōem assignat decretalis: q̄ castitas est ānexa regule moniali.ħ ille.

Questio.xxxvi.

Questio.xxxvi.ē vtrū

papa possit dispensare in voto continentie solennisato per susceptionem sacri ordinis. Respondet sanctus Thomas affirmatiue qđ satis patet ex proxime dictis.

Questio.xxxvij.

Questio.xxxvij.ē vtrū

papa in voto obedientie possit dispensare simpliciter cum religioso. Respōdet.s. Thomas secunda secunde.q.lxxxvi.articulo.viij. In responsione ad tertiuz ita dicens. papa in voto obedientie in his q̄ ad perfectionē vite pertinent dispensare non potest. Non enim potest ipsuz a sua obedientia eximere: potest tamen cum eximere ab inferioris p̄lati subiectione qđ nō est in voto obedientie dispensare.

Dō.xxxviij.est vtrum

Questio.xxxviij.

ad papā maxime pertinet dispensatio vel cōmutatio aut relaxatio iuramentoz. Respondet.s.Tho.affirmatiue in.ij.ij.q.lxxxix. art.ix. vbi in solutione tertij argumenti sic ait. Notā dū q̄ q̄nq̄ illud quod cadit sub iuramento p̄missorio est manifeste repugnās iusticie. vl̄q: est peccatū: sicut cum quis iurat se facturū homicidiuz. vel quia est maioris boni impedimētum: sicut cum aliquis iurat se nō intraturum religionem. Et tale iuramētum dispensatiōe nō indiget: sed in primo casu tenetur aliquis iuramētū tale nō seruare. In secūdo aūt casu licitū est7 seruare7 nō seruare: vt dictum est. Quādoq̄ vero sub iuramento aliquid p̄mittitur de quo dubiū est vtrū licitū vel illicituz p̄ficuum vel nociuū: vel simpliciter aut in aliquo casu:7 in hoc potest quilibet eps dispēsare. Quādoq̄ vero sub iuramento p̄mittit aliquid qđ est manifeste licitū7 vtile:7 in tali iuramento nō videt habere locum dispensatio: sed vl̄ cōmutatio in aliqđ melius occurrat faciēdum ad communem vtilitatez: quod maxime videtur petinere ad potestatē pape qui habz curā vniuersalis ecclesie. vel etiā absoluta relaxatio qđ etiaz ad papam pertinet: in omnibus generaliter que ad dispensationē pertinēt rerū ecclesiarum super quas habet plenitudinem potestatis: sicut7 ad vnumquēq̄ p̄tinet irritare iuramentum quod sibi a subditis factum est circa ea que eius potestati subdūtur sicut pater potest irritare iuramentum puelle et vir vxoris: sicut dicitur numeri.xxx. et supra de voto dictum est.

Dō.xxxix. est vtrum

Questio.xxxix.

solius auctoritate pape potest episcopus curam episcopalem deserere. Respondet sanctus Thomas affirmatiue in.ij.ij.q.xviij.ar.iiij. vbi sic dicit post multa: oportet tamen q̄ sicut curam regiminis assumit aliquis per p̄uidentiā superioris p̄lati: ita etiaz per eius auctoritatem ex causis predictis deserat susceptam. vnde extra de renuncia. dicit Innocentius tertius. Si pennas habeas q̄bus satagas in solicitudinē euolare: ita tn astricte sunt nexibus

preceptorum vt liberum nō habeas absq3 per missione volatum. Soli enim pape licet in voto perpetuo dispensare quo quis ad curā subditorum3 se astringit episcopatū suscipiens.

Questio.xl. **Questio.xl.est vtrum**

solus papa possit dispensare in votis ppetuis ad vacandū d iuuenis obsequijs. Rñ.s.Tho. affirmatiue in.ij.ij.q.clxxix.art.vij. vbi q̄rēs an pbyteri curati possint religionē igredi sic dicit. Sicut dictū est obligatio voti ppetui prefertur omni alie obligationi. Obligari aute3 voto solenni et perpetuo ad vacandū diuinis officijs cōpetit ppie epis et religiosis: pbyteri aūt curati et archidiacōi nō obligant voto ppetuo et solenni ad curā animarū retinendu3: sicut ad hoc obligant epi. vnde epi presulatū nō possunt deserere q̄cunq3 occasiōe absq3 auctoritate Romani pontificis: vt habet extra d regularibus et trāseuntibus ad religionē.c.l3. Archidiaconi aūt et presbyteri curati possūt libere abrenunciare epo curam eis cōmissam absq3 speciali licētia pape qui solus pōt in votis ppetuis dispēsare. vnde manifestū est et archidyaconos et pbros posse religionē intrare.

Questio.xli. **Questio.xli.est vtrum**

papa ex plenitudine ptātis possit cōmittere simplici sacerdoti q̄ confirmet seu cōferat sacramentum cōfirmationis.

Questio.xlij **Questio.xlij. est vtru3**

papa possit cōmittere dyacono absoluere aliquem in foro penitentiali.

Questio.xliij. **Questio.xliij.est vtrū**

papa possit cōmittere simplici sacerdoti conferre ordinem sacerdocij.

Questio.xliiij. **Questio.xliiij.est vtrū**

papa possit cōmittere simplici sacerdoti ꝓferre minores ordines. Ad has quattuor qōes respōdet.s.Tho. simul i.iiij.di.vij.q.xij.ad ꝑmā et vltimā affirmatiue: ad duas medias negatiue vbi sic formal'r dicit: q̄ cū epatus nō addat aliq̄d supra sacerdotiū per relationē ad corp9 dñi verū sed solu3 per relationē ad corpus dñi mysticū: papa ꝓpter hoc q̄ dr epor summus: nō dr habere plenitudinē ptātis q relationez ad corpus dñi verū: sed solū per relationez ad corpus dñi mysticu3. Et q: gratia sacralis per quā gra dat dependet ab opatōe sacramentali super corpus xpi verū: et ideo solus sacerdos pōt absoluere in foro pniali et baptisare ex officio. Et ideo dicendū q̄ ꝑmouere ad illas perfectōes que nō respiciūt corpus xpi veru3: sed solū corpus mysticū possunt a papa q plenitudinē potestatis pōtificalis cōmitti sacerdoti qui habet actu3 summū supra corpus domini verū: nō aūt dyacono vel alicui inferiori q̄ nō habz pficere corpus dominicū sicut nec absoluere in foro penitētiali: nō aūt pōt simplici sacerdoti cōmittere ꝑmouere ad pfectionē que respicit aliquo modo corpus dñi verū. et ideo simplex sacerdos ex mādato pape nō pōt ꝓferre ordinē sacerdotij: q: opz q̄ ordines sacri habeant actū supra corpus dñi verum vel supra materiā eius. pōt aūt cōcedere simplici sacerdoti q̄ cōferat minores ordines: q: isti actum nō habent supra corpus xpi verū vel supra materiā eius: nec etiā supra corpus xpi mysticu3 actū p quē gratia cōferat: sed habēt ex officio quosdā actus sacerdotis scōdarios et ꝑparatorios. et sil'r pōt cōcedere sacerdoti q̄ cōfirmet: q: cōfirmatio pficit eū in actu corporis mystici: nō aūt relatōnē aliquā bz ad corp9 dñi verū Itē ad idez est in.iij.pte.q.lxij.ar.xi. ita dicēs. in rñsione ad ꝑmū argumentū. papa in ecclesia bz plenitudinē ptātis: ex quo pōt quedā q̄ sunt supioꝝ ordinū cōmittere inferioꝝb9 q̄bus dā: sicut pbyteris cōferre minores ordines: qō ptinet ad ptātē epalē et ex plenitudine ptātis cōcessit btūs Grego. papa q̄ simplices sacerdotes cōferrent hoc sacramentū: sc3 sacramētum cōfirmationis. hec ille.

Questio.xlv. **Questio.xlv.est vtru3**

solus papa possit dare plenas indulgentias. Rñ.s.Tho. affirmatiue in.iiij.di.xij.q: thesaurus ecclie est cōis toti ecclie: sed illō q̄ō est ecclie toti9 plene nō pōt dispēsari nisi per illū q̄ toti ecclie preest: cuiusmodi est papa. Pro cuius clariori intelligentia ꝓsequit sic. papa bz plenitudinē pōtificalis ptātis quasi rex in regno: sed episcopi assumūtur in partem sollicitudinis quasi iudices singulis ciuitatib9 ꝓpositi: ꝓpter q̄ō etiā solos eos in suis lr̄is fratres vocat: reliquos autem omnes filios vocat: et ideo potestas faciēdi indulgentias plene resident in papa: quia potest facere prout vult causa tamen existente legitima: sed in episcopis est taxata fm ordinationē pape: et idcirco possunt facere fm q̄ eis taxatu3 ē et nō amplius.

Questio.xlvi. **Questio.xlvi.est vtru3**

papa possit nouos articulos fidei facere: aut editos remouere. Rñ.s.Tho. negatiue in.iiij. di.xvij.q.xli. dicēs q̄ mistri ecclie instituunt in ecclia diuinitus fundata. et ideo institutio ecclesie ꝑsupponit ad operationē ministroꝝ: sicut opus creatōis ꝑsupponit ad opus nature

7 q2 eccl'ia fundat in fide 7 sacr̄is: ideo ad mi-
nistros eccl'ie nec nouos articulos fidei edere
aut editos remouere aut noua sacra instituere
aut edita remouere ptinet: sed h̄ est ptās ex-
cellentie que soli xp̄o debet qui est eccl'ie fun-
damentū: 7 ideo sicut papa nō potest dispēsa
re vt q̄s sine baptismo saluaret: ita q̄ nec salu
uet sine p̄fessiōe fm q̄ obligat ipa vi sacr̄i: sed
pōt dispensare in cōfessione fm q̄ obligat de
p̄cepto eccl'ie vt possit aliq̄s diutius cōfessio-
nē differre q̄ ab eccl'ia fit institutum.

Questio.xlvij. est vtrū

Questio.xlvii. ad papā ptineat determinare ea q̄ sunt fidei.
R̄n.s.Tho.affirmatiue in tractatu ꝺ errores
grecoꝝ in.c.vij.ita dicēs. Ostendit etiā q̄ ad
ipm pōtificē ptineat q̄ sunt fidei determiare.
dicit em̄ cyrillus in lib.thesauroꝝ vt membra
maneamus in capite nostro throno aplico ro
manoꝝ pō.a quo nr̄m ꝺ q̄rere q̄d credere 7 q̄d
tenere debeamus. Et maxim⁹ in epl'a oēt̄alis
bus directa dicit q̄ oēs fratres orbis q̄ dn̄m
sincere susceperunt 7 vbiq̄ terrarū catholice
verā fidem p̄fitentes in eccl'iam romanoꝝ tā
q̄ in solē respiciūt 7 ex ipo sole lumen catholi
cet aplice fidei recipiūt: nec imerito. nā petr⁹
legit p̄mo p̄fectā fidē esse cōfessus dño reuelā
te. Mat.xvi. tu es xp̄s fili⁹ dei viui. vñ 7 ei dn̄s
dicit. lu.xxij. Ego rogaui p̄ te vt non deficiat
fides tua.

Questio.xlviij. Questio.xlviij. eē vtrū

ad summū pōtificē ptineat simbolū ordinare.
R̄n.s.Tho.affirmatiue in.ij.ij.q.i.ar.vl.sic ar-
guens p̄mo. editio simboli fctā est in concilio
gn̄ali: sed hmōi synod⁹ auctē soli⁹ sūmi pontifi
cis pōt cōgregari: vt habet in decret dis.xvij.
ergo editio simboli ptinet ad auctem summi
pōti. P2o cuius amplioꝝ intelligētia vlteri⁹
p̄cedēs ita dicit. noua editio simboli necessa
ria est ad vitādū insurgētes errores. Ad illius
igit auctez ptinet sn̄ aliter determiare ea que
sunt fidei: vt ab oibus incōcussa fide teneant
hoc aūt ptinet ad auctem summi pōtificis ad
quē maiores. q. 7 difficiliores referūt vt ꝺ in ꝺ
cretis. di.xvij. vñ 7 dn̄s luce.xxij. petro quē sū-
mū pōtificē p̄stituit ego p̄te rogaui petre vt
nō deficiat fides tua: 7 tu aliq̄n p̄uersus cōfir
ma fratres tuos. 7 hmōi rō est: q2 vna fides ꝺz
esse toti⁹ eccl'ie: fm illud.i.Cor.i. Idipm dica
tis oēs 7 nō sint in vobis scismata q̄ ꝺ seruari
nō pōt: nisi questio de fide exorta determina
retur per eū qui toti eccl'ie p̄est vt sic eius sen
tentia a tota eccl'ia teneat firmiter: et ideo ad
auctez solā sūmi pō. ptinet noua editio simbo
li sicut 7 oia alia que pertinēt ad totā eccl'iā
sicut cōgregare synodū generalē 7 alia hmōi.
Si arguat in oppositū. illō q̄ ꝺ est anathema-
te interdictū ab vli eccl'ia nō subest potestati
hois: sed noua editio simboli interdicta ē sub
anathemate vlis eccl'ie auctē. dicit em̄ in ge-
stis p̄me synoli epheſine q̄ completo simbo
lo Nicene synodi decreuit sancta synod⁹ nul-
li licere aliā fidem p̄ferre vel scribere vel cō-
pōere p̄ter diffinitā a sanctis pātibus q̄ in Ni-
cena synodo cōgregati sunt a spū sancto. Et
subdit etiā anathematis pena. Et idē reitera
tur in gestis Calcedonen. synodi. igit videt q̄
nō ptineat ad auctē summi pōtificis noua edi
tio simboli. R̄n. idez.s.Tho. q̄ p̄hibitio 7 sen
tentia synodi se extendūt ad p̄sonas p̄uatas
quarū nō est determinare de fide. Non em̄ per
hmōi sn̄iam synodi gn̄alis ablata est ptās se-
quenti synodo nouā editionez simboli facere.
nō quidē aliā fidē cōtinentē sed eandē magis
expositā. si em̄ q̄libet synodus obseruauit vt se
quens synodus aliq̄d exponeret supra id q̄ p̄
cedēs synodus exposuerat p̄pter necessitatē
alicui⁹ hereſis insurgētis vnde ptinet ad sum
mū pontificē cuius auctoritate synodus con-
gregatur 7 eius sententia confirmatur.

Questio.xlix. Questio.xlix. ē vtrum

auctas vlis eccl'ie in determiatōe fidei princi
palr residеat in papa. R̄n.s.Tho.affirmatiue
in.ij.ij.q.xi.ar.iij. in solutiōe ad tertiū argumē
tū ita dicens. posq̄ aūt aliq̄ essent auctē vlis
eccl'ie determiata si q̄s illi determinatōni pti
naciter repugnaret heretic⁹ cēseret. que q̄dez
auctas p̄ncipalr residet in summo pōtifice. ꝺz
em̄. xxiij. q.i. quotiēs fidei rō vētilat: arbitror
oēs fratres meos 7 coep̄os nō nisi ad petrū 7
sui nois auctem recurrere debere: ꝺ cui⁹ auctē
nec Hieronymus nec Augu. nec aliq̄s sctōrū
suā sn̄iaz defendit. vñ dicit Hiero. hec ē fides
papa beatissime quā in catholica didicimus
eccl'ia: in q̄ si min⁹ perite aut parū caute forte
aliq̄d positū est emēdari cupim⁹ a te q̄ petri fi
dē 7 sedē tenes. Si aūt hec nr̄a p̄fessio apostо
latus tui iudicio cōprobat quicūq̄ me culpa
re voluerit se iperitū vel maliuolū vel etiā nō
catholicū sed hereticū cōprobabit.

Questio.l. Questio.l. est vtruz ad

papā pertineat sanctoꝝ canonisatio.

Questio.li. Questio.li. est vtrū pa-

pa in diffiniendo ea q̄ sunt fidei aut in canoni
satōe sctōꝝ possit errare. Ad has duas qōnes
rñdet.s.Tho. affirmatiue 7 negatiue. ad sc̄ꝺz

simul in quotlibeto. viij. ar. vlt. vbi querēs an oēs sancti q̄ sunt canonizati p eccl'iam sint in gloria vl'aliqui eoz sint in inferno. Respōdet sic dicēs aliq̄d pōt iudicari possibile ꝑm se cōsideratū qđ relatū ad aliq̄d extrinsecuz ipossibile inuenit. Dico igit q̄ iudiciū eorū q̄ psunt eccl'ie errare in q̄buscunq; si eoz pson̄e respiciuntur tm̄ possibile est. si vero ꝓsideret diuina ꝓuidentia que eccl'esiaz suā spūsctō dirigit vt nō erret sicut ipse ꝓmisit. Jo. xiij. q̄ spūs sanctus doceret eos oēm veritatē de necessarijs ad salutē. Certū est q̄ iudiciū vl'is eccl'ie errare nō pōt in his q̄ ad fidē ptinēt. hoc em̄ ipossible est. vñ magis est snie pape standū ad quē ptinet determinare de fide quā in iudicio ꝓferret q̄ quozūlibet sapientū boiuz in scripturis exprtū. Cū cayphas q̄uis neq; tñ q; pōtifex legit in sci' ꝓphasse Jo. xi. In alijs ꝯo sciētijs q̄ ad fcā pticularia ptinēt: vt cū agit de possessionibus vel de criminib' vel hmōi possibile ē iudiciū eccl'ie errare, ꝓpt falsos testes. Canonisatio ꝯo sctōz mediū est inter hec duo: q; tñ bono: quē sanctis exhibem' q̄dā ꝓstatio est fidei quo ad sctōz gloriā pie credēdū ē q̄ nec in his etiā iudiciū eccl'ie errare possit. Et cum arguit primo sic q̄ null' pōt esse certus ita de statu alicui' sicut ipemet: q; q̄ sūt hominis nemo nouit nisi spūs hois q̄ in ipso est, sicut. i. corin. i. sed nemo pōt esse certus de seipso vtrum sit i statu salutis eccl'i. x. nemo scit vtrū dign' odio vel amore. ergo multomin' papa scit: igitur pōt in canonisatōe errare. Rn̄. q̄ summus pōtifex cui' est canonisare sctōs pōt certificari de statu alicui' ꝓ inquisitionē vite: ꝓ attestationē miraculoꝝ: ꝛ ꝑcipue ꝑ instinctū spūs sancti q̄ oia scrutat etiā ꝓfunda dei. Scdo arguit sic. q̄cunq; innitit in iudicio medio fallibili pōt errare: sed eccl'ia canonisando innitit medio fallibili. s. testimonio humano cum inquirit ꝑ testes de vita ꝛ miraculis. igit cū testimoniuz hoiuz sit fallibile videt q̄ eccl'ia in canonisando sctōs possit errare. Rn̄det q̄ diuina ꝓuidentia preseruat eccl'iam ne in talibus per fallibile testimonium fallatur.

Questio.liij. **Questio. liij. est vtrū solius pape auctē bēat vl'is synod' congregari.**

Questio.liiij. **Questio. liiij. est vtrum ad papā ptineat cōfirmare snias synodoꝝ**

Questio.liiij. **Questio. liiij. est vtruz ad papam a synodo appelletur.**

Questio.lv. **Questio. lv. est vtrum**

necesse habeat papa cōgregare ꝯcilium vl'e quotiens cunq; hz aliq̄d de fide determinare. Ad oēs istas qōes simul rn̄det. s. Tho. Ad ꝑmas tres affirmatiue. ad quartā negatiue in questione de potētia dei. q. x. art. iiij. vbi querit vtrū spūs sctūs ꝓcedat a filio. vbi rn̄dens. xiij. ar. facto in ꝯriū dicit sic. Sicut posterioz synod' hz ptātem interptandi simbolū a priori condi tū ac ponēdi aliq̄ ad eius explanationē: ita ēt Roman' pō. h sua auctē pōt cui' sola auctē synodus pōt ꝛ a quo snia synodi cōfirmat: ꝛ ad ipsum a synodo appellat: que oia patēt ex gestis Calcedon̄. cōcilij sic dicētis. Nō est necessariū q̄ ad hmōi expositionē faciendā vl'e concilij cōgregēt cū q̄nq; id fieri ꝓhibeāt bellozꝝ dissidia: sicut in. vi. synodo legit q̄ ꝓstātinus august' dixit q̄ ꝓpter iminētia bella vl'r eos cōgregare nō potuit: sed tñ illi q̄ cōuenerūt q̄ dā dubia in fide orta sequētes snīam agathon. pape determinauerūt. s. q̄ in xp̄o sint due voluntates ꝛ due actōes: ꝛ sic patres in calcedon̄. synodo ꝯgregati secuti sunt sententiā leonis pape q̄ determinauit xp̄m esse in duabus naturis post incarnationez. hec ille.

Questio.lvi. **Questio. lvi. est vtrum**

patres exīntes in ꝯcilio vl'i possint aliq̄d statuere sine auctē pape. Rn̄. s. Tho. negatiue i tractatu ꝯ ipugnātes religionē di. q̄ scti pres in cōcilio cōgretati nihil statuere potuissent nisi auctē summi pōtificis interueniēte sine qua etiā concilium congregari nō potest.

Questio.lvij. **Questio. lvij. est vtruz**

subijciant' statut' cōcilioꝝ. huic qōni rn̄det. s. Tho. sub distinctōe in ꝑma scde. q. xcvi. ar. vi. vbi querit an oēs legi subijciāt: ita dicēs. ꝑm q̄ lex de sui rōne duo hz. s. q̄ est regula humanoꝝ actuū. ꝛ q̄ hz vim coactiuā dupl'r pōt q̄s esse subdit' legi. Uno mō sicut regulatū regule: ꝛ hoc mō oēs q̄ subdunt' prāti subdunt' legi quā fert prās. Alio mō sicut coactū cogenti: ꝛ hoc mō boies virtuosi ꝛ iusti nō subdunt' legi sed soli mali. Et infra tractās illud qō dicit le gisperit' q̄ ꝓceps hz solut' a lege q̄tū ad vim coactiuā legis. nullus em̄ ꝓpie cogit a seipso. lex aūt nō hz vim coactiuā nisi ex ꝓncipijs prāte. sic igit ꝓceps hz esse solut' a lege: q; null' pōt in ipm̄ iudiciū cōdēnatiōis ferre si cōtra legē agat. Un̄ sup illud psal. l. Tibi soli peccaui ꝛc. dicit q̄ rex nō habz boies qui facta eius dijudicent: sed quantum ad vim directiuam legis ꝓceps subdit legi ꝓpria voluntate ꝑm qō hz extra de ꝓsti. c. cū oēs. ibi qō quisq; iuris in aliū ꝓstituerit ipe eo dz vti ꝛ sapiētis dicat

auctoritas. patere legē quam ipse tuleris.

Questio.lvij.

Questio.lvij.est vtrū

papa possit mutare statuta sctōz patrū in cōciliis vl̄ibus aut in eis dispēsare. Rn.s.Tho. affirmatiue in tractatu ꝯ ipugnātes religiōz vbi rndet ad illud zosimi pape qđ habet in.c. ꝯ.xxv.q.i. Contra statuta patrū cōdere aliqđ vel mutare: auctas quidē huius sedis nō pōt: sic dicit. Dicendū q̄ ℔ est verū in illis q̄ sctōz patrū statuta decreuerūt esse de iure diuino: sicut articuli q̄ determiati sunt p̄ cilia: ℔ illa q̄ scti patres ꝺtermiauerūt ꝺ iure positiuo sunt relicta sub pape dispositōe vt ea possit mutare vel dispēsare ꝑm opoꝛtunitatē tēpoꝛ vl̄ negocioꝛ. Sācti em̄ pres in ꝓcilijs cōgregati nihil statuere potuissent nisi auctē Romani pōti. interueniente: fine q̄ etiā cōciliū cōgregari non pōt. nec tn̄ papa qn̄ aliqđ aliud facit alit̄ q̄ a sctis patrib⁹ statutū̄ sit ꝯ statuta facit: qa seruat in rētio statuentiū etiā si nō seruent ꝑ a statutoꝛ que nō p̄nt in oibus casib⁹ 7 in omnibus tpibus obseruari ꝑuata intentōe statuentiū que est vtilitas ecclie. sicut 7 in oi iure positiuo accidit: nec derogat p̄oribus statutis per statuta sequentia. Hec ille.

Questio.lix.

Questio.lix.est vtrum

papa bēat plenitudinē ptātis dispēsandi i oibus statut̄ ꝓstitutis p̄ eccl̄iā vel eccl̄ie p̄latos

Questio.lx

Questio.lx.est vtrum

papa possit dispensare circa ea que sunt iuris diuini vel iuris naturalis.

Questio.lxi.

Questio.lxi.est vtrum

papa possit dispēsare cū bigamo vt ꝓmoueat.

Questio.lxij

Questio.lxij.est vtruz

papa possit dispēsare q̄ aliqs sacerdos nō indutus vestib⁹ sacris consecret corpus xp̄i. Ad has.iij.qōes rndet.s. Tho. sic in quotlibeto. iij.ar.xiij. Ad primā tertiā 7 quartā affirmatiue: ad scdam negatiue sic dicēs. Nō dicēduz est q̄ papa bēat plenitudinē ptātis in eccl̄ia: ita tn̄ q̄ q̄cunq; sint instituta p̄ eccl̄iam vel eccl̄ie p̄latos sint dispēsabilia a papa. hec enī sunt que dicunt esse iuris būani vel iuris positiui circa ea q̄ sunt iuris diuini vel iuris naturalis dispēsare non pōt: qz ista bñt efficaciā ex institutōe diuina. Jus aūt diuinum est qđ pertinet ad legē nouā vl̄ veterē. sed ℔ est differētia inter legē vtrāq; : qz lex vet⁹ determiabat multa tā in p̄ceptis cerimonalibus ptinētib⁹ ad cultuz dei: q̄ in p̄ceptis iudicialib⁹ ptinētib⁹ ad iusticiā inter hoies conseruandā: sed lex noua q̄ est lex libertatis hmōi determiatiōes nō bz: ied est ꝓtenta p̄ceptis moralib⁹ natural̄ legis 7 articulis fidei 7 sacris gr̄e. vñ etiā ꝺz lex fidei 7 lex gr̄e ꝓpr̄ determinatōes articuloꝝ fidei 7 efficaciā sacroꝝ. cetera ꝺo q̄ ptinēt ad determinationē iudiciozum humanoꝝ: vl̄ ad determinationē diuini cultus libere permisit xp̄s q̄ ē noue legis latoꝛ p̄latis eccl̄ie 7 p̄ncipibus ppl̄i determinānda. vñ hmōi determiationes ptinent ad ius būanū in quo papa pōt dispēsare. in solis ꝺo bis q̄ sunt de lege nature et in articulis fidei 7 sacris noue legis dispēsare nō pōt. hoc em̄ nō esset posse ꝑ veritatē ℔ ꝯ veritatē. manifestū est aūt q̄ bigamuz ꝓmoueri nō est de lege nature nec ptinet ad articulos fidei: nec etiā est de necessitate sacri. qđ ptz ex hoc: qz si bigamus ꝓmoueat seu ꝺdinet ꝺdinis recipit sacrm: sed ℔ ptinet ad quādam determinationem diuini cultus. vnde circa hoc papa pōt dispēsare: lz dispensare nō ꝺz: nisi ex magna 7 euidēti cā. sicut etiā posset dispēsare circa hoc q̄ sacerdos nō indutus vestibus sacris ꝓsecret coꝛp⁹ xp̄i: 7 eadem est rō de oibus alijs hmōi q̄ ex institutōe būana ꝓcessert. ℔ ille.

Questio.lxiij

Questio.lxiij.ē vtrum

papa possit dispēsare aut aliqđ facere ꝯ apl̄m Rn.s.Tho. affirmatiue in quotlibeto 7 ar. supra notat. vbi rndens ad ꝓmū argumētuz sic ait. Ma apl̄s dupl̄r in sua doctrina aliq̄ posuit. quedā nāq; sicut ꝓmulgās ius diuinū: sicut ē illud qđ habet ad gala.v. Si circūcidimini xp̄s vobis nihil ꝓderit: et multa hmōi. 7 in ℔ papa nō p̄t dispēsare. quedā ꝺo posuit sicut ꝑ ꝓpria auctē aliq̄ statuēs. nā ipse dicit prime cor. xi. cetera cū venero disponā. Et infra decimo sexto. vt collecte q̄ fiūt in sctōs p̄ vnā sabbati fiāt. quod nō pertinet ad ius diuinū. 7 simil̄r etiā qđ dicit de bigamo nō ꝓmouēdo: non est iuris diuini sz institutio būane auctis diuinitus homini ꝓcesse. hec ille. Ad idē in q̄rto. di. xxviij. in solutōe vni⁹ argumēti cū arguitur q̄ nō possit dispensare circa ea q̄ dicunt in canone dicit q̄ est q̄ruz ad ea q̄ sunt de iure naturali 7 q̄rū ad ea q̄ sunt de necessitate sacroꝝ 7 fidei: sed de his q̄ sunt de institutōe apl̄oꝝ cum eccl̄ia habeat nūc eandē ptātē statuēdi 7 discernendi quā tūc habuit. pōt p̄ eū q̄ primatuz tenet in eccl̄ia dispēsari. Ceteruz ad idē est in tractatu ꝯ ipugnātes religionē rndēs ad illꝫ qđ dicit vrbanus papa in.c. sunt quidā. xxv.q. i. videlicet. Si qđ docuerunt apl̄i 7 prophete destruere qđ absit niteret. s. pontifex Romanus nō sniam dare sed magis errare ꝓuiceret

sic dicit. Nō est verū q̄ papa non possit aliq̄d facere ꝯ apl̄m. Dispēsat em̄ cū bigamo ⁊ in pena quā canones apl̄oꝝ statuerunt pbr̄o fornicāti ex decreto aūt inducto nō pōt amplius haberi nisi q̄ papa nō pōt destruere canōicā scripturā apl̄oꝝ ⁊ ꝓphetarū que est in ecclesia fidei fundamentum. hec ille.

Questio.lxiiij.

Questio.lxiiij. ē vtrum

in papa resideat vtraq3 ptās tam secularis q̄ spūalis. rn̄det sanct⁹ Tho. affirmatiue in scō sententiarū. di. vlt̄. in fine sic dicēs. ptās secularis ⁊ spūalis vtraq3 deducit̄a ptāte diuina ⁊ iō in tm̄ ptās secularis est sub spūali inquātū ei a deo supposita est. s. in bȳs que ad salutē ptinēt aīe: ⁊ iō in bȳs magis est obediendum ptāti spūali ꝺm illud Mat. xxij. reddite q̄ sūt cesaris cesari. nisi forte ptāti seculari etiā potestas spūalis ꝓiūgatur sicut in papa q̄ vtriusq3 p ptātis apicē tenet scz tpalis ⁊ spūalis. hoc ūlo disponēte qui est sacerdos ⁊ rex sacerdos in eternū ꝺm ordinē melchisedech: rex regu3 ⁊ dn̄s dn̄antiū cui⁹ ptās nō auferet̄ ⁊ regnū nō corrūpetur in seculū seculi.

Questio.lxv.

Questio.lxv. est vtruz

papa possit committere symoniā. rn̄det sctus Thōas affirmatiue in. ij. ij. qōne. c. ar. i. vbi sic dicit in respōsione ad argumentū dicendū q̄ papa pōt incurrere viciū symonie sicut ⁊ quelibet alia pson̄a. Pctm̄ em̄ in aliqua pson̄a tāto est grauius quāto maiorē optinet locū. quāuis em̄ res eccl̄ie sint ei⁹ vt dispēsatoris ꝓncipalis nō tn̄ sūt eius vt dn̄i ⁊ possessoris ⁊ ideo ꝺ reciperet ꝓ aliqua re spūali pecuniā de reditib⁹ alicui⁹ eccl̄ie nō careret vicio symonie ⁊ sīr etiā posset symoniā cōmittere recipiēdo pecuniā ab aliquo layco nō de bonis ecclesie.

Questio.lxvi.

Questio.lxvi est vtruz

opinio dicens papā nō posse cōmittere symoniā ⁊ maxime cū pson̄a ecclesiastica: q3 res ecclesie sunt sue sit erronea. rn̄det sanct⁹ Tho. affirmatiue in quarto sententiarū. di. xxv. q. xv. dicens in respōsione ad tertiū argumentuz q̄ opinio illa erronea est. si em̄ papa ꝓ aliqua re spūali mun⁹ acciperet symoniā cōmitteret sicut ⁊ ali⁹ homo: q3 in ipso Petro cui papa succedit symonie viciū dānationē inchoauit i nouo testō. quāuis em̄ res eccl̄ie sint aliquo⁹ pape nō tamen sunt ei⁹ oībus modis habendi sicut illō q̄ a manu bz nō est dubiū q̄ symoniā cōmitteret si q̄s aliq̄ spūale debitoꝝ suo daret vt q̄ suū recuparet ⁊ ita ēt in ꝓposito papa a symonia non excusaret̄ si q̄ abſit spūalia ꝓ tēporalibus rebus ecclesiarū daret.

Questio.lxvij

Questio.lxvij. est vtrū

clici teneāt decias dare pape si ab eis exigat.

Questio.lxviij.

Questio.lxviij. ē vtruz

teneāt cōitas religiōis xp̄iane ꝓuidere pape de necessarijs ad regimē ⁊ gubernatōz ipsius eccl̄e. Ad has duas qōnes rn̄det. s. Tho. affirmatiue in. ij. ij. q. lxxxvij. ar. iiij. in rn̄siōe ad tertiū argumētū sic dicēs. In veteri lege ꝓmittie ōbebant̄ sacerdotib⁹. decie aūt leuitis ⁊ quia sub sacerdotib⁹ leuite erāt dn̄s mādauit vt ipsi loco ꝓmitiaꝝ solueret̄ sacerdoti summo, ōcimā decime, vñ nūc eadem rōne tenent̄ clerici summo pōtifici decimā dare si exigeret. Naturalis em̄ rō dictat vt illi q̄ bz curā de cōi multitudinis statu ꝓuideat̄ vñ possit exeq̄ ea q̄ ptinent ad cōmunem salutem. hec ille.

Questio.lxix.

Questio.lxix. est vtrū

papa vtat̄ baculo sicut epi. Rn̄. s. Tho. in. iiij. dis. xxiij. in fine negatiue duplicē ad hoc rōnē assignās. primo q3 petr⁹ misit ipm ad suscitandū quēdā discipulū suuz q̄ postea factus ē epūs treuereñ. ideo in dioceſi treuereñ. baculū portat ⁊ nō in alijs. vel scō in signū q̄ nō bz potestatē coartatā qō curuatio baculi signat.

Questio.lxx.

Questio.lxx. est vtruz

sit laudabile in papa viliorē babitū extra metas babit⁹ assumere. Rn̄. s. Tho. negatiue in tractatu ꝯ impugnātes religionē dicēs: q̄dā sūt status boiuz q̄bus babit⁹ est determinatū bz babitū: ita etiā antiq̄s tpibus in dignitatib⁹ ꝓstituti determiatos babit⁹ babebāt q̄si sue dignitat̄ insignia: ⁊ sic nūc sūmus pōtifex determinato babitu vtit̄. vñ sicut religioso vnius religiōis nō liceret assumere viliorem babitū q̄ sue religiōis metas excederet: q̄uis intra metas sue religiōis si viliorib⁹ vtat̄: nō sit reprēhēsibilis ꝺ laudet̄: ita etiā nō fuisset laudabilis in antiq̄s ꝓncipib⁹ nec mō esset in sūmo pōtifice si viliorē babitū assumeret extra metas babit⁹ assueti. sec⁹ aūt est de ꝓncipib⁹ ⁊ alijs bōibus q̄ non bnt̄ certū babitū deputatū: in eis em̄ nō esset vitupabile si vilioribus vtant̄ q̄ eis cōuenire possit. vñ legit̄ scō regu3. vi. q̄ micol deridēs dauid. Q̄ gl̄iosus fuit rex isr̄l discooperiēs se ante ancillas seruoꝝ suoꝝ: et nudat⁹ est quasi si nudet̄ vn⁹ de scurris. Et dauid rn̄dit. Ludaz ⁊ viliorfiam plusq̄ factus sum: ⁊ ero humilis in oculis meis. Et beſter. xiij. Tu scis infirmitatē meā ⁊ necessitatē meā q̄ abominer signū supbie mee quod est super caput meum in die

ostentatōis mee 7 nō potē illud in diebus silentij mei. Ex quo pz q̄ in regibus 7 principibus est laudabile q̄ humilib⁹ sint cōtenti quā do fine scādalo fieri pōt 7 sine detrimēto proprie auctoritatis.

Questio.lxxi.

Questio.lxxi.est vtruz

correctio fraterna se extendat ad papā. Rn.s. Tho affirmatiue in.ij.q.xxxij.arti.iij.ita dicēs: correctio q̄ est actus iustitie p correctionē pene nō cōperit subdito respectu plati iz correctio fraterna q̄ est act⁹ charitatis tinet ad vnūquēq; respectu cuiuslibz proxime ad quā caritatē debet hz si in eo aliqd̄ corrigibile inueniat. Actus em̄ ex aliquo vel potentia p̄cedēs se extendit ad oia que cōtinentur sub obiecto eius: sed q̄ act⁹ virtuosus dz esse moderat⁹ debitis circūstātijs: ideo in correctōe qua subditi corrigūt plātos dz modus cōgruus adhiberi. s. vt nō cū p̄teruia 7 duricia iz cū mansuetudine corrigant. vñ apls dicit. i. Thi. v. seniorē ne increpaueris sed obsecra vt patrē Et ideo dionysius redarguit demophilū monachum: quia sacerdotem irreuerenter correxerat eum percutiens 7 de ecclesia ejiciens.

Questio.lxxij.

Questio.lxxij.est vtrū

papa in aliquo casu sit a subditis publice arguendus. Rn.s. Tho. in.ij.q.ij.ar. p̄me notato tractās auctez apli ad gal.ij. Jn faciē ei restiti: 7 glo. ait vt par. dicit sic in faciē resistere corā oibus excedit modū fraterne correctōis: 7 ideo sic paulus petrū nō reprehendisset nisi aliquo mō par esset q̄tū ad fidei defensionez: sed in occulto ammoneret 7 reuerēter hoc etiā pōt ille q̄ nō est par. vñ apls ad Cola. vl. scribit vt plātū suū āmoneant: cū dicit. Dicite archiepo misterū tuū iple. Sciendū rn̄ q̄ vbi imineret periculū scandali p̄ fidē publice essent plāti a subditis etiā corrigendi. vñ 7 paul⁹ q̄ erat subditus petro p̄pter iminēs piculū scādali p̄ fidem petrū publice arguit. 7 sicut glo. Aug. dicit ad gal. ic̄o. ipse petr⁹ maiorib⁹ exēplū p̄buit vt si cubi forte rectiz tramitē reliquissent no dedignent̄ etiā a posteriorib⁹ corrigi. Jtez idem. s. Tho. sup epla ad gal. p̄fatā auctē tractās cū dicit̄ q̄ glo. ait restitit ei tanq̄ par. dicit q̄ apls fuit par petro in executōne auctoritatis. no aūt regiminis. Ex p̄dictis igit̄ habemus exēplū plāti. i. humilitatis vt nō dedigneturā minoribus 7 subditis corrigi. subditi exēplum zeli 7 libertatis vt non vereantur prelatos corrigere si crimen est publicum ex in periculum totius multitudinis vergat.

Jn quarto ℔o sententiarū dis. xix. dicit q̄ boc q̄ paulus petro in faciem restitit excedit modū fraterne correctionis que prelatis a subditis debetur. Non enim prelati a subditis corā multitudine sed humiliter in priuato corripiendi sunt nisi iminēret periculū fidei: tūc em̄ prelat⁹ minor fieret si in infidelitatē labereturr: 7 subditus fidelis maior.

Questio.lxxiij.

Questio.lxxiij.ē vtruz

papa correct⁹ a subditis possit aut debeat corrigi per correctionē penalem. Rnder. s. Tho. negatiue in quarto di. 7. q. prime nominatis: vbi respōdēs ad tertiū argumētū: ita dicit q̄ Quis prelati a subditis sint corrigendi: nō tamen est eis pena infligenda sed recurrendum vel ad superiorem denunciando: vel si non habēt superiorem recurrāt ad deum vt eū emendet vel de medio subtrahat.

Peroratio auctoris.

Hec sunt reuerendissime pater que ego vester humilis capellan⁹ frater Johānes de turrecremata natione hispanus ex libris beatissimi doctoris Thome de aquino iussu vestre reuerendissime paternitatis de auctoritate summi pontificis collegi: que et si minus integre collecta sint: dominatio vestra grataнter susscipere dignetur.

Explicīunt flores sententiarū beati Thome de aquino de auctoritate summi pōtificis collecti per magistrum Johannē de turrecremata in concilio basilien. Anno domini. Mdlesimo quadringentesimo trigesimo septimo: ordinis fratrū p̄dicatorū sacri apostolici palatij magistrū. Jmpressi aūt Lugduni p Magistrum Johannem Trechsel. Anno. Mℂ. ccc. xcvi. die vero. xx. mensis Septembris.

Deo gratias.

1.63.1.

